Hmooh hmëë he-ga-jmee Jesucristo; Salmos

New Testament and Psalms in Chinantec, Ozumacín

(MX:chz:Chinantec, Ozumacín)

Hmooh hmëë he- ga-jmee Jesucristo; Salmos

New Testament and Psalms in Chinantec, Ozumacín (MX:chz:Chinantec, Ozumacín)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Ozumacín

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Ozumacín [chz], Mexico

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Psalms

in Chinantec, Ozumacín

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
77bbb809-d78b-5d8c-9c0b-2363ea7f466b

Contents

San Mateo 1
San Marcos 59
San Lucas 95
San Juan 156
Hechos 200
Romanos 257
1 Corintios 280
2 Corintios 303
Gálatas 318
Efesios 327
Filipenses 335
Colosenses 341
1 Tesalonicenses . . . 347
2 Tesalonicenses . . . 352
1 Timoteo 355
2 Timoteo 362
Tito 367
Filemón 370
Hebreos 372
Santiago 390
1 Pedro 396
2 Pedro 403
1 Juan 407
2 Juan 413
3 Juan 414
Judas 415
Apocalipsis 417

San Mateo
Ju'hmëë˝ kih˪ Jesús he¯ ga˭sɨɨ˝ Matä´

Lä˭jëë˭ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kya̱a̱˪ Jesucristo
(Lc. 3:23-38)

1 Jee´ la¯ na¯sɨɨ¯ jmɨɨ¯ kih˪ lä˭jëë˭ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kya̱a̱˪ Jesucristo hi̱¯ la̱a̱˪ sa´ju̱¯ kih˪ David, hi̱¯ ma´ la̱a̱' sa´ju̱¯ kih˪ Abraham. 2 Abraham ma´ la̱a̱' jmii¯ Isaac. Isaac he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Jacob. Jacob ma´ la̱a̱' jmii¯ Judá kya̱a̱h´ lä˭jëë˭ øøyh¯. 3 Judá ma´ la̱a̱' jmii¯ Fare kya̱a̱h´ Zara. Choo' hi̱¯ he˝ ga˭la̱a̱˪ Tamar. Fare he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Esrom. Esrom ma´ la̱a̱' jmii¯ Aram. 4 Aram he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Aminadab. Aminadab ma´ la̱a̱' jmii¯ Naasón. Naasón he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Salmón. 5 Rahab kya̱a̱h´ Salmón ga˭la̱a̱˪ cho'jmii¯ Booz. Rut kya̱a̱h´ Booz he˝ ga˭la̱a̱˪ cho'jmii¯ Obed. Obed he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Isaí. 6 Isaí ma´ la̱a̱' jmii¯ rey David. Më´ Uría kya̱a̱h´ rey David he˝ ga˭la̱a̱˪ cho'jmii¯ Salomón. 7 Salomón he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Roboam. Roboam ma´ la̱a̱' jmii¯ Abía. Abía ma´ la̱a̱' jmii¯ Asa. 8 Asa he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Josafat. Josafat ma´ la̱a̱' jmii¯ Joram. Joram ma´ la̱a̱' jmii¯ Uzía. 9 Uzía he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Jotam. Jotam ma´ la̱a̱' jmii¯ Acaz. Acaz ma´ la̱a̱' jmii¯ Ezequía. 10 Ezequía he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Manasé. Manasé ma´ la̱a̱' jmii¯ Amón. Amón ma´ la̱a̱' jmii¯ Josía. 11 Josía ma´ la̱a̱' jmii¯ Jeconía kya̱a̱h´ lä˭jëë˭ øøyh¯. Ji̱i̱¯ kih˪ Josía ga˭jä̱ä̱y˪ he¯ wɨɨ˝ dsa¯ Israel ta˭ hwa˪ Babilonia. 12 Ma¯ngëë˝ ma¯nää˪ dsa¯ Israel ta˭ hwa˪ Babilonia, Jeconía he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Salatiel. Salatiel ma´ la̱a̱' jmii¯ Zorobabel. 13 Zorobabel he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Abiud. Abiud ma´ la̱a̱' jmii¯ Eliaquim. Eliaquim ma´ la̱a̱' jmii¯ Azor.

14 Azor he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Sadoc. Sadoc ma´ la̱a̱' jmii¯ Aquím. Aquím ma´ la̱a̱' jmii¯ Eliud. 15 Eliud he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ Eleazar. Eleazar ma´ la̱a̱' jmii¯ Matán. Matán ma´ la̱a̱' jmii¯ Jacob. 16 Jacob he˝ ma´ la̱a̱' jmii¯ José, hi̱¯ ga˭la̱a̱˪ dsa¯ñɯɯh¯ kya̱a̱˪ María. María he˝ ga˭la̱a̱˪ choo' Jesús hi̱¯ ga˭lä˭che̱e̱˭ Cristo (he¯ hnøø˪ jäh˭ hi̱¯ na¯hña̱a̱´). 17 Lä˭jëë˭ jmii¯ dsa¯ he˝ të¯ gya˭kye̱e̱˝ dsa¯ wa´ra¯ ga˭he̱e̱n´ lä˭ja̱a̱¯ lä˭ja̱a̱¯ lä˭ ga˭løø˪ kya̱a̱h´ Abraham, lä˭ ga˭të˝ David. Lä˭ja̱¯ të¯ gya˭kye̱e̱˝ dsa¯ ka¯läh˝, he¯ ga˭løø˪ kya̱a̱h´ David lä˭ji̱ih˪ ma´ ga˭jä̱ä̱y˪ he¯ wɨɨ˝ dsa¯ Israel ta˭ hwa˪ Babilonia. Lä˭ja̱¯ të¯ gya˭kye̱e̱˝ ka¯läh˝, he¯ ga˭løø˪ lä˭ ma´ ga˭nääy˪ Babilonia, lä˭ji̱ih˪ ga˭lä˭cha̱a̱˭ Cristo.

Lä˭la¯ ga˭lä˭cha̱a̱˭ Jesús
(Lc. 2:1-7)

18 Lä˭la¯ ga˭la˪ ma´ ga˭lä˭cha̱a̱˭ Jesucristo. María chooy' ma´ na¯la¯ hmooh´ kiyh' kya̱a̱h´ José. Pero jä̱ä̱˪ ja̱¯ga´ ka̱a̱y' øøyh¯, ma¯kya̱a̱¯ ba´ María gyɯɯ¯ kya̱a̱h´ be˝ kih˪ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ'. 19 José, dsa¯ñɯɯh¯ kya̱a̱y˪, ma´ jmeey˭ he¯ llu˪ jmah˪, hi˭ sa˭ ma´ hnøøy' ma´ mi¯kwa̱h˪ dsa¯ kih˪ María, he¯ja̱¯ ga˭lla´ dsëy˪ ma´ be̱e̱y' to¯kë´ ba´. 20 Ma¯ngëë˝ ma´ jmeey˭ hɯɯ´dsë¯ lä˭ja̱¯, ga˭lä˭jnää˝ kiyh˪ ja̱a̱¯ ángel kya̱a̱˪ Dio jee´ na¯gwi̱i̱y¯, hi̱¯ ga˭jäh´ sɨɨyh˭:

—José, sa´ju̱¯ kih˪ David, ta˭ wa´ ga̱h' ka̱a̱h' María na¯, jmä̱ä̱h' dsa¯më´ kya̱a̱h˪. Jëëh´, kya̱a̱h´ be˝ kih˪ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ' ba´ ja̱¯, he¯ kya̱a̱y¯ gyɯɯ¯. 21 Lä˭cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ gyɯɯ¯ kya̱a̱y˪ hi̱¯ mi´che̱e̱h˪ Jesús, jëëh´ hi̱¯ he˝ lä̱ä̱˪ dsa¯gooh´ hnäh´ kih˪ dso´kye¯.

22 Ga˭lä˭jë˭ he¯ ja̱¯ ga˭la˪ mah˪ lä˭te˪ lä˭ko̱o̱¯ ga˭jäh´ dsa¯ hi̱¯

ga˖ngëë˹ juu˹ kih˹ Dio llo˝joo˹,
lä˖kǫh˝ ma˴ ga˖jäyh˝:
23 Jąą˜ chih˜më˴ kwąą˜ hi̱˜ sa˖
ma˜jëë̱˖ dsa˜ñɯɯh˜,
kąąy˹ gyɯɯ˜ mah˹ lä˖chąą˜ jąą˜
gyɯɯ˜ ñɯɯh˜ kiyh˹.
Hi˖ gyɯɯ˜ he˴ lä˖chëë̱˜ Emanuel.
Juu˹ la˜ hnøø˹ jäh˖: Dio kyąąh˴ jne˴.
24 Lä˖kǫǫ˜ ma˴ ga˖ñe˹ José jee˴
këy˖ ja̱˜, ga˖jmeey˴ lä˖kǫǫ˜ mada˜
he˜ ga˖jmee˴ ángel kyąą˹ Dio kiyh˹,
ga˖hëëh˜ bih˹ ga˖kąąy˹ María.
25 Pero sa˖ ga˖lä˖kyǫǫy˖ lä˖jii̱h˹
ga˖lä˖chąą˖ gyɯɯ˜ ñɯɯh˜ to˜në˴
kyąąy˹, hi̱˜ ga˜mi˖chëëy˜ Jesús
ma˜ngëë˴ ma˜lä˜chąąy˜.

2

Dsa˜ hi̱˜ ma˴ kyɯɯh˜ ha˜ lä˖ chąą˹ nɯɯ˴ gyɯɯh˹ ga˖jmääy˹ jøøh˹ gyɯɯ˜ Jesús

1 Ga˖lä˖chąą˖ Jesús Belén, kǫǫ˜
jwii̱˜ mäh˜ he˜ hla˜ hwa˹ Judea,
lä˖kǫǫ˜ ma˴ ląą˹ Herode dsa˜ta˴ jee˴
ja̱˜. Hi˖ lä˖kǫǫ˜ ma˴ ga˖lä˖chąą˖
Jesús, ga˖lla˖nää˹ ta˖ jwii̱˜ Jerusalén
dsa˜ hi̱˜ ma˴ kyɯɯh˜ ha˜ lä˖ chąą˹
nɯɯ˴ gyɯɯh˹. Hi̱˜ he˴ ya˖nää˹ ta˖la˖
ga˖hya˜ hyoo˜. 2 Hi˖ ma˴ ngiiy˖ juu˹:
—¿Na˜ rey kyąą˹ dsa˜ judiu
hi̱˜ ma˜lä˜chąą˖? Ga˖jëë˴ jnääh˹
ga˖hñąą˴ nɯɯ˴ kyąąy˹ ta˖la˖ ga˖hya˜
hyoo˜. He˜ja̱˜ ma˜ya˜nøø˹ jnääh˹
mah˹ jmee˴ jnääh˹ jɯɯh˜ kiyh˹.
3 Lä˖kǫǫ˜ ma˴ ga˖nuu˴ rey
Herode lä˖ja̱˜, ga˖hëë̱˹ ba˴ dsëy˹, hi˖
ja̱˜ba˴ lä˖ja̱˜ ga˖la˹ kih˹ lä˖jëë̱˖ dsa˜
hi̱˜ ma˴ täähˊ Jerusalén. 4 He˜ja̱˜
ga˖jmee˴ rey mada˜, ga˖tëëyh˹
lä˖jëë̱˖ dsa˜kąąh˴ kyąą˹ jmi˜dsa˜
kyąąh˴ ta˜jwoh˹ kyąą˹ ley mah˹
ga˖ngiiy˴ juu˹ kiyh˹, ha˜ jee˴ jwii̱˜
la˹ kwąąt˜ lä˖chąą˜ Cristo. 5 Mah˹
ga˖jäh˴ dsa˜ he˴ siiyh˖:
—Jee˴ jwii̱˜ mäh˜ he˜ chëë̱˜ Belén
he˜ hla˜ hwa˹ Judea ba˴ lä˖chąąy˜.
Jëëh˴, lä˖ja̱˜ ga˖sii˴ jąą˜ hi̱˜ ma˴
ngëë˜ juu˹ kih˹ Dio jąą˹:
6 Hne˜ Belén, jwii̱˜ mäh˜ he˜ hla˜
hwa˹ Judea,
sa˖ jąh˹ hne˜ mäh˹ ga˴ kih˹ lä˖jë˖
jwii̱˜ kaah˴ he˜ na˜hëë̱˜ hwa˹
na˜.
Jëëh˴, kyah˹ hne˜ ya˜hëë̱˹ jąą˜ hi̱˜
ką˹ në˴, hi̱˜ hąą˹ dsa˜ Israel
hi̱˜ ląą˹ dsa˜ kyąąn˖.
7 He˜ja̱˜ jee˴ na˜hmää˴ ba˴
ga˖tëëh˹ Herode dsa˜ hi̱˜ ya˖nää˹
ta˖la˖ ga˖hya˜ hyoo˜, ga˖ngiiy˴
juu˹ kiyh˹ joh˴ jmii˴ ma˜hya˜ he˜
ga˖jëëy˹ ga˖hñąą˴ nɯɯ˴ he˴. 8 Ja̱˜ga˴
ga˖chëë̱˹ dsih˴ ta˖ Belén, mah˹
ga˖jäyh˴ siiyh˖:
—Go˜nää˴ hnäh˴ jee˴ oo˖, go˜kii̱˹
da˴ hnäh˴ juu˹ kwee˜ kih˹ gyɯɯ˜
he˴. Wa˴ra˜ ga˖jnąąh˖ hnäh˴,
ja̱˜ ya˜nääh` hnäh˴ jmeeh˹ hnäh˴
juu˹ kin˖, mah˹ jnä˴ ka˜läh˴ niin`
na˴jmeen˹ jɯɯh˜ kiyh˹.
9 Lä˖kǫǫ˜ ma˴ ga˖nuuy˴ juu˹
kih˹ rey, ga˖nääy˹. Hi̱h˹ cha˴nɯɯ˴
hi̱˜ ga˖jëëy˹ ta˖la˖ ga˖hya˜ hyoo˜,
ngooy˹ ta˖ cha˴në˴ dsa˜ he˴ lä˖jii̱h˹
ga˖tëëy˴ jee˴ ma˴ kyąą˹ gyɯɯ˜. Jee˴
ja̱˜ ga˖hëëy˴ kǫǫ˜ hweh˜. 10 Lä˖ ma˴
ga˖jëëy˹ lä˖ ma˜hëë˴ ja̱˜ba˴ cha˴nɯɯ˴
he˴, ga˖lä˖chąąy˖ llu˹ cha˜miih˜.
11 Ma˴ ga˖tąąyh` cha˴neh˖ ja̱˜,
ga˖jëëy˹ gyɯɯ˜ kyąąh˴ María chooy˹.
Ja̱˜ga˴ ga˖juuyh˹ jnëy˴ ga˖jmäąy˹
jøøh˹. Ga˖näy˹ jee˴ ma˴ tääh˴ kuu˴
kiyh˹ mah˹ ga˖kwëëyh˹ ku˴nøø˜,
ga˖kwëëyh˹ wa˴chu̱˜, hi˖ kǫǫ˜ ga˴
he˜ chëë̱˜ mirra. 12 Ma˜ngëë˴
he˜ ja̱˜, ga˖mi˖jnää˜ Dio kih˹ dsa˜
he˴ jee˴ na˜gwii̱y˜ mah˹ mo˖so˖
ma˴ dsa˜jëëyh` ta˖ jee˴ ma˴ gya˹
Herode. Ga˖jlɯɯy˹ jyoh˴ jwë˹ mah˹
ga˖lla˖nääy` ta˖ hwa˹ kiyh˹.

Ga˖nääy˹ ta˖ hwa˹ Egipto

13 Lä˖kǫǫ˜ ma˴ ga˖nää` dsa˜ hi̱˜
kyɯɯh˜ ha˜ lä˖ chąą˹ nɯɯ˴ he˴, jąą˜
ángel kyąą˹ Dio ga˖lä˖jnää˴ kih˹ José
jee˴ ma˴ këy˖ mah˹ ga˖siiyh˖:
—Noo˜, jąą̱˖ gyɯɯ˜ kyąąh˴ chooy˹
mah˹ go˜nää˴ hnäh˴ ta˖ hwa˹

Egipto. Jee´ oo˗ jäh' ta´ko̱˜jii̱h' lloo˜ jmii´ jmeen` juu' kyah'. Jëëh´ hnaah˗ Herode gyüü˜ mah' jngëëyh'.

14 Lä˗ko̱o̱˜ ma´ ga˗ñe' José jee´ ma˜na˜gwii̱˜, lä˗cha̱h´ hwë' ja̱˜ ga˗jää̱y' gyüü˜ kyä̱ä̱h´ María, ga˗nääy' ta˗ hwa' Egipto. 15 Jee´ ja̱˜ ga˗tä̱ä̱yh` lä˗jii̱h' ga˗juu̱' Herode. Mah' lä˗ja̱˜ lä˗te' lä˗ko̱o̱˜ ga˗jäh´ dsa˜ hi̱˜ ga˗ngëë' juu' kih' Dio, lä˗ ma´ ga˗jäyh´: "Ta˗ hwa' Egipto ga˗tëëhn˗ gyüü˜ kyä̱ä̱n˗."

Ga˗jmee´ Herode mada˜ juu̱´ lä˗jëë̱˗ gyüü˜ ñüüh˜

16 Ma´ ga˗lä˗liih˜ Herode ga˗mi˗goo˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ kyüüh˜ he´ kiyh', ga˗lä˗lle̱e̱y´ jwërte. He˜ja̱˜ ga˗hëy´ joh´ jmii´ ma˜lä˜hii` lä˗ ma´ to˜në´ ga˗jëë̱' dsa˜ he´ nüü´. Mah' ga˗jmeey´ mada˜ kih' hløø´ he˜ jngëëyh' lä˗jëë̱˗ gyüü˜ ñüüh˜ hi̱˜ ja̱˜ga´ ga˗lä˗cha̱ä̱˗ lä˗jii̱h' hi̱˜ ma´ hä̱ä̱´ to̱ ' ñe˜ hi̱˜ ma´ cha̱ä̱˜ jwii˜ Belén, lä˗kye̱˜ kih' hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jäh˗ lä˗ku´ lä˗jii̱' kih' jwii˜ ja̱˜. 17 Lä˗ja̱˜ ga˗lä˗te' lä˗ko̱o̱˜ ga˗jäh´ Jeremía hi̱˜ ga˗ngëë' juu' kih' Dio jä̱ä̱', he˜ lle` lä˗la˜:

18 Ga˗lä˗nüüh´ ko̱o̱˜ juu' jee´ jwii˜
Ramá,
peer˗ ti˜meeh˜ dsë' dsa˜, hooh˜
dsa˜, høø̱˜ dsa˜.
Sa´ju̱˜ kih' Raquel ba´ he´ hi̱˜ hooh˜
kih' gyüü˜ kyä̱ä̱'.
Sa˗ hii˜ nøh' dsëy', kih' he˜ ga˗juu̱'
jwëë̱´ gyüü˜ kyä̱ä̱y'.

19 Ma˜ngëë´ ma˜juu̱˗ Herode, jä̱ä̱˜ ángel kyä̱ä̱' Dio ga˗lä˗jnää´ kih' José jee´ ma´ na˜gwii̱y˜, hwa' Egipto. 20 Mah' ga˗siiyh˗:

—Noo˜, tee`gyüü˜ kyä̱ä̱h´ chooy', mah' gwä̱ä̱h˜ ta˗ Israel ka˜läh´. Jëëh´, ma˜juu̱˗ ba´ hi̱˜ ma´ hnøø' ma´ jngëëh' gyüü˜.

21 He˜ja̱˜ ga˗nooy˜ mah' ga˗tëëy˜ gyüü˜ kyä̱ä̱h´ chooy', ga˗nääy` ta˗ hwa' Israel ka˜läh´. 22 Pero ma´ ga˗nuuy´ kih' Arquelao hi̱˜ ma´ jmee˗ hih˗ hwa' Judea lla˜ jmiiy˜ Herode, he˜ja̱˜ ga˗lä˗goyh˗ ma´ dsa˜nääy` ta˗ ja̱˗. Pero ga˗mi˗jnää˜ Dio kiyh' jee´ ma´ këy˗ mah' ga˗nääy` ta˗ hwa' Galilea ba´. 23 Ma´ ga˗lla˗nääy` ta˗ ja̱˗, ga˗tä̱ä̱yh` jwii˜ he˜ che̱e̱˜ Nazaret. Mah' lä˗ja̱˜ lä˗te' lä˗ko̱o̱˜ ga˗jäh´ dsa˜ hi̱˜ ga˗ngëë' juu' kih' Dio: "Nazareno ba´ jäh˗ dsa˜ kih' Jesús."

3

Ma´ kwa˗ Jwä̱ä̱˜ juu' jee´ la' hwa' kii̱˗

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Ma´ja̱˜ ñee´ Jwä̱ä̱˜ hi̱˜ ma´ choo˜ jmii˜ ta˗ hwa' kii̱˗ kih' Judea na´kway˜ juu'. 2 Lä˗la˜ ma´ jäyh´:

—Je̱e̱h` hnäh´ kih' Dio, jëëh´, ma˜ya˜jä̱h˗ he˜ jä̱ä̱' Dio dsa˜ lä˗hih˗ kih'.

3 Kih' Jwä̱ä̱˜ ba´ ja̱˜ hi̱˜ ga˗hlëëh´ Isaía hi̱˜ ga˗ngëë' juu' kih' Dio jä̱ä̱', lä˗ ma´ ga˗jäyh´:

Kii̱˜ nüüh˗ ko̱o̱˜ lle´ he˜ hlëëh˗ hwa'
kii̱˗ jee´ sa˗ kwa˗ ni˗ miih˜:
"Mi˜llu` hnäh´ jwë' kih' Dsa˜jøø̱h'
jnän`.
Mi˜llu̱u̱` hnäh´ hñaah' mah' jäy˗
ko̱˜dsoo´ jwë'", ga˗jäh´ Isaía.

4 Hmiih˜ kih' Jwä̱ä̱˜ ma´ la' kyä̱ä̱h´ jñu˜ camey˜, ma´ na˜hñüü˜ tuyh' kyä̱ä̱h´ ko̱o̱˜ loo´ jah´. Ma´ ku̱yh˜ iih˜ hi˗ ma´ hi̱yh˜ tah' he˜ ma´ cha˜ moh´. 5 He˜ja̱˜ jwë̱ë̱´ dsa˜ hi̱˜ ma´ cha̱ä̱˜ Jerusalén ga˗lla˗nää' jee´ ma´ cheh' Jwä̱ä̱˜, hi˗ lä˗ja̱˜ ga˗lla˗nää' hi̱˜ ma´ cha̱ä̱˜ lä˗kä̱ä̱˜ hwa' Judea, lä˗kye̱˜ hi̱˜ ma´ cha̱ä̱˜ lä˗ku´ lä˗jii̱' kih' jmii˜ Jordán. 6 Lä˗jë̱ë̱˗ dsa˜ he´ ma´ mi˜jnääy˗ he˜ hliih' he˜ ma´ jmeey˗ hi˗ ga˗cha̱ä̱' Jwä̱ä̱˜ dsa˜ he´ jmii˜, cha´jmii˜ Jordán.

7 Ma´ ga˗jë̱ë̱y' jwë̱ë̱´ dsa˜ fariseo kyä̱ä̱h´ dsa˜ saduceo hi̱˜ na´nää' jee´ ja̱˜ mah' ma´ choo' Jwä̱ä̱˜ jmii˜ kiyh', he˜ja̱˜ ga˗jäyh´ ga˗siiyh˗ dsa˜ he´:

—Ma˗ra˗ hi̱˜ he˝ jo̱o̱˝sɨɨh˝ mɨɨh˜ la̱a̱h¹ hnäh˝. ¿Hii̱˜ na˜ hi̱˜ ma˜sɨɨh˗ hnäh˝ he˜ läa̱h˝ hnäh˝ kih¹ he˜ wɨɨ˝ he˜ ma˜ngoo¹ ya˜jäh˗? 8 Go˜ta̱ah˝ hnäh˝ lä˗ko̱h˝ lle`kih¹ mah¹ mi˜jnää¹ hnäh˝ he˜ ma˜je̱e̱h˜ hnäh˝ kya̱ah˝ Dio. 9 Mo˗to˗ jmee˜ hnäh˝ hɨɨ˝dsë˜: “Le̱e̱˗ ba˝ kya̱a̱¹ jnääh ¹ he˜ la̱a̱¹ jnääh¹ sa˝ju̱˜ kih¹ Abraham.” Jëëh˝ jnä˝ jwahn˗, lih˗ ba˝ Dio jmeey¹ hwëë˜ sa˝ju̱˜ kih¹ Abraham kih¹ ku̱u̱˝ la˜. 10 Hee˜ ñe¹läh˜ ma˜na˝llu` mah¹ dsa˜tu` chaah¹ hma˜. Lä˗jë˗ na˝hma˜ he˜ sa˗ llu¹ mɨɨ ¹ kih¹, he˜ ja̱˜ dsa˜tu` mah¹ tooyh˗ cha˝je˜. 11 Ma˗ra˗ ju¹dsoo˝, jnä˝ cha̱an˝ hnäh˝ jmɨɨ˜ kya̱a̱h˝ jmɨɨ˜ ba˝ lä˗jëë˗ hnäh˝ hi̱˜ ma˜je̱e̱h˜ kya̱a̱h˝ Dio. Pero hi̱˜ jä˗ këë˜ kin˗ jøøh¹ ga˝ lä˗ko̱h˝ jnä˝. Ni˗ sa˗ të˝dsëë̱n¹ ka̱n` loo˜ he˜ hä˝ tɨɨy˝. Hi̱˜ he˝ cha̱a̱¹ hnäh˝ jmɨɨ˜ kya̱a̱h˝ Jmɨ˜lle˝ Na˜jngɨɨ¹, hi˗ kya̱a̱h˝ je˜ ka˜läh˝. 12 Hii̱˜ cheh¹ mi˜llu¹ mɨ ¹trigo, ma˜cho̱oyh˜ he˜ kya̱a̱h˝ jwäy˜. Ko̱oy˗ mɨ¹trigo kiyh¹ llay¹ llu¹, ja̱˜ga˝ tooyh˗ wa˝hløø˜ kih¹ trigo ja̱˜ cha˝je˜ jee˝ mo˗so˗ hɨɨ˗ jih˝ko̱h˝ — ga˗jäh˝ Jwa̱a̱˜.

Ga˗sa̱a̱˜ Jesús jmɨɨ˜
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

13 Ma˝ja̱˜ ya˗hëë¹ Jesús hwa¹ Galilea, ngooy¹ ta˗ cha˝jmɨɨ˜ Jordán jee˝ ma˝ cheh¹ Jwa̱a̱˜ mah¹ sa̱a̱y˗ jmɨɨ˜. 14 Pero Jwa̱a̱˜ sa˗ ma˝ hii˜ ma˝ cha̱a̱y¹ jmɨɨ˜. Ma˝ jäyh˝ sɨɨyh˗:

—Jnä˝ ba˝ jmee˗ bii¹ kin˗ cha̱a̱h˝ jnä˝ jmɨɨ˜, mah¹ hne˜ ba˝ ngɨɨh˝ kin˗ cha̱a̱n˝ hne˜ jmɨɨ˜.

15 Mah¹ ga˗je̱e̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹ ga˗sɨɨyh˗:

—Tä̱a̱˝ ba˝ kih¹. Jëëh˝, lä˗ja̱˜ ba˝ so̱oh˜ jnän`mi˝ten`lä˗jë˗ mada˜ he˜ ga˗jmee˝ Dio.

Ja̱˜ga˝ ga˗he̱e̱h˜ Jwa̱a̱˜ ga˗cha̱a̱y¹ Jesús jmɨɨ˜. 16 Ma˜ngëë˝ ma˜sa̱a̱˜ Jesús jmɨɨ˜, ya˗hëë̱y¹ cha˝jmɨɨ˜. Lä˗cha̱h˝ ja̱˜ ga˗na˝ gyɨɨh¹ jmɨ˜gyɨɨ˗ mah¹ ga˗jëë¹ Jesús Jmɨ˜lle˝ kih¹ Dio ga˗jyoo¹ në˝ kiyh¹, la̱a̱¹ lä˗ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ juu˜. 17 Ma˝ja̱˜ ga˗lä˗nɨɨh˝ ko̱o̱˜ juu¹ he˜ ja¹ gyɨɨh¹ he˜ ma˝ jäh˝:

—Hi̱˜ la˜ he˝ gyɨɨ˜ kya̱a̱n˗ hi̱˜ hnaan˗. Peer˗ cha̱a̱n˜ llu¹ kya̱a̱yh˝.

4

Ga˗ka̱¹ hi̱˜sa˗llu̱¹ dsë¹ Jesús
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

1 Ma˜ngëë˝ he˜ ja̱˜, ga˗jøø¹ Jmɨ˜lle˝ kih¹ Jesús ta˗ hwa¹ kii̱˗, mah¹ ka̱¹ hi̱˜sa˗llu̱¹ dsëy¹. 2 To̱¹loo¹ jmɨɨ` to̱¹loo¹ hwë¹ sa˗ ga˗kuh˜ ga˗hiyh¹. Ma˜ngëë˝ he˜ ja̱˜, ja¹ kyo̱yh˗. 3 Hi˗ ja¹ hi̱˜ ga˗ka̱¹ dsëy¹ chu̱h˗ kiyh¹ mah¹ ga˗jäyh˝:

—Cher˝mah¹ dsoo˝ la̱a̱h¹ Jo̱o̱˝ Dio, jmee˝hih˗ mah¹ lii˗ he˝ñiih˜ ku̱u̱˝ he˜ tääh˝ la˜.

4 Mah¹ ga˗je̱e̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹:

—Ma˜na˜sɨɨ˜ ba˝: “Ja̱˗ ma˗la˗ kya̱a̱h˝ he˜ kih˜hihn˜ jmee˗ cha̱a̱˜ jne˝. Kya̱a̱h˝ läjë˗ juu¹ he˜ hlëëh˗ Dio ba˝ jmee˗ cha̱a̱˜ jne˝.”

5 Ma˜ngëë˝ he˜ ja̱˜, ga˗jøø¹ hi̱˜sa˗llu̱¹ kiyh¹ ta˗ jee˝ chih¹ gwah˗ jwɨɨ˜ na˜jngɨɨ¹ he˜ che̱e̱˜ Jerusalén. Ma˝ ga˗lla˗näay¹ jee˝ ja̱˜ ga˗jä̱ay¹ lä˗ ga˗të˝ gyɨɨh¹ kih¹ gwah˗ jɨɨh˗, 6 ga˗sɨɨyh˗:

—Cher˝mah¹ dsoo˝ la̱a̱h¹ Jo̱o̱˝ Dio, jwä̱ä̱˗ hñaah¹ lä˗ ga˗të˝ hwa¹, jëëh˝ na˜sɨɨ˜ ba˝ ka˜läh˝:
Dio che̱e̱¹ ángele kya̱a̱y¹ koo˝ kyah¹ mah¹ jä̱ay¹ hne˜ kya̱a̱h˝ gooy˜, lä˗ja̱˜ mo˗so˗ lla˜ñu¹ tɨɨh˝ në˝ ku̱u̱˝.

7 Mah¹ ga˗je̱e̱h˜ Jesús kiyh¹:

—Ma˜na˜sɨɨ˜ ba˝ ka˜läh˝: “Ta˗ ka̱˜ dsë¹ Dio hi̱˜ la̱a̱¹ Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱h¹.”

8 Ko̱o̱˜ ka˜läh˝ ga˗jä̱a̱¹ hi̱˜sa˗llu̱¹ lä˗ ga˗të˝ ko̱o̱˜ moh˝ ñii˝ mah¹ ga˗heeyh¹ lä˗ka̱a̱˜ jee˝ jwɨɨ˜ kaah˝ kya̱a̱h˝ ga˗lä˗jë˗ ga˝ he˜ la¹ na˝hñaah¹ he˜ cha˜ kih¹. 9 Mah¹ ga˗jäyh˝:

—Ga˗lä˗jë˗ he˜ na˜ kwëëhn˜ hne˜ cher˝mah¹ ga˗ju̱u̱h˝ jnëh˝ cha˝nën˗, jmä̱ä̱h¹ jnä˝ jøøhn¹.

10 Ja̱⁻ga´ ga̱ˆjäh´ Jesús siɨyhˆ:
—Wa´ läˆøøh´ hne⁻ kinˆ Tana´, jëëh´ ma⁻na⁻siɨ⁻ ba´ jee´ jyoh´ ka⁻läh´: “Kih¹ Dsa⁻jøøh¹ hi̱⁻ la̱a̱¹ Dio kya̱a̱h¹ ba´ jmeeh¹ jɨɨh⁻. Kih¹ ja̱a̱⁻ hñiɨ´ bih¹ jmeeh¹ ta´he¹.” 11 Ja̱⁻ga´ ga̱⁻läˆøø´ hi̱⁻sa̱ˆllu̱¹ kiyh¹. Läˆcha̱h´ ja̱⁻ yaˆnää¹ ángele, gaˆjmeey´ ta´he¹ kih¹ Jesús.

Gaˆløø¹ Jesús kwayˆ juu¹ hwa¹ Galilea
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 Ma´ gaˆnuu´ Jesús hää̱´ Jwa̱a̱⁻ nehˆñe¹, ngaayh¹ taˆ hwa¹ Galilea. 13 Saˆ gaˆjä̱y´ jwɨɨ⁻ Nazaret, ngaayh¹ na´gyay⁻ jwɨɨ⁻ Capernaum ba´, jwɨɨ⁻ he⁻ hla⁻ cha´hoo´ jmɨ⁻jɨɨh⁻. Hwa¹ kih¹ dsa⁻ kya̱a̱¹ Zabulón kya̱a̱h´ Neftalí ba´ ja̱⁻. 14 Läˆja̱⁻ ga̱⁻läˆte¹ juu¹ he⁻ gaˆhlëëh´ Isaía hi̱⁻ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, läˆ ma´ gaˆjäyh´:

15 Hwa¹ kih¹ Zabulón, kya̱a̱h´ hwa¹ kih¹ Neftalí,
he⁻ kye⁻ hngaah` ko̱⁻ta̱a̱⁻ kih¹ jmɨɨ⁻ Jordán, taˆ cha´hoo´ jmɨ⁻ñeeh⁻,
läˆka̱a̱⁻ jee´ ja̱⁻ la¹ hwa¹ Galilea jee´ tä̱a̱h´ jwëë̱´ dsa⁻ hi̱⁻ saˆ la̱a̱¹ judiu,
16 dsa⁻ he´ hi̱⁻ ma´ gaˆnää´ jee´ na⁻ho̱o̱⁻ gaˆjëëy¹ ko̱o̱⁻ wa´je⁻ jɨɨh⁻.
Gaˆläˆjnä´ ko̱o̱⁻ wa´je⁻ kih¹ hi̱⁻ ma´ tä̱a̱h´ jee´ ma´ hii´ goo⁻ ju̱u̱y´.

17 Läˆ ma´ja̱⁻ gaˆløø¹ Jesús kwaˆ juu¹, ma´ jäyh´:
—Jëëh` hnäh´ kih¹ Dio, jëëh´ ma⁻ya⁻jä̱hˆ he⁻ jä̱a̱¹ Dio dsa⁻ läˆhihˆ kih¹.

Gaˆtëëh¹ Jesús kyëë̱´ hi̱⁻ ma´ tä̱a̱h´ jwä˜ sa´hma¹
(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Jee´ häa̱´ Jesús jwë¹ ngoo¹ taˆ cha´hoo´ jmɨ⁻jɨɨh⁻ he⁻ hla⁻ hwa¹ Galilea, jee´ ja̱⁻ gaˆjëëy¹ Simón hi̱⁻ ma´ tëëh˜ dsa⁻ Pee´, kya̱a̱h´ Andre´ øøyh⁻. Läˆu̱u̱´ hi̱⁻ he´ ma´ tä̱a̱h´ jwä˜ sa´hma¹ cha´jmɨɨ⁻, jëëh´ he⁻ ja̱⁻ ma´ ma´ la¹ ta´ kiyh¹. 19 Mah¹ gaˆsɨɨyhˆ:
—Ya⁻näähˆ hnäh´ kya̱a̱h´ jnä´ mah¹ mi´tëë̱n¹ hnäh´ ha⁻ läˆ jmeeh¹ hnäh´ mah¹ lëëhˆ hnäh´ dsa⁻, lla⁻ he⁻ ma´ lëëhˆ hnäh´ hmooh⁻.

20 Läˆcha̱h´ ja̱⁻ gaˆkyey⁻ sa´hma¹ kiyh¹ mah¹ gaˆnääy¹ kya̱a̱h´ Jesús. 21 Ma⁻ngëë´ gyih¹ ko̱⁻nɨɨh˜, gaˆjëëy¹ jñah´ ga´ u̱u̱¹. Ja̱a̱⁻ he´ Jacobo, jo̱o̱´ Zebedeo, kya̱a̱h´ Jwa̱a̱⁻ dsa⁻ñɨɨh⁻ øøyh⁻, ma´ tä̱a̱h´ nehˆ na´moo´ kya̱a̱h´ Zebedeo jmiiy⁻, ma´ hmiiy˜ sa´hma¹ kiyh¹. Mah¹ gaˆtëëyh¹. 22 Läˆcha̱h´ ja̱⁻ gaˆhɨɨy´ na´moo´ kya̱a̱h´ jmiiy⁻ mah¹ gaˆjmeey´ ko̱⁻jøh´ kya̱a̱h´ Jesús.

Gaˆkwa´ Jesús ju¹hmëë´
(Lc. 6:17-19)

23 Gaˆngëë´ Jesús läˆka̱a̱⁻ hwa¹ Galilea, ma´ mi⁻tëë̱yˆ dsa⁻ nehˆ gwahˆ mäh⁻ he⁻ tøø´ läˆko̱o̱⁻ läˆko̱o̱⁻ jee´ jwɨɨ⁻, ma´ kwayˆ ju¹hmëë´ ha⁻ läˆ jä̱a̱¹ Dio dsa⁻ läˆhihˆ kih¹. Ma´ mi⁻hlä̱a̱y´ dsa⁻ kih¹ wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ dsoo´. 24 Läˆ gaˆtë´ hwa¹ Siria gaˆnuu´ dsa⁻ kih¹ Jesús. He⁻ja̱⁻ na´nää¹ dsa⁻ na´jä̱a̱y⁻ jee´ ma´ cheh¹ Jesús gaˆläˆjëë̱ˆ hi̱⁻ ma´ jëë˜ wɨɨ´ kih¹ na⁻ku´ na⁻ngɨɨ¹ dsoo´ hlɨɨh¹, läˆkye̱⁻ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ lle´ hlɨɨh¹, kya̱a̱h´ hi̱⁻ ma´ dsa⁻ju̱u̱´ ñee´, läˆja̱⁻ hi̱⁻ moˆsoˆ liih⁻ goo⁻ tɨɨ´. Gaˆmiˆhlä̱a̱y´ läˆjëë̱ˆ hi̱⁻ he´. 25 Peerˆ jwëë̱´ dsa⁻ Galilea gaˆllaˆlle¹ kaah` kiyh¹ kya̱a̱h´ hi̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻ Decápoli, hi̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻ Jerusalén, hi̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻ Judea, hiˆ jñah´ ga´ hi̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻ hngaah` jmɨɨ⁻ Jordán.

5

Gaˆkwa´ Jesús cha⁻miih⁻ juu¹ läˆ ma´gyay¹ lle´ko̱h´

1 Ma´ gaˆjëë̱¹ Jesús jwëë̱´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱a̱h´ jee´ ja̱⁻, gaˆwɨɨy¹ mah¹ gaˆgyay⁻ lle´ko̱h´ ja̱⁻. Gaˆläˆjëë̱ˆ jnääh¹ discípulo kya̱ay¹ gaˆku̱h¹

jnääh' jee´ ja̱¯. 2 Ga˗løøy' hlëëyh˜
dsa¯, ga˗jäyh´:
3 —Llu' la' kih' hi̱¯ la̱a̱´ sa˗ jmää'
ni˗ miih¯. Jëëh´, hi̱¯ he´ ba´ jää̱
' Dio lä˗hih˗ kih'. 4 Llu' la' kih'
hi̱¯ tä̱ä̱h´ ki¯hooh˜. Jëëh´, jmee' ba´
Dio nøh' dsëy'. 5 Llu' la' kih' hi̱¯
hwa̱a̱´. Jëëh´, hi̱¯ he´ ba´ tëë̱' hwa'
he¯ ga˗jäh´ Dio le´ he̱e̱y¯. 6 Llu' la'
kih' hi̱¯ kuh¯ngii˗ dsë' jmeey' he¯
llu'. Jëëh´, hi̱¯ he´ ba´ hyoh˗ lä˗jë˗
he¯ lla¯kya̱a̱y'. 7 Llu' la' kih' hi̱¯
dsa¯lä¯ñih´ dsë' dsa¯kya̱a̱h´. Jëëh´,
lä¯ñih´ dsë' Dio kiyh' ka¯läh´. 8 Llu'
la' kih' hi̱¯ na¯jngii' tuh¯dsë'. Jëëh´,
hi̱¯ he´ ba´ tëë̱' jëë̱' Dio. 9 Llu' la' kih'
hi̱¯ hnooh¯ ha¯ lä˗ jee´ hii' tii´ kih'
dsa˗. Jëëh´, hi̱¯ he´ ba´ tëëyh' jo̱o̱´
Dio. 10 Llu' la' kih' hi̱¯ ga˗nää´ jëë˜
wii´ kih' he¯ jmeey˗ he¯ llu'. Jëëh´,
kih' bih' la' jmi¯gyuu˗ jee´ jmee˗ Dio
hih˗.
11 'Llu' la' kyah' hnäh´ cher´mah'
dsoo´ kin˗ ga˗hlëëh´ dsa¯ wii´ kyah'
hnäh´, hi˗ cher´mah' ga˗jmeeh˗
dsa¯ hnäh´, hi˗ cher´mah' ga˗hlëë̱h'
dsa¯ hnäh´ juu' pa´jnah´ he¯ la'
juu' ta¯juu'. 12 Lä˗ ma´ cha̱a̱h¯
hnäh´ lä˗ja̱¯, wa´ cha̱a̱h¯ hnäh´
llu', wa´ jëë̱¯ hoh´ hnäh´. Jëëh´,
hñah˗ ba´ hnäh´ ko̱o̱¯ he¯ llu' guuh'
jmi¯gyuu˗. Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ ga˗jmeeyh˗
hi̱¯ ga˗ngëë' juu' kih' Dio hi̱¯ ma´
tä̱ä̱h´ jä̱ä̱' ga´ kyah' hnäh´.

Ga˗kwa´ Jesús juu' kih' wa´ñe´
kya̱a̱h´ wa´je¯
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 'Hnäh´ la̱a̱h' lä˗ko̱o̱¯ wa´ñe´ kih'
hwa' la¯. Pero cher´mah' ga˗jñuuh'
he¯ ñii` kih', ha¯ lä˗ja̱¯ lii˗ ka¯läh´
lä˗ ma´ la'. Mo˗so˗ jmää' go¯te˜.
He¯ be' ba´ dsa¯ ja̱¯ cha´jwë', jee´ ja̱¯
he´soh' dsa¯ në´ kih'. 14 Hnäh´ la̱a̱h'
lä˗ko̱o̱¯ wa´je¯ kih' dsa¯ jmi¯gyuu˗.
Wa´ jmeen´ ko̱o̱¯ jwii¯ he¯ hla¯
guuh' në´ moh´ sa˗ le´ dsa¯hmää`.
15 Hi˗ lä˗ja̱¯ sa˗ cha̱a̱¯ hi̱¯ hih' wa´je¯
mah' chiyh' neh˗ wa´goo´. He¯
chiyh' jee´ ñii´ ba´ mah' lä˗jnä´ kih'
dsa¯ hi̱¯ tä̱ä̱h´ lä˗ka̱a̱¯ cha´neh˗.
16 He¯ja̱¯ wa´ jnä´ wa´je¯ kyah'
hnäh´ cha´në´ lä˗jëë̱˗ dsa¯, mah'
wa´ra¯ ga˗jëëy' lä˗jë˗ he¯ llu' he¯
jmeeh¯ hnäh´, jmeey' juuh¯ kih'
Tää`jnän` hi̱¯ gya' guuh'.

Ga˗jmeeh' Jesús juu' ha¯ lä˗ la' ley

17 'Ta˗ jmee¯ hnäh´ huu´dsë¯
he¯ ma¯jan˜ mah' mi´lla̱a̱n' ley
kih' Moisé. Ni˗ sa˗ mi´lla̱a̱n' lä˗jë˗
he¯ ga˗hlëëh´ lä˗jëë̱˗ hi̱¯ ga˗ngëë'
juu' kih' Dio. Sa˗ ma¯jan˜ mah'
mi´lla̱a̱n' he¯ ja̱¯, he¯ mi´ten` kih'
juu' ja̱¯ ba´ ja̱¯ ma¯jan˜. 18 Ma˗ra˗
ju'dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´, ta´ko̱¯jii̱h'
cha¯ guuh' hwa' la¯, sa˗ he̱e̱´ ni˗
ko̱o̱¯ hwëh´ mäh¯, ni˗ ko̱o̱¯ mi
'punto he¯ na¯sii¯ kih' ley ja̱¯,
jä̱ä̱' sa˗ ga´ ma¯lä¯te' ga˗lä˗jë˗.
19 He¯ lä˗ja̱¯, cher´mah' cha̱a̱¯
hi̱¯ ga˗hlä̱ä̱h¯ ko̱o̱¯ mada¯ pih'
kih' ley la¯, hi˗ cher´mah' lä˗ja̱¯
mi¯tëë̱y˗ dsa¯, le̱e̱y´ ja̱a̱¯ hi̱¯ mäh'
ba´ guuh' jmi¯guu˗ jee´ jmee˗ Dio
hih˗. Pero cher´mah' hi̱¯ mi¯te' kih'
ley hi˗ mi¯tëë̱y˗ dsa¯ he¯ mi¯tey'
ka¯läh´, hi̱¯ he´ ba´ le̱e̱´ jøø̱h' guuh'
jmi¯guu˗ jee´ jmee˗ Dio hih˗.
20 He¯ja̱¯ hlëëhn´ hnäh´, cher´mah'
sa˗ ga˗jmeeh´ hnäh´ cha¯ga´miih¯
ta´ llu' lä˗ko̱h´ te' he¯ jmee˗ dsa¯ hi̱¯
kuuh˜ ley hi˗ lä˗ko̱h´ te' he¯ jmee˗
fariseo, sa˗ le´ go´ta̱a̱h´ hnäh´ guuh'
jmi¯guu˗ jee´ jmee˗ Dio hih˗.
21 'Ma¯nuuh¯ ba´ hnäh´ ha¯ lä˗
jäh´ në´ ley kih' Moisé lä˗ ma´
ga˗sii̱yh˗ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän`:
“Ta˗ jngëëh˗ dsa¯. Cher´mah' hi̱¯
ga˗jngëëh' ja̱a̱¯ dsa¯kya̱a̱h´ ma˗ra˗
he¯ nøø' ba´ ta´ kiyh'.” 22 Pero
jnä´ jwëë̱hn˜ hnäh´, cher´mah'
hi̱¯ ga˗lä˗lle̱e̱´ kya̱a̱h´ øø̱h¯,
ma¯na¯bä̱ä̱yh`dsoo´. Hi˗ cher´mah'
hi̱¯ ga˗jäh´ sii̱h˗ dsa¯kya̱a̱h´: “Peer˗
ta̱a̱h¯ hne¯”, hi̱¯ he´ nøø' ta´ kih'
cha´në´ dsa¯ka̱a̱h´. Hi˗ cher´mah'
hi̱¯ ga˗jwä' dso´jwii´ kih' øø̱h¯, hi̱¯
he´ lle` kih' dsoo' cha´je¯.

23 ’He⁻ja̱⁻ cher´mah˹ go´ka̱h˺ kuu´
kyah˺ në´ na´hyoo´ hi÷ cher´mah˹
ga÷lä÷dsooh˜ hoh´ jee´ ja̱⁻ he⁻ hä´
dsë˺ ja̱a̱⁻ øøh˹ kya̱a̱h´ hne⁻, 24 jee´ ja̱⁻
ba´ kye⁻ kuu´ kyah˺ cha´në´ na´hyoo´
mah˹ gwa⁻ da´ to⁻në´ go⁻je̱e̱h` juu˺
kyah˹ kya̱a̱h´ øøh˺. Ja̱⁻ga´ ñeh⁻
ka⁻läh´ ya⁻tøøh˹ kuu´ kyah˺ në´
na´hyoo´.
25 ’Cher´mah˹ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ hnøø˹
hnëë˹ hne⁻ cha´në´ dsa⁻ta´, jmee´
bii˺ go´ta̱a̱h´ hnäh´ juu˺ kwee⁻
kya̱a̱yh´ na˹ko̱h´ ta´ko̱⁻ji̱ih˺ cha⁻
jmɨɨ´, mah˹ sa÷ ngëëy˹ hne⁻ goo⁻
jwëë⁻. Lä÷ja̱⁻ mo÷so÷ jmee˹ jwëë⁻
hih÷ kih˹ poo⁻ ta̱a̱yh÷ hne⁻ neh÷ñe
˺. 26 Ma÷ra÷ ju˺dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´,
sa÷ ya⁻hë̱ë̱h˺ jee´ ja̱⁻ ta´ko̱⁻ji̱ih˺ sa÷
ma⁻mi⁻hmaah´ lä÷jë÷ go⁻te˜ he⁻
ngɨɨyh˹ kyah˹.
27 ’Ma⁻nɯɯh⁻ ba´ hnäh´ ha⁻ lä÷
jäh´ në´ ley he⁻ sɨɨyh÷ hnäh´: “Hne⁻
hi̱⁻ na⁻je̱e̱⁻ goo⁻, ta÷ ka̱a̱h÷ hi̱⁻ la̱a̱˹
kya̱a̱˺ jñah´.” 28 Pero jnä´ jwahn÷,
cher´mah˹ hi̱⁻ jë̱ë̱˜ ja̱a̱⁻ dsa⁻më´
hi÷ he̱e̱´ dsëy˹ ka̱a̱yh˹, kya̱a̱h´
hɯɯ´dsë⁻ kiyh˹ ja̱⁻, ma⁻jmeey´
dso´kye⁻. 29 Lä÷ja̱⁻, cher´mah˹ mɨ
˺nëh´ ra⁻llu̱u̱˹ jmee˹ tä̱h÷ kya̱a̱h´
dso´kye⁻, lle´ go⁻te˜ mah˹ be˹ ɯɯ´.
Jëëh´, llu˹ ga´ kyah˺ he⁻ he̱e̱´ miih⁻
jmɨ⁻ngo˹ kyah˹, lä÷ko̱h´ ga´ he⁻
goh˺ na⁻hñaah ˺ cha´je⁻. 30 Hi÷
cher´mah˹ ma⁻gooh⁻ ra⁻llu̱u̱˹ jmee˹
tä̱h⁻ kya̱a̱h´ dso´kye⁻, hnä˹ go⁻te˜
mah˹ be˹ ɯɯ´. Jëëh´, llu˹ ga´ kyah˺ he⁻
he̱e̱´ miih⁻ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹, lä÷ko̱h´
ga´ he⁻ goh˺ na⁻hñaah˺ cha´je⁻.
31 ’Hi÷ ma⁻nɯɯh⁻ hnäh´ ka⁻läh´
he⁻ jäyh´: “Ga÷lä÷jë̱ë̱÷ hi̱⁻ be̱e̱˜
dsa⁻më´ kya̱a̱˹, hnøø˹ chooyh˹
je⁻ jee´ ma⁻be̱e̱y˹ dsa⁻kya̱a̱yh´.”
32 Pero jnä´ jwahn÷ lä÷la⁻. Hi̱⁻
be̱e̱˹ dsa⁻më´ kya̱a̱˹, hi÷ sa÷ cha⁻
he⁻ hlɨɨh˺ ma⁻jmeey´ kya̱a̱h´ jñah´
dsa⁻ñɯɯh⁻, he⁻ che̱e̱y÷ ta÷ jwë´
hlɨɨh˺ ba´ ja̱⁻. Hi÷ lä÷ja̱⁻ ka⁻läh´ hi̱⁻
ka̱a̱˹ dsa⁻më´ hi̱⁻ ma⁻be̱e̱y˹ he´, he⁻
jmeey÷ dso´kye⁻ ba´ ja̱⁻ ka⁻läh´.

Ga÷hlëëh´ Jesús kih˹ hi̱⁻ tä̱ä̱⁻
gyɯɯh˺ hwa˹

33 ’Ma⁻nɯɯh⁻ ba´ hnäh´ lä÷ko̱o̱⁻
ga÷sɨɨyh÷ dsa⁻ma⁻gyu̱h⁻ jnän`: “Ta÷
jmee⁻ dsoo´ he⁻ la˹ juu˺ ta⁻juu˺. Ja̱⁻
mi⁻teh` hnäh´ kih˹ Dio he⁻ ga÷tä̱ä̱h`
hñaah˺ jmeeh˺.” 34 Pero lä÷la⁻ jwah÷
jnä´, ta÷ tä̱ä̱` hñaah˺ kih˹ ni÷ ko̱o̱⁻.
Ta÷ tä̱ä̱` hnäh´ kih˹ gyɯɯh˺, jëëh´ jee´
oo÷ ba´ gya˹ Dio. 35 Ta÷ tä̱ä̱` hnäh´
kih˹ hwa˹, jëëh´, në´ kih˺ hwa˹ chih˹
ma⁻tɨɨ´ Dio. Ta÷ tä̱ä̱` hnäh´ kih˹
Jerusalén, jëëh´, jee´ ja̱⁻ la˹ jee´ jwɨɨ⁻
kih˹ Rey jøø̱h˺ jnän`. 36 Ta÷ tä̱ä̱`
ka´lleh´, jëëh´, sa÷ le̱h˹ jmeeh˺ tøø⁻
ni÷ ko̱o̱⁻ jñu⁻, ni÷ sa÷ le̱h˹ jmeeh˺
läh⁻ ka⁻läh´. 37 Cher´mah˹ jwah˺
hnäh´ “Ja̱a̱h⁻”, ko̱o̱⁻ “ja̱a̱h⁻” ba´
jwah˹ hnäh´. Hi÷ cher´mah˹ jwah˺
hnäh´ “ja̱h÷ha̱˺”, ko̱o̱⁻ “ja̱h÷ha̱˺” ba´
jwah˹ hnäh´. Hi÷ cher´mah˹ he⁻ ga´
jyoh´ juu˺ gwa´, he⁻ gwa´ kih˹ dsa⁻
hlë̱ë̱h˺ ba´ ja̱⁻.
38 ’Ma⁻nɯɯh⁻ ba´ hnäh´
ka⁻läh´ he⁻ jäyh´: “Hi̱⁻ jmee÷
dsoo´ mɨ´në´ dsa⁻kya̱a̱h´, ja̱⁻ba´
lä÷ja̱⁻ mi⁻hmaayh`. Hi̱⁻ jlä̱ä̱h˜
na´ja̱´ dsa⁻kya̱a̱h´, ja̱⁻ba´ lä÷ja̱⁻
mi⁻hmaayh`.” 39 Pero lä÷la⁻ jwah÷
jnä´. Ta÷ ji̱ih` hnäh´ kih˹ hi̱⁻ hñaa⁻
dsë˹. Cher´mah˹ hi̱⁻ ga÷jnoo˹ ko̱o̱⁻
jwoo˺ mo⁻nëh´, kwëëyh` ka⁻läh´
jyoh´ jwoo˺. 40 Hi÷ cher´mah˹ hi̱⁻ lla÷
hnii⁻ kyah˹ mah˹ jñuuyh˹ sa´ko̱oh⁻,
kwëëyh` ka⁻läh´ lä÷kye⁻ hmɨh⁻lloo´
kyah˹. 41 Hi÷ cher´mah˹ hi̱⁻ ga÷jmee´
he⁻ wɨɨ´ ka̱h˺ løø˹ kih˹ ko̱⁻nɨɨh˜, kye⁻
ga´ jyoh´ ko̱⁻nɨɨh˜. 42 Cher´mah˹ hi̱⁻
ngɨɨ÷ miih⁻ he⁻ cha⁻ kyah˹, kwëëyh`.
Hi÷ cher´mah˹ hi̱⁻ hnøø˹ lle÷ miih⁻
he⁻ cha⁻ kyah˹, ta÷ jmee⁻ cha̱a̱h⁻
kya̱a̱yh´.

Hnøø˹ hnää÷ jne´ hi̱⁻ na⁻høøh´
jnän`
(Lc. 6:27-28, 32-36)

43 ’Ma⁻nɯɯh⁻ ba´ hnäh´ ka⁻läh´
he⁻ jäyh´: “Wa´ hnaah÷ ome⁻ kya̱a̱h˹
mah˹ wa´ na⁻hä̱ä̱h´ hi̱⁻ sa÷ la̱a̱˹
ome⁻ kya̱a̱h˹.” 44 Pero lä÷la⁻ ba´

jwah˗ jnä˝: Wa´ lä¯hnaah˗ hnäh˝
hi̱¯ sa˗ la̱a̱ˡ ome¯ kya̱a̱hˡ hnäh˝. Ngɨɨ˝
hnäh˝ llu̱ˡ kihˡ hi̱¯ jwä˜ dso´jwɨɨ˝
kyahˡ hnäh˝. Jmee´ hnäh˝ llu̱ˡ kihˡ
hi̱¯ na¯hööh´ kyahˡ hnäh˝. Ngɨɨ˝
hnäh˝ kihˡ Dio kihˡ hi̱¯ jmeeh˗
hnäh˝. 45 Mahˡ lä˗ja̱¯ le̱e̱h˝ hnäh˝
jo̱o̱˝ Tää` jnän` hi̱¯ gyaˡ gyɨɨhˡ. Hi̱¯
he˝ jmee˗ dsa¯hya˗ hyoo¯ kihˡ hi̱¯
hle̱e̱hˡ lä˗ja̱¯ kihˡ hi̱¯ llu̱ˡ. Hi˗
che̱e̱y˗ jmaˡ ka¯läh˝ kihˡ hi̱¯ jmee˗
he¯ llu̱ˡ hi˗ kihˡ hi̱¯ jmee˗ he¯ hlɨɨhˡ.
46 Jëëh˝ cher´mahˡ hnaah˗ hnäh˝
ma˗la˗ hi̱¯ hnääˡ hnäh˝ ba´, ¿hee¯
ba´ hñah˗ hnäh˝ kihˡ Dio ja̱¯? ¿Che´
sa˗ jmeey˗ lä˗ja̱¯ ka¯läh˝ hi̱¯ ko̱o̱
ˡ ku´sɨh¯? 47 Cher´mahˡ kihˡ ø̱ø̱hˡ
ba´ hnäh˝ jmeeh¯ hnäh˝ Dio, ¿che´
la̱a̱h˝ hnäh˝ jmeeh¯ hnäh˝ ko̱o̱¯ he¯
llu̱ˡ? ¿Che´ sa˗ jmee˗ lä˗ja̱¯ hi̱¯ sa˗
ma¯he̱e̱h¯ kihˡ Dio? 48 Wa´ la̱a̱hˡ
hnäh˝ llu̱u̱ˡ, lä˗ko̱o̱¯ la̱a̱ˡ Tää` jnän`
hi̱¯ gyaˡ gyɨɨhˡ hi̱¯ llu̱u̱ˡ go¯te˜.

6

1 ’Le̱e̱h¯, ta˗ hnooh¯ hnäh˝ ha¯
lä˗ jee´ hlëëh ˡ dsa¯ llu̱ˡ kyahˡ
hnäh˝ wa´ra¯ ga˗jmeeh´ hnäh˝ ko̱o̱¯
he¯ llu̱ˡ. Cher´mahˡ ko̱¯ta̱a̱´ ga´
ga˗jmeeh´ hnäh˝ mahˡ jëëˡ dsa¯
kyahˡ hnäh˝, sa˗ hñah˗ hnäh˝ ni˗
miih¯ kihˡ Dio hi̱¯ gyaˡ gyɨɨhˡ.
2 Wa´ra¯ ga˗kwah´ hnäh˝ be˝ kihˡ
ja̱a̱¯ hi̱¯ lla¯kya̱a̱ˡ, ta˗ jwɨɨ˝ ni˗ ja̱a̱¯
hee¯ na¯ ma¯jmeeh´. Mahˡ sa˗
jmeehˡ hnäh˝ kwee¯ kya̱a̱h´ hi̱¯
jmä̱ä̱˜ hñii˝ mi¯teˡ neh˗ gwah˗,
hi˗ lä˗ja̱¯ jmeey˗ ka¯läh˝ cha´jwëˡ
he¯ hnooyh¯ ha¯ lä˗ jee´ hlëëh
ˡ dsa¯ llu̱ˡ kiyhˡ ba´ ja̱¯. Ma˗ra˗
juˡdsoo˝ jwe̱e̱hn˜ hnäh˝, ko̱¯ja̱¯ ba´
hnɨɨhˡ ma¯lɨyh˜ jñeeyˡ. 3 Pero hne¯,
wa´ra¯ ga˗kwëëh` dsa¯ miih¯ kuu´,
ta˗ jwɨɨ˝ ni˗ ja̱a̱¯ ma˗ke˗ la̱a̱ˡ ome¯
kya̱a̱hˡ. 4 Hehˡ lä˗ja̱¯, sa˗ jnä˝ he¯
ma¯kwëëh` dsa¯ kuu´. Ma´ja̱¯ Tää`
kya̱a̱hˡ, hi̱¯ jëë˜ lä˗jë˗ he¯ sa˗ jnä˝,
mi¯hmaayh` kyahˡ to˗lo˗ në´ lä˗je̱e̱˗
dsa¯.

Ga˗mi˗te̱e̱¯ Jesús dsa¯ kya̱a̱yˡ ha¯
lä˗ chu̱u̱yˡ kya̱a̱h´ Dio
(Lc. 11:2-4)

5 ’Wa´ra¯ ga˗të˝ jee´ ngɨɨh´ kyahˡ
kihˡ Dio, ta˗ jmee¯ lä˗ jmee˗ hi̱¯
jmä̱ä̱˜ hñii˝ mi¯teˡ. Tɨh˜ dsëyˡ
na¯tä̱ä̱y˝ hlëëyh˗ kya̱a̱h´ Dio neh˗
gwah˗ mäh¯ hi˗ lä˗ja̱¯ jmeey˗
cha´jwëˡ jee´ ga˗nää´ dsa¯ mahˡ jëëˡ
dsa¯ kiyhˡ. Ma˗ra˗ juˡdsoo˝ jwe̱e̱hn˜
hnäh˝, ko̱¯ja̱¯ ba´ hnɨɨhˡ ma¯lɨyh˜
jñeeyˡ. 6 Pero hne¯, wa´ra¯ ga˗të˝
jee´ ngɨɨh´ kyahˡ kihˡ Dio, go¯he˝
jee´ gwɨɨh¯ mahˡ jne´ haah´ kyahˡ.
Ngɨɨ˝ kyahˡ kihˡ Tää` hi̱¯ sa˗ jnä˝.
Ma´ja̱¯ Tää` kya̱a̱hˡ hi̱¯ jëë˜ lä˗jë˗
he¯ sa˗ jnä˝, mi¯hmaayh` kyahˡ
to˗lo˗ në´ lä˗je̱e̱˗ dsa¯. 7 Wa´ra¯
ga˗të˝ jee´ ngɨɨh´ kyahˡ kihˡ Dio, ta˗
hlëëh` cha¯miih¯ jɨɨh˜ ko̱o̱¯ nëëˡ
juuˡ he¯ sa˗ jmääˡ ta´, lä˗ko̱o̱¯ jmee˗
hi̱¯ sa˗ ma¯he̱e̱h¯ kihˡ Dio. Kihˡ
he¯ hlëëyh˗ cha¯miih¯ jɨɨh˜ ko̱o̱¯
nëëˡ juuˡ, nuuˡ Dio kiyhˡ la̱a̱y˝. 8 Ta˗
jmee¯ hnäh˝ lä˗ jmee˗ dsa¯ he˝.
Jëëh˝, Tää` jnän` hi̱¯ gyaˡ gyɨɨhˡ,
ma¯ñey¯ ba´ hee¯ na¯ jmee˗ biiˡ
jnän` jä̱ä̱ˡ ja̱¯ga´ ngɨɨn´ kiyhˡ. 9 Lä˗la¯
ba´ hnøøˡ ngɨɨh´ hnäh˝ kyahˡ:

Tää` kya̱a̱ˡ jnäähˡ hi̱¯ gyaˡ ya˗jwɨɨˡ,
lä˗je̱e̱˗ ba´ wa´ jmee˝ dsoo˝
he¯ la̱a̱hˡ hne¯ na¯jngëëˡ
go¯te˜.

10 Ña¯ mahˡ jmeehˡ hih˗ jee´ la¯.

Wa´ le˝ lä˗ hyoh¯ hoh˝ hñaahˡ
jmɨ¯gyɨɨ˗ la¯, ja̱¯ba´ lä˗ko̱o̱¯
laˡ gyɨɨhˡ ya˗jwɨɨˡ.

11 Kwëëh` jnäähˡ naˡ he¯ kih´hi̱h´
jnäähˡ he¯ jmee˗ biiˡ kya̱a̱ˡ
jnäähˡ.

12 Jmee´ jø̱h¯ hoh˝ kihˡ he¯
ma¯hlä̱ä̱h¯ jnäähˡ, ja̱¯ba´
lä˗ko̱o̱¯ jø̱h¯ dsë¯ jnäähˡ
kya̱a̱h´ hi̱¯ dsa¯hlä̱ä̱h˗
kya̱a̱h´ jnäähˡ.

13 Ta˗ kwa¯ jwëˡ ka̱ˡ he¯ hlɨɨhˡ dsë¯
jnäähˡ, lä̱ä̱` jnäähˡ kihˡ he¯
ja̱¯.

Jëëh´, jąą̱⁻ hne⁻ ba´ jmee˖ hih˖ kih˩ lä˖jë˖, kyah˩ ba´ la˩ ga˖lä˖jë˖ be´,
hne⁻ ba´ ląąh˩ jøøh˩ kih˩ ga˖lä˖jë˖ joh´ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la˩ lä˖ją̱⁻.
14 ’Cher´mah˩ jmeeh⁻ jøh⁻ hoh´ kyąąh´ dsa⁻ hi̱⁻ dsa⁻hlą̈ą̈h˖ kyąąh´ hnäh´, lä˖ją̱⁻ ka⁻läh´ Tää̱` jnän` hi̱⁻ gya˩ gyɯɯh˩ jmeey˩ jøh⁻ dsëy˩ kyąąh´ hnäh´. 15 Pero cher´mah˩ sa˖ ga˖jmeeh´ hnäh´ jøh⁻ hoh´ kyąąh´ dsa⁻ hi̱⁻ dsa⁻hlą̈ą̈h˖ kyąąh´ hnäh´, lä˖ją̱⁻ ka⁻läh´ Tää̱` jnän` hi̱⁻ gya˩ gyɯɯh˩ sa˖ jmeey˩ jøh⁻ dsëy˩ kyąąh´ hnäh´ he⁻ dsa⁻hlą̈ą̈h˖ hnäh´ kiyh˩.

Ga˖hlëëh´ Jesús kih˩ he⁻ sa˖ kih⁻hi̱h⁻ jne´

16 ’Jmɨɨ´ ma´ sa˖ kuh⁻huh´ hnäh´ jee´ hlëëh´ hnäh´ kyąąh´ Dio, ta˖ jmee⁻ hnäh´ lii˜ he⁻ ti⁻meeh⁻ hoh´ hnäh´ lä˖ jmee˖ dsa⁻ hi̱⁻ jmą̈ą̈˜ hñɨɨ´ mi⁻tęh˩. Hi̱⁻ he´ jmee˖ lii˜ mo⁻në´ mah˩ jëë˩ dsa⁻ kiyh˩ he⁻ sa˖ kuh⁻hi̱yh˜. Ma˖ra˖ ju˩dsoo´ jwę̈ę̈hn˜ hnäh´, ko̱⁻ją̱⁻ ba´ hnɨɨh˩ ma⁻lɨyh˜ jñeey˩. 17 Pero hne⁻, ma´ sa˖ kuh⁻huh´ jee´ hlëëh´ kyąąh´ Dio, ją̱⁻ jñąąh´ lleh´ mah˩ gyih˖ mo⁻nëh´. 18 Mah˩ lä˖ją̱⁻, sa˖ lä˖lęęh˜ cha´në´ dsa⁻, he⁻ sa˖ kuh⁻huh´. Kih˩ Tää̱` hi̱⁻ sa˖ jnąą̱´ ba´ lä˖lęęh˜. Hi˖ lä˖ją̱⁻, Tää̱` kyąąh˩ hi̱⁻ jëë˜ lä˖jë˖ he⁻ sa˖ jnä´, mi⁻hmaayh` kyah˩ to⁻lo˖ në´ lä˖ję̈ę̈˖ dsa⁻.

Ga˖hlëëh´ Jesús kih˩ he⁻ la˩ hmooh˩
(Lc. 12:33-34)

19 ’Ta˖ wa´hnooh⁻ hnäh´ lla⁻mah˩ jmɨ⁻gyɯɯ˖ la⁻ cha⁻miih⁻ he⁻ la˩ hmooh˩ kyah˩ hnäh´. Jëëh´ jee´ la⁻ chąą̱⁻ jah´ jwë˜ cha⁻miih⁻ hi˖ hya˖ tɯ´jɯɯh˜ lä˖jë˖ he⁻ llu˩. Hi˖ dsa⁻tąąh` dsa⁻hɨɨ̱⁻ mah˩ hɨɨ̱y˩. 20 Hnøøh˩ hnäh´ mah˩ lla⁻mah˩ gyɯɯh˩ ya˖jwɨɨ˩ he⁻ la˩ hmooh˩ kyah˩ hnäh´. Jee´ ją̱⁻ sa˖ chąą̱⁻ jah´ hi̱⁻ jwë˜ ni˖ sa˖ hya˖ tɯ´jɯɯh˜ ka⁻läh´. Hi˖ jee´ ją̱⁻ sa˖ chąą̱⁻ dsa⁻hɨɨ̱⁻ mah˩ hɨɨ̱y˩. 21 Ha⁻ jɨɨ̱h˩ jee´ hla⁻ he⁻ la˩ hmooh˩ kyah˩ hnäh´, jee´ ją̱⁻ ba´ kyę̱´ hnäh´ o⁻jøh˖ dsë⁻.

Wa´je⁻ kih˩ jmɨ⁻ngo˩ jnän`
(Lc. 11:34-36)

22 ’Mɨ ˩në´ jne´ la˩ lä˖ko̱h´ wa´je⁻ kih˩ jmɨ⁻ngo˩ jnän`. Lä˖ją̱⁻, cher´mah˩ mɨ ˩nëh´ la˩ llu˩, lä˖kąą̱⁻ jmɨ⁻ngo˩ kyah˩ ngë˖ jee´ wa´je⁻. 23 Pero cher´mah˩ la˩ hlɨɨh˩ mɨ˩nëh´, ga˖lä˖kąą̱⁻ jmɨ⁻ngo˩ kyah˩ ngë˖ jee´ na⁻ho̱o̱⁻ ba´. Lä˖ją̱⁻, cher´mah˩ wa´je⁻ he⁻ cha⁻ kyah˩ la˩ na⁻ho̱o̱⁻ ba´, ha⁻ ko̱h´ sa˖ na⁻ho̱o̱⁻ jee´ngëh⁻.

Sa˖ le´ jmee´ jne´ he˩ kih˩ Dio mah˩ jmee´ jne´ he˩ kih˩ kuu´
(Lc. 16:13)

24 ’Ni˖ ją̱⁻ sa˖ lä˖kę̈h´ jmɨɨ´ jmee˩ he˩ kih˩ ɥɥ˩ dsa⁻kąąh´. Jëëh´, jmeey˩ na⁻hą̈ą̈yh´ ją̱⁻ mah˩ lä˖hnääy˩ hi̱⁻ jñah´. Mi⁻tey˩ kih˩ ją̱⁻ mah˩ mi⁻kwąyh˩ hi̱⁻ jñah´ he´. Sa˖ lä˖kę̈h´ hnäh´ jmɨɨ´ jmeeh˩ hnäh´ he˩ kih˩ Dio mah˩ jmeeh˩ hnäh´ he˩ kih˩ kuu´ ka⁻läh´.

Ga˖hą̈ą̈˩ Dio kwee⁻ go⁻te˩ lä˖ję̈ę̈˖ hi̱⁻ ląą̱˩ kyąąy˩
(Lc. 12:22-31)

25 ’He⁻ją̱⁻ jwę̈ę̈hn˜ hnäh´: Ta˖ ką̱⁻ hnäh´ hɯɯ´dsë⁻ ha⁻ lä˖ dsa⁻ngëë´ hnäh´, hee⁻ na⁻ kuh´huh˩ hnäh´. Ta˖ ką̱⁻ hnäh´ hɯɯ´dsë⁻ kih˩ jmɨ⁻ngo˩ kyah˩ hnäh´, ha⁻ lä˖ tę̈ę̈h˩ hnäh´ hmɨɨh⁻ he⁻ kę̈h˩ hnäh´. ¿Che´ sa˖ kyęę̱´ ga´ he⁻ chąą̱⁻ hnäh´ lä˖ko̱h´ ga´ he⁻ kuh⁻huh´ hnäh´? ¿Hi˖ che´ sa˖ kyęę̱´ ga´ jmɨ⁻ngo˩ kyah˩ hnäh´ lä˖ko̱h´ ga´ hmɨɨh⁻ he⁻ kę̈h˖ hnäh´? 26 Jëë̱` da´ hnäh´ lä˖ko̱o̱⁻ la˩ kih˩ tą̱˩ hi̱⁻ hę̈ę̈˖ jwë´ në´ lle´. Sa˖ cha⁻ jngëëy˜ ni˖ sa˖ chooyh˜ mɨɨ˩, ni˖ sa˖ llay˖ llu˩ mɨɨ˩ kiyh˩. Pero Tää̱` jnän` hi̱⁻ gya˩ gyɯɯh˩, ma˖ra˖ he⁻ ą̈ą̈h⁻ bih˩. ¿Che´ sa˖ kyęę̱´ ga´ hnäh´ lä˖ko̱h´ ga´ tą̱˩ he´? 27 ¿Hɨɨ̱⁻ hnäh´ lęh˩ jmeeh˩ sąą̱˖ ga´ ko̱o̱⁻ lëë⁻, kih˩ he⁻ jmeeh⁻ hnäh´ cha⁻miih⁻ hɯɯ´dsë⁻?

28 ’¿Heˉla˛ jmeehˉ hnäh˝
chaˉmiihˉ hɯɯ´dsëˉ kih˛ hmɨɨhˉ heˉ
këh˛ hnäh˝? Jëë̀ da´ hnäh˝ haˉ läˆ
dsaˉkwąąˆ wa´le˛ jee´ nuuˉ. Saˆ
chaˉ ta´jmeeˆ, niˆ saˆ hwëë˜ wa´ñeˉ.
29 Pero jwëëhn˜ hnäh˝. Maˆke˛
na´hñaah˛ la˛ hmɨɨhˉ heˉ gaˆkëhˉ
rey Salomón, saˆ gaˆlɨyh˛ ma´ këyhˆ
hmɨɨhˉ heˉ la˛ na´hñaah˛ läˆkǫǫˉ
la˛ wa´le˛ jąˉ. 30 Cher´mah˛ läˆjąˉ
gaˆjmee˝ Dio na´hñaah˛ wa´le˛ heˉ
choo˛ në´ nuuˉ na˛, mah˛ hø˛ jë˛
dsaˉ nehˆ hwɨɨ´, haˉ ga´ saˆ jmąąyhˆ
hnäh˝ llu˛, dsaˉ hɨˉ miihˉ goˉte˛ ba´
dsoo˝ dsë˛. 31 Heˉjąˉ moˆtoˆ kąˉ ga´
hnäh˝ hɯɯ´dsëˉ jwah˛ hnäh˝: “¿Heeˉ
naˉ kih´hɨh´ jnääh˛, heeˉ hmɨɨhˉ
kyëh´ jnääh˛?” 32 Jëëh˝, läˆjëëˆ hɨˉ
saˆ maˉhëëhˉ kih˛ Dio hnooyhˉ
läˆjëˆ heˉ jąˉ jmah˛ ba´. Pero
Tää̀ jnäǹ hɨˉ gya˛ gyɯɯh˛ yaˆjwɨɨ˛
maˉñeyˉ ba´ heˉ jmeeˆ bii˛ jnäǹ
kih˛ jee´ läˆjëˆ heˉ jąˉ. 33 Hnääh˛
da´ hnäh˝ toˉnë´ Dio hɨˉ ląą˛ dsaˉta´
jøøh˛ jnäǹ hiˆ jmee´ hnäh˝ heˉ llu˛
jmah˛ ba´ läˆkǫǫˉ hnøøy˛ hñiiy˝.
Läˆjąˉ ba´ hñahˆ hnäh˝ läˆjëˆ he˛
jmeeˆ bii˛ kyah˛ hnäh˝ kaˉläh˝.
34 Heˉjąˉ taˆ kąˉ hnäh˝ hɯɯ´dsëˉ
kih˛ hø˛, jëëh˝ hø˛ läˆchaˉ jyoh˝ ga´
hɯɯ´dsëˉ heˉ jmeeh˛ hnäh˝. Hëëh̀
ba´ hnäh˝ kǫǫˉ jmɨɨ´ kǫǫˉ jmɨɨ´
läˆkǫǫˉ te˛ heˉ chąąˉ hnäh˝.

7

Saˆ gaˆtëë˝ jne´jëën´kih˛ jñah˝
(Lc. 6:37-38, 41-42)

1 ’Taˆ kąˉ hnäh˝ kwąąt˜ kih˛ jñah˝
mah˛ saˆ ką˛ Dio kwąąt˜ kyah˛
hnäh˝. 2 Jëëh˝, Dio ką˛ kwąąt˜ kyah˛
hnäh˝, jąˉba´ läˆkǫǫˉ kąhˉ hnäh˝
kwąąt˜ kih˛ jñah˝. Läˆkǫǫˉ te˛ kąˉ
hnäh˝ kwąąt˜ kih˛ jñah˝, kǫˉjąˉ
hnɨɨh˛ te˛ ką˛ Dio kwąąt˜ kyah˛
hnäh˝. 3 ¿Heˉla˛ jëëh˝ wa´hløøˉ
heˉ hä´ mɨ´në´ øøh˛ mah˛ saˆ jëëh˝
da´ wa´hløøˉ jɯɯhˉ heˉ hä´ mɨ´nëh´
hñaah˛? 4 ¿Haˉ läˆjąˉ jwɨɨh˛ øøh˛:
“Kwa´ da´ wa´ lleǹ wa´hløøˉ heˉ
hä´ mɨ´nëh´”, mah˛ hä´ ba´ kyah˛
hñaah˛ heˉ jɯɯhˉ ga´? 5 ¡Heˉ ba´
cheˉ taˉjǫǫh˛ hneˉ! Lle´ da´ jąą
˛ wa´hløøˉ jɯɯhˉ heˉ hä´ mɨ´nëh´
hñaah˛. Jąˉga´ naˆ jëëh˛ kweeˉ
mah˛ lleh˛ wa´hløøˉ heˉ hä´ mɨ´në´
øøh˛. 6 Taˆ kwëëh˝ hnäh˝ dsɨɨˉ heˉ
la˛ naˉjøø˝, wa´raˉ gaˆjęęyhˉ mah˛
gɨ´hnäy˛ kyah˛ hnäh˝. Taˆ jwä˝ hnäh˝
kǫǫ´ heˉ la˛ hmooh˛ kyah˛ hnäh˝
cha´në´ cha´ñe˛, wa´raˉ gaˆhee˝
gaˆsoyh˛.

Hnøø˛ hnääh´ jne´ Dio läˆkąąˉ
tuhˉdsëˉjne´
(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 ’Ngɨɨ´ hnäh˝ kih˛ Dio, mah˛ hñahˆ
hnäh˝. Hnøøh˛ da´ hnäh˝ mah˛
jnääh˛ hnäh˝. Teeˉ hnäh˝ kiyh˛
mah˛ näy˛ hoˉhaah´. 8 Jëëh˝, läˆjëëˆ
hɨˉ ngɨɨˆ, hyoyhˆ ba´. Hɨˉ hnoohˉ,
jnøøyhˆ ba´. Hɨˉ tëëˉ hoˉhaah´, näˆ
ba´ hoˉhaah´ kiyh˛. 9 ¿Haˉ läˆjąˉ
kwëëh˛ hnäh˝ chihˉ kyąąh˛, kǫǫˉ
mɨ˛ kǫǫ´ wa´raˉ gaˆngɨɨy˝ heˉñiihˉ?
10 Hiˆ cher´mah˛ gaˆngɨɨy˝ kǫyhˆ
jąąˉ hmoohˉ, ¿haˉ läˆjąˉ kwëëyh˛
jąąˉ mɨɨhˉ? 11 Maˆke˛ hlëëh˛ hnäh˝,
lęh˛ ba´ hnäh˝ kwëëh˛ chihˉ kyąąh˛
heˉ llu˛. Joh˝ ga´ heˉ llu˛ saˆ kwa˛
Tää̀ hɨˉ gya˛ gyɯɯh˛ kih˛ läˆjëëˆ
hɨˉ ngɨɨˆ kiyh˛. 12 Heˉjąˉ, läˆjëˆ
heˉ hnoohˉ hnäh˝ jmee˛ dsaˉ kyah˛
hnäh˝, jąˉba´ läˆjąˉ jmee´ hnäh˝
kiyh˛ kaˉläh˝. Juu˛ laˉ jęęh˛ kweeˉ
kyąąh´ ley heˉ gaˆsɨɨ˝ Moisé kyąąh´
läˆjëˆ heˉ gaˆsɨɨ˝ läˆjëëˆ hɨˉ ma´
ngëëˆ juu˛ kih˛ Dio.

Läˆtǫ˝ hoˉhaah´
(Lc. 13:24)

13 ’Goˉtąąh´ hnäh˝ taˆ jwë˝ dsuˉ.
Jëëh˝, jla´ la˛ hoˉhaah´ hiˆ hu˝ la˛
jwë˛ heˉ dsooˉ jee´ dsaˉhęę˝ dsaˉ.
Jwëë˝ dsaˉ hɨˉ dsaˉtąąh̀ taˆ jąˉ.
14 Dsuˉ la˛ hoˉhaah´ hiˆ dsuˉ jwë˛
heˉ jmeeˆ chąąˉ dsaˉ. Miihˉ goˉte˛
ba´ dsaˉtąąh̀ taˆ jąˉ.

Mɨɨ ˈ kihˡ jmee˭ liiˇ ha¯ lä˭ laˡ chaahˡ hma¯
(Lc. 6:43-44)

15 ʼHäą̈` hnähˊ hñaahˡ kihˡ hi̱¯ ga˭nääˊ lä˭koẖˊ hi̱¯ ngëëˇ juuˡ kihˡ Dio baˊ. Ya¯nääyˊ jeeˊ kyahˡ hnähˊ jmäąäyˇ hñiiyˊ hwąąyˊ lä˭ko̱o̱¯ jąą¯ borrego. Pero ta˭ neh˭ tuh¯dsëyˡ, ląąyˡ lä˭ko̱o̱¯ jąą¯ jahˊ hi̱¯ häą̈ ˈ. 16 Kyąąhˊ he¯ jmeeyˇ ja̱¯, lä˭jnäˊ ha¯ lä˭ ląąyˡ. Ha¯ lä˭ja̱¯ chooh˭ dsa¯ mɨ ˈjëhˡ kihˡ chaahˡ to̱o̱ˊ. Ni˭ mɨ ˈhigo sa˭ chooh˭ dsa¯ kihˡ chaahˡ to̱o̱ˊ. 17 Jëëhˊ, lä˭jë˭ chaahˡ hma¯ he¯ lluˡ, hɨɨ¯ mɨɨˡ he¯ lluˡ baˊ. Hi˭ lä˭jë˭ chaahˡ hma¯ he¯ hlɨɨhˡ, hɨɨ¯ mɨɨˡ he¯ hlɨɨhˡ. 18 Lä˭jë˭ chaahˡ hma¯ he¯ lluˡ, sa˭ leˊ hɨɨˡ mɨɨˡ he¯ hlɨɨhˡ. Ni˭ chaahˡ hma¯ he¯ hlɨɨhˡ, sa˭ leˊ hɨɨˡ mɨɨˡ he¯ lluˡ. 19 Ga˭lä˭jë˭ chaahˡ hma¯ he¯ sa˭ hɨɨ¯ mɨɨˡ he¯ lluˡ, hnäˡ dsa¯ mahˡ tooyh˭ chaʼje¯. 20 He¯ lä˭ja̱¯, lä˭jnäˊ ha¯ lä˭ lą̱ąˡ dsa¯ kyąąhˊ taˊ kihˡ.

Ja̱˭ lä˭jëë̱˭ dsa¯ dsa¯tąąh` jeeˊ jmee˭ Dio hih˭
(Lc. 13:25-27)

21 ʼJa̱˭ lä˭jëë̱˭ hi̱¯ jähˊ kin˭: “Dsa¯jøøhˡ kyąąn˭, Dsa¯jøøhˡ kyąąn˭”, dsa¯tąąh` jeeˊ jmeeˡ Dio hih˭. Ma˭la˭ hi̱¯ jmee˭ lä˭ hyoh¯ dsëˡ Tää` kyąąn˭ hi̱¯ gyaˡ gyɯɯhˡ, hi̱¯ heˊ baˊ dsa¯tąąh`. 22 Waʼra¯ ga˭tëˊ jeeˊ llą̱ą̱˭ jmɨ¯gyɯɯ˭, jwëë̱ˊ dsa¯ jäh˭ sɨɨyh˭ jnäˊ: “Dsa¯jøøhˡ kyąąn˭, Dsa¯jøøhˡ kyąąn˭, ¿ja ˈ kyąąhˊ madaˇ he¯ ga˭jmeehˊ ga˭kwaˊ jnäähˡ juuˡ kyahˡ, kyąąhˊ madaˇ kyahˡ ga˭hwëë̱ˊ jnäähˡ hi̱¯sa˭llu̱ˡ, hi˭ kyąąhˊ madaˇ kyahˡ ga˭jmeeˊ jnäähˡ he¯ jɯh¯gąą¯?” 23 Maʼja̱¯ jëëhnˊ kihˡ dsa¯ heˊ: “Jiẖˊko̱hˊ sa˭ ga˭lä˭kyu̱u̱n˭ hnähˊ. Go¯nääˊ hnähˊ kyahˡ, hnähˊ hi̱¯ tëë̱ˡ jmee˭ he¯ hlɨɨhˡ.”

Ga˭jmeeyˊ hneˡ kiyhˡ nëˊ ku̱u̱ˊ hloo¯
(Mr. 1:22; Lc. 6:47-49)

24 ʼHe¯ja̱¯, hi̱¯ nuu¯ juuˡ kin˭ mahˡ jmeey˭ lä˭ jwahn˭, hi̱¯ heˊ lą̱ąˡ lä˭ko̱o̱¯ jąą¯ dsa¯ñɯɯh¯ hi̱¯ cha¯ hɯɯˊdsë¯ llu˭ kihˡ. Ga˭jmeeyˊ hneˡ kiyhˡ nëˊ ku̱u̱ˊ hloo¯. 25 Jaˡ jmaˡ, ga˭jɯɯhˡ jmɨɨ¯ hi˭ jaˡ lleˊ nëˊ kihˡ hneˡ. Pero sa˭ ga˭tohˊ, jëëhˊ maˊ chihˡ nëˊ kihˡ ku̱u̱ˊ hloo¯. 26 Pero hi̱¯ nuu¯ juuˡ kin˭ mahˡ sa˭ jmeey˭ lä˭ jwahn˭, hi̱¯ heˊ lą̱ąˡ lä˭ko̱o̱¯ jąą¯ dsa¯ too¯ hi̱¯ ga˭jmeeˊ hneˡ kihˡ nëˊ mɨˡsɨɨˊ. 27 Jaˡ jmaˡ, ga˭jɯɯhˡ jmɨɨ¯, jaˡ lleˊ täˊ ga˭jmeeˊ wɨɨˊ kihˡ hneˡ ja̱¯, mahˡ ga˭tohˊ. Ga˭hëë̱ˡ lä˭jë˭ go¯teˡ —ga˭jähˊ Jesús.

28 Maˊ ga˭dsąą̱ˡ ga˭hlëëhˊ Jesús juuˡ la¯, lä˭jëë̱˭ dsa¯ hi̱¯ maˊ tą̱ą̱hˊ jeeˊ ja̱¯, maˊ jëëˇ dsąyh˭ ha¯ lä˭ laˡ juuˡ he¯ maˊ kway˭. 29 Jëëhˊ maˊ hlëë̱yhˇ dsa¯ lä˭ko̱o̱¯ jąą¯ hi̱¯ jmee˭ hih˭ baˊ, ja̱˭ lä˭koẖˊ maˊ jmee˭ ta¯jwohˡ kyąą̱ˡ ley.

8

Ga˭mi˭hlą̱ą̱ˊ Jesús jąą¯ hi̱¯ maˊ dsaahˊ hmihˡ høø¯
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Lä˭ko̱o̱¯ maˊ ga˭jñąą̱ˡ Jesús ñih˭ lleʼko̱hˊ ja̱¯, jwëë̱ˊ dsa¯ ga˭lla˭lleˡ kaah`kiyhˡ. 2 Jeeˊ ja̱¯ ga˭ya˭jąąh˭ jąą¯ dsa¯ hi̱¯ maˊ dsaahˊ hmihˡ høø¯. Ga˭jɯɯyhˡ jnëyˊ chaʼnëˊ Jesús mahˡ ga˭jäyhˊ sɨɨyh˭:

—Dsa¯jøøhˡ kyąąn˭, cherʼmahˡ leˊ, lęhˡ baˊ hne¯ cheh˭ dsooˊ he¯ mi¯sąhˊ jnäˊ.

3 He¯ja̱¯ ga˭hɨɨˊ Jesús ma¯goo¯ mahˡ ga˭kyey¯ nëˊ kihˡ dsa¯ heˊ mahˡ ga˭sɨɨyh˭:

—Leˊ baˊ, waˊ dsa¯che` baˊ dsooˊ kyahˡ.

Lä˭chąhˊ ja̱¯ ga˭ą̱ą̱hˡ go¯teˇ hmihˡ høø¯ ja̱¯. 4 Ja̱¯gaʼ ga˭jähˊ Jesús sɨɨyh˭:

—Jëë` daˊ, ta˭ jmeeh` juuˡ kihˡ ni˭ jąą¯. Gwa¯ go¯hą̱ą̱h` hñaah ˈ kihˡ jmi¯dsa¯. Kyę̱¯ miih¯ he¯ kwëëhˡ hnihˊ lä˭hih˭ he¯ ga˭jmeeˊ Moisé. Lä˭ja̱¯ go¯jmeeˊ mahˡ lä˭ñey¯ ma¯ją̱ˡ kyahˡ —ga˭jähˊ Jesús sɨɨyh˭.

Ga˭mi˭hlä̱ä̱´ Jesús moz˜ kyä̱ä̱ˡ jʉʉ´ hløø´
(Lc. 7:1-10)

5 Lä˭kǫǫ¯ ma´ ga˭heˡ Jesús jwɨɨ¯
Capernaum, jaˡ jä̱ä̱¯ jʉʉ´ hløø´
chu̱h˭ kihˡ Jesús mahˡ ga˭chu̱u̱´
kyä̱ah´:
6 —Dsa¯jøøhˡ kyä̱ä̱n˭, moz˜
kyä̱ä̱n˭ na¯kyä̱ä̱ˡ cha´neh˭ kin˭, ja˭
jwërte kiyhˡ, mo˭so˭ liih¯ goo¯ tɨiy´
—ga˭jäyh´ sɨiyh˭.
7 —Nɨɨ` ba´ jnä´ mi´hlä̱ä̱ˡ jnih´ —
ga˭jäh´ Jesús sɨiyh˭.
8 Mahˡ ga˭jee̱h¯ jʉʉ´ hløø´ he´
sɨiyh˭:
—Dsa¯jøøhˡ kyä̱ä̱n˭, sa˭ cha¯ he¯
lä̱ä̱ˡ jnä´ mahˡ go´heh´ cha´neh˭ kin˭.
Lee̱˭ ba´ kǫǫ¯ jäh´, mahˡ jä̱ˡ ba´ kihˡ
moz˜ kyä̱ä̱n˭. 9 Jëëh´ jnä´ ka¯läh´,
chä̱ä̱¯ hi̱¯ jmee˭ mada¯ˡ he¯ jmeen˭
kiyhˡ, hi˭ tä̱ä̱h´ hløø´ hi̱¯ jmeen˭ hih˭
kihˡ. Wa´ra¯ ga˭jmeenˡ hih˭ kihˡ
jä̱ä̱¯: “Gwa¯ jee´ oo˭”, dsooyˡ ba´.
Wa´ra¯ ga˭jwɨɨnˡ jñah´: “Ña¯ ta˭ la˭”,
jäy˭ ba´. Hi˭ wa´ra¯ ga˭jwɨɨnˡ moz˜
kyä̱ä̱n˭: “Jmee´ he¯ la¯”, jmeey˭ ba´.
10 Peer˭ ga˭jëëˡ dsä̱h˭ Jesús ma´
ga˭nuuy´ juuˡ kihˡ dsa¯ he´. Mahˡ
ga˭sɨiyh˭ lä˭jëë̱˭ hi̱¯ ma´ chä̱ä̱ˡ kaah`
kiyhˡ:
—Ma˭ra˭ juˡdsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´,
lä˭kä̱ä̱¯ hwaˡ Israel sa˭ ma¯jnä̱ä̱hn˭
ni˭ jä̱ä̱¯ dsa¯ hi̱¯ dsoo´ dsëˡ
lä˭kǫǫ¯ dsoo´ dsëˡ dsa¯ñʉʉh¯ la¯.
11 Jwëë̱hn˜ hnäh´, lloo˜ kǫǫ¯ jmɨɨ´
jwëë̱´ dsa¯ ya¯nää´ ta˭ kye̱ˡ ta˭ ñii´
hi̱¯ dsa¯tä̱ä̱h` kuh˭ ma˭nʉʉ˭ kǫ¯jǫh´
kyä̱ah´ Abraham, kyä̱ah´ Isaac, hi˭
kyä̱ah´ Jacob gyʉʉhˡ ya˭jwɨɨˡ kihˡ
Dio. 12 Pero dsa¯ Israel hi̱¯ ma´ lä̱ä̱
ˡ kwä̱ä̱t˜ dsa¯tä̱ä̱h` jee´ jmee˭ Dio
hih˭, hi̱¯ he´ jwä̱ä̱ˡ dsih´ ta˭ ka´hne¯
jee´ na¯hǫǫ¯. Jee´ jä̱¯ ki´hooyhˡ
mahˡ jʉʉyˡ cha¯jä̱y´.
13 Jä̱¯ga´ ga˭jäh´ Jesús sɨiyh˭ jʉʉ´
hløø´ he´:
—Gwä̱ä̱h¯ ba´ hne¯ kyahˡ, wa´ le´
kyahˡ jä̱¯ba´ lä˭kǫǫ¯ ma¯lä¯dsoo´
hoh´.

Lä˭chä̱h´ jä̱¯, ga˭jä̱ˡ kihˡ moz˜
kyä̱ä̱yˡ.

Ga˭mi˭hlä̱ä̱´ Jesús ma¯choo' Pee´
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

14 Ma¯ngëë´ he¯ jä̱¯, ñee´ Jesús
cha´neh˭ kihˡ Pee´. Jee´ jä̱¯ ga˭jëë̱yˡ
ma¯choo' Pee´ na¯kyä̱ä̱yˡ dsaayh´
kyä̱ah´ llii´. 15 Mahˡ ga˭sǫǫhˡ Jesús
ma¯gooy¯. Lä˭chä̱h´ jä̱¯ ya˭hɨɨˡ llii´
kiyhˡ. Ga˭nooy¯ jee´ ma´ kyä̱ä̱yˡ
mahˡ ga˭løøyˡ jmeey˭ ta´heˡ kihˡ
lä˭jëë̱˭.

Ga˭mi˭hlä̱ä̱´ Jesús jwëë̱´ dsa¯dsaah´
(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Ta˭ ga˭nʉʉ¯ jä̱¯, na´jä̱ä̱¯
dsa¯ cha´ne´ Jesús jwëë̱´ hi̱¯ ma´
kye̱¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨhˡ. Kyä̱ah´ kǫǫ¯
ga˭hlëëyh´ ba´ ga˭hwëë̱yˡ jmɨ¯lle´
hlɨɨhˡ he´ hi˭ ga˭mi˭hlä̱ä̱y´ lä˭jëë̱˭
ga´ dsa¯ hi̱¯ ma´ dsaah´. 17 Mahˡ
lä˭jä̱¯ lä˭teˡ he¯ ga˭jäh´ Isaía hi̱¯ ma´
ngëë˜ juuˡ kihˡ Dio lä˭ ma´ ga˭jäyh´:
“Hñiiy´ ba´ ga˭kä̱yˡ ne´ kiyhˡ lä˭jë˭
dsoo´ jnän`, hi˭ ga˭kǫǫyˡ lä˭jë˭ dsoo´
jmɨ´wɨɨ´ jnän` ka¯läh´.”

Dsa¯ hi̱¯ ma´ hnøøˡ ma´ jmeeˡ
kǫ¯jǫh´ kyä̱ah´ Jesús
(Lc. 9:57-62)

18 Ma´ ga˭jëëˡ Jesús jwëë̱´ dsa¯ ma´
tä̱ä̱h´ lä˭ku´ lä˭jii̱ˡ kiyhˡ, ga˭jmeey´
mada¯ˡ kyä̱ä̱ˡ jnääh ˡ discípulo
kyä̱ä̱yˡ, he¯ ga˭mi˭llu` jnääh ˡ
na´moo´ mahˡ hä̱ä̱´ jnääh ˡ kǫ¯jǫh´
kyä̱ä̱yh´ ta˭ hngaah` kǫ¯tä̱ä̱¯
jmɨ¯jʉʉh¯. 19 Jä̱¯ga´ ga˭lloo' jä̱ä̱¯
ta¯jwohˡ kyä̱ä̱ˡ ley, ga˭sɨiyh˭:
—Ta¯jwohˡ, nɨɨn` kyä̱ah´ hne¯ wa´
ha¯ cha¯ ha¯ jee´ ga˭llooh´.
20 Mahˡ ga˭jäh´ Jesús sɨiyh˭:
—Cha¯ ba´ too¯ jee´ gwɨɨ̱¯ hyah¯,
cha¯ ba´ sɨɨ¯ kihˡ tä̱ˡ hi̱¯ hëë̱˭ gyʉʉhˡ.
Pero Hi̱¯ga˭lëë̱ˡngoˡ la¯ sa˭ cha¯ jee´
jä̱yˡ.
21 Jñah´ discípulo kyä̱ä̱yˡ ga˭sɨiyh˭:
—Dsa¯jøøhˡ kyä̱ä̱n˭, kwa´ jwëˡ
kin˭ na´hä̱ä̱n˭ to¯në´ tää` kyä̱ä̱n˭,
jä̱¯ga´ nɨɨn` kyä̱ah´ hne¯.

22 Mah˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Ña˜ ba´ hne˜ kyąąh´ jnä´. Wa´
hąą˜ ba´ dsa˜ na˜jụụ´ hlɨɨ´ kyąą˜.

Ga˜jmee´ Jesús hih˜ kih˜ lle´ mah˜
hɨɨ˜ tii´
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 Lä˜ ma´ ga˜he˜ Jesús neh˜
na´moo´, ga˜nøø˜ jnääh ˜ discípulo
kọ˜jøh´ kyąąyh´. 24 Ni˜ juu˜ ga´
sa˜ cha˜ ja˜ kọọ˜ lle´ tä´, ga˜hɨɨ´
goo˜ jwërte. Ga˜hlụh˜ jmɨɨ˜ lä˜jɨɨh˜
ga˜haa` neh˜ na´moo´. Pero
ma˜na˜gwɨɨ˜ ba´ Jesús. 25 He˜ją˜
jnääh ˜ discípulo kyąąy˜ na´chąą´
jnääh˜ jee´ ma˜na˜gwɨɨy˜ mah˜
ga˜chiih´ jnääh˜:
—Dsa˜jøøh˜ kyąąn˜, läą̈` jne´,
ma˜tøøhn´ jee´ jụụ´ ba´ jne´ la˜.
26 Mah˜ ga˜sɨɨyh˜ jnääh˜:
—¿He˜la˜ gąh˜ hnäh´? Miih˜
go˜te˜ ba´ dsoo´ hoh´ hnäh´.
Ją˜ga´ ga˜noo˜ Jesús, ga˜jmeey´
hih˜ ga˜jä̱´ tii´ lle´ hi˜ ga˜jmeey´ hih˜
ga˜jä̱´ tii´ jmɨɨ˜. Lä˜ją˜ ba´ ga˜jä̱´
ti´sɨh´ ga˜läjë˜. 27 Peer˜ ga˜jëë´
dsąh˜ jnääh˜, mah˜ ga˜jäh´ jnääh˜:
—¿Hɨɨ˜ ba´ dsa˜ na˜? Lä˜kyę˜ lle´
kyąąh´ jmɨɨ˜ nɨɨh´ kiyh˜.

Ga˜hwëë˜ Jesús jwëë´ jmɨ˜lle´
hɨɨh˜ hɨ˜ ma´ jøø˜ kih˜ dsa˜
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Lä˜kọọ˜ ma´ ga˜lla˜nøø˜ jnääh
˜ ta˜ hngaah` kọ˜tąą˜ ją˜, jee´ la˜
hwa˜ kih˜ Gadara, ya˜nää˜ ụụ˜
dsa˜ñɨɨh˜ hɨ˜ ma´ jøø˜ jmɨ˜lle´
hlɨɨh˜ kih˜, ga˜mi˜jęęy˜ Jesús. Dsa˜
he´ ga˜hwëë˜ jee´ la˜ to˜høø˜ kih˜
hlɨɨ´. Häąy˜ jwërte, sa˜ ma´ kway˜
jwë˜ ma´ dsa˜ngëë´ ni˜ ją̱˜ dsa˜ ta˜
jwë´ ją˜. 29 Mah˜ ga˜hooyh˜ kɨ˜gąą˜,
ga˜jäyh´:
—¿Hee˜ ba´ kih˜ he˜ ma˜ñeh˜ jee´
tøøh´ jnääh˜ la˜, hne˜ Jesús Jọọ´ Dio?
¿Che´ ma˜ñeh˜ mah˜ heeh˜ jnääh˜
wɨɨ´ jäą̈˜ sa˜ ga´ ma˜lloo˜ jmɨɨ´?
30 Ụụ´ miih˜ jee´ ma´ tąąyh´ ją˜,
ma´ tąąh´ kọọ˜ nää˜ ñe˜ ma´ kuh˜
nuu˜. 31 Ga˜chụụ´ lle´ hlɨɨh˜ he´,
ga˜sɨɨyh˜ Jesús:
—Cher´mah˜ ga˜hwëëh` jnääh˜,
kwa´ jwë˜ kyąą˜ jnääh ˜ dsa´tooh´
jnääh˜ kih˜ ñe˜ hɨ˜ tąąh´ oo˜.
32 Mah˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Go˜nää´ hnäh´ ją˜.
Mah˜ ga˜hwëëy˜, ga˜nääy˜
ga˜tąąyh` tuh˜dsë˜ ñe˜ he´. Lä˜chąh´
ją˜, lä˜jëë˜ ñe˜ he´ ga˜kyụụ˜. Ma´
ga˜tëëy´ kọọ˜ lle´ hwa˜, kọ˜dsoo´
jwë˜ ba´ ga˜sąąy˜ cha´jmɨɨ˜ jɨɨh˜.
Jee´ ją˜ ga˜jụụy˜ neh˜ jmɨɨ˜. 33 Dsa˜
hɨ˜ ma´ häą̈˜ ñe˜, ga˜nää˜ ko˜chih´
cha˜hlɨɨ˜ ta˜ jee´ jwɨɨ˜ na´jmeeyh´
juu˜ ha˜ lä˜ ga˜la˜ kih˜ ñe˜, hi˜ ha˜ lä˜
ga˜la˜ kih˜ dsa˜ hɨ˜ ma´ jøø˜ lle´ hlɨɨh˜
kih˜. 34 He˜ją˜ ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ hɨ˜
ma´ chąą˜ jee´ jwɨɨ˜ ją˜, ga˜hwëëy˜
mah˜ ga˜nääy˜ ga˜mi˜jęęy˜ Jesús.
Ma´ ga˜jëëy˜, ga˜chụụy´ kyąąyh´
mah˜ wa´ lląąyh´ jee´ ją˜.

9

Ga˜mi˜hläą̈´ Jesús jąą˜ hɨ˜ sa˜ liih˜
goo˜ tɨɨ´
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

1 Ma˜ngëë´ he˜ ją˜, ga˜he˜ Jesús
ka˜läh´ neh˜ na´moo´ ngaayh˜ ta˜
hngaah` kọ˜tąą˜ ta˜ jwɨɨ˜ kiyh˜.
2 Ma´ ga˜lląąyh˜ ją˜, na´jäą̈˜ dsa˜
cha´nëy´ jąą˜ hɨ˜ dsaah´ hɨ˜ sa˜ liih˜
goo˜ tɨɨ´ na˜kyąą˜ në´ jɨɨ´. Ma´ ga˜jëë˜
Jesús dsoo´ ba´ dsë˜ dsa˜ he´, he˜ją˜
ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ hɨ˜ sa˜ liih˜ goo˜ tɨɨ´:
—Wa´ nøh ˜ hoh´ gyụụ˜ kyąąn˜,
ma˜na˜che´ ba´ lä˜jë˜ dso´kye˜
kyah˜.
3 Jee´ ją˜ ma´ tąąh´ kọ˜lląą´
ta˜jwoh˜ kyąą˜ ley. Hɨ˜ he´ ga˜jmee´
hɨɨ´dsë˜ he˜ ga˜hlëëh´ Jesús lä˜ją˜
he˜ ga˜mi˜kwąyh˜ Dio ba´ ją˜.
4 Pero ga˜lä˜liih˜ ba´ Jesús he˜
hɨɨ´dsë˜ ma´ jmee˜ dsa˜ he´, he˜ją˜
ga˜jäyh´:
—¿He˜la˜ jmeeh˜ hnäh´ hɨɨ´dsë˜
hlɨɨh˜ lä˜na˜? 5 ¿Hee˜ ga´ na˜ sa˜
jwëëh`, ląąh´ hnäh´? ¿Che´ he˜ chiih´
jne´ jąą˜ hɨ˜ dsaah´: “Ma˜na˜che´

dso´kye⁻ kyah˧˥”, o he⁻ chiih´ jnih´:
“Noo⁻, kii̱˩ jii̱´ kyah˩, mah˧˥ gwąąh⁻”?
6 He⁻ją⁻ jmeen`he⁻ jwëëh`ga´ mah˧˥
lä˗ngëëh´ hnäh´, Hi̱⁻ga˗lëë˧˥ngo˧˥ la⁻
ba´ na⁻ngë˩ jwë˩ jmɨ⁻gyɯɯ˗ mah˧˥
chey˧˥ dso´kye⁻ kih˧˥ dsa˗.

Ją⁻ga´ ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗ hi̱⁻ sa˗
liih⁻ goo⁻ tɨɨ´:

—Jnä´ jwahn˗ noo⁻, kii̱˩ jii̱´ kyah˩,
gwąąh⁻ cha´neh˗ kyah˧˥.

7 He⁻ją⁻ ga˗noo⁻ dsa⁻ he´
ngaayh˧˥ cha´neh˗ kiyh˧˥. 8 Ma´
ga˗jëë˧˥ dsa⁻ ngaah˧˥ hi̱⁻ ma´
dsaah´ he´, ga˗lä˗dsąą˜ dsëy˧˥
cha⁻miih⁻ mah˧˥ ga˗jmeey´ jɯɯh⁻
kih˧˥ Dio, ta˗la˗ kih˧˥ he⁻ ga˗kwëëyh˧˥
cha⁻miih⁻ be´ jąą⁻ dsa⁻ñɯɯh⁻ mah˧˥
mi⁻hlą̱ą̱y´ dsa⁻dsaah´.

Ga˗tëëh˧˥ Jesús Matä´
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

9 Lä˗ ma´ ya˗hëë˧˥ Jesús jee´ ją⁻,
ga˗jëëy˧˥ ąą⁻ dsa⁻ñɯɯh⁻ hi̱⁻ chęę⁻
Matä´, hi̱⁻ ma´ gya˩ në´ta´ kih˩ kǫǫy˧˥
ku´sɨh⁻. Mah˧˥ ga˗jäyh´ sɨɨyh˗:

—Ña⁻ wa´ jmeen´ kǫ⁻jǫh´.

He⁻ją⁻ ga˗nooy⁻, ga˗jmeey´
kǫ⁻jǫh´ kyąąh´ Jesús.

10 Pero he⁻ ga˗la˧˥. Ma´ gya˩
Jesús kuh⁻hi̱h˜ cha´neh˗ kih˧˥ Matä´.
Jwëë´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ kǫǫ˧˥ ku´sɨh⁻ hi˗
jñah´ dsa⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻ ma´
tąą̱h´ në´mes˜ kuyh⁻ kǫ⁻jǫh´ kyąąh´
Jesús hi˗ kyąą˧˥ jnääh ˩ discípulo
kyąąy˧˥. 11 Ma´ ga˗jëë˧˥ dsa⁻ fariseo,
heh˧˥ ga˗jmeey´ lä˗ją⁻, mah˧˥ ga˗jäyh´
sɨɨyh˗ jnääh˩:

—¿He⁻la˩ kuh⁻ ta⁻jwoh˧˥ kyąąh˧˥
hnäh´ kǫ⁻jǫh´ kyąąh´ dsa⁻ hi̱⁻ kǫǫ˩
ku´sɨh⁻ na⁻ hi˗ kyąąh´ jñah´ dsa⁻ wa´
hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻?

12 Ma´ ga˗nuu´ Jesús juu˩ ją⁻ mah˧˥
ga˗jäyh´:

—Sa˗ jmee˗ bii˧˥ të˗më˜ kih˧˥ dsa⁻
hi̱⁻ llɯɯ˧˥, kih˧˥ dsa⁻dsaah´ ba´ jmee˗
bii˧˥. 13 Go⁻nää´ hnäh´ mi⁻tęę ˩
hnäh´ hñaah˧˥ he⁻ hnøø˧˥ jäh˗ juu˩
la⁻: “Hnoon˧˥ wa´ lä⁻ñih´ hoh´ hnäh´
ba´, sa˗ hnoon˧˥ he⁻ jëëh˩ hnäh´ jah´
në´ na´hyoo´”, ga˗jäh´ Dio. Sa˗
ma⁻jan˜ kih˧˥ hi̱⁻ llɯɯ˧˥, kih˧˥ hi̱⁻ cha⁻
dso´kye⁻ kih˧˥ ba´ ma⁻jan˜, mah˧˥ wa´
dsa⁻jęęyh˜ kyąąh´ Dio.

Ga˗ngɨɨ´ dsa⁻ juu˩, he⁻la˩ sa˗ tɯ˜
discípulo kǫ⁻hwëë´ he⁻ kuh⁻hi̱yh˜
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 Ją⁻ga´ ya˗nää˧˥ dsa⁻ hi̱⁻ ma´
ga˗nää´ kyąąh´ Jwąą⁻, ga˗mi˗jęęy⁻
Jesús mah˧˥ ga˗ngɨɨy´ juu˩ kiyh˧˥:

—¿He⁻la˩ ma˗la˗ jnääh ˩ ba´
kyąąh´ fariseo, kǫ⁻lla⁻jii̱h˜ ba´ sa˗
kih⁻hi̱h⁻ jnääh˧˥ jee´ ngɨɨ´ jnääh˧˥ kih˧˥
Dio, mah˧˥ sa˗ jmee˗ lä˗ją⁻ discípulo
kyąąh˧˥?

15 He⁻ją⁻ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Sa˗ cha⁻ ti⁻meeh⁻ dsë˧˥ hi̱⁻
tąąh´ jee´ dsa⁻jęę´ goo⁻ dsa⁻
ta´kǫ⁻jii̱h˩ gya˧˥ dsa⁻ñɯɯh⁻ hi̱⁻
dsa⁻jęę´ goo⁻ jee´ ją⁻. Pero lloo˜
kǫǫ⁻ jmɨɨ´ wa´ra⁻ ga˗llęę⁻ dsa⁻
dsa⁻ñɯɯh⁻ hi̱⁻ dsa⁻jęę´ goo⁻ he´.
Ma´ją⁻ ga´ tɯ ˩ dsa⁻ kyąąy˧˥ he⁻
kuh⁻hi̱h˜ mah˧˥ chɯɯy˧˥ kyąąh´ Dio.
16 Ni˗ jąą⁻ dsa⁻ sa˗ kwa˗ kiyh˧˥
tøøy˧˥ hmɨɨh⁻ hmëë´ në´ hmɨɨh⁻
ma⁻gyɯh⁻. Jëëh´, hmɨɨh⁻ hmëë´
dsa⁻dsɯh˩ mah˧˥ jmee˗ dsa⁻gyii˗
hmɨɨh⁻ ma⁻gyɯh⁻ cha⁻ga´miih⁻.
17 Hi˗ lä˗ją⁻, ni˗ jąą⁻ dsa⁻ sa˗ kwa˗
kih˧˥ chiyh˧˥ jmɨh˩ mɨ˩jëh˧˥ hmëë´ neh˗
loo⁻ ma⁻gyɯh⁻. Cher´mah˧˥ ga˗chih˧˥
dsa⁻ he⁻ hmëë´ ją⁻ neh˗ loo⁻
ma⁻gyɯh⁻, chąh´ ba´ gyii˗, jëëh´ sa˗
kwa˧˥ jwë˩ ąą̱˗. Tɯɯ˗ jmɨh˩ mɨ ˩jëh˧˥
hmëë´ hi˗ hęę´ loo⁻ ka⁻läh´. He⁻ją⁻
neh˗ loo⁻ hmëë´ ba´ dsa⁻hoo`jmɨh˩
mɨ ˩jëh˧˥ hmëë´. Mah˧˥ lä˗ją⁻ ba´
mi⁻hee˗ kǫ⁻jǫh´ lä˗tǫ´.

Jǫ⁻mɨɨ´ Jairo kyąąh´ją⁻ dsa⁻më´
hi̱⁻ ma´ dsaah´
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Ta´kǫ⁻jii̱h˩ hlëëh˗ gyih˧˥ lä˗ją⁻,
ma´ ga˗lloo˧˥ ąą⁻ dsa⁻jǫǫh˩.
Ga˗jɯɯyh˧˥ jnëy´ cha´në´ Jesús, mah˧˥
ga˗jäyh´:

—Gyɯɯ⁻ më´ kyąąn˗, kǫǫ⁻
ma⁻jɯɯ˗ ba´. Man` mah˧˥ go´kyeh⁻

gooh⁻ nëˊ kiyh¹ mah⁴ lä⁺jiiyhˊ —
ga⁺jähˊ dsa⁻jø�h¹ heˊ.
19 Mah⁴ ga⁺noo⁻ Jesús jeeˊ maˊ
gya¹, ga⁺lla⁺lley⁴ kaah`kih¹ dsa⁻ heˊ,
hi⁺ ga⁺nøø⁴ jnääh¹ ko⁻jøhˊ kyaayhˊ.
20 Jeeˊ ngooy¹ ja⁻, jaa⁻ dsa⁻ëˊ hi⁻
ma⁻hya⁻ gya⁺toˊ ji⁻ñe⁻ jëë˜ dsooˊ
kih¹, ga⁺llooy⁴ ta⁺ kaˊluuˊ Jesús mah⁴
ga⁺su⁴ miih⁻ chaˊgooy⁻ chaˊhooˊ
saˊhmiih⁻ kiyh⁴. 21 Jëëhˊ maˊ laayˊ:
“Waˊra⁻ jähˊ kih⁴ koo⁻ tëën⁴ su⁴
miih⁻ chaˊgoon⁺ saˊhmiih⁻ kiyh⁴,
hläänˊ go⁻te˜.” 22 Maˊ ga⁺jeeh⁻
Jesús hñiiˊ, ga⁺jëëy⁴ dsa⁻ëˊ heˊ
mah⁴ ga⁺siiyh⁺:
—Waˊ jëë⁻ hohˊ gyuu⁻ kyaan⁺.
Kih⁴ he⁻ ma⁻lä⁻dsooˊ hohˊ kin⁺,
ma⁻hlaahˊ baˊ hne⁻.
Lä⁺chahˊ ja⁻ ga⁺jä⁴ go⁻te¹ kih⁴
dsa⁻ëˊ heˊ.
23 Lä⁺ maˊ ga⁺lloo⁴ Jesús kih⁴
dsa⁻jøøh¹ heˊ, ga⁺jëëy⁴ të⁺ hi⁻ maˊ
täähˊ juu⁺ luuˊ hma⁻taˊ, hi⁺ maˊ
täähˊ dsa⁻ ki⁻hooh˜. 24 Mah⁴
ga⁺siiyh⁺ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ heˊ:
—Hwëë⁻ daˊ hnähˊ jeeˊ la⁻.
Chih⁻ëˊ na⁻ sa⁺ na⁻juuˊ, hi⁻
na⁻gwii⁻ baˊ na⁻.
Mah⁴ ga⁺mi⁺kwah⁴ dsa⁻ kih⁴
Jesús, maˊ ga⁺jäyhˊ lä⁺ja⁻. 25 Maˊ
ga⁺hwëë⁻ dsa⁻ heˊ ta⁺ kaˊhne⁻,
ga⁺hey⁴ jeeˊ na⁻kyaa¹ chih⁻ëˊ heˊ.
Ga⁺soyh⁴ gooy⁻. Hi⁺ lä⁺chahˊ ja⁻
ga⁺noo⁻ chih⁻ëˊ heˊ. 26 Lä⁺kaa⁻
hwa⁴ ja⁻ ga⁺nuuˊ dsa⁻ juu¹ ja⁻.

Ga⁺mi⁺hläääˊ Jesús uu¹ dsa⁻tuuˊ

27 Lä⁺ maˊ ya⁺hëë⁴ Jesús jeeˊ ja⁻,
uu¹ dsa⁻tuuˊ maˊ chaa⁻ kaah`kiyh¹,
chuuyˊ kyaayhˊ:
—¡Waˊ lä⁻ñihˊ hohˊ kyaa⁴ jnääh¹,
hne⁻ laah⁴ saˊju⁻ kih⁴ David!
28 Lä⁺ maˊ ga⁺he⁴ Jesús chaˊneh⁺,
ga⁺mi⁺jäh⁺ dsa⁻tuuˊ heˊ kiyh⁴, mah⁴
ga⁺jähˊ Jesús siiyh⁺:
—¿Cheˊ laahˊ hnähˊ dsooˊ lihn⁺
jmeen`he⁻ na⁻?
—Leh¹ baˊ hne⁻ Dsa⁻jøøh¹ kyaan⁺
—ga⁺jähˊ dsa⁻tuuˊ heˊ.
29 Ja⁻gaˊ ga⁺chuy⁴ mi¹nëˊ dsa⁻tuuˊ
heˊ, mah⁴ ga⁺siiyh⁺:
—Waˊ leˊ kyah⁴ hnähˊ lä⁺koo⁻
ma⁻lä⁻dsooˊ hohˊ hnähˊ kin⁺.
30 Lä⁺chahˊ ja⁻ ga⁺naˊ mi ¹nëˊ
lä⁺uuˊ dsa⁻tuuˊ heˊ.
Pero ga⁺taah⁻ Jesús juu¹
ga⁺chuuyˊ cha⁻miih⁻ kyaahˊ
dsa⁻tuuˊ heˊ, ga⁺siiyh⁺:
—Sa⁺ waˊ lä⁻ñe⁻ ni⁺ jaa⁻ dsa⁻ kih⁴
he⁻ la⁻.
31 Pero lä⁺koo⁻ ga⁺hwëë⁻ bih⁴
jeeˊ ja⁻, ga⁺løøy⁴ hlëëyh¹ kih⁴ Jesús
lä⁺kaa⁻ hwa⁴ ja⁻.

Ga⁺mi⁺hläääˊ Jesús jaa⁻ dsa⁻ koo`

32 Koo⁻ ma⁻hwëë⁻ baˊ dsa⁻tuuˊ
heˊ jeeˊ ja⁻, maˊ ga⁺lla⁺nää⁴ dsa⁻
hi⁻ jääh⁺ jaa⁻ dsa⁻ koo` hi⁻ maˊ
kye⁻ jmi⁻lleˊ hliihˊ. 33 Lä⁺koo⁻
maˊ ga⁺llee⁻ Jesús jmi⁻lleˊ hliih¹ heˊ,
ga⁺løø⁴ hlëëh¹ dsa⁻ hi⁻ maˊ koo`heˊ.
Peer⁺ ga⁺lä⁺dsaa˜ dsë⁴ dsa⁻ hi⁻ maˊ
täähˊ jëë˜ jeeˊ ja⁻.
—Jihˊkohˊ sa⁺ ma⁻jëëˊ jneˊ lä⁺na⁻
hwa⁴ Israel la⁻ —maˊ jäyhˊ.
34 Pero dsa⁻ fariseo maˊ jähˊ:
—Dsa⁻jøøh¹ kyaa⁴ jmi⁻lleˊ hliih¹
baˊ na⁻ kwa⁺ beˊ kiyh⁴ mah⁴ hwëëy˜
jmi⁻lleˊ hliih¹.

Peer⁺ ga⁺lä⁺ñihˊ dsë⁴ Jesús kih⁴ dsa⁺

35 Ga⁺ngëëˊ Jesús ga⁺lä⁺kaa⁻ jeeˊ
hla⁻ jwii⁻ kaahˊ jwii⁻ mähˊ, maˊ
mi⁻tëëy⁺ dsa⁻ neh⁺ gwah⁺ kih⁴
jeeˊ jwii⁻ ja⁻, maˊ kway⁺ ju¹hmëëˊ
lä⁺koo⁻ jääh⁺ Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih⁴,
hi⁺ maˊ mi⁻hlääyˊ dsa⁻dsaahˊ hi⁺
maˊ jñuuyh˜ dsooˊ jmiˊwiiˊ kih⁴ dsa⁺.
36 Lä⁺koo⁻ häˊ maˊ jëëy˜ jwëëˊ dsa⁻
hi⁻ dsa⁻nää⁴ chaˊnëyˊ, ga⁺lä⁺ñihˊ
dsëy⁴ kih⁴. Jëëhˊ, maˊ na⁻hëëy¹,
ga⁺nääy⁴ na⁻saa⁻ na⁻jñeeyˊ. Maˊ
laay¹ lä⁺kohˊ borrego hi⁻ sa⁺ chaa⁻
juuˊ. 37 He⁻ja⁻ ga⁺siiyh⁺ jnääh¹
discípulo kyaay⁴:
—Ma⁺ra⁺ ju¹dsooˊ, cha⁻miih⁻
he⁻ ma⁻leˊ choohˊ jneˊ, pero miih⁻
go⁻te¹ baˊ dsa⁻ hi⁻ täähˊ jmee⁺ taˊ.
38 He⁻ja⁻ chuuˊ hnähˊ cha⁻miih⁻

kyąąh´ dsa˜jʉʉ´ ta´ mah˧ cheęy˧ jwëë´ hi˜ chooh˧ ta´ kiyh˧.

10

Ga˗hñąą˧ Jesús lä˗jëë˗ gya˗tʉʉ´ apóstole

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

1 Ją˜ga´ ga˗tëëh˧ Jesús lä˗jëë˗ gya˗tʉʉ´ jnääh˧ discípulo kyąay˧, ga˗hñąay˧ jnääh˧ mah˧ jmee´ jnääh˧ ta´ kiyh˧. He˜ją˜ ga˗hñah˧ jnääh˧ be´ he˜ hwëë´ jnääh˧ jmɨ˜lle´ hlɨɨh˧, hi˗ mi˜hląą´ jnääh˧ dsa˜ kih˧ na˜ku´ na˜ngɨɨ˧ dsoo´. 2 Lä˗jëë˗ gya˗tʉʉ´ jnääh˧ apóstole kyąay˧, ma´ cheę˜ jnääh˧ lä˗la˜: To˜në´ he´ Simón hi˜ ma´ cheę˜ Pee´, kyąąh´ Andre´ øøyh˜, Jacobo he´ joo´ Zebedeo kyąąh´ Jwąą˜ øøyh˜, 3 Felipe he´, kyąąh´ Bartolomé, Tamá he´ kyąąh´ Matä´ hi˜ ma´ koo˧ ku´sɨh˜, Jacobo he´ joo´ Alfeo, kyąąh´ Lebeo hi˜ ma´ tëëh˜ dsa˜ Tadeo, 4 Simón dsa˜ cananita he´, kyąąh´ Juda Iscariote hi˜ ga˗ngëë˧ Jesús.

Ga˗cheę˧ Jesús dsa˜ kyąay˧ mah˧ kway˧ ju˧hmëë´

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

5 He˜ją˜ ga˗cheę˧ Jesús lä˗jëë˗ gya˗tʉʉ´ jnääh˧, mah˧ ga˗jmeey´ mada˜ kyąą˧ jnääh˧, ga˗jäyh´:

—Ta˗ go˜nää´ hnäh´ ta˗ jee´ tąąh´ dsa˜ hi˜ sa˗ ląą˧ judiu, ni˗ ta˗ go˜tąąh´ hnäh´ jee´ jwɨɨ˜ he˜ na˜heę˜ hwa˧ Samária. 6 Go˜nää´ hnäh´ jee´ tąąh´ dsa˜ judiu ba´, hi˜ ląą˧ lä˗koh´ borrego hi˜ na˜hëë˧. 7 Go˜nää´ hnäh´ go˜kwa´ hnäh´ juu˧ la˜: Ma˜ya˜jąh˗ he˜ jąą˧ Dio dsa˜ lä˗hih˗ kih˧. 8 Ją˜ mi˜hląąh˧ hnäh´ hi˜ dsaah´, ją˜ cheh´ hnäh´ dsoo´ hmih˧ høø˜, ją˜ mi˜jɨɨh´ hnäh´ dsa˜ hi˜ ma˜na˜jʉʉ´, ją˜ hwëëh˜ hnäh´ jmɨ˜lle´ hlɨɨh˧. La´ ma˜hñah˜ ba´ hnäh´ be´ na˜, he˜ją˜ ta˗ koo´ hnäh´ jñeeh˧ hnäh´ kih˧ dsa˗.

9 ’Ta˗ ką˜ hnäh´ ku´nøø˜, kuu´ tøø˜, ni˗ koo˜ ñe˧ nøø´. 10 Ni˗ ta˗ ką˜ hnäh´ sa´tuh˜ kih˧ cha´jwë˧, ni˗ ta˗ ką˜ hnäh´ jyoh´ lëë´ hmɨɨh˜ kyah˧ hnäh´, ni˗ mɨɨ˜ he˜ heeh˧ hnäh´, ni˗ hma˜hu˜ ka˜läh´. Jëëh´ jąą˜ hi˜ jmee˗ ta´, lle`kih˧ hyoyh˗ he˜ kuyh˗.

11 ’Wa´ ha˜ cha˜ ha˜ jee´ ga˗lla˗nääh˧ hnäh´, jwɨɨ˜ kaah´ jwɨɨ˜ mäh˜, ją˜ hnaah˗ hnäh´ jąą˜ dsa˜ hi˜ llu˧ dsë˧ mah˧ jąh˧ hnäh´ cha´neh˗ kiyh˧ lä˗jɨɨh˧ hwëëh˗ hnäh´ jee´ ją˜. 12 Wa´ra˜ ga˗tąąh` hnäh´ cha´neh˗ kih˧ dsa˗, ją˜ jmeeh˜ hnäh´ Dio kiyh˧. 13 Cher´mah˧ ga˗heęh˜ dsa˜ he˜ ma˜jmeeh´ hnäh´ Dio kiyh˧, ją˧ na˜jøø˜ cha´neh˗ ją˜. Pero cher´mah˧ sa˗ ga˗heęyh˜, sa˗ lä˗jmää˧ juu˧ he˜ ma˜hlëëh´ hnäh´ ją˜. 14 Cher´mah˧ sa˗ ga˗heęyh˜ hnäh´ jee´ lla˗nääh˧ hnäh´ hi˗ cher´mah˧ sa˗ ga˗nuuy´ juu˧ he˜ kyęh´ hnäh´, ją˜ hwëëh˜ hnäh´ cha´neh˗ ją˜ o jee´ jwɨɨ˜ ją˜. Ją˜ hlah´ wa´hløø˜ he˜ na˜beh˜ ma˜tɨɨh´ hnäh´. 15 Ma˗ra˗ ju˧dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, cha˜ga´miih˜ wɨɨ´ jëë˧ dsa˜ kih˧ jee´ jwɨɨ˜ jee´ sa˗ heęyh˗ hnäh´ lä˗koh´ ga´ jwɨɨ˜ Sodoma kyąąh´ Gomorra wa´ra˜ ga˗të´ jee´ jmee˧ Dio jwiz˜.

Ga˗jäh´ Jesús jëë˧ dsa˜ kyąay˧ cha˜miih˜ he˜ wɨɨ´

16 ’Nʉʉ˜ da´ hnäh´, jnä´ cheęn˜ hnäh´ ląąh˧ hnäh´ lä˗koh´ borrego hi˜ ga˗nää´ jee´ kih˧ jah´ hąą˧. Hnøø˧ leęh˜ hnäh´ lä˗koh´ liih˜ mɨɨh˜, hi˗ jmee´ hnäh´ hwąąh´ lä˗koh´ jąą˜ juu˜. 17 Leęh˜ hnäh´. Jëëh´, ngëë˧ dsa˜ hnäh´ kih˧ dsa˜ta´. Jmi´bąą˧ dsa˜ hnäh´ neh˗ gwah˗ kiyh˧. 18 Kwąąt˜ kih˧ juu˧ kin˗ ngëë˧ dsa˜ hnäh´ kih˧ dsa˜ta´ kąąh´ mah˧ kwah˧ hnäh´ ju˧dsoo´ kin˗ cha´nëy´ hi˗ lä˗ją˜ ka˜läh´ kih˧ lä˗jëë˗ hi˜ sa˗ ląą˧ judiu. 19 Wa´ra˜ ga˗të´ jee´ ngëë˧ dsa˜ hnäh´ kih˧ dsa˜ta´, ta˗ ką˜ hnäh´ hʉʉ´dsë˜ ha˜ lä˗ hlëëh´ hnäh´ o ha˜ lä˗ juu˧ kwah˧ hnäh´. Wa´ra˜ ga˗të´ jee´ hlëëh´ hnäh´, Dio ba´ kwa˧ juu˧ ha˜ lä˗ hlëëh´ hnäh´. 20 Jëëh´, ją˗ he´ hnäh´ he˜ hlëëh´

hnäh´. Jmɨ¯lle´ kih¹ Tää` jnän` ba´
ja̱¯ kway¹ juu¹ he¯ hlëëh´ hnäh´.
21 ’Ngëë¹ dsa¯ øøh¯ kih¹ dsa¯ta´
mah¹ jngëëh¹ dsih´. Ja̱¯ba´ lä±ja̱¯
jmee¹ dsa¯ kih¹ jo̱o̱´ ka¯läh´. Chih¯
te̱e̱¹ kya̱a̱h´ cho¹jmii¯ lä±jɨɨh¹ liyh±
jngɨɨyh¹ kih¹. 22 Lä±jëë̱± dsa¯ jmee¹
na¯høøh´ kyah¹ hnäh´ kwa̱a̱t˜ kin±.
Pero hɨ̱¯ kwëëh¹ dsë¹ lä±jɨɨh¹ lla̱a̱±,
hɨ̱¯ he´ ba´ läa̱´. 23 Wa´ra¯ ga±jmeeh±
dsa¯ hnäh´, go¯nää´ hnäh´ ta± jyoh´
jee´ jwɨɨ¯. Jëëh´ ma±ra± ju¹dsoo´
jwëë̱hn˜ hnäh´, jä̱h´ Hɨ̱¯ga±lë̱ë̱¹ngo¹
la¯ jä̱ä̱¹ sa± ga´ ma¯ngëëh´ hnäh´
lä±ka̱a̱¯ jwɨɨ¯ kih¹ hwa¹ Israel.
24 ’Sa± jøøh¹ ga´ discípulo lä±ko̱h´
ga´ ta¯jwoh¹ kya̱a̱y¹. Ni± moz˜, sa±
jøøyh¹ ga´ lä±ko̱h´ ga´ dsa¯jɯɯy´.
25 Le̱e̱± ba´ kih¹ discípulo jmeey¹
lä±ko̱o̱¯ jmee± ta¯jwoh¹ kya̱a̱y¹.
Lä±ja̱¯ ka¯läh´ le̱e̱± ba´ kih¹ moz˜
jmeey¹ lä±ko̱o̱¯ jmee± dsa¯jɯɯy´.
Hi± cher´mah¹ dsa¯jɯɯ´ cha´neh±
ga±tëëh¹ dsa¯ Beelzebú, joh´ ga´ sa±
jäyh± kih¹ hɨ̱¯ cha̱a̱¯ kiyh¹.

Hɨ̱¯ kih¹ jmeen´ ga̱h¹ jne´
(Lc. 12:2-7)

26 ’He¯ lä±ja̱¯, ta± wa´ ga̱h¹ hnäh´
kih¹ hɨ̱¯ jmeeh± hnäh´. Jëëh´, sa±
cha¯ ni± miih¯ he¯ na¯jlë¯, he¯ sa±
lä±jnä´. Hi± lä±jë± he¯ na¯hmää´,
lloo˜ ko̱o̱¯ jmɨɨ´ lä±ñe¯ dsa¯. 27 Lä±jë±
he¯ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´ jee´ na¯ho̱o̱¯,
hlëëh´ hnäh´ jee´ jnä´ wa´je¯. Hi±
lä±jë± he¯ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´ hñaah¹,
wɨɨ´ hnäh´ gyɯɯh¹ hne¹ mah¹ hlëëh´
hnäh´ kɨ̱¯ga̱a̱¯. 28 Ta± wa´ ga̱h¹ hnäh´
kih¹ dsa¯ hɨ̱¯ jngɨɨh± jmɨ¯ngo¹. Hɨ̱¯
he´ sa± le´ jngɨɨyh¹ jmɨ¯lle´ kyah¹
hnäh´. Wa´ ga̱h± hnäh´ kih¹ hɨ̱¯ lih±
ta̱a̱h± hnäh´ cha´je¯ lä±kye̱¯ jmɨ¯lle´
kyah¹ hnäh´. 29 ¿Che´ sa± hnëë˜ dsa¯
ɥɥ¹ gyɥɥ¯ ta̱¹ kya̱a̱h´ ko̱o̱¯ ñe¹ nøø´?
Pero ni± ja̱a̱¯ hɨ̱¯ he´ sa± le´ ta̱h± hwa¹
cher´mah¹ sa± ga±kwa´ Tää` jnän`
jwë¹. 30 Lä±kye̱¯ jñu¯ lleh´ hnäh´
na¯he¹ ga±lä±jë± kih¹ Dio. 31 He¯ja̱¯
jwahn±, ta± wa´ ga̱h¹ hnäh´. Kye̱e̱´
ga´ hnäh´ cha¯ga´miih¯ lä±ko̱h´ ga´
jwë̱ë̱´ gyɥɥ¯ ta̱¹.
32 ’Cher´mah¹ hɨ̱¯ ga±mi±jnää¯
hñii´ la̱a̱y¹ kya̱a̱n± cha´në´ dsa¯,
ja̱¯ba´ lä±ja̱¯ mi´jnää¹ jnih´ cha´në´
Tää`kya̱a̱n± hɨ̱¯ gya¹ ya±jwɨɨ¹. 33 Pero
cher´mah¹ hɨ̱¯ hmä± juu¹ he¯ la̱a̱y¹
kya̱a̱n± cha´në´ dsa¯, ja̱¯ba´ lä±ja̱¯
jmeen` kiyh¹ ka¯läh´ cha´në´ Tää`
kya̱a̱n± hɨ̱¯ gya¹ ya±jwɨɨ¹.

Te̱e̱¹ dsa¯ kwa̱a̱t˜ kih¹ Jesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 ’Ta± wa´ la̱a̱h´ hnäh´, ma¯jan˜
mah¹ jmeen` hɨɨ ¹ tii´ kih¹ dsa¯
jmɨ¯gyɯɯ±. Sa± ma¯jan˜ mah¹ hɨɨ¹
tii´. Ma¯jan˜ mah¹ llan` hnii¯ ba´.
35 Ma¯jan˜ llan` hnii¯ mah¹ te̱e̱¹
jo̱o̱y´ kya̱a̱h´ jmiiy¯. Ja̱¯ba´ lä±ja̱¯
ka¯läh´ chih¯më´ kya̱a̱h´ chooy¹ hi±
ma´jo̱o̱y´ kya̱a̱h´ ma¯chooy¹. 36 He´
ba´ hɨ̱¯ cha̱a̱¯ ko̱o̱¯ cha´neh±, jmeey¹
na¯hä̱ä̱yh´ dsa¯kya̱a̱yh´. 37 Hɨ̱¯
hnää¹ cho¹jmii¯ lä±ko̱h´ ga´ jnä´, sa±
høø± kwa̱a̱t˜ le̱e̱y´ dsa¯ kya̱a̱n±. Hɨ̱¯
hnää¹ jo̱¯ñɯɯh¯ jo̱¯mɨɨy¯ lä±ko̱h´ ga´
jnä´, sa± høø± kwa̱a̱t˜ le̱ey´ dsa¯
kya̱a̱n±. 38 Hɨ̱¯ sa± jä̱ä̱± cru¯ kya̱a̱¹
mah¹ jmeey¹ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ jnä´, sa±
kwa± kin± le̱e̱y´ dsa¯ kya̱a̱n±. 39 Hɨ̱¯
hnooh¯ ha¯ lä± jee´ lä±cha̱a̱y¯ llu¹,
hɨ̱¯ he´ jɥɥ´ ba´. Pero hɨ̱¯ kwa̱a̱˜ hñii´
jɥɥ´ kwa̱a̱t˜ kin±, hɨ̱¯ he´ ba´ läa̱´.

Hyoh± dsa¯ kya̱a̱¹ Dio jñee¹
(Mr. 9:41)

40 ’Hɨ̱¯ he̱e̱h¯ hnäh´, jnä´ ba´ he´
ma¯he̱e̱yh¯. Hi± hɨ̱¯ he̱e̱h¯ jnä´,
ma¯he̱e̱yh¯ hɨ̱¯ ga±che̱e̱¹ jnä´ ba´ ja̱¯.
41 Hɨ̱¯ he̱e̱h¯ ja̱a̱¯ dsa¯ hɨ̱¯ ngëë˜
juu¹ kih¹ Dio, kih¹ he¯ na¯hña̱a̱y´
kih¹ Dio, hyoyh± lä±ko̱o̱¯ te¹ he¯
hyoh± hɨ̱¯ ngëë˜ juu¹ ja̱¯. Hɨ̱¯ he̱e̱h¯
ja̱a̱¯ hɨ̱¯ llɥɥ¹, kih¹ he¯ la̱a̱y¹ dsa¯
llɥɥ¹, hyoyh± lä±ko̱o̱¯ te¹ he¯ hyoh±
hɨ̱¯ llɥɥ¹ he´. 42 Wa´ hɨ̱¯ cha¯ hɨ̱¯,
hɨ̱¯ kwëëh˜ ko̱o̱¯ vas jmɨ¯dsë¯ gyɥh´
ja̱a̱¯ hɨ̱¯ pih¹ la¯, kih¹ he¯ la̱a̱y¹
discípulo kya̱a̱n±, ma¯ra± ju¹dsoo´
jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, hyoyh± ba´ jñeey¹.

11

Ga˭cheę˭ Jwąą˭ dsa˭ kyąay˭ mah˭ na´ngɨɨy´ juu˭ kih˭ Jesús
(Lc. 7:18-35)

1 Ma˭ngëë´ ma˭jmee´ Jesús
mada˭ lä˭la˭ kyąą˭ jnäääh˭, ya˭hëëy˭
ngooy˭ na´hlëëyh´ dsa˭, hi˭
na´kway˭ juu˭ lä˭kąą˭ jee´ jwɨɨ˭ kih˭
dsa˭goo˜ jnäääh˭.
2 Jwąą˭ hi˭ ma´ choo˜ jmɨɨ˭ ma´
häą´ neh˭ñe˭. Ma´ ga˭nuuy´ lä˭jë˭
he˭ ma´ jmee˭ Cristo, ga˭cheęy˭ ụụ˭
discípulo kyąay˭, 3 mah˭ na´ngɨɨy´
juu˭ kih˭ Jesús:
—¿Che´ hne˭ he´ hi˭ nøø´ juu˭ jä˭
o che´ jąą´ jnäääh˭ jñah´?
4 Mah˭ ga˭jęęh˭ Jesús juu˭ kiyh˭,
ga˭sɨɨyh˭:
—Go˭nää´ hnäh´, mah˭ go˭jmeeh`
juu˭ kih˭ Jwąą˭ lä˭jë˭ he˭ nuuh˭
hnäh´ hi˭ lä˭jë˭ he˭ jëëh´ hnäh´ la˭.
5 Hi˭ tɨɨ´ ma˭jëëy˜ ba´, hi˭ jluuh´
ma˭ga˭nääy´ ba´, ma˭ląą´ ba´ hi˭
ma´ dsaah´ dsoo´ hmih˭ høø˭, hi˭
gwɨɨ` ma˭nuuy˭ ba´, hi˭ ma˭jụụ˭
ma˭lä˭jii̱yh` ba´, hi˭ hi˭ tä˭ñee´
ma˭nuu˭ bih˭ ju˭hmëë´. 6 Llu˭ la˭
kih˭ hi˭ sa˭ jmee˭ tọ˭ dsë˭ kwąąt˜
kin˭ —ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭.
7 Lä˭kọọ˭ ma´ ga˭nää` discípulo
kyąą˭ Jwąą˭, ga˭løø˭ Jesús hlëëyh˜
dsa˭ kih˭ Jwąą˭ mah˭ lä˭dsooh˜
dsëy˭ ha˭ lä˭ ma´ ląay˭. Ga˭jäyh´:
—¿Ha˭ lä˭ ląą˭ hi˭ na´nääh˭ hnäh´
na´jëëh` hnäh´ jee´ oo˭ hwa˭ kii̱˭?
¿Che´ ma´ ląay˭ lä˭kọh´ hma˭tah˭
he˭ gwa˭gyąą˜ lle´? 8 ¿Cher´mah˭
sa˭ ląay˭ lä˭ją˭ hi˭ na´jëëh` hnäh´,
ha˭ ba´ lä˭ ląay˭ ją˭? ¿Che´ ma´ ląay˭
jąą˭ dsa˭ñɨɨh˭ hi˭ ma´këh˭ hmɨɨh˭
llu˭? Ñe´ ba´ jne´, lä˭jëë˭ hi˭ këh˭
hmɨɨh˭ llu˭, hi˭ he´ tąąh´ cha´neh˭
kih˭ rey ba´. 9 He˭ją˭, ¿hee˭ ba´
ląą˭ hi˭ na´jëëh` hnäh´? ¿Che´ ląay˭
jąą˭ hi˭ ngëë˜ juu˭ kih˭ Dio? Jnä´
jwëëhn˜ hnäh´ ląay˭ ba´. Hi˭ ma˭ra˭
he˭ ląay˭ jøøh˭ ga´ lä˭kọh´ ga´ jñah´
hi˭ ma´ ngëë˜ juu˭ kih˭ Dio. 10 Jëëh´,
Jwąą˭ he´ hi˭ na˭sɨɨ˭ kih˭ lä˭la˭:
Cheęn˭ jąą˭ hi˭ dsa˭kwa˭ juu˭ kin˭.
Hi˭ he´ dsoo˭ ta˭ cha´nëh´ mah˭
mi˭lluy˭ jwë˭ kyah˭.
11 ’Ma˭ra˭ ju˭dsoo´ jwëëhn˜
hnäh´. Jee´ kih˭ lä˭jëë˭ hi˭
ga˭lä˭chąą˭ kih˭ dsa˭më´, sa˭ chąą˭
hi˭ jøøh˭ ga´ lä˭kọh´ ga´ Jwąą˭ hi˭
ma´ choo˜ jmɨɨ˭. Pero hi˭ ląą˭ mäh˭
ga´ kih˭ gyɨɨh˭ ya˭jwɨɨ˭, hi˭ he´ jøøh˭
ga´ lä˭kọh´ ga´ Jwąą˭. 12 Lä˭kọọ˭
ma´ ja˭ Jwąą˭ hi˭ ma´ choo˜ jmɨɨ˭,
lä˭jii̱h˭ na˭, he˭ wɨɨ´ ba´ dsa˭tąąh`
dsa˭ jee´ jmee˭ Dio hih˭. Dsa˭
häą˭ kway˭ be´ dsa˭tąayh` jee´ ją˭.
13 Jëëh´, lä˭jëë˭ hi˭ ga˭ngëë˭ juu˭ kih˭
Dio hi˭ ma´ chąą˭ llo´joo˭, kwee˭
ba´ la˭ juu˭ kiyh˭ he˭ ga˭kway´, hi˭
lä˭ją˭ ley ka˭läh´ lä˭jii̱h˭ kih˭ Jwąą˭.
14 Cher´mah˭ chąą˭ hi˭ hnøø˭ hęęh˭
juu˭ la˭, Jwąą˭ he´ ląay˭ Elía hi˭ nøø´
juu˭ jä˭. 15 Hi˭ hnøø˭ hęęh˭ juu˭ la˭,
wa´ hęęyh˭.
16 ’Jwëëhn˜ hnäh´ ha˭ lä˭ kọh´
ląą˭ dsa˭ hi˭ chąą˭ na˭. Chąayh˭
miih˭ lä˭kọh´ chih˭ hi˭ tąąh´
je´hmooh´ hi˭ ti˭choo˭ juu˭ kyąąh´
dsa˭kyąayh´. 17 Jäyh´: “Ma˭jɨɨ´
jnäääh˭ sụ˭ he˭ jmee˭ jëë˭ hoh´
hnäh´ kyąąh´ luu´ hma˭ta˭ pero
sa˭ ga˭hiih´ hnäh´ ma´ jmeeh˭ hnäh´
ją´. Ma˭hä´ jnäääh˭ sụ˭ he˭ ti˭meeh˭
dsë˭, ni˭ lä˭ją˭ sa˭ ma˭hooh´ hnäh´”,
jäh´ chih˭ he´ sɨɨyh˭ dsa˭kyąayh´.
18 ’Lä˭ją˭ ka˭läh´ jmee˭ dsa˭
hi˭ chąą˭ na˭. Jëëh´, ja˭ Jwąą˭
hi˭ ga˭kuh˭ ga˭hi̱h˭ miih˭ go˭te˭
mah˭ ma´ jäh´ dsa˭ kiyh˭: “Kyęy˭
jmɨ˭lle´ hlɨɨh˭.” 19 Lä˭ją˭ ka˭läh´,
ja˭ Hi˭ga˭lëë˭ngo˭ la˭ hi˭ kuh˭hi̱h˭
na´tee` kih˭ mah˭ jäh´ dsa˭ kiyh˭:
“Jląą´ ngëë˭, mah˭ lla´hęęyh˭.
Jwąyh´ kyąąh´ lä˭jëë˭ hi˭ kọọ˭
ku´sɨh˭, ląay˭ ome˭ kyąą˭ dsa˭ hi˭
sa˭ tooh˭ ta´”, jäh´ dsa˭ hi˭ chąą˭
na˭. Pero kyąąh´ he˭ jmee˭ Dio, lii˜
llu˭ ba´ hɨɨ´dsë˭ kiyh˭.

Jëë' wii̇ʼ lä̱ʼjëë̱ʼ hi̱ˉ chąąhˉ
(Lc. 10:13-15)

20 Ja̱ˉga´ gaˉløø' Jesús juuhˉ kih' dsaˉ hi̱ˉ ma´ tąąh´ läˉko̱o̱ˉ läˉko̱o̱ˉ jwiiˉ juuhˉ jee´ gaˉjmeey´ chaˉmiihˉ heˉ juhˉgąąˉ. Niˉ läˉja̱ˉ, saˉ gaˉjeeyhˉ kyąąh´ Dio. Heˉja̱ˉ gaˉjäyh´ siiyhˉ:

21 —¡Peerˉ jwiiˉ hnäh´ dsaˉ hi̱ˉ tąąh´ jwiiˉ Corazín! ¡Peerˉ jwiiˉ hnäh´ dsaˉ hi̱ˉ tąąh´ jwiiˉ Betsaida! Wa´raˉ jäh´ kih' maˉjëëˉ dsaˉ hi̱ˉ tąąh´ Tiro kyąąh´ jwiiˉ Sidón haˉ läˉ la' heˉ juhˉgąąˉ heˉ maˉjmeen' jee´ kyah' hnäh´, maˉlih´ saˉ gaˉjeeyhˉ kyąąh´ Dio, ma´ këyhˉ hmiihˉ jwä´ hiˉ ma´ suy' hñiiy´ tu´jwaˉ, jmeeyˉ liiˉ heˉ tiˉmeehˉ dsëy'. 22 Heˉja̱ˉ jwëëhnˉ hnäh´, wa´raˉ gaˉtë´ jmii´ jee´ le´ jwizˉ, chaˉga´miihˉ wii´ jëëh' hnäh´ läˉko̱h´ ga´ dsaˉ hi̱ˉ chąąˉ Tiro kyąąh´ Sidón. 23 Hnäh´ hi̱ˉ chąąˉ Capernaum, jmeehˉ hnäh´ huu´dsëˉ heˉ tëëh' hnäh´ gyuuh'. Pero ñiih´ ga´ kih' cha´jeˉ go´nääh' hnäh´. Jëëh´, wa´raˉ jäh´ kih' jwiiˉ Sodoma gaˉjmeen' heˉ juhˉgąąˉ heˉ maˉjmeen' jee´ kyah' hnäh´, läˉ maˉhlaˉ jąˉba´ läˉjiih' na'. 24 Heˉja̱ˉ jwëëhnˉ hnäh´, wa´raˉ gaˉtë´ jee´ le´ jwizˉ, chaˉga´miihˉ wii´ jëëh' hnäh´ läˉko̱h´ ga´ heˉ jëë' hi̱ˉ ma´ tąąh´ Sodoma.

Gaˉjäh´ Jesús heˉ saˉ hiiˉ hmaˉyuˉ kiyh'
(Lc. 10:21-22)

25 Horˉ ja̱ˉ gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ Dio:

—Kwanˉ ti´hmaah´ kyah' Tää` kyąąnˉ, hneˉ ląąh' Dsaˉjøøh' kih' gyuuh' hwa', jëëh´ gaˉhmäh´ läˉjëˉ juu' laˉ kih' hi̱ˉ kyuuhˉ hiˉ kih' hi̱ˉ ngëë´. Mah' gaˉmiˉjnääh' juu' kyah' kih' hi̱ˉ ląą' läˉko̱h´ jąąˉ chihˉmäh'. 26 Jëëh´, gaˉtih' ba´ hoh´ jmeeh' läˉja̱ˉ, Tää`.

27 'Gaˉläˉjëˉ goˉteˉ ba´ gaˉtoohˉ Tää` kyąąnˉ goonˉ. Niˉ jąąˉ saˉ kyuuˉ Jo̱o̱´ Dio, maˉlaˉ Tää` ba´ kyuuˉ jnä´. Niˉ saˉ chąąˉ hi̱ˉ kyuuˉ Tää`. Maˉlaˉ jnä´ hi̱ˉ ląą' Jo̱oy´ ba´ kyuuˉ jnih´, hiˉ läˉja̱ˉ läˉkyuuˉ dsaˉ hi̱ˉ hnoon' mi´jnään' kih'.

28 'Läˉjëëˉ hnäh´ hi̱ˉ maˉhwąą´ kih' läˉjëˉ heˉ dsaˉngëë´ hnäh´, yaˉnää´ hnäh´ kyąąh´ jnä´ mah' jmeen` tëëh´ hoh´ hnäh´. 29 Wa´ kyen´ ko̱ˉjøh´ hmaˉyuˉ kinˉ mah' mi´tëë' hnäh´ kinˉ. Jëëh´, hwąą´ ba´ jnä´, mah' jøhˉ dsënˉ kaˉläh´. Läˉja̱ˉ moˉsoˉ kąh' ga´ hnäh´ huu´dsëˉ haˉ läˉ le´ kyah' hnäh´. 30 Jëëh´ saˉ hiiˉ hmaˉyuˉ kinˉ, niˉ saˉ jwëëh` madaˉ heˉ jmeen` kyah' hnäh´.

12

Gaˉhlëëh´ Jesús haˉ läˉ la' jmii´ heˉ tëëhˉ dsaˉ dsë'
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

1 Ko̱o̱ˉ jmii´ heˉ tëëhˉ dsaˉ dsë', gaˉngëë´ Jesús jee´ ma´ naˉjnää´ chaah' trigo mah' ja' gaˉläˉkyąąhˉ jnääh' discípulo kyąąy'. Heˉja̱ˉ gaˉløø´ jnääh' hnä´ jnääh' miihˉ sa´gwąąh´ trigo mah' gaˉkih´ jnääh'. 2 Ma´ gaˉjëë' dsaˉ fariseo läˉko̱o̱ˉ ma´ jmeeˉ jnääh', gaˉjäyh´:

—Jëë` da´ haˉ läˉ jmeeˉ discípulo kyąąh' heˉ saˉ gaˉtëë´ jne´ jmeen´ jmii´ heˉ tëëhˉ dsaˉ dsë' —gaˉjäyh´ siiyhˉ Jesús.

3 Mah' gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ:

—¿Che´ saˉ maˉhehˉ hnäh´ läˉko̱o̱ˉ gaˉjmee´ David ko̱o̱ˉ hä´, läˉ ma´ ja' kyo̱yhˉ kyąąh´ hi̱ˉ ma´ gaˉnää´ kyąąyh´? 4 Gaˉhey' nehˉ gwahˉ mah' gaˉkuyhˉ he´ñiihˉ heˉ maˉnaˉjøø´ heˉ saˉ lle` kih' ma´ kuyhˉ hiˉ gaˉkwëëyh' dsaˉ hi̱ˉ gaˉnää´ kyąąyh´. Jëëh´, maˉlaˉ jmiˉdsaˉ ba´ ma´ naˉngë' jwë' kuyhˉ he´ñiihˉ ja̱ˉ. 5 ¿Che´ saˉ maˉhehˉ hnäh´ läˉko̱o̱ˉ lle` në´ ley kih' Moisé? Jmii´ heˉ tëëhˉ dsaˉ dsë' gaˉjmee´ ba´ jmiˉdsaˉ ta´ nehˉ gwahˉ, pero saˉ ma´ la' dso´kyeˉ heˉ ma´ jmeeyˉ läˉja̱ˉ.

6 Jwëëhn˜ hnäh´, jee´ la¯ cheh¹ jąą¯
hi¯ kyęę´ ga´ lä˖kǫǫ´ ga´ gwah˖ ją¯.
7 Sa˖ ñeh´ hnäh´ lä˖kǫǫ¯ hnøø¹ jäh˖
juu¹ la¯: “Hnoon¹ wa´ lä¯ñih´ hoh´
hnäh´ ba´, sa˖ hnoon¹ he¯ jëëh¹
hnäh´ jah´ në´ na´hyoo´.” Wa´ra¯
jäh´ kih¹ ma¯lä¯ngëëh´ hnäh´ juu¹
na¯, sa˖ ma´ bąąh´ hnäh´ dsoo´, hi¯
sa˖ cha¯ he¯ ma¯jmee´ ni˖ miih¯.
8 He¯ lä˖ją¯, Hi¯ga˖lëë¹ngo¹ la¯ ba´
na¯ngë¹ jwë¹ jmeey¹ hih˖, hee¯ na¯
he¯ ga˖tëë´ jmee¹ dsa¯ jmɨɨ´ he¯
tęęh¯ dsa¯ dsë¹.

Ga˖mi˖hląą´ Jesús ją̨ą̨¯ dsa¯ jmɨɨ´
he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹
(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

9 Ya˖hëë¹ Jesús jee´ ją¯, ngooy¹
mah¹ ga˖hey¹ neh˖ gwah˖ mäh¯
kih¹ dsa¯ judiu. 10 Jee´ ją¯ ma´
hąą´ ją̨ą̨¯ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma¯lä¯kii˖
kǫǫ¯ ma¯goo¯. Mah¹ ga˖ngɨɨ´ dsa¯
fariseo juu¹ kih¹ Jesús:

—¿Che´ na¯ngë¹ jne´ jwë¹ mi´hląą¹
jne´ ją̨ą̨¯ hi¯ dsaah´ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯
dsa¯ dsë¹? —ga˖jäyh´ sɨɨyh˖ Jesús.

He¯ ma´ hnooyh¯ ha¯ lä˖ jee´ ma´
hnëëy¹ ba´ ją¯. 11 Mah¹ ga˖jäh´ Jesús
sɨɨyh˖:

—Cher´mah¹ ją̨ą̨¯ hnäh´ cheh¹
ją̨ą̨¯ borrego kih¹ mah¹ tąyh˖
kǫǫ¯ cha´sɨɨ¯ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯
dsë¹, ¿che´ sa˖ dsoo¹ hi¯ he´ mah¹
dsa¯llęęy˖? 12 ¿Joh´ ga´ sa˖ kyęę´ ją̨ą̨¯
dsa¯ lä˖kǫh´ ga´ ją̨ą̨¯ borrego? Kih¹
he¯ją¯, na¯ngë¹ jne´ jwë¹ jmeen´
he¯ llu¹, jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹
—ga˖jäyh´ sɨɨyh˖.

13 Ją̨¯ga´ ga˖sɨɨyh˖ dsa¯dsaah´ he´:

—Nɨɨh` da´ ma¯gooh¯.

Mah¹ ga˖nɨɨyh¹ ma¯gooy¯.
Lä˖chąh´ ją¯, ga˖ją¹ llu¹ go¯te˜
lä˖kǫǫ¯ ma´ la¹ jyoh´ ma¯gooy¯.
14 Ma´ ga˖hwëë¯ dsa¯ fariseo he´
ga˖nää`, ga˖tąąyh` juu¹ kwee¯ ha¯
lä˖ jee´ ma´ jngëëyh¹ Jesús.

Ga˖lä˖te¹ kǫǫ¯ juu¹ he¯ ga˖kwa´
Isaía llo´joo¹

15 Ga˖lä˖liih¯ Jesús he¯ huu´dsë¯
ma´ jmee˖ dsa¯ he´, he¯ją¯ ngooy¹
ta˖ jee´ jyoh´ ba´. Peer˖ jwëë´ dsa¯
ga˖lla˖lle¹ kaah` kiyh¹. Hi˖ ma´
mi¯hlą̈ąy´ ga˖lä˖jëë˖ dsa¯dsaah´.
16 He¯ją¯ ga˖sɨɨyh˖ lä˖jëë˖ hi¯
ga˖hlą̨ą̨´ he´:

—Ta˖ kooh´ hnäh´ juu¹ kyąąh´ ni˖
ją̨ą̨¯.

17 Lä˖ją¯ ga˖la¹ mah¹ lä˖te¹ juu¹
he¯ ga˖kwa´ Isaía hi¯ ga˖ngëë¹ juu¹
kih¹ Dio, lä˖ ma´ ga˖jäyh´:

18 Hii¯ la¯ hi¯ ga˖hñąąn˖ jmee¹ ta´
kin˖.
Hii¯ la¯ hi¯ hnaan˖ hi¯ chąąn¯ llu¹
kyąąh´.
Jmeen` jąą¹ jmɨ¯lle´ kin˖ në´ kiyh¹.
Mah¹ kway¹ ju¹dsoo´ lä˖kąą¯ lä˖juh¹
jmɨ¯gyuu˖.
19 Sa˖ ti´chooy¹ juu¹ kyąąh´ ni˖ ją̨ą̨¯,
sa˖ ta´hooyh¹,
ni˖ sa˖ hlëëyh¹ ki¯gąą¯ cha´jwë¹
juuh¯.
20 Jmeey¹ jøh¯ dsëy¹ kyąąh´ dsa¯ hi¯
lą̨ą̨¹ lä˖kǫǫ¯ hma¯tah¯ he¯
ngoo¹ dsa¯jøø´,
hi˖ lä˖ją¯ kyąąh´ dsa¯ hi¯ lą̨ą̨¹
lä˖kǫǫ¯ wa´je¯ he¯ ma¯ngoo¹
dsa¯uu˖.
Lä˖ją¯ jmeey¹ lä˖jii¹ lloo˜ jmɨɨ´
lä˖jnä´ he¯ llu¹ jmah¹ ba´
ma¯lɨh˜.
21 Mah¹ lä˖jëë˖ dsa¯ hi¯ tąąh´
lä˖kąą¯ hwa¹, ką̨¹ o¯jøh˖ dsë¯
kiyh¹.

Ga˖jäh´ dsa¯, ma´ kyę¯ Jesús
jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹
(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23;
12:10)

22 Ją̨¯ga´ na´jąą¯ dsa¯ cha´në´
Jesús ją̨ą̨¯ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma´ kyę¯
jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹. Ma´ lą̨ą̨y¹ ją̨ą̨¯ hi¯ tuu´
hi˖ ma´ ką̨ą̨y` ka¯läh´. Ga˖mi˖hląą´
Jesús dsa¯ he´. Lä˖chąh´ ją̨¯
ga˖løøy¹ jëëy˜ hi˖ ga˖løøy¹ hlëëyh˖.
23 Ga˖lä˖jëë˖ ba´ dsa¯ ga˖lä˖dsąą˜
dsë¹. Mah¹ ma´ ngɨɨy˖ juu¹ kih¹
dsa¯kyąąyh´:

—¿Che´ sa˗ la̱a̱ˡ sa´ju̱⁻ kihˡ David
dsa⁻ na⁻? —ma´ jäyh´.
24 Lä˗ko̱o̱⁻ ma´ ga˗nuu´ dsa⁻
fariseo he⁻ ma´ jmää̱y˜ jøøhˡ Jesús,
ga˗jäyh´:
—Dsa⁻ na⁻ hwë̱ë̱˜ jmɨ⁻lle´ hlɨɨhˡ
kya̱a̱h´ be´ kihˡ Beelzebú, dsa⁻jøøhˡ
kya̱a̱ˡ lä˗jë̱ë̱˗ jmɨ⁻lle´ hlɨɨhˡ.
25 Ma´ kyɯɯh˜ ba´ Jesús he⁻
hɯɯ´dsë⁻ ma´ jmee˗ dsa⁻ he´, mahˡ
ga˗jäyh´ sɨɨyh˗:
—Dsa⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ ko̱o̱⁻ hwaˡ,
cher´mahˡ te̱e̱y˜ kya̱a̱h´ he´ ba´
dsa⁻kya̱a̱yh´, he⁻ mi⁻lla̱a̱y˗ hñiiy´
ba´ ja̱⁻. Lä˗ja̱⁻ ka⁻läh´ ko̱o̱⁻
jwɨɨ⁻ jɯɯh⁻ o hi̱⁻ tä̱ä̱h´ ko̱o̱⁻
cha´neh˗, cher´mahˡ te̱⁻jë̱ë̱y´, sa˗
gwë̱ë̱yˡ. 26 Lä˗ja̱⁻ ka⁻läh´ kihˡ Tana´,
cher´mahˡ hwë̱ë̱y˜ he´ ba´ hi̱⁻sa˗llu̱ˡ,
he⁻ jmeey˗ hnii⁻ kihˡ hñiiy´ ba´
ja̱⁻. He⁻ja̱⁻, ¿ha⁻ lä˗ja̱⁻ mi⁻heey˗
kya̱a̱h´ ta´ kiyhˡ? 27 Wa´ra⁻ jäh´ kihˡ
jnä´ hwë̱ë̱n´ jmɨ⁻lle´ hlɨɨhˡ kya̱a̱h´
be´ kihˡ jɯɯ´ hi̱⁻sa˗llu̱ˡ, ¿ha⁻ ba´
kihˡ dsa⁻kya̱a̱h´ hnäh´, hi̱⁻ ba´ kihˡ
be´ hwë̱ë̱y˜ hi̱⁻sa˗llu̱ˡ? He´ ba´
dsa⁻kya̱a̱h´ hnäh´ na⁻, mi⁻jnääy˗
he⁻ na⁻he̱e̱⁻ hɯɯ´dsë⁻ kyahˡ hnäh´.
28 Pero cher´mahˡ jnä´ hwë̱ë̱n´
hi̱⁻sa˗llu̱ˡ kya̱a̱h´ be´ kihˡ Jmɨ⁻lle´
kihˡ Dio, he⁻ ja̱⁻ jmee˗ lii˜ he⁻
ma⁻ngooˡ jmee˗ Dio hih˗ jee´ kyahˡ
hnäh´ ba´ ja̱⁻. 29 ¿Ha⁻ lä˗ le´ dsa⁻he´
ja̱a̱⁻ dsa⁻ cha´neh˗ kihˡ ja̱a̱⁻ dsa⁻
hi̱⁻ be̱e̱´, mahˡ hi̱i̱yˡ he⁻ cha⁻ kiyhˡ
cher´mahˡ sa˗ ga˗hñu̱u̱yˡ to⁻në´?
Jmee˗ biiˡ hñu̱u̱yˡ, ja̱⁻ga´ le´ hwëëyˡ
lä˗jë˗ he⁻ lla˗ dsëyˡ. 30 Hi̱⁻ sa˗ jwa̱h´
kya̱a̱h´ jnä´, he⁻ hneey⁻ kya̱a̱h´
jnä´ ba´ ja̱⁻. Hi̱⁻ sa˗ jmee˗ ko̱⁻jø̱h´
kya̱a̱h´ jnä´ mahˡ te̱ehn´ dsa⁻, he⁻
jmeey˗ dsa⁻lä⁻ø̱ø̱´ dsa⁻ kin˗ ba´ ja̱⁻.
31 He⁻ja̱⁻ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, jmeeˡ ba´
Dio jø̱h⁻ dsëˡ kihˡ lä˗jë˗ dso´kye⁻
he⁻ jmee˗ dsa⁻. Hi˗ jmeeyˡ jø̱h⁻
dsëyˡ kihˡ lä˗jë˗ juuˡ wɨɨ´ he⁻ hlëëh˗
dsa⁻. Pero cher´mahˡ ga˗hlëëh´
dsa⁻ wɨɨ´ kihˡ Jmɨ⁻lle´ kihˡ Dio, sa˗
jmeeyˡ jø̱h⁻ dsëyˡ. 32 Jmeeˡ ba´
Dio jø̱h⁻ dsëˡ kihˡ hi̱⁻ hlëëh˗ wɨɨ´
kihˡ Hi̱⁻ga˗lë̱ë̱ngoˡ la⁻. Pero hi̱⁻
hlëëh˗ wɨɨ´ kihˡ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨˡ,
mo˗so˗ jmeeyˡ jø̱h⁻ dsëyˡ kiyhˡ, ni˗
jmɨ⁻gyɯɯ˗ la⁻, ni˗ jmɨ⁻gyɯɯ˗ he⁻ naˡ
ga´ jä⁻.

Mɨɨˡ kihˡ jmee˗ lii˜ ha⁻ lä˗ laˡ chaahˡ hma⁻
(Lc. 6:43-45)

33 ’Cher´mahˡ ga˗jñee´ jne´ ko̱o̱⁻
chaahˡ hma⁻ lluˡ, kwaˡ mɨɨˡ he⁻
lluˡ. Hi˗ cher´mahˡ ga˗jñee´ jne´ ko̱o̱⁻
chaahˡ hma⁻ hlɨɨhˡ, kwaˡ mɨɨˡ he⁻
hlɨɨhˡ. Mɨɨˡ kihˡ jmee˗ lii˜ ha⁻ lä˗
laˡ chaahˡ hma⁻. 34 Ma˗ra˗ hi̱⁻ he´
jo̱o̱´sɨɨh´ mɨɨh⁻ la̱a̱hˡ hnäh´. ¿Ha⁻ lä˗
le´ hlëëh´ hnäh´ juuˡ lluˡ mahˡ hlë̱ë̱hˡ
ba´ hnäh´? Jëëh´, he⁻ na⁻mah´ neh˗
tuh⁻dsëˡ dsa⁻, he⁻ ja̱⁻ ba´ hlëëyh˗.
35 Dsa⁻ llu̱u̱ˡ hlëëyh˗ he⁻ lluˡ he⁻
na⁻mah´ neh˗ tuh⁻dsëyˡ. Dsa⁻
hi̱⁻ hlë̱ë̱hˡ, hlëëyh˗ he⁻ hlɨɨhˡ he⁻
na⁻mah´ neh˗ tuh⁻dsëyˡ. 36 He⁻ja̱⁻
jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, wa´ra⁻ ga˗të´ jee´
jmeeˡ Dio jwiz˜, ngɨɨyhˡ kwa̱a̱t˜ kihˡ
dsa˗ kihˡ lä˗jë˗ juuˡ he⁻ sa˗ jmäähˡ
ta´ he⁻ hlëëyh˗ ta´ko̱⁻ji̱i̱hˡ tä̱ä̱yh´
jmɨ⁻gyɯɯ˗ la⁻. 37 Kya̱a̱h´ ja̱⁻ba´
juuˡ he⁻ hlëëh´, ya⁻hë̱ë̱hˡ llu̱u̱ˡ o
ya⁻hë̱ë̱hˡ kya̱a̱h´ dso´jwɨɨ´.

Dsa⁻ hñaa⁻ dsëˡ ma´ hnøøyˡ jmeeˡ Jesús ko̱o̱⁻ he⁻ jɯh⁻ga̱a̱⁻
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

38 Ja̱⁻ga´ ga˗jäh´ ko̱⁻llaa̱´ ta⁻jwohˡ
kya̱a̱ˡ ley kya̱a̱h´ dsa⁻ fariseo
ga˗sɨɨyh˗ Jesús:
—Ta⁻jwohˡ, hnøø⁻ jnääh ˡ jëë´
jnäähˡ jmeehˡ ko̱o̱⁻ he⁻ jɯh⁻ga̱a̱⁻.
39 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—He⁻ ba´ che⁻ hlë̱ë̱hˡ hnäh´ dsa⁻
hi̱⁻ cha̱a̱⁻ naˡ, sa˗ mi⁻teh` hnäh´
kihˡ Dio mahˡ ngɨɨh´ hnäh´ jmeen`
ko̱o̱⁻ he⁻ jɯh⁻ga̱a̱⁻. He⁻ jɯh⁻ga̱a̱⁻
lä˗ko̱h´ ga˗laˡ kihˡ Joná hi̱⁻ ga˗ngëëˡ
juuˡ kihˡ Dio, ma˗la˗ he⁻ ja̱⁻ ba´
heehn⁻ hnäh´. 40 Jëëh´, ja̱⁻ba´
lä˗ko̱o̱⁻ ga˗jä̱´ Joná hnë⁻ jmɨɨ´ hnë⁻

hwë' neh˗ tuh¯ hmooh¯ jøøh' he˝, lä˗ja¯ ka¯läh˝ Hi¯ga˗lëë'ngo' la¯ jä' hnë¯ jmii˝ hnë¯ hwë' na¯haa' neh˗ hwa'. 41 Wa´ra¯ ga˗të˝ jee´ jmee' Dio jwiz˜ kyah' hnäh˝ hi¯ tää̱h´ na', ma´ja¯ noo¯ dsa¯ Nínive jee´ tää̱yh´ mah' bää̱yh˗ hnäh˝ dsoo´. Jëëh˝, ga˗jee̱yh˜ kyaah´ Dio ma´ ga˗nuuy˝ juu' he¯ na´kwa¯ Joná hi˗ jee´ kyah' hnäh˝ la¯, chaa¯ jaa¯ hi¯ jøøh' ga´ lä˗koh˝ ga´ Joná. 42 Lä˗ja¯ ka¯läh˝, wa´ra¯ ga˗të˝ jee´ jmee' Dio jwiz˜ kyah' hnäh˝ hi¯ tää̱h´ na', jmii˝ ja¯ dsa¯më˝ hi¯ ma´jmee˗ hih˗ hwa' ta˗ kye', nooy˗ jee´ gyay' mah' bää̱yh˗ hnäh˝ dsoo´. Jëëh˝, dsa¯më˝ he˝ ja' uu˝ jwërte mah' ma´ nuuy' ha¯ lä˗ la' he¯ ma´ kyuuh˜ Salomón, hi˗ jee´ kyah' hnäh˝ la¯, chaa¯ jaa¯ hi¯ jøøh' ga´ lä˗koh˝ ga´ Salomón.

Jaa¯ jmi¯lle˝ hliih' ga˗llaayh' jee´ ma´ gyay'
(Lc. 11:24-26)

43 'Wa´ra¯ ya˗hëë' jaa¯ jmi¯lle˝ hliih' kih' jaa¯ dsa¯, dsooy' lä˗kaa¯ jee´ la' hwa' kii˗ dsa¯hnøøyh˗ ha¯ jee´ tee̱yh˗ dsëy' mah' sa˗ jnøøyh'. 44 Ja¯ga´ jmeey' huu´dsë¯: "Naahn¯ cha´neh˗ kin˗ jee´ ya˗hëën'." Hi˗ wa´ra¯ ga˗llaayh' jee´ ja¯, sa˗ chaa¯ ni˗ jaa¯, na¯hyah´ hi˗ na¯lii˝ llu'. 45 Ja¯ga´ dsooy˜ dsa¯hnääyh˗ jñah˝ ga´ gyee̱' jmi¯lle˝ hliih' hi¯ hlëëh' ga´ lä˗koh˝ ga´ hñiiy˝ mah' dsa¯taayh` ko¯jøh˝ jee´ ja¯. Hliih' ga´ le˝ kih' dsa¯ he˝ lä˗koh˝ ga´ he¯ ma´ laay' jää'. Lä˗ja¯ le˝ ka¯läh˝ kih' dsa¯ hi¯ hlëëh' hi¯ tää̱h´ na'.

Øøh¯ Jesús kyaah´ chooy'
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

46 Cheh' ga´ Jesús kway˗ juu' kih' dsa¯ he˝, ma´ ga˗lloo' chooy' kyaah´ øøyh¯, ma´ hnøøy ' ma´ hlëëyh ' kyaah´ Jesús. Pero ka´hne¯ ba´ ga˗jøøy'. 47 Jaa¯ hi¯ ma´ cheh' jee´ ja¯, na´jmeeyh´ juu' kih' Jesús:

—Hii¯ maa` kyaah' kyaah´ øøh' tää̱h´ ka´hne¯, hnøøy' llay' juu' kyaah´ hne¯.

48 Mah' ga˗jee̱yh¯ kih' hi¯ ga˗jmeeh' juu' he˝:

—¿Hii¯ na¯, hi¯ laa' maa`kyaan˗? ¿Hii¯ na¯, hi¯ laa' øøhn'?

49 Mah' ga˗jmeey˝ lii˜ kyaah´ gooy¯ jee´ ma´ tää̱h´ discípulo kyaay' mah' ga˗jäyh˝:

—Hi¯ la¯ ba´ he˝ maa`kyaan˗, hi¯ la¯ ba´ he˝ øøhn'. 50 Jëëh˝, lä˗jee̱˗ hi¯ jmee˗ lä˗ hyoh¯ dsë' Tää`kyaan˗ hi¯ gya' gyuuh', hi¯ he˝ ba´ dsa¯më˝ øøhn', dsa¯ñuuh¯ øøhn', hi˗ maa` kyaan˗.

13

Juu' na¯hmää´ lä˗koo¯ la' kih' dsa¯ hi¯ jñee˜ mi'ju¯
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Jmii˝ ja¯ ya˗hëë' Jesús cha´neh˗, ngooy' na´gyay¯ cha´hoo´ jmi¯juuh¯. 2 Peer˗ jwee̱˝ dsa¯ ga˗kuh' lä˗ku´ lä˗jii' kiyh', he¯ja¯ ga˗hey' neh˗ na´moo˝ mah' ga˗gyay¯ jee´ ja¯, hi˗ lä˗jee̱˗ dsa¯ ga˗taah` jee´ dsoo´. 3 He¯ja¯ ga˗løøy' hlee̱yh˜ dsa¯ cha¯miih¯ nëë' juu' na¯hmää´. Ga˗jäyh˝:

—Jaa¯ dsa¯ ngoo' ga˗jñee` mi 'ju¯. 4 Jee´ ngooy' jñeey˜ mi 'ju¯ ja¯, ga˗saa' miih¯ cha´jwë', he¯ja¯ ya˗nää' ta' ga˗kuh¯. 5 Jyoh˝ ka¯läh˝ mi 'ju¯ ga˗saa' në´ kuu´ jee´ sa˗ cha¯ cha¯miih¯ gwaah´. He¯ja¯ chah˝ ba´ ga˗hya¯, jëëh˝, sa˗ ma´ nøø˝ cha¯miih¯ gwaah´. 6 Pero ma´ ga˗hëh' hyoo¯ ga˗koo˝. Jëëh˝, miih¯ ba´jmoo' ma´ cha¯, he¯ja¯ ga˗lä˗kii˗ chaah'. 7 Hi˗ jyoh˝ ka¯läh˝ mi 'ju¯ ga˗saa' jee´ chaah' too˝. Ga˗kwaa' ga´ chaah' too˝ ja¯, he¯ja¯ ga˗uu¯ chaah' kih' jee´ na´too˝. 8 Hi˗ jyoh˝ mi 'ju¯ ja¯, ga˗saa' jee´ la' hwa' jmah'. He¯ ja¯ ba´ ga˗hii˝, ga˗kwa˝ cha¯miih¯ mii'. Cha¯ he¯ ga˗kwa˝ hña¯loo˝ mii' lä˗koo¯ chaah', cha¯ he¯ ga˗kwa˝ to˗lo˗gya˝ dsë˜ gya'

mɨɨ' hi̱ jyoh̦ ga̱kwa̦ gyii̦gya̦ mɨɨ '. 9 Hi̱ hnøø' hëëẖ juu' la̱, wá hëëyẖ —ga̱jäh̦ Jesús sɨɨyẖ.

Ga̱jäh̦ Jesús he̱ kih' ja̱ ga̱kway̦ juu' na̱hmää́
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Ma̱ngëë̦ ma̱hlëëyh̦ lä̱ja̱, ja̱gá ga̱ya̱jäẖ jnääh' koo̦ kiyh' mah' ga̱chiih́ jnääh':

—¿He̱la' hlëëh́ dsa̱, kyaah́ juu' na̱hmää́ jmah'?

11 Mah' ga̱jëëẖ Jesús juu' kyaa' jnääh':

—Hnäh̦ bá na̱ngëh ' jwë' lä̱ngëëh̦ hnäh̦ ha̱ lä̱ jää̱ Dio dsa̱ lä̱hiẖ kih', he̱ má na̱hmää́ jää '. Pero kih' hi̱ jñah̦, sa̱ cha̱ jwë' cha̱ lä̱ngëëy̦. 12 Lä̱jëë̱ hi̱ ngëë̦ miiẖ, hi̱ he̦ hyoẖ hɨɨ́dsë̱ llu' mah' lä̱ngëëy̦ cha̱gámiiẖ. Pero hi̱ jmee̱ ngëë̦, lä̱kye̱ he̱ ja̱ llaa̱ bá. 13 He̱ja̱ bá na̱ he̱ hlëëh́ jnih̦ kyaah́ juu' na̱hmää́. Jëëh̦ jnä̦ bá mɨ́nëý mah' sa̱ jëëy̦. Lle̱ bá to̱gwaý, pero sa̱ nuuy̱ ni̱ lä̱ja̱ sa̱ ngëëy̦. 14 Heh' lä̱ja̱, lä̱ko̱o̱ dsa̱ngëë̦ dsa̱ na̱, dsa̱lä̱te' lä̱ko̱o̱ ga̱jäh̦ Isaía hi̱ ga̱ngëë' juu' kih' Dio:

Lä̱nɨɨh̦ bá kiyh' pero sa̱ lä̱ngëëy̦.

Ma̱ke̱ he̱ gájëëy̦, sa̱ nä̱ mɨ'nëý.

15 Jëëh̦, hweẖ tuẖdsë' dsa̱ hi̱ chaa̱ na'.

Ma̱jlë' mɨ'nëý, ma̱jnë' to̱gwaý.

Mah' lä̱ja̱ mo̱so̱ jëëy', mo̱so̱ nuuy', ni̱ mo̱so̱ lä̱ngëëy̦.

Kih' he̱ja̱, sa̱ dsa̱jëëyẖ kyaah́ jnä̦ mah' lää̱' jnih̦, ga̱jäh̦ Dio.

16 'Peeṟ llu' la' kyah' hnäh̦, jëëh̦ jnä̦ bá mɨ́nëh́ hnäh̦, hi̱ nuuẖ bá hnäh̦. 17 Ma̱ra̱ ju'dsoo̦ jwëëhṉ hnäh̦, jwëë̦ dsa̱ hi̱ ga̱ngëë' juu' kih' Dio, hi̱ jwëë̦ gá dsa̱ hi̱ llɨɨ' má hnøøy' má jëëy' he̱ jëëh̦ hnäh̦ pero sa̱ ga̱jëëy'. Hi̱ má hnøøy' má nuuy' he̱ nuuẖ hnäh̦ pero sa̱ ga̱nuuy̦.

Ga̱jmeeh' Jesús juu' he̱ hnøø' jäẖ juu' na̱hmää́ kih' hi̱ nájñeé mɨ 'ju̱
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 'Nɨɨ̱ dá hnäh̦ ha̱ lä̱ hnøø' jäẖ juu' na̱hmää́ lä̱ko̱o̱ la' kih' hi̱ nájñeé mɨ 'ju̱. 19 Wára̱ ga̱nuu̦ jaa̱ dsa̱ juu' kih' Dio mah' sa̱ lä̱ngëëy̦, mája̱ gwa̱ hi̱ hlëëh' jñuuyẖ juu' he̱ ma̱na̱jnää́ neẖ tuẖdsëy'. Hi̱ he̦ laa̱' lä̱ko̱o̱ mɨ 'ju̱ he̱ ga̱saa̱' chájwë'. 20 Heh' mɨ 'ju̱ he̱ ga̱saa̱' në́ kuu̱ jeé sa̱ cha̱ cha̱miiẖ gwaah́, lä̱ja̱ laa̱' dsa̱ hi̱ nuu̱ juu' kih' Dio, jëë̱ bá dsëy ' lä̱ má to̱në́ ga̱nuuy̦. 21 Pero ko̱hwëë̦ bá ja̱. Laay' lä̱ko̱o̱ chaah' he̱ má cha̱ miiẖ bá jmoo'. Wára̱ ga̱jëëy' wɨɨ́ o go̱nää́ dsa̱ në́ kiyh', kwaaṯ kih' juu' he̱ ma̱nuuy̦, lä̱chah̦ ja̱ dsa̱tä̱yẖ. 22 Heh' mɨ 'ju̱ he̱ ga̱saa̱' jeé kih' chaah' to̱o̱, lä̱ja̱ laa̱' dsa̱ hi̱ nuu̱ juu' kih' Dio mah' sa̱ jmeey' ni̱ miiẖ tá llu'. Jëëh̦, kye̱ gyih' hɨɨ́dsë̱ kih' jmɨ̱gyɨɨ̱ la̱ hi̱ hnøøy' lä̱chay̱ cha̱miiẖ kuú he̱ja̱ ga̱hee̱ dsëy'. Lä̱jwë̦ ja̱ dsa̱ɨɨ̱ juu' kih' Dio neẖ tuẖdsëy'. 23 Pero mɨ 'ju̱ he̱ ga̱saa̱' hwa' llu', lä̱ja̱ laa̱' dsa̱ hi̱ nuu̱ juu' kih' Dio mah' ngëëy̦ ka̱läh̦. He̱ja̱ dsa̱kwaa̱ juu' ja̱ neẖ tuẖdsëy'. Hi̱ he̦ jmee' cha̱miiẖ tá llu', lä̱ko̱o̱ mɨ 'ju̱ he̱ kwa̱ ma̱ hña̱loo̦, ma̱ to̱lo̱gya̦ dsë̱ gya', ma̱ gyii̦gyá.

Juu' na̱hmää́ lä̱ko̱o̱ la' kih' trigo kyaah́ nuu̱ hlɨɨh'

24 Ga̱kwá gá Jesús jyoh̦ juu' na̱hmää́. Ga̱jäyh̦:

—He̱ jää̱ Dio dsa̱ lä̱hiẖ kih', jeeh' kwee̱ kyaah́ lä̱ko̱o̱ ga̱jmee̦ jaa̱ dsa̱ hi̱ ga̱jñee' mɨ 'ju̱ llu' hwa' kih'. 25 Pero táko̱jɨɨh' má na̱gwɨɨ̱ dsa̱ he̦, ja' dsa̱

hi̱⁻ na⁻høøh´ kiyh'. Mah¹ ga⁺jñeey¹
mɨ 'ju̱⁻ hlɨɨh' jee´ na⁻jñee´ mɨ 'ju̱⁻
llu¹, ja̱⁻ga´ ngaayh'. 26 Lä⁺ko̱o̱⁻
ma´ ga⁺kwa̱a̱¹ chaah' mɨ 'ju̱⁻ llu¹
hi⁺ ga⁺løø¹ hwëë⁻ wa´le¹ kih¹, jee´
ja̱⁻ ga⁺hya⁻ ka⁻läh´ wa´nuu⁻ hlɨɨh'
ja̱⁻. 27 Ja̱⁻ga´ ga⁺nää¹ dsa⁻ hi̱⁻ ma´
jmee⁺ ta´ jee´ ja̱⁻, na´chiiyh´ dsa⁻jɨɨ´
ta´ ja̱⁻: “Dsa⁻jøøh', ¿ja̱' mɨ 'ju̱⁻ llu¹
ba´ ja̱⁻ he⁻ ga⁺jñeeh´ hwa' kyah¹?
¿Ha⁻ ba´ ta⁺ ja¹ wa´nuu⁻ hlɨɨh' he⁻
ga⁺hya⁻ jee´ ja̱⁻?” 28 He⁻ja̱⁻ ga⁺jäh´
dsa⁻jɨɨ´ ta´ ja̱⁻: “Go⁻ ga⁺jñee¹ ja̱a̱⁻
hi̱⁻ na⁻høøh´ kin⁺.” “¿Che´ hnooh⁻
dsa⁻cheeh´ jnääh '?”, ga⁺jäh´ moz˜
he´ sɨɨyh⁺. 29 “Ja̱h⁺ha̱ '”, ga⁺jäh´
dsa⁻jɨɨ´ ta´ ja̱⁻. “Wa´ra⁻ ga⁺cheh¹
hnäh´ wa´nuu⁻ hlɨɨh' ja̱⁻, ha⁻ ga⁻
che⁻ ga⁺cheh`ka⁻läh´ chaah' mɨ'ju̱⁻
llu¹ ja̱⁻. 30 Kwa´ jwë¹ wa´ kwa̱a̱⁻
ko̱⁻jøh´ chaah' mɨ 'ju̱⁻ llu¹ kya̱a̱h´
wa´nuu⁻ hlɨɨh' ja̱⁻, lä⁺jii̱h' lloo˜ jmɨɨ´
sooh⁺ ta´. Ja̱⁻ga´ jwɨɨn⁻ hi̱⁻ chooh¹
ta´: Hnä¹ hnäh´ to⁻në´ wa´nuu⁻
hlɨɨh' mah¹ hñɨɨ´ hnäh´ ma⁺ ko̱o̱⁻
cho̱o̱h´ mah¹ tøøh ' hnäh´ cha´je⁻.
Ja̱⁻ga´ jɨɨh´ hnäh´ mɨ 'ju̱⁻ llu' kin⁺
mah¹ llah' hnäh´ hø̱ø̱' kih¹.”

Juu' na⁻hmää´ lä⁺ko̱o̱⁻ la¹ kih¹ mɨ 'ju̱⁻ mostaza
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Ga⁺kway´ jyoh´ ka⁻läh´ juu'
na⁻hmää´, ga⁺jäyh´:
—He⁻ jä̱ä̱⁺ Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih¹,
je̱e̱h' kwee⁻ lä⁺ko̱o̱⁻ la' kih¹ ko̱o̱⁻
mɨ 'ju̱⁻ mostaza he⁻ jngëë⁻ ja̱a̱⁻
dsa⁻ hwa¹ kih¹. 32 Mɨ 'ju̱⁻ ja̱⁻ pih'
ga´ lä⁺ko̱o̱⁻ jyoh´ mɨ 'ju̱⁻ he⁻ cha⁻
jmɨ⁻gyɨɨ⁺ la⁻. Pero wa´ra⁻ ga⁺hya⁻,
dsa⁻kwa̱a̱⁺ ñii´ ga´ lä⁺ko̱h´ ga´ jee´
lä⁺jë⁺ jo̱h¹. Kwa⁺ goh' kih¹. He⁻ja̱⁻
lä⁺kye̱⁻ ta̱' dsa⁻nää¹ jmeey⁺ sɨɨ⁻ në´
sa´goh¹.

Juu' na⁻hmää´ lä⁺ko̱o̱⁻ la¹ kih¹ levadura
(Lc. 13:20-21)

33 Ga⁺kway´ jyoh´ ka⁻läh´ juu' he⁻
na⁻hmää´, ga⁺jäyh´:
—He⁻ jä̱ä̱⁺ Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih¹,
je̱e̱h' kwee⁻ lä⁺ko̱o̱⁻ jmee⁺ levadura
he⁻ kooh˜ ja̱a̱⁻ dsa⁻më´. Llay⁺
cha⁻miih⁻ harin mah¹ ka̱h⁻gwë̱yh⁻
kya̱a̱h´ levadura. Kya̱a̱h´ lä⁺ja̱⁻
dsa⁻kwa̱a̱⁺ lä⁺ ga⁺dsa¹ tɨ´ka̱´.

Ga⁺jäh´ Jesús he⁻kih¹ ja̱⁻ga⁺kway´ juu' na⁻hmää´
(Mr. 4:33-34)

34 Ga⁺lä⁺jë⁺ juu' na⁻ ga⁺hlëëh´
Jesús kya̱a̱h´ juu' na⁻hmää´. Sa⁺
ga⁺hlë̱ë̱yh' dsa⁻ juu' jnä´hä´. Kya̱a̱h´
juu' na⁻hmää´ ba´ ga⁺hlë̱ë̱yh¹.
35 Lä⁺ja̱⁻ ga⁺la¹ mah¹ lä⁺te¹ lä⁺ko̱o̱⁻
ga⁺hlëëh´ dsa⁻ hi̱⁻ ga⁺ngëë¹ juu' kih¹
Dio llo´joo¹:
Hlë̱ë̱hn´ dsa⁻, kya̱a̱h´ juu' na⁻hmää´
ba´.
Jmeen` lä⁺kyɨɨyh˜ he⁻ ma´
na⁻hmää´ jä̱ä̱ ' lä⁺jii̱h' ma´
ga⁺nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ⁺.

Juu' na⁻hmää´ lä⁺ko̱h´ la¹ kih¹ wa´nuu⁻ hlɨɨh'

36 Ja̱⁻ga´ ga⁺hɨh¹ Jesús juu' kih¹
dsa⁺ mah¹ ga⁺hey¹ cha´neh⁺. Jee´ ja̱⁻
ga⁺mi⁺jä̱h⁺ jnääh ' koo´ kiyh¹, mah¹
ga⁺ngɨɨ´ jnääh¹ juu' kiyh¹:
—Jmeeh`juu¹ hee⁻ hnøø¹ jäh⁺ juu'
na⁻hmää´ kih' wa´nuu⁻ hlɨɨh' he⁻
ga⁺jñee¹ dsa⁻ jee´ na⁻jnää´ kih' dsa⁻.
37 Mah¹ ga⁺je̱e̱h⁻ Jesús juu' kya̱a̱¹
jnääh', ga⁺jäyh´:
—Hi̱⁻ jñee˜ mɨ 'ju̱⁻ llu¹ na⁻, he⁻
ja̱⁻ hnøø¹ jäh⁺ Hi̱⁻ga⁺lë̱ë̱¹ngo¹ la⁻
ba´ he´. 38 Jee´ jmee⁺ dsa⁻ ta´,
he⁻ ja̱⁻ hnøø¹ jäh⁺ jmɨ⁻gyɨɨ⁺ la⁻
ba´ ja̱⁻. Mɨ 'ju̱⁻ llu¹ ja̱⁻, he⁻ ja̱⁻
hnøø¹ jäh⁺ dsa⁻ hi̱⁻ na´jnää´ kih¹
ya⁺jwɨɨ¹ ba´ he´. Wa´nuu⁻ hlɨɨh'
ja̱⁻, he⁻ ja̱⁻ hnøø¹ jäh⁺ dsa⁻ kya̱a̱¹
dsa⁻ hlë̱ë̱h' ba´ he´. 39 Dsa⁻ hñaa⁻
dsë¹ hi̱⁻ ga⁺jñee¹ wa´nuu⁻ hlɨɨh' ja̱⁻,
hi̱⁻sa⁺llu̱¹ ba´ he´. Jmɨɨ´ he⁻ chooh¹
dsa⁻ ta´ ja̱⁻, he⁻ ja̱⁻ la¹ kwa̱a̱t˜
jee´ lla̱a̱⁺ jmɨ⁻gyɨɨ⁺ ba´ ja̱⁻. Hi̱⁻
chooh¹ ta´ ja̱⁻, la¹ kwa̱a̱t˜ ángele
ba´ he´. 40 Lä⁺ko̱o̱⁻ jɨɨh˜ dsa⁻
wa´nuu⁻ hlɨɨh' mah¹ jë̱y¹ cha´je⁻,

he⁻ ja̱⁻ hnøø˜ jäh˭ lä˭ko̱o̱⁻ le˝ jee˝ llä̱a̱˭ jmɨ⁻gyʉʉ˭. 41 Hi̱⁻ga˭lë̱ë̱˜ngo˜ la⁻ che̱e̱˜ ángele kya̱a̱y˜ lä˭ka̱a̱⁻ jee˝ jmeey˭ hih˭ mah˜ jøøyh˭ lä˭jë̱ë̱˭ hi̱⁻ jmee˭ he⁻ hlɨih˜ hi˭ lä˭jë̱ë̱˭ hi̱⁻ hñaa⁻ dsë˜ ka⁻läh˝. 42 Ja̱⁻ga˝ jwä̱ä̱y˜ neh˭ hwɨɨ˝ jee˝ hä˝ je⁻. Jee˝ ja̱⁻ kɨ˝hooyh˜ mah˜ jʉʉy˜ cha⁻ja̱y˝. 43 Pero lä˭jë̱ë̱˭ hi̱⁻ llʉʉ˜, lä˭jnä˝ jmëë˜ kiyh˜ lä˭ko̱o̱⁻ jmëë˜ kih˜ hyoo⁻ jee˝ la˜ ya˭jwɨɨ˜ kih˜ Tää`jnän`. Hi̱⁻ hnøø˜ he̱e̱h˭ juu˜ la⁻, wa˝ he̱e̱yh⁻.

Juu˜ na⁻hmää˝ lä˭ko̱o̱⁻ la˜ kih˜ kuu˝ he⁻ na⁻hoo⁻

44 ’He⁻ jä̱ä̱˭ Dio dsa⁻ lä˭hih˭ kih˜, je̱e̱h˜ kwee⁻ kya̱a̱h˝ kuu˝ he⁻ na⁻hoo⁻ hwa˜ kih˜ dsa˭. Wa˝ra⁻ ga˭jnøøh˜ ja̱a̱⁻ dsa⁻ kuu˝, ma˝ja̱⁻ hooy˜ ka⁻läh˝. Peer˭ cha̱a̱y⁻ llu˜ dsa̱a̱yh˜ dsa⁻hnɨɨy˝ lä˭jë˭ he⁻ cha⁻ kiyh˜ mah˜ lay˜ hwa˜ jee˝ na⁻hoo⁻ kuu˝ ja̱⁻.

Juu˜ na⁻hmää˝ lä˭ko̱o̱⁻ la˜ kih˜ ko̱o̱⁻ kʉʉ˝ he⁻ hmooh˜

45 ’Lä˭ja̱⁻ ka⁻läh˝, he⁻ jä̱ä̱˭ Dio dsa⁻ lä˭hih˭ kih˜, je̱e̱h˜ kwee⁻ lä˭ko̱o̱⁻ jmee˭ ja̱a̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ hnɨɨ˭ løø˜, hnooyh⁻ kʉʉ˝ he⁻ la˜ na˝hñaah˜. 46 Wa˝ra⁻ ga˭jnøøyh˜ ko̱o̱⁻ kʉʉ˝ he⁻ hmooh˜, hnɨɨy˜ lä˭jë˭ he⁻ cha⁻ kiyh˜ mah˜ lay˜ kʉʉ˝ ja̱⁻.

Juu˜ na⁻hmää˝ lä˭ko̱o̱⁻ la˜ kih˜ sa˝hma˜

47 ’He⁻ jä̱ä̱˭ Dio dsa⁻ lä˭hih˭ kih˜, je̱e̱h˜ kwee⁻ kya̱a̱h˝ ko̱o̱⁻ sa˝hma˜ he⁻ jwä˜ dsa⁻ cha˝jmɨɨ⁻, mah˜ jøøyh˭ cha⁻miih⁻ nëë˜ hmooh⁻. 48 Wa˝ra⁻ ga˭ka̱h˜ sa˝hma˜ ja̱⁻, sëëh˜ dsa⁻ ta˭ jee˝ dsoo˝. Jee˝ ja̱⁻ dsa⁻ta̱a̱yh` lle̱e̱yh˭ hmooh⁻ he˝. Ta̱a̱yh˭ hi̱⁻ llʉʉ˜ neh˭ sa˝mɨih⁻, mah˜ be̱e̱y˜ jah˝ hi̱⁻ sa˭ jmää˜ kye̱hn˝. 49 Lä˭ja̱⁻ le˝ wa˝ra⁻ ga˭të˝ jee˝ llä̱a̱˭ jmɨ⁻gyʉʉ˭. Ya⁻nää˝ ángele mah˜ hwë̱ë̱y˜ dsa⁻ hi̱⁻ hlë̱ë̱h˜ jee˝ kih˜ hi̱⁻ llʉʉ˜. 50 Ma˝ja̱⁻ jwä̱ä̱y˜ neh˭ hwɨɨ˝ jee˝ hä˝ je⁻. Jee˝ ja̱⁻ kɨ˝hooyh˜ mah˜ jʉʉy˜ cha⁻ja̱y˝.

Ta⁻jwoh˜ hi̱⁻ kyʉʉh⁻ juu˜ hmëë˝ hi˭ juu˜ ma⁻gyʉh⁻

51 Ja̱⁻ga˝ ga˭jäh˝ Jesús sɨiyh˭:

—¿Che˝ ma⁻lä⁻ngëëh˝ hnäh˝ lä˭jë˭ juu˜ na⁻?

He⁻ja̱⁻ ga˭jäh˝ lä˭jë̱ë̱˭:

—Ja̱a̱h⁻, Dsa⁻jøøh˜ kya̱a̱n˭.

52 Mah˜ ga˭jäh˝ Jesús ka⁻läh˝ sɨiyh˭:

—Lä˭jë̱ë̱˭ ta⁻jwoh˜ kya̱a̱˜ ley hi̱⁻ ma⁻lä⁻të̱ë̱˭ lä˭ko̱o̱⁻ jä̱ä̱˭ Dio dsa⁻ lä˭hih˭ kih˜, la̱a̱y˜ lä˭ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ jʉʉ˝ hne˜ hi̱⁻ høø˭ he⁻ la˜ hmooh˜ he⁻ ma⁻gyʉh⁻ lä˭kye̱⁻ kih˜ he⁻ hmëë˝. He⁻ja̱⁻ ba˝ liyh˭ heeyh˜ dsa⁻ lä˭to̱˝ nëë˜ he⁻ la˜ hmooh˜ kiyh˜.

Dsa⁻goo˜ Jesús ga˭lä˭høøyh` kiyh˜ (Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

53 Ma⁻ngëë˝ ma⁻kwa˝ Jesús lä˭jë˭ juu˜ na⁻hmää˝, ja̱⁻ga˝ ngaayh˜. 54 Ma˝ ga˭llä̱a̱yh˜ jwɨɨ⁻ kiyh˜, ga˭løøy˜ mi⁻të̱ë̱y˭ dsa⁻ neh˭ gwah˭ kih˜ dsa⁻ judiu. Peer˭ ga˭ta̱a̱h` dsa⁻ he˝ jëë˜ dsa̱h˭, ma˝ ga˭nuuy˝ ha⁻ lä˭ hlëëyh˭. He⁻ja̱⁻ ga˭hlëëh˝ dsa⁻ he˝ kiyh˜:

—¿Ha⁻ ma⁻mi⁻të̱ë̱⁻ hi̱⁻ na⁻, he⁻ hlëëyh˭ lä˭na⁻? ¿Ha⁻ ma⁻mi⁻të̱ë̱y⁻ he⁻ jmeey˭ he⁻ jʉh⁻ga̱a̱⁻ ka⁻läh˝? 55 ¿Che˝ ja̱⁻ jo̱o̱˝ të˭hma⁻ hi̱⁻ na⁻? ¿Ja̱˜ María che̱e̱⁻ chooy˜? ¿Che˝ ja̱˭ øøyh⁻ Jacobo, José, Simón, Juda? 56 ¿Ja̱˜ dsa⁻më˝ øøh⁻ hi̱⁻ na⁻, tä̱ä̱h˝ kya̱a̱h˝ jne˝ jee˝ jwɨɨ⁻ la⁻? ¿Ha⁻ ta˭ gwa˝ kiyh˜ lä˭jë˭ he⁻ jmeey˭ lä˭na⁻?

57 Ga˭lä˭høøyh` kih˜ Jesús. He⁻ja̱⁻ ga˭jäh˝ Jesús sɨiyh˭:

—He̱e̱h⁻ ba˝ dsa⁻ kih˜ hi̱⁻ ngëë˜ juu˜ kih˜ Dio hi̱⁻ go⁻nää˝ jee˝ jyoh˝. Pero wa˝ra⁻ ya˭hë̱ë̱˜ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ ngëë˜ juu˜ kih˜ Dio ja̱⁻ba˝ jee˝ jwɨɨ⁻ gooy˜, jee˝ ja̱⁻ sa˭ hnää˜ dsih˝, ni˭ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ cha˝neh˭ kiyh˜, sa˭ lä˭hnääy˜.

58 Sa˭ ga˭jmeey˝ cha⁻miih⁻ he⁻ jʉh⁻ga̱a̱⁻ jee˝ ja̱⁻, kih˜ he⁻ sa˭ ga˭lä˭dsoo˝ dsë˜ dsa⁻gooy˜ kiyh˜.

14

Jee´ la¯ jäh´ ha¯ lä˗ ga˗juu̱ˈ Jwaa̱¯ hi̱¯ ma´ choo˜ jmii¯
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

1 Jii̱¯ ja̱¯, Herode hi̱¯ ma´ jmee˗
hih˗ hwaˈ Galilea, ga˗nuuy´ kihˈ
Jesús ha¯ lä˗ ma´ jmeey˗ jee´ ja̱¯.
2 He¯ja̱¯ ga˗jäyh´ siiyh˗ lä˗jëë˗ hi̱¯
ma´ jmee˗ ta´heˈ kiyhˈ:
—Hi̱¯ he´ oo˗ Jwaa̱¯ hi̱¯ ma´ choo˜
jmii¯ hi̱¯ ma¯lä¯jii̱h` jee´ kihˈ hi̱¯
ma¯na¯juu̱´. He¯ja̱¯ ba´ na¯, he¯
kye̱y¯ cha¯miih¯ be´ he¯ kyaah´
jmeey˗ he¯ juh¯gaa̱¯.
3 He´ ba´ Herode ga˗jmee´
hih˗ jääˈ, ga˗saahˈ dsa¯ Jwaa̱¯
mahˈ ga˗hñuuyh¯ kyaah´ caden˜,
ga˗taayh¯ neh˗ñe ˈ dsoo´ kihˈ
Herodía. Herodía ma´ laa̱ ˈ mëˈ
Felipe, he´ ba´ dsa¯ñuuh¯ øøh¯
Herode. 4 Jëëh´, ga˗jäh´ Jwaa̱¯
ga˗siiyh˗ Herode:
—Sa˗ lle` kihˈ he¯ ma¯kyaah´ mëˈ
dsa¯ñuuh¯ øøhˈ.
5 Ma´ hnøøˈ Herode ma´ jngëëh
ˈ Jwaa̱¯. Pero sa˗ ga˗tuu̱¯ dsëˈ
ma´ jngëëyh ˈ, kihˈ he¯ ma´ gayh˗
dsa¯. Jëëh´, kihˈ dsa¯ hi̱hˈ Jwaa̱¯
he´ ma´ laayˈ jaa̱¯ hi̱¯ ma´ ngëë˜
juuˈ kihˈ Dio. 6 Lä˗ ma´ ga˗hya¯
Herode ji̱¯ñe¯, ga˗jmeey´ koo̱¯
jmii´ juuh¯. Jee´ ja̱¯ ga˗heˈ jo̱¯mii¯
Herodía jmee˗ ja̱´ cha´në´ dsa¯ hi̱¯
ma´ täähˈ jee´ jmii´ ja̱¯. Peer˗ ga˗tihˈ
dsëˈ Herode. 7 Kihˈ he¯ja̱¯, ga˗täay¯
hñiiy´ kwayˈ wa´ he¯ cha¯ he¯ he¯
ma´ ngiiˈ chih¯më´ he´. 8 Chih¯më´
he´ ga˗jmee´ lä˗koo̱¯ teˈ juuˈ he¯
ga˗taah¯ chooyˈ. He¯ja̱¯ ga˗siiyh˗
Herode:
—Kwëëh` jnä´ jee´ la¯ mi ˈlle´
Jwaa̱¯ hi̱¯ ma´ choo˜ jmii¯, na¯hä´
neh˗ koo̱¯ wii̱´.
9 He¯ja̱¯ ga˗läˈmeeh˗ dsëˈ
Herode. Pero ma¯täay¯ hñiiy´
kwayˈ cha´në´ hi̱¯ na¯teeh´ kyaayˈ,
he¯ja̱¯ ga˗jmeey´ mada¯ kihˈ hløø´
mahˈ kwëëyhˈ chih¯më´ he¯ ma´
ngiiy˗ ja̱¯. 10 Ga˗jmeey´ hih˗ hløø´
he¯ na´kuy¯ lle´ Jwaa̱¯ jee´ ma´
häay´ neh˗ñe ˈ. 11 Mahˈ na´kiiyˈ
mi ˈlle´ Jwaa̱¯ na¯hä´ neh˗ koo̱¯
wii̱´, ga˗kwëëyhˈ chih¯më´ he´. Hi˗
chih¯më´ he´ ga˗ngëëyˈ chooyˈ.
12 Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, ga˗lla˗nääˈ
discípulo kyaayˈ, ga˗koo̱yˈ hnooˈ
kihˈ Jwaa̱¯ mahˈ na´hooy¯. Ja̱¯ga´
na´näayˈ na´jmeeyh´ juuˈ kihˈ Jesús.

Ga˗äah¯ Jesús hñaa´ mil dsa¯ñuuh¯
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Ma´ ga˗nuu´ Jesús juuˈ ja̱¯,
ga˗heyˈ neh˗ na´moo´, ngooyˈ ta˗
hwaˈ kii̱˗ jee´ sa˗ kwa˗ ni˗ miih¯.
Ma´ ga˗nuu´ dsa¯ ngooyˈ ta˗ ja̱˗,
ga˗hwëëy¯ jee´ jwii¯ kiyhˈ mahˈ
ga˗näayˈ jwë´ tiiy´ ta˗ jee´ ngooˈ
Jesús. 14 Lä˗ ma´ ya˗hëëyˈ neh˗
na´moo´ ja̱¯, ga˗jëëyˈ jwëë´ dsa¯ hi̱¯
ma´ täähˈ jee´ ja̱¯. Ga˗lä˗ñih´ dsëyˈ
kihˈ dsa¯ he´. Mahˈ ga˗mi˗hläay´
hi̱¯ dsaahˈ. 15 Ma´ ga˗hloo´ jmii´
ja̱¯, ga˗ya˗jäh˗ jnäähˈ koo´ kihˈ Jesús
mahˈ ga˗chiihˈ jnäähˈ:
—Ma¯ngooˈ ga˗hloo´ ba´ la¯,
hwaˈ kii̱˗ jmahˈ ba´ jee´ la¯. Chiihˈ
dsa¯ wa´ lla¯näay´ lä˗kaa̱¯ jäh˗ la¯,
wa´ lla¯läy¯ he¯ kuyh˗.
16 —Sa˗ jmee˗ biiˈ dsa¯näayˈ
dsa¯läy¯. Hnäh´ ba´ kwëëhˈ hnih´
he¯ kuyh˗ —ga˗jäh´ Jesús.
17 —Sa˗ cha¯ ga´ he¯ kye̱´ jnäähˈ.
Kye̱´ jnäähˈ ma˗la˗ hñaa´ he´ñiihˈ
kyaah´ uuˈ hmooh¯ ba´ —ga˗chiihˈ
jnäähˈ.
18 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús:
—Ya¯ka̱` ta˗ la˗.
19 He¯ja̱¯ ga˗jmee´ Jesús mada¯,
mahˈ dsa¯taah` dsa¯ në´ nuu¯.
Ga˗kayˈ lä˗jë˗ hñaa´ he´ñiihˈ ja̱¯
kyaah´ lä˗uu´ hmooh¯ he´. Ma´ja̱¯
ga˗jëëyˈ ta˗ gyuuhˈ, ga˗kway´
ti´hmaah´ kihˈ Dio. Ja̱¯ga´ ga˗llaayˈ
he´ñiihˈ ja̱¯, ga˗kwëëyhˈ jnäähˈ
discípulo kyaayˈ, mahˈ ga˗ti´
ga˗llooh´ jnäähˈ kihˈ lä˗jëë˗ dsa¯ he´.

20 Ga˗läˀ˗jëë˗ dsa˗ ga˗kuh˗ läˀ˗jii̱h¹
ga˗këëy¹. Jwɨˊ heˊñiihˀ˗ he˗ ga˗chaa̱¹
ja̱˗ kyaa̱hˊ kih¹ hmooh˗, ga˗ka̱h¹
gaˊ gyaˀ˗to̱ˊ saˊmɨɨh˗. 21 Jeeˊ läˀ˗jëë˗
hi̱˗ ga˗kuh˗ heˊ tee̱¹ ko̱o̱˗ hña ˊ mil
dsa˗ñuuh˗. Niˀ˗ saˀ˗ na˗hee̱¹ niˀ˗ jaa̱˗
dsa˗meˊ niˀ˗ chih˗ ka˗läh ˊ.

Ga˗ngëˊ Jesús nëˊ jmɨɨ˗
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Ma˗ngëëˊ he˗ ja̱˗, gaˀ˗jähˊ Jesús
sɨɨyhˀ˗ jnääh¹:
—Ma˗leˊ goˊnääh ¹ hnähˊ jäa̱¹,
jyohˊ jwoo¹ jmɨ˗juuh˗ kyaa̱hˊ
naˊmooˊ taˊko̱˗jii̱h¹ hɨhn˗ juu¹ kih¹
dsa˗ la˗. Ja̱˗gaˊ nɨin`hñiinˀ˗.
23 Ma˗laˀ˗ ma˗hɨyh¹ juu¹ kih¹
läˀ˗jëëˀ˗ dsa˗ hi̱˗ maˊ täa̱hˊ heˊ,
ja̱˗gaˊ gaˀ˗wɨɨ¹ Jesús hñiiˊ taˀ˗ lleˊmohˊ
naˊngɨɨyˊ kiyh¹ kih¹ Dio. Ma˗ngoo˜
gaˀ˗nuu˗, läˀ˗ ma˗gyay¹ baˊ lleˊmohˊ
ja̱˗. 24 Taˊko̱˗jii̱h¹ ja̱˗, ma˗lloo¹
to̱¹dsaah` jmɨɨ˗ naˊmooˊ ja̱˗ hiˀ˗ maˊ
hlu̱hˀ˗ jmɨɨ˗ maˊ dsa˗jnooh¹ dsohˊ
naˊmooˊ, jëëhˊ, maˊ jmee˗ ko̱o̱˗ lleˊ
täˊ he˗ maˊ gwaˊ taˀ˗ jeeˊ gaˀ˗nääy¹.
25 Taˀ˗laˀ˗ yaˀ˗jnäˀ˗, ngoo¹ Jesús taˀ˗ jeeˊ
gaˀ˗nääy¹ ja̱˗, ngëyˀ˗ jwëˊ nëˊ jmɨɨ˗.
26 Läˀ˗ko̱o̱˗ maˊ gaˀ˗jëëˊ jnääh¹ ngëyˀ˗
nëˊ jmɨɨ˗, gaˀ˗jwa̱a̱h¹ jnääh¹ jwërte.
Gaˀ˗tووhˊ jnääh¹ mɨɨhˊ, gaˀ˗jähˊ jnääh¹:
—Dsa˗ lleˊ baˊ na˗.
27 Cha̱hˊ baˊ gaˀ˗hlëëhˊ Jesús
kya̱a̱hˊ jnääh¹:
—Taˀ˗ waˊ ga̱h¹ hnähˊ, jnäˊ baˊ la˗
—gaˀ˗jäyhˊ.
28 Mah¹ gaˀ˗jähˊ Peeˊ sɨɨyhˀ˗:
—Dsa˗jووh¹ kya̱a̱nˀ˗, cherˊmah¹
hne˗ baˊ na˗, jmeeˊ hihˀ˗ ngënˀ˗ nëˊ
jmɨɨ˗ mah¹ nɨin`jeeˊ cheh¹ na˗.
29 Mah¹ gaˀ˗jähˊ Jesús sɨɨyhˀ˗:
—Ña˗ ja̱˗.
Mah¹ gaˀ˗jña̱a̱¹ Peeˊ nehˀ˗ naˊmooˊ
gaˀ˗looy¹ ngëyˀ˗ nëˊ jmɨɨ˗ taˀ˗ jeeˊ
cheh¹ Jesús. 30 Maˊ gaˀ˗jëëy¹ täˊ
jwërte lleˊ, gaˀ˗läˀ˗goyhˀ˗. Ja̱˗ hnɨih¹
gaˀ˗loo¹ gaˀ˗hmäyh¹ chaˊjmɨɨ˗. Mah¹
ga˗hooyh¹ ki̱˗ga̱a̱˗, gaˀ˗jäyhˊ:
—Läa̱`jnäˊ, Dsa˗jووh¹ kya̱a̱nˀ˗.

31 Läˀ˗cha̱hˊ ja̱˗ gaˀ˗hɨɨˊ Jesús goo˗
gaˀ˗sa̱a̱yh¹, mah¹ gaˀ˗sɨɨyhˀ˗:
—¡Ko̱˗hi̱ˊpih¹ go˗te¹ baˊma˗läˀ˗dsooˊ
hohˊ hne˗ dsa˗ñuuh˗! ¿He˗la¹
ma˗jehˀ˗ hohˊ?
32 Läˀ˗ko̱o̱˗ maˊ gaˀ˗ta̱a̱yh` läˀ˗uuyˊ
nehˀ˗ naˊmooˊ ja̱˗, gaˀ˗hnaˊ go˗te¹ lleˊ
täˊ ja̱˗. 33 Maˀ˗laˀ˗ yaˀ˗nووˀ¹ jnääh
¹ hi̱˗ maˊ täa̱hˊ nehˀ˗ naˊmooˊ ja̱˗,
gaˀ˗juuhˊ jnääh¹ jnëˊ jnääh¹ chaˊnëˊ
Jesús, mah¹ gaˀ˗chiihˊ jnääh¹:
—Maˀ˗raˀ˗ ju¹dsooˊ la̱a̱h¹ Jo̱o̱ˊ Dio.

Gaˀ˗miˀ˗hla̱a̱ˊ Jesús dsa˗dsaahˊ hi̱˗
maˊ cha̱a̱˗ hwa¹ Genesaret
(Mr. 6:53-56)

34 Läˀ˗ko̱o̱˗ maˊ gaˀ˗ha̱a̱y˗
jmɨ˗juuh˗ ja̱˗, gaˀ˗llaˀ˗nääy¹ hwa¹
Genesaret. 35 Dsa˗ hi̱˗ maˊ täa̱hˊ
hwa¹ ja̱˗ gaˀ˗läˀ˗kyuuyˀ˗ Jesús, he˗ja̱˗
gaˀ˗läˀ˗chaˀ˗ juu¹ läˀ˗ka̱a̱˗ hwa¹ ja̱˗.
He˗ja̱˗ naˊjäa̱˗ dsa˗ dsa˗dsaahˊ
kya̱a̱ ¹ jeeˊ maˊ häa̱ˊ Jesús. 36 Hiˀ˗
ga˗chuuyˊ kya̱a̱hˊ Jesús mah¹ kway¹
jwë¹ su̱¹ chaˊgoo˗ dsa˗dsaahˊ heˊ
chaˊheeˀ˗ saˊhmɨɨh˗ kiyh¹. Hiˀ˗ läˀ˗jëëˀ˗
hi̱˗ gaˀ˗tëëˊ su̱¹ saˊhmɨɨh˗ kiyh¹
ma˗hla̱a̱ˊ bih¹ ja̱˗.

15

Läˀ˗jëˀ˗ he˗jmeeˀ˗ dsa˗läˀ˗sa̱hˊ dsa˗
(Mr. 7:1-23)

1 Gaˀ˗llaˀ˗nää¹ ko̱˗lla̱a̱ˊ fariseo
hiˀ˗ gaˀ˗llaˀ˗nää¹ ko̱˗lla̱a̱ˊ ta˗jwoh¹
kya̱a̱¹ ley hi̱˗ maˊ cha̱a̱˗ Jerusalén
gaˀ˗yaˀ˗jäyhˀ˗ kih¹ Jesús, mah¹
gaˀ˗sɨɨyhˀ˗:
2 —¿He˗la¹ saˀ˗ mi˗te¹ discípulo
kya̱a̱h¹ läˀ˗jëˀ˗ he˗ tëë¹ jmeeˀ˗ dsa˗
ma˗gyu̱h˗ hi̱˗ maˊ täa̱hˊ lloˊjoo¹?
Jëëhˊ, saˀ˗ gyiyh˜ gooy˗ jäa̱¹ ja̱˗gaˊ
kuhˊhɨyh¹.
3 Mah¹ gaˀ˗jeeh˗ Jesús juu¹ kiyh¹
gaˀ˗sɨɨyhˀ˗:
—Hnähˊ ka˗läh ˊ ¿he˗la¹ jmeeh˗
hnähˊ taˀ˗ kooˊ mada˗ kih¹ Dio mah¹
jmeeh¹ hnähˊ läˀ˗ko̱o̱˗ te¹ he˗ tëëh¹
hnähˊ baˊ? 4 Jëëhˊ, gaˀ˗jähˊ Dio:
“Jmeeˊ hnaahˀ˗ maa` kya̱a̱h¹ täa̱`
kya̱a̱h¹. Hi̱˗ jwä˜ dsoˊjwɨɨˊ kih¹

choˈjmii¯, hi̱¯ heˊ waˊ ju̱u̱ˊ go¯te˜.”
5 Pero läˍla¯ baˊ jwahˊ hnäh̵ˊ: “Ja̱a̱¯
dsa¯ leˊ siih̵ˍ choˈjmii¯, saˍ cha¯ he¯
kwëëhn¯ hnäh̵ˊ. Jëëh̵ˊ, läˍjëˍ he¯
cha¯ kinˍ he¯ kya̱a̱hˊ maˊ jmeen`
beˊ kyahˈ, ma¯kwëëhnˍ Dio baˊ ja̱¯.”
6 Kihˈ ja̱a̱¯ hi̱¯ jähˍ läˍja̱¯, jwahˊ
hnäh̵ˊ moˍsoˍ jmeeˍ biiˈ jmeeyˈ beˊ
kihˈ choˈjmiiy¯. Läˍja̱¯ jmeeh¯
hnäh̵ˊ saˍ kye̱e̱ˊ madaˍ kihˈ Dio, kihˈ
he¯ jmeeh¯ hnäh̵ˊ läˍko̱o̱¯ teˈ he¯
te̱e̱hˈ hnäh̵ˊ jmeeh¯ baˊ. 7 Peerˍ
taˍju̱u̱hˈ hnäh̵ˊ. Läˍko̱o̱¯ jmeeh¯
hnäh̵ˊ na¯, je̱e̱hˈ kwee¯ kya̱a̱hˊ he¯
gaˍhëëh̵ˊ Isaía llo̵ˊjooˈ, läˍko̱o̱¯ maˊ
gaˍjäyh̵ˊ:
8 Dsa¯ la¯, ko̱o̱¯ jäh̵ˊ bihˈ hnääyˈ jnäˊ.
Pero taˍ jeeˊ jyohˊ baˊ häˊ huuˊdsë¯
kiyhˈ.
9 Saˍ jmäähˈ niˍ miih¯ he¯ jmeeyˍ
hnääyˈ jnäˊ.
Läˍjëˍ he¯ miˍte̱e̱yˍ dsa¯, laˈ mada¯
kihˈ dsa¯ baˊ, gaˍjäh̵ˊ Dio.
10 Ja̱¯gaˊ gaˍtëëhˈ Jesús läˍje̱e̱ˍ
dsa¯, gaˍsiiyhˍ:
—Nuu¯ daˊ hnäh̵ˊ kwee¯ mahˈ
läˍngëëh̵ˊ hnäh̵ˊ. 11 Saˍ miˍsa̱hˊ dsa¯
hñiiˊ kya̱a̱hˊ läˍjëˍ he¯ tooyh¯ hooyˊ.
Läˍjëˍ he¯ hwëë¯ hooˊ dsa¯, he¯ ja̱¯
baˊ kya̱a̱hˊ miˍsa̱yh̵ˊ hñiiyˊ.
12 Ja̱¯gaˊ gaˍyaˍjäh̵ˍ jnäähˍ kooˊ
kihˈ Jesús mahˈ gaˍngiiˊ jnäähˈ juuˈ
kiyhˈ:
—¿Cheˊ maˍläˍle̱e̱h¯ he¯ saˍ
maˍtiihˈ dsëˈ dsa¯ fariseo läˍko̱hˊ
maˊ gaˍnuuyˊ maˍhlëëhˊ läˍja̱¯?
13 Mahˈ gaˍje̱e̱h¯ Jesús juuˈ kya̱a̱ˈ
jnäähˈ, gaˍjäyh̵ˊ:
—Läˍjëˍ chaahˈ hma¯ he¯ saˍ
gaˍtä̱a̱ˈ Täa` kya̱a̱nˍ hi̱¯ gyaˈ gyuuhˈ,
lloo˜ jmiiˊ dsa¯cheeh`läˍkye̱¯ jmooˈ
kihˈ. 14 Taˍ jmee¯ hnäh̵ˊ heˈ kihˈ dsa¯
heˊ. La̱a̱yˈ läˍko̱o̱¯ dsa¯tuuˊ hi̱¯ ja̱a̱ˍ
jñahˊ dsa¯tuuˊ. Cherˊmahˈ ja̱a̱¯ hi̱¯
tuuˊ ja̱a̱ˍ jñahˊ hi̱¯ tuuˊ, läˍu̱u̱ˊ ta̱hˍ
nehˍ ko̱o̱¯ too¯.
15 Mahˈ gaˍngiiˊ Peeˊ juuˈ kiyhˈ,
gaˍjäyh̵ˊ:
—He¯ hnøøˈ jähˍ juuˈ na¯hmääˊ
he¯ ma¯kwahˊ na¯.
16 He¯ja̱¯ gaˍjäh̵ˊ Jesús:
—¿Cheˊ niˍ hnäh̵ˊ ka¯läh̵ˊ saˍ
ma¯läˍngëëh̵ˊ hnäh̵ˊ? 17 ¿Cheˊ saˍ
ngëëh̵ˊ hnäh̵ˊ, läˍjëˍ he¯ dsa¯tooh`
hooˊ jneˊ, dsoo˜ nehˍ tuh¯ baˊ jneˊ,
ja̱¯gaˊ hwëë¯ ka¯läh̵ˊ dsoo˜ taˍ
chaˊsiiˍ? 18 Pero läˍjëˍ he¯ hwëë¯
hooˊ dsa¯, gwaˊ nehˍ tuh¯dsëyˈ baˊ
ja̱¯. He¯ ja̱¯ baˊ na¯ he¯ miˍsa̱hˊ
dsa¯ hñiiˊ. 19 Jëëh̵ˊ, nehˍ tuh¯dsëˈ
baˊ dsa¯ hwëë¯ läˍjëˍ huuˊdsë¯
hliihˈ, hiˍ läˍja̱¯ ka¯läh̵ˊ he¯ jngëëyhˍ
dsa¯, hi̱¯ na¯je̱e̱¯ goo¯ ka̱a̱yh˜ hi̱¯
la̱a̱ˈ kya̱a̱ˈ jñahˊ, hi̱¯ saˍ na¯je̱e̱¯
goo¯ ka̱a̱yh˜ waˊ hi̱¯ cha¯ hi̱¯,
jmeeyˍ hii¯, jmeeyˍ dsooˊ he¯ laˈ
juuˈ ta¯juuˈ, hiˍ hlëëyhˍ wiiˊ kihˈ
dsa¯kya̱a̱yhˊ. 20 Läˍjëˍ he¯ na¯ baˊ
he¯ miˍsa̱hˊ dsa¯. Pero he¯ kuh¯
dsa¯ läˍ maˍsohˊ ja̱¯baˊ gooy¯, saˍ
miˍsa̱yh̵ˊ hñiiyˊ.

Ja̱a̱¯ dsa¯mëˊ cha̱a̱¯ uuˊ gaˍhe̱e̱h¯
kihˈ Jesús
(Mr. 7:24-30)

21 Ja̱¯gaˊ yaˍhe̱e̱ˈ Jesús jeeˊ ja̱¯,
ngooyˈ jäh̵ˍ kihˈ jeeˊ jwii¯ Tiro
kya̱a̱hˊ Sidón. 22 Läˍcha̱hˊ ja̱¯, jaˈ
ja̱a̱¯ dsa¯mëˊ cananea maˊ tooh˜
miihˊ, maˊ jäyh̵ˊ:
—Dsa¯jøøhˈ kya̱a̱nˍ, hne¯ la̱a̱hˈ
saˊju̱¯ kihˈ David, waˊ läˍñihˊ hohˊ
jnäˊ. Peerˍ chaˍmiih¯ wiiˊ jëë˜
chihˍmëˊ kya̱a̱nˍ, jmeehˍ jmi¯lleˊ
hliihˈ.
23 Pero niˍ ko̱o̱¯ saˍ gaˍje̱e̱h¯
Jesús kiyhˈ. Mahˈ gaˍmiˍja̱h̵ˍ jnäähˍ
discípulo kooˊ kiyhˈ, gaˍchu̱u̱ˊ
jnäähˈ chaˍmiih¯ kya̱a̱yhˊ, gaˍchiihˊ
jnäähˈ:
—Hëëˍ kihˈ dsa̱¯mëˊ na¯ mahˈ
waˊ lla̱a̱yhˊ. Miih¯ tooh˜ miihˊ
kaah`kya̱a̱ˈ jnäähˈ.
24 He¯ja̱¯ gaˍjäh̵ˊ Jesús:
—GaˍchEe̱ˈ Dio jnäˊ mahˈ jmeen`
beˊ kihˈ dsa¯ israelita baˊ. Hi̱¯ heˊ
la̱a̱ˈ läˍko̱o̱¯ borrego hi̱¯ naˍhe̱e̱ˈ.

25 Ja̱⁻ga´ ja¹ dsa⁻mëˇ heˇ ga˖juu̱yh¹
jnëyˇ cha´nëˇ Jesús mah¹ ga˖jäyhˇ:
—Kwa´ beˇ kin˖, Dsa⁻jøøh¹
kya̱a̱n˖.
26 Mah¹ ga˖jee̱h⁻ Jesús juu¹ kiyh¹,
ga˖siiyh˖:
—Sa˖ llu¹ he⁻ jñuuhn´ he⁻ kuh⁻
chih⁻ mah¹ kwëëhn¯ dsii⁻ —ga˖jähˇ
Jesús siiyh˖.
27 He⁻ja̱⁻ ga˖jähˇ dsa⁻mëˇ heˇ:
—Dsooˇ ba´ kyah¹, Dsa⁻jøøh¹
kya̱a̱n˖. Pero ma˖ra˖ he⁻ lih¹ ba´
dsii⁻ jwi´ he⁻ dsa⁻sa̱a̱¹ nëˇ na´mes˜
kih¹ dsa⁻juuyˇ.
28 He⁻ja̱⁻ ga˖jähˇ Jesús ka⁻läh´:
—Peer˖ cha⁻miih⁻ ma⁻lä⁻dsooˇ
hohˇ hne⁻, dsa⁻mëˇ. Wa´ leˇ ba´
kyah¹ lä˖ko̱hˇ hnooh⁻ —ga˖jähˇ
Jesús siiyh˖.
Lä˖cha̱hˇ ja̱⁻ ga˖hla̱a̱ˇ chih⁻mëˇ
kya̱a̱y¹.

Ga˖a̱a̱h⁻ Jesús kyee̱ˇ mil
dsa⁻ñuuh⁻

29 Ya˖hee̱¹ Jesús jee´ ja̱⁻, ga˖llooy¹
ta˖ cha´hooˇ jmi⁻juuh⁻ he⁻ hla⁻
hwa¹ Galilea. Hi˖ ga˖wiiy¹ ko̱o̱⁻
lle´ko̱hˇ, mah¹ ga˖gyay⁻ jee´ ja̱⁻.
30 Hi˖ ya⁻nää¹ kooˇ kiyh¹ jwee̱ˇ
jwërte dsa⁻ hi̱⁻ ma´ jä̱a̱˖ hi̱⁻
jluuh´, hi̱⁻ tuu´, hi̱⁻ koo`, dsa⁻tu̱u̱h´,
hi˖ jwee̱ˇ ga´ jñahˇ dsa⁻dsaah´,
na´jä̱ay⁻ huu´ tii´ Jesús. Hi˖ lä˖ja̱⁻
ga˖mi˖hlä̱ayˇ lä˖jee̱˖ hi̱⁻ dsaah´ heˇ.
31 Ma´ ga˖jëë¹ dsa⁻, hlëëh˖ dsa⁻
koo`, ma⁻lii˜ ma⁻goo⁻ dsa⁻tu̱u̱h´,
ma⁻ga˖nää´ dsa⁻jluuh´, ma⁻jëë˜
dsa⁻tuu´, he⁻ja̱⁻ ga˖lä˖dsa̱a̱˜ dsë¹
dsa⁻, mah¹ ga˖jmeeyˇ juuh⁻ kih¹ Dio
kya̱a̱¹ dsa⁻ Israel.
32 Ma⁻ngëëˇ he⁻ ja̱⁻, ga˖jøøh⁻
Jesús jnääh¹ mah¹ ga˖siiyh˖:
—Peer˖ dsa⁻lä⁻ñihˇ dsën˖ kih¹
lä˖jee̱˖ dsa⁻ hi̱⁻ ta̱a̱h´ la⁻. Jëëhˇ
ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmii´ jmeey˖ ko̱⁻jøhˇ
kya̱a̱h´ jnäˇ. Sa˖ cha⁻ ni˖ miih⁻
he⁻ kuyh˖. Sa˖ hnoon¹ hëën¯ kiyh¹
lä˖ ma⁻kyo̱yh˖ na⁻, leˇ ga⁻ che⁻
ga˖hwa̱a̱yˇ cha´jwë¹ jee´ dsa⁻nääy`.
33 He⁻ja̱⁻ ga˖jäh´ jnääh¹:
—¿Ha⁻ ba´ dsa´kyee̱´ jnääh¹ he⁻
kuh⁻ jwee̱e̱ˇ dsa⁻ heh¹ hwa¹ ki̱i̱˖ la⁻?
Johˇ sa˖ hnøø¹ mah¹ kee̱e̱¹ lä˖jee̱e̱˖ dsa⁻
la⁻.
34 He⁻ja̱⁻ ga˖ngiiˇ Jesús juu¹ kya̱a̱¹
jnääh¹:
—¿Johˇ he´ñiih¯ kyeh´ hnähˇ? —
ga˖jäyhˇ.
—Gyii¹ ba´, kya̱a̱h´ miih⁻ hmooh⁻
pih¹ —ga˖chiih´ jnääh¹.
35 He⁻ja̱⁻ ga˖jmeeˇ Jesús mada¯
mah¹ wa´ dsa⁻ta̱a̱h` lä˖jee̱˖ hwa¹.
36 Ga˖ka̱y¹ lä˖jë˖ gyii¹ he´ñiih¯ ja̱⁻
kya̱a̱h´ hmooh⁻ pih¹ heˇ. Ga˖kwayˇ
ti´hmaah´ kih¹ Dio. Ja̱⁻ga´ ga˖lla̱a̱y¹
he´ñiih¯ ja̱⁻, ga˖kwëëyh¹ jnääh¹ mah¹
ga˖ti´ ga˖llooh´ jnääh¹ kih¹ lä˖jee̱˖
dsa⁻. 37 Ga˖kuh⁻ dsa⁻ llu¹ lä˖jii̱h¹
ga˖kee̱ey¹. Ma´ ga˖la¹ kiyh¹, ga˖ka̱h¹
ga´ gyii¹ sa´miih⁻ jwi´ he⁻ ga˖cha̱a̱¹
ja̱⁻. 38 Lä˖jee̱e̱˖ hi̱⁻ ga˖kuh⁻ jee´ ja̱⁻
tee̱¹ ko̱o̱⁻ kyee̱ˇ mil dsa⁻ñuuh⁻. Ni˖
sa˖ na⁻hee̱ ¹ ni˖ ja̱a̱⁻ dsa⁻mëˇ ni˖
chih⁻ ka⁻läh´. 39 Ja̱⁻ga´ ga˖hih¹ Jesús
juu¹ kih¹ dsa˖, ga˖hey¹ neh˖ na´mooˇ,
mah¹ ga˖ha̱ay¹ jmi⁻juuh⁻ ngooy¹ ta˖
hwa¹ Magdala.

16

Dsa⁻ fariseo ma´ hnøøy ¹ jmee¹
Jesús ko̱o̱⁻ he⁻juh⁻ga̱a̱⁻
(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

1 Ma´ ga˖llooy¹ ta˖ hwa¹ ja̱⁻,
ga˖lla˖nää¹ fariseo kya̱a̱h´ saduceo
mah¹ ka̱y¹ dsë¹ Jesús. Ga˖ngiiyˇ ma´
jmee¹ Jesús ko̱o̱⁻ he⁻ juh⁻ga̱a̱⁻ he⁻
ma´ jä˖ gyuuh¹. 2 Pero ga˖jee̱h⁻ Jesús
juu¹ kiyh¹, ga˖jäyhˇ:
—Wa´ra⁻ ga˖nuu⁻ jmii´, jwahˇ
hnähˇ: “Llu¹ ba´ la¹ jii̱⁻ jä˖ la⁻, jëëhˇ
gyu̱u̱ˇ ba´ gyuuh¹”, jwahˇ hnähˇ.
3 Mah¹ ta˖la˖ tiih˜ jwahˇ hnähˇ:
“Hiiˇ goo⁻ jä˖ lleˇ, jëëhˇ gyu̱u̱ˇ gyuuh¹
mah¹ na⁻hih¹”, jwahˇ hnähˇ. Peer˖
ta˖juu̱h¹ hnähˇ. Lehˇ¹ ba´ hnähˇ
lleh¹ hnähˇ juu¹ ha⁻ lä˖ jmee¹ ko̱o̱⁻
jmii´ ko̱o̱⁻ jmii´ lä˖ko̱o̱⁻ la¹ gyuuh¹.
Mah¹ sa˖ kyehˇ hnähˇ kwa̱a̱t˜ hee⁻
ga´ na⁻ dsa⁻laˇ jee´ kyah¹ hnähˇ.

4 He¯ ba´ che¯ hlëëh' hnäh˝ dsa¯
chąą¯ na', sa˗ mi¯teh` hnäh˝ kih'
Dio mah' ngiih´ hnäh˝ jmeen` kǫǫ¯
he¯ juh¯gąą¯. He¯ juh¯gąą¯ lä˗kǫh˝
ga˗la' kih' Joná hi¯ ga˗ngëë' juu'
kih' Dio, ma˗la˗ he¯ ją¯ ba´ heehn¯
hnäh˝.
Ją¯ hniih' ga˗bęęy' dsa¯ he˝ mah'
ngaayh'.

Levadura kih' dsa¯ fariseo
(Mr. 8:14-21)

5 Lä˗kǫǫ¯ ma´ ga˗hąą´ jnääh' ta˗
hngaah` kǫ¯tąą¯ kih' jmi¯juuh¯ ją¯,
ją¯ga´ ga˗lä˗dsooh˜ dsë¯ jnääh' sa˗
ma´ kyę´ jnääh' he´ñiih¯. 6 He¯ją¯
ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗ jnääh':
—Lęęh¯ hnäh˝ kyąąh´ levadura
kih' dsa¯ fariseo hi˗ kih' dsa¯ sa-
duceo ka¯läh˝.
7 He¯ją¯ ga˗tooh` jnääh' discípulo
lla´ jnääh' juu' kyąąh´ dsa¯kyąąhn´,
ma´ jäh´ jnääh':
—Ma¯hlëëyh˝ lä˗na¯, kih' he¯ sa˗
ma´ kyę´ jne´ he´ñiih¯.
8 Pero ga˗lä˗kyuuh˜ Jesús
huu´dsë¯ kyąą' jnääh ', mah'
ga˗siiyh˗ jnääh':
—¿He¯la' jwah˝ hnäh˝ sa˗ cha¯
he´ñiih¯ kyęh´ hnäh˝? Kǫ¯hi´pih'
go¯te˜ dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ dsa¯ñuuh¯.
9 ¿Che´ lä˗jiih' na' sa˗ hii˜ lä˗ngëëh˝
hnäh˝? ¿Che´ mo˗so˗ dsooh˜ hoh˝
hnäh˝ kih' hña´ he´ñiih¯ he¯ ga˗kuh¯
hña´ mil dsa¯ñuuh¯ hi˗ joh˝ ga´
sa´miih¯ ga˗të˝ ga˗juuh` hnäh˝
kyąąh´ jwi´ he¯ ga˗chąą' ją¯? 10 ¿Che´
mo˗so˗ dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ kih'
gyii' he´ñiih¯ he¯ ga˗kuh¯ kyęę´
mil dsa¯ñuuh¯, hi˗ joh˝ ga´ sa´miih¯
ga˗të˝ ga˗juuh` hnäh˝ kyąąh´ jwi´ he¯
ga˗chąą' ją¯? 11 ¿Ha¯ lä˗ją¯ he¯ sa˗
ngëëh˝ hnäh˝? Ją˗ kih' he´ñiih¯ na¯
he¯ jwëëhn¯ hnäh˝: "Lęęh¯ hnäh˝
kyąąh´ levadura kih' dsa¯ fariseo
hi˗ kih' dsa¯ saduceo ka¯läh˝."
12 Ją¯ga´ ga˗lä˗ngëë˝ jnääh' sa˗ ma´
hlëëyh˗ kih' levadura he¯ kąąh¯
dsa¯ he´ñiih¯. Ma´ hlëëyh˗ kih'
nuuh¯ he¯ ma´ kwa˗ dsa¯ fariseo
kyąąh´ dsa¯ saduceo ba´ ją¯.

Ga˗jäh˝ Pee´, Jesús he˝ ląą' Cristo
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

13 Ma´ ga˗lloo' Jesús hwa' Cesarea
kih' Filipo, ga˗ngiiy˝ juu' kyąą'
jnääh', ga˗jäyh˝:
—¿Ha¯ lä˗ jäh˝ dsa¯ kih'
Hi¯ga˗lëë'ngo' la¯? ¿Hii¯ jnä˝ ląąy˝?
14 Mah' ga˗jäh´ jnääh':
—Kǫ¯lląą´ dsa¯ jäh˝ Jwąą¯ hi¯ ma´
choo˜ jmii¯ ba´ hne¯. Kǫ¯lląą´ jäh˝,
Elía ba´ hne¯. Hi˗ jñah˝ kǫ¯lląą´
jäh˝, hne¯ ląąh' Jeremía o jñah˝ hi¯
ga˗ngëë' juu' kih' Dio llo˝joo'.
15 Mah' ga˗ngii˝ Jesús juu' kyąą'
jnääh' ka¯läh˝:
—¿Ha¯ ga¯ hnäh˝, hee¯ jwah˝
hnäh˝ kin˗, hi¯ ba´ jnä˝ ląąh˝ hnäh˝?
16 Mah' ga˗jęęh¯ Simón Pee´ juu'
kiyh':
—Hne¯ he˝ Cristo, Jǫǫ˝ Dio jiih˗.
17 Mah' ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗:
—Llu' la' kyah' Simón, jǫǫ˝
Joná. Jëëh˝, ją˗ he˝ dsa¯ hi¯
ma¯mi¯jnää¯ kyah' lä˗ ma¯jäh´
na¯. Tää` kyąąn˗ hi¯ gya' gyuuh',
hi¯ he˝ ba´ ma¯mi¯jnää¯ kyah'.
18 Jnä˝ ka¯läh˝ jwęęhn¯ hne¯, hne¯
he˝ Pee´, (he¯ hnøø' jäh˗ kuu´). Hi˗
në´ mi´kuu´ la¯ choohn´ gwah˗ kin˗,
hi˗ ni˗ miih¯ sa˗ lih˗ juu´ cha´je¯
lla¯dsëë` kiyh'. 19 Jnä˝ toohn¯ gooh¯
hne¯ mah' kwah' juu' kih' dsa˗ ha¯
lä˗ heyh' ya˗jwii'. Cher´mah' kyąąh´
juu' he¯ kwah¯ sa˗ ga˗ląą´ dsa¯ hi¯
tąąh´ hwa' la¯, lä˗ ma¯na¯hñuuyh´
ją¯ba´ kyąąh´ dso´kye¯ kiyh'. Hi˗
cher´mah' kyąąh´ juu' he¯ kwah¯
ga˗ląą´ hi¯ tąąh´ hwa' la¯, na¯na´
ba´ jwë' kiyh' dsa¯tąayh` ya˗jwii' —
ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗ Pee´.
20 Ją¯ga´ ga˗tąąh¯ Jesús jnääh
' juu' mah' sa˗ kooh´ jnääh' juu'
kyąąh´ ni˗ jąą¯, he¯ ląąy' Cristo.

Ga˗mi˗jnää¯ Jesús juu' he¯ juuy˝
(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

21 Jmii´ ją¯ ga˗løø' Jesús mi¯jnää˗
juu' kyąą' jnääh ' he¯ jmee˗ bii'
kiyh' dsooy' ta˗ Jerusalén. Jee´

ja̱⁻ heeh¹ dsih´ cha⁻miih⁻ wɨɨ´,
dsa⁻gyɨɨh´ sa⁻ lä⁻hnää¹ dsih´, lä⁻ja̱⁻
dsa⁻ka̱a̱h´ kya̱a̱ ¹ jmi⁻dsa⁻, kya̱a̱h´
ta⁻jwoh¹ kya̱a̱¹ ley sa⁻ lä⁻hnää¹
dsih´. Ja̱⁻ga´ jṵṵy´ hi⁻ lä⁻jiiyh´
ka⁻läh´ ga´ ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmɨɨ´.
22 He⁻ja̱⁻ ga⁻jä̱ä̱¹ Pee´ Jesús ta⁻
koo´, mah¹ ga⁻lööy¹ jɨɨyh~ kiyh¹,
ga⁻sɨɨyh⁻:
—Wa´ lä⁻ñih´ dsëy¹ hne⁻,
Dsa⁻jöö̱h¹ kya̱a̱n⁻. Ni⁻ miih⁻ sa⁻ le´
jä⁻ he⁻ ja̱⁻ në´ kyah¹.
23 Mah¹ ga⁻jëëh⁻ Jesús hñii´,
ga⁻jëë̱y¹ Pee´ ga⁻sɨɨyh⁻:
—Jñuuh´ hne⁻ kin⁻ hi̱⁻sa⁻llṵ¹, he⁻
jmeeh⁻ jwɨɨh` kin⁻ ba´ na⁻. Sa⁻
jmeeh⁻ hɨɨ´dsë⁻ lä⁻ko̱h´ jmee⁻ Dio,
lä⁻ko̱h´ la¹ hɨɨ´dsë⁻ kih¹ dsa⁻ ba´ la¹
hɨɨ´dsë⁻ kyah¹.
24 Ja̱⁻ga´ ga⁻jäh´ Jesús sɨɨyh⁻
lä⁻jëë̱⁻ jnääh¹:
—Cher´mah¹ hi̱⁻ hnöö¹ jmee¹
ko̱⁻jöh´ kya̱a̱h´ jnä´, sa⁻ wa´ jmä̱ä̱y¹
hñiiy´ kwa̱a̱t~, wa´ jä̱ä̱y¹ cru⁻ kya̱a̱y¹
mah¹ wa´ jmeey´ ko̱⁻jöh´ kya̱a̱h´
jnä´. 25 Jëëh´, lä⁻jëë̱⁻ hi̱⁻ hä̱ä̱~
hñii´ mah¹ sa⁻ jṵṵy´, hi̱⁻ he´ jṵṵ´
ba´. Pero lä⁻jëë̱⁻ hi̱⁻ kwa̱a̱~ hñii´
jṵṵ´ kwa̱a̱t~ kin⁻, hi̱⁻ he´ ba´ lä̱ä̱´.
26 ¿Hee⁻ ya´jöö̱⁻ ka̱¹ dsa⁻ ma⁻ke⁻
ga⁻lɨyh¹ lä⁻jë⁻ he⁻ cha⁻ jmɨ⁻gyɨɨ⁻
la⁻ mah¹ wa´ra⁻ ga⁻jṵṵy¹ sa⁻ tëëyh¹
kih¹ Dio? ¿Hee⁻ ba´ kya̱a̱h´ le´
mi⁻hmaayh` mah¹ lä̱ä̱y´? 27 Jëëh´,
jäh´ Hi̱⁻ga⁻lëë̱¹ngo¹ la⁻ kya̱a̱h´ be´
kih¹ Tää` kya̱a̱y¹, kya̱a̱h´ ángele
ka⁻läh´. Ja̱⁻ga´ mi⁻hmaayh` kih¹
lä⁻ja̱a̱⁻ lä⁻ja̱a̱⁻ lä⁻ko̱o̱⁻ te¹ ta´ he⁻
ga⁻jmeey´. 28 Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´
jwëëhn~ hnäh´, cha̱a̱⁻ ko̱⁻lla̱a̱´ hi̱⁻
tä̱ä̱h´ jee´ la⁻ sa⁻ jṵṵy´ jä̱ä̱¹ sa⁻ ga´
ma⁻jëëy⁻ be´ kih¹ Hi̱⁻ga⁻lëë̱¹ngo¹
jä̱yh´ jmeey¹ hih⁻.

17

Ga⁻mi⁻sëë̱¹ Jesús hñii´
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

1 Ma⁻ngëë´ ga´ jñii´ jmɨɨ´, ja̱⁻ga´
ga⁻jä̱ä̱¹ Jesús Pee´ kya̱a̱h´ Jacobo
kya̱a̱h´ Jwa̱a̱⁻ öö̱yh⁻. Ga⁻nääy¹
ka̱h´ ta⁻ moh´ ñii´. 2 Jee´ ja̱⁻
ga⁻lä⁻sëë̱¹ Jesús to⁻lo⁻ në´ hi̱⁻ ma´
jä̱ä̱y⁻ he´. Mo⁻nëy´ ga⁻lɨɨ¹ jih¹gyëh¹
lä⁻ko̱h´ jmëë¹ kih¹ hyoo⁻. Hmɨɨh⁻
kiyh¹, ga⁻töö´ jlëë̱⁻ ñih¹. 3 Jee´
ja̱⁻ ga⁻lä⁻jnää´ Elía kya̱a̱h´ Moisé,
ga⁻ta̱a̱yh` llay⁻ juu¹ kya̱a̱h´ Jesús.
4 He⁻ja̱⁻ ga⁻jäh´ Pee´ sɨɨyh⁻ Jesús:
—Dsa⁻jöö̱h¹ kya̱a̱n⁻, he⁻ ba´ che⁻
llu¹ he⁻ töö̱h´ jne´ ko̱⁻jöh´ jee´ la⁻.
Cher´mah¹ hnooh⁻, jmee´ jnääh¹
hnë⁻ hne¹ kya̱a̱h´ moo⁻, ko̱o̱⁻ kyah¹,
ko̱o̱⁻ kih¹ Moisé, hi⁻ ko̱o̱⁻ kih¹ Elía.
5 Ta´ko̱⁻jiih¹ ma´ cheh¹ Pee´
hlëëyh⁻ lä⁻ja̱⁻, ga⁻jyoo¹ ko̱o̱⁻ jnii´
tö⁻jlëë̱⁻ ñih¹ he⁻ ga⁻lä̱ä̱⁻ lä⁻jëë̱y⁻.
Jee´ jnii´ ja̱⁻ ga⁻lä⁻nɨɨh´ ga⁻hlëëh´
ko̱o̱⁻ juu¹, he⁻ ma´ jäh´:
—Hi̱⁻ la⁻ na⁻ gyṵṵ⁻ kya̱a̱n⁻ hi̱⁻
hnaan⁻. Peer⁻ cha̱a̱n⁻ llu¹ kya̱a̱yh´.
Nɨɨ⁻ hnäh´ kiyh¹.
6 Ma´ ga⁻nuu´ discípulo he⁻
ga⁻hlëëh´ jee´ jnii´ ja̱⁻, ga⁻sa̱a̱y¹
jee´ ma´ tä̱ä̱yh´, ga⁻jwa̱a̱yh¹ jwërte.
7 Ja̱⁻ga´ ya⁻jä̱h⁻ Jesús kiyh¹, ga⁻kye⁻
goo⁻ në´ kiyh¹ mah¹ ga⁻sɨɨyh⁻:
—Noo⁻ hnäh´, ta⁻ wa´ ga̱h¹ hnäh´.
8 Ma´ ga⁻chooyh¹ nëy´, mo⁻so⁻
ga⁻jëë̱y¹ ni⁻ ja̱a̱⁻, ma⁻la⁻ hñii´ ba´
Jesús cheh¹ kya̱a̱yh´. 9 Ta´ko̱⁻jiih¹
ma´ jña̱a̱y⁻ moh´ ja̱⁻, ga⁻ta̱a̱h⁻ Jesús
juu¹ hi̱⁻ ma´ kya̱a̱yh´ he´:
—Ta⁻ jwɨɨ´ hnäh´ ni⁻ ja̱a̱⁻, lä⁻jë⁻
he⁻ ma⁻jëëh` hnäh´ la⁻, ta´ko̱⁻jiih¹
sa⁻ ma⁻lä⁻jiih` Hi̱⁻ga⁻lëë̱¹ngo¹ la⁻
jee´ kih¹ hi̱⁻ na⁻jṵṵ´.
10 Ja̱⁻ga´ ga⁻ngɨɨ´ jnääh¹ discípulo
juu¹ kih¹ Jesús, ga⁻chiih´ jnääh¹:
—¿He⁻la¹ jäh´ ta⁻jwoh¹ kya̱a̱¹ ley,
jmee⁻ bii¹ jä̱h´ Elía jä̱ä̱¹ ga´ kih¹
Cristo?
11 He⁻ja̱⁻ ga⁻jëëh⁻ Jesús juu¹
kiyh¹:
—Ja̱⁻ba´ dsoo´ jä̱h´ Elía to⁻në´,
ya⁻llay⁻ llu¹ lä⁻jë⁻ he⁻ cha⁻ jee´ la⁻.
12 Pero jwëëhn~ hnäh´, ma⁻ja̱h~

ba´ Elía, mah¹ sa˗ ga˗lä˗kyu̱u̱˗ dsih´. Ga˗jmee´ dsa¯ lä˗ të¯ dsë¹ kiyh¹. Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ heeh¹ dsa¯ he´ wɨɨ´ Hi̱¯ga˗lëë¹ngo¹ la¯. 13 Ja̱¯ga´ ga˗lä˗ngëë´ discípulo kya̱a̱y¹ he¯ ma´ hlëëyh˗ kih¹ Jwa̱a̱¯ hi̱¯ ga˗choo¹ jmɨɨ¯ ba´ ja̱¯.

Ga˗mi˗hla̱a̱´ Jesús ja̱a̱¯ chih¯ hi̱¯ ma´ kye̱¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

14 Lä˗ ma´ ga˗lla˗näay¹ jee´ ma´ ta̱a̱h´ jwëë´ dsa¯, ja¹ ja̱a̱¯ dsa¯ñuuh¯ mah¹ ga˗ju̱u̱yh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús, ga˗jäyh´:

15 —Dsa¯jøøh¹ kya̱a̱n˗, wa´lä¯ñih´ hoh´ kih¹ chih¯ñuuh¯ kya̱a̱n˗, hi̱¯ dsa¯ju̱u̱´ ñee´ hi˗ jëëy˜ wɨɨ´ jwërte. Cha¯miih¯ jii̱h˜ ma¯ta̱yh´ cha´je¯ hi˗ ma¯ta̱yh´ cha´jmɨɨ¯ ka¯läh´. 16 Ma¯ya¯ja̱a̱n˗ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱h¹ pero sa˗ ma¯lɨyh˜ ma´ mi¯hla̱a̱y´.

17 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús:

—He¯ ba´ che¯ hña̱a̱¯ hoh´ hnäh´ hi̱¯ cha̱a̱¯ na¹. Sa˗ hii˜ lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´. ¿Lɨh´ ba´ lla̱a̱˗ he¯ gyan´ kya̱a̱h´ hnäh´? Mo˗so˗ lä¯be´ dsën˗ gya` ga´ jnä´ kya̱a̱h´ hnäh´. Ya¯ja̱a̱˗ da´ chih¯ na¯ ta˗ la˗ —ga˗jäh´ Jesús.

18 Ja̱¯ga´ ga˗juuh¹ Jesús kih¹ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹, lä˗jii̱h¹ ya˗hëëy¹ kih¹ chih¯ he´. Lä˗cha̱h´ ja̱¯ ga˗hla̱a̱y´. 19 Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, ga˗ku̱h¹ jnäähˈ ka̱h´ kya̱a̱h´ Jesús, mah¹ ga˗ngɨɨ´ jnäähˈ juu¹ kiyh¹:

—¿He¯la¹ sa˗ ma¯lä¯kë̱h´ jnäähˈ jmɨɨ´ ma´ lle̱e̱´ jnäähˈ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹ he´?

20 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Kih¹ he¯ miih¯ go¯te¹ ba´ ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´, he¯ja̱¯ ba´ sa˗ ga˗lë̱h¹ hnäh´. Pero juˈdsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´, wa´ra¯ jäh´ kih¹ miih¯ lä˗ko̱o̱¯ pih¹ mɨ ˈju̱¯ kih¹ mostaza ba´ dsoo´ hoh´ hnäh´, le´ jwɨɨh¹ hnäh´ moh´ la¯: “Jñuuh´ jee´ na¯, gwa¯ ta˗ jee´ jyoh´”, hi˗ jñuuyh¹ ba´. Sa˗ cha¯ ni˗ ko̱o̱¯ he¯ ja̱¹ jwëë̱h` kyah¹ hnäh´. 21 Pero jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹ hi̱¯ la̱a̱¹ lä˗ko̱h´ hi̱¯ ma´ ja̱a̱˗ chih¯ he´ sa˗ ya¯hëë̱¹ cher´mah¹ sa˗ ga˗tu¹ dsa¯ kuh¯hi̱h˜ mah¹ chu̱u̱y¹ kya̱a̱h´ Dio.

Ko̱o̱¯ ka¯läh´ ga˗mi˗jnää¯ Jesús juu¹ he¯ju̱u̱y´
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Lä˗ko̱o̱¯ ma´ ta̱a̱yh´ hwa¹ Galilea, ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ jnäähˈ discípulo kya̱a̱y¹:

—Hi̱¯ga˗lëë̱¹ngo¹ la¯ ngëë¹ dsih´ ja´goo¯ dsa¯ hñaa¯ dsë¹, 23 mah¹ jngëëh¹ dsih´. Ga´ ma¯hya¯ hnë¯ jmɨɨ´ na¯ju̱u̱y´, lä˗jii̱yh´ ka¯läh´.

He¯ja̱¯ cha¯miih¯ ga˗lä˗meeh˗ dsë¹ discípulo kya̱a̱y¹.

Ga˗mi˗hmaah´ Jesús ku´sɨh¯

24 Ma´ ga˗lla˗nøø` jnäähˈ jwɨɨ¯ Capernaum kya̱a̱h´ Jesús, ya˗nää¹ hi̱¯ ma´ ko̱o̱¹ ku´sɨh¯ kih¹ gwah˗ jee´ ma´ cheh¹ Pee´ mah¹ ga˗ngɨɨy´ juu¹ kiyh¹:

—¿Che´ sa˗ mi¯hmaah` ta¯jwoh¹ kya̱a̱h¹ ku´sɨh¯ kih¹ gwah˗ juuh˗?

25 —Mi¯hmaayh` ba´ —ga˗jäh´ Pee´ sɨɨyh˗.

Lä˗ko̱o̱¯ ma´ ga˗he¹ Pee´ cha´neh˗, ga˗lä˗ja̱a̱¹ Jesús ga˗hlëë̱h¹ Pee´:

—¿Ha¯ lä˗ la¹ la̱a̱h´ Simón, lä˗jëë̱˗ dsa¯ta´ ka̱a̱h´ hwa¹ la¯, hii̱¯ kih¹ ko̱o̱y¹ ku´sɨh¯? ¿Che´ ko̱o̱y¹ kih¹ dsa¯ kya̱a̱y¹ o che´ ko̱o̱y¹ kih¹ jñah´ dsa¯?

26 —Kih¹ dsa¯ jñah´ ba´ ko̱o̱y¹ —ga˗jäh´ Pee´ sɨɨyh˗.

Mah¹ ga˗jäh´ Jesús:

—He¯ja̱¯ sa˗ jmee˗ bii¹ kih¹ dsa¯ kya̱a̱y¹ mi¯hmaayh`. 27 Pero lä˗la¯ ba´ wa´ jmeen´ mah¹ sa˗ jä̱n´ hlɨɨh¹ kya̱a̱h´ ni˗ ja̱a̱¯. Gwa¯ cha´hoo´ jmɨ¯juuh¯, go¯jwä¹ ka¯loo¯ hma¯kuu´. To¯në´ hmooh¯ hi̱¯ ka̱¹ hma¯kuu´, ja̱¯ lle̱e̱h˗ mah¹ näh´ hooy´. Jee´ ja̱¯ jnäähˈ ko̱o̱¯ kuu´ kya̱a̱h´ he¯ mi´hmaah´ ku´sɨh¯ kin˗ kya̱a̱h´ kyah¹ ka¯läh´.

18

Hi̱⁻ na⁻ le̱e̱´ jøøh¹ jee´ jmee̱⁺ Dio hih⁺

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

1 Ja̱⁻ba´ hor˜ ja̱⁻ ga⁺ya⁺jäh⁺ jnääh
¹ koo´ kih¹ Jesús mah¹ ga⁺ngɨɨ´ jnääh¹
juu¹ kiyh¹:

—¿Hi̱i̱⁻ na⁻ hi̱⁻ jøøh¹ ga´ jee´ jmee̱⁺
Dio hih⁺?

2 Mah¹ ga⁺tëëh¹ Jesús ja̱a̱⁻ gyɯɯ⁻,
ga⁺che̱eyh⁻ jee´ kya̱a̱¹ jnääh¹. 3 Mah¹
ga⁺sɨɨyh⁺ jnääh¹:

—Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´,
cher´mah¹ sa⁺ ga⁺lä⁺sɨɨ¹ hɯɯ´dsë⁻
kyah¹ hnäh´ mah¹ jmeeh¹ hnäh´
lä⁺ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ gyɯɯ⁻, sa⁺ he̱h¹ hnäh´
jee´ jmee̱⁺ Dio hih⁺. 4 Heh¹ lä⁺ja̱⁻,
hi̱⁻ jmäa̱˜ hñii´ hwa̱a̱´ lä⁺ko̱o̱⁻ gyɯɯ⁻
la⁻, hi̱⁻ he´ ba´ le̱e̱´ jøøh¹ ya⁺jwɨɨ¹ kih¹
Dio. 5 Hi̱⁻ he̱eh⁻ ja̱a̱⁻ gyɯɯ⁻ lä⁺la⁻
kwa̱a̱t˜ kin⁺, he⁻ ma⁻he̱eyh⁻ jnä´
ba´ ja̱⁻.

Goo⁻ la¹ kih¹ hi̱⁻ jmee̱⁺ dsa⁻të̱h¹ dsa⁻kya̱a̱h´

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 'Wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻, hi̱⁻ jmee¹ të̱h¹
ja̱a̱⁻ hi̱⁻ mäh¹ la⁻ hi̱⁻ ma⁻lä⁻dsoo´
dsë¹ kin⁺, llu¹ ga´ la¹ kiyh¹ wa´ra⁻
jäh´ kih¹ hñɯɯ¹ dsa⁻ luuy´ ko̱o̱⁻
cha´too¹ kih¹ molɨɨ´ he⁻ je̱e̱˜ burr˜
mah¹ hmääh¹ dsih´ ñiih´ ga´ kih¹
cha´jmɨ-ñeeh¹. 7 ¡He⁻ ba´ che⁻ jwɨɨ˜
dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ⁺! Joh´ he⁻ sa⁺ jmee̱⁺
dsa⁻të̱yh¹. Pero ko̱⁻ja̱⁻ lle` kih¹
le´ ba´. Peer⁺ jwɨɨ˜ dsa⁻ hi̱⁻ jmee̱⁺
dsa⁻të̱h¹ dsa⁻kya̱a̱h´. 8 He⁻ja̱⁻
cher´mah¹ ma⁻gooh⁻ o ma⁻tɨɨh´
ga⁺jmee´ tä̱h⁺ kya̱a̱h´ dso´kye⁻, hnä¹
go⁻te˜ ba´, mah¹ be¹ ɯɯ´ kyah¹. Jëëh´,
llu¹ ga´ kyah¹, gwa̱a̱h¹ jee´ tä̱ä̱h´ hi̱⁻
na´ji̱i̱h⁺, tɯɯh´ ma⁻gooh⁻ o tɯɯh´
ma⁻tɨɨh´, lä⁺ko̱h´ ga´ he⁻ jwäa̱y¹
hne⁻ jee´ mo⁺so⁺ ɯɯ⁺ je⁻ kya̱a̱h´
lä⁺to̱´ ma⁻gooh⁻ ma⁻tɨɨh´. 9 Hi⁺
cher´mah¹ mɨ ¹nëh´ ga⁺jmee´ tä̱h⁺
kya̱a̱h´ dso´kye⁻, lle´ go⁻te⁻ ba´,
mah¹ be¹ ɯɯ´ kyah¹. Jëëh´, llu¹ ga´
kyah¹ gwa̱a̱h¹ jee´ tä̱ä̱h´ hi̱⁻ na´ji̱i̱h⁺
kya̱a̱h´ ko̱o̱⁻ mɨɨ¹ mɨ´nëh´, lä⁺ko̱h´ ga´
he⁻ jwäa̱y¹ hne⁻ jee´ mo⁺so⁺ ɯɯ⁺ je⁻
kya̱a̱h´ lä⁺to̱´ mɨɨ¹ mɨ´nëh´.

Juu¹ na⁻hmää´ lä⁺ko̱o̱⁻ la¹ kih¹ ja̱a̱⁻ borrego hi̱⁻ na⁻hë̱ë̱¹

(Lc. 15:3-7)

10 'Ni⁺ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ mäh¹ lä⁺la⁻ ta⁺
jmäa̱⁺ hnäh´ ta⁺koo´. Jëëh´, jwë̱ë̱hn˜
hnäh´, ángele kya̱a̱y¹ tä̱ä̱h´ tä̱ä̱´
cha´në´ Tää`kya̱a̱n⁺ hi̱⁻ gya¹ gyɯɯh¹.
11 Jëëh´, ja¹ Hi̱⁻ga⁺lë̱ë̱¹ngo¹ la⁻ mah¹
läa̱y¹ hi̱⁻ na⁻hë̱ë̱¹. 12 ¿Ha⁻ lä⁺ jëëh´
hnäh´ he⁻ jwahn⁻ la⁻? Cher´mah¹
ja̱a̱⁻ dsa⁻ cha̱a̱⁻ hña̱⁻la̱a̱´ borrego
kya̱a̱¹, mah¹ dsa⁻hë̱ë̱¹ ja̱a̱⁻, ¿che´ sa⁺
be̱ey¹ ko̱⁻hwëë´ jee´ lä⁺jë̱ë̱⁺ jah´ he´
mah¹ dsooy¹ ta⁺ moh´ dsa⁻hnääyh⁺
hi̱⁻ na⁻hë̱ë̱¹ he´? 13 Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo´
jwë̱ë̱hn˜ hnäh´. Wa´ra⁻ ga⁺jnäa̱yh⁺
hi̱⁻ ja̱a̱⁻ he´, lä⁺cha̱a̱y⁻ llu¹ jwërte
kya̱a̱yh´, lä⁺ko̱h´ ga´ kih¹ lä⁺jë̱ë̱⁺ hi̱⁻
sa⁺ na⁻hë̱ë̱¹. 14 Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ la¹ kih¹
Tää`jnän`hi̱⁻ gya¹ gyɯɯh¹, sa⁺ hnøøy¹
dsa⁻hë̱ë̱¹ ni⁺ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ pih¹ lä⁺la⁻.

Lä⁺la⁻ jmeen´ mah¹ cha̱a̱h´ jne´ øøhn¹

(Lc. 17:3)

15 'Cher´mah¹ ja̱a̱⁻ øøh¹ ma⁻jmee´
ko̱o̱⁻ he⁻ hlɨɨh¹ kyah¹, gwa⁻ mah¹
go⁻chiiyh´ he⁻ ma⁻hläa̱yh⁻ kya̱a̱h´
hne⁻, pero jee´ lä⁺ɯɯ´ ba´ hnäh´.
Cher´mah¹ ga⁺jmeey´ he¹ kyah¹,
ma⁻lë̱h˜ ma⁻cha̱a̱h` øøh¹ he´.
16 Pero cher´mah¹ sa⁺ ga⁺jmeey´
he¹ kyah¹, jäa̱⁺ ga´ ja̱a̱⁻ ɯɯ¹ mah¹
go⁻hlëëh´ kya̱a̱yh´ ka⁻läh´. Jëëh´,
kya̱a̱h´ ju¹dsoo´ he⁻ hlëëh⁺ ɯɯ¹
ɯɯ⁻ dsa⁻, lä⁺ja̱⁻ jmee⁺ dsoo´ lä⁺jë⁺
juu¹. 17 Cher´mah¹ ni⁺ kih¹ dsa⁻
he´ sa⁺ hii˜ nuuy¹, ja̱⁻ jmeeh⁻
juu¹ kih¹ gwah⁺ wa´ra⁻ ga⁺të´ jee´
tä̱ä̱h´ lä⁺jë̱ë̱⁺. Hi⁺ cher´mah¹ ni⁺
kih¹ lä⁺jë̱ë̱⁺ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ gwah⁺ sa⁺
ga⁺nuuy´, jmäa̱`lä⁺ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ sa⁺
ma⁻he̱eh⁻ kih¹ Dio o lä⁺ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻
hi̱⁻ ko̱o̱¹ ku´sɨh⁻. 18 Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo´
jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, lä⁺jë⁺ he⁻ hñɯɯh¹
hnäh´ hwa¹ la⁻, lä⁺ja̱⁻ na⁻hñɯɯ⁻
gyɯɯh¹ ya⁺jwɨɨ¹. Hi⁺ lä⁺jë⁺ he⁻ chiih´

hnäh˝ hwa¹ la¯, lä˭ja¯ dsa¯chiih˭
gyɯɯh¹ ya˭jwɨɨ¹ ka¯läh˝. 19 Koo¯
ka¯läh˝ jwëëhn˜ hnäh˝, cher˝mah¹
uu¹ hnäh˝ ga˭taah` hnäh˝ juu¹ kwee¯
hwa¹ la¯ mah¹ ngɨɨh˝ hnäh˝ he¯
hnooh¯ hnäh˝, Tää` kyaan˭ hi¯
gya¹ gyɯɯh¹, kwa¹ bih¹ he¯ hnooh¯
hnäh˝. 20 Jëëh˝ jee˝ dsa¯ñee˭ uu¹ uu¯
koo¯jøh˝ ngɨɨy˭ kiyh¹, jee˝ ja¯ hään˝
jee˝ kiyh¹.

Juu¹ na¯hmää˝ lä˭koo¯ la¹ kih¹
jaa¯ dsa¯ hi¯ sa˭ ga˭lä˭jøh˭ dsë¹

21 Ja¯ga˝ ga˭lloo¹ Pee˝ ka¯läh˝
chuh˭ kih¹ Jesús mah¹ ga˭ngɨɨy˝ juu¹
kiyh¹:

—¿Joh˝ jiih˜ jmeen` jøh¯ dsën˭
kyaah˝ øøhn¹ hi¯ jmee˭ hlɨɨh¹ kin˭?
¿Che˝ lä˭jiih¹ të¹ gyii¹ jiih˜?

22 Mah¹ ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭:

—Sa˭ cha¯ jwahn˭ lä˭jiih¹ të¹ gyii¹
jiih˜. Jwahn˭, gyii¹ jiih˜ too˭lo˭gya˝
dsë˜ gyii˝.

23 ’He¯ jäää˭ Dio dsa¯ lä˭hih˭
kih¹, jeeh¹ kwee¯ lä˭koo¯ ga˭jmee˝
jaa¯ rey hi¯ ga˭jmeeh¹ kwaat˜
kih¹ lä˭jëë˭ hi¯ ma˝ jmee˭ ta˝ kiyh¹.
24 Lä˭ ma˝ ga˭løø¹ jmeeyh˜ kwaat˜
kiyh¹, ya˭jääy˭ jaa¯ hi¯ ma˝ ää¯
cha¯miih¯ kuu˝. 25 Pero dsa¯ he˝
sa˭ cha¯ he¯ kyaah˝ mi¯hmaayh`
lä˭jë˭ he¯ ääy¯. He¯ja¯ ga˭jmee˝
rey he˝ hih˭ wa˝ dsa¯hnëëy` go¯te˜
kyaah˝ mëy˝ kyaah˝ jooy˝ hi˭
kyaah˝ lä˭jë˭ he¯ cha¯ kiyh¹ mah¹
lä˭hmaah˝ lä˭jë˭ he¯ ääy¯. 26 He¯ja¯
ga˭juuh¹ dsa¯ he˝ jnë˝ cha˝në˝ rey
mah¹ ga˭chuuy˝ kyaah˝, ga˭jäyh˝:
“Dsa¯jøøh¹ kyaan˭, jmee˝ jøh¯ hoh˝
ki˭ jnä˝. Mi˝hmaah` ba˝ jnä˝ kyah¹
lä˭jë˭.” 27 Ga˭lä˭ñih˝ ba˝ dsë¹ rey he˝
kiyh¹, mo˭so˭ ga˭ngɨɨh¹ gyih¹ kuu˝
he¯ ma˝ ääy¯ ja¯, mah¹ ga˭lääy¹
go¯te˜.

28 ’Pero lä˭koo¯ ya˭hëë¹ ba˝ dsa¯
hi¯ ma˝ ää¯ kih¹ rey, ga˭jeey¹ jaa¯
dsa¯kyaayh˝ hi¯ ma˝ ää¯ koo¯hi˝pih¹
kuu˝ kiyh¹. Ga˭saayh¹ mah¹
ga˭gwɨyh¹ luu˝ hi¯ he˝, ga˭sɨɨyh˭:
“Mi¯hmaah˝ kin˭ he¯ ääh¯”.

29 ’Pero hi¯ ma˝ ää¯ kuu˝ kih¹
dsa¯kyaah˝ he˝, ga˭jwääy¹ hñiiy˝
hɯɯ˝ tɨɨ˝ hi¯ he˝ mah¹ ga˭chuuy˝
kyaah˝, ga˭jäyh˝: “Jmee˝ jøh¯ hoh˝
ki˭ jnä˝. Mi˝hmaah` ba˝ jnä˝ kyah¹
lä˭jë˭.”

30 ’Pero hi¯ jaa¯ he˝ sa˭
ga˭heeyh¯. Ga˭hnɨɨy¹ kih¹
mah¹ ga˭hey¹ neh˭ñe ¹ lä˭jiih¹
ga˭mi˭hmaayh˝ lä˭jë˭ he¯ ma˝
ääy¯. 31 Ma˝ ga˭jëë¹ jee˝ lä˭jëë˭
dsa¯kyaayh˝ he˝ lä˭koo¯ ga˭jmeey˝,
ga˭jii¹ jwërte kiyh¹, mah¹ na˝nääy
¹ na˝jmeeyh˝ juu¹ kih¹ rey ha¯ lä˭
ma¯la¹.

32 ’He¯ja¯ ga˭jmee˝ rey mada¯ ja¹
dsa¯ hñaa¯ dsë¹ he˝, mah¹ ga˭sɨɨyh˭:
“Peer˭ hñaa¯ hoh˝ hne¯ dsa¯ñɯɯh¯.
Ga˭jmeen¹ jøh¯ dsën˭ kih¹ lä˭jë˭ he¯
ma˝ ääh¯ kin˭, kih¹ he¯ ma¯chuuh˝
cha¯miih¯ kyaah˝ jnä˝.” 33 ¿Ja ¹
ma˝ ääh¯ jmɨɨ˝ ma˝ lä¯ñih˝ hoh˝
kih¹ dsa¯kyaah˝, lä˭koo¯ ga˭lä˭ñih˝
dsën˭ kyah¹ hne¯? 34 He¯ja¯
ga˭lä˭lleee˝ rey, ga˭ngëëy¹ ja˝goo¯
poo¯ mah¹ lla¯kyaay˭ jmɨɨ˝ lä˭jiih¹
mi¯hmaayh` lä˭jë˭ he¯ ääy¯.

35 Ja¯ga˝ ga˭jäh˝ Jesús ka¯läh˝:

—Lä˭ja¯ ka¯läh˝ jmee¹ Tää`
kyaan˭ hi¯ gya¹ gyɯɯh¹ kyaah˝
hnäh˝, cher˝mah¹ sa˭ ga˭lä˭jøh˭
hoh˝ hnäh˝ kih¹ he¯ hlɨɨh¹ he¯
ma¯jmee˝ øøh¹ hnäh˝ kyah¹.

19

Ga˭jäh˝ Jesús ha¯ lä˭ la¹ he¯ beee˜
dsa¯ øøh¯

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

1 Ma¯ngëë˝ ma¯kwa˝ Jesús lä˭jë˭
juu¹ na¯, ya˭hëëy¹ hwa¹ Galilea,
ngooy¹ ta˭ hwa¹ Judea, he¯ hla¯
ta˭ hngaah` jmɨɨ¯ Jordán. 2 Jwëë˝
dsa¯ ga˭lla˭lle¹ kaah` kiyh¹ hi˭
ga˭mi˭hlääy˝ lä˭jëë˭ dsa¯dsaah˝.
3 Jee˝ ja¯ ga˭lla˭nää¹ koo˝ kih¹ Jesús
koo¯llaa˝ fariseo he¯ ma˝ kaa˜ dsëy¹,
ga˭ngɨɨy˝ juu¹ kiyh¹:

—¿Che´ cha¯ jwë' bẹẹ' dsa¯ dsa¯më´ kyąą', kih' wa´ he¯ cha¯ he¯, he¯ sa˗ tih' dsëy'?

4 He¯ją¯ ga˗jẹẹh¯ Jesús juu' kiyh':

—¿Che´ sa˗ ma¯heh¯ hnäh´ jee´ na¯sii¯: Hi¯ ga˗jmąąą' Dio lä˗ ma´ to¯në´, hi¯ më´, hi¯ ñuuh¯ ga˗jmąąąy'?

5 Hi˗ ga˗jäyh´:

—Kih' he¯ją¯ ba´, bẹẹ' dsa¯ñuuh¯ cho'jmii¯ mah' dsa¯gyay˗ kyąąh´ mëy´. Mah' lä˗ją¯, lẹẹy´ jąą¯ ba´ jee´ lä˗ụụy´. 6 Ją¯ hniih' mo˗so˗ ląąy' ụụ', ma¯ląąy' jąą¯ ba´. Heh' lä˗ją¯, hi¯ ma¯ląą' jąą¯ kąąh˜ Dio, sa˗ lle` kih' lląąy´ —ga˗jäh´ Jesús.

7 Mah' ga˗jäh´ fariseo siiyh˗ Jesús:

—¿He¯la' ją¯ ga˗jmee´ Moisé mada¯ chooyh' je¯ mah' bẹẹ' dsa¯ më´?

8 Mah' ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:

—Kih' he¯ chąąh¯ hnäh´, he¯ją¯ ba´ ją¯ ga˗kwa´ Moisé jwë' bẹẹh' hnäh´ dsa¯më´ kyąąh' hnäh´. Pero lä˗ ma´ to¯në´ sa˗ ga˗la' lä˗ją¯. 9 He¯ją¯ jwẹẹhn˜ hnäh´, hi¯ bẹẹ' dsa¯më´ kyąą' hi˗ sa˗ cha¯ he¯ hliih' ma¯jmeey´ kyąąh´ jñah´ dsa¯ñuuh¯, mah' kąąy' jñah´ dsa¯më´, he¯ jmeey˗ dso´kye¯ ba´ ją¯. Hi˗ lä˗ją¯ hi¯ kąą' dsa¯më´ hi¯ ga˗bẹẹy' he´, he¯ jmeey˗ dso´kye¯ ba´ ją¯ ka¯läh´.

10 Mah' ga˗chiih´ jnääh' discípulo kyąąy':

—Cher´mah' lä˗ją¯ la' kih' dsa¯ñuuh¯ kyąąh´ dsa¯më´, llu' ga´ la' he¯ sa˗ jẹẹ' dsa¯ goo¯ go¯te˜.

11 Mah' ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:

—Ją˗ lä˗jẹẹ˗ lä˗kẹẹh´ jmii´ hẹẹh˗ juu' la¯. Lä¯kẹẹh´ jmii´ hi¯ lle` kih' hẹẹh˗ ba´. 12 Jëëh´, chąą¯ hi¯ sa˗ na¯hñaa' jmi¯ngo' kih' wa´ra¯ ga˗lä˗chąąy˗ he¯ją¯ sa˗ le´ jẹẹy' gooy¯. Hi˗ chąą¯ hi¯ sa˗ na¯hñaa' jmi¯ngo' kih', he¯ ga˗jmee´ dsa¯ hñaa¯ dsë' kiyh', he¯ją¯ sa˗ le´ jẹẹy' gooy¯. Hi˗ chąą¯ ga´ jñah´ hi¯ sa˗ lla˗ dsë' jẹẹy' gooy¯ kih' he¯ hnøøy' jmeey' ta´he' kih' Dio. Hi¯ lä˗kẹẹh´ jmii´ hẹẹh˗, wa´ hẹẹyh¯ juu' la¯.

Ga˗mi˗jąąą' Jesús gyụụ¯
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Ją¯ga´ na´jąąą¯ dsa¯ gyụụ¯ kyąąą' cha´në´ Jesús mah' kyey˗ gooy¯ në´ kih' gyụụ¯ mah' ngiiy' kih' Dio. Pero jnääh' discípulo kyąąy' ga˗jụụh´ jnääh' kih' dsa¯ he´. 14 Mah' ga˗jäh´ Jesús siiyh˗ jnääh':

—Kwa´ jwë' ya¯nää´ gyụụ¯ ta˗ la˗ kin˗. Ta˗ ha¯ hnäh´ kiyh', jëëh´ hi¯ ląą' lä˗kọọ¯ gyụụ¯, hi¯ he´ ba´ jąąą' Dio lä˗hih˗ kih'.

15 Ma¯la˗ ma¯kyey¯ gooy¯ në´ kih' gyụụ¯ he´, ya˗hẹẹy' jee´ ją¯.

Jąą¯ dsa¯ kwąą¯ hi¯ cha¯ kuu´ ga˗hlëëh´ kyąąh´ Jesús
(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 Jee´ ngooy' ją¯, ja' jąą¯ dsa¯ mah' ga˗siiyh˗:

—Hne¯ hi¯ ląą' ta¯jwoh' llụụ', ¿hee¯ hnøø' jmeen` mah' tẹẹhn' jee´ mo˗so˗ jụụn´?

17 He¯ją¯ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:

—¿Che´ ñeh´ hne¯ he¯ ląąn' llụụ'? Jëëh´ ni˗ jąą¯ hi¯ llụụ' sa˗ chąą¯, jąą¯ Dio ba´ hi¯ llụụ'. Cher´mah' hnooh¯ tẹẹh' jee´ mo˗so˗ jụụh´, ją¯ mi¯teh` lä˗jë˗ mada¯ kih' Dio.

18 —¿Hee¯ ga´ ją¯ mi´ten`? —ga˗jäh´ dsa¯ he´.

He¯ją¯ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:

—Ta˗ jngëëh˗ dsa¯, ta˗ kąąh˗ hi¯ ląą' kyąą' jñah´, ta˗ hii´ kih' dsa˗, ta˗ jmee¯ dsoo´ kih' juu' ta¯juu'. 19 Wa´ hnaah˗ tää` kyąąh' maa` kyąąh'. Wa´ hnaah˗ dsa¯kyąąh´ lä˗kọọ¯ hnaah˗ hñaah'.

20 He¯ją¯ ga˗jäh´ dsa¯ he´ siiyh˗:

—Lä˗jë˗ he¯ na¯ ma¯mi¯ten` lä˗jiih' ma´ mähn'. ¿Hee¯ ga´ hnøø' jmeen`?

21 He¯ją¯ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗ ka¯läh´:

—Cher´mah' hnooh¯ lẹẹh´ llụụ' go¯te˜, gwąąh¯ go¯hnii´ lä˗jë˗ he¯ cha¯ kyah' mah' go¯kwëëh` hi¯ tä¯ñee´. Lä˗ją¯ ba´ lä˗cha¯

cha¯miih¯ kyah˪ gyʉʉh˪ jmɨ¯gyʉʉ˭.
Ja̱¯ga´ na˭ ñeeh` mah˪ jmeen´
ko̱¯jøh´ —ga˭jäh´ Jesús.
22 Ma´ ga˭nuu´ dsa¯ he´ juu˪ ja̱¯,
ngaayh˪ ti¯meeh¯ dsëy˪, jëëh´, ma´
chay¯ cha¯miih¯ kuu´. 23 Ja̱¯ga´
ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭ jnääh˪:
—Ma˭ra˭ ju˪dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´,
ja̱a̱¯ dsa¯ cha¯ kuu´, jwëë̱h` la˪ kiyh˪
he̱yh˪ jee´ jmee˭ Dio hih˭. 24 Ko̱o̱¯
ka¯läh´ jwëë̱hn˜ hnäh´, sa˭ ga´
jwëë̱h` la˪ kih˪ ja̱a̱¯ camey˜, ngëë´
to¯gwa´ ko̱o̱¯ hma¯kuu´ lä˭ko̱h´ ga´
he¯ he̱h˪ ja̱a̱¯ dsa¯ cha¯ kuu´ jee´
jmee˭ Dio hih˭.
25 Ma´ ga˭nʉʉ´ jnääh˪ hlëëyh˭
lä˭ja̱¯, ga˭tooh` jnääh˪ jëë˜ dsa̱h˭
jnääh˪, mah˪ ga˭chiih´ jnääh˪:
—¿Hɨɨ̱¯ ba´ läa̱´ ja̱¯?
26 Lä˭ ma¯jëë̱y˜ ja̱¯ jnääh ˪,
ga˭jäyh´:
—He¯ la¯, sa˭ lä˭kë̱h´ dsa¯ jmɨɨ´
jmee˪, pero Dio ga˭lä˭jë˭ ba´ liyh˭
jmeey˪.
27 Ja̱¯ga´ ga˭jäh´ Pee´ sɨɨyh˭:
—Ma¯jä´ ba´ lä˭jë˭ he¯ cha¯ kya̱a̱˪
jnääh ˪ mah˪ jmee´ jnääh˪ ko̱¯jø̱h´
kya̱a̱h´ hne¯. ¿Hee¯ ba´ na¯ hñah˭
jnääh˪?
28 He¯ja̱¯ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:
—Ma˭ra˭ ju˪dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´,
wa´ra¯ ga˭të´ jee´ le´ hmëë´ lä˭jë˭
go¯te˜, ma´ja̱¯ gya˭ Hɨ̱¯ga˭lë̱ë̱˪ngo˪
la¯ jøø̱h˪ jee´ jmeey˪ hih˭. Hɨ˭ lä˭jë̱ë̱˭
hnäh´ hɨ̱¯ jmee˭ ko̱¯jø̱h´ kya̱a̱h´
jnä´, lä˭ja̱¯ ka¯läh´ nah˪ hnäh´ në´
gya˭to̱´ hma¯sii˜ mah˪ llah˪ hnäh´
ta´ kih˪ lä˭jë̱ë̱˭ gya˭to̱´ nää˪ dsa¯
Israel. 29 Lä˭jë̱ë̱˭ hɨ̱¯ ma¯tʉʉ̱¯ dsë˪
ma¯hwë̱ë̱¯ cha´neh˭ kih˪, ma¯be̱e̱y˪
dsa¯më´ øøyh¯ dsa¯ñʉʉh¯ øøyh¯,
ma¯be̱e̱y˪ cho˪jmiiy¯, ma¯be̱e̱y˪
dsa¯më´ kya̱a̱y˪, ma¯be̱e̱y˪ jo̱o̱y´,
ma¯bey˪ hwa˪ kiyh˪, cher´mah˪
ga˭bey˪ lä˭jë˭ he¯ ja̱¯ kwa̱a̱t˜ kin˭,
hɨ̱¯ he´ hyoh˭ hña¯loo´ ga´ lä˭ko̱h´
he¯ ga˭ja̱´ kiyh˪ jmɨ¯gyʉʉ˭ la¯, hɨ˭
lä˭ja̱¯ të̱ë̱yh˪ jee´ mo˭so˭ jʉʉy´.
30 Pero jwëë̱´ hɨ̱¯ ya¯nää´ to¯në´, hɨ̱¯
he´ jä˪ kë̱ë̱¯. Hɨ˭ jwëë̱´ hɨ̱¯ ya¯nää´
kë̱ë̱¯, hɨ̱¯ he´ le̱e̱´ to¯në´.

20

Juu˪ na¯hmää´ lä˭ko̱o̱¯ la˪ kih˪ hɨ̱¯ hña̱a̱¯ dsë˪ kya̱a̱h´ dsa¯jʉʉ´ kya̱a̱y˪

1 ’He¯ jä̱ä̱˭ Dio dsa¯ lä˭hih˭
kih˪, je̱e̱h˪ kwee¯ lä˭ko̱o̱¯ ga˭jmee´
ja̱a̱¯ dsa¯jʉʉ´ cha´neh˭ hɨ̱¯ ñee´
tiih˜ go¯te˪ na´hnääh¯ hɨ̱¯ jmee˪
ta´ jee´ na¯jnää´ chaah˪ wɨɨ̱¯ jëh ˪
kiyh˪. 2 Ma´ ga˭lä˭ee˭ kiyh˪ kya̱a̱h´
lä˭jë̱ë̱˭ dsa¯ he´ ha¯ lä˭ko̱o̱¯ te˪
mi¯hmaayh` kih˪ ko̱o̱¯ jmɨɨ´ ta´,
ga˭che̱e̱y˪ jee´ na¯jnää´ chaah˪ jëh
˪ kiyh˪. 3 Ya˭hë̱ë̱y˪ ka¯läh´ ko̱¯hɨ̱´
ñu ˪ ta˭la˭ tiih˜, jee´ ja̱¯ ga˭jë̱ë̱y˪
dsa¯ hɨ̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ je´hmooh´ hɨ̱¯
sa˭ cha¯ ta´ kih˪. 4 He¯ja̱¯ ga˭sɨɨyh˭:
“Hnäh´ ka¯läh´ go¯nää´ hnäh´
go¯jmee´ ta´ jee´ na¯jnää´ chaah˪ jëh
˪ kin˭. Mi´hmaah` ba´ jnä´ na´tee`
kyah˪ hnäh´.” Hɨ˭ na´nää˪ ba´
dsa¯ he´. 5 Dsa¯jʉʉ´ he´ ya˭hë̱ë̱˪
lä˭hmëë´ ma´ ga˭të´ lla̱˪hyoo˭, hɨ˭
ko̱o̱¯ ka¯läh´ ma´ ga˭të´ ko̱¯hɨ̱´ hnë¯
ta˭ ga˭hloo´. Ja̱¯ba´ lä˭ja̱¯ ga˭hëëy˪
kih˪ jñah´ ka¯läh´ hɨ̱¯ na´jmee´ ta´
kiyh˪. 6 Ma¯ngoo˪ ga˭të´ ko̱¯hɨ̱´ hña´,
ya˭hë̱ë̱y˪ ka¯läh´ mah˪ ga˭jnä̱ä̱yh˭
jñah´ ga´ dsa¯ hɨ̱¯ sa˭ cha¯ ta´ kih˪.
Mah˪ ga˭sɨɨyh˭: “¿He¯la˪ tä̱ä̱h´ hnäh´
jee´ la¯ lä˭ta̱a̱ ˪ jmɨɨ´ mah˪ sa˭ cha¯
ta´ jmeeh¯ hnäh´?” 7 He¯ja̱¯ ga˭jäh´
dsa¯ he´ sɨɨyh˭: “Kih˪ he¯ sa˭ cha̱a̱¯
ni˭ ja̱a̱¯ hɨ̱¯ ma¯kwëëh˪ jnääh ˪ ta´,
he¯ja̱¯ ba´ na¯ he¯ tøøh´ jnääh˪
jee´ la¯.” He¯ja̱¯ ga˭jäh´ dsa¯jʉʉ´
chaah˪ jëh ˪ ja̱¯, sɨɨyh˭: “Go¯nää´
hnäh´ ka¯läh´, go¯jmee´ hnäh´ ta´
jee´ chaah˪ jëh˪ kin˭. Mi´hmaah` ba´
jnä´ na´tee` jñeeh˪ hnäh´.”
8 ’Ma´ ga˭nʉʉ¯ jmɨɨ´ ja̱¯, ga˭jmee´
dsa¯jʉʉ´ mada¯ kih˪ hɨ̱¯ ma´
jä̱ä̱˭ moz˜, ga˭jäyh´ sɨɨyh˭: “Tee`
ga˭lä˭jë̱ë̱˭ dsa¯ hɨ̱¯ ma¯na´jmee´
ta´, mah˪ mi´hmaah´ jñeey ˪ na´tee`

kih¹ kǫǭ⁻ jmɨɨ́ ta´. Løø̀ kyąąh´ hı̨⁻ ma⁻na´nää¹ kę̈ę̈⁻ go⁻te˜ mah¹ mi⁻lląą ¹ kyąąh´ hı̨⁻ ma⁻na´nää¹ to⁻në´.” 9 Lä⁺ję̈ę̈⁺ hı̨⁻ ga⁺tąąh̀ jmee¹ ta´, ma⁻ngoo¹ ga⁺të´ kǭ⁻hı̨´ hña´, ya⁺nääy¹ ma⁺ jąą̄⁻ ma⁺ jąą̄⁻ ga⁺kǫǭ ¹ jñee ¹ na´teè kih¹ ma⁺ kǫǭ⁻ jmɨɨ́ ta´. 10 Ją̄⁻ga´ ga⁺lla⁺nää¹ hı̨⁻ ga⁺tąąh̀ to⁻në´ na´jmee´ ta´. Ma´ tę̈ę̈yh¹ cha⁻ga´miih⁻ jñeey ¹ ma´ ląąy´. Pero ga⁺hyoyh¹ ją̄⁻ba´ kih¹ kǫǭ⁻ jmɨɨ́ ta´ ba´ ka⁻läh´. 11 Ma´ ga⁺kǫǫy¹ jñeey ¹ ga⁻løøy¹ cha⁻hąąy˜ dsa⁻jʉʉy´, 12 ga⁺jäyh´: “Hı̨⁻ ma⁻na´nää¹ kę̈ę̈⁻ go⁻te¹, ga⁺jmeey´ ta´ kǫǭ⁻ hor˜ ba´, mah¹ ją̄⁻ba´ kwee⁻ ma⁻mi⁻hmaah´ kiyh¹ lä⁺kǫh´ te¹ he⁻ ma⁻mi⁻hmaah´ kyąą ¹ jnääh¹ hı̨⁻ ma⁻jëë⁺ wɨɨ´ cha´hyoo⁻ lä⁺tąą ¹ jmɨɨ́”, ga⁺jäyh´ sɨɨyh⁺ dsa⁻jʉʉ´ chaah¹ jëh¹. 13 He⁻ją̄⁻ ga⁺jäh´ dsa⁻jʉʉy´ sɨɨyh⁺ ją̄ą̄⁻ hı̨⁻ ti⁻choo⁺ juu¹ he´: “Sa⁺ cha⁻ jmeen⁺ hñaa⁻ dsën⁺ kyah¹ hne⁻ ome˜. ¿Ją̄ ¹ ma⁻tooh̀ jne´ juu¹ kwee⁻ he⁻ mi´hmaahǹ kyah¹ na´teè kih¹ kǫǭ⁻ jmɨɨ́ ta´? 14 Kı̨ı̨¹ ba´ hne⁻ jñeeh¹ mah¹ gwąąh⁻ kyah¹. Jëëh´ lä⁺na⁻ hyoh⁻ dsën⁺ ma⁻kwëëhn⁺ hı̨⁻ ma⁻he˜ kę̈ę̈⁻ go⁻te¹, ją̄⁻ba´ lä⁺kǫǭ⁻ te¹ he⁻ ma⁻kwëëhn⁺ hne⁻. 15 ¿Che´ sa⁺ na⁻ngën ¹ jwë¹ jmeeǹ lä⁺ hyoh⁻ dsën⁺ kyąąh´ kuu´ kin⁺? ¿O che´ wɨɨ´ hoh´ kih¹ he⁻ jmeen⁺ llu¹ dsën⁺?”, ga⁺jäh´ dsa⁻jʉʉ´ he´. 16 Lä⁺ją̄⁻ le´, hı̨⁻ ya⁻nää´ kę̈ę̈⁻, hı̨⁻ he´ lę̨ę̨´ to⁻në´. Hı̨⁻ ya⁻nää´ to⁻në´, hı̨⁻ he´ ją̈¹ kę̈ę̈⁻. Jëëh´, jwę̈ę̈´ hı̨⁻ na⁻teeh´, pero miih⁻ go⁻te¹ ba´ hı̨⁻ na⁻llę̨ę̨h´ — ga⁺jäh´ Jesús.

Ngoo¹ hnë⁻ jı̨ı̨h˜ jmeeh˜ Jesús juu¹ he⁻ jʉʉy´
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Ma´ hąą̈´ Jesús jwë¹ ngooy¹ ta⁺ Jerusalén, ga⁺tëëyh¹ kąh´ lä⁺ję̈ę̈⁺ gya⁺tʉʉ´ jnääh ¹ mah¹ ga⁺sɨɨyh⁺ jnääh¹:

18 —Jëë̀ da´ hnäh´, dsa´nøø¹ jne´ ta⁺ Jerusalén. Jee´ oo⁺ ngëë¹ dsa⁻ Hı̨⁻ga⁺lę̈ę̈¹ngo¹ la⁻ ja´goo⁻ jmi⁻dsa⁻ kąąh´ kyąąh´ ta⁻jwoh¹ kyąą¹ ley. Hı̨⁻ he´ bąąh⁺ jnä´ dsoo´ mah¹ jngëëh¹ dsa⁻ jnä´. 19 Ją̄⁻ga´ ngëëy ¹ jnä´ ja´goo⁻ dsa⁻ hı̨⁻ sa⁺ ląą¹ judiu. Mah¹ mi⁻kwąyh¹ jnä´, jmi´bąąy¹ jnä´, ją̄⁻ga´ dsa⁻tąąỳ jnä´ dsoh´ hma⁻cru˜. Pero lä⁺jı̨ı̨hn´ ka⁻läh´ ga´ ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmɨɨ́´.

Jacobo kyąąh´ Jwąą̄⁻ ga⁺ngɨɨy´ he⁻ gyay⁺ jwoo¹ kih¹ Jesús
(Mr. 10:35-45)

20 Ją̄⁻ga´ ja¹ më´ Zebedeo kyąąh´ lä⁺ʉʉ´ jǭ⁻ñʉʉyh˜, ga⁺jʉʉyh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús mah¹ ga⁺chʉʉy´ kyąąh´:

21 —¿Hee⁻ jwɨɨh¹ jnä´? —ga⁺jäh´ Jesús sɨɨyh⁺.

—Hı̨h¹ lä⁺ʉʉ´ chih⁻ kyąąn⁺, jmee´ mada˜ dsa⁻tąąyh̀ koo´ kyah¹ wa´ra⁻ ga⁺të´ jee´ jmeeh¹ hih⁺, ją̄ą̄⁻ jwoo¹ ra⁻llʉʉ¹ kyah¹ hi⁺ jñah´ jwoo¹ ra⁻kę̈h¹ kyah¹ —ga⁺jäh´ dsa⁻më´ he´ sɨɨyh⁺ Jesús.

22 He⁻ją̄⁻ ga⁺ję̨ę̨h⁻ Jesús juu¹ kiyh¹, sɨɨyh⁺:

—Sa⁺ ñeh´ hnäh´ hee⁻ na⁻ ngɨɨh´ hnäh´. ¿Che´ tąąh⁺ hnäh´ jëëh¹ hnäh´ lli´wɨɨ´ he⁻ na¹ ga´ jëën˜? ¿Che´ lä⁻be´ hoh´ hnäh´ dsa⁻ngëëh´ hnäh´ he⁻ wɨɨ´ he⁻ na¹ ga´ dsa⁻ngëën´?

—Tąąh⁺ ba´ jnääh¹ —ga⁺jäyh´.

23 He⁻ją̄⁻ ga⁺jäh´ Jesús sɨɨyh⁺:

—Ma⁺ra⁺ he⁻ jëëh ¹ ba´ hnäh´ lli´wɨɨ´ he⁻ na¹ ga´ jëën˜, hi⁺ dsa⁻ngëëh´ hnäh´ he⁻ wɨɨ´ he⁻ na¹ ga´ dsa⁻ngëën´. Pero he⁻ nah¹ hnäh´ jwoo¹ ra⁻llʉʉ¹ o jwoo¹ ra⁻kę̈h¹ kin⁺, sa⁺ ga⁺tę̈ę̈n´ kwaǹ. He⁻ ją̄⁻ hyoh⁺ hı̨⁻ na⁻llę̨ę̨h´ kyąą¹ Tää̀ kyąąn⁺ ba´ ją̄⁻.

24 Gyąą¹ discípulo dsa⁻kyąąh´ jnääh¹ ga⁺lä⁺llę̨ę̨y´ kyąąh´ lä⁺ʉʉ´ hı̨⁻ he´, ma´ ga⁺nuuy´ juu¹ ją̄⁻. 25 Ją̄⁻ga´ ga⁺tëë¹ Jesús kih¹ lä⁺ję̈ę̈⁺ jnääh¹ mah¹ ga⁺sɨɨyh⁺ jnääh¹:

—Ñeh´ ba´ hnäh˝ lä˗kǫǫ˜ jmee˗ dsa˜ta´ hi̱˜ jmee˗ hih˗ kih˩ dsa˜gooy˥, kąąyh˜ lä˗ lla˗ dsëy˩. Dsa˜kąąh´ he˝ kąąh˜ lä˗ të˜ dsëy˩ dsa˜gooy˥. 26 Pero jee´ kyah˥ hnäh˝ sa˗ cha˜ he˜ kih˩ jmeeh˥ hnäh˝ lä˗ją˜. Hi̱˜ hnøø˩ lęę˝ jǫǫh˥ ga´ kih˥ lä˗jëë˗ hnäh˝, hi̱˜ he˝ tëë˜ jmee˩ ta´he˩ kih˩ lä˗jëë˗ ba´. 27 Hi̱˜ hnøø˩ ką˩ në´ kih˥ jee´ lä˗jëë˗, hi̱˜ he˝ tëë˜ jmeey˩ ta´he˩ kih˩ lä˗jëë˗ ba´. 28 Jëëh˝, sa˗ ma˜ja˜ Hi̱˜ga˗lëë˩ngo˩ la˜ mah˩ jmee˩ dsa˜ ta´he˩ kiyh˩, ma˜jan˜ mah˩ jmeen` ta´he˩ kih˩ dsa˜ ba´. Ma˜jan˜ mah˩ kwąąn˜ hñiin˗ jǫǫn˝, he˜ ją˜ këë˩ jma˜ mah˩ ląą˝ jwëë˝ dsa˜.

Ga˗mi˗hląą˝ Jesús ǫǫ˩ dsa˜tǫǫ´
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Lä˗kǫǫ˜ ma´ ga˗hwëëy˜ jwii˗ Jericó, jwëë˝ jwërte dsa˜ ma´ chąą˩ kaah` kiyh˥. 30 Ma´ tąąh´ ǫǫ˥ dsa˜tǫǫ´ koo´ jwë˥. Lä˗kǫǫ˜ ma´ ga˗nuuy˝ ngoo˩ Jesús cha´jwë˩ ją˜, ga˗løøy˩ hlëëyh˗ ki̱˜gąą˜, ma´ jäyh˝:

—Dsa˜jǫǫh˥ kyąąn˗, hne˜ hi̱˜ ląą˩ sa´ju̱˜ kih˩ David, wa´ lä˜ñih˝ hoh˝ kyąą˩ jnääh˥.

31 Hi˗ ga˗jǫǫh˩ dsa˜ kiyh˩, mah˩ mo˗so˗ ma´ tooyh˥ mii̱h´. Pero dsa˜tǫǫ´ he˝ cha˜ga´miih˜ mii̱h´ ma´ tooyh˜:

—Dsa˜jǫǫh˥ kyąąn˗, sa´ju̱˜ kih˩ David, wa´ lä˜ñih˝ hoh˝ kyąą˩ jnääh˥.

32 Ją˜ga´ ga˗noo˜ Jesús, mah˩ ga˗tëëyh˩ ga˗sii̱yh˗:

—¿Hee˜ hnooh˜ hnäh˝ jmeen` kyah˥ hnäh˝?

33 He˜ją˜ ga˗jäh˝ dsa˜tǫǫ´ he˝ sii̱yh˗:

—Dsa˜jǫǫh˥ kyąąn˗, hnøø˜ jnääh˥ lä˗jnä˝ mi̱˥në˝ jnääh˩.

34 Ga˗lä˗ñih˝ dsë˩ Jesús kiyh˩, ga˗sǫǫyh˩ mi̱ ˥në´ dsa˜tǫǫ´ he˝. Lä˗chąh˝ ją˜ ga˗lä˗jnä˝ mi̱˥nëy´. Hi˗ ga˗jmeey˝ kǫ˜jǫh˝ kyąąh´ Jesús.

21

Ga˗he˩ Jesús na˜dsëë˜ burr˜ jwii˗ Jerusalén
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Ją˜ga´ tëëy˥ Jerusalén ga˗nääy˩ chǫǫh´ jwii˗ Betfagé, koo´ kih˩ moh˝ Olivo. He˜ją˜ ga˗jmee˝ Jesús mada˜ kih˩ ǫǫ˥ dsa˜kyąąh´ jnääh˩. 2 Ga˗sii̱yh˗:

—Go˜nää˝ hnäh˝ ta˗ jee´ jwii˗ he˜ nøø˝ ta˗ cha´në´. Jee´ oo˗, jnääh˗ hnäh˝ ją˜ąą˜ burr˜ hyaa` hi̱˜ na˜hñuuh´ hi̱˜ jąą˗ gyǫǫ˜. Ją˜ chęęh` hnäh˝ mah˩ ya´jąąh˗ hnäh˝ kin˗. 3 Cher´mah˩ chąą˜ jąą˜ hi̱˜ ga˗ngii˝ juu˥ kyah˩ hnäh˝, ją˜ jwii̱h˝ hnih˝: “Jmee˗ bii˩ kih˩ Dsa˜jǫǫh˥ kyąą˩ jnääh ˥ ba´ la˜, chąh˝ ba´ ya´jąą˝ jnääh˩ ka˜läh˝”, jwii̱h˥ hnih˝.

4 Lä˗ją˜ ga˗la˩ mah˩ lä˗te˩ lä˗kǫǫ˜ ga˗jäh˝ jąą˜ hi̱˜ ga˗ngëë˩ juu˥ kih˩ Dio llo˝joo˥, lä˗ ma´ ga˗jäyh˝:

5 Chiih´ dsa˜ hi̱˜ tąąh´ jwii˗ Sión:
“Jëë` da´, hii̱˗ Rey kyąąh˩ hnäh˝ ja˩ jee´ kyah˥ hnäh˝.
Hwąąy´ jwërte, na˜dsëëy˜ jąą˜ burr˜,
na˜dsëëy˜ jǫǫ˝ burr˜ hyaa` hi̱˜ tëë˥ ką˜ øø˥.”

6 Na´nää˥ ba´ hi̱˜ he˝, ga˗jmeey˝ lä˗kǫǫ˜ te˩ mada˜ he˜ ga˗jmee˝ Jesús kiyh˩. 7 Na´kyąąy˝ jąą˜ burr˜ hyaa` hi̱˜ jąą˗ gyǫǫ˜, ją˜ga´ ga˗kye˜ dsa˜ hmii̱h˜ kih˥ ka´luu´ burr˜ mäh˥ he˝ mah˩ ga˗wii˩ Jesús. 8 Jwëë˝ jwërte dsa˜ ma´ tąąh´ jee´ ngooy˥ ją˜. Kǫ˜lląą´ ga˗ja˩ hmii̱h˜ kih˩ cha´jwë˩ hi˗ jñah˝ ga˗hnä˩ nii̱h` hma˜ ga˗jay˩ cha´jwë˩. 9 Dsa˜ hi̱˜ ma´ chąą˩ kaah`, kyąąh´ hi̱˜ ga˗nää˩ jąą˩ ma´ tooyh˜ cha˜miih˜ mii̱h´, ma´ jäyh˝:

—¡He˜ ba´ che˜ llǫǫ˥ sa´ju̱˜ kih˩ David! ¡Dio kyąąh´ hi̱˜ ja˩ lä˗hih˗ kiyh˩! ¡He˜ ba´ che˜ llǫǫ˥ hi˗ jǫǫh˥ hi̱˜ gya˩ gyǫǫh˥!

10 Lä˗kǫǫ˜ ma´ ga˗he˩ Jesús Jerusalén, lä˗kąą˜ jee´ jwii˗ ga˗chi˩ ga˗jwąą˩ dsa˜, ma´ ngii˗y˗ juu˥:

—¿Hii̱⁻ ba´ na⁻?

11 Mah¹ ma´ jäh´ dsa⁻:

—Hi̱⁻ na⁻ he´ Jesús, jaa̱⁻ hi̱⁻ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio hi̱⁻ chaa̱⁻ Nazaret hwa¹ Galilea.

Ga˖hwëë¹ Jesús dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´ hnii˖ jee´ chih¹ gwah˖

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, ga˖lloo¹ Jesús ho´hne⁻ kih¹ gwah˖ juuh˖. Ga˖hëëy¹ kih¹ lä˖jëë˖ dsa⁻ hi̱⁻ ma´lla˖ hmooh´. Ga˖saa̱¹ ga˖jaay¹ na´mes˜ kih¹ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ mi⁻sii¹ kuu´, hi˖ ga˖saa̱¹ ga˖jaay¹ jee´ nøø´ hmooh´ kih¹ hi̱⁻ ma´ hnëë˜ juu⁻. 13 Mah¹ ga˖siiyh˖:

—Lä˖la⁻ lle` juu¹ kih¹ Dio: “Hne¹ kin˖ lä˖chee̱⁻ hne¹ jee´ ngii˖ dsa⁻ kih¹ Dio.” Pero ma⁻jmeeh´ hnäh´ lä˖koo̱⁻ too⁻ jee´ dsa⁻taah` dsa⁻hii̱⁻ ba´.

14 Jee´ ma´ chih¹ gwah˖ juuh⁻ ja̱⁻, ya˖nää¹ dsa⁻tuu´ kyaah´ dsa⁻jluuh´ cha´në´ Jesús mah¹ ga˖mi˖hlää̱y´. 15 Pero ga˖lä˖llee̱´ lä˖jëë˖ jmi⁻dsa⁻ kaah´ kyaah´ ta⁻jwoh¹ kyaa̱¹ ley ma´ ga˖jëëy¹ lä˖jë˖ he⁻ juh⁻gaa̱⁻ he⁻ ga˖jmee´ Jesús jee´ ja̱⁻. Hi˖ ga˖lä˖llee̱y´ ka⁻läh´ lä˖koo̱⁻ ma´ ga˖jëëy¹ tä̱ä̱h´ chih⁻ tooh˜ miih´ koo´ gwah˖ ja̱⁻:

—¡He⁻ ba´ che⁻ llu̱u̱¹ hi̱⁻ laa̱¹ sa´ju̱⁻ kih¹ David! —ma´ jäh´ chih⁻ he´.

16 He⁻ja̱⁻ ga˖jäh´ dsa⁻kaah´ he´ siiyh˖ Jesús:

—¿Che´ nuuh⁻, hee⁻ na⁻ hlëëh˖ chih⁻ tä̱ä̱h´ na⁻?

—Nuu˖ ba´ jnä´ —ga˖jäh´ Jesús—. Hnäh´ na˖ che´ sa˖ ma⁻heh⁻ hnäh´ ji̱h´ko̱h´ jee´ na⁻sii⁻ lä˖la⁻:

Lä˖jëë˖ chih⁻pih¹, lä˖kye̱⁻ hi̱⁻ tuh´,
hne⁻ Dio ma⁻mi⁻tëë̱h¹ hnih´ kwee⁻
ha⁻ lä˖ jmeey¹ juuh⁻ kyah¹.

17 Mo˖so˖ ga˖jmä̱ä̱y¹ he¹ dsa⁻ he´. Ya˖hëë̱¹ Jesús jee´ jwii⁻ Jerusalén ja̱⁻, ngaayh¹ ta˖ jee´ jwii⁻ Betania, jee´ ja̱⁻ ga˖jä̱y´.

Ga˖jwä¹ Jesús dso´jwii´ kih¹ chaah¹ higo

(Mr. 11:12-14, 20-26)

18 Tiih˜ ga´ jyoh´ jmii´, ñee´ ka⁻läh´ Jesús ta˖ jwii⁻ Jerusalén. Peer˖ ja¹ kyo̱yh˖ jee´ hä̱ä̱y´ jwë¹. 19 Koo´ jwë¹ jee´ ngooy¹ ja̱⁻ ga˖jëëy¹ koo̱⁻ chaah¹ higo. Mah¹ ngooy¹ na´jëëy⁻ che´ hii⁻ mii¹. Ma´ ga˖jëëy¹, ni˖ koo̱⁻ mii¹ sa˖ cha⁻ hii⁻, ma˖la˖ moo⁻ jmah¹ ba´ choo¹. Mah¹ ga˖siiyh˖ chaah¹ hma⁻ ja̱⁻:

—Ji̱h´ko̱h´ mo˖so˖ hii¹ mii¹ kyah¹ hne⁻.

Lä˖chah´ ja̱⁻ ga˖lä˖kii̱˖ chaah¹ higo ja̱⁻. 20 Ma´ ga˖jëë´ jnääh¹ ha⁻ lä˖ ga˖jmee´ Jesús, ga˖jëë´ dsah˖ jnääh¹, mah¹ ga˖jäh´ jnääh¹:

—¿Ha⁻ lä˖ ma⁻lä⁻kii̱˖ chah´ go⁻te¹ chaah¹ higo na⁻?

21 He⁻ja̱⁻ ga˖jäh´ Jesús siiyh˖ jnääh¹:

—Ma˖ra˖ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, cher´mah¹ dsoo´ hoh´ hnäh´ hi˖ sa˖ jmeeh¹ hnäh´ to¹ huu´dsë⁻, ja̱˖ ma˖la˖ he⁻ la⁻ le´ jmeeh¹ hnäh´. Le´ jwiih¹ hnäh´ moh´ chih¹ na⁻: “Jñuuh´ jee´ na⁻, jwä̱ä̱˖ hñaah¹ cha´jmi⁻ñeeh⁻”, hi˖ lä˖ja̱⁻ le´. 22 Lä˖jë˖ he⁻ ngiih´ hnäh´ kih¹ Dio, cher´mah¹ dsoo´ hoh´ hnäh´, hñah˖ ba´ hnäh´.

He⁻ ja¹ guuh¹ ba´ hih˖ he⁻ jmee˖ Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Lä˖koo̱⁻ ma´ ga˖lloo¹ Jesús jee´ chih¹ gwah˖ juuh˖ ga˖lööy¹ mi⁻tëë̱y˖ dsa⁻. Ma´ ga˖lla˖nää¹ cha´nëy´ dsa⁻kaah´ kyaa̱¹ jmi⁻dsa⁻, kyaah´ dsa⁻guuh´, ga˖ngiiy´ juu¹ kih¹ Jesús:

—¿Che´ cha⁻ jwë¹ kyah¹ he⁻ jmeeh⁻ lä˖jë˖ he⁻ na⁻? ¿Hii̱⁻ kih¹ hih˖ he⁻ jmeeh⁻ lä˖na⁻?

24 He⁻ja̱⁻ ga˖jee̱h⁻ Jesús juu¹ kiyh¹, ga˖siiyh˖:

—Ngiin´ koo̱⁻ mi¹juu¹ kyah¹ hnäh´ ka⁻läh´. Jee̱h` da´ hnäh´ kin˖ jä̱ä̱¹, ja̱⁻ga´ jwahn⁻ hi̱⁻ kih¹ hih˖ he⁻ jmeen˖ lä˖la⁻. 25 ¿Hii̱⁻ ga˖jmee´ hih˖

he⁻ ga˗chąą˜ʲ Jwąą˜ dsa⁻ jmɨɨ⁻, che´
Dio o che´ dsa⁻ñɯɯh⁻?
Jee´ tąąyh´ ją⁻ ma´ llay˗ juuˡ
kyąąh´ dsa⁻kyąąyh´, ma´ jäyh´:
—Cher´mahˡ ga˗jäh´ jne´, hih˗ kihˡ
Dio ba´ ją⁻, Jesús jäh˗: “¿He⁻laˡ sa˗
ga˗lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyhˡ ga⁻
ją⁻?” 26 Hi˗ cher´mahˡ ga˗jäh´ jne´,
jaˡ hih˗ kihˡ dsa⁻ ba´ ją⁻, hɨɨˡ goo⁻
jnän`kyąąh´ dsa⁻, jëëh´, lä˗jëë⁻ dsa⁻
ma´ jmąąˆ kwąątˆ Jwąą˜ ma´ ląąˡ
jąą⁻ hi⁻ ma´ ngëëˆ juuˡ kihˡ Dio —
ma´ jäh´ dsa⁻kąąh´ he´.
27 He⁻ją⁻ ga˗jäh´ dsa⁻kąąh´ he´
ga˗sɨɨyh˗ Jesús:
—Sa˗ ñe´ jnääh ˡ.
Mahˡ ga˗jęęh⁻ Jesús juuˡ kiyhˡ
ka⁻läh´, ga˗sɨɨyh˗:
—Ni˗ jnä´ sa˗ jmeehn˜ juuˡ hi⁻
ga˗jmee´ hih˗ he⁻ jmeen˗ he⁻ la⁻.

Juuˡ na⁻hmää´ lä˗kǫǫ⁻ laˡ kihˡ ɯɯˡ
chih⁻ñɯɯh⁻

28 He⁻ją⁻ ga˗ngɨɨ´ Jesús juuˡ kiyhˡ
ka⁻läh´:
—¿Hee⁻ hɯɯ´dsë⁻ jmeeh⁻ hnäh´
kihˡ he⁻ jwahn˗ la⁻? Jąą⁻ dsa⁻ ma´
chąą⁻ ɯɯˡ chih⁻ kyąąˡ. Ga˗sɨɨyh˗
jąą⁻ chih⁻ he´: “Gyɯɯ⁻ kyąąn˗,
gohˡ naˡ go´jmeeh´ ta´ jee´ na⁻jnää´
chaahˡ wɨɨ⁻ jëh ˡ kin˗.” 29 He⁻ją⁻
ga˗jäh´ chih⁻ he´ sɨɨyh˗ jmiiy⁻:
“Sa˗ hnoonˡ nɨɨn`.” Kǫ⁻hwëë´ ga´
ją⁻, ga˗läˡ˗sɨɨ hɯɯ´dsë⁻ kiyhˡ mahˡ
ngooyˡ. 30 Ją⁻ga´ ga˗tëëyhˡ hi⁻ jąą⁻
he´, ga˗jmeey´ mada⁻ kiyhˡ lä˗kǫǫ⁻
ga˗jmeey´ mada⁻ kihˡ hi⁻ to⁻në´ he´.
Jǫǫy´ he´ ga˗jäh´: “Neeˡ tää`, nɨɨ`
ba´ jnä´.” Mahˡ sa˗ ñeey´. 31 ¿Hii⁻
jąą⁻ jee´ lä˗ɯɯ´ ga˗jmee´ lä˗ hnøøˡ
jmiiy⁻?
Mahˡ ga˗jäh´ dsa⁻ he´:
—Hi⁻ to⁻në´ ba´.
He⁻ją⁻ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Ma˗ra˗ juˡdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´.
Lä˗jëë⁻ hi⁻ kǫǫˡ ku´sɨh⁻ kyąąh´ hyaa`
hi⁻ ga˗nää´ kyąąh´ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻,
dsa⁻tąąh`jee´ jmee˗ Dio hih˗ jąąˡ ga´
lä˗kǫh´ ga´ hnäh´. 32 Jëëh´ jaˡ Jwąą⁻
jee´ kyahˡ hnäh´, ma´ mi⁻jnääy˗
ha⁻ lä˗ ma´ go´tąąh´ hnäh´ kyąąh´
he⁻ llu ˡ mahˡ sa˗ ga˗läˡ˗hęęh´ hnäh´
kiyhˡ. Pero dsa⁻ hi⁻ kǫǫ ˡ ku´sɨh⁻
kyąąh´ hyaa`hlęęhˡ he´ ga˗läˡ˗hęęy´
kiyhˡ. Ma˗ke˗ ga˗jëëh` hnäh´
ga˗läˡ˗hęę´ dsa⁻ kihˡ Jwąą˜, pero ni˗
läˡ˗ją⁻ sa˗ ga˗läˡ˗dsąą˜ hoh´ hnäh´
miih⁻ mahˡ ma´ läˡ˗hęęh´ hnäh´
kiyhˡ.

Juuˡ na⁻hmää´ lä˗kǫǫ⁻ laˡ kihˡ
dsa⁻ hi⁻ ga˗høø´ ta´ kihˡ jñah´
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

33 ’Nɯɯ⁻ da´ hnäh´ jyoh´ juuˡ
na⁻hmää´. Ma´ chąą⁻ jąą⁻ dsa⁻jɯɯ´
hi⁻ ga˗tąąˡ kǫǫ⁻ nääˡ chaahˡ wɨɨ⁻ jëh
ˡ. Ga˗jney´ läˡ˗ku´ läˡ˗jɨɨˡ, ga˗miˡ˗lluyˡ
jee´ ma´ hwëëy ˡ jmɨhˡ mɨ ˡjëhˡ
ją⁻. Ga˗chiyh´ kǫǫ⁻ na´hyah⁻ he⁻
ñii´ jee´ ga˗wɨɨˡ dsa⁻ hi⁻ ga˗tąąh`
ga˗høø´ jee´ na⁻jnää´ chaahˡ jëh ˡ.
Ma´ ga˗laˡ he⁻ ją⁻, ga˗tooyh⁻ goo⁻
dsa⁻ he⁻ høøyˡ ma˗ tǫˡdsaah`. Ją⁻ga´
ya˗hęęyˡ ngooyˡ ɯɯ´. 34 Ma´ ga˗lloo ˡ
jii⁻ kihˡ mɨˡjëh ˡ ją⁻, ga˗chęęyˡ moz˜
kyąąyˡ jee´ ma´ tąąh´ dsa⁻ høø˗
ta´ kiyhˡ mahˡ ma´ kǫǫy˗ hęęy˜
he⁻ ma´ tęęy⁻. 35 Ma´ ga˗lla˗nääˡ
moz˜ he´ jee´ na⁻jnää´ chaahˡ
wɨɨ⁻ jëh ˡ kihˡ dsa⁻jɯɯy´, dsa⁻ hi⁻
ma´ tąąh´ høø˗ he´ ga˗jney´ jwëˡ
kihˡ moz˜ he´. Kǫ⁻lląą´ ga˗jmi´
ga˗bąąyˡ, jñah´ ga˗jngëëyhˡ go⁻te˜,
hi⁻ jñah´ kǫ⁻lląą´ ga˗teyˡ kɯɯ´ kihˡ.
36 Ga˗chęęyˡ lä˗hmëë´ jñah´ ga´
moz˜, jwęęˆ ga´ lä˗kǫh´ ga´ hi⁻
ga˗chęęyˡ to⁻në´. Ją⁻ba´ läˡ˗ją⁻
ga˗jmeey´ kihˡ hi⁻ he´. 37 Jee´
ga˗dsąąˡ ga˗chęęyˡ jǫǫy´. Ma´
jmeey˗ hɯɯ´dsë⁻: “Go˜ jmeeˡ ga´
dsa⁻ oo˗ heˡ kihˡ chih⁻ kyąąn˗
la⁻”. 38 Ma´ ga˗jëëˡ dsa⁻ hi⁻ ma´
høø˗ chaahˡ jëh ˡ ją⁻, jaˡ chih⁻
he´, ga˗tąąyh` ga˗llay´ juuˡ kyąąh´
dsa⁻kyąąyh´: “Hi⁻ oo˗ na⁻, hi⁻
jąˡ kyąąh´ ta´ jnän`. Wa´ jngëëh´
jnih´ mahˡ jąn´ kyąąh´ hęęy˜ he⁻
ma´ tęęy⁻.” 39 He⁻ją⁻ ga˗sąąhˡ
dsih´. Ga˗llęęy⁻ ta˗ ka´hne˜ jee´

ma´ na⁻jnää´ chaah¹ jëh¹ ja̱⁻, mah¹
ga⁺jngëëh¹ dsih´. 40 Wa´ra⁻ ga⁺lloo¹
dsa⁻jɯɯ´ chaah¹ jëh¹ ja̱⁻, ¿hee⁻ ba´
jmeey¹ kih¹ dsa⁻ hi̱⁻ jmee⁺ ta´ kiyh¹
he´, la̱a̱h´ hnäh´? —ga⁺jäh´ Jesús.
41 Mah¹ ga⁺je̱e̱yh⁻ kih¹ Jesús:
—Sa⁺ lä⁺ñih´ dsë¹ jngëëyh¹ dsa⁻
hi̱⁻ hñaa⁻ dsë¹ he´, mah¹ tooyh⁺ goo⁻
jñah´ hi̱⁻ jmee¹ ta´ kiyh¹. Hi̱⁻ he´ ba´
ngëë¹ mɨ¹jëh¹ wa´ra⁻ ga⁺të´ ji̱i̱⁻ he⁻
chooyh¹ —ga⁺jäyh´ sɨɨyh⁺ Jesús.
42 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús sɨɨyh⁺
ka⁻läh´:
—¿Che´ ji̱h´ko̱h´ sa⁺ ma⁻heh⁻
hnäh´ juu¹ kih¹ Dio jee´ na⁻sɨɨ⁻
lä⁺la⁻?:
Ja̱⁻ba´ ku̱u̱´ he⁻ sa⁺ ga⁺tɨh¹ dsë¹
të⁺hyah⁺,
he⁻ja̱⁻ ba´ ga⁺ja̱´ lä⁺ko̱o̱⁻ mɨ ¹ku̱u̱´
he⁻ kye⁻ dsa⁻ to⁻në´ kih¹
ko̱o̱⁻ hne¹ jɯɯh⁻.
Dio ba´ he´ hi̱⁻ ga⁺jmee´ lä⁺ja̱⁻,
he⁻ja̱⁻ dsa̱a̱⁻ dsë⁻ jne´, ga⁺jäh´ Jesús.
43 ’He⁻ja̱⁻ jwëëhn⁻ hnäh´, jñuh¹
Dio ta´ he⁻ ma⁻na⁻hña̱a̱h´ hnäh´
jmeeh¹ mah¹ tooyh⁻ goo⁻ jñah´ hi̱⁻
jmee⁺ ta´ lä⁺lle` kih¹. 44 Hi̱⁻ ta̱h⁺ në´
ku̱u̱´ ja̱⁻, hi̱⁻ he´ chɯ⁻jøø´ jmɨ⁻ngo¹
kih¹. Hi⁺ wa´ra⁻ ga⁺toh´ ku̱u̱´ ja̱⁻ në´
kih¹ dsa⁺, jle̱e̱yh´ go⁻te⁻.
45 Lä⁺ ma´ ga⁺nuuy´ juu¹ lä⁺
dsoo⁻ he⁻ ga⁺hlëëh´ Jesús, lä⁺jëë⁺
jmi⁻dsa⁻ ka̱a̱h´ he´ kya̱a̱h´ dsa⁻
fariseo ga⁺ta̱h´ dsëy¹ he⁻ ga⁺hlëëh´
Jesús kiyh¹ kya̱a̱h´ juu¹ na⁻hmää´
ja̱⁻. 46 Ma´ hnooh⁻ dsa⁻ka̱a̱h´ he´
ha⁻ lä⁺ jee´ ma´ sa̱a̱yh¹ Jesús. Pero
ma´ goyh⁺ kya̱a̱h´ dsa⁻, jëëh´ ma´
jmä̱ä̱⁻ dsa⁻ kwa̱a̱t⁻ Jesús la̱a̱y¹ ja̱a̱⁻
hi̱⁻ ngëë⁻ juu¹ kih¹ Dio.

22

Juu¹ na⁻hmää´ lä⁺ko̱o̱⁻ la¹ jmɨɨ´ jee´
dsa⁻je̱e̱´ goo⁻ dsa⁻
(Lc. 14:15-24)

1 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ ga⁺hlëëh´ Jesús juu¹
na⁻hmää´, ga⁺jäyh´:
2 —He⁻ jä̱ä̱⁻ Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺
kih¹, je̱e̱h¹ kwee⁻ lä⁺ko̱o̱⁻ ga⁺jmee´
ja̱a̱⁻ rey hi̱⁻ ga⁺jmee´ ko̱o̱⁻ jmɨɨ´
ma´ ga⁻je̱e̱´ goo⁻ chih⁻ kya̱a̱y¹.
3 Ga⁺che̱e̱y¹ moz⁻ mah¹ dsa⁻tëëyh⁺
lä⁺jëë⁺ hi̱⁻ ma⁻na⁻la⁻ juu¹ ya⁻nää´
jmɨɨ´ kih¹ hi̱⁻ dsa⁻je̱e̱´ goo⁻. Pero
ni⁺ ja̱a̱⁻ dsa⁻ he´ sa⁺ ga⁺hii¹ ma´
ya⁻nää´. 4 Ga⁺të´ to̱¹ ji̱i̱h⁻ ga⁺che̱e̱y¹
jñah´ ga´ moz⁻ mah¹ ga⁺sɨɨyh⁺:
“Chiih´ hi̱⁻ ma⁻na⁻la⁻ juu¹ ya⁻nää´,
ma⁻na⁻la⁻ ba´ ma¹ he⁻ kuyh⁺.
Ma⁻jmeen¹ mada⁻ ma⁻jngëëh⁺
dsa⁻ kya´ kya̱a̱h´ jñah´ ga´ jah´
hi̱⁻ ga⁺mi⁺gya̱n¹. Ya⁻nää´ hnäh´
ja̱⁻, jee´ le´ jmɨɨ´ kih¹ hi̱⁻ je̱e̱´ goo⁻,
jëëh´, ga⁺lä⁺jë⁺ ba´ ma⁻na´llu`.”
5 Pero dsa⁻ hi̱⁻ ma⁻na⁻teeh´ he´
sa⁺ ga⁺jmee´ he¹. Ga⁺nääy¹ jee´ jyoh´
ba´. Ja̱a̱⁻ he´ ñee´ na´jëë⁻ hwa¹ kih¹.
Jñah´ he´ ñee´ jee´ nøø´ hmooh´ kiyh¹.
6 Hi̱⁻ jñah´ he´ ga⁺sa̱a̱yh¹ moz⁻ kya̱a̱¹
rey, ga⁺jmeeyh⁺ mah¹ ga⁺jngëëyh¹.
7 Lä⁺ ma´ ga⁺llooh¹ juu¹ kih¹ rey,
ga⁺lä⁺lle̱e̱y´ jwërte. Ga⁺che̱e̱y¹ hløø´
kya̱a̱y¹ mah¹ ga⁺mi⁺lla̱a̱y⁻ lä⁺jëë⁺
hi̱⁻ ga⁺jngëëh¹ moz⁻ kya̱a̱y¹, lä⁺ji̱i̱h¹
ga⁺jëy´ go⁻te⁻ jee´ jwɨɨ⁻ kih¹ hi̱⁻ he´.
8 Mah¹ ga⁺sɨɨyh⁺ lä⁺jëë⁺ moz⁻ kya̱a̱y¹:
“Ga⁺lä⁺jë⁺ ba´ ma⁻na´llu` kih¹ jmɨɨ´,
pero lä⁺jëë⁺ hi̱⁻ ma⁻na⁻teeh´ he´
mo⁺so⁺ he̱h¹ ya⁻nääy´ jee´ la⁻. 9 Na¹
go⁻nää´ hnäh´ lä⁺ka̱a̱⁻ cha´jwë¹
jɯɯh⁻. Lä⁺ ja̱h´ hi̱⁻ je̱e̱h⁺ hnäh´
teeh¹ mah¹ ya⁻nääy´ jee´ jmɨɨ´
la⁻.” 10 Lä⁺cha̱h´ ja̱⁻ ga⁺hwëë⁺
lä⁺jëë⁺ moz⁻ he´ lä⁺ka̱a̱⁻ cha´jwë¹
mah¹ ga⁺jøøyh⁻ lä⁺ ja̱h´ miih⁻ hi̱⁻
ga⁺jnä̱ä̱yh⁺ ba´, hi̱⁻ llu̱u̱¹ hi̱⁻ hlëëh¹,
lä⁺jwë´ jee´ ga⁺ka̱h¹ ga⁺lä⁺ka̱a̱⁻
cha´neh⁺ jee´ të⁻ jmɨɨ´.

11 ’Ma´ ga⁺he¹ rey jee´ tä̱ä̱h´
lä⁺jëë⁺ hi̱⁻ na⁻teeh´ he´, ga⁺jëëy¹
ja̱a̱⁻ dsa⁻ñɯɯh⁻ hi̱⁻ sa⁺ ma´ kye̱h´
hmɨɨh⁻ he⁻ la¹ kih¹ jmɨɨ´ ja̱⁻. 12 Mah¹
ga⁺sɨɨyh⁺: “Ome⁻, ¿ha⁻ lä⁺ ma⁻heh⁻
jee´ la⁻ mah¹ sa⁺ kye̱h´ hmɨɨh⁻
he⁻ la¹ kih¹ jmɨɨ´ la⁻?” Pero dsa⁻
he´, ga⁺gyay⁻ ti´si̱h´ ba´. 13 Ja̱⁻ga´
ga⁺jmee´ rey mada⁻ kih¹ hi̱⁻ ma´

jmee˜ ta´he¹ cha´neh˜ ja¯: “Hñuu˝
hnäh˝ goo¯ tiiy´ mah¹ jwää˜ hnäh˝
ta˜ ka´hne¯ jee´ na¯hoo¯. Jee´ ja¯
kii´hooyh¹ mah¹ juuy¹ cha¯jay´.”
14 Jëëh˝ jwëë˝ hi¯ na¯teeh´, pero
miih¯ go¯te¹ ba´ hi¯ na¯lleeh´.

Kwaat˜ kih¹ ku´siih¯
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Ja¯ga´ ga˜nää` dsa¯ fariseo
mah¹ ga˜taayh` juu¹ kwee¯. Lä˜
taa´ ga´ ga˜jmeey˝ ha¯ lä˜ jee´ ma´
kaah¹ juu¹ kih¹ Jesús. 16 He¯ja¯
ga˜cheey¹ dsa¯kyaayh´ ko¯jøh˝
kyaah´ dsa¯ kyaa¹ Herode mah¹
na´hlëëyh´ kyaah´ Jesús, ga˜siiyh˜:

—Ta¯jwoh¹, ñe´ ba´ jnääh¹, hne¯
hlëëh´ ju¹dsoo˝ jmah¹ ba´, kyaah´
ju¹dsoo˝ ba´ mi¯tëëh¹ dsa¯ ha¯ lä˜ la¹
jwë˝ kih¹ Dio. Hi˜ sa˜ gah¹ kyaah´ ni˜
jaa¯, jëëh˝ sa˜ kyeh´ kwaat˜ ha¯ lä˜
laa¹ lä˜jaa¯ lä˜jaa¯ dsa¯. 17 Chiih´ da´
jnääh¹ ja¯, ha¯ lä˜ laah˝ hne¯: ¿Che´
llu¹ he¯ mi´hmaah´ jne´ ku´siih¯ kih¹
dsa¯ta´ César o sa˜ llu¹?
18 Pero Jesús kyuuyh˜ ba´
huu´dsë¯ hliih¹ he¯ ma´ jmee˜ dsa¯
he˝, he¯ja¯ ga˜siiyh˜:

—He¯ ba´ che¯ ta¯juuh¹ hnäh˝.
¿He¯la¹ kah¯ hnäh˝ dsën˜? 19 Heeh`
da´ jnä˝ ha¯ lä˜ la¹ kuu´ he¯ kwah¯
hnäh˝ kih¹ ku´siih¯.

Mah¹ ga˜heeyh¹ koo¯ kuu´.
20 Mah¹ ga˜jäh˝ Jesús siiyh˜:

—¿Hii¯ kih¹ heeh¯ too˜ la¯? ¿Hii¯
kih¹ jmii¯ na¯siii¯ la¯?

21 Mah¹ ga˜jäh˝ dsa¯ he˝:

—Kih¹ César ba´ na¯.

Ja¯ga´ ga˜jäh˝ Jesús siiyh˜ ka¯läh˝:

—He¯ la¹ kih¹ César, kwëëh` ba´
César. He¯ la¹ kih¹ Dio, kwëëh` ba´
Dio.

22 Ma´ ga˜nuuy˝ juu¹ ja¯, ga˜taayh`
jëë˜ dsayh˜. Mo˜so˜ ga˜jmääy¹ he¹
Jesús, ga˜nää` bih¹ kiyh¹.

Ga˜ngii˝ dsa¯ juu¹ ha¯ lä˜ le˝
wa´ra¯ ga˜të˝ jee´ lä˜jiih´ hi¯ na¯juu´
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Ja¯ba´ jmii˝ ja¯ na´nää¹ dsa¯ sa-
duceo na´jëëy¯ Jesús. Dsa¯ he˝ na¯,
sa˜ ma´ heey˝ he¯ lä˜jiih´ dsa¯ jee´
kih¹ hi¯ na¯juu´. Mah¹ ga˜ngiiy˝ juu¹
kiyh¹, ga˜jäyh˝:

24 —Ta¯jwoh¹, ga˜sii˝ Moisé jnän`
kyaah´ juu¹ la¯. Wa´ra¯ ga˜juu¹
jaa¯ dsa¯ñuuh¯ hi¯ sa˜ chaa¯
joo˝, dsa¯ñuuh¯ øøh¯ hlii˝ he˝, lle`
kih¹ tëëy˜ dsa¯më˝ mah¹ lä˜chaa¯
joo˝siiyh´ hi¯ lee˝ kwaat˜ kyaa¹
hlii˝ øøyh¯. 25 Ga˜lä˜chaa˜ jee´
kyaa¹ jnääh¹ gyee¹ dsa¯ñuuh¯ jaa¯
ba´ cho¹jmiiy¯. Hi¯ to¯në˝ he˝
ga˜kaa¹ dsa¯më˝ pero chah˝ ba´
ga˜juuy¹. Sa˜ ga˜lä˜chaa˜ jooy˝
he¯ja¯ ga˜jä˝ mëy´ kyaah´ jee´ ga˜të˝
uu¹ dsa¯ñuuh¯ øøyh¯. 26 Ja¯ba´
lä˜ja¯ ga˜la¹ kih¹ jee´ ga˜të˝ uu¹
dsa¯ñuuh¯ he˝, hi˜ kih¹ jee´ ga˜të˝
uu¯ ka¯läh˝, lä˜jiih¹ ga˜dsaa¹ ga˜juu¹
lä˜jëë˜ gyee¹. 27 Jee´ ga˜dsaa¹ go¯te˜
ga˜juu¹ hñii˝ dsa¯më˝ ka¯läh˝.
28 Wa´ra¯ ga˜të˝ jee´ lä˜jiih´ dsa¯ ja¯,
¿hii¯ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ gyee¹ lee˝ kyaa¹
dsa¯më˝ he˝? Jëëh˝, ga˜lä˜jëë˜ gyee¹
ba´ ga˜lä˜kyaayh` —ga˜jäh˝ dsa¯
saduceo siiyh˜ Jesús.

29 He¯ja¯ ga˜jeeh¯ Jesús juu¹
kiyh¹, ga˜siiyh˜:

—Na¯heee˝ hoh˝ ba´ hnäh˝ na¯,
jëëh˝, sa˜ kyuuh˜ hnäh˝ lä˜koo¯
na¯siii¯ juu¹ kih¹ Dio, ni˜ sa˜ kyuuh˜
hnäh˝ ha¯ lä˜ la¹ be˝ kiyh¹. 30 Wa´ra¯
ga˜të˝ jee´ lä˜jiih´ hi¯ ma¯na¯juu´,
ni˜ jaa¯ dsa¯më˝ dsa¯ñuuh¯ mo˜so˜
jee¹ goo¯. Ma´ja¯ leey˝ lä˜koo¯ laa¹
ángele hi¯ tääh´ gyuuh¹. 31 Pero
he¯ lä˜jiih´ dsa¯ hi¯ ma¯na¯juu´,
che´ sa˜ ma¯heh¯ hnäh˝ lä˜koo¯
ga˜hlëëh¹ Dio hnäh˝, lä˜ ma´
ga˜jäyh˝: 32 “Jnä˝ laan¹ Dio kyaa¹
Abraham, Dio kyaa¹ Isaac, Dio
kyaa¹ Jacob”, ga˜jäh˝ Dio siiyh˜
Moisé. He¯ ga˜jäyh˝ lä˜ja¯, sa˜
na¯juu´ dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän` he˝
kih¹ Dio, jëëh˝ Dio jnän` laay¹ Dio
kyaa¹ hi¯ na´jiih˜ ba´.

33 Lä˜ ma´ ga˜nuu˝ dsa¯ juu¹ la¯,
ga˜taayh` jëë˜ dsayh˜ ha¯ lä˜ la¹
nuuh¯ he¯ ma´ kwa˜ Jesús.

Nɯɯh˜ he˜ kyẹẹ˝ ga´ kih' jee´ lä˜jë˜
(Mr. 12:28-34)

34 Lä˜kọọ˜ ma´ ga˜jëë' dsa˜
fariseo ga˜jne˝ Jesús hoo´ dsa˜
saduceo, he˜ja˜ ga˜tạạyh` juu'
kwee˜. 35 Lä˜ja˜, jạạ˜ hị˜ ma´
kyɯɯh˜ llu' ley ga˜ngɨɨy˝ juu' kih'
Jesús mah' ma´ kạy' dsëy':

36 —Ta˜jwoh', ¿hee˜ kọọ˜ jee´
lä˜jë˜ he˜ lle`në´ ley kyẹẹ˝ ga´ miih˜?

37 Mah' ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜:

—Wa´ hnaah˜ Dio kyạạh' lä˜kạạ˜
tuh˜hoh˝, kyạạh´ lä˜jë˜ hɯɯ´dsë˜
kyah'. 38 He˜ la˜ ba´ nɯɯh˜ he˜
la' to˜në´ kih' jee´ lä˜jë˜. Sa˜ cha˜
ga´ he˜ kyẹẹ˝ lä˜kọh˝ ga´ he˜ la˜.
39 Hi˜ cha˜ ga´ jyoh˝ he˜ jẹẹh'
kwee˜ kyạạh´ he˜ la˜. Wa´ hnaah˜
dsa˜kyạạh´ lä˜kọh˝ hnaah˜ hñaah'.
40 Kih' lä˜tọ˝ nɯɯh˜ la˜ ga˜hwëë˜
lä˜jë˜ ley kyạạh´ he˜ ga˜hlëëh˝
lä˜jẹẹ˜ hị˜ ga˜ngëë' juu' kih' Dio.

Hị˜ kih' ja' hị˜ lạạ' Cristo
(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Ta´kọ˜jịịh' ma´ tạạh´ fariseo
kọ˜jøh˝ jee´ ja˜, ga˜ngɨɨ˝ Jesús juu'
kiyh':

42 —¿Hee˜ hɯɯ´dsë˜ jmeeh˜ hnäh˝
kih' Cristo? ¿Hịị˜ kih' sa´jụ˜ lạạy'?
—ga˜jäh˝ Jesús.

—Sa´jụ˜ kih' David ba´ he˝ —
ga˜jäh˝ dsa˜ he˝ sɨɨyh˜.

43 Mah' ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜:

—¿Ha˜ lä˜ja˜ David hị˜ ma´ jøø˜
Jmɨ˜lle˝ kih', ma´ tëëyh˜ “Dsa˜jøøh'
kyạạn˜?”, lä˜ ma´ ga˜jäyh˝ lä˜la˜:

44 Ga˜jäh˝ Dio ga˜sɨɨyh˜ Dsa˜jøøh'
kyạạn˜:
“Na˝ jwoo' ra˜llụụ' kin˜ la˜,
lä˜jịịh' lloo˜ jmɨɨ˝ llạạn˜ hɯɯ´ tɨɨh´
lä˜jẹẹ˜ hị˜ na˜høøh´ kyah'.”

45 ¿Ha˜ lä˜ja˜ lạạ' Cristo sa´jụ˜
kih' David ga˜ ja˜, cher´mah'
hñɨɨ˝ David ga˜jäh˝ kih' Cristo:
“Dsa˜jøøh' kyạạn˜”?

46 Ni˜ jạạ˜ sa˜ ga˜lɨh' ma´ jẹẹh˜
juu' kiyh'. Ja˜ jịịh' mo˜so˜ ga˜tụụ˜
dsëy' ma´ ngɨɨy' jyoh˝ ga´ juu' kih'
Jesús.

23

Sa˜ ga˜tooh˜ Jesús ta´ kih'
ta˜jwoh' kyạạ' ley kyạạh´ fariseo
(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54;
20:45-47)

1 Kwee˜ ba´ ga˜hlẹẹh' Jesús jnääh
' kyạạh´ dsa˜, ga˜jäyh˝:

2 —Lä˜jẹẹ˜ ta˜jwoh' kyạạ' ley
kyạạh´ fariseo ga˜kọọy' në´ kih'
Moisé. 3 Ja˜ jmeeh˜ hnäh˝ lä˜jë˜
he˜ jäyh˝, hi˜ ja˜ mi˜teh` hnäh˝
ka˜läh˝. Pero ta˜ jmee˜ hnäh˝
lä˜kọọ˜ jmeey˜. Jëëh˝, kọọ˜ hlëëh˜
bih' mah' sa˜ jmeey˜. 4 Kyạạy˜ dsa˜
løø' hii˜ he˜ sa˜ lä˜kẹẹh´ dsa˜ jmɨɨ´ kạ
', pero hñɨɨy˝ ni˜ kọ˜hị´pih' sa˜ kway'
be˝ wa´ra˜ jäh˝ kih' kyạạh´ kọọ˜ mɨ
'cha´gooy˜ ga´ kway˜ be´. 5 Lä˜jë˜
he˜ jmeey' ja˜, jmeey˜ ha˜ lä˜ jee´
jëë' dsa˜ kiyh'. Tɨh˜ dsëy' na˜gyọh˝
cha´kyey' kyạạh´ lu´kyooy˝ jwɨ´
sa´hmɨɨh˜ hu˝ he˜ na˜sɨɨ˜ juu' kih'
Dio. Cha´hoo´ sa´hmɨɨh˜ kiyh'
jmeey˜ kyoo˜ sa´hloh'. 6 Tɨh˜ dsëy'
dsa˜tạạyh` jee´ la' llu' ga´ miih˜
jee´ kuh˜ dsa˜ hị˜ tạạh´ jmɨɨ´, lä˜ja˜
jmeey˜ ka˜läh˝ neh˜ gwah˜. 7 Tɨh˜
dsëy' jmee' dsa˜ Dio kiyh' cha´jwë'
jɯɯh˜, mah' tëëh' dsih˝ ta˜jwoh'.
8 Pero hnäh˝, ta˜ hẹẹh` hnäh˝ he˜
tëëh' dsa˜ hnäh˝ ta˜jwoh', jëëh˝ jạạ˜
ba´ lạạ' ta˜jwoh' kyạạh' hnäh˝. Hi˜
kọọ˜ ba´ lạạ ' lä˜jẹẹ˜ dsa˜. 9 Ta˜
tëëh˜ hnäh˝ Tää` ni˜ jạạ˜ hị˜ tạạh´
në´ hwa' la˜, jëëh˝ jạạ˜ ba´ hị˜ lạạ'
Tää` jnän` hị˜ gya' gyɯɯh' ya˜jwɨɨ'.
10 Ta˜ kwa˜ hnäh˝ jwë' he˜ tëëh'
dsa˜ hnäh˝ ta˜jwoh', jëëh˝ jạạ˜ ba´
hị˜ lạạ' ta˜jwoh' kyạạh' hnäh˝, hị˜
he˝ he˝ Cristo. 11 Hị˜ jøøh' ga´ kyah'
hnäh˝, wa´ jmeey˝ ta´he' kih' lä˜jẹẹ˜
ba´. 12 Jëëh˝, hị˜ jmạạ˜ hñɨɨ˝ jøøh',
hị˜ he˝ jạ' ta˜ hwa' go˜te˜. Hị˜ jmạạ˜
hñɨɨ˝ hwạạ´, hị˜ he˝ ba´ lẹẹ˝ jøøh'.

13 ’Jwɨɨ˜ ba´ hnäh˝ ta˜jwoh' kyạạ'
ley kyạạh´ fariseo. Hnäh˝ hị˜ ta˜jụụ

'. Jneh¯ hnäh´ jwë' kih¹ dsa¯ mah¹
sa± dsa¯tąąyh` jee´ jmee± Dio hih±.
Ni± hnäh´ sa± dsa¯tąąh` hnäh´ ni±
sa± kwah' hnäh´ jwë' dsa¯tąąh`
jñah´ hı¯ hnøø¹. 14 Jwıı~ ba´ hnäh´
ta¯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´ fariseo.
Hnäh´ hı¯ ta¯jụụ'. Jñuuh´ hnäh´ hne¹
kih¹ dsa¯më´ hnıı´. Mah¹ kǫ¯tąą´ ga´
jmeeh¯ hnäh´ hlëëh´ hnäh´ ki¯wëë´
kyąąh´ Dio. Kih¹ he¯ na¯ na¯ chęę¹
Dio cha¯ga´miih¯ wıı´ në´ kyah'
hnäh´.
15 'Jwıı~ ba´ hnäh´ ta¯jwoh¹ kyąą¹
ley kyąąh´ fariseo. Hnäh´ hı¯
ta¯jụụ'. Ga±näähˊ hnäh´ lä±kąą¯
në´ jmı¯ñeeh¯ lä±kąą¯ hwa¹ hnooh´
hnäh´ ha¯ lä± jee´ lęęh± hnäh´
dsa¯ hı¯ sa± ma¯hęęh¯ kih¹ Dio.
Wa´ra¯ ga±lëëh± hnäh´, jmąąh±
hnäh´ hlëëyh' cha¯ga´miih¯ mah¹
dsa¯nääy¹ cha´je¯ tǫ¹ jụh± ga´lä±kǫh´
ga´ hnäh´.
16 'Jwıı~ ba´ hnäh´, hnooh¯ hnäh´
kąh' hnäh´ në´ kih' dsa±, pero hı¯
tuu´ ba´ hnäh´. Mah¹ jwah´ hnäh´:
“Hı¯ tąą¯ hñii´ kyąąh´ gwah±, sa±
jmee± bii¹ mi¯tey¹ juu' kiyh¹. Pero
cher´mah¹ hı¯ ga±tąą¯ hñii´ kyąąh´
ku´nøø¯ kih¹ gwah±, he¯ jąą¯ ba´ la'
bii¹ mi¯tey¹, jwah´ hnäh´.” 17 He¯
ba´ che¯ tąąh¯ hnäh´ dsa¯tuu´. ¿Che´
kyęę´ ga´ ku´nøø¯ lä±kǫh´ ga´ gwah±
he¯ mi¯jøø¯ ku´nøø¯? 18 Lä±jąą¯
ka¯läh´ jwah´ hnäh´: “Cher´mah¹
hı¯ ga±tąą¯ hñii´ kih¹ na´hyoo´, sa±
jmee± bii¹ mi¯tey¹ juu' kiyh¹. Pero
cher´mah¹ hı¯ ga±tąą¯ hñii´ kih¹
he¯ tääh´ në´ na´hyoo´, jmee± bii¹
mi¯tey¹.” 19 ¡He¯ ba´ che¯ tąąh¯
hnäh´ dsa¯tuu´! ¿Che´ kyęę´ ga´
he¯ hla¯ në´ na´hyoo´, lä±kǫh´ ga´
na´hyoo´ he¯ mi¯jøø¹ he¯ hla¯ në´
kih'? 20 Hı¯ tąą¯ hñii´ kih¹ na´hyoo´,
kih¹ na´hyoo´ ba´ jąą¯ tąąy¯ hi±
lä±kyę¯ kih¹ he¯ hla¯ në´ kih' jąą¯.
21 Hı¯ tąą¯ hñii´ kih¹ gwah±, kih¹
gwah± ba´ jąą¯ tąąy¯ hi± lä±kyę¯
kih¹ Dio hı¯ gya¹ neh± gwah± jąą¯.
22 Lä±jąą¯ ka¯läh´, hı¯ tąą¯ hñii´ kih¹
gyuuh' ya±jwıı¹, jee´ gya' Dio ba´
jąą¯ tąąy¯ hi± lä±kyę¯ kih¹ hñii´ Dio
ka¯läh´.
23 'Jwıı~ ba´ hnäh´ ta¯jwoh¹ kyąą¹
ley kyąąh´ fariseo, hnäh´ hı¯ ta¯jụụ
'. Kwëëh´ ba´ hnäh´ Dio miih¯
lä±kǫǫ¯ jäh´ ley, lä± la¹ lä±jë± o¯mee´
kih' ñe¹, anís, mıı' ki¯ma¹. Pero sa±
mi¯teh`hnäh´ he¯ kyęę´ ga´ kih' ley.
Sa± jmeeh¯ hnäh´ he¯ llu¹ jmah¹, sa±
dsa¯lä¯ñih´ hoh´ hnäh´ dsa¯, ni± sa±
mi¯teh`hnäh´ juu' kyah¹ hnäh´. He¯
la¯ ba´ jąą¯ jmee± bii¹ jmeeh' hnäh´
kǫ¯jøh´ kyąąh´ he¯ kwah¯ hnäh´
na¯. 24 Hnäh´ hı¯ kyę¯ në´, hı¯ tuu´
ba´ hnäh´. Ląąh¹ hnäh´ lä±kǫǫ¯ dsa¯
hı¯ ngëë~ jmıı¯ he¯ tąąh´ lu¯ mah¹
sa± ngëëy~ jmıı¯ he¯ tąąh´ jah´ kąąh´.
25 'Jwıı~ ba´ hnäh´ ta¯jwoh¹ kyąą¹
ley kyąąh´ fariseo, hnäh´ hı¯ ta¯jụụ
'. Ląąh¹ hnäh´ lä±kǫǫ¯ jąą¯ hı¯ gyih~
ma¯la± ta± ka´luu´ kyah´wıı´. Jëëh´
kwëëh´ ba´ hnäh´ Dio miih¯ he¯ la¹
hęęy¯ mah¹ neh± tuh¯hoh´ hnäh´
na¯kąh' ba´ huu´dsë¯ hıı¯ hi± lä±jë±
he¯ hlııh' jmah¹. 26 Hnäh´ fariseo
hı¯ tuu´. Gyih± da´ hnäh´ to¯në´
ta± neh± kyah´wıı´, mah¹ lä±jąą¯ jąą¹
na¯jngıı' ta± ka´luu´ ka¯läh´.
27 'Jwıı~ ba´ hnäh´ ta¯jwoh¹ kyąą¹
ley kyąąh´ fariseo, hnäh´ hı¯ ta¯jụụ
'. Ląąh¹ hnäh´ lä±kǫǫ¯ to¯høø¯ he¯
na¯sụ~ hęę¯ tøø¯. Ta± në´ kih' jnä´
na´hñaah¹, pero ta± neh± na¯kąh'
moo´ hlıı´ kyąąh´ lä±jë± nëë' he¯
soh´. (Véase: Nu. 19:16) 28 Lä±jąą¯
hnäh´ ka¯läh´, ma±ra± he¯ dsoo´
go¯te~, ta± në´ jmąąh± hnäh´ hñaah¹
llụụ¹ mah¹ jëë¹ dsa¯. Pero ta± neh±
tuh¯hoh´ hnäh´ na¯kąh' juu' ta¯juu'
kyąąh´ lä±jë± he¯ hlııh'.
29 'Jwıı~ ba´ hnäh´ ta¯jwoh¹ kyąą¹
ley kyąąh´ fariseo, hnäh´ hı¯ ta¯jụụ
'. Jmeeh¯ hnäh´ hne¹ në´ to¯høø¯
jee´ na¯hąą' hı¯ ga±ngëë¹ juu' kih¹
Dio. Hi± jmeeh¯ hnäh´ na´hñaah¹
në´ na´hyah¯ jee´ na¯hąą' lä±jęę± hı¯
llụụ¹ he´. 30 Jwah´ hnäh´, wa´ra¯
jäh´ kih¹ ma´ chąą¯ jne´ jıı¯ kih¹

dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ jnäǹ sa˜ ma´ kwan´
be´ kih¹ hi̱⁻ ga˜jngëëh¹ hi̱⁻ ma´
ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio. 31 He⁻ hlëëh´
hnäh´ lä˜na⁻, mi⁻jnää¹ hnäh´ hñaah¹
he⁻ la̱a̱h¹ hnäh´ sa´ju̱⁻ kih¹ hi̱⁻
ga˜jngëëh¹ hi̱⁻ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹
Dio. 32 He⁻ja̱⁻ na¹, ja̱⁻ mi⁻hñaa¹
hnäh´ ta´ kyah¹ hnäh´, jee´ hii´ në´
ta´ kih¹ dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ jnäǹ.

33 'He⁻ ba´ che⁻ hlëëh¹ hnäh´.
Ma˜ra˜ hi̱⁻ he´ jëë̀, jo̱o̱´sɨɨh´ mɨɨh⁻
la̱a̱h¹ hnäh´. Ha⁻ ba´ lä˜ja̱⁻, lä̱ä̱h´
hnäh´ kih¹ cha´je⁻ he⁻ na⁻bä̱ä̱h̀
hnäh´. 34 He⁻ja̱⁻ che̱e̱n¯ jee´ kyah¹
hnäh´ hi̱⁻ ngëë¹ juu¹ kin˜ kih¹
dsa˜, che̱e̱n¯ dsa⁻ hi̱⁻ kyɨɨh˜, hi˜
che̱e̱n¯ ta⁻jwoh¹ kya̱a̱n⁻ ka⁻läh´.
Ko̱⁻lla̱a̱´ hi̱⁻ he´ jngëëh¹ hnäh´ mah¹
jñah´ tä̱ä̱h´ hnäh´ dsoh´ hma⁻cru¯,
hi˜ jñah´ jmi´ba̱a̱h¹ hnäh´ neh˜
gwah˜ mäh⁻ kyah¹ hnäh´. Hi˜
go´cha̱a̱h˜ hnäh´ jee´ tä̱ä̱yh´ lä˜ko̱o̱⁻
lä˜ko̱o̱⁻ jee´ jwɨɨ⁻ mah¹ jmeeh´ hnih´.
35 Lä˜ja̱⁻, na⁻bä̱ä̱h̀ hnäh´ jma⁻ kih¹
lä˜jëë̱˜ hi̱⁻ sa˜ ä̱ä̱⁻ dsoo´ he⁻ ga˜tu̱u̱⁻
hwa¹ la⁻, he⁻ ga˜løø¹ kih¹ Abel hi̱⁻
llu̱u̱¹ he´, lä˜ji̱ih¹ kih¹ Zacaría jo̱o̱´
Berequía hi̱⁻ ga˜jngëëh¹ dsa⁻ ta˜
ka´hne¯ kih¹ gwah˜ koo´ na´hyoo´.
36 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´,
kih¹ lä˜jë˜ he⁻ ja̱⁻, jä˜ dso´jwɨɨ´ në´
kih¹ lä˜jëë̱˜ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ na¹.

Meeh⁻ dsë¹ Jesús kih¹ jwɨɨ⁻ Jerusalén
(Lc. 13:34-35)

37 'Hnäh´ dsa⁻ cha̱a̱⁻ Jerusalén,
hnäh´ hi̱⁻ jngëëh˜ hi̱⁻ ngëë˜ juu¹
kih¹ Dio mah¹ teh´ hnäh´ ku̱u̱´ kih¹
hi̱⁻ che̱e̱˜ Dio, joh´ ji̱ih˜ sa˜ ma´
hnoon¹ ma´ jø̱ø̱hn´ hnäh´ lä˜ko̱o̱⁻
jø̱ø̱h⁻ chaah´ hyaa̱ gyɨɨ⁻ chaah´
kya̱a̱¹ ta̱a̱yh⁻ neh˜ sa´kyooy´, pero
sa˜ ga˜hiih´ hnäh´. 38 Kih¹ he⁻ja̱⁻,
jä̱¹ ta˜jmah¹ ba´ hne¹ kyah¹ hnäh´.
39 Jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, na¹ ta˜ cha´në´
mo˜so˜ jë̱ë̱h¹ ga´ jnä´ ta´ko̱⁻ji̱ih¹ sa˜
ma⁻jäh´ hnäh´: "Na⁻jä̱ä̱⁻ hi̱⁻ ja¹
kya̱a̱h´ hih˜ kih¹ Dio."

24

Lloo˜ ko̱o̱⁻ jmɨɨ´ hla¹ gwah˜ jɨɨh˜
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Ya˜hë̱ë̱¹ Jesús gwah˜ ngaayh¹.
Jee´ ja̱⁻ ga˜ya˜jä̱h˜ jnääh¹ koo´ kiyh¹
mah¹ ga˜chiih´ jnääh¹:
—Jëë̀ da´ ha⁻ ko̱h´ na´hñaah¹ sa˜
la¹ gwah˜ jnäǹ.
2 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜ jnääh¹:
—Lä˜jë˜ he⁻ jëëh´ hnäh´ na⁻,
ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, ni˜
ko̱o̱⁻ mɨ ¹ku̱u̱´ na⁻, sa˜ jä̱¹ në´ kih¹
øø̱h¯, lä˜jë˜ ba´ sa´hla¹.

Jä̱ä̱¹ ja̱⁻ga´ lla̱a̱˜ jmɨ⁻gyɨɨ˜, joh´
ëë¹ sa˜ jmee¹ lii˜
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Jee´ ma´ gyay¹ në´ moh´ Olivo,
ga˜ya˜jä̱h˜ jnääh¹ koo´ kiyh¹ mah¹
na´lla´ jnääh¹ juu¹ kya̱a̱yh´ ta´ko̱⁻ji̱ih¹
sa˜ cha̱a̱⁻ dsa⁻.
—Chiih´ jnääh¹ lɨh´ le´ lä˜jë˜ he⁻
ma⁻jäh´, hee⁻ lii˜ jmee¹ wa´ra⁻
ga˜të´ jee´ ñeh¯ hi˜ wa´ra⁻ ga˜të´ jee´
lla̱a̱˜ jmɨ⁻gyɨɨ˜ —ga˜chiih´ jnääh¹
Jesús.
4 Mah¹ ga˜je̱e̱h⁻ Jesús juu¹ kya̱a̱¹
jnääh¹:
—Hnøø¹ le̱e̱h¯ hnäh´ mah¹ ni˜
ja̱a̱⁻ sa˜ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ mi⁻ga̱a̱˜ hnäh´.
5 Jëëh´, jwë̱ë̱´ dsa⁻ ya⁻nää´ hi̱⁻ ka̱¹
në´ kin˜, jäyh˜: "Jnä´ he´ la̱a̱n¹ Cristo
hi̱⁻ ma⁻che̱e̱¹ Dio." Hi˜ jwë̱ë̱´
dsa⁻ mi⁻ga̱a̱y˜. 6 Nuuh¹ hnäh´ kih¹
hnii⁻ hi˜ lä˜cha⁻ juu¹ kih¹ hnii⁻
ta˜ la˜ ta˜ jnø˜. Pero ta˜ wa´ jeh˜
hoh´ hnäh´. Lä˜ja̱⁻ lle̱ kih¹ le´ ba´,
pero sa˜ ga´ ma⁻dsë̱ë̱¹ jmɨɨ´. 7 Te̱e̱¹
dsa⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ ko̱o̱⁻ hwa¹ kya̱a̱h´
jyoh´ hwa¹. Hi˜ te̱e̱¹ dsa⁻ta´ kya̱a̱h´
jñah´ dsa⁻ta´. Lä˜cha⁻ dsoo´ he⁻
dsa⁻kwa̱h´, lä˜cha⁻ hoo´, lä˜ka̱a̱⁻
ba´ jeh¹ wɨɨ´ hwa¹. 8 Kya̱a̱h´ lä˜jë˜ he⁻
ja̱⁻, ko̱o̱⁻ ma⁻løø¹ jëë˜ dsa⁻ wɨɨ´ ba´.
9 'Ja̱⁻ ga´ ngëë¹ dsa⁻ hnäh´ mah¹
jmeeyh˜ hnäh´ lä˜ të⁻ dsëy¹ hi˜
jngëëyh¹ hnäh´. Ga˜lä˜jë̱ë̱˜ ba´ dsa⁻
jmee¹ na⁻høøh´ kyah¹ hnäh´ lä˜ka̱a̱⁻

jmɨ¯gyɯ̵ kwąąt˜ kin˵. 10 Ma´ją¯
jwëë´ dsa¯ tɯ̵y¹ he¯ ma¯dsoo´ dsëy¹,
ngëëy¹ dsa¯kyąąyh´ cha´në´ dsa¯ta´,
mah¹ jmeey¹ na¯häąyh´ øøyh¯.
11 Jwëë´ dsa¯ jmee¹ lä˵koh´ hi¯
ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio mah¹ ya¯nääy´
jee´ kyah¹ hnäh´ hi˵ mi¯gąąy˵ jwëë´
dsa¯. 12 Lä˵cha¯ cha¯miih¯ he¯
hlɨih¹. Kih¹ he¯ją¯, jwëë´ dsa¯
mo˵so˵ lä˵hnääy¹ dsa¯kyąąyh´.
13 Pero hi¯ kwëëh¹ dsë¹ lä˵jiih¹ lląą˵,
hi¯ he´ ba´ ląą´. 14 Ju¹hmëë´ la¯,
he¯ mi¯jnää˵ lä˵koo¯ jąą˵ Dio dsa¯
lä˵hih˵ kih¹, lloo˜ lä˵kąą¯ lä˵jɯh¹
jmɨ¯gyɯ̵ mah¹ lä˵kyɯɯh˜ lä˵jëë˵
dsa¯ hi¯ sa˵ ga´ ma¯hęęh¯ kih¹ Dio.
Ją¯ga´ jä˵ jmɨɨ´ jɯɯh¯ jmɨɨ´ goo¯ kih¹
Dio.
15 ’Wa´ra¯ ga˵lloo¹ jmɨɨ´ jëëh¹ hnäh´
neh˵ gwah˵ jɯɯh˵ cheh¹ jąą¯ jah´
ląą¹ na´høø´ ngëë¹ jee´ na¯jngɨɨ¹ ją¯,
lä˵koo¯ ga˵jäh´ Daniel hi¯ ga˵ngëë¹
juu¹ kih¹ Dio, (hi¯ hë¯ juu¹ la¯,
wa´ lä¯ngëëy´), 16 ma´ją¯, hnäh´ hi¯
tąąh´ hwa¹ Judea kyɯɯ´ hnäh´ ta˵
moh´. 17 Hi¯ tąąh´ jee´ ga˵të´ to¹
jwëë¹ hne¹, wa´ jñąąy¹ mah¹ wa´
kyɯɯ¹ bih¹. Sa˵ wa´ kyey´ he¯ cha¯
cha´neh˵. 18 Hi¯ tąąh´ jee´ nuu¯
kih¹, ta˵ wa´ lla¯nääy´ kiyh¹ he¯
dsa¯kyey´ sa´hmɨɨh¯. 19 Peer˵ jwɨɨ˜
dsa¯më´ hi¯ kyąą¯ gyɯɯ¯ ma´ją¯, hi˵
lä˵ją¯ hi¯ jąąą˵ gyɯɯ¯ gyuu¯ ka¯läh´.
20 Ngɨɨ´ hnäh´ kih¹ Dio mah¹ sa˵
la¹ jii¯ gyɯɯ´ ni˵ sa˵ la¹ jmɨɨ´ he¯
tęęh¯ dsa¯ dsë¹ wa´ra¯ ga˵të´ jee´
kyɯɯh¹ hnäh´. 21 Ma´ją¯ jëë¹ dsa¯
wɨɨ´ jwërte he¯ sa˵ ma¯jëë˵ dsa¯ lä˵
ma´ ga˵nøø¹ jmɨ¯gyɯɯ˵ lä˵jiih¹ na¹.
Ją¯ jiih¹ mo˵so˵ jëë¹ gyih¹ jih´koh´.
22 Wa´ra¯ jäh´ kih¹ ngoo¹ ba´ jëë¹ dsa¯
wɨɨ´ ma´ją¯, ni˵ jąą¯ dsa¯ jiih˵ sa˵ jąą¹.
Pero ta˵la˵ kih¹ hi¯ na¯llęęh´ kyąą
¹ Dio, chąh´ ba´ lląą˵ jmɨɨ´ he¯ jëëy¹
wɨɨ´.
23 ’Ma´ją¯ cher´mah¹ chąą¯
ko¯lląą´ dsa¯ jäh˵: “Hii¯ Cristo cheh¹
la¯”, o “hii¯ Cristo cheh¹ jee´ oo˵”, ta˵
wa´ hęęh´ hnäh´ kiyh¹. 24 Jwëë´ dsa¯
ta¯jɯɯ¹ ya¯nää´, jäyh˵: “Jnä´ ląąn¹
Cristo, jnä´ ngëën´ juu¹ kih¹ Dio”. Ją˵
he¯ koo¯ nëë¹ he¯ jɯh¯gąą¯ jmeey¹,
lä˵jwë´ jee´ mi¯gąąy˵ dsa¯, lä˵jiih¹
hi¯ na¯llęęh´ kyąą¹ Dio mi¯gąąy˵
cher´mah¹ ga˵la¹. 25 Ma¯ñeh´ ba´
hnäh´ na¹, jëëh´ ma¯jwah¹ ba´ jnä´
jąą¹ ha¯ lä˵ le´.
26 ’Lä˵ją¯, cher´mah¹ hi¯ jäh˵ sɨih˵
hnäh´: “Hii¯ gya¹ jee´ oo˵ hwa¹
kii˵ jee´ sa˵ kwa˵ ni˵ miih¯”, ta˵
go¯jëë` hnäh´. Hi˵ cher´mah¹ jäyh˵:
“Hii¯ gya¹ cha´neh˵ oo˵”, ta˵ wa´
lä¯hęęh´ hnäh´. 27 Jëëh´, lä˵koo¯
jmee˵ je¯ñih¹ he¯ jmee˵ dsa¯lä¯jnä´
lä˵kąą¯ jmɨ¯gyɯɯ˵, lä˵ją¯ lä˵jnä´
lä˵kąą¯ jmɨ¯gyɯɯ˵ wa´ra¯ ją¹
Hi¯ga˵lëë¹ngo¹ la¯. 28 Jëëh´, wa´ ha¯
cha¯ ha¯ jee´ kyąą¹ hi¯ ma¯na¯juu´,
jee´ ją¯ ku¹ tu¯sii¯h¯.

Wa´ra¯ ga˵të´ jee´ją¹h´ Hi¯ga˵lëë¹ngo¹
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 ’Chąh´ ba´ ga´ ma¯ngëë´
ma¯jëë˵ dsa¯ lä˵jë˵ he¯ wɨɨ´ ją¯,
ją¯ hnɨih¹ mo˵so˵ lä˵jnä´ jmëë¹
kih¹ hyoo¯, ni˵ jmëë¹ kih¹ sɨh¯ sa˵
lä˵jnä´. Lä˵sɨɨ¹ høø¹ nɯɯ´ hi¯ hëë¯
gyɯɯh¹ jmɨ¯gyɯɯ˵, hi˵ lä˵jë˵ he¯
ga´ cha¯ gyɯɯh¹ sa´jeh¹. 30 Ją¯ga´
jmee¹ lii˜ gyɯɯh¹ jmɨ¯gyɯɯ˵ jee´ jąh´
Hi¯ga˵lëë¹ngo¹ la¯. He¯ją¯ ki´hooh¹
lä˵jëë˵ nëë¹ dsa¯ hi¯ tąąh´ hwa¹ jëëy¹
Hi¯ga˵lëë¹ngo¹ la¯ hi¯ jąh´ gyɯɯh¹
jee´ jnii´ kyąąh´ cha¯miih¯ be´,
ląąy¹ jøøh¹. 31 Mah¹ chęęy¹ ángele
kyąąy¹. Kyąąh´ mɨih´ kih¹ luu´ hoo´
jøøyh˵ lä˵jëë˵ hi¯ na¯llęęh´ kyąąy¹
hi¯ tąąh´ lä˵jë˵ kye´ kiih` jmɨ¯gyɯɯ˵,
ta˵ ko¯tąą¯ lä˵ ga˵të´ jyoh´ ko¯tąą¯.
32 ’Jëë` da´ hnäh´ kwee¯ ha¯ lä˵
dsoo˜ juu¹ kih¹ chaah¹ higo mah¹
mi¯tëë ¹ hnäh´ hñaah¹. Wa´ra¯
ga˵hyo¹ sɨh´jñoh´ sa´jih´ kih¹, løø˜
dsa¯hyo˵ moo¯ kih¹, ma¯ñeh´ ba´
hnäh´ ngoo¹ ga˵të´ jii¯ jma¹ ba´
ją¯. 33 Lä˵ją¯ hnäh´ ka¯läh´, wa´ra¯
ga˵jëëh` hnäh´ dsa¯la´ lä˵jë˵ he¯

ma⁻jwahn¹ la⁻, wa´ lä⁻ñeh´ hnäh´
he⁻ ma⁻chehn¹ ho´haah´ kyąąh´ he⁻
jąhn´ ba´ ją⁻. 34 Ma÷ra÷ ju¹dsoo´
jwëëhn˜ hnäh´, sa÷ lląą÷ dsa⁻ hi⁻
tąąh´ na¹ ta´ko⁻jii̱h¹ sa÷ ga´ ma⁻lä⁻te¹
lä÷jë÷ he⁻ ma⁻jwahn¹ la⁻. 35 Ngëë´
ba´ lä÷jë÷ he⁻ cha⁻ gyuuh¹ hwa¹,
pero juu¹ kin÷ lä÷ ma⁻cha⁻ ją⁻ba´.
36 'Pero ni÷ jąą⁻ sa÷ ñe⁻ hee⁻
jmii´ ją⁻, hee⁻ hor˜ ją⁻, ni÷ ángele
hi⁻ tąąh´ gyuuh¹ sa÷ ñe⁻, ni÷ Jǫǫ´
Dio sa÷ ñe⁻. Hñii´ ba´ Tää` kyąąn÷
ñe⁻. 37 Lä÷kǫǫ⁻ ga÷la¹ jii̱⁻ kih¹ Noé,
ją⁻ba´ lä⁻ją⁻ le´ wa´ra⁻ ga÷të´ jee´
jąh´ Hi⁻ga÷lëë¹ngo¹ la⁻. 38 Jëëh´,
jąą¹ sa÷ ga´ ma⁻ja˜ jma¹ ma´ tąąh´
dsa⁻ kuh⁻hih˜, ma´ tąąh´ dsa⁻ jee˜
goo⁻ lä÷jii̱h¹ ga÷he¹ Noé neh÷ barco.
39 Ni÷ miih⁻ sa÷ ga÷lä÷liih⁻ dsa⁻
lä÷jii̱h¹ ja¹ jmii⁻ he⁻ ga÷jngii̱h¹ kih¹
lä÷jëë÷. Lä÷ją⁻ ka⁻läh´ ni÷ sa÷ liih⁻
ga´ dsa⁻ wa´ra⁻ ga÷të´ jee´ jąh´
Hi⁻ga÷lëë¹ngo¹ la⁻. 40 Ma´ją⁻ tąąh´
ǫǫ¹ jmee÷ ta´ jee´ nuu⁻ kih¹, ją⁻ he´
sąh÷, hi÷ hi⁻ jąą⁻ he´ ją¹. 41 Ma´ją⁻
tąąh´ ǫǫ¹ dsa⁻më´ dsë⁻. Jąą⁻ he´
sąh÷, hi÷ hi⁻ jąą⁻ he´ ją¹. 42 He⁻ją⁻
mi⁻jnøø´ hnäh´ mi´nëh´, jëëh´ sa÷
ñeh´ hnäh´ hee⁻ hor˜ jąh´ Dsa⁻jǫǫh¹
kyąąh¹ hnäh´. 43 Wa´ lä⁻ngëëh´
hnäh´ he⁻ la⁻. Cher´mah¹ jąą⁻
dsa⁻juu´ cha´neh÷ ga÷lä÷ñey÷ hee⁻
hor˜ dsa⁻he´ dsa⁻hii̱⁻ cha´neh÷
kiyh¹, jmeey¹ bii¹ sa÷ gwii̱y⁻ mah¹
sa÷ kway¹ jwë¹ he⁻ jä÷ dsa⁻hii̱⁻
cha´neh÷ kiyh¹. 44 Ją⁻ba´ lä÷ją⁻,
hnøø¹ ma⁻na´llǫǫh` hnäh´. Jëëh´,
ha⁻ ga⁻ che⁻ jmii´ he⁻ sa÷ jǫǫh´
hnäh´, jąh´ Hi⁻ga÷lëë¹ngo¹ la⁻.

Dsa⁻ hi⁻ mi⁻tęh¹, hi÷ dsa⁻ hi⁻ sa÷ jmee÷ ta´he¹

(Lc. 12:41-48)

45 'Jąą⁻ dsa⁻ hi⁻ mi⁻tęh¹ hi⁻
cha⁻ huu´dsë⁻ llu¹ kih¹, hi⁻ he´
ba´ na⁻hñąą´ mah¹ häąy¹ hi⁻ tąąh´
cha´neh÷ kih¹ dsa⁻juuy´, kwëëyh¹
kuh÷ hor˜ kih¹. 46 Llu¹ la¹ kih¹
dsa⁻ hi⁻ jmee÷ ta´he¹, cher´mah¹
mi⁻tęyh¹ lä÷jë÷ mada⁻ he⁻ nuuyh⁻
wa´ra⁻ ją̱h¹ juuy´. 47 Ma÷ra÷ ju¹dsoo´
jwëëhn˜ hnäh´, ga÷lä÷jë÷ ba´ he⁻
cha⁻ kih¹ dsa⁻juuy´ tooyh÷ gooy⁻.
48 Pero jąą⁻ hi⁻ sa÷ hnøø¹ jmee÷
ta´he¹, jmeey¹ huu´dsë⁻: "Lä÷hëë´ ga´
miih⁻ dsa⁻jǫǫh¹ kyąąn÷." 49 He⁻ją⁻
løøy¹ jmi´bąąy¹ dsa⁻kyąąyh´ mah¹
kuh´hiyh¹ kyąąh´ hi⁻ ląą¹ lla´hii̱h⁻.
50 Pero dsa⁻ hñaa⁻ dsë¹ he´, jmii´
he⁻ sa÷ jǫǫy˜ hi÷ hor˜ he⁻ sa÷ kyęy⁻
ni÷ miih⁻ huu´dsë⁻, jąh´ dsa⁻juuy´.
51 Sa÷ lä⁻ñih´ dsëy¹ kih¹ dsa⁻ he´
heeyh¹ wii´ mah¹ kwëëyh¹ hęę⁻
kǫ⁻jǫh´ kyąąh´ dsa⁻ ta⁻juu¹. Jee´ ją⁻
ki´hooyh¹ mah¹ juuy¹ cha⁻ją̱y´.

25

Juu¹ na⁻hmää´ lä÷kǫǫ⁻ la¹ kih¹ gyąą¹ chih⁻më´

1 'He⁻ jąą÷ Dio dsa⁻ lä÷hih÷ kih¹,
jęęh¹ kwee⁻ kih¹ gyąą¹ chih⁻më´ hi⁻
na´nää¹ chǫǫh⁻ mi¹së¹ na⁻hih˜ je⁻
mah¹ dsa⁻hęęyh` dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ jęę´
goo⁻. 2 Hñąą´ chih⁻më´ he´ ma´ cha⁻
huu´dsë⁻ llu¹ kih¹, hñąą´ he´ sa÷ cha⁻
he¹ ma´ jmeey÷. 3 Lä÷jëë÷ hi⁻ sa÷
ma´ jmee÷ he¹ he´ ga÷nääy¹ kyęy⁻
mi¹së¹ kiyh¹, mah¹ sa÷ ga⁻kąy¹ ga´
miih⁻ naa` he⁻ koo⁻. 4 Pero lä÷jëë÷
chih⁻më´ hi⁻ ma´ cha⁻ huu´dsë⁻ llu¹
kih¹ he´, ga÷kąy¹ mi¹së¹ kiyh¹ kǫ⁻jǫh´
kyąąh´ jee´ ma´ haa´ naa` he⁻ koo⁻.
5 Pero ga÷lä÷hëë` ga´ dsa⁻ñuuh⁻
hi⁻ ma´ jęę´ goo⁻ he´. He⁻ją⁻
ga÷të´ gwii´ kih¹ lä÷jëë÷ lä÷jii̱h¹
ga÷gwii̱y⁻. 6 Ma´ ga÷të´ kǫǫ⁻ lla÷nuu¹,
ga÷tooh¹ dsa⁻ mii̱h´, ma´ jäyh´: "Hii̱⁻
dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ jęę´ goo⁻ ja¹. Noo⁻
hnäh´ mah¹ go⁻mi⁻jęęh⁻ hnih´."
7 Ga÷lä÷jëë÷ chih⁻më´ he´ ga÷nooy⁻
mah¹ ga÷tąąyh` ga÷mi⁻lluy¹ mi¹së¹
kiyh¹. 8 Lä÷jëë÷ hñąą´ chih⁻më´ hi⁻
sa÷ jmee÷ he¹ ga÷sii̱yh÷ chih⁻më´ hi⁻
ma⁻na´llǫǫ` he´: "Kwëëh` jnääh¹
miih⁻ naa` kyah¹ hnäh´. Jëëh´
ma⁻ngoo¹ ga÷uu⁻ mi¹së¹ kyąą¹
jnääh¹." 9 Mah¹ ga÷jęęh⁻ lä÷jëë÷
hi⁻ ma⁻na´llǫǫ` he´ sii̱yh÷: "Llu¹

go¯läh ˈ hnäh˴ jee˴ hnɨɨ˰ dsa¯,
jëëh˴ he¯ kye˴ jnäähˡ sa˰ lee˰ kihˡ
jee˴ lä˰jëë˰ jne˴.” 10 Ta˴ko¯jiihˡ
ga˰näähˡ ga˰läy˰ naa` he¯ koo¯ ja¯,
jaˡ dsa¯ñuuh¯ hi¯ jee˴ goo¯ he˴.
Lä˰jëë˰ chih¯më˴ hi¯ ma¯na˴lluu`
he˴ ga˰taayh` kyaayh˴ jee˴ ga˰laˡ
jmɨɨ˴. Ja¯ hnɨɨhˡ ga˰jëˡ ho˴haah˴.
11 Ko¯hwëë˴ ja¯ba˴ ma¯ya¯nää`
chih¯më˴ hi¯ na˴lä¯ naa` he˴, ma˴
jäyh˴: “Dsa¯jooh˴ kyaan˰, Dsa¯jooh˴
kyaan˰, nä˴ ho˴haah˴ kyaaˡ jnäähˡ.”
12 Mahˡ ga˰jeeh¯ dsa¯ he˴ juuˡ kiyhˡ,
ga˰sɨɨyh˰: “Ma˰ra˰ juˡdsoo˴ jwëëhn˜
hnäh˴, sa˰ kyuun˰ hnäh˴.” 13 He¯ja¯
mi¯jnoo˴ hnäh˴ mɨ˴nëh˴, jëëh˴ sa˰
ñeh˴ hnäh˴ hee¯ jmɨɨ˴ ni˰ hee¯ hor˜
jah˴ Hi¯ga˰lëëˡngoˡ la¯.

Juuˡ na¯hmää˴lä˰koo¯ laˡ kihˡ uu¯
dsa¯ hi¯ ga˰hyohˡ kuu˴
(Lc. 19:11-27)

14 ’He¯ jaa˰ Dio dsa¯ lä˰hih˰ kihˡ,
jeehˡ kwee¯ lä˰koo¯ ga˰jmee˴ jaa¯
dsa¯, jaaˡ ja¯ga˴ dsooyˡ koo¯ jee˴
jwɨɨ¯ uu˴. Ga˰tëëyhˡ dsa¯ hi¯ ma˴
jmee˰ ta˴ kiyhˡ mahˡ ga˰tooyh¯ goo¯
kuu˴ he¯ kyaah˴ jmeeyˡ ta˴. 15 Jaa¯
he˴ ga˰kwëëyhˡ hña˴ mil kuu˴. Jee˴
ga˰të˴ uuˡ he˴ ga˰kwëëyhˡ toˡ mil.
Jee˴ ga˰të˴ uu¯ he˴ ga˰kwëëyhˡ koo¯
mil ba˴. Lä˰jaa¯ lä˰jaa¯ ga˰kwëëyhˡ
lä˰koo¯ teˡ taay˰ jmeeyˡ ta˴. Ja¯ga˴
na˰ ngooyˡ uu˴. 16 Hi¯ ga˰hyohˡ
hña˴ mil kuu˴ he˴, ga˰jmeey˴ ta˴
kyaah˴ mahˡ ga˰lɨyhˡ jyoh˴ ga˴ hña˴
mil na¯dsë˜ lle˴. 17 Ja¯ba˴ lä˰ja¯
ga˰jmee˴ hi¯ ga˰hyohˡ toˡ mil kuu˴
he˴, mahˡ ga˰lɨyhˡ jyoh˴ ga˴ toˡ mil
na¯dsë˜ lle˴. 18 Pero hi¯ ga˰hyohˡ
koo¯ mil kuu˴ he˴, ngooyˡ na˴jmeey˴
too¯ hwaˡ mahˡ na˴hmääy˴ kuu˴ kihˡ
dsa¯juuy˴.

19 ’Ma¯ngëë˴ cha¯miih¯ jmɨɨ˴,
ja¯ga˴ jahˡ dsa¯juu˴ lä˰jëë˰ uu¯ dsa¯
he˴. Mahˡ ga˰ngɨɨyhˡ kwaat˜ kihˡ
lä˰jaa¯ lä˰jaa¯. 20 To¯në˴ ga˰lllooˡ hi¯
ga˰hyohˡ hña˴ mil kuu˴, na˴kooy˜
jyoh˴ ga˴ hña˴ mil na¯dsë˜ lle˴.
Mahˡ ga˰jäyh˴ sɨɨyh˰: “Dsa¯jooh˴
kyaan˰, ga˰kwëëh` jnä˴ hña˴ mil
kuu˴. Hee¯ la¯ kiin˴ jyoh˴ ga˴ hña˴
mil he¯ ga˰lɨhnˡ na¯dsë˜ lle˴ kuu˴
ja¯.” 21 Mahˡ ga˰jäh˴ dsa¯juuy˴
sɨɨyh˰: “Lluuˡ ba˴ hne¯ moz˜ kyaan˰
hi¯ mi¯teh˴ kyaah˴ jnä˴. Kihˡ he¯
ma¯lä¯teh˴ kyaah˴ ko¯hi˴pihˡ he¯
ga˰hñahˡ, he¯ja¯ kwëëhn¯ hne¯
cha¯ga˴miih¯. Ña¯ kyaah˴ jnä˴ mahˡ
wa˴ dsa˴toohn˴ jee˴ chaa¯ jne˴ llu˴.”

22 ’Ga˰lllooˡ ka¯läh˴ hi¯ ga˰hyohˡ
toˡ mil kuu˴. Ga˰jäyh˴: “Dsa¯jooh˴
kyaan˰, toˡ mil kuu˴ ga˰kwëëh`
jnä˴. Hee¯ la¯ kiin˴ jyoh˴ ga˴ toˡ
mil he¯ ga˰lɨhnˡ na¯dsë˜ lle˴ kuu˴
ja¯.” 23 Mahˡ ga˰jäh˴ dsa¯juuy˴
sɨɨyh˰: “Lluuˡ ba˴ hne¯ moz˜ kyaan˰
hi¯ mi¯teh˴ kyaah˴ jnä˴. Kihˡ he¯
ma¯lä¯teh˴ kyaah˴ ko¯hi˴pihˡ he¯
ga˰hñahˡ, he¯ja¯ kwëëhn¯ hne¯
cha¯ga˴miih¯. Ña¯ kyaah˴ jnä˴ mahˡ
dsa˴toohn˴ jee˴ chaa¯ jne˴ llu˴.”

24 ’Jee˴ ga˰dsaaˡ, jaˡ hi¯ ga˰hyohˡ
koo¯ mil kuu˴. Mahˡ ga˰jäyh˴:
“Dsa¯jooh˴ kyaan˰, kyuun˰ hne¯
he¯ haah˴. Chooh˴ ta˴ jee˴ sa˰
ma¯jñeeh˴, juuh˴ mɨ ˈju¯ jee˴ sa˰
na¯jnää˴ kyahˡ. 25 Kihˡ he¯ja¯,
ga˰lä˰gohn˰ mahˡ ga˰hmänˡ kuu˴
kyahˡ neh˰ hwaˡ. Jee˴ la¯ kiin˴ he¯
laˡ kyahˡ.” 26 Mahˡ ga˰jäh˴ dsa¯juu˴:
“He¯ ba˴ che¯ hlëëh˴ hne¯ moz˜
jwɨhˡ. Ñeh˴ ba˴ hne¯ kwee¯ he¯
choohn˜ jee˴ sa˰ ma¯jngëënˡ mahˡ
juuhn˴ mɨˈju¯ jee˴ sa˰ na¯jnää˴ kin˰.
27 Kihˡ he¯ja¯, ma¯aa¯ jmɨɨ˴ ma˴
mi¯haah˴ dsa¯ kuu˴ kin˰, mahˡ
ma¯la˰ ma¯jahn˜, ma˴ ngëëh˴ kin˰
na˴tee` kyaah˴ sa˴jooo˴. 28 Jñuuh˴
hnäh˴ kuu˴ na¯ mahˡ kwëëh` hi¯
cha¯ kihˡ gyaˡ mil. 29 Jëëh˴, hi¯ cha¯
kihˡ, hyoyh˰ ga˴ mahˡ lä˰cha¯ kiyhˡ
cha¯ga˴miih¯. Hi¯ cha¯ miih¯ kihˡ,
dsa¯jñuhˡ go¯te˜ he¯ cha¯ kiyhˡ.
30 Moz˜ jwɨhˡ na¯, jwaa˰ ta˰ ka˴hne¯
jee˴ na¯hoo¯. Jee˴ ja¯ kɨ˴hooyhˡ
mahˡ juuyˡ cha¯jay˴.”

Lä˖la˜ le˝ kih˩ dsa˖ wa´ra˜ ga˖të˝ jee´ lla˩ Dio ta´

31 ’Wa´ra˜ ga˖të˝ jee´ jäh˝ Hi̱˜ga˖lëë̱˩ngo˩ la˜, jee´ ba´ je˜tø˜jlëë̱˜ ñih˩ jäyh˝ ko̱˜jøh˝ kyäah´ ángele kyäay˩, ja̱˜ga´ gyay˖ läay˩ jøøh˩ jmeey˩ hih˖. 32 Cha´nën´ ja̱˜ku̱h˩ lä˖jëë̱˖ nëë˩ dsa˜ hi̱˜ chäa̱˜hwa˩ la˜ mah˩ llä̱a̱˜ jnih˝ ma˖kih˜kih˩. Jmeen` kiyh˩ lä˖ko̱o̱˜jmee˖ dsa˜ hi̱˜ hää̱˜ jah˝ wa´ra˜ga˖jmeey˝ ma˖ kih˜kih˩ borrego kyäah´ chivo. 33 Llä̱an˜ borrego jwoo˩ ra˜llu̱u̱˩ kin˖ mah˩ chivo llä̱an˜ jwoo˩ ra˜kë̱h˩.

34 ’Mah˩ jwah˜ jnä˝, hi̱˜ lä̱a̱˩ Dsa˜ta´ jøøh˩, jwii̱n˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jwoo˩ ra˜llu̱u̱˩ kin˖: “Ya˜nää˝ hnäh˝ hi̱˜ ma˜na˜jä̱ä̱˜ kyä̱a̱˩ Tää` kyä̱an˖. Kyah˩ ba´ hnäh˝ jee´ jmee˖ Dio hih˖ la˜ he˜ ma˜na´llu` kyah˩ hnäh˝ lä˖ ma´ hu̱u̱´ jmi̱˜gyu̱u̱˖. 35 Jëëh˝, lä˖ ma´ kyo̱hn˖ ga˖kwëëh` ba´ jnä˝ he˜ ga˖kuhn˩. Lä˖ ma´ lä˜ki̱i̱˜ dsën˖, ga˖kwëëh` ba´ jnä˝ jmii̱˜ he˜ ga˖huhn˩. Lä˖ ma´ ngën˖ cha´jwë˩ ju̱u̱h˜ ga˖teeh` ba´ jnä˝ cha´neh˖ kyah˩ hnäh˝. 36 Ma´ sa˖ cha˜ he˜ ma´ kë̱hn˜, ga˖kwëëh` ba´ jnä˝ hmii̱h˜ he˜ ga˖kë̱hn˖. Lä˖ ma´ kyä̱an˩ dsaahn´ na´näah˩ hnäh˝ kin˖. Lä˖ko̱o̱˜ ma´ hä̱ä̱n´ neh˖ñe˩, na´jëë̱h` hnäh˝ jnä˝.”

37 ’Ma´ja̱˜ jäh˖ lä˖jëë̱˖ hi̱˜ llu̱u̱˩ he˝ sii̱yh˖ jnä˝: “Dsa˜jøøh˩ kyä̱an˖, ¿li̱h˝ ba´ ga˖jëë̱´ jnääh˩ hne˜ ngëh˜ kyä̱ah˩ mah˩ ga˖kwa´ jnääh˩ he˜ ga˖kuh˩? ¿Li̱h˝ ba´ ga˖jëë´ jnääh˩ ngëh˜ na˜ki̱i̱˜ hoh˝ mah˩ ga˖kwa´ jnääh˩ jmii̱˜ he˜ ga˖hi̱h˝? 38 ¿Li̱h˝ ba´ ga˖jëë´ jnääh˩ ngëh˜ cha´jwë˩ ju̱u̱h˜ mah˩ ga˖tee´ jnääh˩ hne˜? ¿Li̱h˝ ba´ ga˖jëë´ jnääh˩ sa˖ cha˜ hmii̱h˜ ma´ kye̱h´ mah˩ ga˖kwëëh´ jnääh˩ hne˜ hmii̱h˜ he˜ ga˖kye̱h˩?

39 ’¿Li̱h˝ ba´ ga˖jëë´ jnääh˩ dsä̱a̱h´ hne˜? ¿Li̱h˝ ba´ ga˖jëë̱´ jnääh˩ hne˜ hä̱ä̱h´ neh˖ñe˩ mah˩ na´jëë̱´ jnääh˩ hne˜?”, jäyh˖ sii̱yh˖ jnä˝.

40 ’Ja̱˜ ga´ na˖ jwah˜ jnä˝, hi̱˜ lä̱a̱˩ Dsa˜ta´ jøøh˩, jwii̱˜ jnih˝: “Ma˖ra˖ ju˩dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, he˜ ga˖jmeeh´ hnäh˝ kih˩ øøhn˩ hi̱˜ tä˜ñee˝ tä̱ä̱h´ la˜, he˜ ga˖jmeeh´ hnäh˝ kin˖ ba´ ja̱˜.”

41 ’Lä˖ cha̱h˝ ja̱˜ jwii̱n˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jwoo˩ ra˜kë̱h˩ he˝: “Jñuuh´ hnäh˝ kin˖ hi̱˜ kyä̱a̱h´ dso´jwii̱˝, ta˖ cha´je˜ba´ kyah˩ hnäh˝ jee´ sa˖ u̱u̱˖ ji̱h´ko̱h˝, jee´ ma˜na˜jä̱ä̱˝ kih˩ hi̱˜sa˖llu̱˩ kyä̱a̱h´ ángele kyä̱ay˩. 42 Jëëh˝ lä˖ ma´ kyo̱hn˖ sa˖ ga˖kwëëh` jnä˝ he˜ ma´ kuhn`. Lä˖ ma´ lä˜ki̱i̱˜ dsën˖, sa˖ ga˖kwëëh` jnä˝ jmii̱˜ ma´ huhn`. 43 Lä˖ ma´ ngën˖ cha´jwë˩ ju̱u̱h˜, sa˖ ga˖teeh` jnä˝ cha´neh˖ kyah˩ hnäh˝. Ma´ sa˖ ga˖lä˖cha˖ he˜ ma´ kë̱hn˜, sa˖ cha˜ hmii̱h˜ ga˖kwëëh` jnä˝. Lä˖ ma´ kyä̱an˩ dsaahn´ hi˖ ma´ hä̱ä̱n´ neh˖ñe˩, hnäh˝ sa˖ na´jëë̱h` jnä˝.”

44 ’Ma´ja̱˜ ngii̱˩ dsa˜ he˝ juu˩ kin˖, jäyh˖: “Dsa˜jøøh˩ kyä̱an˖, ¿li̱h˝ ba´ ga˖jëë´ jnääh˩ ngëh˜ kyä̱ah˩, ngëh˜ na˜ki̱i̱˜ hoh˝, sa˖ cha˜ hmii̱h˜ ma´ kë̱h˩, ma´ na˜hë̱ë̱h˩ cha´jwë˩ ju̱u̱h˜, ma´ dsaah´ o ma´ hä̱ä̱h´ neh˖ñe˩ mah˩ sa˖ ga˖jmee´ jnääh˩ be˝ kyah˩?”

45 ’Ja̱˜ ga´ na˖ jwah˜ jnä˝, hi̱˜ lä̱a̱˩ Dsa˜ta´ jøøh˩, jwii̱˜ jnih˝: “Ma˖ra˖ ju˩dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, he˜ sa˖ ga˖jmä̱ä̱h` hnäh˝ he˩ hi̱˜ tä˜ñee˝ tä̱ä̱h´ la˜, jnä˝ ba´ he˝ sa˖ ga˖jmä̱ä̱h` hnäh˝ he˩. 46 Lä˖jëë̱˖ hi̱˜ hlëë̱h˩ he˝ dsa˜näay˩ jee´ sa˖ llä̱a̱˖ jëëy˩ wii̱˝. Mah˩ lä˖jëë̱˖ hi̱˜ llu̱u̱˩ he˝ dsa˜näay˩ jee´ mo˜so˖ ju̱u̱y˝.”

26

Ma´ hnooh˜ dsa˜ ha˜ lä˖ jee´ ma´ sä̱ayh˩ Jesús

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Ma˜la˖ ba´ ma˜kwa˝ Jesús lä˖jë˖ juu˩ ja̱˜, ga˖jäyh˝ sii̱yh˖ jnääh˩ discípulo kyä̱ay˩:

2 —Ma¯ñeh´ ba´ hnäh˝, na¹ jee´ to̱
' jmɨɨ` ma¯la¹ jmɨɨ´ he¯ ku̱h¯ dsa¯
borrego mäh¹. Jee´ ja̱¯ ngëë¹ dsa¯
Hi̱¯ga±lë̱ë̱¹ngo¹ la¯ mah¹ tä̱äy± dsoh˝
hma¯cru¯.
3 Ma´ja̱¯ ga±ku̱h¹ jmi¯dsa¯ ka̱a̱h´
kya̱a̱h´ lä±jë̱ë̱± ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley
kya̱a̱h´ lä±jë̱ë̱± dsa¯gyɯɯh´ në´ta´ kih'
Caifá, jmi¯dsa¯ hi̱¯ kye̱¯ në´. 4 Mah¹
ga±ta̱a̱yh` juu' kwee¯, ha¯ lä± jee´
sa̱a̱yh' Jesús kya̱a̱h´ juu' ta¯juu'
mah¹ jngëëyh¹.
5 —Sa± le˝ ka̱a̱h´ jnih˝ jee´ jmɨɨ´ la¯,
mah¹ sa± chí´jwa̱a̱¹ dsa¯ jee´ jwɨɨ¯ la¯
—ga±jäyh˝.

Ja̱a̱¯ dsa¯më˝ ga±huu¹ jmɨɨ¯
mi¯jwɨɨ¯ lle´ Jesús
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Ma´ gya' Jesús ka¯läh˝ jee´
jwɨɨ¯ Betania cha´neh± kih¹ Simón
hi̱¯ ma´ dsaah´ dsoo´ hmih¹ høø¯.
7 Jee´ ja̱¯ gyay¹ kuh¯hɨyh˜, ma´
ga±lloo¹ ja̱a̱¯ dsa¯më˝ hi̱¯ ma´ kye̱¯
ko̱o̱¯ së¹ alabastro he¯ haa´ jmɨɨ¯
mi¯jwɨɨ¯ he¯ kye̱ë̱˝ hmooh'. Mah¹
ga±huuy¹ lle´ Jesús. 8 Ma´ ga±jëë´
jnääh¹ lä±ko̱o̱¯ ga±jmee˝ dsa¯më˝
he˝, ga±lä±lle̱ë̱˝ jnääh', mah¹ ga±jäh´
jnääh¹:
—¿He¯la' ma¯he̱ë̱¹ dsa¯më˝ na¯
jmɨɨ¯ mi¯jwɨɨ¯ kih¹? 9 Llu¹ wa´ra¯
jäh˝ kih¹ ga±hnɨɨy˝ go¯te˜ ba´ mah¹
kuu´ ja̱¯ ma´ kwëëyh' hi̱¯ tä¯ñee˝.
10 Pero ga±lä±kyɯɯh˜ Jesús
hɯɯ´dsë¯ kya̱a̱¹ jnääh ', he¯ja̱¯
ga±sɨɨyh± jnääh':
—¿He¯la' jmeeh¯ hnäh˝ jwɨɨh`
kih' dsa¯më˝ la¯? Llu¹ ba´ he¯
ma¯jmeey˝ lä±la¯ kin±. 11 Jëëh˝,
lä± ma¯tä̱ä̱h´ na¯ ba´ hi̱¯ tä¯ñee˝
kya̱a̱h´ hnäh˝. Pero jnä˝, mo±so±
gyan` ki¯wëë˝ jee´ kyah' hnäh˝.
12 Kya̱a̱h´ he¯ ma¯hu̱u̱y¯ jnä˝ jmɨɨ¯
mi¯jwɨɨ¯, he¯ ma¯mi¯llu̱u̱y¹ jnä˝
jä̱ä̱¹ ba´ la¯, ja̱¯ga´ ha̱a̱' dsa¯ jnä˝.
13 Ma±ra± ju'dsoo˝ jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝,
lä±ka̱a̱¯ jmɨ¯gyɯɯ± jee´ kwa' dsa¯
ju'hmëë˝ kin±, lä±cha¯ juu' ha¯
lä±ko̱o̱¯ ma¯jmee˝ dsa¯më˝ la¯,
mah¹ lä±ja̱¯ lä¯dsooh˜ dsë¹ dsa¯
kiyh¹.

Juda ga±ngëë¹ Jesús
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

14 Ma¯ngëë˝ he¯ ja̱¯, ja̱a̱¯
dsa¯kya̱a̱h´ jnääh¹ hi̱¯ che̱e̱¯ Juda
Iscariote ngooy¹ kih¹ dsa¯ka̱a̱h´
kya̱a̱' jmi¯dsa¯. 15 Mah¹ ga±jäyh˝:
—¿Joh˝ kwëëh ' jnä˝ mah¹ ngëë´
jnih˝ ja´gooh¯ hnäh˝? —sɨɨyh±.
He¯ja̱¯ ga±jɨɨh¹ dsa¯ he˝ kiyh¹
gyii˝gya˝ kuu´ høø¯. 16 He¯ja̱¯
ga±høø¹ Juda hnooh¯ ha¯ lä± jmeey¹
mah¹ ngëëy¹ Jesús ja´goo¯ dsa¯ he˝.

Ga±jmee˝ Dsa¯jø̱ø̱h' jnän`ma±nɯɯ±
kya̱a̱h´ ga±hɨyh¹ juu'
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

17 To¯në´ jmɨɨ´ he¯ ga±høø¹
dsa¯ta̱a̱h` dsa¯ jmeey± jmɨɨ´ kuyh¯
he´ñɨɨh¯ he¯ sa± kya̱a̱h´ levadura,
ga±ya±jä̱h± jnääh ' koo˝ kih¹ Jesús
mah¹ ga±ngɨɨ´ jnääh¹ juu' kiyh¹:
—¿Ha¯ jwah˝ mi´llu` jnääh¹ jee´
kihn´ ma±nɯɯ±?
18 He¯ja̱¯ ga±jäyh˝ sɨɨyh± jnääh':
—Go¯nää˝ hnäh˝ ta± jee´ jwɨɨ¯
jɯɯh¯. Cha´jwë¹ ja̱¯, je̱e̱h± hnäh˝
ja̱a̱¯ dsa¯. Ja̱¯ jwɨɨh˝ dsa¯ he˝:
“Lä±la¯ jäh˝ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ jnääh
': Ma¯ngoo¹ ga±dsë̱ë̱¹ jmɨɨ´ kin±.
Cha´neh± kyah¹ kye̱h´ jnääh¹ bor-
rego mäh¹ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱n±.”
19 He¯ja̱¯ ga±høø¹ jnääh' lä±ko̱o̱¯
mada¯ he¯ ga±jmee˝ Jesús kya̱a̱¹
jnääh ' hi± ga±mi±llu` jnääh¹ jee´
ga±kuyh¯ ma±nɯɯ±.
20 Ma´ ga±nɯɯ¯ jmɨɨ´ ja̱¯, ga±gya¯
Jesús ne´ na´mes˜ kya̱a̱h´ lä±jë̱ë̱±
gya±tu̱u̱˝ jnääh'. 21 Ta´ko̱¯jɨɨh' ma´
tøøh´ jnääh¹ kih¯hi̱h¯ jnääh', ga±jäh˝
Jesús:
—Ma±ra± ju'dsoo˝ jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝,
ja̱a̱¯ jee´ lä±jë̱ë̱± hi̱¯ kuh¯ kya̱a̱h´
jnä˝, ngëëy¹ jnä˝.
22 Peer± ja¹ meeh¯ dsë¯ jnääh' ma´
ga±nɯɯ´ jnääh¹ juu' ja̱¯, mah¹ lä±ja̱a̱¯

lä˗jąą˗ jnääh˹ ga˗ngɨɨ´ jnääh˺ juu˹
kiyh˺:
—¿Che´ ją˗ he´ jnä´ na˗ hlëëh´? —
ga˗jäh´ jnääh˺.
23 He˗ją˗ ga˗jęęh˗ Jesús juu˹
kyąą˺ jnääh˹:
—Hi˗ tä˜ goo˗ kyąąh´ jnä´
neh˗ wɨɨ´ la˗, hi˗ he´ ba´ na˗ hi˗
ngëë˺ jnä´. 24 Ma˗ra˗ ju˹dsoo´,
Hi˗ga˗lëë˺ngo˺ la˗ le´ kiyh˺ lä˗koh´
ma˗na˗sɨɨ˗. Pero jwɨɨ˜ dsa˗ hi˗
ngëë˜ Hi˗ga˗lëë˺ngo˹ la˗. Llu˹ ga´
la˹ kih˺ dsa˗ñuuh˗ he´ wa´ra˗ jäh´
kih˺ sa˗ ga˗lä˗chąąy˗ go˗te˜ ba´.
25 Ją˗ga´, ga˗jęęh˗ Juda hi˗
ga˗ngëë˺ Jesús, ga˗jäyh´:
—O che´ jnä´ ba´ ta˗jwoh˺.
—Hñaah˺ ba´ hne˗ ma˗jäh´ —
ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗.
26 Ko˗jiih˹ tąąyh´ kuyh˗, ga˗ką˺
Jesús he´ñiih˗ mah˺ ga˗kway´
ti´hmaah´ kih˹ Dio. Ma˗ngëë´
ma˗kway´ ti´hmaah´ kih˹ Dio,
ga˗lląąy˺ he´ñiih˗ ją˗, mah˺
ga˗kwëëyh˺ jnääh˹, ga˗jäyh´:
—Kye˗ hnäh´ mah˺ kuh˺ hnäh´,
he˗ la˗ na˗ jmɨ˗ngo˺ kin˗.
27 Lä˗ją˗ ka˗läh´ ga˗kąy˺
wa´kyaah´, ga˗kway´ ti´hmaah´
kih˹ Dio, ją˗ga´ ga˗kwëëyh˺ jnääh˹,
ga˗jäyh´:
—Hih´ hnäh´ lä˗jëë˗ hnäh´.
28 Jëëh´, he˗ la˗ na˗ jma˗ kin˗
he˗ kyąąh´ jmee˹ Dio koo˗ hmooh´
hmëë´. He˗ją˗ tuu˗ jma˗ kin˗ kih˺
jwëë´ dsa˗ mah˺ dsa˗che` dso´kye˗
kiyh˺. 29 Lä˗la˗ jwëëhn˜ hnäh´,
mo˗so˗ huh` ga´ jnä´ jmɨh˹ mɨ ˹jëh˺
ma˗ąą˗, lä˗jiih˹ lloo˜ jmɨɨ´ huhn`
ka˗läh´ lä˗hmëë´ kyąąh´ hnäh´ jee´
jmee˹ Tää` kyąąn˗ hih˗ —ga˗jäh´
Jesús sɨɨyh˗.

Ga˗hmä´ Pee´ juu˹ he˗ sa˗ kyuuy˗ Jesús
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Ma˗ngëë´ ma˗hä´ jnääh˺ kih˺
Dio, ga˗nøø˺ jnääh˹ ta˗ moh´ Olivo.
31 Ją˗ga´ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ jnääh˹:
—Lä˗jëë˗ ba´ hnäh´ bęęh˹ jnä´ na˺
hwë˹. Lä˗ją˗ na˗sɨɨ˗ juu˹ kih˺ Dio:
“Jmeen` dsoo´ kih˹ hi˗ hąą˜ lä˗jëë˗
borrego, hi˗ lä˗jëë˗ borrego kyąąy˺
sa˗jñee´.” 32 Pero ga´ ma˗lä˗jiihn`
ka˗läh´, hii˗ jnä´ nɨɨn` na´ąąn` hnäh´
ta˗ Galilea.
33 He˗ją˗ ga˗jäh´ Pee´:
—Ma˗ke˗ lä˗jëë˗ ga˗bęę˺ hne˗,
pero jnä´ jih´koh´ sa˗ bęęn˗ hne˗.
34 He˗ją˗ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ Pee´:
—Ma˗ra˗ ju˹dsoo´ jwëëhn˜ hne˗,
na˺ hwë˹, jąą˺ ją˗ga´ hooh˹ chaah´
dsoo˹, hne˗ ma˗të´ hnë˗ jiih˜
ma˗hmäh´ juu˹ he˗ sa˗ kyuuh˗ jnä´.
35 —Ma˗ke˗ ga˗juun˺ ko˗jøh´
kyąąh´ hne˗, sa˗ jwahn˗ lä˗na˗ —
ga˗jäh´ Pee´.
Lä˗ją˗ kwee˗ ba´ ga˗jäh´ jnääh˺
lä˗jëë˗ jnääh˹.

Ñee´ Jesús Getsemaní na´chuuy´ kyąąh´ Dio
(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

36 Ma˗ngëë´ he˗ ją˗, ga˗nøø˺
jnääh˹ kyąąh´ Jesús koo˗ jee´ chęę˗
Getsemaní. Ma´ ga˗lla˗nøø˺ jnääh˹
jee´ ją˗, ga˗sɨɨyh˗ lä˗jëë˗ jnääh˹:
—Jee´ la˗ ba´ go˗tąąh´ hnäh´
ta´ko˗jiih˹ na´chuun˹ kyąąh´ Dio.
37 Ga˗jąąy˺ ma˗la˗ Pee´, kyąąh´
lä˗uu´ joo´ Zebedeo ba´. Chąh´
ba´ ja˹ meeh˗ dsëy˺ hi˗ chąąy˗
cha˗miih˗ huu´dsë˗. 38 He˗ją˗
ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Peer˗ meeh˗ dsën˗, lä˗jiih˹
juun´ go˗te˜ la˺ kin˗. Jee´ na˗ ba´ jąą´
jnä´. Kwëëh` hoh´ hnäh´, ta˗ gwii˗
hnäh´.
39 Ją˗ga´ ngoo˹ Jesús miih˗ ga´ ta˗
cha´në´. Jee´ ją˗ ga˗juuyh˺ jnëy´
mah˺ ga˗jluuy˺ lley´ lä˗ ga˗të´ hwa˺,
ga˗chuuy´ kyąąh´ Dio:
—Tää` kyąąn˗, cher´mah˺ le´, ląą`
jnä´ kih˺ he˗ wɨɨ´ he˗ jëën˗ na˺. Pero
sa˗ wa´ le´ lä˗ hnoon˺ hñiin˗, wa´ le´
lä˗ hnooh˗ hñaah˺ ba´.

40 Ma´ jąh' Jesús ka¯läh˝ jee´
ma´ tąąh´ discípulo kyąąy', ga˭jëëy'
ma¯na¯gwii̱y¯. He¯ją¯ ga˭siiyh˭
Pee´:
—¿Che´ ni˭ kǫǫ¯ hor˜ sa˭
ma¯lä¯be˝ hoh˝ he¯ ma¯nah˝
na¯nëh´ kyąąh´ jnä˝? 41 Wa´ na¯nëh´
hnäh˝, ngii´ hnäh˝ kyah' kih' Dio
mah' sa˭ lęh˭ he¯ hliih' hnäh˝.
Hnøø' ba´ jmi¯lle´ jnän` kwa' be´.
Pero jmi¯ngo' jnän` sa˭ bęę˝ —
ga˭jäyh˝.
42 Ngooy' ka¯läh˝ na´chuuy´
kyąąh´ Dio jee´ ga˭të˝ tǫ' jii̱h˜:
—Tää` kyąąn˭, cher´mah' sa˭
le˝ ląąh´ jnä˝ kih' he¯ wii˝ la¯,
cher´mah' ma˭ra˭ he¯ huhn` ba´
jnä˝, wa´ le˝ lä˭ hnooh¯ hñaah' ba´
—ga˭jäyh˝.
43 Ma´ jąyh' ka¯läh˝, ga˭jęëy'
lä˭jęę˭ ba´ ma¯na¯gwii̱¯. Jëëh˝,
lä˭gwii̱y˭ jwërte. 44 Ngoo' Jesús
ka¯läh˝ lä˭hmëë˝ jee´ ga˭të˝ hnë¯
jii̱h˜ na´chuuy´ kyąąh´ Dio, ją¯ba´
kyąąh´ juu' he¯ ma¯hlëëyh˝ jąą' ją¯.
45 Ma´ jąyh' ka¯läh˝ jee´ ma´ tøøh´
jnääh' lä˭jęę˭ jnääh', ga˭siiyh˭ jnääh
':
—Gwii̱¯ ba´ hnäh˝ kyah', tęęh`
hnäh˝ hoh˝. Ma¯lloo' hor˜ jąą˝
Hi̱¯ ga˭lęę' ngo' la¯, ngëë' dsih˝ goo¯
dsa¯ hñaa¯ dsë'. 46 Noo¯ hnäh˝,
mah' ma˭nøøn`. Ma¯ngoo' ya¯jąh˭
hi̱¯ ngëë' jnä˝ —ga˭jäyh˝.

Ga˭sąąyh' Jesús
(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Lla˭ gyih' juu' ją¯ ma´ ja' Juda,
jąą¯ jee´ lä˭jęę˭ gya˭tuu˝ dsa¯kyąąh´
jnääh'. Jay' kyąąh´ kǫǫ¯ nää' dsa¯,
hi̱¯ ma´ kyę¯ ñe', hi̱¯ ma´ kyę¯ hma¯,
lä˭hih˭ kih' ta¯jwoh' kyąą' ley
kyąąh´ dsa¯kąąh´ kyąą' jmi¯dsa¯,
kyąąh´ dsa¯gyuuh´. 48 Juda hi̱¯
ga˭ngëë' Jesús, jąą' ga˭tąąyh¯ dsa¯
he˝ juu':
—Hi̱¯ chu̱hn`kih', hi̱¯ he˝ he˝. Ją¯
sąąh˭ hnäh˝ —ga˭jäyh˝.
49 He¯ją¯ jay' chu̱h˭ kih' Jesús.
—Ha¯ ma¯ñeh´ ta¯jwoh' —
ga˭jäyh˝.
Na¯ ma¯hii´ ga˭chu̱yh˝ kih' Jesús.
50 Ją¯ga´ ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭:
—Ome˝, ¿hee¯ kih' ma¯ñeh´
hne¯?
Lä˭chąh˝ ją¯ ga˭ya˭jąh˭ dsa¯ he˝
mah' ga˭sǫǫh' kih' Jesús.
51 Pero jąą¯ dsa¯kyąąh´ jnääh',
ga˭sëëyh' ñe' ga˭jmeey˝ dsoo´ kih'
jąą¯ hi̱¯ ma´ jmee˭ ta´he' kih'
jmi¯dsa¯ jøøh'. Ga˭kuy˝ lo¯gwa´.
52 He¯ją¯ ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭:
—Tøøh' ñe' kyah' neh˭ loo¯ kih'
ka¯läh˝. Jëëh˝, lä˭jęę˭ hi̱¯ kooh˜ ñe
', kyąąh´ ñe' juuy˝. 53 ¿Che´ sa˭ ñeh´,
le˝ ba´ ngiin´ kih' Tää` kyąąn˭, mah'
lä˭chąh˝ la¯ chęey' kin˭ gya˭tǫ˝ nää'
ángele? 54 Pero cher´mah' lä˭ją¯
ga¯la', ¿ha¯ ba´ la˭ lä˭te' lä˭kǫǫ¯
na¯sii¯ juu' kih' Dio, jee´ lle` lä˭jë˭
he¯ ąą¯ jmii´ le˝?
55 Ją¯ba´ hor˜ ją¯, ga˭jäh˝ Jesús
siiyh˭ dsa¯ hi̱¯ ga˭sǫǫh' kiyh':
—¿Che´ dsa¯hii̱¯ jnä˝, he¯
ma¯ya¯nääh' hnäh˝ kyąąh´ ñe'
kyąąh´ hma¯, mah' sąąh˭ jnä˝?
Lä˭jë˭ jmii´ ma´ hąąn´ jee´ kyah'
hnäh˝, ma´ kwan˭ juu' koo˝ gwah˭
mah' sa˭ ga˭chąąh' jnä˝. 56 Pero
lä˭jë˭ he¯ la¯ lle` kih' le˝ mah' lä˭te'
juu' he¯ ga˭sii˝ lä˭jęę˭ hi̱¯ ga˭ngëë'
juu' kih' Dio —ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭.
Hi˭ lä˭jęę˭ jnääh' ga˭bęę˝ jnääh'
Jesús jee´ ją¯, mah' ga˭kyuu˝ jnääh'.

Na´jąąy¯ Jesús cha´në´ dsa¯ta´
kąąh´ kyąą' dsa¯judiu
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Lä˭jęę˭ dsa¯ he˝, lä˭ ma´
ga˭sąąyh' Jesús, na´jąąy¯ cha´në´
Caifá hi̱¯ ma´ kyę¯ në´ kih' lä˭jęę˭
jmi¯dsa¯ kąąh´. Jee´ ją¯ ma´ tąąh´
jøø˜ kǫ¯jøh˝ lä˭jęę˭ ta¯jwoh' kyąą'
ley kyąąh´ lä˭jęę˭ dsa¯gyuuh´.
58 Pero Pee´ uu˝ ba´ ngooy' llęey`
kaah` kih' Jesús, lä˭ ga˭të˝ ho´hne¯
në´ta´ kih' jmi¯dsa¯ jøøh' he˝. Jee´
ją¯ ga˭he' Pee´ ga˭jmeey˝ kǫ¯jøh˝

kyąąh´ poo¯ hi¯ ma´ tąąh´ jee´ ją¯,
ma´ jëëy˜ ha¯ lä˗ hii˹ juu˹ ją¯.
59 Lä˗jëë˗ jmi¯dsa¯ kąąh´ kyąąh´
dsa¯gyuuh´, kyąąh´ lä˗jëë˗ hi¯ ląą˹
ta´, ma´ hnaayh¯ dsa¯ hi¯ ma´ bąąh˗
Jesús kyąąh´ juu˹ ta¯juu˹, lä˗jwë´
jee´ ma´ jngiiyh˹ kih˹. 60 Pero sa˗
ga˗jmää´ juu˹ kiyh˹, ma˗ke˗ jwëë´
dsa¯ ma´ bąąh¯ dsih´ kyąąh´ juu˹
ta¯juu˹. Kyąąh´ jee´ ga˗dsąą˹ ga´,
ga˗lla˗nää˹ ga´ ąą ˹ hi¯ kyę¯ juu˹
ta¯juu˹, 61 ga˗jäyh´:
—Ga˗nuu´ jnääh˹ ga˗jäh´
dsa¯ñuuh¯ na¯: “Le´ hlan¯ gwah˗
juuh¯ kih˹ Dio mah˹ kyąąh´ hnë¯
jmii´ ba´ choohn´.”
62 He¯ją¯ ga˗noo¯ jmi¯dsa¯ hi¯
ma´ kyę¯ në´ he´, ga˗ngiiy´ juu˹ kih˹
Jesús:
—¿Hee¯ jwah´ hne¯, heh˹ lä˗koh´
hnii˜ dsa¯ la¯ kyah˹? ¿He¯la˹ sa˗
hlëëh´ ni˗ miih¯?
63 Pero sa˗ ga˗ngii´ go¯te˜ Jesús.
Koo¯ ka¯läh´ ga˗jäh´ jmi¯dsa¯ jøøh˹
he´ siiyh˗:
—Ma˗ra˗ ju˹dsoo´ kih˹ Dio jiih˗,
jäh´ ¿che´ hne¯ he´ Cristo, Joo´ Dio?
64 —Hne¯ ba´ ma¯jäh´. Hi˗ cha¯
ga´ koo¯ he¯ jwëëhn˜ hnäh´. Na˹ ta˗
cha´në´ jëëh˹ hnäh´ Hi¯ga˗lëë˹ngo˹
la¯ gya˹ jwoo˹ ra¯lluu˹ kih˹ Dio
Jøøh˹, hi˗ jëëh˹ hnäh´ jäyh´ ka¯läh´
jee´ jnii´ hii´ gyuuh˹ —ga˗jäh´ Jesús.
65 He¯ją¯ lä˗ ma¯kyęh´ ją¯
jmi¯dsa¯ jøøh˹ he´ hmiih¯ kih˹
ga˗giiy˹, ga˗jäyh´:
—¡Ma¯mi¯kwąyh˹ Dio jëë`! ¿Hii¯
ga´ jwąąh¯ jne´ jñah´ hi¯ jmee˹
ju˹dsoo´? Jee´ na¯ ma¯nuuh¯ hnäh´
he¯ ma¯mi¯kwąyh˹ Dio. 66 ¿Hee¯
jwah´ hnäh´? —ga˗jäh´ dsa¯jøøh˹
kyąą˹ jmi¯dsa¯ he´.
He¯ją¯ ga˗lä˗jëë˗ ba´ ga˗jäh´:
—Ąą¯ jmii´ juuy´.
67 Lä˗chąh´ ją¯ ga˗ti´ ga˗hñey˹
mo¯në´ Jesús. Ga˗kii´ ga˗jnooy˹
kiyh˹. 68 Mah˹ ma´ jäyh´:
—Hne¯ Cristo, jäh´ da´, ¿hii¯ na¯
ma¯kwa´ kyah˹?

Ga˗hmä´ Pee´ juu˹ he¯ sa˗ kyuuy˗ Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Ho´hne¯ ją¯ ma´ gya˹ Pee´, ma´
ja˹ jąą¯ dsa¯më´ hi¯ ma´ jmee˗
ta´ kih˹ jmi¯dsa¯ jøøh˹ he´, mah˹
ga˗jäyh´ siiyh˗:
—Hne¯ ka¯läh´ ma´ ngëh¯ kyąąh´
Jesús hi¯ chąą¯ Galilea.
70 To˗lo˗ në´ jee´ lä˗jëë˗ dsa¯ he´
ga˗hmä´ Pee´ juu˹, ga˗jäyh´:
—Sa˗ man˗ hii¯ kih˹ na¯ hlëëh´.
71 Lä˗chąh´ ją¯ ya˗hëë˹ Pee´
na´nooy¯ lä˗ ga˗të´ ho´haah´ jee´
dsa¯tąąh` dsa¯. Jñah´ dsa¯më´
ga˗jëëy˹, mah˹ ga˗siiyh˗ lä˗jëë˗ hi¯
ma´ tąąh´ jee´ ją¯:
—He´ ba´ dsa¯kyąąh´ Jesús hi¯
chąą¯ Nazaret na¯.
72 Koo¯ ka¯läh´ ga˗juu˹ Pee´,
ga˗tąąy¯ Dio:
—Ni˗ ko¯hi´pih˹ sa˗ kyuun˗ dsa¯
oo˗ —ga˗jäyh´.
73 Ko¯hwëë´ ga´ ją¯, ga˗jäh´ dsa¯
hi¯ ma´ tąąh´ jee´ ją¯, ga˗siiyh˗ Pee´
ka¯läh´:
—Ma˗ra˗ ju˹dsoo´, hne¯ he´ ląą˹
jąą¯ dsa¯kyąąh´ hi¯ oo˗. He¯ją¯ sa˗
na¯hęę¯ juu˹ lä˗ hlëëh´.
74 He¯ją¯ ga˗løø˹ Pee´ hlëëh˗
kyąąh´ dso´jwii´ hi˗ ga˗tąąy¯ Dio:
—Ma˗ra˗ ju˹dsoo´, sa˗ kyuun˗
dsa¯ñuuh¯ na¯ —ga˗jäyh´.
Na¯ ma¯hii´ ga˗hooh˹ chaah´
dsoo˹. 75 Ją¯ga´ ga˗lä˗dsooh˜ dsë˹
Pee´ juu˹ he¯ ga˗jäh´ Jesús ga˗siiyh˗
jąą˹: “Jąą˹, ją¯ga´ hooh˹ chaah´
dsoo˹, hnë¯ jiih˜ ma¯hmäh´ juu˹ he¯
sa˗ kyuuh˗ jnä´.”
He¯ją¯ ya˗hëëy˹ ta˗ ka´hne¯,
ga˗hooyh˹ lä˗jiih˹ lla˗ dsëy˹.

27

Ga˗jąą˹ dsa¯ Jesús cha´në´ Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Ma´ ga˗jnä˹, ga˗kuh˹ lä˗jëë˗
dsa¯kąąh´ kyąą ˹ jmi¯dsa¯, kyąąh´

lä˭jëë˭ dsa˯gyɯɯh´. Ga˭tąąyh` juu¹ kwee˯ ha˯ lä˭ jmeey¹ mah¹ jngɨɨh¹ dsa˯ kih¹ Jesús. 2 He˯ją˯ na´jąąˇ dsih´ na˯hñuuy˯, ga˭ngëëy¹ goo˯ Poncio Pilato hi̱˯ ma´ ląą¹ lle´moh´.

Ga˭juu̱¹ Juda

3 Juda he´ hi̱˯ ga˭ngëë¹ Jesús, ga˭ką̱y¹ cha˯miih˯ hɯɯ´dsë˯ ma´ ga˭jëëy¹ he˯ ma˯jmee´ dsa˯ he´ hih˭ juu̱´ Jesús. He˯ją˯ ñeey´ na´ngëëy´ ka˯läh´ lä˭jë˭ gyii´gya´ kuu´ tøø˯ he˯ ga˭jii̱h¹ lä˭jëë˭ jmi˯dsa˯ kąąh´ kyąąh´ dsa˯gyɯɯh´ he´. 4 Mah¹ ga˭jäyh´:

—Na˯bąąhn`dso´kye˯, ma˯ngëën` jąą˯ hi̱˯ juu̱´ hi̱˯ sa˭ cha˯ dsoo´ cha˯ kih¹.

Mah¹ ga˭jäh´ dsa˯kąąh´ he´ sɨɨyh˭:

—¿Hee˯ ga˭tëë´ jnääh¹ jëë´ jnääh¹ kyah¹? Kwąąt˜ kyah¹ ba´ hne˯ na˯.

5 He˯ją˯ ga˭jwä¹ Juda kuu´ ją˯ neh˭ gwah˭ jɯɯh˭, mah¹ ya˭hëëy¹ jee´ ją˯, ngooy¹ na´täy˯ che´ luuy´. 6 Ją˯ga´ ga˭jɯɯh¹ jmi˯dsa˯ kąąh´ he´ kuu´ ją˯ mah¹ ga˭jäyh´:

—Sa˭ le´ tøøh´jne´ kuu´la˯ ko̱˯jǫh´ kyąąh´ kuu´ he˯ kwëëh˜ dsa˯ Dio, jëëh´, ma˯hlääh´ jma˯ kyąąh´ kuu´ la˯.

7 He˯ją˯ ga˭tąąyh`juu¹ kwee˯ lay¹ ko̱o̱˯ hwa¹ kyąąh´kuu´ją˯ jee´ hąąy¹ dsa˯ chąą˯ ɥɥ´. Hwa¹ ją˯ ma´ chęę˯ hwa¹ kih¹ të˭ mɨ ¹hya˯. 8 He˯ją˯ lä˭jii̱h¹ jmɨɨ´ na¹, hwa¹ ją˯ chęę˯: Hwa¹ he˯ ga˭këë´ jma˯. 9 Lä˭ją˯ ga˭lä˭te¹ lä˭ko̱o̱˯ ga˭jäh´ Jeremía hi̱˯ ga˭ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹, ma´ ga˭jäyh´: “Ga˭ką̱y¹ gyii´gya´ kuu´ tøø˯, he˯ ma´ jmee´ dsa˯ Israel kwąąt˜ ko̱˯ją˯ jii̱h¹ kyęę´ jąą˯ dsa˯, 10 mah¹ ga˭lay¹ hwa¹ kih¹ të˭ mɨ ¹hya˯, lä˭ko̱o̱˯ mada˯ he˯ ga˭jmee´ Dio kin˭.”

Ga˭ką̱¹ Pilato ju¹dsoo´ kih¹ Jesús

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Ma´ cheh¹ Jesús cha´në´ lle´moh´, he˯ją˯ ga˭ngɨɨ´ lle´moh´ juu¹ kiyh¹:

—¿Che´ hne˯ he´ dsa˯jøøh¹ kyąą¹ dsa˯ judiu?

He˯ją˯ ga˭jęęh˯ Jesús juu¹ kiyh¹:

—Ma˯jäh´ ba´ hne˯.

12 Lä˭jëë˭ jmi˯dsa˯ kąąh´ kyąąh´ dsa˯gyɯɯh´ ma´ bąąyh˯ dsoo´, pero ni˭ miih˯ sa˭ cha˯ ga˭jęęh˯ Jesús. 13 He˯ją˯ ga˭jäh´ Pilato:

—¿Che´ sa˭ nuuh˯ joh´ juu¹ sa˭ hnoo˯ dsa˯ kyah¹?

14 Pero ni˭ ko̱o̱˯ mɨ ¹juu¹ sa˭ ga˭jęęh˯ Jesús kiyh¹, he˯ją˯ cha˯ga´miih˯ ma´ jëë˜ dsąh˭ Pilato. 15 Lä˭jë˭ jii̱h˜ ma´ të˯ jmɨɨ´ he˯ ku̱h˯ dsa˯ judiu borrego mäh¹ ma´ ląą˜ Pilato jąą˯ jee´ lä˭jëë˭ hi̱˯ tąąh´ neh˭ñe¹ hi̱˯ ma´ tɨh˜ dsë¹ dsa˯ ba´. 16 Jmɨɨ´ ją˯ ma´ hąą´ neh˭ñe¹ jąą˯ hi̱˯ ma´ chęę˯ Barrabá hi̱˯ ma´ hii´ juu¹ kih¹. 17 He˯ją˯ ga˭ngɨɨ´ Pilato juu¹ kih¹ hi̱˯ ga˭ku̱h¹ jee´ ją˯:

—¿Hii̱˯ hnooh˯ hnäh´ ląąn´? ¿Che´ ląąn´ Barrabá o che´ ląąn´ Jesús hi̱˯ chęę˯ Cristo? —ga˭jäh´ Pilato.

18 Jëëh´, lä˭la˯ ba´ ma˯ñey˯ he˯ na˯høøh´ ba´ dsa˯ he´ kih¹ Jesús, heh¹ ga˭ngëë¹ dsih´ ja´gooy˯. 19 Ma´ gya¹ Pilato në´ta´ kih¹, ma´ ga˭lloo¹ jąą˯ hi̱˯ ma´ kyę̱˯ juu¹ kih¹ mëy´, ma´ jäyh´:

—Jäh´ dsa˯më´ kyąąh¹: “Ta˭ bąąh` hñaah ¹ kyąąh´ dsa˯ñɯɯh˯ llu̱u̱¹ he´. Jëëh´, ta˭ ya˭jnä˭ ma˯këë¹ jnih´ na´høø´ jwërte.”

20 Pero jmi˯dsa˯ kąąh´ kyąąh´ dsa˯gyɯɯh´ ma´ tąąyh˯ dsa˯ juu¹ mah¹ wa´ ngɨɨy´ he˯ ląą´ Barrabá mah¹ wa´ju̱u̱´ Jesús. 21 Ko̱o̱˯ ka˯läh´ ga˭jäh´ Pilato:

—¿Hii̱˯ jee´ lä˭u̱u̱´ hnooh˯ hnäh´ ląąn´?

Lä˭jëë˭ ba´ ga˭jäh´:

—Ląą` Barrabá.

22 Mah¹ ga˭jäh´ Pilato sɨɨyh˭:

—¿Hee˯ na˯ jmeen` kyąąh´ Jesús hi̱˯ chęę˯ Cristo?

Ma´ jäyh´:

—Wa´ dsa˯tąąy´ dsoh´ hma˯cru˯.

23 Kǫǭ ka¯läh˝ ga˜jäh˝ lle´moh˝
he˝ sɨɨyh˜:
—¿Hee¯ hlɨɨh¹ ma¯jmee˝ dsa¯ la¯?
Pero cha¯ga´miih¯ mɨɨh´ ga˜tooh¹
dsa¯ he˝, ma´ jäyh˝:
—Tä̱ä̱y` dsoh˝ hma¯cru¯.

Ga˜jä̱˝ juu¹ jṵṵ˝ Jesús
(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

24 Ma´ jëë˜ Pilato sa˜ hii˜ liyh˜
kya̱a̱h´ dsa¯, cha¯ga´miih¯ ga˜chi¹
ga˜jwa̱a̱¹ dsa¯ he˝. He¯ja̱¯ ga˜ka̱y¹
miih¯ jmɨɨ¯, ga˜gyiyh¹ gooy¯ cha´në´
lä˜jëë̱¯ dsa¯ he˝, mah¹ ga˜jäyh˝:
—Sa˜ bä̱ä̱hn´ hñiin˜ kya̱a̱h´ jma¯
kih¹ dsa¯ llṵṵ¹ la¯. Na¯ hnɨɨh¹
ma¯na¯la¯ kwa̱a̱t˜ kyah¹ hnäh˝.

25 He¯ja̱¯ ga˜jäh˝ ga˜lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯
he˝:
—Wa´ na¯bä̱ä̱h` jnääh¹ jma¯
kiyh¹, lä˜kye̱¯ jǫǭ˝sɨɨh´ jnääh¹.

26 Ja̱¯ga´ ga˜lä̱ä̱¹ Pilato Barrabá
mah¹ ga˜jmeey˝ hih˜ ga˜jmi´ ga˜ba̱a̱¹
dsa¯ Jesús. Ma¯ngëë˝ he¯ ja̱¯,
ga˜ngëëy¹ Jesús ja´goo¯ hløø˝
mah¹ dsa¯tä̱ä̱y` dsoh˝ hma¯cru¯.
27 He¯ja̱¯ ga˜jä̱ä̱¹ hløø˝ kya̱a̱¹ Pilato
Jesús ta˜ në´ta´ kiyh¹, mah¹ ga˜kṵyh¹
lä˜jëë̱˜ hløø˝ lä˜ku´ lä˜jɨɨ¹ kiyh¹.
28 Hi˜ ga˜lle̱e̱¹ hløø˝ hmɨɨh¯ kih¹
Jesús mah¹ ga˜kye̱h¯ dsih˝ kǫǭ¯
hmɨɨh¯ gyṵṵ˝ läh¯ lä˜kǫh˝ he¯
kë̱h¯ rey. 29 Ga˜ka̱y¹ wɨɨ¯ tǫǭ˝
ga˜jmeey˝ kǫǭ¯ he¯ lɨh¯ mah¹
ga˜tooyh¯ lle´ Jesús lla¯ coron.
Ga˜tooyh¯ kǫǭ¯ hma¯tah¯ gooy¯
ra¯llṵṵ¹, ma´ jmä̱ä̱˜ dsih˝ lä˜kǫǭ¯
ja̱a̱¯ dsa¯ta´ jǫǫ̱h¹. Ja̱¯ga´ ga˜jṵṵyh¹
jnëy´ cha´nëy´ mah¹ ga˜mi˜kwa̱yh¹
ma´ jäyh˝:
—Peer˜ jǫǫ̱h¹ dsa¯ta´ kya̱a̱¹ dsa¯
judiu.

30 Ga˜ti´ ga˜hñe¹ dsih˝, ga˜ka̱y¹
hma¯tah¯ mah¹ ga˜bay¹ lley´.
31 Ma¯ngëë˝ ma¯mi¯kwa̱h¹ dsih˝,
ga˜lle̱e̱¹ dsa¯ hmɨɨh¯ gyṵṵ˝ he¯
ga˜kye̱yh¯ ja̱¯, mah¹ ga˜kye̱yh¯
ka¯läh˝ hmɨɨh¯ kiyh¹, ja̱¯ga´ ga˜jä̱ä̱y¹
na´tä̱ä̱y´ dsoh˝ hma¯cru¯.

Ga˜tä̱ä̱y¯ Jesús dsoh˝ hma¯cru¯
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Lä˜ ma´ ga˜hwë̱ë̱y¯ në´ta´ ja̱¯,
ga˜jë̱ë̱y¹ ja̱a̱¯ dsa¯ cha̱a̱¯ Cirene hi̱¯
ma´ che̱e̱¯ Simón. Ga˜jmee˝ hløø˝
bii¹ ga˜ka̱¹ dsa¯ he˝ hma¯cru¯ kih¹
Jesús. 33 Ga˜jä̱ä̱y¹ Jesús lä˜ ga˜të˝
jee´ che̱e̱¯ Gólgota, he¯ hnøø¹ jäh˜:
Moo¹ Lle´ Hlɨɨ˝. 34 Jee´ ja̱¯ ga˜kwëëh¹
dsih˝ jmɨɨ¯ jɨɨh¯ he¯ na¯ka̱a̱h˜
jmɨɨ¯ llih¹. Kǫǭ¯ ga˜hlɨyh˝ miih¯
ba´, sa˜ ga˜hiiy¹ ma´ hɨyh¹ jmɨɨ¯
ja̱¯. 35 Ma¯ngëë˝ ma¯tä̱ä̱¯ dsih˝
dsoh˝ hma¯cru¯, ga˜ti´ ga˜llooyh¹
hmɨɨh¯ kih¹ Jesús kooyh˜ suert.
Lä˜ja̱¯ ga˜lä˜te¹ lä˜kǫǭ¯ ga˜jäh˝
hi̱¯ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio: “Ga˜ti´
ga˜llooyh¹ hmɨɨh¯ kin˜ kya̱a̱h´
dsa¯kya̱a̱yh´, ga˜kooyh¹ suert mah¹
jëëy¹ hɨɨ¯ të̱ë̱¹ hmɨɨh¯ kin˜.” 36 Mah¹
ga˜ta̱a̱yh` ga˜høøy˝ jee´ ja̱¯.
37 Ga˜tøø̱¹ dsa¯ ta˜ gyɨɨh¹ lley´
kǫǭ¯ hwëh˝ he¯ jäh˝ ha¯ lä˜ la¹
dsoo´ he¯ bä̱ä̱h¯ dsih˝: “Hi̱¯ la¯
na¯ Jesús hi̱¯ la̱a̱¹ Dsa¯jøø̱h¹ kya̱a̱¹
dsa¯ judiu.” 38 Koo˝ kiyh¹, ma´ tøø̱˝
tǫ¹ hma¯cru¯ jee´ ma¯na¯ta̱a̱˜ ṵṵ¹
dsa¯hɨɨ¯, ja̱a̱¯ jwoo¹ ra¯llṵṵ¹ kiyh¹,
ja̱a̱¯ jwoo¹ ra¯kë̱h¹ kiyh¹. 39 Lä˜jë̱ë̱˜
hi̱¯ ma´ dsa¯ngëë˝ ta˜ ja̱¯ ma´ jiiyh˜
lley´ hi˜ ma´ mi¯kwa̱yh¹ kih¹ Jesús.
40 Ma´ jäyh˝:
—Hne¯ hi̱¯ ma´ tu¹ gwah˜ jɨɨh˜
mah¹ kya̱a̱h´ hnë¯ jmɨɨ´ ma´ chooh´,
lä̱ä̱` hñaah¹. Jña̱a̱` në´ hma¯cru¯ na¯,
cher´mah¹ dsoo˝ la̱a̱h¹ Jǫǭ˝ Dio.

41 Ja̱¯ba´ lä˜ja̱¯ ga˜jmee˝ lä˜jë̱ë̱˜
dsa¯ka̱a̱h´ kya̱a̱ ¹ jmi¯dsa¯ kya̱a̱h´
ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley, kya̱a̱h´ lä˜jë̱ë̱˜
dsa¯gyɨɨh´, ma´ jäyh˝:
42 —Ga˜lä̱ä̱y¹ ba´ jñah˝ dsa¯ mah¹
sa˜ liyh˜ lä̱ä̱y¹ hñiiy˝. Cher´mah¹
dsoo˝ la̱a̱y¹ Dsa¯jøø̱h¹ kya̱a̱¹ dsa¯
Israel, wa´ jña̱a̱y¹ hñiiy˝ na¹ dsoh˝
hma¯cru¯, ja̱¯ga´ lä˜he̱e̱h˝ jne´ kiyh¹.

43 Ga˗kąy¹ o⁻jøh˗ dsë⁻ kih¹ Dio.
He⁻ją⁻ cher´mah¹ Dio hnääy¹, hñii´
Dio wa´ lą̈ąy¹ na¹, jëëh´ he´ ba´ hñiiy´
ma´ jäyh´ ląąy¹ Joo´ Dio.
44 Lä˗ją⁻ ka⁻läh´ ga˗mi˗kwąh¹ hi⁻
hii⁻ hi⁻ ma´ tąą˗ jyoh´ hma⁻cru˜
koo´ kiyh¹.

Ga˗juu¹ Jesús
(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Ma´ ga˗të´ llą¹hyoo˗, lä˗kąą⁻
jmɨ⁻gyuu˗ ga˗nuu⁻ lä˗jiih¹ ga˗të´
ko⁻hi´ hnë⁻ ta˗ ga˗hloo´. 46 Ją⁻ba´
hor˜ ją⁻, ga˗hlëëh´ Jesús koo⁻
ki⁻gąą⁻, ga˗jäyh´:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —
he⁻ la⁻ hnøø¹ jäh˗: Dio kyąąn˗, Dio
kyąąn˗, ¿he⁻la¹ ma⁻bęęh˗ jnä´?
47 Ko⁻lląą´ hi⁻ ma´ tą̈ą̈h´ jee´ ją⁻
ga˗nuuy´ he⁻ ga˗hlëëyh´, he⁻ją⁻
ga˗jäyh´:
—Jëë`da´, tëëyh˜ Elía.
48 Lä˗chąh´ ją⁻ ngoo¹ ko⁻chih´
jąą⁻ dsa⁻kyąąyh´, ga˗kąy¹ koo⁻
wa´joo⁻, ga˗mi˗gyuyh´ joo⁻ kyąąh´
jmii⁻ jiih⁻. Ga˗lla˗lley¹ lle´ hma⁻
mah¹ ga˗chooy´ ma´ hih¹ Jesús.
49 Ko⁻lląą´ ma´ jäh´:
—Ta˗ jmą̈ą̈y˗ he¹. Wa´ jëë´ da´ jne´
che´ jä˗ Elía mah¹ lą̈ą̈y¹.
50 Koo⁻ ka⁻läh´ ga˗hooh¹ Jesús
koo⁻ ki⁻gąą⁻, ją⁻ga´ ga˗ngëëy¹
jmɨ⁻lle´ kiyh¹. 51 Lä˗chąh´ ją⁻
ga˗gii⁻ hmiih⁻ he⁻ ma´ na⁻jnë⁻
llah¹ gwah˗, ga˗løø¹ ta˗ gyuuh¹
lä˗ ga˗të´ hwa¹. Ga˗jeh¹ wii´
jwërte hwa¹ lä˗jiih¹ ga˗lląą´ kuu´
hloo⁻. 52 Hi˗ ga˗na´ to⁻høø⁻ kih¹
jwęę´ hi⁻ na⁻jngëë¹ kyąą¹ Dio
mah¹ ga˗lä˗jiiyh` hi⁻ ma´ na⁻juu´.
53 Lä˗chąh´ ją⁻ ga˗hwęę⁻ hi⁻ he´
neh˗ to⁻høø⁻ ma´ ga˗lä˗jiih` Jesús,
ją⁻ga´ ga˗nääy`ta˗ jee´ jwii⁻ na⁻jngii
¹ jee´ ga˗mi˗jnääy⁻ hñiiy´ jee´ kih¹
jwęę´ dsa⁻. 54 Ga˗jwąąyh¹ jwërte
juu´ hløø´ kyąąh´ dsa⁻kyąąyh´ hi⁻
ma´ hą̈ą̈˜ Jesús, ma´ ga˗jeh¹ wii´ hwa¹
hi˗ ma´ ga˗jëëy¹ lä˗jë˗ he⁻ ga˗la¹ ją⁻.
Ga˗jäyh´:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo´, he´ ba´ Joo´ Dio
na⁻.
55 Ko⁻niih˜ ga´ ją⁻ ma´ tą̈ą̈h´
ka⁻läh´ jwęę´ dsa⁻më´ hi⁻ ma´ jëë˜.
Dsa⁻më´ he´ ya˗nää¹ kyąąh´ Jesús
lä˗ ga˗të´ hwa¹ Galilea. Hi⁻ he´
ma´ jmee˗ ta´he¹ kiyh¹. 56 Jee´ ją⁻
ma´ hą̈ą̈´ María Magdalena kyąąh´
María choo¹ Jacobo kyąąh´ José,
kyąąh´ choo¹ chih⁻ kyąą¹ Zebedeo.

Ga˗hąąy¹ Jesús
(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Ta˗ ga˗hloo´ jmii´ ją⁻, ja¹ jąą⁻
dsa⁻ cha⁻ kuu´ hi⁻ ma´ chąą⁻
Arimatea hi⁻ ma´ chęę⁻ José. Hi⁻
he´ ka⁻läh´ ga˗ląą¹ discípulo kyąą¹
Jesús. 58 Ñee´ dsa⁻ he´ na´hlëëh´
kyąąh´ Pilato mah¹ kway¹ jwë¹
jyooy¹ jmɨ⁻ngo¹ kih¹ Jesús dsoh´
hma⁻cru˜. Ga˗kwa´ bih¹ jwë¹ mah¹
kooy˗ jmɨ⁻ngo¹ kih¹ Jesús. 59 He⁻ją⁻
ga˗jyoo¹ José he´ jmɨ⁻ngo¹ kih¹
Jesús mah¹ ga˗lą̈ą̈y⁻ koo⁻ ta⁻jmaah`
na⁻jngii ¹. 60 Mah¹ ga˗tąąyh⁻
neh˗ koo⁻ to⁻høø⁻ hmëë´ he⁻
ma´ na⁻hë⁻ kiyh¹ në´ kuu´ hloo⁻.
Ma⁻ngëë´ he⁻ ją⁻, ga˗bäy¹ koo⁻ mɨ
¹kuu´ juuh⁻ mah¹ ga˗jlëy¹ ho´too⁻
ją⁻. Ją⁻ga´ ngaayh¹. 61 Cha´në´
kih¹ to⁻høø⁻ ją⁻, ma´ gya¹ María
Magdalena kyąąh´ ga´ jñah´ María.

Ma´ tą̈ą̈h´ hløø´ høø˗ to⁻høø⁻

62 Ma´ ga˗jnä¹ jyoh´ jmii´,
ga˗lla˗nää¹ jmi⁻dsa⁻ kąąh´ kyąąh´
dsa⁻ fariseo cha´në´ Pilato.
Ma⁻goh˜ jmii´ he⁻ ma´ mi⁻llu¹ dsa⁻
hñii´ kih¹ jmii´ he⁻ tęęyh⁻ dsëy¹.
63 Mah¹ ga˗siiyh˗:
—Ma⁻lä⁻dsooh˜ dsë⁻ jnääh¹ he⁻
ga˗jäh´ hi⁻ ta⁻juu¹ he´. Lä˗koo⁻ ma´
chąąy⁻ ga˗jäyh´: Ga´ ma⁻hya⁻ hnë⁻
jmii´ na⁻juun´, lä˗jiihn´ ka⁻läh´.
64 He⁻ją⁻ jmee´ mada⁻ høø¹ dsa⁻
to⁻høø⁻ lä˗jiih¹ të¹ hnë⁻ jmii´. Jëëh´,
goo⁻ la¹ wa´ra⁻ ga˗lla˗nää¹ discípulo
kyąąy¹ ta˗la˗ hwë¹, llęęy˗ hlii´ mah¹

mi¯gaa̱y˗ dsa¯, jäyh˗: “Ma¯lä¯jiiyh̀
ba´ jee´ kih¹ hi̱¯ ma¯na¯juu̱´”. Lä˗ja̱¯
le´ juuy¹ cha¯ga´miih¯ lä˗ko̱h´ ga´
he¯ ga˗juu¹ Jesús lä˗ ma´ to¯në´.
65 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Pilato siiyh˗:
—Hii̱¯ hløø´ tä̱ä̱h´ na¯. Go¯jä̱ä̱y˗
mah¹ høøy¹ to¯hø̱ø̱¯ ha¯ ko̱h´ jii̱ih¹
le´.
66 He¯ja̱¯ ga˗nääy¹ kyaa̱h´ hløø´
jee´ la¹ to¯hø̱ø̱¯ mah¹ høøy¹ kwee¯.
Ga˗jmeey´ lii˜ hoo´ to¯hø̱ø̱¯ mah¹
sa˗ tä¹ dsa¯ goo¯. Hi˗ ga˗llaa̱y¹ hløø´
høø¹ ka¯läh´.

28

Ga˗lä˗jiih̀ Jesús
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Ma¯goh˜ jmii´ he¯ tee̱¯ dsa¯
dsë¹, lä˗ko̱h´ ga˗jnä¹ to¯në´ jmii´
kih¹ seman˜, ngoo¹ María Mag-
dalena kyaa̱h´ jñah´ María na´jëëy¯
to¯hø̱ø̱¯. 2 Ni˗ sa˗ lii˜ ga´ ma´ ga˗jeh¹
wii´ jwërte hwa¹. Ga˗jñaa̱¹ gyuuh¹
jaa̱¯ ángel kyaa̱¹ Dio. Ma´ ga˗llooy¹
jee´ ma´ la¹ to¯hø̱ø̱¯, ga˗bäy¹ mi¹ku̱u̱´
he¯ ma´ na¯jnë¯ mah¹ ga˗gyay¯ në´
kih¹. 3 Ángel he´ ma´ jnä̱ä̱´ lä˗ko̱h´
je¯ñih¹. Sa´hmiih¯ kiyh¹ ma´ la¹
tø¯jlëë̱¯ lä˗ko̱o̱¯ tøø¯ tu´hmoo¯.
4 Ma´ ga˗jëë¹ hløø´ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´
høø˗ jee´ ja̱¯ ga˗lä˗goyh˗ jwërte
lä˗jiih¹ ga˗jlä̱ä̱y¹, ga˗saa̱¹ ga˗jaa̱y¹
hwa¹ lä˗ko̱h´ hi̱¯ na¯juu̱´ ba´. 5 Mah¹
ga˗jäh´ ángel siiyh˗ dsa¯më´ he´:
—Ta˗ wa´ ga̱h¹ hnäh´. Ma˗ ba´
jnä´, ma¯ya¯nääh¹ hnäh´ hnaah˗
hnäh´ Jesús hi̱¯ ga˗tä̱ä̱¯ dsa¯ dsoh´
hma¯cru¯. 6 Sa˗ chaa̱¯ jee´ la¯,
hii̱¯ ma¯lä¯jiih̀ lä˗ko̱o̱¯ ga˗jäyh´
jä̱ä̱¹. Ya¯nää´ hnäh´ ya¯jëë̀ jee´
ga˗kyaa̱¯ dsih´. 7 Mah¹ go¯nää´
hnäh´ ko¯chih´ go¯jmeeh̀ hnäh´
juu¹ kih¹ lä˗jëë̱˗ discípulo kyaa̱y¹ he¯
ma¯lä¯jiiyh̀ jee´ kih¹ hi̱¯ na¯juu̱´.
Hii̱¯ dsoo¹ dsa¯jä̱ä̱̀ hnäh´ ta˗ Galilea.
Jee´ ja̱¯ jëë̱h¹ hnih´. He¯ la¯ na¯ juu¹
he¯ ma¯jmeehn¹ kyah¹ hnäh´.

8 Ma¯la˗ ma¯jëë˗ dsa¯më´ he´
neh˗ to¯hø̱ø̱¯ ja̱¯, ga˗jwaa̱yh¹
jwërte hi˗ ta˗ ko̱¯taa̱¯ ga˗jëë̱´ dsëy¹
go¯te˜. Mah¹ ga˗nääỳ cha¯hliiy˗
na´jmeeyh´ juu¹ kyaa̱¹ jnäähˈ. Jee´
ga˗nääỳ ja̱¯, 9 ga˗mi˗jnää¯ Jesús
hñii´ ta˗ cha´nëy´, ga˗jmeey´ Dio
kih¹. Hi˗ dsa¯më´ he´ ga˗nää¹ chu̱h˗
mah¹ ga˗iiy¹ tii´ Jesús, ga˗jmeey´
juuh¯ kiyh¹. 10 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús
siiyh˗:
—Ta˗ wa´ ga̱h¹ hnäh´. Go¯nää̀
hnäh´ go¯jmeeh̀ juu¹ kih¹ øø̱hn¹
mah¹ wa´ lla¯nääỳ ta˗ Galilea. Jee´
ja̱¯ jëë̱y¹ jnä´.

Ga˗juu¹ dsa¯, ga˗jäyh´ ga˗hëë̱¹
discípulo hlii´ kyaa̱¹

11 Ma¯ngëë´ ma¯nääỳ ja̱¯,
ko̱¯llaa̱´ hløø´ hi̱¯ ma´ høø˗ to¯hø̱ø̱¯,
na´nää¹ ta˗ jee´ jwii¯ na´jmeeyh´
juu¹ kih¹ dsa¯kaa̱h´ kyaa̱¹ jmi¯dsa¯
lä˗jë˗ he¯ ga˗la¹. 12 He¯ja̱¯ ga˗ku̱h¹
jmi¯dsa¯ he´ kyaa̱h´ dsa¯gyuuh´
ga˗jwaa̱yh´ juu¹, mah¹ ga˗kwëëyh¹
cha¯miih¯ kuu´ lä˗jëë̱˗ hløø´ he´.
13 Mah¹ ga˗taa̱yh¯ juu¹:
—Hnäh´ ba´ na¯ jwah¹:
“Ta´ko̱¯jiih¹ na¯gwii̱¯ jnäähˈ,
ga˗lla˗nää¹ discípulo mah¹ ga˗hëëy¹
hlii´ kyaa̱y¹”, lä˗ja̱¯ jwah¹ hnäh´.
14 Cher´mah¹ ga˗lä˗ñe˗ lle´moh´
lä˗jë˗ he¯ ma¯la¯, ma¯ñe´ ba´ jnäähˈ
ha¯ lä˗ chiih´ jnih´ mah¹ sa˗ bä̱ä̱yh˗
hnäh´.
15 Ga˗ka̱¹ ba´ hløø´ he´ kuu´
ja̱¯, mah¹ ga˗jmeey´ lä˗ko̱o̱¯ juu¹
he¯ ga˗taa̱h¯ dsih´. He¯ja̱¯ lä˗
ma¯cho̱o̱h¯ ja̱¯ba´ dsa¯ judiu juu¹
ta¯juu¹ ja̱¯, lä˗jiih¹ na¹.

Ga˗chee̱¹ Jesús discípulo kyaa̱¹
mah¹ dsa¯ka̱y˗ juˈhmëë´ lä˗kaa̱¯
jmii¯gyuu˗
(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16 Lä˗jëë̱˗ gya˗kaa̱˗ jnäähˈ ga˗nøø¹
jnäähˈ ta˗ Galilea, ta˗ moh´ jee´
ga˗jmee´ Jesús mada¯ he¯ dsa´nøø¹
jnäähˈ. 17 Lä˗ ma´ ga˗jëë̱´ jnäähˈ

ga˗jmee´ jnääh˫ juuh¯ kiyh˫, pero
ko̱¯lla̱a̱´ dsa¯kya̱a̱hn´ ma´ jmee˗ to̱˫
dsë˫. 18 He¯ja̱¯ ja˫ Jesús chu̱h˗ kya̱a̱˫
jnääh˩ mah˫ ga˗siiyh˗ jnääh˩ lä˗la¯:
—Ma¯na¯ngën ˩ jwë˫ jmeen`
hih˗ kih˫ lä˗jëë̱˗ hi̱¯ tä̱ä̱h´ gyuuh˩
hwa˫. 19 He¯ja̱¯ jwahn˗, go¯nää´
hnäh´ go¯kwa´ hnäh´ juu˩ lä˗ka̱a̱¯
jmɨ¯gyuu˗ jee´ tä̱ä̱h´ dsa¯, mah˫
lä˗jwë̱ë̱´ discípulo kya̱a̱n˗. Ja̱¯
cha̱a̱yh` jmii¯ lä˗ko̱o̱¯ mada¯ he¯
jmee˗ Tää`, kya̱a̱h´ Jo̱o̱y´, hi˗ kya̱a̱h´
Jmɨ¯lle´ Na¯jngii˩. 20 Ja̱¯ mi¯të̱ë̱h˩
hnäh´ he¯ mi¯tey˫ lä˗jë˗ mada¯ he¯
ma¯jmeen˫ kyah˫ hnäh´. Mah˫ hii̱¯
jnä´ hä̱ä̱n´ jee´ kyah˩ hnäh´ ga˗lä˗jë˗
jmii´, lä˗jii̱h˩ lla̱a̱˗ jmɨ¯gyuu˗. Wa´ la˩
lä˗ja̱¯.

San Marcos
Ju'hmëë´ kih¹ Jesús he¯ ga˖sɨɨ´ Marcos

Ma´ kwa˖ Jwąą¯ juu' jee´ la' hwa¹ kii˖
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Jee´ la¯ ma¯løø¹ ju'hmëë´ kih¹
Jesucristo Jǫǫ´ Dio, 2 lä˖kǫǫ¯ ga˖jäh´
Isaía hi¯ ga˖ngëë¹ juu' kih¹ Dio:
Chęęn¯ jąą¯ hi¯ dsa¯kwa˖ juu' kin˖.
Hi¯ he´ dsoo¹ ta˖ cha´nëh´ mah¹
mi¯lluy¹ jwë' kyah¹.
3 Kii¯ nɨɨh˖ kǫǫ¯ lle´ he¯ hlëëh˖
hwa¹ kii˖ jee´ sa˖ kwa˖ ni˖
miih¯:
"Mi¯llu` hnäh´ jwë' kih¹ Dsa¯jǫǫh'
jnän`,
mi¯llɨɨ` hnäh´ hñaah¹ mah¹ jäy˖
kǫ¯dsoo´ jwë'", ga˖jäyh´.
4 Ma´ choo˜ Jwąą¯ jmɨɨ¯ kǫǫ¯
hwa¹ kii˖ jee´ sa˖ kwa˖ ni˖ miih¯.
Ga˖kway´ juu' he¯ sąą˖ dsa¯ jmɨɨ¯
hi˖ ga˖hlęęyh¹ dsa¯ mah¹ wa´
dsa¯jęęyh˜ kyąąh´ Dio mah¹ kǫǫ˖
Dio dsë¹ kih¹ dso´kye¯ kiyh¹. 5 Jwęę´
dsa¯ ga˖lla˖nää¹ jee´ ma´ cheh'
Jwąą¯. Ga˖lla˖nää¹ hi¯ chąą¯ jee´
jwɨɨ¯ mäh¯ he¯ na¯hęę¯ hwa¹ Judea
hi˖ lä˖ją¯ hi¯ chąą¯ Jerusalén
ka¯läh´. Lä˖jęę˖ dsa¯ he´ ma´
mi¯jnääy˖ he¯ hlɨɨh' he¯ ma´ jmeey˖
hi˖ ga˖chąą¹ Jwąą¯ jmɨɨ¯ dsa¯ he´
cha´jmɨɨ¯ Jordán.
6 Hmɨɨh¯ kih¹ Jwąą¯ ma´ la' kyąąh´
jñu¯ camey˜ hi˖ ma´ hä´ loo¯ tuyh¹.
Ma´ kuyh¯ iih¯ hi˖ ma´ hiyh˜ jmɨh'
tah¹ he¯ ma´ cha¯ moh´. 7 Juu' lä˖la¯
ma´ kway˖, ma´ jäyh´:
—Kęę¯ ga´ jä˖ jąą¯ hi¯ jǫǫh' ga´
lä˖kǫh´ ga´ jnä´. Hi˖ ni˖ sa˖ tę´dsęęn¹
chiihn´ mah¹ llen` loo¯ he¯ hä´ tɨɨy´.
8 Ma˖ra˖ ju'dsoo´ chąąn´ hnäh´ jmɨɨ¯
kyąąh´ jmɨɨ¯ ba´, pero hi¯ jä˖ kęę¯
ga´ ki˖ jnä´, hi¯ he´ chąą¹ hnäh´ jmɨɨ¯
kyąąh´ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ'.

Jwąą¯ ga˖chąą¹ Jesús jmɨɨ¯
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 Ga˖lloo¹ kǫǫ¯ jmɨɨ´ ya˖hęę¹
Jesús kǫǫ¯ jwɨɨ¯ he¯ chęę¯ Nazaret
he¯ na¯hęę¯ hwa¹ Galilea, ngooy¹
mah¹ ga˖choo¹ Jwąą¯ jmɨɨ¯ kiyh¹
cha´jmɨɨ¯ Jordán. 10 Ma´ ya˖hęę¹
Jesús cha´jmɨɨ¯, lä˖chąh´ ją¯ ga˖jëëy¹
ga˖na´ gyɨɨh', ga˖jyoo¹ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ¹ në´ kiyh' ląą¹ lä˖kǫǫ¯ jąą¯
juu¯. 11 Hi˖ ga˖lä˖nɨɨh´ kǫǫ¯ juu'
he¯ ja¹ gyɨɨh', he¯ ma´ jäh´:
—Hne¯ ląąh¹ gyɨɨ¯ kyąąn˖ hi¯
hnaan˖. Peer˖ chąąn¯ llu¹ kyąąh´
hne¯.

Ga˖ką¹ hi¯sa˖llɨ¹ dsë¹ Jesús
(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Lä˖chąh´ ją¯, ga˖jøø¹ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ ' kih¹ Jesús ta˖ hwa¹ kii˖.
13 Jee´ ją¯ ga˖jäy´ tǫ'loo¹ jmɨɨ` jee´
chąą¯ jah´ hąą' mah¹ ga˖ką¹ Tana´
dsë¹ Jesús. Hi˖ ga˖lla˖nää¹ ángele hi¯
ma´ jmee˖ ta´he¹ kih¹ Jesús.

Ga˖løø¹ Jesús kway˖ juu' hwa¹ Galilea
(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Ma¯ngëë´ ma¯tąąh¯ dsa¯
Jwąą¯ neh˖ñe ', ngaah¹ Jesús ta˖
hwa¹ Galilea na´kway¯ ju'hmëë´
lä˖kǫǫ¯ jąą˖ Dio dsa¯ lä˖hih˖ kih¹.
15 Ga˖jäyh´ lä˖la¯:
—Ma¯dsęę¹ jmɨɨ´, he¯ tøøhn´ na'
he¯ jąą˖ Dio dsa¯ lä˖hih˖ kih¹. Jęęh`
hnäh´ kih¹ Dio mah¹ hęęh` hnäh´
ju'hmëë´ kiyh¹.

Ga˖tëëh¹ Jesús kyęę´ dsa¯ hi¯ ma´ jwä˜hma¹
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 Jee´ hąą´ Jesús jwë' ngoo¹ ta˖
cha´hoo´ jmɨ¯jɨɨh¯ he¯ hla¯ hwa¹
Galilea, jee´ ją¯ ga˖jęęy¹ Simón Pee´
kyąąh´ Andre´ øøyh¯, ma´ tąąyh´
jwäy˜ hma¹, jëëh´ he¯ ją¯ ba´ ma´ la'
ta´kiyh'. 17 Mah¹ ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖:
—Ya¯nääh´ hnäh´ kyąąh´ jnä´
mah¹ mi´tęęn¹ hnäh´ ha¯ lä˖ jmeeh'
hnäh´ mah¹ lęęh˖ hnäh´ dsa¯, lla¯
he¯ ma´ lęęh˖ hnäh´ hmooh¯.

18 Lä˭chąh˝ jąˉ ga˭kyeyˉ sa´hma¹
kiyh¹ mah¹ ga˭näây¹ kyąąh´ Jesús.
19 Maˉngëë˝ gyih¹ kǫˉnɨɨhˉ,
ga˭jëëy¹ Jacobo kyąąh´ Jwąąˉ jǫǫ˝
Zebedeo ma´ tąąyh´ neh˭ na´moo˝,
ma´ hmiiyˉ sa´hma¹ kiyh¹. 20 Jesús
ga˭tëë¹ kiyh¹ hi˭ chąh˝ ba´ ga˭jmeey˝
kǫˉjǫh˝ kyąąyh´. Ga˭jä˝ ba´ Zebedeo
jmiiyˉ neh˭ na´moo˝ kyąąh´ lä˭jëë˭
hɨˉ ma´ jmee˭ ta´ kiyh¹.

Ga˭lleęˉ Jesús jąąˉ jmɨˉlle˝ hlɨɨh¹ kih¹ jąąˉ dsaˉ
(Lc. 4:31-37)

21 Ga˭lla˭nääy¹ jwɨɨˉ Capernaum
jmɨɨ´ jąˉ. Hi˭ ma´ ga˭të˝ jmɨɨ´ heˉ
tęęhˉ dsaˉ dsë¹ ga˭he¹ Jesús neh˭
gwah˭ mähˉ, hi˭ ga˭lววy¹ hlëëyhˉ
dsaˉ. 22 Peer˭ ma´ dsąąˉ dsëy¹
ma´ nuuyˉ nɨɨh˝ kih¹ Jesús. Jëëh˝
ma´ hlëëyhˉ dsaˉ lä˭kǫh˝ jąąˉ hɨˉ
jmee˭ hih˭ ba´, ją˭ lä˭kǫh˝ ma´ jmee˭
taˉjwoh¹ kyąą¹ ley. 23 Neh˭ gwah˭
jąˉ, ma´ hąą´ jąąˉ dsaˉñɨɨhˉ, hɨˉ
ma´ kyęˉ jmɨˉlle˝ hlɨɨh¹. Ga˭hlëëyh˝
kǫǫˉ kɨˉgąąˉ, 24 ga˭jäyh˝:

—Ta˭ kąąh˭ jnääh¹, Jesús dsaˉ
Nazaret. ¿Che´ maˉñeh¹ mah¹
mi´lląąh¹ jnääh¹? Kyɨɨn˭ ba´ hneˉ.
Hneˉ ba´ he˝ hɨˉ naˉjngëë¹ kyąą¹
Dio.
25 Ga˭jɨɨh¹ Jesús kih¹ jmɨˉlle˝
hlɨɨh¹ he˝, ga˭sɨɨyh˭:

—Ta˭ tooh˝ mɨɨh´, goˉhęę¹ jee´
hąąh´ kih¹ dsaˉñɨɨhˉ naˉ.
26 Heˉjąˉ ga˭gwa˝ ga˭gyąą˝
dsaˉñɨɨhˉ he˝ ga˭jmee˝ jmɨˉlle˝
hlɨɨh¹ kiyh¹, ga˭hooyh¹ kǫǫˉ kɨˉgąąˉ,
jąˉga´ ya˭hęęy¹. 27 Lä˭jëë˭ dsaˉ ma´
tąąh´ jëëˉ dsąh˭, ga˭ngɨɨy´ juu¹ kih¹
dsaˉkyąąyh´, ga˭jäyh˝:

—¿Heeˉ ba´ juu¹ naˉ? Hmëë˝ ba´
la¹ juu¹ naˉ. Peer˭ bęę˝ juu¹ kiyh¹,
lä˭kyęˉ jmɨˉlle˝ hlɨɨh¹ jmeey˭ hih˭
kih¹ mah¹ nɨɨh´ kiyh¹.
28 Chąh˝ ba´ ga˭lä˭cha˭ juu¹ kih¹
Jesús lä˭kąąˉ hwa¹ Galilea.

Ga˭miˉhląą´ Jesús maˉchoo¹ Simón Pee´
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Ma´ ya˭hęę¹ Jesús neh˭ gwah˭
mähˉ, ngooy¹ kyąąh´ Jacobo
kyąąh´ Jwąąˉ cha´neh˭ kih¹ Simón
kyąąh´ Andre´ ววyhˉ. 30 Maˉchoo¹
Simón ma´ kyąą¹ dsaah´ lliiˉ,
heˉjąˉ ga˭jmeey˝ juu¹ kih¹ Jesús.
31 Ngoo¹ Jesús jee´ kyąąy¹, ga˭sǫǫyh¹
gooˉ dsaˉmë˝ he˝ ga˭chąąyhˉ hi˭
lä˭chąh˝ jąˉ ya˭hɨɨ¹ lliiˉ kiyh¹ hi˭
ga˭lววy¹ jmeey˭ ta´he¹ kih¹ lä˭jëë˭.

Ga˭miˉhląą´ Jesús jwęę˝ hɨˉ dsaah´
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Ta˭ ga˭hloo˝ jąˉ, lä˭ ma´
ga˭hmää`hyooˉ, na´nää¹ jwęę˝ dsaˉ
na´jąąˉ dsaˉdsaah´ cha´ně˝ Jesús hi˭
lä˭jąˉ na´jąąyˉ hɨˉ ma´ kyęˉ jmɨˉlle˝
hlɨɨh¹. 33 Jwęę˝ dsaˉ chąąˉ jee´
jwɨɨˉ jąˉ na´nää¹, ga˭kąyh¹ goˉteˉ
ho´hneˉ. 34 Ga˭miˉhląą´ Jesús jwęę˝
dsaˉ hɨˉ ma´ dsaah´ kyąąh´ naˉku´
naˉngɨɨ¹ dsoo´. Hi˭ ga˭hwęęy¹ jwęę˝
jmɨˉlle˝ hlɨɨh¹ hɨˉ ma´ jąąˉ dsaˉ.
Sa˭ ga˭kwa´ Jesús jwë¹ ma´ hlëëh¹
jmɨˉlle˝ hlɨɨh¹, kih¹ heˉ kyɨɨˉ bih¹
Jesús.

Ga˭kwa´ Jesús juu¹ neh˭ gwah˭ mähˉ
(Lc. 4:42-44)

35 Tiihˉ goˉteˉ, hwë¹ ga´ lä˭jąˉ,
ya˭hęę¹ Jesús jwɨɨˉ jee´ ma´ gyay¹
jąˉ, ngooy¹ kǫǫˉ moh˝ jee´ sa˭
chąąˉ dsaˉ na´ngɨɨy´ kiyh¹ kih¹
Dio. 36 Heˉjąˉ ngoo¹ Simón kyąąh´
dsaˉkyąąyh´ na´hnääyhˉ Jesús.
37 Ma´ ga˭jnąąyh˭ Jesús, ga˭sɨɨyh˭:

—Jwęę˝ dsaˉ tąąh´ hnaahˉ hneˉ
jee´ oo˭.
38 Heˉjąˉ ga˭jäh˝ Jesús:

—Man`ta˭ jee´ jyoh˝ jwɨɨˉ lä˭kąąˉ
jąh˭ laˉ, na´kąn` juu¹ laˉ kaˉläh˝.
Jëëh˝, kih¹ heˉ laˉ ba´ jąˉ maˉjanˉ.
39 Ma´jąˉ ga˭ngëë˝ Jesús lä˭kąąˉ
hwa¹ Galilea, ma´ kway˭ juu¹ neh˭
gwah˭ kih¹ dsaˉ judiu hi˭ ma´
hwęęyˉ jmɨˉlle˝ hlɨɨh¹ kih¹ dsa˭.

Ga˖mi˖hläąą˝ Jesús jąą˜ hi˜ ma´ dsaah´ hmih˩ høø˜
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

40 Jąą˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ ma´ dsaah´
hmih˩ høø˜ ga˖mi˖jęęy˜ Jesús,
ga˖jůůyh˩ jnëy´ cha´në´ Jesús,
ga˖chůůy˝ kyąąh´:
—Cher´mah˩ le˝, lęh˩ ba´ hne˜
cheh˥ dsoo´ he˜ mi˜sąh˝ jnä˝ —
ga˖jäyh˝.
41 Peer˖ ga˖lä˖ñih˝ dsë˩ Jesús kih˩
dsa˜ he˝, ga˖kyey˜ gooy˜ në´ kiyh˥,
mah˩ ga˖jäyh˝:
—Le˝ ba´. Wa´ dsa˜che` dsoo´ he˜
mi˜sąh˝ hne˜.
42 Lä˖chąh˝ ma´ ga˖hlëëh˝ Jesús
ją˜, ga˖ąąh˩ go˜te˜ hmih˩ høø˜
ją˜. 43 Jąą˩ ją˜ga´ hiyh˥ juu˥ kih˩
dsa˜ he˝, ga˖tąąyh˜ cha˜miih˜ juu˥.
44 Ga˖jäyh˝ siiyh˖:
—Jëë` da´, ta˖ jwii˝ ni˖ jąą˜ dsa˜
he˜ ma˜hląąh´. Gwa˜ go˜hąąh`
hñaah ˥ kih˩ jmi˜dsa˜ ba´. Kyę˜
miih˜ he˜ kwëëh ˥ hnih˝ mah˩
mi˜llůůy˩ hne˜ lä˖kǫh˝ lle` ley
kih˩ Moisé. Lä˖ją˜ go˜jmee´ mah˩
lä˖ñey˜ ma˜ją˩ kyah˩.
45 Hi˖ ngoo˩ dsa˜ñuuh˜ he˝. Chąh˝
ba´ ga˖løøy˩ jmeey˖ juu˥ ha˜ lä˖
ga˖la˩ kiyh˩. Kih˩ he˜ją˜, mo˖so˖
ga˖la˩ ma´ dsoo˥ Jesús jnä˝hä˝ jyoh˝
jwii˜, jëëh˝ ma´ dsa˜kůh˩ jwęę˝ dsa˜.
Ta˖ jee´ sa˖ chąą˜ dsa˜ ba´ ma´
ngëy˖. Pero ma˖ra˖ he˜ ga˖lla˖nää˩
ba´ dsa˜ chąą˜ ta˖ jee´ jyoh˝ ma´
hnaayh˜.

2

Ga˖mi˖hläąą˝ Jesús jąą˜ hi˜ sa˖ liih˜ goo˜ tii´
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

1 Ga˖hya˜ ga´ miih˜ jmii´ ją˜ga´
ga˖lląąh˩ Jesús ka˜läh˝ jwii˜ Ca-
pernaum hi˖ ga˖nuu˝ dsa˜ gyay˩
cha´neh˖. 2 Lä˖chąh˝ ją˜ ga˖kůh˩
jwęę˝ jwërte dsa˜ mah˩ ga˖kąyh˥
cha´neh˖ lä˖jiih˥ sa˖ ga˖lä˖joo˖
ho´hne˜ jee´ ma´ dsa˜tąąyh` hi˖
ga˖løø˩ Jesús kwa˖ juu˥. 3 Hor˜ ją˜
ga˖lla˖nää˩ kyęę˝ dsa˜ jąą˖ jąą˜
hi˜ dsaah´ hi˜ sa˖ liih˜ goo˜ tii´.
4 Sa˖ ga˖la˩ ma´ dsa˜nääy˩ chůh˖
kih˩ Jesús, kih˩ he˜ ma˜na˜kąh˥
dsa˜. He˜ją˜ ga˖wii˩ dsa˜ he˝
gyuuh˥ hne˩ ją˜, mah˩ ga˖jñiyh˩
miih˜ ka´luu´ hne˥ jee´ gya˥ Jesús.
Ta˖ jwë˝ ją˜, ga˖jñąąy˩ dsa˜dsaah´
he˝ lä˖ ma˜kyąąy˥ ją˜ në´ jii´ kiyh˥.
5 Ma´ ga˖jëë˩ Jesús ha˜ lä˖kǫǫ˜ dsoo˝
dsë˩ lä˖jęę˖ dsa˜ he˝, ga˖jäyh˝ siiyh˖
dsa˜dsaah´:
—Gyůů˜ kyąąn˖, ma˜na˜che´ ba´
dso´kye˜ kyah˩.
6 Jee´ ją˜ ma´ tąąh´ ta˜jwoh˩ kyąą˩
ley. Hi˜ he˝ ga˖jmee˝ huu´dsë˜:
7 “¿He˜la˥ hlëëh˖ lä˖na˜ dsa˜ñuuh˜
na˜? He˜ mi˜kwąyh˩ Dio ba´ na˜.
Jąą˜ Dio ba´ lih˖ che˩ dso´kye˜ kih˩
dsa˖.” 8 Pero chąh˝ ba´ ga˖lä˖kyuuh˜
Jesús huu´dsë˜ he˜ ma´ jmee˜ dsa˜
he˝, he˜ją˜ ga˖jäyh˝:
—¿He˜la˥ jmeeh˜ hnäh˝ huu´dsë˜
lä˖na˜? 9 ¿Hee˜ ga´ na˜ sa˖ jwęęh`,
ląąh˝ hnäh˝? ¿Che´ he˜ chiih´
jne´ jąą˜ hi˜ dsaah´: “Ma˜na˜che´
dso´kye˜ kyah˩”, o he˜ chiih´
jnih˝: “Noo˜ kii ˥ jii´ kyah˥, mah˩
gwąąh˜”? 10 He˜ją˜ jmeen` he˜
jwęęh` ga´ mah˩ lä˖ngëëh˝ hnäh˝,
Hi˜ga˖lęę˩ngo˩ la˜ ba´ na˜ngë˥ jwë˥
jmi˜guu˖ la˜ mah˩ chey˩ dso´kye˜
kih˩ dsa˖.
Ją˜ga´ ga˖jäh˝ Jesús siih˖ hi˜ sa˖
liih˜ goo˜ tii´ he˝:
11 —Jnä˝ jwahn˖ noo˜, kii ˥ jii´
kyah˥, gwąąh˜ cha´neh˖ kyah˩.
12 He˜ją˜ chąh˝ ba´ ga˖noo˜
dsa˜ he˝ cha´në´ lä˖jęę˖ dsa˜,
ngaayh˩ kyąąh´ jii´ kiyh˥. Peer˖
ga˖lä˖dsąą˜ dsë˩ dsa˜ ma´ jëëy˜
ngaah˩ dsa˜dsaah´ he˝. He˜ją˜
ga˖jmeey˝ juuh˜ kih˩ Dio, ga˖jäyh˝:
—Ni˖ kǫǫ˜ hä´ sa˖ ma˜jëë´ jne´
lä˖na˜.

Jesús ga˖tëëy˩ kih˩ Leví
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Ma˜ngëë˝ he˜ ją˜, ngoo˩ Jesús
ka˜läh˝ cha´hoo´ jmi˜juuh˜ he˜ hla˜

hwa˜ Galilea. Jee´ ja̱¯ ga˜lla˜näa˜ jwëë̱´ dsa¯ jee´ ma´ cheyh˜, hi˜ ga˜løøy˜ hlëëyh˜ dsa¯ ka¯läh´.
14 Jee´ ngëy˜ cha´hoo´ jmɨ¯juuh¯ ja̱¯,
ga˜jëëy˜ Leví jo̱o̱´ Alfeo, hi̱¯ ma´
gya˜ në´ta´ kih˜ ko̱oy˜ ku´sɨh¯. Mah˜
ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Ña¯ wa´ jmeen´ ko̱¯jøh´.

He¯ja̱¯ ga˜nooy¯ ga˜jmeey´
ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ Jesús.

15 Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, ma´ gya˜
Jesús cha´neh˜ kih˜ Leví, ma´ kuyh¯
kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱y˜ hi˜ kya̱a̱h´
jwëë̱´ dsa¯ hi̱¯ ma´ ko̱o̱˜ ku´sɨh¯
hi˜ jñah´ dsa¯ wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯.
Jëëh´ jwëë̱´ hi̱¯ he´ ma´ ga˜näa´
kya̱a̱h´ Jesús, he¯ja̱¯ ba´ ma´ tä̱ä̱yh´
jee´ ja̱¯. 16 Hi˜ ma´ jëë˜ fariseo
kya̱a̱h´ ta¯jwoh˜ kya̱a̱˜ ley he¯ ma´
kuh¯ Jesús ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ dsa¯ he´,
he¯ja̱¯ ga˜ngɨɨy´ juu˜ kih˜ discípulo
kya̱a̱y˜:

—¿Ha¯ lä˜ la˜ juu˜ ja̱¯? ¿He¯la˜
kuh¯hɨ̱h˜ ta¯jwoh˜ kya̱a̱h˜ hnäh´
kya̱a̱h´ hi̱¯ ko̱o̱ ˜ ku´sɨh¯ na¯, hi˜
lä˜ja̱¯ kya̱a̱h´ jñah´ dsa¯ wa´ hi̱¯ cha¯
hi̱¯?

17 Ga˜nuu´ Jesús he¯ ga˜jäyh´,
he¯ja̱¯ ga˜jëëh¯ Jesús juu˜ kiyh˜:

—Sa˜ jmee˜ bii˜ të˜më˜ kih˜ hi̱¯
llu̱u̱˜, kih˜ dsa¯dsaah´ ba´ jmee˜ bii˜.
Sa˜ ma¯jan˜ kih˜ hi̱¯ llu̱u̱˜, ma¯jan˜
kih˜ hi̱¯ cha¯ dso´kye¯ kih˜ ba´.

Ga˜ngɨɨ´ dsa¯ juu˜, he¯la˜ sa˜ tɨɨ˜ discípulo ko̱¯hwëë´ he¯ kuh¯hɨ̱yh˜
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Ko̱o̱¯ hä´ lä˜ ma´ tä̱ä̱h´ dsa¯
kya̱a̱˜ Jwa̱a̱¯ sa˜ ma´ kuh¯hɨ̱yh˜, ma´
ngɨɨy˜ kiyh˜ kih˜ Dio hi˜ lä˜ja̱¯ ma´
jmee˜ dsa¯ kya̱a̱˜ fariseo ka¯läh´.
He¯ja̱¯ ko̱¯llaa̱´ dsa¯ na´ngɨɨ´ juu˜
kih˜ Jesús:

—¿He¯la˜ ma˜la˜ dsa¯ kya̱a̱˜
Jwa̱a̱¯ kya̱a̱h´ dsa¯ kya̱a̱˜ fariseo sa˜
kuh¯hɨ̱yh˜, pero dsa¯ kya̱a̱h˜ sa˜
jmee˜ lä˜ja̱¯? ¿Ha¯ lä˜ la˜ juu˜ ja̱¯?

19 He¯ja̱¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Dsa¯ hi̱¯ tä̱ä̱h´ jee´ dsa¯jëë̱´
goo¯ dsa¯, sa˜ cha¯ he¯ kih˜ he¯
tɨɨy˜ he¯ kuh¯hɨ̱yh˜ ta´ko̱¯jɨɨh˜ gya˜
dsa¯ñuuh¯ hi̱¯ dsa¯jëë̱´ goo¯ jee´
ja̱¯. Sa˜ cha¯ ti¯meeh¯ dsëy˜
cher´mah˜ gya˜ ba´ dsa¯ñuuh¯
kya̱a̱yh´. 20 Pero lloo˜ ko̱o̱¯ jmɨɨ´
wa´ra¯ ga˜llëë̱¯ dsa¯ dsa¯ñuuh¯ hi̱¯
dsa¯jëë̱´ goo¯ he´. Ma´ja̱¯ ga´ tɨɨ
˜ dsa¯ kya̱a̱y˜ he¯ kuh¯hɨ̱h˜ mah˜
chu̱u̱y˜ kya̱a̱h´ Dio. 21 Ni˜ ja̱a̱¯ dsa¯
sa˜ kwa˜ kih˜ tøøy˜ ko̱o̱¯ hmɨɨh¯
hmëë´ në´ hmɨɨh¯ ma¯gyu̱h¯, jëëh´
hmɨɨh¯ hmëë´ dsa¯dsu̱h˜ mah˜
jmee˜ dsa¯gyii˜ hmɨɨh¯ ma¯gyu̱h¯
cha¯ga´miih¯. 22 Hi˜ lä˜ja̱¯, ni˜ ja̱a̱¯
dsa¯ sa˜ kwa˜ kih˜ chiyh˜ jmɨh˜ mɨ
˜jëh˜ hmëë´ neh˜ loo¯ ma¯gyu̱h¯.
Cher´mah˜ ga˜chih˜ dsa¯ he¯ hmëë´
neh˜ loo¯ ma¯gyu̱h¯, cha̱h´ ba´
gyii˜, jëëh´ sa˜ kwa˜ jwë˜ ä̱ä̱˜. Tɨɨ˜
jmɨh˜ mɨ ˜jëh˜ hmëë´ hi˜ hëë̱´ loo¯
ka¯läh´. He¯ja̱¯ neh˜ loo¯ hmëë´ ba´
dsa¯hoo`jmɨh˜ mɨ˜jëh˜ hmëë´.

Ga˜hlëëh´ Jesús ha¯ lä˜ la˜ jmɨɨ´ he¯ tëë̱¯ dsa¯ dsë˜
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Ko̱o̱¯ jmɨɨ´ he¯ tëë̱¯ dsa¯
dsë˜, ga˜ngëë´ Jesús jee´ ma´
na¯jnää´ chaah˜ trigo kya̱a̱yh´
discípulo kya̱a̱y˜. Ga˜løø˜ discípulo
hnäy˜ miih¯ sa´gwa̱h´ trigo mah˜
ga˜kuyh¯. 24 He¯ja̱¯ ga˜ngɨɨ´ fariseo
juu˜ kih˜ Jesús:

—Jëë` da´, ¿he¯la˜ jmee˜ discípulo
kya̱a̱h˜ he¯ sa˜ ga˜tëë̱´ jmeey˜ jmɨɨ´
he¯ tëë̱¯ dsa¯ dsë˜?

25 Mah˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—¿Che´ sa˜ ma¯heh¯ hnäh´
lä˜ko̱o̱¯ ga˜jmee´ David llo´joo˜?
Ko̱o̱¯ hä´ lä˜ ma´ ja˜ kyo̱yh˜, ga˜jmee´
bii˜ kiyh˜ kya̱a̱h´ dsa¯kya̱a̱yh´. 26 Jɨɨ¯
ja̱¯ Abiatar ma´ la̱a̱˜ jmi¯dsa¯ jøøh˜
hi̱¯ ma´ hä´ goo¯ gwah˜. Jee´ ja̱¯
ga˜he˜ David ga˜kuyh¯ he´ñɨɨh¯
he¯ ma¯na¯jøø̱¯ he¯ sa˜ lle` kih˜
ma´ kuyh˜ hi˜ ga˜kwëëyh˜ dsa¯
hi̱¯ ma´ ga˜näa´ kya̱a̱yh´. Jëëh´

ma˗la˗ jmi˜dsa˜ ba´ ma´ na˜ngë' jwë' kuyh˗ he´ñiih˜ ja̱˜.
27 Hi˗ ga˗jäh´ Jesús ka˜läh´ lä˗la˜:
—Ga˗jmee´ Dio jmɨɨ´ he˜ tẹẹh˜ dsa̱˜ dsë' he˜ llu' kih' dsa˜ ba´. Sa˗ ga˗jmää̱' Dio dsa˜ mah' heeyh' dsa˜ wɨɨ´ kyäa̱h´ jmɨɨ´ ja̱˜. 28 Hi˗ lä˗ja̱˜ Hi̱˜ga˗lẹẹ̈'ngo' la˜ ba´ na˜ngë' jwë' jmeey' hih˗, hee˜ na˜ he˜ ga˗tẹẹ̈´ jmee' dsa˜ jmɨɨ´ he˜ tẹẹh˜ dsa˜ dsë'.

3

Ga˗mi˗hlää̱´ Jesús ja̱a̱˜ dsa˜ jmɨɨ´ he˜ tẹẹh˜ dsa˜ dsë'
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

1 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˗he' Jesús neh˗ gwah˗ kih' dsa˜ judiu. Jee´ ja̱˜ ma´ hää̱´ ja̱a̱˜ dsa˜ñɨɨh˜ hi̱˜ ma˜lä˜ki̱i̱˗ ko̱o̱˜ ma˜goo˜. 2 Dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ neh˗ gwah˗ ja̱˜, ma´ tä̱ä̱y˜ Jesús, jëëy˜ che´ mi˜hlää̱y´ dsa˜ jmɨɨ´ he˜ tẹẹh˜ dsa˜ dsë' mah' lä˗ja̱˜ ma´ le´ ma´ hnɨɨy' kiyh'. 3 He˜ja̱˜ ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗ dsa˜dsaah´ he´:
—Noo˜ da´ jee´ to'dsaah` la˜.
4 Hi˗ ga˗ngɨɨ´ Jesús juu' kih' dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱˜:
—¿Hee˜ na˜ na˜ngë' jne´ jwë' jmeen´ jmɨɨ´ he˜ tẹẹh˜ dsa˜ dsë', che´ he˜ llu' o che´ he˜ hlɨɨh'? ¿Che´ llu' tẹẹh´ jne´ dsa˜ o che´ wa´ jụụ´ ba´ kih'?
Ti´sɨh´ ba´ ga˗ta̱a̱h` lä˗jẹẹ̈˗ dsa˜ he´. Ni˗ ko̱o̱˜ mo˗so˗ ga˗ngɨɨy´. 5 Mah' ga˗jëë' Jesús ta˗ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ dsa˜. Ga˗lällẹẹy´ kyäa̱yh´ hi˗ ja' meeh˜ dsëy' ka˜läh´ kih' he˜ hweh˜ dsë' dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱˜. He˜ja̱˜ ga˗sɨɨyh˗ dsa˜ñɨɨh˜ he´:
—Nɨɨh` da´ gooh˜ na˜.
Cha̱h´ ba´ ga˗nɨɨh' dsa˜ñɨɨh˜ he´ ma˜goo˜, hi˗ ga˗jä̱' go˜te˜ gooy˜ ja̱˜.
6 Pero ma´ ga˗hwẹẹ̈˜ fariseo jee´ ja̱˜, ga˗ta̱ayh` juu' kwee˜ kyäa̱h´ dsa˜ kyäa̱' Herode ha˜ lä˗ jee´ ma´ jngëëyh' Jesús.

Peer˗ jwẹẹ̈´ dsa˜ ga˗ku̱h' cha´hoo´ jmɨ˜jɨɨh˜

7 Ya˗hẹẹ̈' Jesús ka˜läh´ ngooy' cha´hoo´ jmɨ˜jɨɨh˜ he˜ hla˜ hwa' Galilea kyäa̱yh´ discípulo kyäa̱y' hi˗ jwẹẹ̈´ dsa˜ cha̱a̱˜ jee´ ja̱˜ ga˗nää' kaah` kiyh'. 8 Lä˗ ma´ ga˗nuu´ dsa˜ lä˗jë˗ he˜ jmee˗ Jesús, ga˗lla˗nää' jwẹẹ̈´ dsa˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ hwa' Judea, hi˗ hi̱˜ cha̱a̱˜ Jerusalén, kyäa̱h´ hi̱˜ cha̱a̱˜ hwa' Idumea, hi˗ lä˗ja̱˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ hngaah` jmɨɨ˜ Jordán ka˜läh´, hi˗ lä˗kyẹ˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ lä˗ku´ lä˗ji̱i̱' jwɨɨ˜ Tiro hi˗ Sidón. 9 Kih' he˜ ma´ tä̱ä̱h´ jwẹẹ̈´ dsa˜, he˜ja̱˜ ga˗jmeey´ mada˜ kih' discípulo kyäa̱y', ga˗sɨɨyh˗:
—Go˜jmee´ jä´ ko̱o̱˜ na´moo´ gyan`, ngoo' kya˜hlää̱h˜ dsa˜ jnä´ jee´ la˜.
10 Jëëh´, jwẹẹ̈´ hi̱˜ dsaah´ ma˜mi˜hlää̱y´ jä̱ä̱', he˜ja̱˜ ga˗lla˗nää' jwẹẹ̈´ dsa˜dsaah´ jee´ ma´ gyay', ma´ jmee˗ dsa˜ bii' ma´ su̱' miih˜ cha´gooy˜ kih' Jesús. 11 Hi˗ ma´ tä̱ä̱h´ ga´ jñah´ dsa˜ hi̱˜ ma´ kyẹ˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh'. Ma´ ga˗jẹẹ̈y' Jesús, ga˗jụụyh' jnëy´ cha´në´ Jesús ma´ hooyh˜ ki̱˜ga̱a̱˜ ma´ jäyh´:
—Hne˜ la̱a̱h' Jo̱o̱´ Dio.
12 He˜ja̱˜ ga˗jɨɨh' Jesús kih' jmɨ˜lle´ hlɨɨh' mah' sa˗ mi˜jnääy˗ juu' he˜ la̱a̱' Jesús Jo̱o̱´ Dio.

Ga˗hña̱a̱' Jesús lä˗jẹẹ̈˗ gya˗tụụ´ apóstole
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˗wɨɨ' Jesús lle´ko̱h´ hi˗ ga˗tëëyh' ko̱˜llaa̱´ dsa˜ hi̱˜ ga˗tɨh' dsëy' hi˗ ga˗nuu´ bih' he˜ jäy' kyäa̱yh´. 14 Ga˗hña̱a̱y' gya˗tụụ´ mah' jmee' ko̱˜jøh´ kyäa̱yh´ hi˗ ga˗chẹẹy' mah' dsa˜kway˗ juu' kiyh'. 15 Hi˗ ga˗kway´ jwë' mah' mi˜hlää̱y´ hi̱˜ dsaah´ hi˗ hwẹẹ̈y' jmɨ˜lle´ hlɨɨh'. 16 Lä˗la˜ chẹẹ˜ lä˗ja̱a̱˜ lä˗ja̱a̱y˜: Simón (hi̱˜ ga˗mi˗chẹẹy˜ Pee´), 17 Jacobo jo̱o̱´ Zebedeo hi˗ Jwa̱a̱˜ øøh˜ Jacobo. (Lä˗ụụ´ dsa˜ he´ ga˗mi˗chẹẹy˜ Boanerge. Jmɨɨ˜ na˜ hnøø' jäh˗

jo̱o̱ˇ ñih¹.) 18 Andreˇ heˇ, Felipe,
Bartolomé, Matäˇ, Tamá, Jacobo
jo̱o̱ˇ Alfeo, Tadeo, Simón dsa⁻
cananita heˇ, 19 hi⁺ Juda Iscariote
hi̱⁻ ga⁺ngëë¹ Jesús ke̱e̱⁻. Ma⁻la⁺
ma⁻hña̱a̱y¹ lä⁺jëë̱⁺ hi̱⁻ heˇ, ja̱⁻gaˇ
ya⁺nääy` kiyh¹.

Ga⁺jäh´ dsa⁻, kye̱⁻ Jesús jmɨ⁻lle´ hlɨɨh¹
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

20 Ma⁻ngëëˇ ma⁻ya⁻nääy`, ko̱o̱⁻
ka⁻läh´ ga⁺ka̱h¹ dsa⁻ chaˇneh⁺ jeeˇ
maˇ tä̱ä̱yh´ ja̱⁻. Ni⁺ mo⁺so⁺ ga⁺kwaˇ
jwë¹ maˇ kuyh⁺ kya̱a̱hˇ discípulo
kya̱a̱y¹.
21 Maˇ ga⁺läñe⁺ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ kya̱a̱¹
Jesús ha⁻ lä⁺ dsa⁻ngëëyˇ, he⁻ja̱⁻
ga⁺nääy¹ mah¹ maˇ teey⁺. Jëëhˇ maˇ
la̱a̱yˇ, ma⁻he̱e̱⁺ go⁻te˜ dsëy¹. 22 Pero
ta⁻jwoh¹ kya̱a̱¹ ley hi̱⁻ ya⁺nää¹
Jerusalén, ga⁺jäyhˇ:
—Beelzebú baˇ na⁻ jä̱ä̱⁺ Jesús.
He⁻ja̱⁻ hwë̱e̱˜ jmɨ⁻lleˇ hlɨɨh¹ kya̱a̱hˇ
hih⁺ kih¹ hi̱⁻ kye̱⁻ nëˇ kih¹ jmɨ⁻lleˇ
hlɨɨh¹.
23 He⁻ja̱⁻ ga⁺hlëëhˇ Jesús juu¹
na⁻hmääˇ lä⁺la⁻:
—Nɯɯ⁻ daˇ hnähˇ hi̱⁻ jähˇ kye̱nˇ
jmɨ⁻lleˇ hlɨɨh¹. ¿Ha⁻ lä⁺ja̱⁻ Tanaˇ
hwë̱e̱˜ heˇ baˇ dsa⁻kya̱a̱yhˇ neh⁺
tuh⁻dsë¹ dsa⁻? 24 Dsa⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱hˇ
ko̱o̱⁻ hwa¹, cherˇmah¹ te̱e̱y˜ kya̱a̱hˇ
heˇ baˇ dsa⁻kya̱a̱yhˇ, sa⁺ gwë̱ë̱y¹.
25 Hi⁺ lä⁺ja̱⁻ sa⁺ lä⁻beˇ dsë¹ dsa⁻
hi̱⁻ tä̱ä̱hˇ ko̱o̱⁻ chaˇneh⁺, dsa⁻ta̱a̱h`
ko̱⁻jo̱hˇ, cherˇmah¹ te̱⁻jë̱ë̱yˇ kya̱a̱hˇ
heˇ baˇ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ chaˇneh⁺ kiyh¹.
26 Ja̱⁻baˇ lä⁺ja̱⁻ la¹ kih¹ Tanaˇ, sa⁺
gwë̱ë̱y¹ cherˇmah¹ te̱⁻jë̱ë̱ˇ jmɨ⁻lleˇ
hlɨɨh¹ kya̱a̱hˇ heˇ baˇ jmɨ⁻lleˇ hlɨɨh¹
dsa⁻kya̱a̱yhˇ. Cha̱hˇ baˇ mi⁻lla̱a̱y⁺
hñiiyˇ.
27 'Ni⁺ ja̱a̱⁻ dsa⁻ sa⁺ leˇ dsa⁻heˇ
chaˇneh⁺ kih¹ ja̱a̱⁻ dsa⁻ be̱e̱ˇ mah¹
hɨɨy¹ he⁻ cha⁻ kiyh¹, cherˇmah¹
sa⁺ ga⁺hñu̱u̱y¹ to⁻nëˇ. Jmee⁺ bii¹
hñu̱u̱y¹, ja̱⁻gaˇ leˇ hwëëy¹ he⁻ lla⁺
dsëy¹. 28 Ma⁺ra⁺ ju¹dsooˇ jwë̱ë̱hn˜
hnähˇ, jmee¹ baˇ Dio jo̱h⁻ dsë¹ kih¹
lä⁺jë⁺ dsoˇkye⁻ he⁻ jmee⁺ dsa⁻. Hi⁺
jmeey¹ jo̱h⁻ dsëy¹ kih¹ lä⁺jë⁺ juu¹ wɨɨˇ
he⁻ hlëëh⁺ dsa⁻. 29 Pero cherˇmah¹
ga⁺hlëëhˇ dsa⁻ wɨɨˇ kih¹ Jmɨ⁻lleˇ
Na⁻jngɨɨ¹, mo⁺so⁺ jmeey¹ jo̱h⁻ dsëy¹,
lä⁺ ma⁻na⁻bä̱ä̱yh` ja̱⁻baˇ dsoˇkye⁻
kiyh¹.
30 Ga⁺hlëëhˇ Jesús lä⁺ja̱⁻, kih¹ he⁻
ga⁺jähˇ ko̱⁻lla̱a̱ˇ dsa⁻ heˇ, Jesús maˇ
kye̱⁻ jmɨ⁻lleˇ hlɨɨh¹.

Ø̱ø̱h⁻ Jesús kya̱a̱hˇ chooy¹
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Ke̱e̱⁻ gaˇ ga⁺lla⁺nää¹ ø̱ø̱h⁻ Jesús
kya̱a̱hˇ chooy¹, pero kaˇhne⁻ baˇ
ga⁺jø̱ø̱y¹, hi⁺ ga⁺sɨɨyh⁺ dsa⁻ hi̱⁻ maˇ
tä̱ä̱hˇ jeeˇ ja̱⁻, chiihˇ Jesús waˇ jäy⁻.
32 He⁻ja̱⁻ ga⁺jähˇ dsa⁻ hi̱⁻ maˇ tä̱ä̱hˇ
kooˇ kih¹ Jesús:
—Hii̱⁻ maa` kya̱a̱h¹ kya̱a̱hˇ ø̱ø̱h¹
tä̱ä̱hˇ kaˇhne⁻, hnaah⁻ hne⁻.
33 He⁻ja̱⁻ ga⁺jähˇ Jesús:
—¿Hii̱⁻ na⁻, hi̱⁻ la̱a̱¹ maa`kya̱a̱n⁺?
¿Hii̱⁻ na⁻, hi̱⁻ la̱a̱¹ ø̱ø̱hn¹?
34 Mah¹ ga⁺jë̱ë̱y¹ lä⁺jë̱ë̱⁺ hi̱⁻ maˇ
tä̱ä̱hˇ lä⁺kuˇ lä⁺jii̱¹ jeeˇ maˇ cheyh¹ ja̱⁻,
ga⁺jäyhˇ:
—Hi̱⁻ la⁻ baˇ heˇ, maa` kya̱a̱n⁺,
hi̱⁻ la⁻ baˇ heˇ ø̱ø̱hn¹. 35 Lä⁺jë̱ë̱⁺ hi̱⁻
jmee⁺ lä⁺ hyoh⁻ dsë¹ Dio, hi̱⁻ heˇ baˇ
dsa⁻mëˇ ø̱ø̱hn¹, dsa⁻ñɯɯh⁻ ø̱ø̱hn¹,
hi⁺ maa`kya̱a̱n⁺.

4

Juu¹ na⁻hmääˇ lä⁺ko̱o̱⁻ la¹ kih¹
dsa⁻ hi̱⁻ jñee˜ mɨ¹ju̱⁻
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ ga⁺lø̱ø̱¹ Jesús
hlë̱ë̱yh˜ dsa⁻ chaˇhooˇ jmɨ⁻jɯɯh⁻
he⁻ hla⁻ hwa¹ Galilea. Jwë̱ë̱ˇ dsa⁻
ga⁺lla⁺nää¹ jeeˇ ja̱⁻, he⁻ja̱⁻ ga⁺wɨɨ¹
Jesús neh⁺ naˇmooˇ. Neh⁺ ja̱⁻
ga⁺gyay⁻ mah¹ ga⁺hlë̱ë̱yh¹ dsa⁻ hi̱⁻
maˇ tä̱ä̱hˇ chaˇhooˇ jmɨɨ⁻ ja̱⁻. 2 Ja̱⁺
he⁻ ko̱o̱⁻ nëë¹ ga⁺mi⁺te̱e̱y⁻ dsa⁻
kya̱a̱hˇ juu¹ na⁻hmääˇ. Lä⁺jwëˇ ja̱⁻
ga⁺kwëëyh¹ dsa⁻ nɯɯh⁻. Ga⁺jäyhˇ:
3 —Nɯɯ⁻ daˇ hnähˇ. Ja̱a̱⁻ dsa⁻
ngoo¹ ga⁺jñee` mɨ ¹ju̱⁻. 4 Jeeˇ

ngooy' jñeey˜ mɨ 'jṵ¯ jạ¯, ga˗sạạ' miih¯ cha´jwë', he¯jạ¯ ya˗nää' tạ ' ga˗kuh¯. 5 Jyoh´ ka¯läh´ mɨ 'jṵ¯ ga˗sạạ' në´ kṵṵ´ jee´ sa˗ cha¯ cha¯miih¯ gwaah´. He¯jạ¯ chạh´ ba´ ga˗hya¯, jëëh´, sa˗ ma´ nøø´ cha¯miih¯ gwaah´. 6 Pero ma´ ga˗hëh' hyoo¯ ga˗koo´. Jëëh´, miih¯ ba´jmoo' ma´cha¯, he¯jạ¯ ga˗lä˗kịị˗ chaah'. 7 Hi˗ jyoh´ ka¯läh´ mɨ 'jṵ¯ ga˗sạạ' jee´ chaah' tọọ´. Ga˗kwạạ' ga´ chaah' tọọ´ jạ¯, he¯jạ¯ ga˗ṵṵ¯ chaah' kih' jee´ na´tọọ´, mo˗so˗ ga˗kwa´ mɨɨ'. 8 Hi˗ jyoh´ mɨ'jṵ¯ jạ¯, ga˗sạạ' jee´ la' hwa' jmah'. He¯ jạ¯ ba´ ga˗hɨɨ´, ga˗kwa´ cha¯miih¯ mɨɨ '. Cha¯ he¯ ga˗kwa´ gyii´gya´ mɨɨ' lä˗kọọ¯ chaah', cha¯ he¯ ga˗kwa´ tọ˗lo˗gya´ dsë˜ gya' mɨɨ ' hi˗ jyoh´ ga˗kwa´ hña¯loo´ mɨɨ'.

9 He¯jạ¯ ga˗jäh´ Jesús:

—Hị¯ hnøø' hẹẹh˗ juu' la¯, wa´ hẹẹyh¯.

10 Ma´ ga˗jä̱´ miih¯ go¯te' dsa¯ kyạạh´ gya˗tṵṵ´ discípulo, ga˗ngɨɨy´ juu' kih' Jesús he¯ hnøø' jäh˗ juu' he¯ ga˗kway´ jạ¯. 11 He¯jạ¯ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh¯:

—Hnäh´ ba´ na¯ngëh' hnäh´ jwë' lä˗ngëëh´ hnäh´ ha¯ lä˗ jää̱˗ Dio dsa¯ lä˗hih˗ kih', he¯ ma´ na¯hmää´ jää̱'. Pero hị¯ sa˗ na´jnää´ kih' Dio, hlẹẹhn´ kyạạh´ juu' na¯hmää´ ba´. 12 Lä˗jạ¯, ma˗ke˗ jëëy˜, sa˗ jnøøyh˗, ma˗ke˗ nuuy¯, sa˗ lä˗ngëëy´. Kih' he¯jạ¯, sa˗ dsa¯jẹẹyh˜ kyạạh´ Dio mah' kọọ˗ Dio dsë' kih' dso´kye¯ kiyh'.

Ga˗jmeeh' Jesús juu' he¯ hnøø' jäh˗ juu' na¯hmää´ kih' hị¯ na´jñee´ mɨ 'jṵ¯

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Kọọ¯ ka¯läh´ ga˗jäh´ Jesús:

—¿Che´ sa˗ ga˗lä˗ngëëh´ hnäh´ juu' kih' hị¯ na´jñee´ mɨ 'jṵ¯? ¿Ha¯ ba´ la¯ lä˗ngëëh´ hnäh´ jyoh´ juu' na¯hmää´ he¯ na' ga´ jwahn¯ cher´mah' sa˗ ngëëh´ hnäh´ juu' la¯? 14 Hịh' hị¯ jñee˜ mɨ 'jṵ¯, hị¯ he´ lạạ' jạạ¯ hị¯ kwa˗ juu' kih' Dio. 15 Kọ¯llạạ´ dsa¯ hị¯ ma¯nuu´ juu', hị¯ he´ lạạ' lä˗kọh´ mɨ'jṵ¯ he¯ ga˗toh´ cha´jwë'. Ga´ ma¯nuuy´ juu' kih' Dio, chạh´ ba´ gwạ´ Tana´ jñuuyh˜ juu' he¯ ma¯na¯jnää´ neh˗ tuh¯dsëy'. 16 Hi˗ jñah´ ka¯läh´ dsa¯ hị¯ nuu¯ juu', hị¯ he´ lạạ' lä˗kọh´ mɨ'jṵ¯ he¯ ga˗sạạ' në´ kṵṵ´ jee´ sa˗ cha¯ cha¯miih¯ gwaah´. Lä˗chạh´ ma´ nuuy¯ jẹẹ¯ ba´ dsëy '. 17 Pero kọ¯hwëë´ ba´ jạ¯. Lạạy' lä˗kọọ¯ chaah' he¯ choo' miih¯ ba´ jmoo' kih'. Wa´ra¯ ga˗jëëy' wɨɨ´ o go¯nää´ dsa¯ në´ kiyh', kwạạt˜ kih' juu' he¯ ma¯nuuy´, lä˗chạh´ jạ¯ tɨy' jwë´ kih' Dio. 18 Heh' mɨ 'jṵ¯ he¯ ga˗sạạ' jee´ kih' chaah' tọọ´, lä˗jạ¯ lạạ' hị¯ nuu¯ juu' kih' Dio. 19 Pero jee´ ga˗nääy´ jạ¯, ma˗ miih¯ lä˗jạ¯ dsa¯lä¯ọọy´ kih' Dio. Jëëh´ kyẹ¯ gyih' hɨɨ´dsë¯ kih' jmɨ¯gyɨɨ˗ la¯, hi˗ hnøøy' lä˗chay¯ cha¯miih¯ kuu´, hi˗ hẹẹ´ dsëy' lä˗jë˗ he¯ ga´ cha¯ jmɨ¯gyɨɨ˗. He¯jạ¯ sa˗ jmeey˗ ni˗ miih¯ ta´ llu'. 20 Pero mɨ 'jṵ¯ he¯ ga˗sạạ' hwa' jmah', lä˗jạ¯ lạạ' dsa¯ hị¯ nuu¯ juu' kih' Dio mah' hẹẹyh¯ ka¯läh´. Hị¯ he´ jmee' cha¯miih¯ ta´ llu', lä˗kọọ¯ mɨ'jṵ¯ he¯ kwa˗ ma˗ gyii´gya´, ma˗ tọ˗lo˗gya´ dsë˜ gya', ma˗ hña¯loo´.

Juu' na¯hmää´ lä˗kọọ¯ la' kih' wa´je¯

(Lc. 8:16-18)

21 Lä˗la¯ ga˗jäh´ Jesús ka¯läh´:

—Ni˗ jạạ¯ sa˗ hịh˜ je¯ mah' jlëy' kyạạh´ kọọ¯ kyaah´, ni˗ sa˗ chiyh' neh˗ jịị´. He¯ chiyh' jee´ ñɨɨ´ ba´ mah' lä˗jnä´ lä˗kạạ¯. 22 Lä˗jë˗ he¯ na¯hmää´, lloo˜ kọọ¯ jmɨɨ´ lä˗jnä´, hi˗ lä˗jë˗ he¯ sa˗ jnä´, la' kwạạt˜ lä˗jnä´. 23 Hị¯ hnøø' hẹẹh˗ juu' la¯, wa´ hẹẹyh¯.

24 Hi˗ ga˗jäh´ Jesús ka¯läh´:

—Jmee´ da´ hnäh´ he' kih' juu' he¯ nuuh¯ hnäh´. Jëëh´, jạ¯ba´

lä˭kǫǭ˯ nuuh˯ hnäh˝ kǭ˯jąą̄˯ ba´ jii̱h¹ lä˭ngëëh˝ hnäh˝ o na˯dsë˜ ga´ miih˯ kǭ˯jąą̄˯. 25 Lä˭jëë̄˭ hi̱˯ ngëë˝ miih˯, hi̱˯ he˝ lä˭ngëë˝ cha˯ga´miih˯. Hi˭ lä˭jëë̄˭ hi̱˯ jmee˭ ngëë˝, lä˭kyę̄˯ he˯ jąą̄˯ lląą̄˭ ba´.

Juu¹ na˯hmää´ lä˭kǫǭ˯ la¹ kih¹ jyoh˝ mɨ¹ju̱˯

26 Hi˭ ga˭jäh˝ Jesús ka˯läh˝:

—Lä˭kǫǭ˯ jąą̄˭ Dio dsa˯ lä˭hih˭ kih¹, jęęh¹ kwee˯ lä˭ la¹ kih¹ jąą̄˭ dsa˯ hi̱˯ jngëë˯ mɨ ¹ju̱˯. 27 Sa˭ cha˯ kwąąt˜ la¹ kih¹ dsa˯ he˝ cher´mah¹ na˯gwii̱y˯ o cher´mah¹ na˯ëy´. Dsa˯hya˭ mɨ ¹ju̱˯ jąą̄˯, hi˭ dsa˯kwąą̄˭ lä˭jmii ¹ lä˭hwë¹ ni˭ sa˭ ñey˯ ha˯ lä˭ ga˭la¹. 28 Hwa¹ ba´ jmee˭ dsa˯kwąą̄˭ mɨ ¹ju̱˯. To˯ë˝ dsa˯hya˭ mɨ ¹ju̱˯, jąą̄˯ga´ dsa˯kwąą̄˭ chaah¹ kih¹. Ma˯ngëë˝ he˯ jąą̄˯, jyoo˭ le¹ kih¹. Lä˭hii´ ga´ miih˯, kąh˭ mii¹ kih¹. 29 Hi˭ ga´ ma˯ąą̄˯ mii¹, chooyh¹ ta´ kiyh¹, jëëh˝ ma˯lloo¹ jii̱˯ juuyh¹ mɨ¹ju̱˯ mah¹ llay¹ llu¹.

Juu¹ na˯hmää´ lä˭kǫǭ˯ la¹ kih¹ mɨ ¹ju̱˯ mostaza

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 Hi˭ lä˭la˯ ga˭jäh˝ Jesús ka˯läh˝:

—¿Che´ kyuuh˜ hnäh˝ ha˯ lä˭ la¹ he˯ jąą̄˭ Dio dsa˯ lä˭hih˭ kih¹? Jwęę̄hn˜ hnäh˝ juu¹ he˯ jęęh¹ kwee˯ kyąąh´ he˯ jąą̄˯, mah¹ lä˭ngëëh˝ hnäh˝ ha˯ lä˭ la¹. 31 He˯ jąą̄˭ Dio dsa˯ lä˭hih˭ kih¹, jęęh¹ kwee˯ lä˭kǫǭ˯ la¹ kih¹ kǫǭ˯ mɨ ¹ju̱˯ mostaza. Heh¹ mɨ ¹ju̱˯ jąą̄˯ pih¹ ga´ miih˯ lä˭kǫh˝ ga´ jyoh˝ mɨ ¹ju̱˯ he˯ jngëë˯ dsa˯ jmɨ˯gyuu˭ la˯. 32 Pero ma˯ngëë˝ ma˯jngëëy˝ mɨ ¹ju̱˯ jąą̄˯, dsa˯hya˭ mah¹ dsa˯kwąą̄˭ ñii˝ ga´ lä˭kǫh˝ ga´ jee´ lä˭jë˭ jǫh¹. Chaah¹ mostaza kwa˭ gooh¹ kih¹, lä˭jąą̄˯ lä˭kyę̄˯ tą¹ jmee˭ sii˯ ë˝ sa´goh¹.

33 Ga˭kwa´ Jesús juu¹ kih¹ Dio kyąąh´ cha˯miih˯ juu¹ na˯hmää´ he˯ la¹ lä˭kǫh˝ juu¹ na˯hmää´ kih¹ mostaza. Ga˭hlęę̄yh¹ dsa˯ ha˯ kǫh˝ jii̱h¹ lä˭ngëëy˝ ba´. 34 Ni˭ kǫǭ˯ sa˭ ga˭hlëëh˝ Jesús na˯hñaa ¹ lä˭jęę̄˯. Juu¹ na˯hmää´ jmah¹ ba´ ga˭hlëëyh˝. Lä˭ ma´ ga˭jąą̄˭ hñii˝ ba´ lä˭jęę̄˭ discípulo, jąą̄˯ga´ ga˭mi˭jnääy˯ na˯hñaa ¹ lä˭jęę̄˯ juu¹ na˯hmää´ he˯ ga˭hlëëyh˝ jąą̄˯.

Ga˭jmee˝ Jesús hih˭ kih¹ lle˝ mah¹ hii¹ tii´

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 Lä˭ ma´ ga˭nuu˯ jmii´ jąą̄˯, ga˭jäh˝ Jesús ga˭sii̱yh˭ discípulo kyąąy¹:

—Man` ta˭ jyoh˝ jwoo¹ jmɨ˯juuh˯ ka˯läh˝.

36 Jąą̄˯ga´ ga˭hɨh¹ discípulo juu¹ kih¹ dsa˯ hi̱˯ ma´ tąąh´ jee´ jąą̄˯, hi˭ ga˭jąąy¹ Jesús lä˭ ma˯gyay¹ jąą̄˯ neh˭ na´moo˝ ga˭nääy¹. Ma´ hii˝ ga´ jyoh˝ na´moo˝ koo˝ jąą̄˯, ga˭kąą̄¹ dsa˯ he˝ mah¹ ga˭nääy¹ ta˭ jee´ ga˭nää¹ discípulo. 37 Jee´ ga˭nääy¹ jąą̄˯, ja¹ kǫǭ˯ lle˝ tä˝, ga˭hii˝ goo˯ jwërte. Ga˭hlụh¹ jmii˯ lä˭jii̱h¹ ga˭haa` neh˭ na´moo˝. Miih˯ ga´ sa˭ ga˭hmäh¹ na´moo˝ jąą̄˯. 38 Pero ma˯na˯gwii̱˯ Jesús ta˭ ka´luu´ jąą̄˯, na˯dsë˜ lley´ ë˝ tu ¹. He˯jąą̄˯ ga˭chąą̄¹ discípulo kyąąy¹:

—Ta˯jwoh¹ —ga˭jäyh˝— ¿che´ ni˭ miih˯ huu´dsë˯ sa˭ kyęh˝ he˯ juu˝ jne´ cha´jmii˯ la˯?

39 He˯jąą̄˯ ga˭noo˯ Jesús, ga˭jmeey˝ hih˭ ga˭jąą̄˝ tii´ lle˝, hi˭ ga˭jäyh˝ sii̱yh˭ jmii˯:

—Ta˭ tooh˝ mɨih´, jąą̄˝ tii´.

Lä˭chąh˝ jąą̄˯ ga˭hna´ lle˝ hi˭ ga˭jąą̄˝ tii´ go˯te¹ jmii˯. 40 Ma˯ngëë˝ he˯ jąą̄˯, ga˭jäh˝ Jesús sii̱h˭ dsa˯ kyąąy¹ he˝:

—¿He˯la¹ gąh¹ hnäh˝ cha˯miih˯? ¿He˯la¹ jąą̄˯ sa˭ dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kin˭?

41 Peer˭ ga˭lä˭goh˭ discípulo kyąą̄¹ Jesús, he˯jąą̄˯ ga˭ngii̱y˝ juu¹ kih¹ dsa˯kyąąyh´:

—¿Hii̱˯ ba´ na˯, heh¹ lä˭kyę̄˯ jmii˯ hi˭ lä˭kyę̄˯ lle˝ nuuh´ kiyh¹?

5

Dsa⁻ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh' chee̱⁻ Legión

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

1 Hi̱ ga̱lloo¹ Jesús jyoh´ jwoo' jmɨ⁻jʉʉh⁻ ja̱⁻ kyaa̱h´ discípulo kyaa̱y¹, hwa¹ kih¹ dsa⁻ gadareno. 2 Lä̱ ma´ ga̱jña̱ay¹ neẖ na´moo´ ja̱⁻, ja¹ jaa̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh', ga̱mi̱jeey¹ Jesús. Hi̱⁻ he´ ma´ gya' jee´ la' to⁻hooo̱⁻ kih¹ hlɨɨ´. 3 Jee´ ja̱⁻ ma´ la' hooy'. Ma̱ke̱ ma´ hñʉʉh⁻ dsih´ kyaa̱h´ caden˜, ni̱ lä̱ja̱⁻ sa̱ ga̱jmää´. 4 Ja̱ he⁻ koo̱⁻ hä´ ga̱hñʉʉh⁻ dsih´ kyaa̱h´ caden˜ hi̱ ga̱gwë¹ dsa⁻ tɨɨy´ kyaa̱h´ jwɨ´ hma⁻ he⁻ hë´ too⁻, pero ni̱ koo̱⁻ sa̱ ga̱jmää´. Ga̱sa¹ ga̱hnä¹ bih¹ lä̱jë̱ he⁻ kyaa̱h´ ma´ na⁻hñʉʉ¹ goo⁻ tɨɨy´. Ni̱ jaa̱⁻ dsa⁻ sa̱ ga̱lä̱be̱e̱´ kyaa̱yh´. 5 Lä̱jmɨɨ' lä̱hwë' ma´ ngëy̱ moh´ kɨ⁻hooyh˜, hi̱ lä̱ja̱⁻ jee´ la' to⁻hooo̱⁻. Hi̱ ma´ jmeey̱ dsoo´ kih' hñɨiy´ kyaa̱h´ kʉʉ´. 6 Ʉʉ´ ga´ ga̱jëëy¹ Jesús, he⁻ja̱⁻ ngooy¹ ko⁻chih´ ga̱jʉʉyh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús. 7 Mah¹ ga̱hlëëyh´ koo̱⁻ ki̱⁻gaa̱⁻, ga̱jäyh´:

—Ta̱ kaa̱ẖ jnä´ Jesús, hne⁻ Jooo̱´ Dio Jooo̱h¹. Ma̱ra̱ ju'dsoo´, ta̱ jmeeh`jnä´.

8 Ga̱hlëëyh´ lä̱ja̱⁻ jëëh´ jää¹ ba´ ga̱jäh´ Jesús:

—Hne⁻ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh', go⁻hee̱ ' kih¹ dsa⁻ñʉʉh⁻ na⁻.

9 Hi̱ ga̱ngɨɨ´ Jesús juu' kiyh¹:

—¿Hee⁻ chee̱h⁻ hne⁻?

Mah¹ ga̱jäyh´:

—Legión chee̱n⁻, jëëh´ jwee̱e̱´ jnääh'.

10 Peeṟ ga̱chʉʉy´ kyaa̱h´ Jesús, mah¹ sa̱ hëë¹ Jesús kiyh¹ ʉʉ´ kih¹ hwa¹ ja̱⁻. 11 Jä̱ẖ kih¹ lle´ hwa' ja̱⁻ ma´ tää̱h´ koo̱⁻ nää¹ ñe¹ ma´ kuh⁻ nuu⁻. 12 He⁻ja̱⁻ ga̱ngɨɨ´ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh' he´ kih¹ Jesús, ga̱jäyh´:

—Chee̱ jnääh' kih¹ ñe¹ hi̱⁻ tää̱h´ oo̱ mah¹ dsa´tooh´ jnääh¹ kiyh¹.

13 Ga̱kwa´ ba´ Jesús jwë'. He⁻ja̱⁻ ga̱hwee̱e̱⁻ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh' kih¹ dsa⁻ he´, mah¹ ga̱ta̱aayh` kih' lä̱jee̱e̱ too¹ mil ñe¹ hi̱⁻ ma´ tää̱h´ jee´ ja̱⁻. Lä̱jee̱e̱ ñe¹ he´ ga̱kyʉʉ¹. Ma´ ga̱tee̱ey´ koo̱⁻ lle´ hwa', koo̱⁻dsoo´ jwë' ba´ ga̱saa̱y¹ cha´jmɨɨ⁻ jʉʉh⁻. Jee´ ja̱⁻ ga̱jʉʉy¹ neẖ jmɨɨ⁻. 14 Dsa⁻ hi̱⁻ ma´ hää̱~ ñe¹ he´, ga̱nääy¹ ko⁻chih´ cha⁻hlɨiy̱ ta̱ jee´jwɨɨ⁻ hi̱ ta̱ chʉʉh´ moh´, na´jmeeyh´ juu'. Hi̱ lä̱jee̱e̱ dsa⁻ hi̱⁻ ga̱nuu´, na´nää' na´jëë⁻ ha⁻ lä̱ ga̱la¹. 15 Ma´ ga̱lla̱nääy¹ jee´ cheh' Jesús, ga̱jee̱ey¹ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ jää̱ jwee̱e̱´ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh' he´, ma´ gyay' kyeyh´ hmɨɨh⁻, ma⁻nooh¹ dsëy¹ go⁻te˜, he⁻ja̱⁻ ga̱jwaa̱h' dsa⁻. 16 Hi̱⁻ ga̱jëë¹ lä̱jë̱ he⁻ ja̱⁻, ga̱jmeeyh¹ juu' kih¹ dsa⁻ ha⁻ lä̱ ga̱laa̱´ hi̱⁻ ma´ jää̱ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh' he´ hi̱ ga̱jmeeyh¹ juu' lä̱koh´ ga̱la¹ kih¹ ñe¹. 17 Ja̱⁻ga´ ga̱looo¹ dsa⁻ he´ chʉʉy´ kyaa̱h´ Jesús mah¹ wa´ llaa̱yh´ kiyh¹ ta̱ jee´jyoh´.

18 Lä̱ ma´ ga̱he¹ Jesús neẖ na´moo´, dsa⁻ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh' he´ ga̱chʉʉ´ kyaa̱h´ Jesús, mah¹ ma´ kway' jwë' ma´ dsooy' kyaa̱yh´.

19 Pero sa̱ ga̱hee̱h⁻ Jesús:

—Gwaa̱h⁻ kyah¹ go⁻koo̱` juu' kih¹ hi̱⁻ chaa̱⁻ kyah¹, ha⁻ lä̱ la¹ he⁻ jʉh⁻gaa̱⁻ he⁻ ma⁻jmee´ Dio kyah¹ hne⁻. Go⁻jmeeh` juu' ha⁻ lä̱ ma⁻lä⁻ñih´ dsë¹ Dio kyah¹ —ga̱jäh´ Jesús sɨɨyẖ dsa⁻ he´.

20 He⁻ja̱⁻ ngaayh¹, ga̱ngëëy´ lä̱kaa̱⁻ jwɨɨ⁻ he⁻ jäh´ dsa⁻ Decápoli ga̱jmeeyh¹ juu' ha⁻ lä̱ la¹ he⁻ jʉh⁻gaa̱⁻ he⁻ ga̱jmee´ Jesús kiyh¹. Hi̱⁻ lä̱jee̱e̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ ga̱nuu´ ga̱taa̱h` jëë˜ dsa̱ẖ.

Jo̱⁻mɨɨ⁻ Jairo kyaa̱h´ jaa̱⁻ dsa⁻më´ hi̱⁻ ma´ dsaah´

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Ngaah¹ Jesús ka⁻läh´ ta̱ hn-gaah` jmɨ⁻jʉʉh⁻ kyaa̱h´ na´moo´. Ma´ ga̱llaa̱yh¹ jee´ ja̱⁻, jwee̱e̱´ dsa⁻

ga˭lla˭nää¹ ka¯läh˝. 22 Jee´ ja¯
ga˭lloo¹ jaa¯ dsa¯ chee¯ Jairo hi¯
laa¹ ta´ kih¹ gwah˭ mäh¯ jee´ jwii¯
ja¯. Ma´ ga˭jëëy¹ Jesús ga˭juuyh¹
jnëy´ cha´nëy´, 23 mah¹ ga˭chuuy˝
cha¯miih¯ kyaah´ Jesús, ga˭jäyh˝
siiyh˭:
—Dsa¯juu˝ chih¯më˝ kyaan˭, ña¯
mah¹ go´kyeh¯ gooh¯ në´ kiyh¹ mah¹
hlääy˝, lä˭ja¯ mo˭so˭ juuy˝.
24 He¯ja¯ ngoo¹ Jesús kyaah´
Jairo. Peer˭ na¯läa¯ na¯jlee˜
bih¹ dsa˭, kih¹ he¯ jwee˝ hi¯
ga˭nää¹ kyaayh´. 25 Jee´ ga˭ngëë˝
Jesús ja¯, ma´ cheh¹ jaa¯ dsa¯më˝
hi¯ ma¯hya¯ koo¯ gya˭to˝ ji¯ñe¯
he¯ ma´ dsaayh´ dsoo´ kiyh¹.
26 Ma¯läˉhii jëëy˜ wii´, ja˭ hi¯ jaa¯
të˭më˜ ma¯kaayh˭. Dsa¯më˝ he˝
ga˭mi˭llay¯ lä˭jë˭ he¯ cha¯ kiyh¹,
ga˭hee¹ kyaah´ të˭më˜. Ni˭ miih¯
sa˭ ga˭la¹ më˜, cha¯ga´miih¯ ma´ ja¹
kiyh¹ koo¯ jmii´ koo¯ jmii´. 27 Ma´
ga˭nuuy˝ hlëëh˭ dsa¯ kih¹ Jesús,
lä˭chah˝ ja¯ ga˭taayh¯ hñiiy˝ jee´
kih¹ jwee˝ dsa¯ he˝ mah¹ ga˭suy¹
miih¯ cha´gooy¯ sa´hmiih¯ kih¹
Jesús. 28 Jëëh˝ ma´ laay˝: “Wa´ra¯
jäh˝ kih¹ koo¯ tee¹ su¹ miih¯
cha´goon˭ sa´hmiih¯ kiyh¹, hlään˝
go¯te˜.” 29 Lä˭chah˝ ja¯ ga˭hna˝
dsoo´ kiyh¹ hi˭ ga˭lä˭liih¯ dsa¯më˝
he˝ he¯ ga˭ääh¹ go¯te˜ dsoo´ kiyh¹.
30 Hi˭ chah˝ ba´ ga˭lä˭liih¯ Jesús heh¹
be˝ kiyh¹ ga˭mi˭hlää˝ jaa¯ dsa¯,
he¯ja¯ ga˭jee¹yh¯ hñiiy˝ ga˭siiyh˭
dsa¯:
—¿Hii¯ na¯ hih¹ ma¯su¹ sa´hmiih¯
kin˭?
31 He¯ja¯ ga˭jäh˝ discípulo kyaay¹:
—Che´ sa˭ jëëh˝ jee´ kih¹ jwee˝
dsa¯ haah´, mah¹ jwah˝: “¿Hii¯ na¯
ma¯su¹ jnä˝?”
32 Pero cheh¹ bih¹ jëëy˜ lä˭ku´
lä˭jii¹ jee´ taah´ dsa¯, hii¯ na¯ hi¯
ma¯jmee˝ lä˭ja¯. 33 Hih¹ dsa¯më˝
he˝ ñe¯ bih¹ he¯ ma¯hlaay˝. Goyh˭
hi˭ jlaa˭ gyih¹ lä˭ja¯, ngooy¹
na´juuyh´ jnëy´ cha´në´ Jesús hi˭
ga˭jmeeyh¹ juu¹ lä˭koh˝ ga˭la¹
kiyh¹. 34 He¯ja¯ ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭
dsa¯më˝ he˝:
—Gyuu¯ kyaan˭, kih¹ he¯
ma¯lä¯dsoo˝ hoh˝ kin˭, ma¯jä¹ ba´
kyah¹. Gwaah¯ ba´ hne¯ llu¹, wa´ jä¹
go¯te˜ dsoo´ kyah¹.
35 Lä˭ ma¯cheh¹ ba´ Jesús hlëëh˭,
ma´ ga˭lla˭nää¹ dsa¯ hi¯ chaa¯ kih¹
Jairo hi¯ ma´ laa¹ ta´ kih¹ gwah˭ jee´
ja¯. Hi¯ he˝ ma´ kye¯ juu¹, jäyh˝
siiyh˭ Jairo:
—Ma¯juu˭ ba´ gyuu¯ më˝ kyaah¹.
Mo˭to˭ kwa¯ ga´ ta´ kih¹ ta¯jwoh¹
na¯.
36 Lä˭chah˝ ma´ ga˭nuu˝ Jesús juu¹
ja¯, ga˭jäyh˝ siiyh˭ hi¯ laa¹ ta´ kih¹
gwah˭ he˝:
—Ta˭ ka¯ huu´dsë¯, jmee´ dsoo˝
hoh˝ ba´.
37 Ja¯ jiih¹ mo˭so˭ ga˭kway˝
jwë¹ ma´ dsa¯nää¹ dsa¯ kyaayh´.
Ga˭jääy¹ ma˭la˭ Pee´ ba´, kyaah´
Jacobo kyaah´ Jwaa¯ øøyh¯. 38 Lä˭
ma´ ga˭llooy¹ jäh˭ jee´ chih¹ hne¹ kih¹
hi¯ laa¹ ta´ kih¹ gwah˭ he˝, ga˭nuuy˝
tääh´ miih´ ki¯hooh˜ dsa¯. 39 Ma´
ga˭hey¹ cha´neh˭, ga˭jäyh˝:
—¿He¯la¹ tooh˝ hnäh˝ miih´
he¯ ki´hooh´ hnäh˝? Sa˭ na¯juu´
chih¯më˝ na¯, hi¯ na¯gwii¯ ba´ na¯.
40 Ga˭mi˭kwah¹ ba´ dsa¯ kih¹
Jesús. He¯ja¯ ga˭hwee¹ ka´hne¯
lä˭jee˭ dsa¯ hi¯ ma´ taah´ jee´ ja¯,
mah¹ ga˭hey¹ jee´ kyaa¹ chih¯më˝
he˝ kyaah´ ma˭la˭ cho¹jmiiy¯ hi˭
kyaah´ discípulo kyaay¹ ba´. 41 Hi˭
ga˭soyh¹ goo¯ chih¯më˝ he˝,
ga˭jäyh˝:
—Talita, cumi —juu¹ la¯ hnøø¹
jäh˭: Chih¯më˝, jnä˝ jwee¹hn˜ hne¯
noo¯.
42 Lä˭chah˝ ja¯ ga˭noo¯ chih¯më˝
he˝ hi˭ ga˭løøy¹ ngëy˭. Peer˭ jëë˜
dsah˭ dsa¯ hi¯ ma´ taah´ jee´ ja¯,
kih¹ he¯ ga˭la¹ lä˭ja¯. Chih¯më˝ he˝
ma´ haa˝ gya˭to˝ ji¯ñe¯. 43 Pero
ga˭taayh¯ juu¹ mah¹ sa˭ kooyh¹ juu¹
kyaah´ ni˭ jaa¯ dsa¯. Hi˭ ga˭siiyh˭
he¯ kwëëyh¹ he¯ kuh˭ chih¯më˝ he˝.

6

Ga˗llaah˺ Jesús jwii˜ Nazaret
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

1 Ya˗hëë˺ Jesús kih˺ Jairo, jayh˺ ta˗
jee´ jwii˜ kiyh˺, hi˗ discípulo kyaay˺
ga˗jmee´ ko˜jøh´ kyaayh´. 2 Jmii´
he˜ teeh˜ dsa˜ dsë˺ ga˗hey˺ neh˗
gwah˗ mäh˜ hi˗ ga˗løøy˺ kway˗ juu˺.
Ma´ ga˗nuu´ dsa˜ ha˜ lä˗ hlëëyh˗,
ga˗taayh` jëë˜ dsayh˗, he˜ja˜ ma´
jäh´ dsa˜ kiyh˺:
—¿Ha˜ ma˜mi˜tëë˜ hi˜ na˜, he˜
hlëëyh˗ lä˗na˜? ¿Hii˜ kwa˗ huu´dsë˜
kiyh˺? ¿Ha˜ ba´ lä˗ jmeey˗ la´
lä˗jë˗ he˜ juh˜gaa˜ he˜ jmeey˗ na˜?
3 ¿Che´ ja˗ he´ të˗hma˗ na˜? ¿Ja˺ he´
joo´ María na˜? Hih˺ hi˜ na˜, ¿ja˺ he´
øøyh˜ Jacobo, José, Juda, Simón, hi˗
dsa˜më´ øøyh˜ hi˜ tääh´ kyaah´ jne´
jee´ la˜?
Lä˗jë˗ he˜ ma´ jmeey˗, ga˗toh´
wii´ kih˺ dsa˜ he´. 4 He˜ja˜ ga˗jäh´
Jesús siiyh˗:
—Tih˜ ba´ dsë˺ dsa˜ hi˜ ngëë˜ juu˺
kih˺ Dio hi˜ go˜nää´ jee´ jyoh´. Pero
hi˜ chaa˜ jee´ jwii˜ kih˺, hi˗ hi˜
chaa˜ cha´neh˗ kih˺, sa˗ hnää˺ dsih´.
5 Sa˗ ga˗la˺ ma´ jmeey˺ cha˜miih˜
he˜ juh˜gaa˜ jee´ ja˜. Ko˜llaa´
dsa˜dsaah´ he´ ga˗kyey˜ gooy˜
në´ kih˺ mah˺ ga˗jä˺ kiyh˺. 6 Kih˺
he˜ sa˗ ga˗lä˗dsoo´ dsë˺ dsa˜gooy˺,
he˜ja˜ ga˗lä˗dsaa˜ dsëy˺ cha˜miih˜.
Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ngooy˺ lä˗kaa˜
jwii˜ jee´ jäh˗ na´kway˜ juu˺.

Ga˗chee˺ Jesús dsa˜ kyaay˺ mah˺
kway˺ ju˺hmëë´
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

7 Ga˗tëëyh˺ lä˗jëë˗ gya˗tuu´
discípulo kyaay˺ mah˺ chee˺ ma˗
uu˺ ma˗ uu˺ lä˗koo˜ jee´ jwii˜,
hi˗ ga˗kwëëyh˺ be´ mah˺ jmeey˺
hih˗ hwëë˗ jmi˜lle´ hliih˺ kih˺ dsa˗.
8 Ga˗jmeey´ mada˜ kiyh˺, ga˗jäyh´
lä˗la˜:
—Ta˗ ka˜ hnäh´ ni˗ miih˜ kih˺
cha´jwë˺. Ta˗ ka˜ hnäh´ hmih˜tuh˜,
ni˗ he´ñiih˜, ni˗ kuu´. Ma˗la˗
hma˜hu˜ ba´ kah˺ hnäh´. 9 Ja˜ heeh˜
hnäh´ loo˜ he˜ hä´ tiih´ hnäh´ ba´, ta˗
ka˜ hnäh´ jyoh´ lëë´ hmiih˜ kyah˺
hnäh´. 10 Lä˗koo˜ jwii˜ jee´ tëëh˺
hnäh´, jäh˺ hnäh´ koo˜ cha´neh˗
kih˺ dsa˗, lä˗jiih˺ hwëëh˜ hnäh´ jee´
ja˜. 11 Pero cher´mah˺ sa˗ ga˗heeh˜
dsa˜ hnäh´ jee´ lla˗nääh˺ hnäh´, hi˗
cher´mah˺ sa˗ ga˗nuuy´ juu˺ he˜
kyeh´ hnäh´, ja˜ hwëëh˜ hnäh´ jee´
ja˜. Ja˜ hlah´ hnäh´ wa´hløø˜ he˜
na˜beh˜ tiih´ hnäh´. He˜ ja˜ jmee˺
lii˜ he˜ ma˜la˺ kwaat˜ kih˺ bih˺
ja˜. Ma˗ra˗ ju˺dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
wa´ra˜ ga˗lloo˺ jmii´ jmee˺ Dio jwiz˜,
jee´ jwii˜ ja˜ jëë˺ cha˜ga´miih˜
wii´ lä˗koh´ ga´ he˜ jëë˺ jee´ jwii˜
Sodoma kyaah´ Gomorra —ga˗jäh´
Jesús siih˗ discípulo kyaay˺.
12 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˗hwëë˜
discípulo ga˗näay˺ kway˗ juu˺ mah˺
wa´ dsa˜jeeh˜ dsa˜ kyaah´ Dio.
13 Ga˗hwëëy˺ jmi˜lle´ hliih˺ hi˗
ga˗suy˺ miih˜ aceit dsa˜dsaah´,
lä˗ja˜ ga˗mi˗hlaay´ jwëë´ hi˜ ma´
dsaah´.

Jee´ la˜ jäh´ ha˜ lä˗ ga˗juu˺ Jwaa˜
hi˜ ma´ choo˜ jmii˜
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Ga˗lä˗kaa˜ ma´ cha˜ juu˺ kih˺
Jesús, he˜ja˜ ga˗nuu´ rey Herode.
Mah˺ ga˗jäyh´:
—Laan˗ go˜ Jwaa˜ hi˜ ma´
choo˜ jmii˜ ma˜lä˜jiih` jee´ kih˺
hi˜ ma˜na˜juu´, he˜ja˜ ma˜kyey˜
cha˜miih˜ be´ he˜ kyaah´ jmeey˗
he˜ juh˜gaa˜.
15 Hi˗ ko˜llaa´ jäh´ Elía ba´ na˜,
hi˜ lle` kih˺ jäh´. Hi˗ jñah´ ma´ jäh´,
jaa˜ hi˜ ngëë˜ juu˺ kih˺ Dio ba´ na˜,
ja˜ba´ lä˗koo˜ laa˺ hi˜ ma´ ngëë˜
juu˺ kih˺ Dio llo´joo˺. 16 Pero lä˗ ma´
ga˗nuu´ Herode ja˜, ga˗jäyh´:
—Hi˜ he´ he´ Jwaa˜, hi˜
ga˗jmeen˺ mada˜ ga˗ku` lle´, hi˜
he´ na˜ ma˜lä˜jiih` jee´ kih˺ hi˜
ma˜na˜juu´.
17 He´ ba´ Herode ga˗jmee´ hih˗
jää˺, ga˗saah˺ dsa˜ Jwaa˜, ga˗taayh˜
neh˗ñe˺ dsoo´ kih˺ Herodía. Herodía

he˝ ma´ lạạ¹ më´ Felipe dsa¯ñuuh¯
øøh¯ Herode. Pero ma¯ngëë˝ he¯
jạ¯, ga˖tëë¯ Herode dsa¯më˝ he˝,
ga˖jmạạy¹ lä˖kọh˝ dsa¯më˝ kyạạy¹.
18 Sa˖ ga´ ma¯hạạ´ Jwạạ¯ neh˖ñe¹
ga˖siiyh˖ Herode:
—Sa˖ lle`kih¹ he¯ ma¯kyạạh´ më´
dsa¯ñuuh¯ øøh¹.
19 He¯jạ¯ ga˖lä˖høøh` Herodía
kih¹ Jwạạ¯. Hnøøy¹ ma´ juu˝ Jwạạ¯,
pero sa˖ ga˖kwa˝ Herode jwë¹.
20 Jëëh˝, Herode ma´ gạh˖ Jwạạ¯,
ñe¯ bih¹ ma´ lạạy¹ jạạ¯ dsa¯ñuuh¯
lluu¹ hị¯ na¯jngëë¹ kyạạ¹ Dio.
He¯jạ¯ ga˖hạạ¹ bih¹. Lä˖kọọ¯ ma´
nuuy¯ juu¹ kih¹ Jwạạ¯, ma¯nuu¯
bih¹ lä˖kạạ¯ tuh¯dsëy¹ pero ma´
jmeey˖ cha¯miih¯ huu´dsë¯. 21 Pero
ga˖na´ jwë¹ kih¹ Herodía jmeey¹
he¯ lla˖ dsëy¹ lä˖ ma´ ga˖hya¯
Herode jị¯ñe¯. Ga˖jmeey˝ kọọ¯
jmii´ juuh¯ ga˖kway˝ he¯ ga˖kuh¯
dsa¯. Ga˖tëëh¹ Herode lä˖jëë˖
dsa¯ta´ kạạh´, lä˖jëë˖ hị¯ ma´ kyẹ¯
në´ kih¹ hløø´ hi˖ lä˖jëë˖ dsa¯kạạh´
hị¯ ma´ chạạ¯ Galilea. 22 Ma´jạ¯
ga˖he¹ jọ¯mii¯ Herodía jmeey˖ jạ´.
Ga˖tih¹ jwërte dsë¹ Herode hi˖
ga˖tih¹ dsë¹ lä˖jëë˖ dsa¯ hị¯ ma´ tạạh´
jmii´. He¯jạ¯ ga˖jäh˝ Herode siiyh˖
chih¯më˝ he˝:
—Ngii´ he¯ hnooh¯ kin˖. 23 Jnä˝
bạạhn´ hñiin˖ kwëëhn¯ hne¯ lä˖jë˖
he¯ ngiih´ lä˖jịịh¹ tọ¹dsaah`he¯ cha¯
kin˖.
24 He¯jạ¯ ya˖hëë¹ chih¯më˝ he˝
na´ngiiy´ juu¹ kih¹ chooy¹:
—¿Hee¯ llu¹ ngiin´ lạạh˝? —jäyh˝
siiyh˖ chooy¹.
—Ngii´ mi´lle´ Jwạạ¯ hị¯ ma´ choo˜
jmii¯ ba´ —ga˖jäh˝ chooy¹.
25 Chạh˝ ba´ ngooy¹ ga˖hey¹ jee´
gya¹ rey:
—Kwëëh` jnä˝ na¹ ga¯juh¯ mi¹lle´
Jwạạ¯ na¯hä´ neh˖ kọọ¯ wii´. He¯
na¯ ba´ hnoon¹ —jäh˝ chih¯më˝ he˝
ga˖siiyh˖ rey.
26 He¯jạ¯ ga˖lä˖meeh˖ dsë¹
Herode. Pero ga˖tạạy¯ hñiiy˝ kway¹
he¯ ga˖jäyh˝ to˖lo˖ në´ jee´ lä˖jëë˖
hị¯ ga˖tëëyh¹ he˝, he¯jạ¯ ga˖mi˖tey¹
ba´ juu¹ kiyh¹. 27 Lä˖chạh˝ jạ¯,
ga˖jmeey˝ hih˖ kih¹ hløø´ kyạạy¹
mah¹ na´kyẹy˝ lle´ Jwạạ¯. 28 Ngoo¹
hløø˝ neh˖ñe¹ na´kụy¯ lle´ Jwạạ¯,
hi˖ ma´ kịiy¹ lle´ Jwạạ¯ na¯hä´ neh˖
wii´, jạyh¹ ya˖kwëëyh` chih¯më˝ he˝
mah¹ ga˖ngëë¹ chih¯më˝ he˝ kih¹
chooy¹.
29 Ma´ ga˖nuu˝ dsa¯kyạạh´ Jwạạ¯
he¯ ga˖la¹ lä˖jạ¯, na´nääy¹ na´kiiy¹
hnoo¹ jạ¯, mah¹ na´hooy¯.

Ga˖ạạh¯ Jesús hñaa˝ mil dsa¯ñuuh¯
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Ma´ ga˖lla˖nää` apóstol kyạạ¹
Jesús, ga˖jmeeyh¹ juu¹ lä˖jë˖ he¯
ga˖jmeey˝ hi˖ ha¯ lä˖ ga˖hlëëyh¹
dsa¯ jee´ na´nääy¹. 31 He¯jạ¯ ga˖jäh˝
Jesús:
—Ya¯nääh˝ hnäh˝ ma˖nøøn¹
ma˖tẹẹhn´ dsë¯ jne´ kọ¯hwëë˝ ta˖
jee´ sa˖ chạạ¯ dsa¯.
Jwëë˝ dsa¯ ma´ dsa¯nää¹ jee´
ma´ tạạyh´ jạ¯, ni˖ he¯ ma´ kuyh˖
sa˖ ga˖kwa˝ jwë¹. Kih¹ he¯jạ¯
ba´ jạ¯, ga˖jäyh˝ lä˖jạ¯. 32 Jạ¯ga´
ga˖tạạyh` neh˖ na´moo˝ ga˖nääy¹
kọọ¯ hwa¹ kịi˖ jee´ sa˖ kwa˖ ni˖
miih¯. 33 Jwëë˝ dsa¯ hị¯ ma´ tạạh´
jee´ jạ¯, ga˖jëë¹ dsih˝ hạạy´ neh˖
na´moo˝ hi˖ ga˖lä˖kyụụy˖. He¯jạ¯
ga˖nää¹ dsa¯ jwë˝ tii´. Ma´ ga˖ngëëy˝
lä˖kọọ¯ lä˖kọọ¯ jwii¯, ga˖nää¹ dsa¯
he˝ kyạạyh´ ka¯läh˝. Pero jạạ¹ ga´
dsa¯ he˝ ga˖lla˖nää¹ lä˖kọh˝ ga´
Jesús. 34 Ma´ ga˖jñạạ¹ Jesús neh˖
na´moo˝ jạ¯, ga˖jëëy¹ jwëë˝ jwërte
dsa¯ hị¯ ga˖lla˖nää¹ jee´ jạ¯ hi˖
ga˖lä˖ñih˝ dsëy¹ kih¹. Jëëh˝, dsa¯
he˝ lạạ¹ lä˖kọọ¯ borrego hị¯ sa˖
chạạ¯ juu´. He¯jạ¯ ga˖løøy¹ hlëëyh˜
dsa¯ kyạạh´ cha¯miih¯ juu¹. 35 Ma´
ga˖hloo˝ jạ¯, ga˖ya˖jạh˖ discípulo
kih¹ Jesús mah¹ ga˖jäyh˝ siiyh˖:
—Ga˖hloo˝ ba´ la¯, hi˖ sa˖ cha¯
ni˖ miih¯ he¯ kuh˖ dsa¯ jee´ la¯.

36 Chiih´ dsa¯ wa´ lla¯nääy´ lä˗kąą¯
jąh˗ la¯, wa´ lla¯läy¯ he¯ kuyh˗ —
ga˗jäh´ discípulo sɨɨyh˗ Jesús.
37 —Kwëëh`hnäh´ dsa¯ he¯ kuyh˗
—ga˗jäh´ Jesús.
—¿Ni˗ sa˗ lęę˗ tǫ˺ hña¯loo´
kuu´ he¯ dsa´lä´ jnäähˡ he¯ kuh˗
ga˗läˇjęęˇ˗ dsa¯ na¯? —ga˗jäh´
discípulo.
38 —Jëë` da´ kǫǫ¯ ¿Joh´ he´ñiih¯
kyęh´ hnäh´? —ga˗jäh´ Jesús.
Ma´ ga˗jëëˡ discípulo, mahˡ
ga˗jmeeyhˡ juuˡ:
—Hña´ ba´ he´ñiih¯ kyę´ jnäähˡ
kyąąh´ ąąˡ hmooh¯ —ga˗jäyh´.
39 He¯ją¯ ga˗jmee´ Jesús mada¯
kiyhˡ:
—Chiih´ dsa¯ na¯ wa´ dsa¯tąąh`
ma˗ kǫǫ¯ nääˡ ma˗ kǫǫ¯ nääˡ në´
ya¯mooh¯ na¯.
40 He¯ją¯ ga˗tąąh` dsa¯ ma˗
hña¯ląą´ hi˗ ma˗ tǫ˗lo˗gyąą´. 41 Hi˗
ga˗kąˡ Jesús lä˗jë˗ hña´ he´ñiih¯ ją¯
kyąąh´ lä˗ąą´ hmooh¯ he´, ga˗jëëyˡ
ta˗ gyąąhˡ ga˗kway´ ti´hmaah´
kihˡ Dio. Ją¯ga´ ga˗lląąyˡ he´ñiih¯
ją¯, ga¯kwëëyhˡ discípulo mahˡ
ga˗ti´ ga˗llooyhˡ kihˡ lä˗jęęˇ˗ dsa¯
he´. Hi˗ lä˗ją¯ ga˗jmeey´ kihˡ
hmooh¯ he´ ka¯läh´. 42 Lä˗jęęˇ˗ dsa¯
ga˗kuh¯ lä˗jɨɨhˡ ga˗kęęyˡ. 43 Jwɨ´
he´ñiih¯ he¯ ga˗chąąˡ ją¯, ga˗kąhˡ
gya˗tǫ´ sa´mɨɨh¯ kyąąh´ hmooh¯
he´. 44 Jee´ lä˗jęęˇ˗ ma˗la˗ dsa¯ñąąh¯
hɨ¯ ga˗kuh¯ he´ tęęˡ kǫǫ¯ hña´ mil
dsa¯.

Ga˗ngë´ Jesús në´ jmɨɨ¯
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

45 Lä˗chąh´ ją¯ ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗
discípulo kyąąyˡ:
—Ta´kǫ¯jɨɨhˡ hɨhn¯ juuˡ kihˡ dsa¯
la¯, go¯nää´ hnäh´ ga¯jąąh¯ kyąąh´
na´moo´ ta˗ hngaah` Betsaida.
Ją¯ga´ nɨɨn`hñiin˗.
46 Ma¯ngëë´ ma¯hɨyhˡ juuˡ kihˡ
lä˗jęęˇ˗ dsa¯ hɨ¯ ma´ tąąh´ jee´ ją¯,
ją¯ga´ ngooyˡ ta˗ lle´kǫh´ na´ngɨɨy´
kiyhˡ kihˡ Dio. 47 Ngooˡ ga¯nąąˡ
ba´ ją¯, hi˗ na´moo´ tǫˡdsaah` jmɨɨ¯
ba´ ma¯lloo˺. Pero chehˡ ga´ Jesús
hwaˡ kɨɨ˗. 48 Ga˗jëëyˡ he¯lɨɨˡ ba´ ngë˗
na´moo´, jëëh´ ma´ gwa´ lle´ ta˗ jee´
ngooˡ na´moo´ ją¯. Ta˗la˗ ya˗jnä˗,
ga˗løøˡ Jesús ngë˗ në´ jmɨɨ¯. Ma´
hnøøy ˡ ma´ ngëëy ˡ jwëˡ na´moo´
ją¯. 49 Ma´ ga˗jëëˡ discípulo ngëy˗
në´ jmɨɨ¯, ma´ ląąy´, dsa¯ lle´ ba´
na¯ ngë˗ në´ jmɨɨ¯ he¯ją¯ ga˗hooyhˡ
kɨ¯gąą¯. 50 Lä˗jęęˇ˗ bihˡ ga˗jëëyˡ,
he¯ją¯ ga˗jwąąyhˡ jwërte. Pero
chąh´ ba´ ga˗hlëëh´ Jesús kyąąyh´:
—Ta˗ wa´ gąhˡ hnäh´, jnä´ ba´ la¯
—ga˗jäyh´.
51 Lä˗ ma´ ga˗heyˡ neh˗ na´moo´,
ga˗hna´ go¯te˜ lle´. Peer˗
ga˗lä˗dsąą˜ dsëˡ discípulo kyąąyˡ,
mahˡ ga˗tąąyh`jëë˜ dsąyh˗. 52 Jëëh´,
ma´ na¯jlë¯ hąąˡdsë¯ kiyhˡ, he¯ją¯
sa˗ ga˗läˇngëëy´ ha¯ lä˗ ga˗jmee´
Jesús kihˡ he´ñiih¯ ją¯.

Ga˗mi˗hlą̈ą̈´ Jesús jwęęˇ˗
dsa¯dsaah´ hɨ¯ ma´ chąą¯ hwaˡ
Genesaret
(Mt. 14:34-36)

53 Ma´ ga˗lla˗nääyˡ ta˗ hngaah`
jee´ chęę¯ Genesaret, jee´ ją¯
ga˗hɨɨy´ na´moo´ kiyhˡ. 54 Ma´
ga˗hwęęy¯ neh˗ na´moo´ ją¯, chąh´
ba´ ga˗läˇkyǫǫ˗ dsih´. 55 Hi˗ ga˗nääˡ
dsa¯ he´ läˇkąą¯ hwaˡ ją¯. Läˇkąą¯
jee´ ją¯ ga˗løøyˡ na´ją̈ą̈y¯ dsa¯dsaah´
kyąąyˡ kyąąh´ jɨɨ´ kiyhˡ ta˗ jee´ ma´
ngë˗ Jesús. 56 Läˇkąą¯ jee´ ma´
ngë˗ Jesús, jwɨɨ¯ mäh¯, ma˗ke˗
jwɨɨ¯ jąąh¯, na¯ ma¯hii´ dsa¯ją̈ą̈˗
dsa¯ dsa¯dsaah´ kyąąˡ cha´jwëˡ jee´
ma´ dsa¯ngëëy´. Ma´ chǫǫ´ dsa¯
kyąąyh´ mahˡ ma´ kway˗ sǫˡ miih¯
cha´gooy¯ cha´hee˗ hmɨɨh¯ kiyhˡ.
Hi˗ lä˗jęęˇ˗ hɨ¯ ga˗tęęˇ´ ga˗sǫˡ miih¯
mɨˡcha´gooy¯ hmɨɨh¯ kihˡ Jesús ma´
dsa¯hlą̈ą̈y´ go¯te˜.

7

Lä˗jë˗ he¯ mi¯sąh´ dsa¯
(Mt. 15:1-20)

1 Ga˗lla˗näähˡ fariseo hɨ¯ ma´
chąą¯ Jerusalén hi˗ ga˗lla˗näähˡ

kǫ¯llạạ́ ta¯jwoh˧˥ kyạạ˧˥ ley ka¯läh˝
jee˝ ma˝ ngë˗ Jesús. 2 Ma˝ ga˗jëë˧˥
dsa¯ he˝, lä˗ ma¯soh˝ jạ¯ba˝ goo¯
discípulo kyạạ˧˥ Jesús ma˝ tạ̈ạ̈yh˝
kuyh¯, ga˗hlëëyh˝ wɨɨ˝ kiyh˧˥.
3 (Jëëh˝, dsa¯ fariseo ma˝ mi¯tẹh˧˥
he¯ ma˝ tẹẹ˧˥ jmee˗ dsa¯ ma¯gyụh¯
kyạạy˧˥, sa˗ kuh¯hɨyh˜ cher˝mah˧˥
sa˗ ga˗gyiyh˧˥ gooy¯ lä˗kǫǫ¯ tẹẹ
˧˥ jmee˗ lä˗jẹẹ˗ dsa¯ judiu. 4 Hi˗
wa˝ra¯ ya¯nääy` je˝hmooh˝, sa˗
kuyh˗ cher˝mah˧˥ sa˗ ga˗mi˗tey˧˥ he¯
tẹẹ˧˥ dsa¯ jmee˗. Hi˗ cha¯ ga˝ jyoh˝
he¯ tẹẹ˧˥ dsa¯ hǿǿ˗, he¯ gyiyh˜ lä˗jë˗
he¯ jmạ̈ạ̈yh¯ ta˝o˝je¯, lä˗kyẹ¯ jɨɨ˝ jee˝
gwɨɨy¯.) 5 He¯jạ¯ ga˗ngɨɨ˝ fariseo
kyạạh˝ ta¯jwoh˧˥ he˝ juu˧˥ kih˧˥ Jesús:

—¿He¯la˧˥ sa˗ gyih˜ discípulo
kyạạh˧˥ goo¯ jạ̈ạ̈˧˥ jạ¯ga˝ kuyh˗, lä˗
nǿǿ˝ kih˧˥ dsa¯ ma¯gyụh¯ jnän`?

6 —Peer˗ ta¯jụụh˧˥ hnäh˝ —ga˗jäh˝
Jesús—. Lä˗kǫǫ¯ jmeeh¯ hnäh˝ na¯,
jẹẹh˧˥ kwee¯ kyạạh˝ he¯ ga˗hlëëh˝
Isaía llo˝joo˧˥, jee˝ na¯sɨɨ¯ lä˗la¯:

Dsa¯ la¯, kǫǫ¯ jäh˝ bih˧˥ hnääy˧˥ jnä˝.
Pero ta˗ jee˝ jyoh˝ ba˝ hä˝ hɨɨ˝dsë¯
kiyh˧˥.
7 Sa˗ jmää˧˥ ni˗ miih¯ he¯ jmeey˗
hnääy˧˥ jnä˝.
Lä˗jë˗ nɨɨh¯ he¯ kway˗, la˧˥ mada¯
kih˧˥ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗ ba˝,
ga˗jäh˝ Isaía.

8 ’Jmeeh¯ hnäh˝ ta˗ koo˝ nɨɨh¯
kih˧˥ Dio mah˧˥ hǿǿh¯ hnäh˝ ma˗la˗
he¯ tẹẹh˧˥ hnäh˝ ba˝. Gyih˗ hnäh˝
kyah˝wɨɨ˝ jee˝ kuh¯huh˝ hnäh˝. Joh˝
nëë˧˥ he¯ la˧˥ lä˗jạ¯ sa˗ jmeeh¯ hnäh˝
—ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh¯ dsa¯ he˝—.
9 Peer˗ tẹẹh¯ hnäh˝ jmeeh¯ hnäh˝
ta˗ koo˝ nɨɨh¯ kih˧˥ Dio mah˧˥ hǿǿh¯
hnäh˝ he¯ tẹẹh˧˥ hnäh˝ jmeeh¯ ba˝.
10 Lä˗la¯ ga˗jäh˝ Moisé llo˝joo˧˥
lä˗hih˗ ga˗jmee˝ Dio: “Wa˝ hnaah˗
maa` kyạạh˧˥, tää` kyạạh˧˥. Hɨ¯
hlëëh˗ wɨɨ˝ kih˧˥ cho˧˥jmii¯, hɨ¯ he˝
wa˝ jụụ˝ go¯te˜”, ga˗jäh˝ Moisé.
11 Pero hnäh˝ fariseo, lä˗la¯ ba˝
jmeeh¯ hnäh˝. Kwah¯ hnäh˝ jwë˧˥
kih˧˥ dsa¯ mah˧˥ sɨɨyh˗ cho˧˥jmiiy¯
lä˗la¯: “Lä˗jë˗ he¯ cha¯ kin˗ he¯
kyạạh˝ ma˝ jmeen` be˝ kyah˧˥, he¯
jạ¯ na¯ la˧˥ Corbán.” (He¯ la¯
hnǿǿ˧˥ jäh˗: ma¯kwëëhn˗ Dio ba˝
jạ¯.) 12 He¯ jmeeh¯ hnäh˝ lä˗jạ¯,
he¯ hah¯ hnäh˝ kih˧˥ hɨ¯ jmee˗ be˝
kih˧˥ cho˧˥jmii¯ ba˝ jạ¯. 13 Kih˧˥ he¯
hǿǿh¯ hnäh˝ he¯ ma¯tẹẹ ˧˥ hǿǿ˗
dsa¯ ma¯gyụh¯ kyạạh˧˥ hnäh˝ na¯,
he¯jạ¯ ma¯jmeeh˝ hnäh˝ ta˗ koo˝
nɨɨh¯ kih˧˥ Dio. Joh˝ nëë˧˥ he¯ la˧˥
lä˗jạ¯ sa˗ jmeeh¯ hnäh˝.

14 He¯jạ¯ ga˗hlẹẹh˧˥ Jesús jee˝
lä˗jẹẹ˗ dsa¯ he˝, ga˗jäyh˝:

—Nɨɨ¯ da˝ hnäh˝ kwee¯ mah˧˥
lä˗ngëëh˝ hnäh˝. 15 Sa˗ dsa¯lä¯sạh˝
dsa¯ kyạạh˝ lä˗jë˗ he¯ tooyh¯ hooy˝.
Lä˗jë˗ he¯ hwëë¯ hooy˝, kyạạh˝ he¯
jạ¯ ba˝ dsa¯lä¯sạyh˝. 16 Hɨ¯ hnǿǿ˧˥
hẹẹh˗ juu˧˥ la¯, wa˝ hẹẹyh¯ —ga˗jäh˝
Jesús.

17 Ma˝ ga˗hɨh˧˥ Jesús juu˧˥ kih˧˥ dsa˗,
ga˗hey˧˥ kǫǫ¯ cha˝neh˗. Jee˝ jạ¯
ga˗ngɨɨ˝ discípulo juu˧˥ kiyh˧˥:

—He¯ hnǿǿ˧˥ jäh˗ juu˧˥ na¯hmää˝
he¯ ma¯hlëëh˝ na¯.

18 He¯jạ¯ ga˗jäh˝ Jesús:

—¿Che˝ ni˗ hnäh˝ sa˗ ma¯lä¯ngëëh˝
hnäh˝? ¿Che˝ sa˗ ngëëh˝ hnäh˝ sa˗
dsa¯lä¯sạh˝ dsa¯ kyạạh˝ lä˗jë˗ he¯
tooyh¯ hooy˝? 19 Jëëh˝, jạ˗ neh˗
tuh¯dsë˧˥ dsa¯ dsoo˜ he¯ kuh¯hɨyh˜,
neh˗ tu¯jlạ˝ ba˝ dsa¯ dsoo˜ he¯
jạ¯, jạ¯ga˝ hwëë¯ ka¯läh˝ dsoo˜ ta˗
cha˝sɨɨ¯ —ga˗jäh˝ Jesús.

Kyạạh˝ he¯ ga˗hlëëyh˝ lä˗jạ¯,
ga˗jmeey˝ na¯jngɨɨ ˧˥ lä˗jë˗ he¯
kih¯hɨh¯ jne˝.

20 Hi˗ ngoo˧˥ bih˧˥ jäyh˝:

—Lä˗jë˗ he¯ hwëë¯ hoo˝ dsa¯,
he¯ jạ¯ ba˝ kyạạh˝ dsa¯lä¯sạyh˝.
21 Jëëh˝, neh˗ tuh¯dsë˧˥ ba˝ dsa¯
gwa˝ lä˗jë˗ hɨɨ˝dsë¯ hlɨɨh˧˥, hi˗ lä˗jạ¯
ka¯läh˝ gwa˝ he¯ kạạyh˜ hɨ¯ sa˗
lạạ˧˥ kyạạy˧˥, kạạyh˜ wa˝ hɨ¯ cha¯
hɨ¯, hi˗ jngëëyh˗ dsa¯. 22 Neh˗
tuh¯dsë˧˥ bih˧˥ gwa˝ he¯ jmeey˗ hɨɨ¯,
hẹẹ˝ dsëy˧˥ liyh˗ lä˗jë˗ he¯ ga˝ cha¯,
jmeey˗ lä˗jë˗ he¯ hlɨɨh˧˥, mi¯gạạy˗

dsa⁻, jmeey÷ he⁻ la˹ o⁻hih÷, wɨɨ˝
dsëy˹, hlëëyh÷ wɨɨ˝ kih˹ dsa÷, jmääy˜
hñɨɨ˝ kąąh˝, hi÷ sa÷ cha⁻ nuuh⁻ kiyh˹.
23 Lä÷jë÷ he⁻ hlɨɨh˹ na⁻ gwa˝ neh÷
tuh⁻dsë˹ dsa⁻. Kyąąh˝ he⁻ na⁻ ba˝,
mi⁻sąh˝ dsa⁻ hñɨɨ˝ —ga÷jäh˝ Jesús.

Jąą⁻ dsa⁻më˝ chąą⁻ uu˝ ga÷hęęh⁻
kih˹ Jesús
(Mt. 15:21-28)

24 Ją⁻ga˝ ya÷hëë˹ Jesús jee˝ ją⁻,
ngooy˹ jąh÷ kih˹ jee˝ jwɨɨ⁻ Tiro
kyąąh˝ Sidón. Ma˝ ga÷llooy˹ jee˝
ją⁻, ga÷hey˹ cha˝neh÷. Sa÷ ma˝
hnøøy ˹ ma˝ lä÷jnääy˝ chąh˝, pero
sa÷ ga÷la˹. 25 Chąh˝ ba˝ ga÷nuu˝
jąą⁻ dsa⁻më˝ he⁻ ga÷lloo˹ Jesús
jee˝ ją⁻. Dsa⁻më˝ he˝ ma˝ chąą⁻
jąą⁻ jo⁻mɨɨy⁻ hi⁻ ma˝ kye⁻ jmɨ⁻lle˝
hlɨɨh˹, he⁻ją⁻ ngooy˹ jee˝ ma˝ gya˹
Jesús mah˹ ga÷juuyh˹ jnëy˝ cha˝nëy˝.
26 Dsa⁻më˝ he˝ sa÷ ma˝ ląąy˹ judiu,
dsa⁻ sirofenicia ba˝ he˝. (Kih˹ dsa⁻
judiu, lä÷kohˇ dsa⁻ he˝ ląąy˹ lä÷koo⁻
sa˝dsɨɨ⁻ ba˝.) Ga÷chuuy˝ kyąąh˝
Jesús he⁻ dsa⁻llęęy÷ jmɨ⁻lle˝ hlɨɨh˹
hi⁻ ma˝ häąˇ neh÷ tuh⁻dsë˹ jo⁻mɨɨy⁻.
27 He⁻ją⁻ ga÷jäh˝ Jesús sɨɨyh÷:
—Kwa˝ jwë˹ wa˝ kuh⁻ da˝
chih⁻pih˹ jąą˹. Sa÷ llu˹ he⁻ jñuuhn˝
he⁻ kuh⁻ chih⁻ mah˹ kwëëhn⁻ dsɨɨ⁻.
28 He⁻ją⁻ ga÷jäh˝ dsa⁻më˝ he˝:
—Dsoo˝ ba˝ kyah˹, Dsa⁻jøøh˹
kyąąn÷. Pero ma÷ra÷ he⁻ lɨh˹ ba˝
dsɨɨ⁻ lä÷jë÷ jwɨ˝ he⁻ dsa⁻sąą˹ kih˹
chih⁻pih˹.
29 He⁻ją⁻ ga÷jäh˝ Jesús ka⁻läh˝:
—Kih˹ he⁻ llu˹ juu˹ kyah˹, he⁻ją⁻
ma⁻ya⁻hęę˜ ba˝ jmɨ⁻lle˝ hlɨɨh˹ kih˹
chih⁻më˝ kyąąh˹. Gwąąh⁻ ba˝ hne⁻
kyah˹.
30 Ma˝ ga÷lląąh˹ dsa⁻më˝ he˝
cha˝neh÷ kiyh˹, ga÷jëëy˹ na⁻kyąą
˹ chih⁻më˝ kyąąy˹ në˝ jii˝,
ma⁻ya⁻hęę˜ jmɨ⁻lle˝ hlɨɨh˹ kiyh˹.

Ga÷mi÷hläą˝ Jesús jąą⁻ dsa⁻ koo`

31 Ją⁻ga˝ ya÷hëë˹ Jesús koo˝ jee˝
jwɨɨ⁻ Tiro, ga÷ngëëy˝ ta÷ jee˝ jwɨɨ⁻
Sidón, hi÷ ga÷ngëëy˝ ta÷ hwa˹
Decápoli. Ją⁻ga˝ ga÷lląąyh˹ ka⁻läh˝
ta÷ jee˝ hla⁻ jmɨ⁻juuh⁻ kih˹ Galilea.
32 Jee˝ ją⁻ na˝jäą⁻ dsa⁻ jąą⁻ dsa⁻
koo` cha˝në˝ Jesús, hi÷ dsa⁻ hi⁻
ma˝ jäą÷ hi⁻ koo` he˝ ga÷chuuy˝
kyąąh˝ Jesús mah˹ kyey÷ gooy⁻ në˝
kih˹ hi⁻ koo` he˝. 33 Hi÷ ga÷llęę⁻
Jesús dsa⁻ koo` he˝ kąh˝ kih˹, mah˹
ga÷täy˹ cha˝gooy⁻ lä÷koo⁻ lä÷koo⁻
to⁻gway˝, hi÷ ga÷mi÷gyuyh˝ na˝sɨɨh˝
dsa⁻ he˝ kyąąh˝ jmɨɨ⁻ tu⁻heyh˹.
34 Mah˹ ga÷jëë˹ Jesús ta÷ gyuuh˹,
ga÷chąąh˹ dsëy˹, hi÷ ga÷jäyh˝ sɨɨyh÷
dsa⁻ñuuh⁻ he˝:
—Efata —juu˹ la⁻ hnøø˹ jäh÷: Wa˝
nä⁻ kyah˹.
35 Lä÷chąh˝ ją⁻ ga÷na˝ to⁻gwa˝
dsa⁻ he˝ hi÷ ga÷lɨɨ˹ na˝sɨɨyh˝,
ga÷hlëëyh˝ jëë⁻. 36 Hi÷ ga÷jmee˝
Jesús hih÷ kiyh˹ sa÷ wa˝ jmeeyh˹
juu˹ kih˹ ni÷ jąą⁻ dsa⁻. Ma÷ke÷
ga÷jmeey˝ cha⁻miih⁻ mada⁻ lä÷ją⁻,
cha⁻ga˝miih⁻ ma˝ kooyh˜ juu˹.
37 Ga÷lä÷dsąą˜ jwërte dsë˹ dsa⁻.
Ga÷jäyh˝:
—Peer÷ ga÷lä÷jë÷ ba˝ lih÷ Jesús
jmee÷. Jmeey÷ hlëëh÷ hi⁻ koo`, hi÷
jmeey÷ nuu⁻ hi⁻ gwɨɨ`.

8

Ga÷äąh⁻ Jesús kyęę˝ mil dsa⁻
(Mt. 15:32-39)

1 Ta˝ko⁻jiih˹ ga÷lä÷hëë` Jesús jee˝
ją⁻, jwëë˝ dsa⁻ ga÷lla÷nää˹ ka⁻läh˝
hi÷ ni÷ miih⁻ sa÷ cha⁻ he⁻ ma˝kuyh÷
jee˝ ją⁻. He⁻ją⁻ ga÷tëëyh˹ discípulo
kyąąy˹ mah˹ ga÷sɨɨyh÷:
2 —Peer÷ dsa⁻lä⁻ñih˝ dsën÷ dsa⁻
hi⁻ täąh˝ kyąąh˝ jne˝ jee˝ la⁻. Jëëh˝,
ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmɨɨ˝ täąyh˝ hi÷
sa÷ cha⁻ ni÷ miih⁻ he⁻ kuyh⁻.
3 Cher˝mah˹ ga÷chęęh`jnih˝ kiyh˹ lä÷
ma⁻kyoyh÷ na⁻, hwąąy˝ cha˝jwë˹,
jëëh˝ uu˝ ga˝ ya÷nää˹ ko⁻lląą˝.
4 He⁻ją⁻ ga÷jäh˝ discípulo kyąąy˹:
—¿Ha⁻ ba˝ jä÷ he⁻ kuh÷ dsa⁻ heh˹
hwa˹ kii÷ la⁻? Ha⁻ kohˇ sa÷ hnøø˹
mah˹ lęę÷ kuh÷ hi⁻ täąh˝ jee˝ la⁻.
5 He⁻ją⁻ ga÷ngɨɨ˝ Jesús juu˹ kiyh˹:

—¿Joh´ he´ñiih˜ kyẹh´ hnäh´? —ga˜jäyh´.

—Gyii˛ ba´ —ga˜jäh´ discípulo.

6 He˜ja̱˜ ga˜jmee´ Jesús mada˜ mah˛ dsa˜ta̱ah` lä˜jëë˜ dsa˜ hwa˛ hi˜ ga˜ka̱y˛ lä˜jë˜ gyii˛ he´ñiih˜ ja̱˜, ga˜kway´ ti´hmaah´ kih˛ Dio. Ma˜ngëë´ ma˜kway´ ti´hmaah´ kih˛ Dio, ga˜llaay˛ he´ñiih˜ ja̱˜ hi˜ ga˜kwëëyh˛ discípulo mah˛ ga˜tí´ ga˜llooyh˛ kih˛ lä˜jëë˜ dsa˜. 7 Hi˜ ma´ jääy˜ miih˜ hmooh˜ ka˜läh´ hi˜ lä˜ja̱˜ ga˜kwa´ Jesús ti´hmaah´ kih˛ Dio. Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜jmeey´ mada˜ mah˛ ti´llooyh˛ kih˛ lä˜jëë˜ dsa˜. 8 Ga˜kuh˜ dsa˜ lä˜jiih˛ ga˜këëy˛. Ma´ ga˜la˛ kiyh˛, ga˜ka̱h˛ ga´ gyii˛ sa´mɨɨh˜ jwɨ´ he˜ ga˜cha̱a̱˛ ja̱˜. 9 Tẹẹ˛ kọọ˜ kyẹẹ´ mil dsa˜ hi˜ ga˜kuh˜ jee´ ja̱˜. Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜hɨyh˛ juu˛ kih˛ dsa˜. 10 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜hey˛ neh˜ na´moo´ kya̱ay˛ discípulo kya̱ay˛, ngooy˛ ta˜ hwa˛ Dalmanuta.

Dsa˜ fariseo ma´ hnøøy ˛ ma´ jmee˛ Jesús kọọ˜ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 Ma´ ga˜lloo˛ Jesús jee´ ja̱˜, ga˜lla˜nää˛ fariseo hi˜ ga˜løøy˛ ti˜chooy˜ juu˛ kya̱a̱h´ Jesús. Ma´ ka̱y˜ dsë˛ Jesús, he˜ja̱˜ ga˜ngɨɨy´ ma´ jmee˛ Jesús kọọ˜ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜ he˜ ma´ jä˜ gyʉʉh˛. 12 Ma´ ga˜nuu´ Jesús lä˜ja̱˜, ga˜jii˛ lä˜ ga˜të´ neh˜ tuh˜dsëy˛, mah˛ ga˜jäyh´:

—¿He˜la˛ ngɨɨh´ hnäh´ hi˜ chaa̱˜ na˛ jmeen` kọọ˜ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜? Ma˜ra˜ ju˛dsoo´ jwẹẹhn˜ hnäh´, ni˜ kọọ˜ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜ sa˜ jëë˛ dsa˜ hi˜ cha̱a̱˜ na˛.

13 Jee´ ja̱˜ ga˜bẹẹy˛ dsa˜ he´, mah˛ ga˜hey˛ ka˜läh´ neh˜ na´moo´, ngooy˛ ta˜ jee´ jyoh´.

Levadura kih˛ dsa˜ fariseo
(Mt. 16:5-12)

14 Ni˜ sa˜ ga˜lä˜dsooh˜ dsë˛ discípulo ma´ ka̱y˛ he´ñiih˜, kọọ˜ lä˜la˜ ba´ he´ñiih˜ ma´ kyẹy˜ neh˜ na´moo´. 15 He˜ja̱˜ ga˜mi˜liih˜ Jesús dsë˛ discípulo, ga˜jäyh´:

—Lẹẹh˜ hnäh´ kya̱a̱h´ levadura kih˛ fariseo hi˜ lẹẹh˜ hnäh´ kya̱a̱h´ levadura kih˛ Herode ka˜läh´.

16 He˜ja̱˜ ga˜ta̱a̱h` discípulo he´ llay˜ juu˛ kya̱a̱h´ dsa˜kya̱a̱yh´, ma´ jäyh´:

—Ma˜hlëëyh´ lä˜na˜ kih˛ he˜ sa˜ ma´ kyẹ´ jne´ he´ñiih˜.

17 Pero ga˜lä˜liih˜ Jesús kiyh˛ mah˛ ga˜jäyh´ sɨɨyh˜:

—¿He˜la˛ jmeeh˜ hnäh´ cha˜miih˜ hʉʉ´dsë˜ kih˛ he˜ sa˜ cha˜ he´ñiih˜? ¿Che´ sa˜ hii˜ kwa˛ kwa̱a̱t˜ kyah˛ hnäh´? ¿Che´ sa˜ hii˜ lä˜ngëëh´ hnäh´? ¿Che´ lä˜ ma˜na˜jlë˜ ba´ hʉʉ´dsë˜ kyah˛ hnäh´? 18 Hä´ ba´ mɨ´nëh´ hnäh´ mah˛ sa˜ jëëh´ hnäh´, hë˜ ba´ to˜gwah´ hnäh´ mah˛ sa˜ nuuh˜ hnäh´. ¿Che´ sa˜ dsooh˜ hoh´ hnäh´ ha˜ lä˜ ga˜la˛ jää˛? 19 Lä˜ ma´ ga˜tí´ ga˜lloohn˛ hña´ he´ñiih˜ ja̱˜, jee´ kih˛ lä˜jëë˜ hña´ mil dsa˜ he´, ¿joh´ sa´mɨɨh˜ ga˜të´ jwɨ´ he˜ ga˜cha̱a̱˛ ja̱˜? —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.

—Gya˜tọ´ sa´mɨɨh˜ —ga˜jäh´ discípulo kya̱a̱y˛.

20 —¿Ha˜ ga˜ ma´ ga˜tí´ ga˜lloohn˛ gyii˛ he´ñiih˜ ja̱˜, joh´ sa´mɨɨh˜ ga˜cha̱a̱˛? —ga˜jäh´ Jesús.

—Ga˜cha̱a̱˛ ga´ gyii˛ sa´mɨɨh˜ —ga˜jäh´ discípulo.

21 —¿Che´ lä˜jiih˛ na˛ sa˜ hii˜ lä˜ngëëh´ hnäh´? —ga˜jäh´ Jesús.

Ga˜mi˜hlää´ Jesús ja̱a̱˜ dsa˜tʉʉ´

22 Ga˜lla˜näay˛ jee´ jwɨɨ˜ Betsaida. Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ya˜jää˜ dsa˜ ja̱a̱˜ hi˜ tʉʉ´ cha´në´ Jesús mah˛ ga˜chʉʉy´ kya̱a̱h´ Jesús he˜ kyey˜ gooy˜ në´ kiyh˛. 23 He˜ja̱˜ ga˜sọọh˛ Jesús goo˜ dsa˜ he´, ga˜jäay˛ ta˜ chʉʉh´ jwɨɨ˜. Ga˜mi˜gyʉyh´ mɨ˛në´ dsa˜ he´ kya̱a̱h´ jmɨɨ˜ tʉ˜heyh˛ hi˜ ga˜kyey˜ lä˜tọ´ gooy˜ në´ kih˛ dsa˜ he´ mah˛ ga˜ngɨɨy´ juu˛:

—¿Hee˜ jëëh´ miih˜? —ga˜jäyh´.

24 He¯ja̱¯ ga˗løø˜ dsa¯tʉʉ´ he´ jëë˜,
hi˗ ga˗jäyh´:
—Jëë̱n˗ dsa¯ hi̱¯ dsa¯ngëë´, pero
jnääy´ lä˗ko̱h´ chaah˜ hma¯ ba´.
25 Mah˜ ga˗kye¯ Jesús ka¯läh´
goo¯ në´ kiyh˜. Hi˗ ga˗sɨɨyh˗ he¯
jëëy˜ ka¯läh´. Lä˗cha̱h´ ja̱¯, ga˗jä̱˜ mɨ
˜nëy´. Ga˗lä˗jnä´ jëë̱¯ go¯te˜. 26 Mah˜
ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Gwäa̱h¯ ko̱¯dsoo´ ta˗ kyah˜ ba´
hne¯. Mo˗to˗ go¯he´ ta˗ jee´ jwɨɨ¯
na¯. Ni˗ ta˗ jwɨɨ´ ni˗ jäa̱¯.

Ga˗jäh´ Pee´, Jesús la̱a̱˜ Cristo
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Ngoo˜ Jesús ka¯läh´ kya̱a̱h´
discípulo kya̱a̱y˜ ta˗ jyoh´ jwɨɨ¯ mäh¯
he¯ na¯hëë̱¯ hwa˜ Cesarea kih˜
Filipo. Cha´jwë˜ jee´ ga˗nääy˜ ja̱¯,
ga˗ngɨɨy´ juu˜ kih˜ discípulo:
—¿Ha¯ lä˗ jäh´ dsa¯ kin˗, hii̱¯ jnä´
la̱a̱y´? —ga˗jäh´ Jesús.
28 —Ko̱¯llä̱a̱´ jäh´, Jwä̱a̱¯ hi̱¯ ma´
choo˜ jmɨɨ¯ ba´ hne¯. Ko̱¯llä̱a̱´ jäh´
Elía ba´ hne¯. Hi˗ jñah´ ko̱¯llä̱a̱´ jäh´,
hne¯ la̱a̱h˜ ja̱a̱¯ hi̱¯ ga˗ngëë˜ juu˜
kih˜ Dio llo´joo˜ —ga˗jäh´ discípulo
kya̱a̱y˜.
29 Mah˜ ga˗jäh´ Jesús ka¯läh´:
—¿Ha¯ ga¯ hnäh´, hee¯ jwah´
hnäh´ kin˗, hii̱¯ ba´ jnä´ la̱a̱h´ hnäh´?
He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Pee´ sɨɨyh˗:
—Hne¯ he´ Cristo.
30 Pero ga˗ta̱a̱h¯ Jesús juu˜ lä˗jëë̱˗
mah˜ sa˗ kooyh˜ juu˜ ja̱¯ kya̱a̱h´ ni˗
ja̱a̱¯.

Ga˗mi˗jnää¯ Jesús juu˜ he¯ jʉʉy´
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Jmɨɨ´ ja̱¯ ga˗løø˜ Jesús mi¯jnää˗
juu˜ kih˜ discípulo kya̱a̱y˜, ga˗jäyh´:
—Jmee˗ bii˜ kih˜ Hi̱¯ga˗lëë̱˜ngo˜
la¯ jëë˜ cha¯miih¯ wɨɨ´. Dsa¯gyʉʉh´
sa˗ lä˗hnää˜ dsih´, lä˗ja̱¯ dsa¯ka̱a̱h´
kya̱a̱ ˜ jmi¯dsa¯, kya̱a̱h´ ta¯jwoh˜
kya̱a̱˜ ley sa˗ lä˗hnää˜ dsih´. Hi˗
jmee˗ bii˜ kiyh˜ jʉʉy´ mah˜ lä˗jii̱yh´
ka¯läh´ jee´ ga˗të´ hnë¯ jmɨɨ¯ —
ga˗sɨɨyh˗ discípulo kya̱a̱y˜.
32 He¯ na¯ ga˗hlëëyh´ jëë̱¯ go¯te˜,
he¯ja̱¯ ga˗jää̱˜ Pee´ Jesús ta¯ koo´,
ga˗løøy˜ jʉʉyh˜ kiyh˜. 33 Pero
ga˗jëëh¯ Jesús hñii´ ga˗jëëy˜ jee´
ma´ tä̱ä̱h´ lä˗jëë̱˗ discípulo, mah˜
ga˗jʉʉyh˜ kih˜ Pee´:
—Jñuuh´ hne¯ kin˗ hi̱¯sa˗llʉ̱˜. Sa˗
jmeeh¯ hʉʉ´dsë¯ lä˗ko̱h´ jmee˗ Dio.
Lä˗ko̱o̱¯ la˜ hʉʉ´dsë¯ kih˜ dsa¯ ba´ la˜
hʉʉ´dsë¯ kyah˜.
34 Ja̱¯ga´ ga˗tëëyh˜ lä˗jëë̱˗ dsa¯
ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱y˜
ga˗jäyh´:
—Cher´mah˜ hi̱¯ hnøø˜ jmee˜
ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ jnä´, sa˗ wa´ jmä̱ä̱y˜
hñiiy´ kwa̱a̱t˜, wa´ jä̱ä̱y˜ cru¯ kya̱a̱y˜
mah˜ wa´ jmeey´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´
jnä´. 35 Jëëh´, lä˗jëë̱˗ hi̱¯ hä̱ä̱˜ hñii´
mah˜ sa˗ jʉʉy´, hi̱¯ he´ jʉʉ´ ba´.
Pero lä˗jëë̱˗ hi̱¯ kwa̱a̱˜ hñii´ jʉʉ´
kwa̱a̱t˜ kin˗ o kwa̱a̱t˜ kih˜ ju˜hmëë´,
hi̱¯ he´ ba´ lä̱ä̱´. 36 ¿Hee¯ ya´jøø¯ ka̱˜
dsa˗ ma¯ke˗ ga¯lɨyh˜ lä˗jë˗ he¯ cha¯
jmɨ¯gyʉʉ˗ la¯ mah˜ wa´ra¯ ga˗jʉʉy˜,
sa˗ tëëyh˜ kih˜ Dio? 37 ¿Hee¯ ba´
kya̱a̱h´ le´ mi¯hmaayh` mah˜ lä̱ä̱y´?
38 He¯ ba´ che¯ hlëëh˜ dsa¯ hi̱¯
cha̱a̱¯ jmɨɨ´ na˜, jmeey˗ wa´ la˜ cha¯
la˜. Cher´mah˜ hi̱¯ jmee˗ na¯hiih´
kin˗, o kya̱a̱h´ juu˜ kin˗ cha´në´ dsa¯
hi̱¯ cha̱a̱¯ na˜, ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ jmee˜
Hi̱¯ga˗lëë̱˜ngo˜ na¯hiih´ kya̱a̱yh´,
wa´ra¯ ga˗të´ jee´ jäyh´ kya̱a̱h´ be´
kih˜ Tää` kya̱a̱y˜ kya̱a̱h´ lä˗jëë̱˗
ángele kya̱a̱y˜.

9

1 Jesús ko̱o̱¯ ka¯läh´ ga˗sɨɨyh˗:
—Ma˗ra˗ ju˜dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
cha̱a̱¯ ko̱¯llä̱a̱´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ jee´ la¯
sa˗ jʉʉy´ jä̱ä̱˜ sa˗ ga´ ma¯jëëy˗ ha¯
lä˗ko̱o̱¯ la˜ be´ kih˜ Dio hi̱¯ jmee˗
hih˗.

Ga˗mi˗sëë̱˜ Jesús hñii´
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Ma¯ngëë´ ga´ jñii´ jmɨɨ´, ja̱¯ga´
ga˗jä̱ä̱˜ Jesús ma˗la˗ Pee´ kya̱a̱h´ Ja-
cobo hi˗ Jwä̱a̱¯ ba´, ga˗nääy˜ ka̱h´ ta˗
moh´ ñii´. Jee´ ja̱¯ ga˗lä˗sëë̱˜ Jesús

to˭lo˭ në´ hi̱˭ ma´ jääy˭ he´. 3 Ga˭lɨɨ¹
jih¹gyëh¹ hmɨɨh˭ kiyh¹, ga˭tøø´ jlëë̱˭
ñih¹ lä˭ tøø˭ hmoo˭. Ni˭ jäa̱˭
sa˭ chäa̱˭ hwa¹ la˭ hi̱˭ lih˭ gyih¹
mah¹ jmeey¹ tø˭jlëë̱˭ lä˭ja̱˭. 4 Jee´
ja̱˭ ga˭lä˭jnää´ Elía kyäah´ Moisé
ga˭täayh` llay˭ juu¹ kyäah´ Jesús.
5 He˭ja̱˭ ga˭jäh´ Pee´ sɨɨyh˭ Jesús:
—Ta˭jwoh¹, he˭ ba´ che˭ llu¹ he˭
tøøh´ jne´ ko̱˭jøh´ jee´ la˭. Jmee´
jnääh¹ hnë˭ hne¹ kyäah´ moo˭, ko̱o̱˭
kyah¹, ko̱o̱˭ kih¹ Moisé, hi˭ ko̱o̱˭ kih¹
Elía.
6 Lä˭jëë̱y˭ ga˭jwäayh¹, sa˭ ñey˭
he˭ ma´ jäyh˭, he˭ja̱˭ ba´ ga˭hlëëh´
Pee´ lä˭ja̱˭. 7 Hor˜ ja̱˭ ja¹ ko̱o̱˭ jnii´,
ga˭jmee´ hih¹ jee´ ma´ täähyh´ ja̱˭. Jee´
jnii´ ja̱˭ ga˭lä˭nɨɨh´ ga˭hlëëh´ ko̱o̱˭
juu¹ he˭ ma´ jäh´:
—Hi̱˭ la˭ na˭ gyɨɨ˭ kyäan˭ hi̱˭
hnaan˭. Nɨɨ˭ hnäh´ kiyh¹.
8 Ma´ ga˭jëëy¹ ka˭läh´, mo˭so˭
chäa̱˭ ni˭ jäa̱˭, ma˭la˭ hñii´ ba´ Jesús
cheh¹. 9 Jee´ jñäa̱˭ Jesús moh´ ja̱˭
ga˭täayh˭ juu¹ hi̱˭ ma´ kyäayh´ he´:
—Ta˭ jwɨɨ´ hnäh´ ni˭ jäa̱˭, lä˭jë˭
he˭ ma˭jëëh` hnäh´ la˭ ta´ko̱˭jii̱h¹
sa˭ ma˭lä˭jii̱h` Hi̱˭ga˭lëë̱¹ngo¹ la˭
jee´ kih¹ hi̱˭ na˭juu̱´.
10 Ga˭høøy´ juu¹ ja̱˭ neh˭
tuh˭dsëy¹. Pero ta˭ jyoh´ ko̱˭täa̱˭,
lä˭uu̱˭ hi̱˭ he´ ma´ ngɨɨy˭ juu¹
kih¹ dsa˭kyäayh´ hee˭ hnøø¹ jäh˭
he˭ lä˭jii̱h´ dsa˭ jee´ kih¹ hi̱˭
ma˭na˭juu̱´. 11 Hi˭ ga˭ngɨɨy´ ka˭läh´
juu¹ kih¹ Jesús:
—¿He˭la¹ jäh´ ta˭jwoh¹ kyäa̱¹ ley,
jmee˭ bii¹ jäh´ Elía jää̱¹ ga´ kih¹
Cristo?
12 He˭ja̱˭ ga˭jäh´ Jesús:
—Ja̱˭ba´ dsoo´ jäh´ Elía to˭në´,
ya˭llay˭ llu¹ lä˭jë˭ he˭ cha˭ jee´
la˭. Hi˭ hnäh´, ¿ha˭ lä˭ ngëëh´
hnäh´ he˭ na˭sɨɨ˭ lä˭la˭: jmee˭ bii¹
jëë¹ wɨɨ´ Hi̱˭ga˭lëë̱¹ngo¹ la˭ hi˭ sa˭
lä˭hnää¹ dsih´ ni˭ miih˭? 13 Pero
jwëë̱hn˜ hnäh´, ma˭jah˜ ba´ Elía,
hi˭ ga˭jmee´ dsa˭ lä˭ të˭ dsë¹ kiyh¹,
lä˭ko̱o̱˭ ma˭na˭sɨɨ˭ kiyh¹ jää̱¹.

Ga˭mi˭hlää̱´ Jesús ja̱a̱˭ chih˭ hi̱˭
ma´ kye̱˭ jmɨ˭lle´ hlɨɨh¹
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Lä˭ ma´ ga˭lloo¹ Jesús jee´
täähʼ lä˭jëë̱˭ ga´ discípulo kyäay¹,
ga˭jëëy¹ jwëë̱´ dsa˭ ma´ täähʼ lä˭ku´
lä˭jii̱¹ kiyh¹, hi˭ ma´ täähʼ ta˭jwoh¹
kyäa̱¹ ley ti˭chooy˭ juu¹ kyäayh´.
15 Ma´ ga˭jëë¹ lä˭jëë̱˭ dsa˭ he´
ya˭jäh˭ Jesús, ga˭jëë¹ dsayh˭, chah´
ba´ ga˭nääy¹ na´jmeey´ Dio kiyh¹.
16 Mah¹ ga˭ngɨɨ´ Jesús juu¹ kih¹ dsa˭
he´:
—He˭ juu¹ ti˭chooh˭ hnäh´
kyäah´ hi̱˭ täähʼ na˭.
17 Mah¹ ga˭hlëëh´ jäa̱˭ dsa˭ hi̱˭
ma´ hää̱´ jee´ ja̱˭, ga˭jäyh´:
—Ta˭jwoh¹, jäan˭ jee´ la˭ jäa̱˭
chih˭ñɨɨh˭ kyäan˭, hi̱˭ kye̱˭
jmɨ˭lle´ hlɨɨh¹ hi̱˭ jmee˭ käay`. 18 Wa´
ha˭ cha˭ ha˭ jee´ cheyh¹, wa´ra˭
ga˭hii˭ dsoo´ kiyh¹ jmee˭ jmɨ˭lle´
hlɨɨh¹ na˭, jmiiy˭ bäay˜ hñiiy´ hwa¹,
hwëë˭ peh´ neh˭ to˭hooy´, jɨɨy˜
cha˭jay´ mah¹ dsa˭lä˭hwäähʼ.
Ma˭jwɨɨn¹ discípulo kyäah¹ he˭
lëëy˭ jmɨ˭lle´ hlɨɨh¹ na˭ pero sa˭
ma˭lɨyh˜.
19 He˭ja̱˭ ga˭jäh´ Jesús:
—¿He˭la¹ sa˭ hii˜ lä˭dsoo´ hoh´
hnäh´ hi̱˭ chäa̱˭ na¹? ¿Lɨh´ ba´ llaa̱˭
he˭ gyan´ kyäah´ hnäh´? Mo˭so˭
lä˭be´ dsën˭ gya` ga´ jnä´ kyäah´
hnäh´. Ya˭jää̱˭ da´ chih˭ na˭ ta˭ la˭.
20 Mah¹ na´jää̱˭ dsa˭ chih˭ he´
cha´në´ Jesús. Ma´ ga˭jëë̱¹ jmɨ˭lle´
hlɨɨh¹ he´ Jesús, ga˭so̱oyh¹ kih¹ chih˭
he´ wɨɨ´ jwërte. Ga˭kɨ˭ ga˭bäay˭
hwa¹, lä˭jii̱h¹ ga˭hwëë˭ peh´ neh˭
to˭hooy´. 21 Ja̱˭ga´ ga˭ngɨɨ´ Jesús juu¹
kih¹ jmii˭ chih˭ he´:
—¿Ha˭ ko̱h´ jii̱h¹ ma˭lä˭hɨɨ` la¹
lä˭na˭ kiyh¹?
—He˭ laay¹ lä˭ ma´ piyh¹ na˭
—ga˭jäh´ jmii˭ chih˭ —. 22 Ja̱˭
he˭ ko̱o̱˭ jii̱h˜ ma˭täayh˭ cha´je˭
hi˭ ma˭täayh˭ cha´jmɨɨ˭ he˭ jngɨɨh˭
kiyh¹. Cher´mah¹ le̱h¹ miih˭ kwa´
be´ kin˭, wa´ lä˭ñih´ hoh´ jnääh¹.

23 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh´ Jesús:
—¡Ha⁻ lä˗ja̱⁻ jwah´ cher´mah˺ lẹh˺
miih⁻! Lä˗jë˗ ba´ le´ kih˺ hi̱⁻ jmee˗
dsoo´ dsë˺.
24 Lä˗cha̱h´ ja̱⁻ ga˗hlëëh´ jmii⁻
chih⁻ he´ kya̱a̱h´ cha⁻miih⁻ be´,
ga˗jäyh´:
—La̱a̱˗ ba´ jnä´ dsoo´, kwa´
be´ kin˗ mah˺ lä˗dsoo´ dsën˗
cha⁻ga´miih⁻.
25 Ma´ ga˗jëë˺ Jesús ngoo˺
dsa⁻ku̱h˺ jwẹẹ´ dsa⁻, ga˗juuyh˺ kih˺
jmɨ⁻lle´ hlɨɨh˺ he´, ga˗sɨɨyh˗:
—Hne⁻ jmɨ⁻lle´ koo`, jnä´ jmeen˗
hih˗ go⁻hẹẹ˺ kih˺ chih⁻ na⁻, mo˗to˗
jmee⁻ ga´ jwɨɨh`kiyh˺.
26 He⁻ja̱⁻ na´høø´ ga´ ga˗hooh˺
jmɨ⁻lle´ hlɨɨh˺ he´, mah˺ ko̱o̱⁻ ga´
ko̱o̱⁻ hä´ ga˗so̱oyh˺ wɨɨ´ jwërte
kih˺ chih⁻ he´, ja̱⁻ga´ ya˗hẹẹy˺
ngaayh˺. Ga˗jä̱´ chih⁻ he´ lä˗ko̱h´
he⁻ na⁻ju̱u̱y´. Jwẹẹ´ dsa⁻ ma´ jäh´:
—Ma⁻na⁻ju̱u̱´ ba´ na⁻.
27 Pero ga˗so̱oh˺ Jesús gooy⁻,
ga˗cha̱a̱yh⁻, cha̱h´ ba´ ga˗nooy⁻.
28 Lä˗ ma´ ga˗he˺ Jesús ko̱o̱⁻
cha´neh˗, ga˗ngɨɨ´ discípulo kya̱a̱y˺
juu˺ kiyh˺ jee´ sa˗ nuu⁻ dsa⁻:
—¿He⁻la˺ sa˗ ma⁻lä⁻kẹẹh´ jnääh˺
jmɨɨ´ ma´ llẹẹ´ jnääh˺ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh˺
he´?
29 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Hi̱h˺ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh˺ lä˗na⁻, sa˗
hwẹẹ˗ cher´mah˺ sa˗ ga˗tɨɨ˺ dsa⁻
kuh⁻hi̱h˜ mah˺ chu̱uy˺ kya̱a̱h´ Dio.

Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ ga˗mi˗jnää⁻ Jesús juu˺ he⁻ ju̱u̱y´
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Ma´ ga˗hwẹẹy⁻ jee´ ma´ tä̱ä̱yh´
ja̱⁻, ga˗nääy` ta˗ Galilea. Sa˗ hnøø˺
Jesús ma´ lä˗ñe⁻ dsa⁻ ha⁻ ta˗ ngëy˗.
31 Jëëh´, ma´ hlẹẹyh˜ discípulo
kya̱a̱y˺, ma´ jäyh´:
—Hi̱⁻ga˗lẹẹ˺ngo˺ la⁻ ngëë˺ dsih´
ja´goo⁻ dsa⁻ hñaa⁻ dsë˺ mah˺
jngëëyh˺. Ga´ ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmɨɨ´
na⁻ju̱u̱y´, lä˗jɨɨyh´ ka⁻läh´.

32 Pero discípulo kya̱a̱y˺ sa˗
ga˗lä˗ngëëy´ juu˺ ja̱⁻, hi˗ ma´ goyh˗
ma´ ngɨɨy˺ juu˺ kih˺ Jesús.

Hɨɨ⁻ na⁻ lẹẹ´ jøøh˺ jee´ jmee˗ Dio hih˗
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 Ja̱⁻ga´ ga˗lla˗nääy` jee´ jwɨɨ⁻
Capernaum. Lä˗ ma´ ga˗ta̱a̱h`
discípulo cha´neh˗ kya̱a̱h´ Jesús,
ga˗ngɨɨ´ Jesús juu˺ kiyh˺:
—¿Hee⁻ juu˺ na⁻ ti⁻chooh⁻ hnäh´
lä˗ hä´ jwë˺ jee´ ma⁻ya⁻nøø` jne´?
34 Ti´sɨh´ go⁻te˺ ba´ ga˗ta̱a̱yh`,
kih˺ he⁻ ma´ ti⁻chooy˗ juu˺ kya̱a̱h´
dsa⁻kya̱a̱yh´ lä˗ hä´ jwë˺, hɨɨ⁻ na⁻
lẹẹ´ jøøh˺ kih˺ jee´ lä˗jëëy˗. 35 He⁻ja̱⁻
ga˗gya⁻ Jesús mah˺ ga˗hlëëyh˺
lä˗jëë˗ gya˗tu̱u̱´ discípulo he´,
ga˗sɨɨyh˗:
—Cher´mah˺ hi̱⁻ hnøø˺ lẹẹ´ jøøh˺,
ta˗ wa´ jmä̱ä̱y˺ hñɨɨy´ jøøh˺, wa´
jmeey´ ta´he˺ kih˺ lä˗jẹẹ˗ ba´.
36 Hi˗ lä˗cha̱h´ ja̱⁻ ga˗tëëyh˺ ja̱a̱⁻
gyɨɨ⁻, ga˗chẹẹyh⁻ jee´ kiyh˺ ja̱⁻.
Ja̱⁻ga´ ga˗ẹẹy˺, mah˺ ga˗jäyh´:
37 —Hi̱⁻ jmee˗ he˺ kih˺ ja̱a̱⁻ gyɨɨ⁻
lä˗la⁻ kwa̱a̱t˜ kin˗, jnä´ he´ hi̱⁻
jmä̱ä̱y˜ he˺. Hi˗ hi̱⁻ jmä̱ä̱˜ jnä´ he˺,
jmeey˗ he˺ kih˺ Dio hi̱⁻ ga˗chẹẹ˺
jnä´.

Hi̱⁻ sa˗ na⁻høøh´ jnän` la̱a̱y˺ dsa⁻kya̱a̱h´ jne´
(Mt. 10:42; Lc. 9:49-50)

38 Ga˗jmeeh˺ Jwa̱a̱⁻ juu˺ kih˺ Jesús:
—Ta⁻jwoh˺, ma⁻jẹẹ´ jnääh˺ ja̱a̱⁻
hi̱⁻ hwẹẹ˜ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh˺ lä˗hih˗
kyah˺, he⁻ja̱⁻ ga˗ha´ jnääh˺ kiyh˺,
jëëh´ sa˗ ngëy˗ kya̱a̱h´ jnääh˺.
39 Pero Jesús ga˗sɨɨyh˗ lä˗la⁻:
—Ta˗ ha⁻ hnäh´ kiyh˺. Jëëh´, ni˗
ja̱a̱⁻ sa˗ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ jmee˗ ko̱o̱⁻ he⁻
jɨɨh⁻ga̱a̱⁻ lä˗hih˗ kin˗, mah˺ cha̱h´
ba´ hlëëyh˗ wɨɨ´ kin˗. 40 Hi̱⁻ sa˗
hnee⁻ kya̱a̱h´ jne´, dsa⁻kya̱a̱h´ ba´
jne´ he´. 41 Wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻, hi̱⁻
kwëëh˜ hnäh´ ko̱o̱⁻ vas jmɨ⁻dsë˜,
kih˺ he⁻ la̱a̱h˺ hnäh´ kya̱a̱˺ Cristo,

ma˖ra˖ ju'dsoo˴ jwëëhn˜ hnäh˴,
lä˖hmaah˴ ba˴ jñeey'.

Goo¯ la' kih' hi¯ jmee˖ tëh'
dsa¯kyaah˴
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

42 'Wa˴ hi¯ cha¯ hi¯, hi¯ jmee˖ tëh'
jaa¯ hi¯ mäh' la¯ hi¯ ma¯lä¯dsoo˴
dsë' kin˖, llu' ga˴ la' kiyh' wa˴ra¯
jäh˴ kih' hñuu' dsa¯ luuy˴ koo¯
cha˴too' kih' molii˴ mah' hmääh'
dsih˴ cha˴jmi¯ñeeh˜. 43 He¯ja¯
cher˴mah' ma¯gooh¯ ga˖jmee˴ tah˖
kyaah˴ dso˴kye¯, hnä' go¯te˜ ba˴.
Llu' ga˴ kyah' gwaah' jee˴ taah˴ hi¯
na˴jiih˖, tuuh˴ ma¯gooh¯, lä˖koh˴
ga˴ he¯ goh' cha˴je¯ kyaah˴ lä˖to˴
ma¯gooh¯ jee˴ mo˖so˖ uu˖ jih˴koh˴.
44 Jee˴ ja¯ sa˖ juu˴ jah˴ hi˖ ni˖ sa˖
uu˖ je¯ jih˴koh˴ jih˴lih˴. 45 Hi˖
lä˖ja¯ ka¯läh˴ cher˴mah' ma¯tiih˴
ga˖jmee˴ tah˖ kyaah˴ dso˴kye¯,
hnä' go¯te˜ ba˴. Llu' ga˴ kyah'
gwaah' jee˴ taah˴ hi¯ na˴jiih˖, tuuh˴
ma¯tiih˴, lä˖koh˴ ga˴ he¯ goh' cha˴je¯
kyaah˴ lä˖to˴ ma¯tiih˴ jee˴ mo˖so˖
uu˖ jih˴koh˴. 46 Jee˴ ja¯ sa˖ juu˴
jah˴ hi˖ ni˖ sa˖ uu˖ je¯ jih˴koh˴
jih˴lih˴. 47 Hi˖ cher˴mah' mi 'nëh˴
ga˖jmee˴ tah˖ kyaah˴ dso˴kye¯, lle˴
go¯te˜ ba˴. Llu' ga˴ kyah' gwaah'
jee˴ taah˴ hi¯ na˴jiih˖ kyaah˴ koo¯
mii ' mi˴nëh˴ lä˖koh˴ ga˴ he¯ goh'
kyaah˴ lä˖to˴ mii ' mi˴nëh˴ cha˴je¯.
48 Jee˴ ja¯ sa˖ juu˴ jah˴, hi˖ ni˖ sa˖
uu˖ je¯ jih˴koh˴ jih˴lih˴. 49 Lä˖jee˖
dsa¯ lä˖ñee` kyaah˴ je¯, hi˖ lä˖jë˖
he¯ kwëëh˜ dsa¯ Dio në˴ na˴hyoo˴,
kyaah˴ ñe˴ ba˴ lä˖ñii`. 50 Llu' ba˴ ñe˴
pero wa˴ ga˖dsaa' he¯ ñii` kih', ha¯
lä˖lii˖ ka¯läh˴ ñii`. Wa˴ cha¯ ba˴ ñe˴
kyah' hnäh˴ mah' go˴taah˴ hnäh˴ llu'
kyaah˴ dsa¯kyaah˴.

10

Ga˖jäh˴ Jesús ha¯ lä˖ la' he¯ bee˜
dsa¯øøh˜
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

1 Ya˖hëë' Jesús jee˴ jwii¯ Capernaum ja¯, ngooy' ta˖ hwa' Judea, hi˖ ñeey˴ ta˖ hngaah` jmii¯ Jordán. Koo¯ ka¯läh˴ jwëë˴ dsa¯ ga˖lla˖nää'
ma˴ ga˖llooy' jee˴ ja¯, hi˖ lä˖chah˴
ja¯ ga˖løøy' hlëëyh˜ dsa¯ lä˖koo¯
tëëy' jmeey˖ lä˖jë˖ jiih˜. 2 Jee˴
ja¯ ga˖lla˖nää' koo˴ kiyh' koo¯llaa˴
fariseo he¯ ma˴kay˜ dsëy', ga˖ngiiy˴
juu' kiyh':

—¿Che˴ cha¯ jwë' bee' dsa¯
dsa¯më˴ kyaa'?

3 He¯ja¯ ga˖jeeh¯ Jesús juu' kiyh':

—¿Ha¯ lä˖ jäh˴ nuuh˜ he¯
ga˖kwëëh' Moisé jne˴?

4 He¯ja¯ ga˖jäh˴ fariseo:

—Ga˖kwa˴ ba˴ Moisé jwë' he¯
bee' dsa¯ øøh˜ pero chooyh' koo¯
mo˴je¯ jee˴ bee' øøyh˜.

5 He¯ja¯ ga˖jeeh¯ Jesús juu' kiyh':

—Kih' he¯ chaah¯ hnäh˴, he¯ja¯
ba˴ ja¯ ga˖jäh˴ Moisé lä˖ja¯. 6 Pero
lä˖ ma˴ to¯në˴ ma˴ ga˖jmee˴ Dio
jmi¯gyuu˖ la¯, "ga˖jmää' Dio hi¯
më˴ hi¯ ñuuh¯." 7 "He¯ja¯ ba˴
bee' dsa¯ñuuh¯ cho'jmii¯ mah'
gyay˖ kyaah˴ dsa¯më˴ kyaay'.
8 Jee˴ lä˖uuy˴ laay' jaa¯ ba˴."
Lä˖ja¯ mo˖so˖ laay' uuy', jaa¯ ba˴
ma¯laay'. 9 Heh' lä˖ja¯, hi¯ ma¯laa'
jaa¯ kaah˜ Dio, sa˖ lle` kih' llaay˴
—ga˖jäh˴ Jesús.

10 Lä˖koo¯ ma˴ taah˴ discípulo
kyaay' cha˴neh˖, koo¯ ka¯läh˴
ga˖ngiiy˴ juu' kih' Jesús ha¯ lä˖ la'
he¯ bee˜ dsa¯ më˴. 11 Mah' ga˖jeeh¯
Jesús juu' kiyh':

—Cher˴mah' hi¯ ga˖bee' dsa¯më˴
kyaa' mah' kaay' jñah˴, he¯
ma¯jmeey˴ dso˴kye¯ ba˴ ja¯ kih' hi¯
to¯në˴. 12 Hi˖ cher˴mah' dsa¯më˴
ga˖bii' kih' dsa¯ñuuh¯ kyaay'
mah' kaay' jñah˴, he¯ ma¯jmeey˴
dso˴kye¯ ba˴ ja¯ —ga˖jäh˴ Jesús.

Ga˖mi˖jaa' Jesús guu¯
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

13 Ma˴ dsa¯nää' dsa¯ dsa¯jaa˖
guu¯ kyaa' cha˴në˴ Jesús mah'
kyey˖ gooy¯ në˴ kiyh', pero discípulo
ga˖juuh' kih' dsa¯ he˴. 14 Ma˴ ga˖jëë'

Jesús ha⁻ lä˗ jmee˗ discípulo, sa˗
ga⁻tih˺ dsëy˺, he⁻ja̱⁻ ga˗jäyh˝:
—Kwa´ jwë˺ ya⁻nää˝ gyu̱u̱⁻ ta˗ la˗
kin˗. Ta˗ ha⁻ hnäh˝ kiyh˺, jëëh˝ hi̱⁻
la̱a̱˺ lä˗ko̱o̱⁻ gyu̱u̱⁻, hi̱⁻ he˝ ba´ ja̱ä̱˺
Dio lä˗hih˗ kih˺. 15 Ma˗ra˗ ju˺dsoo˝
jwëëhn˜ hnäh˝, hi̱⁻ sa˗ he̱e̱h⁻ ja̱ä̱˺
Dio lä˗hih˗ kih˺ lä˗ko̱o̱⁻ he̱e̱h⁻ ja̱a̱⁻
gyu̱u̱⁻, sa˗ he̱yh˺ jee´ jmee˗ Dio hih˗
—ga˗jäh˝ Jesús.
16 Ja̱⁻ga´ ga˗e̱e̱y˺ ma˗ ja̱a̱⁻ ma˗
ja̱a̱⁻ gyu̱u̱⁻, ga˗kyey⁻ gooy⁻ në´ kih˺,
mah˺ ga˗mi˗ja̱ä̱y˺.

Ja̱a̱⁻ dsa⁻ kwa̱a̱⁻ hi̱⁻ cha⁻ kuu´
ga˗hëëh˝ kya̱a̱h´ Jesús
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Ma´ ga˗he˺ Jesús jwë˺ ngoo˺,
ja˺ ja̱a̱⁻ dsa⁻ ko⁻chih´, ga˗ju̱u̱h˺ jnë´
cha´nëy´ mah˺ ga˗ngɨɨy˝ juu˺ kih˺
Jesús, ga˗jäyh˝:
—Hne⁻ hi̱⁻ la̱a̱˺ Ta⁻jwoh˺ llu̱u̱˺,
¿hee⁻ hnøø˺ jmeen`mah˺ te̱ëëhn˺ jee´
mo˗so˗ ju̱un˝?
18 Mah˺ ga˗jäh˝ Jesús ga˗sɨɨyh˗:
—¿Che´ ñeh´ hne⁻ he⁻ la̱a̱n˺
llu̱un˺? Jëëh˝ ni˗ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ llu̱u̱˺
sa˗ cha̱a̱⁻, ja̱a̱⁻ Dio ba´ hi̱⁻ llu̱u̱˺.
19 Ma⁻kyu̱u̱h˜ ba´hne⁻ lä˗jë˗ mada⁻
kih˺ Dio: “Ta˗ ka̱a̱h˗ hi̱⁻ la̱a̱˺ kya̱a̱˺
jñah˝, ta˗ jngëëh˗ dsa⁻, ta˗ hii̱˝
kih˺ dsa˗, ta˗ jmee⁻ dsoo˝ kih˺ juu˺
ta⁻juu˺, ni˗ ta˗ mi⁻ga̱a̱˺ dsa⁻. Wa´
hnaah˗ maa`kya̱a̱h˺ tää`kya̱a̱h˺.”
20 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh˝ dsa⁻ he˝ sɨɨyh˗:
—Ta⁻jwoh˺, lä˗jë˗ he⁻ na⁻
ma⁻mi⁻ten`lä˗jii̱h˺ ma´ mähn˺.
21 Peer˗ ga˗tih˺ dsë˺ Jesús ga˗jëëy˺
dsa⁻ he˝, mah˺ ga˗sɨɨyh˗ ka⁻läh˝:
—Hnøø˺ ga´ ko̱o̱⁻ he⁻ jmeeh˺.
Gwa̱a̱h⁻ go⁻hnɨɨ˝ lä˗jë˗ he⁻ cha⁻
kyah˺ mah˺ go⁻kwëëh` lä˗jëë˗
hi̱⁻ tä⁻ñee˝. Lä˗ja̱⁻ ba´ lä˗cha⁻
cha⁻miih⁻ kyah˺ gyɯɯh˺ jmɨ⁻gyɯɯ˗.
Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja̱⁻, ja̱⁻ga´ na˗ ñeeh`,
jä̱ä̱h˺ cru⁻ kya̱a̱h˺ mah˺ jmeen´
ko̱⁻jø̱h˝ —ga˗jäh˝ Jesús.
22 Ma´ ga˗nuu˝ dsa⁻ he˝ juu˺ ja̱⁻,
ga˗he̱e̱˺ dsëy˺ go⁻te˜. Mah˺ ngaayh˺
ti⁻meeh⁻ dsëy˺ kih˺ he⁻ ma´ chay⁻
cha⁻miih⁻ kuu´. 23 He⁻ja̱⁻ ga˗jëë˺
Jesús dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´ lä˗ku´ lä˗jii̱˺
jee´ ma´ cheyh˺ ja̱⁻, ga˗jäyh˝:
—Ha⁻ ko̱h˝ sa˗ jwëëh`la˺ kih˺ dsa⁻
cha⁻ kuu´ he̱yh˺ jee´ jmee˗ Dio hih˗.
24 Ma´ ga˗nuu˝ discípulo kya̱a̱y˺
lä˗ja̱⁻, ga˗ta̱a̱yh` jëë˜ dsa̱yh˗. Hi˗
ga˗jäh˝ Jesús ka⁻läh˝:
—Gyu̱u̱⁻ kya̱a̱n˗. Ja̱a̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻
kye̱⁻ o⁻jø̱h˗ dsë⁻ kih˺ kuu´kiyh˺, ha⁻
ko̱h˝ sa˗ jwëëh` la˺ kiyh˺ he̱yh˺ jee´
jmee˗ Dio hih˗. 25 Sa˗ ga´ jwëëh`
la˺ kih˺ ja̱a̱⁻ camey˜ ngëë˝ to⁻gwa´
ko̱o̱⁻ hma⁻kuu´ lä˗ko̱h˝ ga´ he⁻ he̱h˺
ja̱a̱⁻ dsa⁻ cha⁻ kuu´ jee´ jmee˗ Dio
hih˗.
26 Cha⁻ga´miih⁻ ga˗lä˗dsa̱a̱˜ dsë˺
discípulo ma´ ga˗nuuy˝ juu˺ ja̱⁻,
he⁻ja̱⁻ ga˗hlëëyh˺ dsa⁻kya̱a̱yh´
ga˗jäyh˝:
—¿Hii̱⁻ ba´ lä̱ä̱˝ ja̱⁻?
27 He⁻ja̱⁻ ga˗jëë˺ Jesús jee´ tä̱ä̱yh´
ja̱⁻, mah˺ ga˗jäyh˝:
—He⁻ sa˗ lä˗ke̱h´ dsa⁻ jmɨɨ˝ jmee˺,
sa˗ la˺ lä˗na⁻ kih˺ Dio. Jëëh˝ ga˗lä˗jë˗
ba´ liyh˗ jmeey˺.
28 He⁻ja̱⁻ ga˗løø˺ Pee´ sɨɨyh˗:
—Ma⁻jä̱˝ ba´ lä˗jë˗ he⁻ cha⁻ kya̱a̱˺
jnääh˺ mah˺ jmee´ jnääh˺ ko̱⁻jø̱h˝
kya̱a̱h´ hne⁻.
29 He⁻ja̱⁻ ga˗je̱e̱h⁻ Jesús juu˺
kiyh˺:
—Ma˗ra˗ ju˺dsoo˝ jwëëhn˜
hnäh˝. Lä˗jëë˗ hi̱⁻ ma⁻tu̱u̱⁻ dsë˺
ma⁻hwëë⁻ cha´neh˗ kih˺, ma⁻be̱e̱y˺
dsa⁻më˝ øøyh˝ dsa⁻ñɯɯh⁻ øøyh˝,
ma⁻be̱e̱y˺ cho˺jmiiy⁻, ma⁻be̱e̱y˺
dsa⁻më˝ kya̱a̱y˺, ma⁻be̱e̱y˺ chih⁻
kya̱a̱y˺, o ma⁻bey˺ hwa˺ kiyh˺
kwa̱a̱t˜ kin˗ hi˗ kih˺ ju˺hmëë˝,
30 hi̱⁻ he˝ hyoh˗ hña⁻loo˝ ga´
lä˗na⁻ lä˗ko̱h˝ ga´ he⁻ ga˗jä̱˝ kiyh˺
jmɨ⁻gyɯɯ˗ la⁻. Hyoyh˗ hne˺, je̱e̱y˗
dsa⁻më˝ øøyh˝ dsa⁻ñɯɯh⁻ øøyh˝,
je̱e̱y˗ chooy˺, je̱e̱y˗ chih⁻ kya̱a̱y˺,
hyoyh˗ hwa˺, hi˗ jëëy˺ wɨɨ˝ jmɨ⁻gyɯɯ˗
la⁻. Hi˗ jmɨ⁻gyɯɯ˗ he⁻ na˺ ga´
lä˗jnä˝, te̱e̱y˺ jee´ mo˗so˗ ju̱uy˝.

31 Pero, jwëë̱ʼ hi̱ˉ laa̱ˬ kwaa̱t˜ jeeʼ
kyahˬ hnähʼ naˬ, hi̱ˉ heʼ lee̱ʼ mähˬ gaʼ
maʼja̱ˉ. Hi̱ˉ hi̱ˉ saˉ laa̱ˬ kwaa̱t˜ jeeʼ
kyahˬ hnähʼ naˬ, hi̱ˉ heʼ lee̱ʼ jøøhˬ.

Ngooˬ hnëˉ ji̱ih˜ jmeeh˜ Jesús juuˬ
heˉ ju̱u̱yʼ
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Läˉ maˉhääʼ bihˬ jwëˬ ngooyˬ
taˉ Jerusalén, hiˉ kaahˋ kiyhˬ
gaˉnäähˬ läˉjëë̱ˉ hi̱ˉ gaˉjmeeʼ ko̱ˉjøhʼ
kyaa̱yhʼ. Pero jëë˜ dsa̱yhˉ hiˉ maʼ
goyhˉ maʼ cha̱a̱yˬ kaahˋ.

Ja̱ˉgaʼ gaˉtëëˉ Jesús ka̱hʼ läˉjëë̱ˉ
gyaˉtu̱u̱ʼ discípulo, gaˉløøyˬ jmeeyh˜
juuˬ haˉ läˉ dsaˉngëëyʼ taˉ chaʼnëʼ:

33 —Naˬ dsaʼnøøˬ jneʼ taˉ
Jerusalén, jeeʼ ooˉ ngëëˬ dsaˉ
Hi̱ˉgaˉlëë̱ˉngoˬ laˉ kihˬ jmiˉdsaˉ
ka̱a̱hʼ, hiˉ ngëëyˬ kihˬ taˉjwohˬ kya̱a̱ˬ
ley. Hi̱ˉ heʼ bä̱ä̱hˉ jnäʼ dsooʼ mahˬ
jngëëh ˈ dsaˉ jnäʼ. Ja̱ˉgaʼ ngëëy ˈ
jnäʼ jaʼgooˉ dsaˉ hi̱ˉ saˉ laa̱ˬ judiu.
34 Miˉkwa̱yhˬ jnäʼ, jmiʼba̱a̱yˬ jnäʼ,
tiʼhñeyˬ jnäʼ, ja̱ˉgaʼ jngëëyhˬ jnäʼ.
Pero läˉji̱ihnʼ kaˉlähʼ gaʼ maˉhyaˉ
hnëˉ jmiɨʼ.

Jacobo kya̱a̱hʼ Jwa̱a̱ˉ gaˉngɨɨyʼ heˉ
gyayˉ jwooˬ kihˬ Jesús
(Mt. 20:20-28)

35 Maˉngëëʼ heˉ ja̱ˉ, Jacobo
kya̱a̱hʼ Jwa̱a̱ˉ jo̱o̱ʼ Zebedeo gaˉnäähˬ
chu̱hˉ kihˬ Jesús mahˬ gaˉjäyhʼ:

—Taˉjwohˬ, hnøøˉ jnäähˬ jmeehˬ
heˉ ngɨɨʼ jnäähˬ laˉ.

36 —¿Heeˉ hnoohˉ hnähʼ jmeenˋ
kyahˬ hnähʼ? —gaˉjähʼ Jesús.

37 —Kwaʼ jwëˬ dsaʼtoohʼ jnäähˬ
jwooˬ kyahˬ jeeʼ nahˬ jøøhˬ heˉ
jmeehˬ hihˉ, ja̱a̱ˉ jwooˬ raˉllu̱u̱ˬ hiˉ
ja̱a̱ˉ jwooˬ raˉkë̱hˬ kyahˬ —gaˉjäyhʼ
sɨɨyhˉ Jesús.

38 Heˉja̱ˉ gaˉjähʼ Jesús sɨɨyhˉ:

—Saˉ ñehʼ hnähʼ heˉ naˉ ngɨɨhʼ
hnähʼ. ¿Cheʼ tä̱ä̱hˉ hnähʼ jëëhˬ hnähʼ
lliʼwɨɨʼ heˉ naˬ gaʼ jëënʼ? ¿Cheʼ läˉbeʼ
hohʼ hnähʼ dsaˉngëëhʼ hnähʼ heˉ
wɨɨʼ heˉ naˬ gaʼ dsaˉngëënʼ?

39 Heˉja̱ˉ gaˉjäyhʼ:

—Tä̱ä̱ˉ baʼ jnäähˬ.

Mahˬ gaˉjähʼ Jesús:

—Maˉraˉ heˉ jëëh ˈ baʼ hnähʼ
lliʼwɨɨʼ heˉ naˬ gaʼ jëënʼ, hiˉ
dsaˉngëëhʼ hnähʼ heˉ wɨɨʼ heˉ naˬ
gaʼ dsaˉngëënʼ. 40 Pero heˉ nahˬ
hnähʼ jwooˬ raˉllu̱u̱ˬ o jwooˬ raˉkë̱hˬ
kinˉ, saˉ gaˉtëë̱nʼ kwanˋ. Heˉ ja̱ˉ
hyohˉ hi̱ˉ naˉlee̱hʼ kya̱a̱ ˈ Tääˋ
kya̱a̱nˉ baʼ ja̱ˉ.

41 Jeeʼ läˉjëë̱ˉ gya̱a̱ˬ discípulo
gaˉläˉlee̱ʼ maʼ gaˉnuuyʼ hlëëhˉ
Jwa̱a̱ˉ kya̱a̱hʼ Jacobo läˉja̱ˉ.
42 Heˉja̱ˉ gaˉhlëë̱hˬ Jesús läˉjëë̱ˉ
discípulo, gaˉjäyhʼ:

—Ñehʼ baʼ hnähʼ läˉko̱o̱ˉ jmeeˉ
dsaˉtaʼ hi̱ˉ jmeeˉ hihˉ kihˬ
dsaˉgooyˬ, ka̱a̱yh˜ läˉ llaˉ dsëyˬ.
Dsaˉka̱a̱hʼ heʼ läˉ tëˉ dsëyˬ ka̱a̱yh˜
dsaˉgooyˬ. 43 Pero jeeʼ kyahˬ hnähʼ
saˉ chaˉ heˉ kihˬ jmeehˬ hnähʼ
läˉja̱ˉ. Hi̱ˉ hnøøˬ lee̱ʼ jøøhˬ gaʼ
kihˬ läˉjëë̱ˉ hnähʼ, hi̱ˉ heʼ tëë̱ˉ
jmeeˬ taʼheˬ kihˬ läˉjëë̱ˉ baʼ. 44 Hi̱ˉ
hnøøˬ ka̱ˬ nëʼ kihˬ jeeʼ läˉjëë̱ˉ, hi̱ˉ
heʼ tëë̱ˉ jmeeyˬ taʼheˬ kihˬ läˉjëë̱ˉ
baʼ. 45 Jëëhʼ, Hi̱ˉgaˉlëë̱ˬngoˬ laˉ
saˉ maˉjay˜ mahˬ jmeeˬ dsaˉ taʼheˬ
kiyhˬ, maˉjay˜ mahˬ jmeeyˬ taʼheˬ
kihˬ dsaˉ baʼ. Maˉjay˜ mahˬ kwa̱a̱yˬ
hñiiʼ ju̱u̱yʼ, heˉ ja̱ˉ kë̱ë̱ˬ mahˬ lää̱ʼ
jwëë̱ʼ dsaˉ.

Gaˉmiˉhlää̱ʼ Jesús Bartimeo hi̱ˉ
maʼ ~~tuu~~ʼ
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Maˉngëëʼ heˉ ja̱ˉ, gaˉllaˉnäähˬ
jwɨɨˉ Jericó. Läˉ maʼ yaˉhë̱ë̱ˬ Jesús
Jericó kya̱a̱yhʼ discípulo, hiˉ kya̱a̱hʼ
jwëë̱ʼ dsaˉ, gaˉngëëyʼ jeeʼ maʼ gyaˬ
ja̱a̱ˉ dsaˉtuu̱ hi̱ˉ maʼ ngɨɨˉ kuuʼ
kihˬ dsaˉ. Dsaˉtuu̱ʼ heʼ maʼ che̱e̱ˉ
Bartimeo, jo̱o̱ʼ Timeo. 47 Maʼ
gaˉnuuyʼ ngooˬ yaˉjä̱hˉ Jesús dsaˉ
cha̱a̱ˉ Nazaret, gaˉløøyˬ hlëëyhˉ
ki̱ˉga̱a̱ˉ, maʼ jäyhʼ:

—Jesús, hneˉ hi̱ˉ laa̱ˬ saʼju̱ˉ kihˬ
David, waʼ läˉñihʼ hohʼ kiˉ jnäʼ.

48 Jwëë̱ʼ dsa¯ ga˗jʉʉhˡ kiyhˡ, mahˡ
sa˗ tooyhˡ mɨɨhʼ. Pero dsa¯ heʼ
cha¯gaʼmiih¯ mɨɨhʼ maʼ tooyh˜:
—Hne¯ hi̱¯ la̱a̱ˡ saʼju̱¯ kihˡ David,
waʼ lä¯ñihʼ hohʼ ki˗ jnäʼ.
49 Ja̱¯gaʼ ga˗noo¯ Jesús, ga˗jmeeyʼ
madaˡ heˡ dsa¯kya̱a̱ʼ dsihʼ. He¯ja̱¯
naʼkya̱a̱ʼ dsihʼ, mahˡ ga˗jäh´ dsa¯
sɨɨyh˗:
—Ta˗ ka̱¯ hʉʉʼdsë¯, noo¯ tëëyh˜
hne¯.
50 Lä˗cha̱hʼ ja̱¯ ga˗jñuuyhˡ hmɨɨh¯
he¯ maʼ naˡbä̱ä̱yh˜, ga˗nooy¯
ko¯chihʼ, ngooyˡ jeeʼ chehˡ Jesús.
51 Mahˡ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—¿Hee¯ hnooh¯ jmeen`kyahˡ?
He¯ja̱¯ ga˗jäh´ dsa¯tʉʉʼ heʼ:
—Ta¯jwohˡ, hnoonˡ lä˗jnäʼ mɨ
ˡnën˗.
52 Mahˡ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Gwa̱a̱h¯ baʼhne¯ kyahˡ. Kya̱a̱hʼ
he¯ ma¯dsooʼ hohʼ na¯, ma¯jä̱ˡ baʼ
kyahˡ.
Hi˗ lä˗cha̱hʼ ja̱¯ ga˗lä˗jnäʼ mɨˡnëyʼ
hi˗ ngooyˡ kya̱a̱hʼ Jesús.

11

Ga˗heˡ Jesús na¯dsë̱ë̱˜ burr˜ jwɨɨ¯ Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Ja̱¯gaʼ të̱ëyˡ Jerusalén ga˗nääyˡ
chʉʉhʼ jwɨɨ¯ Betfagé kya̱a̱hʼ Beta-
nia. Hi˗ jä̱h˗ baʼ nøøʼ jwɨɨ¯ ja̱¯ kihˡ
mohʼ Olivo. Jeeʼ jwɨɨ¯ ja̱¯ ga˗che̱e̱ˡ
Jesús u̱u̱ˡ discípulo. 2 Ga˗sɨɨyh˗:
—Go¯nääʼ hnähʼ ta˗ jeeʼ jwɨɨ¯ he¯
nøøʼ ta˗ chaʼnëʼ. Waʼra¯ ga˗të̱ë̱hʼ
hnähʼ jeeʼ oo˗, jnääh˗ hnähʼ ja̱a̱¯
burr˜ mähˡ hi̱¯ na¯hñuuhʼ, hi̱¯
sa˗ gaʼ ma¯wɨɨˡ dsa¯. Ja̱¯ che̱e̱h`
hnähʼ mahˡ yaʼjä̱ä̱h˗ hnähʼ ta˗ la˗.
3 Cherʼmahˡ cha̱a̱¯ hi̱¯ ngɨɨ˗ juuˡ
kyahˡ hnähʼ, heˡla¯ jmeeh¯ hnähʼ
lä˗naˡ, ja̱¯ jwɨɨhʼ hnihʼ: “Jmee˗ biiˡ
kihˡ Dsa¯jøøhˡ kya̱a̱ˡ jnääh¯ baʼ la¯,
cha̱hʼ baʼ yaʼjä̱ä̱ʼ jnääh¯ˡ ka¯läh´.”
4 He¯ja̱¯ ga˗nääyˡ hi˗ ga˗jnä̱ä̱h˗
bihˡ burr˜ heʼ maʼ cheh¯ chaʼjwëˡ,
na¯hñuuhʼ chu̱h˗ kihˡ ko̱o̱¯
hoʼhaahʼ, mahˡ ga˗løøyˡ che̱e̱yh¯
burr˜ heʼ. 5 Pero dsa¯ hi̱¯ maʼ tä̱ä̱hʼ
jeeʼ ja̱¯, ga˗ngɨɨyʼ juuˡ:
—¿Hee¯ jmeeh¯ hnähʼ, heˡla¯
che̱e̱hʼ hnähʼ burr˜ na¯?
6 He¯ja̱¯ ga˗sɨɨyh˗ lä˗ko̱o̱¯ ga˗jähʼ
Jesús. Ja̱¯gaʼ ga˗kwaʼ dsa¯ heʼ jwëˡ.
7 Hi˗ naʼjä̱ä̱y¯ jeeʼ chehˡ Jesús mahˡ
ga˗kye¯ dsa¯ hmɨɨh¯ kihˡ kaʼluuʼ
burr˜ heʼ. Ja̱¯gaʼ ga˗wɨɨˡ Jesús
ngooˡ. 8 Jwë̱ë̱ʼ dsa¯ ga˗jaˡ hmɨɨh¯
kihˡ chaʼjwëˡ jeeʼ ngooyˡ ja̱¯ hi˗ jñahʼ
ga˗hnäˡ nɨɨh`hma¯ ga˗jayˡ chaʼjwëˡ.
9 Dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱ˡ kaah`, kya̱a̱hʼ hi̱¯
ga˗nääˡ jä̱ä̱ˡ maʼ tooyh˜ cha¯miih¯
mɨɨhʼ maʼ jäyhʼ:
—¡Hosanna! ¡He¯ baʼche¯ jøø̱hˡ hi̱¯
jaˡ na¯ läˡhih˗ kihˡ Dsa¯jøø̱hˡ jnän`!
10 ¡Dio kya̱a̱hʼ hi̱¯ naˡ gaʼ jmeeˡ hih˗
lä˗ko̱o̱¯ ga˗jmeeʼ dsa¯jøø̱hˡ jnän`
David! ¡Peer˗ jøø̱hˡ hi̱¯ gyaˡ gyʉʉhˡ!
11 Ja̱¯gaʼ ga˗heˡ Jesús jeeʼ jwɨɨ¯
Jerusalén, ngooyˡ ta˗ jeeʼ chihˡ
gwah˗ jʉʉh˗. Ma¯ngëëʼ ma¯jëëy˗
lä˗kuʼ lä˗jɨɨˡ jeeʼ chihˡ gwah˗ ja̱¯,
ya˗hë̱ë̱yˡ ngaayhˡ ta˗ Betania
kya̱a̱yhʼ lä˗jë̱ë̱˗ gya˗tu̱u̱ʼ dsa¯
kya̱a̱yˡ. Jëëhʼ ma¯ngooˡ ga˗hlooʼ
jmɨɨʼ ja̱¯.

Ga˗jwäˡ Jesús dsoʼjwɨɨʼ kihˡ chaahˡ higo

(Mt. 21:18-19)

12 Maʼ ga˗jnäˡ jyohʼ jmɨɨʼ,
ga˗hwë̱ë̱y¯ ka¯läh´ jeeʼ jwɨɨ¯ Beta-
nia, jaˡ kyo̱h˗ Jesús. 13 Ʉu̱ʼ gaʼ ga˗jëëˡ
Jesús ko̱o̱¯ chaahˡ hma¯ higo mahˡ
ngooyˡ naʼjëëy¯ cheʼ hɨɨ¯ mɨɨˡ. Maʼ
ga˗llooyˡ jeeʼ chihˡ chaahˡ hma¯ ja̱¯,
ma˗la˗ moo¯ jmahˡ baʼ maʼ chooˡ.
Jëëhʼ, ja̱˗ ji̱i̱¯ kihˡ ja̱¯. 14 He¯ja̱¯
ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗ chaahˡ hma¯ ja̱¯:
—Ni˗ ko̱o̱¯ mɨɨˡ kyahˡ mo˗so˗ kuh˗
dsa¯ ka¯läh´ ji̱hʼko̱hʼ ji̱hʼlɨhʼ.
Hi˗ ga˗nuuʼ discípulo kya̱a̱yˡ.

Ga˗hwëë̱ˈ Jesús dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ hnii˗ jee´ chihˈ gwah˗
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˗lla˗nääyˈ Jerusalén, ja̱˜ga´ ga˗lloo˜ˈ Jesús ho´hne˜ kihˈ gwah˗ juuh˗, hi˗ ga˗lööyˈ hëëy˗ kihˈ la˗jëë̱˗ dsa˜ hi̱˜ ma´ lla˗ hmooh´. Ga˗sa̱ä̱ˈ ga˗ja̱ä̱yˈ na´mes˜ kihˈ dsa˜ hi̱˜ ma´ mi˜siiˈ kuu´, hi˗ ga˗sa̱ä̱ˈ ga˗ja̱ä̱yˈ la˗jë˗ he˜ laˈ kihˈ hi̱˜ ma´ hnëë˜ juu˜.

16 Mo˗so˗ ga˗kway´ jwëˈ ma´ ngëëˈ dsa˜ jee´ ja̱˜ kya̱ä̱h´ lööˈ kihˈ mahˈ ma´ llayˈ hmooh´.

17 Hi˗ ga˗hlëë̱yhˈ dsa˜ ga˗siiyh˗:

—¿Che´ sa˗ na˜siiˈ la˗la˜ juuˈ kihˈ Dio? “Hneˈ kin˗ la˜ la˗che̱e̱˜ hneˈ jee´ ngiiˈ la˗jëë̱˗ dsa˜ jmi˜gyuu˗ kiyhˈ kihˈ Dio.” Pero hnäh´, ma˜jmeeh´ hnäh´ la˗ko̱o̱˜ too˜ jee´ dsa˜ta̱ä̱h` dsa˜hii̱˜ ba´.

18 Ga˗nuu´ ta˜jwohˈ kya̱ä̱ˈ ley hi˗ la˗ja̱˜ dsa˜ka̱ä̱h´ kya̱ä̱ ˈ jmi˜dsa˜ ka˜läh´ ha˜ la˗ ga˗jmee´ Jesús. He˜ja̱˜ ma´ hnooyh˜ ha˜ la˗ jwë´ jee´ ma´ jngëëyhˈ, pero ma´ ga̱yh˗ Jesús. Jëëh´ jwëë̱´ dsa˜ ma´ tä̱ä̱h´ ma´ jëë˜ dsa̱h˗ ha˜ la˗ laˈ nuuh˜ kiyhˈ. 19 Ta˗ ga˗hloo´ ja̱˜, ya˗hëë̱ˈ Jesús jee´ jwii˜ ja̱˜, ngaayhˈ.

Ga˗la˗kii̱˗ chaahˈ hma˜ higo
(Mt. 21:20-22)

20 Ta˗la˗ hööˈ jyoh´ jmii´ ja̱˜, ga˗ngëëy´ ka˜läh´ jee´ ma´ chihˈ chaahˈ hma˜ higo. Ga˗jëëˈ discípulo kya̱ä̱ˈ Jesús ma˜la˜kii̱˗ go˜te˜ chaahˈ hma˜ ja̱˜. 21 He˜ja̱˜ ga˗la˗dsooh˜ dsëˈ Pee´, ga˗jäyh´:

—Jëë` da´ Ta˜jwohˈ, ma˜la˜kii̱˗ hma˜ higo he˜ ga˗jwähˈ dso´jwii´ kihˈ lloo´.

22 Hi˗ ga˗jee̱e̱h˜ Jesús juuˈ kiyhˈ, ga˗siiyh˗:

—Wa´ la˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kihˈ Dio. 23 Ma˗ra˗ juˈdsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´, cher´mahˈ hi̱˜ ga˗jäh´ siih˗ moh´ la˜: “Jñuuh´ jee´ na˜, jwä̱ä̱˗ hñaahˈ cha´jmi˜ñeeh˜”, hi˗ cher´mahˈ la˗ka̱ä̱˜ tuh˜dsëyˈ ga˗ngiiy´, hi˗ cher´mahˈ ga˗jmeey´ dsoo´ le´, ma˗ra˗ he˜ le´ ba´ he˜ ma˜ngiiy´ ja̱˜. 24 He˜ja̱˜ jwëë̱hn˜ hnäh´, la˗jë˗ he˜ ngiih´ hnäh´ kihˈ Dio, jmee´ hnäh´ dsoo´ ma˜hñah˜ hnäh´, hi˗ la˗ja̱˜ ba´ hñah˗ hnäh´. 25 Hi˗ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´ ngiih´ hnäh´ kihˈ Dio, jmee´ jo̱h˜ hoh´ hnäh´ cher´mahˈ hi̱˜ kya̱ä̱h´ hä´hoh´, mahˈ la˗ja̱˜ Tää` jnän` hi̱˜ gyaˈ gyuuhˈ jmeeˈ jo̱h˜ dsëˈ kihˈ la˗jë˗ dso´kye˜ kyahˈ hnäh´. 26 Jëëh´, cher´mahˈ sa˗ jmeeh˜ hnäh´ jo̱h˜ hoh´ hnäh´ kihˈ dsa˗, ni˗ la˗ja̱˜ Tää` jnän` hi̱˜ gyaˈ gyuuhˈ sa˗ jmeeˈ jo̱h˜ dsëˈ kihˈ dso´kye˜ kyahˈ hnäh´.

He˜ jaˈ gyuuhˈ ba´ hih˗ he˜ jmee˗ Jesús
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Ga˗lloo˜ˈ Jesús ka˜läh´ Jerusalén kya̱ä̱h´ discípulo. Ga˗ngëëy´ ta˗ jee´ chihˈ gwah˗. Jee´ ja̱˜ ga˗lla˗nääˈ dsa˜ka̱ä̱h´ kya̱ä̱ ˈ jmi˜dsa˜, kya̱ä̱h´ ta˜jwohˈ kya̱ä̱ˈ ley, hi˗ la˗jëë̱˗ dsa˜gyuuh´. 28 Hi˗ ga˗jäh´ dsa˜ he´ siiyh˗:

—¿Che´ cha˜ jwëˈ kyahˈ he˜ jmeeh˜ la˗jë˗ he˜ na˜? ¿Hii̱˜ kihˈ hih˗ he˜ jmeeh˜ la˗na˜?

29 He˜ja̱˜ ga˗je̱e̱h˜ Jesús juuˈ kiyhˈ, ga˗siiyh˗:

—Ngiin´ ko̱o̱˜ miˈjuuˈ kyahˈ hnäh´ ka˜läh´. Je̱e̱h` da´ hnäh´ kin˗ jä̱ä̱ˈ, ja̱˜ga´ jwahn˜ hi̱˜ kihˈ hih˗ he˜ jmeen˗ la˗la˜. 30 ¿Hii̱˜ ga˗jmee´ hih˗ he˜ ga˗cha̱ä̱ˈ Jwa̱ä̱˜ dsa˜ jmii˜, che´ Dio o che´ dsa˜ñuuh˜? Jmeeh` da´ hnäh´ juuˈ kin˗ —ga˗jäh´ Jesús.

31 Jee´ tä̱ä̱yh´ ja̱˜ ma´ llay˗ juuˈ kya̱ä̱h´ dsa˜kya̱ä̱yh´, ma´ jäyh´:

—Cher´mahˈ ga˗jäh´ jne´, hih˗ kihˈ Dio ba´ ja̱˜, Jesús jäh˗: “¿He˜laˈ sa˗ ga˗la˗dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyhˈ ga˜ ja̱˜?” 32 Hi˗ cher´mahˈ ga˗jäh´ jne´, jaˈ hih˗ kihˈ dsa˜ ba´ ja̱˜, la˗lle̱e̱´ dsa˜jwii˜ —ma´ jäh´ dsa˜ka̱ä̱h´ he´.

Cha¯miih¯ ma´ gạyh˗ dsa¯gooy˩, jëëh˝ lä˗jëë˗ dsa¯ ma´ jmää̃ kwạạt̃ Jwạạ¯ ma˗ra˗ he¯ ma´ lạạ˩ jạạ¯ hị¯ ma´ ngëë̃ juu˩ kih˩ Dio.

33 He¯jạ¯ ga˗jäh˝ dsa¯kạạh´ he˝ ga˗sɨɨyh˗ Jesús:

—Sa˗ ñe´ jnääh˩.

Mah˩ ga˗jẹẹh¯ Jesús juu˩ ka¯läh˝, ga˗sɨɨyh˗:

—Ni˗ jnä˝ sa˗ jmeehn˩ juu˩ hịị¯ ga˗jmee´ hih˗ he¯ jmeen˗ he¯ la¯.

12

Juu˩ na¯hmää´ lä˗kọọ¯ la˩ kih˩ dsa¯ hị¯ ga˗høø´ ta´ kih˩ jñah˝

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

1 Jee´ jạ¯ ga˗løø˩ Jesús hlëëyh̃ dsa¯ he˝ kyạạh´ juu˩ na¯hmää´, ga˗jäyh˝:

—Ga˗tạä̃˩ jạạ¯ dsa¯ñɯɯh¯ kọọ¯ nää˩ chaah˩ wɨɨ¯ jëh˩ hi˗ ga˗jney˝ lä˗ku´ lä˗jịị˩ hi˗ ga˗mi˗lluy˩ jee´ ma´ hwëëy˩ jmɨh˩ mɨ˩jëh˩. Ga˗chiyh˝ kọọ¯ na´hyah¯ he¯ ñii˝ jee´ ga˗wɨɨ˩ dsa¯ hị¯ ga˗tạạh` ga˗høø˝ jee´ na¯jnää´ chaah˩ jëh˩. Ma´ ga˗la˩ he¯ jạ¯, ga˗tooyh¯ goo¯ dsa¯ he¯ høøy˩ ma˗ tọ˩dsaah`. Jạ¯ga´ ya˗hẹẹy˩ ngooy˩ ɯɯ˝. 2 Ma´ ga˗lloo˩ jịị¯ kih˩ mɨ˩jëh˩ jạ¯, ga˗chẹẹy˩ jạạ¯ moz̃ kyạạy˩ jee´ ma´ tạạh´ dsa¯ høø˗ ta´ kiyh˩ mah˩ ma´ kọọy˗ hẹẹy˩ he¯ ma´ tẹẹy¯. 3 Ma´ ga˗lloo˩ moz̃ he˝ jee´ na¯jnää´ chaah˩ jëh˩ kih˩ dsa¯jɯɯy´, dsa¯ hị¯ ma´ tạạh´ høø˗ he˝ ga˗sạạh˩ dsih˝, ga˗kway˝ kih˩ hi˗ ga˗hëëy˩ kih˩ ta˗jmah˩. 4 Jạ¯ga´ ga˗chẹẹy˩ jñah˝ ka¯läh˝ moz̃ kyạạy˩ jee´ ma´ tạạh´ hị¯ ma´ høø˗ ta´ kiyh˩. Lä˗jạ¯ ga˗tey˩ kụụ´ kih˩ hị¯ he˝, lä˗jịị˩ ga˗la˩ dsoo´ lley´ mah˩ ga˗hëëy˩ kih˩ kyạạh´ o¯hih˗. 5 Kọọ¯ ka¯läh˝ ga˗chẹẹ˩ dsa¯jɯɯ´ he˝ jñah˝ dsa¯ kyạạy˩. Hị¯ he˝ ga˗jngëëyh˩. Hi˗ ngoo˩ bih˩ chẹẹy˗ dsa¯ lä˗jạ¯. Kọ¯llạạ´ hị¯ he˝ ga˗hii˝ hi˗ kọ¯llạạ´ hị¯ he˝ ga˗jngëëyh˩ go¯tẽ. 6 Ma´ ga˗dsạạ˩ lä˗jẹẹ˗ moz̃ kyạạy˩, ma´ chạạ¯ ga´ jạạ¯ chih¯ kyạạy˩ hị¯ hnääy˩ cha¯miih¯. Hị¯ he˝ ga˗chẹẹy˩ jee´ ga˗dsạạ˩. Ma´ jmeey˗ hɯɯ´dsë¯: “Go¯ jmee˩ ga´ dsa¯ oo˗ he˩ kih˩ chih¯ kyạạn˗ la¯.” 7 Ma´ ga˗jëë˩ dsa¯ hị¯ ma´ høø˗ chaah˩ jëh˩ jạ¯, ja˩ chih¯ he˝, ga˗tạạyh` ga˗llay˝ juu˩ kyạạh´ dsa¯kyạạyh´: “Hị¯ oo˗ na¯, hị¯ jạ̈˩ kyạạh´ ta´ jnän` la¯. Wa´ jngëëh´ jnih˝ mah˩ jạn´ kyạạh´ hẹẹy˩ he¯ ma´ tẹẹy¯.” 8 He¯jạ¯ ga˗sạạyh˩ chih¯ he˝ mah˩ ga˗jngëëyh˩. Jạ¯ga´ na´bẹẹy¯ ta˗ ka´hne˩ jee´ ma´ na¯jnää´ chaah˩ jëh˩ jạ¯. 9 ¿Ha¯ lä˗ jmee˩ dsa¯jɯɯ´ lạạh˝ hnäh˝? —ga˗jäh˝ Jesús—. Lloõ dsa¯jɯɯ´ jëh˩ mah˩ mi¯llạạy˗ hị¯ jmee˗ ta´ jạ¯ mah˩ tooyh˗ goo¯ jñah˝ dsa¯ hị¯ jmee˩ ta´ kiyh˩. 10 ¿Che´ sa˗ ma¯heh¯ hnäh˝ juu˩ kih˩ Dio jee´ na¯sɨɨ¯ lä˗la¯?

Jạ¯ba´ kụụ´ he¯ sa˗ ga˗tɨh˩ dsë˩ të˗hyah˗,
he¯ jạ¯ ba´ ga˗jä̃˝ lä˗kọọ¯ mɨ˩kụụ´ he¯ kye¯ dsa¯ to¯në´ kih˩ kọọ¯ hne˩ jɯɯh¯.

11 He¯ la¯ ga˗jmee˝ hñii˝ Dio, he¯jạ¯ dsạạ̃ dsë¯ jne´, ga˗jäh˝ Jesús.

12 He¯jạ¯ ma´ hnøø˩ dsa¯kạạh´ he˝ ma´ sạạyh˩ Jesús. Jëëh˝, ga˗tạh˝ dsëy˩ he¯ ga˗hlëëh˝ Jesús kiyh˩ kyạạh´ juu˩ he¯ na¯hmää´ jạ¯. Pero ma´ goyh˗ kyạạh´ dsa¯ hị¯ ma´ tạạh´ jee´ jạ¯, he¯jạ¯ sa˗ ga˗la˩ ma´ sạạyh˩ Jesús, ga˗nää` bih˩.

Kwạạt̃ kih˩ ku´sɨh¯

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Ga˗tạạh` dsa¯ fariseo juu˩ kwee¯ kyạạh´ dsa¯ kyạạ˩ Herode, mah˩ ga˗chẹẹy˩ dsa¯ hị¯ kọ¯tạạ´ ga´ ga˗jmee˝, ha¯ lä˗ jee´ ma´ kạạh˩ juu˩ kih˩ Jesús. 14 Ma´ ga˗lla˗nääy˩ jee´ ma´ cheh˩ Jesús, ga˗jäyh˝:

—Ta¯jwoh˩, ñe´ ba´ jnääh˩, hne¯ hlëëh´ ju˩dsoo´ jmah˩ ba´. Sa˗ gạh˩ kyạạh´ ni˗ jạạ¯. Jëëh˝, sa˗ cha¯ kwạạt̃ kyẹh´ ha¯ lä˗ lạạ˩ lä˗jạạ¯ lä˗jạạ¯ dsa¯, hi˗ kyạạh´ ju˩dsoo´ ba´

hlëëh´ dsa¯ ha¯ lä˭ la˺ jwë˝ kih˺
Dio. ¿Ha¯ lä˭ lạạh´ hne¯, che´ llu˹
mi´hmaah´ jne´ ku´sɨh¯ kih˺ dsa¯ta´
César o sa˭ llu˺? ¿Che´ jmee˭ bii˺
mi´hmaah´ jne´ o sa˭ jmee˭ bii˺?
15 Pero ñe¯ ba´ Jesús ha¯ lä˭ la˺
hɨɨɨ´dsë¯ kiyh˺ he¯ ta¯jụụy˹ ba´ jạ¯,
he¯jạ¯ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:
—¿He¯la˹ kạh¯ hnäh´ dsën˭? Kyẹ¯
da´ kọọ¯ kuu´ mah˺ jëën˺.
16 He¯jạ¯ na´kyẹy´ kọọ¯ kuu´,
mah˺ ga˭jäh´ Jesús:
—¿Hịị¯ kih˺ hẹẹh˺ tọọ˭ la¯, hịị¯
kih˺ jmɨɨ¯ na¯sɨɨ¯ la¯?
He¯jạ¯ ga˭jäh´ dsa¯ he´:
—Kih˺ César ba´ na¯.
17 Mah˺ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭
ka¯läh´:
—He¯ la˺ kih˺ César, kwëëh` ba´
César. He¯ la˺ kih˺ Dio, kwëëh` ba´
Dio he¯ la˺ kih˺.
He¯jạ¯ ga˭tạạyh` jëë˜ dsạyh˭ kih˺
Jesús.

Ga˭ngɨɨ´ dsa¯ juu˹ ha¯ lä˭ le´
wa´ra¯ ga˭të´ jee´ lä˭jịịh´ hị¯ na¯jụụ´
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Jạ¯ga´ ga˭lla˭nää˺ saduceo
ka¯läh´ jee´ ma´ cheh˹ Jesús. Dsa¯
he´ na¯, sa˭ ma´ jmeey˭ dsoo´ he¯
lä˭jịịh´ dsa¯ hị¯ ma¯na¯jụụ´. Mah˺
ga¯ngɨɨy´ juu˹ kih˺ Jesús, ga˭jäyh´:
19 —Ta¯jwoh˺, ga˭sɨɨ´ Moisé jnän`
kyạạh´ juu˹ la¯. Wa´ra¯ ga˭jụụ˺
jạạ¯ dsa¯ñɨɨɨh¯ hị¯ sa˭ chạạ¯
jọọ´, dsa¯ñɨɨɨh¯ ọọh¯ hlɨɨ´ he´, lle`
kih˹ tëëy˭ dsa¯më´ mah˺ lä˭chạạ¯
jọọ´sɨɨyh´ hị¯ lẹẹ´ kwạạt˜ kyạạ˺
hlɨɨ´ ọọyh¯. 20 Ga˭lä˭chạạ˭ gyẹẹ˺
dsa¯ñɨɨɨh¯ jạạ¯ ba´ cho˺jmiiy¯. Hị¯
to¯në´ he´ ga˭kạạ˺ dsa¯më´. Pero
chạh´ ba´ ga˭jụụy˹, sa˭ chạạ¯ jọọy´
ga˭lä˭chạạ˭. 21 He¯jạ¯ jee´ ga˭të´ ụụ˺
dsa¯ñɨɨɨh¯ ọọyh¯ ga˭kạạ˺ dsa¯më´
hnɨɨ´ he´. Jạ¯ba´ lä˭jạ¯ ga˭jụụy˺,
sa˭ ga˭lä˭chạạ˭ jọọy´. Jñah´ ka¯läh´
dsa¯ñɨɨɨh¯ ọọh¯ hlɨɨ´ he´ ga˭tëëy¯
dsa¯më´ he´. Jee´ jạ¯ ga˭të´ ụụ¯
dsa¯ñɨɨɨh¯. Hi˭ kọọ¯ ka¯läh´
ga˭jụụ˺ hị¯ he´, sa˭ ga˭lä˭chạạ˭
jọọy´. 22 Jạ¯ba´ lä˭jạ¯, lä˭jẹẹ˭ gyẹẹ˺
dsa¯ñɨɨɨh¯ ga¯kạạ˺ dsa¯më´ he´ hi˭
ga˭jụụ˺ lä˭jẹẹ˭ gyẹẹ˺ dsa¯ñɨɨɨh¯ he´.
Ni˭ jạạ¯ sa˭ ga˭lä˭chạạ˭ jọọ´. Jee´
ga˭dsạạ˺ ga˭jụụ˺ hñii´ dsa¯më´ he´.
23 Wa´ra¯ ga˭të´ jee´ lä˭jịịh´ dsa¯
hị¯ na¯jụụ´, ¿hịị¯ kih˺ jee´ lä˭jẹẹ˭
gyẹẹ˺ lẹẹ´ kyạạ˺ dsa¯më´ he´? Jëëh´,
ga˭lä˭jẹẹ˭ gyẹẹ˺ ba´ ga˭lä˭kyạạyh`
—ga˭jäh´ dsa¯ saduceo sɨɨyh˭ Jesús.
24 He¯jạ¯ ga˭jẹẹh¯ Jesús juu˹
kiyh˺, ga˭sɨɨyh˭:
—Na¯hẹẹ˺ hoh´ ba´ hnäh´ na¯,
jëëh´, sa˭ kyẹh´ hnäh´ kwạạt˜ ha¯ lä˭
jäh´ juu˹ kih˺ Dio, ni˭ ha¯ lä˭ la˺ be´
kiyh˺. 25 Wa´ra¯ ga˭të´ jee´ lä˭jịịh´
hị¯ ma¯na¯jụụ´, ni˭ jạạ¯ dsa¯më´
dsa¯ñɨɨɨh¯ mo˭so˭ jẹẹ˺ goo¯. Ma´jạ¯
lẹẹy´ lä˭kọọ¯ lạạ˺ ángele hị¯ tạạh´
gyɨɨɨh˹ ba´. 26 Pero he¯ lä˭jịịh´ dsa¯
hị¯ ma¯na¯jụụ´, ¿che´ sa˭ ma¯heh¯
hnäh´ juu˹ he¯ ga˭sɨɨ´ Moisé lä˭kọọ¯
ga˭la˺ kiyh˺ jee´ koo¯ chaah˹ tọọ´
jạ¯? Jee´ jạ¯ ga˭hlëëh´ Dio kyạạyh´,
ga˭sɨɨyh˭: “Jnä´ lạạn˺ Dio kyạạ˺
Abraham, lạạn˺ Dio kyạạ˺ Isaac,
lạạn˺ Dio kyạạ˺ Jacob.” 27 He¯
ga˭jäyh´ lä˭jạ¯, sa˭ na¯jụụ´ dsa¯
ma¯gyụh¯ jnän` he´ kih˺ Dio. Jëëh´
Dio jnän` lạạy˹ Dio kyạạ˺ hị¯ na´jịịh˭
ba´. He¯jạ¯ na¯hẹẹ˺ hoh´ hnäh´ he¯
lạạh´ hnäh´ sa˭ lä˭jịịh´ dsa¯.

Nɨɨɨh¯ he¯ kyẹẹ´ ga´ kih˹ jee´ lä˭jë˭
(Mt. 22:34-40)

28 Jee´ jạ¯ ma´ hạạ´ jạạ¯ ta¯jwoh˺
kyạạ˺ ley. Ma´ ga˭nuuy´ ti¯choo˭
dsa¯ juu˹ kyạạh´ Jesús, ga˭jëëy˺
jẹẹh¯ ba´ Jesús kwee¯ juu˹ kih˺ dsa˭.
He¯jạ¯ na´ngɨɨy´ juu˹ kih˺ Jesús:
—¿Hee¯ kọọ¯ jee´ lä˭jë˭ he¯ lle`në´
ley kyẹẹ´ ga´ miih¯?
29 Mah˺ ga˭jäh´ Jesús:
—He¯ la¯ ba´ nɨɨɨh¯ he¯ kyẹẹ´ ga´
kih˹ jee´ lä˭jë˭: “Nɨɨɨ¯ hnäh´ dsa¯
Israel. Jạạ¯ ba´ Dio chạạ¯ jnän`.
30 Wa´ hnaah˭ Dio kyạạh˹ lä˭kạạ¯
tuh¯hoh´, kyạạh´ lä˭jë˭ hɨɨɨ´dsë¯
kyah˺, kyạạh´ lä˭jë˭ be´ kyah˺.” He¯

la⁻ ba´ ja̱⁻ nɯɯh⁻ he⁻ kyẹẹ̱´ ga´ kih¹
jee´ lä˖jë˖. 31 Hi˖ ja̱⁻ba´ lä˖ja̱⁻ la¹
jee´ ga˖të´ to̱¹ nɯɯh⁻: “Wa´ hnaah˖
dsa⁻kyääh´ lä˖koh´ hnaah˖ hñaah¹.”
Sa˖ cha⁻ ga´ jyoh´ nɯɯh⁻ he⁻ kyẹẹ̱´
ga´ lä˖koh´ ga´ he⁻ la⁻ —ga˖jäh´
Jesús.
32 He⁻ja̱⁻ ga˖jäh´ ta⁻jwoh¹ kyää̱¹
ley:
—Llu¹ ba´ jwah´, Ta⁻jwoh¹.
Ju¹dsoo´ ba´ ma⁻hlëëh´, sa˖ chää̱⁻
jñah´ Dio, jää̱⁻ ba´ Dio lää̱¹. 33 Hi˖
cher´mah¹ hnää˖ jne´ Dio lä˖kää̱⁻
tuh⁻dsë⁻ jne´ kyääh´ lä˖jë˖ hɯɯ´dsë⁻
jnän`, hi˖ kyääh´ lä˖jë˖ be´ jnän`, hi˖
cher´mah¹ hnää˖ jne´ dsa⁻kyääh´ lä˖
hnää˖ jne´ hñaan¹, kyẹẹ̱´ ga´ he⁻ na⁻
lä˖koh´ ga´ he⁻ kää̱⁻ jah´ o he⁻ ga´
jyoh´ he⁻ jẹẹ̱⁻ jne´ në´ na´hyoo´.
34 Ma´ ga˖nuu´ Jesús ga˖jẹẹh⁻ bih¹
kyääh´ hɯɯ´dsë⁻ llu¹, mah¹ ga˖jäh´
Jesús sɨɨyh˖:
—Miih⁻ ga´ jmee˖ hẹẹh⁻ he⁻ jää̱¹
Dio hne⁻ lä˖hih˖ kih¹.
Ja̱⁻ jɨɨh¹ ni˖ jää̱⁻ mo˖so˖ ga˖tɨɨ̱⁻
dsë´y¹ ma´ ngɨɨ¹ gyih¹ jyoh´ juu¹ kih¹
Jesús.

Hɨɨ̱⁻ kih¹ ja¹ hɨ̱⁻ lää̱¹ Cristo
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

35 Lä˖ ma⁻cheh¹ ba´ Jesús koo´
gwah˖ ja̱⁻, hlëë̱yh˜ dsa⁻, mah¹
ga˖sɨɨyh˖ dsa⁻:
—¿Ha⁻ lä˖ la¹ he⁻ jäh´ ta⁻jwoh¹
kyää̱¹ ley, Cristo lää̱¹ sa´jɨ̱⁻ kih¹
David? 36 He´ ba´ hñɨɨ´ David ga˖sɨɨ´
juu¹ la⁻ lä˖koo̱⁻ ma´ jøø˖ Jmɨ⁻lle´
kiyh¹, he⁻ ga˖sɨɨy´ lä˖la⁻:
Ga˖jäh´ Dio ga˖sɨɨyh˖ Dsa⁻jøøh¹
kyäan˖:
“Na´ jwoo¹ ra⁻llɨɨ̱¹ kin˖ la⁻,
lä˖jɨɨh¹ lloo˜ jmɨɨ´ llääan⁻ hɨɨ´ tɨɨh´
lä˖jẹẹ̱˖ hɨ̱⁻ na⁻høøh´ kyah¹.”
37 ¿Ha⁻ lä˖ja̱⁻ lää̱¹ Cristo sa´jɨ̱⁻
kih¹ David ga⁻ ja̱⁻, cher´mah¹ hñɨɨ´
David jäh´ kih¹ Cristo: “Dsa⁻jøøh¹
kyäan˖?”
Lä˖jẹẹ̱˖ dsa⁻ hɨ̱⁻ ma´ tääh´ jee´
ja̱⁻ ga˖tɨh¹ ba´ dsë¹ lä˖koo̱⁻ ga˖hlëëh´
Jesús.

Ga˖jɨɨh¹ Jesús kih¹ ta⁻jwoh¹ kyää̱¹ ley
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

38 Hi˖ ga˖løøy¹ ga˖kway´ juu¹,
ga˖mi˖tëë̱y⁻ dsa⁻:
—Lẹẹh⁻ hnäh´ kyäah´ ta⁻jwoh¹
kyää̱¹ ley, tɨh˜ dsëy¹ ngëy˖ kyẹyh´
hmɨɨh⁻ kyoo⁻ jee´ kih¹ dsa˖ hi˖
hnøøy¹ jmee¹ dsa⁻ Dio kiyh¹
cha´jwë¹ jɨɨh⁻. 39 Hi˖ tɨh˜ dsëy¹
gyay¹ to⁻në´ hma⁻sii˜ neh˖ gwah˖
mäh⁻, hi˖ lä˖ja̱⁻ ka⁻läh´ jee´
dsa⁻tääh` dsa⁻ kuh⁻. 40 Hwëë̱y˜
dsa⁻më´ hnɨɨ´ cha´neh˖ kih¹, ko̱⁻tääa̱´
ga´ jmeey˖ hlëëyh˖ cha⁻miih⁻
kyäah´ Dio ha⁻ jee´ jëë¹ dsa⁻ kiyh¹.
Cha⁻ga´miih⁻ wɨɨ´ heeh¹ Dio dsa⁻
hɨ̱⁻ jmee˖ lä˖ja̱⁻.

Na´ka̱⁻ dsa⁻më´ hnɨɨ´ kuu´ cha´në´ Dio
(Lc. 21:1-4)

41 Ma´ cheh¹ Jesús jëë˜ ha⁻ lä˖ ma´
jmee˖ dsa⁻ tooyh⁻ kuu´ neh˖ wɨɨ̱´
kih¹ gwah˖. Hi˖ ma´ jëëy˜ jwẹẹ̱´ dsa⁻
cha⁻ kuu´ ma´ tooyh⁻ cha⁻miih⁻
kuu´ jee´ ja̱⁻. 42 Ja̱⁻ga´ ga˖lloo¹ jää̱⁻
dsa⁻më´ hnɨɨ´ hɨ̱⁻ tä⁻ñee´ go⁻te¹.
Ga˖tooyh⁻ to̱¹ ñe¹ nøø´ he⁻ sa˖ kyẹẹ̱´
ni˖ miih⁻. 43 He⁻ja̱⁻ ga˖hlëëh´ Jesús
kyäah´ discípulo kyäay¹, ga˖jäyh´:
—Ma˖ra˖ ju¹dsoo´ jwẹẹ̱hn˜ hnäh´,
dsa⁻më´ hnɨɨ´ la⁻, ma⁻kway´
cha⁻ga´miih⁻ lä˖koh´ ga´ jee´ lä˖jẹẹ̱˖
dsa⁻ hɨ̱⁻ ma⁻tooh⁻ jääa̱¹. 44 Jëëh´
lä˖jẹẹ̱˖ hɨ̱⁻ cha⁻ kuu´, ma⁻kway´
miih⁻ he⁻ ma⁻chäa̱˜ kiyh¹ ba´, pero
dsa⁻më´ hnɨɨ´ la⁻, ma˖ke˖ tä⁻ñeey´,
ma⁻kway´ lä˖koh´ te¹ kuu´ he⁻ ma´
cha⁻ kiyh¹ he⁻ kyäah´ ma´ lay¹ he⁻
jmee˖ bii¹ kiyh¹ —ga˖jäh´ Jesús.

13

Lloo˜ koo̱⁻ jmɨɨ´ hla¹ gwah˖ jɨɨh˖
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, ya˖hẹẹ̱¹ Jesús
koo´ gwah˖ jee´ ma´ gyay¹ ja̱⁻,
ja̱⁻ga´ ga˖jäh´ jää̱⁻ discípulo kyäay¹
ga˖sɨɨyh˖:

—Ta¯jwoh˜, jëë` da´, he¯ ba´ che¯ kah´gąą¯ kuu´ he¯ kyąąh´ ga˜jąą´ na´hñaah˜ hne˜ na¯.
2 He¯ją¯ ga˜jęęh¯ Jesús juu˜ kiyh˜:
—Lä˜jë˜ hne˜ kaah´ he¯ jëëh´ hnäh´ na¯, lloo˜ koo¯ jmii´ ni˜ koo¯ mi ˜kuu´ na¯, sa˜ jąą˜ na¯chuh˜ në´ kih˜ øøh¯, lä˜jë˜ ba´ soh˜hla˜.

Jąąą˜ ją¯ga´ lląą˜ jmi¯gyuu˜, joh´ nëë˜ sa˜ jmee˜ lii˜
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Ma¯ngëë´ he¯ ją¯, ga˜nääy˜ ta˜ në´ moh´ Olivo ta˜ cha´në´ gwah˜ ją¯. Jee´ ją¯ ga˜gya¯ Jesús. Hi˜ Pee´, Jacobo, Jwąą¯, kyąąh´ Andre´ ga˜ngii´ juu˜ kiyh˜ ta´ko¯jiih˜ ma´ tąąyh´ kąh´ kih˜, ga˜jäyh´:
4 —Chiih´ jnääh˜ lih´ le´ lä˜jë˜ he¯ ma¯jäh´, hee¯ lii˜ jmee˜ wa´ra¯ ya˜jąąh˜ lä˜te˜ juu˜ na¯.
5 He¯ją¯ ga˜løø˜ Jesús jmeeyh˜ juu˜:
—Hnøø˜ leęh¯ hnäh´ mah˜ ni˜ jąą¯ sa˜ mi¯gąą˜ hnäh´. 6 Jëëh´, jwëë´ dsa¯ ya¯nää´ hi¯ ką˜ në´ kin˜, mah˜ jäyh˜: “Jnä´ he´ ląąn˜ Cristo hi¯ ma¯cheę˜ Dio.” Jwëë´ dsa¯ mi¯gąąy˜.
7 ’Ga´ ma¯nuuh¯ hnäh´ kih˜ hnii¯ hi˜ lä˜cha¯ juu˜ kih˜ hnii¯ ta˜ la˜ ta˜ jnø˜, ta˜ jøøh` hnäh´ hñaah˜. Jëëh´ lä˜ją¯ lle` kih˜ le´, pero ją˜ lä˜chąh´ ją¯ lląą˜ jmi¯gyuu˜. 8 Teę˜ dsa¯ hi¯ chąą¯ koo¯ hwa˜ kyąąh´ jyoh´ hwa˜, hi˜ teę˜ dsa¯ta´ kyąąh´ jñah´ dsa¯ta´. Ją˜ he¯ koo¯ jee´ jwii¯ jee´ jeh˜ wii´ hwa˜, ją˜ he¯ koo¯ jee´ jwii¯ jee´ jëë˜ dsa¯ hoo´ hi˜ chi´jwąą˜ dsa¯. Heh˜ lä˜ją¯ koo¯ ma¯løø˜ ba´ jëë˜ dsa¯ wii´.
9 ’Leęh¯ hnäh´, ngëë˜ dsa¯ hnäh´ kih˜ dsa¯ta´, kwa˜ dsa¯ kyah˜ hnäh´ neh˜ gwah˜ kih˜ dsa¯ judiu, dsa¯jąąy˜ hnäh´ cha´në´ dsa¯ta´ kąąh´ kwąąt˜ kin˜. Jee´ ją¯ kwah˜ hnäh´ ju˜dsoo´ kin˜. 10 Jmee˜ bii˜ kwa˜ dsa¯ ju˜hmëë´ kih˜ lä˜jëë´ dsa¯ jmi¯gyuu˜, jąąą˜ ją¯ga´ lląą˜ jmi¯gyuu˜. 11 Ta˜ jmee¯ hnäh´ huu´dsë¯ ha¯ lä˜ jwah˜ hnäh´ wa´ra¯ ga˜tąąh¯ dsa¯ hnäh´ ja´goo¯ dsa¯ta´. Ta˜ ką¯ hnäh´ huu´dsë¯ ni˜ miih¯. Hor˜ ją¯, Dio ba´ kwa˜ huu´dsë¯ ha¯ lä˜ hlëëh´ hnäh´. Ją˜ he´ hñaah˜ hnäh´ hlëëh´, Jmi¯lle´ Na¯jngii˜ ba´ hlëëh˜. 12 Ngëë˜ dsa¯ øøh¯ kih˜ dsa¯ta´ mah˜ jngëëh˜ dsih´. Ją¯ba´ lä˜ją¯ jmee˜ dsa¯ kih˜ joo´, hi˜ lä˜ją¯ ka¯läh´ jmee˜ dsa¯ kih˜ cho˜jmiiy¯ mah˜ jngëëh˜ dsih´. 13 Lä˜jëę˜ dsa¯ jmee˜ na¯høøh´ kyah˜ hnäh´ kwąąt˜ kin˜. Pero hi¯ kwëëh˜ dsë˜ lä˜jiih˜ lląą˜, hi¯ he´ ba´ ląąą´.
14 ’Wa´ra¯ ga˜lloo˜ jmii´ jëëh˜ hnäh´ cheh˜ jah´ hi¯ ląą˜ na´høø´ ngëë˜ jee´ sa˜ ga˜tëę´ nooy˜, lä˜koo¯ ga˜jäh´ Daniel hi¯ ga˜ngëë˜ juu˜ kih˜ Dio. (Hi¯ hë¯ juu˜ la¯, wa´ lä¯ngëëy´.) Ma´ją¯, hnäh´ hi¯ tąąh´ hwa˜ Judea kyuu´ hnäh´ ta˜ moh´. 15 Hi¯ tąąh´ jee´ ga˜të´ to˜ jwëë˜ hne˜, wa´ jñąąy˜ mah˜ wa´ kyuu˜ bih˜, sa˜ wa´ kyęy´ he¯ cha¯ cha´neh˜. 16 Ją¯ba´ lä˜ją¯ hi¯ tąąh´ jee´ nuu¯ kih˜, ta˜ wa´ lla¯nääy´ kiyh˜ he¯ dsa¯kyęy´ sa´hmiih¯. 17 Peer˜ jwii˜ dsa¯më´ hi¯ kyąą¯ gyuu¯ ma´ją¯, hi˜ lä˜ją¯ dsa¯më´ hi¯ jąąą˜ gyuu¯ gyuu¯ ka¯läh´. 18 Ngii´ hnäh´ kih˜ Dio mah˜ sa˜ la˜ jii¯ gyuu´ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ kyuuh˜ hnäh´. 19 Ma´ją¯ jëë˜ dsa¯ wii´ jwërte he¯ sa˜ ma¯jëë˜ dsa¯ lä˜ ma´ ga˜nøø˜ jmi¯gyuu˜ lä˜jiih˜ na˜. Ją¯ jiih˜ mo˜so˜ jëë˜ gyih˜ jih´koh´. 20 Wa´ra¯ jäh´ kih˜ jøø˜ ga´ Dio cha¯ga´miih¯ jmii´ jëë˜ dsa¯ wii´, ni˜ ąąą¯ dsa¯ sa˜ ją˜ jiih˜. Pero ta˜la˜ kih˜ hi¯ na¯lleęh´ kyąąy˜, chąh´ ba´ mi¯lląąy˜ jmii´ he¯ jëë˜ dsa¯ wii´.
21 ’Ma´ją¯ cher´mah˜ chąą¯ ko¯lląą´ dsa¯ jäh´: “Hii¯ Cristo cheh˜ la¯”, o “Hii¯ Cristo cheh˜ jee´ oo˜”, ta˜ wa´ heęh´ hnäh´ kiyh˜. 22 Jwëë´ dsa¯ hi¯ ta¯juu˜ ya¯nää´ jäyh˜: “Jnä´ he´ ląąn˜ Cristo, jnä´ ngëën´ juu˜ kih˜ Dio.” Ją˜ he¯

koo̱ nëë' he jʉh gaa̱ jmeey', lä jwë´ jee´ mi gaay dsa, lä jiih' hi̱ na llee̱h´ kyaa̱ ' Dio mi gaay cher´mah' ga la'. 23 He ja̱ lee̱h hnäh´. Ma jwah' ba´ jnä´ jää' ha lä le´.

Wa´ra ga të´ jee´jäh´ Hi̱ ga lëë'ngo'
(Mt. 24:29-35, 42, 44; Lc. 21:25-36)

24 'Ma ngëë´ ma jëë dsa lä jë he wii´ ja̱, ja̱ jiih' mo so lä jnä´ jmëë' hyoo, ni jmëë' kih' sih sa lä jnä´. 25 Lä jëë̱ nʉʉ´ hi̱ hëë̱ gyʉʉh' lä sii' hoo̱' hi lä jë ga´ he cha gyʉʉh' sa´jeh'. 26 Ja̱ ga´ jëë̱ ' dsa Hi̱ ga lëë̱'ngo' la hi̱ jäh´ gyʉʉh' jee´ jnii´ kyaa̱h´ cha miih be´, laay' jooh'. 27 Ja̱ ga´ chee̱y' ángele kyaay', jooyh lä jëë̱ hi̱ na llee̱h´ kyaay' hi̱ tä̱äh´ lä jë kye̱´ kiih` jmi gyʉʉ, ta ko̱ taa̱ lä ga të´ jyoh´ ko̱ taa̱.

28 'Jëë` da´ hnäh´ ha lä dsoo˜ juu' kih' chaah' higo mah' mi tëë̱ ' hnäh´ hñaah'. Wa´ra ga hyo' sih´jñoh´ sa´jih´ kih', loo˜ dsa hyo moo kih', ma ñeh´ ba´ hnäh´ ma ngoo' ga të´ jii̱ jma' ba´ ja̱. 29 Lä ja̱ hnäh´ ka läh´, wa´ra ga jëëh` hnäh´ dsa la´ lä jë he ma jwahn' la, wa´ lä ñeh´ hnäh´ he ma chehn' ho´haah´ kyaa̱h´ he jäh´n´ ba´ ja̱. 30 Ma ra ju'dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´, sa llaa̱ dsa hi̱ tä̱äh´ na' ta´ko̱ jiih' sa ga´ ma lä te' lä jë he ma jwahn' la. 31 Ngëë´ ba´ lä jë he cha gyʉʉh' hwa', pero juu' kin lä ma cha ja̱ ba´.

32 'Pero ni jaa̱ sa ñe hee jmii´ ja̱, hee hor˜ ja̱, ni ángele hi̱ tä̱äh´ gyʉʉh' sa ñe, ni Jo̱o̱´ Dio sa ñe. Hñii´ ba´ Tää` kyaa̱n ñe.

33 'Hää̱` hnäh´ hñaah', mi jnoo´ hnäh´ mi´nëh´, ngii´ hnäh´ kyah' kih' Dio, jëëh´ sa ñeh´ hnäh´ lih´ lloo˜ jmii´ ja̱. 34 Kwee ba´ la' kyah' hnäh´ lä la' kih' jaa̱ dsa hi̱ ya hëë̱' ngoo' ʉʉ´. Ga jä̱´ hne' kiyh', mah' lä ko̱o̱ lä ko̱o̱ ta´ kiyh' ga tooyh goo dsa kyaay'. Hi ga siiyh dsa hi̱ hoo̱ ho´haah´: "Hoo̱´ kwee, ta gwii̱."

35 Ja̱ ba´ lä ja̱ hnäh´, ta gwii̱ hnäh´, jëëh´ sa ñeh´ hnäh´ lih´ jäh´ dsa jʉʉ´ hne'. Sa ñeh´ hnäh´ che´ ta ga nʉʉ jäyh´, o che´ lla nʉʉ', o che´ ko̱o̱ hooh˜ chaah´ dsoo', o ta la hoo̱. 36 Ni sa lii˜ ga´ wa´ra jayh', hnoo' ma na´llʉʉh` hnäh´ mah' sa tä̱äh´ hnäh´ na gwii̱h hnäh´ ma´ja̱. 37 Lä jë he jwahn la, jwahn kih' lä jëë̱ ba´. Hnoo' ma na´llʉʉh` hnäh´.

14

Ma´ hnooh dsa ha lä jee´ ma´ saayh' Jesús
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Lä hyu' ga´ të' jmii´ he kʉh dsa judiu borrego mäh', hi kuyh he´ñiih he sa kyaa̱h´ levadura, jmii´ ja̱ ma´ hnooh jmi dsa kaa̱h´ kyaa̱h´ lä jëë̱ ta jwoh' kyaa̱' ley ha lä ma´ saayh˜ Jesús kyaa̱h´ juu' ta juu', mah' jngëëyh'. 2 Ma´ jäyh´:

—Sa wa´ kaa̱h´ jnih´ jee´ jmii´ la, mah' sa dsa tooh` mii̱h´ jee´ jwii̱.

Jaa̱ dsa më´ ga huu' jmii̱ mi jwii̱ lle´ Jesús
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Ma´ gya' Jesús ka läh´ jee´ jwii̱ Betania cha´neh kih' Simón hi̱ ma´ dsaah´ dsoo´ hmih' hoo̱. Jee´ ja̱ gyay' kuh hi̱yh˜, ma´ ga lloo' jaa̱ dsa më´ ma´ kye̱y ko̱o̱ së' he ma´ haa´ jmii̱ mi jwii̱ he chee̱ nardo, he kyee̱´ hmooh'. Ga jooy' luu´ së' ja̱, mah' ga huuy' lle´ Jesús. 4 Pero ga lä llee̱´ ko̱ llaa̱´ dsa hi̱ ma´ tä̱äh´ kyaayh´ he´, ga jäyh´:

—¿He la' ma hee̱' dsa më´ na jmii̱ mi jwii̱ na? 5 Llu' ga´ wa´ra jäh´ kih' ga hnii̱y´ mah' ma´ liyh lä koh´ lih' dsa ko̱o̱ ji̱ ñe jmii´ ta´. Mah' kuu´ ja̱, ma´ kwëëyh' hi̱ tä ñee´.

He⁻ja̱⁻ ga⁺hlëëyh˝ wɨɨ˝ kih¹
dsa⁻më˝ he˝. 6 Mah¹ ga⁺jäh˝ Jesús:
—Ta⁺ hlëëẖ hnih˝. Ta⁺ chu̱u̱⁻
hnäh˝ kya̱a̱h˝ dsa⁻më˝ la⁻. Llu¹ ba˝
he⁻ ma⁻jmeey˝ lä⁺la⁻ kin⁺. 7 Jëëh˝
lä⁺ ma⁻tä̱ä̱h˝ na⁻ ba˝ hi̱⁻ tä⁻ñee˝
kya̱a̱h˝ hnäh˝, le˝ kwah¹ be˝ kiyh¹
jyoh˝ jii̱h˜. Pero jnä˝, mo⁺so⁺ jä̱ṉ`
ki⁻wëë˝ jee˝ kyah¹ hnäh˝. 8 Dsa⁻më˝
la⁻ ma⁻jmeey˝ lä⁺ko̱o̱⁻ te¹ le˝ ba˝.
Kya̱a̱h˝ he⁻ ma⁻hu̱u̱y⁻ jnä˝ jmɨɨ⁻
mi⁻jwɨɨ⁻, he⁻ ma⁻mi⁻llu̱u̱y¹ jnä˝
jä̱ä̱¹ ba˝ la⁻, ja̱⁻ga˝ ha̱a̱ ¹ dsa⁻ jnä˝.
9 Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝,
lä⁺ka̱a̱⁻ jmɨ⁻gyuu⁺ jee˝ kwa¹ dsa⁻
ju¹hmëë˝ kin⁺, lä⁺cha⁻ juu¹ ha⁻
lä⁺ko̱o̱⁻ ma⁻jmee˝ dsa⁻më˝ la⁻,
mah¹ lä⁺ja̱⁻ lä⁻dsooh˜ dsë¹ dsa⁻
kiyh¹.

Juda ga⁺ngëë¹ Jesús
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja̱⁻, ja̱a̱⁻
jee˝ lä⁺jëë⁺ gya⁺tu̱u̱˝ discípulo
hi̱⁻ che̱e̱⁻ Juda Iscariote ngooy¹
kih¹ dsa⁻ka̱a̱h˝ kya̱a̱ ¹ jmi⁻dsa⁻
na˝hnëëy˝ Jesús. 11 Ma˝ ga⁺nuu˝
dsa⁻ he˝, ga⁺tɨh¹ dsëy¹ jwërte
hi⁺ ga⁺bä̱ä̱yh⁻ hñiiy˝ kway¹ kuu˝.
He⁻ja̱⁻ ga⁺hnooh⁻ Juda ha⁻ lä⁺
jmeey¹ mah¹ ngëëy¹ Jesús ja˝goo⁻
dsa⁻ he˝.

Ga⁺jmee˝ Dsa⁻jøøh¹ jnäṉ`ma⁺nuu⁺
kya̱a̱h˝ ga⁺hɨyh¹ juu¹
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

12 To⁻në˝ jmɨɨ˝ he⁻ ga⁺løø¹
dsa⁻ta̱a̱ẖ` dsa⁻ jmeey⁺ jmɨɨ˝ kuyh⁻
he˝ñiih⁻ he⁻ sa⁻ kya̱a̱h˝ levadura,
ja̱⁻ba˝ jmɨɨ˝ ja̱⁻ ma˝ ku̱h⁻ dsa⁻ judiu
borrego mäh¹. He⁻ja̱⁻ ga⁺jäh˝
discípulo sɨɨyh⁺ Jesús:
—¿Ha⁻ jwah˝ mi˝llu` jnääh¹ jee˝
kihn˝ ma⁺nuu⁺?
13 He⁻ja̱⁻ ga⁺jmeey˝ mada⁻ kih¹
u̱u̱¹ discípulo kya̱a̱y¹ mah¹ ga⁺sɨɨyh⁺:
—Go⁻nää˝ hnäh˝ ta⁺ jee˝ jwɨɨ⁻
juuh⁻. Cha˝jwë¹ ja̱⁻, je̱e̱h⁺ hnäh˝ ja̱a̱⁻
dsa⁻ hi̱⁻ ki̱i̱¹ ko̱o̱⁻ mɨ¹dsuu˝ jmɨɨ⁻, ja̱⁻
lla⁻lleh⁻ hnäh˝ kaah` kiyh¹. 14 Ha⁻
jee˝ dsa⁻hey˝, ja̱⁻ jwɨɨh˝ dsa⁻juu˝
hne¹: “Lä⁺la⁻ jäh˝ Ta⁻jwoh¹ kya̱a̱¹
jnääh ¹. ¿Na⁻ jee˝ hne¹ jee˝ le˝
kye̱h˝ jnääh¹ borrego mäh¹ kya̱a̱h˝
discípulo kya̱a̱n⁺?”, jwɨɨh¹ dsa⁻ he˝.
15 Hi̱⁻ he˝ heeh¹ hnäh˝ jee˝ ga⁺të˝ to̱¹
jwë̱ë̱¹ hne¹ jee˝ cha⁻ ko̱o̱⁻ jee˝ he⁻
ma⁻na˝llu`. Jee˝ ja̱⁻ mi˝lluh` hnäh˝
ma⁺nuu⁺ jnäṉ`.

16 Ga⁺lla⁺nää¹ ba˝ discípulo he˝
ta⁺ jee˝ jwɨɨ⁻ juuh⁻. Hi⁺ ga⁺la¹ ba˝
lä⁺ko̱o̱⁻ ga⁺jäh˝ Jesús sɨɨyh⁺. Jee˝ ja̱⁻
ga⁺mi⁺lluy¹ jee˝ kuyh⁺ ma⁺nuu⁺.
17 Ta⁺ ga⁺nuu⁻ jmɨɨ˝ ja̱⁻ ngoo¹ Jesús
kya̱a̱h˝ lä⁺jë̱ë̱⁺ gya⁺tu̱u̱˝ discípulo
kya̱a̱y¹. 18 Ma˝ ga⁺lla⁺nääy¹ jee˝
ja̱⁻ ga⁺ta̱a̱yh` kuyh⁻ ma⁺nuu⁺.
Ta˝ko̱⁻jii̱h¹ jmeey⁺ ma⁺nuu⁺, ga⁺jäh˝
Jesús:
—Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo˝ jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝,
ja̱a̱⁻ jee˝ lä⁺jë̱ë̱⁺ hi̱⁻ kuh⁻ kya̱a̱h˝ jnä˝
ngëëy¹ jnä˝.
19 Ma˝ ga⁺nuu˝ discípulo lä⁺ja̱⁻
ga⁺lä⁺meeh⁺ dsëy¹, ga⁺ngɨɨy˝ juu¹
kih¹ Jesús ma⁺ ja̱a̱⁻ ma⁺ ja̱a̱⁻, ma˝
jäyh˝:
—¿Che˝ jnä˝ na⁻ ta⁻jwoh¹?
20 He⁻ja̱⁻ ga⁺jäh˝ Jesús sɨɨyh⁺:
—La̱a̱¹ ja̱a̱⁻ jee˝ lä⁺jë̱ë̱⁺ gya⁺tu̱u̱˝
hnäh˝ hi̱⁻ tä˜ goo⁻ kya̱a̱h˝ jnä˝
neh⁺ wii̱˝ la⁻. 21 Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo˝,
Hi̱⁻ga⁺lë̱ë̱¹ngo¹ la⁻ le˝ kiyh¹ lä⁺ko̱h˝
ma⁻na⁻sɨɨ⁻. Pero jwɨɨ˜ dsa⁻ hi̱⁻
ngëë¹ Hi̱⁻ga⁺lë̱ë̱¹ngo¹ la⁻. Llu¹ ga˝ la¹
kih¹ dsa⁻ñuuh⁻ he˝ wa˝ra⁻ jäh˝ kih¹
sa⁺ ga⁺lä⁺cha̱a̱y⁺ go⁻te˜ ba˝.
22 Ta˝ko̱⁻jii̱h¹ tä̱ä̱h˝ discípulo
kuh⁻, ga⁺ka̱¹ Jesús he˝ñiih⁻ mah¹
ga⁺kway˝ ti˝hmaah˝ kih¹ Dio.
Ma⁻ngëë˝ ma⁻kway˝ ti˝hmaah˝ kih¹
Dio ga⁺lla̱a̱y¹ he˝ñiih⁻ ja̱⁻, mah¹
ga⁺kwëëyh¹ lä⁺jë̱ë̱⁺ discípulo kya̱a̱y¹
ga⁺sɨɨyh⁺:
—Kye̱⁻ hnäh˝, he⁻ la⁻ na⁻
jmɨ⁻ngo¹ kin⁺.
23 Lä⁺ja̱⁻ ka⁻läh˝ ga⁺ka̱y¹
wa˝kyaah˝, ga⁺kway˝ ti˝hmaah˝
kih¹ Dio mah¹ ga⁺kwëëyh¹ discípulo

kyąąy¹, hi˗ ga˗hi̱yh¹ lä˗jëëy˗. 24 Mah¹
ga˗jäyh´ ka¯läh´:
—He¯ la¯ na¯ jma¯ kin˗ he¯ tu̱u̱˗
kih¹ jwëë´ dsa¯ hi˗ kyąąh´ jma¯
kin˗ jmee¹ Dio ko̱o̱¯ hmooh´ hmëë´.
25 Ma˗ra˗ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
mo˗so˗ huhn` ka¯läh´ jmɨh¹ mɨ¹jëh¹
ma¯ąą¯, lä˗ji̱ih¹ lloo˜ jmɨɨ´ huhn`
ka¯läh´ lä˗hmëë´ jee´ jmee¹ Dio hih˗.

Ga˗hmä´ Pee´ juu¹ he¯ sa˗ kyu̱u̱y˗ Jesús
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

26 Ma¯ngëë´ ma¯häy´ kih¹ Dio,
ga˗nääy¹ ta˗ në´ moh´ Olivo.
27 Ja̱¯ga´ ga˗jäh´ Jesús:
—Ga˗lä˗jëë˗ hnäh´ bëëh¹ jnä´ na¹
hwë¹. Lä˗ja̱¯ na¯sɨɨ¯ juu¹ kih¹ Dio:
“Jmeen` dsoo´ kih¹ hi̱¯ häą̈˜ lä˗jëë˗
borrego, hi˗ lä˗jëë˗ borrego kyąąy¹
sa¯jñee´.” 28 Pero ga´ ma¯lä¯ji̱ihn`
ka¯läh´, hi̱¯ jnä´ nɨɨn` na´jąąn` hnäh´
ta˗ Galilea.
29 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Pee´:
—Ma˗ke˗ lä˗jëë˗ ga˗bee¹ hne¯,
pero jnä´ sa˗ bee̱n¯ hne¯.
30 He¯ja̱¯ jäh´ Jesús sɨɨyh˗ Pee´:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hne¯,
na¹ hwë¹, jąą¹ ja̱¯ga´ të¹ to̱¹ ji̱ih˜
hooh¹ chaah´ dsoo¹, hne¯ ma¯të´
hnë¯ ji̱ih˜ ma¯hmäh´ juu¹ he¯ sa˗
kyu̱u̱h˗ jnä´.
31 Pero ma´ kwa˗ Pee´ be´ jäyh´:
—Ma˗ke˗ ga˗ju̱u̱n¹ kyąąh´ hne¯
sa˗ jwahn¯ lä˗na¯.
Lä˗ja̱¯ kwee¯ ba´ ga˗jäh´ lä˗jëëy˗.

Ñee´ Jesús Getsemaní na´chu̱u̱y´ kyąąh´ Dio
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

32 Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, ngoo¹ Jesús
ko̱o̱¯ jee´ chee̱¯ Getsemaní kyąąh´
discípulo kyąąy¹. Ma´ ga˗lla˗nääy¹
jee´ ja̱¯, ga˗sɨɨyh˗ lä˗jëë˗:
—Jee´ la¯ ba´ go¯tąąh´ hnäh´
ta´ko̱¯ji̱ih¹ na´chu̱u̱n¹ kyąąh´ Dio.
33 Ga˗jąąy¹ ma˗la˗ Pee´, Jacobo
kyąąh´ Jwąą¯ ba´. Chąh´ ba´ ja¹
meeh¯ dsëy¹ hi˗ chąąy¯ cha¯miih¯
hu̱u̱´dsë¯. 34 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús
sɨɨyh˗:
—Peer˗ meeh¯ dsën˗, lä˗ji̱ih¹
ju̱u̱n´ go¯te˜ la¹ kin˗. Jee´ la¯ ba´ jąą´
jnä´. Kwëëh` hoh´ hnäh´, ta˗ gwɨɨ¯
hnäh´.
35 Ja̱¯ga´ ngoo¹ Jesús miih¯ ga´ ta˗
cha´në´. Jee´ ja̱¯ ga˗ju̱u̱yh¹ jnëy´
mah¹ ga˗jlu̱u̱y¹ lley´ lä˗ ga˗të´ hwa¹,
ga˗chu̱u̱y´ kyąąh´ Dio, ma´ hnøøy¹
sa˗ ma´ jëëy¹ wɨɨ´, wa´ra¯ jäh´ kih¹
ma¯le´ ba´. 36 Ma´ jäyh´:
—Tää` kyąąn˗, ga˗läˆ˗jë˗ ba´ le´
kyah¹. Lą̈ą̈` jnä´ kih¹ he¯ wɨɨ´ he¯
jëën¯ na¹. Pero sa˗ wa´ la¹ lä˗ hnoon¹
hñiin˗, wa´ le´ lä˗ hnooh¯ hñaah¹ ba´.
37 Ma´ jąh¹ Jesús ka¯läh´, ga˗jëëy¹
ma¯na¯gwɨɨ¯ discípulo. He¯ja̱¯
ga˗sɨɨyh˗ Pee´:
—Simón, ¿che´ na¯gwɨɨh¯, che´ ni˗
ko̱o̱¯ hor˜ sa˗ ma¯lä¯be´ hoh´ he¯
ma¯nah´ na¯nëh´? 38 Wa´ na¯nëh´
hnäh´, ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ kih¹ Dio
mah¹ sa˗ lęh˗ he¯ hlɨɨh¹ hnäh´.
Jmɨ¯lle´ jnän` kwa¹ ba´ be´. Pero
jmɨ¯ngo¹ jnän` sa˗ bee̱´.
39 Ngooy¹ ka¯läh´ na´chu̱u̱y´
kyąąh´ Dio, kyąąh´ ja̱¯ba´ juu¹
he¯ ga˗hlëëyh´ to¯në´. 40 Ma´
ja̱yh¹ ka¯läh´, ga˗jëëy¹ lä˗jëë˗ ba´
ma¯na¯gwɨɨy¯. Kih¹ he¯ lä˗gwɨɨy˗
jwërte, he¯ja̱¯ sa˗ ñey¯ hee¯ na¯ ma´
hlëëyh¹ kyąąh´ Jesús. 41 Ñee´ Jesús
ka¯läh´ jee´ ga˗të´ hnë¯ ji̱ih˜ hi˗ ma´
ja̱yh¹ ka¯läh´ ga˗jäyh´:
—Gwɨɨ¯ ba´ hnäh´, tęęh` hnäh´
hoh´, ma¯lęę˗ ba´ ko̱¯na¯. Ma¯lloo¹
hor˜ jąą´ Hi̱¯ga˗lëëˆngo¹ la¯, ngëë¹
dsih´ goo¯ dsa¯ hñaa¯ dsë¹. 42 Noo¯
hnäh´ mah¹ maan`. Ma¯ngoo¹
ya¯jąh˗ hi̱¯ ngëë¹ jnä´.

Ga˗sąąyh¹ Jesús
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

43 Lla˗ gyih¹ juu¹ ja̱¯ ma´ ja¹ Juda,
he´ ba´ jąą¯ jee´ lä˗jëë˗ gya˗tu̱u̱´
discípulo kyąąy¹. Jay¹ kyąąh´ ko̱o̱¯
nää¹ dsa¯ hi̱¯ ma´ kye̱¯ ñe¹, hi̱¯
kye̱¯ hma¯, lä˗hih˗ kih¹ ta¯jwoh¹

kyąą¹ ley kyąąh´ dsa¯kąąh´ kyąą
¹ jmi¯dsa¯, kyąąh´ dsa¯gyʉʉh´.
44 Ga˖tąąh¯ Juda dsa¯ he˝ juu¹ jąą¹,
ga˖jäyh˝:
—Hi¯ chʉhn` kih¹, hi¯ he˝ he˝, ja¯
sąąh˖ hnäh˝, ta˖ ląą`.
45 Ma´ ga˖llooy¹, chąh˝ ba´ ngooy¹
koo˝ kih¹ Jesús:
—Ta¯jwoh¹ —ga˖jäyh˝.
Na¯ ma¯hii˝ ga˖chʉyh˝ kih¹ Jesús.
46 Lä˖chąh˝ ja¯ ga˖sąąh¹ dsih˝.
47 Pero jąą¯ discípulo kyąą¹ Jesús,
ga˖sëëyh¹ ñe ¹, ga˖kuy˝ lo¯gwa´
jąą¯ moz˜ kyąą¹ jmi¯dsa¯ jøøh¹.
48 He¯ja¯ ga˖jäh˝ Jesús:
—¿Che´ dsa¯hii¯ jnä˝, he¯la¹
ma¯ya¯nääh¹ hnäh˝ kyąąh´ hma¯,
kyąąh´ ñe¹, mah¹ sąąh˖ jnä˝?
49 Lä˖jë˖ jmii´ ma´ häąn´ jee´ kyah¹
hnäh˝ ma´ kwan˖ juu¹ koo˝ gwah˖
mah¹ sa˖ ga˖chąąh¹ jnä˝. Pero
ko¯na¯ le˝ ba´ mah¹ lä˖te¹ lä˖koo¯
na¯sii¯ juu¹ kih¹ Dio.
50 Lä˖jëë˖ discípulo he˝ ga˖beey¹
mah¹ ga˖kyʉʉy¹. 51 Jąą¯ chih¯
ba´ ga˖lla˖lle¹ kaah` kih¹ Jesús,
na¯bąąyh˜ koo¯ ta¯jmaah`. Hi˖
ga˖sąąyh¹ chih¯ he˝. 52 Ma´ ga˖sąąh¹
dsih˝ ga˖bey¹ ta¯jmaah` kiyh¹ mah¹
ga˖kyʉʉy¹ to˖lo˖kwąyh˖.

Na´jąąy¯ Jesús cha´në´ dsa¯ta´ kąąh´ kyąą¹ dsa¯judiu
(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Ga˖jąąy¹ Jesús cha´në´ jmi¯dsa¯
hi¯ kye¯ në´. Ga˖kuh¹ lä˖jëë˖
jmi¯dsa¯ kąąh´ kyąąh´ ta¯jwoh¹
kyąą¹ ley, hi˖ kyąąh´ dsa¯gyʉʉh´.
54 Pero Pee´ ʉʉ´ ba´ ngooy¹ lleey`
kaah` kih¹ Jesús, lä˖ ga¯të˝ ho´hne¯
në´ta´ kih¹ jmi¯dsa¯ jøøh¹ he˝.
Lä˖koo¯ ga˖lloo¹ ba´ Pee´ jee´ ja¯,
ga˖gyay¯ llooyh˜ je¯ kyąąh´ poo¯
hi¯ ma´ tąąh´ llooh˜ je¯.
55 Jee´ lä˖jëë˖ dsa¯kąąh´ he˝, ma´
hnaayh¯ dsa¯ hi¯ ma´ bąąh˖ Jesús
dsoo´ lä˖jwë˝ jee´ ma´ jngëëyh¹, pero
sa˖ ga˖jmää˝ ni˖ miih¯ juu¹ kih¹ hi¯
he˝. 56 Jëëh˝, jwëë˝ dsa¯ ma´ bąąh¯
dsih˝ kyąąh´ juu¹ ta¯juu¹, pero ni˖
jąą¯ sa˖ ga˖jä˝ koo¯ ba´ juu¹ kih¹.
57 Ga˖hwëë¯ ga´ jąą¯ ʉʉ¹ dsa¯ hi¯
ga˖kwa˝ juu¹ ta¯juu¹, ga˖jäyh˝:
58 —Ga˖nʉʉ´ jnääh¹ ga˖jäyh˝: “Jnä˝
hlan¯ gwah˖ chih¹ la¯ he¯ ga˖la¹
kyąąh´ goo¯ dsa¯, pero jnä˝ jmeen`
jyoh˝ kyąąh´ hnë¯ jmii´ hi˖ ni˖ sa˖
tän¯ goon˖.”
59 Ni˖ lä˖ja¯ sa˖ ga˖lä˖dsoo˝ juu¹
kiyh¹.
60 He¯ja¯ ga˖noo¯ jmi¯dsa¯ hi¯
kye¯ në´ to¹dsaah` jee´ ja¯, mah¹
ga˖ngiiy˝ juu¹ kih¹ Jesús:
—¿Hee¯ jwah˝ hne¯, he¯ ma¯jäh˝
hi¯ na¯ kyah¹? ¿He¯la¹ sa˖ hlëëh´ ni˖
miih¯?
61 Pero Jesús ga˖noo¯ tii´ go¯te˜,
mo˖so˖ ga˖ngiiy˝ ni˖ miih¯. Koo¯
ka¯läh˝ ga˖ngii˝ jmi¯dsa¯ jøøh¹ he˝
juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ hne¯ he˝ Cristo Joo˝ Dio
Jøøh¹?
62 He¯ja¯ ga˖jäh˝ Jesús siiyh˖:
—Jnä˝ he˝. Hi˖ lloo˜ koo¯ jmii´
jëëh¹ hnäh˝ Hi¯ga˖lëë¹ngo¹ la¯ gya¹
jwoo¹ ra¯llʉʉ¹ kih¹ hi¯ cha¯ be˝ kih¹,
hi˖ lä˖ja¯ jëëh ¹ hnäh˝ jąyh˝ ka¯läh˝
jee´ jnii˝ hii˝ gyʉʉh¹.
63 He¯ja¯ lä˖ ma¯kyeh´ ja¯
jmi¯dsa¯ jøøh¹ he˝ hmiih¯ kih¹
ga˖giiy¹, ga˖jäyh˝:
—¿Hii¯ ga´ jwąąh¯ jne´ jñah˝
hi¯ jmee¹ ju¹dsoo˝? 64 Jee´
na¯ ma¯nʉʉh¯ hnäh˝ he¯
ma¯mi¯kwąyh¹ Dio. ¿Hee¯ jwah˝
hnäh˝? —ga˖jäh˝ dsa¯jøøh¹ he˝.
Ga˖lä˖jëë˖ ba´ dsa¯ ga˖bąąyh¯
dsoo´, ga˖jäyh˝:
—Ąą¯ jmii´ juuy˝.
65 Lä˖chąh˝ ja¯ ga˖løø¹ ko¯llaa´
ti¯hñey˜ kih¹ Jesús. Ga˖løøy˝ mo¯në´
Jesús, ga˖kway˝ kih¹ mah¹ ma´
siiyh˖:
—Jäh´ da´, ¿hii¯ na¯ ma¯kwa˝
kyah¹?
Hi˖ lä˖ja¯ ga˖kwa˝ poo¯ kiyh¹
ka¯läh˝.

Ga˭hmä˴ Pee˴ juu¹ he˯ sa˭ kyu̱u̱y˭ Jesús
(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Lä˭ ma˴ gya¹ Pee˴ ho˴hne˯ ja̱˯, ja¹ ja̱a̱˯ dsa˯më˴ hi̱˯ ma˴ jmee˭ ta˴ kih¹ jmi˯dsa˯ jo̱o̱h¹ he˴. 67 Ma˴ ga˭jëëy¹ gya¹ Pee˴ llooh˜ je˯, ga˭jäyh˴:

—Hne˯ ka˯läh˴ ma˴ ngëh˯ kya̱a̱h˴ Jesús hi̱˯ cha̱a̱˯ Nazaret.

68 —Ja̱h˭ha̱ ¹, sa˭ man˭ hi̱˯ kih¹ na˯ hlëëh˴, sa˭ kyu̱u̱n˭ dsa˯ na˯ — ga˭jäh˴ Pee˴.

Ya˭hë̱ëy¹ na˴nooy˯ lä˭ ga˭të˴ ho˴haah˴ jee˴ dsa˯ta̱a̱h` dsa˯. Hi˭ ga˭hooh¹ chaah˴ dsoo¹. 69 Ma˴ ga˭jëë¹ dsa˯më˴ he˴ ka˯läh˴ cheh¹ Pee˴ jee˴ ja̱˯, ga˭siiyh˭ dsa˯ hi̱˯ ma˴ tä̱ä̱h˴ jee˴ ja̱˯:

—Go˯ he˴ ba˴ dsa˯kya̱a̱h˴ Jesús na˯.

70 Ko̱o̱˯ ka˯läh˴ ga˭hmä˴ Pee˴ juu¹ he˯ sa˭ kyu̱u̱y˭ Jesús. Ko̱˯hwëë˴ ga˴ ja̱˯ ga˭jäh˴ dsa˯ hi̱˯ ma˴ tä̱ä̱h˴ jee˴ ja̱˯, ga˭siiyh˭ Pee˴ ka˯läh˴:

—Ma˭ra˭ ju¹dsoo˴, sa˭ na˯hee̱˯, hne˯ he˴ dsa˯kya̱a̱h˴ hi̱˯ oo˭. He˴ ba˴ hi̱˯ cha̱a̱˯ Galilea hne˯. Kwee˯ ba˴ hlëëh˴ kya̱a̱yh˴.

71 He˯ja̱˯ ga˭løø¹ Pee˴ hlëëh˭ kya̱a̱h˴ dso˴jwii˴ hi˭ ga˭tä̱ä̱y˯ Dio.

—Ma˭ra˭ ju¹dsoo˴, sa˭ kyu̱u̱n˭ dsa˯ñuuh˯ hi̱˯ hlëëh˴ kih¹ na˯ — ga˭jäyh˴.

72 Hor˜ ja̱˯ ga˭të˴ to̱¹ jii̱h˜ hooh˜ chaah˴ dsoo¹, jee˴ ja̱˯ ga˭lä˭dsooh˜ dsë¹ Pee˴ juu¹ he˯ ga˭jäh˴ Jesús ga˭siiyh˭ jä̱ä̱¹: “Jä̱ä̱¹ ja̱˯ga˴ të¹ to̱¹ jii̱h˜ hooh¹ chaah˴ dsoo¹, hne˯ ma˯të˴ hnë˯ jii̱h˜ ma˯hmäh˴ juu¹ he˯ sa˭ kyu̱u̱h˭ jnä˴.”

Ma˴ ga˭lä˭dsooh˜ dsë¹ Pee˴ ha˯ lä˭ ga˭jäh˴ Jesús, ga˭hooyh¹ lä˭jii̱h¹ lla˭ dsëy¹.

15

Ga˭jä̱ä̱y¹ Jesús cha˴në˴ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Tiih˜ ga˴ ma˴ ga˭jnä¹, ga˭ku̱h¹ dsa˯ka̱a̱h˴ kya̱a̱ ¹ jmi˯dsa˯, kya̱a̱h˴ dsa˯gyuuh˴, kya̱a̱h˴ ta˯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley, hi˭ lä˭jëë˭ ga˴ dsa˯ hi̱˯ la̱a̱¹ ta˴. Hi̱˯ he˴ ga˭hñu̱u̱h˯ Jesús mah¹ na˴tä̱ä̱yh˯ goo˯ Pilato hi̱˯ ma˴ la̱a̱¹ lle˴moh˴. 2 Ma˴ ga˭lloo¹ Jesús cha˴në˴ Pilato, ga˭ngii˴ Pilato juu¹ kiyh¹:

—¿Che˴ hne˯ he˴ dsa˯jo̱o̱h¹ kya̱a̱¹ dsa˯ judiu?

He˯ja̱˯ ga˭jee̱h˯ Jesús juu¹ kiyh¹:

—Ma˯jäh˴ ba˴ hne˯.

3 Pero dsa˯ka̱a̱h˴ he˴ cha˯ga˴miih˯ ga˭hniiy¹ kih¹ Jesús. 4 Ko̱o̱˯ ka˯läh˴ ga˭jäh˴ Pilato:

—¿Che˴ ni˭ miih˯ juu¹ sa˭ jii̱h˴ kih¹ dsa˭? Jëë` da˴ joh˴ he˯ sa˭ bä̱ä̱h˯ dsa˯ hne˯.

5 Pero ni˭ lä˭ja̱˯ sa˭ ga˭jii̱h¹ Jesús juu¹, he˯ja̱˯ ma˴ jëë˜ dsa̱h˭ Pilato.

Ga˭jä̱˴ juu¹ jngii̱h¹ dsa˯ kih¹ Jesús
(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Lä˭jë˭ jii̱h˜ ma˴ të˯ jmii˴ he˯ ku̱h˯ dsa˯ judiu borrego mäh¹, ma˴ lä̱ä̱˜ Pilato ja̱a̱˯ jee˴ lä˭jë̱ë̱˭ hi̱˯ ma˴ tä̱ä̱h˴ neh˭ñe ¹ hi̱˯ ma˴ tih˜ dsë¹ dsa˯ ba˴. 7 Ma˴ hä̱ä̱˴ ja̱a̱˯ hi̱˯ che̱e̱˯ Barrabá neh˭ñe ¹ kya̱a̱h˴ jñah˴ dsa˯kya̱a̱yh˴ hi̱˯ ga˭jngëëh¹ dsa˯ ma˴ ga˭hnooy˴ juu¹ kih¹ dsa˯ta˴. 8 Ga˭lla˭nää¹ ga˴ jwë̱ë̱˴ dsa˯ ma˴ ngiiy˭ kih¹ Pilato mah¹ wa˴ jmeey˴ lä˭ko̱o̱˯ ma˴ jmeey˭ jä̱ä̱¹.

9 He˯ja̱˯ ga˭jee̱h˯ Pilato juu¹ kiyh¹:

—¿Che˴ hnooh˯ hnäh˴ läa̱n˴ hi̱˯ la̱a̱¹ rey kya̱a̱¹ dsa˯ judiu? —ga˭jäh˴ Pilato siiyh˭ dsa˯ judiu he˴.

10 Jëëh˴, lä˭la˯ ba˴ ma˯ñey˯ he˯ ma˴ na˯høøh˴ jmi˯dsa˯ ka̱a̱h˴ he˴ kih¹ Jesús, he˯ja̱˯ ba˴ ja̱˯ heh¹ ga˭ta̱a̱h˯ dsih˴ gooy˯. 11 Pero jmi˯dsa˯ ka̱a̱h˴ he˴ ga˭ta̱a̱yh˯ juu¹ lä˭jë̱ë̱˭ dsa˯ he˯ ngiiy¹ he˯ lä̱ä̱˴ Barrabá ba˴. 12 Ko̱o̱˯ ka˯läh˴ ga˭jäh˴ Pilato ga˭siiyh˭ dsa˯ he˴:

—¿Hee⁻ hnooh⁻ hnäh˝ jmeen`
kih¹ hi̱⁻ jwah˝ hnäh˝ la̱a̱¹ rey kya̱a̱¹
dsa⁻ judiu?
13 Lä⁺jëë⁺ dsa⁻ ga⁺løø¹ tooh˜ miih˙:
—Tä̱a̱y` dsoh˝ hma⁻cru˜.
14 He⁻ja̱⁻ ga⁺jäh˝ Pilato:
—¿Hee⁻ hliih¹ ma⁻jmee˝ dsa⁻ la⁻?
Pero dsa⁻ he˝, cha⁻ga´miih⁻ ki̱i̱⁻
ga⁺tooyh¹ miih˙:
—Tä̱a̱y` dsoh˝ hma⁻cru˜.
15 Lä⁺ja̱⁻ ga⁺lä⁺hnøø¹ Pilato
he⁻ ga⁺jäy˝ llu¹ kya̱a̱h´ dsa⁻ he˝,
he⁻ja̱⁻ ga⁺lä̱a̱y¹ Barrabá ba´. Mah¹
ga⁺jmeey˝ hih⁺ ga⁺jmi´ ga⁺ba̱a̱¹ dsa⁻
Jesús. Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja̱⁻, ga⁺ngëëy¹
Jesús ja´goo⁻ hløø˝ mah¹ dsa⁻tä̱a̱y`
dsoh˝ hma⁻cru˜. 16 Mah¹ ga⁺tëë⁻
hløø˝ ta⁺ cha´neh⁺ ga´ kih¹ në´ta´ ja̱⁻.
Jee´ ja̱⁻ ga⁺ku̱h¹ lä⁺jëë⁺ dsa⁻kya̱a̱yh´.
17 Ga⁺kyëh⁻ dsih˝ ko̱o̱⁻ hmiih⁻ gyu̱u̱˝
läh⁻ (he⁻ ma´ këh⁻ rey), ga⁺ka̱y¹
wii̱⁻ to̱o̱˝ ga⁺jmeey˝ ko̱o̱⁻ he⁻ lih⁻
mah¹ ga⁺tooyh⁻ lle´ Jesús lla⁻ coron.
18 Ga⁺løø¹ hløø˝ he˝ mi⁻kwa̱yh¹
Jesús ma´ jmeey⁺ Dio kiyh¹, ma´
jäyh˝:
—Peer⁺ jøøh¹ dsa⁻ta´ kya̱a̱¹ dsa⁻
judiu.
19 Ga⁺bay¹ lle´ Jesús kya̱a̱h´ hma⁻.
Ga⁺ti´ ga⁻hñe¹ dsih˝, ga⁻ju̱u̱yh¹
jnëy´ cha´në´ Jesús ga⁺jmä̱a̱y¹ jøøh¹.
20 Ma⁻ngëë˝ ma⁻mi⁻kwa̱h¹ dsih˝,
ga⁺llëë¹ dsa⁻ hmiih⁻ gyu̱u̱˝ he⁻
ga⁺kyëyh⁻ ja̱⁻, mah¹ ga⁺kyëyh⁻
ka⁻läh˝ hmiih⁻ kiyh¹, ja̱⁻ga´ ga⁺jä̱a̱y¹
na´tä̱a̱y´ dsoh˝ hma⁻cru˜.

Ga⁺tä̱a̱y⁻ Jesús dsoh˝ hma⁻cru˜
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Hor˜ ja̱⁻ ga⁺ngëë˝ ja̱a̱⁻ dsa⁻
cha̱a̱⁻ Cirene hi̱⁻ ja̱h¹ jee´ nuu⁻ kih¹.
Dsa⁻ he˝ ma´ chëë⁻ Simón, jmii⁻
Leja̱´ kya̱a̱h´ Rufo. Ga⁺jmee˝ hløø˝
bii¹ ga⁺jä̱a̱¹ dsa⁻ he˝ hma⁻cru˜ kya̱a̱¹
Jesús. 22 Ga⁺jä̱a̱y¹ Jesús lä⁺ ga⁺të˝
jee´ chëë⁻ Gólgota, he⁻ hnøø¹ jäh⁺:
Moo¹ Lle´ Hliii˝. 23 Jee´ ja̱⁻ ga⁺kwëëh¹
dsih˝ jmii⁻ jii̱h⁻ he⁻ na⁻ka̱a̱h˜ më˜
chëë⁻ mirra, pero sa⁺ ga⁺hi̱yh¹.
24 Ma´ ta̱a̱y⁺ dsoh˝ hma⁻cru˜, ga⁺ti´
ga⁺llooyh¹ hmiih⁻ he⁻ ma´ kyëh´
Jesús. Ga⁺kooyh¹ suert, ma´ jëëy˜
hi̱⁻ ja̱a̱⁻ jee´ lä⁺jëëy⁺ tëëy¹ hmiih⁻
nää˜ he⁻ llu¹ ga´.
25 Ko̱⁻hi̱´ ñu¹ ta⁺la⁺ høø⁻ ga⁺tä̱a̱y⁻
Jesús dsoh˝ hma⁻cru˜. 26 Jee´ ta̱a̱y⁺
ja̱⁻ ga⁺tøø¹ dsa⁻ ko̱o̱⁻ hwëh˝ he⁻
läh˝ ha⁻ lä⁺ la¹ dsoo´ he⁻ bä̱a̱h⁻
dsih˝: “Hi̱⁻ la⁻ na⁻ rey kya̱a̱¹ dsa⁻
judiu.” 27 Ga⁺tä̱a̱⁻ dsa⁻ ka⁻läh˝
në´ hma⁻cru˜ jñah˝ ga´ u̱u̱¹ dsa⁻hii̱⁻,
ja̱a̱⁻ jwoo¹ ra⁻llu̱u̱¹, hi⁺ ja̱a̱⁻ jwoo¹
ra⁻këh¹ kiyh¹. 28 Jee´ ja̱⁻ ga⁺lä⁺te¹
lä⁺ko̱o̱⁻ na⁻sii⁻ kiyh¹: “Ga⁺jmee˝
dsa⁻ kwa̱a̱t˜ la̱a̱y¹ lä⁺ko̱o̱⁻ hi̱⁻ ä̱a̱⁻
dsoo´.”
29 Lä⁺jëë⁺ hi̱⁻ ma´ dsa⁻ngëë˝
ta⁺ ja̱⁺, ma´ jiiyh˜ lley´ hi⁺ ma´
mi⁻kwa̱yh¹ kih¹ Jesús, ma´ jäyh˝:
—Hne⁻ na⁻ hi̱⁻ ma´ hla¹ gwah⁺
kih¹ Dio mah¹ ma´ jmeeh´ kya̱a̱h´
hnë⁻ jmii´, 30 lä̱a̱` hñaah¹ jee´ ta̱a̱h⁺
na⁻ mah¹ jña̱a̱` dsoh˝ hma⁻cru˜ na⁻
—ga⁺jäyh˝.
31 Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ ga⁺mi⁺kwa̱h¹
jmi⁻dsa⁻ ka̱a̱h´ ka⁻läh˝ llay⁺ juu¹
kya̱a̱h´ dsa⁻kya̱a̱yh´ hi⁺ kya̱a̱h´
ta⁻jwoh¹ kya̱a̱¹ ley, ma´ jäyh˝:
—Ga⁺lih¹ bih¹ ga⁺lä̱a̱y¹ dsa⁻, mah¹
na¹ sa⁺ liyh⁺ lä̱a̱y¹ hñiiy˝. 32 Hi̱⁻ la̱a̱¹
Cristo, rey jnä`jne´ judiu, wa´ jña̱a̱y¹
jee´ ta̱a̱y⁺ dsoh˝ hma⁻cru˜ na⁻, mah¹
jëën´ ko̱o̱⁻, ja̱⁻ga´ lä⁺hëëh˝ jne´ kiyh¹
—ga⁺jäyh˝.
Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ ga⁺mi⁺kwa̱h¹ hi̱⁻ ma´
ta̱a̱⁺ jyoh˝ hma⁻cru˜ koo˝ kiyh¹.

Ga⁺ju̱u̱¹ Jesús
(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Ma´ ga⁺të˝ lla̱¹hyoo⁺, lä⁺ka̱a̱⁻
jmi⁻gyuu⁺ ga⁺nuu⁻ lä⁺jiih¹ ga⁺të˝
ko̱⁻hi̱´ hnë⁻ ta⁺ ga⁺hloo˝. 34 Ma⁻ngoo¹
ga⁺të˝ ko̱⁻hi̱´ hnë⁻ ja̱⁻, ga⁺hlëëh˝
Jesús ko̱o̱⁻ ki̱⁻ga̱a̱⁻, ga⁺jäyh˝:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —
he¯ la¯ hnøø¹ jäh˗: Dio kyąąn˗, Dio
kyąąn˗, ¿he¯la¹ ma¯bęęh˗ jnä˝?
35 Kǫ¯lląą´ dsa¯ hi¯ ma´ tąąh´
jąh˗ ga˗nuu˝ he¯ ga˗hlëëyh˝, he¯ją¯
ga˗jäyh˝:
—Jëë`da´, tëëyh˜ Elía.
36 He¯ją¯ ngoo¹ jąą¯ dsa¯
ko¯chih´, ga˗kąy¹ kǫǫ¯ wa´joo¯,
ga˗mi˗gyʉyh˝ joo¯ kyąąh´ jmii¯
jiih¯, ga˗lla˗lley¹ lle´ hma¯ mah¹
ga˗chooy˝ ma´ hih¹ Jesús, hi˗
ga˗siiyh˗ dsa¯kyąąyh´:
—Tąą˝ ba´ kih¹. Wa´ jëë´ da´ jne´
che´ jä˗ Elía mah¹ jñąąy¹.
37 Lä˗chąh˝ ją¯ ga˗hooh¹ Jesús
kǫǫ¯ ki¯gąą¯, ją¯ga´ ga˗juuy¹.
38 Hor˜ ją¯ ga˗gii¯ hmiih¯ he¯ ma´
na¯jnë¯ llah¹ gwah˗, ga˗løø¹ ta˗
gyʉʉh¹ lä˗ ga˗të˝ hwa¹. 39 Ma´ cheh¹
jʉʉ´ hløø˝ romano cha´në´ Jesús
jee´ tąąy˗ dsoh˝ hma¯cru˝ ją¯. Ma´
ga˗jëëy¹ he¯ ga˗hooh¹ Jesús hi˗ ha¯
lä˗ ga˗juuy¹, he¯ją¯ ga˗jäyh˝:
—Ma¯ra˗ju¹dsoo˝, dsa¯ñʉʉh¯ na¯
ma´ ląą¹ Jǫǫ˝ Dio.
40 Ʉʉ˝ ga´ miih¯ ma´ tąąh´ kǫ¯lląą´
dsa¯më˝ jëë˜ he¯ jmee˗ dsa¯ kih¹
Jesús. Jee´ ją¯ ma´ hąą´ María
Magdalena, kyąąh´ María choo¹
José, ją¯ba´ chooy¹ kyąąh´ Jacobo
mäh¹, kyąąh´ jñah˝ dsa¯më´ hi¯
chęę¯ Salomé. 41 Dsa¯më´ he˝ ma´
jmee˗ kǫ¯jøh˝ kyąąh´ Jesús hi˗ ma´
jmeey˗ be˝ kiyh¹ lä˗kǫǫ¯ ma´ tąąyh´
hwa¹ Galilea hi˗ ma´ chąą¯ ga´
jñah˝ dsa¯më˝ hi¯ ga˗jmee˝ kǫ¯jøh˝
kyąąyh´ lä˗kǫǫ¯ ma´ ga˗nääy¹ ta˗
Jerusalén.

Ga˗hąąy¹ Jesús
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Ta˗ ga˗hloo˝ jmii´ he¯ mi¯llʉʉ¹
dsa¯ hñii´, ga˗hąąy¹ Jesús ją¯ga´
dsa¯tąąyh` jmii´ he¯ tęęh¯ dsa¯
dsë¹. 43 José, hi¯ chąą¯ Arimatea,
ma´ ląą¹ jąą¯ dsa¯kyąąh´ dsa¯ta´
kąąh´, hi¯ he´ ka¯läh´ ma´ jøø˜ ma´
jëë¹ jnä˝hä´ he¯ jmee˗ Dio hih˗
kih¹ dsa˗. Jąą¹ ją¯ga´ dsa¯tąąyh`
jmii´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹, ga˗tʉʉ¯
dsë¹ José ga˗hey¹ në´ta´ kih¹ Pilato
na´ngiiy´ jyooy¹ jmi¯ngo¹ kih¹ Jesús
dsoh˝ hma¯cru˝. 44 Peer˗ ga˗jëë¹
dsąh˗ Pilato ma´ ga˗nuuy˝ ga˗jʉʉ¹
Jesús. He¯ją¯ ga˗tëëyh¹ jʉʉ´ hløø˝,
mah¹ ga˗ngiiy˝ juu¹ kiyh¹ che´ dsoo˝
ma¯jʉʉ˗ Jesús. 45 Ma´ ga˗tęęyh¹ juu¹,
ją¯ga´ ga˗kway˝ jwë¹ na´jyoo˝ José
jmi¯ngo¹ kih¹ Jesús. 46 Ma¯ngëë˝
he¯ ją¯, ga˗la¹ José kǫǫ¯ ta¯jmaah`
wiih¯, he¯ ją¯ chęę¯ lino. Ga˗jñąąy¹
Jesús, ga˗ląąy¯ kyąąh´ ta¯jmaah`ją¯
mah¹ na´tąąyh¯ neh˗ kǫǫ¯ to¯høø¯
he¯ ma´ na¯hë¯ në´ kʉʉ´ hloo¯.
Ma¯ngëë˝ he¯ ją¯, ga˗bäy¹ kǫǫ¯ mi
¹kʉʉ´ jʉʉh¯ mah¹ ga˗jlëy¹ ho´too¯ ją¯.
47 Hi˗ ma´ jëë˜ María Magdalena
kyąąh´ María choo¹ José, ha¯ jee´
ga˗kyąą¯ dsa¯ he˝ Jesús.

16

Ga˗lä˗jiih`Jesús
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Lä˗ ma´ ga˗goh¹ jmii´ he¯ tęęh¯
dsa¯ dsë¹, María Magdalena hi˗
María choo¹ Jacobo kyąąh´ dsa¯më˝
hi¯ chęę¯ Salomé ga˗lay¹ jmii¯
mi¯jwii¯ he¯ ma´ dsa¯hʉʉy` Jesús.
2 Tiih˜ go¯te˜ to¯në´ jmii´ kih¹
seman˜ ga˗nääy¹ ta˗ jee´ ga˗kyąą¯
dsa¯ Jesús. Kǫǫ¯ ma¯hya¯ ba´
hyoo¯ ga˗lla˗nää¹ dsa¯më˝ he˝
jee´ ją¯. 3 Ma´ llay˗ juu¹ kyąąh´
dsa¯kyąąyh´:
—¿Hii¯ kwa¹ be˝ jnän` mah¹ bän´
kʉʉ´ he¯ na¯jlë¯ ho´too¯ ją¯?
4 Pero ma´ ga˗jëëy¹ hoo´ to¯høø¯,
mo˗so˗ cha¯ na¯jlë¯ kyąąh´ kʉʉ´
jʉʉh¯ ją¯. 5 Ma´ ga˗tąąyh` neh˗
to¯høø¯ ją¯, ga˗jëëy¹ ta˗ jee´ ma´
kyąą¹ Jesús. Jwoo¹ ra¯llʉʉ¹ kiyh¹
ja¯, ga˗jëëy¹ ma´ gya¹ jąą¯ chih¯
kwąą¯ hi¯ ma´ kyęh¯ kǫǫ¯ hmiih¯
tøø¯ kyoo¯. Peer˗ ga˗jwąąh¹ jwërte
dsa¯më˝ he˝ ma´ ga˗jęęy¹ hi¯ he˝.

6 He¯ja̱¯ ga±jäh˝ dsa¯ hi̱¯ ma´ gya¹
he˝:
—Ta± wa´ ga̱h¹ hnäh˝. Jesús
dsa¯ cha̱a̱¯ Nazaret hi̱¯ ga±tä̱ä̱¯
dsa¯ dsoh˝ hma¯cru¯ hi̱¯ hnaah±
hnäh˝ mo¯so± cha̱a̱¯ jee´ la¯. Hii̱¯
ma¯lä¯jii̱h`. Jëë` da´ hnäh˝ jee´
ga±kya̱a̱¯ dsih˝. 7 Go¯nää˝ hnäh˝
go¯jmeeh` juu¹ kih¹ Pee´ kya̱a̱h´
lä±jëë̱± discípulo kya̱a̱y¹, dsoo¹ Jesús
dsa¯jä̱ä̱` hnäh˝ ta± Galilea. Jee´ oo±
jëë̱h¹ hnih˝ lä±ko̱o̱¯ ga±jäyh˝ jä̱ä̱¹ —
ga±jäh˝ dsa¯ he˝.
8 Ko¯chih´ ga±hwëë̱¯ dsa¯më˝ he˝
hoo´ to¯høø̱¯ ja̱¯, jlä̱ä̱y± ga´ lä±ja̱¯
ga±näay`, ga±jwa̱a̱yh¹ jwërte. Sa±
cha¯ juu¹ ga±jmeeyh¹ kih¹ ni± ja̱a̱¯
kih¹ he¯ goyh±.

Ga±mi±jnää¯ Jesús hñii˝ kih¹ María Magdalena
(Jn. 20:11-18)

9 Tiih~ to¯në´ jmii˝ kih¹ seman~
ga±lä±jii̱h` Jesús. Hi± ga±mi±jnääy¯
hñiiy˝ to¯në´ kih¹ María Magdalena.
Kih¹ dsa¯më˝ he˝ ga±hwëë̱¹ Jesús
gyee̱¹ hi̱¯sa±llu̱¹ jä̱ä̱¹. 10 Ñee´ dsa¯më˝
he˝ na´jmeeyh´ juu¹ kih¹ lä±jëë̱±
discípulo kya̱a̱¹ Jesús jee´ tä̱ä̱yh´
ki¯hooyh~ meeh¯ dsëy¹. 11 Ga±jäyh˝:
—Cha̱a̱¯ ba´ Jesús, ma¯jëë̱± jnih˝.
Ma´ ga±nuu˝ discípulo juu¹ kih¹
María, sa± ga±jmeey˝ dsoo˝ juu¹ ja̱¯.

Ga±mi±jnää¯ Jesús hñii˝ kih¹ u̱u̱¹ discípulo kya̱a̱y¹
(Lc. 24:13-35)

12 Jyoh˝ jmii˝ ja̱¯, ga±mi±jnää¯
Jesús hñii˝ kih¹ u̱u̱¹ discípulo
cha´jwë¹ jee´ ga±näay¹ ja̱¯, pero ka̱h˝
ba´ la̱a̱y¹. 13 Hi± ga±nää` discípulo
he˝, na´jmeeyh´ juu¹ kih¹ jee´ lä±jëë̱±
ga´ dsa¯kya̱a̱yh´. Ni± kih¹ hi̱¯ he˝ sa±
ga±jmeey˝ dsoo˝ ka¯läh˝.

Ga±jmee˝ Jesús mada¯ kih¹ apóstole kya̱a̱y¹
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 Jee´ ga±dsa̱a̱¹, ga±mi±jnää¯
Jesús hñii˝ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ gya±ka̱a̱±
discípulo në´ mes~ kuh¯hi̱h~. Jee´
ja̱¯ ga±juuyh¹ kih¹ discípulo kya̱a̱y¹,
kih¹ he¯ sa± ma´ dsoo˝ dsëy¹. Ma´
hweh¯ dsëy¹, he¯ja̱¯ sa± ma´ jmeey±
dsoo˝ juu¹ kih¹ hi̱¯ ga±jäh˝ ga±jëë̱¹
Jesús ma¯ngëë˝ ma¯lä¯jii̱yh`. 15 Hi±
ga±jäh˝ Jesús siiyh±:
—Go¯nää˝ hnäh˝ lä±ka̱a̱¯ lä±juh¹
jmi¯gyuu± go¯kwa´ hnäh˝ ju¹hmëë˝
kin± kih¹ lä±jëë̱± dsa¯. 16 Lä±jëë̱± hi̱¯
lä±dsoo˝ dsë¹ hi± ga±hee̱yh¯ sa̱a̱y±
jmii¯, hi̱¯ he˝ ba´ lä̱ä̱˝. Pero hi̱¯
sa± lä±dsoo˝ dsë¹ kin±, hi̱¯ he˝ jä̱¹
kya̱a̱h´ dso´jwii˝. 17 Hi̱¯ jmee¹ dsoo˝
dsë¹ kin±, cha¯miih¯ he¯ juh¯ga̱a̱¯
jmeey¹. Kya̱a̱h´ hih± kin± hwëë̱y¹
hi̱¯sa±llu̱¹ kih¹ dsa±, hlëëyh¹ ma´
lih˝ ko̱h˝ jyoh˝ juu¹. 18 Cher´mah¹
he¯ ga±jmee˝ miih¯ kiyh¹, sa±
cha¯ he¯ le˝ kiyh¹ ni± miih¯, hi±
cher´mah¹ ga±hee̱h¯ dsih˝ venen,
sa± hnoo¹ dsoo´ kiyh¹. Hi± mi¯hlä̱ä̱y˝
dsa¯dsaah´, wa´ra¯ ga±kyey¯ gooy¯
në´ kiyh¹.

Ngaah¹ Jesús gyuuh¹
(Lc. 24:50-53)

19 Ma¯ngëë˝ ma¯hlëëh˝ Jesús
lä±ja̱¯ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱y¹,
ja̱¯ga´ ngaayh¹ ta± gyuuh¹, ga±gyay¯
jwoo¹ ra¯llu̱u̱¹ kih¹ Dio. 20 Ja̱¯ga´
ga±nää¹ discípulo lä±ka̱a̱¯ lä±juh¹
kya̱a̱h´ be˝ kih¹ Dio na´ka̱y¯
ju¹hmëë˝ kih¹ dsa±. Hi± ga±mi±jnää¯
Dio la¹ dsoo˝ juu¹ he¯ kyee̱¯, kya̱a̱h´
lä±jë± he¯ juh¯ga̱a̱¯ he¯ ga±jmeey˝.
Wa´ la¹ lä±ja̱¯.

San Lucas
Juˈhmëë˝ kihˈ Jesús he¯ ga˭sɨɨ˝ Luca

1 Jwëë˝ dsa¯ ga˭tąąh` ga˭sɨɨ˝ lä˭jë˭
ha¯ lä˭ ga˭laˈ jee˝ kyąą ˈ jnäähˈ
llo˝jooˈ. 2 Ga˭sɨɨy˝ ją¯ba˝ lä˭kǫǫ¯ laˈ
juuˈ he¯ ga˭ngëëˈ lä˭jëë˭ hi¯ ga˭jëëˈ
ha¯ lä˭ ga˭laˈ lä˭ ma˝ to¯në˝. Dsa¯
hi¯ ga˭jëëˈ he˝ ga˭ngëëyˈ juuˈ kyąąˈ
jnäähˈ jëëh˝ ma¯na¯hñąąy˝ ba˝
mahˈ kwayˈ juuˈ ją¯. 3 Jnä˝ ka¯läh˝
ga˭kǫǫnˈ kwąąt˜ kwee¯ lä˭jë˭ ha¯
lä˭ ga˭laˈ lä˭ ma˝ to¯në˝, he¯ją¯
ląąn˭ lluˈ sɨɨn` kwee¯ lä˭ ngooˈ juuˈ
la¯ kyahˈ hne¯ dsa¯jǫǫhˈ kyąąn˭
Teófilo. 4 Wa˝ra¯ ga˭heh¯ juuˈ la¯
lä˭ñeh˝ kwee¯, laˈ dsoo˝ lä˭jë˭ he¯
ma¯hlëëhˈ dsa¯ hne¯.

Ga˭jmeehˈ ángel juuˈ he¯ lä˭chąą¯
Jwąą¯

5 Lä˭ ma˝ ląą ˈ Herode rey kihˈ
hwaˈ Judea ją¯, ma˝ chąą¯ jąą¯
jmi¯dsa¯ hi¯ ma˝ chee¯ Zacaría. Hi¯
he˝ ma˝ na˝jnää˝ kǫǫ¯ nääˈ jmi¯dsa¯
hi¯ ma˝ tëëyh˜ Abía. Hi˭ mëy˝ Eliz-
abet ma˝ ląą ˈ sa˝ju¯ kihˈ Aarón
ka¯läh˝. 6 Zacaría kyąąh˝ Eliz-
abet ma˝ ląą ˈ llu̱u̱ˈ cha˝në˝ Dio.
Ma˝ mi¯teyˈ ba˝ lä˭jë˭ mada¯ kihˈ
Dsa¯jǫǫhˈ jnän`. Ni˭ miih¯ sa˭ cha¯
he¯ ma˝ dsa¯hlä̱ä̱yh˭. 7 Pero sa˭ ma˝
chąą¯ ni˭ ją¯ąą¯ chih¯ kyąąyˈ. Sa˭ ma˝
kąą˜ Elizabet gyu̱u̱¯, hi˭ kwee¯ ba˝
ma¯gyu̱h¯ lä˭u̱u̱˝.

8 Ma˝ tä̱ä̱h˝ jmi¯dsa¯ dsa¯kyąąh˝
Zacaría jmee˭ ta˝heˈ neh˭ gwah˭.
Kǫǫ¯ jmɨɨ˝ kihˈ jee˝ lä˭jë˭ ga˭tëë˝
Zacaría he¯ jmee˭ ta˝heˈ kihˈ Dio.
9 Jëëh˝, ga˭kooyhˈ suert lä˭kǫǫ¯
ma˝ tëëyˈ jmeey˭. Zacaría ba˝
ga˭tëë˝ suert ją¯, he¯ dsa¯jey˭
wa˝chu̱¯ neh˭ gwah˭ jɨɨh¯ kihˈ
Dsa¯jǫǫhˈ jnän`. 10 Ta˝kǫ¯jii̱hˈ ma˝
chehˈ Zacaría jë¯ wa˝chu̱¯ ją¯,
ka˝hne¯ ba˝ ma˝ tä̱ä̱h˝ lä˭jëë˭ dsa¯
hi¯ ga˭ku̱hˈ jee˝ ją¯ ngɨɨy˭ kiyhˈ kihˈ
Dio. 11 Lä˭chąh˝ ją¯ ga˭läˈjnää˝
jąą¯ ángel kyąąˈ Dsa¯jǫǫhˈ jnän`
cha˝në˝ Zacaría. Ángel he˝ ma˝ chehˈ
jwooˈ ra¯llu̱u̱ˈ kihˈ na˝hyoo˝ jee˝
ma˝ jë¯ jmi¯dsa¯ wa˝chu̱¯. 12 Peer˭
ga˭heeˈ dsëˈ Zacaría ma˝ ga˭jëëyˈ.
Ga˭jwąąyhˈ jwërte. 13 He¯ją¯
ga˭jäh˝ ángel sɨɨyh˭:

—Ta˭ wa˝ gąhˈ Zacaría, jëëh˝
ma¯nuu˝ ba˝ Dio kyahˈ. Kihˈ
Elizabet, dsa¯më˝ kyąąhˈ lä˭chąą¯
jąą¯ gyu̱u̱¯ ñɨɨh¯ mahˈ mi˝cheeˈ
hnih˝ Jwąą¯. 14 Ha¯ kǫh˝ sa˭
lä˭chąąh¯ lluˈ. Hi˭ lä˭ją¯ jwëë˝ dsa¯
lä˭chąą¯ lluˈ wa˝ra¯ ga˭läˈchąąy˭.
15 Jëëh˝, leey˝ jǫǫhˈ cha˝në˝ Dio.
Sa˭ le˝ hiyhˈ vin ni˭ he¯ ga˝ jyoh˝
jmɨɨ¯ lliiˈ. Hi˭ tëëyˈ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ
ˈ kihˈ Dio jä̱ä̱ˈ ją¯ga˝ lä˭chąąy¯.
16 Jmeeyˈ dsa¯jeeh˜ jwëë˝ dsa¯
Israel kyąąh˝ Dsa¯jǫǫhˈ jnän`, he˝
ba˝ Dio kyąąyˈ. 17 Hi¯ he˝ dsooˈ
ta˭ cha˝në˝ kihˈ Dsa¯jǫǫhˈ jnän`.
Tëëyˈ ją¯ba˝ jmɨ¯lle˝ hi˭ ją¯ba˝ be˝
he¯ ma˝ kye¯ Elía mahˈ hlëëyhˈ
dsa¯ juuˈ kihˈ Dio. Lä˭jwë˝ ją¯ jiih˭
juuˈ kihˈ dsa¯ ma¯kąąh˝ kyąąh˝
jǫǫ˝. Hi˭ lä˭ją¯ lä˭sɨɨˈ hɨɨu̱˝dsë¯ kihˈ
hi¯ chąąh¯ mahˈ kąyˈ kǫǫ¯ nëëˈ
ba˝ hɨɨu̱˝dsë¯ lä˭kǫǫ¯ laˈ kihˈ hi¯
llu̱u̱ˈ. Lä˭jwë˝ ją¯, mi¯llu̱u̱yˈ lä˭jëë˭
dsa¯gooyˈ mahˈ heeyh˭ Dsa¯jǫǫhˈ
jnän` —ga˭jäh˝ ángel.

18 He¯ją¯ ga˭jäh˝ Zacaría sɨɨh˭
ángel:

—¿Ha¯ lä˭ją¯ jmeen` dsoo˝ he¯
la¯? Jëëh˝, ma¯gyu̱h¯ ba˝ jnä˝ hi˭
lä˭ją¯ ka¯läh˝ dsa¯më˝ kyąąn˭.

19 Mahˈ ga˭jäh˝ ángel sɨɨyh˭:

—Jnä˝ he˝ Gabriel, hi¯ na¯hñąą˝
chehˈ cha˝në˝ Dio. Ma¯cheeyˈ jnä˝
he¯ ma¯ya¯kąn`juˈhmëë˝ la¯ kyahˈ.
20 Naˈ ta˭ cha˝në˝ leeh˝ jąą¯ hi¯ koo`.
Mo˭so˭ le˝ hlëëh˝ lä˭jiihˈ lä˭teˈ juuˈ
la¯, kihˈ he¯ sa˭ ma¯jmeeh˝ dsoo˝
juuˈ he¯ ma¯jwëëhnˈ hne¯. Juuˈ la¯

lä˗te˜ wa´ra˜ ga˗dsëë˜ jmɨɨ´ kih˜ —
ga˗jäh´ ángel he´.
21 Dsa˜ hi˜ ma´ tääh´ jää˜ Zacaría
ta˗ ka´hne˜, ma´ dsaa˜ dsëy˜. He˜la˜
ngoo˜ ga˗lä˗hëë` Zacaría neh˗
gwah˗ ma´ laay´. 22 Lä˗koo˜ ma´
ya˗hëëy˜ mo˗so˗ ga˗la˜ ma´ hlëëyh
˜ kyaah´ dsa˜. Ga˗lä˗liih˜ dsa˜,
he˜ ga˗jëë˜ Zacaría miih˜ he˜
ga˗mi˗jnää˜ Dio kiyh˜ neh˗ gwah˗.
Hi˗ ga˗lööy˜ jmeey˜ lii˜ kyaah´ gooy˜
ba´. Lä˗ ga˗jäy´ ja˜ba´ kaay`.
23 Ma˜la˗ ma˜dsëë˜ jmɨɨ´ he˜
ma´ jmeey˗ ta´he˜ neh˗ gwah˗ ja˜,
ngaayh˜ cha´neh˗ kiyh˜. 24 Miih˜
jmɨɨ´ ja˜ba´, ma´ ga˗hlääh˜ Elizabet
mëy´. Mah˜ ga˗jäy´ cha´neh˗ hñaa´
sɨh˜, ma´ jmeey˗ huu´dsë˜: 25 “He˜
ba´ che˜ llu˜ dsë˜ Dio he˜ ga˗jmeey´
lä˗la˜ kin˗ mah˜ mo˗so˗ mi˜kwah˜
dsa˜ jnä´.”

Ga˗jmeeh˜ ángel juu˜ he˜ lä˗chaa˜ Jesús

26 Ma´ ga˗hya˜ jñee´ sɨh˜, ga˗chee˜
Dio ángel Gabriel he´ ta˗ jee´ jwɨɨ˜
Nazaret he˜ nøø´ hwa˜ Galilea.
27 Ga˗chee˜ kih˜ jaa˜ chih˜më´ hi˜
sa˗ ga´ ma˜jëë˗ dsa˜ñuuh˜. Hi˜ he´
ma´ chee˜ María. Ma´ laay˜ hmooh´
kyaah´ José, jaa˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ ma´
laa˜ sa´ju˜ kih˜ David. 28 Ma´ ga˗he˜
ángel jee´ ma´ gyay˜ ja˜, ga˗jäyh´:
—Jmeen˗ Dio kyah˜, hne˜ hi˜
na˜jää˜ kyaa˜ Dio. Dio kyaah´ hne˜
hi˜ na˜jää˜ jee´ kih˜ lä˗jëë˗ dsa˜më´.
29 Pero ma´ ga˗nuu´ María he˜
ga˗hlëëh´ ángel he´, ga˗hee˜ ba´ dsëy
˜. Ma´ jmeey˗ huu´dsë˜, hee˜ na˜
hnøø˜ jäh˗ he˜ ma˜hlëëh´ ángel
lä˗na˜. 30 He˜ja˜ ga˗jäh´ ángel
sɨɨyh˗:
—Ta˗ wa´ gah˜, María. Ma˜hñah˜
koo˜ he˜ llu˜ he˜ ma˜kwa´ Dio.
31 Na˜ kaah˜ jaa˜ gyuu˜ ñuuh˜ hi˜
lä˗chaa˜ kyah˜ hi˜ mi´cheeh˜ Jesús.
32 Hi˜ he´ lee´ jøøh˜. Jäh˗ dsa˜
kiyh˜, laay˜ Joo´ hi˜ gya˜ gyuuh˜
jmɨ˜gyuu˗. Hi˗ Dio llaay˜ he˜ lee´
rey lla˜ David dsa˜ ma˜gyuh˜
kyaay˜. 33 Hñii´ bih˜ gyay˗ jmeey˜
hih˗ taa´ kih˜ lä˗jëë˗ dsa˜ Israel.
Sa˗ llaa˗ jih´koh´ he˜ jmeey˜ hih˗ —
ga˗jäh´ ángel.
34 Ja˜ga´ ga˗jäh´ María sɨh˗ ángel
he´:
—¿Ha˜ lä˗ le´ he˜ la˜, jëëh´ sa˗ ga´
ma˜jëën˗ dsa˜ñuuh˜?
35 Mah˜ ga˗jeeh˜ ángel juu˜ kiyh˜:
—Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ˜ jä˗ në´ kyah˜.
Hi˗ lä˗ja˜ be´ kih˜ hi˜ gya˜ gyuuh˜,
jä˗ në´ kyah˜ mah˜ laa˗ hne˜ kyaah´
hih˜ kiyh˜. He˜ja˜ ba´ na˜, gyuu˜
hi˜ lä˗chaa˜ kyah˜ leey´ na˜jngëë˜
go˜te˜ hi˗ tëëh˜ dsih´ Joo´ Dio.
36 Lä˗ja˜ ka˜läh´ Elizabet hi˜ te˜ju˜
kyah˜ kyaah´, ga˗hlääyh˜, ma˗ke˗
ma˜gyuyh˜. Hi˜ ma´ jäh´ dsa˜ kih˜
hi˜ sa˗ kaa˜ gyuu˜, ma˜hya˜ jñee´
sɨh˜ dsaayh´. 37 Jëëh´, ni˗ koo˜ sa˗
cha˜ he˜ jwëëh` kih˜ Dio —ga˗jäh´
ángel.
38 He˜ja˜ ga˗jäh´ María:
—Hii˜ jnä´ la˜ hi˜ nuuh´ kih˜
Dsa˜jøøh˜ jnän`. Wa´ jmeey´ kin˗
lä˗koo˜ ma˜jäh´ na˜.
Ja˜ga´ ngaah˜ ángel kih˜.

Ñee´ María na´jëëy˜ Elizabet

39 Jmɨɨ´ ja˜, ga˗he˜ María jwë˜
ngoo˜ ko˜chih´ ta˗ koo˜ jee´ jwɨɨ˜
he˜ hla˜ jee´ moh´ he˜ na˜hee˜
hwa˜ Judea. 40 Ma´ ga˗llooy˜,
ga˗hey˜ cha´neh˗ kih˜ Zacaría
mah˜ ga˗jmeey´ Dio kih˜ Elizabet.
41 Lä˗koo˜ ma´ ga˗nuu´ Elizabethe˜
ga˗jmee´ María Dio kiyh˜, koo˜
ba´ ga˗jeh˜ gyuu˜. Lä˗chah´ ja˜,
ja˜ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ˜ ˜ në´ kih˜ Eliz-
abet. 42 Mah˜ ga˗hlëëyh´ ki˜gaa˜,
ga˗jäyh´:
—Na˜jää˜ laa˜ hne˜ jee´ kih˜
lä˗jëë˗ dsa˜më´. Hi˗ na˜jää˜ laa˜
gyuu˜ hi˜ kyaah´. 43 ¿Hii˜ laa˜ jnä´
mah˜ jä˗ choo˜ Dsa˜jøøh˜ kyaan˗
ya˗jëë˗ jnä´? 44 Jëëh´, lä˗chah´ ba´
ma´ ga˗nuun˜ ma˜jmeeh´ Dio kin˗,
ma˜jeh˜ gyuu˜ kyaan˗ hi˜ kyaan´

la¯, kih˧ he¯ chąąy¯ llu˧. 45 Llu˧ la˧
kyah˧ hne¯, jëëh˴ ga˭jmeeh˴ dsoo˴
lä˭te˧ lä˭kǫǫ¯ ga˭jäh˴ Dio jmeey˧
kyąąh˴ hne¯.

Ga˭hä˴ María kway˭ ti˴hmaah˴ kih˧ Dio

46 Mah˧ ga˭jäh˴ María:
Lä˭kąą¯ tuh¯dsën˭ jmeen˭ jɯɯh¯
kih˧ Dsa¯jǫǫh˧ kyąąn˭.
47 Peer˭ chąąn¯ llu˧ kyąąh˴ Dio hi̱¯
läą̈~ jnä˴.
48 Jëëh˴, ga˭jëë˧ bih˧ kih˧ jąą¯ hi̱¯
hwąą˴ hi̱¯ mi¯tęh˧ kiyh˧.
Na˧ ta˭ cha˴në˴, lä˭jęę̈˭ dsa¯ jäh˭ llu˧
la˧ kin˭.
49 Jëëh˴ cha¯miih¯ he¯ jɯh¯gąą¯
ga˭jmeey˴ kin˭ hi̱¯ cha¯
ga˭lä˭jë˭ be˴ kih˧.
Na¯jngëë˧ go¯te˧ ba˴ ląąy˧.
50 Lä¯ñih˴ dsëy˧ kih˧ lä˭jęę̈˭ hi̱¯
gąyh˭, kih˧ hi̱¯ chąą¯ na˧, hi˭
lä˭ją¯ kih˧ lä˭jęę̈˭ hi̱¯ na˧ ga˴
ya¯nää˴ ta˭ cha˴në˴.
51 Ga˭mi˭jnääy¯ be˴ he¯ lla¯dsëë`
kih˧ lä˭jë˭.
Ga˭jmeey˴ ta˭ koo˴ hɯɯ˴dsë¯ kih˧ hi̱¯
jmąą̈~ hñii˴ kąąh˴.
52 Ga˭hëëy˧ kih˧ hi̱¯ cha¯ be˴ kih˧
jmɨ¯gyɯɯ˭ la¯ jee˴ ma˴ tąą̈yh˴
jmeey˭ hih˭.
Hǫǫ˧ hi̱¯ he˴, ga˭lląąy˧ lä˭jęę̈˭ hi̱¯
hwąą˴ ba˴.
53 Lä˭jęę̈˭ hi̱¯ sa˭ cha¯ he¯ kuh˭,
ga˭kwëëyh˧ lä˭jë˭ he¯ jmee˭
bii˧ kiyh˧.
Kih˧ hi̱¯ cha¯ kuu˴ ga˭hëëy˧ kih˧
ta˭jmah˧.
54 Ga˭kway˴ be˴ kih˧ dsa¯ Israel hi̱¯
nɯɯh˴ kiyh˧.
Ma˭ra˭ he¯ ga˭lä˭ñih˴ dsëy˧,
55 lä˭kǫǫ¯ ga˭bąą̈yh¯ hñiiy˴ kih˧
lä˭jęę̈˭ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän`,
he¯ ga˭løø˧ kih˧ Abraham kyąąh˴
lä˭jęę̈˭ sa˴ju̱¯ kiyh˧ lä˭jii̱h˧
joh˴ jmii˴ cha¯, ga˭jäh˴ María.
56 Jee˴ ją¯ ga˭jä˴ María kyąąh˴ Eliz-
abet kǫǫ¯ ɯɯ¯ sih¯. Ją¯ga˴ ngaayh˧
ta˭ kiyh˧.

Ga˭lä˭chąą˭ Jwąą˴

57 Ma˴ ga˭dsęę̈˧ jmii˴ he¯ lä˭chąą¯
gyɯɯ¯ kyąą˧ Elizabet, ga˭lä˭chąą˭
jąą¯ gyɯɯ¯ ñɯɯh¯ kiyh˧. 58 Lä˭jęę̈˭
hi̱¯ ma˴ tąą̈h˴ jąh˭ kiyh˧ hi˭ lä˭kyę¯
hi̱¯ te¯ju̱¯ kyąąyh˴ ga˭nuuy˴ ha¯ lä˭
kǫh˴ sa˭ jɯh¯gąą¯ he¯ ga˭jmee˴ Dio
kih˧ Elizabet. He¯ją¯ ga˭lä˭jęę̈˭ ba˴
dsa¯ he˴ ga˭lä˭chąą˭ llu˧ kyąąyh˴.
59 Lä˭kǫǫ¯ ga˭hya¯ ba˴ jñaa˧ jmii`,
ya˭nää˧ dsa¯ mah˧ ga˭tɯy˴ jmɨ¯ngo˧
kih˧ gyɯɯ˭ lä˭kǫǫ¯ tęę̈˧ jmee˭ dsa¯
judiu kih˧ gyɯɯ¯ ñɯɯh¯ kyąą˧. Ma˴
hnøø˧ dsa¯ ma˴ mi¯chęęy˭ Zacaría
lä˭chęę¯ jmiiy¯.
60 —Sa˭ lä˭chęęy¯ lä˭na¯. Jwąą˴
ba˴ lä˭chęęy¯ —ga˭jäh˴ chooy˧.
61 Mah˧ ga˭jäh˴ dsa¯ siiyh˭:
—¿He¯la˧ mi˴chęęh˧ hnih˴ Jwąą˴?
Ni˭ jąą¯ hi̱¯ te¯ju̱¯ kih˧ kyąąyh˴, sa˭
chąą¯ hi̱¯ chęę¯ lä˭na¯.
62 He¯ją¯ ga˭jmee˴ dsa¯ lii˜
kyąąh˴ jmiiy¯ ha¯ lä˭ ma˴ hnøøy
˧ mi¯chęęy˭ gyɯɯ¯. 63 He¯ją¯
ga˭ngii˴ jmii¯ gyɯɯ¯ kǫǫ¯ jwɨ˴ hma¯,
jee˴ ga˭siiy˴ lä˭la¯: “Jwąą˴ ba˴
lä˭chęęy¯.” Peer˭ ga˭lä˭dsąą˜
dsë˧ lä˭jęę̈˭ dsa¯ hi̱¯ ma˴ tąą̈h˴ jee˴
ją¯. 64 Lä˭chąh˴ ją¯ ga˭løø˧ hlëëh˭
Zacaría ka¯läh˴, ga˭kway˴ ti˴hmaah˴
kih˧ Dio. 65 Lä˭jęę̈˭ dsa¯ hi̱¯ ma˴
tąą̈h˴ koo˴ kiyh˧ ga˭lä˭goo˭ dsë˧. Hi˭
lä˭kąą¯ jwii˭ he¯ tääh˴ jee˴ moh˴ he¯
na¯hęę˴ hwa˧ Judea, ga˭lä˭nɯɯh˴
ha¯ lä˭ ga˭la˧. 66 Ga˭lä˭jęę̈˭ dsa¯
hi̱¯ ga˭nuu˴ juu˧ ją¯, ma˴ kyę¯
hɯɯ˴dsë¯, ma˴ ląąy˴:
—¿Hii̱¯ ba˴ lęę˴ gyɯɯ¯ na¯? Jëëh˴,
Dio cheh˧ kyąąyh˴.

Su̱˴ kih˧ Zacaría

67 Jmɨ¯lle˴ Na¯jngii˧ ja˧ në˴ kih˧
Zacaría, he¯ją¯ na¯ ga˭hyoyh˧ juu˧
he¯ ngëëy˧ jnän`, ga˭jäyh˴:
68 He¯ ba˴ che¯ llu̱u̱˧ Dsa¯jǫǫh˧ jnän`,
hi̱¯ ląą˧ Dio kyąą˧ jnääh˧ dsa¯
Israel,
jëëh˴, ma¯jay˜ mah˧ lą̈ąy˧ dsa¯
kyąąy˧.

69 Ga˖kwąąyˬ jąą˗ hi˗ cha˗ be˝ kihˬ
mahˬ lääyˬ jne˴.
Ga˖hñąąyˬ jąą˗ kihˬ jee˴ lä˖jëë˖
sa˴ju˗ kihˬ David hi˗ ma˴
jmee˖ ta˴heˬ kiyhˬ.
70 Ga˖jmee˝ Dio ja˗ba˴ lä˖koh˝
ga˖jäyh˝ lä˖ ma˴ to˗në˝ ta˖la˖
kihˬ dsa˗ hi˗ na˗jngëëˬ
kyąąyˬ hi˗ ga˖ngëëˬ juuˬ kiyhˬ
llo˝jooˬ.
71 Ga˖jäyh˝, lääyˬ jne˴ kihˬ lä˖jëë˖ hi˗
na˗hööh˴ jnän˵.
Hi˖ lä˖ja˗ lääyˬ jne˴ kihˬ lä˖jëë˖ hi˗
sa˖ hnääˬ jne˴.
72 Lä˗ñih˝ dsëyˬ kihˬ dsa˗ ma˗gyuh˗
jnän˵ hi˗ ma˴ chąą˗ llo˝jooˬ.
Ma˖ra˖ he˗ mi˗teˬ bihˬ hmooh˴
na˗jngiiˬ he˗ ga˖jmeey˝ ja˗.
73 Mi˗teyˬ hmooh˴ he˗ ga˖tääy˗
hñiiy˝ jmeeyˬ kyąąh˴ Abra-
ham dsa˗ ma˗gyuh˗ jnän˵
mahˬ lee˝ jne˴ kwąąt˜ kihˬ
Dio.
74 Hi˗ he˝ läääˬ jne˴ kihˬ lä˖jëë˖ hi˗
na˗hööh˴ jnän˵,
mahˬ sa˖ hiiˬ goo˗ jnän˵ ni˖ miih˗ jee˴
hnäähn˴ Dio.
75 Lä˖ja˗ dsa˴tooh˴ jne˴ na˗jngëënˬ
hi˖ lluuˬ jne˴ cha˴nëy˴ lä˖jiihˬ
jmii˴ chąą˗ jne˴.
76 Hne˗ gyuu˗ kyąąn˖, lloo˜ koo˗
jmii˴ jäh˖ dsa˗ kyahˬ ląąhˬ
jąą˗ hi˗ ngëë˜ juuˬ kihˬ Dio.
Jëëh˝, hne˗ gohˬ ta˖ cha˴në˴
kihˬ Dsa˗jööhˬ jnän˵ mahˬ
mi˗lluuh˵ jwëˬ kiyhˬ.
77 Lä˖ja˗ lä˖ñe˗ dsa˗gooh˝ ha˗ lä˖
jee˴lääy˝ kihˬ dso˴kye˗,
jëëh˝ Dio koo˖ dsëˬ kiyhˬ.
78 Jëëh˝, lä˖jnä˝ ba˴ he˗ lä˗ñih˝ dsëˬ
Dio kyąąh˴ jne˴.
He˗ jmeeyˬ jee˴ jnän˵, laˬ lä˖koh˝
jmëëˬ kihˬ hyoo˗ he˗ chooˬ
në˴ jnän˵ lä˖ ga˖të˝ gyuuhˬ.
79 Chooyˬ wa˴je˗ kihˬ hi˗ täähˊ jee˴
na˗hoo˗ jee˴ hii˝ goo˗ juuy˝.
Lä˖ja˗ mi˗jnääy˖ ha˗ lä˖ jee˴ hiiˬ tii˴
jnän˵, ga˖jäh˝ Zacaría.

80 Ga˖lööˊ dsa˗kwąą˖ gyuu˗,
lä˖ja˗ ka˗läh˝ huu˴dsë˗ lluˬ kiyhˬ
ma˴ dsa˗kwąą˖ kyąąyh˴. Ma˴
ga˖kwąąyˬ, ngooyˬ ta˖ hwaˬ kii˖, jee˴
sa˖ kwa˖ ni˖ miih˗, lä˖jiihˬ ga˖llooˬ
jmii˴ he˗ ga˖mi˖jnääy˗ hñiiy˝ kihˬ
dsa˗ Israel.

2

Ga˖lä˖chąą˖ Jesús
(Mt. 1:18-25)

1 Ji˗ñe˗ ja˗, ga˖jmee˝ Augusto
rey to˗në˝ mada˗ lla˗lleeˬ lä˖jëë˖
dsa˗ je˗, lä˖kąą˗ jee˴ ma˴ jmeey˖
hih˖. 2 He˗ ja˗ laˬ to˗në˝ je˗ he˗
ga˖chooyhˬ kihˬ dsa˖, lä˖koo˗ ma˴
ląąˬ Cirenio lle˴moh˝ hwaˬ Siria.
3 He˗ja˗ ga˖lä˖jëë˖ ba˴ dsa˗ ga˖nääyˬ
ta˖ jwii˗ jee˴ tëëy˗ lla˖lleeˬ je˗.
4 He˗ja˗ ya˖hëëˬ José jee˴ jwii˗
Nazaret he˗ nöö˝ hwaˬ Galilea
ngooyˬ ta˖ hwaˬ Judea jee˴ jwii˗ kihˬ
David he˗ chee˗ Belén. Jëëh˝, José
ma˴ ląąˬ sa˴ju˗ kihˬ David. 5 Ñeey˴
ga˖lla˖lleeˬ hñiiy˝ je˗ ko˗jöh˝
kyąąh˴ María hi˗ kyąąh˴ ma˴ ląąyˬ
hmooh˴ jeeyˬ gooy˗. Hi˖ María he˝
ma˴ kyąąy˴ gyuu˗. 6 Ta˴ko˗jiihˬ ma˴
täąyh˴ jee˴ jwii˗ ja˗, ga˖dsëëˬ jmii˴
lä˖chąą˗ gyuu˗ kyąąˬ María. 7 Jee˴
jwii˗ ja˗ ga˖lä˖chąą˖ gyuu˗ ñuuh˗
to˗në˴ kyąąyˬ. Mahˬ ga˖bäąyh˗
gyuu˗ wa˴siih˴. Ga˖kyąąy˗ neh˖
na˴moo˝ jee˴ ma˴ kuh˗ jah˝, kihˬ he˗
sa˖ ma˴joo˗ cha˴neh˖ jee˴ täąh˴ dsa˗.

Ga˖lä˖jnää˝ ángele kihˬ dsa˗ hi˗
ma˴häą˜ jah˝

8 Koo˝ jee˴ jwii˗ ja˗, ma˴ täąh˴ dsa˗
hi˗ ma˴ häą˜ jah˝ kyąąˬ ta˖la˖ hwëˬ.
9 Ni˖ sa˖ ga˖lä˖liih˗ gyihˬ, ga˖lä˖jnää˝
kiyhˬ ja˗ ángel kyąąˬ Dsa˗jööhˬ
jnän˵. Ga˖lä˖jnää˝ jëë˗ ñihˬ wa˴je˗
kihˬ Dio lä˖ku˴ lä˖jiiˬ kiyhˬ. Peer˖
ga˖jwąąhˬ dsa˗ he˝. 10 Pero ángel
ga˖jäh˝ siiˬyh˖:
—Ta˖ wa˴ gąhˬ hnäh˝. Jëëh˝,
ma˗jan˜ kyen˴ juuˬ he˗ jmeeˬ jëë˗
jwërte dsëˬ lä˖jëë˖ dsa˗. 11 Naˬ
ma˗lä˗chąą˖ kyahˬ hnäh˝ jee˴ jwii˗

kih¹ David jąą⁻ hi⁻ ląą¹ hnäh˝. Hi⁻
he˝ he˝ Cristo, Dsa⁻jøøh¹ jnän`.
12 Lä⁺la⁻ jmee¹ lii˜ kyah¹ hnäh˝
kih¹ gyąąą

cho'jmii¯ gyʉʉ¯, ga˭jäyh˝ siiyh˭
María:
—Jëë̀ da´, gyʉʉ¯ la¯ ma¯na¯hñaa´
jmeey' tëh' jwëë˝ dsa¯ Israel,
hi˭ lä˭ja¯ jmeey' dsa¯jëëh˜ jwëë˝
ka¯läh˝. Ma¯na¯hñäay´ jmeey' lii˜
läay' kyäah´ Dio, pero sa˭ lä˭hnää'
dsih˝. 35 Hi˭ kyah' le˝ lä˭koh˝ he¯
dsa¯hiih̀ ñe 'tuuh¯ neh˭ tuh¯hoh˝.
Hi˭ mi¯jnääy˭ ha¯ lä˭ la' hʉʉ´dsë¯
kih' jwëë˝ dsa¯ —ga˭jäh˝ Simeón.
36 Ja¯ba´ jee´ ja¯ ma´ hää´ ka¯läh˝
jaa¯ dsa¯më˝ hi¯ ma´ chee¯ Ana
jo¯mii¯ Fanuel. Dsa¯më˝ he˝ ma´
ngëë˜ juu' kih' Dio. Ma´ laay' sa´ju¯
kih' Aser joo˝ Jacob. Ma¯gyuh¯
jwërte dsa¯më˝ he˝. Gyii' ji¯ñe¯
ba´ ga˭gyay¯ kyaah´ dsa¯ñʉʉh¯
kyaay'. 37 Ma¯hya¯ to˭lo˭gya´
na¯dsë˜ gyii´gya´ kye˝ ji¯ñe¯ he¯
ga˭jäy˝ hnëëy˝. Sa˭ ma´ dsa¯hlääyh˭
ma´ dsooy˜ jee´ chih' gwah˭, lä˭jmii
' lä˭hwë' ma´ hnaayh¯ Dio. Joh˝
jiih˜ sa˭ ga˭tʉy' kuh¯hiyh˜ ma´
chuuy˝ kyaah´ Dio. 38 Ja¯ba´ hor˜
ja¯ ja' dsa¯më˝ he˝ chuh˭ kih'
cho'jmii¯ gyʉʉ¯, mah' ga˭lööy'
kway˭ ti´hmaah´ kih' Dio. Hi˭ ma´
hlëëyh˭ kih' gyʉʉ˭ Jesús, cha´në˝
lä˭jëë˭ hi¯ ma´ tääh´ jöö˜ lih˝ ba´ lää'
Dio dsa¯ hi¯ chaa¯ Jerusalén.
39 Ma¯la˭ ma¯mi¯teh' cho'jmii¯
gyʉʉ¯ lä˭koh˝ lle̗ ley kih' Dio,
ga˭nääy̗ ta˭ jwii¯ Nazaret he¯ nöö˝
hwa' Galilea. 40 Koo¯ jmii˝ koo¯
jmii´ ma´ dsa¯kwaa˭ gyʉʉ¯, hi˭
cha¯ga´miih¯ be˝ ma´ dsa¯lä¯cha¯
kiyh', hi˭ lä˭ja¯ hʉʉ´dsë¯ llu' kiyh'
ma´ dsa¯kwaa˭ kyaayh´. Ha¯ koh˝
sa˭ ga˭mi˭jää' Dio gyʉʉ¯ kyaa'.

Lä˭ mäh' Jesús ga˭jä˝ jee´ kih' ta˭jwoh' kyaa' ley

41 Ga˭lä˭jë˭ ji¯ñe¯ ba´ ma´ dsoo˜
cho'jmii¯ Jesús ta˭ Jerusalén ma´
të¯ jmii´ he¯ kuh¯ dsa¯ judiu
borrego mäh'. 42 Ma´ ga˭hya¯ Jesús
gya˭to˝ ji¯ñe¯, ga¯nääy' ka¯läh˝
jmii´ lä˭koo¯ tëë ' dsa¯ jmee˭.
43 Ma¯la˭ ma¯goh˜ jmii´ ga˭nää̗
cho'jmiiy¯ ta˭ kih', ni˭ sa˭ liih¯
gyih' ga˭jä˝ Jesús jwii¯ Jerusalén.
44 Ma´ jmeey˭ hʉʉ´dsë¯, hää´ Jesús
jee´ kih' dsa¯ hi¯ ga˭nää̗ cha´jwë'
ja¯. Lä˭taa ' jmii´ ga˭taayh̗ jwë',
ja¯ga´ ga˭hnaayh¯ jee´ kih' dsa¯ hi¯
chaa¯ kyaay', hi˭ lä˭ja¯ jee´ kih'
dsa¯ hi¯ kyuuy˭ ka¯läh˝. 45 Ma´
sa˭ ga˭jnääyh˭, ga˭këyh' ka¯läh˝ ta˭
Jerusalén na´hnääyh¯.
46 Ga˭të˝ hnë¯ jmii´, ja¯ga´
ga˭jnääyh˭ Jesús jee´ chih' gwah˭
na¯gyay' jee´ kih' ta¯jwoh' kyaa'
ley, ma´ nuuy¯ ha¯ lä˭ hlëëh˭ dsa¯
he˝ hi˭ Jesús ma´ ngii˭ juu' kiyh'
ka¯läh˝. 47 Lä˭jëë˭ hi¯ ma´ tääh´
nuu¯ kiyh' ma´ dsaa˜ dsëy' ha¯
koo¯ sa˭ ma´ kyʉʉh˜ Jesús hi˭ lä˭ja¯
kih' juu' he¯ ma´ jeeyh¯ ja¯. 48 Ma´
ga˭jëë' cho'jmiiy¯, ga˭lä˭dsaa˜
dsëy', mah' ga˭jäh˝ María siiyh˭:
—Gyʉʉ¯ kyaan˭, ¿he¯la'
ma¯jmeeh´ lä˭na¯ kyaa' jnääh '?
Ha¯ koh˝ sa˭ lle̗ dsën˭ kyaah´ Tää̗
kyaah' jee´ ga˭nöö´ jnääh' hnääh˭
jnääh' hne¯.
49 He¯ja¯ ga˭jeeh¯ Jesús juu'
kiyh':
—¿He¯la' ga˭nää´ hnäh˝ hnaah˭
jnä˝? ¿Che´ sa˭ ñeh´ hnäh˝ he¯
ga˭tëën˝ mi´ten̗ kin˭ kyaah´ Tää̗
kyaan˭?
50 Pero sa˭ ga˭lä˭ngëë˝ cho'jmiiy¯
he¯ ga˭hlëëyh˝ lä˭ja¯. 51 Ja¯ga´
ya˭hëëy' mah' ga˭nääy̗ ko¯jöh˝
kyaayh´ ta˭ Nazaret. Jee´ ja¯
ga˭mi˭tey' ga˭lä˭jë˭ ba´ he¯ ma´
jäh˝ cho'jmiiy¯. Hi˭ María ngoo'
ba´ dsooh˜ dsëy' lä˭jë˭ juu' he¯
ga˭nuuy˝. 52 Hi˭ Jesús koo¯ jmii´
koo¯ jmii´ dsa¯lä¯jöö̗h' gyih'. Lä˭ja¯
cha¯ga´miih¯ dsa¯lä¯kyʉʉyh˜ koo¯
hä´ koo¯ hä´. Ma´ tih˜ dsë' Dio lä˭jë˭
he¯ ma´ jmeey˭, hi˭ lä˭kye¯ dsa¯
ka¯läh˝ ma´ tih˜ dsë'.

3

Ga˖løø˴ Jwąą̨˵ kwa˖ juu˴
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

1 Ma˜hya˜ gya˖hña˴ jı̨˜ñe˜ ląą̨˴
Tiberio rey to˜në˴. Jı̨˜ñe˜ ja̱˜ ma˴
ląą̨˴ Poncio Pilato lle˴moh˴ hwa˴
Judea. Herode ma˴ ląą̨˴ ta˴ hwa˴
Galilea, Felipe øøyh˵ ma˴ ląą̨˴ ta˴
hwa˴ Iturea kyąąh˴ hwa˴ Traconite.
Lisania ma˴ ląą̨˴ ta˴ hwa˴ Abilinia.
2 Ja̱˜ba˴ jı̨˜ñe˜ ja̱˜, Aná kyąąh˴ Caifá
ma˴ ląą̨˴ jmı˜dsa˜ kąąh˴. Lä˖ ma˴ja̱˜
ga˖hlëëh˴ Dio kyąąh˴ Jwąą̨˵ jǫǫ˴
Zacaría lä˖kǫǫ˜ ma˴ gyay˴ hwa˴ kı̨ı̨˖
jee˴ sa˖ kwa˖ ni˖ miih˜. 3 He˜ja̱˜ ma˴
dsooy˜ lä˖kąą̨˜ jee˴ la˴ cha˴hoo˴ jmıı̨˜
Jordán ma˴ dsa˜kway˖ juu˴ he˜ sąą̨˖
dsa˜ jmıı̨˜ hi˖ ga˖hlëëyh˴ dsa˜ mah˴
wa˴ dsa˜jęęyh˜ kyąąh˴ Dio mah˴
kǫǫ˖ Dio dsë˴ kih˴ dso˴kye˜ kiyh˴.
4 Lä˖ja̱˜ ga˖lä˖te˴lä˖kǫǫ˜ na˜sıı̨˜ juu˴
he˜ ga˖hlëëh˴ Isaía hı̨˜ ga˖ngëë˴ juu˴
kih˴ Dio llo˴joo˴, ga˖jäyh˴:
Kı̨ı̨˜ nuuh˖ kǫǫ˜ lle˴ he˜ hlëëh˖ hwa˴
kı̨ı̨˖ jee˴ sa˖ kwa˖ ni˖ miih˜:
“Mi˜llu` hnäh˴ jwë˴ kih˴ Dsa˜jǫǫh˴
jnän`,
mi˜lluu̱` hnäh˴ hñaah˴ mah˴ hęęh˴
hnih˴ wa˴ra˜ ga˖të˴ jee˴ jäy˖.
5 Lä˖kąą̨˜ jee˴ la˴ cha˴gwaa˜ hnøø˴
kąh˖ gwaah˴,
hnøø˴ lii˴ kǫǫ˜ mëë˜ moh˴ jee˴ la˴
cha˴sıı̨˜.
Jwë˴ jlu˜gyęh˜ hnøø˴ lii˴ kǫ˜dsoo˴.
Jwë˴ he˜ la˴ ta˜juh˜, hnøø˴ lii˴ kǫǫ˜
mëë˜ ba˴.
6 Ma˴ja̱˜ ga˴ jëë˴ lä˖jęę̨˖ dsa˜, ha˜
lä˖ läą̨˴ Dio jne˴ ta˖la˖ kih˴ hı̨˜
jä˖”, ga˖jäh˴ Isaía.
7 He˜ja̱˜ lä˖la˜ ga˖jäh˴ Jwąą̨˵ sıı̨h˖
ga˖lä˖jęę̨˖ hı̨˜ na˴nää˴ ma˴ sąą̨˖ jmıı̨˜:
—Hnäh˴ ląąh˴ lä˖kǫh˴ mıı̨h˜ hı̨˜
kyuu̱˖. ¿Hı̨ı̨˜ ma˜sıı̨h˖ hnäh˴ he˜
läąh˴ hnäh˴ hñaah˴ kih˴ he˜ wıı̨˴ he˜
na˴ ga˴ jä˖? 8 To˜në˴ da˴ mi˜jnää˴
hnäh˴ he˜ ma˜tuh˴ hnäh˴ jwë˴ hlıı̨h˴
mah˴ jmeeh˴ hnäh˴ he˜ llu˴ jmah˴
ba˴, ja̱˜ga˴ la˴ dsoo˴ he˜ ma˜jęęh˜
hnäh˴ kyąąh˴ Dio. Mo˖to˖ jmee˜
hnäh˴ huu˴dsë˜ läąh˴ hnäh˴ lä˖llu˴
he˜ jwah˴ hnäh˴: “Abraham ba˴
ląą̨˴ tää` jnän`.” Jëëh˴ jnä˴ jwahn˖,
lih˖ ba˴ Dio jmee˴ hwęę̨˖ sa˴ju̱˜ kih˴
Abraham lä˖kyę̱˜ kih˴ kuu̱˴ la˜.
9 Hee˵ ñe˴läh˜ ma˜kye˜ ma˜na˴llu`
huu˴ hma˜. Lä˖jë˖ chaah˴ hma˜ he˜
sa˖ llu˴ mıı̨˴ kih˴, he˜ ja̱˜ dsa˜tu`
mah˴ dsoo˴ cha˴je˜ —ga˖jäh˴ Jwąą̨˵.
10 Lä˖jęę̨˖ ba˴ dsa˜ ma˴ ngıı̨˖ juu˴
kiyh˴, ma˴ jäyh˴:
—¿Ha˜ lä˖ jmee˴ jnääh˴ ja̱˜?
11 Mah˴ ga˖jęęyh˜ kih˴ dsa˜,
ga˖sıı̨yh˖:
—Hnäh˴ hı̨˜ cha˜ tǫ˴ lęę̨` hmıı̨h˜
kih˴, kwëëh` kǫǫ˜ hı̨˜ sa˖ cha˜ kih˴.
Hi˖ hnäh˴ hı̨˜ kuh˜hı̨h˜ llu˴, kwëëh`
miih˜ hı̨˜ jmee˖ bii˴ kih˴.
12 Hi˖ na˴nää˴ ka˜läh˴ hı̨˜ kǫǫ˴
ku˴sıh˜ mah˴ sąąy˖ jmıı̨˜. Mah˴
ga˖sıı̨yh˖ Jwąą̨˵:
—Ta˜jwoh˴, hi˖ jnääh˴, ¿ha˜ lä˖
jmee˴ jnääh˴ ka˜läh˴?
13 Mah˴ ga˖jäh˴ Jwąą̨˵ sıı̨yh˖:
—Lä˖kǫǫ˜ te˴ lle` kih˴ ba˴ kǫǫh˴
hnäh˴ kih˴ dsa˖.
14 Hløø˴ ka˜läh˴ ga˖ngıı̨˴ juu˴
kiyh˴:
—¿Ha˜ ga˴ jnääh˴ na˖, ha˜ lä˖
jmee˴ jnääh˴ ja̱˜?
Mah˴ ga˖jäyh˴:
—Ta˖ jøøh` hnäh˴ dsa˜ mah˴
jñuuh˴ hnäh˴ he˜ cha˜ kiyh˴, ni˖ ta˖
hnëë˖ hnäh˴ dsa˜ hı̨˜ sa˖ ąą̨˜ dsoo˴
kyąąh˴ juu˴ ta˜juu˴. Hęęh` ba˴ hnäh˴
lä˖kǫǫ˜ te˴ he˜ lęh˴ hnäh˴.
15 Peer˖ lä˖jęę̨˖ dsa˜ judiu ma˴
hnøø˴ wa˴ra˜ jäh˴ kih˴ ma˜lloo˴ ba˴
jmıı̨˴ he˜ läąy˴, he˜ja̱˜ ma˴ jmeey˖
huu˴dsë˜ che˴ he˴ ba˴ Jwąą̨˵ na˜ hı̨˜
ląą̨˴ Cristo hı̨˜ na˜hñąą̨˴ kyąą̨˴ Dio.
16 Ga˖jäh˴ Jwąą̨˵ ga˖sıı̨h˖ lä˖jęę̨˖ dsa˜
he˴:
—Ma˖ra˖ ju˴dsoo˴ jwęęhn˜ hnäh˴,
jnä˴ chąąn˴ dsa˜ jmıı̨˜ kyąąh˴ jmıı̨˜
ba˴. Pero jä˖ jąą̨˜ hı̨˜ jøøh˴ ga˴
lä˖kǫh˴ ga˴ jnä˴. Hi˖ ni˖ sa˖ tę̱˴dsęęn˴
chiihn˴ mah˴ llen` loo˜ he˜ hä˴ tıı̨y˴.
Hı̨˜ he˴ chąą̨˴ hnäh˴ jmıı̨˜ kyąąh˴
Jmı˜lle˴ Na˜jngıı̨˴, hi˖ kyąąh˴ je˜

ka¯läh˝. 17 Hii¯ cheh' mi¯llu' mɨ
'trigo, ma¯choohy¯ he¯ kyaah˝
jwäy'. Ma¯la¯ ma¯koohy' mɨ 'trigo
kiyh', llay' llu', ja¯ga˝ jëy' wa˝hlooh¯
kih' kyaah˝ je¯ he¯ mo¯so¯ huu¯
jih˝koh˝.
18 Hi¯ ga¯hlëëyh' dsa¯ kyaah˝
cha¯ga˝miih¯ juu' he¯ ga¯mi¯jnääy¯
ha¯ lä¯ la' ju'hmëë˝ he¯ ma˝
kway¯. 19 Hi¯ ga¯juuyh' kih' Herode
hi¯ ma˝ laa ' ta˝, kih' he¯ ma˝
kyaayh˝ Herodía më˝ Felipe, he˝
ba˝ dsa¯ñuuh¯ ooyh¯. Hi¯ ga¯juuyh'
kih' Herode, kih' ga¯lä¯jë¯ he¯ hliih'
he¯ ma˝ jmeey¯. 20 Hi¯ këë¯ ga˝
ga¯bääh¯ Herode jyoh˝ dsoo˝, heh'
he¯ ga¯taayh¯ Jwaa¯ neh¯ñe'.

Ga¯saa¯ Jesús jmii¯
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 Koo¯ jmii˝ lä¯ ma˝ cheh' Jwaa¯
chaa˜ dsa¯ jmii¯, Jesús ka¯läh˝
ga¯saa¯ jmii¯. Ta˝ko¯jiih' ma˝ ngii¯
Jesús kiyh' kih' Dio ga¯na˝ gyuuh'
jmɨ¯gyuu¯. 22 Hi¯ ga¯jyoo' në˝ kiyh'
Jmɨ¯lle˝ Na¯jngii '. ga¯lä¯jnääy˝,
laay' lä¯koh˝ jaa¯ juu¯. Lä¯chah˝ ja¯
ga¯lä¯nuuh˝ koo¯ juu' he¯ ja' gyuuh'
he¯ ma˝ jäh˝:
—Hne¯ laah' gyuu¯ kyaan¯ hi¯
hnaan¯. Peer¯ chaan¯ llu' kyaah˝
hne¯.

Jee˝ la¯ na¯sii¯ jmii¯ kih' dsa¯
ma¯gyuh¯ kyaa' Jesús
(Mt. 1:1-17)

23 Ma˝ hää˝ Jesús koo¯ gyii˝gya˝
ji¯ñe¯ ma˝ ga¯looy' kway¯ juu'. Ma˝
jmää˜ dsih˝ laay' joo˝ José. José he˝
ma˝ laa ' joo˝ Elí. 24 Elí he˝ ma˝ laa '
joo˝ Matat. Matat he˝ ma˝ laa ' joo˝
Leví. Leví he˝ ma˝ laa ' joo˝ Melqui.
Melqui he˝ ma˝ laa ' joo˝ Jana. Jana
he˝ ma˝ laa ' joo˝ José. 25 José he˝
ma˝ laa ' joo˝ Matatía. Matatía he˝
ma˝ laa ' joo˝ Amó. Amó he˝ ma˝
laa ' joo˝ Nahum. Nahum he˝ ma˝
laa ' joo˝ Esli. Esli he˝ ma˝ laa '
joo˝ Nagai. 26 Nagai he˝ ma˝ laa '
joo˝ Maat. Maat he˝ ma˝ laa ' joo˝
Matatía. Matatía he˝ ma˝ laa ' joo˝
Semei. Semei he˝ ma˝ laa ' joo˝ José.
José he˝ ma˝ laa ' joo˝ Judá. 27 Judá
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Joana. Joana he˝
ma˝ laa ' joo˝ Resa. Resa he˝ ma˝ laa '
joo˝ Zorobabel. Zorobabel he˝ ma˝
laa ' joo˝ Salatiel. Salatiel he˝ ma˝
laa ' joo˝ Neri. 28 Neri he˝ ma˝ laa '
joo˝ Melqui. Melqui he˝ ma˝ laa ' joo˝
Adi. Adi he˝ ma˝ laa ' joo˝ Cosam.
Cosam he˝ ma˝ laa ' joo˝ Elmodam.
Elmodam he˝ ma˝ laa ' joo˝ Er. 29 Er
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Josué. Josué he˝
ma˝ laa ' joo˝ Eliezer. Eliezer he˝ ma˝
laa ' joo˝ Jorim. Jorim he˝ ma˝ laa '
joo˝ Matat. 30 Matat he˝ ma˝ laa ' joo˝
Leví. Leví he˝ ma˝ laa ' joo˝ Simeón.
Simeón he˝ ma˝ laa ' joo˝ Judá. Judá
he˝ ma˝ laa ' joo˝ José. José he˝ ma˝
laa ' joo˝ Jonán. Jonán he˝ ma˝ laa '
joo˝ Eliaquim. 31 Eliaquim he˝ ma˝
laa ' joo˝ Melea. Melea he˝ ma˝ laa
' joo˝ Mainán. Mainán he˝ ma˝ laa
' joo˝ Matata. Matata he˝ ma˝ laa '
joo˝ Natán. 32 Natán he˝ ma˝ laa ' joo˝
David. David he˝ ma˝ laa ' joo˝ Isaí.
Isaí he˝ ma˝ laa ' joo˝ Obed. Obed he˝
ma˝ laa ' joo˝ Booz. Booz he˝ ma˝ laa
' joo˝ Salmón. Salmón he˝ ma˝ laa '
joo˝ Naasón. 33 Naasón he˝ ma˝ laa '
joo˝ Aminadab. Aminadab he˝ ma˝
laa ' joo˝ Aram. Aram he˝ ma˝ laa '
joo˝ Esrom. Esrom he˝ ma˝ laa ' joo˝
Fare. Fare he˝ ma˝ laa ' joo˝ Judá.
34 Judá he˝ ma˝ laa ' joo˝ Jacob. Jacob
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Isaac. Isaac he˝
ma˝ laa ' joo˝ Abraham. Abraham
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Taré, Taré he˝ ma˝
laa ' joo˝ Nacor. 35 Nacor he˝ ma˝
laa ' joo˝ Serug. Serug he˝ ma˝ laa '
joo˝ Ragau. Ragau he˝ ma˝ laa ' joo˝
Peleg. Peleg he˝ ma˝ laa ' joo˝ Heber.
Heber he˝ ma˝ laa ' joo˝ Sala. 36 Sala
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Cainán. Cainán
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Arfaxad. Arfaxad
he˝ ma˝ laa ' joo˝ Sem. Sem he˝ ma˝
laa ' joo˝ Noé. Noé he˝ ma˝ laa '
joo˝ Lamec. 37 Lamec he˝ ma˝ laa '
joo˝ Matusalén. Matusalén he˝ ma˝

lạạ' jọọ˝ Enoc. Enoc he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Jared. Jared he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Mahalaleel. Mahalaleel he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Cainán. 38 Cainán he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Enó. Enó he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Set. Set he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Adán. Adán he˝ ma´ lạạ' jọọ˝ Dio.

4

Ga÷ka̱' hi̱¯sa÷llu̱' dsë' Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

1 Cha¯miih¯ be˝ kih' Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ' ma¯kye̱¯ Jesús. He¯ja̱¯ ma¯la÷ ma¯sạạy¯ jmɨɨ¯ cha´jmɨɨ¯ Jordan, lä÷chạh˝ ja̱¯ ga÷jøø' Jmɨ¯lle˝ kiyh' ngooy' ta÷ jee´ la' hwa' kii̱÷. 2 Jee´ ja̱¯ ga÷jäy˝ to̱'loo' jmɨɨ` jee´ ga÷ka̱' hi̱¯sa÷llu̱' dsëy'. Sa÷ cha¯ ga÷kuyh¯ ni÷ miih¯ ta´ko̱¯jiih' ma´ gyay' jee´ ja̱¯. Ma¯ngëë˝ he¯ ja̱¯, ja' kyọyh÷. 3 He¯ja̱¯ ga÷jäh˝ hi̱¯sa÷llu̱' sɨɨyh÷:

—Cher´mah' dsoo˝ lạạh' Jọọ˝ Dio, jmee´hih÷ mah' lii÷ he´ñiih¯ kụụ´la¯.

4 Mah' ga÷je̱e̱h¯ Jesús juu' kiyh', ga÷jäyh˝:

—Ma¯na¯sɨɨ¯ ba´: "Ja̱÷ ma÷la÷ kyạạh´ he¯ kih¯hi̱hn¯ jmee÷ chạạ¯ jne´. Kyạạh´ lä÷jë÷ juu' kih' Dio ba´ jmee÷ chạạ¯ jne´."

5 He¯ja̱¯ ga÷jøø' hi̱¯sa÷llu̱' kiyh' lä÷ ga÷të˝ ko̱o̱¯ moh˝ ñii˝ mah' kyạạh´ ko̱¯hwëë˝ pih' ba´ ga÷heeyh' lä÷kạạ¯ jee´ jwɨɨ¯ kaah´ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɨɨ÷. 6 Mah' ga÷jäyh˝:

—Kwan` jwë' mah' jmeeh' hih÷ lä÷kạạ¯ jee´ jwɨɨ¯ na¯, hi÷ kwëëhn¯ hne¯ lä÷jë÷ ga´ he¯ la' na´hñaah' he¯ cha¯ kih'. Jëëh˝, jnä˝ ga÷hyohn' lä÷jë÷ he¯ na¯ hi÷ le˝ kwëëhn¯ hi̱¯ lla÷ dsën÷. 7 Lä÷jë÷ he¯ na¯ kwëëhn¯ hne¯ cher´mah' ga÷jụụh´ jnëh´ cha´nën÷, jmạạh' jnä˝ jọọhn'.

8 Mah' ga÷jäh˝ Jesús sɨɨyh÷:

—Gwạạh¯ ki÷ jnä˝ Tana´, jëëh˝ ma¯na¯sɨɨ¯ ba´ jee´ jyoh˝ ka¯läh˝: "Kih' Dsa¯jøøh' hi̱¯ lạạ' Dio kyạạh' ba´ jmeeh' jɨɨh¯. Kih' ja̱ạ¯ hñii˝ bih' jmeeh' ta´he'."

9 Ma¯ngëë˝ he¯ ja̱¯, ga÷jøø' hi̱¯sa÷llu̱' kiyh' ta÷ jee´ chih' gwah÷ jwɨɨ¯ Jerusalén. Ma´ ga÷lla÷näay' jee´ ja̱¯, ga÷jạạy' lä÷ ga÷të˝ gyɨɨh' kih' gwah÷ jɨɨh÷, ga÷sɨɨyh÷:

—Cher´mah' dsoo˝ lạạh' Jọọ˝ Dio, jwạạ÷ hñaah' lä÷ ga÷të˝ hwa'. 10 Jëëh˝ na¯sɨɨ¯ ba´ ka¯läh˝:

Dio che̱e̱' ángele kyạạy' koo˝ kyah' mah' hạạy' hne¯.

11 Lä÷ja̱¯ jạạy' hne¯ lä÷ hạạy¯ gooh¯, mah' sa÷ lla¯ñu' tɨɨh´ kyạạh´ kụụ´.

12 Mah' ga÷je̱e̱h¯ Jesús juu' kiyh', ga÷jäyh˝:

—Ma¯na¯sɨɨ¯ ba´ ka¯läh˝: "Ta÷ ka̱¯ dsë' Dio hi̱¯ lạạ' Dsa¯jøøh' kyạạh'."

13 Ma¯la÷ ma¯ka̱' hi̱¯sa÷llu̱' dsë' Jesús, ga÷lä÷øøy˝ kiyh' miih¯ jmɨɨ´.

Ga÷løø' Jesús kway÷ juu' hwa' Galilea
(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 Ma¯ngëë˝ he¯ ja̱¯, ngaah' Jesús ta÷ hwa' Galilea kye̱y¯ cha¯miih¯ be˝ kih' Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ'. Ma´ hii˝ juu' kiyh' lä÷kạạ¯ jee´ jwɨɨ¯ he¯ tääh´ lä÷ku´ lä÷jii' hwa' ja̱¯. 15 Ma´ mi¯të̱ë̱÷ dsa¯ hi̱¯ tạạh´ lä÷ko̱o̱¯ lä÷ko̱o̱¯ gwah÷ mäh¯ hi÷ ga÷lä÷je̱e̱÷ dsa¯ ga÷jmee˝ jɨɨh¯ kiyh'. 16 Ga÷llạạyh' jee´ jwɨɨ¯ Nazaret jee´ ga÷kwạạy'. Ga÷hey' neh÷ gwah÷ mäh¯ lä÷ko̱o̱¯ ma´ te̱e̱y' jmeey÷ jmɨɨ´ he¯ te̱e̱h¯ dsa¯ dsë'. Jee´ ja̱¯ ga÷nooy¯ mah' ga÷hëy˝ juu' kih' Dio he¯ ma¯na¯sɨɨ¯ jạạ'. 17 Ga÷kwëëh' dsih˝ je¯ he¯ ga÷sɨɨ˝ Isaía hi̱¯ ma´ ngëë˜ juu' kih' Dio. Ga÷jiiy' mo´je¯ mah' ga÷jnøøyh' jee´ na¯sɨɨ¯ lä÷la¯:

18 Kye̱n´ Jmɨ¯lle˝ kih' Dio në´ kin÷.

Ma¯hñạạy' jnä˝ mah' kwan` ju'hmëë˝ kih' hi̱¯ tä¯ñee˝.

Ga÷che̱e̱y' jnä˝ mah' hlë̱ë̱hn´ hi̱¯ sa÷ cha¯ o¯jøh÷ dsë¯ kih'.

Jmeen` juu' ha¯ lä÷ jee´ lạạ˝ hi̱¯ tạạh´ neh÷ñe'.

Jmeen` jëë' hi̱¯ tɨɨ´.

Lä̱ä̱n´ dsa¯ hi̱¯ dsa¯ngëë´ lli´wii´.
19 Jmeen`juu' he¯ ma¯tøøhn´ ji̱¯ñe¯
he¯ mi¯jä̱ä̱' Dio dsa¯.
20 Ma¯ngëë´ ma¯hë´ Jesús juu'
ja̱¯, ga¯bä̱ä̱y' mo´je¯ mah' ga¯ngëëy'
kih' hi̱¯ ma´ hä´ goo¯, ja̱¯ga´
ga¯gyay¯. Lä¯jëë̱¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´
ja̱¯ ma´ jëë̱y˜ ko̱o̱¯ hweh¯. 21 Mah'
ga¯løøy' hlëë̱yh˜ dsa¯ he´:
—Na' ma¯lä¯te' juu' kih' Dio he¯
ma¯hën' cha´nëh´ hnäh´.
22 Ga¯lä¯jëë̱¯ ba´ dsa¯ ma´ hlëëh¯
llu' kih' Jesús, hi¯ ma´ dsä̱ä̱˜ dsëy'
kih' jnä̱ä̱h' la' juu' he¯ ma´ hlëëh¯
Jesús. Mah' ma´ jäyh´:
—¿Che´ ja̱¯ he´ jo̱¯ñuuh¯ José hi̱¯
na¯?
23 He¯ja̱¯ ga¯jäh´ Jesús siiyh¯ dsa¯
he´:
—Ma¯ ba´ jnä´ he¯ jwiih' jnä´ juu'
he¯ tëë̱h' hnäh´ hlëëh´, he¯ jäh´
lä¯la¯: "Jmee´ më˜ kyah' hñaah',
cher´mah' dsoo´ la̱ä̱h' të¯më˜. Jmee´
ka¯läh´ jee´ la' jwii¯ kyah' lä¯jë¯ he¯
ma¯nuu´ jnääh' ga¯jmeeh´ jwii¯ Capernaum, ja̱¯ga´ la' dsoo´."
24 Hi¯ ga¯hlëëh´ gyih' jyoh´ juu',
ga¯jäyh´:
—Ma¯ra¯ju'dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´.
Ni¯ ja̱ä̱¯ dsa¯ hi̱¯ ngëë˜ juu' kih'
Dio sa¯ hëë̱h¯ dsih´ jee´ jwii¯
gooy'. 25 Ju'dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´.
Lä¯ko̱o̱¯ ma´ gya' Elía hi̱¯ ga¯ngëë'
juu' kih' Dio ga¯hna´ jma' hnë¯
ji̱¯ñe¯ na¯dsë˜ jñee´ sih¯ hi¯ ha¯
ko̱h´ hoo´ sa¯ ga¯lä¯cha¯ lä¯ka̱ä̱¯
hwa' ja̱¯. Jmii´ ja̱¯, ma´ cha̱ä̱¯
jwëë̱´ dsa¯më´ hnii´ hwa' Israel.
26 Pero sa¯ ga¯chëë̱' Dio Elía kih' ni¯
ja̱ä̱¯ dsa¯më´ hnii´ he´. Ga¯chëëy'
kih' ja̱ä̱¯ dsa¯më´ hnii´ hi̱¯ ma´
cha̱ä̱¯ Sarepta koo´ kih' Sidón ba´.
27 Lä¯ja̱¯ ka¯läh´ jmii´ kih' Eliseo hi̱¯
ga¯ngëë' juu' kih' Dio llo´joo'. Ma´
cha̱ä̱¯ jwëë̱´ dsa¯ hi̱¯ ma´ dsaah´
hmih' høø¯ hwa' Israel. Pero ni¯
ja̱ä̱¯ hi̱¯ he´ sa¯ ga¯hla̱ä̱´. Ma¯la¯
Naamán hi̱¯ ma´ cha̱ä̱¯ hwa' Siria
ba´ ga¯jä̱' kih' —ga¯jäh´ Jesús.
28 Lä¯jëë̱¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ neh¯
gwah¯ ja̱¯, ga¯lä¯llëëy´ jwërte lä¯
ma´ ga¯nuuy´ juu' ja̱¯. 29 Ga¯noo¯
lä¯jëë̱¯ dsa¯ he´ mah' ga¯sëë̱h¯ dsih´
ta¯ chuuh´ jwii¯. Ga¯jä̱ä̱y' lä¯ ga¯të´
gyuuh' moh´ jee´ la' jee´ jwii¯ ja̱¯,
mah' ma´ jwä̱ä̱y' ta¯ cha´sii¯ ñiih´.
30 Pero he¯ ga¯la', ga¯ko̱o̱' Jesús jwë'
kiyh' ga¯ngëëy´ to̱'dsaah` jee´ kih'
dsa¯ he´, ngooy' ta¯ jee´ jyoh´.

Ga¯llëë̱¯ Jesús jmi¯lle´ hliih' kih'
ja̱ä̱¯ dsa¯
(Mr. 1:21-28)

31 Ngoo' Jesús ta¯ Capernaum,
ko̱o̱¯ jwii¯ he¯ nøø´ hwa' Galilea.
Ga¯kway´ juu' jmii´ he¯ tëë̱h¯ dsa¯
dsë'. 32 Lä¯jëë̱¯ dsa¯ ma´ dsä̱ä̱˜ dsë'
kih' juu' he¯ ma´ kway¯ ja̱¯. Jëëh´,
ma´ hlëëyh¯ kyä̱ä̱h´ cha¯miih¯ be´.
33 Ma´ hä̱ä̱´ neh¯ gwah¯, ja̱ä̱¯
dsa¯ hi̱¯ ma´ kyë̱¯ jmi¯lle´ hliih'
mah' ga¯hlëëyh´ ko̱o̱¯ ki̱¯gä̱ä̱¯.
34 Ga¯jäyh´:
—Ta¯ ka̱ä̱h¯ jnääh ', Jesús dsa¯
Nazaret. ¿Che´ ma¯ñeh' mah'
mi´llä̱ä̱h' jnääh '? Kyu̱u̱¯ jnääh '
hne¯. Hne¯ ba´ he´ hi̱¯ na¯jngëë'
kyä̱ä̱' Dio.
35 Mah' ga¯juuh' Jesús kih' jmi¯lle´
hliih' he´, ga¯siiyh¯:
—Ta¯ tooh´ miih´. Go¯hëë̱ ' kih'
dsa¯ na¯ —ga¯jäyh´.
Lä¯jii̱h' ga¯ta̱h´ dsa¯ he´ hwa'
to¯lo¯ në´ dsa¯ ga¯jmee´ jmi¯lle´
hliih' he´ mah' ya¯hëë̱' bih'. Pero ni¯
miih¯ dsoo´ sa¯ ga¯jmeey´ kih' dsa¯
he´. 36 Peer¯ ga¯jwä̱ä̱h' dsa¯ kyä̱ä̱h´
juu' he¯ ga¯hlëëyh´ ja̱¯, ma´ hlëëyh˜
dsa¯kyä̱ä̱yh´, ma´ jäyh´:
—¿Hee¯ ba´ juu' na¯? He¯ ba´
che¯ bëë̱´ juu' kiyh'. Ha¯ lä¯ liyh¯
jmeey' mada¯ kih' jmi¯lle´ hliih'
mah' hwëëy¯.
37 Ga¯lä¯cha¯ juu' kih' Jesús
lä¯ka̱ä̱¯ jee´ jwii¯ he¯ tääh´ lä¯ku´
lä¯jii̱' kih' hwa' ja̱¯.

Ga˗mi˗hlä̱ä̱ˊ Jesús ma˜choo' Simón
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

38 Maˊ ya˗hëë̱' Jesús neh˗ gwah˗
ja̱˜, ngooy' ta˗ kih' Simón. Jeeˊ
ja̱˜ maˊ kya̱a̱' ma˜choo' Simón
dsaahˊ kya̱a̱hˊ lliiˊ. He˜ja̱˜ ga˗chu̱u̱ˊ
dsa˜ kya̱a̱hˊ Jesús mah' mi˜hlä̱äyˊ.
39 He˜ja̱˜ ga˗tøh' Jesús lleˊ jeeˊ
kya̱a̱y', ga˗jmeeyˊ hih˗ kih' lliiˊ
ja̱˜. Mah' ya˗hii' lliiˊ. Lä˗cha̱hˊ
ja̱˜ ga˗noo˜ ma˜choo' Simón heˊ,
ga˗jmeeyˊ he˜ ga˗kuh˜ ga˗hi̱h' hi̱˜
maˊ tä̱ä̱hˊ jeeˊ ja̱˜.

Ga˗mi˗hlä̱ä̱ˊ Jesús jwëë̱ˊ hi̱˜ dsaahˊ
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

40 Maˊ ga˗nuu˜ jmii˗ ja̱˜, lä˗jëë̱˗
dsa˜ hi̱˜ maˊ cha̱a̱˜ dsa˜dsaahˊ kya̱a̱
' naˊnäây ' naˊjä̱äy˜ chaˊnëˊ Jesús.
Na˜kuˊ na˜ngii ' dsooˊ maˊ la̱a̱ '
dsa˜dsaahˊ heˊ. He˜ja̱˜ ga˗kye˜
Jesús goo˜ nëˊ kih' lä˗ja̱a̱˜ lä˗ja̱a̱˜
mah' ga˗mi˗hlä̱äyˊ. 41 Kih' jwëë̱ˊ
dsa˜dsaahˊ heˊ ga˗hwëë̱˜ jmi˗lleˊ
hliih', hi̱˜ maˊ tooyh˜ miihˊ maˊ jäyhˊ:
—Hne˜ la̱a̱h' Jo̱o̱ˊ Dio.
Pero maˊ juuh˜ Jesús kiyh'. Sa˗
maˊ kway˗ jwë' maˊ hlëëyh ', jëëhˊ
ma˜ñe˜ ba' jmi˗lleˊ hliih' he˜ la̱a̱y'
Cristo.

Ga˗kwaˊ Jesús juu' neh˗ gwah˗ mäh˜ kih' dsa˜gooy'
(Mr. 1:35-39)

42 Maˊ ga˗jnä' ja̱˜, ya˗hëë̱'
Jesús ngoo' ta˗ jeeˊ sa˗ cha̱a̱˜
dsa˜. Lä˗cha̱hˊ ja̱˜ ga˗ta̱a̱h` dsa˜
ga˗hnaayh˜ lä˗jii̱h' ga˗jnä̱äyh˗. Hi˗
ga˗haˊ dsa˜ kiyh', sa˗ maˊ kway˗
jwë' maˊ dsooy' ta˗ jeeˊ jyohˊ. 43 Pero
Jesús ga˗jäh' siiyh˗:
—Jmee˗ bii' kin˗ niin` ta˗ jeeˊ jyohˊ
naˊka̱n` ju'hmëë˗ he˜ mi˜jnää˗ ha˜
lä˗ jä̱ä̱˗ Dio dsa˜ lä˗hih˗ kih'. Kih'
he˜ la˜ baˊ na˜hña̱a̱nˊ jan'.
44 He˜ja̱˜ ngooy' naˊkway˜ juu'
lä˗ko̱o̱˜ lä˗ko̱o̱˜ gwah˗ kih' dsa˜
judiu he˜ tøø̱ˊ hwa' Galilea.

5

Jwëë̱ˊ hmooh˜ ga˗ta̱a̱h` neh˗ saˊhma'
(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

1 Ko̱o̱˜ häˊ maˊ cheh' Jesús
chaˊhooˊ jmi˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa'
Genesaret. Jeeˊ ja̱˜ ga˗ku̱h' jwëë̱ˊ
jwërte dsa˜ lä˗kuˊ lä˗jii̱' kiyh'
hi̱˜ hnøø' maˊ nuu' juu' kih' Dio.
2 Ga˗jëë' Jesús to̱' naˊmooˊ he˜ maˊ
na˜hii˜ chaˊhooˊ jmii˗ ja̱˜. Jëëhˊ,
ma˜ngëëˊ saˊhma˜hwëë̱˜ hi̱˜ maˊ
ka̱a̱h˜ hmooh˜, ga˗ta̱a̱yh` ga˗gyiyh'
ma' kiyh'. 3 He˜ja̱˜ ga˗he' Jesús
neh˗ naˊmooˊ he˜ maˊla' kih' Simón.
Ga˗jmeeyˊ mada˜ kih' Simón mah'
hläyh' gaˊ miih˜ naˊmooˊ ja̱˜ ta˗ jeeˊ
juuh˜ jmii˗. Mah' ga˗gyay˜ neh˗
naˊmooˊ ja̱˜, ga˗løøy' hlëëyh˜ lä˗jëë̱˗
dsa˜. 4 Maˊ ga˗dsa̱a̱' juu' kiyh',
ga˗siiyh˗ Simón:
—Ma˗nøøn ' ta˗ jeeˊ juuh˜ gaˊ
mah' hiih' hnähˊ saˊhma' kyah'
hnähˊ.
5 Mah' ga˗jëëh˜ Simón juu' kiyh':
—Ta˜jwoh' kya̱a̱n˗. Lä˗ta̱a̱' hwë'
ma˜kooh' jnäähˊ saˊhma'. Sa˗ cha̱a̱˜
ma˜lëëh˗ jnääh ' ni˗ miih˜. Pero
cherˊmah' lä˗ja̱˜ jwahˊ, hii` baˊ jnäˊ
saˊhma'.
6 Ma˜ngëëˊ ma˜hiiyˊ saˊhma'
ja̱˜, lä˗chahˊ ja̱˜ ga˗sëëyh'. Peer˗
jwëë̱ˊ jwërte hmooh˜ ga˗ta̱a̱h`
neh˗ hma' ja̱˜, lä˗jiih' ga˗løø'
dsa˜gyii˗. 7 He˜ja̱˜ ga˗jmeeyˊ lii˜
kih' dsa˜kya̱a̱yhˊ hi̱˜ maˊ tä̱ä̱h'
jyohˊ naˊmooˊ mah' ya˜näây' kway'
beˊ. He˜ja̱˜ ya˗näây', hi˗ ga˗ka̱yh'
lä˗to̱ˊ naˊmooˊ kiyh' ja̱˜. He˜ja̱˜
miih˜ gaˊ sa˗ ga˗hmäh' neh˗ jmii˗.
8 Maˊ ga˗jëë' Simón Peeˊ he˜ ja̱˜,
ga˗ju̱u̱yh' jnëyˊ chaˊnëˊ Jesús, mah'
ga˗siiyh˗:
—Sa˗ høø˗ kwa̱a̱t˜ nooh' kooˊ
kin˗ Dsa˜jø̱ø̱h' kya̱a̱n˗. Jëëhˊ cha˜
cha˜miih˜ dsoˊkye˜ kin˗.
9 Jëëhˊ, ga˗jwa̱a̱h' jwërte Peeˊ
lä˗kye˜ hi̱˜ maˊ tä̱ä̱hˊ ko̱˜jø̱hˊ
kya̱a̱yhˊ, maˊ ga˗jëëy' ha˜ lä˗ko̱o̱˜

jwëë̱´ hmooh¯ hi̱¯ ga˗saa̱yh˩. 10 Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ ga˗la˩ kih˩ Jacobo kya̱a̱h´ Jwaa̱¯ jo̱¯ñuuh¯ Zebedeo hi̱¯ ma´ jmee˗ ta´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ Simón. Pero ga˗jäh´ Jesús siiyh˗ Simón:

—Ta˗ wa´ ga̱h˧. Na˩ ta˗ cha´në´ dsa¯ ba´ lëëh˗ na˩, lla¯ he¯ ma´ lëëh˗ hmooh¯.

11 Ja̱¯ga´ ga˗lla˗nääy` cha´hoo´ jmii¯ kya̱a̱h´ na´moo´. Jee´ ja̱¯ ba´ ga˗llay´ lä˗jë˗ he¯ ma´ kooyh˜ ja̱¯, mah˩ ga˗jmeey´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ Jesús.

Ga˗mi˗hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱¯ hi̱¯ ma´ dsaah´ hmih˩ høø¯
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

12 Ko̱o̱¯ jmii´ ja̱¯ ma´ hää̱´ Jesús ko̱o̱¯ jee´ jwii¯. Ga˗lloo˩ ja̱a̱¯ dsa¯ hi̱¯ ma´ dsaah´ hmih˩ høø¯. Ma´ ga˗jëë̱y˩ Jesús ga˗ju̱u̱yh˩ jnëy´ mah˩ ga˗jlu̱u̱y˩ lley´ lä˗ ga˗të´ hwa˩ cha´në´ Jesús. Ga˗chu̱u̱y´ kya̱a̱h´, ga˗jäyh´:

—Dsa¯jøøh˧ kya̱a̱n˗, cher´mah˩ le´, le̱h˩ ba´ hne¯ cheh˧ dsoo´ he¯ mi¯sa̱h´ jnä´.

13 He¯ja̱¯ ga˗hii´ Jesús ma¯goo¯ mah˩ ga˗kyey¯ në´ kih˧ dsa¯ he´, mah˩ ga˗jäyh´:

—Le´ ba´. Wa´ dsa¯che` dsoo´ he¯ mi¯sa̱h´ hne¯.

Lä˗cha̱h´ ja̱¯ ga˗ää̱h˩ go¯te˜ hmih˩ høø¯ ja̱¯. 14 Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, ga˗ta̱a̱h¯ Jesús juu˧ mah˩ sa˗ kooyh˩ juu˧ kya̱a̱h´ ni˗ ja̱a̱¯, ga˗jäyh´:

—Gwa¯ go¯hä̱ä̱h` hñaah ˈ kih˩ jmi¯dsa¯ lä¯ko̱h´ jäh´ ley kih˩ Moisé. Kye̱¯ miih¯ he¯ kwëëyh ˈ lä˗llu˩ he¯ ma¯na´llu̱u̱h`. Lä˗ja̱¯ go¯jmee´ mah˩ lä˗ñe¯ dsa¯ he¯ ma¯jä̱˩ kyah˩.

15 Pero ko̱o̱¯ jmii´ ko̱o̱¯ jmii´ cha¯ga´miih¯ ma´ hii´ juu˧ kiyh˩. Jwëë̱´ dsa¯ ma´ dsa¯ku̱h˩ nuu¯ juu˧ he¯ kway˗, hi˗ lä˗ja̱¯ ka¯läh´ ma´ dsa¯ku̱h˩ jwëë̱´ hi̱¯ dsaah´ hi̱¯ hnøø˩ jä̱˩ kiyh˩. 16 Pero Jesús ma´ dsooy˜ ma´ dsa¯ngiiy` kiyh˧ kih˩ Dio jee´ sa˗ cha̱a̱¯ ni˗ ja̱a̱¯ dsa¯.

Ga˗mi˗hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱¯ hi̱¯ sa˗ liih¯ goo¯ tii´
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

17 Ko̱o̱¯ jmii´ ma´ gya˧ Jesús kway˗ juu˧. Jee´ ja̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ ko̱¯lla̱a̱´ fariseo kya̱a̱h´ ta¯jwoh˩ kya̱a̱˩ ley. Dsa¯ka̱a̱h´ he´ ya˗nää˩ lä˗jë˗ jwii¯ mäh¯ he¯ na¯hëë̱¯ hwa˩ Galilea, hi˗ lä˗ja̱¯ hi̱¯ ma´ cha̱a̱¯ hwa˩ Judea ka¯läh´, lä˗kye̱¯ hi̱¯ ma´ cha̱a̱¯ Jerusalén. Ma´ kye̱¯ Jesús cha¯miih¯ be´ kih˩ Dio kya̱a̱h´ he¯ ma´ mi¯hlä̱ä̱y´ hi̱¯ dsaah´. 18 Jmii´ ja̱¯ ga˗lla˗nää˩ dsa¯ hi̱¯ ma´ jä̱ä̱˗ ja̱a̱¯ hi̱¯ dsaah´ hi̱¯ sa˗ liih¯ goo¯ tii´ na¯kya̱a̱ ˈ në´ jii̱¯. Ma´ hnøøy ˈ ma´ dsa¯ta̱a̱yh` cha´neh˗ mah˩ dsa¯kya̱a̱y˗ cha´në´ Jesús. 19 Kih˩ he¯ ma´ tä̱ä̱h´ jwëë̱´ dsa¯, sa˗ ga˗la˩ ma´ ta̱a̱yh˗ cha´neh˗. He¯ja̱¯ ga˗wiiy˩ ta˗ guuh˧ hne˩ mah˩ ga¯jñiyh˩ miih¯ ka´luu´ hne˧. Ta˗ jwë´ ja̱¯, ga˗jña̱a̱y˩ dsa¯dsaah´ he´ lä˗kye̱¯ jii´ kiyh˧ to˗lo˗ në´ dsa¯ cha´në´ Jesús. 20 Ma´ ga˗jëë˩ Jesús ha¯ lä˗ko̱o̱¯ dsoo´ dsë˩ lä˗jëë̱˗ dsa¯ he´, he¯ja̱¯ ga˗jäyh´ siiyh˗ dsa¯dsaah´:

—Dsa¯ñuuh¯, ma¯na¯che´ ba´ dso´kye¯ kyah˩.

21 He¯ja̱¯ lä˗jëë̱˗ ta¯jwoh˩ kya̱a̱˩ ley kya̱a̱h´ dsa¯ fariseo ga˗løøy˩ jmeey˗ huu´dsë¯: “¿Hee¯ la̱a̱˩ dsa¯ñuuh¯ na¯ he¯ mi¯kwa̱yh˩ Dio? Ja̱a̱¯ Dio ba´ lih˗ che˩ dso´kye¯ kih˩ dsa˗.”

22 Pero ga˗lä˗liih¯ ba´ Jesús he¯ huu´dsë¯ ma´ jmee˗ dsa¯ he´, he¯ja̱¯ ga˗siiyh˗:

—¿He¯la˧ jmeeh¯ hnäh´ huu´dsë¯ lä˗na¯? 23 ¿Hee¯ ga´ na¯ sa˗ jwëë̱h`, la̱a̱h´ hnäh´? ¿Che´ he¯ chiih´ jne´ ja̱a̱¯ hi̱¯ dsaah´: “Ma¯na¯che´ ba´ dso´kye¯ kyah˩”, o he¯ chiih´ jnih´: “Noo¯, ki̱i ˈ jii̱´ kyah˧, mah˩ gwa̱a̱h¯”? 24 He¯ja̱¯ jmeen` he¯ jwëë̱h` ga´ mah˩ lä¯ngëëh´ hnäh´, Hi̱¯ga˗lëë̱˩ngo˩ la¯ ba´ na¯ngë˧ jwë˧

jmɨ⁻gyʉʉ˭ mah˩ chey˩ dso´kye⁻ kih˩ dsa˭.

Ja̱⁻ga´ ga˭jäh´ Jesús sɨɨh˭ hi̱⁻ sa˭ liih˩ goo⁻ tɨɨ´ he´:

—Jnä´ jwahn˭ noo⁻, ki̱i̱˩ ji̱i̱´ kyah˩, gwa̱a̱h⁻ cha´neh˭ kyah˩.

25 Lä˭cha̱h´ ja̱⁻ ga˭noo⁻ dsa⁻ he´ cha´në´ lä˭jëë̱˭ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱⁻, ga˭ko̱o̱y˩ ji̱i̱´ kiyh˩ jee´ ma´ kya̱a̱y˩, ngaayh˩ cha´neh˭ kiyh˩, jmeey˭ jʉʉh⁻ kih˩ Dio. 26 Ga˭lä˭jëë̱˭ ba´ ga˭lä˭dsa̱a̱˜ jwërte dsë˩ ma´ ga˭jëëy˩ he⁻ ja̱⁻, mah˩ ga˭jmeey´ jʉʉh⁻ kih˩ Dio. Ga˭lä˭goyh˭ jwërte, ma´ jäyh´:

—Na˩ ba´ ra´ si˜ ma⁻jëën´ ko̱o̱⁻ he⁻ jʉh⁻ga̱a̱⁻ he⁻ jmee˭ dsa̱a̱˜ dsë⁻ jne´.

Ga˭tëëh˩ Jesús Leví
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, ngoo˩ Jesús ta˭ jee´ jyoh´. Jee´ ngooy˩ ja̱⁻, ga˭jëë̱y˩ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ ko̱o̱˩ ku´sɨh⁻ hi̱⁻ ma´ che̱e̱⁻ Leví, ma´ gya˩ në´ta´ kih˩ ko̱o̱y˩ ku´sɨh⁻. Mah˩ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:

—Ña⁻ wa´ jmeen´ ko̱⁻jø̱h´.

28 Ga˭jä̱´ ba´ ta´ kiyh˩ he⁻ ma´ jmeey˭ ja̱⁻, mah˩ ga˭jmeey´ ko̱⁻jø̱h´ kya̱a̱h´ Jesús. 29 Leví hi̱⁻ ma´ ko̱o̱˩ ku´sɨh⁻ he´ ga˭jmeey´ ko̱o̱⁻ jmɨɨ´ jʉʉh⁻ kih˩ Jesús cha´neh˭ kiyh˩. Jwë̱ë̱´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ ko̱o̱˩ ku´sɨh⁻ kya̱a̱h´ jñah´ ga´ dsa⁻ ma´ tä̱ä̱h´ në´ mes˜ ko̱⁻jø̱h´ kya̱a̱yh´. 30 Pero dsa⁻ fariseo kya̱a̱h´ ta⁻jwoh˩ kya̱a̱˩ ley ga˭ta̱a̱yh` ga˭ti⁻ ga˭chooy´ juu˩ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱˩ Jesús, ga˭jäyh´:

—¿He⁻la˩ kuh⁻huh´ hnäh´ ko̱⁻jø̱h´ kya̱a̱h´ dsa⁻ hi̱⁻ ko̱o̱˩ ku´sɨh⁻ na⁻, hi˭ lä˭ja̱⁻ kya̱a̱h´ dsa⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻?

31 He⁻ja̱⁻ ga˭je̱e̱h⁻ Jesús juu˩ kiyh˩, ga˭sɨɨyh˭:

—Sa˭ jmee˭ bii˩ të˭më˜ kih˩ dsa⁻ hi̱⁻ llʉʉ˩, kih˩ dsa⁻dsaah´ ba´ jmee˭ bii˩. 32 Sa˭ ma⁻jan˜ kih˩ hi̱⁻ llʉʉ˩, ma⁻jan˜ kih˩ hi̱⁻ cha⁻ dso´kye⁻ kih˩ ba´ mah˩ wa´ dsa⁻je̱e̱yh˜ kya̱a̱h´ Dio.

Ga˭ngɨɨ´ dsa⁻ juu˩ he⁻la˩ sa˭ tʉ˜ discípulo ko̱⁻hwëë´ he⁻ kuh⁻hɨyh˜
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

33 Ja̱⁻ga´ ga˭jäh´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ ti⁻choo˭ juu˩ he´, sɨɨyh˭ Jesús:

—Dsa⁻ kya̱a̱˩ Jwa̱a̱˩ ko̱⁻lla⁻ji̱i̱h˜ ba´ sa˭ kuh⁻hɨyh˜ ma´ ngɨɨy˭ kiyh˩ kih˩ Dio, hi˭ lä˭ja̱⁻ jmee˭ dsa⁻ fariseo ka⁻läh´. ¿He⁻la˩ sa˭ jmee˭ lä˭ja̱⁻ discípulo kya̱a̱h˩?

34 He⁻ja̱⁻ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:

—Dsa⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ jee´ dsa⁻je̱e̱´ goo⁻ dsa⁻, sa˭ cha⁻ he⁻ kih˩ he⁻ tʉy˩ he⁻ kuh⁻hɨyh˜ ta´ko̱⁻ji̱i̱h˩ gya˩ dsa⁻ñʉʉh⁻ hi̱⁻ dsa⁻je̱e̱´ goo⁻ jee´ ja̱⁻. 35 Pero lloo˜ ko̱o̱⁻ jmɨɨ´ wa´ra⁻ ga˭lle̱ey⁻ dsa⁻ñʉʉh⁻ hi̱⁻ dsa⁻je̱e̱´ goo⁻ he´. Ma´ja̱⁻ ga´ tʉ˩ dsa⁻ kya̱a̱y˩ he⁻ kuh⁻hɨh˜ mah˩ chʉʉy˩ kya̱a̱h´ Dio.

36 Hi˭ ga˭jäyh´ sɨɨyh˭ juu˩ na⁻hmää´ la⁻:

—Ni˭ ja̱a̱⁻ dsa⁻ sa˭ kwa˭ kih˩, ka̱˩ ko̱o̱⁻ jwɨ´ hmɨɨh⁻ hmëë´ mah˩ tø̱ø̱y˩ në´ kih˩ hmɨɨh⁻ ma⁻gyʉh⁻. Cher´mah˩ lä˭ja̱⁻ la˩, ko̱o̱⁻ he̱e̱y˩ hmɨɨh⁻ hmëë´ ba´ ja̱⁻. Hi˭ ni˭ sa˭ je̱e̱h˭ kwee⁻ hmɨɨh⁻ ma⁻gyʉh⁻ kya̱a̱h´ jwɨ´ hmɨɨh⁻ hmëë´ ja̱⁻. 37 Hi˭ lä˭ja̱⁻, ni˭ ja̱a̱⁻ dsa⁻ sa˭ kwa˭ kih˩ chiyh˩ vin hmëë´ neh˭ loo⁻ ma⁻gyʉh⁻. Cher´mah˩ ga˭chih˩ dsa⁻ vin hmëë´ neh˭ loo⁻ ma⁻gyʉh⁻, cha̱h´ ba´ gyii˭, jëëh´ sa˭ kwa˩ jwë˩ ä̱ä̱˭. Tʉʉ˭ vin hmëë´ hi˭ he̱e̱´ loo⁻ ka⁻läh´. 38 He⁻ja̱⁻ neh˭ loo⁻ hmëë´ ba´ dsa⁻hoo` vin hmëë´. Mah˩ lä˭ja̱⁻ ba´ mi⁻hee˭ vin hmëë´ ja̱⁻, kya̱a̱h´ loo⁻ hmëë´ ka⁻läh´. 39 Ni˭ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ të̱ë̱˩ hɨh˜ jmɨh˩ mɨ˩jëh˩ ma⁻ä̱ä̱⁻, sa˭ tɨh˩ dsëy˩ he⁻ hmëë´ lä˭cha̱h´ ja̱⁻. Jëëh´ jäyh´: “Llu˩ ga´ he⁻ ma⁻gyʉh⁻.” —ga˭jäh´ Jesús.

6

Ga˭hlëëh´ Jesús ha⁻ lä˭ la˩ jmɨɨ´ he⁻ te̱e̱h⁻ dsa⁻ dsë˩
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

1 Kǫǭ⁻ jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ, gaˆngëë́ Jesús jeé ma⁻na⁻jnää́ chaahˡ trigo. Gaˆhnäˡ discípulo kyąąyˡ miih⁻ ságwąąh́ trigo, gaˆgyeyˡ kyąąh́ gooy⁻ mahˡ gaˆkuyh⁻. 2 He⁻ją⁻ kǫ⁻lląą́ fariseo gaˆjäyh́ sɨɨyhˆ discípulo hé:

—¿He⁻laˡ jmeeh⁻ hnäh́ he⁻ saˆ lle`kihˡ jmeehˡ hnäh́ jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ?

3 He⁻ją⁻ gaˆjäh́ Jesús sɨɨyhˆ:

—¿Ché saˆ ma⁻heh⁻ hnäh́ jeé na⁻sɨɨ⁻ läˆkǫǭ⁻ gaˆjmeé David kǫǭ⁻ hä́, läˆ má jaˡ kyǫyhˆ kyąąh́ ḥ⁻ má gaˆnää́ kyąąyh́? 4 Gaˆheyˡ nehˆ gwahˆ mahˡ gaˆkuyh⁻ héñiihˆ he⁻ ma⁻na⁻jǫǫ̨ he⁻ saˆ lle`kihˡ má kuyhˆ hiˆ gaˆkwëëyhˡ dsa⁻ kyąąyˡ ka⁻läh́. Jëëh́, maˆlaˆ jmi⁻dsa⁻ bá má na⁻ngëˡ jwëˡ kuyhˆ héñiih⁻ ją⁻.

5 Hiˆ gaˆjäyh́ ka⁻läh́:

—Ḥ⁻gaˆlẹẹ̄ngoˡ la⁻ bá na⁻ngëˡ jwëˡ jmeeyˡ hihˆ, hee⁻ na⁻ he⁻ gaˆtẹẹ̄ jmeeˡ dsa⁻ jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ.

Gaˆmiˆhlą̈ą́ Jesús jąą̨⁻ dsa⁻ jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

6 Jyoh́ ka⁻läh́ jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ gaˆheˡ Jesús nehˆ gwahˆ mäh⁻ mahˡ gaˆlǫǫyˡ kwayˆ juuˡ. Jeé ją⁻ má häą̈ą́ jąą̨⁻ dsa⁻ñɯɯh⁻ ḥ⁻ ma⁻läˆkḭḭˆ ma⁻goo⁻ ra⁻llụụˡ. 7 Hiˆ má tą̈ą̈h́ taˆjwohˡ kyąąˡ ley kyąąh́ dsa⁻ fariseo tą̈ą̈y~ Jesús, má jëëy~ ché míhlą̈ą̈ý dsa⁻ jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ mahˡ läˆją⁻ má lé má hnɨɨyˡ kiyhˡ. 8 Pero má ñe⁻ bá Jesús he⁻ hɯɯ́dsë⁻ má jmeeˆ dsa⁻ hé, he⁻ją⁻ gaˆsɨɨyhˆ dsa⁻ ḥ⁻ ma⁻läˆkḭḭˆ ma⁻goo⁻ hé:

—Noo⁻, mahˡ ña⁻ jeé tǫˡdsaah`la⁻.

Mahˡ gaˆnoo⁻ dsa⁻ hé jeé tǫˡdsaah`ją⁻. 9 He⁻ją⁻ gaˆjäh́ Jesús sɨɨyhˆ dsa⁻kąąh́ hé:

—Ngɨɨń kǫǭ⁻ mɨˡjuuˡ kyahˡ hnäh́. ¿Hee⁻ na⁻ na⁻ngëˡ jné jwëˡ jmeeń jmɨɨ́ he⁻ tẹę̣h⁻ dsa⁻ dsę̈ˡ, ché he⁻ llụˡ o ché he⁻ hlɨɨhˡ? ¿Ché lą̈ą́ jné jąą̨⁻ ḥ⁻ ma⁻ngooˡ gaˆjụụˡ o kwań jwëˡ jụụý?

10 Gaˆjëëˡ Jesús kǫ⁻hwëë́ läˆją⁻ kihˡ läˆjẹẹ̄ˆ ḥ⁻ má tą̈ą̈h́ läˆkúläˆjḭḭˡ kiyhˡ ją⁻, mahˡ gaˆsɨɨyhˆ ḥ⁻ má dsaah́ hé:

—Nɨɨh`ma⁻gooh⁻.

Mahˡ gaˆnɨɨhˡ dsa⁻ hé ma⁻goo⁻. Läˆchąąh́ ją⁻, gaˆją̈ˡ go⁻te~ ma⁻gooy⁻. 11 Peerˆ gaˆläˆllẹẹ́ dsa⁻kąąh́ hé, mahˡ gaˆsɨɨyhˆ dsa⁻kyąąyh́:

—¿Ha⁻ läˆ jmeeń kihˡ Jesús?

Gaˆhñąąˡ Jesús läˆjẹẹ̄ˆ gyaˆtụụ́ apóstole

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

12 Jmɨɨ́ ją⁻ ñeé Jesús taˆ kǫǭ⁻ moh́ nángɨɨý kiyhˡ kihˡ Dio läˆjḭḭhˡ gaˆjnäyhˡ hwëˡ ją⁻. 13 Má gaˆjnäˡ ją⁻, gaˆtëëyhˡ läˆjẹẹ̄ˆ discípulo kyąąyˡ, mahˡ gaˆllẹẹyh⁻ gyaˆtụụ́ bá. Ḥ⁻ hé gaˆtëëyhˡ apóstole. 14 Gaˆllẹẹyh⁻ Simón ḥ⁻ má tëëyh~ Peé, André ǫǫ̨h⁻ Simón, Jacobo kyąąh́ Jwąą̨⁻, Felipe kyąąh́ Bartolomé, 15 Matä́, Tamá, Jacobo jǫ⁻ñɯɯh⁻ Alfeo, Simón ḥ⁻ má tëëyh~ Zelote, 16 Juda ǫǫ̨h⁻ Jacobo, kyąąh́ Juda Iscariote ḥ⁻ gaˆngëëˡ Jesús.

Gaˆkwá Jesús juuˡ kihˡ jwẹẹ̄́ dsa⁻

(Mt. 4:23-25)

17 Gaˆjñąąˡ Jesús taˆ hwaˡ mɨɨˆ kǫ⁻jǫh́ kyąąh́ discípulo kyąąyˡ. Peerˆ jwẹẹ̄́ dsa⁻ gaˆllaˆnäˡ jeé ją⁻, dsa⁻ chąąˡ⁻ läˆkąąˡ⁻ hwaˡ Judea, kyąąh́ dsa⁻ chąąˡ⁻ Jerusalén, dsa⁻ chąąˡ⁻ Tiro kyąąh́ Sidón jwɨɨ⁻ he⁻ tääh́ cháhoó jmɨ⁻ñeeh⁻. Läˆjẹẹ̄ˆ dsa⁻ hé gaˆllaˆnäˡ he⁻ hnǫǫyˡ nuuyˡ juuˡ kihˡ Jesús hiˆ gaˆllaˆnäˡ ḥ⁻ dsaah́ mahˡ ją̈ˡ kiyhˡ. 18 Läˆjẹẹ̄ˆ ḥ⁻ má jëë~ wɨɨ́ he⁻ má jmeeˆ jmɨ⁻llé hlɨɨhˡ kiyhˡ, läˆją⁻ ka⁻läh́ gaˆją̈ˡ kiyhˡ. 19 He⁻ją⁻ má jmeeˆ dsa⁻ biiˡ ha⁻läˆ jeé tẹẹ̄yˡ sụyˡ miih⁻ sáhmɨɨh⁻ kihˡ Jesús, kihˡ he⁻ má

hwëë⁻ be˝ kiyh¹ he⁻ kyąąh´ ma´
mi⁻hląąy˝ la˗jëë˗ dsa⁻.

Llu¹ la¹ kih¹ dsa⁻ hı̨⁻ hnaah⁻ Dio
(Mt. 5:1-12)

20 Ga˗jëë¹ Jesús jee´ ma´ tąąh´
la˗jëë˗ discípulo kyąąy¹ mah¹
ga⁻jäyh˝:
—Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh˝ hı̨⁻ tä⁻ñee˝,
jëëh˝ jąą¹ ba´ Dio hnäh˝ lä˗hih˗ kih¹.
21 Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh˝ hı̨⁻ kyǫh˗
na¹, jëëh˝ lloo˜ kǫǫ⁻ jmɨɨ´ mo˗so˗
lä˗kyąh¹ hnäh˝. Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh˝
hı̨⁻ kɨ⁻hooh˜ na¹, jëëh˝ ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻
lloo˜ kǫǫ⁻ jmɨɨ´ lä˗chąąh⁻ hnäh˝ llu¹.
22 'Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh˝ wa´ra⁻
ga˗lä˗høøh` dsa⁻ kyah¹ hnäh˝, o
wa´ra⁻ ga˗hwëë¹ dsa⁻ hnäh˝ jee´
kiyh¹, wa´ra⁻ ga˗hlëëh˝ dsa⁻ wɨɨ˝
kyah¹ hnäh˝, o wa´ra⁻ ga˗jmąąy¹
hnäh˝ lä˗kǫh˝ jąą⁻ dsa⁻ hlëëh¹
kwąąt˜ kih¹ Hı̨⁻ga˗lëë¹ngo¹ la⁻.
23 Lä˗ ma´ dsa⁻ngëë˝ hnäh˝ lä˗ja̱⁻,
wa´ jëë⁻ hoh˝ hnäh˝, wa´ chąąh⁻
hnäh˝ llu¹, jëëh˝ cha⁻ kǫǫ⁻ he⁻
llu¹ jwërte he⁻ hñah˗ hnäh˝ gyuuh¹
ya˗jwɨɨ¹. Ma˗ra˗ he⁻ jmeeh˗ ba´ dsa⁻
hnäh˝, jëëh˝ lä˗ja̱⁻ ma´ jmee˗ dsa⁻
ma⁻gyı̨h⁻ kyąąy¹ kih¹ lä˗jëë˗ hı̨⁻
ga˗ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.
24 'Peer˗ jwɨɨ˜ hnäh˝ dsa⁻ cha⁻
kuu´. Jëëh˝, ja̱⁻ba´ jı̨ı̨h¹ kyę̱h´ hnäh˝
o⁻jøh˗ dsë⁻. 25 Peer˗ jwɨɨ˜ hnäh˝
hı̨⁻ na⁻kę̱⁻ na¹, jëëh˝ lloo˜ kǫǫ⁻
jmɨɨ´ lä˗kyąh¹ hnäh˝. Peer˗ jwɨɨ˜
hnäh˝ hı̨⁻ tąąh´ ngɨɨ˜ na¹. Jëëh˝,
ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ lloo˜ kǫǫ⁻ jmɨɨ´ kɨ´hooh´
hnäh˝. 26 Peer˗ jwɨɨ˜ hnäh˝ wa´ra⁻
ga˗hlëëh˝ lä˗jëë˗ dsa⁻ llu¹ kyah¹
hnäh˝. Jëëh˝ lä˗ja̱⁻ ma´ jmee˗ dsa⁻
ma⁻gyı̨h⁻ kyąąy¹ kih¹ hı̨⁻ ma´ ngëë˜
juu¹ ta⁻juu¹ kih¹ dsa˗.

Hnøø¹ hnää˗ jne´ hı̨⁻ na⁻høøh´
jnän`
(Mt. 5:38-48; 7:12)

27 'Pero jnä´ jwëëhn˜ hnäh˝
lä˗jëë˗ hnäh˝ hı̨⁻ tąąh´ nuu⁻ jee´
la⁻. Wa´ hnaah˗ hnäh˝ lä˗jëë˗
hı̨⁻ na⁻høøh´ kyah¹ hnäh˝. Jmee´
llu¹ kih¹ hı̨⁻ sa˗ hnää¹ hnäh˝.
28 Ngɨɨ´ hnäh˝ llu¹ kih¹ hı̨⁻ jwä˜
dso´jwɨɨ˝ kyah¹ hnäh˝. Ngɨɨ´
hnäh˝ kih¹ Dio kih¹ hı̨⁻ jnaah⁻
hnäh˝ juu¹ wɨɨ˝. 29 Cher´mah¹
hı̨⁻ ga˗jnoo¹ kǫǫ⁻ jwoo¹ mo⁻nëh´,
kwëëyh` ka⁻läh˝ jyoh˝ jwoo¹. Hi˗
cher´mah¹ hı̨⁻ ga˗jñuuh⁻ hmɨh⁻lloo˝
kyah¹, kwëëyh` ka⁻läh˝ sa´kǫǫh⁻.
30 Cher´mah¹ hı̨⁻ ga˗ngɨɨ˝ miih⁻
he⁻ cha⁻ kyah¹, ja̱⁻ kwëëyh˝ ba´.
Hi˗ cher´mah¹ hı̨⁻ ga˗jñuuh¹ he⁻
la¹ kyah¹, mo˗to˗ ngɨɨh` he⁻ ja̱⁻.
31 Lä˗kǫǫ⁻ hnooh⁻ hnäh˝ jmee¹ dsa⁻
kyah¹ hnäh˝, ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ jmee´
hnäh˝ kiyh¹ ka⁻läh˝.
32 'Pero, cher´mah¹ hnaah˗ hnäh˝
ma˗la˗ hı̨⁻ hnää¹ hnäh˝ ba´, ¿ha⁻
jmää¹ he⁻ na⁻ kyah¹ hnäh˝? Jëëh˝,
lä˗ja̱⁻ ka⁻läh˝ hı̨⁻ hñaa⁻ dsë¹,
hnääy¹ ma˗la˗ hı̨⁻ hnää¹ hñiiy˝ ba´.
33 Hi˗ cher´mah¹ jmeeh⁻ hnäh˝ llu¹
kih¹ hı̨⁻ jmee˗ llu¹ kyah¹ hnäh˝,
¿ha⁻ jmää¹ he⁻ na⁻ kyah¹ hnäh˝?
Jëëh˝, ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ jmee˗ hı̨⁻ hñaa⁻
dsë¹ ka⁻läh˝. 34 Hi˗ cher´mah¹
ga˗mi˗hąąh¹ hnäh˝ dsa⁻ hı̨⁻ lą̨ąh˝
hnäh˝ ngëëy¹ ba´, ¿ha⁻ jmää¹ he⁻ na⁻
kyah¹ hnäh˝? Jëëh˝, ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻
jmee˗ hı̨⁻ hñaa⁻ dsë¹, mi⁻hąąy˗
dsa⁻ hı̨⁻ lą̨ay¹ ngëë¹ ba´. 35 He⁻ja̱⁻
wa´ lä⁻hnaah˗ hnäh˝ hı̨⁻ na⁻høøh´
kyah¹ hnäh˝, jmee´ hnäh˝ he⁻ llu¹
ba´, mi⁻hąąh¹ hnäh˝ he⁻ cha⁻ kyah¹
hnäh˝. Ta˗ jøø` he⁻ ngëëy¹ ka⁻läh˝.
Lä˗ja̱⁻ ba´ hñah˗ hnäh˝ he⁻ llu¹
jwërte. Hi˗ lę̱ęh˝ hnäh˝ jǫǫ˝ Dio
hı̨⁻ gya¹ gyuuh¹ ya˗jwɨɨ¹. Jëëh˝, llu¹
dsëy¹ kyąąh´ hı̨⁻ sa˗ kwa˗ ti´hmaah´
hi˗ lä˗kyę̱⁻ kyąąh´ hı̨⁻ hñaa⁻ dsë¹
ka⁻läh˝. 36 Wa´ lä⁻ñih˝ hoh˝ hnäh˝
ja̱⁻ba´ lä˗kǫh˝ dsa⁻lä⁻ñih˝ dsë¹ Tää`
jnän`.

Sa˗ ga˗tëë˝ jne´ kyę̱n´ kwąąt˜ kih¹
jñah˝
(Mt. 7:1-5)

37 'Ta˗ ka̱⁻ hnäh˝ kwąąt˜ kih¹
jñah˝, mah¹ sa˗ ka̱¹ Dio kwąąt˜ kyah¹
hnäh˝. Ta˗ jwä˝ hnäh˝ dso´jwɨɨ˝ kih¹

dsa˗ mah˹ sa˗ jwä˹ Dio dso´jwɨɨ´
kyah˹ hnäh´. Jmee´ hnäh´ jøh˗
hoh´ mah˹ jmee˹ Dio jøh˗ dsë˹ kih˹
dso´kye˗ kyah˹ hnäh´. 38 Kwëëh`
hnäh´ dsa˗, mah˹ kwëëh˹ Dio hnäh´.
Kwa˹ ba´ Dio he˗ sa˗ kyąąh´ hih˗,
jmeey˹ na˗hląąh´ llu˹, na˗kąh˹
lä˗jiih˹ ga˗sąą˹ go˗te˜. Jëëh´, kyąąh´
ją˗ba´ he˗ llah˗ hnäh´ hih˗, lląą˹ Dio
hnäh´ hih˗.
39 Hi˗ ga˗hlëëh˹ Jesús dsa˗ kyąąh´
juu˹ na˗hmää´ la˗:
—¿Hee˗ jmää˹ kih˹ jąą˗ hi˗ tɨɨ´
mah˹ lla˗lley˹ kaah` kih˹ jñah´ hi˗
tɨɨ´? ¿Che´ sa˗ tąh˗ lä˗ąą´ neh˗
kǫǫ˗ too˗? 40 Sa˗ jǫǫh˹ ga´ discípulo
lä˗kǫh´ ga´ ta˗jwoh˹ kyąąy˹. Pero
ma˗la˗ ma˗hñaa˗ tëëy˗, ją˗ga´ leey´
kwee˗ ba´ kyąąh´ ta˗jwoh˹ kyąąy˹.
41 ¿He˗la˹ jëëh´ wa´hløø˗ he˗
hä´ mɨ´në´ øøh˹ mah˹ sa˗ jëëh´ da´
wa´hløø˗ jɨɨh˗ he˗ hä´ mɨ´nëh´
hñaah˹? 42 ¿Ha˗ lä˗ją˗ jwɨɨh˹ øøh˹:
“Kwa´ da´ wa´ llen` wa´hløø˗ he˗
hä´ mɨ´nëh´”, mah˹ sa˗ jëëh´ hä´ ga´
he˗ jɨɨh˗ ga´ kyah˹ hñaah˹? ¡He˗
ba´ che˗ ta˗jąąh˹ hne˗! Lle´ da´
jąą˹ wa´hløø˗ jɨɨh˗ he˗ hä´ mɨ´nëh´
hñaah˹. Ją˗ga´ na˗ jëëh˹ kwee˗ mah˹
lleh˹ wa´hløø˗ he˗ hä´ mɨ´në´ øøh˹.

Mɨɨ˹ kih˹ jmee˗ lii˜ ha˗ lä˗ la˹
chaah˹ hma˗
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

43 ’Chaah˹ hma˗ llu˹ sa˗ hɨɨ˗ mɨɨ˹
he˗ hlɨɨh˹. Hi˗ lä˗ją˗ chaah˹ hma˗
hlɨɨh˹ sa˗ hɨɨ˗ mɨɨ˹ he˗ llu˹. 44 Mɨɨ˹
kih˹ jmee˗ lii˜ ha˗ lä˗ la˹ chaah˹
hma˗. Jëëh´, sa˗ chooh˜ dsa˗ mɨ
˹higo kih˹ chaah˹ tǫǫ´, ni˗ lä˗ją˗
sa˗ chooh˜ dsa˗ mɨ˹jëh˹ kih˹ chaah˹
tǫǫ´ ka˗läh´. 45 Dsa˗ lląą˹ hlëëyh˗
juu˹ llu˹ jmah˹, jëëh´ he˗ na˗ ba´
tääh´ tuh˗dsëy˹. Dsa˗ hi˗ hlëëh˹,
hlëëyh˗ juu˹ hlɨɨh˹ jmah˹, jëëh´ he˗
na˗ ba´ tääh´ tuh˗dsëy˹. Jëëh´ he˗
na˗mah´ neh˗ tuh˗dsë˹ dsa˗, he˗
ją˗ ba´ hlëëyh˗.

Juu˹ na˗hmää´ kih˹ hne˹
(Mt. 7:24-27)

46 ’¿He˗la˹ tëëh˗ hnäh´ kin˗,
“Dsa˗jøøh˹ kyąąn˗, Dsa˗jøøh˹
kyąąn˗” mah˹ sa˗ jmeeh˗ hnäh´
lä˗jë˗ he˗ jwahn˗? 47 Jwëëhn˜
hnäh´ ha˗ lä˗ ląą˹ hi˗ gwą´ go˗nɨɨ´
juu˹ kin˗ mah˹ jmeey˗ lä˗ jwahn˗.
48 Ląąy˹ lä˗kǫǫ˗ jąą˗ dsa˗ hi˗
ga˗jmee´ kǫǫ˗ hne˗. Ga˗gyuy˹ ñiih´
në´ kąą´ hloo˗, mah˹ ga˗chiyh´
ma˗tɨɨ´ kih˹ në´ kąą´ ją˗. Ma´
ga˗jɨɨh˹ jmɨɨ˗, ga˗hläh´ hne˹ ją˗.
Pero ni˗ miih˗ sa˗ ga˗jeh˹, jëëh´
ma´ chih˹ hweh˗ në´ kąą´ hloo˗.
49 Pero hi˗ nuu˗ juu˹ kin˗ mah˹
sa˗ ga˗jmeey´ he˹, ląąy˹ lä˗kǫǫ˗
jąą˗ dsa˗ hi˗ ga˗jmee´ hne˹ kih˹
në´ gwaah´ jmah˹. Ni˗ sa˗ cha˗
ga˗chiyh´ ma˗tɨɨ´ kih˹. Ma´ ga˗jɨɨh˹
jmɨɨ˗, ga˗hläh´ hne˹ ją˗ kyąąh´ be´
mah˹ ga˗toh´, lä˗jiih˹ ga˗hee˹ go˗te˜
—ga˗jäh´ Jesús.

7

Ga˗mi˗hlą̈ą̈´ Jesús moz˜ kyąą˹ jɨɨ´
hløø´
(Mt. 8:5-13)

1 Ma´ ga˗dsąą˹ ga˗hlëëh˹ Jesús
lä˗jëë˗ dsa˗, ngooy˹ ta˗ Capernaum.
2 Jee´ ją˗ ma´ gya˹ jąą˗ jɨɨ´ hløø´ hi˗
ma´ chąą˗ jąą˗ moz˜ kyąą˹ hi˗ ma´
hnääy˹ jwërte. Moz˜ he´ ma˗ngoo˹
ga˗jąą˹ ma´ ja˗ kiyh˹. 3 Ma´ ga˗nuu´
jɨɨ´ hløø´ he´ hlëëh˗ dsa˗ kih˹ Jesús,
ga˗chee˹ ko˗lląą´ dsa˗gyɨɨh´ kyąą
˹ dsa˗ judiu mah˹ na´chąąy´ kyąąh´
Jesús he˗ dsooy˹ mi˗hlą̈ą̈y´ moz˜
kyąąy˹. 4 Ma´ ga˗lla˗nää˹ dsa˗
he´ jee´ ma´ gya˹ Jesús, cha˗miih˗
ga˗chąąy´ kyąąh´, ma´ jäyh´:
—Ma˗ra˗ he˗ ga˗tëë´ ba´ hne˗
kwah˹ be´ kih˹ jɨɨ´ hløø´. 5 Jëëh´,
hnääy˹ ba´ lä˗jëë˗ dsa˗goo˜ jne´ hi˗
ga˗jmeey´ kǫǫ˗ gwah˗ mäh˗ kyąą˹
jnääh˹.
6 He˗ją˗ ngoo˹ ba´ Jesús kyąąh´
dsa˗ he´. Ma´ ngoo˹ ya˗jąyh˗ jee´
gya˹ jɨɨ´ hløø´ he´, lä˗chąh´ ją˗
ga˗chee˹ jɨɨ´ hløø´ he´ ome˗ kyąą˹
mah˹ na´chiiyh´ Jesús lä˗la˗:

—Dsa⁻jøøh¹ kyąąn˗, ma⁻jan˜
mada˜ kih³ jʉʉ´ hløø˝, jäyh˝, ta˗
jmee⁻ bii³ goh¹ lä˗ ga˗të˝ oo˗. Ni˗
miih⁻ sa˗ cha⁻ he⁻ ląą³ jnä˝ mah³
go´heh˝ cha´neh˗ kin˗. 7 He⁻ją⁻ sa˗
ga˗tʉʉ⁻ dsën˗ ma´ nɨɨn` hñiin˗ ma´
na´jëën˗ hne⁻. Leę˗ ba´ koo⁻ hlëëh´
ba´ hne⁻, jä³ kih³ moz˜ kyąąn˗.
8 Jëëh´ jnä˝ ka⁻läh´, chąą⁻ hi⁻ jmee˗
mada˜ kin˗, hi˗ tąąh´ hløø˝ hi⁻
jmeen˗ hih˗ kih³. Wa´ra⁻ ga˗jmeen³
hih˗ kih³ jąą⁻: “Gwa⁻ jee´ oo˗”,
dsooy³ ba´. Wa´ra⁻ ga˗jwɨɨn³ jñah˝:
“Ña⁻ ta˗ la˗”, jäy˗ ba´. Hi˗ wa´ra⁻
ga˗jwɨɨn³ moz˜ kyąąn˗: “Jmee´ he⁻
la⁻”, jmeey˗ ba´.
9 Ma´ ga˗nuu˝ Jesús juu¹ ją⁻,
ga˗lä˗dsąą˜ dsëy³ kih³ jʉʉ´ hløø˝.
Mah³ ga˗sɨɨyh˗ lä˗jëë˗ hi⁻ ma´ chąą³
kaah` kiyh¹ jee´ ją⁻:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝,
lä˗kąą⁻ hwa³ Israel sa˗ ma⁻jęęn¹
ni˗ jąą⁻ dsa⁻ hi⁻ dsoo˝ dsë³ lä˗koo⁻
dsoo˝ dsë³ jʉʉ´ hløø˝ oo˗.
10 Ma´ ga˗lla˗nää` dsa⁻ he˝
cha´neh˗ kih³ jʉʉ´ hløø˝, ga˗jëëy³
ma⁻jä³ go⁻te˜ kih³ moz˜ kyąąy³ hi⁻
ma´ dsaah´ he˝.

Ga˗mi˗jii̱h` Jesús jąą⁻ jo⁻ñʉʉh˝
dsa⁻më˝ hnɨɨ˝

11 Ma⁻ngëë˝ he⁻ ją⁻, ga˗he³ Jesús
jwë¹ ngoo³ ta˗ jee´ jwɨɨ⁻ he⁻ chęę⁻
Naín, kyąąyh´ discípulo kyąąy³ hi˗
jwëë˝ jwërte dsa⁻ ga˗jmee´ ko⁻jøh˝
kyąąyh´. 12 Lä˗ ma´ ga˗tëëy˝ chʉʉh´
jwɨɨ⁻ ją⁻, ga˗jęęy¹ dsa⁻ hi⁻ ga˗nää³
ga˗hąą` jąą⁻ hlɨɨ˝ hi⁻ ma´ ląą¹ jąą⁻
gyʉʉ⁻ koo⁻ mëë¹ kyąą³ jąą⁻ dsa⁻më˝
hnɨɨ˝. Hi˗ jwëë˝ jwërte dsa⁻ hi⁻
chąą⁻ jee´ ją⁻ ma´ jmee˗ ko⁻jøh˝
kyąąyh´. 13 Ma´ ga˗jëë³ Dsa⁻jøøh¹
jnän` dsa⁻më˝ he˝, ga˗lä˗ñih˝ dsëy³
kiyh³ mah³ ga˗sɨɨyh˗:
—Ta˗ hooh`.
14 Lä˗chąh˝ ją⁻ ngoo³ Jesús chʉh˗
kih³ dsa⁻ hi⁻ ma´ kyę⁻ goo˝ mah³
ga˗soøyh³. He⁻ją⁻ ga˗noo⁻ dsa⁻ hi⁻
ma´jąąh˗ hlɨɨ˝ he˝. Ją⁻ga´ ga˗jäh˝ Jesús
sɨɨh˗ hlɨɨ˝ he˝:

—Chih⁻mäh³, jnä˝ hlëëhn´ hne⁻.
Noo⁻.
15 Lä˗chąh˝ ją⁻, ga˗gya⁻ chih⁻
hi⁻ ma´ na⁻jʉʉ´ he˝ mah³ ga˗løøy³
hlëëyh˗. Ją⁻ga´ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗
chooy¹:
—Hii̱⁻ la⁻ chih⁻ kyąąh³.
16 Lä˗jëë˗ ba´ ga˗lä˗goh˗. Ga˗løøy³
jmeey˗ jʉʉh⁻ kih¹ Dio, ma´ jäyh˝:
—He⁻ ba´ che⁻ jøøh¹ hi⁻ ngëë˜
juu¹ kih³ Dio hi⁻ ma⁻ya⁻hëë˜ jee´
jnän`la⁻.
Hi˗ ma´ jäyh˝ lä˗la⁻ ka⁻läh˝:
—Ma⁻ja˜ Dio kway˗ be˝ kih³ dsa⁻
kyąąy³.
17 Ga˗hɨɨ˝ jwërte juu¹ kih³ Jesús
lä˗kąą⁻ hwa³ Judea kyąąh´ jwɨɨ⁻ he⁻
tääh´ lä˗ku´ lä˗jii̱³ jee´ ją⁻.

Ga˗chęę³ Jwąą˜ dsa⁻ kyąąy³
na´hlëëyh´ kyąąh´ Jesús
(Mt. 11:2-19)

18 Lä˗jë˗ juu¹ la⁻ ga˗nuu˝ Jwąą˜
ga˗jmeeh³ discípulo kyąąy³. He⁻ją⁻
ga˗tëëyh³ ʉʉ³ discípulo. 19 Ga˗chęęy³
kih³ Jesús mah³ na´ngɨɨy´ juu¹ kiyh³:
—¿Che´ hne⁻ he˝ hi⁻ nøø˝ juu¹ jä˗
o che´ jąą´ jnääh³ jñah˝?
20 Lä˗koo⁻ ma´ ga˗lla˗nää³ dsa⁻
he˝ jee´ ma´ gya¹ Jesús, ga˗sɨɨyh˗:
—Jwąą˜ hi⁻ ma´ choo˜ jmɨɨ⁻
ma⁻chęęy³ jnääh¹ mah³ ngɨɨ´ jnääh³
juu¹ kyah³: “¿Che´ hne⁻ he˝ hi⁻ nøø˝
juu¹ jä˗ o che´ jąą´ jnääh³ jñah˝?”
21 Ją⁻ba´ hor˜ ją⁻ ga˗mi˗hląą˝
Jesús jwëë˝ dsa⁻dsaah´, dsa⁻ hi⁻
ma´ jëë˜ wɨɨ˝ kih³ na⁻ku´ na⁻ngɨɨ¹
dsoo´, dsa⁻ hi⁻ ma´ kyę⁻ jmɨ⁻lle˝
hlɨɨh¹. Hi˗ ga˗näy³ mɨ ¹në´ jwëë˝
dsa⁻tʉʉ´. 22 Ją⁻ga´ ga˗jęęh⁻ Jesús
juu¹ kih³ hi⁻ ga˗chęę³ Jwąą˜ he˝,
ga˗sɨɨyh˗:
—Go⁻nää´hnäh˝, mah³ go⁻jmeeh`
juu¹ kih³ Jwąą˜ lä˗jë˗ he⁻ ma⁻nʉʉh⁻
hnäh˝ hi˗ lä˗jë˗ he⁻ ma⁻jëëh` hnäh˝
la⁻. Hi⁻ tʉʉ´ ma⁻jëëy˜ ba´, hi⁻ jluuh´
ma⁻ga˗nääy´ ba´, ma⁻hląą´ ba´ hi⁻
ma´ dsaah´ dsoo´ hmih³ høø˜, hi⁻
gwɨɨ` ma⁻nuuy⁻ ba´, hi⁻ ma⁻jʉʉ˗
ma⁻lä⁻jii̱yh` ba´, hi˗ hi⁻ tä⁻ñee˝

ma⁻nuu⁻ bih¹ ju'hmëë˝. 23 Llu¹ la¹
kih¹ hi̱⁻ sa̱⁻ jmee̱⁻ to̱¹ dsë¹ kwa̱a̱t̃⁻
kiṉ⁻ —ga̱⁻jäh˝ Jesús siiyẖ⁻.
24 Lä̱⁻ko̱o̱⁻ ma´ ga̱⁻nää̀ discípulo
kya̱a̱¹ Jwa̱a̱⁻ he˝, ga̱⁻løø¹ Jesús
hlëëh̃ dsa⁻ kih¹ Jwa̱a̱⁻ mah¹
lä⁻dsooh̃ dsëy¹ ha⁻ lä̱⁻ ma´ la̱a̱y¹,
ga̱⁻jäyh˝:
—¿Ha⁻ lä̱⁻ la̱a̱¹ hi̱⁻ na´jëëh̀ hnäh˝
ma´ na´nääh¹ hnäh˝ jee´ oo̱⁻ hwa¹
kii̱⁻? ¿Che´ ma´ la̱a̱y¹ lä̱⁻ko̱h˝
hma⁻tah⁻ he⁻ gwa⁻gya̱a̱ lle˝?
25 ¿Cher´mah¹ sa̱⁻ la̱a̱y¹ lä̱⁻ja̱⁻ hi̱⁻
na´jëëh̀ hnäh˝, ha⁻ ba´ lä̱⁻ la̱a̱y¹
ja̱⁻? ¿Che´ ma´ la̱a̱¹ ja̱a̱⁻ dsa⁻ñuuh⁻
hi̱⁻ ma´ kë̱h⁻ hmiih⁻ llu¹? Ñe´ ba´
jne´, lä̱⁻jëë̱⁻ hi̱⁻ kë̱h⁻ hmiih⁻ llu¹, hi̱⁻
tä̱ä̱h´ llu¹, hi̱⁻ he˝ tä̱ä̱h´ cha´neẖ⁻ kih¹
rey ba´. 26 He⁻ja̱⁻, ¿hee⁻ ba´ la̱a̱¹ hi̱⁻
na´jëëh̀ hnäh˝? ¿Che´ la̱a̱¹ ja̱a̱⁻ hi̱⁻
ngëë̃ juu¹ kih¹ Dio? Jnä˝ jwëëhñ
hnäh˝ la̱a̱y¹ ba´. Hi̱⁻ ma̱⁻ra̱⁻ he⁻ la̱a̱y¹
jøøh¹ ga´ lä̱⁻ko̱h˝ ga´ jñah˝ hi̱⁻ ma´
ngëë̃ juu¹ kih¹ Dio. 27 Jëëh˝, Jwa̱a̱⁻
he˝ hi̱⁻ na⁻siii̱⁻ kih¹ lä̱⁻la⁻:
Che̱eṉ⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ dsa⁻kwa̱⁻ juu¹ kiṉ⁻.
Hi̱⁻ he˝ dsoo¹ ta̱⁻ cha´nëh´ mah¹
mi⁻lluy¹ jwë¹ kyah¹.
28 'Ma⁻ra̱⁻ ju¹dsoo˝ jwëëhñ
hnäh˝. Jee´ kih¹ lä̱⁻jëë̱⁻ hi̱⁻
ga̱⁻lä̱⁻cha̱a̱⁻ kih¹ dsa⁻më˝, sa̱⁻ cha̱a̱⁻
hi̱⁻ ngëë̃ juu¹ kih¹ Dio hi̱⁻ jøøh¹
ga´ lä̱⁻ko̱h˝ ga´ Jwa̱a̱⁻ hi̱⁻ ma´ choõ
jmii̱⁻. Pero hi̱⁻ la̱a̱¹ mäh¹ ga´ kih¹
gyuuh¹ ya̱⁻jwii̱¹, hi̱⁻ he˝ jøøh¹ ga´
lä̱⁻ko̱h˝ ga´ Jwa̱a̱⁻.
29 Lä̱⁻jëë̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ ga̱⁻nuu˝
kih¹ Jwa̱a̱⁻ lä̱⁻kye̱⁻ hi̱⁻ ma´ ko̱o̱¹
ku´siih⁻ ga̱⁻jmee˝ dsoo˝ dsë¹ kih¹
Dio, ga̱⁻hee̱yh⁻ sa̱a̱y̱⁻ jmii̱⁻ lä̱⁻ko̱o̱⁻
ga̱⁻jäh˝ Jwa̱a̱⁻. 30 Pero dsa⁻
fariseo kya̱a̱h´ dsa⁻ hi̱⁻ kyuuh̃ ley
ga̱⁻jmeey˝ ta̱⁻ koo˝ ba´ he⁻ ma´ jmee¹
Dio kiyh¹. Sa̱⁻ ga̱⁻lä̱⁻hnøøy¹ ma´
sa̱a̱y̱⁻ jmii̱⁻.
31 Mah¹ ga̱⁻jäh˝ Dsa⁻jøøh¹ jnäǹ:
—Jee´ la⁻ jwëëhñ hnäh˝ ha⁻ lä̱⁻
la̱a̱¹ dsa⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ na¹. Lä̱⁻la⁻ ba´
la̱a̱y¹. 32 Dsa⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ na¹ cha̱a̱yh⁻
miih⁻ lä̱⁻ko̱h˝ chih⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱h´
je´hmooh´ hi̱⁻ tooh̃ miih´ kya̱a̱h´
dsa⁻kya̱a̱yh´. Jäyh˝: "Ma⁻juu´
jnääh¹ su̱⁻ he⁻ jmee̱⁻ jëë̱⁻ hoh˝
hnäh˝ kya̱a̱h´ luu˝ hma⁻ta⁻ pero
sa̱⁻ ga̱⁻hiih˝ hnäh˝ ma´ jmeeh¹ hnäh˝
ja̱´. Ma⁻hä´ jnääh¹ su̱⁻ he⁻ ti⁻meeh⁻
dsë¹, ni̱⁻ lä̱⁻ja̱⁻ sa̱⁻ ma⁻hooh´ hnäh˝",
jäh˝ chih⁻ siiyẖ⁻ dsa⁻kya̱a̱yh´.
33 'Lä̱⁻ja̱⁻ ka⁻läh˝ jmee̱⁻ dsa⁻
hi̱⁻ cha̱a̱⁻ na¹. Jëëh˝, ja¹ Jwa̱a̱⁻
hi̱⁻ ga̱⁻kuh⁻ ga̱⁻hi̱h¹ miih⁻ go⁻te¹
mah¹ ga̱⁻jäh˝ dsa⁻ kiyh¹: "Kye̱y⁻
jmii⁻lle˝ hliih¹." 34 Lä̱⁻ja̱⁻ ka⁻läh˝,
ja¹ Hi̱⁻ga̱⁻lë̱ë̱¹ngo¹ la⁻ hi̱⁻ kuh⁻hi̱h̃
na´tee̱ kih¹ mah¹ jäh˝ dsa⁻ kiyh¹:
"Jla̱a̱y´ ngëë¹, mah¹ lla´he̱eyh⁻
ka⁻läh˝. Jwa̱yh˝ kya̱a̱h´ lä̱⁻jëë̱⁻ hi̱⁻
ko̱o̱¹ ku´siih⁻, hi̱⁻ la̱a̱y¹ ome⁻ kya̱a̱¹
dsa⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻", jäh˝ dsa⁻
hi̱⁻ cha̱a̱⁻ na¹. 35 Pero kya̱a̱h´ he⁻
jmee̱⁻ Dio, lii̱⁻ llu¹ ba´ huu´dsë⁻ kiyh¹
—ga̱⁻jäh˝ Jesús.

Ga̱⁻kuh⁻ ga̱⁻hi̱h¹ Jesús cha´neẖ⁻ kih¹ Simón, ja̱a̱⁻ dsa⁻ fariseo

36 Ga̱⁻chuu̱˝ ja̱a̱⁻ fariseo kya̱a̱h´
Jesús mah¹ dsooy¹ cha´neẖ⁻ kiyh¹,
dsa⁻kuẖ⁻ dsa⁻hi̱yẖ⁻ kya̱a̱yh´. Lä̱⁻
ma´ ga̱⁻hey¹ cha´neẖ⁻ kih¹ fariseo
he˝, ga̱⁻gyay⁻ në´ mes̃. 37 Hi̱⁻
ja̱⁻ba´ jee´ jwii̱⁻ ja̱⁻, ma´ cha̱a̱⁻
ja̱a̱⁻ dsa⁻më˝ hi̱⁻ ma´ ka̱a̱h̃ wa´
hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻. Pero lä̱⁻ko̱o̱⁻ ma´
ga̱⁻nuuy˝ he⁻ gya¹ Jesús kuh⁻hi̱h̃
kya̱a̱h´ fariseo he˝, he⁻ja̱⁻ ngooy¹
jee´ ja̱⁻, ma´ kye̱y⁻ ko̱o̱⁻ së¹ jmii̱⁻
mi⁻jwii̱⁻. 38 Ga̱⁻llooy¹ hooyh̃ huu´
tii´ Jesús, lä̱⁻jii̱h¹ ga̱⁻lä̱⁻gyuh˝ tii´
Jesús kya̱a̱h´ jmii̱⁻ he⁻ ga̱⁻tuu̱⁻ mii
¹nëy´. Ga̱⁻mi̱⁻ki̱yh˝ kya̱a̱h´ jñu⁻
lley´. Ja̱⁻ga´ ga̱⁻chu̱yh˝ tii´ Jesús
mah¹ ga̱⁻huuy¹ jmii̱⁻ mi⁻jwii̱⁻.
39 Ma´ ga̱⁻jëë¹ fariseo lä̱⁻ko̱o̱⁻ jmee̱⁻
dsa⁻më˝ he˝, ma´ jmeey̱⁻ huu´dsë⁻:
"Wa´ra⁻ jäh˝ kih¹ Jesús la̱a̱¹ ja̱a̱⁻ hi̱⁻
ngëë̃ juu¹ kih¹ Dio, lä̱⁻liiyh⁻ ha⁻
lä̱⁻ la̱a̱¹ dsa⁻më˝ hi̱⁻ gya¹ chu⁻bë̃
tiiy´. Che´ sa̱⁻ ñey⁻, he⁻ hliih¹ jmah¹

ba´ jmee̱ dsa¯mëˇ na¯”, ma´ la̱a̱yˇ.
40 Ja̱¯ga´ ga̱jäh´ Jesús sɨɨyẖ:
—Cha¯ ko̱o̱¯ mɨˈjuuˌ he¯ jwëë̱hn˜
hne¯, Simón.
—Chiih´ jnäˇ, Ta¯jwohˌ —ga̱jäh´
Simón.
41 Mahˌ ga̱jäh´ Jesús sɨɨyẖ:
—Ju̱ˌ dsa¯ ma´ ää̱¯ kihˈ hi̱¯ cha¯
kuu´. Ja̱a̱¯ hi̱¯ heˇ, ma´ ää̱¯ hña´
hña¯looˇ kuu´. Hi̱¯ jñahˇ heˇ ma´
ää̱¯ to̱̱lo̱gyaˇ. 42 Sa̱ ma´ cha¯ he¯
kya̱a̱h´ ma´ mi¯hmaah` dsa¯ heˇ.
Hi̱hˌ dsa¯ cha¯ kuu´ heˇ ga̱jneyˇ
lä̱ja̱¯ ba´ kwa̱a̱t˜ kihˌ lä̱u̱u̱´. Jäh´ da´
ko̱o̱¯. ¿Hi̱i̱¯ ja̱a̱¯ jee´ lä̱u̱u̱´, hnääyˌ
cha¯ga´miih¯ dsa¯ cha¯ kuu´ heˇ?
43 Ga̱jäh´ Simón:
—Go¯ la̱a̱ṉ hi̱¯ ma´ ää̱¯
cha¯ga´miih¯ kuu´ kiyhˈ.
—He¯ dsooˇ na¯ kyahˌ —ga̱jäh´
Jesús.
44 Ja̱¯ga´ ga̱je̱e̱h¯ Jesús hñɨiˇ,
ga̱jëë̱yˌ dsa¯mëˇ heˇ, mahˌ ga̱sɨɨyẖ
Simón:
—Jɨɨh` da´ nëh´ mahˌ jëë̱` dsa¯mëˇ
la¯. Lä̱ko̱o̱¯ ma¯hen˜ cha´neẖ
kyahˌ, sa̱ ma¯kwëëh` jnäˇ jmɨɨ¯
he¯ ma´ jñɨiˇ tɨɨṉ. Pero dsa¯mëˇ
la¯, ma¯huuyˌ jmɨɨ¯ he¯ haa´
mɨ´nëyˇ mahˌ ma¯cheyˌ kya̱a̱h´
jñu¯ lleyˇ. 45 Hne¯ sa̱ ma¯chɨ̱h´
kiṉ. Pero dsa¯mëˇ la¯, lä̱jɨɨhˈ
ma´ ga̱heyˌ cha´neẖ la¯, sa̱ ma´
tɨy˜ chɨ̱yẖ tɨɨṉ. 46 Sa̱ ma¯huuẖ
aceit ka´lleṉ. Pero dsa¯mëˇ la¯,
ma¯huuyˌ jmɨɨ¯ mi¯jwɨɨ¯ ma¯tɨɨṉ.
47 He¯ja̱¯ jwëë̱hn˜ hne¯. Ma̱ke̱
ma¯jmeeyˇ cha¯miih¯ dso´kye¯,
ma¯na¯che´ ba´, jëëhˇ cha¯miih¯
ma¯lä¯hnääyˌ jnäˇ. Pero ja̱a̱¯ hi̱¯
ma´ ää̱¯ miih¯, miih¯ go¯te˜ ba´
hnääy ˈ hi̱¯ ma¯jmeeˇ jøh¯ dsëˌ
kiyhˌ.
48 He¯ja̱¯ ga̱jäh´ Jesús sɨɨẖ
dsa¯mëˇ heˇ:
—Ma¯na¯che´ ba´ dso´kye¯ kyahˌ.
49 Jñahˇ hi̱¯ ma´ na¯teeh´
kya̱a̱yˈ, ga̱løøyˌ ngɨɨy̱ juuˈ kihˌ
dsa¯kya̱a̱yh´:
—¿Hee¯ la̱a̱ˌ dsa¯ na¯, che´
lä̱kye̱¯ dso´kye¯ kihˌ dsa̱ chey˜?
50 Pero ga̱jäh´ Jesús sɨɨẖ dsa¯mëˇ
heˇ:
—Kihˌ he¯ ma¯lä¯dsooˇ hohˇ,
ma¯la̱a̱hˇ hne¯ kihˌ dso´kye¯.
Gwa̱a̱h¯ ba´ hne¯ lluˌ.

8

Ma´ cha̱a̱¯ dsa¯mëˇ hi̱¯ ma´ jmee̱ ta´heˈ kihˌ Jesús

1 Ma¯ngëëˇ he¯ ja̱¯, ngooˌ Jesús
lä̱ka̱a̱¯ jwɨɨ¯ kaah´ jwɨɨ¯ mäh¯
na´kway¯ juˈhmëëˇ, ga̱hlë̱ë̱yhˌ
dsa¯ lä̱ko̱o̱¯ jää̱ Dio dsa¯ lä̱hiẖ
kihˌ. Hi̱ lä̱jë̱ë̱ gya̱tu̱u̱ˇ apóstole
ma´ jmee̱ ko̱¯jøh´ kya̱a̱yh´. 2 Hi̱
ma´ jmee̱ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ Jesús
ko̱¯llaa̱´ dsa¯mëˇ hi̱¯ ga̱hwë̱ë̱y¯
jmɨ¯lleˇ hlɨɨhˈ kihˌ, kya̱a̱h´ hi̱¯ ma´
dsaah´ ka¯läh´. Jee´ kihˈ dsa¯mëˇ
heˇ ma´ hä̱ä̱´ María hi̱¯ ma´ tëëyh˜
Magdalena, hi̱¯ ma´ jää̱ gye̱e̱ˌ
jmɨ¯lleˇ hlɨɨhˈ. 3 Ma´ hä̱ä̱´ Juana
ka¯läh´, hi̱ ma´ hä̱ä̱´ mëˇ Chusa.
Chusa heˇ ma´ kye̱¯ miih¯ ta´ kihˈ
Herode. Hi̱ ma´ hä̱ä̱´ Susana,
kya̱a̱h´ jwë̱ë̱ˇ ga´ dsa¯mëˇ hi̱¯ ma´
jmee̱ ta´heˌ kihˌ Jesús.

Juuˈ na¯hmää´ lä̱ko̱o̱¯ laˌ kihˌ
dsa¯ hi̱¯ jñee˜ mɨˈju̱¯
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Jwë̱ë̱ˇ jwërte dsa¯ hi̱¯ ya̱nääˌ
lä̱ka̱a̱¯ jee´ jwɨɨ¯ kihˌ, hi̱¯ ga̱ku̱hˌ
jee´ ma´ chehˈ Jesús. He¯ja̱¯
ga̱sɨɨyẖ kya̱a̱h´ juuˈ na¯hmää´ la¯:
5 —Ja̱a̱¯ dsa¯ ngooˌ ga̱jñee` mɨ
ˈju̱¯. Jee´ ngooyˈ jñeey˜ mɨ ˈju̱¯
ja̱¯, ga̱sa̱a̱ˌ miih¯ cha´jwëˌ. Ma´
ga̱ngëëˇ dsa¯, ga̱heeˇ ga̱soyhˌ kihˌ
mɨˈju̱¯ ja̱¯, hi̱ ga̱jña̱a̱ˌ ta̱ˈ hi̱¯ hë̱ë̱¯
gyɨɨhˈ ga̱kuyh¯. 6 Jyohˇ mɨ ˈju̱¯
ga̱sa̱a̱ˌ nëˇ gwaah´ he¯ nøøˇ miih¯
nëˇ ku̱u̱´. Ga̱hya¯ ba´ mɨ ˈju̱¯ ja̱¯,
pero cha̱h´ ba´ ga̱lä̱ki̱i̱ kihˌ he¯
sa̱ gyɨhˇ gwaah´ ja̱¯. 7 Hi̱ jyohˇ
ka¯läh´ mɨ ˈju̱¯ ga̱sa̱a̱ˌ jee´ chaahˈ
to̱o̱ˇ. Ga̱kwa̱a̱ˌ ga´ chaahˈ to̱o̱ˇ
ja̱¯, he¯ja̱¯ ga̱u̱u̱¯ chaahˈ kihˌ jee´

na´tǫǫ´. 8 Hi˜ jyoh´ mɨ ˈjṵ˜ ja̱˜,
ga˜sa̱a̱ˡ jee´ laˡ hwaˡ jmahˡ, he˜ ja̱˜
ba´ ga˜hɨɨ´, ga˜kwa´ hña˜loo´ mɨɨ ˈ
lä˜kǫǫ˜ chaahˡ.
Ma´ ga˜dsa̱a̱ˡ juuˡ he˜ ma´ kway˜
ja̱˜, ga˜hlëëyh´ kǫǫ˜ kḭ˜ga̱a̱˜,
ga˜jäyh´:
—Hḭ˜ hnøøˡ he̱e̱h˜ juuˡ la˜, wa´
he̱e̱yh˜.
9 He˜ja̱˜ ga˜ngɨɨ´ discípulo juuˡ
kiyhˡ ga˜sɨɨyh˜:
—¿Hee˜ hnøøˡ jäh˜ juuˡ na˜hmää´
he˜ ma˜kwah´ na˜?
10 He˜ja̱˜ ga˜jäyh´:
—Hnäh´ ba´ na˜ngëhˡ hnäh´ jwëˡ
lä˜kyṵṵh˜ hnäh´ ha˜ lä˜ jä̱ä̱ˡ Dio
hnäh´ lä˜hih˜ kihˡ, he˜ sa˜ ma´
kyṵṵh˜ dsa˜ jä̱ä̱ˡ. Pero hḭ˜ jñahˡ,
hlëëhn´ kya̱a̱h´ juuˡ na˜hmää´ ba´.
Lä˜ja̱˜, ma˜ke˜ he˜ ga´ jëëy˜, sa˜
lä˜jnä´ kiyhˡ. Hi˜ ma˜ke˜ nuuy˜, ni˜
lä˜ja̱˜ sa˜ lä˜ngëëy´.

Ga˜jmeehˡ Jesús juuˡ he˜ hnøøˡ jäh˜ juuˡ na˜hmää´ kihˡ hḭ˜ na´jñee´ mɨ ˈjṵ˜
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

11 ’Lä˜la˜ hnøøˡ jäh˜ juuˡ
na˜hmää´ ja̱˜. Mɨˈjṵ˜ ja̱˜ laˡ kwa̱a̱t˜
juuˡ kihˡ Dio. 12 Hi˜ mɨ ˈjṵ˜ he˜
ga˜sa̱a̱ˡ cha´jwëˡ, laˡ kwa̱a̱t˜ dsa˜ hḭ˜
ga˜nuu´ juuˡ kihˡ Dio. Mahˡ cha̱h´
ba´ gwa̱´ hḭ˜sa˜llṵˡ jñuuyh˜ juuˡ he˜
ma˜na˜jnää´ neh˜ tuh˜dsëyˡ. Mahˡ
sa˜ lä˜he̱ey´ juuˡ kihˡ Dio hi˜ lä˜ja̱˜
sa˜ lä̱ä̱y´ kihˡ dso´kye˜. 13 Hehˡ
mɨ ˈjṵ˜ he˜ ga˜sa̱a̱ˡ në´ gwaah´ he˜
nøø´ miih˜ në´ kṵṵ´. Lä˜ja̱˜ la̱a̱ˡ
dsa˜ hḭ˜ nuu˜ juuˡ kihˡ Dio. Jë̱ë̱˜
ba´ dsëy ˈ lä˜ ma´ to˜në´ ga˜nuuy´.
Hḭ˜ he´ la̱a̱ˡ lä˜kǫǫ˜ he˜ sa˜ cha˜
jmooˡ kihˡ. He̱eyh˜ kǫ˜hwëë´ juuˡ
kihˡ Dio. Pero wa´ra˜ jaˡ he˜ wɨɨ´
në´ kiyhˡ, be̱eyˡ Dio. 14 Hehˡ mɨ
ˈjṵ˜ he˜ ga˜sa̱a̱ˡ jee´ kihˡ chaahˡ
tǫǫ´ ja̱˜, lä˜ja̱˜ la̱a̱ˡ dsa˜ hḭ˜ nuu˜
juuˡ kihˡ Dio. Pero ma˜ miih˜
lä˜ja̱˜ ba´ dsa˜lä˜ǫǫy´ kihˡ Dio. Kihˡ
he˜ kye̱˜ gyihˡ hṵṵ´dsë˜ lä˜chay˜
kuu´, hi˜ tɨh˜ dsëyˡ lä˜jë˜ he˜ cha˜
jmɨ˜gyṵṵ˜ la˜. He˜ja̱˜ ni˜ miih˜
sa˜ ga˜jmää´ kiyhˡ hehˡ juuˡ he˜
ga˜nuuy´ ja̱˜. 15 Pero mɨ ˈjṵ˜ he˜
ga˜sa̱a̱ˡ hwaˡ llṵˡ, lä˜ja̱˜ la̱a̱ˡ dsa˜
hḭ˜ nuu˜ lä˜ka̱a̱˜ tuh˜dsëˡ, ngooˡ
bihˡ chǫǫyh˜ kǫǫ˜ hweh˜ juuˡ he˜
ga˜nuuy´ ja̱˜. He˜ja̱˜ ba´ ja̱˜ jmeeyˡ
cha˜miih˜ ta´ llṵˡ kihˡ he˜ kwëëh˜
dsëyˡ.

Juuˡ na˜hmää´ lä˜kǫǫ˜ laˡ kihˡ wa´je˜
(Mr. 4:21-25)

16 ’Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ hḭh˜ je˜ mahˡ
jlëyˡ kya̱a̱h´ kǫǫ˜ kyaah´, ni˜ sa˜
chiyhˡ neh˜ jḭḭ´. He˜ chiyhˡ jee´
ñii´ ba´ mahˡ lä˜jnä´ kihˡ lä˜jë̱ë̱˜ hḭ˜
dsa˜ta̱a̱h` cha´neh˜. 17 Lä˜jë˜ he˜
na˜hmää´, lloo˜ kǫǫ˜ jmɨɨ´ lä˜jnä´.
Hi˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ jnä´, laˡ kwa̱a̱t˜
lä˜jnä´. 18 Kye̱˜ da´ hnäh´ kwa̱a̱t˜
kihˡ juuˡ he˜ nuuh˜ hnäh´. Jëëh´,
lä˜jë̱ë̱˜ hḭ˜ ngëë´ miih˜, hḭ˜ he´
lä˜ngëë´ cha˜ga´miih˜. Lä˜jë̱ë̱˜ hḭ˜
jmee˜ ngëë´, lä˜kye̱˜ he˜ ja̱˜ lla̱a̱˜
ba´.

Øøh˜ Jesús kya̱a̱h´ chooyˡ
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 Ga˜lla˜näaˡ øøh˜ Jesús kya̱a̱h´
chooyˡ jee´ ma´ kway˜ juuˡ. Pero
sa˜ ga˜laˡ ma´ lla˜nääyˡ chṵh˜ kiyhˡ,
kihˡ he˜ ma´ tä̱ä̱h´ jwë̱ë̱´ dsa˜.
20 Ga˜heˡ ja̱a̱˜ hḭ˜ na´jmeeh´ juuˡ
kiyhˡ, ga˜jäyh´:
—Hḭḭ˜ maa` kya̱a̱hˡ kya̱a̱h´ øøhˡ
tä̱ä̱h´ ka´hne˜, hnøøyˡ jë̱ë̱yˡ hne˜.
21 He˜ja̱˜ ga˜je̱eyh˜ kihˡ dsa˜ he´,
ga˜sɨɨyh˜:
—Hḭ˜ nuu˜ juuˡ kihˡ Dio mahˡ
jmeey˜ heˡ, hḭ˜ he´ ba´ la̱a̱ ˈ maa`
kya̱a̱n˜, hḭ˜ he´ ba´ la̱a̱ˡ øøhnˡ.

Ga˜jmee´ Jesús hih˜ kihˡ lle´ mahˡ hɨɨˡ tii´
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Kǫǫ˜ jmɨɨ´ ja̱˜, ga˜heˡ Jesús
neh˜ kǫǫ˜ na´moo´ kya̱a̱h´ discípulo
kya̱a̱yˡ mahˡ ga˜sɨɨyh˜:

—Wa´ hąąn´ ta˭ hngaah` kǫ¯tąą¯ jmɨ¯jʉʉh¯ la¯.

Mah˩ ga˭nääy˩. 23 Ta´kǫ¯jɨɨh˩ ga˭nääy˩ në´ jmɨɨ¯ jąą¯, ga˭gwɨɨ¯ Jesús. Ni˭ juu˩ ga´ sa˭ hii˴ ma´ ja˩ kǫǫ¯ lle˴ tä˴ në´ jmɨɨ¯ jąą¯. Ga˭hɨɨ˴ goo¯ jwërte kiyh˩ he¯ ma´ hmääyh˩ cha´jmɨɨ¯ jąą¯. 24 He¯jąą¯ ga˭chąąy˩ Jesús jee´ ma¯na¯gwɨɨy¯, ga˭jäyh˴:

—Ta¯jwoh˩, ta¯jwoh˩. Ngoo˩ ga˭jʉʉ˩ jne´ jee´ la¯.

Ma´ ga˭nooy¯, ga˭jmeey˴ hih˭ ga˭jä˴ tii´ lle˴, hi˭ ga˭jmeey˴ hih˭ kih˩ jmɨɨ¯ ka¯läh˴. Lä˭chąh˴ jąą¯ ga˭jä˴ tii´ go¯te˜.

25 —Miih¯ go¯te˜ ma¯lä¯dsoo˴ hoh˴ hnäh˴ —ga˭jäh˴ Jesús sɨɨyh˭ discípulo kyąąy˩.

Peer˭ ga˭lä˭goyh˭ hi˭ ga˭jëë˩ dsąyh˭. Mah˩ ma´ jäyh˴ sɨɨyh˭ dsa¯kyąąyh´:

—¿Hee¯ ląą˩ dsa¯ na¯ he¯ liyh˭ jmeey˩ hih˭ kih˩ lle˴ hi˭ jmeey˩ hih˭ kih˩ jmɨɨ¯, hi˭ lä˭jąą¯ nʉʉh´ kiyh˩ ka¯läh˴?

Dsa¯ hɨ¯ ma´ kyę¯ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ chęę¯ Legión

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 Jąą¯ga´ ga˭lla˭nääy˩ jee´ tąąh´ dsa¯ hɨ¯ chęę¯ gadareno. Hwa˩ kih˩ hɨ¯ he˴ jąą˭ ta˭ hngaah` jmɨɨ¯ kih˩ hwa˩ Galilea. 27 Ma´ ya˭hęę˩ Jesús neh˭ na´moo˴ jee´ la˩ cha´hoo˴ jmɨɨ¯ jąą¯, ja˩ jąą¯ dsa¯ hɨ¯ ma´ chąą¯ jee´ jwɨɨ¯ jąą¯ ga˭mi˭jęę˴. Ma¯lä˭hɨɨ` jøø˭ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ kiyh˩. Sa˭ cha¯ hmɨɨh¯ ma´ kę̈yh¯. Sa˭ ma´ gyay˩ cha´neh˭. Ma´ gyay˩ jee´ la˩ to¯høø¯ kih˩ hlɨɨ˴ ba´. 28 Lä˭kǫǫ¯ ma´ ga˭jęę̈y˩ Jesús, ga˭hooyh˩ kɨɨ¯ mah˩ ga˭jwąąy˩ hñiiy˴ cha´në´ Jesús, ga˭hlëëyh˴ kɨ¯gąą¯:

—¿Hee¯ hnooh¯ jmeeh˩ kin˭, Jesús, Jǫǫ˴ Dio hɨ¯ gya˩ gyʉʉh˩? Ta˭ jmee¯ hñaa¯ hoh˴, ta˭ jmeeh` jnä˴ —ga˭jäh˴ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴.

29 (Jëëh˴, ma¯ngëë˴ ma¯jmee˴ Jesús hih˭ kih˩ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴ jąąą˩, he¯ ya¯hęę̈y˩ kih˩ dsa¯ he˴. Ma¯lä¯hɨɨ` heeh˜ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴ wɨɨ˴. Ma˭ke˭ ma´ hñʉʉ˭ dsa¯ gooy¯ kyąąh´ caden˜ hi˭ ma´ gwëy˜ tɨɨy´ kyąąh´ jwɨ˴ hma¯ he¯ hë´ too¯, he¯ ma´ hnäy˜ ba´ jąą¯. Hi˭ ma´ jøø˭ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ kiyh˩ ta˭ hwa˩ kɨɨ˭ jee´ sa˭ kwa˭ ni˭ miih¯.) 30 He¯jąą¯ ga˭ngɨɨ˴ Jesús juu˩ kiyh˩:

—¿Hee¯ chęęh¯ hne¯?

—Jwęę̈˴ chęę¯ jnääh˩ —ga˭jäh˴ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴.

Ga˭jäyh˴ lä˭jąą¯ kih˩ he¯ ma´ ląą˩ jwęę̈˴ jwërte dsa¯ hlęęh˩ hɨ¯ ma´ tąąh´ tuh¯dsë˩ dsa¯ he˴. 31 Ga˭chʉʉy˴ kyąąh´ Jesús mah˩ sa˭ ma´ chęęy˩ cha´je¯. 32 Moh˴ jąą¯ ma´ tąąh´ kǫǫ¯ nää˩ ñe˩ ma´ kuh¯ nuu¯. He¯jąą¯ ga˭chʉʉ˴ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴ kyąąh´ Jesús mah˩ kway˩ jwë˩ dsa¯tąąyh` kih˩ ñe˩ he˴. Ga˭kwa˴ ba´ Jesús jwë˩. 33 Ga˭hwęę̈¯ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴ ga˭nääy˩ ga˭tąąyh` tuh¯dsë˩ ñe˩. Lä˭chąh˴ jąą¯ lä˭jęę̈˭ ñe˩ he˴ ga˭kyʉʉ˩. Ma´ ga˭tęę̈y˴ kǫǫ¯ lle´ hwa˩, kǫ¯dsoo˴ jwë˩ ba´ ga˭sąąy˩ lä˭ ga˭të˴ cha´jmɨɨ¯ jʉʉh¯. Jee´ jąą¯ ga˭jʉʉy˩ neh˭ jmɨɨ¯.

34 Dsa¯ hɨ¯ ma´ tąąh´ hąąą˜ ñe˩ he˴, ma´ ga˭jëëy˩ ga˭la˩ lä˭jąą¯, ga˭nääy` ko¯chih´ cha¯hɨɨy˭ na´jmeeyh´ juu˩ ta˭ jee´ jwɨɨ¯ hi˭ lä˭kąą¯ kih˩ hɨ¯ ma´ tąąh´ jee´ nuu¯ kih˩. 35 He¯jąą¯ ga˭hwęę̈¯ dsa¯ na´nää˩ na´jëëy¯ ha¯ lä˭ ga˭la˩. Lä˭kǫǫ¯ ma´ ga˭tęę̈˴ dsa¯ chʉh˭ kih˩ Jesús ga˭jëëy˩ dsa¯ hɨ¯ ga˭hwęę̈¯ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ kih˩ he˴. Ma´ gya˩ hʉʉ´ tɨɨ˴ Jesús, ma¯kyę̈yh´ hmɨɨh¯, hi˭ ma¯jąą˩ kiyh˩. He¯jąą¯ ga˭lä˭goh˭ lä˭jęę̈˭ dsa¯. 36 Dsa¯ hɨ¯ ga˭jëë˩, ga˭jmeeyh˩ juu˩ ha¯ lä˭ ga˭la˩ he¯ ga˭hląą˴ hɨ¯ ma´ kyę¯ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ he˴. 37 He¯jąą¯ lä˭jęę̈˭ dsa¯ gadareno ga˭chʉʉy˴ kyąąh´ Jesús mah˩ wa´ lląąyh˴ kih˩ ta˭ jee´ jyoh˴, jëëh˴ ma´ goyh˭ jwërte. He¯jąą¯ ga˭he˩ Jesús neh˭ na´moo˴ ngaah˩ bih˩. 38 Dsa¯ hɨ¯ ga˭hwęę̈¯ jmɨ¯lle˴ hlɨɨh˩ kih˩ he˴, ga˭chʉʉy˴ kyąąh´ Jesús mah˩ ma´ kway˩ jwë˩

ma´ dsooy¹ kyąąyh´. Pero Jesús
ga˗jmee˝ mada¯ kiyh¹, he¯ jąy¹ ba´.
Ga˗jäyh˝:
39 —Gwąąh¯ cha´neh˗ kyah¹.
Go¯jmeeh` juu¹ kih¹ dsa˗, ha¯ kǫǫ¯
sa˗ jʉʉh¯ he¯ ma¯jmee˝ Dio kyąąh´
hne¯.
He¯ją¯ ngaayh¹, ga˗lววy¹ jmeeyh˜
juu¹ lä˗kąą¯ jee´ jwɨɨ¯ ha¯ kǫh˝ sa˗
jʉʉh¯ he¯ ga˗jmee˝ Jesús kiyh¹.

Jǫ¯mɨɨ¯ Jairo kyąąh´ jąą¯ dsa¯më˝
hɨ¯ ma´ dsaah´
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)
40 Ma´ ga˗lloo¹ Jesús ta˗ hngaah`
kǫ¯tąą¯, peer˗ jwëë˝ dsa¯ ma´
tąąh´ jąąy˜ he¯ją¯ ga˗hęęh¯ dsih˝
lä˗kąą¯ tuh¯dsë¹. 41 Jee´ ją¯ ga˗lloo¹
jąą¯ dsa¯ñʉʉh¯ hɨ¯ chęę¯ Jairo
hɨ¯ ma´ ląą¹ ta´ kih¹ gwah˗. Dsa¯
he˝ ga˗jʉʉh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús,
ga˗chʉʉy˝ kyąąh´ mah¹ dsooy¹
cha´neh˗ kiyh¹. 42 Ma´ chąą¯ jąą¯
jǫ¯mɨɨy¯ hɨ¯ ma´ ląą¹ gyʉʉ¯ kǫǫ¯
mëë¹ kyąąy¹. Chih¯më˝ he˝ ma´ hąą´
kǫǫ¯ gya˗tǫ˝ jɨ¯ñe¯. Hɨ¯ he˝ na¯
kyąą¹ ngoo¹ ga˗jʉʉ¹.
Jee´ hąą´ Jesús jwë¹ ngoo¹ kyąąh´
Jairo, peer˗ na¯ląą˜ na¯jlęę˜ bih¹
dsa¯, jëëh˝ jwęę˝ jwërte dsa¯ hɨ¯
ga˗nää¹ kyąąyh´. 43 Jee´ kih¹ dsa¯
he˝ ma´ hąą´ jąą¯ dsa¯më˝ hɨ¯
ma¯hya¯ gya˗tǫ˝ jɨ¯ñe¯ dsaah´
dsoo´ kih¹. Dsa¯më˝ he˝ ga˗mi˗lla¯
lä˗jë˗ go¯te¹ he¯ ma´ cha¯ kiyh¹,
ga˗hęęy¹ kyąąh´ të˗më˜. Pero ni˗
jąą¯ të˗më˜ sa˗ ga˗lɨh¹ ma´ jmee¹
më˜ kiyh¹. 44 Ga˗llooy¹ ta˗ ka´luu´
Jesús mah¹ ga˗sʉy¹ miih¯ cha´gooy¯
cha´hoo´ sa´hmɨɨh¯ kiyh¹. Lä˗chąh˝
ją¯ ga˗hna˝ he¯ ma´ jëëy˜ dsoo´
kiyh¹. 45 He¯ją¯ ga˗jäh˝ Jesús:
—¿Hɨɨ¯ na¯ hɨ¯ ma¯sʉ¹ cha´hoo´
sa´hmɨɨh¯ kin˗?
Pero ni˗ jąą¯ sa˗ ga˗bąąh¯ hñii´.
He¯ją¯ ga˗jäh˝ Pee´ kyąąh´ lä˗jęę˗
dsa¯kyąąyh´:
—Ta¯jwoh¹, jwęę˝ dsa¯ hɨ¯
dsa¯kya¯ dsa¯jnaah¹ hne¯ mah¹
jwah˝: “¿Hɨɨ¯ na¯ ma¯sʉ¹ cha´hoo´
sa´hmɨɨh¯ kin˗?”
46 He¯ją¯ ga˗jäh˝ Jesús:
—Chąą¯ jąą¯ hɨ¯ ma¯sʉ¹
sa´hmɨɨh¯ kin˗. Jëëh˝ ma¯lä¯liihn¯
heh¹ be˝ kin˗ ma¯mi¯hląą˝ jąą¯
dsa¯.
47 Ma´ ga˗lä˗jnää˝ dsa¯më˝ he˝,
goh˗ bih¹ ngooy¹ na´jʉʉyh´ jnëy´
cha´në´ Jesús. Ga˗jmeeyh¹ juu¹
cha´në´ lä˗jęę˗ dsa¯, he¯ kih¹ ją¯ he¯
ga˗tęęy˝ cha´hoo´ hmɨɨh¯ kih¹ Jesús.
Hi˗ ga˗jmeeyh¹ juu¹ he¯ ga˗ją¹ kiyh¹
lä˗chąh˝ ją¯. 48 He¯ją¯ ga˗jäh˝ Jesús
sɨɨyh˗:
—Ma¯hląąh˝ ba´ hne¯ he¯ ma´
dsąąh´, lä˗llu¹ he¯ ma¯lä¯dsoo˝
hoh˝. Gwąąh¯ ba´ hne¯ kyah¹
lä˗kąą¯ tuh¯hoh˝.
49 Lä˗ ma¯cheh¹ ba´ Jesús hlëëh˗,
ma´ ga˗lloo¹ jąą¯ moz˜ kyąą¹ hɨ¯ ma´
ląą¹ ta´ kih¹ gwah˗, mah¹ ga˗jmeeyh¹
juu¹ kih¹ Jairo, ga˗sɨɨyh˗:
—Ma¯jʉʉ˗ ba´ gyʉʉ¯ më˝ kyąąh¹.
Mo˗to˗ kwa¯ ga´ ta´ kih¹ Ta¯jwoh¹
na¯.
50 Ma´ ga˗nuu˝ Jesús juu¹ he¯
ma¯kyę¯ dsa¯ he˝, ga˗sɨɨyh˗ Jairo:
—Ta˗ ką¯ hʉʉ´dsë¯. Jmee´ dsoo˝
hoh˝ ba´. Mah¹ jëëh¹ lä˗jɨɨh´ ba´
chih¯më˝ kyąąh¹.
51 Ma´ ga˗he¹ Jesús cha´neh˗
kih¹ Jairo, sa˗ ga˗kway˝ jwë¹ ma´
dsa¯tąąh` jñah˝ dsa¯. Ma˗la˗
Pee´ kyąąh´ Jacobo kyąąh´ Jwąą¯
hi˗ kyąąh´ cho¹jmii¯ chih¯më˝
hɨ¯ ma¯na¯jʉʉ´ he˝ ba´ ga˗tąąh`.
52 Ga˗lä˗jęę¯ ba´ hɨ¯ tąąh´ jee´ ją¯ ma´
kɨ¯hooh˜ kih¹ chih¯më˝ he˝. He¯ją¯
ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:
—Ta˗ hooh` hnäh˝. Chih¯më˝ na¯
sa˗ na¯jʉʉy´, he¯ na¯gwɨɨy¯ ba´ na¯.
53 Ga˗mi˗kwąh¹ ba´ dsa¯ kih¹
Jesús ma´ ga˗nuuy˝ juu¹ ją¯. Jëëh˝,
ñe¯ bih¹ he¯ ma´ na¯jʉʉ´ go¯te˜
ba´ chih¯më˝ he˝. 54 Mah¹ ga˗sǫǫh¹
Jesús goo¯ chih¯më˝ he˝, ga˗hlëëyh˝
kɨ¯gąą¯, ga˗jäyh˝:
—Chih¯më˝, noo¯.

55 He⁻ja̱⁻ joh¹ ka⁻läh´ jmɨ⁻lle´
kiyh¹. Lä⁺cha̱h´ ja̱⁻ ga⁻lä⁺jɨ̱ɨ̱yh`,
mah¹ ga⁺nooy⁻. Ja̱⁻ga´ ga⁺jmee´
Jesús mada⁻ kwëëyh¹ he⁻ kuyh⁺.
56 Peer⁺ ga⁺jëë¹ dsa̱h⁺ cho¹jmii⁻
chih⁻më´ he´. Hi⁺ ga⁺jmee´ Jesús
mada⁻ mah¹ sa⁺ kooyh¹ juu¹ kya̱a̱h´
ni⁺ ja̱a̱⁻ he⁻ ga⁺la¹ lä⁺ja̱⁻.

9

Ga⁺che̱e̱¹ Jesús lä⁺je̱e̱⁺ gya⁺tu̱u̱´
na´kwa⁻ juu¹
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

1 Ga⁺jøøh⁻ Jesús lä⁺je̱e̱⁺ discípulo
kya̱a̱y¹, ga⁺kwëëyh¹ be´ mah¹ jmeey¹
hih⁺ hwe̱e̱⁺ hɨ̱⁻sa⁺llu̱¹ hɨ̱⁻ jmeeh⁺
dsa⁻ hi⁺ ga⁺kwëëyh¹ be´ mah¹
mi⁻hla̱a̱y´ dsa⁻dsaah´. 2 Ga⁺che̱ey¹
mah¹ dsa⁻kway⁺ juu¹ ha⁻ lä⁺ ja̱a̱⁺
Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih¹, hi⁺ lä⁺kye̱⁻
he⁻ mi⁻hla̱a̱y´ dsa⁻dsaah´. 3 Ga⁺jäh´
Jesús sɨɨh⁺ lä⁺je̱e̱⁺:

—Ta⁺ ka̱⁻ hnäh´ ni⁺ miih⁻ kih¹
cha´jwë¹. Ta⁺ ka̱⁻ hnäh´ hma⁻hu⁻,
ta⁺ ka̱⁻ hnäh´ hmɨh⁻tuh⁻, ta⁺ ka̱⁻
hnäh´ he´ñiih⁻, ni⁺ kuu´, ni⁺ ta⁺
ka̱⁻ hnäh´ jyoh´ le̱e̱´ hmɨɨh⁻ kyah¹
hnäh´. 4 Wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ hne¹ jee´
lla⁻nää¹ hnäh´, ja̱⁻ go⁻ta̱a̱h´ hnäh´
ha⁻ ko̱o̱⁻ jɨ̱ɨ̱h¹ lä⁺he̱e̱h´ hnäh´ jee´ ja̱⁻.
5 Cher´mah¹ cha⁻ ko̱o̱⁻ jee´ jwɨɨ⁻ jee´
sa⁺ he̱eyh⁺ hnäh´, ja̱⁻ hwe̱e̱h⁻ hnäh´
go⁻te˜ jee´ ja̱⁻. Ja̱⁻ hlah´ hnäh´
wa´hløø⁻ he⁻ na⁻beh˜ tɨɨh´ hnäh´
mah¹ jmee¹ lii˜ he⁻ ma⁻la¹ kwa̱a̱t˜
kih¹ bih¹ ja̱⁻ —ga⁺jäh´ Jesús sɨɨyh⁺
discípulo kya̱a̱y¹.

6 Ja̱⁻ga´ ga⁺ta̱a̱yh` jwë¹, ga⁺nääy¹
lä⁺ko̱o̱⁻ lä⁺ko̱o̱⁻ jwɨɨ⁻ kway⁺
ju¹hmëë´ kih¹ Dio, ma⁺la⁺ mi⁻hla̱a̱y´
dsa⁻dsaah´ lä⁺ka̱a̱⁻ jee´ ga⁺nääy¹.

Herode ga⁺jmee´ hɨɨ´dsë⁻ he⁻
ma⁻lä⁻jɨ̱ɨ̱h`Jwa̱a̱⁻
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

7 Herode hɨ̱⁻ ma´ la̱a̱¹ lle´moh´,
ga⁺nuu´ lä⁺jë⁺ he⁻ ma´ jmee⁺ Jesús.
Sa⁺ ñey⁻ he⁻ hɨɨ´dsë⁻ ma´ jmeey¹,
jëëh´ ko̱⁻lla̱a̱´ ma´ jäh´ Jwa̱a̱⁻ ba´ he´
hɨ̱⁻ ma⁻lä⁻jɨ̱ɨ̱h`. 8 Hɨ̱⁻ jñah´ ko̱o̱⁻
nää¹ ma´ jäyh´: “Elía ba´ oo⁺ hɨ̱⁻
ma⁻hña̱a̱´.” Hi⁺ jñah´ ga´ ma´ jäh´:
“Go⁻ la̱a̱¹ ja̱a̱⁻ hɨ̱⁻ ga⁺ngëë¹ juu¹ kih¹
Dio llo´joo¹ ba´ na⁻ hɨ̱⁻ ma⁻lä⁻jɨ̱ɨ̱h`.”
9 He⁻ja̱⁻ ga⁺jmee´ Herode hɨɨ´dsë⁻:

—¿Ha⁻ lä⁺ja̱⁻? ¿Ja̱¹ jnä´ ga⁺jmeen¹
mada⁻ he⁻ ga⁺ku̱´ dsa⁻ lle´ Jwa̱a̱⁻?
¿Hɨ̱ɨ̱⁻ ba´ na⁻, hɨ̱⁻ nuun⁺ kih¹ jmeey⁺
ja̱⁺ ko̱o̱⁻ në´ he⁻ jɨh⁻ga̱a̱⁻?

Hi⁺ ma´ hnøøy¹ ma´ dsa⁻je̱e̱y⁺.

Ga⁺a̱a̱h⁻ Jesús hña´ mil dsa⁻ñɨɨh⁻
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

10 Ma´ ga⁺lla⁺nää` lä⁺je̱e̱⁺ apóstole
he´, ga⁺jmeeyh¹ juu¹ kih¹ Jesús lä⁺je̱⁺
he⁻ ga⁺jmeey´. Ja̱⁻ga´ ga⁺ja̱a̱y¹
ka̱h´ apóstole, ga⁺nääy¹ ta⁺ hwa¹
kɨ̱ɨ̱⁺ ja̱h⁺ jee´ jwɨɨ⁻ he⁻ che̱e̱⁻
Betsaida. 11 Pero ma´ ga⁺lä⁺liih⁻
dsa⁻, ga⁺nääy¹ cha̱a̱y¹ kaah` kiyh¹.
Ga⁺he̱e̱h⁻ bih¹ dsa⁻ he´. Mah¹
ga⁻løøy¹ hle̱e̱yh˜ ha⁻ lä⁺ ja̱a̱⁺ Dio
dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih¹. Hi⁺ ga⁺mi⁺hla̱a̱y´
lä⁺je̱e̱⁺ hɨ̱⁻ ma´ dsaah´. 12 Lä⁺ko̱o̱⁻
ma´ ngoo¹ ga⁺hloo´ jmɨɨ´ ja̱⁻, lä⁺je̱e̱⁺
gya⁺tu̱u̱´ discípulo ga⁺ya⁺ja̱h⁺ kih¹
Jesús mah¹ ga⁺sɨɨyh⁺:

—Chiih´ dsa⁻ na⁻ wa´ lla⁻nääy´
lä⁺ka̱a̱⁻ jee´ jwɨɨ⁻ mäh⁻ hi⁺ lä⁺ka̱a̱⁻
jee´ nuu⁻ jee´ ta̱a̱h´ dsa⁻ lä⁺ku´ lä⁺jɨ̱ɨ̱¹
la⁻. Wa´ lla⁻hnøøy´ he⁻ kuyh⁺ hi⁺
lä⁺kye̱⁻ jee´ jäy¹. Jëëh´, hwa¹ kɨ̱ɨ̱⁺
jmah¹ ba´ la¹ jee´ tøøhn´ la⁻.

13 Mah¹ ga⁺jäyh´ sɨɨyh⁺ discípulo
kya̱a̱y¹:

—Hnäh´ ba´ kwëëyh` he⁻ kuyh⁺.

Mah¹ ga⁺jäyh´ sɨɨyh⁺ Jesús:

—Kye̱´ jnääh¹ ma⁺la⁺ hña´ he´ñiih⁻
ba´ kya̱a̱h´ u̱u̱ ¹ hmooh⁻. ¿Che´
dsa´nøø¹ jnääh¹ dsa´lä´ jnääh¹ he⁻
kuh⁺ dsa⁻ na⁻?

14 Ko̱o̱⁻ hña´ mil ma´ te̱e̱ ¹
dsa⁻ñɨɨh⁻ hɨ̱⁻ ma´ ta̱a̱h´ jee´ ja̱⁻.
He⁻ja̱⁻ ga⁺sɨɨyh⁺ lä⁺je̱e̱⁺ discípulo
kya̱a̱y¹:

—Jmee´ hnäh´ mada⁻ mah¹
dsa⁻ta̱a̱h` dsa⁻ ma⁺ kih⁻kih¹, ma⁺
to̱⁺lo⁺gya̱a̱´ lä⁺ko̱o̱⁻ nää¹.

15 Lä˗ja̱˜ ga˗jmee˝ discípulo. Ga˗jmeey˝ mada˜ ga˗ta̱a̱h` dsa˜ hwa'. 16 Ja̱˜ga´ ga˗ka̱' Jesús lä˗jë˗ hña˝ he´ñiih˜ ja̱˜, kya̱a̱h´ lä˗u̱u̱˝ hmooh˜ he˝, ga˗jëëy' ta˗ gyɯɯh' mah' ga˗kway˝ ti´hmaah´ kih' Dio. Ja̱˜ga´ ga˗lla̱ay' mah' ga˗kwëëyh' discípulo kya̱a̱y' na´llay˜ cha´në´ lä˗jë̱ë̱˗ dsa˜. 17 Ga˗lä˗jë̱ë̱˗ ba´ dsa˜ ga˗kuh˜ lä˗jiih' ga˗kë̱ë̱'. Ma˜la˗ ma˜kuh˜ lä˗jë̱ë̱˗ dsa˜, ga˗ka̱h' gya˗to̱˝ sa´mɨɨh˜ jwɨ˝ he˜ ga˗cha̱a̱' ja̱˜.

Ga˗jäh˝ Pee´ Jesús he´ la̱a̱' Cristo
(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 Ko̱o̱˜ hä´ ma´ gya' Jesús ngɨɨy˗ kiyh' kih' Dio jee´ sa˗ cha̱a̱˜ dsa˜. Ma˗la˗ discípulo ba´ ma´ tä̱ä̱h´ kya̱a̱yh´ jee´ ja̱˜. He˜ja̱˜ ga˗ngɨɨ˝ Jesús juu' kiyh':

—¿Ha˜ lä˗ jäh˝ dsa˜ kin˗, hi̱˜ jnä˝ la̱a̱y˝?

19 —Ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜ jäh˝, Jwa̱a̱˜ hi̱˜ ma´ choo˜ jmɨɨ˜ ba´ hne˜. Jñah˝ jäh˝, Elía ba´ hne˜. Jñah˝ ko̱˜lla̱a̱´ jäh˝, hne˜ la̱a̱h' ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˗ngëë' juu' kih' Dio llo˝joo' hi̱˜ ma˜lä˜jiih` — ga˗jäh˝ discípulo kya̱a̱y'.

20 Mah' ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—¿Ha˜ ga˜ hnäh˝ na˜, hee˜ jwah˝ hnäh˝ kin˗, hi̱˜ ba´ jnä˝ la̱a̱h˝ hnäh˝?

He˜ja̱˜ ga˗jäh˝ Pee´ sɨɨyh˗:

—Hne˜ he˝ Cristo hi̱˜ ga˗che̱e̱' Dio.

Ga˗mi˗jnää˜ Jesús juu' he˜ ju̱u̱y˝
(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

21 Pero ga˗ta̱a̱h˜ Jesús juu' discípulo kya̱a̱y' mah' sa˗ kooyh' juu' ja̱˜ kya̱a̱h´ ni˗ ja̱a̱˜. 22 Hi˗ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗ discípulo kya̱a̱y':

—Jmee˗ bii' kih' Hi̱˜ga˗lë̱ë̱'ngo' la˜ jëë' cha˜miih˜ wɨɨ˝. Hi˗ dsa˜gyɯɯh´ sa˗ lä˗hnää' dsih´, lä˗ja̱˜ dsa˜ka̱a̱h´ kya̱a̱ ' jmi˜dsa˜, kya̱a̱h´ ta˜jwoh' kya̱a̱' ley sa˗ lä˗hnää' dsih˝. Hi˗ jmee˗ bii' kiyh' ju̱u̱y˝ mah' lä˗jiiyh´ ka˜läh˝ ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmɨɨ˝.

23 Ja̱˜ga´ ga˗sɨɨyh˗ lä˗jë̱ë̱˗ dsa˜:

—Cher´mah' hi̱˜ hnøø' jä˗ kya̱a̱h´ jnä˝, sa˗ wa´ jmä̱ä̱y' hñiiy˝ kwa̱a̱t˜, wa´ jä̱ä̱y' cru˜ kya̱a̱y' ko̱o̱˜ jmɨɨ˝ ko̱o̱˜ jmɨɨ˝ mah' wa´ jmeey˝ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h´ jnä˝. 24 Jëëh˝, lä˗jë̱ë̱˗ hi̱˜ hä̱ä̱˜ hñii˝ mah' sa˗ ju̱u̱y˝, hi̱˜ he˝ ju̱u̱˝ ba´. Pero lä˗jë̱ë̱˗ hi̱˜ kwa̱a̱˜ hñii˝ ju̱u̱˝ kwa̱a̱t˜ kin˗, hi̱˜ he˝ ba´ lä̱ä̱˝. 25 ¿Hee˜ ya´jøø˜ ka̱' dsa˗ ma˗ke˗ ga˗lɨyh' lä˗jë˗ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɯɯ˗ la˜ mah' wa´ra˜ ga˗ju̱u̱y', sa˗ të̱ë̱yh' kih' Dio? ¿Hee˜ jmää' kiyh' cher´mah' ga˗he̱e̱y' hñiiy˝? 26 Cher´mah' hi̱˜ jmee˗ na˜hiih´ kin˗ o kya̱a̱h´ juu' kin˗, ja̱˜ba´ lä˗ja̱˜ jmee' na˜hiih´ Hi̱˜ga˗lë̱ë̱'ngo' la˜ kya̱a̱yh´, wa´ra˜ ja̱yh' ka˜läh˝ jee´ je˜ jih'gye̱h' kiyh', ja̱˜ba´ kya̱a̱h´ je˜ kih' Tää`, hi˗ kih' lä˗jë̱ë̱˗ ángele hi̱˜ na˜jngëë' kya̱a̱y'. 27 Pero ju'dsoo˝ jwahn˗, cha̱a̱˜ ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jee´ la˜, sa˗ ju̱u̱y˝ jä̱ä̱' sa˗ ga´ ma˜jëëy˗ ha˜ lä˗ la' be˝ kih' Dio hi̱˜ jmee˗ hih˗.

Ga˗lä˗së̱ë̱' Jesús to˗lo˗ në´ ko̱˜lla̱a̱´ discípulo
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

28 Ma˜ngëë˝ ga´ ko̱o̱˜ jñaa' jmɨɨ` he˜ ga˗hlëëyh˝ juu' ja̱˜, ga˗wɨɨ' Jesús ko̱o̱˜ moh˝ na´ngɨɨy´ kiyh' kih' Dio ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h´ Pee´ kya̱a̱h´ Jwa̱a̱˜ kya̱a̱h´ Jacobo. 29 Ta´ko̱˜jiih' ma´ ngɨɨy˗ kiyh' kih' Dio, ga˗lä˗sɨɨ' mo˜nëy´. Hmɨɨh˜ kiyh' ga˗la' tø˜jlë̱ë̱˜ ñih'. 30 Ga˗lä˗jnää˝ u̱u̱' dsa˜ñɯɯh˜ hi̱˜ ma´lla˗ juu' kya̱a̱yh´. Ja̱a̱˜ he˝ Moisé, hi˗ ja̱a̱˜ he˝ Elía, 31 hi̱˜ ga˗lä˗jnää˝ jee´ jnä˝ jih'gye̱h' ja̱˜. Ma´ hlëëyh˗ ha˜ lä˗ ya˜hë̱ë̱ ' Jesús jmɨ˜gyɯɯ˗ la˜, he˜ lä˗te' jee´ jwɨɨ˜ Jerusalén ba´ ja̱˜. 32 Pee´ kya̱a̱h´ hi̱˜ ma´ jmee˗ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱yh´ jee´ ja̱˜, ma˗ke˗ lä˗gwɨɨy˗ ma´ kway˗ be˝. Ga˗jëë' bih' ha˜ ko̱o̱˜ sa˗ jø̱ø̱h' Jesús hä̱ä̱´ jee´ kih' lä˗u̱u̱˝ dsa˜ he˝. 33 Lä˗ko̱o̱˜ ma´ ngoo' ga˗lä˗ø̱ø̱˝ dsa˜ he˝, ga˗jäh˝ Pee´ sɨɨyh˗ Jesús:

—Ta¯jwoh˩, he¯ ba´ che¯ llu˩ he¯
tøøh´ jne´ kǫ¯jøh´ jee´ la¯. Jmee´
jnääh˩ hnë¯ hne˩ kyąąh´ moo¯, kǫǫ¯
kyah˩, kǫǫ¯ kih˩ Moisé, hi˗ kǫǫ¯ kih˩
Elía.
Pero sa˗ ma´ ñe¯ Pee´ he¯ ją¯
ma´ hlëëh˗. 34 Hlëëh˗ gyih˩ lä˗ją¯,
ma´ ga˗jyoo˩ kǫǫ¯ jnii´ he¯ ga˗läąy¯
lä˗jęęy˗. Ma´ ga˗jëë˩ Pee´ kyąąh´
dsa¯kyąąyh´ na¯läąy¯ jnii´ ją¯,
ja˩ ga˗lä˗goyh˗. 35 Jee´ jnii´ ją¯
ga˗hlëëh´ kǫǫ¯ juu˩ he¯ jäh´ lä˗la¯:
—Hi̱¯ la¯ na¯ gyąąą¯ kyąąn˗ hi̱¯
hnaan˗. Nąąą¯ hnäh´ kiyh˩.
36 Ma¯ngëë´ ma¯hlëëyh´ lä˗ją¯,
ga˗jä´ hñii´ Jesús. Pero discípulo
kyąąy˩ sa˗ ga˗kooh˩ ni˗ miih¯ juu˩
kyąąh´ ni˗ jąą¯, ga˗lä˗hii̱` miih¯
ga˗hmäy´ lä˗jë˗ he¯ ga˗jëëy˩ ją¯.

Ga˗mi˗hläą´ Jesús jąą¯ chih¯ hi̱¯
ma´ kyę¯ jmi¯lle´ hliih˩
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

37 Ma´ ga˗jnä˩ jyoh´ jmii´,
ga˗jñąąy˩ moh´ jee´ ma´ täąyh´
ją¯. Jwęę´ jwërte dsa¯ ya˗nää˩
ga˗mi˗jęęy˗ Jesús. 38 Jee´ kih˩ dsa¯
he´ ma´ häą´ jąą¯ dsa¯ñąąąh¯ hi̱¯
ga˗hlëëh´ ki̱¯gąą¯, ma´ jäyh´:
—Ta¯jwoh˩, chąąn´ kyąąh´ hne¯.
Jęę` da´ chih¯ñąąąh¯ kyąąn˗ la¯,
hi̱¯ ląą˩ gyąąą¯ kǫǫ¯ mëë˩ kyąąn˗.
39 Lä˗la¯ jmee˗ jmi¯lle´ hliih˩ kiyh˩.
Sǫǫyh˜ kiyh˩ mah˩ jmeey˗ hooyh˜
jee´ ki¯bäąy¯. Jmeey˗ hwëë¯
peh´ hooy´. Ma¯hwąąy´ go¯te˩,
ją¯ga´ tą˜ jmi¯lle´ hliih˩ he´ kiyh˩.
40 Ma¯chąąn˩ kyąąh´ discípulo
kyąąh˩ mah˩ ma´ lęęy˗ jmi¯lle´
hliih˩ he´ pero sa˗ ma¯liyh˜ —
ga˗jäh´ jmii¯ chih¯ he´.
41 Mah˩ ga˗jęęh¯ Jesús juu˩ kiyh˩:
—¡He¯ ba´ che¯ hweh¯ hoh´ hnäh´
dsa¯ chąą¯ na˩! Sa˗ hii˜ lä˗dsoo´
hoh´ hnäh´ kwee¯. ¿Lih´ ba´ lląą˗
he¯ gyan´ kyąąh´ hnäh´? Mo˗so˗
lä¯be´ dsën˗ gya` ga´ jnä´ kyąąh´
hnäh´. Ya¯jäą¯ da´ chih¯ na¯ ta˗ la˗.
42 Lä˗kǫǫ¯ ma´ ngoo˩ ya¯jąh˗
chih¯ he´ kih˩ Jesús, jmi¯lle´ hliih˩
he´ ga˗jwąąy˩ hwa˩ mah˩ ga˗ki¯
ga˗bąąy¯ wii´ jwërte. Pero ga˗jąąąh˩
Jesús kih˩ jmi¯lle´ hliih˩ mah˩
ga˗mi˗hläąy´ chih¯ he´. Ją¯ga´
ga˗ngëëy˩ chih¯ he´ kih˩ jmiiy¯.
43 Ga˗läˍjęę˗ ba´ ga˗läˍdsąą˜ dsë˩
ha¯ kǫh´ sa˗ jøøh˩ ląą˩ Dio.

Ga˗mi˗jnää¯ Jesús juu˩ jee´ ga˗të´
tǫ˩ jiih˜ he¯ jąąy´
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ta´kǫ¯jiih˩ täąh´ jëë˜ dsąyh˗
kih˩ lä˗jë˗ he¯ ga˗jmee´ Jesús ją¯,
ga˗jäyh´ sii̱yh˗ discípulo kyąąy˩:
44 —Wa´ lä¯ngëëh´ hnäh´ kwee¯
juu˩ la¯. Hi̱¯ga˗lęę˩ngo˩ la¯, lloo˜
kǫǫ¯ jmii´ ngëë˩ dsih´ goo¯ jñah´
dsa¯.
45 Pero discípulo kyąąy˩ sa˗
ga˗läˍngëë´ juu˩ ją¯. Ma´
na¯jlë¯ hąąą´dsë¯ kiyh˩ he¯ją¯ sa˗
ga˗läˍngëëy´. Hi˗ ma´ goyh˗ ma´
ngii̱y˩ juu˩ kih˩ Jesús he¯ hnøø˩ jäh˗
juu˩ ją¯.

Hii̱¯ na¯ lęę´ jøøh˩ jee´ jmee˗ Dio
hih˗
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

46 Discípulo kyąąy˩ ga˗tąąh` ga˗ti¯
ga˗choo´ juu˩ hii̱¯ ją¯ą¯ jee´ läˍjęę˗
lęęy´ jøøh˩ kih˩ dsa¯kyąąyh´. 47 Pero
ga˗läˍkyąąąh˜ Jesús hąąą´dsë¯ he¯
ma´ jmeey˗. He¯ją¯ ga˗tëëyh˩ jąą¯
gyąąą¯ mah˩ ga˗chęęyh¯ koo´ kiyh˩.
48 He¯ją¯ ga˗sii̱yh˗:
—Hi̱¯ jmee˗ he˩ kih˩ gyąąą¯ la¯
kwąąt˜ kin˗, jnä´ he´ hi̱¯ jmäąy˜ he˩.
Hi˗ hi̱¯ jmäą˜ jnä´ he˩, jmeey˗ he˩
kih˩ hi̱¯ ga˗chęę˩ jnä´. Jëëh´, hi̱¯
mäh˩ ga´ jee´ kyah˩ hnäh´, hi̱¯ he´ ba´
hi̱¯ jøøh˩.
49 Ją¯ga´ ga˗jäh´ Jwąą¯:
—Ta¯jwoh˩, ma¯jęę´ jnääh˩ jąą¯
hi̱¯ hwęę˜ jmi¯lle´ hliih˩ lä˗hih˗
kyah˩, he¯ją¯ ga˗ha´ jnääh˩ kiyh˩,
jëëh´ sa˗ ngëy˗ kyąąh´ jnääh˩.
50 He¯ją¯ ga˗jäh´ Jesús sii̱yh˗:
—Ta˗ ha¯ hnäh´ kiyh˩. Jëëh´,
läˍjęę˗ hi̱¯ sa˗ na¯høøh´ jnän`,
dsa¯kyąąh´ ba´ jne´ he´.

Ga˭jʉʉh˯ Jesús kih˯ Jacobo kyąąh´ Jwąą˯

51 Ma´ ngoo˯ ya˭jąąh˭ jmɨɨ´ dsąąh˯ Jesús gyʉʉh˯, he˯jąą˯ kǫǫ˯ hä´ ba´ ma˯lla´ dsëy˯ ngooy˯ ta˭ Jerusalén. 52 Ga˭cheęęy˯ dsa˯ hi̱˯ ga˭nää˯ jąąą̄˯ kiyh˯ ta˭ hwa˯ kih˯ dsa˯ samaritano. Jee´ ją˯ ga˭tąąyh` kǫǫ˯ jee´ jwɨɨ˯ ngɨɨy˭ ha˯ jee´ ma´ jąąy˯. 53 Pero sa˭ ga˭hii˯ dsa˯ samaritano ma´ heęęyh˭. Jëëh´, ma´ jmeey˭ kwąąt˜ he˯ dsoo˯ Jesús ta˭ Jerusalén ba´. 54 Ma´ ga˭nuu´ Jacobo kyąąh´ Jwąą˯ juu˯ ją˯, ga˭jäyh´:

—Dsa˯jǫǫh˯ kyąąn˭, ¿che´ hnooh˯ ngɨɨ´ jnäähˈ he˯ jyoo˯ je˯ gyʉʉh˯ mah˯ mi˯lląą˭ dsa˯ hi̱˯ chąą˯ jwɨɨ˯ oo˭, lä˭kǫǫ˯ ga˭jmee´ Elía?

55 He˯ją˯ ga˭jęęh˯ Jesús hñɨɨ´ mah˯ ga˭jʉʉyh˯ kih˯ lä˭ʉʉ´ discípulo he´ ga˯sɨɨyh˭:

—Sa˭ ñeh´ hnäh´ he˯ jmɨ˯lle´ na˯ jøø˭ kyah˯ hnäh´. 56 Jëëh´, sa˭ ja˯ Hi̱˯ga˭lęęˈngo˯ la˯ mah˯ jngëëyh˯ dsa˯. Jay˯ mah˯ ląąy˯ dsa˯ ba´ —ga˭jäh´ Jesús.

Ją˯ga´ ga˭nääy˯ ta˭ jyoh´ jwɨɨ˯ mäh˯.

Ma´ hnøø˯ dsa˯ ma´ jmeey˯ kǫ˯jǫh´ kyąąh´ Jesús
(Mt. 8:19-22)

57 Lä˭kǫǫ˯ ma´ ga˭tąąyh` jwë˯ ga˭nääy˯, ją̄ą̄˯ dsa˯ ga˭sɨɨh˭ Jesús:

—Dsa˯jǫǫh˯ kyąąn˭, hnoon˯ jmeen`kǫ˯jǫh´ kyąąh´ hne˯ wa´ ha˯ cha˯ ha˯ jee´ goh˯.

58 He˯ją˯ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:

—Cha˯ ba´ too˯ jee´ gwɨɨ̱˯ hyah˭. Cha˯ ba´ sɨɨ˯ kih˯ tą˯. Pero Hi̱˯ga˭lęęˈngo˯ la˯ sa˭ cha˯ jee´ jąąy˯.

59 Mah˯ jñah´ ga˭sɨɨyh˭:

—Jmee´ kǫ˯jǫh´ kyąąh´ jnä´.

Mah˯ ga˭jäh´ dsa˯ he´:

—Dsa˯jǫǫh˯ kyąąn˭, kwa´ jwë˯ kin˭ na´hąąn˭ to˯në´ Tää` kyąąn˭, ją˯ga´ nɨɨn`kyąąh´ hne˯.

60 He˯ją˯ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:

—Wa´ hąą˯ ba´ dsa˯ na˯jʉʉ´ hlɨɨ´ kyąą˯. Hi˭ hne˯, gwa˯ go˯kwa´ juu˯ ha˯ lä˭ jąąą̄˯ Dio dsa˯ lä˭hih˭ kih˯.

61 Jñah´ ka˯läh´ ga˭jäh´ sɨɨyh˭ Jesús:

—Jmee` ba´ jnä´ kǫ˯jǫh´ kyąąh´ hne˯, Dsa˯jǫǫh˯ kyąąn˭. Pero kwa´ jwë˯ kin˭ nɨɨn` to˯në´ na´hihn˯ juu˯ hi̱˯ tąąąh´ cha´neh˭ kin˭.

62 Mah˯ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:

—Ni˭ jąą˯ hi̱˯ jëë˜ ta˭ ka´luu´ ma˯la˭ ma˯løøy˯ kyayh˯ hwa˯, sa˭ jmąąąy˯ dsa˯hey´ jee´ jmee˭ Dio hih˭.

10

Ga˭cheęę˯ Jesús tǫ˭lo˭gyąą´ na˯dsë˜ gyęę´ dsa˯ hi̱˯ ga˭kwa´ juu˯

1 Ma˯ngëë´ he˯ ją˯, ga˭hñąą˯ Dsa˯jǫǫh˯ jnän`jñah´ ga´ tǫ˭lo˭gyąą´ na˯dsë˜ gyęę´ dsa˯. Hi̱˯ he´ ga˭cheęęy˯ lä˭kąą˯ jwɨɨ˯ kaah´ hi˭ lä˭kąą˯ ga´ jee´ jyoh´ ha˯ jee´ dsooy˯. Ga˭cheęęy˯ ma˭ ʉʉ˯ ma˭ ʉʉ˯. 2 Ga˭jäyh´ sɨɨyh˭:

—Dsoo´ ba´ cha˯ cha˯miih˯ ta´ he˯ hnøø˯ sooh˭ pero miih˯ go˯te˯ ba´ dsa˯ hi̱˯ jmee˯ ta´. He˯ją˯ chʉʉ´ hnäh´ kyąąh´ dsa˯jʉʉ´ ta´ mah˯ cheęęy˯ jñah´ ga´ hi̱˯ dsa˯chooh` ta´ kiyh˯. 3 Go˯nää´ hnäh´ ją˯. Pero lęęh˯ hnäh´. Jnä´ cheęęn˯ hnäh´ lä˭kǫǫ˯ borrego hi̱˯ ga˭nää˯ jee´ kih˯ jah´ häąą˯. 4 Ta˭ ką˯ hnäh´ hmɨh˯tuh˯, ta˭ ką˯ hnäh´ sa´tuh˯ kih˯ kuu´, ni˭ loo˯ he˯ dsa˯he´ tɨɨh´ hnäh´. Ni˭ ta˭ lla˯ hnäh´ juu˯ kyąąh´ dsa˯ cha´jwë˯. 5 Wa´ he˯ cha˯ he˯ hne˯ jee´ go´tąąh´ hnäh´, to˯në´ jwɨɨh˯ hnäh´ dsa˯: “Wa´ hii´ tii´ cha´neh˭ kyah˯ hnäh´.” 6 Cher´mah˯ chąą˯ hi̱˯ hii´ tii´ dsë˯ jee´ ją˯, lä˭ją˯ hɨɨ˯ tii´ kiyh˯. Hi˭ cher´mah˯ sa˭ chąą˯ hi̱˯ hii´ tii´ dsë˯, sa˭ lä˭jmää˯ kiyh˯ juu˯ he˯ ma˯hlęęh´ hnih´. 7 Pero jee´ heęęyh˭ hnäh´, ją˯ jąąh˯ hnäh´ ją˯ba´ cha´neh˭ ją˯. Ją˯ kuh˯huh´ ba´ hnäh´ lä˭jë˭ he˯ lla˯ dsa˯ cha´nëh´ hnäh´. Jëëh´, jąą˯ hi̱˯ jmee˭ ta´, lle` kih˯ hyoyh˭ jñeey

'. Ta˗ mi˜sii̇` hnäh˝ ø�h' hnäh˝
mah' go˝nääh ' hnäh˝ lä˜joh˝ hne'
chih'. 8 Wa˝ he˜ cha˜ he˜ jwii̇˜
jee˝ ga˗lla˗nääh' hnäh˝, jee˝ heęh˗
dsa˜ hnäh˝, ja˜ kuh˜huh˝ ba˝ hnäh˝
lä˗jë˗ he˜ lla' dsa˜ cha˝nëh˝ hnäh˝.
9 Ja˜ mi˜hläah' hnäh˝ hi˜ dsaah˝
hi˜ tääh˝ jee˝ ja˜. Ja˜ jwiih˝ hnäh˝
dsa˜: "Kyę˝ ba˝ jnääh' juu' ha˜ lä˗
jää' Dio dsa˜ lä˗hih˗ kih'." 10 Pero
cher˝mah' ga˗lla˗nääh' hnäh˝ koo˜
jwii̇˜ jee˝ sa˗ heęyh˗ hnäh˝, ja˜
hwęęh˜ hnäh˝ ta˗ cha˝jwë' mah'
jwah' hnäh˝: 11 "Wa˝hløø˜ he˜
cha˜ jee˝ jwii̇˜ kyah' hnäh˝ la˜,
he˜ ma˜beh' ma˜tii̇˝ jnääh', jee˝
la˜ ma˜kyah˝ jnääh' ma˜tii̇˝ jnääh'
mah' la' lii˜ ma˜jä˝ në˝ kyah' hnäh˝
lä˗jë˗ dsoo˝ he˜ na˜bääh` hnäh˝.
Pero ma˜ñeh˝ ba˝ hnäh˝, ma˜ja˜
ba˝ juu' ha˜ lä˗ jää' Dio dsa˜
lä˗hih˗ kih'", jwiih' hnih˝. 12 He˜ja˜
jwęęhn˜ hnäh˝. Miih˜ ga˝ wii̇˝ jëë'
dsa˜ hi˜ ma˝ tääh˝ jee˝ jwii̇˜ Sodoma
kyaah˝ Gomorra wa˝ra˜ ga˗të˝ jee˝
jmee' Dio jwiz˜, lä˗koh˝ he˜ jëë'
dsa˜ hi˜ chaa˜ jee˝ jwii̇˜ ja˜.

Jëë' wii̇˝ lä˗jęę˗ hi˜ sa˗ nuuh˝
(Mt. 11:20-24)

13 '¡Peer˗ jwii̇˜ hnäh˝ dsa˜ hi˜
tääh˝ jwii̇˜ Corazín! ¡Peer˗ jwii̇˜
hnäh˝ dsa˜ hi˜ tääh˝ jwii̇˜ Betsaida!
Wa˝ra˜ jäh˝ kih' dsa˜ hi˜ tääh˝
jwii̇˜ Tiro kyaah˝ jwii̇˜ Sidón,
ma˜jëë˗ ha˜ lä˗ la' he˜ juh˜gaa˜
he˜ ma˜jmeen' jee˝ kyah' hnäh˝,
ma˜lih˝ sa˗ ga˗jęęyh˜ kyaah˝ Dio,
ma˝ kęyh˗ hmiih˜ jwä˝ hi˗ ma˝
suy' hñiiy˝ tu˝jwa˜, he˜ ma˝ jmeey'
lii˜ he˜ ti˜meeh˜ dsëy'. 14 He˜ja˜
jwęęhn˜ hnäh˝ wa˝ra˜ ga˗të˝ jee˝
jmee' Dio jwiz˜, cha˜ga˝miih˜ wii̇˝
jëëh ' hnäh˝, lä˗koh˝ ga˝ hi˜ chaa˜
Tiro kyaah˝ Sidón. 15 Hnäh˝ hi˜
chaa˜ Capernaum, jmeeh˜ hnäh˝
huu˝dsë˜ he˜ tęęh' hnäh˝ gyuuh'.
Pero ñiih˝ ga˝ kih' cha˝je˜ go˝nääh '
hnäh˝.

16 'Hi˜ nuu' juu' he˜ kwah' hnäh˝,
kin˗ ja˜ nuuy'. Hi˜ sa˗ heęh˗ hnäh˝,
jnä˝ he˝ sa˗ heęyh˗. Hi˜ sa˗ heęh˜
jnä˝, sa˗ heęyh˜ hi˜ ga˗cheę' jnä˝.

Ya˗nää` ka˜läh˝ lä˗jęę˗ hi˜
ga˗cheę' Jesús

17 Peer˗ jęę˜ dsë' lä˗jęę˗
to˗lo˗gyaa˝ dsë˜ gyęę˝ he˝ ma˝
ga˜lla˜nääy` jee˝ ma˝ gya' Jesús.
Ga˗jäyh˝:
—Dsa˜jøøh' kyaan˗, lä˗kyę˜
jmi˜lle˝ hliih' ga˗lęh' jnääh '
ga˗hwęę˝ jnääh' kyaah˝ hih˗ kyah'.
18 Mah' ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗:
—Jnä˝ ga˗jëën' ga˗tah˝ Tana˝ jee˝
ma˝ gyay', lä˗koh˝ je˜ñih' ga˗tayh˝
lä˗ ga˗të˝ hwa'. 19 Ma˜kwëëhn'
ba˝ hnäh˝ be˝ mah' he'soh' hnäh˝
në˝ kih' miih˜, në˝ kih' cha˝hne',
hi˗ lla˜dsëë` hnäh˝ lä˗jë˗ be˝ kih'
hi˜sa˗llu'. Ni˗ koo˜ dsoo˝ sa˗ le˝
kyah' hnäh˝. 20 Pero ta˗ wa˝ jęę˜
hoh˝ hnäh˝ kih' he˜ nuuh˝ jmi˜lle˝
hliih' kyah' hnäh˝. Wa˝ jęę˜ hoh˝
hnäh˝ kih' he˜ ma˜na˜sii̇˜ jmii̇˜
kyah' hnäh˝ gyuuh' jmi˜gyuu˗ ba˝.
21 Ja˜ba˝ hor˜ ja˜, ga˗jęę˝ dsë'
Jesús ga˗jmee˝ Jmi˜lle˝ Na˜jngii ˜'
Mah' ga˗jäyh˝:
—Kwan˗ ti˝hmaah˝ kyah', Tää`
kyaan˗, hne˜ laah' Dsa˜jøøh' kih'
gyuuh' hwa', jëëh˝ ga˗hmäh˝ lä˗jë˗
juu' la˜ kih' hi˜ kyuuh˜ hi˗ lä˗ja˜
kih' hi˜ ngëë˝. Mah' ga˗mi˗jnääh '
juu' kyah' kih' hi˜ laa' lä˗koh˝ jaa˜
gyuu˜ ba˝. Jëëh˝, lä˗ja˜ ga˗tih' hoh˝
hne˜ jmeeh' Tää`.
22 'Ga˗lä˗jë˗ go˜te˜ ba˝ ga˗tooh˜
Tää` kyaan˗ goon˗. Ni˗ jaa˜ sa˗
kyuu˗ Joo˝ Dio, ma˗la˗ Tää` ba˝
kyuu˗ jnä˝. Ni˗ sa˗ chaa˜ hi˜ kyuu˗
Tää`. Ma˗la˗ jnä˝ hi˜ laa' jooy˝ ba˝
kyuu˗ jnih˝, hi˗ lä˗ja˜ lä˗kyuu˗ hi˜
hnoon' mi˝jnään' kih'.
23 Ja˜ga˝ ga˗jęęyh˜ hñiiy˝ mah'
ga˗siiyh˗ ma˗la˗ discípulo kyaay'
ba˝:
—Llu' la' kih' hi˜ jëë˜ he˜ jëëh˝
hnäh˝ na˜. 24 Jëëh˝ jwęęhn˜ hnäh˝,

jwëë̱ˇ hi̱¯ ga˗ngëë˪ juu¹ kih˪ Dio hi˗
jwëë̱ˇ dsa¯ta´ ka̱a̱h´ ma´ hnøøy¹ ma´
jëëy¹ he¯ jëëhˇ hnähˇ na¯. Pero sa˗
ga˗tëë̱yˇ ma´ jëëy¹. Ma´ hnøøy¹ ma´
nuuy¹ he¯ nuuh¯ hnähˇ na¯, pero
sa˗ ga˗nuuyˇ.

Juu¹ na¯hmää´ kih¹ samaritano
hi̱¯ llu˪ dsë˪

25 Jee´ ja̱¯ ga˗noo¯ ja̱a̱¯ ta¯jwoh˪
kya̱a̱˪ ley, he¯ ma´ ka̱yˇ dsë˪ Jesús
ga˗sɨɨyh˗:

—Ta¯jwoh˪, ¿hee¯ hnøø˪ jmeen`
mah˪ tëë̱hn˪ jee´ mo˗so˗ juuṉˇ?

26 He¯ja̱¯ ga˗jähˇ Jesús sɨɨyh˗:

—¿Hee¯ jähˇ jee´ na¯sɨɨ¯ në´ ley,
lä˗ko̱hˇ ma´ hëh¯?

27 Mah˪ ga˗jee̱h¯ ta¯jwoh˪ heˇ juu¹
kiyh˪:

—“Wa´ hnaah˗ Dio lä˗ka̱a̱¯
tuh¯hohˇ, kya̱a̱h´ lä˗jë˗ beˇ kyah˪,
kya̱a̱h´ lä˗jë˗ hɨɨ´dsë¯ kyah˪. Hi˗
wa´ lä¯hnaah˗ dsa¯kya̱a̱h´ lä˗ko̱o̱¯
hnaah˗ hñaah˪.”

28 Mah˪ ga˗jähˇ Jesús sɨɨyh˗:

—Llu˪ ba´ ma¯jäh´. Jmee´ lä˗na¯
mah˪ mo˗so˗ juu̱hˇ.

29 Pero ta¯jwoh˪ kya̱a̱˪ ley heˇ,
hnøøy˪ ma´ jäy¹ llu˪ kya̱a̱h´ juu¹ he¯
ga˗jäyhˇ ja̱¯, he¯ja̱¯ ga˗ngɨɨyˇ juu¹
kih˪ Jesús:

—¿Hi̱i̱¯ heˇ dsa¯kya̱a̱hn´?

30 Mah˪ ga˗jähˇ Jesús sɨɨyh˗:

—Ja̱a̱¯ dsa¯ ya˗hëë̱˪ Jerusalén
ngooy˪ ta˗ Jericó. Cha´jwë˪ ja̱¯
ga˗jee̱y¹ dsa¯hi̱i̱¯ hi̱¯ ga˗so̱o̱h˪ kiyh˪.
Ga˗lley¯ ga˗lä˗jë˗ he¯ ma´ kye̱y¯.
Ga˗kwayˇ jwërte kiyh˪. Ja̱¯ga´
ga˗näay`. Jee´ ja̱¯ ga˗jä̱ˇ dsa¯ heˇ
miih¯ ga´ liiyh¯. 31 Pero he¯ ga˗la˪.
Jee´ ja̱¯ ga˗ngëëˇ ja̱a̱¯ jmi¯dsa¯. Ma´
ga˗jëëy˪ kya̱a̱¹ dsa¯ hi̱¯ la˪ dsoo´ kih¹,
ta˗ kooˇ ba´ ga˗jlɨɨy˪. 32 Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯
ga˗jmeeˇ ja̱a̱¯ levita, dsa¯ hi̱¯ ma´
la̱a̱¹ ta´ gwah˗. Ma´ ga˗jëëy˪ dsa¯ heˇ,
ga˗jlɨɨy˪ ta˗ kooˇ ka¯läh´. 33 Pero
ja̱a̱¯ samaritano hi̱¯ ngoo˪ ja̱¯ba´
ta˗ jwëˇ ja̱¯, ma´ ga˗jëëy˪ kya̱a̱¹ hi̱¯ la˪
dsoo´ kih¹, ngooy˪ chu̱h˗ kih˪ hi̱¯ heˇ.
Ma´ ga˗jëëy˪, ga˗lä˗ñih´ dsëy˪ kih˪.
34 Lä˗cha̱hˇ ja̱¯ ga˗jmeeyˇ mëˇ nëˇ
dsoo´ kya̱a̱h´ aceit hi˗ kya̱a̱h´ vin,
mah˪ ga˗løøyˇ kya̱a̱h´ hmɨɨh¯. Ja̱¯ga´
ga˗kya̱a̱y¯ ka´luu´ jahˇ kya̱a̱y˪,
na´jä̱ä̱y¯ jee´ chih¹ hne˪ jee´ jä̱˗
dsa¯. Jee´ ja̱¯ ga˗gyay¯ ga˗hä̱ä̱y¹.
35 Jyohˇ jmɨɨ´ ma´ ngaah¹ dsa¯ heˇ,
ga˗lley¯ to̱˪ kuu´ ga˗kwëëyh˪ jɨɨ´
hne¹ heˇ. Mah˪ ga˗sɨɨyh˗: “Hä̱ä̱`
kwee¯ dsa¯ na¯. Cher´mah˪ ga˗ä̱ä̱˪
gyih˪ kyah˪, jnäˇ mi´hmaahn` kyah¹
wa´ra¯ ja̱hn˪.” 36 He¯ja̱¯ jäh´ da´.
¿Hi̱i̱¯ ja̱a̱¯ jee´ lä˗jëë̱˗ u̱u̱¯ la̱a̱hˇ hne¯,
la̱a̱˪ dsa¯kya̱a̱h´ hi̱¯ ga˗jmeeˇ llu˪
kih˪ hi̱¯ ga˗ta̱hˇ ja´goo¯ dsa¯hɨɨ¯ heˇ?
—ga˗jähˇ Jesús sɨɨh˗ ta¯jwoh˪ kya̱a̱˪
ley.

37 —Hi̱¯ ga˗lä˗ñihˇ dsë˪ kiyh˪ heˇ,
hi̱¯ heˇ ba´ la̱a̱ ¹ dsa¯kya̱a̱yh´ —
ga˗jähˇ ta¯jwoh˪ heˇ.

Mah˪ ga˗jähˇ Jesús sɨɨyh˗:

—Na˪ ta˗ cha´nëˇ, ja̱¯ jmeeh¯,
ja̱¯ba´ lä˗ko̱o̱¯ ga˗jmeeˇ dsa¯ heˇ.

Ñee´ Jesús na´jëë̱y¯ Marta kya̱a̱h´
María

38 Ga˗he˪ Jesús jwë¹ ngoo˪ kya̱a̱h´
discípulo kya̱a̱y˪, ga˗tëë̱yˇ ko̱o̱¯ jwɨɨ¯
mäh¯. Jee´ ja̱¯ ma´ gya¹ ja̱a̱¯ dsa¯mëˇ
hi̱¯ ma´ che̱e̱¯ Marta hi̱¯ ga˗he̱e̱h¯
Jesús cha´neh˗ kih˪. 39 Marta heˇ
ma´ cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ dsa¯mëˇ øøh¯ hi̱¯
ma´ che̱e̱¯ María. Hi̱¯ heˇ ga˗gya¯
hɨɨ´ tɨɨ´ Jesús ma´ nuuy¯ juu¹ he¯
hlëëyh˗. 40 Pero Marta tää´ sa˗
jä̱ä̱y´, ma´ cha¯ cha¯miih¯ ta´ he¯
ma´ jmeey˗ cha´neh˗ kiyh˪. He¯ja̱¯
jay˪ jee´ gya¹ Jesús mah˪ ga˗sɨɨyh˗:

—Dsa¯jøøh¹ kya̱a̱n˗, ¿Che´ sa˗
kye̱h´ miih¯ hɨɨ´dsë¯ kin˗ he¯
ma¯kya̱a̱¯ dsa¯mëˇ øøhn˪ jnäˇ lä˗jë˗
ta´? Chiiyh´ wa´ lä̱ä̱y¹ jnäˇ.

41 —Marta, Marta. Tääˇ sa˗ hiiˇ
tii´ tuh¯hohˇ he¯ kye̱h´ cha¯miih¯
hɨɨ´dsë¯ kih˪ lä˗jë˗ ta´ he¯ jmeeh¯
na¯. 42 Ko̱o̱¯ ba´ he¯ jmee˗ bii˪ kih˪
dsa˗. María ma¯jnøøyh˜ he¯ llu˪

ga´ he¯ sa˗ le´ jñuuh˺ kiyh˺ —ga˗jäh´ Jesús.

11

Jesús ga˗mi˗tëë¯ dsa¯ ha¯ lä˗ ngɨɨy˺ kiyh˺ kih˺ Dio
(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

1 Koo¯ hä´ ma´ gya˺ Jesús ngɨɨ˗ kiyh˺ kih˺ Dio. Ma¯la˗ ma¯ngɨɨy´ kiyh˺, jaa¯ discípulo kyaay˺ ga˗jäh´ sɨɨyh˗:

—Dsa¯jooh˺ kyaan˗, mi¯tëë ˺ jnääh˺ ha¯ lä˗ ngɨɨ´ jnääh˺ kih˺ Dio, lä˗koo¯ ga˗mi˗tëë¯ Jwaa¯ discípulo kyaa˺.

2 Mah˺ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Wa´ra¯ ga˗të´ jee´ ngɨɨh´ hnäh´ kyah˺, jwah˺ hnäh´ lä˗la¯:

Tää` kyaa˺ jnääh˺ hi¯ gya˺ ya˗jwɨɨ˺, lä˗jëë˗ ba´ wa´ jmee´ dsoo´ he¯ laah˺ hne¯ na¯jngëë˺ go¯te˜.

Ña¯ mah˺ jmeeh˺ hih˗ jee´ la¯.

Wa´ le´ lä˗ hyoh¯ hoh´ hñaah˺ jmɨ¯gyɨɨ˗ la¯, ja¯ba´ lä˗koo¯ jmeeh¯ gyɨɨh˺ ya˗jwɨɨ˺.

3 Kwëëh` jnääh˺ na˺ he¯ kih´hih´ jnääh˺ he¯ jmee˗ bii˺ kyaa˺ jnääh˺.

4 Jmee´ joh¯ hoh´ kih˺ he¯ ma¯hlää¯ jnääh ˺, jëëh´ lä˗ja¯ joh¯ dsë¯ jnääh˺ kyaah´ hi¯ dsa¯hlää¯ kyaah´ jnääh˺.

Ta˗ kwa¯ jwë˺ ka˺ he¯ hlɨɨh˺ dsë¯ jnääh ˺, läa` jnääh˺ kih˺ he¯ ja¯.

5 Ga˗jäyh´ ka¯läh´ sɨɨyh˗:

—Wa´ jmeen´, jaa¯ hnäh´ chaa¯ ome¯ kyaa˺ mah˺ goh˺ kiyh˺ koo¯ lla˗nɨɨ˺, go¯chiih´ hnih´: “Lle´ hnë¯ he´ñiih¯ kyah˺ kin˗, ome¯. 6 Jëëh´, ma¯ja˜ jaa¯ ome¯ kyaan˗ hi¯ hää´ jwë˺ ngoo˺, hi˗ sa˗ cha¯ ni˗ miih¯ he¯ llan` cha´nëy´.” 7 Pero hi¯ hää´ cha´neh˗ kih˺ he´ jäh˗: “Ta˗ chuu¯ kyaah´ jnä´. Ma¯na¯jnë¯ ba´ haah´ kin˗, lä˗jëë˗ gyɨɨ¯ pih˺ kyaan˗ ma¯na¯gwɨɨ¯. Sa˗ le´ noon` mah˺ kwëëhn¯ hne¯.” 8 Jnä´ jwëëhn˜ hnäh´, cher´mah˺ ngoo˺ ba´ chuu´ hi¯ cheh˺ ka´hne¯ he´, ma˗ra˗ he¯ noo˗ bih˺ mah˺ dsa¯kwëëyh`. Ja˗ ta˗la˗ kih˺ he¯ laa˺ ome¯ kyaay˺, kih˺ he¯ chuuy´ ba´ ja¯ he¯ kwëëyh˺ he¯ jmee˗ bii˺ kiyh˺ mah˺ mo˗so˗ chuuy˺ cha¯ga´miih¯. 9 He¯ja¯ jwëëhn˜ hnäh´. Ngɨɨ´ hnäh´ kih˺ Dio, mah˺ hñah˗ hnäh´. Hnooh˺ hnäh´ mah˺ jnääh˗ hnäh´. Tee¯ hnäh´ kiyh˺ mah˺ näy˺ ho´haah´. 10 Jëëh´, lä˗jëë˗ hi¯ ngɨɨ˗, hyoyh˗ ba´. Hi¯ hnooh¯, jnooyh˗ ba´. Hi¯ tëë˜ ho´haah´, nä˗ ba´ ho´haah´ kiyh˺.

11 ’¿Ha¯ lä˗ja¯ kwëëh ˺ hnäh´ chih¯ kyaah˺, koo¯ mɨ˺kuu´ wa´ra¯ ga˗ngɨɨy´ he´ñiih¯? Hi˗ cher´mah˺ ga˗ngɨɨy´ kuyh˗ jaa¯ hmooh¯, ¿ha¯ lä˗ja¯ kwëëyh˺ jaa¯ mɨɨh¯? 12 Hi˗ cher´mah˺ ga˗ngɨɨy´ koo¯ mɨ ˺jlɨɨ¯, ¿ha¯ lä˗ja¯ kwëëyh˺ jaa¯ cha´hne˺? 13 Ma˗ke˗ hlëëh˺ hnäh´, leh˺ ba´ hnäh´ kwëëh˺ chih¯ kyaah˺ he¯ llu˺. Pero Tää` hi¯ gya˺ gyɨɨh˺, kway˺ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ ˺ he¯ sa˗ kyaah´ hih˗, kwëëyh˺ lä˗jëë˗ hi¯ ngɨɨ˗ kiyh˺ —ga˗jäh´ Jesús.

Ga˗jäh´ dsa¯, kye¯ Jesús jmɨ¯lle´ hlɨɨh˺
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

14 Ma´ cheh˺ Jesús llee¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˺ hi¯ ga˗jmee´ kaa` jaa¯ dsa¯. Ma´ ya˗hëë˺ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˺ he´, dsa¯ hi¯ ma´ kaa` he´ ga˗løø˺ hlëëyh˗. Lä˗jëë˗ dsa¯ ga˗lä˗dsaa˜ dsë˺ ma´ ga˗jëëy˺ he¯ ja¯. 15 Pero ko¯llaa´ hi¯ ma´ tää´ jee´ ja¯ ma´ jäh´:

—Kyaah´ be´ kih˺ Beelzebú hi¯ kye¯ në´ kih˺ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˺ ba´ na¯, hwëëy˜ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˺.

16 Hi¯ jñah´ ma´ ka˜ dsë˺ Jesús, ma´ ngɨɨy˗ he¯ ma´ jmee˺ Jesús koo¯ he¯ jɨh¯gaa¯ gyɨɨh˺ jmɨ¯gyɨɨ˗. 17 Pero ma´ kyɨɨh˜ bih˺ hɨɨ´dsë¯ kih˺ dsa¯ he´, mah˺ ga˗sɨɨyh˗:

—Dsa¯ hi¯ tää´ koo¯ hwa˺, cher´mah˺ tee˜ kyaah´ he´ ba´ dsa¯kyaayh´, he¯ mi¯llaay˗ hñiiy´

ba´ja̱¯. Lä˗ja̱¯ ka¯läh´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ ko̱o̱¯
cha´neh˗, cher´mah˩ te̱¯jëë̱y´, sa˗
lä˗wëë̱y´. 18 Lä˗ja̱¯ ka¯läh´ Tana´,
cher´mah˩ te̱e̱y˜ kya̱a̱h´ he´ ba´
dsa¯kya̱a̱yh´, ¿ha¯ lä˗ja̱¯ mi¯heey˗
kya̱a̱h´ ta´ kiyh˥? Mah˩ jwah´ hnäh´
kya̱a̱h´ be´ kih˩ Beelzebú he¯ hwëë̱´
jnä´ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˥. 19 Cher´mah˩ jnä´
hwëë̱n´ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˥ kya̱a̱h´ be´ kih˩
Beelzebú, ¿ha¯ ba´ kih˥ dsa¯kya̱a̱h´
hnäh´, hi̱i̱¯ ba´ kih˥ be´ ga˗hwëë̱˩
dsa¯kya̱a̱h´ hnäh´ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˥?
He´ ba´ dsa¯kya̱a̱h´ hnäh´ na¯,
mi¯jnääy˗ he¯ na¯he̱e̱¯ hɯɯ´dsë¯
kyah˩ hnäh´. 20 Pero cher´mah˩ jnä´
hwëë̱n´ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˥ kya̱a̱h´ be´
kih˩ Dio, he¯ ja̱¯ jmee˗ dsoo´ he¯
ma¯løø˩ Dio jmee˗ hih˗ jee´ kyah˥
hnäh´.
21 ’Ja̱a̱¯ dsa¯ be̱e̱´ hi̱¯ ma¯na´llu̱u̱`,
høøy˗ kwee¯ cha´neh˗ kiyh˩, he¯ja̱¯
sa˗ cha¯ hii´ goo¯ he¯ dsa¯hëë̱´ he¯
tääh´ cha´neh˗ kiyh˩ ja̱¯. 22 Pero
wa´ra¯ ja˩ ja̱a̱¯ hi̱¯ be̱e̱´ ga´ lä˗ko̱h´
ga´ hñiiy´, kway˩ kiyh˩ mah˩ jñuuyh˩
lä˗jë˗ he¯ kya̱a̱h´ ma´ lä̱ä̱y˥ hñiiy´.
Hi˗ hwëë˩ hi̱¯ ga˗lloo˩ he´ lä˗jë˗ he¯
cha¯ cha´neh˗, ja̱¯ga´ ti´llooyh˩ lä˗jë˗
he¯ ja̱¯.
23 ’Hi̱¯ sa˗ jwa̱h´ kya̱a̱h´ jnä´, he¯
hneey¯ kya̱a̱h´ jnä´ ba´ ja̱¯. Hi̱¯
sa˗ jmee˗ ko̱¯jø̱h´ kya̱a̱h´ jnä´ mah˩
te̱e̱hn´ dsa¯, he¯ jmeey˗ dsa¯lä¯øø̱´
dsa¯ kin˗ ba´ ja̱¯.

Ja̱a̱¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˥ ja̱yh˩ ka¯läh´ høøy˥
(Mt. 12:43-45)

24 ’Wa´ra¯ ya˗hëë̱˩ ja̱a̱¯ jmɨ¯lle´
hlɨɨh˥ kih˩ ja̱a̱¯ dsa¯, dsooy˩ lä˗ka̱a̱¯
jee´ la˥ hwa˩ ki̱i̱˗ dsa¯hnøøyh˗
ha¯ jee´ te̱eyh˗ dsëy˩. Wa´ra¯
sa˗ ga˗jnøøyh˩, jmeey˩ hɯɯ´dsë¯:
“Naahn¯ ka¯läh´ cha´neh˗ kin˗ jee´
ya˗hëë̱n˩.” 25 Wa´ra¯ ga˗llä̱a̱yh˩
tuh¯dsë˩ dsa¯, la˩ lä˗ko̱h´ hne˩
he¯ ma¯na´llu` hi˗ na¯ti´ na¯hyah´
ka¯läh´. 26 Ja̱¯ga´ na˗ dsooy˩
dsa¯kya̱a̱y´ jñah´ ga´ gye̱e̱˥ jmɨ¯lle´
hlɨɨh˥ hi̱¯ hlëë̱h˥ ga´ lä˗ko̱h´ ga´ hñiiy´
mah˩ dsa¯ta̱a̱yh` ko̱¯jø̱h´ jee´ ja̱¯.
Hlɨɨh˥ ga´ le´ kih˩ dsa¯ he´ lä˗ko̱h´
ga´ he¯ ma´ la̱a̱y˥ jä̱ä̱˩.

Llu˩ la˩ kih˩ hi̱¯ mi¯te˩ kih˩ Dio

27 Ta´ko̱¯jiih˥ ma´ cheh˥ Jesús
hlëëh˗ juu˥ la¯, ja̱a̱¯ dsa¯më´
ga˗hlëëh´ ki̱¯ga̱a̱¯ jee´ ma´ tä̱ä̱h´
dsa¯ he´, ga˗sɨɨyh˗ Jesús:
—Llu˩ la˩ kih˩ hi̱¯ ga˗ka̱a̱˩ hne¯ hi˗
ga˗mi˗kwa̱a̱y¯ hne¯.
28 Mah˩ ga˗je̱e̱h¯ Jesús juu˥ kiyh˩,
ga˗jäyh´:
—Llu˩ ga´ la˥ kih˩ hi̱¯ nuu¯ juu˥
kih˩ Dio mah˩ mi¯tey˩.

Dsa¯ hñaa¯ dsë˩ ma´ hnøøy ˥ ma´ jmee˥ Jesús ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

29 Cha¯ga´miih¯ jwëë̱´ dsa¯
ya˗nää˩ koo´ kih˩ Jesús mah˩ ga˗løø˩
Jesús sɨɨyh˗:
—He¯ ba´ che¯ hlëë̱h˥ hnäh´
dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱¯ na˩, ngɨɨh´ hnäh´
jmeen` ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯. He¯
jɯh¯ga̱a̱¯ lä˗ko̱h´ ga˗la˩ kih˩ Joná
llo´joo˩, ma˗la˗ he¯ ja̱¯ ba´ heehn¯
hnäh´. 30 Jëëh´, dsa¯ hi̱¯ ma´
cha̱a̱¯ jee´ jwɨɨ¯ Nínive ga˗jëë˩ ko̱o̱¯
he¯ jɯh¯ga̱a̱¯ he¯ ga˗la˩ kih˩ Joná.
Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ jëë˩ dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱¯
na˩ ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯ he¯ le´ kih˩
Hi̱¯ga˗lëë̱˩ngo˩ la¯. 31 Hi˗ wa´ra¯
ga˗të´ jee´ jmee˥ Dio jwiz˜ kyah˩
hnäh´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ na˥, ma´ja̱¯ dsa¯më´
hi̱¯ ma´ jmee˗ hih˗ hwa˩ ta˗ kye̱˩,
nooy˗ jee´ gyay˥ mah˩ bä̱ä̱yh˗ hnäh´
dsoo´, kih˩ he¯ sa˗ jmeeh¯ hnäh´
he˥ kih˩ Dio. Jëëh´, dsa¯më´ he´
ja˩ ɯɯ´ jwërte mah˩ ya˗nɯɯy´ lä˗jë˗
he¯ ma´ kyɯɯh˜ Salomón, hi˗ jee´
kyah˥ hnäh´ cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ jø̱ø̱h˥
ga´ lä˗ko̱h´ ga´ Salomón. 32 Hi˗
wa´ra¯ ga˗të´ jee´ jmee˥ Dio jwiz˜
kyah˩ hnäh´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ na˥, ma´ja̱¯
noo¯ dsa¯ Nínive jee´ tä̱ä̱yh´ mah˩
bä̱ä̱yh˗ hnäh´ dsoo´, kih˩ he¯ sa˗
jmeeh¯ hnäh´ he˥ kih˩ Dio. Jëëh´,
dsa¯ he´ ga˗je̱e̱yh˜ kya̱a̱h´ Dio ma´

ga̱ˉnuuy´ juu¹ heˉ na´kwaˉ Joná, hi̱ˉ jee´ kyah¹ hnäh´ chąąˉ jąąˉ hi̱ˉ jøøh¹ ga´ läˉkǫh´ ga´ Joná.

Wa´jeˉ kih¹ jmɨˉngo¹ jnän`
(Mt. 5:15; 6:22-23)

33 ’Ni̱ˉ jąąˉ sa̱ˉ chih¹ jee´ naˉhmää´ mɨ ¹së¹ naˉhi̱h˜ jeˉ, ni̱ˉ sa̱ˉ tooyhˉ neẖˉ kǫǫˉ wa´goo´. Heˉ chiyh¹ jee´ ñii´ ba´ mah¹ läˉjnä´ kih¹ läˉjëë̱ˉ hi̱ˉ dsaˉtąąh` cha´neẖˉ. 34 Mɨ ¹në´ jne´ la¹ läˉkǫǫˉ wa´jeˉ kih¹ jmɨˉngo¹ jnän`. Läˉją̱ˉ, cher´mah¹ mɨ ¹nëh´ la¹ llu¹, ngoo¹ ba´ la¹ llu¹ kih¹ läˉkąąˉ jmɨˉngo¹ kyah¹. Pero cher´mah¹ la¹ hlɨɨh¹ mɨ ¹nëh´, läˉją̱ˉ la¹ hlɨɨh¹ kih¹ läˉkąąˉ jmɨˉngo¹ kyah¹. 35 Lëëhˉ ją̱ˉ, heh¹ wa´jeˉ heˉ naˉhi̱h˜ kyah¹ ta̱ˉ wa´ ɨɨˉ. 36 Jëëh´, cher´mah¹ läˉkąąˉ tuhˉhoh´ maˉhëëh` ju¹dsoo´ heˉ la¹ läˉkǫǫˉ wa´jeˉ, hi̱ˉ sa̱ˉ chaˉ niˉ kǫǫˉ heˉ hlɨɨh¹ në´ kyah¹, ją̱ˉ ga´ naˉ jnä´ liiˉ häähˉ jee´ wa´jeˉ. La¹ läˉkǫǫˉ heˉ naˉhi̱h˜ jeˉ heˉ choo¹ në´ kyah¹.

Ga̱ˉjɨɨh¹ Jesús kih¹ hi̱ˉ ma´ ląą´ miˉtey¹ jwërte
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

37 Läˉkǫǫˉ ma´ ga̱ˉdsąą¹ ga̱ˉhlëëh´ Jesús läˉją̱ˉ, jąąˉ fariseo gaˉtëëyh¹ cha´neẖˉ kiyh¹ mah¹ kuh´hi̱yh¹. Heˉją̱ˉ ga̱ˉhe¹ Jesús cha´neẖˉ mah¹ ga̱ˉgyayˉ në´ mes˜. 38 Peerˉ gaˉläˉdsąąˉ dsë¹ fariseo he´, ma´ ga̱ˉjëëy¹ sa̱ˉ ga̱ˉgyih¹ Jesús gooˉ jąą¹ ją̱ˉga´ kuh´hi̱yh¹. 39 Mah¹ ga̱ˉjäh´ Dsaˉjøøh¹ jnän`sɨɨyẖˉ:

—Hnäh´ dsaˉ fariseo, ląąh¹ hnäh´ läˉkǫǫˉ jąąˉ hi̱ˉ gyihˉ maˉlaˉ ta̱ˉ ka´luu´ kyah´wɨɨ´ ba´. Jëëh´ gyiẖˉ ba´ hnäh´ gooẖˉ mah¹ neẖˉ tuhˉhoh´ hnäh´ naˉkąh¹ ba´ hɨɨ´dsëˉ hɨɨˉ hi̱ˉ läˉjëˉ heˉ hlɨɨh¹ jmah¹. 40 Heˉ ba´ cheˉ tąąhˉ hnäh´. ¿Che´ sa̱ˉ ñeh´ hnäh´, he´ ba´ hi̱ˉ ga̱ˉjmee´ gooˉ jne´ ga̱ˉjmeey´ tuhˉdsëˉ jne´ kaˉläh´? 41 Kwëëh` hnäh´ dsaˉ hi̱ˉ llaˉkyąą¹, miihˉ heˉ chaˉ kyah¹ hnäh´, mah¹ läˉją̱ˉ ba´ jąą¹ naˉjngɨɨ¹ neẖˉ tuhˉhoh´ hnäh´.

42 ’Jwɨɨ˜ ba´ hnäh´ dsaˉ fariseo. Kwahˉ ba´ hnäh´ oˉmee´, nuuˉ ruda, kyąąh´ läˉjëˉ jǫh¹ heˉ kihˉ jne´, kwëëh´ ba´ hnäh´ Dio läˉjëˉ heˉ la¹ hëëyˉ. Pero sa̱ˉ jmeehˉ hnäh´ heˉ llu¹ jmah¹ ni̱ˉ sa̱ˉ hnaaẖˉ hnäh´ Dio. Heˉ laˉ ba´ ją̱ˉ jmee̱ˉ bii¹ jmeeh¹ hnäh´ kǫˉjøh´ kyąąh´ läˉjëˉ heˉ kwahˉ hnäh´ naˉ.

43 ’Peerˉ jwɨɨ˜ ba´ hnäh´ dsaˉ fariseo. Hnooẖˉ hnäh´ nah¹ hnäh´ në´ hmaˉsiiˉ jee´ gya̱ˉ dsaˉkąąh´ neẖˉ gwaẖˉ mäẖˉ. Tɨhˉ hoh´ hnäh´ jmee¹ dsaˉ Dio kyah¹ hnäh´ cha´jwë¹ jɨɨhˉ.

44 ’Jwɨɨ˜ ba´ hnäh´ taˉjwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´ fariseo, hnäh´ hi̱ˉ taˉjɨɨ ¹. Ląąh¹ hnäh´ läˉkǫǫˉ toˉhøøˉ heˉ sa̱ˉ jnä´. Heˉją̱ˉ läˉjëë̱ˉ hi̱ˉ ga̱ˉnää´ në´ kih¹ sa̱ˉ ñeyˉ haˉ kǫh´ na´høø´ sa̱ˉ la¹ jee´ ga̱ˉnääy´ ją̱ˉ. (Véase: Nu. 19:16)

45 Mah¹ ga̱ˉjëëhˉ jąąˉ taˉjwoh¹ kyąą¹ ley, ga̱ˉsɨɨyẖˉ:

—Taˉjwoh¹, heˉ hlëëh´ läˉnaˉ, läˉkyëˉ kyąą¹ jnääh ¹ tohˉ wɨɨ´ kaˉläh´.

46 Mah¹ ga̱ˉjäh´ Jesús sɨɨyẖˉ:

—Peerˉ jwɨɨ˜ ba´ hnäh´ kaˉläh´ taˉjwoh¹ kyąą¹ ley. Jëëh´, kyąąh´ hnäh´ dsaˉ løø¹ hiiˉ heˉ sa̱ˉ øøẖˉ dsaˉ ką̱¹. Mah¹ ni̱ˉ miihˉ be´ sa̱ˉ kwahˉ hnäh´.

47 ’Jwɨɨ˜ ba´ hnäh´, jmeehˉ hnäh´ na´hyahˉ në´ toˉhøøˉ jee´ naˉhąą ¹ hi̱ˉ ga̱ˉngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, he´ ba´ hi̱ˉ ga̱ˉjngëëh¹ dsaˉ maˉgyu̱hˉ kyąąh¹ hnäh´. 48 Kyąąh´ heˉ jmeehˉ hnäh´ läˉją̱ˉ, miˉjnääh ¹ hnäh´ hñaah¹ hnäh´ heˉ tąąh´ hnäh´ juu¹ kweeˉ läˉkǫǫˉ ga̱ˉjmee´ dsaˉ maˉgyu̱hˉ kyąąh¹ hnäh´. Jëëh´, dsaˉ maˉgyu̱hˉ kyąąh¹ hnäh´ ga̱ˉjngëëyh¹ mah¹ hnäh´ jmeehˉ hnäh´ na´hyahˉ në´ toˉhøøˉ kih¹ hi̱ˉ he´.

49 ’Heˉją̱ˉ Dio hi̱ˉ kyɨɨhˉ chaˉmiihˉ, ga̱ˉjäyh´ kaˉläh´:

“Cheẹn˜ kyạạy¹ dsa¯ hị¯ ngëë¹ juu¹
kin˗. Hi˗ cheẹn˜ kyạạy¹ apóstole
ka¯läh˝. Kọ¯llạạ´ hị¯ he˝ jngëëyh¹,
hi˗ kọ¯llạạ´ jmeeh˗ dsih˝.” 50 Lä˗jạ¯,
hnäh˝ hị¯ tạạh´ na¹ na¯bạạh` jma¯
kih¹ lä˗jëë˗ hị¯ ga˗ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio
lä˗jịịh¹ ma´ ga˗nøø¹ jmɨ¯ gyɯɯ˗. 51 Lä˗
ga˗të˝ jma¯ kih¹ Abel na¯bạạh`
hnäh˝ lä˗jịịh¹ jma¯ kih¹ Zacaría hị¯
ga˗jngëëyh¹ ta˗ ka´hne˜ jee´ kih¹
gwah˗ kyạạh´ na´hyoo˝. He¯jạ¯
jwëëhn˜ hnäh˝, lä˗jë˗ he¯ jạ¯ ma¯jạ˝
në´ kih¹ lä˗jëë˗ hị¯ tạạh´ na¹.
52 ’Peer˗ jwɨɨ˜ hnäh˝ ta¯jwoh¹
kyạạ¹ ley. Sa˗ kwah¯ hnäh˝ jwë¹
lä˗kyɯɯh˜ dsa¯ juu¹ kih¹ Dio. Jạ¯ba´
hñaah¹ hnäh˝ sa¯ heẹh´ hnäh˝, mah¹
hah¯ hnäh˝ kih¹ hị¯ hnøø¹ lä˗kyɯɯh˜
—ga˗jäh˝ Jesús.
53 Ma´ ya˗hëë¹ Jesús jee´ jạ¯,
ta¯jwoh¹ kyạạ¹ ley kyạạh´ dsa¯
fariseo ga˗lä˗hneey˗ jwërte kyạạh´
Jesús. Hi˗ ga˗løøy¹ ngɨɨy˗ cha¯miih¯
juu¹ kiyh¹, 54 ma´ jëëy˜ che´ ma´
kạạh¹ juu¹ kih¹ Jesús mah¹ lä˗jạ¯ ma´
le˝ ma´ hnɨɨy¹ kiyh¹.

12

Ga˗hlëëh˝ Jesús kih¹ hị¯ ta¯jụụ¹

1 Ta´kọ¯jịịh¹ dsa¯kụh¹ jwëë˝
jwërte dsa¯, lä˗jịịh¹ ma´kya¯hlạạyh˜
øøyh˜, ga˗løø¹ Jesús sɨɨh˗ to¯në´
discípulo kyạạy¹:
—Ta˗ jmee¯ hnäh˝ lä˗kọh˝ jmee˗
dsa¯ fariseo he¯ jäyh˝ hnaayh¯ Dio
pero ta¯jụụ ¹ bih¹ jạ¯. 2 Jëëh˝
sa˗ cha¯ ni˗ miih¯ he¯ na¯jlë¯,
he¯ sa˗ lä˗jnä˝. Hi˗ lä˗jë˗ he¯
na¯hmää´, lloo˜ kọọ¯ jmɨɨ´ lä˗ñe¯
dsa¯. 3 He¯jạ¯ lä˗jë˗ he¯ ma¯hlëëh´
hnäh˝ jee´ na¯họọ¯, nuu¹ dsa¯ jmɨɨ
¹ hii˝ hyoo¯. Lä˗jë˗ he¯ ma¯hlëëh´
hnäh˝ jee´ na¯hmää´, lä˗nɯɯh˝ kih¹
dsa˗.

Hạạ¹ ba´ Dio hị¯ lạạ¹ kyạạ¹
(Mt. 10:26-31)

4 ’Hnoon¹ jwëëhn˜ hnäh˝ ome˜
kyạạn˗. Ta˗ wa´ gạh¹ hnäh˝ kih¹
dsa¯ hị¯ jngɨɨh˗ kih¹ jmɨ¯ngo¹. Ga´
ma¯na¯jụụ´ jmɨ¯ngo¹, hee¯ ga´
jạ¯ mo˗ le˝ jmeey¹. 5 Jwëëhn˜
hnäh˝ ome˜ kyạạn˗. Wa´ gạh¹
hnäh˝ kih¹ hị¯ na¯ngë¹ jwë¹ cheẹy¹
jmɨ¯lle˝ kih¹ dsa¯ cha´je¯ ma¯ngëë˝
ma¯jngëëyh˗. Kih¹ hị¯ he˝ ba´ wa´
gạh¹ hnäh˝. 6 Ñeh´ ba´ hnäh˝, tọ¹ ñe¹
nøø˝ ba´ këë¯ hñạạ˝ gyɯɯ¯ tạ¹. Pero
ni˗ jạạ¯ gyɯɯ¯ tạ¹ he˝, sa˗ dsa¯hëë¹
kih¹ Dio. 7 Lä˗kyẹ¯ jñu¯ lleh´ hnäh˝
na¯he¹ ga˗lä˗jë˗ kih¹ Dio. He¯jạ¯,
ta˗ wa´ gạh¹ hnäh˝. Jëëh˝, kyẹẹ˝
ga´ hnäh˝ cha¯ga´miih¯ lä˗kọh˝ ga´
jwëë˝ gyɯɯ¯ tạ¹.

Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ¹ kwa¹ be˝ wa´ra¯
ga˗hnëë¹ dsa¯jne´
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 ’Jwëëhn˜ hnäh˝. Lä˗jëë˗ hị¯
mi¯jnää˗ hñii˝ he¯ lạạy¹ dsa¯
kyạạn˗ cha´në´ dsa¯, jạ¯ba´ lä˗jạ¯
jäh˗ Hị¯ga˗lëë¹ngo¹ la¯ kiyh¹ cha´në´
lä˗jëë˗ ángele kyạạ¹ Dio. 9 Pero
hị¯ jäh˗ sa˗ kyụụ˗ jnä˝ cha´në´
dsa¯, lä˗jạ¯ jwahn˜ sa˗ kyụụ˗
jnih˝ cha´në´ lä˗jëë˗ ángele kyạạ¹
Dio. 10 Jmee¹ ba´ Dio jọh¯ dsë¹
kih¹ lä˗jëë˗ hị¯ hlëëh˗ wɨɨ˝ kih¹
Hị¯ga˗lëë¹ngo¹ la¯. Pero cher´mah¹
ga˗hlëëh˝ dsa¯ wɨɨ˝ kih¹ Jmɨ¯lle˝
Na¯jngɨɨ ¹, sa˗ jmeey¹ jọh¯ dsëy¹
kih¹ he¯ jạ¯. 11 Wa´ra¯ ga˗hnëë¹
dsa¯ hnäh˝ neh˗ gwah˗ mäh¯ o
cha´në´ dsa¯ta´, o cha´në´ jwëë˜,
ta˗ kạ¯ hnäh˝ hɯɯ´dsë¯ ha¯ lä˗
lạạh˗ hnäh˝ hñaah¹ o ha¯ lä˗ jwah¹
hnäh˝. 12 Jëëh˝, lä˗chạh˝ jạ¯ Jmɨ¯lle˝
Na¯jngɨɨ¹ kwëëh¹ hnäh˝ hɯɯ´dsë¯ llu¹
ha¯ lä˗ jwah¹ hnäh˝.

Kọọ¯juu¹ na¯hmää´ kih¹ jạạ¯ dsa¯
cha¯kuu´

13 Jạạ¯ hị¯ ma´ hạạ´ jee´ jạ¯
ga˗sɨɨyh˗ Jesús:
—Ta¯jwoh¹, chiih˝ dsa¯ñɯɯh¯
øøhn¹ kwëëyh¹ jnä˝ heẹn˜ he¯
ga˗tëẹn˝.
14 He¯jạ¯ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—Ja̱ˆ heˇ jwëë¯ jnäˇ, saˆ gaˆtëë̱nˇ
tiˇlloohn¯ hëë̱¯ dsa¯.
15 Gaˆjähˇ ka¯läh ˇ Jesús siiyhˆ
dsa¯ hi̱¯ maˇ tä̱ä̱hˇ jeeˇ ja̱¯:
—Lëëh¯ hnäh ˇ, taˆ waˇ hëë̱ˇ hohˇ
hnäh ˇ niˆ ko̱o̱¯ he¯ cha¯ jmii¯ gyuuˆ
la¯. Jëëhˇ, ja̱ˆ kih' he¯ cha¯ jnän`
cha¯miih¯, he¯ ja̱¯ jmeeˆ cha̱a̱¯
jneˇ.
16 Ja̱¯gaˇ gaˆhlëë̱yh' juu'
na¯hmääˇ, gaˆjäyh ˇ:
—Maˇ cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ dsa¯ cha¯
kuuˇ hiˆ maˇ cha¯ cha¯miih¯
he¯ na¯jnääˇ hwa' kiyh' he¯ maˇ
chooyh'. 17 He¯ja̱¯ maˇ jmeeyˆ
huuˇdsë¯, maˇ jäyh ˇ: “¿Hee¯ baˇ
jmeen`? Saˆ cha¯ jeeˇ llan` läˆjëˆ
he¯ choohnˇ.” 18 Mah' gaˆjäyh ˇ:
“Läˆla¯ baˇ jmeen`. Hlan¯ hne'
kih' kwii¯ kinˆ mah' jmeen` juuh¯
gaˇ nëˇ jeeˇ maˇ chih'. Jeeˇ ja̱¯ baˇ
llan` läˆjëˆ taˇ kinˆ he¯ choohnˇ.
19 Mah' jwahn¯ kiˆ hñiinˆ: Ma¯cha¯
baˇ kyah' cha¯miih¯. Lëëˆ kyah'
cha¯miih¯ jii¯ñe¯. Tëëh` hohˇ, ja̱¯
kuh¯huhˇ baˇ hne¯ kyah'. Waˇ
cha̱a̱¯ baˇ hne¯ llu'.” 20 Pero Dio
gaˆjähˇ siiyhˆ läˆla¯: “He¯ baˇ che¯
ta̱a̱h¯ hne¯. Na' hwë' baˇ juuhˇ.
Kih' jñahˇ baˇ jä̱' läˆjëˆ he¯ ma¯juuhˇ
ma¯lä̱ä̱hˇ,” gaˆjähˇ Dio. 21 Läˆja̱¯ la'
kih' dsa¯ hi̱¯ llaˆ cha¯miih¯ kuuˇ
nëˇ hwa' la¯, mah' chaˇnëˇ Dio la̱a̱y'
dsa¯ tä¯ñeeˇ baˇ.

Dio lihˆ hä̱ä̱' hi̱¯ la̱a̱' kya̱a̱y'
(Mt. 6:25-34)

22 Ja̱¯gaˇ gaˆjähˇ Jesús siiyhˆ
discípulo kya̱a̱y':
—Kih' he¯ja̱¯ na¯ jwëë̱hn¯ hnäh ˇ.
Taˆ ka̱¯ hnäh ˇ huuˇdsë¯ ha¯ läˆ
dsa¯ngëëh ˇ hnäh ˇ ko̱o̱¯ jmii ˇ ko̱o̱¯
jmii ˇ, hee¯ na¯ kuhˇhuh' hnäh ˇ
niˆ taˆ ka̱¯ hnäh ˇ huuˇdsë¯ kih'
hmiih¯ he¯ kë̱h' hnäh ˇ. 23 Kyëë̱ˇ
gaˇ he¯ cha̱a̱¯ hnäh ˇ läˆko̱hˇ gaˇ
he¯ kuh¯huhˇ hnäh ˇ. Hiˆ kyëë̱ˇ
gaˇ jmii¯ngo' kyah' hnäh ˇ läˆko̱hˇ
gaˇ hmiih¯ he¯ kë̱hˆ hnäh ˇ. 24 Jëë`
daˇ hnäh ˇ läˆko̱o̱¯ la' kih' ta̱ '. Saˆ
cha¯ jngëëy¯ niˆ saˆ chooyh¯ niˆ
ko̱o̱¯, niˆ he¯ hnøø' jeeˇ llay'. Pero
Tää` jnän` hi̱¯ gya' gyuuh', ma¯raˆ
he¯ ä̱ä̱h¯ bih'. ¿Cheˇ saˆ kyëë̱ˇ gaˇ
hnäh ˇ läˆko̱hˇ gaˇ ta̱' heˇ? 25 ¿Hii̱¯
hnäh ˇ lëhˆ jmeeh' sa̱a̱ˆ gaˇko̱o̱¯ lëë¯,
kih' he¯ jmeeh' hnäh ˇ cha¯miih¯
huuˇdsë¯? 26 Cherˇmah' saˆ tä̱ä̱ˆ
hnäh ˇ jmeeh' he¯ la' ko̱o̱¯ he¯ pih',
¿he¯la' kyëˇ hnäh ˇ huuˇdsë¯ kih'
läˆjëˆ he¯ jwëë̱h` kyah' hnäh ˇ?
27 ’Jëë` daˇ hnäh ˇ ha¯ läˆ
dsa¯kwa̱a̱ˆ waˇle'. Saˆ cha¯ taˇ
jmeeˆ, niˆ saˆ hwëë¯ waˇñe¯.
Pero jwëë̱hn¯ hnäh ˇ. Maˆke
naˇhñaah' la' hmiih¯ he¯ gaˆkë̱h¯
rey Salomón, pero saˆ gaˆlloo' he¯
la' naˇhñaah' läˆko̱o̱¯ la' waˇle'.
28 Cherˇmah' läˆja̱¯ jmeeˆ Dio
naˇhñaah' waˇle' he¯ choo' nëˇ nuu¯
na', mah' hø' jë̱' dsa¯ nehˆ hwii ˇ,
ha¯ läˆja̱¯ saˆ kway' he¯ kë̱h' hnäh ˇ,
dsa¯ hi̱¯ miih¯ go¯te' baˇ dsoo ˇ
dsë'. 29 He¯ja̱¯ moˆtoˆ ka̱¯ hnäh ˇ
huuˇdsë¯ hee¯ na¯ kuhˇhuh' hnäh ˇ.
Taˆ jmee¯ hnäh ˇ cha¯miih¯ ngëë'
huuˇdsë¯ kih' läˆjëˆ he¯ na¯. 30 Jëëh ˇ,
läˆjëë̱ˆ hi̱¯ saˆ ma¯hëëh¯ kih' Dio,
hnooyh¯ läˆjëˆ he¯ na¯ jmah' baˇ.
Pero Tää` jnän` ma¯ñey¯ baˇ läˆjëˆ
he¯ jmeeˆ bii' jnän`. 31 Hnääh' daˇ
hnäh ˇ to¯nëˇ Dio hi̱¯ la̱a̱' dsa¯taˇ
jøøh' jnän`. Läˆja̱¯ baˇ hñahˆ hnäh ˇ
läˆjëˆ he¯ jmeeˆ bii' kyah' hnäh ˇ
ka¯läh ˇ.

Llu' gaˇ he¯ cha¯ he¯ la' hmooh'
jnän`gyuuh'
(Mt. 6:19-21)

32 ’Taˆ waˇ ga̱h' hnäh ˇ borrego
kya̱a̱nˆ, maˆkeˆ saˆ jwëë̱ˇ hnäh ˇ,
jëëh ˇ Tää` jnän` hyoh¯ dsëy' tooyh¯
gooh¯ hnäh ˇ he¯ jmeeh' hnäh ˇ hihˆ
ko̱¯jøh ˇ kya̱a̱yhˇ. 33 Hnii ˇ hnäh ˇ he¯
cha¯ kyah' hnäh ˇ mah' kwëëh` hi̱¯
jmeeˆ bii' kih'. Hnøøh' hnäh ˇ he¯
saˆ hëë̱ˇ go¯te¯. Hnøøh' hnäh ˇ he¯
la' hmooh' he¯ cha¯ gyuuh' he¯
saˆ hëë̱ˇ jih ˇko̱hˇ. Jeeˇ ja̱¯ saˆ lloo¯
dsa¯hii ˇ niˆ saˆ cha̱a̱¯ jahˇ hi̱¯ jwë'

ka¯läh˝. 34 Jee´ hla¯ he¯ la˹ hmooh˺
kyah˹ hnäh˝, jee´ ja̱¯ ba´ kye̱˝ hnäh˝
o¯jøh˭ dsë¯.

Llu˹ la˹ kih˹ hi̱¯ jøø̱˜ wa´ra¯ ja̱h˹
Jesús

35 ’Hnøø˹ ma¯na´llu̱u̱h` hnäh˝, hi˭
na¯nëh´ hnäh˝ ka¯läh˝. 36 Hnøø˹
jmeeh˺ hnäh˝ lä˭ko̱o̱¯ jmee˭ moz˜
hi̱¯ tä̱ä̱h´ jä̱ä̱˜ dsa¯jʉʉ´ hi̱¯ jäh˝ jee´
ma¯je̱e̱˝ goo¯ dsa¯. Wa´ra¯ ja̱h˹
dsa¯jʉʉy´ he˝ tëëy˹, na¯ ma¯hii˝ nä˹
moz˜ he˝ ho´haah´. 37 Llu˹ la˹ kih˹
moz˜ he˝, cher´mah˹ na¯nëy´ wa´ra¯
ja̱yh˹. Ma˭ra˭ ju˺dsoo˝ jwë̱ë̱hn˜
hnäh˝, dsa¯jʉʉy´ mi¯llu̱u̱y˹ hñii˝ jä̱ä̱˹,
ja̱¯ga´ llä̱ä̱y˺ moz˜ he˝ në´ mes˜ mah˹
jmeey˹ ta´he˹ kiyh˹. 38 Ma˭ke˭ ja̱yh˹
ko̱o̱¯ lla˭nʉʉ ˺ o ja̱¯ga´ jnä˭, peer˭
llu˹ la˹ kih˹ moz˜ he˝, cher´mah˹
na¯nëy´ ma´ja̱¯. 39 Hnøø˹ lä˭ngëëh˝
hnäh˝ he¯ la¯. Wa´ra¯ jäh˝ kih˹ ja̱ä̱¯
dsa¯jʉʉ´ cha´neh˭ ñey¯ hee¯ hor˜
jä˭ ja̱ä̱¯ dsa¯hii̱¯ dsa¯he˝ cha´neh˭
kiyh˹, jmeey˹ bii˹ sa˭ gwii̱y¯ høøy˹
hne˹ kiyh˹ mah˹ sa˭ dsa¯he˝ dsa¯hii̱¯
he˝ cha´neh˭ kiyh˹. 40 Lä˭ja̱¯ hnäh˝,
hnøø˹ ma¯na´llu̱u̱h` hnäh˝ ka¯läh˝.
Jëëh˝, hor˜ he¯ sa˭ jmeeh¯ hnäh˝
hʉʉ´dsë¯, jäh˝ Hi̱¯ga˭lë̱ë̱˹ngo˹ la¯.

Dsa¯ hi̱¯ mi¯te̱h˹, hi˭ dsa¯ hi̱¯ sa˭
jmee˭ ta´he˹
(Mt. 24:45-51)

41 Ja̱¯ga´ ga˭jäh˝ Pee´ siiyh˭:
—Dsa¯jøø̱h˺ kya̱a̱n˭, ¿che´
ma¯hlëëh´ juu˺ na¯hmää´ lä˭na¯
kya̱a̱˹ jnääh ˺ o ma¯hlëëh´ ka¯läh˝
kih˹ lä˭jøh˹?
42 He¯ja̱¯ ga˭jäh˝ Dsa¯jøø̱h˺ jnän`
siiyh˭:
—Ja̱a̱¯ dsa¯ hi̱¯ mi¯te̱h˹ hi̱¯
cha¯ hʉʉ´dsë¯ llu˹ kih˹, hi̱¯ he˝
ba´ na¯hña̱a̱´ mah˹ hä̱ä̱y˺ hi̱¯ tä̱ä̱h´
cha´neh˭ kih˹ dsa¯jʉʉy´, kwëëyh˹
he¯ kuyh˭ hor˜ kih˹. 43 Llu˹ la˹
kih˹ moz˜ he˝, cher´mah˹ mi¯te̱yh˹
lä˭jë˭ mada¯ he¯ nuuyh¯ wa´ra¯ ja̱h˹
jʉʉy´. 44 Ma˭ra˭ ju˺dsoo˝ jwë̱ë̱hn˜
hnäh˝, ga˭lä˭jë˭ ba´ he¯ cha¯ kih˹
dsa¯jʉʉy´ tooyh˭ goo¯ moz˜ he˝.
45 Pero cher´mah˹ hi̱¯ na¯hña̱a̱´ he˝
ga˭jmeey˝ hʉʉ´dsë¯: “Lä˭hë̱ë̱˝ ga´
miih¯ dsa¯jøø̱h˺ kya̱a̱n˭”, he¯ja̱¯
ta´ko̱¯jii̱h˺ ja̱¯, løøy˹ jmi´ba̱a̱y˹ hi̱¯
më˝ hi̱¯ ñʉʉh¯ dsa¯kya̱a̱yh´, hi˭
kuh´hiyh˹ llu˹ lä˭jii̱h˺ lä¯he̱ey˝.
46 Lä˭la¯ le˝ kih˹ moz˜ he˝. Jmii˝ he¯
sa˭ jøø̱y˜, hi˭ hor˜ he¯ sa˭ kye̱y¯
ni˭ miih¯ hʉʉ´dsë¯, jäh˝ dsa¯jʉʉy´.
Peer˭ cha¯miih¯ jmeeyh˭ moz˜ he˝,
ja̱¯ga´ che̱ey˺ ko̱¯jøh˝ kya̱a̱h´ lä˭jë̱ë̱˭
hi̱¯ sa˭ ga˭mi˭te̱h˹.
47 ’Ja̱a̱¯ moz˜ hi̱¯ ma¯ñe¯ kwee¯
he¯ mada¯ nuuyh¯ kih˹ dsa¯jʉʉy´
mah˹ sa˭ ma¯na´llu̱u̱y`, ni˭ sa˭
mi¯tey˺ mada¯ kih˹ dsa¯jʉʉy´, hi̱¯
he˝ sa˭ lä˭ñih˝ dsëy˹ kway˹ kih˹.
48 Pero ja̱a̱¯ moz˜ hi̱¯ ma´ jmee˭
he¯ hliih˺ he¯ sa˭ ñey¯, hi̱¯ he˝ hii˺
miih¯ ba´. Jëëh˝ hi̱¯ ma¯hyoh˜
cha¯miih¯, lä˭ja̱¯ ngiih˹ dsa¯jʉʉy´
cha¯miih¯. Dsa¯jʉʉ´ hi̱¯ ga˭tooh¯
gooy¯ cha¯miih¯, lä˭ja̱¯ ngiiyh˹
cha¯ga´miih¯.

Kwa̱a̱t˜ kih˹ Jesús he¯ te̱e̱˜ dsa¯
(Mt. 10:34-36)

49 ’Ma¯jan˜ mah˹ cha̱a̱hn´ je¯
hwa˺ la¯. Hnoon˹ wa´ra¯ jäh˝
kih˹ koo¯ ga¯jʉh¯. 50 Ma˭ra˭ he¯
jmee˭ bii˹ jëën¯ ko̱o̱¯ he¯ wii˝ ngëë˺.
Peer˭ ku˺jii̱˭ kin˭. Wa´ra¯ jäh˝ kih˹
na˹ ga¯jʉh¯ ba´ ma¯dsë̱ë̱˹ jmii˝.
51 ¿Che´ la̱a̱h˝ hnäh˝ ma¯jan˜ mah˹
jmeen` hii˺ tii´ kih˺ dsa¯ jmi¯gyʉʉ˭?
Jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝, ja̱˭ kih˹ he¯ja̱¯
ma¯jan˜. Ma¯jan˜, mah˹ jmeen`
te´jë̱ë̱˹ dsa¯ ba´. 52 Jëëh˝, na˹ ta˭
cha´në´ jee´ tä̱ä̱h´ hña̱a̱´ dsa¯ ko̱o̱¯
cha´neh˭, jmeey˹ to˹ nää˹. Ua̱u̱¯ hi̱¯
he˝ te̱e̱˺ kya̱a̱h´ u̱u̱˺ hi˭ u̱u̱˹ dsa¯ta̱a̱h`
te̱ey˺ kya̱a̱h´ u̱u̱¯. 53 Te̱e̱˹ jmii¯
kya̱a̱h´ jo̱¯ñʉʉh¯, hi˭ jo̱¯ñʉʉyh¯ te̱e̱˹
kya̱a̱yh´ ka¯läh˝. Chooy˺ te̱e̱˹ kya̱a̱h´
jo̱¯mii¯, hi˭ jo̱¯miiy¯ te̱e̱˹ kya̱a̱h´
chooy˺. Ma¯chooy˺ te̱e̱˹ kya̱a̱h´
ma´jo̱o̱y˝, ma´jo̱o̱y˝ te̱e̱˹ kya̱a̱h´
ma¯chooy˺.

Kǫ¯llǫǫ´ sa˗ kyę¯ kwǫǫt˜ ha¯ lä˗ la˺ he¯ jmee˗ Dio jee´ kiyh˺
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)
54 Hi˗ ga˗jäyh´ ka¯läh´ sɨɨyh˗ lä˗jęę˗ dsa¯:
—Wa´ra¯ ga˗jëëh` hnäh´ soo¯ jnii´ ta˗la˗ ga˗dsa˺ hyoo¯, chǫh´ ba´ jwah´ hnäh´: “Jma˺ ba´ na¯ jä˗.” Hi˗ lä˗jǫ¯ la´. 55 Hi˗ wa´ra¯ ja˺ lle´ ta˗ kyę˺, jwah´ hnäh´: “Jmee˺ hyoo¯ ba´ na¯.” Hi˗ lä˗jǫ¯ jmee˗. 56 He¯ ba´ che¯ ta¯jǫǫh˺ hnäh´. Lęh˺ ba´ hnäh´ lleh˺ hnäh´ juu˺ kwee¯ ha¯ lä˗ jmee˺ kǫǫ¯ jmɨɨ´ kǫǫ¯ jmɨɨ´ lä˗kǫǫ¯ la˺ gyɨɨh˺ hwa˺. Mah˺ sa˗ kyęh´ hnäh´ kwǫǫt˜ hee¯ ga´ na¯ dsa¯la´ jee´ kyah˺ hnäh´.

Hnøø˺ mi´een˺ juu˺ he¯ cha¯ jnän` kyǫǫh´ dsa¯
(Mt. 5:25-26)
57 ’¿He¯la˺ sa˗ lęh˺ hnäh´ kǫh˺ hnäh´ kwǫǫt˜ hñaah˺ hnäh´ hee¯ na¯ he¯ llu˺? 58 Cher´mah˺ chǫǫ¯ hǫ¯ hnøø˺ hnëë˺ hne¯ cha´në´ dsa¯ta´, jmee´ bii˺ go´tǫǫh´ hnäh´ juu˺ kwee¯ kyǫǫyh´ na˺ ga¯jɨh¯ ta´kǫ¯jǫǫh˺ cha¯ jmɨɨ´, mah˺ sa˗ ngëëy˺ hne¯ ja´goo¯ jwëë¯. Lä˗jǫ¯ mo˗so˗ jmee˺ jwëë¯ hih˗ kih˺ poo¯, tǫǫyh˗ hne¯ neh˗ñe˺. 59 Ma˗ra˗ ju˺dsoo´ jwęęhn˜ hne¯, sa˗ ya¯hęęh˺ jee´ ja¯ ta´kǫ¯jǫǫh˺ sa˗ ma¯mi¯hmaah´ lä˗kǫh´ te˺ he¯ lle` dsa¯ta´ kyah˺.

13

Ga˗hlëëh´ Jesús kih˺ he¯ dsa¯jęęh˜ dsa¯ kyǫǫh´ Dio
1 Ja¯ba´ jmɨɨ´ ja¯ na´nää˺ kǫ¯llǫǫ´ dsa¯ na´jmeeyh´ juu˺ kih˺ Jesús he¯ ga˗jmee´ Pilato mada¯ kih˺ hløø´ he¯ na´jngëëyh¯ dsa¯ chǫǫ¯ Galilea jee´ ma´ tǫǫyh´ jngëëyh¯ jah´ he¯ ma´ mi¯tey˺ kiyh˺ kyǫǫh´ Dio.
2 Mah˺ ga˗jęęh¯ Jesús juu˺ kiyh˺, ga˗jäyh´:
—¿Che´ kih˺ he¯ ga˗jǫǫ˺ lä˗ja¯ dsa¯ galilea he´, he¯ja¯ lǫǫh´ hnäh´ he¯ ǫǫy¯ cha¯ga´miih¯ dso´kye¯ lä˗kǫh´ ga´ jee´ lä˗jęę˗ dsa¯gooy˺? 3 Jnä´ jwęęhn˜ hnäh´, ni˗ miih¯ sa˗ la˺ lä˗ja¯. Jëëh´ cher´mah˺ sa˗ ga˗jęęh` hnäh´ kyǫǫh´ Dio, ja¯ba´ lä˗ja¯ jǫǫ´ lä˗jęę˗ hnäh´ ka¯läh´. 4 He¯ ga˗toh´ hne˺ ñii´ kih˺ Siloé në´ kih˺ lä˗jęę˗ gya˗jñǫǫ¯ dsa¯ mah˺ ga˗jǫǫy˺, ¿che´ jmeeh¯ hnäh´ hɨɨ´dsë¯ he¯ ǫǫy¯ cha¯ga´miih¯ dso´kye¯ lä˗kǫh´ ga´ jee´ lä˗jęę˗ dsa¯ hǫ¯ tǫǫh´ Jerusalén? 5 Jnä´ jwęęhn˜ hnäh´, ni˗ miih¯ sa˗ la˺ lä˗ja¯. Jëëh´ cher´mah˺ sa˗ ga˗jęęh` hnäh´ kyǫǫh´ Dio, ja¯ba´ lä˗ja¯ jǫǫ´ lä˗jęę˗ hnäh´ ka¯läh´.

Juu˺ na¯hmää´ lä˗ la˺ kih˺ kǫǫ¯ chaah˺ higo he¯ sa˗ kwa˗ mɨɨ˺
6 Hi˗ ga˗jäyh´ ka¯läh´ juu˺ na¯hmää´ lä˗la¯:
—Jǫǫ¯ dsa¯ ma´ na¯jnää´ kǫǫ¯ chaah˺ higo jee´ kih˺ chaah˺ wɨɨ¯ jëh˺ kiyh˺. Mah˺ na´jëëy¯ che´ na¯hɨɨ¯ mɨ ˺higo. Pero ni˗ kǫǫ¯ mɨɨ˺ sa˗ ma´ hii´. 7 Mah˺ ga˗sɨɨyh˗ hǫ¯ ma´ høø˗ chaah˺ wɨɨ¯ jëh˺ ja¯: “Jee´ la¯ ma¯të´ hnë¯ jǫ¯ñe¯ ma¯jan˜ jëën˜ chaah˺ higo la¯, che´ hɨɨ¯ mɨɨ˺. Sa˗ cha¯ jnøøhn˺ ni˗ miih¯ lä˗kǫh´ hä´ gwǫn´. He¯ja¯ tu˺ go¯te˜. ¿He¯la˺ ja¯ kǫǫ¯ na¯ha¯ hwa˺ jee´ chih˺?” 8 Pero hǫ¯ ma´ høø˗ jee´ ja¯ ga˗jäh´: “Dsa¯jøøh˺ kyǫǫn˗, kwa´ jwë˺ kih˺ kǫǫ¯ ga´ jǫ¯ñe¯ na˺. Gyun¯ miih¯ ta¯hmɨɨ¯ mah˺ toohn¯ tɨ´hoh˺. 9 Cher´mah˺ ga˗hɨɨ´ mɨɨ˺, llu˺ ba´. Pero cher´mah˺ sa˗ ga˗hɨɨ´, ja¯ga´ na˗ dsa¯tu`.”

Ga˗mi˗hlǫǫ´ Jesús jǫǫ¯ dsa¯më´ hǫ¯ ma´ na¯jlǫǫ˺ cha¯kah´
10 Kǫǫ¯ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë˺ ma´ kwa˗ Jesús juu˺ neh˗ gwah˗ mäh¯. 11 Jee´ ja¯ ma´ hǫǫ´ jǫǫ¯ dsa¯më´ hǫ¯ ma¯hya¯ gya˗jñaa¯ jǫ¯ñe¯ dsaah´. Ga˗jmee´ jmɨ¯lle´ hlɨɨh˺ ga˗jlǫǫ˺ ka´luuy´. Ni˗ miih¯ sa˗ le´ ma´ ngëy˺ kǫ¯dsoo´. 12 Ma´ ga˗jęę˺ Jesús dsa¯më´ he´, ga˗tëëyh˺ mah˺ ga˗sɨɨyh˗:
—Dsa¯më´, ma¯jǫ˺ ba´ kyah˺ kih˺ dsoo´ he¯ ma´ lǫǫh˺.

13 Ga˗kyey˜ gooy˜ nëˊ kih¹
dsa˜mëˊ heˊ. Lä˗chąhˊ jąˍ ga˗nɨɨh⁴
kaˊluuyˊ, mah⁴ ga˗løøy⁴ kway˗
tiˊhmaahˊ kih¹ Dio. 14 Pero hiˍ˜ maˊ
jmee˗ hih˗ gwah˗ jąˍ˜, ga˗lä˗lleęˊ
jwërte kih⁴ he˜ ga˗mi˗hląąˊ Jesús
dsa˜ jmɨɨˊ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsë⁴. Mah⁴
ga˗sɨɨyh˗ lä˗jëë˗ hiˍ˜ maˊ tąąhˊ jeeˊ
jąˍ˜:

—Jñiiˊ jmɨɨˊ baˊ cha˜ jwë¹ jmeenˊ
taˊ. Taˊkǫ˜jiih¹ jñiiˊ jmɨɨˊ jąˍ˜, ya˜nääˊ
hnähˊ mah⁴ jąˍ⁴ kyah⁴ hnähˊ, jąˍ˗ jmɨɨˊ
he˜ tęęh˜ dsa˜ dsë⁴.

15 Jąˍ˜gaˊ ga˗jähˊ Dsa˜jøøh¹ jnänˋ
ga˗sɨɨyh˗:

—Hee˜ baˊ che˜ ta˜juuh¹ hne˜
dsa˜ñuuh˜. ¿Jąˍ¹ lä˗jëë˗ hnähˊ chęęhˊ
hnähˊ kyaˊ kyąąh¹ hnähˊ, burr˜
kyąąh⁴ hnähˊ jeeˊ na˜hñuuyhˊ mah⁴
goˊjąąh˗ hnähˊ hiyh⁴ jmɨɨ˜ jmɨɨˊ he˜
tęęh˜ dsa˜ dsë⁴? ¿Cheˊ sa˗ jmeeh˜
hnähˊ lä˗jąˍ˜? 16 Pero hih⁴ dsa˜mëˊ
laˍ˜, hiˍ˜ ląąˍ⁴ saˊjuˍ˜ kih⁴ Abraham,
ma˜hya˜ gya˗jñaa˜ jiˍ˜ñe˜ maˊ
na˜hñuuyhˊ kąąh˜ Tanaˊ. ¿Cheˊ sa˗
ąąˍ jmɨɨˊ chęęyh˗ jmɨɨˊ he˜ tęęh˜
dsa˜ dsë⁴?

17 Lä˗ maˊ ga˗hlëëhˊ Jesús juu¹ jąˍ˜,
ga˗jąˍˊ o˜hih˗ lä˗jëë˗ hiˍ˜ ga˗lä˗høøh`
kiyh⁴. Pero jeeˊ lä˗jëë˗ dsa˜ maˊ
chąąy˜ llu⁴ baˊ, maˊ ga˗jëëy⁴ lä˗jë˗
he˜ juh˜gąąˍ˜ he˜ maˊ jmee˗ Jesús.

Juu¹ na˜hmääˊ lä˗kǫǫˍ˜ la⁴ kih⁴ mɨ ¹juˍ˜ mostaza
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Hi˗ ga˗jähˊ Jesús ka˜lähˊ:

—Jwëëhn˜ hnähˊ juu¹ he˜ jęęh¹
kwee˜ lä˗kǫhˊ jąą˗ Dio dsa˜ lä˗hih˗
kih⁴. 19 He˜ jąą˗ Dio dsa˜ lä˗hih˗
kih⁴, jęęh¹ kwee˜ lä˗kǫǫˍ˜ la⁴ kih⁴
kǫǫˍ˜ mɨ¹juˍ˜ mostaza he˜ ga˗jngëëˊ
jąąˍ˜ dsa˜ jeeˊ na˜jnäääˊ chaˊjǫh¹
kiyh⁴. Heh⁴ mɨ¹juˍ˜ jąˍ˜, ga˗hya˜ mah⁴
ga˗kwąąˍ⁴, lä˗jiih¹ ga˗tëˊ kǫǫˍ˜ chaah¹
hma˜. He˜jąˍ˜ ga˗lla˗nää⁴ tąˍ¹ jmeey˗
sɨɨ˜ nëˊ saˊgoh⁴ kih⁴.

Juu¹ na˜hmääˊ lä˗kǫǫˍ˜ la⁴ kih⁴ levadura
(Mt. 13:33)

20 Kǫǫˍ˜ ka˜läh˝ ga˗jäh˝ Jesús
sɨɨyh˗:

—Jeeˊ la˜ jwëëhn˜ hnäh˝ juu¹
he˜ jęęh¹ kwee˜ lä˗kǫhˊ jąą˗ Dio
dsa˜ lä˗hih˗ kih⁴. 21 Jęęh¹ kwee˜
lä˗kǫǫˍ˜ jmee˗ levadura he˜ kooh˜
jąąˍ˜ dsa˜mëˊ. Llay˗ cha˜miih˜
harin mah⁴ kąh˜gwęyh˜ kyąąhˊ
levadura. Kyąąhˊ lä˗jąˍ˜ dsa˜kwąąˍ˗
lä˗ ga˗dsa⁴ tuˊkąˍˊ.

Dsu˜ la⁴ hoˊhaahˊ jeeˊ dsa˜tąąh` dsa˜kyąąhˊ Dio
(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Lä˗kǫǫˍ˜ maˊ hąąˊ Jesús jwë¹
ngoo⁴ ta˗ Jerusalén maˊ kway˗ juu¹
lä˗kąąˍ˜ jwɨɨ˜ kaahˊ hi˗ lä˗kąąˍ˜ jwɨɨ˜
mäh˜ jeeˊ maˊ dsa˜ngëëyˊ. 23 Jąąˍ˜
dsa˜ ga˗ngɨɨˊ juu¹ kiyh⁴, ga˗sɨɨyh˗:

—Dsa˜jøøh¹ kyąąn˗, ¿cheˊ miih˜
go˜te¹ dsa˜ hiˍ˜ dsa˜läąˊ?

He˜jąˍ˜ ga˗jähˊ Jesús sɨɨyh˗:

24 —Jmeeˊ hnäh˝ bii⁴ go˜tąąhˊ
hnäh˝ ta˗ hoˊhaahˊ dsuˍ˜. Jëëhˊ,
jwęęˊ dsa˜ hiˍ˜ hnøø⁴ dsa˜tąąh`
mah⁴ sa˗ jmąąy⁴ dsa˜tąąyh`. 25 Waˊ
jmeenˊ jąąˍ˜ dsa˜juuˊ chaˊneh˗
ma˜ngëëˊ ma˜jney¹ hoˊhaahˊ kiyh¹.
Hi˗ cherˊmah⁴ ga˗nääh⁴ hnähˊ tëëh˜
hnähˊ kiyh⁴ ta˗ kaˊhne˜: “Dsa˜jøøh¹
kyąąn˗, Dsa˜jøøh¹ kyąąn˗, näˊ
hoˊhaahˊ mah⁴ dsaˊtoohˊ jnääh
¹.” Pero jęęh˗ dsa˜juuˊ heˊ kyah⁴
hnähˊ, jäyh˗: “Sa˗ man˗ hii˗
hnähˊ.” 26 Jąˍ˜gaˊ løøh⁴ hnähˊ
jwah¹ hnähˊ: “Ma˜kihˊ ma˜hihˊ
jnääh⁴ koˍ˜jøhˊ kyąąhˊ hne˜. Jnääh
¹ heˊ hiˍ˜ ga˗hlęęhˊ jeeˊ la¹ chaˊjwë⁴
juuh˜.” 27 Pero jäh˗ dsa˜juuˊ
chaˊneh˗ heˊ, sɨɨyh˗ hnähˊ: “Sa˗
man˗ hii˗ hnähˊ. Go˜nääˊ hnähˊ
kyah⁴, hnähˊ hiˍ˜ jmee˗ he˜ hlɨɨh¹
jmah⁴.” 28 Jeeˊ jąˍ˜ kɨˊhoohˊ hnähˊ
mah⁴ juuhˊ hnähˊ chaˊjąhˊ hnähˊ
waˊraˍ˜ ga˗jęęh` hnähˊ Abraham
kyąąhˊ Isaac kyąąhˊ Jacob kyąąhˊ
lä˗jęęˍ˗ hiˍ˜ ga˗ngëë⁴ juu¹ kih⁴ Dio

tä̱ä̱h´ ya˭jwɨɨˬ kiyhˬ, mahˬ hnäh´
dsa¯hë̱ë̱hˬ ta¯ ka´hne¯. 29 Jwë̱ë̱´ dsa¯
cha̱a̱¯ ṵṵ´ ya¯nää´ ta˭ kye̱ˬ ta˭ ñii´
mahˬ dsa¯ta̱a̱h` kuh´hɨhˬ ko̱¯jøh´
kya̱a̱h´ jnä´ jee´ oo˭ ya˭jwɨɨˬ kihˬ Dio.
30 Jëëh´, jwë̱ë̱´ hɨ̱¯ sa˭ la̱a̱ˬ kwa̱a̱t˜
jee´ kyahˬ hnäh´, hɨ̱¯ he´ le̱e̱´ jøøhˬ
ma´ja̱¯. Hi˭ hɨ̱¯ la̱a̱ˬ kwa̱a̱t˜ jee´
kyahˬ hnäh´, hɨ̱¯ he´ le̱e̱´ mähˬ ga´.

Ga˭lä˭meeh˭ dsëˬ Jesús kihˬ jwɨɨ¯ Jerusalén
(Mt. 23:37-39)

31 Ja̱¯ba´ jmɨɨ´ ja̱¯, ga˭lla˭nääˬ
ko̱¯lla̱a̱´ fariseo na´chiih´ Jesús:
—Go¯hë̱ë̱ˬ jee´ la¯, gwa̱a̱h¯ ta˭ jee´
jyoh´, jëëh´ hnøøˬ Herode jngëëhˬ
hne¯.
32 He¯ja̱¯ ga˭jäyh´ sɨɨyh˭ dsa¯
fariseo he´:
—Go¯nää´ hnäh´ mahˬ go¯chiih´
hɨ̱¯ kyṵṵh˜ ma̱y˜ hlɨɨhˬ he´ juuˬ la¯:
“Naˬ hi˭ høˬ lä˭ ma¯jmeen˭ la¯ ba´
ta´ he¯ hwë̱ë̱n´ jmɨ¯lle´ hlɨɨhˬ kihˬ
dsa˭ hi˭ mi´hlä̱ä̱nˬ dsa¯ ka¯läh´.
Ga´ ma¯hya¯ hnë¯ jmɨɨ´, ja̱¯ hnɨɨhˬ
ma¯hñaa¯ ta´ kin˭.” 33 Jmee˭ biiˬ lä˭
ma¯hä̱ä̱n´ la¯ ba´ jwëˬ, naˬ, høˬ, hi˭
hyuˬ lä˭jɨɨhˬ lloon˜ Jerusalén. Jëëh´,
jmee˭ biiˬ he¯ jṵṵ´ hɨ̱¯ ngëë˜ juuˬ
kihˬ Dio ta˭ Jerusalén, sa˭ lle` kihˬ
jṵṵy´ ta˭ jee´ jyoh´.
34 ’Hnäh´ dsa¯ cha̱a̱¯ Jerusalén,
hɨ̱¯ jngëëh˭ hɨ̱¯ ngëë˜ juuˬ kihˬ Dio
hi˭ teh´ hnäh´ kṵṵ´ kihˬ hɨ̱¯ che̱e̱˭
Dio, joh´ jɨɨh˜ sa˭ ga˭lä˭hnoonˬ ma´
jøøhn´ hnäh´ lä˭ko̱o̱¯ jøøh¯ chaah´
hyaa` gyṵṵ¯ chaah´ kya̱a̱ ˬ, ta̱a̱yh¯
neh˭ sa´kyooy´, pero sa˭ ga˭hiih´
hnäh´. 35 He¯ja̱¯ ma¯be̱e̱ˬ Dio
hnäh´ go¯te˜, jä̱ˬ ta˭jmahˬ ba´ hneˬ
kyahˬ hnäh´. Jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, naˬ
ta˭ cha´në´ mo˭so˭ jë̱ë̱hˬ hnäh´ jnä´
ta´ko̱¯jɨɨhˬ sa˭ ma¯jäh´ hnäh´: “He¯
ba´ che¯ jøhˬga̱a̱¯ hɨ̱¯ jaˬ, lä˭hih˭ kihˬ
Dio.”

14

Ga˭mi˭hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱¯ hɨ̱¯ dsaah´ jmɨɨ´ he¯ te̱e̱h¯ dsa¯ dsëˬ

1 Ko̱o̱¯ jmɨɨ´ he¯ te̱e̱h¯ dsa¯
dsëˬ, ngooˬ Jesús ga˭kuh¯ ga˭hɨhˬ
cha´neh˭ kihˬ ja̱a̱¯ fariseo hɨ̱¯ ma´
la̱a̱ˬ ja̱a̱¯ dsa¯jøøhˬ. Jee´ ja̱¯ ma´ tä̱ä̱h´
dsa¯ hɨ̱¯ ma´ tä̱ä̱˜ Jesús. 2 Hi˭ ta˭
cha´nëy´ ja̱¯ ma´ chehˬ ja̱a̱¯ dsa¯ hɨ̱¯
ma´ dsaah´ dsoo´ gyo̱o̱¯. 3 He¯ja̱¯
ga˭ngɨɨ´ Jesús juuˬ kihˬ ta¯jwohˬ
kya̱a̱ˬ ley kya̱a̱h´ dsa¯ fariseo he´:
—¿Che´ cha¯ jwëˬ mi´hlä̱ä̱ˬ jne´
ja̱a̱¯ hɨ̱¯ dsaah´ jmɨɨ´ he¯ te̱e̱h¯ dsa¯
dsëˬ?
4 Ti´sɨh´ ba´ ga˭ta̱a̱h` dsa¯ he´.
Ja̱¯ga´ ga˭so̱o̱hˬ Jesús goo¯ hɨ̱¯ ma´
dsaah´ he´ mahˬ ga˭mi˭hlä̱ä̱y´. Hi˭
ga˭hɨyhˬ juuˬ, ga˭sɨɨyh˭:
—Ma¯le´ gwa̱a̱hˬ kyahˬ.
5 Mahˬ ga˭hlë̱ë̱yhˬ dsa¯ hɨ̱¯ ma´
tä̱ä̱h´ he´, ga˭sɨɨyh˭:
—Cher´mahˬ ja̱a̱¯ dsa¯kya̱a̱h´
hnäh´ ga˭ta̱h´ ja̱a̱¯ burr˜ o ja̱a̱¯ kya´
kya̱a̱yˬ jee´ hë´ ko̱o̱¯ too¯, ¿che´ sa˭
dsooyˬ lä˭cha̱h´ ja̱¯ dsa¯lle̱ey˭ jah´
kya̱a̱yˬ ma˭ke˭ laˬ jmɨɨ´ he¯ te̱e̱h¯
dsa¯ dsëˬ?
6 Ni˭ ja̱a̱¯ sa˭ ga˭lɨhˬ ma´ je̱e̱yh˭
juuˬ kihˬ Jesús.

Juuˬ na¯hmää´ kihˬ hɨ̱¯ ga˭ta̱a̱h` to¯në´ hma¯sii˜ jee´ cha¯ ma˭nṵṵ˭

7 Ma´ gyaˬ Jesús jëë˜ ha¯ lä˭
ma´ jmee˭ lä˭jë̱ë̱˭ hɨ̱¯ ma´ na¯teeh´
kya̱a̱ˬ fariseo he´, ga˭hnooyh¯ ma´
dsa¯ta̱a̱yh` hø̱ø̱ˬ hɨ̱¯ ka̱a̱h´ në´ mes˜.
He¯ja̱¯ ga˭hlëëyh´ juuˬ na¯hmää´
kya̱a̱h´ dsa¯ hɨ̱¯ ma´ na¯teeh´ he´,
ma´ jäyh´:
8 —Wa´ra¯ ga˭tëëhˬ ja̱a̱¯ dsa¯
hne¯ ko̱o̱¯ jee´ dsa¯je̱e̱´ goo¯ dsa¯,
sa˭ nahˬ hø̱ø̱ˬ hɨ̱¯ ka̱a̱h´, le´ ga¯ che¯
lloo˜ ja̱a̱¯ hɨ̱¯ jøøhˬ ga´ lä˭ko̱h´ hne¯.
9 Cher´mahˬ ga˭nah´ jee´ ja̱¯, ha¯
ga¯ che¯ ga˭llooˬ hɨ̱¯ ga˭tëëhˬ lä˭ṵṵ´
hnäh´, mahˬ sɨɨyh˭ hne¯: “Kwa´ jwëˬ
gya˭ hɨ̱¯ la¯ jee´ na¯.” Ja̱¯ga´ kya̱a̱h´
o¯hih˭ nahˬ jee´ ga˭dsa̱a̱ˬ go¯te˜
hma¯sii˜. 10 Lä˭la¯ ba´ jmeehˬ
wa´ra¯ ga˭tëëhˬ ja̱a̱¯ dsa¯ hne¯ jee´
jmeeyˬ jmɨɨ´. Gohˬ ba´ hne¯, ja̱¯ nah´

lä˗ ga˗tëˇ hu̶u̶ˊ kii̱˜ ba´. Mahˡ waˊra˜ jaˡ hi̱˜ ga˗tëëhˡ hne˜, si̶i̶yh˗ hne˜: “Ña˜ ya˜naˇ jeeˊ lluˡ gaˊ miih˜ la˜, omeˇ kyąąnˇ˗.” Ja̱˜gaˊ lęęhˇ jąąhˡ chaˊnëˇ lä˗jęę̱˗ hi̱˜ tąąhˊ ko̱˜jąhˇ kyąąhˊ hne˜ nëˇ mes˜ ja̱˜. 11 Jëëhˇ, hi̱˜ jmąą̱˜ hñii˙ˇ jąąhˡ, hi̱˜ heˇ jąˡ ta˗ hwaˡ go˜te˜. Hi̱˜ jmąą̱˜ hñii˙ˇ hwąąˊ, hi̱˜ heˇ baˊ lęęˇ jąąhˡ.

12 Hi˗ ga˗hlęę̱yhˡ dsa˜ fariseo hi̱˜ ga˗tëëˡ kiyhˡ, ga˗si̶i̶yh˗:

—Waˊra˜ ga˗teehˡ dsa˜ kuhˊhi̱yhˡ ko̱o̱˜ llą̱ˡhyoo˗ o ta˗ ga˗nu̶u̶˜, ta˗ tëëh˗ omeˇ kyąąhˡ, ni˗ ąąhˡ, ni˗ jñahˇ gaˊ hi̱˜ chąą̱˜ kyahˡ, ni˗ dsa˜ cha˜ kuuˊ hi̱˜ tąąhˊ kooˇ kyahˡ. Jëëhˇ, lä˗jęę̱˗ hi̱˜ heˇ tëëhˡ hne˜ ka˜läh˙ˇ mahˡ jęęyh˗ kyahˡ. 13 Lä˗la˜ baˊ jmeehˡ waˊra˜ ga˗jmeehˊ ko̱o̱˜ jmi̶i̶ˊ. Ja̱˜ tëëh˗ hi̱˜ tä˜ñeeˇ kyąąhˊ dsa˜tu̶u̶hˊ, dsa˜jluuhˊ, hi˗ dsa˜tu̶u̶ˊ. 14 Lä˗ja̱˜ baˊ leˇ lluˡ kyahˡ. Jëëhˇ, dsa˜ heˇ sa˗ cha˜ he˜ kyąąhˊ mi˜hmaayh` kyahˡ ka˜läh˙ˇ. Pero waˊra˜ ga˗tëˇ jeeˊ lä˗jii̱hˊ lä˗jęę̱˗ hi̱˜ llu̱u̱ˡ, lä˗hmaahˊ kyahˡ.

Juuˡ na˜hmääˊ lä˗ko̱o̱˜ laˡ ko̱o̱˜ jmi̶i̶ˊ ju̶u̶h˜
(Mt. 22:1-10)

15 Ja̱ą̱˜ hi̱˜ maˊ gyaˡ nëˇ mes˜ kyąąhˊ Jesús, maˊ ga˗nuuyˇ ga˗hlëëhˇ Jesús lä˗ja̱˜, ga˗jäyhˇ:

—Llu˙ˡ laˡ kihˡ hi̱˜ dsa˜tąąh` kuhˊhi̱hˡ jeeˊ laˡ ya˗jwi̶i̶ˡ kihˡ Dio.

16 He˜ja̱˜ ga˗jäh˙ˇ Jesús si̶i̶yh˗:

—Ja̱ą̱˜ dsa˜ ga˗jmeeˇ ko̱o̱˜ jmi̶i̶ˊ ju̶u̶h˜ mahˡ ga˗tëëyhˡ jwęę̱ˇ jwërte dsa˜. 17 Maˊ ga˗tëˇ horˇ kuh˗ dsa˜ ma˗nu̶u̶˗, ga˗chęęyˡ ja̱ą̱˜ mozˇ kyąąyˡ mahˡ dsa˜chiih` hi̱˜ maˊ na˜teehˊ kyąąyˡ: “Ya˜nääˇ hnäh˙ˇ ga˜ju̶h˜. Jëëhˇ, ma˜naˊllu` baˊ lä˗jë˗.” 18 Ga˗lä˗jęę̱˗ baˊ ga˗jäh˙ˇ sa˗ jąąˊ. Hi̱˜ to˜nëˇ ga˗jäh˙ˇ: “Ma˜lanˡ ko̱o̱˜ jwi̶ˊ hwaˡ, he˜ja̱˜ hnoonˡ naˊjëënˡ ko̱o̱˜. Jmeeˊ jąh˜ hohˇ sa˗ jąąnˊ ni̶i̶n`.” 19 Hi̱˜ jñahˇ ga˗jäh˙ˇ: “Ma˜lą̱ą̱n˗ hñą̱ą̱ˇ gyąąh˜ kyaˊ hi̱˜ jmeeˡ taˊ. Hi̱˜ heˇ na˜, naˡ gaˊ naˊjęęn˗ cheˊ llu̱u̱yˡ. He˜ja̱˜ chu̱u̱nˇ kyąąhˊ hne˜ jmeeˊ jąh˜ hohˇ, sa˗ jąąnˊ ni̶i̶n`.” 20 Hi̱˜ jñahˇ ka˜läh˙ˇ ga˗jäh˙ˇ: “Ko̱o̱˜ ma˜jęęˇ baˊ goon˗. He˜ja̱˜ sa˗ leˇ ni̶i̶n`.” 21 Ngaahˡ go˜te˜ baˊ mozˇ heˇ, naˊjmeeyhˊ juuˡ kihˡ dsa˜ju̶u̶yˊ. Maˊ ga˗nuuˊ ju̶u̶ˊ jmi̶i̶ˊ heˇ ga˗jäyhˇ lä˗ja̱˜, ga˗lä˗llęęyˇ jwërte. Ja̱˜gaˊ ga˗si̶i̶yh˗ mozˇ heˇ: “Gwa˜ ko˜chihˊ jeˊhmoohˊ hi˗ lä˗ką̱ą̱˜ chaˊjwëˡ kihˡ jeeˊ jwi̶i̶˜ ju̶u̶h˜, go˜kyąą̱˗ hi̱˜ tä˜ñeeˇ kyąąhˊ dsa˜tu̶u̶hˊ, dsa˜jluuhˊ hi˗ dsa˜tu̶u̶ˊ.”

22 ’Maˊ ja̱hˡ mozˇ heˇ, ga˗si̶i̶yh˗: “Dsa˜jąąhˡ kyąąn˗, ma˜la˗ baˊ lä˗jë˗ madaˇ he˜ ma˜jmeehˊ. Pero jäˊ gaˊ jeeˊ dsa˜ta̱ą̱hˊ dsa˜.” 23 He˜ja̱˜ ga˗jäh˙ˇ dsa˜ju̶u̶ˊ heˇ si̶i̶yh˗ mozˇ kyąąyˡ: “Gwa˜ lä˗ häˊ jwëˡ, hi˗ lä˗ką̱ą̱˜ jeeˊ jęęh˗ dsa˜, jmeeˊ biiˡ ya˜nääyˇ, mahˡ ką̱h˗ chaˊneh˗ kin˗ la˜. 24 Jëëhˇ, jwęęhn˜ hnäh˙ˇ, ni˗ ja̱ą̱˜ dsa˜ hi̱˜ ga˗tëëhn˗ heˇ, mo˗so˗ tęęyˡ kuyh˗ ma˗nu̶u̶˗ kin˗.”

Hweh˜ miih˜ laˡ he˜ jmeeˊ jneˊ ko̱˜jąhˇ kyąąhˊ Cristo
(Mt. 10:37-38)

25 Jwęęˇ jwërte dsa˜ hi̱˜ ga˗näänˡ ko̱˜jąhˇ kyąąhˊ Jesús. He˜ja̱˜ ga˗jęęyh˜ hñiiyˇ ta˗ jeeˊ ya˗näänˡ dsa˜, mahˡ ga˗si̶i̶yh˗:

26 —Ja̱ą̱˜ hi̱˜ hnąąˡ jmeeˡ ko̱˜jąhˇ kyąąhˊ jnäˇ, cherˊmahˡ sa˗ hnäänˡ jnäˇ chaˊ˜gaˊmiih˜ lä˗ko̱hˇ gaˊ he˜ hnäänˡ choˡjmiiy˜, lä˗ko̱hˇ gaˊ he˜ hnäänˡ mëyˊ, he˜ hnäänˡ jo̱oyˇ, he˜ hnäänˡ dsa˜ñu̶u̶h˜ ąąyh˜, he˜ hnäänˡ mëˇ ąąyh˜, hi˗ lä˗ko̱hˇ gaˊ he˜ hnäänˡ hñiiyˇ, sa˗ jmąą̱ˡ lęęyˇ discípulo kyąąn˗. 27 Hi̱˜ sa˗ jąą̱˗ cruˇ kyąą̱ˡ mahˡ sa˗ jmeeyˡ ko̱˜jąhˇ kyąąhˊ jnäˇ sa˗ jmąą̱ˡ lęęyˇ discípulo kyąąn˗.

28 ’Waˊra˜ ga˗tëˇ jeeˊ hnooh˜ hnäh˙ˇ jmeehˡ hnäh˙ˇ ko̱o̱˜ hneˡ ñiiˇ, ¿cheˊ sa˗ jëëhˡ hnäh˙ˇ to˜nëˇ johˇ kęęˡ hi˗ cheˊ lęę˗ kuuˊ kyahˡ hnäh˙ˇ lä˗jii̱hˡ

hñaa˗ hne˺ ja̱˜? 29 Jëëh˴ cher´mah˺
ga˗chih˴ hnäh˴ ma˜tɨɨ´ kih˹ hne˺ ja̱˜
mah˺ sa˗ hñaa˗ ta´ ja̱˜, lä˗jëë̱˗ dsa˜
hi̱˜ jëë˺ ta´ ja̱˜, mi˜kwa̱yh˺ kyah˺
hnäh˴. 30 Mah˺ jäyh˗: “Dsa˜ñuuh˜
la˜ ga˗lววy˺ chooy˗ hne˺ la˜ mah˺
sa˗ ga˗lɨyh˺ ma´ mi˜hñaay˗.” 31 O
wa´ jmeen´ ja̱a̱˜ rey, hi̱˜ dsoo˺
dsa˜tee̱˴ kya̱a̱h´ jñah˴ rey, ¿ja̱˹ gyay˗
to˜në´, jëëy˺ che´ jmää˹ gya̱a̱˺ mil
hlวว˴ kya̱a̱y˺ mah˺ dsa˜tee̱y˴ kya̱a̱h´
jñah˴ rey hi̱˜ jä̱ä̱˗ gyee̱˴ mil hlวว˴?
32 Wa´ra˜ ga˗jëëy˺ sa˗ liyh˗, he˜ja̱˜
chee̱y˺ ja̱a̱˜ hi̱˜ dsa˜hlëëh` llay˜ ha˜
lä˗ jee´ hɨɨ˹ tii´ juu˹ ja̱˜, ta´ko̱˜jii̱h˹ sa˗
ma˜ya˜jä̱h˗ jñah˴ rey he˴. 33 He˜ja̱˜
cher´mah˺ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hnäh˴ hi̱˜ sa˗
tu̱u̱˜ dsë˺ be˺ lä˗jë˗ he˜ cha˜ kih˺, sa˗
jmä̱ä̱y˺ lee̱y˴ discípulo kya̱a̱n˗.
34 ’Llu˹ ba´ ñe´ pero wa´ra˜
ga˗dsa̱a̱˺ he˜ ñii` kih˹, ha˜ lä˗lii˗
ka˜läh˴ ñii`. 35 Sa˗ jmää˺ kih˺ hwa˺,
ni˗ he˜ ka̱a̱yh˺ kya̱a̱h´ jyoh˴ tɨ´hoh˺
sa˗ jmää˺. He˜ be˜ ba´ dsa˜ ja̱˜. Hi̱˜
hnวว˺ hee̱h˗ juu˹ la˜, wa´ hee̱yh˜.

15

Juu˹ na˜hmää´ lä˗ko̱o̱˜ la˺ kih˺
ja̱a̱˜ borrego hi̱˜ na˜hee̱e̱˹
(Mt. 18:10-14)

1 Jwee̱e̱˴ dsa˜ hi̱˜ ma´ ko̱o̱˺ ku´sɨh˜
hi˗ jñah˴ dsa˜ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜
ga˗lla˗nää˺ koo˴ kih˺ Jesús mah˺
nuuy˺ juu˹ he˜ ma´ kway˗. 2 He˜ja̱˜
sa˗ ga˗tɨh˺ dsë˺ dsa˜ fariseo ni˗ sa-
duceo ka˜läh˴, ma´ jäyh˴:
—Dsa˜ñuuh˜ la˜ hee̱h˜ lä˗jee̱e̱˗
hi̱˜ jmee˗ wa´ la˹ cha˜ la˺ hi˗ kuyh˜
ko̱˜jวh˴ kya̱a̱yh´ ka˜läh˴.
3 He˜ja̱˜ ga˗hlee̱e̱yh˺ dsa˜ he˴ juu˹
na˜hmää´ lä˗la˜, ga˗jäyh˴:
4 —Cher´mah˺ ja̱a̱˜ hnäh˴ cha̱a̱˜
hña̱˜la̱a̱˴ borrego kya̱a̱˺, mah˺
dsa˜hee̱e̱˺ ja̱a̱˜, ¿che´ sa˗ bee̱y˺
ko̱˜hwëë˴ jee´ lä˗jee̱e̱˗ jah˴ he˴ mah˺
dsooy˺ ta˗ moh´ dsa˜hnääyh˗ hi̱˜
na˜hee̱e̱˹ he˴ lä˗jii̱h˹ jnääyh˗? 5 Peer˗
jee̱e̱˴ dsëy˺ wa´ra˜ ga˗jnä̱ä̱yh˗ jah˴
kya̱a̱y˺, mah˺ tëëy˗ jwë˴ ka´kyooy˜.
6 Hi˗ wa´ra˜ ga˗lla̱a̱yh˺ kiyh˺, tëëyh˺
lä˗jee̱e̱˗ ome˜ kya̱a̱y˺ hi˗ lä˗jee̱e̱˗ hi̱˜
tä̱ä̱h´ koo´ kiyh˺ mah˺ sɨɨyh˗: “Wa´
cha̱a̱˜ jne´ llu˹, jëëh´ ma˜jnä̱ä̱hn˗
borrego kya̱a̱n˗ hi̱˜ ma´ na˜hee̱e̱
˹.” 7 Jwee̱e̱hn˜ hnäh´, lä˗ja̱˜ ka˜läh´
cha˜ga´miih˜ cha̱a̱˜ llu˺ hi̱˜ tä̱ä̱h´
gyuuh˹ kya̱a̱h´ ja̱a̱˜ hi̱˜ dsa˜jee̱h˜
kih˺ Dio lä˗ko̱h´ ga´ kya̱a̱h´ lä˗jee̱e̱˗
to̱˗lo˗gya̱a̱˴ dsë˜ to̱˺la̱a̱˺ ñu˺ hi̱˜ sa˗
jmee˗ bii˺ kih˺ dsa˜jee̱yh˜ kih˺ Dio.

Juu˹ na˜hmää´ lä˗ la˺ kih˺ kuu´ he˜
na˜hɨɨ˹

8 ’Lä˗ja̱˜ ka˜läh´ ja̱a̱˜ dsa˜më´ hi̱˜
ma´ cha˜ gya˺ kuu´ kih˹. Cher´mah˺
ga˗hɨɨ˺ ko̱o̱˜ kuu´ kiyh˹, ¿che´ sa˗
hiyh˺ je˜ mah˺ hyayh˗ cha´neh˗
kiyh˺, hnooyh˗ kwee˜ lä˗jii̱h˹
jnววyh˗? 9 Hi˗ wa´ra˜ ga˗jnววyh˺
kuu´ he˜ ma´ na˜hɨɨ ˹ ja̱˜, tëëyh˺
lä˗jee̱e̱˗ ome˜ kya̱a̱y˺ hi˗ lä˗jee̱e̱˗ hi̱˜
tä̱ä̱h´ koo´ kiyh˺ mah˺ jäyh˗: “Wa´
cha̱a̱˜ jne´ llu˹, jëëh´ ma˜jnววhn˜
ba´ kuu´ kin˗ he˜ ma´ na˜hɨɨ ˹.”
10 Lä˗ja̱˜ jwee̱e̱hn˜ hnäh´, ha˜ ko̱h´
sa˗ cha̱a̱˜ llu˺ ángele kya̱a̱˺ Dio
wa´ra˜ ga˗tɨ˺ ja̱a̱˜ dsa˜ jwë´ hlɨɨh´
mah˺ dsa˜jee̱yh˜ kya̱a̱h´ Dio —
ga˗jäh´ Jesús.

Juu˹ na˜hmää´ lä˗ko̱o̱˜ la˺ kih˺
chih˜hi̱˜na˜hee̱e̱˹.

11 Hi˗ ga˗jäh´ Jesús ka˜läh´ juu˹
la˜:
—Ja̱a̱˜ dsa˜ ma´ cha̱a̱˜ u̱u̱˺
jo̱˜ñuuh˜. 12 Nää˜ hi̱˜ mäh˺ ga˗sɨɨyh˗
jmiiy˜: “Tää`, kwëëh` jnä´ hee̱n˜
he˜ ga˗tee̱e̱n´ hyohn˗.” Mah˺
ga˗kwëëyh˺. 13 Miih˜ jmɨɨ´ ba´
ma˜hya˜, ga˗ka̱˺ hi̱˜ mäh˺ he´ hee̱y˜
he˜ ga˗tee̱e̱y´ ja̱˜, ngooy˺ ta˗ jee´
jwɨɨ˜ u̱u̱´. Jee´ ja̱˜, ga˗jmeey´ wa´ la˹
cha˜ la˺, ga˗hee̱y˺ lä˗jë˗ go˜te˜ hee̱y˜
ja̱˜. 14 Ma˜ngëë´ ma˜mi˜llay˜ lä˗jë˗
kuu´ kiyh˹, ma´ ga˗lä˗cha˗ hoo´
lä˗ka̱a̱˜ hwa˺ ja̱˜. Ja̱˜ jii̱h˹ ga˗lววˊ
lla˜kya̱a̱y˺ lä˗jë˗. 15 He˜ja̱˜ ñeey´
na´ngɨɨy´ ta´ kih˹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ma´ cha̱a̱˜

hwa¹ ja̱⁻. Dsa⁻ he˝ ga˗cheẹy¹ ta˗
moh˝ kiyh¹ mah¹ dsa⁻hääy˝ ñe¹.
16 Ma´ hnøø¹ chih⁻ he˝ ma´ kạyh¹
tuyh¹ kyạạh´ he⁻ ma´ kuh⁻ ñe¹ he˝.
Pero jee´ ja̱⁻ sa˗ chạạ⁻ hi̱⁻ ma´ kwa¹
he⁻ ma´ kuyh˗. 17 Ja̱⁻ga´ ga˗lä˗liiyh˝
mah¹ ga˗jmeey˝ hɯɯ´dsë⁻: “Jạh˝
moz˜ sa˗ chạạ⁻ kyạạ¹ tää` kyạạn˗,
cha⁻ he⁻ kuyh˗, lä˗jiih¹ dsa⁻chạạ˝
ga´ kiyh¹, mah¹ jnä˝ dsa⁻jụụn˝
hoo´ jee´ la⁻. 18 Hii̱˝ jnä˝ ngaahn¹
go⁻te˜ kih¹ tää` kyạạn˗, na´chiih`
jnih˝: Tää` kyạạn˗, ma⁻jmeen¹ he⁻
hlɨih¹ cha´në´ Dio hi˗ ma⁻hlä̱ä̱hn⁻
cha´nëh´ ka⁻läh˝. 19 Mo˗so˗ ga˗tẹẹ˝
jnä˝ lẹẹn˝ lä˗kọọ⁻ jọọh⁻. Jmä̱ä̱`
jnä˝ lä˗kọọ⁻ jạạ⁻ moz˜ kyạạh¹ ba´.”
20 He⁻ja̱⁻ ga⁻hey¹ jwë¹ ngaayh¹ kih¹
tää` kyạạy¹.

’Ja̱⁻ga´ llạạyh˜ kiyh¹, ɯɯ˝ ga´
lä˗ja̱⁻ ga˗jëë¹ jmiiy⁻ jạyh¹. Peer˗
ga˗lä˗ñih˝ dsëy¹ kiyh¹ ma´ ga˗jẹẹy¹,
mah¹ ngooy¹ ko⁻chih´ na´ẹẹy˝ chih⁻
he˝, hi˗ ga˗chụyh˝ kiyh¹. 21 He⁻ja̱⁻
ga˗jäh˝ chih⁻ he˝ sɨiyh˗ jmiiy⁻:
“Tää` kyạạn˗, ma⁻jmeen¹ he⁻
hlɨih¹ cha´në´ Dio hi˗ ma⁻hlä̱ä̱hn⁻
cha´nëh´ hne⁻ ka⁻läh˝. Mo˗so˗
ga˗tẹẹ˝ jnä˝ lẹẹn˝ lä˗kọọ⁻ jọọh⁻.”
22 Pero jmii⁻ chih⁻ he˝ ga˗sɨiyh˗
moz˜ kyạạy¹: “Go⁻kyẹ⁻ hmɨih⁻ he⁻
llu¹ ga´ miih⁻ mah¹ kyẹh` chih⁻
kyạạn˗ la⁻. Tøøh¹ aniy˜ cha´gooy⁻
hi˗ tøøh¹ mɨi⁻ tɨiy´. 23 Hnääh¹ kya´
hi̱⁻ bạạh´ ga´ miih⁻ mah¹ jngëë˗
hnäh˝ kyẹhn´. Wa´ jmeen´ jmɨi´
kiyh¹. 24 Jëëh˝, gyɯɯ⁻ kyạạn˗ la⁻ hi̱⁻
ma´ na⁻jụụ´ ba´ la⁻ kin˗, ma⁻lä⁻jii̱h`
ka⁻läh˝. Hi̱⁻ ma´ na⁻hẹẹ¹ ba´ la⁻,
na¹ ga´ ma⁻hñạạy¹.” Ja̱⁻ga´ ga˗løøy¹
jmeey˗ jmɨi´.

25 ’Pero chih⁻ nää˝ hi̱⁻ jøøh¹
he˝ ma´ hää´ jee´ nuu⁻. Lä˗kọọ⁻
ma´ ga˗llạạyh¹ jäh˗ kiyh¹, ga˗nuuy˝
hii̱´ luu˝, hi˗ ma´ tä̱ä̱h´ dsa⁻ jmee˗
ja̱´. 26 Ga˗tëëyh¹ jạạ⁻ moz˜ mah¹
ga˗ngɨiy˝ juu¹ kih¹ hee⁻ ja̱⁻ ma´
jmee˗ dsa⁻ jee´ ja̱⁻. 27 Mah¹ ga˗jäh˝
moz˜ he˝ sɨiyh˗: “Chih⁻øøh¹ ba´ na⁻
ma⁻jạh˜. He⁻ja̱⁻ ma⁻jngëëh˗ tää`
kyạạh¹ kya´ hi̱⁻ bạạh´ ga´ miih⁻,
kih¹ he⁻ na´llụụ` bih¹ ma⁻jạyh˜.”
28 Ga˗lä˗llẹẹ˝ jwërte chih⁻ he˝, sa˗
ma´ hnøøy¹ ma´ dsa⁻hey˝ cha´neh˗.
He⁻ja̱⁻ ya˗hẹẹ¹ jmiiy⁻ ga˗chụụy˝
kyạạyh´ mah¹ dsa⁻hey˝ cha´neh˗.
29 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh´ chih⁻ he˝ sɨiyh˗
jmiiy⁻: “Joh˝ ji̱⁻ñe⁻ sa˗ ma⁻hya⁻
jmeen˗ ta´ kyạạh´ hne⁻. Ni˗ miih⁻
sa˗ cha⁻ he⁻ ma⁻hlä̱ä̱hn⁻ kyạạh´
hne⁻. Pero ni˗ kọọ⁻ hä´ sa˗
ma⁻kwẹẹh`jnä˝ jạạ⁻ jah˝ mäh¹ mah¹
jmeen` jmɨi´ kyạạh´ ome˝ kyạạn˗.
30 Pero na¹ ma⁻jạh˜ chih⁻ kyạạh¹
na⁻ hi̱⁻ ma⁻mi⁻lla⁻ he⁻ cha⁻ kyah¹
kyạạh´ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻ hyaa`, mah¹
ma⁻jngëëh˗ kya´ hi̱⁻ bạạh´ ga´ miih⁻
kiyh¹.”

31 ’He⁻ja̱⁻ ga˗jäh˝ jmiiy⁻ sɨiyh˗:
“Gyɯɯ⁻ kyạạn˗, hne⁻ ñeh˝ tä̱ä̱˝
kyạạh´jnä˝. Ga˗lä˗jë˗ he⁻ cha⁻ kin˗,
la¹ kyah¹. 32 Ha⁻ lä˗ja̱⁻ sa˗ jmee´ jne´
jmɨi´ mah¹ lä˗chạạ⁻ jne´ llu¹. Jëëh˝
dsa⁻ñɯɯh⁻ øøh¹ na⁻ hi̱⁻ ma´ na⁻jụụ´
ba´ na⁻, na¹ ma⁻lä⁻jii̱yh`. Hi̱⁻ ma´
na⁻hẹẹ¹ ba´ na⁻, na¹ ga´ ma⁻hñạạy¹.”

16

Juu¹ na⁻hmää´ lä˗kọọ⁻ la¹ kih¹ hi̱⁻ ma´ hä´ goo⁻ ta´

1 Ga˗jäh˝ Jesús ka⁻läh˝ sɨiyh˗
discípulo kyạạy¹:

—Ma´ chạạ⁻ jạạ⁻ dsa⁻ cha⁻ kuu´.
Kih¹ hi̱⁻ cha⁻ kuu´ he˝ ma´ chạạ⁻
jạạ⁻ hi̱⁻ ma´ hä´ goo⁻ ta´ kiyh¹.
Pero ga˗bä̱ä̱h⁻ dsih˝ dsoo´, kih¹
he⁻ ma´ hẹẹy˜ kuu´ kih¹ dsa⁻jɯɯy´.
2 Mah¹ ga˗tëëyh¹ dsa⁻ he˝ ga˗sɨiyh˗:
“Ma⁻nuun¹ ha⁻ lä˗ la¹ he⁻ ma⁻løø¹
jmeeh⁻. ¿He⁻la¹ jmeeh⁻ lä˗na⁻?
Ngëë` kwạạt˜ kih¹ ta´ kyah¹. Jëëh˝,
mo˗so˗ le˝ dsa⁻he˝ ga´ gooh⁻ ta´ he⁻
ga˗kwëëhn˗ hne⁻.” 3 Dsa⁻ hi̱⁻ ma´
hä´ goo⁻ ta´ ja̱⁻, ga˗jmee˝ hɯɯ´dsë⁻:
“¿Ha⁻ lä˗ jmeen` na¹? Dsa⁻jɯɯ´ ta´
ma⁻llẹẹy⁻ jnä˝ ma´ jmeen˗ ta´ kiyh¹.
Sa˗ lihn˗ jmeen` ta´ jee´ nuu⁻. Peer˗
na⁻hiihn´ ngɨin´ kuu´ kih¹ dsa˗.

4 Ma¯man˗ ha¯ lä˗ jmeen` mah¹
lä˗chąą¯ hi¯ hęęh˗ jnä˝ cha´neh˗
kih¹ wa´ra¯ ya˗hii¹ ta´ he¯ jmeen˗
la¯.” 5 He¯ją¯ ga˗tëëyh¹ ma˗ jąą¯
ma˗ jąą¯ hi¯ ma´ ąą¯ kih¹ dsa¯juu´
ta´ he˝. Hi¯ to¯në´ he˝ ga˗siiyh˗:
“Joh˝ ąąh¯ kih¹ patrón kyąąn˗.”
6 “Ąąn¯ hña¯loo˝ mi¹kwaah¯ aceit”,
ga˗jäyh˝. Mah¹ ga˗jäh˝ hi¯ ma´ hä´
goo¯ ta´ he˝, siiyh˗: “Hee¯ la¯ kwąąt˜
kyah¹. Na˝ jee´ na¯ ga¯juh¯, sii˝
to˗lo˗gya˝ ba´ he¯ ąąh¯.” 7 Ją¯ga´
ga˗siiyh˗ hi¯ jñah˝ he˝: “¿Hne¯ na˗,
joh˝ ąąh¯?” “Hña¯loo˝ hih˗ trigo”,
ga˗jäh˝ hi¯ he˝. Mah¹ ga˗jäyh˝ siiyh˗:
“Hee¯ la¯ kwąąt˜ kyah¹. Sii˝ kyę˝
gyii˝ ba´ he¯ ąąh¯ hne¯.” 8 Pero
dsa¯juuy´ he˝ ga˗hlëëh˝ llu¹ kih¹
dsa¯hii¯ hi¯ ma´ hä´ goo¯ ta´ ją¯,
kih¹ he¯ ga˗lä˗mąy˜ ga˗liyh¹ ya˗hii¹
llu¹ ta´ kiyh¹. Dsoo˝ ba´, dsa¯ hi¯ sa˗
ma¯hęęh¯, mąy˜ cha¯ga´miih¯ ha¯
jee´ lęęyh˗ dsa¯kyąąyh´, lä˗kǫh˝ ga´
he¯ jmee˗ dsa¯ hi¯ tąąh´ jee´ wa´je¯.

9 ’He¯ją¯ jwęęhn˜ hnäh˝, kyąąh´
lä˗jë˗ he¯ cha¯ kyah¹ hnäh˝
jmi¯gyuu˗ hliih¹ la¯, hnøøh¹ hnäh˝
ha¯ lä˗ jee´ lä˗jwąh˝ hnäh˝ kyąąh´
dsa¯. Lä˗ją¯ wa´ra¯ ga˗dsa¹ he¯
cha¯ kyah¹ hnäh˝ chąą¯ hi¯ hęęh˗
hnäh˝ cha´neh˗ jee´ go´tąąh´ hnäh˝
tąą˝.

10 ’Jąą¯ hi¯ mi¯te¹ kǫǫ¯ ta´ pih¹,
lä˗ją¯ mi¯tey¹ ka¯läh˝ ta´ he¯ juuh¯
ga´. Hi˗ jąą¯ hi¯ sa˗ mi¯tęh¹ kǫǫ¯
ta´ pih¹, lä˗ją¯ sa˗ mi¯tęyh¹ kyąąh´
ta´ he¯ juuh¯ ga´. 11 Cher´mah¹ sa˗
ga˗jmää´ hnäh˝ kooh˝ hnäh˝ kuu´
he¯ cha¯ jmi¯gyuu˗ hliih¹ la¯, ¿ha¯
lä˗ ką¹ dsa¯ o¯jǫh˗ dsë¯ kyah¹ hnäh˝
he¯ tooyh¹ gooh¯ hnäh˝ he¯ kyęę˝
ga´? 12 Hi˗ cher´mah¹ sa˗ jmeeh¯
hnäh˝ lä˗lle` kih¹ kyąąh´ kuu´ kih¹
jñah˝, ¿ha¯ lä˗ kwëëh¹ dsa¯ hnäh˝
ma˗ra˗ he¯ la¹ kyah¹ hnäh˝?

13 ’Ni˗ jąą¯ dsa¯ sa˗ lä˗kęh´
jmii´ jmee¹ ta´he¹ kih¹ ǫǫ¹ dsa¯juu´.
Jëëh˝ jmeey¹ na¯hąąyh´ jąą¯ mah¹
lä˗hnääy¹ hi¯ jñah˝ ba´. Mi¯tey¹ kih¹
jąą¯ mah¹ mi¯kwąyh¹ hi¯ jñah˝ he˝.
Lä˗ją¯ sa˗ lä˗kęh´ hnäh˝ jmii´ kyąąh´
kǫǫ¯ hä´ ba´ kąh¹ hnäh˝ huu´dsë¯
kih¹ kuu´ hi˗ kąh¹ hnäh˝ huu´dsë¯
kih¹ Dio ka¯läh˝.

14 Ga˗nuu˝ dsa¯ fariseo ka¯läh˝
lä˗jë˗ he¯ ma´ hlęęh˜ Jesús
discípulo kyąąy¹. Dsa¯ fariseo
he˝ ma´ tu¯dsęęy` kuu´ he¯ją¯
ga˗mi˗kwąyh¹ kih¹ Jesús. 15 He¯ją¯
ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗:
—Jmąąh˗ hnäh˝ hñaah¹ llǫǫ¹
cha´në´ hi¯ tąąh´ jmi¯gyuu˗ la¯. Pero
ñe¯ ba´ Dio ha¯ lä˗ la¹ neh˗ tuh¯hoh˝
hnäh˝. Hi˗ kih¹ lä˗jë˗ he¯ jmee˗ dsa¯
juuh¯ në´ hwa¹ la¯, he¯ ją¯ sa˗ lä˗jëë¹
Dio go¯te˜.

16 ’Jąą¹ ba´ ma´ cha¯ ley kih¹ Moisé
hi˗ ma´ cha¯ juu¹ kih¹ lä˗jęę˗ hi¯
ga˗ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio lä˗jiih¹ jii¯
kih¹ Jwąą¯ hi¯ ma´ choo˜ jmii¯. Lä˗
ma´ją¯ ga˗løø¹ nuu¯ dsa¯ ju¹hmëë˝
lä˗kǫǫ¯ jąą˗ Dio dsa¯ lä˗hih˗ kih¹.
He¯ją¯ lä˗jęę˗ ba´ jmee˗ lä˗bii¹
lä˗jąą¹ mah¹ dsa¯tąąyh` jee´ jmee˗
Dio hih˗.

17 ’Pero ma˗ra˗ he¯ lä˗te¹ ba´ ley.
Miih¯ ga´ jwęęh` he¯ hęę˝ gyuuh¹
hwa¹ lä˗kǫh˝ ga´ he¯ ją¹ ta˗ koo˝ kǫǫ¯
mi¹juu¹ kih¹ ley.

Ga˗jäh˝ Jesús ha¯ lä˗ la¹ he¯ bęę˜ dsa¯ øøh¯
(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

18 ’Lä˗jęę˗ hi¯ bęę˜ dsa¯më´ kyąą¹
mah¹ kąąy¹ jñah˝ dsa¯më´, he¯
ma¯jmeey˝ dso´kye¯ ba´ ją¯. Hi˗
lä˗ją¯ hi¯ kąą¹ dsa¯më´ hi¯ ga˗bęęy¹
he˝, he¯ ma¯jmeey˝ dso´kye¯ ba´ ją¯
ka¯läh˝.

Dsa¯ cha¯ kuu´ kyąąh´ Lázaro

19 ’Ma´ chąą¯ jąą¯ dsa¯ cha¯
kuu´ hi¯ ma´ kęh¯ hmiih¯ gyǫǫ¯
läh¯. Hmiih¯ hmooh¹ jmah¹ ba´
ma´ kęyh¯. Hi˗ kǫǫ¯ kyoo¯ ba´ ma´
cha¯ lä˗jë˗ nëë¹ he¯ ma´ kuh¯hiyh˜.
20 Hi˗ ma´ chąą¯ jąą¯ hi¯ tä¯ñee˝
hi¯ chęę¯ Lázaro. Hi¯ he˝ ma´ gya˗
ho´haah˝ kih¹ dsa¯ cha¯ kuu´ he˝.

Tʉʉ´ ba´ cha´hmih¹ ma´ lạạy¹. 21 Ma´
hẹẹ´ dsëy¹ ma´ kuyh˗ lä˗jë˗ he˜
ma´ dsa˜sạạ¹ në´ mes˜ kih¹ dsa˜
cha˜ kuu´ he´. Lä˗kyẹ˜ dsɨɨ˜ ma´
dsa˜nää¹ dsa˜hlʉyh˗ në´ dsoo´ kiyh¹
jạ˜. 22 Ga˗lloo¹ kọọ˜ jmɨɨ´ ga˗jụụ¹
hị˜ tä˜ñee´ he´. Ya˗nää¹ ángele
mah¹ ga˗tëëy˜ lä˗ ga˗të´ koo´ kih¹
Abraham. Lä˗jạ˜ ga˗jụụ¹ dsa˜ cha˜
kuu´ he´ mah¹ ga˗hạạ¹ dsih´.

23 'Jee´ hậậy´ cha´je˜ jëëy˜ wɨɨ´,
ga˗chooyh¹ mo˜ëy´, hi˗ ʉʉ´ ga´
ga˗jẹẹy¹ Abraham kyạạh´ Lázaro
tậậyh´ kọ˜jøh´. 24 He˜jạ˜ ga˗hlëëyh´
kị˜gạạ˜, ga˗jäyh´: “Tää` Abraham,
wa´ lä˜ñih´ hoh´ kị˗ jnä´. Wa´
mi˜gyʉh´ Lázaro mɨ 'lle´ cha´gooy˜
kyạạh´ jmɨɨ˜ mah¹ chẹẹy˗ jee´ la˜
mi˜gyʉyh´ kọ˜hị´pih¹ na´sɨɨhn˗.
Jëëh´, jëën˜ wɨɨ´ jwërte cha´je˜ la˜.”
25 Pero ga˗jäh´ Abraham sɨɨyh˗:
“Gyʉʉ˜ kyạạn˗, mi˜dsooh˜ hoh´
he˜ ga˗ngëëh´ llu¹ jwërte ta´kọ˜jịịh¹
ma´ chạạh˜. Mah¹ Lázaro ga˗ngëë´
hlɨɨh¹. He˜jạ˜ chạạy˜ llu¹ jee´ la˜,
mah¹ hne˜ jëëh´ wɨɨ´. 26 Ma˜la˗ ba´
ma˜hñah˜ hnäh´ høø¹ hnäh´. Ta˗
jyoh´ kọ˜tạạ˜ cha˜ kọọ˜ ta˜juh˜
ñiih´ jee´ jnän`. Hị˜ hnøø¹ hwẹẹ˗ jee´
la˜ mah¹ dsa˜nääy¹ jee´ na˜ sa˗ le´.
Ni˗ sa˗ le´ ya˜nää´ hị˜ tậậh´ jee´ na˜
jee´ tøøh´ jnääh¹ la˜.”

27 'Pero dsa˜ hị˜ ma´ cha˜ kuu´ he´
ga˗jäh´: “Chụụn´ kyạạh´ hne˜, tää`
Abraham, chẹẹ˗ Lázaro cha´neh˗
kih¹ tää` kyạạn˗. 28 Jëëh´ chạạ˜
hñạạ´ øøhn¹. Hị˜ he´ hnoon¹
dsa˜hlẹẹyh` mah¹ lä˗jạ˜ mo˗so˗
ya˜nääy´ jëëy¹ wɨɨ´ lä˗ jëën˜ la˜.”
29 Mah¹ ga˗jäh´ Abraham sɨɨyh˗:
“Cha˜ ba´ nʉʉh˜ kih¹ Moisé hi˗ cha˜
ba´ juu¹ he˜ ga˗hlëëh´ hị˜ ga˗ngëë¹
juu¹ kih¹ Dio jee´ tậậyh´ oo˗. Wa´
jmeey´ he¹ kih¹ juu¹ jạ˜.” 30 Jạ˜ga´
ga˗jäyh´: “Jạ˗ lä˗jạ˜, tää` Abraham.
Wa´ra˜ jäh´ kih¹ llạạh˜ jạạ˜ hị˜
ma˜na˜jụụ´ jee´ kiyh¹, dsa˜jẹẹyh˜
kyạạh´ Dio.” 31 Pero ga˗jäh´
Abraham sɨɨyh˗: “Cher´mah¹ sa˗
ga˗jmeey´ he¹ nʉʉh˜ kih¹ Moisé
hi˗ lä˗jạ˜ sa˗ ga˗jmeey´ he¹ juu¹
he˜ ga˗hlëëh´ hị˜ ga˗ngëë¹ juu¹
kih¹ Dio, ni˗ lä˗jạ˜ sa˗ lä˗hẹẹy´
wa´ra˜ ga˗jëëy¹ ma˜lä˜jịịh` jạạ˜ hị˜
ma˜na˜jụụ´.”

17

Goo˜ la¹ kih¹ hị˜ jmee˗ tẹẹh¹ dsa˜kyạạh´

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

1 Mah¹ ga˗sɨɨh˗ Jesús discípulo
kyạạy¹:
—Ma˗ra˗ he˜ gwa´ ba´ he˜ jậậ¹
jne´ jwë´ hlɨɨh¹. Peer˗ jwɨɨ˜ dsa˜ hị˜
jmee˗ dsa˜tẹẹh¹ dsa˜kyạạh´. 2 Peer˗
jwɨɨ˜ ba´ hị˜ jmee˗ dsa˜tẹẹh¹ jạạ˜ hị˜
mäh¹ la˜ kyạạh´ he˜ hlɨɨh¹. Llu¹ ga´
la¹ kiyh¹ wa´ra˜ jäh´ kih¹ hñʉʉ¹ dsa˜
luuy´ kọọ˜ cha´too¹ kih¹ molịị´ mah¹
jwậậ¹ dsih´ cha´jmɨ˜ñeeh˜. 3 He˜jạ˜
jwẹẹhn˜ hnäh´, lẹẹh˜ hnäh´ kyạạh´
he˜ jạ˜.
'Cher´mah¹ jạạ˜ øøh¹ ga˗hlậậh˜
kyạạh´ hne˜, hlẹẹh´ hnih´. Hi˗
cher´mah¹ ga˗hẹẹh˜ bih¹, jmee´
jøh˜ hoh´ kiyh¹. 4 Cher´mah¹ gyii¹
jịịh˜ ga˗hlậậyh˜ kyạạh´ hne˜ kọọ˜
jmɨɨ´, hi˗ cher´mah¹ gyii¹ jịịh˜ jäy˗
ya˜chiiyh´ hne˜: “Mo˗so˗ jmeen`
ka˜läh´.” Jạ˜ jmeeh˜ jøh˜ hoh´
kiyh¹.
5 He˜jạ˜ ga˗jäh´ apóstole sɨɨyh˗
Dsa˜jøøh¹ jnän`:
—Jmee´ wa´ lä˜dsoo´ dsë˜ jnääh¹
cha˜ga´miih˜.
6 He˜jạ˜ ga˗jẹẹh˜ Dsa˜jøøh¹ jnän`
juu¹ kiyh¹, ga˗sɨɨyh˗:
—Wa´ra˜ jäh´ kih¹ dsoo´ hoh´
hnäh´ kọ˜hị´pih¹ lä˗kọọ˜ te¹ mɨ
'jụ˜ mostaza, le´ ba´ jwɨɨh¹ hnäh´
chaah¹ hma˜ sicómoro la˜: “Cheh¹
hñaah¹ jee´ la˜ mah¹ gwa˜ ta˗
cha´jmɨ˜ñeeh˜.” Jmeey¹ ba´ lä˗ jwɨɨh¹
hnih´.

Hnøø¹ jmee´ jne´ ta´he¹ kih¹ øøh¹ jne´

7 'Wa´ jmeen´, jạạ˜ hnäh´ chạạ˜
jạạ˜ moz˜ kyạạ¹ hị˜ kyah˜ hwa¹

o hi̱¯ hää̱˜ jah´. Wa´ra¯ ja̱yh¹,
¿che´ jwa¯ jwïïh¹ hnih´: “Ngëë´, ña¯
ya¯na´ në´ mes˜ mah¹ kuh´huh¹”?
8 Lä˖la¯ ba´ jwïïh¹ hnih´: “Jmee´
ma˖nüü˖ kuhn`. Jmää̱h` hñaah ¹
mah¹ jmee´ ta´he¹ kin˖ ta´ko̱¯jii̱h¹
kuh¯huhn`. Ja̱¯ga´ kuh´huh¹ hne¯.”
9 ¿Che´ jwa¯ jwïïh¹ hnih´ ti´hmaah´,
kih¹ he¯ ma¯mi¯tey¹ lä˖jë˖ mada¯
kyah¹? Go¯ la̱an˖ kin˖ sa˖ jmeeh¹
hnäh´ lä˖ja̱¯. 10 Lä˖ja̱¯ ka¯läh´
hnäh´, wa´ra¯ ga˖mi˖teh` hnäh´
lä˖jë˖ mada¯ he¯ jmee˖ Dio kyah¹
hnäh´, jwah¹ hnäh´: “Sa˖ cha¯ jmää¹
jnääh ¹ ni˖ miih¯ kyah¹. Jëëh´,
lä˖ko̱h´ te¹ he¯ ää̱¯ jmïï´ jmee´ jnääh¹,
ko̱¯ja̱¯ ba´ ma¯jmee´ jnääh¹.”

Ga˖mi˖hla̱ä̱´ Jesús gya̱a̱¹ hi̱¯ ma´ dsaah´ dsoo´ hmih¹ øø¯

11 Lä˖ko̱o̱¯ ma´ hää̱´ Jesús jwë¹
ngooy¹ ta˖ Jerusalén, ga˖ngëëy´
ya˖jwïï´ kih¹ hwa¹ Samária kya̱a̱h´
kih¹ hwa¹ Galilea. 12 Lä¯ko̱o̱¯ ma´
ga˖hey¹ ko̱o̱¯ jwïï¯ mäh¯, gya̱a̱¹
dsa¯ñüüh¯ hi̱¯ ma´ dsaah´ dsoo´
hmih¹ høø¯, ya˖nää¹ ga˖mi˖je̱e̱y¯
Jesús. Pero ü̱ü̱´ ba´ ga˖ta̱a̱yh`.
13 Ga˖hlëëyh´ ki̱¯ga̱a̱¯, ma´ jäyh´:
—Jesús, hne¯ hi̱¯ la̱ah¹ ta¯jwoh¹,
wa´ lä¯ñih´ hoh´ kya̱a̱¹ jnääh¹.
14 Ma´ ga˖jë̱ë̱¹ Jesús lä˖jë̱ë̱˖
dsa¯dsaah´ he´, ga˖sïïyh˖:
—Go¯nää´ hnäh´, go¯hää̱h` hnäh´
hñaah ¹ jmi¯dsa¯ mah¹ jëëy¹ he¯
ma¯jä̱¹ kyah¹ hnäh´.
Ta´ko̱¯jii̱h¹ jee´ ga˖nääy¹ ja̱¯,
ga˖ä̱ä̱h¹ go¯te˜ hmih¹ øø¯ ja̱¯.
15 Ja̱a̱¯ jee´ lä˖jë̱ë̱˖ kih¹ gya̱a̱¹ dsa¯
he´, ma´ ga˖jëëy¹ ma¯jä̱¹ go¯te˜
kiyh¹, ga˖je̱e̱yh˜ ka¯läh´, kway˖
ti´hmaah´ kih¹ Dio hlëëyh˖ ki̱¯ga̱a̱¯.
16 Ga˖jü̱ü̱yh¹ jnëy´ ga˖jlü̱ü̱y¹ hñiiy´
lä˖ ga˖të´ hwa¹ hüü¯ tïï´ Jesús,
ga˖kwëëyh¹ ti´hmaah´. Dsa¯ he´
ma´ cha̱a̱¯ Samária. 17 Mah¹ ga˖jäh´
Jesús sïïyh˖:
—¿Ja̱¹, gya̱a̱¹ dsa¯ hi̱¯ ma¯jä̱¹ kih¹?
¿Ha¯ ba´ tä̱ä̱h´ jñah´ ga´ ñu¹? 18 Dsa¯
cha̱a̱¯ ü̱ü̱´ la¯, ma˖la˖ hi̱¯ la¯ ba´
ma¯ke̱h¹ kwa˖ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
19 Mah¹ ga˖sïïyh˖ dsa¯ hi̱¯ ma´
dsaah´ he´:
—Noo¯, gwa̱a̱h¯ ba´ hne¯
kyah¹. Ma¯hla̱a̱´ ba´ hne¯ kih¹ he¯
ma¯lä¯dsoo´ hoh´.

Ga˖jäh´ Jesús ha¯ lä˖ le´ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ jäyh´
(Mt. 24:23-28, 36-41)

20 Ga˖ngïï´ dsa¯ fariseo juu¹ kih¹
Jesús:
—¿Lïh´ ba´ lloo˜ jmïï´ jmee¹ Dio
hih˖?
He¯ja̱¯ ga˖jäh´ Jesús sïïyh˖:
—Sa˖ la¹ jnä´hä´ wa´ra¯ ga˖løø¹
jä̱ä̱˖ Dio dsa¯ lä˖hih˖ kih¹. 21 Ni˖
ja̱a̱¯ sa˖jäh˖: “Jee´ la¯ jmee˖ Dio hih˖
o jee´ oo˖ ba´ jmeey˖ hih˖.” Jëëh´,
lä˖ko̱o̱¯ jä̱ä̱¹ Dio dsa¯ lä˖hih˖ kih¹
ma¯cha¯ ba´ jee´ jnän`.
22 Hi˖ ga˖jäyh´ sïïyh˖ discípulo
kya̱a̱y¹:
—Lloo˜ ko̱o̱¯ jmïï´ lä˖hnooh¯
hnäh´ wa´ jä̱h´ na¹ ga¯jüh¯
Hi̱¯ga˖lë̱ë̱¹ngo¹ la¯, pero sa˖ jä̱hn´
jmïï´ he¯ hnooh¯ hnäh´. 23 Ma´ja̱¯
ko̱¯lla̱a̱´ jäh˖: “Hii̱¯ Jesús ma¯ja̱h˜,
hii̱¯ cheh¹ na¯ o hii̱¯ cheh¹ jee´ oo˖
go¯jëë` hnäh´.” Pero ta˖ go¯nää´
hnäh´, ta˖ lla¯lle¯ hnäh´ kaah` kiyh¹.
24 Jëëh´, lä˖ko̱o̱¯ jmee˖ je¯ñih¹ wa´ra¯
ga˖hi̱h¹, dsa¯lä¯jnä´ lä˖ ga˖dsa¹
jmï¯gyüü˖, ja̱¯ba´ lä˖ja̱¯ le´ wa´ra¯
ja̱h¹ Hi̱¯ga˖lë̱ë̱¹ngo¹ la¯. 25 Pero
to¯në´ jmee˖ bii¹ jëën¯ wïï´, dsa¯
cha̱a̱¯ na¹ jmä̱ä̱y¹ jnä´ ta˖ koo´.
26 Lä˖ko̱o̱¯ ga˖la¹ jmïï´ kih¹ Noé,
lä˖ja̱¯ ka¯läh´ le´ wa´ra¯ ga˖të´ jee´
jä̱h´ Hi̱¯ga˖lë̱ë̱¹ngo¹ la¯. 27 Ma´ kuh¯
ma´ hi̱h˜ dsa¯, ma´ dsa¯je̱e̱´ goo¯
dsa¯ lä˖jii̱h¹ ga˖lloo¹ jmïï´ ga˖he¹ Noé
neh˖ barco. Jmïï´ ja̱¯ ja¹ jmï¯jüüh¯
mah¹ ga˖jngïïh¹ kih¹ lä˖jë̱ë̱˖. 28 Ja̱¯ba´
lä˖ja̱¯ ga˖la¹ jmïï´ kih¹ Lot. Ma´ kuh¯
ma´ hi̱h˜ dsa¯, ma´ tä̱ä̱h´ hi̱¯ la˜, ma´
tä̱ä̱h´ hi̱¯ hnïï˖, ma´ tä̱ä̱h´ hi̱¯ jngëë¯
mïï ¹ hma¯ hi˖ ma´ tä̱ä̱h´ hi̱¯ jmee˖
hne¹. 29 Pero jmïï´ ma´ ya˖hë̱ë̱¹ Lot

jwɨɨ¯ Sodoma, ga˭hla˩ gyɯɯh˩ sɨ´je¯
kyąąh´ azufre he¯ ga˭jngɨɨh˩ kih˩
lä˭ję̈ę̈˭. 30 Lä˭ją¯ le´ ka¯läh´ jmɨɨ´
wa´ra¯ ga˭lä˭jnää´ Hı̨¯ga˭lę̈ę̈˩ngo˩
la¯.
31 ’Jmɨɨ´ ją¯, hı̨¯ tąąh´ jee´ ga˭tę´
tǫ˩ jwę̈ę̈˩ hne˩ wa´ jñąąy˩ mah˩ wa´
kyɯɯ˩ bih˩. Sa˭ wa´ kyę̱y´ he¯
tääh´ cha´neh˭ kiyh˩. Hı̨¯ tąąh´ jee´
nuu¯ kih˩ lä˭ją¯ sa˭ wa´ lla¯nääy´
cha´neh˭ kiyh˩. 32 Ją¯ mi¯dsooh¯
hoh´ hnäh´ lä˭kǫǫ¯ ga˭la˩ kih˩ mę´
Lot. 33 Lä˭ję̈ę̈˭ hı̨¯ hnooh¯ ha¯
lä˭ jee´ läąy˩ hñɨɨ´, jụụy´ ba´. Pero
lä˭ję̈ę̈˭ hı̨¯ kwąą˜ hñɨɨ´ jụụ´, hı̨¯ he´
ba´ läą´.
34 ’He¯ją¯ jwę̈ę̈hn˜ hnäh´, hwe˩
he¯ jąhn´ ją¯, na¯sąą˩ ụụ˩ nę´ jɨɨ´.
Jąą¯ he´ tęę̈y˭, hi˭ hı̨¯ jąą¯ he´ ją˩.
35 Ụụ˩ dsa¯mę´ tąąh´ dsę̈¯ hor˜ ją¯.
Jąą¯ he´ tęę̈y˭ hi˭ hı̨¯ jąą¯ he´ ją˩.
36 Ma´ją¯ ụụ˩ dsa¯ tąąh´ jee´ nuu¯
kih˩ jmee˭ ta´. Jąą¯ he´ tęę̈y˭ hi˭ hı̨¯
jąą¯ he´ ją˩.
37 He¯ją¯ ga˭jäh´ discípulo he´
sɨɨyh˭:
—¿Ha¯ ba´ ją¯, Dsa¯jǫǫh˩ kyąąn˭?
Mah˩ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:
—Jee´ kyąą˩ hı̨¯ ma¯na¯jụụ´, jee´
ją¯ kụh˩ tu¯sɨɨh¯.

18

Juu˩ na¯hmää´ lä˭kǫǫ¯ la˩ kih˩ jwę̈¯ kyąąh´ dsa¯mę´ hnɨɨ´

1 Ga˭hlę̈ę̈h´ ka¯läh´ Jesús juu˩
na¯hmää´ mah˩ mi¯tę̈ę̈y˭ discípulo
kyąąy˩ he¯ jmee˭ bii˩ ngɨɨy˩ kiyh˩
lä˭ję̈˭ jmɨɨ´ kyąąh´ Dio hi˭ sa˭ hnǫǫ˩
hwąąy´ he¯ chụụy˩ kyąąh´ Dio.
2 Ga˭jäyh´ sɨɨyh˭:
—Kǫǫ¯ jwɨɨ¯ jɯɯh¯ ma´ chąą¯ jąą¯
jwę̈ę̈¯ hı̨¯ sa˭ ma´ gąh¯ Dio ni˭ sa˭
ma´ jmeey˭ he˩ kih˩ dsa˭. 3 Jee´ jwɨɨ¯
ją¯, ma´ chąą¯ jąą¯ dsa¯mę´ hnɨɨ´
hı̨¯ ma´ dsoo˜ nę´ta´ kih˩ jwę̈ę̈¯ he´,
ma´ jäyh´ sɨɨyh˭: “Lla´ ta´ kin˭ kyąąh´
dsa¯ hı̨¯ jmeeh¯ jnä´.” 4 Ga˭lä˭hɨɨ`
cha¯miih¯ jmɨɨ´ sa¯ ga˭hii˩ jwę̈ę̈¯ he´
ma´ lla˩ ta´ kih˩ dsa¯mę´ he´. Kę̈ę̈¯
ga´ ga˭jmeey´ hɯɯ´dsę̈¯: “Ma˭ke˭ sa˭
gąhn˭ Dio, ni˭ sa˭ jmeen˭ he˩ kih˩
dsa˭, 5 pero ma¯ra˭ he¯ jmeen` ba´
he˩ kih˩ dsa¯mę´ hnɨɨ´ hı̨¯ chụụ´
kyąąh´ jnä´. Ję̈ę̈h´, cher´mah˩ lä˭
ma¯ngoo˩ la¯ ba´ gwąy´ nę´ta´ kin˭,
lä˭dsę̈ę̈h¯ dsen˭ kyąąh´ jnih´.”
6 Hi˭ ga˭hlę̈ę̈h´ ga´ Dsa¯jǫǫh˩
jnän`:
—Kyę̱¯ da´ hnäh´ kwąąt˜ kwee¯
ha¯ lä˭ ga˭jmee´ jwę̈ę̈¯ hı̨¯ hñaa¯
dsę̈˩ he´. 7 ¿Che´ jwa¯ sa˭ jmee˩
Dio he˩ kih˩ dsa¯ hı̨¯ na¯lle̱ę̱h´
kyąąy˩ hı̨¯ tąąh´ ngɨɨ˭ kiyh˩ lä˭jmɨɨ
˩ lä˭hwę̈˩? ¿Che´ lä˭hɨɨ´ je̱ę̱yh˭ kiyh˩,
ląąh´ hnäh´? 8 Jwę̈ę̈hn˜ hnäh´,
chąh´ ba´ je̱ę̱h˭ Dio kiyh˩. Pero
wa´ra¯ ją̱h˩ Hı̨¯ga˭lę̈ę̈˩ngo˩ la¯, ¿che´
lä˭ ma¯chąą¯ ją¯ ba´ dsa¯ hı̨¯ jmee˭
dsoo´ dsę̈˩ kiyh˩?

Juu˩ na¯hmää´ lä˭kǫǫ¯ la˩ kih˩ fariseo kyąąh´ hı̨¯ ma´ kǫǫ˩ ku´sɨh¯

9 Hi˭ ga˭hlę̈ę̈h´ Jesús ka¯läh´ jyoh´
juu˩ na¯hmää´. Ga˭hlę̈ę̈yh˩ dsa¯
hı̨¯ ma´ jmee˭ kwąąt˜ ląą˩ jąą¯ hı̨¯
llụụ˩ mah˩ ma´ na¯häąyh´ dsa¯.
10 Ụụ˩ dsa¯ ga˭wɨɨ˩ jee´ chih˩ gwah˭
na´ngɨɨy´ kiyh˩ kih˩ Dio. Jąą¯ he´
fariseo, hı̨¯ jąą¯ he´ hı̨¯ kǫǫ˩ ku´sɨh¯.
11 Dsa¯ fariseo he´ na¯cheyh˩ ma´
hlę̈ę̈yh˭ lä˭la¯ kyąąh´ Dio: “Dio
kyąąn˭, kwan˭ ti´hmaah´ kyah˩.
Ję̈ę̈h´ sa˭ ląąn˩ lä˭kǫǫ¯ ląą˩ jee´
lä˭ję̈ę̈˭ dsa¯, dsa¯ hı̨¯ hı̨ı̨¯, hı̨¯ sa˭
mi¯tęh˩, hı̨¯ ngę̈˭ kyąąh´ wa´ hı̨¯
cha¯ hı̨¯ hyaa`, ni˭ sa˭ ląąn˩ lä˭kǫǫ¯
ląą˩ hı̨¯ kǫǫ ˩ ku´sɨh¯ hı̨¯ cheh˩
oo˭. 12 Tǫ˩ jı̨ı̨h˜ kǫǫ¯ seman˜ sa˭
kuh¯huhn˭ mah˩ ngɨɨ´ mën´ kin˭
kyah˩ hne¯. Kih˩ lä˭ję̈˭ he¯ lɨhn˩,
kwa˭ ba´ jnä´ gya˩ kih˩ lä˭kǫǫ¯
hña¯loo´.” 13 Pero hı̨¯ kǫǫ˩ ku´sɨh¯
he´, ɯɯ´ ga´ miih¯ ma´ cheyh˩. Ni˭
miih¯ sa˭ ga˭tụụ¯ dsëy˩ ma´ chooy˩
nëy´ ta˭ gyɯɯh˩. Ma´ cheyh˩ kı̨ı̨y˭
mo¯dsëy˩, ma´ jäyh´: “Hne¯ Dio
kyąąn˭, wa´ lä¯ñih´ hoh´ ki˭ jnä´,
cha¯miih¯ he¯ hlɨɨh˩ ma¯jmeen˩.”

14 He⁻ja̱⁻ jwëë̱hn˜ hnäh˴, ma˴
ga⁻hwëë̱y⁻ gwah÷ ga÷näay̓ kiyh¹,
hi̱⁻ ko̱o̱ ¹ ku˴si̱h⁻ he˴ ga÷jäy˴ llu¹
cha˴në˴ Dio. Pero dsa⁻ fariseo he˴
sa÷ ga÷jäy˴ llu¹. Jëëh˴, lä÷jëë̱÷ hi̱⁻
jmää̱˜ hñii˴ ka̱a̱h˴, hi̱⁻ he˴ jä¹ ta÷
hwa¹ go⁻te˜. Pero hi̱⁻ jmää̱˜ hñii˴
hwa̱a̱˴, hi̱⁻ he˴ ba˴ le̱e̱˴ jöö̱h¹.

Ga÷mi÷jää̱¹ Jesús gyüü̱⁻
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

15 Ma˴ dsa⁻nää¹ dsa⁻ dsa⁻jää̱÷
gyüü̱⁻ kya̱a̱¹ cha˴në˴ Jesús mah¹
kyey÷ gooy⁻ në˴ kiyh¹. Pero ma˴
ga÷jëë¹ discípulo kya̱a̱y¹, ga÷juuyh¹
kih¹ dsa⁻ hi̱⁻ ma˴ jää̱÷ gyüü̱⁻ he˴.
16 He⁻ja̱⁻ ga÷tëëh¹ Jesús discípulo
kya̱a̱y¹, ga÷si̱iyh÷:

—Kwa˴ jwë¹ ya⁻nää˴ gyüü̱⁻ ta÷ la÷
kin÷. Ta÷ ha⁻ hnäh˴ kiyh¹, jëëh˴ hi̱⁻
la̱a̱¹ lä÷ko̱o̱⁻ gyüü̱⁻, hi̱⁻ he˴ ba˴ jää̱¹
Dio lä÷hih÷ kih¹. 17 Ma÷ra÷ ju¹dsoo˴
jwëë̱hn˜ hnäh˴, hi̱⁻ sa÷ he̱e̱h⁻ jää̱¹
Dio lä÷hih÷ kih¹ lä÷ko̱o̱⁻ he̱e̱h⁻ ja̱a̱⁻
gyüü̱⁻, sa÷ he̱yh¹ jee˴ jmee÷ Dio hih÷.

Ja̱a̱⁻ dsa⁻ kwa̱a̱⁻ hi̱⁻ cha⁻ kuu˴
ga÷hëëh˴ kya̱a̱h˴ Jesús
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 Ja̱a̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ ma˴ kye̱⁻ në˴
ga÷ngii˴ juu¹ kih¹ Jesús, ga÷jäyh˴:

—Hne⁻ hi̱⁻ la̱a̱¹ Ta⁻jwoh¹ llu̱u̱¹,
¿hee⁻ hnöö¹ jmeen̓ mah¹ tëë̱hn¹ jee˴
mo÷so÷ ju̱u̱n˴?

19 He⁻ja̱⁻ ga÷jäh˴ Jesús si̱iyh÷:

—¿Che˴ ñeh˴ hne⁻ he⁻ la̱a̱n¹ llu̱u̱¹?
Jëëh˴ ni÷ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ llu̱u̱¹ sa÷ cha̱a̱⁻,
ja̱a̱⁻ Dio ba˴ hi̱⁻ llu̱u̱¹. 20 Ma⁻kyu̱u̱h˜
ba˴ hne⁻ lä÷jë÷ mada⁻ kih¹ Dio:
“Ta÷ ka̱a̱h÷ hi̱⁻ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ jñah˴, ta÷
jngëëh÷ dsa⁻, ta÷ hii˴ kih¹ dsa÷, ta÷
jmee⁻ dsoo˴ kih¹ juu¹ ta⁻juu¹. Wa˴
hnaah÷ maa̓ kya̱a̱h¹, tää̓ kya̱a̱h¹.”

21 He⁻ja̱⁻ ga÷jäh˴ dsa⁻ he˴ si̱iyh÷:

—Lä÷jë÷ he⁻ na⁻ ma⁻mi⁻ten̓
lä÷jii̱h¹ ma˴ mähn¹.

22 Ma˴ ga÷nuu˴ Jesús he⁻ ga÷jäh˴
dsa⁻ he˴ lä÷ja̱⁻, he⁻ja̱⁻ ga÷si̱iyh÷
ka⁻läh˴:

—Hnöö¹ ga˴ ko̱o̱⁻ he⁻ jmeeh¹.
Gwa̱a̱h⁻ go⁻hni̱i˴ lä÷jë÷ he⁻ cha⁻
kyah¹ mah¹ go⁻kwëëh̓ hi̱⁻ tä⁻ñee˴.
Lä÷ja̱⁻ ba˴ lä÷cha⁻ cha⁻miih⁻ kyah¹
gyuuh¹ jmi̱⁻gyuu÷. Ja̱⁻ga˴ na÷ ñeeh̓
mah¹ jmeen˴ ko̱⁻jöh˴ —ga÷jäh˴
Jesús.

23 Ma˴ ga÷nuu˴ dsa⁻ he˴ juu¹ ja̱⁻,
ga÷lä÷meeh÷ dsëy¹ jwërte kih¹ he⁻
ma˴ chay⁻ cha⁻miih⁻ kuu˴. 24 Ma˴
ga÷jëë¹ Jesús ga÷lä÷meeh÷ dsëy¹
cha⁻miih⁻, he⁻ja̱⁻ ga÷jäyh˴:

—Ha⁻ ko̱h˴ sa÷ jwëë̱h̓ la¹ kih¹
dsa⁻ cha⁻ kuu˴ he̱yh¹ jee˴ jmee÷
Dio hih÷. 25 Sa÷ ga˴ jwëë̱h̓ la¹ kih¹
ja̱a̱⁻ camey˜, ngëë˴ to⁻gwa˴ ko̱o̱⁻
hma⁻kuu˴ lä÷ko̱h˴ ga˴ he⁻ he̱h¹ ja̱a̱⁻
dsa⁻ cha⁻ kuu˴ jee˴ jmee÷ Dio hih÷.

26 Lä÷jëë̱÷ hi̱⁻ ga÷nuu˴ juu¹ la⁻,
ga÷jäyh˴:

—¿Hii̱⁻ ba˴ lää̱˴ ja̱⁻?

27 He⁻ja̱⁻ ga÷jäh˴ Jesús si̱iyh÷:

—He⁻ sa÷ lä÷kë̱h˴ dsa⁻ jmii˴ jmee¹,
Dio ba˴ lih÷ jmee¹.

28 Mah¹ ga÷jäh˴ Pee˴ si̱iyh÷:

—Ma⁻jä˴ ba˴ lä÷jë÷ he⁻ cha⁻ kya̱a̱¹
jnääh ¹ mah¹ ma⁻ya⁻nöö¹ jnääh ¹
kya̱a̱h˴ hne⁻.

29 He⁻ja̱⁻ ga÷jäh˴ Jesús si̱iyh÷:

—Ma÷ra÷ ju¹dsoo˴ jwëë̱hn˜
hnäh˴. Lä÷jëë̱÷ hi̱⁻ ma⁻tu̱u̱⁻ dsë¹
ma⁻hwëë̱⁻ cha˴neh÷ kih¹, hi÷
ma⁻be̱e̱y¹ cho¹jmiiy⁻, öö̱yh⁻, mëy˴,
chih⁻ kya̱a̱y¹ kih¹ he⁻ hnööy¹ jmeey¹
lä÷ko̱o̱⁻ la¹ mada⁻ kih¹ Dio, 30 hi̱⁻ he˴
hyoh÷ cha⁻ga˴miih⁻ jmi̱⁻gyuu÷ la⁻.
Hi÷ jmi̱⁻gyuu÷ he⁻ na¹ ga˴ jä÷, tëë̱y¹
jee˴ mo÷so÷ ju̱u̱y˴.

Ngoo¹ hnë⁻ jii̱h˜ jmeeh˜ Jesús juu¹
he⁻ ju̱u̱y˴
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Ga÷tëëh¹ Jesús ka̱h˴ lä÷jëë̱÷
gya÷tu̱u̱˴ discípulo kya̱a̱y¹ mah¹
ga÷si̱iyh÷:

—Na¹ maan̓ ta÷ Jerusalén mah¹
lä÷te¹ lä÷jë÷ he⁻ ga÷si̱i˴ lä÷jëë̱÷ hi̱⁻
ga÷ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo˴joo¹
lä÷ko̱o̱⁻ ga÷si̱iy˴ kih¹ Hi̱⁻ga÷lëë̱¹ngo¹

la⁻. 32 Jee´ ja̱⁻ ta̱a̱yh˰ jnä˝ ja´goo⁻ dsa⁻ hi̱⁻ sa˰ la̱a̱ˡ judiu mahˡ mi⁻kwa̱yhˡ jnä˝, ta⁻ha̱a̱yh˰ jnä˝, mahˡ ti´hñeyˡ jnä˝. 33 Ma⁻ngëë˝ ma⁻jmi´ ma⁻ba̱a̱yˡ jnä˝, ja̱⁻ga´ jngëëyhˡ jnä˝. Pero la˰jii̱hn´ ka⁻läh˝ ga´ ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmii´.

34 Pero ni˰ ja̱a̱⁻ discípulo kya̱a̱yˡ he˝ sa˰ ga˰lä˰ngëë˝ he⁻ juuˡ ja̱⁻ ma´ hlëëyh˰. Kihˡ discípulo he˝ ma´ laˡ lä˰ko̱h˝ juuˡ na⁻hmää´ ba´. He⁻ja̱⁻ sa˰ ga˰lä˰ngëëy˝ hee⁻ ma´ hnøøˡ jäh˝ juuˡ ja̱⁻.

Ga˰mi˰hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱⁻ dsa⁻tuu´
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 Ma⁻ngooˡ ya˰jä̱h˰ Jesús chuuh´ jwii⁻ Jericó, koo˝ jwëˡ ja̱⁻ ma´ gyaˡ ja̱a̱⁻ dsa⁻tuu´ hi̱⁻ ma´ chu̱u̱˝ kya̱a̱h´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ dsa⁻ngëë˝ jee´ ja̱⁻. 36 Ma´ ga˰nuu´ dsa⁻tuu´ he˝ dsa⁻ngëë˝ jwë̱ë̱˝ dsa⁻ mahˡ ga˰ngiiy˝ juuˡ:

—¿Hee⁻ na⁻ jmee˰ dsa⁻ hi̱⁻ ga˰nääˡ na⁻?

37 Mahˡ ga˰jmeehˡ dsa⁻ juuˡ kiyhˡ:

—Jesús dsa⁻ cha̱a̱⁻ Nazaret ba´ na⁻ hi̱⁻ dsa⁻ngëë˝ cha´jwëˡ la⁻.

38 Ja̱⁻ga´ ga˰hlëëyh˝ ki̱⁻ga̱a̱⁻, ga˰jäyh˝:

—Jesús, hne⁻ hi̱⁻ la̱a̱ˡ sa´ju̱⁻ kihˡ David, wa´ lä⁻ñih˝ hoh˝ ki˰ jnä˝.

39 Lä˰jë̱ë̱˰ dsa⁻ hi̱⁻ ga˰nääˡ ta˰ cha´në˝ Jesús, ga˰juuyhˡ kihˡ dsa⁻tuu´ he˝ mahˡ mo˰so˰ ma´ tooyhˡ miih´. Pero dsa⁻tuu´ he˝ cha⁻ga´miih⁻ ma´ tooyh˜ miih´:

—Hne⁻ hi̱⁻ la̱a̱ˡ sa´ju̱⁻ kihˡ David, wa´ lä⁻ñih˝ hoh˝ ki˰ jnä˝.

40 Ja̱⁻ga´ ga˰noo⁻ Jesús. Ga˰jmeey˝ mada˜ na´kya̱a̱y˝ hi̱⁻ tuu´ he˝ chu̱h˰ kiyhˡ. Ma´ ga˰llooyˡ chu̱h˰, ga˰ngii˝ Jesús juuˡ kiyhˡ. 41 Ga˰jäyh˝ siiyh˰:

—¿Hee⁻ hnooh⁻ jmeen`kyahˡ?

Mahˡ ga˰jäh˝ dsa⁻tuu´ he˝:

—Dsa⁻jøøhˡ kya̱a̱n˰, hnoonˡ lä˰jnä˝ miˡnën˰.

42 —Wa´ lä⁻jnä˝ ba´ mi´nëh´. Ma⁻hla̱a̱˝ ba´ hne⁻ kihˡ he⁻ ma⁻lä⁻dsoo˝ hoh˝ —ga˰jäh˝ Jesús siiyh˰.

43 Lä˰cha̱h˝ ja̱⁻ ga˰lä˰jnä˝ miˡnëy´. Mahˡ ngooyˡ kya̱a̱h´ Jesús, kway˰ ti´hmaah´ kihˡ Dio. Hi˰ lä˰jë̱ë̱˰ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱⁻ ma´ kway˰ ti´hmaah´ kihˡ Dio ka⁻läh˝.

19

Juuˡ kihˡ Zaqueo

1 Ma´ ga˰heˡ Jesús jee´ jwii⁻ Jericó, ngooˡ bihˡ hä̱ä̱y´ jwëˡ. 2 Jee´ ja̱⁻ ma´ gyaˡ ja̱a̱⁻ dsa⁻ cha⁻ kuu´ hi̱⁻ ma´ che̱e̱⁻ Zaqueo, dsa⁻jøøhˡ kya̱a̱ˡ lä˰jë̱ë̱˰ hi̱⁻ ma´ ko̱o̱ˡ ku´sih⁻. 3 Ma´ hnøøyˡ ma´ jë̱ë̱yˡ Jesús. Pero sa˰ ga˰të̱ë̱y˝ ma´ jë̱ë̱yˡ jee´ kihˡ jwë̱ë̱˝ dsa⁻, jëëh˝ ma´ la̱a̱yˡ ja̱a̱⁻ dsa⁻ bëëh´ pihˡ. 4 He⁻ja̱⁻ ngooyˡ ko⁻chih´ ta˰ cha´në´. Ga˰wiiyˡ gyuuhˡ hma⁻ sicómoro mahˡ jë̱ë̱yˡ Jesús. Jëëh˝ ta˰ ja̱˰ ma´ dsa⁻ngëëy˝. 5 Ma´ ya˰jä̱h˰ Jesús jee´ ja̱⁻, ga˰jëëyˡ ta˰ gyuuhˡ, ga˰jë̱ë̱yˡ Zaqueo lle̱e̱` gyuuhˡ hma⁻. Mahˡ ga˰siiyh˰:

—Zaqueo, jñä̱a̱` naˡko̱h˝ jee´ na⁻. Jëëh˝, naˡ jmee˰ biiˡ na´jä̱nˡ cha´neh˰ kyahˡ.

6 Ja̱⁻ga´ ga˰jñä̱a̱yˡ ko⁻chih´. Peer˰ jë̱ë̱⁻ dsëyˡ ga˰tëëy⁻ cha´neh˰ kiyhˡ. 7 Ma´ ga˰jëëˡ lä˰jë̱ë̱˰ dsa⁻ he˝, ga˰løøyˡ hlëëyh˰ wii˝ kihˡ Jesús, kihˡ he⁻ ga˰jä̱y˝ cha´neh˰ kihˡ ja̱a̱⁻ dsa⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻. 8 Mahˡ ga˰noo⁻ Zaqueo jee´ ma⁻gyaˡ, ga˰jäyh˝ siiyh˰ Dsa⁻jøøhˡ jnän`:

—Dsa⁻jøøhˡ kya̱a̱n˰, kwan` to̱ˡdsaah` he⁻ cha⁻ kin˰ kwëëhn˜ dsa⁻ hi̱⁻ tä⁻ñee˝. Lä˰jë̱ë̱˰ hi̱⁻ ma⁻hii̱nˡ kuu´ kihˡ, ngëën´ kiyhˡ kye̱˝ ju̱h˰.

9 Mahˡ ga˰jäh˝ Jesús siiyh˰:

—Naˡ ma⁻la̱a̱˝ lä˰jë̱ë̱˰ dsa⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ cha´neh˰ la⁻. Jëëh˝, dsa⁻ñuuh⁻ la⁻, la̱a̱ˡ ja̱⁻ba´ sa´ju̱⁻ kihˡ Abraham ka⁻läh˝. 10 Jëëh˝, Hi̱⁻ga˰lë̱ë̱ˡngoˡ la⁻,

ma⁻jay˜ hnaayh⁻ hi̱⁻ na⁻hëë̱ˈ mahˈ
lää̱yˈ.

Juuˈ na⁻hmää´ läˮkǫǫ⁻ laˈ kihˈ ṵṵ⁻
dsa⁻ hi̱⁻ gaˮjmee´ ta´ kyääh´ kuu´
(Mt. 25:14-30)

11 Ma´ täähˈ dsa⁻ ma´ nuu⁻
kihˈ Jesús, he⁻ja̱⁻ gaˮhlëëyhˈ juuˈ
na⁻hmää´ läˮla⁻. Jëëh´ ma⁻ngooˈ
ya⁻jäyhˮ kihˈ Jerusalén hiˮ ma´
jmeeˮ dsa⁻ hɯɯ´dsë⁻, läˮchäh´ ja̱⁻
ma´ lee̱´ Jesús dsa⁻ta´ mahˈ jmeeyˈ
hihˮ kihˈ dsa⁻gooyˈ. 12 He⁻ja̱⁻
gaˮjäh´ Jesús siiyhˮ:

—Ma´ chäa̱⁻ jäa̱⁻ dsa⁻jøøhˈ hi̱⁻
ngooˈ jee´ jwiiˮ ɯɯ´ jee´ hñaaˈ dsih´
lee̱y´ dsa⁻ta´ jøøhˈ, ja̱⁻ga´ jäyh´
gooyˈ. 13 Jää̱ˈ ja̱⁻ga´ ya⁻hëëyˈ,
gaˮtëëyhˈ gyäa̱ˈ moz˜ kyäa̱yˈ.
Gaˮkwëëyhˈ maˮ kǫǫ⁻ chǫǫh´ kuu´
läˮjäa̱y⁻. Mahˈ gaˮsiiyhˮ: “Jmee´
hnäh´ ta´ kyäähˈ kuu´ la⁻, ta´kǫ⁻jii̱hˈ
läˮhëë̱n´.” 14 Pero dsa⁻ hi̱⁻ ma´
täähˈ jee´ jwii⁻ ja̱⁻, ma´ na⁻høøh´
kihˈ dsa⁻jøøhˈ he´. He⁻ja̱⁻ gaˮchee̱yˈ
dsa⁻ kaah` kiyhˈ hi̱⁻ dsa⁻jäh` jee´
ja̱⁻: “Saˮ hnøø⁻ jnäähˈ lee̱´ dsa⁻ na⁻
dsa⁻ta´ kyäaˈ jnäähˈ.”

15 ’Läˮkǫǫ⁻ ma´ jähˈ dsa⁻jøøhˈ
he´, ma⁻ngëë´ ma⁻hñäayˈ ta´,
gaˮjmeey´ madaˮ dsa⁻tëëyhˮ moz˜
hi̱⁻ gaˮkwëëyhˈ kuu´ mahˈ jëëyˈ
ha⁻ kǫǫ⁻ teˈ kuu´ ma⁻lihˮ moz˜
he´. 16 Jaˈˈˈ

kyah¹ hnäh˝ he¯la¹ cheẹẹh´ hnäh˝
burr˜ na¯, jạ¯ jwɨɨh˝ hnih˝ lä˭la¯:
“Jmee˭ bii¹ kih¹ Dsa¯jọọh¹ kyạạ¹
jnäähˈ ba´ la¯.”
32 He¯jạ¯ ga˭nää¹ ba´ hị¯
ga˭cheẹey¹ he˝. Hi˭ ga˭jnäạ̈yh˭ ba´
lä˭kọh˝ ga˭jäyh˝. 33 Lä˭kọọ¯ ma´
tạ̈ạ̈yh´ cheẹeyh¯ burr˜ he˝, ga˭jäh˝
dsa¯jɨɨɨ burr˜ sɨɨyh˭:
—¿He¯laˈ cheẹeh´ hnäh˝ burr˜ na¯?
34 Mah¹ ga˭jäh˝ discípulo he˝
sɨɨyh˭:
—He¯ jmee˭ bii¹ kih¹ Dsa¯jọọh¹
jnän` ba´ la¯.
35 He¯jạ¯ na´jạ̈ạ̈y¯ burr˜ he˝ jee´
cheh¹ Jesús mah¹ ga˭kye¯ dsa¯
hmɨɨh¯ kih¹ ka´luu´ burr˜. Jạ¯ga´
ga˭wɨɨ¹ Jesús burr˜ he˝. 36 Lä˭kọọ¯
ma´ ngooˈ Jesús, lä˭jẹẹ˭ dsa¯ ma´
ja˜ hmɨɨh¯ kih¹ lä˭ hä´ jwë¹. 37 Ma´
ngooyˈ ya˭jạ̈yh˭ jyoo˭ kih¹ moh˝
Olivo, peer˭ ma´ chạạ¯ llu¹ lä˭jẹẹ˭
dsa¯ kyạạyˈ hị¯ ma´ chạạ¹ kaahˈ
kiyhˈ. Ma´ tooyh˜ mɨɨh´, kway˭
ti´hmaah´ kihˈ Dio kih¹ lä˭jë˭ he¯
jɨɨh¯gạạ¯ he¯ ga˭jëëy¹. 38 Ma´ jäyh˝:
—¡Dio kyạạh´ Dsa¯jọọhˈ jnän` hị¯
ja¹ na¯ lä˭hih˭ kiyh¹! Wa´ hii˝ tii´
gyɨɨɨhˈ jmɨ¯gyɨɨɨ˭. ¡He¯ ba´ che¯
jọọhˈ lạạ¹ hị¯ gya¹ gyɨɨɨhˈ!
39 Jạ¯ga´ kọ¯llạạ´ fariseo hị¯ ma´
tạ̈ạ̈h´ jee´ kihˈ dsa¯ he˝ ga˭jäyh˝:
—Ta¯jwoh¹, ta˭ kwa¯ jwëˈ hlëëh˭
discípulo kyạạh¹ lä˭na¯.
40 He¯jạ¯ ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭:
—Jwẹẹhn˜ hnäh˝, cher´mah¹ dsa¯
la¯ ga˭tɨ¹ hlëëh˭ lä˭na¯, kụụ´ he¯
tääh´ la¯ hlëëh¹ llay˭.
41 Lä˭kọọ¯ ma´ ga˭tẹẹ˝ Jesús
chụh˭ kih¹ Jerusalén, ga˭jëëy¹ ta˭
jee´ jwɨɨ¯ jạ¯. Peer˭ ga˭kɨ´ ga˭hooyh¹
kihˈ dsa¯ chạạ¯ jee´ jạ¯. 42 Hi˭
ga˭jäyh˝:
—He¯ ba´ che¯ llu¹ kyah¹ hnäh˝,
wa´ra¯ jäh˝ kih¹ lä˭ngëëh˝ hnäh˝
jmɨɨ´ naˈ, hịị¯ na¯ hị¯ le˝ jmeeˈ hɨɨˈ
tii´ kyahˈ hnäh˝. Pero sa˭ jnä˝ he¯
jạ¯ kyah¹ hnäh˝ na¹ ga¯jɨɨh¯. 43 Jëëh˝,
jä˭ jmɨɨ´ hlɨɨhˈ kyah¹ hnäh˝. Dsa¯ hị¯
na¯họọh´ kyahˈ hnäh˝ dsa¯tạạyh`
lä˭ku´ lä˭jịị¹ jee´ jwɨɨ¯ kyah¹ hnäh˝
mah¹ sạạyh¹ hnäh˝ lä˭hii˝ në´ go¯te˜.
Ni˭ ko¯tạạ´ mo˭so˭ cha¯ jee´ lạ̈ạ̈h˝
hnäh˝. 44 Soh´hlay¹ go¯te˜ na´hyah¯
he¯ na¯jnë¯ jwɨɨ¯ kyah¹ hnäh˝. Jạ¯
jịịhˈ ma¯jạạ´ hnäh˝ kih¹ dsa¯ he˝.
Soh´hla¹ mɨ ˈkụụ´ he¯ la¹ na´hyah¯,
kih¹ he¯ sa˭ ga˭jmeeh´ hnäh˝ heˈ he¯
ja¹ hị¯ ma´ lạ̈ạ̈¹ hnäh˝.

Ga˭hwẹẹˈ Jesús dsa¯ hị¯ ma´ tạ̈ạ̈h´
hnɨɨ˭ jee´ chihˈ gwah˭
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

45 Ma´ ga˭he¹ Jesús jee´ chihˈ
gwah˭ jɨɨh˭, ga˭lọọy¹ hëëy˭ kih¹
lä˭jẹẹ˭ dsa¯ hị¯ ma´ lla˭ hmooh´ jee´
jạ¯. 46 Mah¹ ga˭sɨɨyh˭:
—Lä˭la¯ na¯sɨɨ¯ juuˈ kih¹ Dio:
“Hne¯ kin˭ lä˭cheẹ¯ hne¯ jee´ ngɨɨ˭
dsa¯ kih¹ Dio.” Pero ma¯jmeeh´
hnäh˝ lä˭kọọ¯ too¯ jee´ dsa¯tạạh`
dsa¯hịị¯ ba´.
47 Kọọ¯ jmɨɨ´ kọọ¯ jmɨɨ´ ma´ hlẹẹh˜
Jesús dsa¯ jee´ chihˈ gwah˭. Pero
lä˭jẹẹ˭ dsa¯kạạh´ kyạạ ˈ jmi¯dsa¯
kyạạh´ ta¯jwohˈ kyạạ¹ ley kyạạh´
dsa¯kạạh´ kihˈ jee´ jwɨɨ¯ jạ¯, ma´
hnọọy ˈ ma´ jngëëyh ˈ Jesús. 48 Sa˭
ga˭jnọọyh¹ ha¯ lä˭ ma´ jmeeyˈ mah¹
ma´ jngëëyh¹ Jesús, jëëh˝ jwẹẹ˝ dsa¯
ma´ tạ̈ạ̈h´ jëë˜ kọọ¯ hweh¯, nuuy¯
juuˈ he¯ kwa˭ Jesús.

20

He¯ ja¹ gyɨɨɨhˈ ba´ hih˭ he¯ jmee˭
Jesús
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

1 Kọọ¯ jmɨɨ´ ma´ chehˈ Jesús
hlẹẹyh˜ dsa¯ juˈhmëë˝ jee´ chihˈ
gwah˭ ma´ ya˭nää¹ dsa¯kạạh´ kyạạˈ
jmi¯dsa¯ kyạạh´ ta¯jwoh¹ kyạạ¹ ley
kọ¯jọh˝ kyạạh´ dsa¯gyɨɨɨh´. 2 Mah¹
ga˭jäyh˝ sɨɨyh˭ Jesús:
—Chiih´ jnäähˈ. ¿Che´ cha¯ jwëˈ
kyah¹ he¯ jmeeh¯ lä˭jë˭ he¯ na¯?
¿Hịị¯ kih¹ hih˭ he¯ jmeeh¯ lä˭na¯?

3 He¯ja̱¯ ga˗jee̱h¯ Jesús juu' kiyh˫,
ga˗siiyh˗:
—Ngiin´ ko̱o̱¯ mi'juu˫ kyah˫ hnäh´
ka¯läh´. Jee̱h` da´ hnäh´ kin˗ jää̱˫,
ja̱¯ga´ jwahn¯ hi̱¯ kih˫ hih˗ he¯
jmeen˗ lä˗la¯. 4 ¿Hii̱¯ ga˗jmee´ hih˗
he¯ ga˗cha̱a̱˫ Jwa̱a̱¯ dsa¯ jmii¯, che´
Dio o che´ dsa¯ñuuh¯?
5 Jee´ tä̱äyh´ ja̱¯ ma´ llay˗ juu'
kya̱a̱h´ dsa¯kya̱a̱yh´, ma´ jäyh´:
—Cher´mah˫ ga˗jäh´ jne´, hih˗ kih˫
Dio ba´ ja̱¯, Jesús jäh˗: "¿He¯la' sa˗
ga˗lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh˫ ga¯
ja̱¯?" 6 Hi˗ cher´mah˫ ga˗jäh´ jne´,
ja˫ hih˗ kih˫ dsa¯ ba´ ja̱¯, lä˗jee̱e̱˗ dsa¯
te˫ ku̱u̱´ jnän`, jëëh´, lä˗jee̱e̱˗ hi̱¯ he´
jmeey˗ dsoo´ Jwa̱a̱¯ ma´ la̱a̱' ja̱a̱¯ hi̱¯
ma´ ngëë˜ juu' kih˫ Dio.
7 He¯ja̱¯ ga˗jäyh´ ga˗siiyh˗ Jesús:
—Sa˗ ñe´ jnääh˫ hi̱¯ kih˫ hih˗ ja˫
Jwa̱a̱¯ he¯ ga˗cha̱a̱y˫ dsa¯ jmii¯.
8 Mah˫ ga˗jee̱h¯ Jesús juu' kiyh˫
ka¯läh´, ga˗siiyh˗:
—Ni˗ jnä´ sa˗ jmeehn¯ juu' hi̱¯
ga˗jmee´ hih˗ he¯ jmeen˗ lä˗la¯.

Juu' na¯hmää´ lä˗ko̱o̱¯ la˫ kih˫
dsa¯ hi̱¯ ga˗høø´ ta´ kih' jñah´
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

9 Hi˗ ga˗løøy˫ hlëëyh˜ dsa¯ juu'
na¯hmää´ lä˗la¯:
—Ja̱a̱¯ dsa¯ ga˗tä̱ä̱˫ ko̱o̱¯ nää˫
chaah' wii̱¯ jëh '. Mah˫ ga˗tooyh¯
goo¯ dsa¯ he¯ høøy˫ ma˗ to̱˫dsaah`.
Ja̱¯ga´ ya˗hee̱ey˫ ngooy˫, jee´
ga˗lä˗hee̱ey` cha¯miih¯ jmii´. 10 Ma´
ga˗lloo˫ jii̱¯ kih˫ mi 'jëh˫ ja̱¯,
ga˗chee̱y˫ ja̱a̱¯ moz˜ kya̱a̱y˫ jee´
ma´ tä̱ä̱h´ dsa¯ høø˗ ta´ kiyh'
mah˫ ma´ ko̱oy˗ hee̱y¯ he¯ ma´
tee̱ey¯. Pero dsa¯ hi̱¯ ma´ høø˗
chaah' jëh' ja̱¯, ga˗kway´ kih˫ moz˜
he´ mah˫ ga˗hëëy˫ kih˫ ta˗jmah˫.
11 Ga˗chee̱y˫ jñah´ ka¯läh´ moz˜
kya̱a̱y˫. Hi̱¯ he´ ka¯läh´ ga˗jmi´
ga˗ba̱a̱˫ dsih´, ga˗lley¯ o¯hih˗ kih˫
mah˫ ga˗chee̱yh¯ ta˗jmah˫. 12 Ga˗të´
hnë¯ jii̱h˜ ga˗chee̱y˫ jñah´ moz˜
kya̱a̱y˫. Pero dsa¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´
jmee˗ ta´ jee´ ja̱¯, lä˗ja̱¯ ka¯läh´
ga˗jmeeyh˗ dsoo´ mah˫ ga˗hëëy˫
kih˫ go¯te˜.
13 'Hi˗ dsa¯juu´ chaah' jëh' ja̱¯, ma´
jmeey˗ huu´dsë¯: "¿Ha¯ lä˗ jmeen`?
Go¯ chee̱n¯ ja̱a̱¯ chih¯ kya̱a̱n˗ nää¯
ga´ hi̱¯ hnaan˗, ha¯ ga¯ che¯ wa´ra¯
ga˗llooy˫, jmeey˫ he' kih˫." 14 Pero
dsa¯ hi̱¯ ma´ høø˗ chaah' jëh ' ja̱¯,
ma´ ga˗jëëy˫ ja˫ chih¯ he´, ga˗ta̱a̱yh`
ga˗llay´ juu', ga˗jäyh´: "Hi̱¯ oo˗
na¯ jä̱˫ kya̱a̱h´ ta´ la¯. Wa´ jngëëh´
jnih´ mah˫ jä̱n´ kya̱a̱h´ hee̱y¯ he¯
ma´ tee̱y¯." 15 He¯ja̱¯ ga˗llee̱y¯ ta˗
ka´hne¯ jee´ ma´ na¯jnää´ chaah' jëh
' ja̱¯ mah˫ na´jngëëyh¯.
'¿Hee¯ ba´ jmee' dsa¯juu´ chaah'
jëh ' kih˫ hi̱¯ høø˗ ta´ kiyh', la̱a̱h´
hnäh´? 16 Lloo˜ dsa¯juu´ jëh ' mah˫
mi¯lla̱a̱y˗ hi̱¯ jmee˗ ta´ ja̱¯ mah˫
tooyh˗ goo¯ jñah´ hi̱¯ jmee˫ ta´ kiyh'
—ga˗jäh´ Jesús.
Ma´ ga˗nuu´ lä˗jee̱e̱˗ dsa¯ he´ juu'
ja̱¯, ga˗jäyh´:
—¡Sa˗ wa´ kwa´ Dio jwë´ jmeen´
lä˗ja̱¯!
17 Ma´ cheh' Jesús jee̱e̱˜ lä˗jee̱e̱˗ dsa¯
he´ mah˫ ga˗siiyh˗:
—¿Hee¯ hnøø˫ jäh˗ he¯ na¯sii¯
lä˗la¯?:
Ja̱¯ba´ ku̱u̱´ he¯ sa˗ ga˗tih˫ dsë˫
të˗hyah˗,
he¯ ja̱¯ ba´ ga˗jä̱´ lä˗ko̱o̱¯ mi 'ku̱u̱´
he¯ kye¯ dsa¯ to¯në´ kih'
ko̱o̱¯ hne˫ juuh¯.
18 Lä˗jee̱e̱˗ hi̱¯ tä̱h˗ në´ ku̱u̱´ ja̱¯, hi̱¯
he´ chu¯jøø´ jmi¯ngo˫ kih˫. Hi˗
wa´ra¯ ga˗toh´ ku̱u̱´ ja̱¯ në´ kih' dsa˗,
jlee̱yh´ go¯te˜.
19 Lä˗jee̱e̱˗ jmi¯dsa¯ ka̱a̱h´ he´
kya̱a̱h´ ta¯jwoh˫ kya̱a̱˫ ley hnøøy˫
ma´ sa̱a̱yh' Jesús hor˜ ja̱¯, jëëh´
ga˗ta̱h´ dsëy˫ he¯ ga˗hlëëh´ Jesús
kiyh˫ kya̱a̱h´ juu' na¯hmää´ ja̱¯.
Pero ma´ ga̱yh˗ dsa¯.

Kwa̱a̱t˜ kih˫ ku´sih¯
(Mt. 22:15-22; Mr. 12:13-17)

20 He¯ja̱¯ ga˗chee̱˫ dsa¯ka̱a̱h´ he´
ko̱¯lla̱a̱´ dsa¯ hi̱¯ na´kii̱˫ juu'. Hi̱¯
he´ ma´ jmä̱ä̱˜ hñii´ lä˗ko̱o̱¯ hi̱¯

llu̱u̱¹. Lä⁺ ta̱a̱´ ga´ ga⁺jmeey´ ha⁻ lä⁺
jee´ ma´ ka̱a̱h¹ juu¹ kih¹ Jesús mah¹
ma´ hnɨɨy¹ kiyh¹ kya̱a̱h´ dsa⁻ta´.
21 Lä⁺ja̱⁻, ga⁺ngɨɨy´ juu¹ kiyh¹:
—Ta⁻jwoh¹, ñe´ jnääh¹ hne⁻
hlëëh´ kwee⁻ ma´ kwah⁻ juu¹. Sa⁺
cha⁻ kwa̱a̱t˜ kye̱h´ ha⁻ lä⁺ la̱a̱¹
lä⁺ja̱a̱⁻ lä⁺ja̱a̱⁻ dsa⁻. Hne⁻ jwɨɨh´
dsa⁻ kya̱a̱h´ ju¹dsoo´ jmah¹ ba´ ha⁻
lä⁺ la¹ jwë´ kih¹ Dio. 22 ¿Ha⁻ lä⁺
jwah´ hne⁻, che´ llu¹ mi´hmaah´ jne´
ku´sɨh⁻ kih¹ dsa⁻ta´ César o sa⁺ llu¹?
23 Pero kyɨɨh˜ ba´ Jesús ma̱y˜ kih¹
dsa⁻ he´, he⁻ja̱⁻ ga⁺sɨɨyh⁺:
—¿He⁻la¹ ka̱h⁻ hnäh´ dsën⁺?
24 Heeh` da´ jnä´ ko̱o̱⁻ kuu´. ¿Hi̱i̱⁻
kih¹ he̱e̱h⁻ to̱o̱⁺ la⁻? ¿Hi̱i̱⁻ kih¹ jmɨɨ⁻
na⁻sɨɨ⁻ la⁻?
Mah¹ ga⁺jäh´ dsa⁻ he´ sɨɨyh⁺ Jesús:
—Kih¹ César ba´ na⁻.
25 He⁻ja̱⁻ ga⁺jäh´ Jesús sɨɨyh⁺:
—He⁻ la¹ kih¹ César, kwëëh` ba´
César. He⁻ la¹ kih¹ Dio, kwëëh` ba´
Dio he⁻ la¹ kih¹.
26 Ni⁺ miih⁻ sa⁺ ga⁺jnøøyh¹ ha⁻ lä⁺
jee´ ma´ ka̱a̱h¹ juu¹ kih¹ Jesús to⁺lo⁺
në´ lä⁺je̱e̱⁺ dsa⁻. Ko̱o̱⁻ ga⁺ta̱a̱yh`
jëë˜ dsa̱yh⁺ ba´ kya̱a̱h´ juu¹ he⁻
ga⁺je̱e̱h⁻ Jesús kiyh¹ mah¹ ga⁺ja̱y´
ti´sɨh´ go⁻te˜.

Ga⁺ngɨɨ´ dsa⁻ juu¹ ha⁻ lä⁺ le´
wa´ra⁻ ga⁺të´ jee´ lä⁺ji̱i̱h´ hi̱⁻ na⁻ju̱u̱´
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 Lä⁺ja̱⁻ ga⁺lla⁺nää¹ ko̱⁻lla̱a̱´ dsa⁻
saduceo jee´ ma´ cheh¹ Jesús. Dsa⁻
he´, sa⁺ ma´ jmeey⁺ dsoo´ he⁻ lä⁺ji̱i̱h´
dsa⁻ hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´. Mah¹ ga⁺ngɨɨ´
dsa⁻ he´ juu¹ kih¹ Jesús. 28 Ga⁺jäyh´:
—Ta⁻jwoh¹, Moisé ga⁺sɨɨ´ jnän`
kya̱a̱h´ juu¹ la⁻. Wa´ra⁻ ga⁺ju̱u̱¹
ja̱a̱⁻ dsa⁻ñɨɨh⁻ hi̱⁻ sa⁺ cha̱a̱⁻
jo̱o̱´, dsa⁻ñɨɨh⁻ øøh⁻ hlɨɨ´ he´, lle`
kih¹ tëëy⁺ dsa⁻më´ mah¹ lä⁺cha̱a̱⁻
jo̱oy´ hi̱⁻ le̱e̱´ kwa̱a̱t˜ kya̱a̱¹ hlɨɨ´
øøyh⁻. 29 Ma´ la̱a̱¹ gye̱e̱¹ dsa⁻ñɨɨh⁻
ja̱a̱⁻ ba´ cho¹jmiiy⁻. Hi̱⁻ to⁻në´
he´ ga⁺ka̱a̱¹ dsa⁻më´ pero cha̱h´
ba´ ga⁺ju̱u̱y¹. Sa⁺ ga⁺lä⁺cha̱a̱⁺
jo̱oy´. 30 He⁻ja̱⁻ jee´ ga⁺të´ u̱u̱¹
dsa⁻ñɨɨh⁻ øøyh⁻, ga⁺ka̱a̱¹ dsa⁻më´
he´. Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ ga⁺ju̱u̱y¹, sa⁺
ga⁺lä⁺cha̱a̱⁺ jo̱oy´. 31 Jee´ ga⁺të´ u̱u̱⁻
dsa⁻ñɨɨh⁻ øøyh⁻, ga⁺ka̱a̱y¹ dsa⁻më´
he´. Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ lä⁺je̱e̱⁺ gye̱e̱¹
dsa⁻ñɨɨh⁻ ga⁺ka̱a̱¹ dsa⁻më´ he´
hi⁺ ga⁺ju̱u̱¹ lä⁺je̱e̱⁺ gye̱e̱¹ dsa⁻ñɨɨh⁻
he´. Ni⁺ ja̱a̱⁻ sa⁺ ga⁺lä⁺cha̱a̱⁺ jo̱o̱´.
32 Jee´ ga⁺dsa̱a̱¹ go⁻te˜, ga⁺ju̱u̱¹ hñii´
dsa⁻më´ ka⁻läh´. 33 Wa´ra⁻ ga⁺të´
jee´ lä⁺ji̱i̱h´ hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´, ¿hi̱i̱⁻
ja̱a̱⁻ kih¹ jee´ lä⁺je̱e̱⁺ gye̱e̱¹ le̱e̱´ kya̱a̱¹
dsa⁻më´ he´? Jëëh´, ga⁺lä⁺je̱e̱⁺ gye̱e̱¹
ba´ ga⁺lä⁺kya̱a̱yh` —ga⁺jäh´ dsa⁻
saduceo sɨɨyh⁺ Jesús.
34 He⁻ja̱⁻ ga⁺je̱e̱h⁻ Jesús juu¹
kiyh¹, ga⁺sɨɨyh⁺:
—Dsa⁻më´ dsa⁻ñɨɨh⁻ je̱e̱y˜
gooy⁻ ta´ko̱⁻ji̱i̱h¹ cha̱a̱y⁻ jmɨ⁻gyɨɨ⁺
la⁻ ba´. 35 Pero lä⁺je̱e̱⁺ dsa⁻ hi̱⁻ la̱a̱¹
kwa̱a̱t˜ lä⁺ji̱i̱h´ jee´ kih¹ hi̱⁻ na⁻ju̱u̱´
mah¹ dsa⁻ta̱a̱yh` jmɨ⁻gyɨɨ⁺ hmëë´,
jee´ ja̱⁻ ni⁺ ja̱a̱⁻ dsa⁻më´ dsa⁻ñɨɨh⁻
mo⁺so⁺ je̱e̱y¹ gooy⁻. 36 Ni⁺ mo⁺so⁺
ju̱uy´ ka⁻läh´, le̱e̱y´ kwee⁻ lä⁺ko̱o̱⁻
ángele. Lä⁺llu¹ he⁻ lä⁺ji̱iyh´ he⁻ja̱⁻
le̱e̱y´ jo̱o̱´ Dio ba´. 37 Hi⁺ lä⁺kye̱⁻
Moisé ga⁺mi⁺jnää⁻ jnän` he⁻ lä⁺ji̱i̱h´
dsa⁻ jee´ kih¹ hi̱⁻ na⁻ju̱u̱´. Jëëh´,
lä⁺ ma´ ga⁺sɨɨ´ Moisé lä⁺ko̱o̱⁻ ga⁺la¹
kiyh¹ jee´ ma´ chih¹ chaah¹ to̱o̱´ ja̱⁻,
ga⁺tëëyh¹ Dio lä⁺la⁻: “Dio kya̱a̱¹
Abraham, Dio kya̱a̱¹ Isaac, Dio
kya̱a̱¹ Jacob.” 38 He⁻ ga⁺jäyh´ lä⁺ja̱⁻,
sa⁺ na⁻ju̱u̱´ dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ jnän`
he´ kih¹ Dio. Jëëh´ Dio jnän` la̱a̱y¹
Dio kya̱a̱¹ hi̱⁻ na´ji̱i̱h⁺ ba´.
39 Ko̱⁻lla̱a̱´ ta⁻jwoh¹ kya̱a̱¹ ley
ga⁺jäh´ sɨɨyh⁺:
—Llu¹ ba´ he⁻ ma⁻jäh´ na⁻,
Ta⁻jwoh¹.
40 Ja̱⁻ ji̱i̱h¹ mo⁺so⁺ ga⁺tu̱u̱⁻ dsëy¹
ma´ ngɨɨ¹ gyih¹ juu¹ kih¹ Jesús.

Hi̱⁻ kih¹ ja¹ hi̱⁻ la̱a̱¹ Cristo
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

41 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús sɨɨyh⁺:
—¿Ha⁻ lä⁺ la¹ he⁻ jäh´ dsa⁻, Cristo
la̱a̱¹ sa´ju̱⁻ kih¹ David? 42 He´ ba´

hñiiˊ David gaˍsiiˊ juu' laˉ nëˊ jeˉ
kih' Salmo:
Gaˍjäh´ Dio gaˍsiiyhˍ Dsaˉjøøh'
kyąąnˍ:
"Naˊ jwoo' raˉllụụ' kinˍ laˉ,
43 läˍjiih' lloo˜ jmiiˊ lląąnˉ hiiˊ tiihˊ
läˍjëëˍ hiˉ naˉhøøhˊ kyah'."
44 ¿Haˉ läˍjąˉ ląą' Cristo saˊjụˉ
kih' David gaˉ jąˉ, cherˊmah'
hñiiˊ David gaˍjäh´ kih' Cristo:
"Dsaˉjøøh' kyąąnˍ?"

*Gaˍjuuh' Jesús kih' taˉjwoh' kyąą'
ley*

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Läˍ maˉnuuˊ jąˉ läˍjëëˍ hiˉ
täąh´ jeeˊ jąˉ, gaˍjäh´ Jesús siihˍ
discípulo kyąąy':
46 —Lęęhˉ hnäh´ kyąąhˊ taˉjwoh'
kyąą' ley. Peerˍ tih˜ dsëy' ngëy'
jeeˊ kih' dsaˍ kyęyhˊ hmiihˉ kyooˉ,
hnøøy' jmee' dsaˉ Dio kiyh'
chaˊjwë' juuh˜. Hiˍ tih˜ dsëy' gyayˍ
toˉnëˊ hmaˉsii˜ nehˍ gwahˍ mähˉ
hiˍ läˍjąˉ kaˉläh´ jeeˊ dsaˉtąąh` dsaˉ
kuhˉhih˜. 47 Hwëëy˜ dsaˉmëˊ hniiˊ
chaˊnehˍ kih', kiˉwëëˊ dsaˉtąąyh`
ngiiyˍ kiyh' kih' Dio haˉ jeeˊ jëë'
dsaˉ kiyh'. Pero chaˉgaˊmiihˉ wiiˊ
heeh' Dio dsaˉ hiˉ jmeeˍ läˍjąˉ.

21

*Naˊkąˉ dsaˉmëˊ hniiˊ kuuˊ chaˊnëˊ
Dio*

(Mt. 12:41-44)

1 Maˊ cheh' Jesús jëë˜ haˉ läˍ maˊ
jmeeˍ dsaˉ chaˉ kuuˊ, tooyhˉ kuuˊ
nehˍ wiiˊ kih' gwahˍ. 2 Gaˍjëëy'
kaˉläh´ jąąˉ dsaˉmëˊ hniiˊ hiˉ
täˉñeeˊ goˉte˜, gaˍtooyhˉ tọ' ñe
' nøøˊ heˉ saˍ kyęęˊ niˍ miihˉ.
3 Heˉjąˉ gaˍjäyh´:
—Maˍraˍ ju'dsooˊ jwëëhn˜
hnäh´, dsaˉmëˊ hniiˊ laˉ täˉñeeˊ,
maˉkwayˊ chaˉgaˊmiihˉ läˍkọh´ gaˊ
jeeˊ läˍjëëˍ hiˉ chaˉ kuuˊ. 4 Jëëh´
läˍjëëˍ hiˉ ooˍ maˉkwëëh' Dio
miihˉ heˉ dsaˉchąąˊ kiyh', pero
dsaˉmëˊ hniiˊ laˉ, maˍkeˍ täˉñeeyˊ,
maˉkwayˊ läˍkọh´ te' kuuˊ heˉ chaˉ
kiyh' heˉ kyąąh´ maˊ lay' heˉ jmeeˍ
bii' kiyh' —gaˍjäh´ Jesús.

*Lloo˜ kọọˉ jmiiˊ hla' gwahˍ juuhˍ
(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)*

5 Maˊ täąh´ kọˉlląąˊ maˊ llaˍ juu'
kih' gwahˍ haˉ läˍkọọˉ naˊhñaah'
maˊ la' kụụˊ heˉ maˊ naˉchụhˍ hiˍ
maˊ naˉliiˊ kyąąh´ läˍjëˍ heˉ maˊ
dsaˉkąˍ dsaˉ kih' Dio. Heˉjąˉ
gaˍjäh´ Jesús siiyhˍ:
6 —Läˍjëˍ heˉ jëëh´ hnäh´ naˉ,
lloo˜ kọọˉ jmiiˊ niˍ kọọˉ mi'kụụˊ saˍ
ją' naˉchụhˍ nëˊ kih' øøh˜. Läˍjëˍ baˊ
sohˊhla'.

*Johˊ nëë' saˍ jmee' lii˜ jąą' jąˉgaˊ
lląąˍ jmiˉgyuuˍ
(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)*

7 Heˉjąˉ gaˍngiiˊ dsaˉ heˊ juu'
kiyh', gaˍjäyh´ siiyhˍ:
—Taˉjwoh', ¿lihˊ baˊ leˊ heˉ hlëëhˊ
naˉ? ¿Heeˉ lii˜ jmee' waˊraˉ yaˍjąhˍ
läˍte' juu' naˉ?
8 Heˉjąˉ gaˍjäh´ Jesús siiyhˍ:
—Hnøø' lęęhˉ hnäh´ mah' niˍ jąąˉ
saˍ miˉgąąˍ hnäh´. Jwëëˊ dsaˉ
yaˉnääˊ hiˉ ką' nëˊ kinˍ, jäyhˍ siiyhˍ
hnäh´: "Jnäˊ heˊ ląąn' Cristo hiˉ
maˉchęę' Dio." Hiˍ jäyhˍ: "Maˊ
ngoo' gaˍtëˊ jmiiˊ." Pero taˍ goˉnääˊ
hnäh´ kaah` kiyh'. 9 Gaˊ maˉnuuhˉ
hnäh´ chaˉ hnii˜ taˍ laˍ taˍ jnøˍ, taˍ
jøøh` hnäh´ hñaah'. Jëëh´, jmeeˍ bii'
leˊ läˍjąˉ toˉnëˊ. Pero jąˍ läˍchąh´
jąˉ lląąˍ jmiˉgyuuˍ.
10 Ngoo' bih' hlëëyhˍ:
—Tęę' dsaˉ hiˉ chąąˉ kọọˉ hwa'
kyąąh´ jyohˊ hwa', hiˍ tęę' dsaˉtaˊ
kyąąh´ jñah´ dsaˉtaˊ. 11 Jeh' wiiˊ
jwërte hwa', jąˍ heˉ kọọˉ jeeˊ jwiiˉ
jëë' dsaˉ hooˊ hiˍ läˍchaˉ dsooˊ heˉ
dsaˉkwąh´. Jmee' gooˉ jwërte,
hiˍ haˉ kọh´ liiˉ saˍ jmee' guuh'
jmiˉguuˍ.
12 'Jąą' jąˉgaˊ leˊ läˍjëˍ heˉ
hlëëhnˊ laˉ, sąąh' dsaˉ hnäh´,
jmeeyhˍ hnäh´. Jąąy' hnäh´ nehˍ
gwahˍ kiyh', tąąyhˍ hnäh´ nehˍñe

ˈ, dsa¯jääy˗ hnäh˝ cha´në´ dsa¯ta´
kaäh´ kwaat˜ kin˗. 13 Jee´ tääh´
hnäh˝ dsa¯ngëëh˝ hnäh˝ lä˗ja¯,
ma´ja¯ laˈ jmii´ kyahˈ hnäh˝ he¯
kwahˈ hnäh˝ juˈdsoo˝ kin˗. 14 Koo¯
hä´ ba´ lla´ hoh˝ hnäh˝ he¯ sa˗
jmeehˈ hnäh˝ huu´dsë¯ ha¯ lä˗
hlëëh´ hnäh˝ he¯ kyaah´ läähˈ
hnäh˝ hñaahˈ, ga´ ma¯täähˈ hnäh˝
cha´në´ dsa¯ta´. 15 Jëëh˝, jnä˝ ba´
kwan`juuˈ he¯ hlëëh´ hnäh˝ kyaah´
cha¯miih¯ huu´dsë¯ lluˈ. Lä˗ja¯
lä˗jëë˗ hi¯ na¯hööh´ kyahˈ hnäh˝
sa˗ leeyh˗ hnäh˝ kyaah´ ma˗la˗ juuˈ
he¯ hlëëyh˗. 16 He˝ ba´ maa` tää`
kyaahˈ hnäh˝ hniiyˈ kyahˈ hnäh˝,
lä˗ja¯ ka¯läh˝ ööhˈ hnäh˝, hi¯ chaa¯
kyaahˈ hnäh˝, ome¯ kyaahˈ hnäh˝.
Lä˗jiihˈ jngëëyhˈ koo¯llaa´ hnäh˝.
17 Ga˗lä˗jëë˗ ba´ jmeeˈ na¯hööh´
kyahˈ hnäh˝ kwaat˜ kin˗. 18 Pero ni˗
koo¯ jñu¯ lleh´ hnäh˝ sa˗ dsa¯hiiˈ.
19 Wa´ kwëëh ˈ hoh˝ hnäh˝ mahˈ
lä˗ja¯ läähˈ hnäh˝.

20 ’Wa´ra¯ ga˗jëëh` hnäh˝
ma¯täähˈ hlöö˝ lä˗kuˈ lä˗jiiˈ kihˈ
Jerusalén, ma´ja¯ lä˗ñeh´ hnäh˝
ma¯lloo˝ jmii´ jee´ hee˝ go¯te˜ jee´
jwii¯ ja¯. 21 Jmii´ ja¯ lä˗jëë˗ hi¯
täähˈ hwaˈ Judea wa´ kyuuyˈ ta˗
moh˝. Hi¯ täähˈ jee´ jwii¯, wa´
kyuuyˈ. Hi˗ hi¯ täähˈ jee´ nuu¯
kihˈ, ta˗ wa´ lla¯näây˝ cha´neh˗
kiyhˈ. 22 Jëëh˝, ma´ja¯ dseëˈ jmii´
teeh˗ Dio jwii˜ kihˈ dsa˗, mahˈ
lä˗teˈ lä˗jë˗ juuˈ he¯ ma¯na¯sii¯.
23 Peer˗ jwii˜ dsa¯më˝ hi¯ kyaa¯
gyuu¯ jmii´ ja¯ hi˗ lä˗ja¯ hi¯ jää˗
gyuu¯ seh˝ ka¯läh˝. Ha¯ koh˝ wii´
sa˗ jëëˈ dsa¯ hi¯ chaa¯ hwaˈ Judea,
heehˈ Dio wii´ jwërte dsa¯ hi¯ chaa¯
Jerusalén. 24 Koo¯llaa´ jngëëhˈ dsih˝
kyaah´ ñeˈ. Hi˗ jñah˝ koo¯llaa´ jääˈ
dsih˝ na¯hñuuy¯ ta˗ jee´ jyoh˝ jwii¯.
Lä˗ të¯ dsëˈ dsa¯ hi¯ sa˗ laaˈ judiu
jmeeyˈ kihˈ dsa¯ chaa¯ Jerusalén
lä˗jiihˈ dseëˈ jmii´ he¯ lle`kiyhˈ.

Wa´ra¯ ga˗të˝ jee´jäh˝ Hi¯ ga˗lëëˈngoˈ
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

25 ’Ja¯ ga´ jmeeˈ lii˜ në´ hyoo¯
në´ sih¯ jee´ hëë¯ nuu˝, mahˈ
në´ hwaˈ la¯ sa˗ ñe¯ dsa¯ he¯
jmeeˈ wa´ra¯ ga˗nuuy˝ tooh˜ miih´
jmi¯ñeeh¯ wa´ra¯ ga˗hluhˈ wii˝
jwërte. 26 Lä˗jiihˈ sa´hlaaˈ dsa¯ hwaˈ
lä˗goyh˗. Jmeeyˈ huu´dsë¯ he¯ ba´
le˝ kiyhˈ wa´ra¯ ga˗jëëyˈ sa¯jeh˜
lä˗jë˗ he¯ cha¯ gyuuhˈ. 27 Ja¯ga´
jëëyˈ Hi¯ga˗lëëˈngoˈ la¯ hi¯ jäh˝
gyuuhˈ jee´ jnii´ kyaah´ cha¯miih¯
be˝, laayˈ jööhˈ go¯te˜. 28 Wa´ra¯
ga˗lööˈ dsa¯la˝ lä˗jë˗ he¯ la¯, ja¯
kwah¯ hnäh˝ be˝, chaah˗ hnäh˝
hñaahˈ. Jëëh˝, miih¯ ga´ hnöö˝ läähˈ
hnäh˝ ma´ja¯.

Juuˈ na¯hmää´kihˈ chaahˈ higo

29 Hi˗ ga˗jäyh˝ siiyh˗ juuˈ
na¯hmää´ lä˗la¯:
—Jëë` da´ hnäh˝ ha¯ lä˗ laˈ kihˈ
chaahˈ higo kyaah´ jyoh˝ chaahˈ
hma¯. 30 Wa´ra¯ ga˗lööˈ dsa¯hyo˗
sa´jih˝ kihˈ, ma¯ñeh´ hnäh˝ he¯
ma¯ngooˈ ga˗të˝ jii¯ jmaˈ ba´ ja¯.
31 Ja¯ba´ lä˗ja¯ hnäh˝ ka¯läh˝,
wa´ra¯ ga˗jëëh` hnäh˝ dsa¯la˝ lä˗jë˗
he¯ ma¯jwahnˈ la¯, wa´ lä¯ngëëh˝
hnäh˝ he¯ ma¯ya¯jäh˗ jee´ jmee˗
Dio hih˗ jnä˝hä˝.

32 ’Ma˗ra˗ juˈdsoo˝ jwëëhn˜
hnäh˝, sa˗ llaa˗ dsa¯ chaa¯ naˈ
ta´koo¯jiihˈ sa˗ ga´ ma¯lä¯teˈ lä˗jë˗
he¯ jäh˝ juuˈ la¯. 33 Ngëë˝ ba´ lä˗jë˗
he¯ cha¯ gyuuhˈ hwaˈ, pero juuˈ
kin˗, lä˗ ma¯cha¯ ja¯ba´.

34 ’Hnööˈ häähˈ hnäh˝ hñaahˈ.
Ta˗ kwa¯ hnäh˝ jwëˈ lä˗hweh¯
tuh¯hoh˝ hnäh˝ kyaah´ he¯ hliihˈ
he¯ jöö˗ kyahˈ hnäh˝, he¯ lla¯heeh¯
hnäh˝, he¯ kyeh´ hnäh˝ cha¯miih¯
huu´dsë¯ he¯ ga´ hnööˈ kyahˈ hnäh˝
jmi¯gyuu˗ la¯. Le˝ ga¯ che¯ ni˗ sa˗
leeh¯ hnäh˝ wa´ra¯ ga˗läˈte˗ jmii´
ja¯. 35 Jmii´ ja¯ le˝ lä˗koo¯ sa´lä˝ he¯
jlëˈ ga¯lä˗jëë˗ dsa¯ hi¯ täähˈ lä¯kaa¯
hwaˈ. 36 Ta˗ gwii¯ hnäh˝ ja¯, ngii´

hnäh˝ kih¹ Dio ko̱⁻lla⁻jii̱h˜ mah¹
lä˗ja̱⁻ lä̱ä̱h˝ hnäh˝ kih¹ lä˗jë˗ he⁻ wɨɨ˝
he⁻ jä˗ ja̱⁻, hi˗ tëë̱h¹ hnäh˝ go´ta̱a̱h´
hnäh˝ cha´në´ Hi̱⁻ga˗lëë̱¹ngo¹ la⁻ —
ga˗jäh˝ Jesús.
37 Ta˗la˗ jmɨɨ ' ma´ kway˗ juu¹
jee´ chih¹ gwah˗. Hi˗ ta˗la˗ hwë¹
ma´ go⁻hëëy¹ ma´ dsa̱a̱yh˜ ta˗ moh˝
he⁻ che̱e̱⁻ Olivo. 38 Ta˗la˗ tiih˜
ma´ dsa⁻nää¹ jwëë̱˝ dsa⁻ jee´ chih¹
gwah˗ ma´ dsa⁻nɨɨɨ˝ juu¹ he⁻ kway˗.

22

Ma´ hnooh⁻ dsa⁻ ha⁻ lä˗ jee´ ma´ sa̱a̱yh¹ Jesús
(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

1 Ma⁻ngoo¹ ga˗të˝ jmɨɨ´ he⁻ kuh⁻
dsa⁻ judiu he´ñiih˜ he⁻ sa˗ kya̱a̱h´
levadura, ja̱⁻ba´ jmɨɨ´ ja̱⁻ ku̱h⁻
dsa⁻ he´ borrego mäh¹. 2 Lä˗jëë̱˗
jmi⁻dsa⁻ ka̱a̱h´ kya̱a̱h´ ta⁻jwoh¹
kya̱a̱¹ ley, ma´ hnooyh⁻ ha⁻ lä˗ jee´
ma´ jngëëyh¹ Jesús jee´ sa˗ jëë˜ dsa⁻,
jëëh˝ ma´ ga̱yh˗ dsa⁻.
3 Mah¹ ga˗he¹ Tana´ neh˗ tuh⁻dsë¹
Juda hi̱⁻ ma´ tëëyh˜ Iscariote. Hi̱⁻
he´ ma´ la̱a̱¹ ja̱a̱⁻ jee´ lä˗jëë̱˗ gya˗tu̱u̱´
apóstole kya̱a̱¹ Jesús. 4 He⁻ja̱⁻ ñeey´
na´hlëëyh´ jmi⁻dsa⁻ ka̱a̱h´ kya̱a̱h´
jɨɨɨ´ hløø´ hi̱⁻ ma´ høø˗ gwah˗ ja̱⁻.
Ga˗llay´ juu¹ kya̱a̱yh´ ha⁻ lä˗ ngëëy¹
Jesús. 5 Peer˗ ga˗lä˗cha̱a̱˗ llu¹ dsa⁻
he´, he⁻ja̱⁻ ga˗jii̱yh¹ kuu´ kih¹ Juda.
6 Ga˗he̱e̱h⁻ ba´ Juda juu¹ ja̱⁻. He⁻ja̱⁻
ga˗hnooyh⁻ ha⁻ lä˗ jmeey¹ mah¹
ngëëy¹ Jesús jee´ sa˗ jëë¹ dsa⁻.

Ga˗jmee˝ Dsa⁻jøøh¹ jnän`ma˗nɨɨɨ˗ kya̱a̱h´ ga˗hɨyh¹ juu¹
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

7 Ma´ tä̱a̱h´ dsa⁻ judiu jmɨɨ´ kuyh⁻
he´ñiih˜ he⁻ sa˗ kya̱a̱h´ levadura,
ma´ ga˗të˝ jmɨɨ´ he⁻ jngëëyh¹ bor-
rego mäh¹ hi̱⁻ ku̱yh⁻ hwë¹ ma´ të⁻
jmɨɨ´ ja̱⁻. 8 He⁻ja̱⁻ ga˗jmee˝ Jesús
mada˜ kih¹ Pee´ kya̱a̱h´ kih¹ Jwa̱a̱˜,
ga˗jäyh˝ sɨɨyh˗:
—Go⁻nää˝ hnäh˝ go⁻mi´llu`hnäh˝
jee´ kye̱hn´ borrego mäh¹.
9 —¿Ha⁻ jwah˝ mi´llu` jnääh¹
ma˗nɨɨɨ˗? —ga˗jäh˝ discípulo he˝
sɨɨyh˗.
10 —Wa´ra⁻ ga˗ta̱a̱h` hnäh˝ jee´
jwɨɨ⁻ jɨɨɨh⁻ oo˗, je̱e̱h˗ hnäh˝ ja̱a̱⁻
dsa⁻ hi̱⁻ ki̱i̱¹ ko̱o̱⁻ mɨ¹dsuu´ na⁻ka̱h¹
jmɨɨ⁻. Ja̱⁻ lla⁻lleh˜ hnäh˝ kaah`
kiyh¹ lä˗jii̱h¹ dsa⁻hey˝ cha´neh˗.
11 Jee´ dsa⁻hey˝ ja̱⁻, jwɨɨh¹ hnäh˝
dsa⁻jɨɨɨ´ hne¹: “Lä˗la⁻ jäh˝ Ta⁻jwoh¹
sɨɨyh˗ hne⁻. ¿Na˜ jee´ hne¹ jee´ le˝
kye̱h´ jnääh¹ borrego mäh¹ kya̱a̱h´
discípulo kya̱a̱n˗?” 12 Hi̱⁻ he˝ heeh¹
hnäh˝ jee´ ga˗të˝ to̱¹ jwëë̱¹ hne¹ jee´
cha⁻ ko̱o̱⁻ jee´ he⁻ ma⁻na´llu`. Jee´
ja̱⁻ mi´lluh` hnäh˝ ma˗nɨɨɨ˗ jnän` —
ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗.
13 Ga˗lla˗nää¹ ba´ discípulo he˝
jee´ ja̱⁻ hi˗ ga˗la¹ ba´ lä˗ko̱o̱⁻ ga˗jäh˝
Jesús sɨɨyh˗. Mah¹ ga˗mi˗lluy¹
ma˗nɨɨɨ˗ he⁻ kuyh˗.
14 Ma´ ga˗lloo¹ hor˜ kuyh˗,
ga˗gya⁻ Jesús në´ mes˜ ko̱⁻jøh˝
kya̱a̱h´ apóstole kya̱a̱y¹. 15 Mah¹
ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:
—¡Ha⁻ koh˝ sa˗ he̱e̱˝ dsën˗ kuhn`
ma˗nɨɨɨ˗ la⁻ ko̱⁻jøh˝ kya̱a̱h´ hnäh˝,
jä̱a̱¹ ja̱⁻ga´ jëën˜ wɨɨ˝! 16 Ma˗ra˗
ju¹dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, mo˗so˗
kuhn` ka⁻läh˝ ma˗nɨɨɨ˗ la⁻ lä˗jii̱h¹
lloo˜ jmɨɨ´ he⁻ kuhn` ka⁻läh˝ jee´
jmee˗ Dio hih˗.
17 Mah¹ ga˗ka̱y¹ kyaah´ he⁻
ma´ haa´ jmɨh¹ mɨ ¹jëh¹, ga˗kway˝
ti´hmaah´ kih¹ Dio mah¹ ga˗jäyh˝:
—Kye̱⁻ kyaah´ la⁻ mah¹ hi̱h˝
hnäh˝ ma˗ miih⁻ ga˗lä˗jëë̱˗ hnäh˝.
18 Jëëh˝, mo˗so˗ huhn` ka⁻läh˝ jmɨh¹
mɨ ¹jëh¹ ma⁻ä̱a̱⁻, lä˗jii̱h¹ løø¹ Dio
jmee¹ hih˗ jnä˝hä˝.
19 Ja̱⁻ga´ ga˗ka̱y¹ he´ñiih˜,
ga˗kway˝ ti´hmaah´ kih¹ Dio mah¹
ga˗ti´ ga˗llooyh¹, ga˗jäyh˝:
—He⁻ la⁻ na⁻ jmɨ⁻ngo¹ kin˗. He⁻
llu¹ kyah¹ hnäh˝ kwan`hñiin˗ ju̱u̱n˝.
Kuh¹ hnäh˝ hi˗ ja̱⁻ jmeeh⁻ hnäh˝

lä˗na˜ mah˫ lä˗dsooh˜ hoh˝ hnäh˝
kin˗.
20 Ma˜la˗ ma˜goh˜ ma˗nɯɯ˗,
ja̱˜ba′ lä˗ja̱˜ ga˗jmeey˝ ka˜läh˝,
ga˗ka̱y˫ wa′kyaah′ mah˫ ga˗jäyh˝:
—He˜ la˜ na˜ jma˜ kin˗ he˜ tɯ̱ɯ̱˗
kyah˫ hnäh˝ hi˗ kya̱a̱h′ jma˜ kin˗
la˜ jmee˫ Dio ko̱o̱˜ hmooh′ hmëë˝.
21 Pero hi̱˜ ngëë˫ jnä˝ ja′goo˜ dsa˜
hñaa˜ dsë˫, hii̱˜ ma˜kye˜ ma˜goo˜
ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h′ kin˗ në′ mes˜ la˜.
22 Ma˗ra˗ ju˫dsoo˝, Hi̱˜ga˗lë̱ë̱˫ngo˫
la˜le˝ kiyh˫ lä˗ko̱o̱˜ lle`kih˫ ba′, pero
jwɨɨ˜ dsa˜ñɯɯh˜ hi̱˜ ngëë˫ jnä˝ kih˫
dsa˗.
23 Ja̱˜ga′ ga˗ta̱a̱yh`ngɨɨy˗ juu˫ kih˫
dsa˜kya̱a̱yh′, hii̱˜ na˜ hi̱˜ jmee˫
lä˗ja̱˜.

Ha˜lä˗hnøø˫ kih˫ hi̱˜ kye̱˜ në′ kih˫
øø̱h˫ jne′

24 Hi˗ ga˗ti˜ ga˗chooy˝ juu˫
ka˜läh˝, ma′jäyh˝:
—¿Hii̱˜ ja̱a̱˜ jee′lä˗jë̱ë̱˗ ka̱˫ në′kih˫
dsa˜kya̱a̱h′jne′?
25 He˜ja̱˜ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:
—Lä˗jë̱ë̱˗ rey hi̱˜ na˜hña̱a̱′ kya̱a̱
˫ dsa˜ jmeey˗ hih˗ lä˗ të˜ dsëy˫ kih˫
dsa˜ kya̱a̱y˫. Hi˗ jäh˝ dsa˜ kiyh˫, he˜
jmee˗ bih˫ llu˫. 26 Pero hnäh˝ sa˗
ga˗të̱ë̱h˝ hnäh˝ jmeeh˫ hnäh˝ lä˗ja̱˜.
Lla˜ he˜ ja̱˜, hi̱˜ jøø̱h˫ ga′ jee′ kyah˫
hnäh˝ hnøø˫ jmä̱ä̱y˫ hñiiy˝ ja̱a̱˜ hi̱˜
hwa̱a̱′ ba′. Hi̱˜ kye̱˜ në′ kyah˫ hnäh˝
hnøø˫ jmeey˫ lä˗ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ jmee˗
ta′he˫ ba′. 27 ¿Hii̱˜ la̱a̱˫ jøø̱h˫, la̱a̱h′
hnäh˝? ¿Che′ hi̱˜ gya˫ në′ mes˜, o hi̱˜
jmee˗ ta′he˫? ¿Ja̱˫ hi̱˜ gya˫ në′ mes˜
ba′ jøø̱h˫? Pero jnä˝ la̱a̱n˫ jee′ kyah˫
hnäh˝ lä˗ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ jmee˗ ta′he˫
ba′.
28 ’Hi˗ hnäh˝ la̱a̱h˫ dsa˜ hi̱˜
ma˜kwëëh˫ dsë˫ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h′ jnä˝
jee′ ma˜jëën˜ wɨɨ˝. 29 He˜ja̱˜ kwan`
jee′ jmeeh˫ hnäh˝ hih˗, lä˗ko̱o̱˜
ga˗kwëëh˫ Tää` jnä˝ jmeen` hih˗.
30 Lä˗ja̱˜ kuh′huh˫ hnäh˝ në′ mes˜
kin˗ jee′ jmeen` hih˗. Hi˗ kwan`
jee′ go′ta̱a̱h′ hnäh˝ jee′ jmeeh˫ hnäh˝
hih˗ kih˫ lä˗jë̱ë̱˗ gya˗to̱˝ nää˫ dsa˜
Israel.

Ga˗jäh˝ Jesús he˜ hmä˫ Pee′ juu˫
he˜ sa˗ kyɯ̱y˗
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

31 Hi˗ ga˗jäh˝ ka˜läh˝ Dsa˜jøø̱h˫
jnän`:
—Simón, Simón. Ga˗ngëë˫ Tana′
hnäh˝ mah˫ ka̱a̱yh˫ hnäh˝. Jmeey˫
kyah˫ hnäh˝ lä˗ko̱o̱˜ jmee˗ dsa˜ hi̱˜
jwä˜ mɨ˫trigo jwë˝ në′ lle˝ mah˫ lle̱e̱˝
kyah˫ kih˫. 32 Pero ma˜ngɨɨn` kyah˫
kih˫ Dio mah˫ sa˗ jeh˫ hoh˝. Hi˗
hne˜, wa′ra˜ ga˗je̱e̱h` kya̱a̱h′ jnä˝,
lle` kih˫ kwah˫ be˝ kih˫ lä˗jë̱ë̱˗ øø̱h˫
mah˫ wa′ lla˜nää˝ bih˫ ta˗ cha′në˝.
33 He˜ja̱˜ ga˗jäh˝ Simón:
—Dsa˜jøø̱h˫ kya̱a̱n˗, ma˜lla˗
dsën˗ he˜ nɨɨn` neh˗ñe˫. Hi˗ ja̱˗
ma˗la˗ ko̱o̱˜ nɨɨn` neh˗ñe˫, lä˗kye̱˜
he˜ jɯ̱ɯ̱n˝ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h′ hne˜
ma˜lla˗ dsën˗.
34 He˜ja̱˜ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗ Pee′:
—Jwë̱ë̱hn˜ hne˜, ja̱˜ba′ na˫, jä̱ä̱˫
ja̱˜ga′ hooh˫ chaah′ dsoo˫, hne˜
ma˜të˝ hnë˜ jii̱h˜ ma˜hmäh′ juu˫
he˜ sa˗ kyɯ̱h˗ jnä˝.

Lloo˜ ko̱o̱˜ jmɨɨ′ jëë˫ dsa˜ wɨɨ′

35 Mah˫ ga˗sɨɨyh˗ lä˗jë̱ë̱˗:
—Lä˗ ma′ ga˗che̱e̱n˗ hnäh˝
na′kwah′ hnäh˝ juu˫, sa˗ kye̱h′
hnäh˝ hmɨh˜tuh˜, ni˗ sa˗ kye̱h′
hnäh˝ kuu′, ni˗ loo˜ he˜ tooh˫
hnäh˝ tɨɨh′ hnäh˝, ¿che′ cha˜ he˜
ga˗lä˗hnøø˫ kyah˫ hnäh˝ ma′ja̱˜?
—Ni˗ ko̱o̱˜ —ga˗jäh˝ lä˗jë̱ë̱˗.
36 He˜ja̱˜ ga˗jäyh˝ sɨɨyh˗:
—Pero na˫, hi̱˜ cha˜ hmɨh˜tuh˜
kih˫, wa′ kye̱y˝ ba′. Lä˗ja̱˜ ka˜läh˝
kuu′. Hi˗ hi̱˜ sa˗ cha˜ ñe˫tuuh˜ kih˫,
wa′ hnɨɨy˝ hmɨh˜lloo˝ kiyh˫ mah˫
wa′ läy˝ ko̱o̱˜. 37 Jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝,
jmee˗ bii˫ lä˗te˫ kin˗ he˜ na˜sɨɨ˜
lä˗la˜: “Jmää˫ dsa˜ jnä˝ kwa̱a̱t˜ he˜
la̱a̱n˫ lä˗ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo′.”
Jëëh˝, he˜ ma˜na˜sɨɨ˜ kin˗ ma˗ra˗
he˜ lä˗te˫ ba′.
38 Ja̱˜ga′ ga˗jäh˝ lä˗jë̱ë̱y˗:

—Dsa⁻jøøh¹ kyąąn˗. Cha⁻ ba´ tǫ¹ ñe¹tuuh˗.

Mah¹ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Lęę⁻ ba´ ma⁻la˗ he⁻ na⁻.

Ñee´ Jesús Getsemaní na´chǫǫy´ kyąąh´ Dio

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

39 Lä˗chąh´ ją⁻ ya˗hęę¹ Jesús. Hi˗ lä˗kǫǫ⁻ ma´ tęęy¹ jmeey˗, ngooy¹ ta˗ moh´ he⁻ chęę⁻ Olivo. Hi˗ ga˗nää¹ discípulo kyąąy¹ chąą¹ kaah` kiyh¹ ta˗ ją˗. 40 Lä˗kǫǫ⁻ ma´ ga˗tęęy´ moh´ ją⁻, ga˗sɨɨyh˗ discípulo kyąąy¹:

—Ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ hnäh´ kih¹ Dio mah¹ sa˗ kąąh¹ hǫ⁻sa˗llǫ¹ hnäh´ lä˗ hyoh⁻ dsë¹.

41 Ga˗lä˗øøy´ lä˗kǫǫ⁻ ǫǫ´ jwä˜ dsa⁻ kǫǫ⁻ mɨ ¹kǫǫ´. Mah¹ ga˗jǫǫyh¹ jnëy´, ga˗løøy¹ ngɨɨy˗ kiyh¹. 42 Ga˗jäyh´:

—Cher´mah¹ hnooh⁻ Täą`, ląąą` jnä´ kih¹ he⁻ wɨɨ´ he⁻ jëën˗ na¹. Pero sa˗ wa´ le´ lä˗ hnoon¹ hñiin˗. Wa´ le´ lä˗ hnooh⁻ hñąąh¹ ba´.

43 Ga˗lla˗sęęh` jąą⁻ ángel hǫ⁻ ja¹ gyǫǫh¹ cha´nëy´ hǫ⁻ ga˗kwa´ be´ kiyh¹. 44 Lä˗kǫǫ⁻ ma´ gyay¹ jëëy˜ wɨɨ´, cha⁻ga´miih⁻ ma´ ngɨɨy˗ kiyh¹. Peer˗ kah´gąą⁻ tooh´ jmɨ⁻lloo` kiyh¹ he⁻ ma´ tǫǫ⁻ lä˗ ga˗tę´ hwa¹ he⁻ la¹ lä˗kǫh´ jee´ tǫǫ⁻ jma⁻.

45 Ma´ ga˗nooy⁻ jee´ ma´ gyay¹ ngɨɨy˗ kiyh¹, ngooy¹ jee´ ma´ tąąąh´ discípulo kyąąy¹. Ga˗jęęy¹ na⁻sąą¹ na⁻gwɨɨy⁻, jëëh´ ga˗hwąąy´ he⁻ ti⁻meeh⁻ dsëy¹. 46 Mah¹ ga˗sɨɨyh˗:

—¿He⁻la¹ na⁻gwɨɨh⁻ hnäh´? Noo⁻ hnäh´, ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ hnäh´ mah¹ sa˗ lęh˗ he⁻ hlɨɨh¹ hnäh´.

Ga˗sąąyh¹ Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

47 Cheh¹ ga´ Jesús hlëëh˗ ma´ ga˗lla˗nää¹ jwęę´ dsa⁻. Hi˗ ga˗lloo¹ hǫ⁻ ma´ chęę⁻ Juda, ją⁻ jee´ lä˗jęę˗ gya˗tǫǫ´ discípulo, hǫ⁻ ma´ jąąą˗ dsa⁻ he´. Ngooy¹ chǫh˗ kih¹ Jesús mah¹ ga˗chǫyh´ kiyh¹. 48 He⁻ją⁻ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Juda, ¿che´ he⁻ hnaah˗ jnä´ la⁻ he⁻ ma⁻chǫh˗ kin˗ mah¹ ngëëh´ jnä´ he⁻ jǫǫn´?

49 Lä˗jęę˗ hǫ⁻ ma´ tąąąh´ kyąąh´ Jesús, ma´ ga˗jëëy¹ he⁻ kih¹ ją⁻ he⁻ ya˗nää¹ dsa⁻, he⁻ją⁻ ga˗jäyh´ sɨɨyh˗:

—Dsa⁻jøøh¹, ¿che´ ta´ jnääh¹ kiyh¹ kyąąh´ ñe¹?

50 Jąą⁻ discípulo he´, ga˗jmeey´ dsoo´kih¹ jąą⁻ moz˜ kyąą¹ dsa⁻jøøh¹ kyąą¹ jmi⁻dsa⁻, ga˗kǫy´ lo⁻gway´ ra⁻llǫǫ¹. 51 Mah¹ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Ma⁻lęę˗ kǫ⁻na⁻. Mo˗to˗ kąąh˗.

Ga˗sǫǫyh¹ lo⁻gwa´ moz˜ he´, mah¹ ga˗mi˗hląąąy´. 52 Ją⁻ga´ ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗ lä˗jęę˗ hǫ⁻ ya˗nää¹ ya˗chąąyh˗, lä˗jęę˗ jmi⁻dsa⁻ kąąh´, lä˗jęę˗ hløø´ hǫ⁻ ma´ høø˗ gwah˗, hi˗ lä˗jęę˗ dsa⁻gyǫǫh´:

—¿Che´ dsa⁻hɨɨ⁻ jnä´, mah¹ ma⁻ya⁻nääh¹ hnäh´ kyąąh´ ñe¹ kyąąh´ hma⁻? 53 Lä˗jë˗ jmɨɨ´ ma´ häąąn´ jee´ kyah¹ hnäh´ jee´ chih¹ gwah˗ mah¹ sa˗ ga˗chąąh¹ hnäh´ jnä´. Pero na¹ ma⁻cha⁻ jwë¹ kyah¹ hnäh´ jmeeh¹ hnäh´ hih˗, jëëh´ ma⁻tę´ hor˜ jmee¹ hih˗ hǫ⁻ häąą´ jee´ na⁻hǫǫ⁻.

Ga˗hmä´ Pee´ juu¹ he⁻ sa˗ kyǫǫy˗ Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

54 He⁻ją⁻ ga˗sąąyh¹ Jesús, ga˗tëëy⁻ lä˗ ga˗tę´ cha´neh˗ kih¹ dsa⁻jøøh¹ kyąą¹ jmi⁻dsa⁻. Ǫǫ´ ba´ ma´ llęę` Pee´ kaah` kiyh¹. 55 Tǫ¹dsaah` ho´hne˗ kiyh¹ ją⁻, ga˗jęęh¹ dsa⁻ je⁻, mah¹ ga˗tąąyh` lä˗ku´ lä˗jǫǫ¹ llooyh˜ je⁻. Ją⁻ba´ jee´ ją⁻ ga˗gya⁻ Pee´ ka⁻läh´ llooyh˜ je⁻. 56 Jee´ ją⁻ ma´ häąą´ jąą⁻ dsa⁻mę´ hǫ⁻ ma´ jmee˗ ta´ jee´ ją⁻. Ma´ ga˗jęęy¹ Pee´ gya¹ llooyh˜ je⁻, ni˗ miih⁻ sa˗ ga˗kǫǫy¹ nëy´ ma´ jęęy˜ Pee´ mah¹ ga˗jäyh´:

—Hǫ⁻ na⁻ ka⁻läh´ ma´ ngë˗ kyąąh´ Jesús.

57 Pero ga˗hmä˝ Pee´ juu¹,
ga˗jäyh˝:
—Dsa¯më˝, sa˗ kyu̱u̱n˗ dsa¯ na¯.
58 Ko̱¯hwëë˝ ja̱¯ga´, jñah˝ dsa¯
ga˗jëë̱y¹ Pee´. Mah¹ ga˗sɨɨyh˗:
—Hne¯ ka¯läh˝ la̱a̱¹ dsa¯ kya̱a̱y¹.
Mah¹ ga˗jäh˝ Pee´:
—Ja̱h˗ha̱¹, ja̱˗ he˝ jnä˝ dso¹.
59 Ga˗hya¯ ga´ ko̱o̱¯ hor˜, jñah˝
ka¯läh˝ ma´jmee˗ dsoo˝ juu¹ ja̱¯, ma´
jäyh˝:
—Sa˗ na¯he̱e̱¯ go¯te˜, la̱a̱y¹ ja̱a̱¯
hi̱¯ ma´jmee˗ ko̱¯jøh˝ kya̱a̱h´ Jesús.
Jëëh˝, dsa¯ cha̱a̱¯ Galilea ba´ na¯.
60 He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ Pee´:
—Dsa¯ñuuh¯, sa˗ man˗ he¯ na¯
hlëëh´.
Pero hlëëh˗ gyih¹ lä˗ja̱¯, lä˗cha̱h˝
ja̱¯ ga˗hooh¹ chaah´ dsoo¹. 61 He¯ja̱¯
ga˗je̱e̱h¯ Dsa¯jøøh¹ jnän` hñɨɨ˝,
ga˗jëë̱y¹ Pee´. Ja̱¯ga´ ga˗lä˗dsooh˜
dsë¹ Pee´ juu¹ kih¹ Dsa¯jøøh¹ jnän`,
lä˗ko̱h˝ ga˗sɨɨyh˗: “Jä̱ä̱¹ ja̱¯ga´ hooh¹
chaah´ dsoo¹, hne¯ ma¯të˝ hnë¯
jɨɨh˜ ma¯hmäh´ juu¹ he¯ sa˗ kyu̱u̱h˗
jnä˝.” 62 Ja̱¯ga´ ya˗hë̱ë̱¹ Pee´ ta˗
ka´hne¯, ga˗hooyh¹ lä˗jɨɨh¹ lla˗ dsëy¹.
63 Dsa¯ hi̱¯ ma´ hä̱ä̱˜ Jesús
ma´ mi¯kwa̱yh¹, ma´ ki¯jna̱a̱y˜.
64 Ga˗løø˝ dsa¯ mo¯nëy´ hi˗ ma´
jnoo˜ dsa¯ kiyh¹, mah¹ ma´ ngɨɨy˗
juu¹ kiyh¹:
—Jäh´ da´hɨɨ¯ ma¯jnoo¹ kyah¹.
65 Joh˝ juu¹ sa˗ ma´ ba´ ma´
jnaayh¯.

Na´jä̱ä̱y¯ Jesús cha´në´ dsa¯ta´
ka̱a̱h´ kya̱a̱¹ dsa¯judiu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

66 Ma´ ga˗jnä¹ ja̱¯, ga˗ku̱h¹ lä˗je̱e̱˗
dsa¯gyuuh´, kya̱a̱h´ dsa¯ka̱a̱h´ kya̱a̱
¹ jmi¯dsa¯, kya̱a̱h´ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹
ley, na´jä̱ä̱y¯ Jesús jee´ dsa¯ñee˗
lä˗je̱e̱˗ dsa¯ta´ kya̱a̱¹ dsa¯ judiu he˝.
Jee´ ja̱¯ ga˗ngɨɨ˝ dsa¯ he˝ juu¹ kiyh¹,
ga˗sɨɨyh˗:
67 —Chiih´ jnäähʼ, ¿che´ hne¯ he˝
hi̱¯ la̱a̱¹ Cristo?
Mah¹ ga˗sɨɨyh˗:
—Cher´mah¹ ga˗jwë̱ë̱hn¹ hnäh˝
sa˗ lä˗he̱e̱h˝ hnäh˝ kin˗. 68 Hi˗
cher´mah¹ hee¯ juu¹ ngɨɨn´ kyah¹
hnäh˝ ka¯läh˝, sa˗ je̱e̱h´ hnäh˝ kin˗
ni˗ sa˗ lä̱ä̱h´ hnäh˝ jnä˝. 69 Pero
na¹ ta˗ cha´në´, Hi̱¯ga˗lë̱ë̱¹ngo¹ la¯
gya˗ jwoo¹ ra¯llu̱u̱¹ kih¹ Dio hi̱¯ cha¯
ga˗lä˗jë˗ be˝ kih¹.
70 He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ ga˗lä˗je̱ë̱˗ dsa¯
he˝:
—¿Che´ la̱a̱h¹ hne¯ Jo̱o̱˝ Dio ja̱¯?
Mah¹ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:
—Hnäh˝ ba´ ma¯jäh´ hnäh˝ jnä˝
he˝.
71 Ja̱¯ga´ ga˗jäh˝ dsa¯ he˝:
—¿He¯la¹ hnäähʼ ga´jne´ hi̱¯ jmee¹
ju¹dsoo˝? ¿Ja̱¹ ma¯nuu´ ba´ jne´ juu¹
kiyh¹?

23

Ga˗jä̱ä̱¹ dsa¯ Jesús cha´në´ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Lä˗je̱ë̱˗ dsa¯ he˝ ga˗noo¯ jee´ ma´
tä̱ä̱yh´ mah¹ na´jä̱ä̱y¯ Jesús cha´në´
Pilato. 2 Ga˗løøy¹ hnɨɨy˜ kiyh¹, ma´
jäyh˝:
—Ma¯jëë´ jnäähʼ kwee¯ ha¯ lä˗
jmee˗ dsa¯ la¯, mi¯ga̱a̱y˗ dsa¯goo˜
jnäähʼ. Jäyh˝ sa˗ le˝ mi´hmaahn´
ku´sɨh¯ kih¹ rey to¯në´, hi˗ jäyh˝
la̱a̱y¹ Cristo hi̱¯ la̱a̱¹ Rey.
3 He¯ja̱¯ ga˗ngɨɨ˝ Pilato juu¹ kiyh¹,
ga˗jäyh˝:
—¿Che´ hne¯ he˝ dsa¯jøøh¹ kya̱a̱¹
dsa¯ judiu?
—Ma¯jäh´ ba´ hne¯ —ga˗jäh˝
Jesús sɨɨyh˗.
4 He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ Pilato sɨɨh˗
dsa¯ka̱a̱h´ kya̱a̱¹ jmi¯dsa¯ hi˗ lä˗je̱ë̱˗
ga´ dsa¯:
—Ni˗ miih¯ he¯ hlɨɨh¹ sa˗
ma¯jnøøhn˜ kih¹ dsa¯ñuuh¯ la¯.
5 Pero dsa¯ka̱a̱h´ he˝ cha¯ga´miih¯
juu¹ ma´ hnooy¯ kih¹ Jesús, ma´
jäyh˝:
—Hɨh¹ hi̱¯ na¯, peer˗ ma´ llay˗
hnii¯ kih¹ dsa¯goo˜ jnäähʼ lä˗ka̱a̱¯
hwa¹ Judea jee´ ma´ ngëy˗ kway˗

juu' Gä̱løøy' hwa' Galilea tąąyh̄
dsa̱ mɨɨh´ lä̱̈jɨɨh' ma̱jay˜ lä̱̈ gä̱të´
jee´ jwɨɨ̄ la̱.

Gä̱jąąą̈' dsa̱ Jesús cha´në´ Herode

6 Ma´ gä̱nuu´ Pilato lä̱̈ją̄,
gä̱ngɨɨy´ juu' kih' dsa̱kąąh´,
gä̱jäyh´:
—¿Che´ ją̄ba´ hɨ̄ chąą̄ Galilea
dsa̱ na̱?
7 Ma´ gä̱lä̱̈ñë̱ Pilato, dsa̱ chąą̄
Galilea ba´ he´, gä̱cheęy' kyąąh´
Herode hɨ̄ ma´ ląą̄' lle´moh´ hwa'
Galilea. Jëëh´, ją̄ba´ jmɨɨ´ ją̄
ma´ gya' Herode jwɨɨ̄ Jerusalén.
8 Herode, ma´ gä̱jëëy' Jesús gä̱nøh'
dsëy'. Jëëh´, ma̱lä̱hɨɨ`hnøøy' jëëy',
kih' he̱ ma´ nuuy̱ lä̱̈jë̱̈ he̱ ma´
jmeë̱ Jesús kih' dsä̱, hï̱ hnøøy'
ma´ jëëy' he̱ jmee' Jesús kǫǭ he̱
jɨh̄ągą̄. 9 Ją̄̈ he̱ kǫǭ juu' gä̱ngɨɨ´
Herode kiyh', pero nï̱ miih̄ sä̱
gä̱jęęh̄ Jesús kiyh'. 10 Jee´ ją̄
ma´ tąąh´ ka̱läh´ dsa̱kąąh´ kyąą
' jmi̱dsa̱ kyąąh´ ta̱jwoh' kyąą'
ley. Hɨ̄ he´ ma´ tąąh´ kǫǭ hweh̄
hnɨɨy˜ kih' Jesús. 11 He̱ją̄ Herode
kyąąh´ hløø´ kyąąy' gä̱kąąyh' lëë`.
Hï̱ gä̱kyęyh̄ Jesús kǫǭ hmɨɨh̄
na´hñąąh' he̱ mi̱kwąyh' kiyh' ba´
ją̄. Mah' gä̱cheęy' ka̱läh´ cha´në´
Pilato. 12 Jmɨɨ´ ją̄ gä̱lä̱̈jwąh´ Pilato
kyąąh´ Herode, jëëh´ hɨ̄ he´ ma´
na̱häąyh´ øøyh̄ jąą'.

Gä̱jąą́ juu' jngëëh' dsa̱ Jesús
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

13 Ją̄ga´ gä̱tëëh' Pilato lä̱̈jëë̱̈
dsa̱kąąh´ kyąą' jmi̱dsa̱ hï̱ lä̱̈jëë̱̈
ga´ dsa̱ta´, lä̱̈kyę̄ dsa̱jwɨɨ̄.
14 Mah' gä̱sɨɨyh̄:
—Hnäh´ ma̱ya̱ąąh̄ dsa̱ñɨɨh̄
la̱ hɨ̄ jwah´ hnäh´ llaÿ̱ hnii̱
kih' dsa̱gooh´ hnäh´. Hï̱ ją̄ba´
cha´në̱h´ hnäh´ ma̱kąn' ju'dsoo´
kiyh'. Pero nï̱ miih̄ he̱ hlɨɨh'
sa̱ ma̱jnøøhn˜ kih' dsa̱ñɨɨh̄ la̱
he̱ kyąąh´ bąąh´ hnih´. 15 Lä̱̈ją̄
Herode, sä̱ ma̱jnøøyh˜ nï̱ kǫǭ
he̱ na̱bąąyh`, he̱ją̄ ma̱cheęy'
ka̱läh´ tä̱ lä̱. Jee´ na̱ ma̱jëëh`
hnäh´, sä̱ cha̱ he̱ hlɨɨh' ma̱jmee´
dsa̱ñɨɨh̄ la̱ he̱ kyąąh´ ąą̄ jmɨɨ´
jɨɨy´. 16 Heeh̄ jnih´ wɨɨ´ jąą̄', ją̄ga´
ląą́ jnih´.
17 Ma´ lle` kih' Pilato̱ he̱ ląąy'
jąą̄ hɨ̄ hąą́ neh̄ñe' ma´ të̱ jmɨɨ´.
18 Pero lä̱̈jëë̱̈ dsa̱ he´, kǫǭ hä´
ba´ gä̱løøy' tooyh˜ mɨɨh´, ma´ jäyh´:
—Jngëëh̄ go̱te˜ dsa̱ na̱. Lą́ą́`
Barrabá ba´.
19 Hɨ̄ he´ ñee´ neh̄ñe' kwąąt˜ kih'
he̱ gä̱jngëëyh' jąą̄ dsa̱ jee´ ma´
tęę̄˜ kǫǭ nää' dsa̱ kyąąh´ dsa̱ta´.
20 Ma´ hnøø' Pilato ma´ lą́ąy' Jesús,
he̱ją̄ gä̱hlęëyh' ka̱läh´ dsa̱ hɨ̄
ma´ hnɨɨ˜ he´. 21 Pero dsa̱ he´
cha̱ga´miih̄ mɨɨh´ ma´ tooyh˜, ma´
jäyh´:
—Tąąy` dsoh´ hma̱cru̱. Tąąy`
dsoh´ hma̱cru̱.
22 Gä̱të´ hnë̱ jɨɨh˜ gä̱jäh´ Pilato
sɨɨyh̄:
—¿Hee̱ ba´ dsoo´ ma̱jmee´
dsa̱ñɨɨh̄ la̱? Sä̱ hii˜ jnøøhn̄ nï̱
miih̄ he̱ kyąąh´ ąą̄ jmɨɨ´ jɨɨy´.
Heeh̄ jnih´ wɨɨ´, ją̄ga´ lą́ą́ jnih´.
23 Pero cha̱ga´miih̄ mɨɨh´ ma´
tooyh˜, ma´ ngɨɨÿ̱ he̱ tąą́̈ dsih´
dsoh´ hma̱cru̱. Kyąąh´ juu'
he̱ ma´ hlëëh̄ dsa̱, hï̱ kyąąh´
he̱ ma´ hlëëh̄ jmi̱dsa̱ kąąh´
he´ gä̱lɨyh' he̱ ma´ ngɨɨÿ̱ ją̄.
24 Gä̱hęęh̄ ba´ Pilato jmeey'
lä̱̈kǫh´ ma´ ngɨɨ̄ lä̱̈jëë̱̈ dsa̱ he´.
25 He̱ją̄ gä̱lą́ąy' hɨ̄ ma´ hąą́
neh̄ñe' he´, hɨ̄ gä̱jngëëh' dsa̱ jee´
ma´ tęęy˜ kyąąh´ dsa̱ta´. Gä̱lą́ąy'
hɨ̄ he´ madä̱ kih' dsa̱jwɨɨ̄ mah'
gä̱ngëëy' Jesús goo̱ hløø´ lä̱̈kǫǭ
gä̱ngɨɨ´ hɨ̄ ma´ hnɨɨ˜ he´.

Gä̱tąą́ dsa̱ Jesús dsoh´ hma̱cru̱
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Lä̱̈kǫǭ ma´ gä̱jąą́y' Jesús
na´tąą́y´ dsoh´ hma̱cru̱, gä̱jęęy'
jąą̄ dsa̱ hɨ̄ chęę̄ Simón hɨ̄
ma´ chąą̄ Cirene. Dsa̱ he´ ją̄h'

jee´ nuu¯ kih¹. Hi̱¯ he´ ga˗kya̱a̱y¯
hma¯cru¯ kih¹ Jesús, ngooy¹ kye̱¯
hma¯cru¯ kaah`kiyh¹.
27 Hi˗ jwë̱ë̱´ jwërte dsa¯ hi̱¯
ga˗nää¹ kaah` kiyh¹. Jee´ kiyh¹ ja̱¯
ma´ tä̱ä̱h´ jwë̱ë̱´ dsa¯më´ hi̱¯ ma´
ki¯hooh˜ cha¯miih¯ kih¹ Jesús.
28 He¯ja̱¯ ga˗je̱e̱h¯ Jesús hñii´ ta˗
jee´ ma´ tä̱ä̱h´ dsa¯më´ he´ mah¹
ga˗siiyh˗:
—Dsa¯më´ hi̱¯ cha̱a̱¯ Jerusalén,
ta˗ hooh`hnäh´ kin˗. Hooh´ hnäh´
kyah¹ hnäh´ ba´ hi˗ lä˗ja̱¯ kih¹ gyuu¯
kya̱a̱h¹ hnäh´. 29 Jëëh´, jä˗ ko̱o̱¯
jmii´ ma´ jäh˗ dsa¯: “Llu¹ la¹ kih¹
dsa¯më´ hi̱¯ sa˗ ka̱a̱˜ gyuu¯. Lä˗ja̱¯
hi̱¯ sa˗ ga˗ka̱a̱¹ gyuu¯, hi˗ lä˗kye̱¯
hi̱¯ sa˗ jä̱ä̱˗ gyuu¯ gyuu¯.” 30 Jmii´
ja̱¯ løø¹ dsa¯ jäh˗: “Wa´ra¯ jäh´ kih¹
tøh˗ ba´ moh´ la¯ në´ jnän`”, hi˗
jñah´ jäh˗: “Wa´ra¯ jäh´ kih¹ jlë̱ë̱¹
ba´ jne´ kya̱a̱h´ moh´ la¯.” 31 Jëëh´,
cher´mah¹ lä˗na¯ jmeeh˗ dsa¯ jnä´
hi̱¯ la̱a̱¹ lä˗ko̱h´ chaah¹ hma¯ eeh¯,
ha¯ ga´ ko̱h´ sa˗ jmeeyh˗ hnäh´ hi̱¯
la̱a̱¹ lä˗ko̱h´ chaah¹ hma¯ ki̱i̱¯.
32 Hi˗ ma´ jä̱ä̱y˗ ka¯läh´ u̱u̱¹ dsa¯
hñaa¯ dsë¹ hi̱¯ ma´ dsa¯jngëëyh˗.
33 Ma´ ga˗lla˗näay¹ jee´ che̱e̱¯ Moo¹
Lle´ Hlii´, jee´ ja̱¯ ga˗tä̱ä̱y¯ Jesús
dsoh´ hma¯cru¯, hi˗ lä˗ja̱¯ ka¯läh´
lä˗u̱u̱´ dsa¯ hñaa¯ dsë¹ he´, ja̱a̱¯
jwoo¹ ra¯lluu̱¹ kiyh¹ hi˗ ja̱a̱¯ jwoo¹
ra¯kë̱h¹. 34 Ga˗jäh´ Jesús:
—Tää` kya̱a̱n˗, jmee´ jø̱h¯ hoh´
kiyh¹. Jëëh´, sa˗ ñey¯ hee¯ na¯
jmeey˗.
Hi˗ hløø´ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱¯
ga˗ti´ ga˗llooyh¹ hmiih¯ kih¹ Jesús,
kya̱a̱h´ he¯ ma´ kooyh˜ suert. 35 Jee´
ja̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ dsa¯ jëë˜. Lä˗kye̱¯
dsa¯ta´ ma´ mi¯kwa̱h¹ kih¹ Jesús.
Ma´ jäyh´:
—Ga˗liyh¹ ba´ ga˗lä̱ä̱y¹ dsa¯. Wa´
lä̱ä̱y¹ hñiiy´ na¹, cher´mah¹ dsoo´
la̱a̱y¹ Cristo hi̱¯ na¯lle̱e̱h´ kya̱a̱¹ Dio.
36 Lä˗kye̱¯ hløø´ ka¯läh´ ma´
mi¯kwa̱h¹ kih¹ Jesús, lä˗ko̱o̱¯ ma´
ñeey´ chu̱h˗ na´he̱e̱yh´ jmi¯jii̱h¯.
37 Ma´ jä̱yh´:
—Cher´mah¹ hne¯ la̱a̱h¹ Rey
kya̱a̱¹ dsa¯ judiu, lä̱ä̱` hñaah¹.
38 Ma´ na¯sii¯ ka¯läh´ gyuuh¹ lley´
kya̱a̱h´ hwëh´ griego kya̱a̱h´ hwëh´
latín hi˗ kya̱a̱h´ hwëh´ hebreo
ka¯läh´, he¯ ma´ jäh´: “Hi̱¯ la¯ he´
Rey kya̱a̱¹ dsa¯ judiu.” 39 Ja̱a̱¯ dsa¯
hi̱¯ ma´ hñaa¯ dsë¹ he´ hi̱¯ ma´ ta̱a̱˗
jyoh´ hma¯cru¯, ga˗mi˗kwa̱yh¹ kih¹
Jesús, ga˗jäyh´:
—Cher´mah¹ hne¯ la̱a̱h¹ Cristo,
lä̱ä̱` hñaah¹ hi˗ lä̱ä̱` jnääh¹.
40 Pero hi̱¯ ja̱a̱¯ he´ ga˗juuh¹ kih¹
dsa¯kya̱a̱yh´, ga˗jäyh´ siiyh˗:
—¿Che´ lä˗kye̱¯ hne¯ sa˗ ga̱h˗ Dio,
ma˗ke˗ ma¯tøøh´ jne´ jee´ ju̱u̱´ jne´?
41 Lä˗na¯ lle` le´ jnän`. Jëëh´, jee´
la¯ mi´hmaahn´ lä˗ hnøø¹ jnän` kih¹
he¯ hliih¹ he¯ ma¯jmeen´. Pero dsa¯
la¯ ni˗ ko̱o̱¯ he¯ hliih¹ sa˗ cha¯ he¯
ma¯jmeey´.
42 Mah¹ ga˗jäyh´ siiyh˗ Jesús:
—Ja̱¯ mi¯dsooh¯ hoh´ jnä´ ga´
ma¯ñeh´ jee´ jmeeh¹ hih˗.
43 Ja̱¯ga´ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hne¯,
ja̱¯ba´ na¹ gwa̱a̱h¹ kya̱a̱h´ jnä´
ya˗jwii¹ kih¹ Dio.

Ga˗ju̱u̱¹ Jesús
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Ma´ ga˗të´ ko̱o̱¯ lla̱¹hyoo˗
ga˗nuu¯ go¯te˜ lä˗ka̱a̱¯ hwa¹ ja̱¯
lä˗jii̱h¹ ga˗të´ ko̱¯hi̱´ hnë¯ ta˗
ga˗hloo´. 45 Ga˗nuu¯ jmi¯guu˗. Hi˗
hmiih¯ he¯ ma´ hii´ llah¹ gwah˗
ga˗che̱e̱¹ go¯te˜ to̱¹dsaah`. 46 Ja̱¯ga´
ga˗hlëëh´ Jesús ko̱o̱¯ ki̱¯ga̱a̱¯,
ga˗jäyh´:
—Tää` kya̱a̱n˗. Ngëën´ jmi¯lle´
kin˗ ja´gooh¯.
Ma¯la˗ ma¯hlëëyh´ lä˗ja̱¯
ga˗ju̱u̱y¹.
47 Ma´ ga˗jëë¹ juu´ hløø´ he¯ ga˗la¹
lä˗ja̱¯, ga˗kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
Ga˗jäyh´:

—Ma˜ra˜ ju'dsoo˝, dsa˜ñʉʉh˜ na˜
ma´ la̱a̱' ja̱a̱˜ hi̱˜ lluu̱' go˜te˜.
48 Lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´
jee´ ja̱˜, ma´ ga˜jëëy' he˜ ga˜la'
lä˜ja̱˜, ga˜nääy`ki˜jnooy˜ mo˜dsëy'.
49 Ga˜lä˜jëë̱˜ hi̱˜ ma´ kyuu̱˜ Jesús,
lä˜kye̱˜ dsa˜më˝ hi̱˜ ya˜nää'
kya̱a̱yh´ lä˜ ga˜të˝ Galilea, ʉʉ˝ ba´
ma´ tä̱ä̱yh´ jëëy˜ lä˜jë˜ he˜ ga˜la' ja̱˜.

Ga˜ha̱a̱y' Jesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50 Ma´ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ dsa˜ lluu̱' hi̱˜
ma´ mi˜te̱h' kih' Dio, ma´ che̱e̱˜
José. Dsa˜ he˝ ga˜lä˜cha̱a̱˜ jwii˜ Ari-
matea he˜ na˜he̱e̱˜ hwa' Judea. Ma´
la̱a̱' ja̱a̱˜ dsa˜ta´ kya̱a̱' dsa˜ judiu.
51 Dsa˜ he˝ sa˜ ga˜ta̱a̱yh˜ hñiiy˝ jee´,
kya̱a̱h´ juu' ja̱˜ ma´ ga˜ta̱a̱h` lä˜jëë̱˜
dsa˜kya̱a̱yh´ juu' kwee˜ ha˜ lä˜
jmeey' kih' Jesús. Hi˜ ma´ jøø̱y˜ ma´
jëëy' jnä˝hä˝ he˜ jä̱ä̱˜ Dio dsa˜ lä˜
hih˜ kih'. 52 José he˝ ñeey´ në´ta´ kih'
Pilato na´ngiiyh´ jmi˜ngo' kih' Jesús.
53 Ma˜la˜ ma˜jyooy' jmi˜ngo' kiyh',
ga˜lä̱ä̱y˜ ko̱o̱˜ hmiih˜ ta˜jmaah`.
Mah' ga˜ta̱a̱yh˜ neh˜ ko̱o̱˜ to˜høø̱˜
he˜ ma´ na˜hë˜ në´ kuu̱´ hloo˜, jee´
sa˜ ga´ ma˜ta̱a̱yh˜ ni˜ ja̱a̱˜ hliiˇ.
54 Jmiiˇ ja̱˜ ma´ mi˜lluu̱' dsa˜ judiu
hñiiˇ kih' he˜ jnä˜ jyoh´ jmiiˇ he˜
ma´ høøy˜, jëëh´ ta˜ ga˜hloo˝ ja̱˜
ma˜hä̱ä̱' jmiiˇ he˜ te̱e̱h˜ dsa˜ dsë'.
55 Lä˜jëë̱˜ dsa˜më˝ hi̱˜ ya˜nää'
kya̱a̱h´ Jesús lä˜ ga˜të˝ Galilea,
ga˜jmeey˝ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ José
na´jëëy˜ ha˜ jee´ ga˜kya̱a̱y˜ Jesús.
56 Ja̱˜ga´ ga˜nääy` kiyh' ga˜mi˜lluy'
nuu˜ mi˜jwii˜ kya̱a̱h´naa`mi˜jwii˜.
Hi˜ ga˜ta̱a̱yh` ga˜høøy˝ jmiiˇ he˜
te̱e̱h˜ dsa˜ dsë' lä˜ko̱o̱˜ la' mada˜
kih' ley.

24

Ga˜lä˜jiih`Jesús
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

1 Tiih˜ go˜te˜ to˜në´ jmiiˇ kih' se-
man˜, ga˜lla˜nää' dsa˜më˝ he˝ jee´
ma´ la' to˜høø̱˜ ja̱˜, ma´ kye̱y˜ lä˜jë˜
he˜ hii˜ mi˜jwii˜ he˜ ga˜mi˜lluy'
ja̱˜ hi˜ jñah´ ga´ dsa˜më˝ ga˜jmee´
ko̱˜jøh´ kya̱a̱yh´. 2 Ma´ ga˜te̱e̱y˝
jee´ ja̱˜, ku̱u̱´ he˜ ma´ na˜jnë˜ hoo´
to˜høø̱˜ ma˜na˜bä´ ta˜ koo˝. 3 Ma´
ga˜ta̱a̱yh` neh˜ to˜høø̱˜ ga˜jëëy'
mo˜so˜ kye˜ jmi˜ngo' kih' Jesús
Dsa˜jøø̱h' jnän`. 4 Jee´ tä̱ä̱yh´ jmeey˜
cha˜miih˜ hʉʉ´dsë˜, lä˜cha̱h´
ja̱˜ ga˜lla˜se̱e̱h` chu̱h˜ kiyh' u̱u̱'
dsa˜ñʉʉh˜ hi̱˜ ma´ kye̱h´ hmiih˜
tø˜jlëë̱˜ ñih'. 5 Ga˜jwa̱a̱h' jwërte
dsa˜më˝ he˝, ga˜jyooy' mo˜nëy´
ta˜ hwa'. Mah' ga˜jäh´ lä˜u̱u̱˝
dsa˜ñʉʉh˜ he˝ siiyh˜:

—¿He˜la' hnaah˜ hnäh´ ja̱a̱˜ hi̱˜
na´jiih˜ jee´ kih' hi̱˜ ma˜na˜ju̱u̱´?
6 Mo˜so˜ cha̱a̱˜ jee´ la˜. Hii̱˜
ma˜lä˜jiih`. Mi˜dsooh˜ hoh´
hnäh´ he˜ ga˜jäyh´ siiyh˜ hnäh´
lä˜ko̱o̱˜ ma´ gya' gyih' hwa' Galilea,
7 lä˜ko̱h´ ma´ ga˜jäyh´ lä˜la˜: "La'
bii' kih' Hi̱˜ga˜le̱e̱'ngo' la˜ ngëë'
dsih´ ja´goo˜ dsa˜ hñaa˜ dsë',
mah' tä̱ä̱y˜ dsoh´ hma˜cru˜. Hi˜
ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmiiˇ lä˜jiiyh´
ka˜läh´."

8 Ja̱˜ga´ ga˜lä˜dsooh˜ dsë'
dsa˜më˝ he˝ juu' ja̱˜. 9 Ma´
ga˜hwëë̱y˜ jee´ ja̱˜, na´nääy
' na´jmeeyh´ juu' kih' lä˜jëë̱˜
gya˜ka̱a̱˜ apóstole kya̱a̱h´ kih' jee´
lä˜jëë̱˜ dsa˜kya̱a̱yh´. 10 Dsa˜më˝ hi̱˜
na´ko̱o̱˜ juu' kih' apóstole he˝ ma´
che̱e̱˜ María Magdalena, Juana,
María choo' Jacobo hi˜ jñah´ ga´
dsa˜më˝. 11 Pero lä˜jëë̱˜ hi̱˜ ga˜nuu´
juu' kih' dsa˜më˝ he˝ sa˜ ga˜lä˜he̱e̱y˝
kiyh'. Ma´ la̱a̱y˝, juu' ngaa' ba´ ja̱˜
ma´ hlëëyh˜.

12 He˜ja̱˜ ga˜noo˜ Pee´, ngooy'
ko˜chih´ jee´ ma´ la' to˜høø̱˜ ja̱˜.
Ma´ ga˜jëëy' neh˜, ma˜la˜ ta˜jmaah`
ba´ ma´ kye˜. Peer˜ dsa̱a̱˜ dsëy'
ngaayh', ma´ jmeey˜ hʉʉ´dsë˜ ha˜
ba´ lä˜ ga˜la'.

Ga˜mi˜jnää˜ Jesús hñiiˇ kih' u̱u̱'

discípulo
(Mr. 16:12-13)

13 Ja̱˜ba´ jmɨɨ´ ja̱˜ na´nää' u̱u̱' discípulo ko̱o̱˜ jee´ jwɨɨ˜ he˜ che̱e̱˜ Emaú, u̱u̱´ ko̱o̱˜ gya˜ko̱o̱˜ kilómetro kih' Jerusalén. 14 Jee´ tä̱ä̱yh´ jwë' ga˜nääy' ja̱˜, ma´ llay˜ juu' kih' lä˜jë˜ he˜ ga˜la'. 15 Pero hee˜ ga˜la'. Jee´ ga˜nääy' llay˜ juu' ja̱˜ kya̱a̱h´ dsa˜kya̱a̱yh´, ni˜ sa˜ liih˜ gyih', he´ ba´ hñiɨ´ Jesús ngoo' ko̱˜jø̱h´ kya̱a̱yh´. 16 Pero sa˜ ga˜lä˜kyu̱u̱y˜, kih' ma˜na˜jlë˜ hɨɨ´dsë˜ kiyh'. 17 Mah' ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—¿Hee˜ ba´ juu' na˜ llah˜ hnäh´ cha´jwë' la˜? ¿He˜la' meeh˜ hoh´ hnäh´?

18 Mah' ja̱a̱˜ hi̱˜ ma´ che̱e̱˜ Cleofa, ga˜jäyh´ sɨɨyh˜:

—¿Ha˜ lä˜ la' juu'? Jee´ kih' lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ na´nää' jmɨɨ´, ¿che´ ja̱a̱˜ hne˜ ba´ sa˜ ñeh´ lä˜jë˜ he˜ ga˜la' jee´ jwɨɨ˜ Jerusalén ma´ jmɨɨ´ la˜?

19 Ja̱˜ga´ jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—¿Hee˜ ba´ ga˜la'?

Mah' ga˜jäh´ dsa˜ he´ sɨɨyh˜:

—Lla˜ jnääh' juu' kih' Jesús dsa˜ ma´ cha̱a̱˜ Nazaret. Ma´ la̱a̱y' ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˜ngëë' juu' kih' Dio. Jëëh´, cha´në´ Dio hi˜ cha´në´ lä˜jë̱ë̱˜ dsa˜ ga˜mi˜jnääy˜ he˜ be̱e̱y´ kya̱a̱h´ ta´ kiyh' hi˜ lä˜ja̱˜ kya̱a̱h´ juu' he˜ ga˜hlëëyh´ ka˜läh´. 20 Hi˜ lla˜ jnääh ' juu' ha˜ lä˜ ga˜jmee´ dsa˜ka̱a̱h´ kya̱a̱' jmi˜dsa˜ kya̱a̱h´ dsa˜ta´ kya̱a̱ ' jnääh' ga˜ta̱a̱yh˜ goo˜ lle´moh´ mah' jmeey' hih˜ he˜ ju̱u̱y´, ja̱˜ga´ ga˜tä̱ä̱y˜ dsoh´ hma˜cru˜. 21 Pero jnääh' ma´ kye´ jnääh' o˜jø̱h˜ dsë˜ hi̱˜ he´ nøø´ juu' ma´ lä̱ä̱ ' jnääh' dsa˜ Israel. Pero na' ma˜hya˜ hnë˜ jmɨɨ´ he˜ ga˜la' lä˜ja̱˜. 22 ¿Che´ ku̱u̱h˜ ha˜ lä˜ ma˜la'? Ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜më´ hi̱˜ jmee˜ ko̱˜jø̱h´ kya̱a̱h´ jnääh', ma˜jøøyh' jnääh ', kya̱a̱h´ juu' he˜ ma´ ki̱iy' ja̱˜. Jëëh´ tiih˜ ga´ ma˜na´nääy ' jee´ la' to˜hø̱ø̱˜. 23 Ma´ ya˜nääy`, jäyh´ mo˜so˜ cha˜ jmɨ˜ngo' kiyh' kye˜ neh˜ to˜hø̱ø̱˜ ja̱˜, hi˜ jäyh´ ma˜jë̱ë̱y˜ ángele hi̱˜ ma˜jäh´ sɨɨyh˜ he˜ na´ji̱ih˜ ba´ Jesús. 24 Lä˜ja̱˜ ma˜na´nää' ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜kya̱a̱h´ jnääh' jee´ la' to˜hø̱ø̱˜ ja̱˜. Pero ma´ ya˜nääy`, ko̱o̱˜ ba´ juu' jmeeyh˜ lä˜ko̱h´ jäh´ dsa˜më´ he´, he˜ mo˜so˜ kye˜ jmɨ˜ngo' kih' Jesús.

25 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—He˜ ba´ che˜ ta̱a̱h˜ hnäh´. He˜lɨɨ' ba´ ga˜lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ ga˜jäh´ hi̱˜ ga˜ngëë' juu' kih' Dio llo´joo'. 26 ¿Che´ sa˜ ma´ la' bii' kih' hi̱˜ la̱a̱' Cristo ma´ dsa˜ngëëy´ lä˜jë˜ he˜ wɨɨ´, jä̱ä̱' ja̱˜ga´ le̱e̱y´ jø̱ø̱h'?

27 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜løøy' hlë̱ë̱yh˜ lä˜ko̱o̱˜ ma˜na˜sɨɨ˜ kiyh' jä̱ä̱'. Ga˜løøy' kya̱a̱h´ he˜ ga˜sɨɨ´ Moisé hi˜ ngoo' bih' mi˜jnääy˜ lä˜ hii´ në´ ha˜ lä˜ hlëëh˜ kiyh' jee´ ga˜sɨɨ´ hi̱˜ ga˜ngëë' juu' kih' Dio.

28 Ma´ ga˜të̱ë̱y´ jwɨɨ˜ jee´ ga˜nääy' ja̱˜, ga˜jmee´ Jesús lä˜ko̱o̱˜ he˜ ngoo' bih' ta˜ cha´në´. 29 Pero discípulo he´ ga˜chu̱u̱´ kya̱a̱yh´ mah' jäy' hwë' ja̱˜, ga˜jäyh´ sɨɨyh˜:

—Jä̱´ kya̱a̱h´ jnääh', jëëh´ ma˜hloo´ ba´ la˜, ma˜ngoo' ga˜nɨɨ˜.

Ga˜jä̱´ bih' kya̱a̱h´ discípulo he´. 30 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ gyay' në´ mes˜, ga˜ka̱y' he´ñiih˜. Ma˜ngëë´ ma˜kway´ ti´hmaah´ kih' Dio, ga˜lla̱a̱y' he´ñiih˜ ja̱˜ mah' ga˜kwëëyh' discípulo he´. 31 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜na´ mɨ 'nëy´ hi˜ ga˜lä˜ku̱u̱y˜ Jesús. Lä˜ ma˜jëëy˜ ja̱˜ ga˜ä̱ä̱h' Jesús. 32 Mah' ma´ jäh´ dsa˜kya̱a̱yh´:

—Ha˜ ko̱h´ sa˜ ma˜nøh' dsë˜ jne´ lä˜ko̱h´ juu' he˜ ma˜hlë̱ë̱yh' jne´ cha´jwë'. Hi˜ lä˜ja̱˜ ka˜läh´ kih' he˜ ma˜mi˜jnääy˜ ha˜ lä˜ hnøø' jäh´ jee´ na˜sɨɨ˜ juu' kih' Dio.

33 Lä˜cha̱h´ hor˜ ja̱˜ ga˜nooy˜ ga˜nääy`ta˜ Jerusalén. Ga˜lla˜nääy` jee´ ma´ tä̱ä̱h´ ko̱˜jø̱h´ lä˜jë̱ë̱˜ gya˜ka̱a̱˜ apóstole kya̱a̱h´ jñah´

dsa¯kyąąyh´. 34 He¯ją¯ ga˖jäh˝ dsa¯
hi¯ ma´ tąąh´ he˝:
—Ma˖ra˖ ju'dsoo˝ ma¯lä¯jiih`
Dsa¯jøøh' jnän`, hi˖ ma¯mi¯jnääy¯
hñiiy˝ kih' Simón.
35 Ją¯ga´ ga˖jmeeh' lä˖ůů˝
discípulo he˝ juu', ha¯ lä˖ ga˖la' kiyh'
cha´jwë', hi˖ ha¯ lä˖ ga˖lä˖kyůůy˖
Jesús ma´ ga˖lląąy' he´ñiih¯.

Ga˖mi˖jnää¯ Jesús hñii˝ kih' discípulo kyąąy'
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

36 Ta´kǫ¯jiih' ma´ tąąyh´ llay˖ juu'
ją¯, ga˖lla˖sęęh` Jesús tǫ'dsaah` jee´
kiyh' mah' ga˖sii̇yh˖:
—Wa´ hii˝ tii´ kyah' hnäh˝.
37 He¯ją¯ ga˖jwąąh' jwërte lä˖ęę˖
hi¯ ma´ tąąh´ he˝ mah' ga˖lä˖goyh˖.
Jmi̇¯lle˝ ba´ ją¯ ma´ jëëy˜, ląąy˝.
38 He¯ją¯ ga˖jäh˝ Jesús sii̇yh˖:
—¿He¯la' gąh' hnäh˝? ¿He¯la'
jmeeh¯ hnäh˝ tǫ' hoh˝ hnäh˝? 39 Jëë`
da´ hnäh˝ ma¯goon˖. Jëë` da´ hnäh˝
ma¯tii̇n˖. Ją¯ba´ jnä˝ la¯. Chǫǫh' da´
hnäh˝ mah' jëë`. Jëëh˝, jmi̇¯lle˝ sa˖
kyę¯ jmi̇¯ngo' lä¯kǫǫ¯ jëëh˝ hnäh˝
ląąn'.
40 Jee´ cheyh' hlëëyh˖ lä˖ją¯,
ga˖heeyh' dsa¯ ma¯gooy¯ ma¯tii̇y´.
41 Pero sa˖ ga´ ma¯hęęy˝ llu', kih'
he¯ jęę¯ dsëy' cha¯miih¯ hi˖ ma´
dsąą˜ dsëy' ka¯läh˝. He¯ją¯ ga˖jäh˝
Jesús sii̇yh˖:
—¿Hee¯ cha¯ miih¯ kihn´ jee´ la¯?
42 He¯ją¯ ga˖kwëëyh' kǫǫ¯ jwi̇´
kih' hmooh¯ na¯dsęęę˜ në´ je¯ hi˖
kǫǫ¯ jwi̇´ tah' sër˜. 43 He¯ją¯
ga˖sǫǫyh' mah' ga˖kuyh¯ lä˖
ma¯jëë˜ ją¯ lä˖jęęę˖. 44 Mah' ga˖jäh˝
Jesús sii̇h˖ lä˖jęęę˖ dsa¯ he˝:
—He¯ la¯ na¯ juu' he¯ ga˖hlęęhn`
hnäh˝ lä˖ ma´ gya´ ga´ jnä˝ jee´ kyah'
hnäh˝. He¯ ga˖jmee˝ bii' ga˖lä˖te'
lä˖jë˖ he¯ na¯sii̇¯ kin˖ në´ ley kih'
Moisé, hi˖ jee´ na¯sii̇¯ juu' kih' hi¯
ga˖ngëë' juu' kih' Dio, hi˖ kih' salmo
ka¯läh˝.

45 Ją¯ga´ ga˖jmeey˝ ga˖na˝
hůů'dsë¯ kih' dsa¯ he˝ mah'
ga˖lä˖ngëëy˝ lä˖kǫǫ¯ na¯sii̇¯ juu'
kih' Dio. 46 Mah' ga˖sii̇yh˖ lä˖jęęę˖
dsa¯ he˝:
—He¯ la¯ na¯ ma¯na¯sii̇¯ kin˖
jąąą'. Ga˖jmee˝ bii' ki˖ jnä˝ hi¯
ląąą' Cristo he¯ ga˖jëën' wii̇˝ mah'
ga˖lä˖jiihn` jee´ kih' hi¯ na¯jůů´ ma´
ga¯hya¯ hnë¯ jmii̇´. 47 Hi˖ kwąąt˜
kin˖, dsa¯nää' dsa¯ dsa¯kwa˖
juu' kin˖ ga˖lä˖kąą¯ hwa'. Løøy'
ta˖ Jerusalén hlęęyh' dsa¯ ha¯
lä˖ dsa¯jęęyh˜ kyąąh´ Dio mah'
kǫǫ˖ Dio dsë' kih' dso´kye¯ kiyh'.
48 Hnäh˝ he˝ hi¯ jmee' ju'dsoo˝ kih'
lä˖jë˖ he¯ la¯. 49 Hiii¯ jnä˝ chęęn¯
kyah' hnäh˝ he¯ ga˖bąąh¯ Tää`
kyąąn˖ hñii˝ kwëëyh' hnäh˝. He¯ją¯
jąąą´ hnäh˝ Jerusalén la¯, lä˖jiih'
tęęh' hnäh˝ be˝ he¯ jyoo' gyůůh'.

Ngaah' Jesús gyůůh'
(Mr. 16:19-20)

50 Ga˖jąąą' Jesús lä˖jęę˖ dsa¯ he˝
lä˖ ga˖të˝ jąh˖ kih' jwii̇¯ Betania.
Jee´ ją¯ ga˖chooy˝ gooy¯ gyůůh'
mah' ga˖mi˖jąąąy' lä˖jęęę˖. 51 Jee´
cheyh' mi¯jąąąy' lä˖jęęę˖ dsa¯ he˝
ngaayh' ta˖ gyůůh'. 52 Ma¯ngëë˝
ma¯jmąąąy' jøøh' Jesús, peer˖ jęę¯
dsëy' ga˖nääy` ta˖ Jerusalén. 53 Hi˖
ma´ tąąh´ tąąy˝ jee´ ma´ chih' gwah˖,
kway˖ ti´hmaah´ kih' Dio hi˖ ma´
jmeey˖ jůůh¯ kiyh'. Wa´ la' lä˖ją¯.

San Juan
Juˈhmëë˝ kihˈ Jesús heˉ gaˍsɨɨ˝ Jwąąˉ

Juuˈ kihˈ Dio gaˍlëëyˈ dsaˉ

1 Läˍ maˊ toˉnë˝ maˊ chąąyˉ baˊ,
ląąyˈ Juuˈ. Juuˈ jąˉ maˊ ląąˈ kyąąh˝
Dio. Jąˉbaˊ Juuˈ jąˉ maˊ ląąˈ hñii˝
Dio. 2 Hɨˉ naˉ maˊ ląąˈ läˍ maˊ toˉnë˝
kyąąhˊ Dio. 3 Hñiiy˝ gaˍjmeey˝
läˍjëˍ heˉ chaˉ, niˍ miihˉ saˍ chaˉ
heˉ maˉnaˉlaˉ kihˈ hñii˝ heˉ saˍ
gaˍjmeey˝ hñiiy˝. 4 Kihˈ hñii˝ bihˈ
naˊjɨɨhˍ. Hehˈ heˉ naˊjɨɨhˍ jąˉ, laˈ
läˍkǫǫˉ waˊjeˉ heˉ chooˍ kihˈ läˍjëëˍ
dsaˉ. 5 Gaˍläˍjnä˝ waˊjeˉ jąˉ jeeˊ maˊ
tąąhˊ hɨˉ jmeeˍ heˉ hlɨɨhˈ. Pero dsaˉ
hɨˉ maˊ tąąhˊ jmeeˍ heˉ hlɨɨhˈ, saˍ
gaˍlɨyhˈ kyąąhˊ.

6 Hiˍ maˊ chąąˉ jąąˉ dsaˉñɯɯhˉ
maˊ chęęˉ Jwąąˉ hɨˉ gaˍchęęˈ Dio.
7 Hɨˉ he˝ jaˈ kyęˉ juˈdsoo˝, mahˈ
kwayˈ juˈdsoo˝ kihˈ waˊjeˉ, mahˈ
läˍjąˉ läˍjëëˍ dsaˉ läˍdsoo˝ dsëˈ
kihˈ waˊjeˉ jąˉ kyąąhˊ juuˈ heˉ
gaˍkway˝. 8 Jąˍ hɨˉ he˝ maˊ ląąˈ
läˍkǫǫˉ waˊjeˉ jąˉ, jayˈ mahˈ kwayˈ
juˈdsoo˝ kihˈ hɨˉ ląąˈ läˍkǫǫˉ waˊjeˉ
jąˉbaˊ. 9 Maˉngooˈ yaˍjąhˍ jäˍ hɨˉ
ląąˈ läˍkǫǫˉ waˊjeˉ heˉ laˈ juˈdsoo˝,
heˉ chooˍ kihˈ läˍjëëˍ dsaˉ.

10 Jąˉbaˊ jmɨˉgyɯɯˍ laˉ maˉchąąyˉ,
hiˍ gaˍjmee˝ Dio jmɨˉgyɯɯˍ laˉ taˍlaˍ
kiyhˈ. Pero dsaˉ chąąˉ jmɨˉgyɯɯˍ
laˉ saˍ gaˍläˍkyɥɥyˍ. 11 Jayˈ jąˉbaˊ
jmɨˉgyɯɯˍ kiyhˈ, pero hɨˉ chąąˉ
kyąąyˈ saˍ gaˍhęęyhˉ. 12 Pero
läˍjëëˍ hɨˉ gaˍhęęyhˉ, hɨˉ jmeeˍ
dsoo˝ dsëˈ kiyhˈ, gaˍkway˝ jwëˈ lęęy˝
jǫǫ˝ Dio. 13 Heˉ ląąyˈ jǫǫ˝ Dio, jąˍ
kihˈ heˉ gaˍläˍchąąyˍ läˍkǫǫˉ lle`
kihˈ dsaˉläˉchąąˉ dsaˉ jmɨˉgyɯɯˍ,
niˍ jąˍ kihˈ heˉ gaˍläˍhyohˍ dsëˈ
choˈjmiiyˉ heˉ gaˍläˍchąąyˍ heˉ
ląąyˈ jǫǫ˝ Dio, niˍ jąˍ kihˈ heˉ
gaˍjmee˝ choˈjmiiyˉ hɯɯ˝dsëˉ heˉ
gaˍläˍchąąyˍ. Heˉ gaˍläˍchąąyˍ läˍ
hnøøˈ hñii˝ Dio baˊ jąˉ.

14 Hɨhˈ hɨˉ ląąˈ Juuˈ jąˉ, gaˍlëëyˈ
dsaˉ mahˈ gaˍgyayˉ jeeˊ jnän`, hiˍ
jnääh' discípulo kyąąyˈ gaˍjëëˍ jnih˝
heˉ ląąyˈ jøøyhˈ. Ląąyˈ jøøyhˈ
kihˈ heˉ ląąyˈ gyɥɥˉ kǫǫˉ mëëˈ
kyąąˈ Tää`. Haˉ kǫh˝ saˍ llu˝
dsëyˈ hiˍ kyęyˉ juˈdsoo˝ jmahˈ baˊ.
15 Gaˍkwa˝ Jwąąˉ juˈdsoo˝ kiyhˈ, maˊ
jäyh˝:

—Hɨˉ laˉ he˝ hɨˉ maˊ jwahnˍ
kihˈ: “Hɨˉ jäˍ këëˉ gaˊ kinˍ, hɨˉ laˉ
jøøhˈ gaˊ läˍkǫǫˉ jnä˝, jëëh˝ kǫˉjąˉ
maˉchąąˉ bihˈ jąąˈ kiˍ jnä˝.”

16 Haˉ kǫh˝ saˍ chaˉmiihˉ heˉ
chaˉ kiyhˈ, hiˍ jeeˊ gaˍläˍjëëˍ jneˊ
joh˝ heˉ saˍ maˉhñah˜ jneˊ. Jąˍ
kǫǫˉ häˊ maˉmiˉjąąyˈ jneˊ. 17 Hehˈ
ley, taˍlaˍ kihˈ Moisé baˊ jaˈ. Pero
läˍjëˍ heˉ laˊ kwaˍ Dio, kyąąhˊ läˍjëˍ
juˈdsoo˝, taˍlaˍ kihˈ Jesucristo baˊ
gaˍhñahˈ jneˊ. 18 Jɨhˊkǫh˝ jɨhˊlɨh˝,
niˍ jąąˉ saˍ maˉjëëˍ Dio. Jǫǫy˝
hɨˉ ląąˈ gyɥɥˉ kǫǫˉ mëëˈ baˊ, hɨˉ
gyaˈ kǫˉjøh˝ kyąąhˊ Tää`, hɨˉ heˊ baˊ
maˉmiˉjnääyˉ jnän`haˉ läˍ ląąyˈ.

Gaˍjmee˝ Jwąąˉ juˈdsoo˝ kihˈ Jesús (Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 Dsaˉtaˊ judiu hɨˉ chąąˉ
Jerusalén gaˍchęęyˈ jmiˉdsaˉ
kyąąhˊ dsaˉ levita kihˈ Jwąąˉ mahˈ
naˊngɨɨyˊ juuˈ kiyhˈ hɨˉ ląąˈ Jwąąˉ.
20 Heˉjąˉ gaˍhęęhˉ baˊ Jwąąˉ heˉ
jmeeyhˈ juuˈ, saˍ gaˍhmäy˝:

—Jąˍ he˝ jnä˝ ląąnˈ Cristo —
gaˍjäh˝ Jwąąˉ sɨɨyhˍ.

21 —¿Hɨɨˉ baˊ ląąhˈ hneˉ jąˉ? ¿Cheˊ
hneˉ he˝ Elía? —gaˍsɨɨyhˍ Jwąąˉ.

—Jąˍ he˝ jnä˝ —gaˍjäyh˝.

—¿O cheˊ hneˉ he˝ ląąhˈ dsaˉ hɨˉ
ngëë˜ juuˈ kihˈ Dio hɨˉ nøø˝ juuˈ jäˍ
jmɨˉgyɯɯˍ laˉ? —gaˍjäh˝ dsaˉ he˝.

Kǫǫˉ kaˉläh˝ gaˍjęęhˉ Jwąąˉ juuˈ
kiyhˈ:

—Jąhˍhąˈ.

22 —¿Hii̱˜ ba´ la̱a̱h' hne˜ ja̱˜? Mah'
ngëë´ jnääh' juu' kwee˜ kih' hi̱˜
ma˜che̱e̱' jnääh'. ¿Ha˜ lä˖ jwah´
hñaah'? —ga˖jäh´ dsa˜ he´ sɨɨyh˖
Jwa̱a̱˜.

23 He˜ja̱˜ ga˖jäh´ Jwa̱a̱˜ sɨɨyh˖:

—Jnä´ la̱an' hi̱˜ kwa˖ juu' jee´ la'
hwa' ki̱i̱˖ jee´ sa˖ kwa˖ ni˖ miih˜:
“Mi˜llu̱u̱` hnäh´ hñaah' mah' jä˖
Dsa˜jøøh' jnän` ko̱˜dsoo´ jwë'” —
lä˖ko̱o̱˜ ga˖jäh´ Isaía hi̱˜ ga˖ngëë'
juu' kih' Dio.

24 Lä˖jëë˖ dsa˜ hi̱˜ ga˖che̱e̱'
dsa˜ judiu he´ ma´ la̱a̱ ' fariseo.
25 Ga˖ngɨɨy´ juu' kiyh' ka˜läh´
ga˖sɨɨyh˖:

—¿He˜la' ja̱˜ cha̱a̱h´ dsa˜ jmɨɨ˜,
cher´mah' sa˖ la̱a̱h' Cristo, ni˖ sa˖
la̱a̱h' Elía, ni˖ hii̱˜ ga´ jñah´ dsa˜ hi̱˜
ma´ ngëë˜ juu' kih' Dio? —ga˖jäh´
dsa˜ he´ sɨɨyh˖.

26 —Jnä´ cha̱a̱n´ dsa˜ jmɨɨ˜ kya̱a̱h´
jmɨɨ˜ ba´, pero jee´ kyah' hnäh´
cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ sa˖ kyu̱u̱h˖ hnäh´.
27 Hi̱˜ he´ jä˖ ke̱ë̱˜ ga´ ki˖ jnä´. Hi˖ ni˖
sa˖ te̱´dse̱ë̱n' chiihn´ mah' llen` loo˜
he˜ hä´ tɨɨy´ —ga˖jäh´ Jwa̱a̱˜ sɨɨyh˖.

28 Lä˖jë˖ he˜ la˜ ga˖la' jee´ jwɨɨ˜
he˜ che̱e̱˜ Betania, ta˖ hngaah`
ko̱˜ta̱a̱˜ kih' jmɨɨ˜ Jordán, ta˖ jee´
ma´ choo˜ Jwa̱a̱˜ jmɨɨ˜.

Jesús la̱a̱' Borrego mäh' kya̱a̱' Dio

29 Ma´ ga˖jnä' jyoh´ jmɨɨ´, ga˖jë̱ë̱'
Jwa̱a̱˜ Jesús ja' ta˖ jee´ ma´ cheyh',
mah' ga˖jäyh´:

—Jëë` da´, hi̱˜ na˜ he´ Borrego
mäh' kya̱a̱' Dio hi̱˜ jñuuh˜ dso´kye˜
kih' dsa˜ jmɨ˜gyɨɨu˖. 30 Hi̱˜ na˜
na˜ hi̱˜ ma´ jwahn˖ kih': “Ke̱ë̱˜ ga´
kin˖, jä˖ ja̱a̱˜ dsa˜ñɨɨuh˜ hi̱˜ jøøh' ga´
lä˖ko̱o̱˜ jnä´, jëëh´ ko̱˜ja̱˜ ma˜cha̱a̱˜
bih' jä̱ä̱' ki˖ jnä´.” 31 Jnä´ sa˖ ma´
kyu̱u̱˖ jnih´. Ma˜jan˜ mah' cha̱a̱n´
dsa˜ jmɨɨ˜ ba´ mah' lä˖ja̱˜, lä˖jnääy´
kih' dsa˜ Israel.

32 Ga˖mi˖jnää˜ ga´ Jwa̱a̱˜ juu',
ga˖jäyh´:

—Ga˖jëën' Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kih'
Dio ga˖jyoo' gyɨɨuh' jmɨ˜gyɨɨu˖,
la̱a̱y' lä˖ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ juu˜, hi̱˜ ga˖jä̱´
ko̱˜hwëë´ në´ kiyh'. 33 Jnä´ sa˖ ma´
man˖ hii̱˜ he´. Pero hi̱˜ ga˖che̱e̱'
jnä´ he˜ cha̱a̱n´ dsa˜ jmɨɨ˜ kya̱a̱h´
jmɨɨ˜, ga˖sɨɨyh˖ jnä´: “Hi̱˜ jë̱ë̱h'
jyoo' Jmɨ˜lle´ mah' jä̱' ko̱˜hwëë´
në´ kiyh', hi̱˜ he´ he´ hi̱˜ cha̱a̱' dsa˜
jmɨɨ˜ kya̱a̱h´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kih'
Dio.” 34 Lä˖ja̱˜ ga˖jëën' hi˖ jmeen˖
ju'dsoo´ kiyh', hi̱˜ he´ he´ Jo̱o̱´ Dio
—ga˖jäh´ Jwa̱a̱˜.

To˜në´ discípulo kya̱a̱' Jesús

35 Ma´ ga˖jnä' jyoh´ jmɨɨ´, ko̱o̱˜
ka˜läh´ ma´ cheh' Jwa̱a̱˜ kya̱a̱h´ u̱u̱
' hi̱˜ ma´ jmee˖ ko̱˜jøh´ kya̱a̱yh´.
36 Ma´ ga˖jë̱ë̱y' Jesús ma´ ngëy˖ jee´
ja̱˜, mah' ga˖jäyh´:

—Jëë` da´, hi̱˜ na˜ he´ Borrego
mäh' kya̱a̱' Dio.

37 Ma´ ga˖nuu´ lä˖u̱u̱´ hi̱˜ ma´
ga˖nää´ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ Jwa̱a̱˜ he˜
ga˖hlëëyh´ lä˖ja̱˜, ga˖nääy' kya̱a̱h´
Jesús ba´. 38 Ma´ ga˖je̱e̱h˜ Jesús hñiɨ´,
ga˖jë̱ë̱y' cha̱a̱ ' hi̱˜ he´ kaah` kiyh',
mah' ga˖sɨɨyh˖:

—¿Hee˜ na˜ hnooh´ hnäh´?

Mah' ga˖jäh´ dsa˜ he´:

—¿Ha˜ ñeh´ hne˜ Rabí, he˜ la˜
hnøø' jäh˖ Ta˜jwoh'?

39 —Ya˜nää´ hnäh´ ja̱˜ mah'
ya˜jëë` —ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖.

Ga˖nääy' mah' na´jëëy˜ ha˜ ma´
gyay'. Jee´ ja̱˜ ga˖jä̱y´ kya̱a̱yh´ jmɨɨ´
ja̱˜. Hor˜ ja̱˜, ma˜të´ ko̱˜hi̱´ gya'.

40 Ja̱a̱˜ jee´ lä˖u̱u̱´, hi̱˜ ga˖nuu´
kih' Jwa̱a̱˜ hih' ga˖jmee´ ko̱˜jøh´
kya̱a̱h´ Jesús, che̱e̱˜ Andre´ øøh˜
Simón Pee´. 41 He˜ ga˖jmeey´ to˜në´,
na´hnääyh˜ øøyh˜ Simón mah'
ga˖sɨɨyh˖:

—Ma˜je̱e̱ ' jnääh' Mesía —he˜
hnøø' jäh˖ Cristo.

42 Lä˖cha̱h´ ja̱˜ na´jä̱ä̱y˜ Simón
cha´në´ Jesús. Ma´ ga˖jë̱ë̱' Jesús hi̱˜
he´, ga˖jäyh´:

—Hne⁻ he˝ Simón, jo̱o̱˝ Joná. Hne⁻ lä˗che̱e̱h⁻ Cefa —he⁻ hnøø˩ jäh˗ Pee´.

Jesús ga˗tëëh˩ Felipe kya̱a̱h´ Natanael

43 Ma´ ga˗jnä˩ jyoh˝ jmɨɨ´, ngaah˩ Jesús ta˗ Galilea. Jee´ ja̱⁻ ga˗jë̱ë̱y˩ Felipe mah˩ ga˗sɨɨyh˗:

—Ña⁻ kya̱a̱h´ jnä˝.

44 Felipe he˝ ma´ cha̱a̱⁻ Betsaida, dsa⁻goo˩ Andre´ kya̱a̱h´ Pee´ ka⁻läh˝. 45 Ma´ ga˗je̱e̱ ˩ Felipe Natanael mah˩ ga˗sɨɨyh˗:

—Ma⁻je̱e̱ ˩ jnäähˬ hɨ̱h˩ dsa⁻ hɨ̱⁻ ga˗sɨɨ´ Moisé kih˩ në´ ley, hi˗ lä˗jë̱ë̱˗ hɨ̱⁻ ga˗ngëë˩ juu˩ kih˩ Dio ga˗sɨɨ´ kiyh˩ ka⁻läh˝. Hɨ̱⁻ he˝ he˝ Jesús, jo̱o̱˝ José hɨ̱⁻ cha̱a̱⁻ Nazaret.

46 Mah˩ ga˗jäh˝ Natanael:

—¿Ha⁻ lä˗ la˩ juu˩ he⁻ ya⁻hë̱ë̱˩ ja̱a̱⁻ hɨ̱⁻ llu̱u̱˩ jee´ jwɨɨ⁻ Nazaret?

—Ña⁻ mah˩ jëë` da´ —ga˗jäh˝ Felipe sɨɨyh˗.

47 Ma´ ga˗jëë˩ Jesús ngoo˩ ya˗jä̱h˗ Natanael, ga˗hlëëyh˝ kiyh˩:

—Hɨ̱⁻ ja˩ na⁻, hɨ̱⁻ na⁻ ba´ he˝ dsa⁻ Israel, hɨ̱⁻ sa˗ cha⁻ ni˗ miih⁻ juu˩ ta⁻juu˩ tuh⁻dsë˩.

48 —¿Ha⁻ lä˗na⁻ he⁻ ma⁻lä⁻kyu̱u̱h˗ jnä˝? —ga˗jäh˝ Natanael sɨɨyh˗.

—Jä̱ä̱˩ ja̱⁻ga´ hlë̱ë̱h˩ Felipe hne⁻, ga˗jë̱ë̱n˗ hne⁻ ma⁻cheh˩ koo˝ kih˩ chaah˩ higo —ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗.

49 —Ta⁻jwoh˩, hne⁻ he˝ la̱a̱h˩ Jo̱o̱˝ Dio, hne⁻ la̱a̱h˩ Rey kya̱a̱˩ dsa⁻goo˜ jne´ —ga˗jäh˝ Natanael sɨɨyh˗.

50 Mah˩ ga˗jäh˝ Jesús ka⁻läh˝:

—Ma⁻lä⁻dsoo˝ hoh˝ jnä˝, kih˩ he⁻ ma⁻jwë̱ë̱hn˩ hne⁻ ga˗jë̱ë̱n˗ hne⁻ koo˝ chaah˩ higo. Pero cha⁻ga´miih⁻ he⁻ jʉh⁻ga̱a̱⁻ jëëh˩ na˩ ta˗ cha´në´.

51 Hi˗ ga˗jäyh˝ ka⁻läh˝:

—Ma˗ra˗ juˬdsoo˝ jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝, na˩ ta˗ cha´në´ jëëh˩ hnäh˝ gyʉʉh˩ jmɨ⁻gyʉʉ⁻ na⁻na´, jë̱ë̱h˩ hnäh˝ ángele kya̱a̱˩ Dio hɨ̱⁻ wɨɨ˜ hɨ̱⁻ jña̱a̱˗ në´ kih˩ Hɨ̱⁻ga˗lë̱ë̱˩ngo˩ la⁻ —ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗.

2

Lä˗la⁻ ga˗la˩ lä˗ ma´ ga˗je̱e̱˝ goo⁻ ja̱a̱⁻ dsa⁻ jee´ jwɨɨ⁻ Caná

1 Jee´ ga˗të˝ hnë⁻ jmɨɨ´, ga˗je̱e̱˝ goo⁻ ja̱a̱⁻ dsa⁻ jee´ jwɨɨ⁻ Caná, he⁻ na⁻he̱e̱⁻ hwa˩ Galilea. Jee´ ja̱⁻ ma´ hä̱ä̱´ choo˩ Jesús. 2 Jesús hi˗ jnäähˬ discípulo kya̱a̱y˩ ga˗tëëyh˩ jnäähˬ jee´ të⁻ jmɨɨ´ ka⁻läh˝. 3 Ma´ sa˗ ga˗lë̱ë̱˩ jmɨhˬ mɨˬjëh˩ ma⁻ä̱ä̱⁻ he⁻ ma´ hɨ̱h˜ dsa⁻, ga˗jäh˝ choo˩ Jesús sɨɨyh˗:

—Ma⁻dsa˩ go⁻te˜ jmɨhˬ mɨ ˬjëh˩ kih˩ dsa˗.

4 Mah˩ ga˗je̱e̱h⁻ Jesús juu˩ kiyh˩:

—¿He⁻la˩ jwɨɨh˝ jnä˝ lä˗na⁻? Sa˗ ga´ ma⁻të˝ hor˜ kin˗.

5 Mah˩ ga˗jäh˝ chooy˩ sɨɨyh˗ hɨ̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´ kwa˗ be˝ jee´ ja̱⁻:

—Jmee´ hnäh˝ lä˗jë˗ he⁻ sɨɨyh˗ hnäh˝.

6 Ma´ tøø˝ jee´ ja̱⁻, jñɨɨ˝ mɨˬhya⁻ kaah´ he⁻ ma´ la˩ kya̱a̱h´ ku̱u̱´ jee´ ma´ chih˜ dsa⁻ judiu jmɨɨ⁻ he⁻ ma´ jmee˗ jä̱y˗ na⁻jngëëy ˩ cha´në´ Dio. Lä˗ko̱o̱⁻ mɨˬhya⁻ ja̱⁻, ma´ hiih⁻ ko̱o̱⁻ hña⁻loo˝ hih˗ jmɨɨ⁻. 7 Mah˩ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨh˗ dsa⁻ hɨ̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´ kwa˗ be˝ jee´ ja̱⁻:

—Ka̱a̱h´ jmɨɨ⁻ neh˗ lä˗jë˗ mɨˬhya⁻ na⁻.

Mah˩ ga˗jmeey˝ na⁻ka̱hˬ na⁻dsë̱h˗ lä˗jë˗ mɨˬhya⁻ ja̱⁻. 8 Ja̱⁻ga´ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨh˗ dsa⁻ he˝:

—Na˩ na˗, kye̱⁻ miih⁻ mah˩ go⁻kwëëh` dsa⁻jʉʉ´ jmɨɨ´.

Hi˗ lä˗ja̱⁻ ga˗jmeey˝. 9 Hɨ̱h˩ dsa⁻jʉʉ´ jmɨɨ´ he˝, ga˗jëëy˩ che´ llu˩ jmɨɨ⁻ he⁻ ma⁻la˩ jmɨhˬ mɨˬjëh˩. Ni˗ sa˗ ñey⁻ ha⁻ ta˗ ja˩ he⁻ ja̱⁻, ma˗la˗ hɨ̱⁻ ma´ kwa˗ be˝ hɨ̱⁻ ga˗hwëë˩ jmɨɨ⁻ ja̱⁻ba´ ñe⁻. Mah˩ ga˗tëë˩ jʉʉ´ jmɨɨ´ kih˩ hɨ̱⁻ dsa⁻je̱e̱˝ goo⁻, 10 mah˩ ga˗sɨɨyh˗:

—Ga˗lä˗jë̱ë̱˗ dsa⁻ kwëëh˜ to⁻në´ jmɨhˬ mɨˬjëh˩ llu˩. Ma⁻la˗ ma⁻hɨ̱yh˗ cha⁻miih⁻, ja̱⁻ga´ kwëëyh˩ jmɨhˬ mɨ

ˈjëhˡ heˉ hwąąˡ ga´ miihˉ. Pero
hneˉ maˉnaˉhøøhˉ jmɨhˈ mɨ ˈjëhˡ
lluˡ mahˡ kwëëyhˈ jee´ lląą˖ ga´.
11 Jee´ jwɨɨˉ Caná heˉ naˉhęęˉ
hwaˡ Galilea ba´ ga˖jmee´ Jesús
toˉnë´ heˉ jɨɨhˉgąąˉ jąˉ. Jee´ lä˖jąˉ
ga˖mi˖jnääyˉ hñiiy´ haˉ kǫǫˉ jǫǫhˈ
ląąyˡ, hi˖ lä˖jęę˖ jnääh ˈ discípulo
kyąąyˡ, chaˉga´miihˉ ga˖lä˖dsoo´
dëˉ jnäähˈ kiyhˡ.
12 Maˉngëë´ heˉ jąˉ, ngaayhˡ ta˖
Capernaum, kyąąh´ chooyˈ kyąąh´
ǫǫyhˉ hi˖ jnääh ˈ discípulo kyąąyˡ.
Jee´ jąˉ ga˖tooh` jnäähˡ chaˉmiihˉ
jmɨɨ´.

Jesús ga˖hwęęˈ dsaˉ hɨˉ ma´ tąąh´ hnɨɨ˖ jee´ ma´ chihˈ gwah˖
(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Maˉngooˡ maˉyaˉjąh˖ jmɨɨ´
heˉ kɨhˉ dsaˉ judiu borrego mähˡ,
heˉjąˉ ngooˡ Jesús ta˖ Jerusalén.
14 Jee´ chihˈ gwah˖ jɨɨh˖, jee´ jąˉ
ga˖jęęyˡ dsaˉ hɨˉ ma´ hnëëˉ kya´, hɨˉ
ma´ hnëëˉ borrego, hɨˉ ma´ hnëëˉ
juuˉ, kyąąh´ hɨˉ ma´ tąąh´ miˉsɨɨˡ
kuu´ kihˈ dsa˖. 15 Ga˖jmeey´ kǫǫˉ
sɨ´hnɨɨ`. Kyąąh´ heˉ jąˉ, ga˖hëëyˡ kihˡ
lä˖jęę˖ hɨˉ ma´ tąąh´ jee´ chihˈ gwah˖
jąˉ, hɨˉ gaˉ borrego, hɨˉ gaˉ kya´,
hɨˉ gaˉ hɨˉ miˉsɨɨˡ kuu´. Ga˖kęyhˡ
ga˖lä˖jë˖ na´mesˉ, ga˖sąąˡ ga˖jąąyˡ
kuu´ kihˈ hɨˉ he´. 16 Hɨˉ ma´ tąąh´
hnëëˉ juuˉ he´ ga˖sɨɨyh˖:
—Hwëë` lä˖jë˖ heˉ naˉ jee´ laˉ.
Ta˖ jmeeˉ hnäh´ je´hmooh´ hneˡ kihˡ
Tää` kyąąn˖.
17 Jąˉga´ ga˖lä˖dsoohˉ dëˉ jnäähˈ
discípulo kyąąyˡ lä˖kǫǫˉ naˉsɨɨˉ juuˈ
kihˡ Dio: “Ngooˡ dsaˉlląąn˖ kihˡ heˉ
kyęn´ chaˉmiihˉ hɨɨ´dëˉ kihˡ hneˡ
kyahˡ.”
18 Dsaˉ hɨˉ tąąh´ në´ kihˈ judiu
ga˖ngɨɨ´ juuˈ kihˡ Jesús:
—¿Heeˉ kǫǫˉ liiˉ jmeehˈ, mahˡ
jëë´ jnäähˡ heˉ naˉngëh ˈ jwëˈ heˉ
jmeehˉ lä˖jë˖ heˉ naˉ? —ga˖jäyh´
sɨɨyh˖ Jesús.
19 —Hlaˡ hnäh´ gwah˖ laˉ mahˡ
kyąąh´ hnëˉ jmɨɨ´ ba´ choohn´ —
ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖.
20 Lä˖chąh´ jąˉ ga˖jäh´ dsaˉ hɨˉ
tąąh´ në´ he´ sɨɨyh˖:
—Kyąąh´ tǫˡloo ˡ jñiiˡ´ jɨˉñeˉ
ga˖jmee´ dsaˉ gwah˖ laˉ. ¿Haˉ
lä˖jąˉ jwah´ heˉ, kyąąh´ hnëˉ jmɨɨ´
ba´ choohn´?
21 Pero jąˉ kihˡ gwah˖ heˉ
ga˖hlëëyh´ lä˖jąˉ, heˉ ma´ hlëëyh˖
kihˡ jmɨˉngoˡ kiyhˡ ba´ jąˉ.
22 Heˉjąˉ maˉngëë´ maˉlä˖jɨɨh`
Jesús, ga˖lä˖dsoohˉ dëˉ jnäähˈ
discípulo kyąąyˡ heˉ ga˖hlëëyh´ jąˉ,
hi˖ chaˉga´miihˉ ga˖lä˖dsoo´ dëˉ
jnäähˈ lä˖kǫǫˉ naˉsɨɨˉ juuˈ kihˡ Dio,
hi˖ ga˖lä˖dsoo´ dëˉ jnäähˈ lä˖kǫǫˉ
ga˖hlëëh´ Jesús kaˉläh´.

Lä˖jë˖ hɨɨ´dëˉ heˉ ma´jmee˖ dsaˉ ma´ kyɨɨhˉ ba´ Jesús

23 Ta´kǫˉjɨɨhˈ ma´ tëˉ jmɨɨ´ heˉ
kɨhˉ dsaˉ borrego mähˡ jee´ jwɨɨˉ
Jerusalén, jwęęˉ´ dsaˉ ga˖hęęhˉ juuˈ
kihˡ Jesús ma´ ga˖jëëyˡ lä˖jë˖ heˉ
jɨɨhˉgąąˉ heˉ ma´ jmeey˖. 24 Pero
hñiiˡ´ Jesús, sa˖ ga˖lä˖cha˖ oˉjøh˖
dëˉ kiyhˡ kyąąh´ dsaˉ heˉ´, jëëh´
ma´ kyɨɨˉ˖ bihˡ ga˖lä˖jęę˖ dsaˉ.
25 Sa˖ ma´ jmee˖ biiˡ kiyhˡ, heˉ ma´
jmeehˈ dsaˉ juuˈ haˉ lä˖ laˡ kihˡ
dsaˉkyąąyh´, jëëh´ ñeyˉ ba´ haˉ lä˖
laˡ tuhˉdëˡ lä˖jąąˉ lä˖jąąˉ dsaˉ.

3

Ta˖la˖ hwëˈ ba´ ñee´ Nicodemo na´jęęyˉ Jesús

1 Ma´ chąąˉ jąąˉ dsaˉñɨɨhˉ
jee´ kihˈ fariseo hɨˉ ma´ chęęˉ
Nicodemo, ma´ ląą ˈ jąąˉ dsaˉ
hɨˉ kyęˉ ë´ kihˈ dsaˉ judiu.
2 Ta˖la˖ hwëˈ ba´ ñee´ dsaˉñɨɨhˉ he´
na´jęęyˉ Jesús mahˡ ga˖sɨɨyh˖:
—Taˉjwohˡ, ñe´ jnäähˡ, ga˖chęęˡ
Dio hneˉ, ląąhˡ jąąˉ taˉjwohˡ. Jëëh´
ni˖ jąąˉ sa˖ lih˖ jmeeˡ lä˖jë˖ heˉ
jɨɨhˉgąąˉ heˉ jmeehˉ hneˉ waˉra˖
jäh´ kihˡ sa˖ kyąąh´ Dio hneˉ —
ga˖jäh´ Nicodemo sɨɨyh˖.

3 —Ma˭ra˭ ju'dsooˊ jwëëhn˜ hne˯, hi˯ sa˭ lä˭chaa˯ ka˯läh˝ lä˭hmëë˝, sa˭ tëëy˩ jëëy˩ jee˝ jmee˭ Dio hih˭ —ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭.

4 —¿Ha˯ lä˭ja˯ lä˭chaa˯ ka˯läh˝ jaa˯ dsa˯ ga˝ ma˯gyuh˯? ¿Che˝ le˝ dsa˯heey˩ jee˝ ma˝ hääy˝ mah˩ lä˭chaay˯ lä˯hmëë˝? —ga˭jäh˝ Nicodemo siiyh˭.

5 Koo˯ ka˯läh˝ ga˭jäh˝ Jesús:

—Ma˭ra˭ ju'dsooˊ jwëëhn˜ hne˯, hi˯ sa˭ lä˭chaa˯ kyaah˝ jmii˯ hi˭ kyaah˝ jmi˯lle˝, sa˭ tëëy˩ dsa˯hey˝ jee˝ jmee˭ Dio hih˭. 6 Hih˩ dsa˯lä˯chaa˯ kih˩ ngo˩, ngo˩ ba˝ laay˩. Hi˭ hih˩ dsa˯lä˯chaa˯ kyaah˝ jmi˯lle˝, laay˩ jmi˯lle˝ ba˝. 7 Ta˭ jmee˯ dsaa˜ hoh˝ he˯ ma˯jwëëhn˩ hne˯, jmee˭ bii˩ lä˭chaah˯ hnäh˝ ka˯läh˝ lä˯hmëë˝. 8 Lle˝ gwa˝ hi˭ dsoo˜ ha˯ jee˝ hnøø˩. Ma˭ke˭ nuuh˯ hii˝ lle˝, sa˭ ñeh˝ ha˯ ta˭ gwa˝ ni˭ ha˯ ta˭ dsoo˜. Lä˭ja˯ la˩ kih˩ lä˭jëë˭ hi˯ dsa˯lä˯chaa˯ kyaah˝ Jmi˯lle˝ kih˩ Dio —ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭.

9 —¿Ha˯ lä˭ la˩ juu˩ na˯? —ga˭jäh˝ Nicodemo siiyh˭.

10 Mah˩ ga˭jeeh˯ Jesús juu˩ kiyh˩, ga˭siiyh˭:

—¿Ja˩ ta˯jwoh˩ kyaa˩ dsa˯ Israel laah˩ mah˩ sa˭ kyuuh˜ he˯ la˯? 11 Ma˭ra˭ ju'dsooˊ jwëëhn˜ hne˯, he˯ ma˯kyuuh˜ jnääh˩, he˯ ja˯ ba˝ hlëëh˝ jnääh˩. Hi˭ he˯ ma˯jëë˝ jnääh˩, he˯ ja˯ ba˝ jmee˯ jnääh˩ dsooˊ. Pero hnäh˝ sa˭ heeh˝ hnäh˝ he˯ hlëëh˝ jnääh˩. 12 Wa˝ra˯ ga˭hlëëhn` hnäh˝ lä˭koo˯ la˩ he˯ cha˯ hwa˩ la˯, sa˭ jmeeh˯ hnäh˝ dsooˊ. Ha˯ ba˝ lä˭ jmeeh˩ hnäh˝ dsooˊ cher˝mah˩ ga˭hlëëhn` hnäh˝ lä˭koo˯ la˩ he˯ cha˯ gyuuh˩ jmi˯gyuu˭.

13 'Sa˭ chaa˯ ga˝ jñah˝ hi˯ ga˭wii˩ gyuuh˩ jmi˯gyuu˭, ma˭la˭ hi˯ ga˭jñaa˩ gyuuh˩ ba˝. Hi˯ he˝ he˝ Hi˯ga˭lëë˩ngo˩ la˯ hi˯ gya˩ gyuuh˩ jmi˯gyuu˭. 14 Ja˯ba˝ lä˭koo˯ ga˭chaa˩ Moisé miih˯ ta˭ gyuuh˩ jee˝ ma˝ la˩ hwa˩ kii˭ ja˯, ja˯ba˝ lä˭ja˯ jmee˭ bii˩ chaa˩ dsa˯ gyuuh˩ Hi˯ga˭lëë˩ngo˩ la˯. 15 Mah˩ lä˭ja˯ lä˭jëë˭ hi˯ jmee˩ dsooˊ dsë˩ kiyh˩ sa˭ heey˝, lä˭chaay˯ taa˝ ga˭lä˭jë˭ johˊ jmii˝ cha˯ ba˝.

Cha˯miih˯ hnää˩ Dio lä˭jëë˭ dsa˯ jmi˯gyuu˭

16 'Jëëh˝ cha˯miih˯ hnää˩ Dio lä˭jëë˭ dsa˯ jmi˯gyuu˭, he˯ja˯ ga˭kwaay˩ gyuu˯ koo˯ mëë˩ kyaay˩, mah˩ lä˭ja˯ lä˭jëë˭ hi˯ jmee˩ dsooˊ dsë˩ kiyh˩ sa˭ heey˝, lä˭chaay˯ ga˭lä˭jë˭ johˊ jmii˝ cha˯ ba˝. 17 Jëëh˝ sa˭ ga˭cheee˩ Dio jooˊ jmi˯gyuu˭ la˯ mah˩ taayh˭ dsa˯ dso˝jwii˝. Ga˭cheey˩ mah˩ ta˭la˭ kiyh˩ läay˩ dsa˯ jmi˯gyuu˭ ba˝.

18 'Hi˯ jmee˭ dsooˊ dsë˩ kiyh˩ sa˭ cha˯ ni˭ miih˯ dso˝jwii˝ nëˊ kiyh˩. Pero hi˯ sa˭ jmee˭ dsooˊ dsë˩ kiyh˩ ma˯cha˯ dso˝jwii˝ nëˊ kiyh˩, jëëh˝ sa˭ dsooˊ dsëy˩ kih˩ gyuu˯ koo˯ mëë˩ kyaa˩ Dio. 19 Lä˭la˯ ba˝ la˩ he˯ ja˩ dso˝jwii˝ nëˊ kih˩ dsa˯. Ja˩ ba˝ wa˝je˯ hwa˩ la˯ pero ga˭lä˭hnøø˩ gyih˩ jee˝ na˯hoo˯ lä˭koh˝ ga˝ wa˝je˯, jëëh˝ lä˭jë˭ he˯ jmeey˭, he˯ hliih˩ jmah˩ ba˝. 20 Jëëh˝ lä˭jëë˭ hi˯ jmee˭ he˯ hliih˩ na˯høøyh˝ kih˩ wa˝je˯, sa˭ hnøøy˩ ya˯näay˝ jee˝ jnä˝ wa˝je˯ mah˩ sa˭ lä˭jnä˝ he˯ jmeey˭. 21 Pero hi˯ taah˝ jmee˭ lä˭ hnøø˩ ju'dsooˊ, hi˯ he˝ ba˝ go˯nää˝ jee˝ jnä˝ wa˝je˯ mah˩ lä˭ja˯ lä˭jnä˝ la˩ kyaah˝ be˝ kih˩ Dio lä˭jë˭ he˯ jmeey˭ —ga˭jäh˝ Jesús siiyh˭ Nicodemo.

Koo˯ ka˯läh˝ ga˭løø˩ Jwaa˯ hi˯ ma˝choo˜ jmii˯ hlëëh˭ kih˩ Jesús

22 Ma˯ngëë˝ he˯ ja˯, ngoo˩ Jesús ta˭ hwa˩ Judea, hi˭ jnääh˩ discípulo ga˭nøø˩ jnääh˩ kyaayh˝. Jee˝ ja˯ ga˭ja˝ jnääh˩ kyaayh˝ miih˯ jmii˯ hi˭ ma˝ chaay˜ dsa˯ jmii˯. 23 Jwaa˯ ka˯läh˝ ma˝ chaa˜ dsa˯ jmii˯ jee˝ jwii˯ Enón, kooˊ Salim, jëëh˝ jee˝ ja˯ cha˯ cha˯miih˯ jmii˯. Jee˝ ja˯ ma˝ dsa˯nää˩ dsa˯ mah˩ ma˝ saay˯ jmii˯.

24 Jmɨɨ´ ja̱¯, sa̱ ga´ ma¯ta̱a̱h¯ dsa¯
Jwa̱a̱¯ neh¯ñe¹.
25 He¯ja̱¯ ko̱¯lla̱a̱´ discípulo kya̱a̱¹
Jwa̱a̱¯ ga¯ta̱a̱yh` ti¯chooy¯ juu¹
kya̱a̱h´ dsa¯ judiu ha¯ lä¯jmee¹ dsa¯
mah¹ jäy¹ na¯jngëëy ¹ cha´në´ Dio.
26 Mah¹ na´nääy ¹ jee´ cheh¹ Jwa̱a̱¯
na´chiiyh´:
—Ta¯jwoh¹, hi̱¯ ma´ gya¹ kya̱a̱h´
hne¯ ta¯ hngaah` ko̱¯ta̱a̱¯ kih¹
jmɨɨ¯ Jordán, hi̱¯ ga¯kwah´ ju¹dsoo´
kih¹ he´, na¹ cha̱a̱y˜ dsa¯ jmɨɨ¯.
Ga¯lä¯jëë¯ ba´ dsa¯ dsa¯nää¹
kya̱a̱yh´.
27 Mah¹ ga¯jäh´ Jwa̱a̱¯ sɨɨyh¯:
—Sa¯ le´ hyoh¯ dsa¯ ni¯ miih¯,
wa´ra¯ jäh´ kih¹ sa¯ ga¯hyoyh¹ kih¹
Dio. 28 ¿Ja̱¹ he´ ba´ hnäh´ ga¯nɨɨh¯
hnäh´ kin¯ he¯ ga¯jwahn¹?: “Ja̱¯
he´ jnä´ la̱a̱n¹ Cristo. La̱a̱n¹ ja̱a̱¯
hi̱¯ ga¯che̱e̱¹ Dio jä̱ä̱¹ mah¹ hlëëhn´
kiyh¹.” 29 Dsa¯më´ hi̱¯ dsa¯je̱e̱´
goo¯ la̱a̱y¹ kya̱a̱¹ dsa¯ñɨɨh¯ hi̱¯
je̱e̱´ goo¯ kya̱a̱yh´. Pero ome¯
kya̱a̱¹ dsa¯ñɨɨh¯ he´ hi̱¯ cheh¹ koo´
kiyh¹ cha̱a̱y¯ llu¹ kya̱a̱h´ ko̱o̱¯ nuuy¹
hlëëh¹ dsa¯ñɨɨh¯ he´. Lä¯ja̱¯ la¹ ki¯
jnä´ ka¯läh´, ma¯jë̱ë̱´ dsën¯ go¯te˜
na¹ he¯ ma¯ja˜ Cristo. 30 Jmee¯ bii¹
jɨɨh¹ ta´ kiyh¹ mah¹ lä¯ja̱¯ lä¯hwa̱a̱¹
ta´ kin¯.

Hi̱¯ ja¹ gyɨɨh¹ jmɨ¯gyɨɨ¯ kye̱¯ në´ kih¹ jee´ lä¯jë̱ë̱¯

31 Hi̱¯ ja¹ gyɨɨh¹ kye̱¯ në´ kih¹ jee´
lä¯jë̱ë̱¯. Pero hi̱¯ cha̱a̱¯ hwa¹ la¯,
hwa¹ la¯ ba´ na´jnääy´, hi¯ hlëëyh¯
kih¹ he¯ cha¯ hwa¹ la¯ ba´. Hi̱¯
ja¹ gyɨɨh¹ jmɨ¯gyɨɨ¯ kye̱¯ në´ kih¹
jee´ lä¯jë̱ë̱¯. 32 He¯ ma¯jëëy¯ he¯
ma¯nuuy´, he¯ ja̱¯ ba´ hlëëyh¯, pero
ni¯ ja̱a̱¯ sa¯ he̱e̱h¯ juu¹ he¯ kway¯.
33 Hi̱¯ he̱e̱h¯ juu¹ he¯ kway¯, hi̱¯
he´ jmee¯ bih¹ dsoo´ juu¹ kih¹ Dio.
34 Jëëh´ hi̱¯ ga¯che̱e̱¹ Dio, hlëëyh¯
juu¹ kih¹ Dio ba´. Hi¯ ja̱¯ kya̱a̱h´
hih¯ kwa¯ Dio jmɨ¯lle´ kih¹. 35 Jëëh´,
Tää` hnääy¹ ba´ Jo̱o̱y´. Hi¯ ga¯tooyh¯
goo¯ Jo̱o̱y´ lä¯jë¯ he¯ ga´ cha¯. 36 Hi̱¯
jmee¯ dsoo´ dsë¹ kih¹ Jo̱o̱´ Dio lä¯
ma¯cha̱a̱y¯ ja̱¯ba´. Pero hi̱¯ sa¯
jmee¯ dsoo´ dsë¹ kih¹ Jo̱o̱´ Dio sa¯
jëëy¹ jee´ jmee¯ Dio hih¯. He¯ wɨɨ´
he¯ na¹ ga´ che̱e̱¹ Dio, he¯ ja̱¯ ba´ jä¯
në´ kiyh¹.

4

Ja̱a̱¯ dsa¯më´ hi̱¯ cha̱a̱¯ hwa¹ Samária ga¯hlëëh´ kya̱a̱h´ Jesús

1 Ga¯nuu´ dsa¯ fariseo hlëëh¯
dsa¯ kih¹ Jesús, ma´ jäyh´ jwë̱ë̱´
ga´ dsa¯ jä̱ä̱¯ Jesús hi¯ jwë̱ë̱´ ga´
dsa¯ cha̱a̱y˜ jmɨɨ¯ lä¯ko̱h´ ga´ Jwa̱a̱¯.
Hi¯ ga¯lä¯ñe¯ Dsa¯jøøh¹ jnän` he¯
ga¯nuu´ dsa¯ fariseo juu¹ ja̱¯.
2 (Ma¯ke¯ ja̱¯ he´ hñii´ Jesús hi̱¯ ma´
choo˜ jmɨɨ¯. Jnääh¹ discípulo ba´ hi̱¯
ma´ choo˜ jmɨɨ¯.) 3 He¯ja̱¯ ya¯hë̱ë̱¹
Jesús hwa¹ Judea ja̱¯ mah¹ ngaayh¹
ta¯ Galilea ka¯läh´.
4 Ga¯jmee´ bii¹ kiyh¹ ngooy¹ ta¯
hwa¹ kih¹ Samária. 5 Ga¯të̱ë̱y´ ko̱o̱¯
jee´ jwɨɨ¯ kih¹ Samária he¯ ma´ che̱e̱¯
Sicar, jä̱h¯ kih¹ hwa¹ he¯ ga¯kwëëh¹
Jacob jo̱o̱y´ José. 6 Jee´ ja̱¯ ma´
chih¹ ko̱o̱¯ jmɨ¯too¯ he¯ ga¯jmee´ Ja-
cob. Ga¯hwa̱a̱´ Jesús jee´ hä̱ä̱y´ jwë¹
mah¹ ga¯gyay¯ ga¯te̱eyh¯ dsëy¹ koo´
jmɨ¯too¯ ja̱¯. Hor˜ ja̱¯ ma¯ngoo¹
ga¯të´ lla̱¹hyoo¯. 7 Ja¹ ja̱a̱¯ dsa¯më´
hi̱¯ cha̱a̱¯ Samária, ya¯kye̱´ jmɨɨ¯.
Mah¹ ga¯jäh´ Jesús sɨɨyh¯:
—Kwëëh` jnä´ miih¯ jmɨɨ¯ kyah¹
huhn`.
8 (Jnääh¹ discípulo kya̱a̱y¹ na´nøø¹
jnääh¹ ta¯ jee´ jwɨɨ¯ na´lä´ jnääh¹ he¯
ga¯kih´ jnääh¹.)
9 Hi¯ dsa¯më´ hi̱¯ ma´ cha̱a̱¯
Samária he´ ga¯sɨɨyh¯ Jesús:
—¿Ha¯ lä¯ja̱¯ hne¯ hi̱¯ la̱a̱¹ dsa¯
judiu ngɨɨh´ jmɨɨ¯ kin¯ mah¹ huh¹,
jnä´ hi̱¯ la̱a̱¹ dsa¯ cha̱a̱¯ Samária?
(Jëëh´, dsa¯ judiu sa¯ jwa̱yh´
kya̱a̱h´ dsa¯ samaritano.)
10 Mah¹ ga¯jäh´ Jesús sɨɨyh¯:
—Wa´ra¯ jäh´ kih¹ ñeh´ hee¯ na¯
he¯ la´ kwa¯ Dio, hi¯ hɨɨ̱¯ na¯ hi̱¯
ngɨɨ¯ jmɨɨ¯ kyah¹ mah¹ hɨyh¹, hne¯

ba´ ngɨɨh´ kiyh' jmɨɨ¯ he¯ huh' hi˗ hñiiy´ kwëëyh' hne¯ jmɨɨ¯ jiih˗.

11 Mah' ga˗jäh´ dsa¯më´ he´ ka¯läh´:

—¿Ha¯ lä˗ jmeeh' Dsa¯jøøh' kyaan˗? Sa˗ cha¯ ni˗ miih¯ he¯ kyeh´ he¯ kyaah´ chooh´ jmɨɨ¯, hi˗ juuh¯ jwërte jmɨ¯too¯ la¯. ¿Ha¯ ba´ ta˗ haa´ jmɨɨ¯ jiih˗ ja¯ he¯ kwah'? 12 ¿Che´ jøøh' ga´ hne¯ läkoh´ ga´ Jacob dsa¯ ma¯gyuh¯ kyaa' jnääh', hi¯ ga˗kwëëh' jnääh' jmɨ¯too¯ la¯? Jee´ la¯ ga¯hiyh' kyaah´ jooy´ hi˗ kyaah´ läjëë˗ jah´ kyaay' ka¯läh´.

13 Mah' ga˗jeeh¯ Jesús juu' kih' dsa¯më´ he´:

—Wa´ hi¯ cha¯ hi¯, hi¯ hih' jmɨɨ¯ he¯ haa´ la¯, koo¯ ka¯läh´ jä˗ läkii¯ dsëy'. 14 Pero hi¯ hih' jmɨɨ¯ he¯ kwa` jnä´, jih´koh´ jih´lih´ sa˗ jä˗ läkii¯ dsëy'. Jmɨɨ¯ he¯ kwa` jnä´, he¯ ja¯ hya˗ lä˗ ma¯hya¯ ja¯ba´ neh˗ tuh¯dsëy' he¯ jmee˗ chaay¯ täa´.

15 Mah' ga˗jäh´ dsa¯më´ he´ sɨɨyh˗:

—Kwëëh`jnä´ jmɨɨ¯ ja¯, Dsa¯jøøh' kyaan˗, mah' sa˗ jä˗ läkii¯ dsën˗. Lä˗ja¯ mo˗so˗ jän¯ jee´ la¯ ya´kyen' jmɨɨ¯ —ga˗jäh´ dsa¯më´ he´.

16 Mah' ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Gwaah¯ mah' go¯kyaa˗ dsa¯ñuuh¯ kyaah' ta˗ la˗.

17 —Sa˗ chaa¯ dsa¯ñuuh¯ kyaan˗ —ga˗jäh´ dsa¯më´ he´ sɨɨyh˗.

—Ja¯ba´ dsoo´ he¯ ma¯jäh´, sa˗ chaa¯ dsa¯ñuuh¯ kyaah'. 18 Jëëh´ hñaa´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma¯läkyaah`, hih' hi¯ kyaah´ na', ja˗ he´ dsa¯ñuuh¯ kyaah' he´. He¯ dsoo´ na¯ ma¯jäh´ —ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗.

19 —Dsa¯jøøh' kyaan˗, go¯ hi¯ ngëë˜ juu' kih' Dio ba´ hne¯ laan˗. 20 Läjëë˗ dsa¯ ma¯gyuh¯ kyaa' jnääh ' dsa¯ samaritano ga˗hnaayh¯ Dio jee´ chih' moh´ la¯, mah' hnäh´ dsa¯ judiu jwah´ hnäh´, jwɨɨ¯ Jerusalén ba´ jee´ hnäähn´ Dio —ga˗jäh´ dsa¯më´ he´ sɨɨyh˗.

21 —Dsa¯më´, jmee´ dsoo´ he¯ jwahn˗ la¯. Lloo˜ koo¯ jmɨɨ´, ni˗ moh´ la¯ ni˗ jwɨɨ¯ Jerusalén sa˗ hnaah' hnäh´ Tää`. 22 Sa˗ kyuuh˗ hnäh´ hii¯ na¯ hnaah˗ hnäh´. Pero jnääh' dsa¯ judiu, kyuu˗ ba´ jnääh', hii¯ na¯ hi¯ hnääh˗ jnääh ', jëëh´ ta˗la˗ kih' dsa¯ judiu ba´ ja' he¯ dsa¯lää´ dsa¯. 23 Jä˗ koo¯ hor˜, hi˗ hor˜ ja¯ la' na' ga¯juh¯. Hi¯ dsoo´ hnaah˗ Tää`, hnaayh¯ lä˗ hnøø' Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ' hi˗ kyaah´ ju'dsoo´ ka¯läh´. Jëëh´ Tää` hnääy' dsa¯ hi¯ hnaayh¯ läja¯. 24 Jmɨ¯lle´ ba´ laa ' Dio. Läjëë˗ hi¯ hnaayh¯, jmee˗ bii' kiyh' hnaayh¯ kyaah´ jmɨ¯lle´ hi˗ kyaah´ ju'dsoo´ —ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗.

25 —Jnä´ man˗ he¯ jä˗ hi¯ jäyh´ Mesía kih', hi¯ jäh´ dsa¯ chee¯ Cristo. Wa´ra¯ jay', hi¯ he´ mi¯jnää˗ ha¯ lä˗ la' läjë˗ juu' la¯ —ga˗jäh´ dsa¯më´ he´ sɨɨyh˗.

26 Mah' ga˗jäh´ Jesús:

—Hi¯ he´ he´ jnä´ hi¯ hlëëh˗ kyaah´ hne¯.

27 Hor˜ ja¯ ya¯nøø` jnääh' discípulo kyaay'. Peer˗ ga˗lädsaa˜ dsë¯ jnääh ' ma´ ga˗jëë´ jnääh' lla˗ Jesús juu' kyaah´ jaa¯ dsa¯më´. Pero ni˗ jaa¯ sa˗ ga˗tuu¯ dsë' ma´ ngɨɨ' juu' hee¯ juu' ja¯ ma´ llay˗, hi˗ he¯la' ma´ hlëëyh˗ kyaah´ dsa¯më´ he´. 28 Jee´ ja¯ ga˗chih´ dsa¯më´ mɨ 'dsuu´ kiyh' mah' ngaayh' ta˗ jee´ jwɨɨ¯, na´chiiyh´ läjëë˗ dsa¯:

29 —Ma˗nøøn ' ma˗jëën´ jaa¯ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma¯sɨɨh˗ jnä´ läjë˗ go¯te' he¯ ma¯jmeen'. ¿Che´ ja˗ hi¯ he´ oo˗ Cristo hi¯ hii´ juu' kih'? 30 Lächah´ ja¯ ga˗hwëë¯ dsa¯ hi¯ ma´ chaa¯ jee´ jwɨɨ¯ ja¯, na´nääy ' na´jëëy¯. 31 Ta´ko¯jiih' ja¯ ma´ chuu´ jnääh' kyaayh´:

—Ta¯jwoh', kuh¯hih´.

32 Mah' ga˗sɨɨyh˗ jnääh':

—Cha¯ ba´ he¯ kuhn` he¯ sa˗ kyuuh˜ hnäh´.

33 He˜ja̱˜ ga˖ngɨɨ´ jnääh˩ juu˩ kih˩
dsa˜kya̱a̱h´ jnääh˩:

—¿Che´ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ ma˜ja˜ hi̱˜
ma˜ya˜ka̱˖ he˜ kuyh˖?

34 Mah˩ ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖
ka˜läh´:

—He˜ jmeen` lä˖ hnøø˩ hi̱˜
ga˖che̱e̱˩ jnä´ mah˩ mi´hñaan˩ ta´
kiyh˩, he˜ ja̱˜ ba´ ma˩ he˜ jmee˖
dsa˜kë̱ë̱n˩. 35 ¿Ja̱ ˩ jwah´ hnäh´,
hnøø˩ ga´ kye̱´ sɨh˜ mah˩ chooh˩
dsa˜ ta´ kih˩? Pero jnä´ jwahn˖,
chooh´ hnäh´ nëh´ mah˩ jëë` da´
hnäh´ lä˖ka̱a̱˜ jee´ tä̱ä̱h´ dsa˜ hi̱˜
la̱a̱˩ lä˖ko̱o̱˜ mɨ˩ju̱˜ he˜ ma˜ä̱ä̱˜ he˜
ma˜le´ chooh˩ dsa˜. 36 Hi̱˜ cha̱a̱h˜
dsa˜ liyh˖ ba´ jñeey˩. He˜ cha̱a̱yh˜
dsa˜ mah˩ cha̱a̱˜ tä̱ä̱´, la˩ lä˖ko̱o̱˜
he˜ chooyh˜ mɨ˩ju̱˜ mah˩ sa˖ he̱e̱´
ji̱h´ko̱h´. Kya̱a̱h´ lä˖ja̱˜, ko̱˜jøh´ ba´
lä˖cha̱a̱˜ llu˩ hi̱˜ ga˖jngëë´ kya̱a̱h´
hi̱˜ ga˖chooh˩ ta´. 37 Heh˩ lä˖ jäh´
juu˩ la˜, la˩ ju˩dsoo´: “Jñah´ ba´ hi̱˜
jngëë˜, hi˖ jñah´ ba´ hi̱˜ chooh˜ ta´.”
38 Jnä´ ga˖che̱e̱n˖ hnäh´ mah˩ chooh´
hnäh´ ta´ he˜ sa˖ ga˖jñeeh´ hnäh´.
Jñah´ ba´ ga˖kë̱ë̱´ ta´ kih˩, mah˩ hnäh´
ga˖ta̱a̱h` hnäh´ jee´ la˩ ta´ kiyh˩ mah˩
ko̱o̱˜ chooh´ ba´ hnäh´ ta´ ja̱˜ —
ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖.

39 He˜ja̱˜ jwë̱ë̱´ samaritano, hi̱˜
cha̱a̱˜ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜ ga˖lä˖dsoo´
dsë˩ kih˩ Jesús, lä˖ko̱o̱˜ ma´
ga˖nuuy´ juu˩ kih˩ dsa˜më´ hi̱˜
ga˖jäh´: “Lä˖jë˖ ba´ he˜ ma˜jmeen˩
ma˜sɨɨyh˖ jnä´.” 40 He˜ja̱˜ ya˖nää˩
samaritano he´ ya˖jë̱ë̱y˖ Jesús mah˩
ga˖chu̱u̱y´ kya̱a̱yh´, ga˖sɨɨyh˖:

—Jä̱´ kya̱a̱h´ jnääh˩ jee´ la˜.

He˜ja̱˜ ga˖jä̱y´ to̱˩ jmɨɨ` jee´ ja̱˜.
41 Jwë̱ë̱´ ga´ dsa˜ ga˖lä˖dsoo´ dsë˩
ma´ ga˖nuuy´ he˜ ma´ hlëëyh˖ ja̱˜.
42 Lä˖jë̱ë̱˖ hi̱˜ he´ ma´ sɨɨh˖ dsa˜më´
he´:

—Ja̱˖ ma˖la˖ juu˩ kyah˩ hne˜
jmee˜ jnääh ˩ dsoo´, hñaa˩ jnääh
˩ ma˜nɯɯ´ jnääh˩ juu˩ kiyh˩. Na˩
ba´ ra´ si˜ ma˜ñe´ jnääh˩ ma˖ra˖
ju˩dsoo´, hi̱˜ he´ he´ Cristo, hi̱˜ lä̱ä̱˜
dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˖.

*Ga˖mi˖hlä̱ä̱´ Jesús chih˜ kya̱a̱˩
ja̱a̱˜ dsa˜jøø̱h˩ kya̱a̱˩ rey*

43 Ma˜ngëë´ to̱˩ jmɨɨ` ja̱˜, ya˖hë̱ë̱˩
Jesús jee´ ja̱˜, ngaayh˩ ta˖ Galilea.
44 (Hñii´ Jesús ga˖jäh´, ja̱a̱˜ hi̱˜ ngëë˜
juu˩ kih˩ Dio jee´ jwɨɨ˜ gooy˩ sa˖
hnää˩ dsih´.) 45 Ma´ ga˖lla̱a̱yh˩ hwa˩
Galilea, dsa˜ hi̱˜ ma´ cha̱a̱˜ jee´ ja̱˜
ga˖he̱e̱yh˜ bih˩ llu˩, kih˩ he˜ ga˖jëëy˩
he˜ jɯh˜ga̱a̱˜ he˜ ga˖jmee´ Jesús
ma´ ga˖të´ jmɨɨ´ ku̱yh˜ borrego mäh˩
jwɨɨ˜ Jerusalén. Jëëh´ na´nää˩ dsa˜
he´ ka˜läh´ ma´ ga˖të´ jmɨɨ´ ja̱˜.

46 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˖llooy˩ jwɨɨ˜
Caná he˜ na˜he̱e̱˜ hwa˩ Galilea,
jee´ ga˖jmeey´ jmɨ˜dsë˜ ba´ ga˖lɨɨ˩
jmɨh˩ mɨ˩jëh˩. Jee´ jwɨɨ˜ Capernaum
ja̱˜, ma´ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ dsa˜jøø̱h˩
kya̱a̱˩ rey hi̱˜ ma˜dsaah´ ja̱a̱˜
chih˜ kya̱a̱˩. 47 Lä˖ ma´ ga˖nuu´
dsa˜jøø̱h˩ he´ ya˖hë̱ë̱˩ Jesús hwa˩
Judea ja̱yh˩ ta˖ hwa˩ Galilea, he˜ja̱˜
ñeey´ ga˖mi˖je̱e̱y˜ mah˩ ga˖chu̱u̱y´
kya̱a̱h´, ga˖sɨɨyh˖:

—Man` mah˩ mi´hlä̱ä̱h˩ chih˜
kya̱a̱n˖ hi̱˜ ma˜kya̱a̱˩ dsa˜ju̱u̱´.

48 He˜ja̱˜ ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖:

—Sa˖ he̱e̱h´ hnäh´ wa´ra˜ jäh´ kih˩
sa˖ jmeen` he˜ jɯh˜ga̱a̱˜ he˜ jëëh˩
hnäh´.

49 —Dsa˜jøø̱h˩ kya̱a̱n˖, ma˖nøøn˩
ga˜jɯh˜, jä̱ä̱˩ sa˖ ga´ ma˜ju̱u̱˖ chih˜
kya̱a̱n˖ —ga˖jäh´ dsa˜jøø̱h˩ he´
sɨɨyh˖.

50 Mah˩ ga˖jäh´ Jesús sɨɨyh˖:

—Gwa̱a̱h˜ ba´ hne˜ kyah˩, cha̱a̱˜
ba´ chih˜ kya̱a̱h˩.

Dsa˜jøø̱h˩ he´ ga˖jmeey´ ba´
dsoo´ dsëy˩ ma´ ga˖jäh´ Jesús
lä˖ja̱˜, mah˩ ngaayh˩. 51 Ni˖ sa˖
ga´ ma˜lla̱a̱yh˩ kiyh˩, ya˖nää˩
dsa˜ kya̱a̱y˩ ga˖mi˖je̱e̱y˜, mah˩
ga˖jmeeyh˩ juu˩, ga˖jäyh´:

—Ma˜jä̱˩ ba´ kih˩ chih˜ kya̱a̱h˩.

52 Mah˩ ga˖ngɨɨ´ dsa˜jøø̱h˩ he´ juu˩
kih˩ dsa˜ kya̱a̱y˩:

—¿Hee⁻ hor˜ ga˖løø˩ chąąy⁻ llu˩?
Mah˩ ga˖jäh˴ dsa⁻ kyąąy˩:
—Lloo˴, ko̱⁻hi̱˴ gyii˩, ya˖hii˩ llii˴ kiyh˩.
53 Mah˩ ga˖lä˖dsooh˜ dsë˩ jmii⁻ chih⁻ he˴, ja̱⁻ba˴ hor˜ ja̱⁻ ga˖jäh˴ Jesús: “Chąą̱⁻ ba˴ chih⁻ kyąąh˩.” He⁻ja̱⁻ cha⁻ga˴miih⁻ ga˖lä˖dsoo˴ dsëy˩ lä˖kye̱⁻ hi̱⁻ chąą̱⁻ cha˴neh˖ kiyh˩.
54 Jee˴ la⁻ ga˖të˴ to̱˩ he⁻ juh⁻gąą̱⁻ he⁻ ga˖jmee˴ Jesús, ma˴ ya˖hëë̱y˩ hwa˩ Judea ngaayh˩ ta˖ hwa˩ Galilea.

5

Ga˖mi˖hlą̈ą̈˴ Jesús jąą̱⁻ hi̱⁻ sa˖ liih⁻ goo⁻ tii˴

1 Ma⁻ngëë˴ he⁻ ja̱⁻, ngoo˩ Jesús ta˖ Jerusalén. Ma˴ja̱⁻ ma˴ tą̈ą̈h˴ dsa⁻ judiu jmii˴. 2 Jee˴ jwii⁻ Jerusalén chih˩ ko̱o̱⁻ na˴hyah⁻ jee˴ dsa⁻ha` jmii⁻, jąh˖ Ho˴haah˴ kih˩ Oveja. Jee˴ ja̱⁻ che̱e̱⁻ Betesda kyąąh˴ juu˩ hebreo. Ma˴ cha⁻ lä˖ku˴ lä˖jii˩ kih˩ jmi⁻too⁻ ja̱⁻ hña˴ jee˴ kih˩ hoo˴ na˴hii`. 3 Jee˴ ja̱⁻ ma˴ sąą̱˩ jwë̱ë̱˴ hi̱⁻ dsaah˴, hi̱⁻ tuu˴, hi̱⁻ jluuh˴, kyąąh˴ hi̱⁻ sa˖ le˴ ngë˖, ma˴ jøøy˜ he⁻ hor˜ jeh˩ jmii⁻. 4 Jëëh˴ ma˴ lih˴ ko̱h˴ ba˴ ma˴ jñąą̱˖ jąą̱⁻ ángel jee˴ haa˴ jmii⁻ ja̱⁻, mah˩ ma˴ kąh⁻ ma˴ gwë̱yh˜. Ma⁻la˖ ma⁻kąh˩ ma⁻gwë̱h˩ jmii⁻ ja̱⁻, hi̱⁻ ga˖të̱ë̱˴ to⁻në˴ dsa⁻he˴ neh˖ jmii⁻ ja̱⁻, dsa⁻jä̱˩ go⁻te˜ kiyh˩ wa˴ he⁻ cha⁻ he⁻ dsoo˴ he⁻ lą̈ąy˩. 5 Jee˴ ja̱⁻ ma˴ hą̈ą̈˴ jąą̱⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hi̱⁻ ma⁻hya⁻ gyii˴gya˴ jña˩ ji̱⁻ñe⁻ dsaah˴. 6 Ma˴ ga˖jë̱ë̱˩ Jesús dsa⁻he˴ na⁻kyąąy˩ jee˴ ja̱⁻, ñe⁻ bih˩ he⁻ ma⁻lä⁻hii` dsaah˴ dsa⁻ he˴, mah˩ ga˖siiyh˖:
—¿Che˴ hnooh⁻ jä̱˩ kyah˩? —ga˖jäh˴ Jesús siiyh˖.
7 —Sa˖ chąą̱⁻ ni˖ jąą̱⁻ hi̱⁻ tąąh˖ jnä˴ cha˴jmii⁻ na⁻ wa˴ra⁻ ga˖kąh˩ ga˖gwë̱h˩. Jąą̱˩ ga˴ jñah˴ tąąh⁻ hñii˴, ja̱⁻ga˴ lloo˜ jnä˴ —ga˖jäh˴ dsa⁻dsaah˴ he˴ siiyh˖.
8 —Noo⁻ jee˴ kyąąh˩ na⁻, kii̱˩ jii˴ kyah˩ mah˩ ngë˴ —ga˖jäh˴ Jesús siiyh˖.
9 Lä˖chąh˴ ja̱⁻ ga˖jä̱˩ kiyh˩ mah˩ ga˖koo̱y˩ jii˴ kiyh˩, ngaayh˩. Jmii˴ ja̱⁻ ma˴ la˩ jmii˴ he⁻ te̱e̱h⁻ dsa⁻ dsë˩. 10 He⁻ja̱⁻ ga˖jäh˴ dsa⁻ta˴judiu siiyh˖ hi̱⁻ ga˖jä̱˩ kih˩ he˴:
—Jmii˴ he⁻ te̱e̱h⁻ dsa⁻ dsë˩ ba˴ na˩, sa˖ cha⁻ jwë˩ ko̱o̱h˩ jii˴ kyah˩ —ga˖jäyh˴.
11 —Hi̱⁻ ma⁻mi⁻hlą̈ą̈˴ jnä˴, hi̱⁻ he˴ ma⁻siih˖ jnä˴: “Kii̱˩ jii˴ kyah˩ mah˩ ngë˴” —ga˖jäh˴ hi̱⁻ ma˴ dsaah˴ he˴.
12 —¿Hii̱⁻ na⁻, hi̱⁻ ma⁻siih˖ hne⁻: “Kii̱˩ jii˴ kyah˩ mah˩ ngë˴”? —ga˖jäh˴ dsa⁻ta˴ he˴.
13 Pero dsa⁻ñuuh⁻ he˴, sa˖ ga˖lä˖kyu̱u̱y˖ hii̱⁻ he˴ hi̱⁻ ga˖mi˖hlą̈ą̈y˴, jëëh˴ Jesús ga˖ą̈ą̈h˩ go⁻te˜ jee˴ kih˩ jwë̱ë̱˴ dsa⁻ hi̱⁻ ma˴ tą̈ą̈h˴ jee˴ ja̱⁻. 14 Ma⁻ngëë˴ he⁻ ja̱⁻, ga˖je̱e̱˩ Jesús dsa⁻ he˴ ka⁻läh˴ jee˴ chih˩ gwah˖ ja̱⁻ mah˩ ga˖siiyh˖:
—Jëë` da˴, na˩ he⁻ ma⁻jä̱˩ kyah˩, mo˖to˖ jmee⁻ ga˴ dso˴kye⁻, mah˩ sa˖ jä˖ he⁻ hliih˩ ga˴ në˴ kyah˩ —ga˖jäh˴ Jesús siiyh˖.
15 Ja̱⁻ga˴ ngooy˩ na˴jmeeyh˴ juu˩ kih˩ dsa⁻ta˴ judiu, na˴chiiyh˴:
—Jesús ba˴ he˴ hi̱⁻ ga˖mi˖hlą̈ą̈˴ jnä˴ —ga˖jäyh˴.
16 Kih˩ he⁻ja̱⁻ ba˴ ja̱⁻, ma˴ hnooh⁻ dsa⁻ta˴ he˴ ha⁻ lä˖ jwë˴ jee˴ ma˴ jngëëyh˩ Jesús, jëëh˴ ma˴ mi⁻hlą̈ą̈y˴ wa˴ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻ jmii˴ he⁻ te̱e̱h⁻ dsa⁻ dsë˩. 17 Mah˩ ga˖jäh˴ Jesús siiyh˖:
—Tää` kyąąn˖, jmee˖ ta˴ lä˖jii̱h˩ na˩, hi˖ ja̱⁻ba˴ lä˖ja̱⁻ jmee˖ jnä˴ ka⁻läh˴.
18 He⁻ja̱⁻ cha⁻ga˴miih⁻ ma˴ hnooh⁻ dsa⁻ta˴ he˴ ha⁻ lä˖ jee˴ ma˴ jngëëyh˩ Jesús. Ja̱˖ ma˖la˖ kih˩ he⁻ sa˖ ma˴ høøy˖ jmii˴ he⁻ te̱e̱h⁻ dsa⁻ dsë˩, lä˖kye̱⁻ kih˩ he⁻ ma˴jäyh˴: “Dio ląą̱˩ Tää` kyąąn˖,” ma˴ jmą̈ą̈y˜ hñiiy˴ kwee⁻ kyąąh˴ Dio.

Jesús jmee˖ chąą̱⁻ dsa⁻ tą̈ą̈˴

19 Kǫǭ ka¯läh˝ ga˜jęęh¯ Jesús
juu' kiyh', ga˜sɨɨyh˜:

—Ma˜ra˜ ju'dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝.
Jǫǫ˝ Dio sa˜ le˝ jmee' ni˜ miih¯ jee´
tëëy¯ hñiiy˝. He¯ jëëy˜ jmee˜ Jmiiy¯,
he¯ ja¯ ba´ jmeey˜. Lä˜jë˜ he¯ jmee˜
Tää`, ja¯ba´ lä˜ja¯ kwee¯ go¯te'
jmee˜ Jǫǫy˝ ka¯läh˝. 20 Hnää' ba´
Tää` Jǫǫ˝, hi˜ mi¯jnääy˜ kiyh' lä˜jë˜
he¯ jmeey˜. Pero cha¯ga´miih¯
he¯ jɨh¯gaa¯ lä˜kǫh˝ ga´ he¯
jmeey˜ la¯, mi¯jnääy˜ kiyh' Jǫǫy˝ ta˜
cha´në´, lä˜jii̱h' lä¯dsaa˜ hoh˝ hnäh˝.
21 Ja¯ba´ lä˜kǫǭ mi¯jii̱h` Tää` hi̱¯
ma¯na¯juu̱´, mah' jmeey' chaay¯
ka¯läh˝, ja¯ba´ lä˜ja¯ Jǫǫy˝ jmeey'
chaa¯ lä˜ jah˝ hi̱¯ hnääy'. 22 Sa˜ lla'
Tää` ta´ kih' ni˜ jaa¯, ga˜tooyh¯ goo¯
Jǫǫy˝ ba´ mah' llay' ta´ kih' lä˜jëë˜.
23 Mah' lä˜ja¯ lä˜jëë˜ dsa¯ jmee'
jɨɨh¯ kih' Jǫǫ˝ Dio lä˜kǫǭ jmeey˜
jɨɨh¯ kih' Tää`. Hi̱¯ sa˜ jmee˜ jɨɨh¯
kih' Jǫǫy˝, sa˜ jmeey˜ jɨɨh¯ kih' Tää`
hi̱¯ ga˜chęęy'.

24 'Ma˜ra˜ ju'dsoo˝ jwëëhn˜
hnäh˝, hi̱¯ nuu¯ juu' kin˜ hi˜
jmeey˜ dsoo˝ dsëy' kih' hi̱¯ ga˜chęę'
jnä˝, chaay¯ tää˝ ba´. Sa˜ jä˜
dso´jwɨɨ˝ në´ kiyh'. Lla¯ he¯
ma¯juuy˜, ma¯tëëyh' jee´ chaay¯
tää˝. 25 Ma˜ra˜ ju'dsoo˝ jwëëhn˜
hnäh˝. Jä˜ kǫǭ hor˜, hi˜ hor˜ ja¯
la' na'. Ma¯të˝ jee´ nuu' lä˜jëë˜
hi̱¯ na¯juu̱´ juu' kih' Jǫǫ˝ Dio. Hi˜
lä˜jëë˜ hi̱¯ nuu' kiyh', mo˜so˜ juuy˝.
26 Jëëh˝, Tää`, kih' hñii˝ bih' na´jii̱h˜.
Ja¯ba´ lä˜ja¯ ga˜kway˝ jwë' he¯
na´jii̱h˜ kih' hñii˝ Jǫǫy˝ ka¯läh˝.
27 Hi˜ ga˜hñaay' llay' ta´ kih' dsa˜,
lä˜llu' he¯ laay' Hi̱¯ga˜lëë'ngo'.
28 Ta˜ jmee¯ dsaa˜ hoh˝ hnäh˝ he¯
jwahn˜ la¯. Jä˜ kǫǭ hor˜ nuu'
lä˜jëë˜ hi̱¯ tääh´ to¯høø¯ tëën`kiyh'.
29 Hi˜ lä˜jëë˜ hi̱¯ ga˜jmee˝ he¯ llu',
lä˜jii̱yh´ mah' tëëy' jee´ chaay¯ tää˝.
Hi˜ lä˜jëë˜ hi̱¯ ga˜jmee˝ he¯ hlɨɨh',
lä˜jii̱yh´ mah' dsa¯nääy' kyaah´
dso´jwɨɨ˝ ba´.

Cha¯ ba´ he¯ jmee˜ ju'dsoo˝ kih'
Jǫǫ˝ Dio

30 'Ni˜ miih¯ sa˜ le˝ jmeen` jee´
tëën¯ hñiin˜. Lä˜kǫǭ te' man˜ kih'
Tää` kyaan˜, kǫ¯ja¯ ba´ te' llan˜
ta´ kih' dsa˜. Hi˜ kyaah´ ju'dsoo˝
jmah' ba´ llan˜ ta´, jëëh˝ sa˜ hnoohn˜
he¯ hnoon' hñiin˜. Hnoohn˜ he¯
hnøø' Tää` hi̱¯ ga˜chęę' jnä˝ ba´.
31 Cher´mah' hñiin˜ ba´ jmeen˜
ju'dsoo˝ kin˜, sa˜ jmää' ju'dsoo˝
kin˜ lä˜ja¯. 32 Chaa¯ ga´ jñah˝ hi̱¯
jmee˜ ju'dsoo˝ kin˜. Jnä˝ man˜,
ju'dsoo˝ he¯ jmeey˜ kin˜, la' dsoo˝.
33 Ga˜chęęh˜ hnäh˝ dsa¯ hi̱¯ na´ngɨɨ´
juu' kih' Jwaa¯, hi˜ lä˜jë˜ he¯
ga˜jäyh˝ ja¯, la' ju'dsoo˝. 34 Sa˜
jmee˜ bii' ki˜ jnä˝ ju'dsoo˝ kih'
dsa˜. He¯ llu' kyah' hnäh˝ ba´ ja¯,
he¯ ga˜jmee˝ Jwaa¯ ju'dsoo˝ kin˜,
mah' lä˜ja¯ lääh˝ hnäh˝. 35 Hi̱¯
he˝ ma´ laa ' lä˜kǫǭ wa´je¯ he¯
na¯hɨh˜ mah' ma´ kwa˜ jmëë'.
Hi˜ ga˜lä˜chaa˜ hnäh˝ llu' miih¯
jmɨɨ´ kyaah´ juu' he¯ ga˜kway˝
ja¯. 36 Pero cha¯ ga´ jyoh˝ he¯
jmee˜ ju'dsoo˝ kin˜ he¯ jɨɨh¯ ga´
lä˜kǫh˝ ga´ ju'dsoo˝ he¯ ga˜jmee˝
Jwaa¯. Lä˜jë˜ ta´ he¯ ga˜kwëëh'
Dio jnä˝ mah' mi´ten`, ja¯ba´ ta´
he¯ jmeen˜ la¯, jmee˜ ju'dsoo˝
kin˜, Tää` ba´ he˝ hi̱¯ ga˜chęę'
jnä˝. 37 Hi˜ Tää` hi̱¯ ga˜chęę' jnä˝,
ga˜jmeey˝ ju'dsoo˝ kin˜ ka¯läh˝.
Ni˜ kǫǭ hä´ sa˜ ga˜nɨɨh¯ hnäh˝
lä˜ ma´ ga˜hlëëyh˝, ni˜ lä˜ja¯ sa˜
ga˜jëëh` hnih˝. 38 Hi˜ ni˜ sa˜ ga˜jä˝
juu' kiyh' neh˜ tuh¯hoh˝ hnäh˝,
kih' he¯ sa˜ hęęh˝ hnäh˝ kih' hi̱¯
ga˜chęęy'. 39 Ja¯ hëh¯ da´ hnäh˝
kwee¯ lä˜kǫǭ na¯sɨɨ¯ juu' kih' Dio.
Jëëh˝, laah˝ hnäh˝ kyaah´ juu' na¯
chaah¯ hnäh˝ tää˝. Ja¯ba´ juu' na¯
jmee˜ ju'dsoo˝ kin˜ ka¯läh˝. 40 Ni˜
lä˜ja¯ sa˜ hnooh¯ hnäh˝ juu' kin˜
mah' jmeen` chaa¯ hnäh˝ tää˝.

41 'Ja˜ he¯ hnoon' mah' lęęn˝ jøøh'
cha´në´ dsa¯. 42 Jnä˝ kyuun˜ hnäh˝,
man˜ kwee¯ sa˜ hnaah˜ hnäh˝ Dio.

43 Jnä´ ma¯jan˜ kyąąh´ mada¯ kih¹
Tää`, mah¹ hnäh´ sa˗ hęęh´ jnä´.
Pero wa´ra¯ ja¹ jñah´ lä˗ hyoh¯
dsëy¹ hñiiy´, tää´ sa˗ tąąh´ hnäh´
jmeeh¯ he¹ kih¹ hi¯ he´. 44 Ha¯ lä˗ja¯
lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´, jëëh´ hnooh´
hnäh´ ha¯ lä˗ jee´ lęęh´ hnäh´ kąąh´
cha´në´ dsa¯kyąąh´ hnäh´ hi˗ sa˗
hnooh´ hnäh´ mah¹ lęęh´ hnäh´
kąąh´ cha´në´ Dio. 45 Ta˗ jmee¯
hnäh´ hɯɯ´dsë¯ jnä´ hnëën¯ hnäh´
cha´në´ Tää` kyąąn˗. Moisé, hi¯
kyęh´ hnäh´ o¯jǫh˗ dsë¯ kih¹, hi¯
he´ ba´ hnëë˜ hnäh´. 46 Wa´ra¯ jäh´
kih¹ jmeeh¯ hnäh´ dsoo´ hoh´ he¯
ga˗jäh´ Moisé, lä˗ja¯ jmeeh¯ hnäh´
dsoo´ hoh´ juu¹ kin˗ ka¯läh´. Jëëh´,
he¯ ga˗sɨɨy´ ja¯, hlëëh˗ kin˗ ba´ ja¯.
47 Pero cher´mah¹ sa˗ jmeeh¯ hnäh´
dsoo´ hoh´ he¯ ga˗sɨɨy´ ja¯, ha¯ ba´
lä˗ja¯ lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´ juu¹ kin˗.

6

Ga˗ąąh¯ Jesús hña´ mil dsa¯ñɯɯh¯
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

1 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ngoo¹ Jesús
ta˗ hngaah` ko¯tąą¯ jmɨ¯jɯɯh¯ he¯
hla¯ hwa¹ Galilea, ja¯ba´ he¯ jäyh´
kih¹ Tiberia. 2 Jwęęë´ dsa¯ ma´
chąą¯ kaah` kiyh¹, kih¹ he¯ ma´
jëëy˜ lä¯jë˗ he¯ jɯh¯gąą¯ he¯ ma´
jmeey˗ lä¯kǫǫ¯ hä´ ma´ mi¯hląąy´
hi¯ dsaah´. 3 Ja¯ga´ ga˗wɨɨ¹ Jesús
ta˗ jee´ chih¹ kǫǫ¯ lle´kǫh´ mah¹
jee´ ja¯ ga˗tooh` jnääh¹ discípulo
kyąąyh´. 4 Jmɨɨ´ ja¯ ma¯ya¯jąh˗
të¹ jmɨɨ´ he¯ kuh¯ dsa¯ judiu bor-
rego mäh¹. 5 Ma´ ga˗jęęë¹ Jesús
jwęęë´ jwërte dsa¯ hi¯ ya˗nää¹ mah¹
ga˗sɨɨyh˗ Felipe:

—¿Ha¯ ba´ dsa´nøøn ¹ dsa´län´
miih¯ he¯ kuh¯ dsa¯ la¯?

6 Pero he¯ ga˗jäyh´ lä˗ja¯, he¯ ma´
hnøøy¹ ma´ jëëy¹ hee¯ ja¯ ma´ jäh˗
Felipe. Jëëh´ kyɯɯh˜ bih¹ ha¯ lä˗
jmeey¹. 7 Mah¹ ga˗jäh´ Felipe:

—Sa˗ lęę˗ to¹ hña¯loo´ jmɨɨ´ ta´ he¯
kyąąh´ län´ he´ñiih¯ mah¹ tęę¹ lä˗jęę˗
dsa¯ ma˗ miih˗.

8 Mah¹ ga˗jäh´ jąą¯ discípulo
kyąąy¹, Andre´ øøh¯ Simón Pee´:

9 —Jee´ la¯ hąą´ jąą¯ chih¯ hi¯
kyę¯ hña´ he´ñiih¯ he¯ na¯la¯ kyąąh´
cebada, kyąąh´ ɯɯ¹ hmooh¯ mäh¹.
Pero ha¯ lęę˗ he¯ oo˗ kih¹ lä˗jęę˗
dsa¯ hi¯ tąąh´ na¯ —ga˗jäyh´.

10 —Chiih´ lä˗jęę˗ dsa¯ na¯, wa´
dsa¯tąąyh` wa´ gyay¯ hwa¹ —
ga˗jäh´ Jesús.

Jee´ ga˗tąąyh` ja¯, ma´ cha¯
cha¯miih¯ nuu¯. Kih¹ lä˗jęę˗
dsa¯ hi¯ ga˗tąąh` jee´ ja¯, ma¯la˗
dsa¯ñɯɯh¯ ma´ tęę ¹ kǫǫ¯ hña´
mil. 11 Ga˗ką¹ Jesús he´ñiih¯
ja¯, ga˗kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
Ma¯la˗ ma¯kway´ ti´hmaah´,
ga˗jmeey´ jwɨ´ he´ñiih¯ ja¯ mah¹
ga¯kwëëyh¹ discípulo. Hi˗ ja¯ba´
lä˗ja¯ ga˗jmee´ discípulo kyąąh´ hi¯
ma´ tąąh´ hwa¹. Hi˗ ja¯ba´ lä˗ja¯
ga˗jmeey´ kih¹ hmooh¯ mäh¹ he´,
ga˗kwëëyh¹ dsa¯ ha¯ kǫǫ¯ jiih¹ ma´
hnøø¹ lä˗jąą¯ lä˗jąąy¯. 12 Ma¯la˗
ma¯kęę¹ lä˗jęę˗ dsa¯, ga˗jmee´ Jesús
mada¯ kyąą¹ jnääh¹ discípulo:

—Jɯɯh` hnäh´ lä˗jë˗ jwɨ´ he¯
ma¯chąą˜ na¯ mah¹ sa˗ hęę´.

13 Ma¯la˗ ma¯jɯɯh¹ lä˗jë˗ jwɨ´
he¯ ga˗chąą¹ ja¯, ga˗kąh¹ gya˗tǫ´
sa´mɨɨh¯ jwɨ´ kih¹ hña´ he´ñiih¯ he¯
ma´ na¯la¯ kyąąh´ cebada. 14 Ma´
ga˗jëë¹ dsa¯ he´, he¯ jɯh¯gąą¯ he¯
ga˗jmee´ Jesús jee´ ja¯, ga˗jäyh´:

—Ma˗ra˗ ju¹dsoo´, hi¯ na¯ he´
hih¹ dsa¯ hi¯ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio hi¯
ga˗jäh´ dsa¯ kih¹ jä˗ jmɨ¯gyɯɯ¯ la¯.

15 Pero ma¯liih¯ ba´ Jesús, he¯
hnøø¹ dsa¯ lä˗bii¹ lä˗jąą¹ ma´ tëëy˗
mah¹ ma´ jmąąy¹ rey kyąąy¹, he¯ja¯
kǫǫ¯ ka¯läh´ ga˗wɨɨy¹ ta˗ lle´kǫh´ ja¯
mah¹ ga˗jąy´ hñiiy´.

Ga˗ngë´ Jesús në´ jmɨɨ¯
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Ma´ ga˗nɯɯ¯ jmɨɨ´ ja¯, ma˗la˗
jnääh ¹ discípulo ba´ ga˗jñąą´

jnäähˡ taˆ chaˊhooˊ jmɨ⁻jʉʉh⁻ jạ⁻. 17 Ga⁻tooh` jnäähˡ nehˆ naˊmooˊ
mahˡ gaˆnøøˡ jnäähˡ hạạˊ jnäähˡ
jmɨ⁻jʉʉh⁻ jạ⁻, taˆ hngaah`jeeˊ chẹẹ⁻
Capernaum. Ma⁻na⁻họọ⁻ go⁻teˡ
horˆ jạ⁻ niˆ saˆ gaˊ ma⁻jạhˆ Jesús.
18 Pero jaˡ kọọ⁻ lleˊ täˊ, läˆjịịhˡ
gaˆløøˡ hlụhˆ jmɨɨ⁻. 19 Ma⁻läˆøøyˊ
kọọ⁻ hñaˊ jñiiˊ kilómetro nëˊ jmɨɨ⁻,
maˊ gaˆjëëˊ jnäähˡ Jesús jaˡ yaˆjäyhˆ
kihˡ naˊmooˊ, ngëyˆ nëˊ jmɨɨ⁻, mahˡ
gaˆläˆgạhˡ jnäähˡ. 20 Pero gaˆjähˊ
Jesús sɨɨyh⁻ jnäähˡ:

—Jnäˊ baˊ la⁻, taˆ waˊ gạhˡ hnähˊ.

21 Jạ⁻gaˊ gaˆhẹẹhˊ jnäähˡ läˆkạạ⁻
tuh⁻dsë⁻ jnäähˡ nehˆ naˊmooˊ jạ⁻,
hiˆ chạhˊ baˊ gaˆtẹẹˊ jnäähˡ hwaˡ jeeˊ
gaˆnøøˡ jnäähˡ jạ⁻.

Jwẹẹˊ dsa⁻ gaˆhnaah⁻ Jesús

22 Maˊ gaˆjnäˡ jyohˊ jmɨɨˊ, dsa⁻ hị⁻
maˊ tạạhˊ taˆ hngaah`jeeˊ gaˆhwẹẹ⁻
jnäähˡ jạ⁻, gaˆläˆliihˊ, maˆlaˆ jnäähˡ
discípulo baˊ gaˆtooh` jnäähˡ nehˆ
kọọ⁻ baˊ naˊmooˊ he⁻ maˊ hiiˊ
jeeˊ jạ⁻. 23 Taˊkọ⁻jịịhˡ jạ⁻ gaˆlloo
jyohˊ gaˊ naˊmooˊ he⁻ gaˆhwëë⁻ taˆ
jeeˊ jwɨɨ⁻ Tiberia, jạ⁻baˊ kooˊ jeeˊ
gaˆtạạh` hñaˊ mil dsa⁻ hị⁻ gaˆkuh⁻
jeeˊ jạ⁻, jeeˊ gaˆkwaˊ Jesús tiˊhmaahˊ
kihˡ Dio. 24 Maˊ gaˆjëëˡ dsa⁻, moˆsoˆ
chạạ⁻ Jesús niˆ discípulo kyạạyˡ jeeˊ
jạ⁻, gaˆtạạyh`nehˆ naˊmooˊ he⁻ maˊ
hɨɨ⁻ jeeˊ jạ⁻, gaˆnääyˡ gaˆhnääyhˆ
Jesús taˆ jeeˊ jwɨɨ⁻ Capernaum.

Hñiiˊ Jesús lạạˡ heˊñiihˊ he⁻ jmeeˆ chạạ⁻ dsa⁻

25 Maˊ gaˆllaˆnääyˡ taˆ hn-
gaah`jạ⁻, gaˆjnäähˆ Jesús mahˡ
gaˆsɨɨyh⁻:

—Ta⁻jwohˡ, ¿hee⁻ baˊ horˆ
ma⁻ñehˡ hne⁻?

26 Mahˡ gaˆjähˊ Jesús sɨɨyhˆ:

—Maˆraˆ juˡdsooˊ jwẹẹhnˆ hnähˊ,
ma⁻yaˆnäähˡ hnähˊ hnaahˆ jnäˊ,
jạˆ kihˡ he⁻ gaˆjëëh` hnähˊ he⁻
jʉh⁻gạạ⁻ he⁻ gaˆjmeenˡ. Hnaahˆ
hnähˊ jnäˊ kihˡ he⁻ gaˆkuhˡ hnähˊ
läˆjịịhˡ gaˆkẹẹˡ hnähˊ baˊ jạ⁻. 27 Taˆ
waˊ hẹẹˊ hohˊ hnähˊ kihˡ maˡ he⁻
dsa⁻llaˆ. Waˊ hẹẹˊ hohˊ hnähˊ kihˡ
maˡ he⁻ saˆ llaˆ, he⁻ jmeeˡ chạạ⁻
dsa⁻ tạạˊ. He⁻ la⁻ na⁻ maˡ he⁻ kwaˆ
Hị⁻gaˆlẹẹˡngoˡ la⁻. Jëëhˊ, Tää` hị⁻
lạạˡ Dio, gaˆhñạạyˡ jnäˊ kihˡ he⁻ la⁻.
28 Mahˡ gaˆngɨɨˊ dsa⁻ heˊ juuˡ
kiyhˡ:

—¿Hee⁻ na⁻ gaˆtẹẹˊ jnäähˡ jmeenˊ
mahˡ jmeeˊ jnäähˡ läˆ hnøøˡ Dio? —
gaˆjähˊ dsa⁻ heˊ.

29 —He⁻ la⁻ baˊ hnøøˡ Dio jmeehˡ
hnähˊ, he⁻ jmeehˡ hnähˊ dsooˊ hohˊ
kihˡ hị⁻ gaˆcheeyˡ —gaˆjähˊ Jesús
sɨɨyhˆ.

30 —¿Hee⁻ kọọ⁻ he⁻ jʉh⁻gạạ⁻
heehˡ jnäähˡ, mahˡ jëëˊ jnäähˡ, jạ⁻gaˊ
jmeeˊ jnäähˡ dsooˊ dsë⁻ jnäähˡ
kyahˡ? ¿Ha⁻ läˆ laˡ he⁻ jmeehˡ mahˡ
jëëˊ jnäähˡ? 31 Dsa⁻ ma⁻gyụh⁻ kyạạˡ
jnäähˡ gaˆkuyh⁻ maná jeeˊ laˡ hwaˡ
kịịˆ jạ⁻, läˆkọọ⁻ na⁻sɨɨ⁻ juuˡ kihˡ
Dio: “Heˊñiihˊ he⁻ jaˡ gyʉʉhˡ baˊ jạ⁻,
gaˆkwëëhˡ dsihˊ mahˡ gaˆkuyh⁻” —
gaˆjähˊ dsa⁻ sɨɨyhˆ.

32 —Maˆraˆ juˡdsooˊ jwẹẹhnˆ
hnähˊ, jạˆ heˊ Moisé hị⁻ gaˆkwaˊ
heˊñiihˊ he⁻ jaˡ gyʉʉhˡ. Tää` kyạạnˆ
baˊ heˊ hị⁻ kwëëhˆ hnähˊ maˆraˆ
heˊñiihˊ he⁻ gwaˊ gyʉʉhˡ. 33 Jëëhˊ
heˊñiihˊ he⁻ kwaˆ Dio, hị⁻ heˊ heˊ
hị⁻ gaˆjñạạˡ gyʉʉhˡ, hị⁻ jmeeˆ chạạ⁻
dsa⁻ jmɨ⁻gyʉʉˆ —gaˆjähˊ Jesús
gaˆsɨɨyhˆ.

34 —Kwëëh` jnäähˡ tạạˊ heˊñiihˊ
jạ⁻, Dsa⁻jøøhˡ kyạạnˆ —gaˆjähˊ
dsa⁻ heˊ sɨɨyhˆ.

35 Mahˡ gaˆjähˊ Jesús sɨɨyhˆ:

—Jnäˊ heˊ lạạnˡ heˊñiihˊ he⁻
jmeeˆ chạạ⁻ dsa⁻. Hị⁻ jmeeˡ
kọ⁻jøhˊ kyạạhˊ jnäˊ, jịhˊkọhˊ saˆ
jäˆ läˆkyọyhˆ. Läˆjạ⁻, hị⁻ jmeeˆ
dsooˊ dsëˡ kinˆ, saˆ jäˆ läˆkịịˆ dsëyˡ
jịhˊkọhˊ jịhˊlịhˊ. 36 Pero jwẹẹhnˆ
hnähˊ ka⁻läˆ läˆkọọ⁻ ma⁻jwẹẹhnˡ
hnähˊ jạạˡ, maˆkeˆ ma⁻jẹẹh` hnähˊ
jnäˊ, saˆ ma⁻jmeehˊ hnähˊ dsooˊ
hohˊ hnähˊ kinˆ. 37 Gaˆläˆjẹẹˆ
dsa⁻ hị⁻ tạạh⁻ Tää` goonˆ, hị⁻ heˊ

go¯nää´ kin˗. Hi˗ lä˗jëë˗ hi̱¯ go¯nää´ kin˗, sa˗ bee̱¯ jnih´. 38 Jëëh´, sa˗ ga˗jñąąn˩ gyɯɯh˩ mah˩ jmeen` lä˗ hnoon˩ hñiin˗. Ga˗jñąąn˩ mah˩ jmeen` lä˗ hnøø˩ hi̱¯ ga˗chee̱˩ jnä´ ba´. 39 Tää` hi̱¯ ga˗chee̱˩ jnä´ hyoh¯ dsëy˩ lä˗la¯ ba´. Sa˗ hnøøy˩ dsa¯hëë˩ ki˗ jnä´ ni˗ jąą¯ hi̱¯ ga˗tąąyh¯ goon˗ mah˩ ga˗lä˗jëë˗ ba´ hi̱¯ he´ mi´jii̱h` wa´ra¯ ga˗të´ jee´ lląą˗ jmɨ¯gyɯɯ˗ —ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗ dsa¯ he´.

41 He¯ją¯ ga˗løø˩ dsa¯ judiu he´ cha¯häąy˜ hlëëyh˗ wɨɨ´ kih˩ Jesús, kih˩ he¯ ma´ jäyh´, ląąy˩ he´ñiih¯ he¯ ga˗jyoo˩ gyɯɯh˩. 42 Lä˗la¯ ga˗jäyh´:

—¿Ją˩ he´ hi̱¯ na¯ jǫǫ´ José? Kyu̱u̱˗ ba´ jne´ cho˩jmiiy¯. ¿Ha¯ lä˗ją¯ he¯ jäyh´, ga˗jñąąy˩ gyɯɯh˩?

43 Mah˩ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ ka¯läh´:

—Tɯ´ hnäh´ he¯ cha¯häąh˗ jnä´. 44 Ni˗ jąą¯ sa˗ le´ jä˗ kih˩ hñii´ kyąąh´ jnä´ cher´mah˩ Tää` hi̱¯ ga˗chee̱˩ jnä´ sa˗ ga˗tąąyh¯ goon˗. Mah˩ jnä´ ba´ mi´jii̱h` jnih´ wa´ra¯ ga˗të´ jee´ lląą˗ jmɨ¯gyɯɯ˗. 45 Lä˗la¯ na¯sɨɨ¯ kooh˜ ko̱¯lląą´ hi̱¯ ma´ ngëë˜ juu˩ kih˩ Dio llo´joo˩: “Dio ba´ mi¯tëë˗ lä˗jëë˗ dsa¯.” Lä˗ją¯, lä˗jëë˗ hi̱¯ ga˗nuu´ hi˗ ga˗lä˗tëëy˗ kih˩ Tää`, ya¯nääy´ kyąąh´ jnä´.

46 ’Sa˗ chąą¯ hi̱¯ ma¯jëë˗ Tää`. Ma˗la˗ hi̱¯ ja˩ jee´ gya˩ Dio ba´, hi̱¯ he´ ba´ ma¯jëë˗ Tää`. 47 Ma˗ra˗ ju˩dsoo´ jwëëhn˜hnäh´, hi̱¯ jmee˗ dsoo´ dsë˩ kin˗, hi̱¯ he´ ba´ chąą¯ tąąą´. 48 Jnä´ he´ ląąn˩ he´ñiih¯ he¯ jmee˗ chąą¯ dsa¯. 49 Dsa¯ ma¯gyu̱¯ jnän` ga˗kuyh¯ maná jee´ la˩ hwa˩ kii̱˗ ją¯, pero ga˗ju̱u̱y˩. 50 Pero hi̱¯ la¯ he´ he´ñiih¯ he¯ ga˗jyoo˩ gyɯɯh˩ mah˩ lä˗jëë˗ hi̱¯ ga˗kuh¯ kiyh˩ mo˗so˗ ju̱u̱y´. 51 Jnä´ he´ ląąn˩ he´ñiih¯ jii̱h˗ he¯ ga˗jyoo˩ gyɯɯh˩. Hi̱¯ kuh˗ kih˩ he´ñiih¯ la¯, chąąy¯ tąąą´ ba´. He´ñiih¯ he¯ kwa` jnä´, la˩ ngo˩ kin˗. He¯ ją¯ kwan` mah˩ lä˗ją¯ jmee˩ chąą¯ lä˗jëë˗ dsa¯ jmɨ¯gyɯ˗ —ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗.

52 He¯ją¯ dsa¯ judiu he´ ga˗ti¯ ga˗chooy´ juu˩ kyąąh´ øøyh¯:

—¿Ha¯ lä˗ją¯ kwa˩ dsa¯ na¯ ngo˩ kih˩ mah˩ kihn´? —ga˗jäyh´.

53 Mah˩ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Ma˗ra˗ ju˩dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, cher´mah˩ sa˗ ga˗kuh˩ hnäh´ ngo˩ kih˩ Hi̱¯ga˗lëë˩ngo˩ la¯, hi˗ sa˗ huh˩ hnäh´ jma¯ kiyh˩ ka¯läh´, sa˗ tëëh˩ hnäh´ jee´ jmee˩ chąąh¯ hnäh´ tąąą´. 54 Hi̱¯ kuh˗ ngo˩ kin˗ mah˩ hɨyh˩ jma¯ kin˗ ka¯läh´, chąąy¯ tąąą´ ba´. Hi˗ jnä´ mi´jii̱h` jnih´ wa´ra¯ ga˗të´ jee´ lląą˗ jmɨ¯gyɯɯ˗. 55 Jëëh´ ngo˩ kin˗, ko̱o̱¯ he¯ la¯ ba´ ma˩ he¯ jmee˩ chąą¯ dsa¯, lä˗ją¯ ka¯läh´ kih˩ hi̱¯ hɨh˩ jma¯ kin˗, ko̱o̱¯ he¯ la¯ ba´ jmee˩ chąąy¯. 56 Hi̱¯ kuh¯ ngo˩ kin˗ mah˩ hɨyh˩ jma¯ kin˗ jäy˩ ko̱o̱¯ hweh¯ kyąąh´ jnä´ hi˗ jnä´ jąn` kyąąyh´ ka¯läh´. 57 Tää` hi̱¯ na´jii̱h˗ ga˗chee̱˩ jnä´, hi˗ jnä´ chąąn¯ ta˗la˗ kih˩ Tää`. Ją¯ba´ lä˗ją¯, hi̱¯ kuh˗ ki˗ jnä´, ta˗la˗ ki˗ jnä´ ba´ chąąy¯. 58 He¯ la¯ ją¯, he´ñiih¯ he¯ ga˗jyoo˩ gyɯɯh˩. Sa˗ la˩ lä˗ la˩ maná he¯ ga˗kuh¯ dsa¯ ma¯gyu̱¯ jnän` hi˗ ma˗ra˗ he¯ ga˗ju̱u̱˩ bih˩. Pero hi̱¯ kuh˗ he´ñiih¯ la¯, chąąy¯ tąąą´ ga˗lä˗jë˗ joh´ jmɨɨ´ cha¯ ba´ —ga˗jäh´ Jesús sɨɨh˗ dsa¯ he´.

59 Lä˗jë˗ juu˩ la¯ ga˗kwa´ Jesús neh˗ gwah˗ mäh¯ kih˩ dsa¯ judiu jee´ jwɨɨ¯ Capernaum.

Kyąąh´ juu˩ la¯ jmee˗ chąą¯ dsa¯ tąąą´

60 Lä˗ ma´ ga˗nuuy´ juu˩ ją¯, jwëëˇ discípulo kyąąy˩ ga˗jäh´:

—Jwëëh` la˩ juu˩ na¯. ¿Hii̱¯ ga´ mo˗ tɨh˩ dsë˩ nuu˩ juu˩ na¯?

61 Ñe´ ba´ Jesús he¯ ma´ tąąyh´ ma´ cha¯ ma´ häąy˜ kwąąt˜ kih˩ juu˩ he¯

ga˜hlëëyh´ ja̱˜, he˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús
sɨɨyh˜:

—¿Che´ ma˜toh´ wɨɨ´ kyah¹
hnäh´ juu¹ kin˜? 62 Ha˜ ba´ lä˜
jmeeh¹ hnäh´ ja̱˜, wa´ra˜ jäh´ kih¹
jëëh¹ hnäh´ Hi̱˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜
wɨɨ¹ ka˜läh´ jee´ ma´ gyay¹ jää¹.
63 Jmɨ˜lle´ ba´ he˜ jmee˜ cha̱a̱˜
dsa˜, pero jmɨ˜ngo¹ sa˜ cha˜ he˜
le´ jmee¹ ni˜ miih˜. Lä˜jë˜ juu¹
he˜ ma˜jwëëhn¹ hnäh´, gwa´ kih¹
jmɨ˜lle´ ba´ na˜, hi˜ lä˜ja̱˜ jmee˜
cha̱a̱˜ dsa˜. 64 Pero cha̱a̱˜ ko̱˜lla̱a̱´
hnäh´ hi̱˜ sa˜ ma˜jmee´ dsoo´ dsë¹
kin˜ —ga˜jäh´ Jesús.

Jëëh´ ma˜kyu̱u̱˜ bih¹ jää¹ hii̱˜
na˜ hi̱˜ sa˜ lä˜dsoo´ dsë¹ kiyh¹, hi˜
kyu̱u̱y˜ hii̱˜ na˜ hi̱˜ ngëëy¹ kih¹ dsa˜.
65 Mah¹ ga˜jäyh´ ka˜läh´:

—He˜ja̱˜ ba´ na˜ ma˜jwëëhn¹
hnäh´: “Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ le´ jä˜ kih¹ hñɨɨ´
ki˜ jnä´ cher´mah¹ sa˜ ga˜ta̱a̱h˜ Tää`
goon˜.”

66 Ma˜ngëë´ ma˜jäyh´ lä˜ja̱˜,
jwëë´ discípulo kya̱a̱y¹ ga˜biiy¹ kih¹,
mo˜so˜ ga˜jmeey´ ko̱˜jøh´ kya̱a̱yh´.
67 Ja̱˜ga´ ga˜sɨɨyh˜ lä˜jëë˜ gya˜tu̱u̱´
jnääh¹ discípulo kya̱a̱y¹:

—¿Che´ hnooh˜ hnäh´ go´nääh´
hnäh´ ka˜läh´ lä˜na˜?

68 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Simón Pee´:

—Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜, hii̱˜ ga´ na˜
kih¹ dsa´nøø¹ jnääh¹. Ja̱a̱˜ hne˜ ba´
kyëh´ juu¹ he˜ jmee˜ cha̱a̱˜ dsa˜ tä̱ä̱´
ga˜lä˜jë˜ joh´ jmɨɨ´ cha˜. 69 Ma˜dsoo´
ba´ dsë˜ jnääh¹ kyah¹, ma˜ñe´ ba´
jnääh¹ hne˜ he´ Cristo, Jo̱o̱´ Dio jii̱h˜
—ga˜jäh´ Pee´ sɨɨyh˜.

70 Mah¹ ga˜jëëh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:

—¿Ja̱¹ ga˜llëëhn˜ lä˜jëë˜ gya˜tu̱u̱´
hnäh´ mah¹ ja̱a̱˜ jee´ lä˜jëë˜ hnäh´
la̱a̱¹ dsa˜ kya̱a̱¹ hi̱˜sa˜llu̱¹? —ga˜jäh´
Jesús sɨɨyh˜.

71 He˜ ma´ hlëëyh˜ kih¹ Juda Iscariote, jo̱o̱´ Simón ba´ ja̱˜. Jëëh´ Juda
he´, hi̱˜ ga˜ngëëy¹ kë̱ë̱˜ ga´, ma´ la̱a̱¹
ja̱a̱˜ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ gya˜tu̱u̱´ jnääh¹.

7

Øø̱h˜ Jesús sa˜ ma´ hëëh´ kiyh¹

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ma´ngë˜ Jesús
hwa¹ Galilea. Mo˜so˜ ma´ hnøøy
¹ ma´ ngëëy´ ta˜ Judea, jëëh´ dsa˜
judiu ma´ hnooyh˜ ha˜ lä˜ jee´ ma´
jngëëyh¹. 2 Ma˜ya˜jäh˜ të¹ jmɨɨ´ kih¹
dsa˜ judiu, he˜ ma´hɨɨy˜ hmɨɨh˜ jee´
dsa˜ta̱a̱yh` ma´ të˜ jmɨɨ´. 3 He˜ja̱˜
ga˜jäh´ øø̱yh˜ sɨɨyh˜:

—Gwa˜ hne˜ ka˜läh´ ta˜ Judea,
mah¹ jëë¹ discípulo kya̱a̱h¹ hi̱˜ tä̱ä̱h´
jee´ oo˜ ha˜ lä˜ la¹ he˜ jɨh˜ga̱a̱˜
he˜ jmeeh˜. 4 Jëëh´, ja̱a̱˜ hi̱˜
hnøø¹ mi˜jnää˜ hñɨɨ´, sa˜ jmeey˜
ta´ kiyh¹ jee´ na˜hmää´. Hne˜
ma˜løøh` jmeeh˜ lä˜jë˜ he˜ na˜,
mi˜jnää¹ hñaah¹ cha´ně´ lä˜jëë˜ dsa˜
jmɨ˜gyɨɨ˜ —ga˜jäh´ øø̱yh˜ sɨɨyh˜
Jesús.

5 Jëëh´, ni˜ ga´ øø̱yh˜ sa˜ ma´ hëëh´
kiyh¹. 6 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Sa˜ ga´ ma˜ja˜ jmɨɨ´ kin˜, pero
kyah¹ hnäh´, wa´ he˜ cha˜ he˜ jmɨɨ´
ba´ llu¹ kyah¹ hnäh´. 7 Dsa˜ hi̱˜
cha̱a̱˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜ sa˜ le´ jmeey¹
na˜høøyh´ kyah¹ hnäh´. Pero jnä´
na˜hä̱ä̱yh´, kih¹ he˜ mi˜jnäänˈ he˜
jmeey˜ he˜ hlɨɨh¹. 8 Go˜nää´ ba´
hnäh´ jee´ të˜ jmɨɨ´ ja̱˜. Pero jnä´
sa˜ nɨɨn`, jëëh´ sa˜ ga´ ma˜dsëë¹ jmɨɨ´
kin˜.

9 Ma˜ngëë´ ma˜jäyh´ lä˜ja̱˜,
ga˜ja̱y´ ta˜ Galilea ba´.

Ma´ ga˜të´ jmɨɨ´ jwɨɨ˜ Jerusalén ñee´ Jesús

10 Ma˜ngëë´ ma˜nää¹ øø̱yh˜,
ngoo¹ ba´ Jesús jee´ të˜ jmɨɨ´ ja̱˜.
Pero sa˜ ngooy¹ jnä´hä´ mah¹ sa˜
jëë¹ dsih´. 11 Pero dsa˜ judiu ma´
hnaayh˜ Jesús jee´ të˜ jmɨɨ´ ja̱˜, ma´
jäyh´:

—¿Na˜ hi̱˜ he´?

12 Dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ jmɨɨ´ ja̱˜
ma´ hlëëyh˜ juu¹ hii˜, ma´ cha˜ ma´
hä̱ä̱y˜ Jesús. Ma´ jäh´ jwëë´ dsa˜:

—Dsa˜ llu̱u̱¹ ba´ he´.

Pero jñah´ ma´ jäh´:

—Jąh˗hą ˈ, kǫǫ˜ mi˜gąąy˗ dsa˜ ba´.
13 Pero ni˗ jąą˜ dsa˜ sa˗ ma´ hlëëh˗ jnä˝hä˝ kihˈ Jesús, kihˈ he˜ ma´ gąyh˗ dsa˜ta´.
14 Ma˜të˝ tǫˈdsaah` jmɨɨ´, ją˜ga´ ngooˈ Jesús jee´ ma´ chihˈ gwah˗ mahˈ ga˗løøyˈ hlëëyh˜ dsa˜. 15 Peer˗ ga˗lä˗dsąą˜ dsëˈ dsa˜ judiu, mahˈ ma´ jäyh˝:
—Ha˜ lä˗ją˜ he˜ kyɯɯh˜ dsa˜ na˜ cha˜miih˜ hi˗ sa˗ cha˜ jee´ ñeey´ ga˗mi˗tëë˜ hñiiy˝.
16 Mahˈ ga˗jëëh˜ Jesús juuˈ kihˈ dsa˜ he˝:
—Ją˗ he˜ laˈ kin˗ nɯɯh˜ he˜ kwan˗ la˜, laˈ kihˈ hɨ˜ ga˗chëëˈ jnä˝ ba´. 17 Hɨ˜ lla˗ dsëˈ jmeeˈ lä˗ hnøøˈ Dio, lä˗kyɯɯyh˜ ha˜ lä˗ laˈ nɯɯh˜ he˜ kwan˗ la˜, che´ he˜ gwa˜ kihˈ Dio, o che´ he˜ hlëëhn´ kwąąt˜ kin˗ ba´. 18 Hɨ˜ hlëëh˗ kwąąt˜ kihˈ hñii´, he˜ hnooyh˜ ha˜ lä˗ jee´ jmąąy˝ hñiiy˝ jøøhˈ ba´ ją˜. Pero hɨ˜ hnooh˜ ha˜ lä˗ jee´ jmąąyˈ jøøhˈ hɨ˜ ga˗chëëˈ jnä˝, hɨ˜ he˝ ba´ hɨ˜ hlëëh˗ juˈdsoo˝. Ni˗ miih˜ sa˗ hląąyh˜ kyąąh´ juuˈ kiyhˈ.
19 ’¿Ją ˈ ga˗kwëëhˈ ba´ Moisé hnäh˝ ley mahˈ ni˗ ją˜ą˜ hnäh˝ sa˗ ga˗mi˗teh` hnäh˝? ¿He˜laˈ hnooh˜ hnäh˝ jngëëhˈ jnä˝?
20 He˜ją˜ ga˗hlëëh˝ jwëë˝ dsa˜ he˝:
—Sa˗ chąą˜ ni˗ ją˜ą˜ hɨ˜ jngëëhˈ hne˜. Hɨ˜sa˗llɨˈ ba´ na˜ hąą´ tuh˜hoh˝.
21 He˜ją˜ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:
—Ga˗lä˗jëë˗ ba´hnäh˝ ga˗lä˗dsąą˜ hoh˝ kihˈ ga˗jëëh` hnäh˝ ga˗jmeenˈ kǫǫ˜ he˜ jɯh˜gąą˜. 22 Dsoo˝ ba´ jäh´ jne´ Moisé ga˗lla˝ nɯɯh˜ he˜ ɯɯh˗ jmɨ˜ngoˈ jnän`. (Pero ją˗ he˝ Moisé hɨ˜ ga˗lla˝ nɯɯh˜ ją˜, kǫ˜ją˜ ma˜nøø˝ kihˈ dsa˜ ma˜gyɯh˜ jnän` hɨ˜ ma´ chąą˜ jąąˈ ga´ kihˈ Moisé.) Mahˈ tɯh˜ hnäh˝ jmɨ˜ngoˈ kihˈ dsa˜ñɯɯh˜ lä˗kyę˜ jmɨɨ´ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsëˈ. 23 Hęęh´ ba´ hnäh˝ he˜ ɯɯh˗ jmɨ˜ngoˈ kihˈ gyɯɯ˜ ñɯɯh˜ jmɨɨ´ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsëˈ mahˈ mi˜teh` hnäh˝ lä˗kǫǫ˜ na˜sɨɨ˜ ley kihˈ Moisé. ¿He˜laˈ ją˜ hnee˜ hnäh˝ kyąąh´ jnä˝, kihˈ he˜ ga˗mi˗hlą̈ą̈nˈ jąą˜ dsa˜ñɯɯh˜ jmɨɨ´ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsëˈ? 24 Ta˗ ką˜ hnäh˝ kwąąt˜ kihˈ dsa˗ lä˗kǫǫ˜ laˈ hɯɯ´dsë˜ kyahˈ hnäh˝, kyę˜ hnäh˝ kwąąt˜ lä˗kǫǫ˜ lle` juˈdsoo˝ ba´ —ga˗jäh˝ Jesús.

Ga˗jmeehˈ Jesús juuˈ ha˜ ta˗ jayˈ

25 He˜ją˜ ga˗jäh˝ kǫ˜lląą´ dsa˜ hɨ˜ ma´ chąą˜ Jerusalén:
—¿Ją ˈ hɨ˜ na˜ na˜ hɨ˜ hnaah˜ dsa˜ mahˈ jngëëyhˈ? 26 ¿Ją ˈ hɨ˜ he˝ na˜ chehˈ hlëëh˗ to˗lo˗ në´ lä˗jęę˗ dsa˜, hi˗ sa˗ chąą˜ hɨ˜ hlęęyh˜ ni˗ miih˜? ¿Che´ jähn´ dsoo˝ ma˜hęęh˜ dsa˜ta´ he˜ ląąyˈ Cristo? 27 Pero dsa˜ la˜, ñe´ ba´ jne´ ha˜ chąąy˜. Hi˗ wa´ra˜ ga˗të˝ jee´ jä˗ Cristo, ni˗ jąą˜ sa˗ ñe˜ ha˜ ta˗ jäy˗.
28 Lä˗kǫǫ˜ ma´ ga˗nuu˝ Jesús lä˗ją˜, lä˗ ma˜cheyhˈ ją˜ hlęęyh˜ dsa˜ jee´ chihˈ gwah˗ ją˜, ga˗hlëëyh˝ kǫǫ˜ kɨ˜gąą˜:
—Jwah˝ hnäh˝ kyɯɯh˗ jnä˝, hi˗ ñeh´ hnäh˝ ha˜ chąąn˜. Pero sa˗ ma˜jan˜ jee´ tęęn˜ hñiin˗. Hɨhˈ hɨ˜ ga˗chęęˈ jnä˝ jmee˗ juˈdsoo˝ jmahˈ. Hɨ˜ he˝ sa˗ kyɯɯh˗ hnäh˝. 29 Pero jnä˝ kyɯɯ˗ jnih˝, jëëh˝ kihˈ bihˈ ya˗hęęnˈ. Hɨ˜ he˝ ba´ ga˗chęęˈ jnä˝ —ga˗jäh˝ Jesús.
30 He˜ją˜ hnøøˈ dsa˜ ma´ sąąyhˈ, pero ni˗ ją˜ą˜ sa˗ ga˗tɯɯ˜ dsëˈ ma´ chooˈ goo˜, jëëh˝ sa˗ ga´ ma˜të˝ hor˜ kiyhˈ. 31 Jwęę´ dsa˜ hɨ˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜ ga˗lä˗dsoo˝ dsëˈ kiyhˈ.
—Wa´ra˜ jaˈ Cristo, ¿che´ hɨ˜ he˝ ga´ jmeeˈ cha˜ga´miih˜ he˜ jɯh˜gąą˜ lä˗kǫh˝ ga´ dsa˜ la˜? —ga˗jäh˝ kǫ˜lląą´.

Ga˗lä˗hnøøˈ dsa˜ fariseo ma´ sąąhˈ Jesús

32 Lä˗ ma´ ga˗nuu˝ dsa˜ fariseo he˝, he˜ hlëëh˗ dsa˜ lä˗ją˜ kiyhˈ, he˜ją˜ ga˗jmeey˝ mada˜ kǫ˜jøh˝ kyąąh´ dsa˜kąąh´ kyąą ˈ jmi˜dsa˜

mah¹ soo̱h¹ poo¯ kyaa̱¹ gwah˗ kiyh¹.
33 Mah¹ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Miih¯ jmii´ ga´ gyan´ kyaa̱h´
hnäh´, naah¯ ba´ jnä´ kih¹ hi̱¯
ga˗chee̱¹ jnä´. 34 Ja̱¯ga´ hnaah¹
hnäh´ jnä´, pero mo˗so˗ jnääh˗ jnä´.
Mo˗so˗ le´ go´nääh¹ hnäh´ ha¯ jee´
naahn¯ —ga˗jäh´ Jesús.
35 Dsa¯ fariseo he´ ga˗løø¹ ngiiy˗
juu¹ kih¹ dsa¯kyaayh´:
—¿Ha¯ ta˗ dsaa̱h¹ hi̱¯ na¯ mah¹
mo˗so˗ jnääh˗ jnih´? ¿Che´ dsaayh¹
lä˗kaa̱¯ jee´ tä̱ä̱h´ dsa¯goo˜ jne´
hi̱¯ na¯saa¯ na¯jñee´ jee´ kih¹ dsa¯
griego mah¹ dsa¯hlee̱yh` lä˗kye̱¯
dsa¯ griego? 36 ¿Hee¯ ba´ hnøø¹
jäh´ juu¹ he¯ ma¯hlëëyh´ na¯:
“Ja̱¯ ga´ hnaah¹ hnäh´ jnä´, pero
mo˗so˗ jnääh˗ hnäh´ jnä´, mo˗so˗
le´ go´nääh¹ hnäh´ jee´ naahn¯”?

Jesús kwa˗ jmii¯ he¯ jmee˗ chaa̱¯ dsa¯ tä̱ä̱´

37 Hih˗ ga´ ma´ja̱¯, la¹ jmii´ juuh¯
kyaa̱h´ jee´ ga˗dsaa̱¹ jmii´ ja̱¯.
Ga˗noo¯ Jesús mah¹ ga˗hlëëyh´
kyaa̱h´ cha¯miih¯ be´:
—Cher´mah¹ chaa̱¯ hi̱¯ lä¯kii̱¯
dsë¹, wa´ jäy¯ kyaa̱h´ jnä´ mah¹
wa´ hiyh´ jmii¯ he¯ kwan`. 38 Le´
kiyh¹, lä˗koo̱¯ na¯sii¯ juu¹ kih¹ Dio,
hi̱¯ jmee˗ dsoo´ dsë¹ kin˗, lä˗koo̱¯
jmi¯juuh¯ he¯ na´jii̱h˗ hya˗ neh˗
tuh¯dsëy¹ —ga˗jäh´ Jesús.
39 He¯ ga˗jäyh´ lä˗ja̱¯ ga˗hlëëyh´
kih¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹ he¯ hyoh˗
dsa¯ hi̱¯ jmee¹ dsoo´ dsë¹ kiyh¹. Jmii´
ja̱¯ sa˗ ga´ ma¯ja˜ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹,
jëëh´ sa˗ ga´ ma¯saa̱h¹ Jesús gyuuh¹
mah¹ lee̱y´ jøøh¹.

Ga˗tee̱´ ga˗jëë̱´ dsa¯ kwaa̱t˜ kih¹ Jesús

40 Ma´ ga˗nuu´ dsa¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´
jee´ ja̱¯ juu¹ kih¹ Jesús, ko̱¯llaa̱´ dsa¯
he´ ma´ jäh´:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo´, hi̱¯ la¯ he´ hi̱¯
ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio hi̱¯ hii´ juu¹ kih¹.
41 Hi¯ jaa̱¯ ma´ jäh´:
—Hi̱¯ he´ he´ Cristo.
Pero jñah´ ma´ jäh´:
—¿Ha¯ lä˗ la¹ juu¹ ja̱¯, heh¹ ya¯hëë̱¹
jaa̱¯ dsa¯ Galilea lee̱´ Cristo? 42 ¿Ja̱¹
jäh´ juu¹ kih¹ Dio, sa´ju̱¯ kih¹ David
ba´ ya¯hëë̱¹ hi̱¯ laa̱¹ Cristo? Hi˗
ja̱¯ba´ jwii¯ mäh¯ he¯ chee̱¯ Belén
jee´ ma´ chaa̱¯ David, jee´ ja̱¯ ba´
ya¯hëë̱¹ Cristo.
43 He¯ja̱¯ ga˗laa̱¹ to̱¹ nää¹ dsa¯
kwaa̱t˜ kih¹ Jesús. 44 Ko̱¯llaa̱´ dsa¯
he´ hnøø¹ ma´ saayh¹ pero ni˗ jaa̱¯
sa˗ ga˗tuu̱¯ dsë¹ ma´ choo¹ goo¯.

Sa˗ ga˗hee̱h¯ dsa¯ta´ juu¹ kih¹ Jesús

45 Ja̱¯ga´ ga˗nää` poo¯ he´ jee´
ma´ tä̱ä̱h´ dsa¯kaa̱h´ kyaa̱¹ jmi¯dsa¯
kyaa̱h´ dsa¯ fariseo. Mah¹ ga˗jäh´
dsa¯kaa̱h´ he´ siiyh˗:
—¿He¯la¹ sa˗ ma¯teeyh`ta˗ la˗?
46 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ poo¯ he´ siiyh˗:
—Ni˗ koo̱¯ hä´ sa˗ ma¯hlëëh´ ni˗
jaa̱¯ dsa¯ñuuh¯ lä˗koo̱¯ hlëëh˗ dsa¯
he´.
47 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ fariseo he´
siiyh˗:
—¿Che´ lä˗kye̱¯ hnäh´ ma¯lä¯gah˗
hnäh´ juu¹ kiyh¹? 48 Ni˗ jaa̱¯ jnääh
¹ dsa¯ta´ ni˗ dsa¯ fariseo ma¯hee̱h´
jnääh¹ juu¹ kiyh¹. 49 Lä˗jëë̱˗ dsa¯
hi̱¯ tä̱ä̱h´ na¯, hi̱¯ sa˗ kyuuh˜ ley,
kyaayh´ dso´jwii´ —ga˗jäh´ dsa¯ta´
he´.
50 Nicodemo, hi̱¯ ma´ laa̱
¹ dsa¯kyaayh´, hi̱¯ ñee´ koo̱¯ hä´ ta˗la˗
hwë¹ jee´ ma´ gya¹ Jesús, ga˗jäyh´
siiyh˗:
51 —Lä˗koo̱¯ jäh´ ley jnän` sa˗
le´ chee̱n´ dso´jwii´ në´ kih¹ dsa˗,
cher´mah¹ jä̱ä̱¹ sa˗ ga´ ma¯nuun´
kwee¯ juu¹ kiyh¹ mah¹ lä˗ngëë´ jne´
hee¯ na¯ he¯ ma¯jmeey´.
52 Mah¹ ga˗jee̱h¯ dsa¯ he´ juu¹
kiyh¹, ga˗siiyh˗:
—¿Che´ laah¹ hne¯ dsa¯ galileo
ka¯läh´? Hnøøh¹ da´ kwee¯ jee´
na¯sii¯ juu¹ kih¹ Dio mah¹ jëë` da´,
jih´koh´ sa˗ ma¯ya¯hëë̱˜ ni˗ jaa̱¯
hwa¹ Galilea hi̱¯ ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.

53 Ma¯ngëë˝ he¯ ja̱¯, ga˖läˑjëë̱˖ ba´
gaˑnää̀ taˑ kih¹.

8

Dsa¯më˝ hi̱¯ gaˑja̱a̱˝ kya̱a̱h´
dsa¯ñɯɯh¯

1 Pero Jesús ngoo¹ taˑ lle´ko̱h˝ he¯
che̱e̱¯ Olivo. 2 Ma´ gaˑjnä¹ jyoh˝
jmɨɨ´, ngooy¹ taˑ jee´ chih¹ gwahˑ. Hiˑ
jwë̱ë̱˝ dsa¯ na´nää¹ jee´ ma´ cheyh¹
ja̱¯. Jee´ ja̱¯ gaˑgyay¯ gaˑhlë̱ë̱yh¹
dsa¯. 3 Hor˜ ja̱¯ yaˑnää¹ ta¯jwoh¹
kya̱a̱¹ ley kya̱a̱h´ fariseo, yaˑjä̱ä̱yˑ
ja̱a̱¯ dsa¯më˝ hi̱¯ gaˑja̱a̱˝ kya̱a̱h´
dsa¯ñɯɯh¯, mah¹ gaˑche̱e̱yh¯ jee´
to̱¹dsaah`ja̱¯. 4 Mah¹ gaˑsɨɨyhˑ Jesús:
—Ta¯jwoh¹, dsa¯më˝ na¯ ma¯ja̱a̱˝
kya̱a̱h´ dsa¯ñɯɯh¯. 5 Läˑko̱o̱¯ lle`ley
jnän`, gaˑjmee˝ Moisé hihˑ jngëëhn´
kya̱a̱h´ ku̱u̱´ dsa¯më˝ hi̱¯ jmeeˑ
läˑna¯. Ha¯ gah¯ hne¯, ha¯ läˑ
jwah¹.
6 He¯ ma´ ka̱y˜ dsë¹ Jesús
ba´ ja̱¯, hnøøy¹ ha¯ läˑ jee´ ma´
hnɨɨy¹ kiyh¹. Pero Jesús gaˑgyay¯
na¯ju̱yhˑ mah¹ gaˑløøy¹ sɨɨyˑ hwa¹
kya̱a̱h´ cha´gooy¯. 7 Pero na¯ ba´
tä̱ä̱yh´ chu̱uy˝ kya̱a̱h´ Jesús, ja̱¯ga´
gaˑnooy¯ ka¯läh˝ mah¹ gaˑsɨɨyhˑ:
—Hi̱h¹ hnäh˝ hi̱¯ saˑ chaˑ niˑ
miih¯ dso´kye¯ kih¹, hi̱¯ he˝ to¯në˝
wa´ te¹ ku̱u̱´ kiyh¹.
8 Ko̱o̱¯ ka¯läh˝ gaˑgyay¯ na¯ju̱yhˑ
mah¹ gaˑsɨɨy˝ hwa¹ läˑhmëë˝. 9 Ma´
gaˑnuuy˝ läˑja̱¯, maˑ ja̱a̱¯ maˑ ja̱a̱¯
ba´ gaˑløø¹ gaˑnää̀ ma´ gaˑläˑliiyh¯
hnɨɨ˜ hɯɯ´dsë¯ kiyh¹. Gaˑløø¹ hi̱¯
ka̱a̱h´ läˑkye̱¯ hi̱¯ mäh¹ gaˑnää̀.
He¯ja̱¯ gaˑjä̱˝ maˑlaˑ Jesús kya̱a̱h´
dsa¯më˝ hi̱¯ gaˑche̱e̱yh¯ cha´nëy´.
10 Ja̱¯ga´ gaˑnoo¯ Jesús jee´ ma´ gya¹,
mah¹ gaˑsɨɨyhˑ:
—Dsa¯më˝, ¿na¯ hi̱¯ ma´ hnɨɨ˜
kyah¹? ¿Che´ niˑ ja̱a̱¯ saˑ ma¯ta̱a̱h¯
hne¯ dso´jwɨɨ˝? —gaˑjäh˝ Jesús
sɨɨyhˑ.
11 —Niˑ ja̱a̱¯ Dsa¯jø̱ø̱h¹ kya̱a̱nˑ —
gaˑjäh˝ dsa¯më˝ he˝ sɨɨyhˑ.
—Niˑ jnä˝ saˑ ta̱a̱hnˑ hne¯
dso´jwɨɨ˝. Gwa̱a̱h¯ ba´ hne¯ kyah¹,
moˑ¯toˑ jmee¯ dso´kye¯ —gaˑjäh˝
Jesús sɨɨyhˑ.

Jesús la̱a̱¹ wa´je¯ kih¹ dsa¯
jmɨ¯gyɯɯˑ

12 Gaˑløø¹ ka¯läh˝ Jesús hlë̱ë̱h˜
dsa¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱¯:
—Jnä˝ he˝ la̱a̱n¹ wa´je¯ kih¹ dsa¯
jmɨ¯gyɯɯˑ. Hi̱¯ nuu¹ kinˑ, moˑsoˑ
ngëy¹ jwë˝ hlɨɨh¹. Läˑcha¯ wa´je¯
kiyh¹, he¯ jmeeˑ cha̱a̱y¯.
13 He¯ja̱¯ gaˑjäh˝ dsa¯ fariseo
sɨɨyhˑ:
—Ju¹dsoo˝ he¯ jmeeh¯ na¯, la¹
kyah¹ hñaah¹ ba´ hne¯. He¯ja̱¯ saˑ la¹
dsoo˝ juu¹ kyah¹.
14 Mah¹ gaˑjäh˝ Jesús sɨɨyhˑ:
—Maˑke˖ jmeenˑ ju¹dsoo˝ kiˑ
hñiinˑ, pero maˑraˑ he¯ la¹ dsoo˝
juu¹ he¯ jwahnˑ, jëëh˝ jnä˝ ba´ manˑ
ha¯ na¯ jan¹ hiˑ ha¯ na¯ naahn¯.
Pero hnäh˝, saˑ ñeh´ hnäh˝ ha¯ na¯
jan¹ hiˑ ha¯ taˑ naahn¯. 15 Hnäh˝
ka̱h¯ kwa̱a̱t˜ läˑko̱o̱¯ la¹ hɯɯ´dsë¯
kyah¹ hnäh˝. Pero jnä˝ saˑ ka̱nˑ
kwa̱a̱t˜ kih¹ niˑ ja̱a̱¯. 16 Hiˑ ma´ ka̱nˑ
kwa̱a̱t˜ kih¹ dsaˑ, jmeenˑ läˑ hnøø¹
ju¹dsoo˝ ba´. Jëëh˝ saˑ jmeenˑ hñiinˑ,
jmeenˑ kya̱a̱h´ Tää̀ hi̱¯ gaˑche̱e̱¹
jnä˝. 17 Hiˑ në´ ley jnän` na¯sɨɨ¯,
kya̱a̱h´ u̱u̱¹ dsa¯ hi̱¯ hlëëhˑ ko̱o̱¯ ba´
juu¹, he¯ja̱¯ ba´ la¹ ju¹dsoo˝. 18 Jnä˝
jmeenˑ ju¹dsoo˝ kinˑ hiˑ Tää̀ hi̱¯
gaˑche̱e̱¹ jnä˝, jmeeyˑ ju¹dsoo˝ kinˑ
ka¯läh˝ —gaˑjäh˝ Jesús.
19 —¿Na¯ ba´ Tää̀ kya̱a̱h¹? —
gaˑjäh˝ dsa¯ he˝ sɨɨyhˑ.
Mah¹ gaˑje̱e̱h¯ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Hnäh˝ saˑ ku̱u̱hˑ jnä˝, niˑ Tää̀
kya̱a̱nˑ saˑ ku̱u̱hˑ. Wa´raˑ jäh˝ kih¹
ku̱u̱hˑ jnä˝, ja̱¯ba´ läˑja̱¯ ku̱u̱hˑ
hnäh˝ Tää̀ kya̱a̱nˑ.
20 Juu¹ laˑ ma´ kwaˑ Jesús läˑko̱o̱¯
ma´ hlë̱ë̱yh˜ dsa¯ jee´ ma´ chih¹
gwahˑ, koo˝ jee´ ma´ tooh¯ dsa¯
kuu´. Niˑ ja̱a̱¯ saˑ gaˑsa̱a̱yh¹ jee´ ja̱¯,
jëëh˝ saˑ ga´ ma¯lloo¹ hor˜ kiyh¹.

Ga˗jäh˝ Jesús: “Sa˗ le˝ go´nääh ˈ hnäh˝ ha¯ jee´ naahn¯”

21 Kǫǫ¯ ka¯läh˝ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—Hɨɨ¯ jnä˝ naahn¯. Ha¯ jee´ naahn¯ sa˗ le˝ go´nääh ˈ hnäh˝. Hi˗ hnäh˝ hnaahˈ ga´ jnä˝, pero jʉʉh˝ ba´ hnäh˝, lä˗ ma¯kyąąh´ na¯ ba´ hnäh˝ dso´kye¯ kyahˈ hnäh˝.

22 He¯ją¯ ga˗jäh˝ dsa¯ judiu:

—¿Che´ jngëëyh ˈ hñiiy˝ he¯ją¯ jäyh˝ lä˗na¯: “Ha¯ jee´ naahn¯ sa˗ le˝ go´nääh ˈ hnäh˝”?

23 Mahˈ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—Dsa¯ chąą¯ hwaˈ la¯ ba´ hnäh˝, jnä˝ ląąnˈ kihˈ gyʉʉhˈ jmɨ¯gyʉʉ˗. Ląąhˈ hnäh˝ hɨ¯ chąą¯ jmɨ¯gyʉʉ˗ la¯, pero jnä˝ sa˗ ląąnˈ kihˈ jmɨ¯gyʉʉ˗ la¯. 24 He¯ją¯ ba´ na¯ he¯ ma¯jwëëhnˈ hnäh˝, jʉʉh˝ hnäh˝ lä˗ ma¯kyąąh´ na¯ ba´ hnäh˝ dso´kye¯ kyahˈ hnäh˝. Jëëh˝ cher´mahˈ sa˗ hęęh¯ hnäh˝ kin˗, he¯ ląąnˈ lä¯kǫǫ¯ ma¯jwëëhnˈ hnäh˝, jʉʉh˝ hnäh˝ kyąąh´ dso´kye¯ kyahˈ hnäh˝ — ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗.

25 —¿Hee¯ ba´ ląąhˈ hne¯, hɨɨ¯ ba´ hne¯ ją¯? —ga˗jäh˝ dsa¯ he˝.

He¯ją¯ ga˗jäh˝ Jesús:

—Lä˗ ma´ to¯në´ ga˗jwëëhnˈ hnäh˝ hɨɨ¯ ląąnˈ. 26 Cha¯ cha¯miih¯ he¯ jwëëhn˜ hnäh˝ hi˗ lä˗ją¯ he¯ kąn` kwąąt˜ kyahˈ hnäh˝. Hɨhˈ hɨ¯ ga˗chęęˈ jnä˝, hlëëyh˗ juˈdsoo˝. Hi˗ lä˗jë˗ he¯ ga˗nuunˈ kiyhˈ, he¯ ją¯ ba´ hlëëhn´ dsa¯ jmɨ¯gyʉʉ˗.

27 Kihˈ Tää` ba´ ją¯ ma´ hlëëh˗ Jesús, pero sa˗ ga˗lä˗ngëë˝ dsa¯ he˝. 28 He¯ją¯ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—Wa´ra¯ ga˗chąąh` hnäh˝ gyʉʉhˈ Hɨ¯ga˗lëëˈngoˈ la¯, ją¯ga´ lä˗ñeh´ hnäh˝ hɨɨ¯ jnä˝ hi˗ lä˗ñeh´ hnäh˝ sa˗ cha¯ ni˗ kǫǫ¯ he¯ jmeen˗ jee´ tëën¯ hñiin˗. Jwëëhn˜ hnäh˝ lä˗kǫǫ¯ teˈ he¯ ga˗mi˗tëë¯ Tää` jnä˝, kǫ¯ją¯ ba´ teˈ he¯ hlëëhn´. 29 Jëëh˝ ma˗ra˗ he¯ kyąąh´ ba´ jnä˝ hɨ¯ ga˗chęęˈ jnä˝. Sa˗ ga˗bęęyˈ jnä˝ mahˈ ją̨n` hñiin˗, jëëh˝ jnä˝ lä˗ ma´ jmeen˗ ją¯ba´ lä˗jë˗ he¯ tɨh˜ dsëyˈ —ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗.

30 Lä˗kǫǫ¯ ma´ ga˗hlëëyh˝ lä˗ją¯, jwëë˝ dsa¯ ga˗lä˗dsoo˝ dsëˈ kiyhˈ.

Hɨɨ¯ ląąˈ jǫǫ˝ Dio hi˗ hɨɨ¯ na¯hnëë´ kyąąh´ dso´kye¯

31 He¯ją¯ ga˗sɨɨh˗ Jesús lä˗jëë˗ dsa¯ judiu hɨ¯ ga˗lä˗dsoo˝ dsëˈ kiyhˈ:

—Cher´mahˈ ga˗høøh˝ hnäh˝ juuˈ kin˗, lęęh˝ hnäh˝ ma˗ra˗ discípulo kyąąn˗. 32 Hi˗ lä˗kyʉʉh˜ hnäh˝ juˈdsoo˝, hi˗ kyąąh´ juˈdsoo˝ kin˗ läąh˝ hnäh˝.

33 Mahˈ ga˗jęęh¯ dsa¯ he˝ juuˈ kiyhˈ:

—Sa´jʉ¯ kihˈ Abraham, ląąˈ jnääh ˈ. Jɨh´kǫh˝ sa˗ ma¯jä´ jnääh ˈ lä˗kǫǫ¯ jąą¯ hɨ¯ na¯hnëë´. Ha¯ lä˗ją¯ he¯ jwah˝ hne¯, läą˝ jnääh ˈ.

34 Mahˈ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗ ka¯läh˝:

—Ma˗ra˗ juˈdsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, lä˗jëë˗ hɨ¯ jmee˗ dso´kye¯, na¯hnëëy´ kyąąh´ ją¯ba´ dso´kye¯ ją¯. 35 Dsa¯ hɨ¯ na¯hnëë´ jmee˗ ta´, lä˗ ma´ na¯hnëëy´ ją¯ba´ kihˈ dsa¯jʉʉy´, jɨh´kǫh˝ sa˗ lęęy˝ jǫǫy˝. Pero hɨ¯ ląąˈ jǫǫy˝, lä˗ ma¯ląąˈ ją¯ba´ kyąąyˈ. 36 He¯ją¯ cher´mahˈ Jǫǫy˝ ga˗läąyˈ hnäh˝ jee´ na¯hnëëh´ hnäh˝, ma˗ra˗ juˈdsoo˝ ma¯ląąh˝ ba´ hnäh˝. 37 Ma˗ ba´ jnä˝, ląąhˈ hnäh˝ sa´jʉ¯ kihˈ Abraham. Pero jmeeh¯ hnäh˝ biiˈ jngëëh ˈ jnä˝, kihˈ he¯ sa˗ hiih˝ hnäh˝ hęęh´ juuˈ kin˗. 38 Jnä˝ hlëëhn´ he¯ ma¯jëënˈ kihˈ Tää` kyąąn˗ ba´, mahˈ hnäh˝ jmeeh¯ he¯ ma¯nʉʉh¯ hnäh˝ kihˈ tää` kyąąhˈ —ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗.

39 He¯ją¯ ga˗jäh˝ dsa¯ he˝:

—Tää` kyąąˈ jnäähˈ ląąˈ Abraham ba´.

Mahˈ ga˗jäh˝ Jesús ka¯läh˝:

—Wa´ra¯ jäh˝ kihˈ he˝ ba´ jǫǫ˝ Abraham ląąhˈ hnäh˝, jmeeh¯ hnäh˝ lä˗kǫǫ¯ ga˗jmeey˝. 40 Ma¯hlëëh` ba´ jnä˝ juˈdsoo˝ lä˗kǫǫ¯ ga˗nuunˈ kihˈ Dio. Pero naˈ

hnooh´ hnäh´ ha¯ lä˗ jee´ jngëëh
ˈ jnä´. ¿Che´ ga˗jmee´ Abraham
lä˗ja¯? 41 Jmeeh¯ hnäh´ lä˗koo¯
jmee˗ tää` kyaah ba´ hnäh´ na¯ —
ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.

—Sa˗ laa ˈjnääh ˈ joo´ wa´ hi¯ cha¯
hi¯. Chaa¯ ba´ jaa¯ Tää` kyaa ˈ
jnääh ˈ. Hi¯ he´ hñii´ Dio —ga˗jäh´
dsa¯ he´ siiyh˗ Jesús.

42 He¯ja¯ ga˗jäh´ Jesús ka¯läh´:

—Wa´ra¯ jäh´ kih ˈ Dio laa ˈ Tää`
kyaah ˈ hnäh´, ma´ lä˗hnaah˗ jnä´.
Jëëh´ jnä´, ya˗hëën ˈ jee´ gya ˈ Dio
mah ˈ jan ˈ. Ja˗ he¯ jan ˈ jee´ tëën¯
hñiin˗. Hñiiy´ ga˗chee ˈ jnä´, he¯ja¯
jan ˈ. 43 Kih ˈ he¯ sa˗ hnooh¯ hnäh´
nuuh ˈ juu ˈ kin˗, he¯ja¯ sa˗ hii˜
lä˗ngëëh´ hnäh´ juu ˈ he¯ hlëëhn´ la¯.
44 Jëëh´, hi¯sa˗llu ˈ laa ˈ tää` kyaah ˈ
hnäh´ he¯ja¯ hnooh¯ hnäh´ jmeeh ˈ
hnäh´ lä˗koo¯ hnøøy ˈ. Jëëh´, hi¯ he´
ga˗løø ˈ jngëëh˗ dsa¯ lä˗ ma´ to¯në´.
Sa˗ ga˗jäy´ kyaah´ juˈdsoo´, kih ˈ he¯
sa˗ cha¯ ni˗ miih¯ juˈdsoo´ kiyh ˈ.
Wa´ra¯ ga˗juuy ˈ, juu ˈ kih ˈ hñii´ bih ˈ
hlëëyh˗, jëëh´ laay ˈ ta¯juu ˈ dso ˈ, hi˗
laay ˈ juu´ juu ˈ ta¯juu ˈ. 45 Kih ˈ he¯
hlëëhn´ he¯ la ˈ juˈdsoo´, he¯ja¯ ba´
na¯ sa˗ hee´ hnäh´ kin˗. 46 Sa˗
chaa¯ ni˗ jaa¯ hi¯ le´ bääh¯ jnä´
kyaah´ dso´kye¯. Lä˗ja¯, cher´mah ˈ
hlëëhn´ ba´ jnä´ juˈdsoo´, ¿he¯laˈ
sa˗ jmeeh¯ hnäh´ dsoo´ hoh´ hnäh´
kin˗? 47 Hi¯ laa ˈ kyaa ˈ Dio, juu ˈ
kih ˈ Dio ba´ nuuy¯. Pero sa˗ laah ˈ
hnäh´ kyaa ˈ Dio, he¯ja¯ ba´ na¯ sa˗
nuuh¯ hnäh´ juu ˈ kiyh ˈ —ga˗jäh´
Jesús siiyh˗.

Ma´ chaa¯ ba´ Jesús jää ˈ lä˗koh´ ga´ Abraham

48 Mah ˈ ga˗jäh´ dsa¯ judiu he´
siiyh˗:

—Të¯ ba´ juu ˈ kyaa ˈ jnääh ˈ, hne¯
laah ˈ jaa¯ samaritano hi¯ kyaah´
jmii¯lle´ hliih ˈ.

49 Mah ˈ ga˗jee¯h¯ Jesús juu ˈ kiyh ˈ:

—Sa˗ kyaahn´ jmii¯lle´ hliih ˈ. Jee´
lä˗jë˗ he¯ jmeen˗, jmeen˗ he ˈ kih ˈ
Tää` kyaan˗ ba´. Mah ˈ hnäh´, sa˗
taah˗ jnä´ ta´. 50 Sa˗ hnoohn˗ ha¯ lä˗
jee´ leen´ jøøhn ˈ, pero chaa¯ ba´ jaa¯
hi¯ hnooh¯ kin˗ ha¯ lä˗ jee´ leen´
jøøhn ˈ, hi¯ he´ ba´ lla ˈ ta´. 51 Ma˗ra˗
juˈdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, hi¯ høø˗
juu ˈ kin˗ mo˗so˗ juuy´ jih´koh´.

52 Koo¯ ka¯läh´ ga˗jäh´ dsa¯ judiu
he´ siiyh˗:

—Na ˈ ba´ ra´ si˜, ñe´ jnääh ˈ, jäah˗
hne¯ jmii¯lle´ hliih ˈ. Ga˗juu ˈ ba´
Abraham, hi˗ ga˗juu ˈ ba´ lä˗jëë˗
hi¯ ma´ ngëë˜ juu ˈ kih ˈ Dio llo´joo ˈ.
Mah ˈ hne¯ jwah´: “Hi¯ høø˗ juu ˈ
kin˗ sa˗ juuy´ jih´koh´.” 53 ¿Che´
jøøh ˈ ga´ hne¯, lä˗koh´ ga´ Abraham,
dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`, hi¯ ga˗juu ˈ?
Hi˗ ga˗juu ˈ ba´ lä˗jëë˗ hi¯ ma´ ngëë˜
juu ˈ kih ˈ Dio. ¿Hii¯ na¯ jmäah˗
hñaah ˈ? —ga˗jäh´ dsa¯ judiu he´
siiyh˗.

54 —Wa´ra¯ jäh´ kih ˈ jnä´ jmäan˗
hñiin˗ jøøh ˈ, sa˗ jmää ˈ ni˗ miih¯
lä˗ja¯. Tää` kyaan˗ ba´ he´, hi¯
jmäa˜ jnä´ jøøhn ˈ, hi¯ jwah´ hnäh´
laa ˈ Dio kyaah ˈ hnäh´. 55 Pero
sa˗ kyuuh˗ hnäh´ hi¯ he´, jnä´ ba´
kyuu˗ jnih´. Cher´mah ˈ ga˗jwahn ˈ
sa˗ kyuu˗ jnih´, jmäan˗ hñiin˗ jaa¯
hi¯ ta¯juu ˈ, lä˗koo¯ laah ˈ hnäh´
ta¯juu ˈ dso ˈ. Pero jnä´ kyuu˗ jnih´,
hi˗ høøn˗ juu ˈ kiyh ˈ. 56 Abraham,
dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`, ma´ jee¯ dsëy ˈ
lä˗koo¯ ma´ jøøy˜ he¯ lloo˜ koo¯
jmii´ jee¯y ˈ jnä´, hi˗ ga˗jee¯y ˈ ba´,
he¯ja¯ ga˗lä˗chaay˗ llu ˈ —ga˗jäh´
Jesús siiyh˗.

57 —Ni˗ to˗lo˗gya´ ji¯ñe¯ sa˗
ga´ ma¯häah´ hne¯ mah ˈ jwah´
ma¯jee¯h` Abraham —ga˗jäh´ dsa¯
judiu he´ siiyh˗.

58 —Ma˗ra˗ juˈdsoo´ jwëëhn˜
hnäh´, jäa ˈ sa¯ ga´ ma¯chaa¯
Abraham, ko¯ja¯ ma¯chaa¯ ba´ jnä´
—ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.

59 He¯ja¯ ga˗ka ˈ dsa¯ he´ kuu´
mah ˈ ma´ tey ˈ kiyh ˈ. Pero
ga˗hmääh¯ Jesús jee´ kih ˈ dsa˗,

ya˭hëëy˺ jee˴ ma˴ chih˺ gwah˭ ja˜. Ga˭ngëëy˴ jee˴ tä̱äh˴ dsa˜, ngaayh˺.

9

Ga˭mi˭hlää̱˴ Jesús ja̱a̱˜ dsa˜tɯɯ˴

1 Jee˴ ngë˭ Jesús ja̱˜, ga˭jëëy˺ ja̱a̱˜ dsa˜tɯɯ˴ hi̱˜ tɯɯ˴ lä˭ ma˴ ga˭lä˭chaa̱˭. 2 Mah˺ ga˭ngɨɨ˴ jnääh˺ juu˺ kiyh˺:

—Ta˜jwoh˺, ¿hii̱˜ kih˺ dsoo˴ he˜ la̱a̱y˺ lä˭na˜, che˴ kih˺ hñiiy˴ o che˴ kih˺ cho˺jmiiy˜ heh˺ ga˭lä˭chaay˭ tɯɯy˴?

3 He˜ja̱˜ ga˭jäh˴ Jesús sɨɨyh˭ jnääh˺:

—Ja̱˭ hñiiy˴ dsëëy˜ dsoo˴ ni˭ cho˺jmiiy˜, he˜ la̱a̱y˺ lä˭na˜. La̱a̱y˺ lä˭na˜ mah˺ lä˭jnä˴ ta˴ kih˺ Dio në˴ kiyh˺ ba˴. 4 Ta˴ko̱˜jii̱h˺ la˺ jmɨɨ˺, jmee˭ bii˺ kin˭ jmeen˵ ta˴ kih˺ hi̱˜ ga˭chee̱˺ jnä˴. Wa˴ra˜ ngoo˺ ga˭nɯɯ˜, ni˭ ja̱a̱˜ mo˭so˭ le˴ jmee˺ ta˴. 5 Ta˴ko̱˜jii̱h˺ gyan˴ jmɨ˜gyɯɯ˭ la˜, la̱an˺ wa˴je˜ kih˺ dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˭.

6 Ma˜la˭ ma˜hlëëyh˴ lä˭ja̱˜, ga˭hñey˺ hwa˺ mah˺ ga˭jmeey˴ tɯ˴jii̱˺ kya̱a̱h˴ jmɨɨ˜ tɯ˴heyh˺. Ja̱˜ba˴ kya̱a̱h˴ tɯ˴jii̱˺ ja̱˜, ga˭sɨy˺ mɨ˺në˴ dsa˜tɯɯ˴ he˴. 7 Mah˺ ga˭sɨɨyh˭:

—Gwa˜ mah˺ go˜gyih˭ mɨ ˺nëh˴ jee˴ chih˺ he˜ haa˴ jmɨɨ˜ he˜ chee̱˜ Siloé —juu˺ la˜ hnøø˺ jäh˭: he˜ ga˭chee̱˺ dsa˜.

Lä˭ja̱˜ ga˭jmee˴ dsa˜ he˴, na˴gyiyh˜ mɨ ˺nëy˴. Ma˴ ja̱yh˺ ma˜jnä˴ mɨ˺nëy˴, ma˴ jëëy˜. 8 Dsa˜ hi̱˜ ma˴ tä̱äh˴ koo˴ jee˴ ma˴ chih˺ hne˺ kiyh˺, kya̱a̱h˴ ga˴ jñah˴ hi̱˜ ma˴ jëë˜ lä˭ko̱o̱˜ ma˴ tɯɯy˴, ma˴ jäyh˴:

—¿Ja̱˺ hi̱˜ na˜ he˴ hi̱˜ ma˴ gya˺ chuu̱˴ ma˴ ngɨɨy˭ kuu˴? —ga˭jäh˴ dsa˜ he˴.

9 —Hi̱˜ he˴ na˜ —ma˴ jäh˴ ko̱˜llaa̱˴.

—Lä˭ja̱˜ la̱a̱y˺ —ma˴ jäh˴ jñah˴.

—Jnä˴ he˴ —ma˴ jäyh˴ hñiiy˴.

10 —¿Ha˜ lä˭ja̱˜ he˜ ma˜na˴ mɨ ˺nëh˴? —ga˭jäh˴ dsa˜ he˴ sɨɨyh˭.

11 —Dsa˜ hi̱˜ chee̱˜ Jesús, ga˭jmeey˴ tɯ˴jii̱˺ mah˺ ga˭suy˺ mɨ ˺nën˭. Ja̱˜ga˴ ga˭sɨɨyh˭ jnä˴: “Gwa˜ jee˴ chih˺ Siloé mah˺ go˜gyih˭ mɨ ˺nëh˴.” Mah˺ ñeen˴ na˴gyihn˭ mɨ ˺nën˭, lä˭ja̱˜ ba˴ ga˭løø˺ jëën˜ — ga˭jäh˴ dsa˜ hi̱˜ ma˴ tɯɯ˴ he˴.

12 —¿Na˜ ba˴ dsa˜ he˴? —ga˭jäh˴ hi̱˜ ma˴ tä̱äh˴ ngɨɨ˭ juu˺ kiyh˺.

Mah˺ ga˭jäyh˴:

—Sa˭ man˭.

Ga˭lla˭kya̱a̱˜ dsa˜ fariseo jmɨɨ˴ dsa˜ hi̱˜ ma˴ tɯɯ˴ he˴

13 He˜ja̱˜ ga˭jäay˺ hi̱˜ ma˴ tɯɯ˴ he˴ cha˴në˴ dsa˜ fariseo. 14 Ma˴ja̱˜, la˺ jmɨɨ˴ he˜ tee̱h˜ dsa˜ dsë˺, ma˴ ga˭jmee˴ Jesús tɯ˴jii̱˺ he˜ kya̱a̱h˴ ga˭näy˺ mɨ ˺në˴ dsa˜ he˴. 15 Ko̱o̱˜ ka˜läh˴ ga˭ngɨɨ˴ dsa˜ fariseo juu˺ kih˺ hi̱˜ ma˴ tɯɯ˴ he˴, ha˜ lä˭ ga˭jmeey˴ he˜ ga˭løøy˺ jëëy˜.

—Ga˭suy˺ tɯ˴jii̱˺ mɨ ˺nën˭, mah˺ ga˭gyihn˭, ja̱˜ga˴ ga˭løø˺ jëën˜ — ga˭jäyh˴ sɨɨyh˭.

16 Ko̱˜llaa̱˴ dsa˜ fariseo he˴ ma˴ jäh˴:

—Sa˭ la̱a̱˺ kya̱a̱˺ Dio dsa˜ he˴, he˜ja̱˜ sa˭ høøy˭ jmɨɨ˴ he˜ tee̱h˜ dsa˜ dsë˺.

Jñah˴ ma˴ jäh˴:

—¿Ha˜ lä˭ la˺ juu˺, he˜ jmee˺ wa˴ hi̱˜ cha˜ hi̱˜ ko̱o̱˜ he˜ jɯh˜ga̱a̱˜ lä˭na˜?

Sa˭ ga˭hɨɨ˴ kwee˜ juu˺ kiyh˺. 17 Ko̱o̱˜ ka˜läh˴ ga˭sɨɨyh˭ dsa˜ hi̱˜ ma˴ tɯɯ˴ he˴:

—¿Hee˜ jwah˴ hñaah˺ kih˺ hi̱˜ ga˭nä˺ mɨ˺nëh˴?

Mah˺ ga˭jäh˴ dsa˜ hi̱˜ ma˴ tɯɯ˴ he˴:

—Jnä˴ jwahn˭ la̱a̱y˺ ja̱a̱˜ hi̱˜ ngëë˜ juu˺ kih˺ Dio.

18 Pero dsa˜ fariseo he˴, sa˭ ma˴ la̱a̱y˴ dsoo˴ he˜ ma˴ tɯɯ˴ dsa˜ he˴ mah˺ ga˭lä˭jnä˴ mɨ ˺nëy˴. He˜ja̱˜ lä˭jii̱h˺ ga˭tëëyh˺ cho˺jmii˜ dsa˜ hi̱˜ ga˭lä˭jnä˴ mɨ ˺në˴ he˴. 19 Mah˺ ga˭ngɨɨy˴ juu˺ kiyh˺:

—¿Che˴ ja̱˜ba˴ jo̱o̱˴ hnäh˴ hi̱˜ la˜, hi̱˜ jwah˴ hnäh˴ ga˭lä˭chaa̱˭ tɯɯ˴? ¿Ha˜ lä˭ja̱˜ he˜ ma˜jëëy˜ na˺?

20 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh˝ cho'jmii⁻ dsa⁻
he˝:
—Dsoo˝ ba´ hi̱⁻ he˝ la⁻ chih⁻ kya̱a̱'
jnääh ' la⁻, hi̱⁻ ga˗lä˗cha̱a̱˗ tɯɯ´.
21 Pero sa˗ ñe´ jnääh' ni˗ miih⁻ ha⁻
lä˗ja̱⁻ he⁻ ma⁻jëëy˜ na', ni˗ sa˗ ñe´
jnääh' hi̱⁻ na⁻ hi̱⁻ ga˗nä' mɨ 'nëy´.
Ma⁻cha⁻ ba´ ji̱⁻ñe⁻ kiyh', ngɨɨ´ hnäh˝
juu' kiyh', hñii˝ bih' jmeeyh' juu'
kyah' hnäh˝.
22 Lä˗ja̱⁻ ba´ ga˗jäh˝ cho'jmii⁻
dsa⁻ he˝, jëëh˝ ma´ ga̱yh˗ dsa⁻
fariseo hi̱⁻ ma⁻tä̱ä̱h´ juu' kwee⁻
ha⁻ lä˗ jmeey' cher´mah' ja̱a̱⁻
jäh˝ Jesús he˝ la̱a̱' Mesía. Mo˗so˗
cha⁻ jwë' kiyh' dsooy' gwah˗.
23 He⁻ja̱⁻ ba´ ja̱⁻ ga˗jäh˝ cho'jmiiy⁻:
"Ma⁻cha⁻ ba´ ji̱⁻ñe⁻ kiyh', ngɨɨ´
hnäh˝ juu' kiyh'."
24 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh˝ ga˗tëëyh'
dsa⁻ñɯɯh⁻ hi̱⁻ ma´ tɯɯ´ he˝ mah'
ga˗sɨɨyh˗:
—Kwa´ ti´hmaah´ kih' Dio ba´, ja̱˗
kih' Jesús. Jëëh˝ ñe´ jnääh' dsa⁻ wa´
hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻ ba´ he˝.
25 He⁻ja̱⁻ ga˗je̱e̱yh⁻ juu' kih' dsa⁻
fariseo:
—Sa˗ man˗ che´ la̱a̱y' dsa⁻ wa´
hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻. Ko̱o̱⁻ he⁻ la⁻ ba´
man˗. He⁻ ma´ la̱a̱n' tɯɯ´ mah' na'
ma⁻jëën˜.
26 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh˝ ga˗ngɨɨ˝ dsa⁻
fariseo juu' kiyh', ga˗sɨɨyh˗:
—¿Hee⁻ ga˗jmeey˝ kyah'? ¿Ha⁻ lä˗
ga˗näy' mɨ'nëh´?
27 Mah' ga˗jäh˝ hi̱⁻ ma´ tɯɯ´ he˝:
—Ma⁻jwah' ba´ jnä˝ jä̱ä̱' mah'
sa˗ ga˗lä˗hnooh⁻ hnäh˝ ma´ nuuh'.
¿He⁻la' hnooh⁻ hnäh˝ nuuh'
ka⁻läh˝? ¿Che´ lä˗kye̱⁻ hnäh˝
hnooh⁻ le̱e̱˝ hnäh˝ discípulo kya̱a̱y'?
28 Mah' dsa⁻ fariseo he˝ ga˗ta´
ga˗ha̱a̱yh⁻, ga˗sɨɨyh˗:
—Hne⁻ ba´ he˝, la̱a̱h' discípulo
kya̱a̱y'. Pero jnääh ', la̱a̱' jnääh '
discípulo kya̱a̱' Moisé ba´. 29 Ñe´
jnääh' ga˗hlëëh˝ Dio kya̱a̱h´ Moisé.
Pero kih' dsa⁻ he˝, ni˗ miih⁻ sa˗ ñe´
jnääh' ha⁻ ta˗ jay'.
30 Mah' ga˗jäh˝ hi̱⁻ ma´ tɯɯ´ he˝
sɨɨyh˗:
—Ha⁻ lä˗ la' juu' he⁻ sa˗ ñeh´
hnäh˝ ha⁻ ta˗ ja' dsa⁻ he˝ mah' jnä˝
ga˗jmeey˝ jëën˜. 31 Ñe´ ba´ jne´, sa˗
nuu⁻ Dio kih' hi̱⁻ jmee˗ wa´ he⁻
cha⁻ he⁻. Pero kih' hi̱⁻ ga̱h˗ Dio
mah' jmeey˗ lä˗ hnøø' Dio, hi̱⁻ he˝
ba´ nuuy⁻ kih'. 32 Pero ji̱h´ko̱h˝ sa˗
ma⁻nɯɯ´ jne´ kih' ja̱a̱⁻ hi̱⁻ lih˗ nä'
mɨ'në´ dsa⁻ hi̱h' dsa⁻lä⁻cha̱a̱⁻ tɯɯ´.
33 Wa´ra⁻ jäh˝ kih' sa˗ la̱a̱' kya̱a̱'
Dio dsa⁻ñɯɯh⁻ he˝, sa˗ cha⁻ he⁻ le˝
jmeey' ni˗ miih⁻.
34 Mah' ga˗sɨɨyh˗ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tɯɯ´
he˝:
—Kya̱a̱h´ ga˗lä˗jë˗ dso´kye⁻
ga˗lä˗cha̱a̱h˗ hne⁻, mah' hnooh⁻
hle̱e̱h´ jnääh'.
He⁻ja̱⁻ ga˗lle̱e̱⁻ dsih˝ ka´hne˝,
ga˗hëëy' kih' go⁻te˜.

Lä˗ko̱o̱⁻ he⁻ tɯɯ´ ba´ la̱a̱ ' dsa⁻ fariseo he˝

35 Ma´ ga˗nuuh' Jesús juu' he⁻
ga˗lle̱e̱⁻ dsih˝ ka´hne˝, na´hnääyh⁻
mah' ga˗sɨɨyh˗:
—¿Che´ jmeeh⁻ hne⁻ dsoo˝ hoh˝
kih' Hi̱⁻ga˗le̱e̱'ngo'?
36 —Chiih´ jnä˝ hi̱⁻ he˝, Dsa⁻jø̱ø̱h'
kya̱a̱n˗, mah' jmeen` dsoo˝ dsën˗
kiyh' —ga˗jäh˝ dsa⁻ he˝ sɨɨyh˗.
37 —Ma⁻je̱e̱h` ba´ hne⁻, jnä˝ he˝,
hi̱⁻ kya̱a̱h´ cheh' hlëëh´ —ga˗jäh˝
Jesús sɨɨyh˗.
38 Mah' ga˗jäyh˝:
—Dsoo˝ ba´ dsën˗ kyah' hne⁻,
Dsa⁻jø̱ø̱h' kya̱a̱n˗.
Mah' ga˗ju̱u̱yh' jnëy´, ga˗jmä̱ä̱y'
jø̱ø̱h'.
39 Mah' ga˗jäh˝ Jesús:
—Jan' jmɨ⁻gyɯɯ˗ la⁻ mah' wa´
kye̱⁻ dsa⁻ kwa̱a̱t˜ ha⁻ lä˗ la' ju'dsoo˝
kin˗. Lä˗je̱e̱˗ hi̱⁻ sa˗ jëë˜, jëëy'. Hi˗
lä˗je̱e̱˗ hi̱⁻ jëë˜, mo˗so˗ lä˗jnä˝ mɨ
'nëy´.
40 Ko̱⁻lla̱a̱´ fariseo hi̱⁻ ma´ tä̱ä̱h´
kya̱a̱yh´ jee´ ja̱⁻, ma´ ga˗nuuy˝
lä˗ja̱⁻, ga˗ngɨɨy˝ juu' kih' Jesús:

—¿Che´ jwa˜ lä˭kye̱˜ jnääh ˈ
ka˜läh´ mo˭so˭ jnä´ miˈnë´ jnäähˈ?
41 Mahˈ ga˭jäh´ Jesús siiyh˭:
—Wa´ra˜ jäh´ kihˈ tuuh´ hnäh´, ni˭
ko̱o̱˜ dso´kye˜ sa˭ cha˜ kyahˈ hnäh´.
Pero kihˈ he˜ jwah´ hnäh´, jnä´ ba´
miˈnëh´ hnäh´, he˜ja̱˜ ba´ na˜, lä˭
ma˜kye̱h´ ja̱˜ba´ hnäh´ dso´kye˜.

10

Dsa˜ hi̱˜ hä̱ä̱˜ borrego kya̱a̱ˈ

1 ʼMa˭ra˭ juˈdsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´,
hi̱˜ sa˭ dsa˜he´ ta˭ ho´haah´ jee´
tä̱ä̱h´ borrego, mahˈ hnooyh˜ ta˭
jee´ jyoh´ dsa˜hey´, dsa˜hii̱˜ ba´
he´ hi̱˜ dsa˜kya̱a̱´ jah´. 2 Pero hi̱˜
dsa˜he´ ta˭ ho´haah´, hi̱˜ he´ ba´
ma˭ra˭ hi̱˜ hä̱ä̱˜ borrego. 3 Hi̱˜
chehˈ høø˭ jee´ ja̱˜, näyˈ ho´haah´
wa´ra˜ jaˈ hi̱˜ hä̱ä̱˜ borrego he´. Hi˭
lä˭jë̱ë̱˭ borrego he´ ma˜nuuh´ kiyhˈ.
Lä˭ che̱e̱y˜ ba´ tëëyh˜ lä˭ja̱a̱˜ lä˭ja̱a̱˜
mahˈ hwë̱ë̱y˜ jee´ ja̱˜. 4 Ma˜la˭
ma˜hwë̱ë̱yˈ lä˭jë̱ë̱˭ hi̱˜ la̱a̱ˈ kya̱a̱yˈ,
mahˈ ja̱˜ga´ dsooyˈ jä̱ä̱yˈ. Lä˭jë̱ë̱˭
ba´ dsa˜nääˈ kaahˋ kiyhˈ, jëëh´
ma˜kyuuh˜ bihˈ lle´ kiyhˈ. 5 Pero
ja̱a̱˜ hi̱˜ sa˭ kyu̱u̱y˭, sa˭ lla˜lleyˈ
kaahˋ kiyhˈ. Kyu̱u̱yˈ kihˈ hi̱˜ he´,
jëëh´ sa˭ kyuuyh˜ lle´ kihˈ hi̱˜ jñah´
he´.
6 Juuˈ na˜hmää´ lä˭ja̱˜ ga˭hlëëh´
Jesús, he˜ja̱˜ sa˭ ga˭lä˭ngëë´ dsa˜
he´ hee˜ ja̱˜ ma´ jäyh´.

Pastor llu̱u̱ˈ la̱a̱ˈ Jesús

7 Ngooˈ ba´ Jesús hë̱ë̱yh˜ dsa˜ he´:
—Ma˭ra˭ juˈdsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´,
jnä´ he´ la̱a̱nˈ ho´haah´ kihˈ borrego.
8 Lä˭jë̱ë̱˭ hi̱˜ ya˭nääˈ jä̱ä̱ˈ ga´ kin˭,
ma´ la̱a̱ˈ dsa˜hii̱˜ hi̱˜ ma´ hii̱˜ kihˈ
dsa˭. Pero ni˭ ja̱a̱˜ dsa˜ hi̱˜ la̱a̱ˈ
lä˭ko̱o̱˜ borrego sa˭ ga˭nuu´ kiyhˈ.
9 Jnä´ he´ la̱a̱nˈ ho´haah´. Hi̱˜
dsa˜ta̱a̱h` ta˭ ho´haah´ ja̱˜, hi̱˜ he´
ba´ lä̱ä̱´. Mo˭so˭ hii´ goo˜ kiyhˈ,
le´ dsa˜ta̱a̱yh` mahˈ hwë̱ë̱y˭ hi˭
jnøøyh˜ ba´ he˜ kuyh˜. 10 Wa´ra˜
jaˈ hi̱˜ hii̱˜, hë̱ë̱yˈ, jngëëyhˈ hi˭
he̱e̱yˈ go˜te˜. Ko̱o̱˜ he˜ ja̱˜ ba´
jmeeyˈ. Pero jnä´ ma˜jan˜ mahˈ
jmeen˭ cha̱a̱˜ dsa˜ hi˭ miˈjä̱ä̱˜ jnih´
cha˜miih˜.
11 ʼJnä´ he´, la̱a̱nˈ lä˭ko̱o̱˜ ja̱a̱˜
hi̱˜ hä̱ä̱˜ lluˈ jah´ kya̱a̱ˈ. Hi̱˜ llu̱u̱ˈ
he´, kwa̱a̱yˈ hñiiy´ ju̱u̱y´ kihˈ bor-
rego kya̱a̱yˈ. 12 Pero ja̱a̱˜ hi̱˜ hlä̱ä̱h´
mahˈ hä̱ä̱y˜ jah´ kya̱a̱ˈ jñah´, kihˈ he˜
sa˭ la̱a̱ˈ kya̱a̱ˈ hi̱˜ hlä̱ä̱h´ he´, he˜ja̱˜
wa´ra˜ ga˭jëëyˈ jaˈ lobo, be̱e̱yˈ bor-
rego, mahˈ kyu̱u̱yˈ. He˜ja̱˜ gwa̱´
lobo mahˈ dsa˜cha̱a̱yh˭ borrego.
Jee´ ja̱˜ dsa˜saa´ dsa˜jñeey´ wa´ ha˜
cha˜ ha˜. 13 Lä˭ja̱˜ jmee˭ hi̱˜ hlä̱ä̱h´,
kyu̱u̱˭ bihˈ. Jëëh´, he˜ hlä̱ä̱yh´ ba´
ja̱˜. Sa˭ cha˜ he˜ ga˭të̱ë̱´ jëëyˈ kihˈ
borrego he´.
14 ʼJnä´ he´ la̱a̱nˈ lä˭ko̱o̱˜ ja̱a̱˜
hi̱˜ hä̱ä̱˜ kwee˜ jah´ kya̱a̱ˈ. Kyu̱u̱˭
ba´ jnä´ borrego kya̱a̱n˭. Hi˭
lä˭jë̱ë̱˭ hi̱˜ la̱a̱ˈ kya̱a̱n˭, kyu̱u̱y˭
jnä´. 15 Ja̱˜ba´ lä˭ja̱˜, kyu̱u̱˭ Tää`
kya̱a̱n˭ jnä´, hi˭ jnä´ kyu̱u̱˭ jnih´.
Hi˭ kwa̱a̱n˜ hñiin˭ ju̱u̱n´ kihˈ dsa˜
kya̱a̱n˭ hi̱˜ la̱a̱ˈ lä˭ko̱o̱˜ borrego.
16 Hi˭ cha̱a̱˜ ga´ jñah´ dsa˜ kya̱a̱n˭
hi̱˜ la̱a̱ˈ lä˭ko̱o̱˜ borrego hi̱˜ sa˭
ga´ ma˜ta̱a̱h` cha´neh˭. Hi̱˜ he´
ka˜läh´ jmee˭ biiˈ kin˭ na´teen`
mahˈ lä˭nuuyh´ kin˭. Hi˭ lä˭ja̱˜,
lä˭jë̱ë̱˭ le̱e̱´ ko̱o̱˜ nääˈ ba´, hi˭ ja̱a̱˜
ba´ juuy´. 17 Hnäähˈ Tää`jnä´, kihˈ he˜
kwa̱a̱n˜ hñiin˭ ju̱u̱n´. Hi˭ ma˜ngëë´
ma˜ju̱u̱n˭ lä˭jii̱hn´ ka˜läh´. 18 Ni˭
ja̱a̱˜ sa˭ jngëëhˈ jnä´, ta˭ la´ jngëëyh
ˈ jnä´ lä˭na˜. He˜ kwa̱a̱n˜ hñiin˭ ba´
ja̱˜ he˜ jngëëyhˈ jnä´. Na˜ngënˈ jwëˈ
kwa̱a̱n˜ hñiin˭ hi˭ lä˭ja̱˜ na˜ngënˈ
jwëˈ lä˭jii̱hn´ ka˜läh´. He˜ la˜
ja̱˜ mada˜ he˜ ga˭hyohnˈ kihˈ Tää`
kya̱a̱n˭.
19 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ sa˭ ga˭hii´ kwee˜
juuˈ kihˈ dsa˜ fariseo kya̱a̱h´ juuˈ
he˜ ma˜hlëëh´ Jesús ja̱˜. 20 Jwë̱ë̱´
dsa˜ he´ ma´ jäh´:
—Kye̱y˜ jmi˜lle´ hliihˈ, dsa˜
ngaah´ ba´ na˜. ¿He˜laˈ nuuh˜ hnäh´
kiyhˈ?

21 Pero jñah´ ma´ jäh´:
—Sa˗ hlëëh˗ lä˗na˗, jąą˗ hi˗ kye˗ jmɨ˗lle´ hlɨɨh'. ¿Ha˗ lä˗ją˗ nä' jmɨ˗lle´ hlɨɨh' mɨ'në´ jąą˗ hi˗ tɯɯ´?

Sa˗ ga˗hii' dsa˗ judiu ma´ hęęh˗ Jesús

22 Jwɨɨ˗ Jerusalén ma´ jmee˗ dsa˗ jmɨɨ´ kih' gwah˗. Jii˗ gyɯɯ´ ma´ toh˗ jmɨɨ´ ją˗. 23 Ma´ ngë˗ Jesús jee´ ma´ chih' gwah˗ ją˗, jee´ la' hoo´ na´hii` kih' Salomón. 24 Mąh' ga˗kuh' ga˗lih˗ dsa˗ judiu kiyh', ga˗sɨɨyh˗:
—¿Lih´ ba´ mi´jnääh' juu' kyąą' jnääh '? Chiih´ jnääh' jëë˗ go˗te˗, cher´mah' hne˗ he´ ląąh' Cristo.
25 He˗ją˗ ga˗jęęh˗ Jesús juu' kiyh':
—Ga˗jwëëhn' ba´ hnäh´ jąą', mah' sa˗ ga˗lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´. Lä˗jë˗ he˗ jmeen˗ kyąąh´ mada˗ kih' Tää` kyąąn˗, he˗ ją˗ na˗ jmee˗ ju'dsoo´ kin˗. 26 Pero hnäh´ sa˗ ma˗dsoo´ hoh´ hnäh´ kin˗, jëëh´ sa˗ ląąh' hnäh´ borrego kyąąn˗. 27 Lä˗jëë˗ borrego kyąąn˗ nɯɯh´ kin˗. Jnä´ kyɯɯ˗ jnih´, hi˗ dsa˗nääy' kyąąh´ jnä´. 28 Jnä´ kwëëh˗ jnih´ he˗ kyąąh´ chąąy˗ tąą´. Jih´koh´ mo˗so˗ jɯɯy´. Ni˗ jąą˗ sa˗ lih˗ hwëëy' ja´goon˗. 29 Tää` kyąąn˗ hi˗ ga˗kwëëh˗ jnä´, jøøh' gyih' lä˗koh´ ga´ kih' jee´ lä˗jëë˗. Ni˗ jąą˗ sa˗ lih˗ hwëëy' ja´goo˗ Tää` kyąąn˗. 30 Koo˗ ba´ ląą' jnä´ kyąąh´ Tää`.
31 Koo˗ ka˗läh´ ga˗ką' dsa˗ judiu kɯɯ´ mah' ma´ tey' kiyh'. 32 He˗ją˗ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Cha˗miih˗ he˗ llu' he˗ ma˗mi˗jnään ' cha´nëh´ hnäh´ kyąąh´ be´ kih' Tää` kyąąn˗. ¿Hee˗ koo˗ kih' jee´ lä˗jë˗ he˗ ją˗, he˗ hnooh˗ hnäh´ teh' hnäh´ kɯɯ´ kin˗?
33 Mah' ga˗jäh´ dsa˗ judiu he´ sɨɨyh˗:
—Sa˗ te´ jnääh' kɯɯ´ kyah', kih' ta´ llu' he˗ ma˗jmeeh´. Te´ jnääh' kɯɯ´ kyah' kih' he˗ mi˗kwąh˗ Dio. Jëëh´ dsa˗ñɯɯh˗ ba´ hne˗, mah' jmąąh˗ hñaah' Dio.
34 He˗ją˗ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ dsa˗ he´:
—¿Che´ sa˗ na˗sɨɨ˗ në´ ley jnän` lä˗la˗: "Jnä´ ga˗jwahn', dio ląąh' hnäh´"? 35 Kyah' hnäh´ hi˗ ga˗hyoh' juu' kiyh', ga˗jäyh´ "dio". Hi˗ juu' kiyh' ją˗, sa˗ le´ hęę´. 36 Cher´mah' Tää` kyąąn˗ ga˗hñąą' jnä´ mah' ga˗chęęy' jnä´ jmɨ˗gyɯɯ˗ la˗, ¿he˗la' jwah´ hnäh´ kin˗, mi˗kwąhn˗ Dio, kih' he˗ ma˗jwahn', jnä´ he´ ląąn' Joo´ Dio? 37 He˗ją˗ sa˗ cha˗ he˗ kih' lä˗hęęh´ hnäh´ kin˗, wa´ra˗ jäh´ kih' jnä´ sa˗ jmeen˗ ta´ he˗ jmee˗ Tää` kyąąn˗. 38 Pero cher´mah' jmee˗ ba´ jnä´, ma˗ke˗ sa˗ dsoo´ hoh´ hnäh´ kin˗, jmee´ hnäh´ dsoo´ kih' ta´ he˗ jmeen˗ ba´, mah' kyąąh´ koo˗ hä´ ją˗ba´ lä˗ngëëh´ hnäh´, Tää` he´ kyąąh´ jnä´, hi˗ jnä´ he´ kyąąhn´ Tää`.
39 Koo˗ ka˗läh´ ma´ hnøøy ' ma´ sąąyh' Jesús, pero ga˗ląą´ bih' kih' dsa˗ he´.
40 Mah' ngooy' ka˗läh´ ta˗ hn-gaah` jmɨɨ˗ Jordán, ją˗ba´ ta˗ jee´ ga˗chąą' Jwąą˗ dsa˗ jmɨɨ˗ lä˗ ma´ to˗në´. Jee´ ją˗ ga˗jäy´. 41 Jwëë´ dsa˗ na´nää' jee´ ma´ gyay', mah' ma´ jäyh´:
—Ma˗ra˗ ju'dsoo´, ni˗ koo˗ he˗ jɯh˗gąą˗ sa˗ ga˗jmee´ Jwąą˗. Pero lä˗jë˗ he˗ ga˗jäyh´ kih' hi˗ la˗, ma´ la' ju'dsoo´.
42 Hi˗ jwëë´ dsa˗ ga˗lä˗dsoo´ dsë' kiyh' jee´ ją˗.

11

Ga˗jɯɯ' Lázaro

1 Ma´ dsaah´ jąą˗ dsa˗ñɯɯh˗ hi˗ chęę˗ Lázaro, dsa˗ chąą˗ Betania, ją˗ba´ jwɨɨ˗ mäh˗ jee´ ma´ chąą˗ María kyąąh´ Marta dsa˗më´ øøyh˗. 2 María he´ hi˗ ga˗huu' naa` mi˗jwɨɨ˗ tɨɨ´ Jesús mah' ga˗mi˗kiyh´ kyąąh´ jñu˗ lley´, ma´ ląąy' dsa˗më´ øøh˗ Lázaro hi˗ ma´

dsaah´ he˝. 3 He¯ja̱¯ lä˗u̱u̱˝ dsa¯më˝
he˝ ga˗che̱e̱' juu' kih' Jesús:
—Dsa¯jøøh' kya̱a̱n˗, dsaah´
dsa¯ñuuh¯ hi̱¯ hnaah˗ —ga˗siiyh˗
Jesús.
4 Ma´ ga˗nuu˝ Jesús lä˗ja̱¯, mah'
ga˗jäyh˝:
—Sa˗ ju̱u̱y˝ kya̱a̱h´ dsoo´ ja̱¯. He¯
ja̱¯ mi¯jnää˗ ja̱a̱¯ Dio ba´ hi̱¯ jøøh',
hi˗ mi¯jnää˗ la̱a̱' jøøh' Jo̱o̱˝ Dio
ka¯läh˝.
5 Peer˗ ma´ hnää' Jesús Marta
kya̱a̱h´ María, kya̱a̱h´ Lázaro. 6 Lä˗
ma´ ga˗nuu˝ Jesús kih' hi̱¯ ma´
dsaah´ he˝, ga˗jäy˝ ga´ to̱' jmii` jee´
ma´ gyay' ja̱¯. 7 Ma¯ngëë˝ he¯
ja̱¯, ja̱¯ga´ ga˗jäyh˝ siiyh˗ jnääh '
discípulo:
—Ma`jne´ ka¯läh˝ ta˗ hwa' Judea.
8 Mah' ga˗chiih´ jnääh':
—Ta¯jwoh', hnøø' dsa¯ka̱a̱h´ he˝
ma´ te' ku̱u̱´ kyah', mah' jwah˝ ga´
hne¯ goh' ka¯läh˝ jee´ oo˗.
9 Mah' ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗ jnääh':
—¿Ja̱ ' gya˗to̱˝ hor˜ kye̱¯ ko̱o̱¯
jmii´? Hi̱h' hi̱¯ ga˗nää´ ta˗la˗ jmii
', sa˗ tëyh'. Jëëh˝, jëëy˜ wa´je¯ kih'
jmi¯gyuu˗ la¯. 10 Pero hi̱¯ ga˗nää´
ta˗la˗ hwë', dsa¯tëyh'. Jëëh˝, mo˗so˗
jnä˝ wa´je¯ kih' jmi¯gyuu˗ la¯.
11 Ma¯ngëë˝ ma¯jäyh˝ lä˗ja̱¯,
ja̱¯ga´ ga˗jäyh˝ ka¯läh˝:
—Ma¯gwii̱¯ Lázaro ome¯ jnän`,
niin` mah' na´cha̱a̱˗ jnih˝.
12 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ jnääh':
—Dsa¯jøøh' kya̱a̱n˗, cher´mah'
na¯gwii̱y¯, ja̱' kiyh'.
13 He¯ la¯ ma´ jäh˝ Jesús, kih' he¯
ma¯na¯ju̱u̱y´ ba´ ja̱¯. Pero ma´ lii˝
jnääh', na¯gwii̱y¯ he¯ te̱e̱yh¯ dsëy'
ba´ ja̱¯, he¯ ma´ hlëëh˗ Jesús lä˗ja̱¯.
14 Ja̱¯ga´ ga˗jäh˝ Jesús jë̱ë̱¯ go¯te˜:
—Ma¯na¯ju̱u̱´ ba´ Lázaro. 15 Jë̱ë̱¯
ba´ dsën˗ he¯ sa˗ ga´ ma¯gyan´ jee´
oo˗, jëëh˝ lä˗ja̱¯ la' llu' kyah' hnäh˝
mah' lä˗ja̱¯ lä˗dsoo˝ hoh˝ hnäh˝.
Ma`jne´ ma˗jë̱ë̱´ jnih˝.
16 Ja̱¯ga´ ga˗jäh˝ Tamá, hi̱¯ ma´
tëëyh˜ Dsa¯su̱u̱`, ga˗siiyh˗ jnääh':
—Ma`jne´ ka¯läh˝, mah' ju̱u̱˝ jne´
ko̱¯jøh˝ kya̱a̱yh´.

Ga˗kwa˝ Jesús be˝ kih' dsa¯më˝ øø̱h¯ Lázaro

17 Ma´ hya¯ kye̱˝ jmii´ na¯ha̱a̱ '
Lázaro ma´ ga˗lloo' Jesús jee´ ja̱¯.
18 Jee´ jwii¯ Betania ja̱¯, ma´ jä˗
jä̱h˗ kih' Jerusalén, ko̱o̱¯ hnë¯
kilómetro ba´. 19 Jwë̱ë̱˝ dsa¯ judiu
na´nää' na´jë̱ë̱y¯ Marta kya̱a̱h´
María, na´kway¯ be˝ kiyh' mah'
sa˗ wa´ meeh¯ dsëy' he¯ ga˗ju̱u̱'
Lázaro øø̱yh¯. 20 Ma´ ga˗nuu˝ Marta
ja' Jesús, ya˗hë̱ë̱y' mah' ngooy'
ga˗mi˗je̱e̱y¯. Pero ga˗jä̱˝ ba´ María
cha´neh˗. 21 Ma´ ga˗je̱e̱' Marta Jesús
mah' ga˗siiyh˗:
—Dsa¯jøøh' kya̱a̱n˗, wa´ra¯ jäh˝
kih' ma´ ñeh˝ jee´ la¯, sa˗ ma¯ju̱u̱˗
dsa¯ñuuh¯ øø̱hn'. 22 Jnä˝ man˗,
ga˗lä˗jë˗ he¯ ngiih´ kih' Dio, kway'
ba´ —ga˗jäh˝ Marta.
23 —Lä˗jii̱h´ ba´ øø̱h' —ga˗jäh˝
Jesús siiyh˗.
24 —Jnä˝ man˗ lä˗jii̱yh´ wa´ra¯
ga˗të˝ jee´ lä˗jii̱h´ dsa¯ jee´ lla̱a̱˗ jmii´
—ga˗jäh˝ Marta siiyh˗.
25 Mah' ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗:
—Jnä˝ he˝ hi̱¯ mi¯jii̱h` dsa¯,
hi˗ jmeen˗ cha̱a̱y¯. Hi̱¯ jmee˗
dsoo˝ dsë' kin˗, ma˗ke˗ ga˗ju̱u̱y',
lä˗jii̱yh´ ka¯läh˝. 26 Ga˗lä˗jë̱ë̱˗ hi̱¯
cha̱a̱¯ mah' jmeey' dsoo˝ dsëy' kin˗,
ma˗ke˗ ga˗ju̱u̱y', sa˗ jä̱y' lä˗ja̱¯.
¿Che´ he̱e̱h˝ juu' la¯? —ga˗jäh˝ Jesús
siiyh˗.
27 —Ja̱a̱h¯, Dsa¯jøøh' kya̱a̱n˗,
he̱e̱˝ ba´ jnä˝, hne¯ he˝ Cristo, Jo̱o̱˝
Dio hi̱¯ hii˝ juu' kih' jä˗ jmi¯gyuu˗
la¯ —ga˗jäh˝ Marta.
28 Ma¯ngëë˝ ma¯jäyh˝ lä˗ja̱¯,
ñeey´ na´teeyh¯ María øø̱yh¯ mah'
na´hlë̱ë̱yh´ kya̱a̱h´ juu' hii¯ mah' sa˗
nuu¯ dsa¯ kiyh', ga˗siiyh˗:
—Hii̱¯ ta¯jwoh' ma´ ja˜, tëëyh˜
hne¯.
29 Ma´ ga˗nuu˝ María lä˗ja̱¯,
lä˗cha̱h˝ ja̱¯ ga˗nooy¯ ngooy'
ga˗mi˗je̱e̱y¯ Jesús. 30 Sa˗ ga´ ma¯he˜

Jesús ta˭ jee´ jwɨɨ˯ mäh˯ ja̱˯. Lä˭
ma˯cheyh˩ ja̱˯ba´ jee´ ga˭jee̱y˩
Marta. 31 Ma´ tä̱ä̱h´ dsa˯ judiu
cha´neh˭ kih˩ María ma´ kway˭ be˵.
Ma´ ga˭jëëy˩ ga˭noo˯ María mah˩
ngooy˩ ko˯chih´, he˯ja̱˯ ga˭nää˩
dsa˯ he˵ kaah`kiyh˩, ma´ jäyh˵:

—Ngooy˩ ta˭ jee´ la˩ to˯hø̱ø̱˯ mah˩
ga˭hooyh`jee´ oo˭.

32 Ma´ ga˭lloo˩ María jee´ ma´
cheh˩ Jesús, ga˭ju̱u̱yh˩ jnëy´ cha´nëy´
mah˩ ga˭sɨɨyh˭:

—Dsa˯jøø̱h˩ kya̱a̱n˭, wa´ra˯ jäh˵
kih˩ ma´ ñeh˵ jee´ la˯, sa˭ ma´ ju̱u̱˵
dsa˯ñuuh˯ øø̱hn˩.

33 Ma´ ga˭jëë˩ Jesús hooyh˜, hi˭
ga˭jëëy˩ hooh˜ dsa˯ka̱a̱h´ kya̱a̱y˩ hi̱˯
ma´ jmee˭ ko˯jøh´ kya̱a̱yh´, he˯ja̱˯
ga˭lä˭meeh˭ dsëy˩ jwërte, lä˭jii̱h˩
ga˭jii̱˩ neh˭ tuh˯dsëy˩. 34 Mah˩
ga˭sɨɨyh˭:

—¿Ha˯ ga˭kya̱a̱h˭ hnih˵?

Mah˩ ga˭jäyh˵:

—Dsa˯jøø̱h˩ kya̱a̱n˭, ña˯ mah˩
go´jëëh`.

35 Peer˭ ga˭hooh˩ Jesús. 36 Mah˩
ga˭jäh´ dsa˯ judiu he˵:

—Jëë`da´, he˯ ba´ che˯ ma´ hnääy
˩.

37 Mah˩ ga˭jäh´ ko̱˯lla̱a̱´ dsa˯ he˵:

—Dsa˯ na˯, ga˭jmeey´ ga˭lä˭jnä´
mɨ˩në´ ja̱a̱˯ dsa˯tuu´. ¿Che´ sa˭ le´ ma´
jmeey˩ mah˩ sa˭ ma´ ju̱u̱´ dsa˯ oo˭?

Ga˭lä˭jii̱h`Lázaro

38 Ko̱o̱˯ ka˯läh´ ga˭lä˭meeh˭
dsë˩ Jesús, mah˩ ngooy˩ chu̱h˭ jee´
la˩ to˯hø̱ø̱˯. Heh˩ to˯hø̱ø̱˯ ja̱˯,
ma´ na˯jnë˯ kya̱a̱h´ ko̱o̱˯ mɨ ˩ku̱u̱´.
39 Mah˩ ga˭jäh´ Jesús:

—Jñuuh´hnäh´ ku̱u̱´ na˯.

Mah˩ ga˭jäh´ Marta dsa˯më´ øø̱h˯
hlɨɨ˵ he´ sɨɨyh˭ Jesús:

—Dsa˯jøø̱h˩ kya̱a̱n˭, ma˯hëë̱y˯
mi˯ju̱u̱˯, jëëh´ ma˯hya˯ kye̱˵ jmɨɨ˵
na˯ju̱u̱y´.

40 Mah˩ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:

—¿Ja̱ ˩ ma˯wë̱ë̱hn˩ hne˯,
cher´mah˩ ga˭jmeeh´ dsoo˵ hoh˵,
jëëh˩ he˯ juh˯ga̱a̱˯ he˯ jmee˩ Dio?

41 Ja̱˯ga´ ga˭jñuuyh˯ mɨ ˩ku̱u̱´ he˯
ma´ na˯jnë˯ hoo´ to˯hø̱ø̱˯ ja̱˯, jee´
ma´ hä̱ä̱´ hlɨɨ˵ he˵. Ja̱˯ga´ ga˭jëë˩
Jesús ta˭ gyuuh˩, ga˭jäyh˵:

—Tää`kya̱a̱n˭, kwan˭ ti´hmaah´
kyah˩, jëëh˵ ma˯nuuh˯ ba´ kin˭.
42 Ma˭ ba´ jnä˵, nuuh˯ ba´ hne˯ kin˭
tä̱ä̱˵. He˯ jwahn˭ lä˭la˯, la˩ llu˩ kih˩
hi̱˯ tä̱ä̱h´ nuu˯ lä˭ku´ lä˭jii̱˩ kin˭ jee´
la˯, mah˩ lä˭ja̱˯ lä˭dsoo˵ dsëy˩, hne˯
ba´ ga˭che̱e̱h˭ jnä˵.

43 Ma˯la˭ ma˯jäyh˵ lä˭ja̱˯,
ga˭hlëëyh˵ ko̱o̱˯ ki̱˯ga̱a̱˯:

—¡Lázaro, go˯hë̱ë̱˩ jee´ na˯!

44 He˯ja̱˯ ya˭hë̱ë̱˩ hi̱˯ ma´ na˯ju̱u̱´
he˵ lä˭ ma˯na˯gyo̱h˵ ja̱˯ goo˯ tɨɨy´,
kya̱a̱h´ hmɨɨh˯ he˯ ga˭gya̱a̱h˯ dsih˵
ma´ ga˭ju̱u̱y˩, hi˭ lä˭ ma˯na˯løø˯
ja̱˯ mo˯nëy´ kya̱a̱h´ hmɨɨh˯ sa´luu˯.
Mah˩ ga˭jäh´ Jesús:

—Je̱e̱y`sa´hmɨɨh˯, mah˩ wa´ngëy˵.

Ma´ hnooh˯ dsa˯ ha˯ lä˭ jee´ ma´ sa̱a̱yh˩ Jesús
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Jwë̱ë̱˵ dsa˯ judiu hi̱˯ na´nää˩
kya̱a̱h´ María ga˭lä˭dsoo˵ dsëy˩ kih˩
Jesús, ma´ ga˭jëëy˩ he˯ ga˭jmeey˵
lä˭ja̱˯. 46 Pero ko̱˯lla̱a̱´ dsa˯ he˵
na´nääy ˩ na´jë̱ë̱y˯ dsa˯ fariseo
na´jmeeyh´ juu˩ ha˯ lä˭ ga˭jmee˵
Jesús. 47 He˯ja̱˯ jmi˯dsa˯ ka̱a̱h´
kya̱a̱h´ dsa˯ fariseo ga˭ku̱yh˩ lä˭jë̱ë̱˭
dsa˯ta´ dsa˯guuh´ kya̱a̱y˩, ma´
jäyh˵:

—¿Ha˯ lä˭ jmeen´? Peer˭
cha˯miih˯ he˯ juh˯ga̱a̱˯ jmee˭
dsa˯ñuuh˯ he˵. 48 Cher´mah˩
ga˭kwan´ jwë˩ ja̱˩ lä˭na˯ ba´, lä˭jë̱ë̱˭
ba´ dsa˯ lä˭he̱e̱˵ kiyh˩. He˯ja̱˯
ya˯nää˵ dsa˯ roma ya˯he̱e̱y˯ jee´
jwɨɨ˯ jnän`hi˭ lä˭ka̱a̱˯ hwa˩ jnän`
ka˯läh˵.

49 Caifá, ja̱a̱˯ dsa˯kya̱a̱h´ dsa˯
judiu he˵, ma´ la̱a̱ ˩ dsa˯jøø̱h˩

kyąą¹ lä±jęę± jmi⁻dsa⁻ jı̨⁻ñe⁻ ją⁻. Ga±jäyh´:

—Ni± miih⁻ są± ñeh´ hnäh´. 50 Che´ są± ląąh´ hnäh´ llu¹ ga´ he⁻ juu´ jąą⁻ dsa⁻ñuuh⁻ kih¹ dsa⁻goo˜ jne´, lä±kǫh´ ga´ he⁻ hęę´ lä±kąą⁻ hwa¹ la⁻ —ga±jäh´ Caifá.

51 Ją± he⁻ ga±hlëëyh´ jee´ tęęy⁻ hñiiy´ ją⁻. Kih¹ he⁻ ma´ ląąy¹ dsa⁻jøøh¹ kyąą¹ jmi⁻dsa⁻ jı̨⁻ñe⁻ ją⁻, he⁻ją⁻ ba´ ją⁻ ga±jmee´ Dio ga±hlëëyh´ lä±ją⁻, ga±ngëëy¹ juu¹ he⁻ juu´ Jesús kih¹ lä±jęę± dsa⁻ judiu. 52 Hi± ją± ma±la± kih¹ dsa⁻ judiu ją⁻ juuy´, he⁻ hnøøy¹ jmąąy¹ kǫǫ⁻ nää¹ dsa⁻ ba´ jee´ lä±jęę± hı̨⁻ ląą¹ jǫǫ´ Dio hı̨⁻ na⁻saa⁻ na⁻jñee´ wa´ ha⁻ cha⁻ ha⁻. 53 Jmii´ ją⁻ ga±tąayh` kǫ⁻jǫh´ juu¹ kwee⁻ mah¹ jngëëyh¹ Jesús.

54 He⁻ją⁻ mo±so⁻ ga±ngë´ Jesús jnä´hä´ jee´ kih¹ dsa⁻ judiu. Ya±hęëy¹ hwa¹ Judea, ngooy¹ kǫǫ⁻ jee´ jwii⁻ he⁻ chęę⁻ Efraín he⁻ hla⁻ jąh± kih¹ hwa¹ kı̨ı̨±. Jee´ ją⁻ ga±jąą´ jnäähh¹ kǫ⁻jǫh´ kyąąyh´.

55 Ma⁻ngoo¹ ya±jąh± të¹ jmii´ he⁻ kuh⁻ dsa⁻ judiu borrego mäh¹. Jwęę´ dsa⁻ hı̨⁻ chąą⁻ jee´ ją⁻ na´nääy¹ ta± Jerusalén mah¹ mi⁻lluuy¹ hñiiy´ lä±kǫǫ⁻ tęę¹ dsa⁻ jmee± jąąą¹ ją⁻ga´ të¹ jmii´. 56 Ma´ hnaah⁻ dsa⁻ he´ Jesús, ma´ hlëëyh± kyąąh´ dsa⁻kyąąyh´ jee´ ma´ chih¹ gwah±, ma´ jäyh´:

—¿Ha⁻ lä± jëëh´ hnäh´? ¿Che´ sa± jäy± jee´ jmii´ la⁻?

57 Dsa⁻kąąh´ kyąą¹ jmi⁻dsa⁻ he´ kyąąh´ fariseo ga±jmee´ mada⁻:

—Cher´mah¹ hı̨⁻ hnäh´ ga±jëëh` hnäh´ ha⁻ ta± ngëy±, ją⁻ ya´jmeeh` hnäh´ juu¹ chąh´ mah¹ dsa⁻nää¹ dsa⁻ dsa⁻chąąyh±.

12

Ga±huu¹ María naa` mi⁻jwii⁻ tii´ Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

1 Jñiiı´ jmii´, jąąą¹ ją⁻ga´ të¹ jmii´ he⁻ kuh⁻ dsa⁻ borrego mäh¹, ñee´ Jesús ta± Betania jee´ ma´ gya¹ Lázaro hı̨⁻ ga±jmee´ Jesús ga±lä±jı̨ı̨h` ma⁻ngëë´ ma⁻na⁻juuy´. 2 Jee´ ją⁻ ga±jmeey´ ma±nuu± kyąąh´ Jesús. Marta ma´ llooh˜ ma±nuu±, hi± Lázaro he´, ma´ ląą¹ jąą⁻ hı̨⁻ ma´ gya¹ kǫ⁻jǫh´ kyąąh´ Jesús në´ mes˜ ją⁻. 3 Ją⁻ga´ ga±ką¹ María kǫǫ⁻ së¹ jmii⁻ mi⁻jwii⁻ he⁻ chęę⁻ nardo, he⁻ hmooh¹ jwërte. Ga±huuy¹ tii´ Jesús. Mah¹ ga±mi±kı̨yh´ kyąąh´ jñu⁻ lley´. Ga±hii´ mi⁻jwii⁻ lä±kąą⁻ cha´neh± ją⁻. 4 Mah¹ ga±jäh´ jąą⁻ dsa⁻kyąąh´ jnäähh¹, hı̨⁻ ma´ chęę⁻ Juda Iscariote, jǫǫ´ Simón hı̨⁻ ga±hnii¹ kih¹ Jesús kęę⁻:

5 —¿He⁻la¹ sa± ma⁻hnii` jmii⁻ mi⁻jwii⁻ na⁻, lä±kǫǫ⁻ kyę´ hnë⁻ hña⁻loo´ jmii´ ta´ mah¹ ma´ kwëëhn´ hı̨⁻ tä⁻ñee´?

6 He⁻ ga±jäyh´ lä±ją⁻, ją± kih¹ he⁻ ma´ jmeey¹ be´ kih¹ hı̨⁻ tä⁻ñee´ ją⁻, kih¹ he⁻ ma´ hęęy⁻ ba´ ją⁻. Jëëh´ ma´ høøy± sa´tuh⁻ jee´ ma´ tääh´ kuu´ mah¹ ma´ hwëëy˜ jee´ na⁻hmää´. 7 Mah¹ ga±jäh´ Jesús:

—Ta± ha⁻ kiyh¹. Jëëh´, jmii⁻ mi⁻jwii⁻ na⁻ he⁻ ma´ høøy± mah¹ ma´ huuy± jnä´ wa´ra⁻ ga±të´ jee´ hąąn¹. 8 Hı̨h¹ hı̨⁻ tä⁻ñee´, lä± ma⁻tąąyh´ na⁻ ba´ kyąąh´ hnäh´. Pero jnä´, mo±so± gyan` ki⁻wëë´ jee´ kyah¹ hnäh´ —ga±jäh´ Jesús.

Ma´ hnøø¹ dsa⁻kąąh´ ma´ jngiiyh¹ kih¹ Lázaro ka⁻läh´

9 Ga±lä±ñe± jwęę´ dsa⁻ judiu he⁻ ma´ gya¹ Jesús jwii⁻ Betania mah¹ na´nääy¹ jee´ ją⁻. Pero ją± ma±la± kwąąt˜ kih¹ Jesús ją⁻ na´nääy¹, he⁻ na´jęęy⁻ Lázaro, hı̨⁻ ga±lä±jı̨ı̨h` ma⁻ngëë´ ma⁻na⁻juu´ ba´ ją⁻. 10 He⁻ją⁻ ga±tąąh` dsa⁻kąąh´ kyąą¹ jmi⁻dsa⁻ he´ juu¹ kwee⁻ mah¹ ma´ jngëëyh¹ Lázaro ka⁻läh´. 11 Jëëh´, kwąąt˜ kih¹ Lázaro ją⁻, jwęę´ dsa⁻ judiu ga⁻bęęy¹ dsa⁻kąąh´ kyąąy¹ mah¹ ga±hęęyh⁻ kih¹ Jesús ba´.

Ga˭he¹ Jesús na⁻dsëë˜ jąą⁻ burr˜ jee´ jwii⁻ Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Ma´ ga˭jnä¹ jyoh´ jmii´, jwëë´ jwërte dsa⁻ ma´ tąąh´ jee´ të⁻ jmii´ ją⁻. Ma´ ga˭nuuy´ ja¹ Jesús ta˭ jwii⁻ Jerusalén, 13 ga˭kąy¹ gooh¹ hma⁻su¹ mah¹ ga˭nääy¹ ga˭mi˭jęęy˜ Jesús. Mah¹ ma´ jäyh´:

—¡He⁻ ba´ che⁻ llu̱u̱¹ Dio! ¡Dio kyąąh´ hi̱⁻ ja¹ na⁻ lä˭hih˭ kiyh¹! Ląąy¹ Rey jnän`—ga˭jäh´ dsa⁻ Israel he´.

14 Ga˭hñah˭ Jesús jąą⁻ burr˜ mäh¹, mah¹ ga˭wiiy¹ ka´luu´, lä˭kǫǫ⁻ na⁻sii⁻ juu¹ kih¹ Dio:

15 Ta˭ wa´ gąh¹ hnäh´ dsa⁻ chąą⁻ jwii⁻ Sión.
Hii̱˜ Rey kyąąh¹ hnäh´ ja¹ na⁻,
dsëëy˜ jąą⁻ burr˜ mäh¹.

16 He⁻ ga˭la¹ lä˭ją⁻, sa˭ ga˭lä˭ngëë´ jnääh ¹ discípulo kyąąy¹ lä˭ ma´ to⁻në´. Pero ma´ ngaah¹ Jesús gyuuh¹, ją⁻ga´ ga˭lä˭ngëë´ jnääh ¹ kih¹ Jesús ba´ ją⁻ ma´ hlëëh˭ lä˭kǫǫ⁻ ma⁻na⁻sii⁻ jąąą¹, he⁻ ga˭jmee´ dsa⁻ juuh⁻ kiyh¹.

17 Dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tąąh´ kyąąh´ Jesús lä˭kǫǫ⁻ ma´ ga˭tëëyh¹ Lázaro neh˭ to⁻hǫǫ⁻ lä˭kǫǫ⁻ ma´ ga˭mi˭jiiyh`, ma´ jmeeyh˜ juu¹ lä˭kǫǫ⁻ ga˭jëëy¹ jee´ ją⁻. 18 He⁻ją⁻ jwëë´ dsa⁻ na´nää¹ ga˭mi˭jęęy˜ Jesús, lä˭kǫǫ⁻ ma´ ga˭nuuy´ kih¹ he⁻ juh⁻gąą⁻ he⁻ ga˭jmeey´. 19 Pero dsa⁻ fariseo ma´ jäyh´ siiyh˭ dsa⁻kyąąyh´:

—Jëë` da´. Ni˭ miih⁻ sa˭ cha⁻ he⁻ le´ jmeen´. Lä˭jëë˭ ba´ dsa⁻ ga˭nää¹ chąą¹ kaah` kiyh¹.

Kǫ⁻lląą´ dsa⁻ griego ga˭hnaayh⁻ Jesús

20 Jee´ kih¹ dsa⁻ hi̱⁻ na´nää¹ na´hnääh⁻ Dio jee´ të⁻ jmii´, ma´ tąąh´ kǫ⁻lląą´ dsa⁻ griego. 21 Dsa⁻ griego he´, ya˭nää¹ koo´ kih¹ Felipe, dsa⁻ ma´ chąą⁻ Betsaida he⁻ na⁻hęę˜ hwa¹ Galilea. Ga˭chu̱u̱y´ kyąąh´, ga˭siiyh˭:

—Hne⁻ dsa⁻ñuuh⁻, hnøø⁻ jnääh¹ lla´ jnääh¹ juu¹ kyąąh´ Jesús.

22 He⁻ją⁻ ngoo¹ Felipe mah¹ na´chiiyh´ Andre´. Hi˭ Andre´ he´ kyąąh´ Felipe na´hlëëyh´ Jesús. 23 He⁻ją⁻ ga˭jęęh⁻ Jesús juu¹ kiyh¹, ga˭jäyh´:

—Ma⁻të´ hor˜ jee´ lęę´ jøøh¹ Hi̱⁻ga˭lëë¹ngo¹ la⁻. 24 Ma˭ra˭ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, cher´mah¹ sa˭ ga˭toh´ kǫǫ⁻ mi¹trigo jee´ gwaah´ hi˭ sa˭ ga˭hya⁻, ma⁻jąą´ lä˭ ma⁻la¹ ją⁻ba´. Pero cher´mah¹ ga˭hya⁻ mii¹ ją⁻, cha⁻miih⁻ mii¹ kwa¹. 25 Lä˭ją⁻, hi̱⁻ sa˭ kwąą¹ hñii´ juu̱´, hi̱⁻ he´ hęę´ go⁻te˜. Pero hi̱⁻ kwąą¹ hñii´ juu̱´ jmi⁻gyuu˭ la⁻, he⁻ hąąy˜ hñiiy´ ba´ ją⁻ mah¹ chąąy⁻ tąąą´ ga˭lä˭jë˭ joh´ jmii´ cha⁻. 26 Hi̱⁻ mi⁻te¹ kin˭, wa´ jmeey´ kǫ⁻jøh´ kyąąh´ jnä´. Ją⁻ba´ jee´ naahn˜ na´gyan¹, jee´ ją⁻ dsa⁻tąąyh` ka⁻läh´ hi̱⁻ mi⁻te¹ kin˭. Hi̱h¹ mi⁻te¹ kin˭, Tää` kyąąn˭ jmąąy¹ jøøh¹.

Ga˭jmee´ Jesús juu¹ he⁻ju̱u̱y´

27 ’Peer˭ chąąn⁻ cha⁻miih⁻ huu´dsë⁻. ¿Hee⁻ na⁻ jwahn˜ na¹? ¿Che´ jwahn˜: “Tää`, läąą` jnä´ kih¹ he⁻ dsa⁻ngëën´ la⁻”? Sa˭ le´ jwahn˜ lä˭na⁻. Jëëh´, kih¹ he⁻ją⁻ ba´ jan¹. 28 Tää`, mi⁻jnää¹ he⁻ ląąh¹ jøøh¹ — ga˭jäh´ Jesús.

Hor˜ ją⁻ ga˭lä˭nuuh´, ga˭hlëëh´ gyuuh¹:

—Ma⁻mi⁻jnää¹ ba´ jnä´ he⁻ ląąn¹ jøøhn¹, hi˭ mi´jnään¹ ka⁻läh´ he⁻ ląąn¹ jøøh¹.

29 Jwëë´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tąąh´ jee´ ją⁻, ga˭nuuy´ he⁻ ga˭hlëëh´ gyuuh¹, he⁻ją⁻ ga˭jäyh´:

—Go⁻ ñih¹ ba´ na⁻ ma⁻hii̱¹.

Jñah´ ma´ jäh´:

—Jąą⁻ ángel ba´ na⁻ ma⁻hlëëh´ kyąąyh´.

30 Mah¹ ga˭jäh´ Jesús siiyh˭:

—Sa˭ ma⁻ja˜ juu¹ na⁻ kwąąt˜ ki˭ jnä´. Kyah¹ hnäh´ ba´ na⁻ ma⁻ja˜ juu¹ na⁻. 31 Na¹ ma⁻të´ jmii´ jee´ ką¹

Dio ju'dsoo˝ kih'ˡ jmɨ¯gyʉʉ˭ la¯. Hi˭
ma¯të˝ hor˜ jä̱'ˡ o¯hih˭ hi̱¯sa¯llu̱'ˡ hi̱¯
jmee˭ hih˭ jmɨ¯gyʉʉ˭ la¯. 32 Wa´ra¯
ga˭chäa̱'ˡ dsa¯ jnä˝ gyʉʉh', tëën´
lä˭jëë˭ hi̱¯ ya¯nää˝ kyäah´ jnä˝ —
ga˭jäh˝ Jesús.
33 He¯ ga˭hlëëyh˝ lä˭ja̱¯,
ga˭mi˭jnääy¯ ha¯ lä˭ kyäah´ ma´
juuy˝ ba´ ja̱¯. 34 He¯ja̱¯ ga˭jäh˝ dsa¯
hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱¯:
—Ma¯nʉʉ´ jnääh'ˡ lä˭ko̱o̱¯ na¯sɨɨ¯
juu' kih'ˡ Dio. Cristo chäa̱¯ tä̱ä̱˝
ba´. ¿He¯la' jwah˝ hne¯, jmee˭
bii'ˡ kih'ˡ Hi̱¯ga˭lëë'ˡngo'ˡ chäa̱'ˡ dsa¯
gyʉʉh'? ¿Hii̱¯ ba´ he˝ hi̱¯ jwah˝ hne¯
Hi̱¯ga˭lëë'ˡngo'ˡ?
35 Mah'ˡ ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭:
—Ko̱¯hwëë˝ ga´ jnä˝ wa´je¯ jee´
kyah' hnäh˝. Ngë˝ hnäh˝, ta´ko̱¯jii̱h'
jnä˝ wa´je¯ jee´ kyah' hnäh˝ mah'ˡ
sa˭ lëh˭ jee´ na¯ho̱o̱¯ hnäh˝. Jëëh˝,
hi̱¯ ga˭nää˝ jee´ na¯ho̱o̱¯, sa˭ ñey¯
ha¯ ta˭ dsa¯nääy'ˡ. 36 Ta´ko̱¯jii̱h' jnä˝
wa´je¯ kyah'ˡ hnäh˝, hëëh`hnäh˝ kih'ˡ
wa´je¯ mah'ˡ lä˭jnää˝ hnäh˝ jee´ jnä˝
wa´je¯.
Ma¯la˭ ma¯hlëëh˝ Jesús lä˭ja̱¯,
mah'ˡ ga˭hmääyh¯ kih'ˡ dsa¯ he˝.

Sa˭ ga˭hëëh¯ dsa¯ judiu juu' kih'ˡ Jesús

37 Ga˭jëë'ˡ ba´ dsa¯ judiu lä˭jë˭ he¯
jʉh¯gäa̱¯ he¯ ga˭jmee˝ Jesús to˭lo˭
nëy´, pero ni˭ lä˭ja̱¯ sa˭ ga˭lä˭hëëy˝
kiyh'ˡ. 38 Mah'ˡ lä˭ja̱¯, ga˭lä˭te'ˡ
lä˭ko̱o̱¯ ga˭jäh˝ Isaía hi̱¯ ga˭ngëë'ˡ
juu' kih'ˡ Dio llo˝joo'ˡ:
Tää` kyäan˭, sa˭ chäa̱¯ hi̱¯
ma¯hëëh¯ juu' jnän`.
Sa˭ chäa̱¯ hi̱¯ ga˭lä˭ngëë˝ lä˭ko̱o̱¯ te'ˡ
he¯ jʉh¯gäa̱¯ he¯ ga˭jmee˝
Dio kyäah´ goo¯, ga˭jäh˝
Isaía.
39 Kih'ˡ he¯ja̱¯, sa˭ ga˭la'ˡ ma¯lä¯hëëy˝.
Hi˭ ja̱¯ba´ lä˭ja̱¯ ka¯läh˝ ga˭jäh˝ Isaía
kiyh'ˡ:
40 Ga˭jmee˝ Dio ga˭jnë'ˡ mɨ 'nëy´,
ga˭jlë'ˡ hʉʉ´dsë¯ kiyh'ˡ,
mah'ˡ sa˭ le˝ jëëy'ˡ, ni˭ sa˭ lä˭ngëëy˝.
Ni˭ sa˭ dsa¯jëëyh˜ kyäah´ jnä˝ mah'ˡ
mi´hlä̱ä̱'ˡ jnih˝.
41 Lä˭jë˭ he¯ ja̱¯ ga˭jäh˝ Isaía, lä˭ ma´
ga˭jëëy'ˡ he¯ läa̱'ˡ jøøh' Jesús mah'ˡ
ga˭hlëëyh˝ kiyh'ˡ.
42 Pero ma˭ra˭ he¯ ga˭hëëh¯
ba´ jwëë˝ dsa¯ kih'ˡ Jesús, lä˭kyë¯
dsa¯käah´ kyäay'. Hi˭ kih'ˡ he¯
ma´ gäyh˭ dsa¯ fariseo, he¯ja̱¯ sa˭
ga˭mi˭jnääy¯ hñiiy˝, mah'ˡ sa˭ ma´
hwëë ' dsih˝ neh˭ gwah˭ mäh¯.
43 Ma´hnooyh¯ ha¯ lä˭ jee´ ma´ëëy˝
käah´ cha´në˝ dsa¯ jmɨ¯gyʉʉ˭, lla¯
he¯ ma´ hnooyh˭ ha¯ lä˭ jee´ ma´
ëëy˝ käah´ cha´në˝ Dio.

Juu' he¯ ga˭hlëëh˝ Jesús, lla'ˡ ta´ kih'ˡ dsa¯

44 Ja̱¯ga´ ga˭hlëëh˝ Jesús ko̱o̱¯
ki̱¯gäa̱¯, ga˭jäyh˝:
—Hi̱¯ hëëh¯ jnä˝, ja̱˭ ma˭la˭ jnä˝
he¯ hëëyh¯, hëëyh¯ hi̱¯ ga˭chëë'ˡ
jnä˝ ba´. 45 Hi̱h'ˡ hi̱¯ ma¯jëë˭ jnä˝,
ma¯jëëy˭ hi̱¯ ga˭chëë'ˡ jnä˝ ba´ ja̱¯.
46 Jnä˝ he˝ läan'ˡ lä˭ko̱o̱¯ wa´je¯ he¯
ja'ˡ jmɨ¯gyʉʉ˭ la¯, mah'ˡ lä˭jëë˭ hi̱¯
hëëh¯ jnä˝, sa˭ jäy'ˡ jee´ na¯ho̱o̱¯.
47 Hi̱¯ nuu¯ juu' kin˭ mah'ˡ sa˭
hëëyh¯, ja̱˭ jnä˝ ngɨɨhn´ kwäat˜
kiyh'ˡ. Jëëh˝ sa˭ ma¯jan˜ jmɨ¯gyʉʉ˭
la¯ mah'ˡ ngɨɨhn´ kwäat˜ kih'ˡ dsa¯
jmɨ¯gyʉʉ˭. Ma¯jan˜ mah'ˡ lään´ dsa¯
jmɨ¯gyʉʉ˭ ba´. 48 Hi̱¯ sa˭ hnää'ˡ jnä˝
mah'ˡ sa˭ hëëyh¯ juu' kin˭, cha¯ ba´
he¯ ngɨɨh'ˡ kwäat˜ kiyh'ˡ. Ja̱¯ba´ juu'
he¯ ma¯hlëëhn` la¯, ngɨɨh'ˡ kwäat˜
kiyh'ˡ wa´ra¯ ga˭të˝ jee´ läa̱˭ jmɨɨ´.
49 Jëëh˝, sa˭ ma¯hlëëhn` jee´ tëën¯
hñiin˭. Tää` kyäan˭ hi̱¯ ga˭chëë'ˡ
jnä˝, hi̱¯ he˝ ga˭jmee˝ mada¯ kin˭
ha¯ lä˭ jwahn¯, hi˭ ha¯ lä˭ hlëëhn´.
50 Jnä˝ man˭, mada¯ he¯ ga˭jmeey˝
kin˭ jøø˭ kih'ˡ dsa˭ mah'ˡ wa´ chäay¯
ga˭lä˭jë˭ joh˝ jmɨɨ´ cha¯. Kih'ˡ
he¯ja̱¯, hlëëhn´ ja̱¯ba´ lä˭ko̱o̱¯ te'ˡ
he¯ ga˭sɨɨh˭ Tää` jnä˝ ba´.

13

Ga˭gyih'ˡ Jesús tɨɨ´ discípulo kyäay'ˡ

1 Ma¯ngoo˜ ya˗jäh˗ jmɨɨ´ he¯ kụh¯
dsa¯ borrego mäh˜, ma¯ñe¯ ba´
Jesús ma¯të´ hor˜ he¯ ya¯hëëy˜
jmɨ¯gyɨɨ˗ la¯ mah˜ dsạạyh˜ jee´ gya˜
Jmiiy¯. Ga˗lä˗hnääy˜ hị¯ ma´ lạạ
˜ kyạạy˜ hị¯ ma´ täähˊ jmɨ¯gyɨɨ˗
la¯, pero hwë˜ jạ¯ ga˗mi˗jnääy¯
he¯ ga˗lä˗hnääy˜ cha¯miih¯ hị¯ lạạ˜
kyạạy˜.

2 Jạ¯ga´ dsa¯tạạyh` kuyh˗
ma˗nɨɨ˗ ma¯hä´ ba´ hɨɨ´dsë¯ kih˜
hị¯sa˗llụ˜ neh˗ tuh¯dsë˜ Juda Iscar-
iote jọọ´ Simón ha¯ lä˗ jmeey˜ mah˜
ngëëy˜ Jesús. 3 Pero Jesús ma¯ñe¯
bih˜ he¯ ga˗tooh¯ Tää` gooy¯ hñii´
lä˗jë˗ go¯te˜ he¯ na¯hñạạy´ jmeey˜
hi˗ lä˗jạ¯ ñey¯ he¯ ya˗hëëy˜ kih˜ Dio,
hi˗ jạ¯ba´ kih˜ Dio dsạạyh˜ ka¯läh´.
4 He¯jạ¯ ga˗nooy¯ jee´ täähˊ kuyh¯
ma˗nɨɨ˗ jạ¯, ga˗jñuuyh˜ hmɨɨh¯
he¯ ma´ kyẹyh´ në´, ga˗kạy˜ hmɨɨh¯
tu¯jlạ´ mah˜ ga˗bäähˊ hñiiy´. 5 Hi˗
ga˗kạy˜ kọọ¯ jee´ ga˗chiyh˜ jmɨɨ¯
mah˜ ga˗lววy˜ gyiyh˜ ma¯tɨɨ´ jnääh˜
discípulo. Jạ¯ga´ ga˗mi˗kịyh´ kyạạh´
hmɨɨh¯ tu¯jlạ´ he¯ ma´ na¯bäähˊ
jạ¯. 6 Ma´ ga˗tëëy´ jee´ ma´ gya˜
Simón Pee´, mah˜ ga˗jäh´ Pee´:

—Dsa¯jววh˜ kyạạn˗, ¿che´ hne¯
ba´ gyih˜ ma¯tɨɨn˗?

7 Mah˜ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—He¯ jmeen˗ la¯, sa˗ lä˗ngëëh´
hne¯ na˜ ga¯jɨɨh¯. Këë¯ ba´
lä˗ngëëh´.

8 —Sa˗ gyih˜ hne¯ ma¯tɨɨn˗
jị̈h´kọh´ —ga˗jäh´ Pee´ sɨɨyh˗.

Mah˜ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Cher´mah˜ sa˗ ga˗gyihn˗
ma¯tɨɨh´, sa˗ le´ jmeeh˜ kọ¯jววh´
kyạạh´ jnä´.

9 Mah˜ ga˗jäh´ Simón Pee´ sɨɨyh˗:

—Dsa¯jววh˜ kyạạn˗, jạ˗ ma˗la˗
ma¯tɨɨn˗ hnววˊ jñii´, lä˗jạ¯
ma¯goon˗ kyạạh´ ka´llen˗ hnววˊ
jñii´ ka¯läh´.

10 Mah˜ ga˗jäh´ Jesús ka¯läh´:

—Hị¯ ma¯na¯jngëë˜, sa˗ jmee˗
bii˜ jñii´ lä˗kạạ¯ kiyh˜. Ma˗la˗
ma¯tɨɨy´ ba´ hnววˊ jñii´, jëëh´
lä˗kạạ¯ ba´ kiyh˜ ma¯na¯jngɨɨ˜. Hi˗
ma¯na¯jngëë˜ ba´ hnäh´, ma˗ke˗ jạ˗
lä˗jëë˗ hnäh´.

11 Jëëh´ ma´ ñe¯ bih˜ hịị¯ na¯
ma´ ngëëy ˜, he¯jạ¯ ba´ jạ¯ ma´
jäyh´: “Ma˗ke˗ jạ˗ lä¯jëë˗ hnäh´
na¯jngëë˜.”

12 Ma¯la˗ ma¯gyiyh˜ ma¯tɨɨ´
lä¯jëë˗, ga˗këyh¯ hmɨɨh¯ kiyh˜ mah˜
ngaayh˜ na´gyay¯ në´ mes˜ ka¯läh´.
Mah˜ ga˗jäyh´:

—¿Che´ ma¯lä¯ngëëh´ hnäh´,
hee¯ na¯ ma¯jmeen˜ kyah˜ hnäh´?
13 Tëëh˗ jnä´ Ta¯jwoh˜ hi˗ jwah´
hnäh´ Dsa¯jววh˜ kyạạn˗. Llu˜
ba´ jwah´ hnäh´, jëëh´ he¯ jạ¯
lạạn˜. 14 Jnä´ he´ lạạn˜ ta¯jwoh˜
kyạạh˜ hnäh´, hi˗ lạạn˜ Dsa¯jววh˜
kyạạh˜ hnäh´, mah˜ ma¯gyihn˗
ma¯tɨɨh´ hnäh´. Lä˗na¯ hnววˊ
jmeeh˜ hnäh´ ka¯läh´, gyih˜ hnäh´
ma¯tɨɨ´ dsa¯kyạạh´ hnäh´. 15 Jee´
la¯ ma¯heehn˗ hnäh´ mah˜ jmeeh˜
hnäh´ jạ¯ba´ lä˗kọọ¯ ma¯jmeen˜
kyah˜ hnäh´. 16 Ma˗ra˗ ju˜dsoo´
jwëëhn˜ hnäh´, jạạ¯ hị¯ nɨɨh´ kih˜
jñah´, sa˗ jววyh˜ ga´ lä˗kọh´ ga´
dsa¯jɨɨ´. Hi˗ hị¯ dsoo˜ mada¯, sa˗
jววyh˜ ga´ lä˗kọh´ ga´ hị¯ chẹẹy˗.
17 Na˜ he¯ ma¯lä¯ngëëh´ hnäh´ he¯
ma¯jmeen˜ la¯, llu˜ la˜ kyah˜ hnäh´
cher´mah˜ ga˗jmeeh´ hnäh´ lä˗jạ¯.

18 ’Jạ˗ he¯ hlëëhn´ kih˜ lä˗jëë˗
hnäh´ la¯. Kyụụ˗ ba´ jnä´ hịị¯
na¯ ma¯llẹẹhn˗. Mah˜ lä˗jạ¯ lä˗te˜
lä˗kọọ¯ na¯sɨɨ¯ juu˜ kih˜ Dio: “Hị¯
ma´ kuh¯ kọ¯jววh´ kyạạh´ jnä´,
ma¯jẹẹyh˜ ma¯na¯hววyh´ kin˗.”
19 To¯na˜ ga¯jɨɨh¯ jwahn˗ jäähˊ sa¯ ga´
ma¯ngëëy˜ jnä´. Mah˜ wa´ra¯ ga˗la˜
he¯ jạ¯, lä˗hẹẹh´ hnäh´, jnä´ he´
lạạn˜ he¯ jwahn˗ lạạn˜. 20 Ma˗ra˗
ju˜dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, hị¯ hẹẹh¯
jạạ¯ hị¯ chẹẹn¯, he¯ hẹẹyh¯ jnä´ ba´
jạ¯. Hi˗ hị¯ hẹẹh¯ jnä´, hẹẹyh¯ hị¯
ga˗chẹẹ˜ jnä´ ba´ jạ¯.

Ga˗jmeeh˺ Jesús juu˺, hnɨɨ˺ jąą˜ dsa˜ kyąąy˺ kiyh˺

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Ma˜la˗ ma˜jäh˝ Jesús lä˗ją˜, pero ga˗lä˗meeh˗ dsëy˺ mah˺ ga˗mi˗jnääy˜ jëë˜ juu˺ ją˜:

—Jąą˜ jee´ lä˗jëë˗ hnäh˝ hnëëh˺ jnä˝.

22 Ją˜ga´ ga˗tooh`jnääh˺ jëë˝ jnääh˺ në´ dsa˜kyąąhn´, sa˗ ñe´ jnääh˺ hɨɨ˜ kih˺ na˜ ma´ hlëëyh˗. 23 Kih˺ jee´ lä˗jëë˗ jnääh˺ discípulo kyąąy˺, jąą˜ ba´ ga˗lä˗hnää˺ Jesús cha˜miih˜. Hɨ˜ he˝ ma´ gya˺ koo˝ kih˺ Jesús. 24 Kih˺ hɨ˜ he˝, ga˗jmee˝ Simón Pee´ lii˜ mah˺ ngɨɨy˺ juu˺ kih˺ Jesús, hɨɨ˜ kih˺ ją˜ ma´ hlëëyh˗. 25 Hɨh˺ hɨ˜ ma´ gya˺ koo˝ kih˺ Jesús he˝, ga˗ngɨɨy˝ juu˺ kiyh˺:

—Dsa˜jøøh˺ kyąąn˗, ¿hɨɨ˜ he˝ hɨ˜ jwah˝ na˜?

26 Mah˺ ga˗jëëh˜ Jesús juu˺ kiyh˺:

—Hɨ˜ kwëëhn˜ kuh˗ kǫǫ˜ jwɨ´ he´ñiih˜ gyɨɨh˝, hɨ˜ he˝ he˝.

Mah˺ ga˗mi˗gyɨɨyh˝ kǫǫ˜ jwɨ´ he´ñiih˜, ga˗kwëëyh˺ Juda Iscariote, jǫǫ˝ Simón. 27 Lä˗kǫǫ˜ ngooy˺ kuyh˜ he´ñiih˜ ją˜, ga˗he˺ Tana´ neh˗ tuh˜dsëy˺. Ją˜ga´ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—He˜ hnooh˜ jmeeh˺, jmee´ ga˜jɨɨh˜ to˜na˺.

28 Pero ni˗ jąą˜ hɨ˜ ma´ tąąh´ në´ mes˜ ją˜, sa˗ ga˗lä˗ngëëy˝ he˜la˺ ga˗sɨɨyh˗ hɨ˜ he˝ lä˗ją˜. 29 Kih˺ he˜ ma´ høø˗ Juda sa´tuh˜ jee´ ma´ tääh´ kuu´, he˜ją˜ kǫ˜lląą´ ga˗jmee˝ hɨɨɨ´dsë˜, he˜ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗: “Go˜läh˺ miih˜ he˜ hnøø˺ jnän` kih˺ jmɨɨ´” o jäyh˝: “Go˜kwëëh` hɨ˜ tä˜ñee˝ miih˜ kuu´”. 30 Ma´ ga˗la˺ kih˺ Juda, ma˜kuyh˜ he´ñiih˜, chąh˝ ba´ ya˗hëëy˺. Ma˜na˜hǫǫ˜ ba´ hor˜ ją˜.

Kǫǫ˜ nɨɨɨh˜ hmëë˝

31 Ma˜la˗ ma˜ya˜hëë˜ Juda jee´ ją˜, ga˗jäh˝ Jesús:

—Na˺ lä˗jnä˝ he˜ ląą˺ jøøh˺ Hɨ˜ga˜lëë˺ngo˺ la˜, hi˗ ta˗la˗ kih˺ hɨ˜ he˝ lä˗jnä˝ he˜ ląą˺ jøøh˺ Dio. 32 Hi˗ cher´mah˺ jǫǫy˝ mi˜jnää˗ he˜ ląą˺ jøøh˺ Dio, ją˜ba´ lä˗ją˜ Dio mi˜jnää˗ he˜ ląą˺ jøøh˺ jǫǫy˝, hi˗ chąh˝ ba´ jmeey˺. 33 Gyɨɨɨ˜ mäh˺ kyąąn˗, kǫ˜hwëë˝ ga´ gyan´ kyąąh´ hnäh˝. Hnaah˺ hnäh˝ jnä˝. Pero ją˜ba´lä˗kǫǫ˜ ma˜jwɨɨn˺ dsa˜ judiu, jee´ naahn˜ sa˗ le˝ go´nääh˺ hnäh˝, ją˜ba´ lä˗ją˜ jwëëhn˜ hnäh˝ ka˜läh˝ na˺. 34 Jmeen` kǫǫ˜ mada˜ hmëë˝ kyah˺ hnäh˝. Wa´ hnaah˗ hnäh˝ øøh˺ hnäh˝. Wa´ hnaah˗ hnäh˝ lä˗ąąą˜ lä˗ąąą˜ dsa˜kyąąh´ hnäh˝, ją˜ba´ lä˗kǫǫ˜ ma˜lä˜hnaan˗ hnäh˝. 35 Cher´mah˺ ga˗lä˗hnaah˗ hnäh˝ dsa˜kyąąh´ hnäh´, lä˗jëë˗ ba´ dsa˜ lä˗ñe˜ ląąh˺ hnäh˝ discípulo kyąąn˗.

Ga˗jäh˝ Jesús he˜ hmä˺ Pee´ juu˺ he˜ sa˗ kyɨɨy˗

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 He˜ją˜ ga˗ngɨɨ˝ Simón Pee´ juu˺:

—Dsa˜jøøh˺ kyąąn˗, ¿ha˜ ta˗ goh˺ hne˜?

Mah˺ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—Ha˜ jee´ nɨɨn`, sa˗ le˝ goh˺ kyąąh´ jnä˝ na˺. Këë˜ ga´ goh˺ kyąąh´ jnä˝.

37 He˜ją˜ ga˗jäh˝ Pee´ sɨɨyh˗:

—Dsa˜jøøh˺ kyąąn˗, ¿he˜la˺ ją˜ mo˗so˗ le˝ nɨɨn` kyąąh´ hne˜ na˺? Ma˜lla˗ ba´ dsën˗ jɨɨɨn˝ llah˝ hne˜.

38 He˜ją˜ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—¿Che´ ju˺dsoo˝ ma˜lla˗ hoh˝ jɨɨɨh˝ llan˜? Ma˗ra˗ ju˺dsoo˝ jwëëhn˜ hne˜, jąą˺ ją˜ga´ hooh˺ chaah´ dsoo˺, hne˜ ma˜të˝ hnë˜ jɨɨh˜ ma˜hmäh´ juu˺ he˜ sa˗ kyɨɨɨh˗ jnä˝.

14

Jesús ląą˺ jwë˺ he˜ dsa´toohn´ jee´ gya˺ Dio

1 ’Ta˗ jeh˗ hoh˝ hnäh˝. Jmee´ hnäh˝ dsoo˝ hoh˝ kih˺ Dio ba´, hi˗ jmee´ hnäh˝ dsoo˝ hoh˝ kin˗ ka˜läh˝. 2 Cha´neh˗ kih˺ Tää` kyąąn˗ cha˜

cha¯miih¯ jee´ dsa´toohn´. Wa´ra¯
jäh´ kih¹ sa¯ la¹ lä¯ja¯, ma¯jwëëhn¹
ba´ hnäh´ jää¹. He¯ja¯ niin` mi´llun`
jee´ go´taah´ hnäh´. 3 Wa´ra¯
ngaahn¹ mah¹ na´jmeen¹ llu¹ jee´
go´taah´ hnäh´, ja¯ga´ jähn´ ka¯läh´
mah¹ go´nääh´ hnäh´ kyaah´ jnä´.
Mah¹ lä¯ja¯ jee´ naahn¯ na´gyan¹,
jee´ ja¯ go´taah´ hnäh´ ko¯jøh´
kyaah´ jnä´. 4 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´
ha¯ jee´ naahn¯, hi¯ ma¯kyuuh~ ba´
hnäh´ jwë¹ ka¯läh´.

5 Mah¹ ga¯jäh´ Tamá siiyh¯:

—Dsa¯jøøh¹ kyaan¯, sa¯ ñe´
jnääh¹ ha¯ na¯ gwaah¹. ¿Ha¯ lä¯ja¯
lä¯kyuuh~ jnääh¹ jwë¹ ka¯läh´?

6 He¯ja¯ ga¯jäh´ Jesús siiyh¯:

—Jnä´ he´ laan¹ jwë¹, jnä´ he´ laan¹
ju¹dsoo´, jnä´ he´ jmeen¯ chaa¯
dsa¯. Ni¯ jaa¯ sa¯ lla¯nää` jee´ gya¹
Tää` wa´ra¯ jäh´ kih¹ sa¯ ya¯nääy¹
ta¯la¯ ki¯ jnä´. 7 Cher´mah¹ kyuuh¯
jnä´, ja¯ba´ lä¯ja¯ kyuuh¯ hnäh´ Tää`
kyaan¯. Na¹ ma¯kyuuh¯ ba´ hnäh´,
hi¯ ma¯jëëh` hnäh´ ka¯läh´.

8 Mah¹ ga¯jäh´ Felipe:

—Dsa¯jøøh¹ kyaan¯, hääh` jnääh¹
Tää`, mah¹ ko¯ja¯ ba´ ma¯leë¯ kyaa¹
jnääh¹.

9 Mah¹ ga¯jäh´ Jesús siiyh¯ Felipe:

—¿Joh´ jmii´ sa¯ ma¯hya¯ gyan´
kyaah´ hnäh´ jee´ la¯ mah¹ sa¯
ma¯lä¯kyuuh¯ jnä´? Hiih¹ ma¯jëë¯
jnä´, he¯ ma¯jëëy¯ Tää` ba´ ja¯. ¿Ha¯
lä¯ja¯ jwah´ hne¯: “Hääh` jnääh¹
Tää`”? 10 ¿Che´ sa¯ laah´ dsoo´, jnä´
he´ laan¹ koo¯ kyaah´ Tää`, hi¯ Tää`
he´ laa¹ koo¯ kyaah´ jnä´? Lä¯jë¯
juu¹ he¯ hlëëh´ jnä´, ja¯ he¯ hlëëhn´
jee´ tëën¯ hñiin¯ na¯. Tää` hi¯ laa¹
kyaah´ jnä´, hi¯ he´ ba´ jmee¯ he¯
jmeen¯ la¯. 11 Wa´ lä¯dsoo´ hoh´
hnäh´, jnä´ he´ laan¹ koo¯ kyaah´
Tää` hi¯ Tää` he´ laa¹ koo¯ kyaah´
jnä´. Pero cher´mah¹ sa¯ laah´ hnäh´
dsoo´ lä¯ja¯ la¹ kin¯ kyaah´ Tää`,
jmee´ hnäh´ dsoo´ kih¹ he¯ ma¯jëëh`
hnäh´ ha¯ lä¯ la¹ ta´ he¯ jmeen¯.
12 Ma¯ra¯ ju¹dsoo´ na¯ jwëëhn~
hnäh´, hi¯ jmee¯ dsoo´ dsë¹ kin¯,
hi¯ he´ jmee¹ ka¯läh´ ja¯ba´ ta´ he¯
jmeen¯. Hi¯ juuh¯ ga´ ta´ jmeey¹,
jëëh´ naah¯ ba´ jnä´ kyaah´ Tää`.
13 Lä¯jë¯ he¯ ngiih´ hnäh´ kih¹ Tää`
lä¯hih¯ kin¯, jmeen` he¯ ja¯, mah¹
lä¯ja¯ lä¯jnä´ he¯ laa¹ jøøh¹ Tää`
ta¯la¯ kih¹ joy´. 14 Jmee` ba´ jnä´
wa´ he¯ cha¯ he¯ he¯ ngiih´ hnäh´
lä¯hih¯ kin¯.

Ga¯jäh´ Jesús cheey¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹

15 ’Cher´mah¹ hnaah¯ hnäh´ jnä´,
høø´ hnäh´ mada¯ he¯ jmeen¯ kyah¹
hnäh´. 16 Mah¹ jnä´ chuun` kyaah´
Tää` cheey¹ jñah´ hi¯ kwa¹ be´ kyah¹
hnäh´. Mah¹ jäy¹ kyaah´ hnäh´
ga¯lä¯jë¯ joh´ jmii´ cha¯. 17 Hi¯
he´ laa¹ Jmi¯lle´ hi¯ jmee¯ ju¹dsoo´.
Dsa¯ hi¯ chaa¯ jmi¯gyuu¯ la¯, sa¯
le´ heeyh¯, jëëh´ sa¯ jëëy~, ni¯ sa¯
kyuuy¯. Pero hnäh´, kyuuh¯ hnih´,
jëëh´ hääy´ jee´ kyah¹ hnäh´, hi¯
dsa¯hey´ neh¯ tuh¯hoh´ hnäh´.

18 ’Wa´ra¯ ngaahn¹, sa¯ jäh¹ hnäh´
hnëë´. Jähn´ ka¯läh´ kyah¹ hnäh´.
19 Miih¯ jmii´ ga´ mo¯so¯ jëë¹ dsa¯
jnä´. Pero hnäh´, jëëh¹ jnä´. Hi¯
kih¹ he¯ chaa¯ jnä´, he¯ja¯ ba´ ja¯
jmee¹ chaa¯ hnäh´. 20 Ma´ja¯ ga´
lä¯ngëëh´ hnäh´, jnä´ gyan´ kyaah´
Tää` kyaan¯, hi¯ hnäh´ kyaah´
jnä´, hi¯ jnä´ kyaah´ hnäh´. 21 Hi¯
ma¯heeh¯ mada¯ kin¯ mah¹ høøy¯,
hi¯ he´ hnää¹ jnä´. Hi¯ hi¯ hnää¹
jnä´, Tää` kyaan¯ lä¯hnääy¹ hi¯ he´.
Hi¯ jnä´ ka¯läh´ lä¯hnaa¯ jnih´ mah¹
mi´jnään¹ hñiin¯ kiyh¹.

22 Mah¹ ga¯jäh´ Juda (pero ja¯ he´
Iscariote):

—Dsa¯jøøh¹ kyaan¯, ¿he¯la¹
ma¯la¯ kyaa¹ jnääh¹ ba´ mi´jnääh¹
hñaah¹, mah¹ sa¯ mi´jnääh¹ hñaah¹
kih¹ lä¯jëë¯ dsa¯ jmi¯gyuu¯?

23 He¯ja¯ ga¯jäh´ Jesús siiyh¯:

—Hi¯ hnää¹ jnä´, høøy¯ juu¹ kin¯,
hi¯ Tää` kyaan¯ lä¯hnääy¹ hi¯ he´.

Mah˹ ko̱⁻jøh˝ kya̱a̱h˝ Tää` dsa˝tooh˝
jnääh˹ kya̱a̱yh˝. 24 Hi̱⁻ sa˗ hnää˹jnä˝,
sa˗ høøy˗ juu˹ kin˗. Hi˗ juu˹ he⁻
ma⁻nuuh⁻ hnäh˝, ja̱˗ juu˹ ki˗ hñiin˗
ja̱⁻, juu˹ kih˹ Tää` hi̱⁻ ga˗che̱e̱˹ jnä˝
ba˝ ja̱⁻.
25 'Hlëëhn˝ hnäh˝ lä˗jë˗ juu˹ la⁻,
ta˝ko̱⁻jiih˹ gyan˝ kya̱a̱h˝ hnäh˝.
26 Pero wa˝ra⁻ ngaahn˹, kwa̱a̱t˜ ki˗
jnä˝, che̱e̱˹ Tää` ja̱a̱⁻ hi̱⁻ kwa˹ be˝
kyah˹ hnäh˝. Hi̱⁻ he˝ he˝ Jmɨ⁻lle˝
Na⁻jngɨɨ˹ hi̱⁻ heeh˹ hnäh˝ ga˗lä˗jë˗
ba˝, hi˗ jmeey˹ lä˗dsooh˜ hoh˝ hnäh˝
lä˗jë˗ juu˹ he⁻ ma⁻hlëëhn` hnäh˝.
27 'Jnä˝ kwan` mah˹ jmeen` hɨɨ˹ tii˝
kyah˹ hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻ hii˝ tii˝ kin˗. Ja̱˗
lä˗ko̱o̱⁻ kwa˗ dsa⁻ jmɨ⁻gyuu˗ he⁻
kwëëhn˗ hnäh˝. Ta˗ jeh˗ hoh˝ hnäh˝,
ni˗ ta˗ wa˝ ga̱h˹ hnäh˝. 28 Ma⁻nuuh⁻
ba˝ hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻ ma⁻jwëëhn˹
hnäh˝. Naahn¯ hi˗ jä̱hn˝ jee˝ kyah˹
hnäh˝ ka⁻läh˝. Cher˝mah˹ dsoo˝
hnaah˗ hnäh˝ jnä˝, jëë̱⁻ hoh˝ hnäh˝
ki˗ jnä˝ kih˹ he⁻ naahn¯ jee˝ gya˹
Tää`, jëëh˝ jøøh˹ gyih˹ lä˗ko̱h˝ jnä˝.
29 Ma⁻jwëëhn˹ hnäh˝ juu˹ la⁻, jä̱ä̱˹
sa˗ ga˝ ma⁻la˹. Mah˹ wa˝ra⁻ ga˗la˹,
ja̱⁻ga˝ lä˗dsoo˝ hoh˝ hnäh˝.
30 'Mo˗so˗ hlëëhn˝ ga˝ cha⁻miih⁻
kya̱a̱h˝ hnäh˝, jëëh˝ jä˗ hi̱⁻sa˗llu̱˹
hi̱⁻ jmee˗ hih˗ jmɨ⁻gyuu˗ la⁻. Pero
kya̱a̱h˝ jnä˝ sa˗ cha⁻ kiyh˹ ni˗ miih⁻.
31 He⁻ jmeen˗ lä˗ko̱o̱⁻ mada¯ he⁻
ga˗jmee˝ Tää` kin˗ ba˝, mah˹ lä˗ja̱⁻
lä˗ñe⁻ dsa⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ jmɨ⁻gyuu˗ la⁻,
jnä˝ hnaan˗ Tää`.
'Noo⁻ hnäh˝, man`.

15

Chaah˹ wɨɨ̱⁻ jëh˹ kya̱a̱h˝ sa˝goh˹ kih˹

1 'Jnä˝ he˝ la̱a̱n˹ lä˗ko̱o̱⁻ chaah˹
wɨɨ̱⁻ jëh˹ he⁻ llu˹ go⁻te˜. Tää`
kya̱a̱n˗, hi̱⁻ he˝ mi⁻llu˹ chaah˹ wɨɨ̱⁻
jëh˹ ja̱⁻. 2 Hnäy˜ lä˗jë˗ sa˝goh˹
he⁻ choo˹ kin˗, he⁻ sa˗ hɨɨ⁻ mɨɨ˹.
Hi˗ lä˗jë˗ sa˝goh˹ he⁻ hɨɨ⁻ mɨɨ˹,
mi⁻lluy˹ mah˹ jä̱˹ na⁻jngɨɨ˹. Mah˹
lä˗ja̱⁻ hɨɨ˹ cha⁻ga˝miih⁻ mɨɨ˹. 3 Hi˗
lä˗ja̱⁻ ma⁻na⁻jngëë˹ hnäh˝ lä˗llu˹
he⁻ ma⁻he̱e̱h` hnäh˝ juu˹ he⁻
ma⁻hlëëhn` hnäh˝. 4 Jä̱˝ hnäh˝ ko̱o̱⁻
hweh⁻ kya̱a̱h˝ jnä˝, hi˗ jnä˝ jä̱n`
ko̱o̱⁻ hweh⁻ kya̱a̱h˝ hnäh˝. Lä˗ko̱o̱⁻
sa˝goh˹ kih˹ chaah˹ wɨɨ̱⁻ jëh˹, sa˗ le˝
hɨɨ˹ mɨɨ˹ kih˹ hñii˝, cher˝mah˹ sa˗
na⁻choo˹ hñii˝ chaah˹ kih˹. Ja̱⁻ba˝
lä˗ja̱⁻ la˹ kyah˹ hnäh˝ cher˝mah˹ sa˗
tä̱ä̱h˝hnäh˝ ko̱o̱⁻ hweh⁻ kya̱a̱h˝jnä˝.
5 'Jnä˝ he˝ la̱a̱n˹ chaah˹ wɨɨ̱⁻ jëh˹.
Hnäh˝ he˝ la̱a̱h˹ sa˝goh˹ kih˹. Dsa⁻
hi̱⁻ tä̱ä̱h˝ko̱o̱⁻ hweh⁻ kya̱a̱h˝jnä˝ hi˗
jnä˝ chehn˹ ko̱o̱⁻ hweh⁻ kya̱a̱yh˝,
he⁻ lä˗ja̱⁻ ba˝ hɨɨ⁻ cha⁻miih⁻ mɨɨ˹.
Jëëh˝, cher˝mah˹ sa˗ la̱a̱h˹ hnäh˝
ko̱⁻jøh˝ kya̱a̱h˝ jnä˝, ni˗ miih⁻ sa˗
cha⁻ he⁻ le˝ jmeeh˹ hnäh˝. 6 Hi̱⁻
sa˗ jä̱˹ ko̱⁻jøh˝ kya̱a̱h˝ jnä˝, hi̱⁻ he˝
jä̱˹ ta˗ ka˝hne¯. Le˝ kiyh˹ lä˗ko̱o̱⁻
la˹ kih˹ sa˝goh˹ chaah˹ wɨɨ̱⁻ jëh˹
he⁻ ma⁻na⁻hna˝. Mah˹ wa˝ra⁻
ga˗lä˗kɨɨ̱˗, juuh˹ dsa⁻ mah˹ jɨ̱y˹
kya̱a̱h˝je⁻.
7 'Cher˝mah˹ tä̱ä̱h˝ hnäh˝ ko̱o̱⁻
hweh⁻ kya̱a̱h˝ jnä˝ hi˗ jä̱˹ juu˹
kin˗ kyah˹ hnäh˝, ngɨɨ˝ lä˗jë˗
he⁻ hnooh⁻ hnäh˝. Hñah˗ ba˝
hnäh˝. 8 Dsa⁻lä⁻jnä˝ he⁻ la̱a̱˹ jøøh˹
Tää` kya̱a̱n˗ jee˝ jmeeh⁻ hnäh˝
cha⁻miih⁻ ta˝ llu˹, hi˗ lä˗jwë˝ ja̱⁻
jmeeh⁻ hnäh˝ lii˜ la̱a̱h˹ hnäh˝
discípulo kya̱a̱n˗. 9 Lä˗ko̱o̱⁻
ma⁻lä⁻hnää˹ Tää` jnä˝, ja̱⁻ba˝
lä˗ja̱⁻ ma⁻lä⁻hnaan˗ hnäh˝. Lä˗
ma⁻dsoo˝ ja̱⁻ba˝ hoh˝ hnäh˝ he⁻
hnaan˗ hnäh˝. 10 Cher˝mah˹ høøh⁻
hnäh˝ lä˗jë˗ mada¯ he⁻ jmeen˗
kyah˹ hnäh˝, lä˗ ma⁻dsoo˝ ja̱⁻ba˝
hoh˝ hnäh˝ he⁻ hnaan˗ hnäh˝. Jëëh˝
ja̱⁻ba˝lä˗na⁻ ma⁻jmeen˹. Ma⁻høøn˹
lä˗jë˗ mada¯ he⁻ ga˗jmee˝ Tää`kin˗,
hi˗ lä˗ ma⁻choohn˝ ja̱⁻ba˝ ko̱o̱⁻
hweh⁻ he⁻ hnääy˹jnä˝.
11 'Lä˗jë˗ he⁻ la⁻ ma⁻hlëëhn`
mah˹ wa˝ jëë̱⁻ hoh˝ hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻
jëë̱⁻ dsën˗, heh˹ lä˗ja̱⁻ wa˝ na⁻hñaa˹
he⁻ jëë̱⁻ hoh˝ hnäh˝. 12 He⁻
la⁻ ja̱⁻ mada¯ he⁻ jmeen˗ kyah˹

hnäh˝. Wa˝ lä¯hnaah˗ hnäh˝
dsa¯kyąąh˝ hnäh˝, ją¯ba˝ lä˗kǫǫ¯
ma¯lä¯hnaan˗ hnäh˝. 13 Ni˗ jąą¯ sa˗
chąą¯ hi¯ hnää˺ dsa¯ cha¯ga˝miih¯
lä˗kǫh˝ jąą¯ hi¯ kwąą˺ hñii˝ he¯
juuy˝ kih˺ ome¯ kyąą˺. 14 Ome¯
kyąąn˗ ląąh˺ hnäh˝, cher˝mah˺
jmeeh˺ hnäh˝ lä˗jë˗ mada¯ he¯
jmeen˗ kyah˺ hnäh˝. 15 Sa˗ tëëhn¯
hnäh˝ moz˜. Jëëh˝ moz˜ sa˗ ñe¯ he¯
h~~uu~~˝dsë¯ jmee˗ dsa¯j~~uu~~y˝. Tëëhn˗
hnäh˝ ome¯ kyąąn˗ ba˝, jëëh˝ lä˗jë˗
he¯ ma¯nuun˺ kih˺ Tää` kyąąn˗,
ma¯mi¯jnäänˀ kyah˺ hnäh˝. 16 Ją˗
he˝ hnäh˝ ga˗llęęh` hnäh˝ jnä˝. Jnä˝
ba˝ ga˗llęęhn˗ hnäh˝ hi˗ ga˗hñąąn˗
hnäh˝ mah˺ go˝jmeeh˝ hnäh˝ ta˝ kin˗.
Hi˗ ya¯hii˺ kwee¯ ta˝ kyah˺ hnäh˝,
lä˗ją¯ ją˺ kǫǫ¯ hweh¯ ka¯läh˝.
Mah˺ lä˗ją¯, lä˗jë˗ he¯ ngiih˝ hnäh˝
kih˺ Tää` lä˗hih˗ kin˗, kway˺ ba˝.
17 He¯ la¯ ba˝ ją¯ mada¯ he¯ jmeen˗
kyah˺ hnäh˝: Wa˝ hnaah˗ hnäh˝
dsa¯kyąąh˝ hnäh˝.

Na¯hووh˝ dsa¯ kih˺ Jesús, lä˗ją¯ kih˺ dsa¯ kyąąy˺

18 ’Cher˝mah˺ dsa¯ jmi¯gy~~uu~~˗ la¯
na¯hووh˝ kyah˺ hnäh˝, ma¯ñeh˝ ba˝
hnäh˝, jąą˺ ga˝ jnä˝ ga˗lä˗hووyh`
kin˗. 19 Wa˝ra¯ jäh˝ kih˺ ląąh˺
hnäh˝ hi¯ kyąą˺ jmi¯gy~~uu~~˗ la¯, dsa¯
chąą¯ jmi¯gy~~uu~~˗ la¯ lä˗hnää˺ hnäh˝
lä˗kǫǫ¯ hnääy˺ hi¯ ląą˺ kyąąy˺.
Pero ga˗llęęhn˗ hnäh˝ jee˝ kih˺
hi¯ tąąh˝ jmi¯gy~~uu~~˗ la¯, he¯ją¯
hi¯ tąąh˝ jmi¯gy~~uu~~˗ la¯ na¯hووh˝
kyah˺ hnäh˝, jëëh˝ mo˗so˗ ląąh˺
hnäh˝ dsa¯ kyąąy˺. 20 Mi¯dsooh¯
hoh˝ hnäh˝ juu˺ he¯ ma¯jwęęhn˺
hnäh˝. Jąą¯ moz˜, sa˗ jووyh˺ ga˝
lä˗kǫh˝ dsa¯j~~uu~~y˝. Cher˝mah˺ dsa¯
ga˗jmeeh˗ jnä˝, ją¯ba˝ lä˗ją¯ jmeeh˗
dsą¯ hnäh˝ ka¯läh˝. Hi˗ cher˝mąh˺
ga˗hووy˝ juu˺ kin˗, ją¯ba˝ lä˗ją¯
hووy˺ juu˺ kyah˺ hnäh˝ ka¯läh˝.
21 Lä˗ją¯ jmeey˺, jmeeyh˗ hnäh˝
kwąąt˜ kin˗, jëëh˝ sa˗ kyuuy˗ Dio
hi¯ ga˗chęę˺ jnä˝.

22 ’Wa˝ra¯ jäh˝ kih˺ sa˗ ma¯jan˜
hi˗ ni˗ sa˗ ga˗hlęęh` jnih˝, sa˗ ma˝
lä˗ñey¯ kih˺ dso˝kye¯. Pero na˺,
ma¯na¯bąąyh`, mo˗so˗ le˝ jäyh˝ sa˗
ñey¯. 23 Hi¯ na¯hووh˝ kin˗, ją¯ba˝
lä˗ją¯ na¯hووyh˝ kih˺ Tää` kyąąn˗
ka¯läh˝. 24 Wa˝ra¯ jäh˝ kih˺ sa˗
ga˗jmeen˺ he¯ juh¯gąą¯ jee˝ kiyh˺,
he¯ sa˗ ma¯jmee˝ ni˗ ją¯ą¯, sa˗ ma˝
lä˗ñey¯ kih˺ dso˝kye¯. Pero na˺ he¯
ma¯jëëy˗ lä˗ją¯, mah˺ na¯hووyh˝
kin˗, hi˗ na¯hووyh˝ kih˺ Tää` kyąąn˗
ka¯läh˝. 25 Lä˗ją¯ dsa¯lä¯te˺ lä˗kǫǫ¯
na¯sii¯ në˝ ley: Ni˗ miih¯ sa˗ cha¯
he¯ kih˺ he¯ ga˗lä˗hąąyh`jnä˝.

26 ’Pero wa˝ra¯ ja˺ hi¯ noo˗ në˝
kyah˺ hnäh˝, hi¯ he˝ jmee˺ ju˺dsoo˝
kin˗. Hi¯ he˝ ya¯hęę˺ kih˺ Tää` mah˺
chęęn¯ jee˝ kyah˺ hnäh˝. Hi¯ he˝
he˝ Jmi¯lle˝ Na¯jngii˺. 27 Hi˗ hnäh˝
ka¯läh˝, jmeeh˺ hnäh˝ ju˺dsoo˝ kin˗,
kih˺ he¯ ga˗jmeeh˝ hnäh˝ kǫ¯jǫh˝
kyąąh˝ jnä˝ lä¯ ma˝ to¯në˝.

16

Jëë˺ wii˝ discípulo kyąą˺ Dio

1 ’Lä˗jë˗ he¯ la¯ ma¯hlęęhn`
hnäh˝ mah˺ sa˗ cha¯ he¯ kih˺ jeh˺
hoh˝ hnäh˝. 2 Hwęę˺ dsa¯ hnäh˝
gwah˗ mäh¯ jee˝ dsa¯kuh˺ hnäh˝
hi˗ lloo˜ jmii˝ wa˝ra¯ ga˗jngiih˺ wa˝
hi¯ cha¯ hi¯ kyah˺ hnäh˝, lä˗kǫǫ¯
he¯ jmeey˗ ta˝ kih˺ Dio ba˝ ją¯ ląąy˝.
3 Lä˗ją¯ jmeey˺ kyah˺ hnäh˝, jëëh˝
sa˗ kyuuy˗ Tää`, ni˗ sa˗ kyuuy˗ jnä˝.
4 Ma¯jwęęhn˺ hnäh˝ lä˗jë˗ he¯ la¯
mah˺ wa˝ra¯ ga˗të˝ jee˝ dsa¯ngëëh˝
hnäh˝ lä˗ją¯, ją¯ga˝ lä˗dsooh˜ hoh˝
hnäh˝ lä˗kǫǫ¯ jwęęhn˜ hnäh˝ la¯.
Sa˗ ga˗jwęęhn˺ hnäh˝ lä˗la¯ lä˗ ma˝
to¯në˝, jëëh˝ gyan˝ kyąąh˝ hnäh˝.

He¯ la¯ na¯ jmee˗ Jmi¯lle˝ Na¯jngii˺

5 ’Pero na˺, naahn¯ jee˝ gya˺ hi¯
ga˗chęę˺ jnä˝ hi˗ ni˗ ją¯ą¯ hnäh˝ sa˗
ngiih˝ hnäh˝ juu˺ kin˗: “¿Ha¯ na¯
gwąąh˺?” 6 Pero meeh¯ hoh˝ hnäh˝
cha¯miih¯ kih˺ he¯ ma¯jwęęhn˺

hnäh˝ lä˗la˜. 7 Ma˗ra˗ ju'dsoo˝ he˜
jwëëhn˜ hnäh˝. He˜ llu' kyah'
hnäh˝ ba´ ja̱˜ he˜ naahn˜. Jëëh˝,
cher´mah' sa˗ ngaahn', sa˗ jä˗
hi̱˜ noo˗ në´ kyah' hnäh˝. Pero
cher´mah' ngaahn', chëën˜ hi̱˜ he˝
kyah' hnäh˝. 8 Hi˗ wa´ra˜ ja' hi̱˜
he˝, jmeey' lä˗ngëë˝ dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˗
he˜ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ dso´kye˜, hi˗
mi˜jnääy˗ he˜ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ llu̱u̱'
go˜te˜, hi˗ lä˗ja̱˜ he˜ lla' Dio ta´.
9 Mi˜jnääy˗ he˜ tä̱ä̱h´ dsa˜ kya̱a̱h´
dso´kye˜, kih' he˜ sa˜ hëëyh˜
jnä˝. 10 Lä˗ja̱˜ mi˜jnääy˗, jnä˝
he˝ hi̱˜ llu̱u̱', jëëh˝ naahn˜ kih'
Tää` kya̱a̱n˗ hi˗ mo˗so˗ jëëh' jnä˝.
11 Hi˗ mi˜jnääy˗ he˜ lla' Dio ta´
kih' dsa˗, jëëh˝ hi̱˜sa˗llu̱' hi̱˜ jmee˗
hih˗ jmɨ˜gyɯɯ˗ la˜ ma˜na˜bä̱ä̱yh`
kya̱a̱h´ dso´jwɨɨ˝.

12 'Cha˜ ga´ he˜ hnoon' jwëëhn˜
hnäh˝, pero sa˗ lä˗ngëëh˝ hnäh˝
na' ga˜jɯh˜. 13 Pero wa´ra˜ ja'
Jmɨ˜lle˝ hi̱˜ la̱a̱' ju'dsoo˝, hi̱˜ he˝
jä̱ä̱' hnäh˝ mah' lä˗ngëëh˝ hnäh˝
na˜hña' lä˗jëë˜ ha˜ lä˗ la' ju'dsoo˝.
Jëëh˝ sa˗ hlëëyh' jee´ tëëy˜ hñiiy˝.
Hlëëyh' he˜ nuuy˜ ba´ hi˗ jmeey'
lä˗ngëë˝ dsa˜ lä˗jë˗ he˜ na' ga´ jä˗.
14 Jmeey' lä˗ngëëh˝ hnäh˝ lä˗ko̱o̱˜
la̱a̱' jnä˝, lä˗ja̱˜ mi˜jnääy˗ he˜ la̱a̱n'
jøøh'. 15 La̱a̱n' ja̱˜ba´ lä˗ko̱o̱˜ la̱a̱'
Tää`. He˜ja̱˜ ba´ na˜ ma˜jwahn',
jmeey' lä˗ngëëh˝ hnäh˝ lä˗ko̱o̱˜ la̱a̱'
jnä˝.

16 'Ko̱˜hwëë˝ ga´, mo˗so˗ jëëh'
jnä˝. Hi˗ ko̱o̱˜ ga´ ko̱˜hwëë˝, jëëh'
jnä˝ ka˜läh˝, ja̱˜ga´ naahn˜ jee´ gya'
Tää`.

Hi̱˜ meeh˜ dsë' lä˗cha̱a̱˜ llu'

17 Ja̱˜ga´ ga˗ngɨɨ˝ jnääh' juu' kih'
dsa˜kya̱a̱h´ jnääh':

—¿Hee˜ na˜ he˜ hlëëyh˜ jne´ he˜
jäyh˝ lä˗na˜: "Ko̱˜hwëë˝ ga´, mo˗so˗
jëëh' jnä˝, hi˗ ko̱o̱˜ ga´ ko̱˜hwëë˝,
jëëh' jnä˝ ka˜läh˝, ja̱˜ga´ naahn˜ jee´
gya' Tää'"?

18 Ma´ chiih˜ ga´ jnääh'
dsa˜kya̱a̱h´ jnääh':

—¿Hee˜ na˜ he˜ jäyh˝: "Ko̱˜hwëë˝
ga´"? Sa˗ ngëë˝ jne´ hee˜ na˜
hlëëyh˗.

19 Ñe´ ba´ Jesús he˜ ma´ hnøø˜
jnääh' ma´ ngɨɨ˝ jnääh' juu' kiyh'.
He˜ja̱˜ ga˗sɨɨyh˗ jnääh':

—Ma˜jwëëhn' hnäh˝ ko̱˜hwëë˝
ga´, mo˗so˗ jëëh' jnä˝ hi˗ ko̱o̱˜ ga´
ko̱˜hwëë˝, jëëh' jnä˝ ka˜läh˝. ¿Che´
he˜ la˜ na˜ he˜ ngɨɨh´ hnäh˝ juu'
kih' dsa˜kya̱a̱h´ hnäh˝? 20 Ma˗ra˗
ju'dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, jä˗ kɨ´hooh´
hnäh˝ jwërte pero dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˗
la˜ lä˗cha̱a̱y˜ llu'. Ko̱˜hwëë˝ ba´
ja̱˜, jä˗ ti˜meeh˜ hoh˝ hnäh˝, ja̱˜ga´
jëë˝ hoh˝ hnäh˝ go˜te'. 21 Wa´ra˜
ga˗të˝ jee´ lä˗cha̱a̱˜ gyɯɯ˜ kya̱a̱'
ja̱a̱˜ dsa˜më˝, jëëy˜ wɨɨ˝, jëëh˝
ma˜të˝ jee´ lä˗cha̱a̱˜ gyɯɯ˜ kya̱a̱y'.
Pero ma˜ngëë˝ ma˜lä˗cha̱a̱˗ gyɯɯ˜
kya̱a̱y', mo˗so˗ dsooh˜ dsëy' wɨɨ˝
he˜ ma˜jëëy˗ ja̱˜, kih' he˜ cha̱a̱y˜
llu' he˜ ma˜lä˗cha̱a̱˗ ja̱a̱˜ gyɯɯ˜
kya̱a̱y'. 22 Ja̱˜ba´ lä˗ja̱˜ ti˜meeh˜
hoh˝ hnäh˝ na'. Pero ko̱o̱˜ ka˜läh˝
jëën˜ hnäh˝, ja̱˜ga´ jëë˝ hoh˝ hnäh˝,
hi˗ ni˗ ja̱a̱˜ sa˗ le˝ jñuuh' lä˗ko̱o̱˜ te'
he˜ jëë˜ hoh˝ hnäh˝.

23 'Jmɨɨ˝ ja̱˜, mo˗so˗ ngɨɨh´ hnäh˝
juu' kin˗ ni˗ miih˜. Ma˗ra˗ ju'dsoo˝
jwëëhn˜ hnäh˝, lä˗jë˗ go˜te' he˜
ngɨɨh´ kih' Tää` lä˗hih˗ kin˗, kway'
ba´. 24 Lä˗jɨɨh' ma˜ya˜nøø' jne´, ni˗
miih˜ sa˗ cha˜ he˜ ma˜ngɨɨh´ hnäh˝
lä˗hih˗ kin˗. Ngɨɨ˝ hnäh˝ mah' hña˗h˗
hnäh˝ hi˗ lä˗ja̱˜, jëë˝ hoh˝ hnäh˝
go˜te˜.

*Ga˗lɨh' Jesús ga˗lla˗dsëëy` he˜
hlɨɨh' he˜ cha˜ jmɨ˜gyɯɯ˗*

25 'Ma˜hlëëhn` hnäh˝ lä˗jë˗
he˜ la˜ kya̱a̱h´ juu' na˜hmää´.
Ma˜ngoo' ga˗të˝ hor˜ jee´ mo˗so˗
hlëëhn´ hnäh˝ juu' na˜hmää´.
Na˜hña' lä˗jëë˜ ba´ jmeehn˜
juu' kyah' hnäh˝ ha˜ lä˗ la' kih'
Tää`. 26 Ma´ja̱˜ ngɨɨh´ hnäh˝ kih'

Dio lä˭hih˭ kin˭. Sa˭ jwëëhn˜
hnäh˝ ngɨɨn´ kyah¹ hnäh˝ kih¹
Tää`. 27 Hnää¹ Tää` hnäh˝, jëëh˝
ma˜lä˜hnaah˭ jnä˝ hi˭ ma˜lä˜dsoo˝
ba´ hoh˝ hnäh˝ he˜ jan¹ kih¹ Tää`.
28 Kih¹ Tää` ba´ ya˭hëën¹ mah¹
jan¹ jmɨ˜gyɨɨ˭ la˜. Na¹ ya˜hëën¹
jmɨ˜gyɨɨ˭ la˜ mah¹ naahn˜ ka˜läh˝
jee´ gya¹ Tää` —ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭
jnääh¹.
29 Mah¹ ga˭jäh´ jnääh¹:
—Na¹ ga´ hlëëh´ jëë˜ go˜te˜,
mo˭so˭ hlëëh´ juu¹ na˜hmää´. 30 Na¹
ga´ ma˜lä˜ngëë˝ jnääh ¹, kyuuh˜
ba´ hne˜ ga˭lä˭jë˭ go˜te¹. Kyah¹
hne˜ sa˭ jmee˭ bii¹, ngɨɨ¹ dsa˜
juu¹, jëëh˝ ma˜ñeh´ ba´ hne˜ he˜
hɨɨ´dsë˜ jmeey˭. He˜ja˜ ba´ na˜
ma˜lä˜dsoo˝ dsë˜ jnääh ¹ ya˭hëëh¹
kih¹ Dio.
31 Mah¹ ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭:
—¿Che´ na¹ ga´ ma˜lä˜dsoo˝ hoh˝
hnäh˝? 32 Ma˜ngoo¹ ga˭të˝ hor˜
hi˭ hor˜ ja˜ ma˜tøøhn´ na¹ ga˜jɨh˜
he˜ sa˜jñee˝ hnäh˝ mah¹ beeh¹ jnä˝.
Pero sa˭ jän` hñiin˭ go˜te˜, Tää`
kyaan˭ kyaah´ jnä˝. 33 Lä˭jë˭ he˜ la˜
ma˜hlëëhn` hnäh˝ mah¹ ta˭la˭ ki˭
jnä˝ hɨɨ¹ tii´ kyah¹ hnäh˝. Jmɨ˜gyɨɨ˭
la˜ jëëh ¹ hnäh˝ he˜ wɨɨ˝. Pero
wa´ cha˜ o˜jøh˭ dsë˜ kyah¹ hnäh˝,
jëëh˝ ma˜lɨhn˜ ma˜lla˜dsëën` kih¹
he˜ hlɨɨh¹ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɨɨ˭ la˜ —
ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭ dsa˜ kyaay¹.

17

Ga˭ngɨɨ˝ Jesús kih¹ discípulo kyaay¹ kih¹ Dio

1 Ma˜ngëë˝ ma˜hlëëh˝ Jesús lä˭jë˭
he˜ ja˜, ga˭jëëy¹ ta˭ gyɨɨh¹ mah¹
ga˭jäyh˝:
—Tää` kyaan˭, ma˜dsëë¹ hor˜.
Mi˜jnää¹ jooh˜ he˜ laay¹ jøøh¹
mah¹ lä˭ja˜, jooh˜ mi˜jnääy˭ hne˜
he˜ laah¹ jøøh¹ ka˜läh˝. 2 Hne˜
ga˭hñaah` jnä˝ mah¹ jmeen` hih˭
kih¹ ga˭lä˭jëë˭ dsa˜. He˜ja˜
na˜na´ jwë¹ kin˭ jmeen` chaa˜ tää˝
ga˭lä˭jëë˭ dsa˜ hi˜ ga˭kwëëh` jnä˝.
3 He˜ kyuu˭ dsa˜ hne˜, ma˭la˭ jaa˜
hne˜ ba´ laah¹ Dio Jøøh¹, hi˭ he˜
kyuuy˭ Jesucristo hi˜ ga˭cheeh˭,
he˜ la˜ ba´ ja˜, he˜ jmee˭ chaa˜
dsa˜ tää˝.
4 ’Ma˜mi˜jnään ¹ hne˜ kih¹ dsa˭
he˜ laah¹ jøøh¹. Ma˜hñaa˜ ba´ ta´
he˜ ga˭kwëëh` jnä˝ jmeen`. 5 Na¹
na˭ Tää`, mi˜jnää¹ he˜ laan¹ jøøhn¹
ya˭jwɨɨ¹ kyah¹, ja˜ba´ lä˭koo˜ jøøhn¹
ma´ laan¹ kyaah´ hne˜, jää¹ ja˜ga´
nøø¹ jmɨ˜gyɨɨ˭ la˜.
6 ’Ma˜mi˜jnäänn¹ hne˜ kih¹ lä˭jëë˭
dsa˜ hi˜ ga˭kwëëh` jnä˝. Hi˜ he˝
ma´ laa ¹ kyaah¹ mah¹ ga˭kwëëh`
jnä˝, hi˭ ga˭høøy˝ juu¹ kyah¹. 7 Na¹
ma˜lä˜kyɨɨyh˜, he˜ ja¹ kyah¹ ba´
ja˜ lä˭jë˭ he˜ ga˭tøøh ¹ goon˭.
8 Jëëh˝, lä˭jë˭ juu¹ he˜ ga˭chiih´
jnä˝, ma˜hlëëh` jnih˝ hi˭ ga˭heeyh˜
ba´. Ma˜lä˜heee˝ bih¹ he˜ ya˭hëën¹
kyah¹. Hi˭ ma˜lä˜dsoo˝ ba´ dsëy ¹,
hne˜ he˝ ga˭cheeh˭ jnä˝.
9 ’He˜ja˜ ngɨɨn´ kiyh¹, ja˭ kih¹
lä˭jëë˭ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˭. Ngɨɨn´ kih¹
hi˜ ga˭kwëëh` jnä˝ ba´, jëëh˝ hi˜ he˝
ba´ laa¹ dsa˜ kyaah¹. 10 Lä˭jëë˭ dsa˜
hi˜ laa¹ kyaan˭, he˝ ba´ hi˜ he˝ laa¹
kyaah¹. Hi˭ lä˭jëë˭ hi˜ laa¹ kyaah¹,
hi˜ he˝ ba´ laa ¹ kyaan˭ ka˜läh˝.
Ta˭la˭ kih¹ dsa˜ he˝ ga˭lä˭jnä˝ he˜
laan¹ jøøhn¹.
11 ’Mo˭so˭ gya` ga´ jnä˝ jmɨ˜gyɨɨ˭
la˜. Pero dsa˜ kyaan˭, jä¹ gyih¹
jmɨ˜gyɨɨ˭ la˜. Hi˭ jnä˝ naahn˜
kyah¹. Tää` kyaan˭, hne˜ hi˜
na˜jngëë¹, hää` kyaah´ be˝ kyah¹
lä˭jëë˭ hi˜ ga˭kwëëh` jnä˝, mah¹
ja˜ leey˝ koo˜ ba´, ja˜ba´ lä˭koo˜
laa¹ jne´ koo˜ ba´. 12 Ta´koo˜jiih¹
ma´ gyan´ kyaayh´ jmɨ˜gyɨɨ˭ la˜,
ma´ hää˭ jnih˝ kyaah´ be˝ kyah¹.
Ga˭hään˭ hi˜ ga˭kwëëh` jnä˝. Ni˭
jaa˜ sa˭ ga˭hëë¹. Ma˭la˭ jaa˜ hi˜
nøø˝ juu¹ dsa˜hëë¹, hi˜ he˝ ba´
ga˭hëë¹ go˜te˜, mah¹ lä˭ja˜ lä˭te¹
lä˭koo˜ na˜sɨɨ˜ juu¹ kyah¹.

13 ’Na˜ naahn˜ jee´ ñeh´ hne˜. Ta´ko˜ jiih˜ gyan´ ko˜hwëë´ ga´ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, ma˜hlëëh` ba´ jnih´ lä˜jë˜ he˜ la˜, mah˜ jëë˜ dsëy˜ lä˜koo˜ jiih˜ jëë˜ dsën˜. 14 Ma˜ngëën` lä˜jë˜ juu˜ kyah˜ kih˜ hi˜ he´. Hi˜ ga˜lä˜hööh` dsa˜ chaa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜ kiyh˜, kih˜ he˜ mo˜so˜ laay˜ kih˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, ja˜ba´ lä˜koo˜ sa˜ laa˜ jnä´ kih˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. 15 Sa˜ ngɨɨn´ kyah˜ mah˜ hwëëyh´ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. Ngɨɨn´ kyah˜ mah˜ hää˜h˜ hnih´ kih˜ he˜ hlɨɨh˜ ba´. 16 Sa˜ laay˜ kih˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, ja˜ba´ lä˜koo˜ sa˜ laa˜ jnä´ kih˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. 17 Jmää˜y` cha˜ga´miih˜ na˜jngëëy˜ kyaa˜h´ ju˜dsoo´ kyah˜. Jëëh´ juu˜ kyah˜, la˜ ju˜dsoo´ jmah˜ ba´. 18 Lä˜koo˜ ga˜chee˜h˜ jnä´ jee´ tää˜h´ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜chee˜ jnih´ jee´ kih˜ dsa˜ hi˜ tää˜h´ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. 19 Kwaat˜ kih˜ hi˜ he´ ba´ na˜ he˜ ngëën´ hñiin˜ kyah˜. Mah˜ lä˜ja˜ hi˜ he´ lee´ na˜jngëë˜ go˜te˜.

20 ’Ja˜ ma˜la˜ kih˜ hi˜ la˜ ngɨɨn´. Lä˜ja˜ ngɨɨn´ ka˜läh´ kih˜ hi˜ na˜ ga´ hee˜h˜ jnä´ wa´ra˜ ga˜nuuy´ juu˜ kih˜ hi˜ he´. 21 Mah˜ lee´ koo˜ ba´ jee´ lä˜jëë˜, lä˜koo˜ laa˜h˜ hne˜ kyaa˜h´ jnä´ Tää`, hi˜ jnä´ kyaa˜h´ hne˜. Lä˜ja˜ lee´ koo˜ ba´ jee´ lä˜jëë˜ hi˜ he´ kyaa˜h´ jne´. Mah˜ lä˜ja˜, hi˜ chaa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜ lä˜dsoo´ dsë˜, hne˜ he´ ga˜chee˜h˜ jnä´ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. 22 Lä˜koo˜ ma˜mi˜jnääh˜ jnä´ kih˜ dsa˜, lä˜ja˜ ma˜mi˜jnääh˜ hñiin˜ kiyh˜, mah˜ lä˜ja˜ lee´y´ koo˜ ba´, lä˜koo˜ laa˜ jne´. 23 Jnä´ laan˜ kyaa˜h´ jnih´, hi˜ hne˜ laa˜h˜ kyaa˜h´ jnä´, mah˜ lä˜ja˜ dsa˜taa˜yh` kwee˜ go˜te˜ lee´y´ koo˜ ba´. Lä˜ja˜ lä˜ngëë´ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, hne˜ ba´ ga˜chee˜h˜ jnä´, hi˜ lä˜ja˜ lä˜ñey˜ ga˜lä˜hnaah˜ hnih´, ja˜ba´ lä˜koo˜ hnaah˜ jnä´.

24 ’Tää` kyaan˜, lä˜jee˜ hi˜ ga˜kwee˜h` jnä´ he´, hnoon˜ dsa˜taa˜yh` kyaa˜h´ jnä´ ha˜ jee´ naahn˜ na´gyan˜. Mah˜ jëëy˜ he˜ ma˜llaa˜h` jnä´ jooh˜, kih˜ he˜ ga˜lä˜hnaah˜ jnä´ jää˜ ja˜ga´ nøø˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. 25 Llɨɨ˜ laa˜h˜ hne˜ Tää`. Dsa˜ chaa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, sa˜ ma˜lä˜kyɨɨy˜ hne˜. Pero jnä´, kyɨɨn˜ hne˜. Ma˜ñe˜ ba´ dsa˜ kyaan˜, hne˜ ga˜chee˜h˜ jnä´. 26 Ma˜mi˜jnäänˈ kiyh˜, ha˜ lä˜ laa˜h˜ hne˜, hi˜ jmeen` lä˜kyɨɨy˜ hne˜ cha˜ga´miih˜. Mah˜ jnä´ he´ hää˜n´ jee´ kiyh˜ hi˜ ja˜ba´ lä˜koh´ hnaah˜ jnä´, ja˜ba´ lä˜ja˜ lä˜hnääy˜ dsa˜kyaa˜yh´.

18

Ga˜saa˜yh˜ Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

1 Ma˜ngëë´ ma˜hlëëh´ Jesús lä˜ja˜, jnääh˜ discípulo ga˜nøø˜ jnääh˜ kyaa˜yh´ ta˜ hngaah` ko˜taa˜ kih˜ koo˜ jmɨɨ˜ he˜ chee˜ Cedrón. Jee´ ja˜ ga˜tooh` jnääh˜ kyaa˜yh´ jee´ na˜jnää´ chaah˜ hma˜ kih˜ dsa˜. 2 Juda ka˜läh´, hi˜ ga˜hnëë˜ Jesús, ma´ kyɨɨyh˜ lä˜kaa˜ jee´ ja˜, jëëh´ cha˜miih˜ jiih˜ na´nøø˜ jnääh˜ discípulo kyaa˜h´ Jesús ta˜ ja˜. 3 Jee´ ja˜ ga˜lloo˜ Juda, ma´ jää˜ koo˜ nää˜ hløø´, kyaa˜h´ ko˜llaa´ poo˜ hi˜ ga˜chee˜ jmi˜dsa˜ kaa˜h´ hi˜ hi˜ ga˜chee˜ fariseo. Ga˜lla˜nääy˜ jee´ ja˜, chooy˜ je˜, kyey˜ hma˜ lle` je˜. Kye˜ hi˜ kye˜ ñe˜, kye˜ hi˜ kye˜ hma˜. 4 Pero ma˜ñe˜ ba´ Jesús lä˜jë˜ go˜te˜, hee˜ na˜ jä˜ në´ kiyh˜. Mah˜ ya˜hëëy˜ ta˜ cha´në´ hi˜ ga˜ngɨɨy´ juu˜ kih˜ dsa˜ he´:

—¿Hɨɨ˜ na˜ hnaah˜ hnäh´?

5 —Ma˜ya˜nøø˜ jnääh˜, hnääh˜ jnääh˜ Jesús, dsa˜ chaa˜ Nazaret —ga˜jäh´ dsa˜ he´.

—Jnä´ he´ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.

Jee´ ja˜ ma´ hää´ Juda ka˜läh´, hi˜ ga˜ngëë˜ Jesús kih˜ dsa˜ he´. 6 Lä˜koo˜ ma´ ga˜jäh´ Jesús “jnä´

he´”, ga˗tëë˜ dsa˜ he´ hñii´ ta˗
ka´luu´ lä˗jii̱h' ga˗sa̱a̱y' hwa'. 7 Ko̱o̱˜
ka˜läh´ ga˗ngii´ Jesús juu' kiyh':
—¿Hii̱˜ ba´ na˜ hnaah˗ hnäh´? —
ga˗jäyh´.
—Jesús, dsa˜ cha̱a̱˜ Nazaret —
ga˗jäh´ dsa˜ he´.
8 —¿Ja̱' ma˜jwëë̱h' ba´ hnäh´, jnä´
he´? Cher´mah' jnä´ hnaah˗ hnäh´,
kwa´ jwë' wa´ lla˜nää` hi̱˜ tä̱ä̱h´ la˜
—ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.
9 He˜ la˜ ga˗la' mah' lä˗te' he˜
ga˗jäh´ Jesús: “Tää`, lä˗jëë̱˗ hi̱˜
ga˗kwëë̱h` jnä´, ni˗ ja̱a̱˜ hi̱˜ he´ sa˗
dsa˜hëë̱'.” 10 He˜ja̱˜ ga˗lle˜ Pee´ ñe
' kih' mah' ga˗ku̱y´ lo˜gwa´ jwoo'
ra˜llu̱u̱' kih' Malco, hi̱˜ ma´ la̱a̱' ja̱a̱˜
hi̱˜ ma´ jmee˗ ta´he' kih' jmi˜dsa˜
jøø̱h'. 11 Mah' ga˗jäh´ Jesús siiyh˗
Pee´:
—Tøøh' ñe' kyah' neh˗ loo˜ kih'.
¿Ja̱' jmee˗ bii' kin˗ jëën˜ he˜ wii´
la˜ lä˗ko̱o̱˜ mada˜he˜ ga˗jmee´ Tää`
kin˗?

Na´jä̱ä̱y˜ Jesús cha´në´ Aná
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Ja̱˜ga´ ngoo' juu´ hløø´ kya̱a̱h´
hløø´ kya̱a̱y' hi˗ kya̱a̱h´ poo˜ kya̱a̱'
dsa˜ judiu he´, mah' ga˗sa̱a̱yh'
Jesús ga˗hñu̱u̱y'. 13 To˜në´ na´jä̱ä̱y˜
cha´në´ Aná, hi̱˜ ma´ la̱a̱' dso'jmi˗
Caifá. Caifá he´ ma´ kye̱˜ në´ kih'
lä˗jëë̱˗ jmi˜dsa˜ jii̱˜ ja̱˜. 14 Hi̱˜ he´
na˜, hi̱˜ ga˗ta̱a̱h˜ dsa˜ judiu juu'
jä̱ä̱', ga˗siiyh˗ he˜ jmee˗ bii' ju̱u´
ja̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ kih' jwii˜ goo˜ jne´.

Ga˗hmä´ Pee´ juu' he˜ sa˗ ku̱u̱y˗ Jesús
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Ma´ lle̱e̱` Pee´ kaah` kih' Jesús
kya̱a̱h´ jñah´ ga´ discípulo. Discípulo
he´ ma´ ku̱u̱˗ ba´ dsa˜jøø̱h' kya̱a̱'
jmi˜dsa˜. He˜ja̱˜ ga˗hey' kya̱a̱h´
Jesús jee´ la' ho´hne˜ kih' jmi˜dsa˜
jøø̱h' he´. 16 Pero ta˗ ka´hne˜ kih'
ho´haah´ ja̱˜ba´ ma´ cheh' Pee´.
Ja̱˜ga´ ya˗hë̱ë̱' hi̱˜ jñah´ discípulo
he´, hi̱˜ ma´ ku̱u̱˗ jmi˜dsa˜
jøø̱h' mah' ga˗hlëëyh´ kya̱a̱h´
dsa˜më´ hi̱˜ ma´ høø˗ ho´haah´ ja̱˜.
Ja̱˜ga´ ga˗ta̱a̱yh˜ Pee´ ta˗ cha´neh˗.
17 He˜ja̱˜ ga˗jäh´ dsa˜më´ he´ siiyh˗
Pee´:
—¿Ja̱' hne˜ ka˜läh´ la̱a̱h' discípulo
kya̱a̱' dsa˜ñuuh˜ oo˗?
—Ja̱˗ he´ jnä´ —ga˗jäh´ Pee´.
18 Jmii´ ja̱˜ ma´ jmee˗ guu´. Hi˗
lä˗jëë̱˗ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jmee˗ ta´he'
jee´ ja̱˜ kya̱a̱h´ poo˜, ga˗jee̱yh' je˜
mah' ga˗ta̱a̱yh` llooyh˜. Jee´ ja̱˜
ma´ cheh' Pee´ ka˜läh´, llooh˜ je˜
ko̱˜jøh´ kya̱a̱yh´.

Na´jä̱ä̱y˜ Jesús cha´në´ dsa˜ta´ kya̱a̱' dsa˜judiu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Ga˗løø' jmi˜dsa˜ jøø̱h' ngii˗ juu'
kih' Jesús, hi̱˜ ga´ he´ hi̱˜ ma´ la̱a̱
' discípulo kya̱a̱y', hi˗ ha˜ na˜ ma´
tä̱ä̱yh´. Hi˗ ma´ ngiiy˗ juu' kiyh' ha˜
lä˗ la' juu' he˜ ma´ kway˗. 20 He˜ja̱˜
ga˗je̱e̱h˜ Jesús juu' kiyh':
—Jnä´hä´ go˜te' ga˗hlë̱ë̱hn` dsa˜
jmi˜gyuu˗. Ma´ hlë̱ë̱h´ jnih´ tä̱ä̱´
neh˗ gwah˗ mäh˜ hi˗ jee´ chih'
gwah˗ juuh˜ jee´ dsa˜ku̱h' dsa˜goo˜
jne´. Ni˗ ko̱o̱˜ sa˗ ga˗hlëëhn` jee´
na˜hmää´. 21 ¿He˜la' ngiih´ juu'
kin˗? Ngii´ juu' kih' hi̱˜ ga˗nuu´
ba´, mah' jäyh˗ he˜ na˜ ga˗jwahn'.
Hi̱˜ he´ ba´ ñe˜ lä˗jë˗ hee˜ na˜
ga˗hlëëhn`.
22 Lä˗ko̱o̱˜ ma´ ga˗jäh´ Jesús
lä˗ja̱˜, ja̱a̱˜ poo˜ kya̱a̱' dsa˜ he´ hi̱˜
ma´ cheh' koo´ jee´ ja̱˜, ga˗jnooy'
mo˜në´ Jesús.
—¿Che´ lä˗na˜ ba´ jii̱h´ juu' kih'
dsa˜jøø̱h' kya̱a̱' jmi˜dsa˜? —
ga˗jäh´ poo˜ he´ siiyh˗.
23 —Cher´mah' ma˜hlëëhn` hliih',
chiih´ jnä´ hee˜ na˜ he˜ hliih'
ma˜ya˜hii˜ hoon˗. Hi˗ cher´mah'
ma˜hlëëhn` ba´ jnä´ ju'dsoo´, ¿he˜la'
jnooh´ kin˗? —ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.

24 He⁻ja̱⁻ na⁻hñuuh´ Jesús
ga˗chee̱ˡ Aná cha´në´ Caifá,
dsa⁻jøøhˡ kya̱a̱ˡ jmi⁻dsa⁻.

Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ ga˗hmä´ Pee´ juuˡ
he⁻ sa˗ kyu̱u̱y˗ Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Lä˗ ma⁻chehˡ ja̱⁻ba´ Pee´ llooh˜
je⁻, mahˡ ga˗jäh´ dsa⁻ sɨɨyh˗:
—¿Ja̱ˡ hne⁻ la̱a̱hˡ ja̱a̱⁻ discípulo
kya̱a̱yˡ?
—Ja̱h˗ha̱ˡ, ja̱˗ he´ jnä´ —ga˗jäh´
Pee´.
26 Mahˡ ga˗hlëëh´ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ ma´
jmee˗ ta´heˡ kihˡ jmi⁻dsa⁻ jøøhˡ,
hi̱⁻ la̱a̱ˡ miih⁻ øøh⁻ hi̱⁻ ga˗ku̱´ Pee´
lo⁻gwa´ he´, ga˗ngɨɨy´ juuˡ kihˡ Pee´:
—¿Ja̱ˡ ga˗jëë̱n˗ hne⁻ kya̱a̱yh´, jee´
na⁻jnää´ chaahˡ hma⁻? —ga˗jäyh´
sɨɨyh˗ Pee´.
27 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ ga˗juuˡ Pee´, hi˗
lä˗cha̱h´ ja̱⁻ ga˗hoohˡ chaah´ dsooˡ.

Ga˗jä̱ä̱ˡ dsa⁻ Jesús cha´në´ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Ja̱⁻ga´ ga˗llee̱⁻ dsa⁻ Jesús kihˡ
Caifá mahˡ ga˗jä̱a̱yˡ ta˗ në´ta´ kihˡ Pi-
lato. Hor˜ ja̱⁻ ma⁻ngooˡ ga˗jnäˡ. Sa˗
ga˗ta̱a̱h` dsa⁻ judiu cha´neh˗ në´ta´
ja̱⁻ mahˡ sa˗ mi⁻sa̱yh´ hñɨɨy´. Jëëh´,
sa˗ ma´ le´ ma´ høøyˡ jmɨɨ´ he⁻ ku̱h⁻
dsa⁻ borrego mähˡ, wa´ra⁻ jäh´ kihˡ
ga˗ta̱a̱yh` jee´ ja̱⁻. 29 He⁻ja̱⁻ ya˗hëë̱ˡ
Pilato ka´hne⁻ ta˗ jee´ ma´ tä̱ä̱yh´ ja̱⁻
mahˡ ga˗jäyh´:
—¿Hee⁻ dsoo´ bä̱ä̱h´ hnäh´ dsa⁻
la⁻? —ga˗jäh´ Pilato.
30 —Wa´ra⁻ jäh´ kihˡ sa˗ hlëë̱hˡ
dsa⁻ na⁻, sa˗ cha⁻ he⁻ kihˡ
ma⁻ngëë´ jnäähˡ ja´gooh⁻ —ga˗jäh´
dsa⁻ he´ sɨɨyh˗ Pilato.
31 —Tee` ba´ hnäh´ kyahˡ, lla´
hnäh´ ta´ kiyhˡ, lä˗ko̱o̱⁻ lle`ley kyahˡ
hnäh´ —ga˗jäh´ Pilato sɨɨyh˗.
—Pero sa˗ na⁻ngëˡ jnäähˡ jwëˡ,
jngëëh´ jnäähˡ ni˗ ja̱a̱⁻ dsa⁻ —
ga˗jäh´ dsa⁻ judiu he´.
32 Lä˗ja̱⁻ ga˗läˡteˡ juuˡ kihˡ Jesús
lä˗ko̱o̱⁻ ma´ ga˗jäyh´ ha⁻ lä˗ kya̱a̱h´
ma´ ju̱u̱y´. 33 Ja̱⁻ga´ ga˗heˡ Pilato ta˗
cha´neh⁻ në´ta´ kihˡ mahˡ ga˗tëëyhˡ
Jesús, ga˗ngɨɨy´ juuˡ kiyhˡ:
—¿Che´ hne⁻ he´ dsa⁻jøøhˡ kya̱a̱ˡ
dsa⁻ judiu? —ga˗jäyh´.
34 —¿Che´ he⁻ hlëëh´ kyahˡ hñaahˡ
he⁻ jwah´ lä˗na⁻, o che´ he⁻
ma⁻hlëëh´ jñah´ ki˗ jnä´? —ga˗jäh´
Jesús sɨɨyh˗.
35 —Ja̱˗ he´ dsa⁻ judiu jnä´.
Dsa⁻gooh´ kya̱a̱h´ dsa⁻ka̱a̱h´ kya̱a̱
ˡjmi⁻dsa⁻, hi̱⁻ he´ ba´ na⁻ ma⁻ngëëˡ
hne⁻ ta˗ kin˗. ¿Hee⁻ ma⁻jmeeh´? —
ga˗jäh´ Pilato sɨɨh˗ Jesús.
36 —Ja̱˗ jmɨ⁻gyɨɨ˗ la⁻ jmee˗ jnä´
hih˗. Wa´ra⁻ jäh´ kihˡ jmee˗ jnä´
hih˗ jmɨ⁻gyɨɨ˗ la⁻, hi̱⁻ cha̱a̱ˡ kaah`
kin˗ sa˗ kwayˡ jwëˡ ngëëˡ dsa⁻ jnä´
kihˡ dsa⁻goon˜ hi̱⁻ la̱a̱ˡ ta´. Pero
sa˗ jmee˗ jnä´ hih˗ jee´ la⁻ —ga˗jäh´
Jesús sɨɨyh˗.
37 —¿Che´ ma˗ra˗ he⁻ la̱a̱hˡ hne⁻
rey ja̱⁻? —ga˗jäh´ Pilato.
—Hne⁻ ba´ jwah´, jnä´ la̱a̱nˡ rey.
Kihˡ he⁻ la⁻ ba´ ga˗lä˗cha̱a̱n˗, hi˗
janˡ jmɨ⁻gyɨɨ˗ la⁻ mahˡ jmeen˗
juˡdsoo´ ba´. Hi˗ lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ la̱a̱ˡ
kya̱a̱ˡ juˡdsoo´, nuuy⁻ juuˡ kin˗ —
ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗.
38 —¿Hee⁻ ja̱⁻, he⁻ laˡ juˡdsoo´? —
ga˗jäh´ Pilato.

Ga˗jä̱´ juuˡ jngɨɨhˡ dsa⁻ kihˡ Jesús
(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Lä˗ko̱o̱⁻ ma´ ga˗jäyh´ lä˗ja̱⁻,
ya˗hëë̱yˡ ngooyˡ ta˗ jee´ ma´ tä̱ä̱h´
dsa⁻ judiu, mahˡ ga˗sɨɨyh˗:
—Ni˗ ko̱o̱⁻ he⁻ hlɨɨhˡ sa˗
ma⁻jnøøhn˜ kiyhˡ. 39 Lä˗jë˗ ji̱ih˜
ma´ të⁻ jmɨɨ´ he⁻ ku̱h⁻ dsa⁻ borrego
mähˡ, tëë̱hˡ hnäh´ lää̱n´ ja̱a̱⁻ hi̱⁻
tɨh˜ hoh´ hnäh´ hi̱⁻ hä̱ä̱´ neh˗ñe
ˡ. Hnäh´ dsa⁻ judiu, ¿che´ hnooh⁻
hnäh´ mahˡ lää̱n´ rey kya̱a̱hˡ hnäh´?
40 Ga˗lä˗jëë̱˗ ga˗toohˡ mɨɨh´,
ga˗jäyh´:
—Ta˗ lää̱` dsa⁻ na⁻. Lää̱` Barrabá
ba´.

Barrabá heˇ maˊ laa ˈ jaa dsa¯hii¯.

19

1 He¯ja¯ ga˗jmeeˇ Pilato hih˗ mahˈ jmiˊbaˈ dsa¯ kihˈ Jesús.
2 Ga˗kaˈ hlooˇ wii¯ too, ga˗jmeeyˇ koo¯ coron mahˈ ga˗tooyh¯ lleˊ Jesús. Hi˗ ga˗kyeh¯ dsihˇ koo¯ hmiih¯ gyuuˇ läh¯ lä˗koh ˇ hmiih¯ he¯ keh¯ rey.
3 —¡Peer˗ jooh' dsa¯taˊ kyaaˈ dsa¯ judiu! —maˊ jäyhˇ.
Mahˈ maˊ jnoo˜ hlooˇ mo¯nëyˊ.
4 Ja¯gaˊ ya˗heeˈ ka¯läh ˇ Pilato ta˗ kaˊhne¯ mahˈ ga˗siiyh˗ dsa¯ heˇ:
—Hii¯ jaˈ la¯ kyahˈ hnäh ˇ mahˈ jëëh ˈ hnäh ˇ ni˗ koo¯ he¯ hliih' sa˗ hii˜ jnoohn˗ kiyhˈ.
5 Ja¯gaˊ ya˗heeˈ Jesús, na¯häˊ lleyˇ coron he¯ na¯la¯ kyaah ˊ wii¯ too, hi˗ na¯kyeyh ˊ koo¯ hmiih¯ gyuuˇ läh¯. Mahˈ ga˗jäh ˇ Pilato siiyh˗ lä˗jeeˈ˗ dsa¯ heˇ:
—Hii¯ la¯ dsa¯ñuuh¯ na¯.
6 Maˊ ga˗jeeˈ dsa¯kaah ˊ kyaa ˈ jmi¯dsa¯ kyaah ˊ poo¯ kyaaˈ gwah˗, ga˗tooyhˈ miih ˊ, maˊ jäyhˇ:
—Taay` dsohˇ hma¯cru¯, taay` dsohˇ hma¯cru¯.
Pero ga˗jäh ˇ Pilato ka¯läh ˇ:
—Tee` hnäh ˇ mahˈ taa` hnäh ˇ hñaahˈ dsohˇ hma¯cru¯. Jëëh ˇ, ni˗ koo¯ he¯ hliihˈ sa˗ ma¯jnoohn˜ kiyhˈ.
7 Mahˈ ga˗jäh ˇ dsa¯ judiu heˇ:
—Cha¯ baˊ ley kyaaˈ jnääh ˈ. Lä˗koo¯ jäh ˇ ley kyaaˈ jnääh ˈ aa¯ jmiiˊ juuyˇ. Jëëh ˇ ga˗jmaayˈ hñiiyˇ Joo Dio.
8 Maˊ ga˗nuuˇ Pilato lä˗ja¯, cha¯gaˊmiih¯ ga˗lä˗goyh˗. 9 Koo¯ ka¯läh ˇ ngaayhˈ kyaah ˊ Jesús neˇtaˊ kiyhˈ, mahˈ ga˗siiyh˗:
—¿Ha¯ chaah¯ hne¯?
Pero sa˗ ga˗ngiiˇ Jesús go¯teˈ kiyhˈ.
10 —¿He¯laˈ sa˗ ngiihˊ kin˗? ¿Cheˊ sa˗ ñehˊ na¯ngën ˈ jwëˈ jmeen` hih˗ mahˈ taa˗ dsa¯ hne¯ dsohˇ hma¯cru¯? Hi˗ lä˗ja¯ jmeen` hih˗, mahˈ laan ˊ hne¯ —ga˗jäh ˇ Pilato siiyh˗.
11 —Ni˗ miih¯ sa˗ na¯ngëhˈ jwëˈ he¯ jmeehˈ lä˗ja¯ kin˗ waˊra¯ jäh ˇ kihˈ sa˗ ga˗kwaˇ Dio jwëˈ. He¯ja¯ juuh¯ gaˊ laˈ dsoˊkye¯ kihˈ hi¯ ga˗ngëëˈ jnäˊ kyahˈ, lä˗koh ˇ gaˊ kyahˈ hñaahˈ —ga˗jäh ˇ Jesús siiyh˗.
12 He¯ja¯ cha¯gaˊmiih¯ maˊ hnooˈ Pilato maˊ laayˈ Jesús. Pero dsa¯ judiu heˇ, maˊ tooyh˜ cha¯miih¯ miihˊ, maˊ jäyhˇ:
—Cherˊmahˈ hne¯ ga˗laah` hnihˇ, sa˗ laahˈ omeˇ kyaaˈ rey to¯neˊ hi¯ gyaˈ Roma. Waˊ hi¯ cha¯ hi¯ hi¯ jmaa˜ hñiiˊ rey, lla¯dsëëy` rey to¯neˊ baˊ ja¯.
13 Maˊ ga˗nuuˇ Pilato lä˗ja¯, ga˗jaayˈ Jesús ta˗ kaˊhne¯, mahˈ ga˗gyay¯ jeeˊ jmeey˗ hih˗. Jeeˊ ja¯ maˊ chee¯ Gabata kyaah ˊ juuˈ hebreo. Juuˈ na¯ hnooˈ jäh˗: jeeˊ ma¯na¯jooˇ kuuˊ. 14 Maˊja¯, hlooh¯ jmiiˊ he¯ kuh¯ dsa¯ borrego mähˈ, ma¯teˇ llaˈhyoo˗. Mahˈ ga˗jäh ˇ Pilato siih˗ dsa¯ judiu heˇ:
—Hii¯ la¯ rey kyaahˈ hnäh ˇ.
15 —¡Waˊ juuyˇ, waˊ juuyˇ! ¡Taay` dsohˇ hma¯cru¯! —ga˗jäh ˇ dsa¯ heˇ.
—¿Ha¯ lä˗ja¯ he¯ taa ˊ jnäˊ rey kyaahˈ hnäh ˇ dsohˇ hma¯cru¯? —ga˗jäh ˇ Pilato siiyh˗.
—Sa˗ chaa¯ gaˊ jñahˇ rey kyaaˈ jnääh ˈ, ma˗la˗ César baˊ —ga˗jäh ˇ dsa¯kaah ˊ kyaaˈ jmi¯dsa¯ heˇ.
16 Ja¯gaˊ ga˗ngëëˈ Pilato jaˊgoo¯ hlooˇ mahˈ taa˗ dsihˇ dsohˇ hma¯cru¯. He¯ja¯ ga˗tëë¯ hlooˇ Jesús.

Ga˗taa¯ dsa¯ Jesús dsohˇ hma¯cru¯
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Ya˗heeˈ Jesús jeeˊ ja¯ maˊ kyey¯ hma¯cru¯, ngooyˈ jeeˊ chee¯ Mooˈ Lleˊ Hliiˊ. Kyaah ˊ juuˈ hebreo jäh ˇ: Gólgota. 18 Jeeˊ ja¯ ga˗taa¯ dsihˇ

dsoh´ hma¯cru¯, ko¯jøh´ kyąąh´
ụụ ˈ dsa¯, ma˗ jąą¯ lä˗koo¯ jwooˈ
kiyhˌ. 19 Ga˗jmee´ Pilato madaˍ
he¯ ga˗laˌ koo¯ hwëh´ he¯ ga˗tøøyˌ
në´ hma¯cru¯ he¯ jäh´: “Jesús
dsa¯ chąą¯ Nazaret, Rey kyąąˌ
dsa¯ judiu.” 20 Jwëë´ dsa¯ judiu
ga˗hëy´ hwëh´ ją¯, jëëh´ ma´ jąh˗
kihˌ jee´ jwii¯ ją¯ jee´ ga˗tąą¯ dsa¯
Jesús dsoh´ hma¯cru¯, hi˗ hwëh´
he¯ ma´ na¯sii¯ ją¯ ma´ laˈ kyąąh´
juuˈ hebreo, kyąąh´ juuˈ griego
hi˗ kyąąh´ latín ka¯läh´. 21 He¯ją¯
lä˗jëë˗ dsa¯kąąh´ kyąą ˈ jmi¯dsa¯
kyąąˌ dsa¯ judiu na´nääˈ na´chiih´
Pilato:
—Ta˗ sii¯ “Rey kyąąˌ dsa¯ judiu.”
Sii´ lä˗koo¯ ga˗jäyh´ hñiiy´ “Jnä´ he´
ląąnˌ Rey kyąąˌ dsa¯ judiu.”
22 Pero Pilato ga˗jęęh¯ juuˈ kiyhˌ:
—He¯ ma¯siinˌ, sa˗ cha¯ he¯ kihˌ
mi´siin`.
23 Ma¯ngëë´ ma¯tąą¯ hløø´ Jesús
dsoh´ hma¯cru¯ mahˌ ga˗kąyˌ
sa´hmiih¯ kiyhˌ, ga˗jmeey´ kyę´
jwi´, ma˗ koo¯ jwi´ kihˈ lä˗jąą¯
hløø´. Hi˗ ga˗kąˌ hløø´ sa´hmiih¯
he¯ ma´ na¯ląąy¯ he¯ ma´ laˈ koo¯
ta¯jmaah` koo¯ dsąą´. 24 Mahˌ
ga¯siiyh¯ dsa¯kyąąyh´:
—Sa˗ wa´ gyiin´. Wa´ koohn´ suert
ba´, wa´ jëën´ hi¯ tęę¯ˌ.
Kyąąh´ lä˗ją¯ ga˗lä˗teˌ lä˗koo¯
na¯sii¯ juuˈ kihˌ Dio, he¯ jäh´: “Ga˗ti´
ga˗lloohˌ dsa¯ hmiih¯ kin˗, mahˌ
ga˗kooyhˌ suert kihˌ hmiih¯ kyoo¯
kin˗ he¯ ma´ na¯ląąn¯.” Lä˗ją¯
ga˗jmee´ hløø´ he´.
25 Ma´ chehˈ chooˈ Jesús koo´
hma¯cru¯ kiyhˌ, kyąąh´ dsa¯mëˍ
øøh¯ chooyˈ, kyąąh´ María mëˍ Cle-
ofa, hi˗ kyąąh´ María Magdalena
ka¯läh´. 26 Ma´ ga˗jęęˌ Jesús chooˈ,
kyąąh´ discípulo hi¯ ga˗lä˗hnääyˌ
cha¯miih¯, mahˌ ga˗siiyh˗ chooyˈ:
—Dsa¯mëˍ, hii¯ joohˍ cehˌ na¯.
27 Ją¯ga´ ga˗hlęęyhˌ discípulo he´:
—Hii¯ maa` kyąąhˈ chehˌ na¯.

Lä˗chąh´ ją¯ ga˗tëë¯ discípulo he´
chooˈ Jesús cha´neh¯ kihˌ.

Ga˗jụụˌ Jesús
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Ma´ ga˗ngëë´ he¯ ją¯, ma¯ñe¯
ba´ Jesús ga˗hñaa¯ ba´ lä˗jë˗ he¯ ma´
lle` kiyhˈ. Hi˗ mahˌ lä˗teˌ lä˗koo¯
na¯sii¯ juuˈ kihˌ Dio, ga˗jäyh´:
—Lä¯kii¯ dsën˗.
29 Jee´ ją¯ ma´ chihˈ koo¯ mi
ˈdsuu´ he¯ ma´ haa´ jmii¯ jiih¯.
Mahˌ ga˗mi˗gyuh´ dsa¯ koo¯ mi
ˈjoo¯ kyąąh´ jmii¯ jiih¯ ją¯. Mahˌ
ga˗lla˗lleyˌ lle´ koo¯ sa´gohˌ hma¯
hisopo, ga˗choo´ dsa¯ lä˗ ga˗të´ hoo´
Jesús. 30 Ma´ ga˗hihˌ Jesús jmii¯ jiih¯
ją¯, ga˗jäyh´:
—Ma¯hñaa¯ ba´ lä˗jë˗.
Lä˗chąh´ ją¯ ga˗tøyhˌ lley´,
ga˗jụụyˌ.

Jąą¯ hløø´ ga˗jmee´ dsoo´ dsoh´
mo¯miih¯ kihˌ Jesús

31 Ma´ją¯ hlooh¯ jmii´ he¯ kụh¯
dsa¯ borrego mähˌ. Sa˗ ma´ hnøøˈ
dsa¯ judiu ma´ jąˈ dsa¯ dsoh´
hma¯cru¯ wa´ra¯ ga˗tąąyh` tęęyh¯
dsëyˌ. Jëëh´ jmii´ ją¯ ma´ laˈ jụụh¯
ga´ kihˈ jee´ lä˗jë˗ jmii´ he¯ tęęh¯
dsa¯ dsëˈ. He¯ją¯ ga˗ngiiy´ kihˌ
Pilato mahˌ ma´ jmeeyˈ hih˗ he¯
ma´ jøøy ˈ kyey´ hi˗ ma´ jñąąyˈ hi¯
ma´ chąą¯ dsoh´ hma¯cru¯ mahˌ
tëëy˗ ga¯juh¯. 32 He¯ją¯ na´nääˈ
hløø´ mahˌ ga˗jøøyˌ to¯në´ kye¯ hi¯
ma´ tąą˗ dsoh´ hma¯cru¯ koo´ kihˌ
Jesús. Ją¯ba´ lä˗ją¯ ga˗jmeey´ kihˌ
hi¯ ma´ tąą˗ jyoh´ ko¯jwooˈ kiyhˌ
ją¯. 33 Ma´ ga˗llaˍnääyˌ jee´ ma´ tąą˗
Jesús, ga˗jëëyˌ ma¯na¯jụụy´, he¯ją¯
mo˗so˗ ga˗jøøyˌ kye´ Jesús.
34 Ma˗ke˗ ma¯na¯jụụy´, jąą¯
hløø´ ga˗kąˌ hma¯ lle` ñeˈ chụụh¯
kihˌ, ga˗jmeey´ dsoo´ mo¯miih¯ kihˌ
Jesús. Lä˗chąh´ ją¯ ga˗tụụ¯ jma¯
kyąąh´ jmii¯. 35 Hi¯ ga˗jëëˌ ha¯
lä˗ ga˗laˌ, hi¯ he´ jmee˗ juˈdsoo´.
Hi˗ juuˈ kiyhˌ laˌ dsoo´. Hi¯ he´

ñe˜ kwee˜ he˜ jäyh˝ ju'dsoo˝. Hi˜
ga˜jmeey˝ ju'dsoo˝ mah˩ lä˜ja˜
ka˜läh˝ lä˜dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kih˩
Jesús. 36 Lä˜ja˜ ga˜la˩, mah˩ lä˜te˩
lä˜koo˜ na˜sii˜ juu' kih˩ Dio: “Ni˜
koo˜ moo' kiyh˩ sa˜ jøø˩ dsa˜.” 37 Hi˜
lä˜ja˜ jee´ jyoh˝ na˜sii˜ juu' kih˩ Dio:
“Dsa˜ hi˜ ga˜jmee˝ dsoo´ kiyh˩ jëëy˩
ka˜läh˝.”

Ga˜haay˩ Jesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Ma˜ngëë˝ he˜ ja˜, José dsa˜
chaa˜ Arimatea ga˜ngiiy˝ kih˩ Pi-
lato mah˩ kway˩ jwë' kooy˜ jmi˜ngo˩
kih˩ Jesús. José ma´ laa˜ ' jaa˜
discípulo kyaa˩ Jesús jee´ na˜hmää´,
jëëh˝ ma´ gayh˜ dsa˜ judiu. Ga˜kwa˝
ba´ Pilato jwë'. He˜ja˜ ngooy˩
na´kiiy˩ jmi˜ngo˩ kih˩ Jesús. 39 Ngoo˩
ka˜läh˝ Nicodemo hi˜ ñee´ ta˜la˜
hwë' na´hnääh˜ Jesús. Ma´ kyey˜
koo˜ gyii˝gya˝ kil naa`mi˜jwii˜, he˜
ma´ la' mirra na˜kaah˜ na˜gwëëh˜
kyaah´ áloes. 40 He˜ja˜ lä˜uu˝
dsa˜ he˝, ga˜jñaay˩ Jesús mah˩
ga˜gyaayh˜ koo˜ hmiih˜ gyuh˝
kyaah´ naa` mi˜jwii˜ ja˜, lä˜koo˜
tëë ' jmee˜ dsa˜ judiu ma´ haay˜
hlii˝ kyaay˩. 41 Jee´ ga˜taa˜ dsa˜
Jesús dsoh˝ hma˜cru˜, ma´ na˜jnää´
chaah' hma˜. Hi˜ jee´ chaah' hma˜
ja˜, ma´ la' koo˜ to˜høø˜ hmëë˝,
jee´ sa˜ ga´ ma˜taayh`ni˜ jaa˜ hlii˝.
42 Jee´ ja˜ ga˜kye˜ dsa˜ jmi˜ngo˩ kih˩
Jesús, kih˩ he˜ hlooh˜ jmii´ he˜ kuh˜
dsa˜ judiu borrego mäh˩, hi˜ jäh˜
ba´ la' to˜høø˜ ja˜ ka˜läh˝.

20

Ga˜lä˜jiih`Jesús
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

1 To˜në´ jmii´ kih' seman˜, tiih˜
na˜hoo˜ ga´, ñee´ María Magdalena
jee´ ma´ la' to˜høø˜ ja˜. Mah˩
ga˜jëëy˩ ma´ kye˜ ta˜ koo˝ mi'kuu˝
he˜ ma´ na˜jnë˜ hoo´ to˜høø˜ ja˜.
2 Ja˜ga´ ngooy' ko˜chih´ kih˩ Simón
Pee´ kyaah´ kih' jñah˝ discípulo hi˜
ga˜lä˜hnää˩ Jesús, mah˩ ga˜siiyh˜:
—Ma˜lleee˜ dsa˜ neh˜ to˜høø˜
Dsa˜jøøh' jnän`. Sa˜ ñe´ jne´ ha˜ ta˜
ma˜jaay˩.
3 Mah˩ ngoo˩ Pee´ kyaah´ jñah˝
discípulo he˝ na´jëëy˜ jee´ ma´ la'
to˜høø˜ ja˜. 4 Lä˜uu˝ ga˜nää˩
cha˜hlii˜. Pero jñah˝ discípulo he˝
ga˜hlii˝ cha˜ga´miih˜ lä˜koh˝ ga´
Pee´. Hi˜ he˝ ga˜lloo˩ to˜në´ jee´
ma´ la' to˜høø˜ ja˜. 5 Ga˜jluuy˩
hñiiy˝ mah˩ ga˜jëëy˩. Ma˜la˜ hmiih˜
he˜ ma´ na˜läa˜ Jesús ja˜ba´
ga˜jëëy˩ neh˜ too˜ ja˜. Ja˜ jiih'
mo˜so˜ ga˜hey˩ neh˜ to˜høø˜ ja˜.
6 Ja˜ga´ ga˜lloo˩ Pee´. Hi˜ he˝ ba´
ga˜he˩ ga˜të˝ neh˜ to˜høø˜ ja˜.
Ma˜la˜ sa´hmiih˜ he˜ ma´ na˜läa˜
Jesús ba´ ga˜jëëy˩ ma´ kye˜ neh˜
jee´ ja˜. 7 Hi˜ ga˜jëëy˩ hmiih˜
sa´luu˜ he˜ ma´ na˜gyoh˝ lle´
Jesús, mo˜so˜ kye˜ ko˜jøh˝ kyaah´
hmiih˜ he˜ ma´ na˜läay˜ ja˜. Ma´
kye˜ ma˜na˜gyoh˝ ta˜ koo˝ ba´.
8 Ja˜ga´ ga˜he˩ ka˜läh˝ hi˜ jñah˝
discípulo, hi˜ ga˜lloo˩ to˜në´ he˝,
neh˜ to˜høø˜ ja˜. Ga˜jëëy˩ kwee˜,
ja˜ga´ ga˜lä˜dsoo˝ dsëy˩. 9 Jëëh˝, sa˜
ga´ ma˜lä˜ngëëy˝ lä˜koo˜ na˜sii˜
juu' kih˩ Dio he˜ ga˜la˩ bii˩ he˜
ga˜lä˜jiiyh` jee´ kih' hi˜ na˜juu˝.
10 Hi˜ lä˜uu˝ discípulo he˝ ga˜nääy`
ta˜ kih˩.

Ga˜lä˜jnää˝ Jesús cha´në´ María Magdalena
(Mr. 16:9-11)

11 Pero María ga˜jä˝ ta˜ ka´hne˜
kih˩ to˜høø˜ ja˜, hooyh˜. Jee´
cheyh' hooyh˜ ja˜ ga˜jluuy˩ hñiiy˝
mah˩ ga˜jëëy˩ ta˜ neh˜ to˜høø˜ ja˜.
12 Mah˩ ga˜jëëy˩ uu˩ ángele, hi˜ kyeh´
hmiih˜ tøø˜. Jaa˜ ma´ gya' jee´ ma´
la' ta˜ guuh' lley´ hi˜ jaa˜ ma´ gya'
jee´ ma´ la' ta˜ huu´ tiiy´, ja˜ba´ jee´
ga˜kye˜ dsa˜ jmi˜ngo˩ kih˩ Jesús.
13 Mah˩ ga˜jäh˝ ángele he˝ siiyh˜:
—Dsa˜më˝, ¿he˜la' hooh´ hne˜?

—Hooh´ jnä˝ kih˫ he¯ ma¯lle̱ey¯ Dsa¯jøøh˫ kya̱a̱nˬ. Saˬ manˬ ha¯ taˬ ma¯kya̱a̱y¯ —gaˬjäh˝ María siɨyhˬ.

14 Ma¯ngëë˝ ma¯hlëëyh˝ läˬja̱¯, gaˬje̱e̱yh¯ hñiiy˝ taˬ ka´luuy´. Gaˬjëëy˫ cheh˫ Jesús, pero moˬsoˬ gaˬläˬkyu̱u̱yˬ. 15 Mah˫ gaˬjäh˝ Jesús siɨyhˬ:

—Dsa¯më˝, ¿he¯la˫ hooh´ hne¯? ¿Hi̱i̱¯ na¯ hnaahˬ?

Pero María ma´ la̱a̱y˝, dsa¯ hi̱¯ ma´ høøˬ chaah˫ le˫ ba´ he˝. He¯ja̱¯ gaˬsiɨyhˬ:

—Hne¯ dsa¯, cher´mah˫ hne¯ ma¯lle̱e̱h` hliɨ˝ kya̱a̱nˬ, chiih´ jnä˝ ha¯ taˬ ma¯kya̱a̱hˬ, mah˫ niɨn` na´teen`—gaˬjäh˝ María siɨyhˬ.

16 —María—gaˬjäh˝ Jesús siɨyhˬ.

Mah˫ gaˬje̱e̱h¯ ka¯läh˝ María, gaˬsiɨyhˬ:

—¡Raboni! —he¯ la¯ hnøø˫ jähˬ Ta¯jwoh˫.

17 Mah˫ gaˬjäh˝ Jesús siɨyhˬ:

—Ta¯ e̱e̱¯ jnä˝. Jëëh˝, saˬ ga´ ma¯wiɨn˫ jee´ gya˫ Tää` kya̱a̱nˬ. Gwa¯ jee´ tä̱ä̱h´ øøhn˫ mah˫ go¯chiiyh´: “Naahn¯ na´gyan˫ kya̱a̱h´ hi̱¯ la̱a̱˫ Tää` kya̱a̱nˬ, ja̱¯ba´ hi̱¯ la̱a̱˫ Tää` kya̱a̱h˫ hnäh˝ ka¯läh˝. Naahn¯ na´gyan˫ kya̱a̱h´ hi̱¯ la̱a̱˫ Dio kya̱a̱nˬ, ja̱¯ba´ hi̱¯ la̱a̱˫ Dio kya̱a̱h˫ hnäh˝.”

18 He¯ja̱¯ ñee´ María Magdalena na´jmeeh´ juu˫ kih˫ läˬje̱e̱ˬ jnääh˫ discípulo he¯ gaˬje̱e̱y˫ Jesús, hiˬ gaˬjmeeyh˫ juu˫ läˬjeˬ he¯ gaˬsiɨyhˬ María.

Gaˬläˬjnää˝ Jesús jee´ kih˫ discípulo kya̱a̱y˫

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Ma´ gaˬnuu¯ ja̱¯ba´ jmiɨ´ ja̱¯, to¯ne´ jmiɨ´ kih˫ seman˜, na¯jnë¯ haah´ ma´ tøøh´ jnääh˫ ko̱¯jøh˝ läˬje̱e̱ˬ jnääh˫, kih˫ he¯ ma´ ga̱hˬ jnääh˫ dsa¯ta´. Gaˬhe˫ Jesús, mah˫ gaˬllaˬse̱e̱yh`to̱˫dsaah`jee´ ma´ tøøh´ jnääh˫ ja̱¯. Mah˫ gaˬjäyh˝ siɨyhˬ jnääh˫:

—Wa´ hii˝ tii´ kyah˫ hnäh˝.

20 Läˬko̱o̱¯ ma´ gaˬjäyh˝ läˬja̱¯, gaˬheeyh˫ jnääh˫ discípulo kya̱a̱y˫ ma¯gooy¯ kya̱a̱h´ jwoo˫ mo¯miɨh¯ kiyh˫. Peerˬ gaˬje̱e̱˝ dsë¯ jnääh˫ ma´ gaˬje̱e̱´ jnääh˫ Dsa¯jøøh˫ jnän`. 21 Mah˫ gaˬjäh˝ Jesús siɨyhˬ jnääh˫ ka¯läh˝:

—Wa´ hii˝ tii´ kyah˫ hnäh˝. Läˬko̱o̱¯ gaˬche̱e̱˫ Tää` jnä˝, ja̱¯ba´ läˬja̱¯ che̱e̱n¯ hnäh˝.

22 Läˬko̱o̱¯ ma´ gaˬjäyh˝ läˬja̱¯, gaˬjuuy˫ në´ kya̱a̱˫ jnääh˫, mah˫ gaˬsiɨyhˬ jnääh˫:

—He̱e̱h` hnäh˝ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngiɨ˫. 23 Cher´mah˫ gaˬki̱ih˫ hnäh˝ hoh˝ kih˫ dso´kye¯ he¯ jmeeˬ dsa¯, dsa¯che` ba´ dso´kye¯ kiyh˫. Pero cher´mah˫ saˬ gaˬki̱ih˫ hnäh˝ hoh˝ kiyh˫, läˬ ma¯kya̱a̱yh´ ja̱¯ba´ dso´kye¯ kiyh˫.

Saˬ gaˬläˬhe̱e̱˝ Tamá he¯ ma¯lä¯ji̱ih`Dsa¯jøøh˫ jnän`

24 Pero Tamá, hi̱¯ tëëyh˜ dsa¯ su̱u̱` he˝, ja̱a̱¯ jee´ läˬje̱e̱ˬ gyaˬtu̱u̱˝ jnääh˫, saˬ ma´ hä̱ä̱´ jee´ kya̱a̱˫ jnääh˫ ma´ ja̱h˫ Jesús to¯ne´. 25 Gaˬjmeeh˫ ba´ jñah˝ discípulo juu˫ kih˫ Tamá, gaˬsiɨyhˬ:

—Ma¯je̱e̱´ jnääh˫ Dsa¯jøøh˫ jnän`.

Mah˫ gaˬjäh˝ Tamá:

—Cher´mah˫ saˬ gaˬjëën˫, la˫ lii˜ gooy¯ jee´ gaˬhoo˫ jo̱¯ñe˫, hiˬ tän¯ cha´goonˬ jee´ gaˬhoo˫ jo̱¯ñe˫ hiˬ tän¯ goonˬ jwoo˫ mo¯miɨh¯ kiyh˫, saˬ he̱e̱n˝.

26 Ma¯hya¯ ga´ jñaa˫ jmiɨ`, ma´ tøøh´ jnääh˫ ka¯läh˝ cha´nehˬ, hiˬ ma´ hä̱ä̱´ Tamá jee´ kya̱a̱˫ jnääh˫. Pero na¯jnë¯ ba´ haah´ gaˬmiˬjnää¯ Jesús hñiɨ˝ jee´ tøøh´ jnääh˫ ja̱¯, mah˫ gaˬjäyh˝:

—Wa´ hii˝ tii´ kyah˫ hnäh˝.

27 Cha̱h˝ ba´ gaˬjäh˝ Jesús siɨyhˬ Tamá:

—Tøøh˫ da´ cha´gooh¯ jee´ la¯, mah˫ jëë` ma¯goonˬ. Hii˝ ma¯gooh¯, mah˫ tä˫ nehˬ jwoo˫

mo¯mɨɨh¯ kin˭ la¯. Ta˭ wa´ hweh¯ hoh´, wa´ lä¯dsoo´ hoh´ kin˭.
28 Ja̱¯ga´ ga˭jäh´ Tamá sɨɨyh˭:
—¡Dsa¯jøø̱h¹ kya̱a̱n˭, hi˭ Dio kya̱a̱n˭!
29 Mah¹ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭:
—Tamá, kih¹ he¯ ma¯jëë̱h` jnä´, he¯ja̱¯ ba´ na¯ ma¯lä¯dsoo´ hoh´. Pero llu¹ ga´ kih¹ hi̱¯ lä˭dsoo´ dsë¹, ma˭ke˭ sa˭ ga˭jëë̱y¹ jnä´.

He¯la¹ he¯ ma¯na¯sɨɨ¯ juu¹ la¯

30 Cha¯miih¯ he¯ jɨh¯ga̱a̱¯ ga˭jmee´ Jesús cha´në´ jnääh¹ discípulo kya̱a̱y¹ he¯ sa˭ cha¯ na¯sɨɨ¯ në´ mo´je¯ la¯. 31 Pero sɨɨn˭ lä˭la¯ mah¹ lä˭dsoo´ hoh´ hnäh´, Jesús he´, hi̱¯ he´ he´ Cristo, Jo̱o̱´ Dio. Hi˭ kih¹ he¯ lä˭dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh¹, he¯ ja̱¯ jmee¹ cha̱a̱¯ hnäh´.

21

Ga˭mi˭jnää¯ Jesús hñɨɨ´ kih¹ gye̱e̱¹ discípulo kya̱a̱y¹

1 Kë̱ë̱¯ ga´ ja̱¯, ga˭mi˭jnää¯ Jesús hñɨɨy´ cha´hoo´ jmɨ¯jɨɨh¯ he¯ hla¯ hwa¹ Tiberia. Lä˭la¯ ga˭mi˭jnääy¯ hñɨɨy´. 2 Ma´ cheh¹ Simón Pee´ kya̱a̱h´ Tamá, hi̱¯ tëëyh˜ dsa¯ su̱u̱` he´, kya̱a̱h´ Natanael dsa¯ cha̱a̱¯ jee´ jwɨɨ¯ Caná hwa¹ Galilea, kya̱a̱h´ lä¯u̱u̱´ jo̱o̱´ Zebedeo hi˭ kya̱a̱h´ ga´ u̱u̱¹ discípulo kya̱a̱¹ Jesús. 3 Ga˭jäh´ Simón Pee´ sɨɨyh˭:
—Hi̱i̱¹ jnä´ ngoon¹ na´cha̱a̱hn˭ miih¯ jah´ cha̱a̱¯ cha´jmɨɨ¯.
Mah¹ ga˭jäh´ jee´ lä˭jëë̱˭:
—Dsa´nøø¹ jnääh¹ kya̱a̱h´ hne¯.
Mah¹ ga˭näay¹, ga˭ta̱a̱yh` neh˭ ko̱o̱¯ na´moo´. Hwë¹ ja̱¯ sa˭ ga˭lëë̱yh˭ ni˭ miih¯ hmooh¯. 4 Ma¯ngoo¹ ga˭jnä¹ ba´ ja̱¯, ma´ ga˭lä˭jnää´ Jesús cha´hoo´ jmɨ¯jɨɨh¯ ja̱¯. Pero sa˭ ga˭lä˭kyu̱u̱˭ jnääh¹ che´ he´ ba´ Jesús hi̱¯ ma´ cheh¹ jee´ ja̱¯. 5 Mah¹ ga˭ngɨɨ´ Jesús juu¹ kya̱a̱¹ jnääh¹:
—Gyu̱u̱¯ kya̱a̱n˭, ¿che´ cha¯ miih¯ he¯ kihn´? —ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭.
Ga˭lä˭jëë̱˭ jnääh¹ ga˭chiih´ jnääh¹:
—Ja̱h˭ha̱¹.
6 He¯ja̱¯ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭ jnääh¹:
—Tøøh¹ hnäh´ sa´hma¹ kyah¹ hnäh´ ta˭ jwoo¹ ra¯llu̱u̱¹ kih¹ na´moo´ kyah¹ hnäh´ na¯, mah¹ le̱e̱h˭ hnäh´.
Hi˭ ga˭jmee´ jnääh¹ lä˭ko̱o̱¯ ga˭jäyh´. Ja̱¯ga´ na˭ ga˭cheeh´ jnääh¹ sa´hma¹ ja̱¯ hi˭ mo˭so˭ ga˭tä̱ä̱˭ jnääh¹ ma´ lle´ jnääh¹, kih¹ he¯ jwë̱ë̱´ jah´ ma´ tä̱ä̱h´. 7 Ja̱¯ga´ ga˭jäh´ discípulo hi̱¯ ga˭lä˭hnää¹ Jesús cha¯miih¯ ga˭sɨɨyh˭ Pee´:
—¡Dsa¯jøø̱h¹ jnän` ba´ oo˭!
Ma´ ga˭nuu´ Simón Pee´, la̱a̱¹ Dsa¯jøø̱h¹ kya̱a̱y¹, ga˭kë̱yh¯ hmɨɨh¯ kiyh¹ he¯ ga˭lle̱e̱y¹ ta´ko̱¯jɨɨh¹ ma´ jmeey˭ ta´ kooh˜ hma¹. Mah¹ ga˭jwä̱ä̱y¹ hñɨɨy´ cha´jmɨɨ¯. 8 Hi˭ jee´ lä˭jëë̱˭ jnääh¹ ya˭nøø` jnääh¹ ta˭ jee´ dsoo´ kya̱a̱h´ na´moo´ ja̱¯, na¯cheeh´ jnääh¹ sa´hma¹ na¯ka̱h¹ hmooh¯. Jëëh´, ko̱o̱¯ hña¯loo´ metro ba´ u̱u̱´ tëë̱h¹ jnääh¹ jee´ la¹ hwa¹ jee´ ma´ tøøh´ jnääh¹ ja̱¯. 9 Ma´ ga˭hwë̱ë̱¯ jnääh¹ neh˭ na´moo´ ja̱¯, ga˭jëë´ jnääh¹ na¯je̱e̱h´ je¯, na¯kya̱a̱¹ ja̱a̱¯ hmooh¯ në´ kya̱a̱h´ he´ñɨɨh¯. 10 Mah¹ ga˭jäh´ Jesús sɨɨyh˭ jnääh¹:
—Go¯tee` hnäh´ ta˭ la˭ miih¯ hmooh¯ hi̱¯ ja̱¯ga´ ma¯lë̱ë̱h˭ hnäh´.
11 Mah¹ ga˭wɨɨ¹ Simón Pee´ neh˭ na´moo´ mah¹ ga˭sëëyh¹ sa´hma¹ ja̱¯ ta˭ hwa¹ ki̱i̱˭. Na¯ka̱h¹ go¯te¹ jah´ ka̱a̱h´. Ga˭të´ ko̱o̱¯ hña̱¯la̱a̱´ na¯dsë˜ to̱¯lo˭gya̱a̱´ dsë˜ u̱u̱¯ jah´ jee´ lä˭jëë̱˭. Ma¯ke˭ jwë̱ë̱´ ma´ la̱a̱¹ jah´ he´, ni˭ lä˭ja̱¯ sa˭ ga˭gɨɨ¯ sa´hma¹. 12 Ja̱¯ga´ ga˭jäh´ Jesús:
—Ya¯nää` hnäh´ ya¯kuh¹ hnäh´.
Hi˭ ni˭ ja̱a̱¯ jnääh¹ sa˭ ga˭tu̱u̱¯ dsë¯ jnääh¹ ma´ ngɨɨ´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹: “¿Hi̱i̱¯ hne¯?”
Jëëh´ ñe´ ba´ jnääh¹, he´ ba´ Dsa¯jøø̱h¹ kya̱a̱¹ jnääh¹ ba´ he´. 13 He¯ja̱¯ ga¯ka̱¹ Jesús he´ñɨɨh¯ ja̱¯, ga˭kwëëyh¹ jnääh¹. Ja̱¯ba´

lä˗ja̱˜ ga˗kwëëyh˜ jnääh˩ hmooh˜
ka˜läh˝. 14 Jee˝ la˜ ga˗të˝ hnë˜ jiih˜
he˜ ga˗mi˗jnää˜ Jesús hñii˝ kyaa̱˩
jnääh˩ discípulo kyaay˩, ma˜ngëë˝
ma˜lä˜jiiyh`.

Ga˗hlëëh˝ Jesús kyaah˝ Simón Pee˝

15 Ma˜la˗ kiyh˩ ma˜kuyh˜, ja̱˜ga˝
ga˗jäh˝ Jesús siih˗ Simón Pee˝:

—Simón, joo̱˝ Joná, ¿che˝ hnaah˗
ga˝ jnä˝ lä˗ko̱h˝ ga˝ lä˗jëë˗ hi̱˜ tä̱ä̱h˝
la˜?

Mah˩ ga˗jäyh˝:

—Jaah˜, Dsa˜jøøh˩ kyaan˗. Ñeh˝
ba˝ hne˜ he˜ hnaan˗ hne˜ —ga˗jäh˝
Pee˝.

—Ja̱˜ häähˍ llu˩ dsa˜ kyaan˗ —
ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗.

16 Ko̱o̱˜ ka˜läh˝ ga˗jäyh˝, jee˝
ga˗të˝ to̱˩ jiih˜:

—Simón, joo̱˝ Joná, ¿che˝ hnaah˗
jnä˝?

—Jaah˜, Dsa˜jøøh˩ kyaan˗. Ñeh˝
ba˝ hne˜ he˜ hnaan˗ hne˜ —ga˗jäh˝
Pee˝.

—Ja̱˜ häähˍ llu˩ dsa˜ kyaan˗ —
ga˗jäh˝ Jesús siiyh˗.

17 Ga˗të˝ hnë˜ jiih˜ ga˗jäh˝ Jesús:

—Simón, joo̱˝ Joná, ¿che˝ hnaah˗
jnä˝? —ga˗jäyh˝.

Ja˩ meeh˜ dsë˩ Pee˝, kih˩ he˜
ma˜të˝ hnë˜ jiih˜ ga˗jäyh˝: “¿Che˝
hnaah˗ jnä˝?” Mah˩ ga˗siiyh˗ Jesús:

—Ga˗lä˗jë˗ ba˝ ñeh˝ hne˜,
Dsa˜jøøh˩ kyaan˗. Ñeh˝ kwee˜ he˜
hnaan˗ hne˜.

Mah˩ ga˗jäh˝ Jesús:

—Hää̱` llu˩ dsa˜ kyaan˗ ja̱˜.
18 Ma˗ra˗ ju˩dsoo˝ jwëëhn˜ hne˜.
Lä˗ ma˝ kwaa̱˜ ga˝ hne˜ miih˜,
ma˝ jmäähˍ hñaah˩, ma˝ goh˝ wa˝
ha˜ cha˜ ha˜, ha˜ jee˝ ma˝ hnooh˜
hñaah˩. Pero wa˝ra˜ ga˗gyu̱h˜, niihˍ
ma˜gooh˜ mah˩ jñah˝ dsa˜ kye̱h˗
hne˜ hmiih˜ kyah˩. Hi˗ ha˜ jee˝ sa˗
hnooh˜ goh˩, jee˝ ja̱˜ ba˝ dsa˜jäay˗
hne˜.

19 Lä˗ja̱˜ ga˗jäyh˝ mah˩ lä˗ngëë˝
Pee˝ ha˜ lä˗ ma˝ juuy˝ lä˗jwë˝ ja̱˜
lä˗jnä˝ ha˜ ko̱h˝ jøøh˩ sa˗ laa̱˩ Dio.
Ja̱˜ga˝ ga˗jäyh˝:

—Jmee˝ ko̱˜jøh˝ kyaah˝ jnä˝.

Discípulo hi̱˜ ga˗lä˗hnää˩ Jesús

20 Ma˝ ga˗jee̱h˜ Pee˝ hñii˝ ta˗
ka˝luu˝, ga˗jëëy˩ ja˩ discípulo hi̱˜
ga˗lä˗hnää˩ Jesús he˝. He˜ ba˝
hi̱˜ he˝ ma˝ gya˩ koo˝ kih˩ Jesús
lä˗ ma˝ ga˗kuyh˜ ma˗nuu˗ ja̱˜, hi̱˜
ga˗ngii˝ juu˩ kih˩ Jesús: “Dsa˜jøøh˩
kyaan˗, ¿hii̱˜ na˜ hi̱˜ ngëë˩ hne˜?”
21 He˜ja̱˜, ma˝ ga˗jee̱˩ Pee˝ discípulo
he˝, ga˗jäyh˝ siiyh˗ Jesús:

—Dsa˜jøøh˩ kyaan˗, ¿ha˜ ga˜ hi̱˜
ja˩ oo˗? ¿Hee˜ ba˝le˝ kiyh˩? —ga˗jäh˝
Pee˝.

22 —Wa˝ra˜ jäh˝ kih˩ hnoon˩
chaay˜ lä˗jiih˩ të˩ jmii˝ jähn˝, sa˗
ga˗tee̱h˝ hne˜ jëëh˩ kiyh˩. Hne˜,
jmee˝ ko̱˜jøh˝ kyaah˝ jnä˝ —ga˗jäh˝
Jesús siiyh˗.

23 Jee˝ kih˩ øøh˩ jne˝ la˜, ya˗hii˩
koo̱˜ juu˩ kih˩ discípulo he˝, ga˗jäyh˝
sa˗ juuy˝. Pero ja̱˗ he˜ ga˗jäh˝
Jesús he˜ mo˗so˗ juuy˝ ja̱˜. Ga˗jäyh˝
lä˗la˜ ba˝: “Wa˝ra˜ jäh˝ kih˩ hnoon˩
chaay˜ lä˗jiih˩ të˩ jmii˝ jähn˝, sa˗
ga˗tee̱h˝ hne˜ jëëh˩ kiyh˩.”

24 Hi̱˜ la˜ he˝ discípulo hi̱˜ jäh˝
ju˩dsoo˝ kih˩ ga˗lä˗jë˗ juu˩ la˜. Hi˗
ga˗siiy˝ lä˗jë˗ he˜ la˜. Hi˗ ñe˝ jne˝,
ju˩dsoo˝ he˜ jmeey˗, la˩ ju˩dsoo˝
jmah˩ ba˝.

25 Hi˗ cha˜ ga˝ cha˜miih˜ he˜
ga˗jmee˝ Jesús. Wa˝ra˜ jäh˝ kih˩ siiˍ
jne˝ ma˗ koo̱˜ ma˗ koo̱˜ lä˗hii˝ nëˍ,
sa˗ hiih˜ lä˗kaa̱˜ jmii˜gyuu˗ laan˗,
cher˝mah˩ hi̱˜ sii˩ lä˗ ga˗dsa˩ he˜
hnøø˩ ga˝ dsa˜siiˍ. Wa˝ la˩ lä˗ja̱˜.

Hechos
Lä˖la˜ ga˖jmee˝ ko̱˜llaa̱˝ apóstole

Ma˜na˜la˜ juu' chee̱' Dio Jmɨ˜lle˝ kih' në˝ kih' dsa˖

1 Teófilo, jee˝ la˜ jmeen˖ ka˜läh˝
juu' kyah'. Lä˖ko̱o̱˜ ma˝ ga˖sɨɨn'
to˜në˝, ga˖jmeen' juu' lä˖jë˖ he˜
ga˖jmee˝ Jesús lä˖ ma˝ hɨɨɨ˝ ga˖løøy'
jmeey˖ ta˝, lä˖ja̱˜ ka˜läh˝ lä˖jë˖ juu'
he˜ ga˖kway˝, 2 lä˖jii̱h' ga˖lloo'
jmɨɨ˝ ga˖sa̱yh' ta˖ gyɨɨɨh'. Pero
jää̱' ja̱˜ga˝ sa̱yh˖, ga˖jmeey˝ juu'
kih' lä˖jëë̱˖ apóstole hi̱˜ ga˖lleeyh˜.
Kyaah˝ be˝ kih' Jmɨ˜lle˝ Na˜jngɨɨ
', ga˖jmeey˝ mada˜ kih' apóstole
ha˜ lä˖ jmeey'. 3 Hi˖ ma˜ngëë˝
ma˜juuy˖, ga˖mi˖jnääy˜ hñiiy˝
na˜hñaa' na˝dsa̱y˖ cha˝në˝ apóstole
kyaay'. Ja̱˖ he˜ ko̱o̱˜ nëë' ga˖jmeey˝
lä˖ ma˝ ga˖mi˖jnääy˜ hñiiy˝ mah' lii˜
la' dsoo˝ juu' he˜ na˝jii̱yh˖. Lä˖ja̱˜
ga˖jmeey˝ lä˖jii̱h' ga˖të˝ to̱'loo' jmɨɨ`
hi˖ ga˖hlëëyh˝ kih' ha˜ lä˖ jää̱˖ Dio
dsa˜ lä˖hih˖ kih'.
4 Ko̱o̱˜ hä˝, lä˖ ma˝ gyay' kyaah˝
lä˖jëë̱˖ apóstole kyaay', ga˖jmeey˝
mada˜ kiyh', ga˖sɨɨyh˖:
—Ta˖ la˝ hwëë̱˖ da˝ hnäh˝
Jerusalén la˜. Jøø̱˝ da˝ lä˖jii̱h' jä˖
he˜ ga˖bääh˜ Dio hñiiˇ kwa', ja̱˜ba˝
lä˖ko̱o̱˜ ga˖jwëëhn' hnäh˝ jää̱'.
5 Ma˖ra˖ ju'dsoo˝, kyaah˝ jmɨɨ˜ ba˝
ga˖chaa̱' Jwaa̱˜ dsa˜ jmɨɨ˜, pero sa˖
lä˖hɨɨ˝ cha˜miih˜ jmɨɨ˝ saah˖ hnäh˝
jmɨɨ˜ kyaah˝ Jmɨ˜lle˝ Na˜jngɨɨ'.

Ngaah' Jesús ta˖ gyɨɨɨh'

6 Apóstole hi̱˜ ma˝ täähˇ kyaah˝
Jesús, ga˖ngɨɨy˝ juu' kih':
—¿Hne˜ Dsa˜jøøh' kyaan˖, che˝
na' na˜ kwah' jwë' jmee' dsa˜ Israel
hih˖ kih' hñiiˇ lä˖ko̱o̱˜ ma˝ nøø˝ kih'
dsa˜ ma˜gyu̱h˜ jnän`jää̱'?
7 He˜ja̱˜ ga˖jäh˝ Jesús sɨɨyh˖:
—Sa˖ cha˜ he˜ kih' lä˖ñeh˝ hnäh˝
he˜ jmɨɨ˝, he˜ ji̱˜ñe˜ jmee' Dio he˜
jwah˝ hnäh˝ na˜, hñiiˇ ba˝ Tää`
na˜ngë' jwë' tøøy' hih˖ lɨh˝ jmɨɨ˝
jmeey' lä˖ja̱˜. 8 Pero wa˝ra˜ ja'
Jmɨ˜lle˝ Na˜jngɨɨ ' neh˖ tuh˜hoh˝
hnäh˝, ja̱˜ga˝ na˖ hñah˖ hnäh˝ be˝
mah' lee̱h˝ hnäh˝ hi̱˜ jmee' ju'dsoo˝
kin˖ jee˝ jwɨɨ˜ Jerusalén la˜, hi˖
lä˖kaa̱˜ Judea kyaah˝ Samária hi˖
lä˖kaa̱˜ lä˖jɨh' jmɨ˜gyɨɨ˖ ka˜läh˝.
9 Ma˜ngëë˝ ma˜jäyh˝ lä˖ja̱˜, lä˖
ma˜jëë˜ ja̱˜ dsa˜ kyaay', ga˖sa̱h'
Jesús ngaayh' ta˖ gyɨɨɨh'. Ga˖hey'
jee˝ jnii˝, ja̱˜ jii̱h' mo˖so˖ ga˖jëë̱'
gyih'. 10 Jee˝ täähˇ jëëy˜ ta˖ gyɨɨɨh'
ha˜ lä˖ ngaah' Jesús, lä˖chah˝ ja̱˜
ga˖lla˖sëëh` uu̱' dsa˜ hi̱˜ kyeh˝
hmɨɨh˜ tø˜jëë̱˜ cha˝nëy˝. 11 Mah'
ga˖jäh˝ dsa˜ he˝ sɨɨyh˖:
—¿He˜la' täähˇ hnäh˝ jëëh˝ hnäh˝
ta˖ gyɨɨɨh', dsa˜ galileo? He˝ ba˝
Jesús hi̱˜ ma˜tëë˜ Dio ta˖ gyɨɨɨh'
na', ja̱˜ba˝ lä˖ko̱o̱˜ jëëh˝ hnäh˝
ma˜ngaayh˜, ja̱˜ba˝ lä˖na˜ jëëh '
hnäh˝ jäyh˝ ka˜läh˝.

Ga˖lleeyh˜ Matía lee̱˝ apóstol lla˜ Juda

12 Jäh˖ kih' Jerusalén chih' moh˝
Olivo jee˝ ma˝ täähˇ apóstol he˝.
Jee˝ ja̱˜ ga˖taayh` jwë' ga˖näay`
ta˖ Jerusalén, ko̱˜ja̱˜ ba˝ jii̱h' ɨɨɨ˝
le˝ ma˝ ngë' dsa˜ jmɨɨ˝ he˜ tee̱h˜
dsa˜ dsë'. 13 Lä˖ ma˝ ga˖lla˖näay`
Jerusalén, ga˖wɨɨy' jee˝ ga˖të˝ to̱'
jwëë̱' hne', ja̱˜ba˝ jee˝ ma˝ täähˇ jää
'. Jee˝ ja̱˜ ga˖lla˖näa` lä˖jëë̱˖ hi̱˜ he˝,
Pee˝ kyaah˝ Jacobo, Jwaa̱˜, Andre˝,
Felipe, Tamá, Bartolomé, Matä˝,
Jacobo jo̱o̱˝ Alfeo, Simón Zelote,
hi˖ Juda øøh˜ Jacobo. 14 Lä˖jëë̱˖
hi̱˜ he˝ ma˝ täähˇ täa̱˝ ngɨɨy˖ kiyh'
kih' Dio lä˖kaa̱˜ tuh˜dsëy', hi˖ ma˝
täähˇ dsa˜më˝, kyaah˝ øøh˜ Jesús hi˖
María chooy'.
15 Jee˝ lä˖jëë̱˖ dsa˜ he˝ tee̱'
hña̱˜laa̱˝ dsë˜ gyee̱˝. Ko̱o̱˜ hä˝ kih'
jee˝ lä˖jë˖ jmɨɨ˝ ja̱˜, ga˖noo˜ Pee˝

tǫ'dsaah`jee´kih' dsa¯kyąąyh´mah'
ga˖sɨɨyh˖:
16 —Hnäh´ ø�hn', ga˖jmee´ bii'
ga˖lä˖te' lä˖kǫh´ jäh´ juu' kih'
Dio he¯ ga˖sɨɨ´ David lä˖kǫǫ¯
ga˖mi˖jnää¯ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ' kiyh'
jąą'. Juu' ją¯ ga˖hlëëh´ kih'
Juda
hi̱¯ ma´ jąą˖ dsa¯ hi̱¯ ga˖sǫǫh' kih'
Jesús. 17 Hi̱¯ he´ ma´ ląą' kwąąt˜
dsa¯kyąąh´ jnääh', kǫǫ¯ ba´ ma´ la'
ta´ kyąą' jnääh' kyąąyh´. 18 (Hi̱¯ he´
ga¯la' kǫǫ¯ jwɨ´ hwa' kyąąh´ jñeey
' he¯ ga˖lɨyh' kwąąt˜ kih' he¯ hlɨɨh'
he¯ ga˖jmeey´. Hwa' jee´ ga˖lay' ją¯,
ga˖tąyh´ ta˖ cha´jëë˜ mah' ga˖nɨɨ¯
tuyh', hi˖ ga˖hwëë¯ lä˖jë˖ he¯ ma´
tääh´ neh˖ tuyh'. 19 Lä˖jëë˖ dsa¯
Jerusalén ga˖nuuy´ ha¯ lä˖ ga˖la'
kih' Juda, he¯ją¯ ga˖mi˖chęęy¯
hwa' ją¯ Acéldama. Juu' la¯ hnøø'
jäh˖ hwa' kih' jma¯.) 20 Kyę¯ da´
hnäh´ kwąąt˜ lä˖kǫh´ na¯sɨɨ¯ në´
Salmo:
Hne' kiyh' wa´ jä´ ta˖jmah',
ni˖ jąą¯ sa˖ wa´ dsa¯tąąh`jee´ją¯.
Hi˖ na¯sɨɨ¯ ka¯läh´ lä˖la¯:
Wa´ jä´ goo¯ jñah´ ta´ kiyh'.
21 Ngoo' ba´ Pee´ hlëëh˖ lä˖ją¯,
ga˖jäyh´:
—He¯ją¯ jmee˖ bii' hñąąn´ jąą¯
ø�h' jne´ hi̱¯ häą´ täą´ kyąąh´ jne´
lä˖jiih' ma´gya' Jesús. 22 Hñąąn´ jąą¯
hi̱¯ häą´ jee´ jnän`lä˖ ma´ ga˖choo'
Jwąą¯ jmɨɨ¯ kih' Jesús, lä˖jiih' ga˖të´
jmɨɨ´ ya˖hęę' Jesús jee´ jnän`ngaayh'
ta˖ gyɨɨh'. Hi̱¯ he´ lęę´ jąą¯ hi̱¯
jmee' ju'dsoo´ kǫ¯jøh´ kyąąh´ jne´,
he¯ ga˖lä˖jiih`Jesús —ga˖jäh´ Pee´.
23 He¯ją¯ ga˖mi˖jnääy¯ ąą' dsa¯ñɨɨh¯, ga˖mi˖jnääy¯ José hi̱¯
ma´ chęę¯ Barsabá (hi̱¯ he´ ma´
tëëyh˜ Justo) hi˖ ga˖mi˖jnääy¯
Matía. 24 Mah' ga˖tąąyh`ngɨɨy¯ kih'
Dio, ga˖jäyh´:
—Hne¯ Dio, hi̱¯ kyɨɨh˜ ha¯ lä˖ la'
tuh¯dsë' lä˖jęę˖ dsa¯, häąh`jnääh'
hi̱¯ ją¯ jee´ lä˖ąą´ hi̱¯ ma¯llęęh`,
25 mah' dsa¯he´ gooy¯ ta´ la¯, lęęy´
apóstol, kǫǫy˖ në´ ta´ he¯ ga˖be'
Juda, Juda hi̱¯ ga˖tąh´ jwë´ hlɨɨh' hi̱¯
ngoo' jee´ lle`kih' tęęy¯.
26 He¯ją¯ ga˖kooyh' suert hi˖
Matía ba´ ga˖tęę´ he¯ ją¯. Hi̱¯ he´
ga˖jmąąy' kwąąt˜ kyąąh´ gya˖kąą˖
apóstol he´.

2

*Ga˖jyoo' Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ' kih' Dio
në´ kih' dsa˖*

1 Lä˖ ma´ ga˖të´ jmɨɨ´ Pentecosté,
ma´ täąh´ lä˖jęę˖ dsa¯ he´ kǫ¯jøh´
kǫǫ¯ ba´ cha´neh˖. 2 Ni˖ juu'
ga´ sa˖ cha¯, ga˖hii´ goo¯ gyɨɨh'
lä˖ hii´ lle´ tä´ he¯ ga˖ngëë´ lä˖
ga˖dsa' cha´neh˖ jee´ ma´ täąyh´ją¯.
3 Jee´ ją¯ ga˖lä˖jnä´ në´ kih' lä˖jąą¯
lä˖jąąy¯ he¯ la' lä˖kǫh´ mɨ'je¯ he¯
hęę˖. 4 Hi˖ ga˖lä˖jęę˖ hi̱¯ ma´ täąh´
jee´ ją¯, ga˖jyoo' Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ'
neh˖ tuh¯dsëy', hi˖ ga˖løøy' hlëëyh˖
jyoh´ juu' lä˖kǫǫ¯ ga˖kwa´ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ' he¯ hlëëyh'.
5 Lä˖ ma´ jmee˖ dsa¯ judiu jmɨɨ´
jɨɨh¯ jwɨɨ¯ Jerusalén, chąą¯ jwęę´
dsa¯ñɨɨh¯ hi̱¯ mi¯tęh' kyąąh´
Dio hi̱¯ go¯nää´ lä˖kąą¯ lä˖jɨh'
jmɨ¯gyɨɨ˖. 6 Hi˖ ma´ ga˖nuuy´ hii´
goo¯, ga˖lla˖nää' jwęę´ dsa¯ he´,
ga˖kąh' ga˖gwęh' hɨɨ´dsë¯ kiyh',
jëëh´ ga˖nuuy´ hlëëh˖ dsa¯ hi̱¯ ma´
täąh´ cha´neh˖ ją¯, juu' kiyh' lä˖jąą¯
lä˖jąąy¯. 7 Ga˖lä˖dsąą˜ dsë' lä˖jęę˖
dsa¯ he´ mah' ma´ jëë˜ dsąyh˖, ma´
jäyh´:
—¿Che´ ją˖ dsa¯ galileo lä˖jęę˖
hi̱¯ täąh´ hlëëh˖ na¯? 8 ¿Ha¯ lä˖ ją¯
he¯ hlëëyh˖ juu' jnän`he¯ hlëëh´
jne´ he¯ kyąąh´ ga˖lä˖chąą˖ lä˖jąą¯
lä˖jąą¯ jne´? 9 Hwa' jee´ ga˖lä˖chąą˖
lä˖jąą¯ lä˖jąą¯ jne´ chęę¯: Partia,
Media, Elam, Mesopotamia, Judea,
Capadocia, Ponto hi˖ Asia, 10 Frigia,
Panfilia, Egipto, hi˖ cha¯ ga´ jyoh´
jwɨɨ¯ he¯ na¯hęę¯ hwa' Africa
he¯ kye¯ ta˖ cha´në´ ga´ kih' hwa'
he¯ chęę¯ Cirene. Hi˖ chąą¯ hi̱¯
ma¯ya¯nää' Roma. Kǫ¯lląą´ hi̱¯
he´ ląą' judiu, hi˖ kǫ¯lląą´ hi̱¯

ja̱˜ga´ ga˗ta̱a̱h` kya̱a̱h´ judiu. 11 Hi˗
cha̱a̱˜ hi̱˜ ma˜ya˜nää˺ Creta, hi̱˜
ma˜ya˜nää˺ Arabia ka˜läh´ hi˗
lä˗je̱e̱˗ ba´ jne´ nʉʉ˜ jne´ hlëëh˗ dsa˜
na˜ juu˺ jnän`, kway˗ juu˺ ha˜ lä˗ la˺
he˜ jʉh˜ga̱a̱˜ he˜ jmee˗ Dio.
12 Ga˗läˑdsa̱a̱˜ dsë˺ lä˗je̱e̱˗
dsa˜ he´, mah˺ ga˗ka̱h˺ ga˗gwe̱h˺
hʉʉ´dsë˜ kiyh˺, ma´ llay˗ juu˺ kya̱a̱h´
dsa˜kya̱a̱yh´:
—¿Hee˜ hnøø˺ jäh˗ he˜ ta̱a̱yh´
jmeey˗ lä˗na˜?
13 Pero hi̱˜ jñah´ ma´ mi˜kwa̱yh˺:
—Hi̱˜ he̱e̱´ ba´ na˜ —ma´ jäyh´.

Ga˗kwa´ Pee´ juu˺ kih˺ Jesús

14 He˜ja̱˜ ga˗noo˜ Pee´ ko̱˜jøh´
kya̱a̱h´ lä˗je̱e̱˗ gya˗ka̱a̱˗ dsa˜kya̱a̱yh´,
mah˺ ga˗hlëëyh´ ki̱˜ga̱a̱˜ ga˗jäyh´:
—Lä˗je̱e̱˗ hnäh´ judiu hi̱˜
ma˜ya˜nää˺ jee´ jmɨɨ´ hi˗ hnäh´ hi̱˜
cha̱a̱˜ jee´ jwɨɨ˜ Jerusalén la˜, nʉʉ˜
da´ hnäh´ juu˺ kin˗ mah˺ lä˗ngëëh´
hnäh´ ha˜ lä˗ la˺ he˜ jmee˗ Dio jee´
kya̱a̱˺ jnäähˈ. 15 Sa˗ he̱e̱´ hi̱˜ ta̱a̱h´
la˜ lä˗ko̱o̱˜ jmeeh˜ hnäh´ hʉʉ´dsë˜,
na˺ ga´ ma˜të´ ba´ ko̱˜hi̱´ ñu˺. 16 He˜
ma˜ta̱a̱h` hnäh´ ma˜nʉʉh˜ hnäh´
na˺, kih˺ he˜ la˜ na˜ ga˗hlëëh´ Joel
hi̱˜ ga˗ngëë˺ juu˺ kih˺ Dio llo´joo˺:
17 Lä˗la˜ ga˗jäh´ Dio:
“Jee´ lla̱a̱˗ jmɨɨ´ che̱e̱n˜ jmɨ˜lle´ kin˗
neh˗ tuh˜dsë˺ lä˗je̱e̱˗ dsa˜,
chih˜më´ chih˜ñʉʉh˜ kya̱a̱h˺ hnäh´
hlëëh˺ juu˺ he˜ kwan`.
Chih˜ kwa̱a̱˜ kya̱a̱h˺ hnäh´ jëë˺ he˜
mi´jnäänˈ kiyh˺,
hi˗ jmeen` kë˺ dsa˜ ma˜gyu̱h˜
kya̱a̱h˺ hnäh´.
18 Ma˗ra˗ juˈdsoo´ che̱e̱n˜ jmɨ˜lle´
kin˗ neh˗ tuh˜dsë˺ hi̱˜ më´
hi̱˜ ñʉʉh˜ hi̱˜ jmee˺ ta´he˺
kin˗,
mah˺ ngëëy˺ juu˺ kin˗ kih˺ dsa˗ jmɨɨ´
ja̱˜.
19 Gyʉʉh˺ jmɨ˜gyʉʉ˗ jmeen` he˜
jmee˺ dsa̱a̱˜ dsë˺ dsa˜ hi˗
jmeen`he˜ jʉh˜ga̱a̱˜ në´hwa˺
la˜, kya̱a̱h´ jma˜, kya̱a̱h´ je˜,
kya̱a̱h´ cha˜miih˜ ñe´.
20 Lä˜läh˜ në´ hyoo˜, lä˜gyu̱u̱´ sɨh˜,
ja̱a̱˺ ja̱˜ga´ jä˗ jmɨɨ´ jʉʉh˜ jmɨɨ´
goo˜ kih˺ Dio.
21 Hi˗ lä˗je̱e̱˗ hi̱˜ ngɨɨ˗ kih˺ kih˺ Dio,
hi̱˜ he´ ba´ la̱a̱´.”
22 ’Hnäh´ hi̱˜ la̱a̱˺ israelita
dsa˜goon˜, nʉʉ˜ da´ hnäh´ juu˺
la˜. Lä˗ko̱o̱˜ ma´ ja˺ Jesús dsa˜
cha̱a̱˜ Nazaret jee´ kyah˺ hnäh´, Dio
ga˗mi˗jnää˜ he˜ la̱a̱y˺ hi̱˜ na˜hña̱a̱´
kya̱a̱y˺. Jëëh´, ma˜ñeh´ ba´ hnäh´,
ja̱˗ he˜ ko̱o̱˜ nëë˺ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜
ga˗jmeey´ jee´ kyah˺ hnäh´ he˜
ga˗jmee´ dsa̱a̱˜ hoh´ hnäh´. 23 Pero
ma˜na˜la˜ ba´ hʉʉ´dsë˜ kih˺ Dio
ha˜ lä˗ le´ kiyh˺. Ñe˜ bih˺ ha˜
lä˗ jmeeh˺ hnäh´ kih˺ Jesús. Lä˗
ma´ ga˜hey˺ gooh˜ hnäh´ ga˗cha̱a̱h˺
hnäh´ hi˗ ga˗ngëëh`hnäh´ goo˜ dsa˜
hña̱a˜ dsë˺, mah˺ ga˗ta̱a̱˜ dsih´ dsoh´
hma˜cru˜. Jee´ ja̱˜ ga˗ju̱u̱y˺. 24 Pero
ga˗tu̱h˺ kiyh˺ jee´ ma´ jii̱˗ lä˗ko̱h´
ma´ ga˗ju̱u̱y˺. Ni˗ ko̱o̱˜ sa˗ ga˗lɨh˺
ma´ lla˜dsëë` kiyh˺, ma˗ra˗ he˜
ga˗mi˗jii̱h` ba´ Dio ka˜läh´. 25 Nʉʉ˜
da´ hnäh´ lä˗ko̱o̱˜ ga˗hlëëh´ David
kih˺ Jesús:
Lä˗je˗ jmɨɨ´ ba´ cheh˺ Dio kya̱a̱h´ jnä´
kih˺ he˜ gyay˺ jwoo˺ ra˜llu̱u̱˺
kin˗,
he˜ja̱˜ sa˗ jeh˺ dsën˗.
26 He˜ja̱˜ cha̱a̱˜ ba´ jnä´ llu˺, je̱e̱˜ ba´
dsën˗ hän`kiyh˺,
cha˜ ba´ o˜jøh˗ dsë˜ kin˗ kya̱a̱yh´.
27 Jëëh´, sa˗ kwah˺ jwë˺ ja̱n` neh˗
to˜høø˜,
ni˗ sa˗ kwah˺ jwë˺ jyah˗ jmɨ˜ngo˺
kin˗, jnä´ hi̱˜ na˜jngëë˺
kya̱a̱h˺.
28 Ga˗mi˗jnääh˺ kin˗ jwë˺ he˜ jmee˗
cha̱a̱n˜.
Hne˜ ba´ jmeeh˺ je̱e̱˜ dsën˗
cha˜miih˜ kih˺ he˜ cheh˺
kya̱a̱h´ jnä´, ga˗jäh´ David.
29 ’Hnäh´ dsa˜goon˜, sa˗ na˜he̱e̱˜
he˜ jwahn˗ la˜ kih˺ dsa˜ ma˜gyu̱h˜
jnän` David. Ga˗ju̱u̱y˺ hi˗ ga˗ha̱a̱y˺.

Jạ̄⁻ba´ hwaˡ jnän` la⁻ na⁻hạạ̄yˡ
lä⁺jḭḭhˡ naˡ. 30 Pero ga⁺ngëëˡ bihˡ
juuˡ kihˡ Dio hi⁺ ma⁻ñey⁻ lä⁺kọọ̄⁻
ga⁺bạ̄ạ̄h⁻ Dio hñii´ jmeeˡ kiyhˡ.
Ga⁺tạ̄ạ̄⁻ Dio hñii´, ga⁺sḭḭyh⁺: “Jạạ̄⁻
kihˡ jee´ lä⁺jëë̄⁺ sa´jụ̄⁻ kyahˡ ya⁻hëë̄ˡ
hḭ̄⁻ lee̱´ Cristo mahˡ kọọ̄y⁺ në´ kyahˡ,
lee̱y´ rey.” 31 Ma⁻ñe⁻ ba´ David ha⁻
lä⁺ le´ ta⁺ cha´në´, he⁻jạ̄⁻ ga⁺hlëëyh´
kihˡ he⁻ lä⁺jḭḭh´ Cristo, ga⁺jäyh´: “Sa⁺
jäyˡ neh⁺ to⁻høø̄⁻ hi⁺ ni⁺ sa⁺ hee̱´
jmḭ⁻ngoˡ kiyhˡ.” 32 Dio ga⁺mi⁺jḭḭh`
Jesús hḭ̄⁻ hlëëhn´ kihˡ la⁻. Lä⁺jëë̄⁺
jnäähˡ jmee⁻ jnäähˡ juˡdsoo´ he⁻
ga⁺lä⁺jḭḭh` Jesús. 33 Mahˡ ngaayhˡ
na´gyay⁻ jøøyhˡ jwooˡ ra⁻llụụ̄ˡ kihˡ
Dio. Hi⁺ ga⁺hyoyhˡ Jmḭ⁻lle´ Na⁻jngḭḭ
ˡ lä⁺kọh´ hmooh´ he⁻ ga⁺jmee´ Tää`
kyạạyh´, jạ̄⁻ga´ ga⁺chee̱yˡ Jmḭ⁻lle´
Na⁻jngḭḭ ˡ jạ̄⁻ kyạạ̄ˡ jnäähˡ. He⁻
jạ̄⁻ na⁻ he⁻ jëëh´ hnäh´ naˡ hi⁺ he⁻
nuuh⁻ hnäh´ ka⁻läh´.
34 ’Jëë` da´, jạ̄⁺ he´ David hḭ̄⁻
ga⁺sạhˡ gyụụhˡ. He´ ba´ hñiiy´
ga⁺jäyh´ lä⁺la⁻:
Ga⁺jäh´ Dio sḭḭyh⁺ Dsa⁻jøøhˡ kyạạn⁺:
“Na´ jwooˡ ra⁻llụụ̄ˡ kin⁺ la⁻,
35 lä⁺jḭḭhˡ lloo˜ jmḭḭ´ toohn¯ gooh⁻
he⁻ jmeehˡ hih⁺ kihˡ hḭ̄⁻
na⁻høøh´ kyahˡ”, ga⁺jäh´
David.
36 ’Lä⁺jëë̄⁺ jne´ dsa⁻ Israel, hnøøˡ
lä⁺ngëë´ jne´, juuˡ la⁻ laˡ ma⁺ra⁺
juˡdsoo´. He´ ba´ Jesús hḭ̄⁻ ga⁺tạ̄ạ̄h`
hnäh´ dsoh´ hma⁻cru¯, he´ ba´
hḭ̄⁻ he´ na⁻ ga⁺jmạ̄ạ̄ˡ Dio lạạ̄yˡ
Dsa⁻jøøhˡ jnän` hi⁺ ga⁺hñạạ̄yˡ lạạ̄yˡ
Cristo —ga⁺jäh´ Pee´.
37 Peer⁺ ga⁺sạạ̄hˡ dsa⁻ he´ llii´ ma´
ga⁺nuuy´ juuˡ jạ̄⁻, he⁻jạ̄⁻ ga⁺ngḭḭy´
juuˡ kihˡ Pee´ kyạạ̄h´ jñah´ apóstol,
ga⁺jäyh´:
—Dsa⁻goon˜, ¿hee⁻ na⁻ jmee´
jnäähˡ naˡ?
38 Jạ̄⁻ga´ ga⁺jäh´ Pee´ sḭḭyh⁺:
—Jee̱h` hnäh´ kyạạ̄h´ Dio, chạạ̄`
hnäh´ hñaahˡ jmḭḭ⁻ lä⁺jạạ̄⁻ lä⁺jạạ̄⁻
hnäh´ lä⁺hih⁺ he⁻ ga⁺jmee´ Je-
sucristo mahˡ dsa⁻che` dso´kye⁻
kyahˡ hnäh´, hi⁺ lä⁺jạ̄⁻ hñah⁺ hnäh´
Jmḭ⁻lle´ Na⁻jngḭḭ ˡ he⁻ kwa⁺ Dio.
39 He⁻ jnä` ba´ jne´ la⁻ he⁻ ga⁺jäh´
Dio kwa⁺, he⁻ kihˡ gyụụ̄⁻ jnän`, he⁻
kihˡ hḭ̄⁻ tạ̄ạ̄h´ ụụ̄´. Laˡ kihˡ lä⁺hii´ në´
hḭ̄⁻ tëëh˜ Dio —ga⁺jäh´ Pee´.
40 Ga⁺kwëëhˡ Pee´ nụụh¯ hi⁺
ga⁺hlëë̄yhˡ kyạạ̄h´ cha⁻ga´miih⁻
juuˡ, ga⁺jäyh´:
—Lạ̄ạ̄` hnäh´ hñaahˡ kihˡ he⁻ hlḭḭhˡ
he⁻ cha⁻ jmḭ⁻gyụụ⁺ la⁻.
41 Lä⁺jëë̄⁺ hḭ̄⁻ ga⁺hee̱h⁻ juuˡ kihˡ
Dio he⁻ ga⁺kwa´ Pee´ jmḭḭ´ jạ̄⁻, tee̱ˡ
hnë⁻ mil hḭ̄⁻ ga⁺sạạ̄⁻ jmḭḭ⁻. Lä⁺jëë̄⁺
dsa⁻ he´ ga⁺jmee´ kọ̄⁻jøh´ kyạạ̄h´
hḭ̄⁻ ma´ tạ̄ạ̄h´ jạ̄ạ̄ˡ, lä⁺jạ̄⁻ ga⁺lä⁺jwëë̄´
gyihˡ. 42 Lä⁺jëë̄⁺ dsa⁻ he´ ga⁺tạạ̄h`
nuuy⁻ lä⁺jë⁺ juuˡ he⁻ ga⁺kwa´
apóstole. Ga⁺jmeey´ kọ̄⁻jøh´ kyạạ̄h´
kọọ̄⁻ ba´ hụụ´dsë⁻, hi⁺ lä⁺jạ̄⁻ ma´
kuyh⁻ he´ñiih¯ lä⁺hih⁺ kihˡ Jesús, hi⁺
kọ̄⁻jøh´ ba´ ma´ ngḭḭy⁺ kiyhˡ kihˡ Dio.

Lä⁺la⁻ ga⁺jmee´ lä⁺jëë̄⁺ hḭ̄⁻
ga⁺hee̱h⁻ kihˡ Jesús ma´ to⁻në´

43 Peer⁺ ga⁺lä⁺goo⁺ dsëˡ lä⁺jëë̄⁺
dsa⁻ ma´ ga⁺jëëyˡ cha⁻miih⁻ he⁻
jụh⁻gạạ̄⁻ he⁻ ga⁺jmee´ apóstole.
44 Lä⁺jëë̄⁺ hḭ̄⁻ ga⁺hee̱h⁻ juuˡ kihˡ
Dio ga⁺tạạyh` kọ̄⁻jøh´. Ga⁺jmee´
bihˡ lluˡ dsëyˡ, ga⁺jmeey´ kwạạ̄t˜
laˡ kihˡ lä⁺jëë̄⁺ ba´ he⁻ cha⁻ kiyhˡ.
45 Ga⁺hnḭḭy´ hwaˡ kiyhˡ, ga⁺hnḭḭy´
he⁻ cha⁻ kiyhˡ. Lä⁺jë⁺ kuu´ he⁻
ga⁺lḭyhˡ jạ̄⁻, ga⁺ti´ ga⁺llooyhˡ kihˡ
hḭ̄⁻ lla⁻kyạạ̄ˡ. 46 Lä⁺jë⁺ jmḭḭ´ ba´
ma´ dsa⁻ñeey⁺ kọ̄⁻jøh´ koo´ gwah⁺
jụụh⁻ jạ̄⁻, hi⁺ lä⁺jạ̄⁻ ma´ dsa⁻ñeey⁺
cha´neh⁺ kihˡ dsa⁻kyạạyh´ ma´
kuyh⁻ ma⁺nụụ⁺ kihˡ Jesús. Lä⁺kạạ̄⁻
tuh⁻dsëyˡ ma´ kuyh⁻ kọ̄⁻jøh´.
Sa⁺ cha⁻ hụụ´dsë⁻ ma´ kyee̱⁻
ni⁺ miih⁻. 47 Ma´ häy⁺ kihˡ Dio
hi⁺ dsa⁻gooyˡ ma´ tḭh˜ ba´ dsëy ˡ
lä⁺kọọ̄⁻ ma´ jmeey⁺. Kọọ̄⁻ jmḭḭ´
kọọ̄⁻ jmḭḭ´ ga⁺jmee´ Dsa⁻jøøhˡ jnän`
ga⁺lä⁺jwëë̄´ ga´ dsa⁻ hḭ̄⁻ lle`kihˡ lạ̄ạ̄´.

3

Ga⁺hlạạ̄´ jạạ̄⁻ dsa⁻jluuh´

1 Kǫǭ hä´ ngoo' Pee´ kyąąh´ Jwąą̄ ta˖ gwah˖. Hor˜ ją̄ ma´ dsa˜ nää˩ dsa˜ ngɨɨy˖ kiyh˩ kih˩ Dio kǭ hī´ hnë˜ ta˖ ga˖hloo˝. 2 Jee´ ją̄ ma´ gya' jąą̄ dsa˜ jluuh´ tɨɨ´, hī˜ ma˜ jluuh´ ga˖lä˖ chąą̄˖. Jee´ ją̄ ma´ dsa˜ lląą̄˖ dsih˝ lä˖jë˜ jmɨɨ´ ho´haah´ kih' sa´jnë˩ kih˩ gwah˖. Ho´haah´ ją̄ chęę̄ Na´hñaah˩. Jee´ ją̄ ma´ gyay' ngɨɨy˖ kuu´ kih' dsa˜ hī˜ dsa˜ nää˩ gwah˖. 3 Ma´ ga˖jëë˩ dsa˜ dsaah´ he˝ ja˩ Pee´ kyąąh´ Jwąą̄ dsa˜ tąąyh` ta˖ jee´ chih' gwah˖ ją̄˜, ga˖chǫǫy˝ kyąąh´, ga˖ngɨɨy˝ kuu´. 4 He˜ ją̄ ga˖noo˜ Pee´ kyąąh´ Jwąą̄, ga˖jęę̄y˩ dsa˜ jluuh´ he˝ kǫǭ˜ hweh˜, mah˩ ga˖jäh˝ Pee´ sɨɨyh˖:

—Jęę̄` da´ jnääh˩.

5 Peer˖ ga˖nøh˩ dsëy˩ ma´ ga˖jęę̄y˩ apóstol he˝, ma´ hyoyh˖ miih˜ kuu´ ma´ ląąy˝.

6 Pero lä˖la˜ ba´ ga˖jäh˝ Pee´:

—Sa˖ cha˜ kuu´ tøø˜ ku´nøø˜ he˜ kwëëhn˜ hne˜. He˜ la˜ ba´ kwëëhn˜ hne˜. Kyąąh´ hih˖ kih˩ Jesucristo dsa˜ chąą̄˜ Nazaret, noo˜ mah˩ ngë´.

7 Hi˖ ga˖sǫǫh˩ Pee´ gooy˜ ra˜ llǫǫ˩, ga˖chąąyh˜. Lä˖chąh˝ ją̄ ga˖lä˖bęę̄˝ ma˜ tɨɨy´. 8 Ga˖nooy˜ ko˜ chih´ ga˖løøy˩ ngëy˖. Ga˖hey˩ ta˖ neh˖ sa´jnë˩ kih˩ gwah˖ kyąąh´ lä˖ǫǫ˝ apóstol he˝, ma´ hęę̄˖ dsąy˖ häy˖ kih˩ Dio. 9 Lä˖jęę̄˖ hī˜ ma´ tąąh´ jee´ ją̄˜, ga˖jëëy˩ ngë˖ dsa˜ hī˜ ma´ jluuh´ he˝, häy˖ kih˩ Dio. 10 Ma´ kyǫǭ˖ ba´ dsih˝, he˜ ją̄˜ ma´ jäyh˝:

—Hī˜ he˝ na˜ hī˜ ma´ gya' ngɨɨ˖ kuu´ ho´haah´ he˜ chęę̄˜ Na´hñaah˩.

Peer˖ ga˖jwąąh' dsa˜, ga˖tąąyh` jëë˜ dsąyh˖, ha˜ lä˖ ga˖la˩ kih˩ dsa˜ jluuh´ he˝.

Ga˖kwa˝ Pee´ juu' hoo´ na´hii` kih' Salomón

11 Ga˖nää˩ apóstole ta˖ hoo´ na´hii` kih' Salomón hi˖ dsa˜ jluuh´ hī˜ ga˖hląą̄˝ he˝ sa˖ ga˖tɨy˩ jmeey˖ kǭ˜ jøh´ kyąąh´ apóstole. Ha˜ kǫh˝ sa˖ ma´ dsąą̄˜ dsë˩ lä˖jęę̄˖ hī˜ ga˖kǫh˩ jee´ ją̄˜. 12 Ma´ ga˖jëë˩ Pee´ ga˖kǫh˩ dsa˜ he˝, he˜ ją̄˜ ga˖jäyh˝:

—¿He˜ la' dsąą̄˜ hoh˝ hnäh˝ dsa˜ Israel he˜ jęę̄h˖ jnääh ' lä˖na˜? ¿Che´ ląąh˝ hnäh˝ he˜ mi˜ te` jnääh˩ cha˜ ga´miih˜ he˜ ją̄˜ ma˜ mi˜ hląą̄ ' jnääh˩ dsa˜ ñuuh˜ la˜ o che´ ląąh˝ hnäh˝ cha˜ cha˜ miih˜ be˝ kyąą̄˩ jnääh '? 13 Dio kyąą̄˩ Abraham, Dio kyąą̄˩ Isaac, Dio kyąą̄˩ Jacob, Dio kyąą̄˩ dsa˜ ma˜ gyǫh˜ jnän` ga˖jmąąy˩ jøøh' jǫǫy˝ Jesús hī˜ ga˖ngëëh` hnäh˝ goo˜ Pilato. Hi˖ lä˖kǫǭ˜ ma´ ga˖jäh˝ Pilato ma´ ląąy', sa˖ ga˖hęęh` hnäh˝ kiyh˩. 14 Hī˜ llǫǫ˩ he˝, hī˜ sa˖ ąą̄˜ ni˖ miih˜ dsoo´, sa˖ ga˖tɨh˩ hoh˝ hnäh˝ he˜ ma´ ląąy˝. Ga˖tɨh˩ ga´ hoh˝ hnäh˝ he˜ ga˖ngɨɨh´ hnäh˝ kih˩ Pilato he˜ ga˖ląą̄˝ ją̄ą̄˜ hī˜ ąą̄˜ dsoo´. 15 Ga˖jngëëh˖ hnäh˝ hī˜ ga˖jmąą̄˩ jne´, pero Dio ga˖mi˖jīiyh` jee´ kih' hī˜ na˜ juu´. Ją̄˜ ba´ jnääh˩, jmee´ jnääh˩ ju'dsoo˝ he˜ ga˖lä˖jīiyh`. 16 Kih˩ he˜ ma˜ dsoo˝ dsë˜ jnääh ' kih˩ Jesús, he˜ ją̄˜ ba´ ma˜ hląą̄˝ hī˜ la˜ hī˜ jęę̄h˖ hnäh˝ hi˖ kyǫǫh˖ hnih´. He˜ ma˜ dsoo˝ dsë˜ jne´ gwa˜ kih˩ Jesús, he˜ ją̄˜ ba´ ma˜ ją̄˩ kiyh˩ go˜ te˜ hī˜ jęę̄h˖ hnäh˝ cheh˩ la˜.

17 'Hnäh˝ dsa˜ goon˜, ma˖ ba´ jnä˝ he˜ sa˖ ga˖lä˖ ngëëh˝ hnäh˝, he˜ ją̄˜ ba´ ga˖jmeeh´ hnäh˝ lä˖ją̄˜ kih˩ Jesús, hi˖ lä˖ją̄˜ ga˖jmee˝ dsa˜ ta´ ka˜ läh˝. 18 Pero Dio ga˖mi˖te˩ lä˖kǫǭ˜ ga˖jäyh˝ jąą̄˩. Lä˖jęę̄˖ hī˜ ga˖ngëë˩ juu' kiyh˩, ga˖jmeeyh˩ juu' ma˖ra˖ he˜ jëë˩ ba´ wɨɨ˝ Cristo kyąąy˩. 19 He˜ ją̄˜ jwahn˖, wa´ lä˜ dsąą̄˜ hoh˝ hnäh˝ miih˜, jęę̄h` hnäh˝ kyąąh´ Dio mah˩ dsa˜ che` dso´kye˜ kyah˩ hnäh˝. Ją̄˜ ga´ na˖ kwa˩ Dio jwë' dsa´toohn´ llu', 20 hi˖ chęęy˩ Jesucristo ka˜ läh˝, he˝ ba´ hī˜ ma˜ nuuh˜ hnäh˝ kih˩ jąą̄˩. 21 Pero na˩, lä˖ ma˜ gya˩ ją̄˜ ba´ Jesús gyuuh' ya˖jwɨɨ˩ lä˖jīih' lloo˜ jmɨɨ´ jmeeyh˩ lä˖hmëë˝ lä˖jë˖ he˜

cha¯ jmɨ¯gyʉʉ˗ la¯. Ga˗jmeeˊ baˊ
Dio juuˈ ha¯ lä˗ leˊ jmɨɨˊ ja¯, jëëhˊ
ga˗chee̱ˈ bihˈ hi̱¯ na¯jngëëˈ kyaa̱yˈ
hi̱¯ ga˗ngëëˈ juuˈ kiyhˈ lloˊjooˈ.
22 Jëëhˊ, Moisé ga˗ngëëˈ juuˈ kihˈ
dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän`, ga˗jäyhˊ: “Jeeˊ
jnän` la¯ jmeeˈ Dio ya¯hëë̱ˈ jaa̱¯
hi̱¯ ngëëˈ juuˈ kiyhˈ lä˗ko̱o̱¯ jmeen˗
la¯. Ja̱¯ jmeeh¯ hnähˊ heˈ lä˗jë˗ he¯
jäh˗ hi̱¯ heˊ. 23 Lä˗jëë̱˗ hi̱¯ sa˗ jmeeˈ
heˈ juuˈ kihˈ hi̱¯ heˊ, mo˗so˗ lee̱yˊ
kwaa̱t˜ dsa¯ kyaa̱ˈ Dio”, ga˗jähˊ
Moisé.
24 Hi˗ ngooˈ baˊ Peeˊ kway˗ juuˈ,
ga˗jäyhˊ:
—Lä˗jëë̱˗ hi̱¯ ga˗ngëëˈ juuˈ kihˈ
Dio jääˈ, ga˗jmeeyhˈ juuˈ ha¯ lä˗
jmee˗ Dio jmɨɨˊ naˈ. Lä˗ja̱¯ juuˈ
ga˗kwaˊ Samuel to¯nëˊ hi˗ ja̱¯baˊ
lä˗ja̱¯ laˈ juuˈ he¯ ga˗kwaˊ hi̱¯
ya˗nääˈ këë̱¯. 25 Dsa¯ gooˊ baˊ
jneˊ hi̱¯ ga˗ngëëˈ juuˈ kihˈ Dio,
hi˗ ja̱¯baˊ he¯ jnä` jneˊ hmoohˊ
he¯ ga˗jmeeˊ Dio kyaa̱hˊ dsa¯
ma¯gyu̱h¯ jnän`. Mi¯dsooh¯ daˊ
hohˊ hnähˊ ha¯ lä˗ ga˗jähˊ Dio
sɨɨyh˗ Abraham: “Ta˗la˗ kihˈ saˊju̱¯
kyahˈ, mi¯jäa̱n¯ ga˗lä˗jëë̱˗ dsa¯
jmɨ¯gyʉʉ˗.” 26 He¯ja̱¯ jwëëhn˜
hnähˊ, lä˗ maˊ ga˗mi˗jii̱h` Dio Jo̱o̱ˊ,
ga˗chee̱yˈ jnä` jneˊ to¯nëˊ mahˈ
mi¯jääyˈ jneˊ. He¯ hnööyˈ dsa¯jee̱h˜
lä˗jaa̱¯ lä˗jaa̱¯ jneˊ mahˈ mo˗so˗
jmeeˊ gaˊ jneˊ he¯ hlɨɨhˈ.

4

Ga˗jääyˈ Peeˊ kyaa̱hˊ Jwaa̱¯ chaˊnëˊ dsa¯taˊ Judiu

1 Chehˈ gaˊ Peeˊ kyaa̱hˊ Jwaa̱¯,
hlëëyh˜ dsa¯ maˊ ga˗lla˗nääˈ
jmi¯dsa¯, ga˗lllooˈ dsa¯jöö̱hˈ
kyaa̱ˈ poo¯ hi̱¯ maˊ höö˗ gwah˗
hi˗ ga˗lla˗nääˈ saduceo ka¯läh˜.
2 Lä˗jëë̱˗ dsa¯ heˊ sa˗ ga˗tɨhˈ dsëyˈ
juuˈ he¯ maˊ kwa˗ apóstol, jëëhˊ maˊ
hlëëyh˗ he¯ lä˗jii̱hˊ dsa¯ jeeˊ kihˈ hi̱¯
na¯ju̱u̱ˊ, kihˈ he¯ ga˗lä˗jii̱h` Jesús.
3 He¯ja̱¯ ga˗saa̱yhˈ Peeˊ kyaa̱hˊ
Jwaa̱¯. Ko̱o̱¯ ga˗taa̱yh¯ neh˗ñeˈ baˊ,
kihˈ he¯ ga˗hlooˊ. Ga˗jnäyhˈ neh˗ñe
ˈ ja̱¯ jyohˊ jmɨɨˊ. 4 Peer˗ jwëë̱ˊ dsa¯
ga˗lä˗dsooˊ dsëˈ maˊ ga˗nuuyˊ juuˈ
kihˈ Dio. Hña̱ˊ mil ga˗tëˊ ma˗la˗
dsa¯ñʉʉh¯ jmahˈ.
5 Maˊ ga˗jnäˈ jyohˊ jmɨɨˊ, ga˗ku̱hˈ
dsa¯taˊ nëˊtaˊ kihˈ, jeeˊ jwɨɨ¯
Jerusalén ja¯, kyaa̱hˊ dsa¯gyʉʉhˊ,
hi˗ kyaa̱hˊ ta¯jwohˈ kyaa̱ˈ ley.
6 Jeeˊ ja̱¯ maˊ hääˊ Aná hi̱¯ maˊ
laa̱ˈ jmi¯dsa¯ jöö̱hˈ, kyaa̱hˊ Caifá
kyaa̱hˊ Jwaa̱¯ kyaa̱hˊ Alejandro
kyaa̱hˊ lä˗jëë̱˗ gaˊ hi̱¯ laa̱ˈ dsa¯
kyaa̱ˈ jmi¯dsa¯ jöö̱hˈ heˊ. 7 Hi̱¯ heˊ
ga˗jmeeˊ madaˊ ga˗hwëë̱¯ hi̱¯ maˊ
tä̱äh˜ neh˗ñeˈ, mahˈ ga˗chee̱yh¯
to̱ˈdsaah` jeeˊ maˊ tä̱äyhˊ ja̱¯,
ga¯ngɨɨyˊ juuˈ kiyhˈ:
—¿Hii̱¯ kihˈ hih˗ he¯ jmeeh¯
hnähˊ lä˗na¯, hi̱¯ kwa˗ beˊ kyahˈ
hnähˊ?
8 He¯ja̱¯ ga˗hlëëhˊ Peeˊ kyaa̱hˊ
cha¯miih¯ beˊ kihˈ Jmɨ¯lleˊ Na¯jngɨɨ
ˈ, ga˗sɨɨyh˗:
—Hnähˊ hi̱¯ laa̱ˈ dsa¯taˊ
dsa¯gyʉʉhˊ kyaa̱ˈ dsa¯ Israel,
9 ma¯teehˈ hnähˊ jnäähˈ kihˈ he¯
ma¯jä̱ˈ kihˈ jaa̱¯ hi̱¯ maˊ dsaahˊ,
lla¯kyaa̱h¯ jnäähˈ jmɨɨˊ ha¯ lä˗
ma¯hlaa̱yˊ. 10 Hnööˈ lä˗ngëëhˊ
hnähˊ kyaa̱hˊ lä˗jëë̱˗ gaˊ dsa¯ chaa̱¯
hwaˈ Israel la¯, kyaa̱hˊ hih˗ kihˈ
Jesucristo dsa¯ chaa̱¯ Nazaret baˊ
ma¯hlaa̱ˊ dsa¯ hi̱¯ maˊ jluuhˊ la¯.
Heˊ baˊ Jesús hi̱¯ ga˗jngëëh˗ hnähˊ
dsohˊ hma¯cruˊ, Dio ga˗mi˗jii̱yh`
jeeˊ kihˈ hi̱¯ na¯ju̱u̱ˊ. Kyaa̱hˊ beˊ
kihˈ Jesús, chehˈ hi̱¯ maˊ jluuhˊ la¯
chaˊnëhˊ hnähˊ. 11 Jesús hi̱¯ hlëëhnˊ
kihˈ la¯, laa̱ˈ lä˗ko̱hˊ mɨˈku̱u̱ˊ he¯ sa˗
ga˗tɨhˈ hohˊ hnähˊ, hnähˊ hi̱¯ laa̱ˈ
lä˗ko̱o̱¯ të˗hyah˗ kyaa̱ˈ Dio. Hi̱¯ heˊ
ga˗jä̱ˊ lä˗ko̱hˊ mɨˈku̱u̱ˊ he¯ kye¯ dsa¯
to¯nëˊ kihˈ ko̱o̱¯ hne¯ jʉʉh¯. 12 Sa˗
chaa̱¯ gaˊ jñahˊ jmɨ¯gyʉʉ˗ la¯ hi̱¯ lääˈ
jneˊ, jëëhˊ jaa̱¯ baˊ heˊ hi̱¯ ga˗kwaa̱ˈ
Dio hi̱¯ na¯ngëˈ jwëˈ lääˈ jneˊ.
13 Maˊ ga˗jëëˈ lä˗jëë̱˗ dsa¯taˊ heˊ
ni˗ miih¯ sa˗ goh˗ Peeˊ kyaa̱hˊ

Jwąą̄˜, he˜ją̄˜ ga˖tąąyh`jëë˜ dsąyh˖.
Jëëh˴, ñe˜ bih¹ apóstole he˴ ma˴
ląąy¹ dsa˜ wa˴ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, ni˖
sa˖ kyuuyh˜ hwëh˴ ka˜läh˴. Hi˖
ga˖lä˖kyu̱u̱y˖ he˴ ba˴ hi̱˜ he˴ ma˴
ga˖nääy˴ kyąąh˴ Jesús. 14 Hi˖
ga˖jëëy¹ he˜ ma˴ cheh¹ dsa˜ñuuh˜
hi̱˜ ma˴ jluuh˴ he˴ jee˴ kiyh¹ ją̄˜,
he˜ją̄˜ sa˖ ga˖la¹ ma˴ jäyh˴ sa˖ llu¹
he˜ ma˜la¹ lä˖ją̄˜. 15 Mah¹ ga˖jmee˴
dsa˜ta˴ mada˜ he˜ ga˖hwëë̄˜
apóstole he˴, ta˴ko̱˜jii̱h¹ ga˖tąąyh`
ga˖llay˴ juu¹ kyąąh˴ dsa˜kyąąyh˴.
16 Ma˴ jäyh˴:

—¿Ha˜ lä˖ llu¹ jmeen˴ kyąąh˴
dsa˜ñuuh˜ na˜? Ma˖ra˖ ju¹dsoo˴
ga˖jmeey˴ ko̱o̱˜ he˜ juh˜gąą̄˜ hi˖
lä˖jëë̄˖ dsa˜ hi̱˜ chąą̄˜ Jerusalén la˜
ma˜ñey˜, he˜ją̄˜ sa˖ le˴ jäh˴ jne˴ sa˖
dsoo˴. 17 Lä˖la˜ ba˴ wa˴ jmeen˴ mah¹
mo˖so˖ lä˖nuuh˴ ga˴ juu¹ la˜ jee˴ jwii˜
jnän`. Wa˴ juuhn˴ kiyh¹ mah¹ mo˖so˖
hlëë̄h¹ gyih¹ ni˖ ją̄˜ kih¹ Jesús.
18 He˜ją̄˜ ga˖tëëyh¹ Pee˴ ka˜läh˴
kyąąh˴ Jwąą̄˜ ta˖ nëʹta˴ mah¹
ga˖siiyh˖:

—Mo˖so˖ hlëëh˴ ga˴ hnäh˴ kih¹
Jesús, ni˖ mo˖so˖ miʹtëë̄h¹ ga˴ hnäh˴
dsa˜ juu¹ kiyh¹.
19 He˜ją̄˜ ga˖jëëh˜ Pee˴ kyąąh˴
Jwąą̄˜ juu¹ kiyh¹:

—Jmee˴ da˴ hnäh˴ huuʹdsë˜ ha˜
lä˖ soo̱h˜ kyąą̄¹ jnääh¹ chaʹnë˴ Dio,
¿che˴ llu¹ ga˴ he˜ miʹte`jnääh¹ kyah¹
hnäh˴ lla˜ he˜ miʹte`jnääh¹ kih¹ Dio?
20 Pero sa˖ le˴ tu˴ jnääh¹ he˜ kwa˜
jnääh¹ juu¹ la˜, lä˖jë˖ he˜ ga˖jëë˴
jnääh¹ kyąąh˴ he˜ ga˖nuu˴ jnääh¹ —
ga˖jäyh˴.
21 He˜ją̄˜ ga˖jäh˴ dsa˜ta˴:

—Ma˜ñeh˴ ba˴ hnäh˴ cherʹmah¹
ga˖nääh˴ ga˴ hnäh˴ kwah˜ juu¹ na˜.
Ją̄˜ga˴ ga˖lą̄ą̄y¹. Sa˖ ga˖jnøøyh¹
ha˜ lä˖ jee˴ ma˴ jmeeh˖ dsih˴, jëëh˴
lä˖jëë̄˖ ba˴ dsa˜ ma˴ jmee˖ juuh˜ kih¹
Dio kih¹ he˜ ga˖la¹ lä˖ją̄˜. 22 Jëëh˴,
ga˖la¹ ko̱o̱˜ he˜ juh˜gąą̄˜ kih¹ dsa˜
hi̱˜ ga˖hlą̄ą̄˴ he˴ hi̱˜ ma˴ hą̄ą̄˴ la˜ ga˴
to̱¹loo¹ ji̱˜ñe˜.

Ga˖ngii˴ øøh¹ jne˴ kih¹ Dio mah¹
hyoyh˖ be˴

23 Lä˖ ma˴ ga˖ląą̄˴ apóstol
he˴, ga˖lla˖nääy` ka˜läh˴ jee˴
ma˴ tą̄ą̄h˴ dsa˜kyąąyh˴, ją̄˜ga˴
ga˖jmeeyh¹ juu¹ ha˜ lä˖ ga˖jäh˴
jmi˜dsa˜ kąąh˴ kyąąh˴ dsa˜gyuuh˴
he˴. 24 Hi˖ ma˴ ga˖nuu˴ lä˖jëë̄˖
dsa˜kyąąyh˴, ga˖tąąyh` ko̱˜jøh˴
lä˖jëëy˖ ga˖chu̱u̱y˴ kyąąh˴ Dio,
ga˖jäyh˴:

—Jąą̄˜ hne˜ ba˴ jmeeh˜ hih˖,
hne˜ he˴ Dio hi̱˜ ga˖jmeeh˴ gyuuh¹
hwa¹, ga˖jmeeh˴ jmi˜ñeeh˜, hi˖
ga˖jmeeh˴ lä˖jë˖ he˜ ga˴ cha˜.
25 Hi˖ hne˜ ga˖kwah˴ juu¹ lä˖ko̱o̱˜
ga˖hlëëh˴ David hi̱˜ ga˖jmee˴ taʹhe¹
kyah¹ lä˖ ma˴ ga˖hlëëyh˴ lä˖la˜:

¿Hee˜ ba˴ la¹ chi˜jwąą̄˖ dsa˜ lä˖kąą̄˜
lä˖juh¹ jmi˜gyuu˖?

Lä˖kąą̄˜ jee˴ jwii˜, dsa˜tąąyh` juu¹
kwee˜ kyąąh˴ huuʹdsë˜ he˜
sa˖ jmää¹ ta˴.

26 Dsa˜ku̱h¹ lä˖jëë̄˖ dsa˜ta˴ kąąh˴,
mah¹ jmeey¹ ko̱˜jøh˴ kyąąh˴
dsa˜kyąąyh˴,

hnooyh˜ ha˜ lä˖ jee˴ lla˜dsëëy` Dio
kyąąh˴ Cristo hi̱˜ na˜llęęh˴
kyąąy¹, ga˖jäh˴ David.

27 ʼHi˖ ma˖ra˖ he˜ ga˖la¹ ba˴ he˜
ją̄˜ jee˴ jwii˜ la˜, ga˖ku̱h¹ Herode
kyąąh˴ Poncio Pilato kyąąh˴ dsa˜
hi̱˜ sa˖ ląą̄¹ judiu hi˖ kyąąh˴ dsa˜
judiu. Ga˖hnooy˴ juu¹ kih¹ Jesús,
gyu̱u̱˜ hi̱˜ na˜jngëë¹ kyąąh¹ hi̱˜
ga˖hñąąh`. 28 Kyąąh˴ be˴ kyah¹ hi˖
kyąąh˴ huuʹdsë˜ kyah¹ ma˜na˜la˜
juu¹ ją̄ą̄¹ ha˜ lä˖ le˴ kih¹ Jesús hi˖
ją̄˜ba˴ lä˖ją̄˜ ga˖jmee˴ dsa˜ he˴
kiyh¹. 29 Jëë` da˴ Dsa˜jøøh¹ kyąąn˖
ha˜ lä˖ jøøh˜ dsa˜ jnääh¹ na¹. Kwa˴
be˴ kyąą¹ jnääh¹ hi̱˜ jmee˖ taʹhe¹
kyah¹ mah¹ sa˖ lä˖gąh¹ jnääh¹ hlëëh˴
jnääh¹ dsa˜ kyąąh˴ juu¹ kyah¹. 30 Hii˴
gooh˜ ne˴ kih¹ hi̱˜ dsaah˴ mah¹
hlą̄ą̄y˴ hi˖ kwa˴ be˴ kyąą¹ jnääh¹
mah¹ jmee˴ jnääh¹ cha˜miih˜ he˜
juh˜gąą̄˜ kyąąh˴ be˴ kih¹ Jesús gyu̱u̱˜

kyąąh¹ hı̨⁻ na⁻jngëë¹ —ga⁺jäh˅ apóstol he˅.
31 Maˊ ga⁺dsąą¹ ga⁺hlëëyh˅ kyąąhˊ Dio ga⁺jeh¹ hwa¹ jeeˊ maˊ tąąyhˊ ją⁻, lä⁺chąh˅ ją⁻ ga⁺tąąyh` na⁻kąh¹ bih¹ Jmɨ⁻lle˅ Na⁻jngɨɨ ¹, hi⁺ ga⁺nää¹ bih¹ kway⁺ juu¹ kih¹ Dio, ni⁺ miih⁻ sa⁺ goyh⁺.

Ga⁺kwa˅ ǫǫh¹ jneˊ be˅ kih¹ hı̨⁻ lla⁻kyąą¹

32 Lä⁺jëë⁺ dsa⁻ hı̨⁻ ga⁺lä⁺dsoo˅ dsë¹ kih¹ Dio, kǫǫ⁻ nëë¹ baˊ maˊ la¹ hɯɯˊdsë⁻ kiyh¹, ni⁺ jąą⁻ sa⁺ maˊ jmee⁺ kih¹ lä⁺jë⁺ he⁻ maˊ cha⁻ kiyh¹, ga⁺jmeey˅ kwąąt˜ la¹ kih¹ lä⁺jëë⁺ baˊ. 33 Kyąąhˊ cha⁻miih⁻ be˅, ga⁺lä⁺jëë⁺ apóstole ga⁺jmeey˅ ju¹dsoo˅ he⁻ ga⁺lä⁺jıı̨h` Jesús Dsa⁻jǫǫh¹ jnän`. Hi⁺ Dio ga⁺mi⁺jǫǫ¹ cha⁻miih⁻ kih¹ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ he˅. 34 Jeeˊ kih¹ dsa⁻ he˅ ni⁺ jąą⁻ sa⁺ maˊ jmee⁺ wëë˅ kih¹. Jëëh˅ maˊ chąą⁻ ǫǫh¹ jneˊ hı̨⁻ maˊ hǫǫ⁺ hwa¹, hı̨⁻ maˊ hǫǫ⁺ hne¹, ga⁺hnɨɨy˅ he⁻ ją⁻ mah¹ maˊ dsa⁻kąy⁺ kuuˊ he⁻ maˊ lɨyh¹ ją⁻, 35 maˊ dsa⁻kwëëyh` apóstole. Hi⁺ apóstole he˅ maˊ ti⁻ maˊ llooh˜ kuuˊ ją⁻ kih¹ lä⁺jąą⁻ lä⁺jąą⁻ hı̨⁻ lla⁻kyąą¹.
36 Lä⁺ją⁻ ga⁺jmee˅ José. Pero apóstole he˅ ga⁺mi⁺chęę⁻ dsih˅ Bernabé. Jmɨɨ⁻ kiyh¹ hnǫǫ¹ jäh⁺: hı̨⁻ kwa⁺ be˅ kih¹ dsa⁺. Maˊ ląąy¹ saˊjı̨⁻ kih¹ Leví. Jeeˊ ga⁺lä⁺chąą⁺ Bernabé chęę⁻ Chipre, hwa¹ he⁻ häˊ jeeˊ jmɨ⁻ñeeh˅. 37 Hı̨⁻ he˅ maˊ hǫǫ⁺ kǫǫ⁻ jwɨ˅ hwa¹ hi⁺ ga⁺hnɨɨy˅. Kuuˊ he⁻ ga⁺lɨyh¹ ją⁻, naˊkąy⁻ kih¹ apóstole.

5

Ga⁺jı̨ı̨¹ Ananía kyąąhˊ mëyˊ Safira

1 Cheˊ kyı̨ı̨h˜ ha⁻ lä⁺ ga⁺jmee˅ jąą⁻ hı̨⁻ maˊ chęę⁻ Ananía kyąąhˊ mëyˊ hı̨⁻ chęę⁻ Safira. Dsa⁻ he˅, ga⁺hnɨɨ˅ kǫǫ⁻ jwɨ˅ hwa¹ kih¹ ka⁻läh˅. 2 Ga⁺tąąyh` juu¹ kwee⁻ kyąąhˊ mëyˊ ha⁻ lä⁺ juuy¹ mah¹ hmäy¹ tǫ¹dsaah` kuuˊ he⁻ ga⁺hnɨɨy˅ hwa¹ ją⁻. He⁻ją⁻ naˊkąy⁻ tǫ¹dsaah` baˊ kuuˊ ją⁻ kih¹ apóstole. (Ga⁺jmeey˅ lä⁺kǫh˅ he⁻ ga⁺kwëëyh¹ lä⁺jë⁺ baˊ.) 3 He⁻ją⁻ ga⁺jäh˅ Peeˊ sɨɨyh⁺:

—Ananía, ¿ha⁻ lä⁺ ma⁻he˜ Tanaˊ neh⁺ tuh⁻hoh˅ ma⁻juuhˊ kih¹ Jmɨ⁻lle˅ Na⁻jngɨɨ ¹, he⁻ ma⁻hmähˊ tǫ¹dsaah` kuuˊ he⁻ ma⁻hnɨɨhˊ hwa¹ kyah¹? 4 ¿Ją¹ he⁻ kyah¹ baˊ hne⁻ maˊ la¹ hwa¹ ją⁻ taˊkǫ⁻ jıı̨h¹ sa⁺ ma⁻hnɨɨ`? Hi⁺ maˊ ga⁺hnɨɨhˊ hwa¹ ją⁻, ¿ją¹ he⁻ kyah¹ baˊ hne⁻ kuuˊ he⁻ ga⁺lëh¹ kih¹ hwa¹ ją⁻? ¿He⁻la¹ ma⁻ja˜ hɯɯˊdsë⁻ hlɨɨh¹ he⁻ ma⁻jmeehˊ lä⁺na⁻? Ją⁺ he˅ dsa⁻ na⁻ hı̨⁻ ma⁻juuhˊ kih¹, kih¹ Dio baˊ na⁻ ma⁻juuhˊ.

5 Maˊ ga⁺nuu˅ Ananía juu¹ ją⁻, ga⁺tąyh˅ hwa¹, ga⁺jı̨ı̨y¹ go⁻te˜. Peer⁺ ga⁺lä⁺goo⁺ dsë¹ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ maˊ ga⁺nuuy˅ he⁻ ga⁺la¹ lä⁺ją⁻. 6 Chih⁻ hı̨⁻ maˊ tąąhˊ jeeˊ ją⁻, ga⁺bąąyh⁻ Ananía kǫǫ⁻ hmɨɨh⁻, mah¹ ga⁺jąąy¹ naˊhąąyˊ.
7 Ga⁺lä⁺hɨɨ` kǫǫ⁻ hnë⁻ hor˜, ją⁻gaˊ maˊ ga⁺lloo¹ mëyˊ jeeˊ maˊ tąąhˊ apóstole, ni⁺ sa⁺ ñey⁻ he⁻ na⁻ ma⁻la⁺. 8 He⁻ją⁻ ga⁺jäh˅ Peeˊ:

—Chiihˊ jnä˅, ¿cheˊ kǫ⁻ją⁻ jıı̨h¹ ga⁺këë˅ hwa¹ kyah¹ hnäh˅ he⁻ ga⁺hnɨɨhˊ hnäh˅?

He⁻ją⁻ ga⁺jäh˅ dsa⁻më˅ he˅:

—Ją⁻baˊ kǫ⁻ją⁻ ga⁺këë˅.

9 Mah¹ ga⁺jäh˅ Peeˊ sɨɨh⁺ dsa⁻më˅ he˅:

—¿Ha⁻ lä⁺ ma⁻tąąh` hnäh˅ juu¹ kwee⁻ ma⁻juuhˊ hnäh˅ kih¹ Jmɨ⁻lle˅ kih¹ Dsa⁻jǫǫh¹ jnän`, ląąhˊ hnäh˅ sa⁺ cha⁻ he⁻ le˅? Jëë` daˊ hı̨⁻ tąąhˊ hoˊhaahˊ na⁻, hı̨⁻ ma⁻ya⁻nää` ma⁻naˊhąąˊ dsa⁻ñɯɯh⁻ kyąąh¹. Ją⁻baˊ lä⁺na⁻ dsa⁻nääy¹ dsa⁻jąąy⁺ hne⁻ ka⁻läh˅.
10 Hi⁺ lä⁺chąh˅ ją⁻ ga⁺tąh˅ dsa⁻më˅ he˅ chaˊnë˅ Peeˊ, ga⁺jı̨ı̨y¹. Hi⁺ chąh˅ baˊ ga⁺lla⁺nää¹ chih⁻ñɯɯh⁻ he˅ jeeˊ maˊ kyąą¹ dsa⁻më˅ he˅ hi⁺ ga⁺jëëy¹ ma⁻na⁻jı̨ı̨yˊ. He⁻ją⁻ ga⁺jąąy¹ naˊhąąyˊ ją⁻baˊ koo˅

kih' dsa¯ñuuh¯ kyąąy'. 11 He¯ją¯
ga˗lä˗goo˗ jwërte dsë' lä˗jëë˗ hi¯
ga˗hęęh¯ juu' kih' Dio hi˗ lä˗jëë˗ ga´
jñah´ hi¯ ga˗nuu´ juu' ją¯, ga˗lä˗goo˗
dsëy' ka¯läh´.
12 Peer˗ cha¯miih¯ he¯ juh¯gąą¯
ma´ jmee˗ apóstol jee´ jwii¯ ją¯.
Hi˗ lä˗jëë˗ hi¯ ga˗hęęh¯ juu' kih'
Dio ga˗jmee´ kǫ¯jǫh´ kyąąyh´
jee´ la' hoo´ na´hii` kih' Salomón.
13 Ga˗tih' ba´ dsë' dsa¯ ha¯ lä˗ ma´
jmee˗ hi¯ ga˗hęęh¯ juu' kih' Dio,
pero sa˗ ga˗tuu¯ dsëy' ma´ jmeey˗
kǫ¯jǫh´ kyąąyh´. 14 Ma˗ke˗ lä˗ją¯
ga˗la', ma˗ra˗ he¯ ga˗lä˗jwëë´ ga´
dsa¯ hi¯ ga˗lä˗dsoo´ dsë' kih' Dio,
jwëë´ dsa¯ñuuh¯ hi˗ lä˗ją¯ dsa¯më´
ka¯läh´. 15 He¯ją¯ ma´ dsa¯jąąy˗
dsa¯dsaah´ kyąąy' na¯kyąąy' në´
jii´ cha´hoo´ jwë' jee´ ma´ dsa¯ngëë´
Pee´, ma´ ląąy´ ha¯ ga¯ che¯
tëëy' miih¯ hih' kih' Pee´ wa´ra¯
ga˗ngëëy´ jee´ ją¯. 16 Hi˗ ma´
go¯nää´ hi¯ chąą¯ jwii¯ he¯ tääh´
jąh˗ kih' Jerusalén jąąy˗ dsa¯dsaah´
kyąąy', hi¯ ma´ jąąy˗ dsa¯ hi¯ kye¯
jmi¯lle´ hliih'. Lä˗jëë˗ hi¯ he´ ma´
dsa¯ją' kih'.

Kǫǫ¯ ka¯läh´ ga˗sąąyh' apóstole he´

17 Peer˗ ga˗lä˗lleę´ jmi¯dsa¯ jǫǫh'
hi˗ lä˗ją¯ dsa¯ saduceo hi¯ ląą'
dsa¯kyąąyh´. 18 He¯ją¯ ga˗sąąyh'
apóstole he´, ga˗tąąyh¯ neh˗ñe '.
19 Pero hwë' ją¯, ga˗lloo' ąąą¯ ángel
kyąą' Dio, ga˗näy' hoo´ neh˗ñe
' mah' ga˗hwëëy' apóstol he´,
ga˗siiyh˗:
20 —Go¯nää´ hnäh´ ka¯läh´, hi˗
na¯cheh' ba´ hnäh´ hoo´ na´hii` kih'
gwah˗ oo¯, ją¯ kwah¯ hnäh´ juu'
na¯hñaa' lä˗jëë¯ ha¯ lä˗ jmee' Dio
chąą¯ dsa¯ ta˗la˗ kih' Jesús.
21 Ga˗mi˗te' bih' lä˗kǫh´
ga˗nuuy´. Tiih˜ ga´ ma´ ga˗jnä',
ga˗nääy' ta˗ hoo´ na´hii` kih' gwah˗
ją¯, ga˗tąąyh` mi¯tëëy˗ dsa¯.
Ta´kǫ¯jiih' ją¯, jmi¯dsa¯ jǫǫh'
kyąąh´ dsa¯kyąąyh´ ga˗lla˗nääy`
në´ta´ kiyh', mah' ga˗jǫǫyh¯ lä˗jëë˗
dsa¯ta´ hi˗ lä˗jëë˗ dsa¯gyuuh´ hi¯
na¯hñąą´ kyąą ' dsa¯ Israel hi˗
ga˗jmeey´ mada¯ he¯ dsa¯kyąąy´
hi¯ tąąh´ neh˗ñe'. 22 Ma´ ga˗lla˗nää'
poo¯ neh˗ñe ' sa˗ chąą¯ apóstol
he´ mo˗ tąąh´. He¯ją¯ ga˗nääy`
na´jmeeyh´ juu' kih' dsa¯ta´, 23 ma´
jäyh´:
—Ma˗ra˗ ju'dsoo´, ma´ ga˗lla˗nǫǫ'
jnääh' jee´ chih' neh˗ñe', na¯jnë¯ ba´
llu', tąąh´ ba´ hi¯ hǫǫ˗ neh˗ñe'. Pero
ma´ ga˗nä´ jnääh' hoo´ neh˗ñe' ją¯,
sa˗ chąą¯ ni˗ ąąą¯ —ga˗jäyh´.
24 Ma´ ga˗nuu´ jmi¯dsa¯ jǫǫh'
kyąąh´ juu' poo¯, kyąąh´ lä˗jëë˗ ga´
jmi¯dsa¯ kąąh´, he¯ją¯ ga˗tąąyh`
jmeey˗ tǫ' dsëy' ha¯ jiih' lla¯nää'
apóstole he´ kyąąh´ juu' ją¯. 25 Hor˜
ją¯ ga˗lloo' ąąą¯ dsa¯ hi¯ kye¯ juu':
—Hi¯ ga˗tąąh' hnäh´ neh˗ñe', hii¯
tąąh´ ka¯läh´ hoo´ na´hii` kih' gwah˗
hlëëyh˜ dsa¯ —ga˗jäyh´.
26 He¯ją¯ ngoo' juu' poo¯ kyąąh´
dsa¯ kyąąy' na´teey¯ ka¯läh´
apóstol he´, kyąąh´ juu' llu' ba´. Sa˗
ga˗kąąyh', kih' he¯ goyh˗ te' dsa¯
kuu´ kiyh'.
27 Ma´ ga˗lla˗nääy` në´ta´, na´jąą¯
dsih´ cha´në´ dsa¯ta´, he¯ją¯ ga˗jäh´
jmi¯dsa¯ jǫǫh' siiyh˗ apóstole he´:
28 —¿Ją ' ga˗chiih´ jnääh' hnäh´
ma´ją¯, mo˗to˗ hlëëh` ga´ hnäh´
dsa¯ juu' kih' Jesús? Pero he¯
ma¯jmeeh´ hnäh´, lä˗ ga˗dsa' jee´
jwii¯ Jerusalén la¯, ma¯mi¯tëëh'
hnäh´ dsa¯, nuuh¯ kyah' hnäh´,
hnooh¯ hnäh´ bąąh´ jnääh' he¯
ga˗juu' dsa¯ñuuh¯ he´.
29 He¯ją¯ ga˗jęęh¯ Pee´ juu'
kih' dsa¯ he´ kǫ¯jǫh´ kyąąh´ jñah´
apóstole, ga˗jäyh´:
—Jmee˗ bii' he¯ mi´te` jne´ kih'
Dio ba´, lä˗kǫh´ ga´ he¯ mi´te` jne´
kih' dsa¯ jmi¯gyuu˗. 30 Dio kyąą'
dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän` ga˗mi¯jiiyh`
Jesús hi¯ ga˗jngëëh˗ hnäh´ na¯tąą˗
dsoh´ hma¯cru¯. 31 Hi¯ he´
na¯ ga˗lląą' Dio Jǫǫh' jwoo'

ra⁻lluu̱ˈ kiyhˈ, ga⁺jmääyˈ dsa⁻ta´
hi⁺ ga⁻hñäayˈ lääyˈ dsa⁻. Lä⁺ja̱⁻
ga⁺näyˈ jwëˈ kihˈ dsa⁻ Israel, mahˈ
dsa⁻jee̱yh~ kyäähˈ Dio hi⁺ lä⁺ja̱⁻
dsa⁻che` dso´kye⁻ kiyhˈ. 32 He⁻ja̱⁻
jmee´ jnäähˈ dsoo´ kihˈ juuˈ la⁻.
Hi⁺ lä⁺kye̱⁻ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨˈ jmee⁺
dsoo´ ka⁻läh´, ja̱⁻ba´ he⁻ ga⁻kwëëhˈ
Dio lä⁺jee̱⁺ hi̱⁻ nuuh´ kiyhˈ.
33 Lä⁺ ma´ ga⁺nuu´ dsa⁻ta´ he´,
ga⁺ya⁺jee̱ˈ dsëyˈ cha⁻miih⁻, hnøøyˈ
ma´ jngëëyhˈ apóstol he´. 34 Pero
jee´ kihˈ dsa⁻ta´ he´ ma´ hää´ jaa̱⁻
fariseo hi̱⁻ ma´ chee̱⁻ Gamaliel.
Hi̱⁻ he´ ma´ laa̱ˈ jaa̱⁻ ta⁻jwohˈ
kyaa̱ˈ ley hi⁺ lä⁺jee̱⁺ ba´ dsa⁻ ma´
jmäay~ jøøhˈ. Ga⁺noo⁻ ta⁻jwohˈ
he´ mahˈ ga⁺jmeey´ mada⁻ he⁻
ga⁻hwee̱⁻ apóstole ko̱⁻hwëë´.
35 Mahˈ ga⁺jäyh´:
—Jëë` da´ hnäh´ dsa⁻ta´,
dsa⁻goon~ hi̱⁻ chaa̱⁻ Israel la⁻.
Lee̱h⁻ hnäh´ hee⁻ na⁻ jmeehˈ hnäh´
kihˈ dsa⁻ na⁻. 36 Mi̱⁻dsooh⁻ da´hoh´
hnäh´ ha⁻ lä⁺ ga⁺laˈ jee´ jnän` jää
ˈ. Ya⁺hee̱ˈ jaa̱⁻ dsa⁻goo~ jne´ hi̱⁻
ma´ chee̱⁻ Teuda. Ga⁺jmäayˈ hñiiy´
jøøhˈ. Ko̱o̱⁻ kye̱´ hña̱⁻laa̱´ dsa⁻ hi̱⁻
ga⁺ku̱hˈ kyaayh´. Pero ga⁺juuˈ dsa⁻
he´, hi⁺ lä⁺jee̱⁺ hi̱⁻ ma´ nuuh´ kiyhˈ
ga⁺sa´ ga⁺jñee´. Jee´ ja̱⁻ ga⁺dsaa̱ˈ juuˈ
kiyhˈ. 37 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, jii̱⁻ he⁻
ga⁺soohˈ censo, ya⁺hee̱ˈ Juda dsa⁻
galileo. Lä⁺ja̱⁻ jwee̱⁺ dsa⁻ ga⁺jøøh⁻
hi̱⁻ he´ hi⁺ ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ ga⁺juuyˈ hi⁺
lä⁺jee̱⁺ dsa⁻ kyaayˈ ga⁺sa´ ga⁺jñee´
ka⁻läh´. 38 He⁻ja̱⁻ jwee̱hn~ hnäh´
tøø⁺ dsa⁻ na⁻, wa´ lla⁻nääy` kiyhˈ.
Cher´mahˈ nuuh⁻ he⁻ kyey⁻ na⁻,
laˈ huu´dsë⁻ kihˈ dsa⁻ ta⁺jmahˈ, o
cher´mahˈ hñii´ bihˈ jmeey⁺ lä⁺na⁻,
llaa̱⁺ ba´ juuˈ na⁻. 39 Pero cher´mahˈ
laˈ kihˈ Dio juuˈ he⁻ kway⁺ na⁻,
sa⁺ lä⁺kee̱h´ hnäh´ jmɨɨ´ hee̱hˈ hnäh´.
Lee̱h⁻ hnäh´, le´ ga⁻ che⁻ lla⁻dsëëh`
hnäh´ kihˈ Dio —ga⁺jäh´ Gamaliel
sɨɨyh⁺ dsa⁻ta´ he´.
40 Ga⁺hee̱h⁻ ba´ dsa⁻ta´ he´
juuˈ he⁻ ga⁺hlëëh´ Gamaliel ja̱⁻.
Ja̱⁻ga´ ga⁺tëëy⁻ ka⁻läh´ apóstole he´,
ga⁻kway´ kihˈ hi⁺ ga⁺juuyh kihˈ
mahˈ mo⁺so⁺ hlëëhˈ gyihˈ kihˈ Jesús.
Ja̱⁻ga´ ga⁺tøøyˈ. 41 Ma´ ga⁺hwee̱⁻
apóstole cha´në´ dsa⁻ta´ he´, ma´
chaa̱⁻ bihˈ lluˈ. Jee̱⁻ ba´ dsëyˈ kihˈ
he⁻ ga⁻kwa´ Dio jwëˈ he⁻ ga⁺jëëyˈ
wɨɨ´ kwaa̱t~ kihˈ Jesús. 42 Lä⁺jë⁺
jmɨɨ´ ba´ sa⁺ ma´ tuy~ mi⁻tee̱y⁺ dsa⁻
hi⁺ kway⁺ juuˈ kihˈ Jesús hi̱⁻ jäyh´
laa̱ˈ Cristo. Lä⁺ja̱⁻ ma´ jmeey⁺ hoo´
na´hii` kihˈ gwah⁺ hi⁺ cha´neh⁺ kihˈ
dsa⁻ ka⁻läh´.

6

Ga⁺hña̱ayˈ gyee̱ˈ dsa⁻ hi̱⁻ jmeeˈ be´ kihˈ apóstole

1 Jmɨɨ´ ja̱⁻ ga⁺lä⁺jwee̱´ ga´ hi̱⁻
ga⁺hee̱h⁻ kihˈ Jesús. Ma´ja̱⁻ ga⁺soo⁻
juuˈ jee´ ti⁻llooyh~ he⁻ kuh⁻ dsa⁻
ko̱o̱⁻ jmɨɨ´ ko̱o̱⁻ jmɨɨ´. Ga⁺lä⁺hnee⁺
hi̱⁻ ma´hlëëh⁺ griego kyaah´ hi̱⁻ ma´
hlëëh⁺ hebreo, kihˈ he⁻ sa⁺ na⁻ka̱hˈ
kwee⁻ wii̱´ he⁻ ga⁻hyohˈ dsa⁻më´
hnɨɨ´ hi̱⁻ hlëëh⁺ griego lä⁺ko̱h´ teˈ
he⁻ ga⁺hyohˈ hi̱⁻ ma´hlëëh⁺ hebreo.
2 He⁻ja̱⁻ lä⁺jee̱⁺ gya⁺tuu̱´ apóstole
he´ ga⁺jøøyh⁻ lä⁺jee̱⁺ hi̱⁻ ma⁻hee̱h⁻
juuˈ kihˈ Dio mahˈ ga⁺taayh` juuˈ,
ga⁺jäyh´:
—Sa⁺ soo̱h~ kyaa̱ˈ jnäähˈ he⁻ tu´
jnäähˈ kwa⁻ jnäähˈ juuˈ kihˈ Dio
mahˈ ti´llooh´ jnäähˈ he⁻ kuh⁺ dsa⁻.
3 He⁻ja̱⁻ jwee̱hn~ hnäh´ øøhnˈ, llee̱`
hnäh´ gyee̱ˈ dsa⁻ hi̱⁻ hii´ juuˈ kihˈ
jmee⁺ he⁻ lluˈ jmahˈ, dsa⁻ hi̱⁻ ngëë´
hi̱⁻ ma⁻hyoh~ cha⁻miih⁻ be´ kihˈ
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨˈ. Hi̱⁻ he´ ba´
dsa⁻he´ goo⁻ ta´la⁻. 4 Jnäähˈ ga⁺nøøˈ
ba´ jnäähˈ ngɨɨ´ jnäähˈ kihˈ Dio hi⁺
kwa´ jnäähˈ juuˈ kiyhˈ ka⁻läh´.
5 Ga⁺jä´ ba´ kwee⁻ juuˈ kihˈ
ga⁺lä⁺jee̱⁺ dsa⁻ he´. He⁻ja̱⁻
ga⁻hña̱ayˈ Esteban hi̱⁻ ma´ dsoo´
dsëˈ cha⁻miih⁻ kihˈ Dio hi⁺ ma´
kyey⁻ cha⁻miih⁻ be´ kihˈ Jmɨ⁻lle´
Na⁻jngɨɨˈ. Hi⁺ ga⁻hña̱ayˈ Felipe
kyaah´ Prócoro, kyaah´ Nicanor,
kyaah´ Timón, kyaah´ Parmeno,

kyąąyh´ Nicolá dsa¯ chąą¯ Antioquía. Nicolá he´ sa˗ ma´ ląąy' judiu pero ga˗ngëëy' hñiiy´ mah' lęęy´ kǫǫ¯ ba´ kyąąyh´. 6 Lä˗jëë˗ hi̱¯ he´, na´jąąy¯ cha´në´ apóstole. Hi˗ lä˗chąh´ ją¯ ga˗kye¯ apóstole goo¯ në´ kiyh', ga˗ngɨɨy´ kih' Dio mah' hąąy'.

7 Lä˗ją¯ ga˗na´ jwë' kiyh' he¯ kway' cha¯ga´miih¯ juu' kih' Dio. Hi˗ ga˗lä˗jwëë´ ga´ dsa¯ hi̱¯ ga˗hęęh¯ jee´ jwɨɨ¯ Jerusalén hi˗ jwëë´ hi̱¯ ma´ ląą ' jmi¯dsa¯ ga˗lä˗dsoo´ dsëy' juu' kih' Dio.

Ga˗sąąyh' Esteban

8 Peer˗ jnąąh' llu' dsë' Esteban hi˗ kyąąh´ be´ kih' Dio ga˗jmeey´ cha¯miih¯ he¯ jɨh¯gąą¯ jee´ jwɨɨ¯ ją¯. 9 Kǫǫ¯ gwah˗ mäh¯ jee´ dsa¯ñee˗ judiu, jee´ ją¯ ma´ tąąh´ kǫǫ¯ nää' dsa¯ hi̱¯ chęę¯ Libertados. Hi˗ ma´ tąąh´ hi̱¯ ya˗nää' jwɨɨ¯ Cirene kyąąh´ jwɨɨ¯ Alejandría hi˗ lä˗kyę¯ hi̱¯ chąą¯ hwa' Cilicia hi˗ Asia. Hi̱¯ he´ na¯ ga˗lä˗hnee˗ kyąąh´ Esteban. 10 Pero sa˗ ga˗lɨyh' kyąąh´ Esteban, kih' he¯ ma´ hlëëyh˗ kyąąh´ cha¯miih¯ hɨɨ´dsë¯ llu' hi˗ ma´ hlëëyh˗ lä˗kǫǫ¯ kwa˗ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ'. 11 Ma´ sa˗ ga˗lɨh' dsa¯ he´, he¯ją¯ ga˗ląąy' dsa¯ hi̱¯ ga˗jmee´ juu' ta¯juu':

—Ma¯nɨɨ´ jnääh' ma¯mi¯kwąh' Esteban Moisé hi˗ ma¯mi¯kwąyh' Dio ka¯läh´.

12 Lä˗jwë´ ją¯, ga˗tooyh¯ je¯ dsë' hi̱¯ chąą¯ Jerusalén ją¯, lä˗kyę¯ kih' dsa¯gyɨɨh´ kyąąh´ ta¯jwoh' kyąą' ley. He¯ją¯, lä˗chąh´ ją¯ ga˗nääy' na´chąąyh¯ Esteban mah' na´jąąy¯ në´ta´. 13 Hi˗ ga˗kwąąy' dsa¯ hi̱¯ ga˗jmee´ juu' ta¯juu' në´ta´ ją¯. Hi̱¯ he´ na¯ ga˗jäh´:

—Dsa¯ñɨɨh¯ la¯ sa˗ tɨy˜ mi¯kwąyh' gwah˗ na¯jngɨɨ' na¯ hi˗ mi¯kwąyh' ley ka¯läh´. 14 Ma¯nɨɨ´ jnääh' ma¯jäyh´, Jesús dsa¯ Nazaret hęęy' jee´ la¯ jnän`, hi˗ mi¯sɨɨy' lä˗jë˗ lä˗ nøø´ jnän` he¯ ga˗lla´ Moisé.

15 Ma´ ga˗jëë' lä˗jëë˗ dsa¯ta´ hi̱¯ ma´ tąąh´ në´ta´ ją¯, jee´ cheh' Esteban, ga˗jëëy' nëy´, la' lä˗kǫh´ në´ jąą¯ ángel.

7

Ga˗kwa´ Esteban ju'dsoo´ kih'

1 He¯ją¯ ga˗jäh´ jmi¯dsa¯ jǫǫh' he´ sɨɨyh˗:

—¿Che´ dsoo´ juu' he¯ hnɨɨ˜ dsa¯ kyah'?

2 Hi˗ ga˗jäh´ Esteban:

—Dsa¯ñɨɨh¯ ǫǫhn', dsa¯ ma¯kąąh´ kyąąn˗, nɨɨ¯ da´ hnäh´. Dio hi̱¯ gya' gyɨɨh' ga˗mi˗jnääy¯ hñiiy´ kih' tää` jnän` Abraham lä˗ ma´ ga˗gyay¯ hwa' Mesopotamia, ją¯ga´ dsooy' ta˗ Haran. 3 He¯ją¯ ga˗jäh´ Dio sɨɨh˗ Abraham: “Ya¯hëë ' gooh´, wa´ jä´ ba´ hi̱¯ chąą¯ kyah' mah' gwa¯ ta˗ hwa' he¯ kwëëhn¯ hne¯.” 4 Ją¯ga´ ya˗hëë' Abraham hwa' jee´ ma´ tąąh´ dsa¯ caldeo, ngooy' na´gyay¯ hwa' Haran. Ma¯ngëë´ ma¯jɨɨ˗ jmii¯ Abraham, ją¯ga´ ga˗chęę' Dio Abraham ta˗ hwa' la¯, jee´ tøøh´ jne´ na'. 5 Pero sa˗ ga˗kwa´ Dio he¯ la' juu' he¯ ma´ hyoh˗ Abraham, ni˗ jee´ ma´ jmeey' hne' kiyh' sa˗ ga˗hyoyh'. Hwa' la¯ ga˗bąąh¯ Dio hñiiˊ ma´ kwëëyh ' Abraham kyąąh´ lä˗jëë˗ dsa¯ kyąąy' hi̱¯ ją¯ga´ ga˗lä˗chąą¯. Pero sa˗ ga´ ma¯chąą¯ jǫǫy´ ma´ją¯. 6 Ga˗jäh´ Dio sɨɨh˗ Abraham: “Dsa¯ kyąąh' hi̱¯ ją¯ga´ lä˗chąą¯, dsa¯nääy' dsa¯tąąyh` jyoh´ hwa' goo' dsa¯ hi̱¯ chąą¯ ɨɨɨ´. Jee´ ją¯ jmąąh˗ dsih´ ta´ lä˗ të¯ dsë' hi˗ jmeeh˗ dsih´ lä˗jɨɨh' të' kyę´ hña¯loo´ jɨ¯ñe¯. 7 Pero ma˗ra˗ he¯ lla` ba´ jnä´ ta´ kih' hi̱¯ jmeeh˗ dsa¯ kyąąh'. Ma¯ngëë´ he¯ ją¯, hwëë˗ dsa¯ kyąąh' hwa' Egipto, ya¯hnąąyh¯ jnä´ jee´ la¯.” 8 Ją¯ga´ ga˗jmee´ Dio hmooh´ kyąąh´

Abraham, ga˗jmeey˝ mada˜ he˜
ᵘᵘh˗ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹. Ma˜ngëë˝
he˜ ja˜, ga˗lä˗chaa˗ Isaac joo˝
Abraham. Ma˝ ga˗hya˜ Isaac jña¹
jmɨɨ`, ga˗wɨh˝ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹. Hi˗
lä˗ja˜ ga˗jmee˝ Isaac kih¹ jooy˝
Jacob, hi˗ ja˜ba˝ lä˗ja˜ ga˗jmee˝
Jacob kih¹ lä˗jëë˗ gya˗tuu˝ jooy˝
dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`.

9 'Hi˗ lä˗jëë˗ joo˝ Jacob he˝
ga˗lä˗wɨɨ˝ dsëy¹ kyaah˝ José øøyh˜.
Ga˗hnëëy¹ José kih¹ dsa˜ hɨ˜ ga˗nää¹
ta˗ Egipto, mah¹ dsa˜jmeey˝ ta˝
lä˗jmɨɨ¹ lä˗je˜. Pero Dio sa˗ ga˗tᵘ¹
kiyh¹, 10 ga˗läay¹ José kih¹ lä˗jë˗
nëë¹ he˜ wɨɨ˝ he˜ ma˝ jëëy˜, hi˗
ga˗kwëëyh¹ cha˜miih˜ hᵘᵘ˝dsë˜
llu¹ hi˗ ga˗jmeey˝ ga˗jäy˝ llu¹
cha˝në˝ Faraón, rey kyaa¹ dsa˜
Egipto. He˜ja˜ ga˗tɨh¹ dsë¹ rey he˝,
ga˗tooyh˜ goo˜ José he˜ ga˗jmeey˝
hih˗ kih¹ lä˗jëë˗ dsa˜ Egipto hi˗
lä˗kye˜ ta˝ he˜ cha˜ cha˝neh˗ kih¹
rey he˝, ga˗he¹ gooy˜.

11 'Pero ma˜ngëë˝ he˜ ja˜, ga˗jëë¹
dsa˜ hoo˝ lä˗kaa˜ hwa¹ Egipto
hi˗ lä˗ja˜ lä˗ ga˗të˝ Canaán la˜
ka˜läh˝. Cha˜miih˜ wɨɨ˝ ga˗jëëy¹,
kih¹ he˜ sa˗ ga˗jnä¹ he˜ ma˝ kuh˗
dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`. 12 Lä˗ ma˝
ga˗nuu˝ Jacob he˜ ma˝ hnɨɨ˗ dsa˜
trigo hwa¹ Egipto, ga˗chee¹ jooy˝
ta˗ Egipto ja˜. He˜ ja˜ la¹ to˜në˝
he˜ na˝nää¹ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`
jee˝ ja˜. 13 Lä˗ ma˝ ga˗të˝ to¹
jɨɨh˜ he˜ na˝näay¹ ta˗ Egipto ja˜,
ja˜ga˝ ga˗mi˗jnää˜ José hñii˝ he˜
laay¹ øøyh˜ dsa˜ he˝. Lä˗jwë˝ ja˜
ga˗lä˗kyuu˗ Faraón lä˗jëë˗ dsa˜
kyaa¹ José. 14 Hi˗ ga˗chee¹ José juu¹
he˜ dsa˜nää¹ lä˗jëë˗ hɨ˜ chaa˜ kiyh¹
kyaah˝ jmiiy˜ Jacob ta˗ Egipto.
Koo˜ nää¹ dsa˜ he˝ tee¹ to˗lo˗gyaa˝
dsë˜ gyii˝hñaa˝. 15 He˜ja˜ ngoo¹
Jacob ta˗ Egipto. Jee˝ ja˜ ga˗lloo¹
jmɨɨ˝ ga˗juuy¹ hi˗ lä˗ja˜ ga˗juu¹
lä˗jëë˗ jooy˝. 16 Jee˝ lä˗jëë˗ hɨ˜ he˝
na˝haay˝ ta˗ hwa¹ Siquem, koo˜ jwɨ˝
hwa¹ jee˝ ga˗la¹ Abraham kih¹ joo˝
Hemor lä˗ kyee˝ mah¹ haay¹ hlɨɨ˝
kyaay¹.

17 'Lä˗ ma˝ ngoo¹ ga˗dsëë¹ jmɨɨ˝
he˜ ga˗bäah˜ Dio hñii˝ kyaah˝
Abraham, ga˗lä˗jwëë˝ jwërte dsa˜
kyaay¹ hwa¹ Egipto ja˜. 18 Jmɨɨ˝
ja˜ ya˗hëë¹ jñah˝ rey hwa¹ Egipto
hɨ˜ sa˗ dsooh˜ dsë¹ kih¹ José.
19 Rey he˝ ma˝ kyᵘᵘyh˜ ha˜ lä˗ ma˝
jmeey¹ kih¹ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`,
ga˗jmeeyh˗ dsa˜ jnän` cha˜miih˜.
Lä˗jɨɨh¹ ga˗jmeey˝ hih˗ he˜ juu˝
lä˗jëë˗ gyᵘᵘ˜ ñᵘᵘh˜ kyaay¹ mah¹
mo˗so˗ lä˗jwëë˝ gyih¹. 20 Jmɨɨ˝ ja˜
ga˗lä˗chaa˗ Moisé. Cha˜miih˜
ga˗tɨh¹ dsë¹ Dio gyᵘᵘ˜ Moisé he˝.
Uu˜ sɨh˜ ba˝ ga˗lɨh¹ cho¹jmiiy˜
ga˗hmääy¹ gyᵘᵘ˜ he˝ cha˝neh˗ kiyh¹.
21 Ja˜ga˝ ga˗lleey˜ ka˝hne˜ jee˝ ma˝
hii˝ goo˜ juuy˝. Pero ma˝ ga˗jëë¹
jo˜mɨɨ˜ rey gyᵘᵘ˜ he˝, ga˗tëëy˜ hi˗
ga˗mi˗kwaay˜ lä˗koo˜ jooy˝ ba˝.
22 Jee˝ ja˜ ga˗lä˗tëë˗ Moisé lä˗jë˗ he˜
ma˝ kyᵘᵘh˜ dsa˜ Egipto. Lä˗jë˗ juu¹
kiyh¹ ma˝ la¹ kyaah˝ be˝ hi˗ lä˗jë˗ ta˝
kiyh¹ ma˝ go˜hɨɨ¹ llu¹.

23 'Ma˝ ga˗hya˜ Moisé to¹loo¹
jɨ˜ñe˜, ja¹ dsëy¹ dsa˜jëëy˗ dsa˜
Israel dsa˜gooy¹. 24 Ma˝ ga˗llooy¹
jee˝ täah˝ dsa˜ Israel he˝, ga˗jëëy¹
dsa˜ Egipto ma˝ kway˗ kih¹ jaa˜
dsa˜ Israel. Lä˗chah˝ ja˜ ga˗läay¹
øøyh˜ he˝ mah¹ ga˗jngɨɨyh¹ kih¹
dsa˜ Egipto. 25 "Na¹ ba˝ lä˗ngëë˝
dsa˜goon˜, Dio läay¹ ta˗la˗ ki˗
jnä˝ ba˝", laa˝ Moisé. Pero sa˗
ga˗tah˝ dsë¹ øøyh˜ he˜ ja˜. 26 Ma˝
ga˗jnä¹ jyoh˝ jmɨɨ˝, ga˗jee¹ Moisé uu¹
dsa˜gooy¹ hɨ˜ ma˝ täah˝ tee˜. Ma˝
hnøø¹ Moisé ma˝ llaa¹ hnii˜, he˜ja˜
ga˗jäyh˝: "¿He˜la¹ jmeeh˜ hnäh˝
lä˗na˜? ¿Ja¹ øøh¹ ba˝ hnäh˝ na˜,
mah¹ täah˝ hnäh˝ tee˗h˝?" 27 Dsa˜
hɨ˜ ma˝ kwa˗ kih¹ dsa˜kyaayh˝
he˝ ga˗hløøyh¹ kih¹ Moisé mah¹
ga˗sɨɨyh˗: "Sa˗ chaa˜ hɨ˜ ma˜hñaa¹
hne˜ mah¹ jmäah¹ hñaah¹ dsa˜ta˝,

jmääh' hñaah' jwëë˜ he˜ llah' ta´
kyaa' jnääh'. 28 ¿Che´ hnooh˜ jngëëh
' jnä´ lä˜ ga˜jngëëh˜ dsa˜ Egipto
lloo´?" 29 Ma´ ga˜nuu´ Moisé juu'
ja˜ ga˜kyuuy', na´gyay˜ ta˜ hwa'
Madián, laay' jaa˜ dsa˜ chaa˜ uu´
ba´. Jee´ ja˜ ga˜lä˜chaa˜ uu' jooy´.
30 'Ma˜ngëë´ too'loo' ji˜ñe˜ gya'
Moisé hwa' kii˜ ja˜, ma´ ga˜lä˜jnää´
jaa˜ ángel ta˜ cha´nëy´ jee´ ma´
koo˜ koo˜ chaah' too´ në´ moh´
Sinaí. 31 Peer˜ ga˜lä˜dsaa˜ dsë'
Moisé ma´ ga˜jëëy' he˜ ja˜ mah'
ngooy' na´jëëy˜ chuh˜. Ja˜ga´ llooy˜
chuh˜, ga˜nuuy´ ga˜hlëëh´ Dio
kyaayh´: 32 "Jnä´ laan' Dio kyaa'
dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaah'. Laan'
Dio kyaa' Abraham, laan' Dio
kyaa' Isaac, hi˜ Dio kyaa' Jacob."
Peer˜ ga˜jlää' Moisé kih' he˜ goyh˜,
mo˜so˜ ga˜tuu˜ dsëy' ma´ jëëy '.
33 He˜ja˜ ga˜jäh´ Dio siiyh˜: "Jñuuh´
loo˜ he˜ hä´ tiih´ na˜. Jëëh´, jee´
cheh' na˜, la' na˜jngii '. 34 Man˜
kwee˜ jëë˜ wii´ dsa˜ kyaan˜ hi˜
tääh´ hwa' Egipto. Ma˜nuun'
ki˜hooyh˜, he˜ja˜ ma˜jñaan' mah'
lää´ jnih´. Na' na˜, ña˜ kyaah´
jnä´ mah' chee˜n hne˜ ta˜ Egipto",
ga˜jäh´ Dio.
35 Hlëëh˜ ga´ Esteban kyaayh´:
—Dsooh˜ ba´ hoh´ hnäh´ ha˜ lä˜
ga˜jäh´ dsa˜goo˜ jne´ hi˜ ga˜jmee´
hñaa˜ dsë˜ kih' Moisé jää', hi˜
ga˜jäh´: "Sa˜ chaa˜ hi˜ ma˜hñaa'
hne˜ mah' jmääh' hñaah' dsa˜ta´,
jmääh' hñaah' jwëë˜ he˜ llah' ta´
kyaa' jnääh'." He´ ba´ Moisé hi˜ sa˜
ga˜taah˜ dsa˜goo˜ jne´ ta´, ga˜chee'
Dio laay' jaa˜ dsa˜ta´ hi˜ laay' jaa˜
hi˜ lää˜ dsa˜. Juu' la˜ ga˜ngëë' ángel
kih' Moisé, lä˜ ma´ ga˜läjnääy´ jee´
ma´ koo˜ chaah' too´ ja˜. 36 Moisé
he´ ga˜hwëëy' dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`
hi˜ ma´ tääh´ Egipto, ga˜jmeey´
cha˜miih˜ he˜ juh˜gaa˜ jee´ ja˜
hi˜ lä˜ja˜ ga˜jmeey´ jee´ jmi˜ñeeh˜
gyuu´, hi˜ lä˜kaa˜ hwa' kii˜ jee´
ga˜ngëëy´ ka˜läh´, lä˜jiih' ga˜të´
too'loo' ji˜ñe˜. 37 Moisé he´ ga˜jäh´
siiyh˜ dsa˜ Israel: "Dio jmee'
ya˜hee' jee´ kyah' hnäh´ jaa˜ hi˜
ngëë' juu' lä˜koo˜ jmee˜ jnä´. Kih'
hi˜ he´ ba´ nuuh' hnäh´", ga˜jäyh´.
38 Moisé hi˜ ma´ hää´ jee´ kih' dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän` hwa' kii˜ ja˜, he´
ba´ hi˜ ga˜hlëëh´ kyaah´ ángel moh´
Sinaí, hi˜ he´ na˜ ga˜hyoh' juu'
mah' ngëëy' jnän` he˜ jmee˜ chaa˜
jne´ kih' Dio.
39 'Pero dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`
sa˜ ga˜hii' ma´ nuuy' kih' Moisé,
ni˜ lä˜ja˜ sa˜ ga˜taayh˜ ta´, ma´
hnooy ' ma´ dsa˜nääy` ka˜läh´ ta˜
Egipto. 40 He˜ja˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´
siih˜ Aarón: "Jmää` jaa˜ dio hi˜ noo˜
në´ jnän`, jëëh´ sa˜ ñe´ jne´ hee˜ na˜
ma˜la˜ kih' Moisé hi˜ ga˜hwee' jne´
hwa' Egipto." 41 He˜ja˜ ga˜jmää'
dsa˜ jaa˜ gyuu˜ kya´. Ma´ ga˜laa'
kya´ he´, ga˜jngëëyh' jah´ mah'
ga˜llay´ cha´në´ kya´ hi˜ ga˜jmääy'
dio. Peer˜ ga˜lä˜chaa˜ llu' lä˜jee˜
dsa˜ he´ kih' ta´ he˜ ga˜jmeey´
kyaah´ gooy˜. 42 He˜ja˜ ga˜lä˜øø´
Dio kih' dsa˜ he´, ga˜kway´ jwë'
mah' jmeey' juuh˜ kih' nuu´ hi˜ hee˜
gyuuh'. Lä˜ja˜ na˜sii˜ jee´ lle` juu'
he˜ ga˜hlëëh´ hi˜ ga˜ngëë' juu' kih'
Dio. Lä˜la˜ ga˜jäh´ Dio:

Hnäh´ dsa˜ Israel, ja˜ he´ jnä´
ga˜kwee˜h` jah´,
ni˜ ja˜ ki˜ jnä´ he˜ ga˜jee˜h˜ hnäh´
jah´ ta´koo˜jiih' ga˜taah` hnäh´
too'loo' ji˜ñe˜ hwa' kii˜ ja˜.
43 Lla˜ he˜ ma´ jmeeh' hnäh´ lä˜ja˜
kin˜,
ga˜kyeh˜ hnäh´ na´hyoo´ kih' Moloc
lä˜kaa˜ jee´ ya˜nääh' hnäh´,
hi˜ lä˜ja˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ kih' nuu´
kyaa' dio Refán.
Ga˜jmeeh´ hnäh´ juuh˜ kih' dio hi˜
na˜laa˜ kaah˜ hnäh´ ba´.
He˜ja˜ hwee˜n´ hnäh´ jee´ na˜, mah'
chee˜n hnäh´ ta˜ oo˜ ga´
miih˜ kih' Babilonia, ga˜jäh´
Dio.

44 'Pero ma´ cha¯ ba´ gwah˗ kih˺
dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän`, jee´ ma´
tä̱äyh´ hwa˺ ki̱i˗ ja̱¯. Gwah˗ ja̱¯
ma´ la˺ lä˗ko̱o̱¯ ga˗mi˗jnää¯ Dio
kih˺ Moisé gyɯɯh˺ moh´. He¯ja̱¯
ba´ ja̱¯ ga˗jmee´ dsa¯ ma¯gyu̱h¯
jnän` ko̱o̱¯ gwah˗ kya̱a̱h´ loo´ jah´
he¯ ma´ che̱e̱¯ tabernáculo. Neh˗
ja̱¯ ma´ tääh´ ku̱u̱´ he¯ ma´ na¯sɨɨ¯
hmooh´ kih˺ Dio. 45 Lä˗ ma¯kye̱¯
ba´ dsa¯ tabernáculo ja̱¯, ma´ ga˗løø˺
Josué ga˗noo¯ në´ lla¯ Moisé. Jmɨɨ´
ja̱¯ ga˗hwë̱ë̱˺ Dio dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱h¯
hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ hwa˺ jee´ tøøhn´ la¯
mah˺ ga˗ta̱a̱h` dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän`
kya̱a̱h´ Josué. Hi˗ lä˗ ma¯høøy˗
ja̱¯ba´ tabernáculo ja̱¯, lä˗ji̱ih˺
ga˗gya¯ David. 46 Dio ga˗mi˗jä̱ä̱˺
David cha¯miih¯, he¯ja̱¯ ga˗chu̱u̱´
David kya̱a̱yh´ mah˺ kway˺ jwë˺
le´ ko̱o̱¯ hne˺ jee´ gya˗ Dio, he´ ba´
hi̱¯ la̱a̱˺ Dio kya̱a̱˺ Jacob. 47 Pero
Salomón jo̱¯ñɯɯh¯ bih˺ hi̱¯ ga˗jmee´
hne˺ ja̱¯.
48 'Pero Dio Jø̱ø̱h˺ jnän` sa˗ gyay˺
gwah˗ he¯ na¯la¯ kya̱a̱h´ goo¯ dsa¯.
Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ ga˗jäh´ hi̱¯ ga˗ngëë˺
juu˺ kih˺ Dio:
49 Gyɯɯh˺ ba´ la˺ hø̱ø̱n˺ jee´ jmeen˗
hih˗,
hwa˺ la¯, la˺ jee´ chihn˗ tɨɨn˗ ba´.
¿Ha¯ lä˗ja̱¯ he¯ jmeeh˺ hnäh´ hne˺
kin˗? ga˗jäh´ Dsa¯jø̱ø̱h˺ jnän`.
¿Che´ la̱a̱h´ hnäh´ hnøø˺ jee´ te̱e̱hn´
dsën˗?
50 ¿Ja̱˺ kya̱a̱h´ goon˗ ga˗jmeen˺ lä˗jë˗
he¯ la¯? ga˗jäh´ Dio.
51 'He¯ ba´ che¯ cha̱a̱h¯ hnäh´
—ga˗jäh´ Esteban—. ¿He¯la˺ sa˗
hii˜ lä˗ngëë̱h´ hnäh´? Lä˗jë˗ ji̱ih˜
kwah¯ hnäh´ jmɨɨ´ kya̱a̱h´ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ˺. Jmeeh¯ hnäh´ ja̱¯ba´
lä˗ko̱o̱¯ ga˗jmee´ dsa¯ ma¯gyu̱h¯
jnän`. 52 Dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän`,
lä˗hii´në´ ba´ ga˗jmeeyh˗ dsa¯
hi̱¯ ga˗ngëë˺ juu˺ kih˺ Dio. Hi˗
ga˗jngëëyh˺ ko¯llä̱a̱´ hi̱¯ ga˗hlëëh´
he¯ jä˗ ga´ ja̱a̱¯ hi̱¯ llu̱u̱˺ go¯te˜.
Hi˗ ma´ ja˺ hi̱¯ llu̱u̱˺ he´, ga˗jmeeh`
hnäh´ hi˗ ga˗jngëëh˗ hnäh´ ka¯läh´.
53 Ma¯nɯɯh¯ ba´ hnäh´ ha¯ lä˗ la˺
ley kih˺ Dio, he¯ ga˗ngëë˺ ángel kih˺
Moisé, mah˺ sa˗ ga˗mi˗teh` hnäh´.

Ga˗jngëëyh˺ Esteban

54 Lä˗ ma´ ga˗nuu´ dsa¯ he´
he¯ ga˗hlëëh´ Esteban lä˗ja̱¯,
ga˗lä˗lle̱e̱y´ ngaayh´, lä˗ji̱ih˺ ga˗ju̱u̱y˺
cha¯ja̱y´, kih˺ he¯ ga˗ya˗jë̱ë̱˺ dsëy˺
kya̱a̱yh´. 55 Pero Esteban ma´
kye̱¯ cha¯miih¯ be´ kih˺ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ˺. Ga˗chooyh˺ nëy´ ta˗
gyɯɯh˺, ga˗jëëy˺ ga˗ta̱h˺ jmëë˺ jee´
gya˺ Dio hi˗ ga˗jë̱ë̱y˺ Jesús cheh˺
jwoo˺ ra¯llu̱u̱˺ kih˺ Dio. 56 He¯ja̱¯
ga˗jäyh´:
—Jëë` da´ hnäh´, hi̱i̱¯ jnä´
jëën˜ gyɯɯh˺ na¯hñaa˺ lä˗jë̱ë̱¯,
jë̱ë̱n˗ Hi̱¯ga˗lë̱ë̱˺ngo˺ cheyh˺ jwoo˺
ra¯llu̱u̱˺ kih˺ Dio.
57 Ma´ ga˗nuu´ dsa¯ he´ juu˺ ja̱¯,
ga˗jney´ to¯gway´, ga˗ta´ ga˗hooyh˺
ki̱¯ga̱a̱¯, ko̱o̱¯ mɨɨ˺ ba´ ga˗jmeey´
ga˗sa̱a̱yh˺ Esteban. 58 Ga˗së̱ë̱yh¯ lä˗
ga˗të´ chɯɯh´ jwɨɨ¯ ja̱¯. Hi˗ lä˗jë̱ë̱˗
hi̱¯ ga˗hnɨɨ˺ kiyh˺ ga˗lle̱e̱y˺ hmɨɨh¯
he¯ ma´ na¯lä̱ä̱y¯ mah˺ ga˗høø´
ja̱a̱¯ chih¯ hi̱¯ ma´ che̱e̱¯ Saulo.
Mah˺ ga˗løøy˺ tey˜ ku̱u̱´ kih˺ Este-
ban. 59 Ta´ko̱¯ji̱ih˺ te˜ dsa¯ ku̱u̱´
kiyh˺, ga˗hlëëh´ Esteban kya̱a̱h´ Dio,
ga˗jäyh´:
—Jesús Dsa¯jø̱ø̱h˺ kya̱a̱n˗, he̱e̱h`
jmɨ¯lle´ kin˗.
60 Ga˗ju̱u̱yh˺ jnëy´ mah˺
ga˗hlëëyh´ ko̱o̱¯ ki̱¯ga̱a̱¯:
—Dio kya̱a̱n˗, ta˗ jmee¯ kwa̱a̱t˜
kih˺ he¯ hlɨɨh˺ he¯ jmee˗ dsa¯ kin˗.
Ma¯la˗ ma¯hlëëyh´ lä˗ja̱¯,
ga˗ju̱u̱y˺.

8

1 Ga˗hiih¯ ba´ dsë˺ Saulo he¯
ga˗ju̱u̱˺ Esteban.
Ja̱¯ba´ jmɨɨ´ ja̱¯, ga˗lä˗cha˗ ko̱o̱¯
hnii¯ jɯɯh¯ kya̱a̱h´ lä˗jë̱ë̱˗ dsa¯
hi̱¯ ga˗he̱e̱h¯ juu˺ kih˺ Jesús jwɨɨ¯
Jerusalén. Lä˗jë̱ë̱˗ dsa¯ he´ ga˗sa´
ga˗jñee´, ga˗näay˺ ta˗ Judea hi˗ ta˗

Samária ka¯läh˝. Ma˜la˜ apóstole ba´ ga˜jä˝ Jerusalén ja¯.

Ga˜jmeeh˜ Saulo dsa¯ hi¯ ga˜heeh¯ juu' kih' Jesús

2 Ko¯llaa´ dsa¯ hi¯ mi¯te' kyaah´ Dio, ga˜jääy' Esteban mah' na´haay´ hi˜ ga˜hooh' jwërte dsa¯ he˝ kiyh'. 3 Ga˜løø' Saulo jmeeyh˜ lä˜jëë˜ hi¯ ma¯heeh¯ kih' Jesús. Ma´ dsa¯hey˝ lä˜koo¯ lä˜koo¯ hne' kih' dsa˜. He¯wii˝ ba´ ma´ dsa¯hwëëy` dsa¯më˝ dsa¯ñuuh¯ ma´ dsa¯jääy˜ neh˜ñe'.

Dsa¯ hi¯ ma´ chaa¯ Samária ga˜heeh¯ ju'hmëë˝ kih' Jesús

4 Lä˜jëë˜ dsa¯ hih' ga˜sa´ ga˜jñee˝ he˝, ga˜nää' bih' hlëëyh˜ dsa¯ ju'hmëë˝ kih' Jesús lä˜kaa¯ jee´ ga˜näay'. 5 Ngoo' Felipe ta˜ jwii¯ Samária na´kway¯ juu' kih' Jesucristo jee´ ja¯. 6 Jwëë˝ dsa¯ ga˜taah` nuu¯ lä˜kaa¯ tuh¯dsë' juu' he¯ ma´kwa˜ Felipe, lä˜ ma´ ga˜jëëy' cha¯miih¯ he¯ juh¯gaa¯ he¯ ma´ jmeey˜. 7 Lä˜jëë˜ jmi¯lle˝ hliih' hi¯ ma´ täähˇ tuh¯dsë' dsa¯ ga˜hwëë¯ hooyh˜ ki¯gaa¯. Hi˜ jwëë˝ dsa¯ hi¯ sa˜ liih¯ goo¯ tii´ ga˜hlaa˝ hi˜ lä˜jëë˜ hi¯ jluuh´ ga˜jä' kih'. 8 Peer˜ ga˜lä˜chaa˜ llu', dsa¯ hi¯ ma´ chaa¯ jee´ jwii¯ ja¯.

9 Ja¯ba´ jee´ jwii¯ ja¯, ma´ gya' jaa¯ dsa¯ chee¯ Simón hi¯ ma´ tëë¯ ji¯nah´. Ma´ mi¯gaay˜ dsa¯ hi¯ chaa¯ jee´ ja¯ hi˜ ma´ jmääy˜ hñiiy˝ jøøh'. 10 Lä˜jøh' lä˜mäh' ma´ tih˜ dsë' lä˜koh˝ ma´ nuuy¯ juu' kih' dsa¯ he˝, ma´ jäyh˝:

—Dsa¯ñuuh¯ la¯ ba´ kye¯ cha¯miih¯ be˝ kih' Dio.

11 Ma´ jmee˜ dsa¯ he' kiyh', jëëh˝ ma¯läˇhii` mi¯gaay˜ dsa¯ kyaah´ ji¯nah´ he¯ ma´ jmeey˜ ja¯. 12 Pero ma´ ga˜kwa˝ Felipe ju'hmëë˝ lä˜koo¯ jää˜ Dio dsa¯ lä˜hih˜ kih' hi˜ ha¯ lä˜ la' kih' Jesucristo, ko¯llaa´ dsa¯ he˝ ga˜lä˜dsoo˝ dsë' mah' ga˜saa¯ jmii¯ dsa¯më˝ dsa¯ñuuh¯. 13 Hi˜ lä˜kye¯ hñii˝ Simón hi¯ ma´ tëë¯ he˝, ga˜lä˜dsoo˝ dsëy' hi˜ ga˜saay¯ jmii¯ mah' ga˜løøy' jmeey˜ ko¯jøh´ kyaah´ Felipe. Ma´ dsaa˜ jwërte dsëy' ma´ jëëy˜ lä˜jë˜ he¯ juh¯gaa¯ he¯ ma´ jmee˜ Felipe.

14 Hi˜ ga˜nuu˝ apóstole hi¯ ga˜jä˝ Jerusalén he¯ ma¯heeh¯ dsa¯ chaa¯ Samária juu' kih' Dio. Ma´ ga˜nuuy˝ ja¯, ga˜cheey' Pee´ kyaah´ Jwaa¯ ta˜ ja¯. 15 Lä˜ ma´ ga˜lla˜näay' jee´ ja¯, ga˜ngiiy˝ kih' lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ ma¯heeh¯ juu' kih' Dio mah' hyoyh˜ Jmi¯lle˝ Na¯jngii'. 16 Jëëh˝, ni˜ jaa¯ hi¯ he˝ sa˜ ga´ ma¯hyoyh˜ Jmi¯lle˝ Na¯jngii', koo¯ ma¯na¯saay˝ jmii¯ lä˜hih˜ kih' Jesús ba´. 17 He¯ja¯ ga˜kye¯ Pee´ kyaah´ Jwaa¯ goo¯ në´ kih' øøh' jne´ he˝. Lä˜chah˝ ja¯ ga˜tëëy˝ Jmi¯lle˝ Na¯jngii'.

18 Ma´ ga˜jëë' Simón koo¯ ga˜kye¯ ba´ apóstole goo¯ në´ kih' øøh' jne´, he¯ ga˜tëëy˝ Jmi¯lle˝ Na¯jngii', he¯ja¯ ga˜jiih' Simón hi¯ ma´ tëë¯ he˝ kuu´ kih' apóstol, 19 ga˜jäyh˝ siiyh˜:

—Hnii´ kin˜ heh' be˝ na¯ mah' lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ kyen` goon˜ në´ kih', tëë' Jmi¯lle˝ Na¯jngii'.

20 He¯ja¯ ga˜jäh˝ Pee´ siiyh˜ Simón:

—Wa´ hee˝ hne¯ kyaah´ kuu´ kyah' na¯, lä˜llu' he¯ ma¯jmeeh´ huu´dsë¯ lah' he¯ la´kwa˜ Dio. 21 Ni˜ miih¯ sa˜ ga˜tëëh˝ taah' hñaah' kyaah´ ta´ la¯. Jëëh˝, sa˜ hii´ koo¯ ba´ huu´dsë¯ kyah' kyaah´ Dio. 22 Wa´ lä¯dsaa˜ hoh˝ kih' he¯ hliih' kyah' na¯ hi˜ ngii´ kyah' kih' Dio ha¯ ga¯che¯ che' ba´ Dio huu´dsë¯ hliih' he¯ ma¯jmeeh´ na¯. 23 Man˜ kyah'. Ma˜ra˜ mi 'dsiih' llih' laah' hne¯, na¯hñuuh´ ga´ hne¯ kyaah´ he¯ hliih' na¯ —ga˜jäh˝ Pee´.

24 He¯ja¯ ga˜jäh˝ Simón hi¯ ma´ tëë¯ he˝ siiyh˜ Pee´ kyaah´ Jwaa¯:

—Ngii´ hnäh˝ kih' Dio mah' mo˜so˜ jä˜ he¯ hliih' he¯ ma¯jäh´ na¯ në´ kin˜.

25 Ma¯ngëë´ ma´ jmee˗ apóstole
he´ ju'dsoo´ hi˗ ma´ kway˗ juu'
kih'ˈ Dio, ga˗näây` ta˗ Jerusalén.
Lä˗jë˗ jwɨɨ¯ mäh¯ he¯ na¯hęę¯
hwa'ˈ Samária, he¯ nøø´ cha´jwë'ˈ
jee´ ga˗näây` ja¯, ga˗hlęęyh'ˈ dsa¯
ju'hmëë´ kih'ˈ Jesús.

Ga˗hlęęh'ˈ Felipe jąą¯ dsa¯jøøh'
hi¯ ma´ chąą¯ Etiopía

26 Jąą¯ ángel kyąą'ˈ Dio ga˗hlëëh´
kyąąh´ Felipe, ga˗jäyh´:
—Gwa¯ ta˗ kyę'ˈ, jwë´ he¯ go¯hɨɨ'
Jerusalén he¯ dsoo˜ ta˗ Gaza, ja¯ba´
jwë´ he¯ dsa¯ngëë´ ta˗ hwa'ˈ kii˗.
27 He¯ja¯ ya˗hęę'ˈ Felipe ngoo'ˈ.
Cha´jwë'ˈ jee´ ngooy' ja¯, ga˗jęęy'
jąą¯ dsa¯gyuh´ hi¯ ma´ chąą¯
Etiopía. Hi¯ he´ ląą'ˈ ta´ juuh¯, høøy˗
kuu´ kih' në´ta´ kih' reina Candace
hi¯ chąą¯ Etiopía. Dsa¯ he´ hąąˈ´
jwë' ngaah'ˈ he¯ ñeey´ Jerusalén
na´jmeey´ juuh¯ kih'ˈ Dio. 28 Jee´
gyay' neh˗ carret kiyh'ˈ, ma´ hëy¯
juu' he¯ ga˗sɨɨ´ Isaía hi¯ ga˗ngëë'ˈ
juu' kih'ˈ Dio llo´joo'ˈ. 29 He¯ja¯
ga˗jäh´ Jmɨ¯lle´ kih'ˈ Dio sɨɨyh˗
Felipe:
—Gwa¯, chuh˗ koo´ carret kiyh'ˈ.
30 He¯ja¯ ngoo'ˈ Felipe ko¯chih´
ta˗ koo´ carret ja¯. Ma´ ga˗nuuy´
hë¯ dsa¯ he´ juu' he¯ ga˗sɨɨ´ Isaía
hi¯ ga˗ngëë'ˈ juu' kih'ˈ Dio, he¯ja¯
ga˗ngɨɨy´ juu' kih'ˈ dsa¯ he´:
—¿Che´ ngëëh´ he¯ hëh¯ na¯? —
ga˗jäh´ Felipe.
31 He¯ja¯ ga˗jäh´ dsa¯ he´:
—¿Ha¯ lä˗ lä˗ngëën´ cher´mah'ˈ
sa˗ chąą¯ jąą¯ hi¯ jii'ˈ juu' la¯?
He¯ja¯ ga˗tëëyh'ˈ Felipe, ga˗lląąy'ˈ
koo´ kiyh'ˈ neh˗ carret ja¯.
32 Ma´ hë¯ dsa¯ he´ jee´ na¯sɨɨ¯
lä˗la¯:
Na´jąąˈ¯ dsih´ lä˗kọh´ dsa¯jąąˈ˗ dsa¯
jąą¯ borrego jee´ jngëëyh˗,
lä˗kọọ¯ jąą¯ borrego hi¯ sa˗ hooh˜
ma´ jąąˈ˗ dsih´ jee´ tɨy˗ jñu¯,
ja¯ba´ lä˗ja¯ sa˗ ga˗näy'ˈ hooy´ ni˗
miih¯.
33 Lä˗ të¯ dsë'ˈ dsa¯ ga˗jmeeh˗ dsih´,
sa˗ ga˗nøø'ˈ ta´ kiyh' lä˗kọọ¯
lle` kih'.
Ga˗jngëëh'ˈ dsih´, sa˗ ga˗lä˗chąą˗
jọọ´sɨɨyh´.
¿Ha¯ ta˗ jä˗ jọọ´sɨɨyh´ mah'ˈ hlëëh'ˈ
dsa¯ kiyh'ˈ?
34 He¯ja¯ ga˗ngɨɨ´ dsa¯ he´ juu'
kih'ˈ Felipe:
—Ta˗ jmee¯ hñaa¯ hoh´, chiih´
jnä´, ¿hii¯ kih'ˈ hlëëh˗ hi¯ ga˗ngëë'ˈ
juu' kih'ˈ Dio la¯, che´ kiyh' hñiiy´ o
che´ kih' hi¯ jñah´?
35 He¯ja¯ ga˗løø'ˈ Felipe mi¯jnää˗
he¯ hnøø'ˈ jäh˗ juu' ja¯, ga˗hlęęyh'ˈ
ju'hmëë´ kih'ˈ Jesús. 36 Jee´ ga˗näây'ˈ
cha´jwë'ˈ ja¯, ga˗tęęy´ jee´ hla¯ jmɨɨ¯,
he¯ja¯ ga˗jäh´ dsa¯ he´:
—Hee¯ jmɨɨ¯ hla¯ la¯, ¿che´ sa˗ le´
sąąn˗ jmɨɨ¯ jee´ la¯?
37 Mah'ˈ ga˗jäh´ Felipe:
—Cher´mah'ˈ jmeeh¯ dsoo´
lä˗kąą¯ tuh¯hoh´, le´ ba´.
Hi˗ ga˗jäh´ dsa¯ he´:
—Jmee˗ ba´ jnä´ dsoo´, Jesucristo
ląą'ˈ Jọọ´ Dio.
38 Hi˗ ga˗jmee´ dsa¯ he´ mada¯
dsa¯sɨɨh` carret ja¯. Ga˗jñąąy'ˈ
neh˗ carret mah'ˈ ga˗näây'ˈ lä˗ụụy´
cha´jmɨɨ¯. Jee´ ja¯ ga˗chąą'ˈ Felipe
jmɨɨ¯ dsa¯ he´. 39 Lä˗ ma´ ga˗hwęęy¯
cha´jmɨɨ¯ ja¯, ni˗ sa˗ liih¯ gyih'ˈ
ga˗jøø'ˈ Jmɨ¯lle´ kih'ˈ Dio kih'ˈ Felipe
ta˗ jee´ jyoh´. Mo˗so˗ ga˗lä˗jnää´
gyih'ˈ cha´në´ dsa¯ he´. Ngaah'ˈ bih'ˈ
kiyh'ˈ lä˗kąą¯ tuh¯dsëy'ˈ. 40 Ja¯ga´
ga¯lä˗jnää´ Felipe jee´ jwɨɨ¯ Azoto.
Hi˗ ngoo'ˈ bih'ˈ kway˗ ju'hmëë´ kih'ˈ
Jesús lä˗kọọ¯ lä˗kọọ¯ jwɨɨ¯ lä˗jii'ˈ
ga˗tęęy´ jwɨɨ¯ Cesarea.

9

Ga˗hęęh¯ Saulo juu' kih'ˈ Jesús
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

1 Lä˗jii'ˈ ma´ ga˗jụụ'ˈ Esteban, sa˗
ga˗tɨ'ˈ Saulo ma´ jmeeyh˗ dsa¯, jäyh´
ma´ jngëëyh' lä˗jęę˗ hi¯ ma¯hęęh¯
kih'ˈ Jesús. He¯ja¯ ñee´ Saulo kih'ˈ
jmi¯dsa¯ jøøh', 2 na´ngɨɨy´ je¯ kih'ˈ

dsa¯ta´ mah˹ cha¯ jwë˹ dsooy˹
gwah˗ kih˹ dsa¯ judiu he¯ chih˹
jwɨɨ¯ Damasco. Ma´ dsa¯hnääyh˗
dsa¯më˝ dsa¯ñuuh¯ hi̱¯ ma¯tä̱ä̱h´
jwë˝ hmëë˝ kih˹ Jesús, mah˹ ma´
tëëy˗ dsa¯tä̱ä̱yh˗ neh˗ñe ˹ jwɨɨ¯
Jerusalén. 3 Miih¯ ga´ hnøø˹ llooy˜
Damasco ja̱¯, ni˗ sa˗ ga˗lä˗liih¯
gyih˹ ma´ ga¯jyoo˹ ko̱o̱¯ je¯ tø¯jlë̱ë̱¯
ñih˹ në´ kiyh˹ jee´ ngooy˹ ja̱¯. 4 Hi˗
ga˗ta̱yh˝ hwa˹. Jee´ ja̱¯ ga˗nuuy˝
ga˗hlëëh˝ ja̱ä̱¯ dsa¯ hi̱¯ ga˗jäh˝:

—Saulo, Saulo, ¿he¯la˹ hñaa¯
hoh˝ kya̱ä̱h´ jnä˝?

5 He¯ja̱¯ ga˗ngɨɨ˝ Saulo juu˹ kih˹
hi̱¯ ga˗hlëëh˝ he˝:

—¿Hii̱¯ hne¯ dsa¯ñuuh¯? —
ga˗sɨɨyh˗.

He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ hi̱¯ he˝:

—Jnä˝ he˝ Jesús hi̱¯ ga˗llooh˝
hñaa¯ hoh˝ kya̱ä̱h´. He¯ jmeeh´
hñaah˹ ba´ hne¯ na¯, he¯ hah¯ kin˗
jwë˹ he¯ ta̱ä̱hn˗ hne¯.

6 Peer˗ goyh˗ hi˗ jlä̱ä̱y˗, ga˗jäyh˝:

—Dsa¯jøø̱h˹ kya̱ä̱n˗, ¿hee¯ na¯
hnooh¯ jmeen`?

He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ Jesús sɨɨyh˗:

—Noo¯, go¯he˝ ta˗ jee´ jwɨɨ¯ na¯.
Jee´ na¯ jmee˹ dsa¯ juu˹ hee¯ na¯
ga˗të̱ë̱h˝ jmeeh˹.

7 Dsa¯ hi̱¯ ga˗nää˹ kya̱ä̱h´ Saulo
he˝ ga˗ta̱ä̱yh` jëë˜ dsa̱yh˗. Ga˗nuu˝
bih˹ ga˗hlëëh˝ pero sa˗ ga˗jë̱ë̱y˹ ni˗
ja̱ä̱¯. 8 Ma´ ga˗noo¯ Saulo jee´
ma´ kya̱ä̱y˹ ja̱¯, hnøøy˹ ma´ jëëy
˹, pero mo˗so˗ ga˗lä˗jnä˝ mɨ ˹nëy´.
He¯ja̱¯ dsa¯ ba´ na¯hä̱ä̱¯ goo¯ Saulo
na´jä̱ä̱y¯ ta˗ Damasco. 9 Jee´ ja̱¯
ga¯jä̱y˝ tɨɨ´ lä˗jii̱h˹ ga˗të˝ hnë¯ jmɨɨ´,
sa˗ cha¯ he¯ ga˗kuh¯ ga˗hi̱yh˹ ni˗
miih¯.

10 Damasco ja̱¯ ma´ gya˹ ja̱ä̱¯
discípulo kya̱ä̱˹ Jesús, hi̱¯ che̱e̱¯
Ananía. Dio ga˗mi˗jnää¯ kih˹
Ananía mah˹ ga˗sɨɨyh˗:

—Ananía.

He¯ja̱¯ ga˗ngɨɨy˝ kiyh˹:

—Hii̱¯ jnä˝ la¯ Dsa¯jøø̱h˹ kya̱ä̱n˗.

11 He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ Dio sɨɨyh˗:

—Go¯hë̱ë̱ ˹, gwa¯ ta˗ jwë˝ he¯
che̱e̱¯ Ko̱¯dsoo˝. Gwa¯ cha´neh˗
kih˹ Juda. Ja̱¯ jwɨɨyh˝: “Ma¯jan˜
hlëëhn´ kya̱ä̱h´ Saulo, dsa¯ñuuh¯
hi̱¯ cha̱ä̱¯ Tarso.” Hi̱¯ he˝ gya˹ ngɨɨ˗
kih˹ jee´ ja̱¯. 12 Ma¯mi¯jnää̱n˹ hne¯
kih˹ Saulo he¯ goh˹ go´kyeh¯ gooh¯
në´ kiyh˹ mah˹ lä˗jnä˝ mɨ ˹nëy´ —
ga˗jäh˝ Dio.

13 He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ Ananía:

—Dsa¯jøø̱h˹ kya̱ä̱n˗, joh˝ jii̱h˜
sa˗ ma¯nuun˹ cha¯ juu˹ hñaa¯ dsë˹
dsa¯ñuuh¯ he˝. Joh˝ he¯ hlɨɨh˹
sa˗ ma¯jmeey˝ jwɨɨ¯ Jerusalén,
ma¯jmeeyh˗ dsa¯ hi̱¯ na¯jngëë˹
kya̱ä̱h˹. 14 Hi˗ na˹ na˗ ma¯jay˜ jee´
la¯ kya̱ä̱h´ hih˗ kih˹ jmi¯dsa¯ ka̱ä̱h´,
tëëy˗ lä¯jë̱ë̱˗ hi̱¯ hnaah¯ hne¯.

15 He¯ja̱¯ ga˗jäh˝ Dio sɨɨh˗ Ananía:

—Gwa¯, jëëh˝ hi̱¯ he˝ na¯lle̱e̱h´
kya̱ä̱n˗ mah˹ dsa¯ka̱y˗ juu˹ kin˗ kih˹
dsa¯ hi̱¯ sa˗ la̱ä̱˹ judiu hi˗ kih˹
dsa¯ta´ ka̱ä̱h´ hi˗ kih˹ lä˗jë̱ë̱˗ judiu
ka¯läh˝. 16 Jnä˝ mi´jnää̱n˹ kiyh˹,
jmee˗ bii˹ dsa¯ngëëy˝ cha¯miih¯
wɨɨ˝ kwa̱ä̱t˜ kin˗ —ga˗jäh˝ Dio sɨɨh˗
Ananía.

17 Ja̱¯ga´ ngoo˹ Ananía jee´ gya˹
Saulo. Ma´ ga˗llooy˹ ga˗hey˹
cha´neh˗, ga˗kyey¯ gooy¯ në´ kiyh˹.
Mah˹ ga˗jäyh˝ lä¯la¯:

—Saulo øø̱hn˹, Jesús hi̱¯
ga˗lä˗jnää˝ kyah˹ cha´jwë˹ jee´
ya˗ñeh˹, hi̱¯ he˝ na¯ ma¯che̱e̱˹ jnä˝
ta˗ la˗ mah˹ lä˗jnä˝ mɨ˹nëh´ hi˗ mah˹
hñah˗ cha¯miih¯ be˝ kih˹ Jmɨ¯lle˝
Na¯jngɨɨ˹.

18 Lä˗cha̱h˝ ja̱¯ ga˗sa˹ ga˗hla˹
he¯ ma´ na¯jlë¯ mɨ ˹në´ Saulo, he¯
la˹ lä¯ko̱o̱¯ sa´uuh¯ hmooh¯. Hi˗
lä˗cha̱h˝ ja̱¯ ga˗lä˗jnä˝ mɨ˹nëy´. Hi˗
ga˗nooy¯ ngooy˹ mah˹ ga˗sa̱ä̱y¯
jmɨɨ¯. 19 Ja̱¯ga´ ga˗kuh¯ ga˗hi̱yh˹
mah˹ ga˗të̱ë̱yh˹ be˝ ka¯läh˝. Ga˗jä̱˝
Saulo miih¯ jmɨɨ´ kya̱ä̱h´ øø̱h˹ jne´
hi̱¯ ma¯he̱e̱h¯ kih˹ Jesús hi̱¯ ma´
tä̱ä̱h´ Damasco ja̱¯.

Ga˖kwa˴ Saulo juu˵ kih˩ Jesús jwɨɨ˜ Damasco

20 Neh˖ gwah˖ kih˩ dsa˜ judiu he˜
chih˩ jwɨɨ˜ Damasco ja̱˜, ga˖løøy˩
kway˖ juu˵ kih˩ Cristo, ga˖jäyh˴, he˴
ba˴ hi̱˜ he˴ la̱a̱˩ Jo̱o̱˴ Dio. 21 Lä˖jëë̱˖
dsa˜ hi̱˜ ga˖nuu˴ ga˖ta̱a̱yh` jëë˜
dsa̱yh˖, ma˴ jäyh˴:
—¿Ja̱˵ hi̱˜ na˜ na˜ ma˴ ngë˖ jmee˖
hña˜ dsë˩ kih˩ dsa˜ kya̱a̱˩ Jesús
jwɨɨ˜ Jerusalén ma˴ja̱˜? ¿Ja̱˵ hi̱˜ na˜
na˜ ja˩ hi̱˜ hnøø˩ ma˴ sa̱a̱h˵ dsa˜
kya̱a̱˩ Jesús mah˩ ma˴ dsa˜jääy˜
cha˴ë˴ jmi˜dsa˜ ka̱a̱h˴?
22 Pero Saulo ma˴ hlëëyh˖ kya̱a̱h˴
cha˜ga˴miih˜ be˴ ko̱o̱˜ hä˴ ko̱o̱˜
hä˴. Ga˖mi˖jnääy˜ na˜hña˵ lä˖jëë̱˜
ja̱˜ba˴ dsoo˴ Jesús he˴ la̱a̱˩ Cristo,
lä˖jii̱h˵ ga˖ka̱h˩ ga˖gwë̱h˩ hɨɨ˴dsë˜
kih˩ judiu hi̱˜ ma˴ tä̱ä̱h˴ Damasco
ja̱˜.

Ga˖kyɨɨ˩ Saulo kih˩ dsa˜ judiu

23 Ma˜hya˜ cha˜miih˜ jmɨɨ˴ gya˵
Saulo jwɨɨ˜ Damasco ja̱˜, mah˩
ga˖ta̱a̱h` judiu juu˵ kwee˜ he˜
ma˴ jngɨɨyh˵ kih˩ Saulo. 24 Pero
cha̱h˴ ba˴ ga˖lä˖ñe˖ Saulo hee˜ na˜
ma˴ hnøø˵ dsa˜ ma˴ jmee˵ kiyh˩.
Lä˖jmɨɨ ˵ lä˖hwë˵ ga˖ta̱a̱h` dsa˜
tä̱ä̱y˜ ho˴haah˴ kih˵ chɨɨh˴ jwɨɨ˜
ja̱˜, hnøøy˩ ma˴ jngɨɨyh˵ kih˩ Saulo.
25 Pero øøh˩ jne˴ ga˖ta̱a̱yh˜ neh˖
hma˜ta˜ mah˩ ga˖jña̱a̱y˩ ta˖la˖ hwë˵,
ta˖ dsoh˴ na˴hyah˜ he˜ na˜jnë˜
chɨɨh˴ jwɨɨ˜. Lä˖ja̱˜ ba˴ ga˖la̱a̱˴
Saulo.

Ñee˴ Saulo jee˴ jwɨɨ˜ Jerusalén ga˖mi˖jee̱y˜ apóstole

26 Ma˴ ga˖lloo˩ Saulo jwɨɨ˜
Jerusalén, hnøøy˩ ma˴ jmeey˵
ko̱˜jøh˴ kya̱a̱h˴ øøh˵ jne˴ jee˴ ja̱˜.
Pero lä˖jëë̱˖ dsa˜ he˴ ma˴ na˜hña̱ah˩
dsih˴, sa˖ ga˖jmeey˴ dsoo˴ he˜
ma˜hee̱yh˜ kih˩ Jesús. 27 He˜ja̱˜
ga˖jøø˩ Bernabé kih˩ Saulo na˴jääy˜
cha˴ë˴ apóstole. Jee˴ ja̱˜ ga˖jmeeh˩
Bernabé juu˵ he˜ ga˖jëë̱˩ Saulo Jesús
cha˴jwë˩ hi̱˜ ga˖hlëëh˴ kya̱a̱yh˴ hi˖
ga˖jmeeyh˩ juu˵ he˜ sa˖ goh˖ Saulo
ga˖kway˴ juu˵ kih˩ Jesús lä˖ka̱a̱˜
tuh˜dsëy˩ jee˴ jwɨɨ˜ Damasco.
28 He˜ja̱˜ ga˖jä̱˴ Saulo mah˩ ga˖løøy˩
jmeey˩ ko̱˜jøh˴ kya̱a̱h˴ øøh˵ jne˴
hi̱˜ cha̱a̱˜ Jerusalén. 29 Ni˖ miih˜
sa˖ goyh˖ ma˴ hlëëyh˖ kih˩ Jesús,
ma˴ ti˜chooy˖ juu˵ kya̱a̱h˴ judiu hi̱˜
ma˴ hlëëh˖ griego. Pero dsa˜ he˴
hnøøy˩ ma˴ jngëëyh˵ Saulo. 30 Ma˴
ga˖lä˖ñe˖ øøh˵ jne˴, hii˴ goo˜ ma˴
jngëëh˵ dsih˴, he˜ja̱˜ ga˖jää̱y˩ Saulo
ga˖näay˩ kya̱a̱h˴ ta˖ Cesarea, ja̱˜ jii̱h˵
ga˖che̱ey˩ ta˖ jwɨɨ˜ Tarso.
31 Ja̱˜ jii̱h˵ mo˖so˖ ga˖hɨɨ˴ goo˜ kih˩
lä˖jëë̱˖ øøh˩ jne˴ he˴. Ma˴ hii˴ tii˴
kiyh˵ lä˖ka̱a̱˜ Judea, lä˖ka̱a̱˜ Galilea
hi˖ lä˖ka̱a̱˜ Samária ka˜läh˴. Kih˩
he˜ ga̱yh˖ Dsa˜øøh˵ jnän` he˜ja̱˜
cha˜ga˴miih˜ ma˴ hnaayh˜ Dio hi˖
ga˖lä˖jwë̱ë̱˴ ga˴ øøh˵ jne˴ kya̱a̱h˴ be˴
kih˩ Jmɨ˜lle˴ Na˜jngɨɨ˵.

Ga˖jä̱˵ kih˩ Enea

32 Ga˖lloo˩ ko̱o̱˜ jmɨɨ˴ ngoo˵ Pee˴
na˴jëë̱y˜ øøh˩ jne˴ lä˖ko̱o̱˜ lä˖ko̱o̱˜
jwɨɨ˜ lä˖jii̱h˵ ga˖llooy˩ na˴jëë̱y˜ hi̱˜
ma˴ tä̱ä̱h˴ Lida. 33 Jee˴ ja̱˜ ga˖jëë̱y˩
ja̱a̱˜ dsa˜ñɨɨh˜ hi̱˜ che̱e̱˜ Enea.
Ma˜hya˜ jña˵ ji̱˜ñe˜ kya̱a̱y˵ në˴ jii̱˴
dsaayh˴, sa˖ liih˜ goo˜ tɨɨy˴. 34 He˜ja̱˜
ga˖jäh˴ Pee˴ sɨɨyh˖:
—Enea, Jesucristo ma˜mi˜hlä̱ä̱˴
hne˜, noo˜ chooh` jii̱˴ kyah˵.
Hi˖ lä˖cha̱h˴ ja̱˜ ga˖noo˜ Enea.
35 Hi˖ lä˖jëë̱˖ dsa˜ cha̱a̱˜ jee˴
jwɨɨ˜ Lida hi˖ jee˴ jwɨɨ˜ Sarón
ga˖jëë̱y˩ dsa˜ hi̱˜ ga˖hla̱a̱˴ he˴,
he˜ja̱˜ ga˖ngëë˩ dsa˜ he˴ hñii˴ kih˩
Dsa˜øøh˵ jnän`.

Ga˖lä˖jii̱h` Dorca

36 Jmɨɨ˴ ja̱˜ ma˴ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜
dsa˜më˴ hi̱˜ ma˴ la̱a̱ ˵ øøh˩ jne˴
jee˴ jwɨɨ˜ Jope. Dsa˜më˴ he˴ ma˴
che̱e̱˜ Tabita, kya̱a̱h˴ griego hnøø˩
jäh˖ Dorca. Ta˴ko̱˜jii̱h˵ ga˖gya˜
dsa˜më˴ he˴ jmɨ˜gyɨɨ˖, ga˖jmeey˴
he˜ llu˩ jmah˩ ba˴ hi˖ ga˖jmeey˴
be˴ kih˩ hi̱˜ tä˜ñee˴. 37 Ga˖lloo˩

kǫǫ⁻ jmɨɨ´ ga˭lä˭dsaah` Dorca hi˭
ga˭jǫǫy¹. He⁻ja⁻ ga˭gyęęh⁻ dsih´
mah¹ na´kyąąy⁻ jee´ ga˭të´ tǫ¹ jwęęę¹
hne¹. 38 Jąh˭ ba´ kih¹ jwɨɨ⁻ Lida
ja⁻, ma´ jąąh˭ jwɨɨ⁻ Jope. He⁻ja⁻ ma´
ga˭nuu´ ǫǫh¹ jne´ hi⁻ ma´ tąąh´ Jope
gya¹ Pee´ jwɨɨ⁻ Lida, ga˭chęęy¹ ǫǫ¹
dsa⁻ñǫǫh⁻ na´jmee´ juu¹ kiyh¹ mah¹
wa´ jäy⁻ na¹kǫh´ ta˭ Jope.
39 Ma´ ga˭nuu´ Pee´ juu¹ ja⁻,
ngooy¹ kyąąh´ dsa⁻ he´. Hi˭ ma´
ga˭llooy¹ cha´neh˭ ja⁻, ga˭jąąą¹ dsih´
jee´kyąą¹ hlɨɨ´ Dorca. Jwęęę´ dsa⁻më´
hnɨɨ´ ma´ tąąh´ hooh˜ kiyh¹ jee´ ja⁻.
Hi˭ ma´ ga˭lloo¹ Pee´ ga˭kǫyh¹ lä˭ku´
lä˭jii¹ kiyh¹ hooyh˜, heeyh˜ Pee´
lä˭jë˭ hmɨɨh⁻ he⁻ ga˭hme¹ Dorca lä˭
ma´ jiiyh˭. 40 Ja⁻ga´ ga˭hwęęę¹ Pee´
lä˭jęęę˭ dsa⁻më´ he´, hi˭ ga˭jǫǫyh¹
jnëy´ ga˭løøy¹ ngɨɨy˭ kih¹ Dio. Ja⁻ga´
ga˭jiiyh¹ nëy´ ta˭ jee´ ma´ kye⁻
jmɨ⁻ngo¹ kih¹ Dorca mah¹ ga˭sɨɨyh˭:
—Tabita, noo⁻.
Mah¹ ga˭nä¹ Tabita mɨ ¹në´.
Ma´ ga˭jęęy¹ Pee´, ga˭gyay⁻.
41 He⁻ja⁻ ga˭sǫǫh¹ Pee´ gooy⁻ mah¹
ga˭chąąyh⁻. Hi˭ ja⁻ga´ ga˭tëëyh¹
lä˭jęęę˭ ǫǫh¹ jne´ hi˭ ga˭tëëyh¹
dsa⁻më´ hnɨɨ´ he´ ka⁻läh´, mah¹
ga˭sɨɨyh˭:
—Hiii¹ ma⁻lä⁻jiih`la⁻.
42 Ga˭lä˭jęęę˭ dsa⁻ chąą⁻ jwɨɨ⁻
Jope ga˭nuu´ juu¹ ja⁻, he⁻ja⁻
jwęęę´ dsa⁻ ga˭ngëë¹ hñii´ kih¹ Dio.
43 Cha⁻miih⁻ jmɨɨ´ ga˭jąąą´ Pee´ jee´
jwɨɨ⁻ Jope ja⁻, cha´neh˭ kih¹ dsa⁻
hi⁻ chęę⁻ Simón hi⁻ ma´ mi⁻llu¹ loo´
jah´.

10

Ga˭jmee´ Cornelio mada⁻ he⁻ jä˭ Pee´

1 Jwɨɨ⁻ Cesarea ma´ gya¹ jąą⁻
dsa⁻ñǫǫh⁻ hi⁻ ma´ chęę⁻ Cornelio. Ma´ ląąy¹ dsa⁻jǫǫh¹ kyąą¹
hñą⁻ląą´ hløø´ hi⁻ chęę⁻ Italiana.
2 Dsa⁻ñǫǫh⁻ he´ ma´ hnaayh⁻ Dio
kyąąh´ lä˭jęęę˭ hi⁻ ma´ chąą⁻ kyąąy¹.
Hi˭ ma´ gąyh˭ Dio, ma´ ngɨɨy˭ kiyh¹
kih¹ Dio lä˭jë˭ jmɨɨ´, hi˭ ma´ jmeey˭
cha⁻miih⁻ be´ kih¹ hi⁻ tä⁻ñee´. 3 Jee´
gyay¹ ngɨɨy˭ kiyh¹ kih¹ Dio, kǫ⁻hi´
hnë⁻ ta˭ ga˭hloo´, ga˭hęęę´ mɨ ¹nëy´
ga˭jęęęy¹ na⁻hñaa¹ na´dsą˭ jąą⁻ ángel
kyąą¹ Dio hi⁻ ga˭he¹ ta˭ jee´ gyay¹,
hi⁻ ga˭jäh´:
—Cornelio.
4 Mah¹ ga˭jęęęy¹ kǫǫ⁻ hweh⁻,
Peer˭ goyh˭ ga˭ngɨɨy´ juu¹ kih¹ ángel,
ga˭jäyh´:
—¿Hee⁻ na⁻ jwah¹ hne⁻ Dsa⁻jǫǫh¹
kyąąn˭?
Hi˭ ga˭jäh´ ángel sɨɨyh˭:
—Ma⁻tɨh¹ ba´ dsë¹ Dio lä˭jë˭ he⁻
ngɨɨh´ hi˭ lä˭jë˭ he⁻ kwëëh´ hi⁻
tä⁻ñee´. 5 Chęę˭ dsa⁻ ta˭ Jope.
Wa´ lla⁻chiiyh´ Simón, ja⁻ba´ hi⁻
tëëyh˜ Pee´, mah¹ wa´ jäy⁻. 6 Hi⁻ he´
gya¹ cha´neh˭ kih¹ jñah´ hi⁻ chęę⁻
Simón hi⁻ mi⁻llu¹ loo´ jah´ cha´hoo´
jmɨ⁻ñeeh˭. Hi⁻ he´, jäh˭ hee⁻ na⁻
jmeeh¹.
7 Ma´ ngaah¹ ángel hi⁻ ga˭hlëëh´
kyąąyh´, ga˭tëëh¹ Cornelio ǫǫ¹ dsa⁻
hi⁻ ma´ jmee˭ ta´ kiyh¹ kyąąh´ jąą⁻
hløø´ hi⁻ jwąh´ kyąąyh´ hi⁻ ma´
mi⁻te¹ kih¹ Dio. 8 Ma⁻la˭ ma⁻jmeeh¹
Cornelio lä˭jë˭ juu¹ kih¹ dsa⁻ he´,
ja⁻ga´ ga˭chęęy¹ ta˭ Jope.
9 Ma´ ga˭jnä¹ jyoh´ jmɨɨ´, ma´ ngoo¹
ga˭të´ llą¹hyoo˭ hi˭ ngoo¹ ya˭jąh˭
dsa⁻ he´ ta˭ Jope. Hor˜ ja⁻ ga˭wɨɨ¹
Pee´ gyǫǫh¹ jee´ ga˭të´ tǫ¹ jwęęę´
hne¹, jee´ na´ngɨɨy´ kiyh¹ kih¹ Dio.
10 Ja¹ kyǫyh˭ jee´ ma´ gyay¹, hnøøy¹
ma´ kuyh˭. Ta´kǫ⁻jiih¹ jǫǫy˜ jmee˭
dsa⁻ ma¹, ga˭hęęę´ mɨ ¹nëy´ kǫǫ⁻ he⁻
ga˭mi˭jnää⁻ Dio kiyh¹, jee´ gyay¹
chǫǫy´ kyąąh´. 11 Ga˭jëëy¹ gyǫǫh¹
jmɨ⁻gyǫǫ˭ na⁻hñaa ¹ lä˭jęęę⁻ kǫǫ⁻
he⁻ la¹ lä˭kǫh´ ta⁻jmaah`, na⁻hñǫǫ⁻
lä˭jë˭ kyę´ kiih` he⁻ ga˭jyoo¹ lä˭
ga˭të´ hwa¹. 12 Neh˭ ja⁻ ma´ tąąh´
lä˭jęęę˭ nëë¹ jah´, ma´ tąąh´ jah´ hi⁻
choo¹ goo⁻ tɨɨ´, ma´ tąąh´ jah´ hi⁻
sęęęh⁻ hñii´ hwa¹, hi˭ ma´ tąąh´ tą
¹jah´ hi⁻ hęęę˭ gyǫǫh¹. 13 Jee´ ja⁻ ja¹
kǫǫ⁻ juu¹, he⁻ jäh´.

—Noo˜ Pee´, jngëëh˰ jah˝ na˜ mah˹ kụh˰ —ga˰jäyh˝.

14 He˜ja̱˜ ga˰jäh˝ Pee´:

—Ja̱h˰ha̱ ˹ Dsa˜jøøh˹ kya̱a̱n˰. Jëëh˝, ni˰ ja̱a̱˜ hi̱˜ la̱a̱˹ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜ hi˰ ni˰ ja̱a̱˜ hi̱˜ sa̱h˝ sa˰ ma˜kụhn˰ jih´kọh˝.

15 Kọọ˜ ka˜läh˝ ja˹ juu˹ jee´ ga˰të˝ tọ˹ jiih˜:

—Kih˹ hi̱˜ ga˰jmää̱˹ Dio na˜jngëë˹, ta˰ jwah˝ la̱a̱y˹ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜.

16 Hnë˜ jiih˜ ga˰la˹ lä˰ja̱˜, ja̱˜ga´ ga˰sooh˹ ta˜jmaah` ja̱˜, ngooh˹ ka˜läh˝ ta˰ gyuuh˹.

17 Ta´kọ˜jiih˹ ma´ gya˹ Pee´ jmee˰ cha˜miih˜ huu´dsë˜ he˜ hnøø˹ jäh˰ he˜ ga˰jëëy˹ ja̱˜, ga˰lla˰nää˹ dsa˜ hi̱˜ ga˰chẹẹ˹ Cornelio he˝, ngiiy˰ juu˹ ha˜ chih˹ hne˹ kih˹ Simón hi̱˜ mi˜llu˹ loo´jah˝, lä˰jiih˹ ga˰lla˰näay˹ jee´ ja̱˜. 18 Ma´ ga˰lla˰nää˹ dsa˜ he˝, ga˰ngiiy˝ juu˹:

—¿Che´ jee´ la˜ gya˹ Simón, hi̱˜ tëëyh˜ Pee´? —ga˰jäyh˝.

19 Gya˹ ga´ Pee´ guuh˹ jmeey˰ huu´dsë˜ ha˜ lä˰ la˹ he˜ ga˰jëëy˹ ja̱˜, mah˹ ga˰jäh˝ Jmi˜lle˝ kih˹ Dio siiyh˰:

—Jëë` da´ Pee´, ụụ˜ dsa˜ ma˜ya˜nää˹ hnaah˜ hne˜. 20 Jña̱a̱` mah˹ go˜jëë`. Ta˰ jmee˜ tọ˹ hoh˝, gwa˜ kya̱a̱yh´. Jnä˝ ba´ ma˜chẹẹn˰ dsa˜ na˜.

21 He˜ja̱˜ ga˰jña̱a̱˹ Pee´ ta˰ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ dsa˜ hi̱˜ ga˰chẹẹ˹ Cornelio he˝ mah˹ ga˰siiyh˰:

—Hii̱˜ jnä˝ la˜ hi̱˜ hnaah˰ hnäh˝. ¿He˜la˹ ma˜ya˜näähˀ hnäh˝? —ga˰jäh˝ Pee´.

22 He˜ja̱˜ ga˰jäh˝ dsa˜ he˝:

—Ma˜ya˜nøø˹ jnäähˀ mada˜ kih˹ Cornelio dsa˜jøøh˹ kya̱a̱˹ jnäähˀ. La̱a̱y˹ ja̱a̱˜ juu´ hløø˝ hi̱˜ llụụ˹ hi̱˜ ga̱h˰ Dio, hi˰ lä˰jẹẹ̱˰ judiu jwa̱h˝ kya̱a̱yh´. Cornelio he˝ tëëyh˜ hne˜ gooh˹ cha´neh˰ kiyh˹ mah˹ nuuy˹ juu˹ he˜ kwah˹, lä˰kọọ˜ mada˜ nuuyh˜ kih˹ ángel hi̱˜ na˜jngëë˹.

23 Ja̱˜ga´ ga˰ta̱a̱h˜ Pee´ dsa˜ he˝ cha´neh˜. Jee´ ja̱˜ ga˰jä̱˝ dsa˜ he˝ hwë˹ ja̱˜.

Ga˰lloo˹ Pee´ kih˹ Cornelio

Ma´ ga˰jnä˹ jyoh˝ jmii´ ga˰noo˜ Pee´, ngooy˹ kya̱a̱h´ dsa˜ he˝ hi˰ ga˰nää˹ kọ˜llạạ´ øøh˹ jne´ hi̱˜ cha̱a̱˜ Jope kya̱a̱yh´. 24 Jyoh˝ jmii´ ga´ ga˰lla˰näay˹ jwii˜ Cesarea. Ma´ gya˹ Cornelio jøø̱˜ kya̱a̱h´ lä˰jẹẹ̱˰ ga´ hi̱˜ cha̱a̱˜ kya̱a̱y˹, hi˰ kya̱a̱h´ ome˜ hi̱˜ jwa̱yh˝ kya̱a̱h´. 25 Ma´ ga˰lloo˹ Pee´ ho´hne˜ kiyh˹, ya˰hẹẹ̱˹ Cornelio mah˹ ga˰hẹẹyh˜. Lä˰cha̱h˝ ja̱˜ ga˰juụh˹ Cornelio jnë´ cha´në´ Pee´, ga˰jmä̱ä̱y˹ jøøh˹. 26 Pero Pee´ ga˰cha̱a̱h˜ Cornelio ga˰siiyh˰:

—Noo˜, ta˰ jmee˜ lä˰na˜. Dsa˜ ba´ hne˜, dsa˜ ba´ jnä˝ ka˜läh˝.

27 Lä˰ ma˜llay˝ ja̱˜ba´ juu˹ ga˰ta̱a̱yh` cha´neh˰ lä˰jiih˹ ga˰tẹẹ̱y˝ jee´ tä̱ä̱h´ jwẹẹ̱˝ dsa˜ hi̱˜ ga˰kụh˹ jee´ ja̱˜. 28 Mah˹ ga˰jäh˝ Pee´ siiyh˰:

—Ma˜ñeh´ ba´ hnäh˝ kwee˜, na´høø˝ jwërte la˹ kya̱a̱˹ jnäähˀ dsa˜ judiu he˜ dsa´tooh´ jnäähˀ kọ˜jøh˝ kya̱a̱h´ hi̱˜ sa˰ la̱a̱˹ judiu hi˰ ni˰ he˜ dsa´tooh´ jnäähˀ cha´neh˰ kiyh˹ sa˰ le˝. Pero Dio ma˜mi˜jnää˜ kin˰ he˜ sa˰ sa̱h˝ ni˰ ja̱a̱˜ dsa˜ ni˰ sa˰ la̱ay˹ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜. He˜ja̱˜ mo˰so˰ jmee` ga´ jnä˝ kwa̱a̱t˜ he˜ sa̱h˝ dsa˜ hi̱˜ sa˰ la̱a̱˹ judiu. 29 He˜ja̱˜ sa˰ ga˰choon˹ juu˹ ni˰ miih˜, lä˰ ma´ ga˰lloo˹ juu˹ kin˰, cha̱h˝ ba´ ma˜jan˜. He˜ja̱˜ ngiin´ juu˹ kyah˹. ¿He˜la˹ ma˜teeh˹ jnä˝?

30 He˜ja̱˜ ga˰jäh˝ Cornelio:

—Na˹ ma˜hya˜ kyẹ̱˝ jmii´ sa˰ ma´ kuh˰ ma´ huhn˰, ja̱˜ba´ hor˜ la˜ kọ˜hi̱´ hnë˜ ta˰ ga˰hloo˝ gyan´ ngiin´ kin˰ kih˹ Dio cha´neh˰ la˜. Kọọ˜ ma´ ga˰jẹẹ̱n˰ ja̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ kyẹ̱h´ hmiih˜ jih˹gyẹ̱h˹ cha´nën˰. 31 Hi̱˜ he˝ na˜ ga˰jäh˝: “Cornelio, ma˜nuu˝ ba´ Dio lä˰jë˰ he˜ ma˜hlëëh´ kya̱a̱yh´, hi˰ kyẹ̱˜ bih˹ kwa̱a̱t˜ kih˹ lä˰jë˰ he˜ ma˜kwëëh` hi̱˜ tä˜ñee´. 32 Chẹẹ̱˰ dsa˜ ta˰ Jope mah˹ wa´jä˜ Simón hi̱˜

tëëyh˜ Pee´. Hi̱¯ he´ gya˩ cha´neh˰ kih˩ he´ ba´ Simón hi̱¯ mi¯llu˩ loo¯ jah´, cha´hoo´ jmɨ¯ñeeh¯. Wa´ra¯ ja˩ hi̱¯ he´, hlëëh˩ hne¯”, ga˰sɨɨyh˰ jnä´. 33 He¯ja̱¯ chah´ ba´ ga˰cheen˰ dsa¯ na´kyaa̱´ hne¯. Hi˰ llu˩ ba´ ma¯jmeeh´ ma¯ñeh˩. Na˩ na˰ lä˰jëë˰ jnääh˩ tøøh´ jnääh˩ jee´ la¯ cha´në´ Dio, mah˩ nɨɨɨ´ jnääh˩ juu˩ he¯ ma¯hñah˜ kih˩ Dio.

Ga˰kwa´ Pee´ juu˩ cha´neh˰ kih˩ Cornelio

34 He¯ja̱¯ ga˰løø˩ Pee´ hlëëh˰ lä˰la¯:

—Na˩ ga´ ma¯lä¯ngëën´ kwee¯, ma˰ra˰ ju˩dsoo´ ko̱¯ ba´ la̱a̱˩ dsa¯ cha´në´ Dio. 35 Tɨh˩ ba´ dsë˩ Dio kih˩ ga˰lä˰jëë˰ hi̱¯ ga̱yh˰ hi˰ kih˩ hi̱¯ jmee˰ he¯ llu˩. 36 He¯ la¯ na¯ juu˩ he¯ ga˰chee̱˩ Dio kih˩ dsa¯ Israel. Ju˩hmëë´ la¯ he¯ jmee˰ hii´ tii´ kih˩ dsa¯ ta˰la˰ kih˩ Jesucristo hi̱¯ la̱a̱˩ Dsa¯jøøh˩ kya̱a̱˩ lä˰jëë˰ dsa¯. 37 Ñeh´ ba´ hnäh´ kwee¯ ha¯ lä˰ ga˰la˩ lä˰ka̱a̱¯ hwa˩ Judea, he¯ ga˰løø˩ ta˰ Galilea, ma¯ngëë´ he¯ ga˰hlëëh´ Jwa̱a̱¯ kih˩ he¯ sa̱a̱˰ dsa¯ jmɨɨ¯. 38 Ma¯nɨɨɨh¯ ba´ hnäh´ ha¯ lä˰ ga˰jmee´ Dio kya̱a̱h´ Jesús dsa¯ cha̱a̱¯ Nazaret. Ga˰kwëëyh˩ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˩, hi˰ ga˰kwëëyh˩ cha¯miih¯ be´. Hi˰ lä˰ka̱a̱¯ jee´ ga˰ngëëy´ ga˰jmeey´ he¯ llu˩ jmah˩ hi˰ ga˰lä̱ä̱y˩ lä˰jëë˰ hi̱¯ ma´ jëë˜ wɨɨ´ ka̱a̱h˜ hi̱¯sa˰llu̱˩, jëëh´ Dio cheh˩ kya̱a̱yh´.

39 Jmee¯ jnääh˩ ju˩dsoo´ kih˩ lä˰jë˰ he¯ ga˰jmee´ Jesús hwa˩ Judea hi˰ jee´ jwɨɨ¯ Jerusalén. Hi̱¯ he´ ga˰jngɨɨh˩ dsa¯ kih˩, na¯ta̱a̱y˰ dsoh´ hma¯cru¯. 40 Pero Dio ga˰mi˰jii̱yh` ma´ ga˰hya¯ hnë¯ jmɨɨ´ hi˰ ga˰mi˰jnääy¯ mah˩ jëë˩ dsih´ he¯ ma¯lä¯jii̱yh`. 41 Pero sa˰ ga˰mi˰jnääy¯ kih˩ lä˰jëë˰ dsa¯. Ma˰la˰ kya̱a̱˩ jnääh˩ hi̱¯ ga˰lleeh¯ Dio jä̱ä̱˩ ba´ ga˰mi˰jnääy¯ mah˩ jmee´ jnääh˩ ju˩dsoo´ kiyh˩, jnääh˩ hi̱¯ ga˰kuh¯ ga˰hɨh˩ kya̱a̱yh´ ma¯ngëë´ ma¯lä¯jii̱yh` jee´ kih˩ hi̱¯ na¯juu̱´. 42 Ja̱¯ga´ ga˰chee̱y˩ jnääh˩ kwa´ jnääh˩ juu˩ kih˩ lä˰jëë˰ dsa¯. Mah˩ jmee´ jnääh˩ dsoo´, Jesús he´ hi̱¯ na¯hña̱a̱´ kih˩ Dio, la̱a̱y˩ jwëë¯ kih˩ lä˰jëë˰ dsa¯ hi̱¯ jii̱h˰ hi˰ lä˰ja̱¯ kih˩ hi̱¯ na¯juu̱´. 43 Ga˰lä˰jëë˰ hi̱¯ ga˰ngëë˩ juu˩ kih˩ Dio llo´joo˩ ga˰jmee´ dsoo´ kih˩ Jesús, ga˰jäyh´, ta˰la˰ kih˩ bih˩ dsa¯che` dso´kye¯ kih˩ lä˰jëë˰ hi̱¯ hee̱h˰ juu˩ kiyh˩.

Ga˰hyoh˩ dsa¯ hi̱¯ sa˰ la̱a̱˩ judiu Jmɨ¯lle´ kih˩ Dio

44 Hlëëh˰ ga´ Pee´ lä˰ja̱¯ ma´ ga˰jyoo˩ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˩ në´ kih˩ lä˰jëë˰ dsa¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ nuu¯ jee´ ja̱¯. 45 Lä˰jëë˰ øøh˩ jne´ hi̱¯ la̱a̱˩ judiu hi̱¯ ga˰lla˰nää˩ kya̱a̱h´ Pee´ ga˰ta̱a̱yh` jëë˜ dsa̱yh˰ ma´ ga˰jëëy˩ ga˰hyoh˩ dsa¯ hi̱¯ sa˰ la̱a̱˩ judiu Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˩. 46 Ga˰nuuy´ hlëëh˰ dsa¯ he´ jyoh´ juu˩ hi˰ ma´ jmeey˰ jɨɨh¯ kih˩ Dio. 47 He¯ja̱¯ ga˰jäh´ Pee´:

—¿Hii̱¯ le´ ha˩ kih˩ dsa¯ la¯ he¯ sa̱a̱y˰ jmɨɨ¯, na˩ he¯ ma¯hyoyh˜ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˩ ja̱¯ba´ lä˰ko̱¯ ma¯hñah˜ jne´?

48 He¯ja̱¯ ga˰jmee´ Pee´ mada¯ ga˰sa̱a̱y¯ jmɨɨ¯ lä˰hih˰ kih˩ Jesús Dsa¯jøøh˩ jnän`. Ja̱¯ga´ ga˰chuu̱´ dsa¯ he´ kya̱a̱h´ Pee´ mah˩ jä̱y˩ miih¯ jmɨɨ´ kya̱a̱yh´.

11

Ga˰jmeeh˩ Pee´ juu˩ kih˩ øøh˩ jne´ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ Jerusalén

1 Ga˰nuu´ apóstole, hi˰ ga˰nuu´ øøh˩ jne´ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ Judea he¯ ga˰hee̱h¯ lä˰kye̱¯ hi̱¯ sa˰ la̱a̱˩ judiu juu˩ kih˩ Dio. 2 Ma´ ja̱h˩ Pee´ ta˰ Jerusalén, ko̱¯llaa̱´ øøh˩ jne´ ga˰løø˩ ti¯choo˰ juu˩ kya̱a̱yh´, kih˩ he¯ ma´ la̱a̱y´ he¯ jmee˰ bii˩ u̱u̱h˰ jmɨ¯ngo˩ kih˩ dsa¯ñɨɨɨh¯. 3 Ga˰jäyh´:

—¿He¯la˩ ñeeh´ na´jëë̱h` dsa¯ hi̱¯ sa˰ ga˰wɨh´ jmɨ¯ngo˩ kih˩ hi˰ na´kuh˩ kya̱a̱yh´ ko̱¯jøh´?

4 He⁻ja̱⁻ ga⁺jmeeh¹ Pee´ juu¹ lä⁺
ma´ hʉʉ´ ha⁻ lä⁺ ga⁺la¹ kiyh¹ ta⁺ jee´
ñeey´, ga⁺jäyh´:

5 —Jnä´ ma´ gyan´ jwɨɨ⁻ Jope
ngɨɨn´ kin⁺ kih¹ Dio ma´ ga⁺hëë̱´
mɨ¹nën⁺ ko̱o̱⁻ he⁻ ga⁺mi⁺jnää⁻ Dio
kin⁺. Ga⁺jëën¹ ko̱o̱⁻ he⁻ la¹ lä⁺ko̱h´
ta⁻jmaah` na⁻hñʉʉ⁻ lä⁺jë⁺ kye̱´
sa´kiih` ga⁺jyoo¹ gyʉʉh¹ lä⁺ ga⁺të´
jee´ ma´ gyan´. 6 Ga⁺jëën¹ kwee⁻,
hi⁺ ga⁺mi⁺kyʉʉn` hɨ̱⁻ jah´ ma´ tä̱ä̱h´
neh⁺. Ga⁺jë̱ë̱n⁺ jah´ hɨ̱⁻ choo¹ goo⁻
tɨɨ´, ga⁺jë̱ë̱n⁺ jah´ hä̱ä̱¹ kya̱a̱h´ jah´
hɨ̱⁻ së̱ë̱h⁻ hñɨɨ´ hwa¹ hi⁺ ga⁺jë̱ë̱n⁺
ta̱¹jah´ hɨ̱⁻ hë̱ë̱⁺ gyʉʉh¹. 7 Jee´ ja̱⁻
ga⁺nuun¹ ko̱o̱⁻ lle´ he⁻ ga⁺hlëëh´
gyʉʉh¹, ga⁺jäh´: “Noo⁻ Pee´, jngëëh⁺
jah´ na⁻ mah¹ ku̱h⁺.” 8 He⁻ja̱⁻
ga⁺ngɨɨn` kiyh¹: “Ja̱h⁺ha̱¹ Dsa⁻jø̱ø̱h¹
kya̱a̱n⁺. Jëëh´, ni⁺ ja̱a̱⁻ hɨ̱⁻ la̱a̱¹ wa´
hɨ̱⁻ cha⁻ hɨ̱⁻ hi⁺ ni⁺ ja̱a̱⁻ hɨ̱⁻ sa̱h´
sa⁺ ma⁻ku̱hn⁺ jɨ̱h´ko̱h´.” 9 Ko̱o̱⁻
ka⁻läh´ ga⁺hlëëh´ gyʉʉh¹ jee´ ga⁺të´
to̱¹ jɨɨh˜: “Kih¹ hɨ̱⁻ ga⁺jmä̱ä̱¹ Dio
na⁻jngëë¹, ta⁺ jwah´ la̱a̱y¹ wa´ hɨ̱⁻
cha⁻ hɨ̱⁻.” 10 Hnë⁻ jɨɨh˜ ga⁺la¹ lä⁺ja̱⁻,
ja̱⁻ga´ ga⁺sooh¹ ka⁻läh´ ta⁻jmaah`
ja̱⁻, ngooh¹ ta⁺ gyʉʉh¹. 11 Lä⁺cha̱h´
ja̱⁻ ga⁺lla⁺nää¹ u̱u̱⁻ dsa⁻ñʉʉh⁻ hɨ̱⁻
ya⁺nää¹ Cesarea, hnaayh⁻ jnä´ jee´
ma´ gyan´. 12 Hi⁺ Jmɨ⁻lle´ kih¹ Dio
ga⁺sɨɨh⁺ jnä´ jee´ ja̱⁻: “Gwa⁻ ba´
hne⁻, ta⁺ jmee⁻ to̱¹ hoh´”, ga⁺jäyh´.
Hi⁺ jñee´ øøh¹ jne´ hɨ̱⁻ cha̱a̱⁻ jee´
ja̱⁻ ga⁺jmee´ ko̱⁻jø̱h´ kya̱a̱h´ jnä´
lä⁺ ga⁺të´ cha´neh⁺ kih¹ dsa⁻ñʉʉh⁻
hɨ̱⁻ ga⁺tëëh¹ jnä´. 13 Dsa⁻ñʉʉh⁻
he´, ga⁺jmeeyh¹ juu¹ he⁻ ga⁺jë̱ë̱y¹
ja̱a̱⁻ ángel hɨ̱⁻ ga⁺noo⁻ cha´nëy´
cha´neh⁺ kiyh¹. Hi⁺ ga⁺jmeeyh¹
juu¹ ha⁻ lä⁺ ga⁺jäh´ ángel sɨɨyh⁺:
“Che̱e̱⁺ dsa⁻ ta⁺ Jope mah¹ wa´ jä⁻
Simón, hɨ̱⁻ tëëyh˜ Pee´. 14 Hɨ̱⁻ he´
kwa¹ juu¹ ha⁻ lä⁺ jee´ lä̱ä̱h´ kya̱a̱h´
lä⁺jë̱ë̱⁺ hɨ̱⁻ cha̱a̱⁻ kyah¹”, ga⁺jäh´
ángel sɨɨyh⁺. 15 Lä⁺ ma´ ga⁺løøn¹
hlë̱ë̱hn´ dsa⁻ he´, ga⁺jyoo¹ Jmɨ⁻lle´
Na⁻jngɨɨ¹ në´ kih¹ lä⁺ja̱a̱⁻ lä⁺ja̱a̱⁻,
lä⁺ko̱h´ ga⁺jyoo¹ në´ jnän` lä⁺ ma´
to⁻në´. 16 Ja̱⁻ga´ ga⁺lä⁺dsooh˜ dsën⁺
lä⁺ko̱o̱⁻ ga⁺jäh´ Jesús jä̱ä̱¹: “Ma⁺ra⁺
ju¹dsoo´, Jwa̱a̱⁻ ga⁺cha̱a̱y¹ dsa⁻ jmɨɨ⁻
kya̱a̱h´ jmɨɨ⁻ ba´, pero hnäh´ sa̱a̱h⁺
hnäh´ jmɨɨ⁻ kya̱a̱h´ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ
¹.” 17 Cher´mah¹ Dio ga⁺kwëëh¹ dsa⁻
he´, ja̱⁻ba´ he⁻ ga⁺kwëëyh¹ jne´ lä⁺
ma´ ga⁺he̱e̱h´ jne´ Jesús Dsa⁻jø̱ø̱h¹
jnän`, ¿hee⁻ la̱a̱¹ jnä´ mah¹ jwɨɨn⁻
Dio: “Ta⁺ kwëëh´ hɨ̱⁻ na⁻”?
18 Ma´ ga⁺nuu´ dsa⁻ he´ juu¹ kih¹
Pee´ ga⁺ta̱a̱yh` tii´ ba´, ga⁺jmeey´
jʉʉh⁻ kih¹ Dio, ga⁺jäyh´:
—Na¹ ga´ ma⁻na´ jwë¹ kih¹ hɨ̱⁻ sa⁺
la̱a̱¹ judiu mah¹ dsa⁻je̱e̱yh˜ kya̱a̱h´
Dio hɨ̱⁻ jmee⁺ cha̱a̱⁻ dsa⁻.

Ga⁺lä⁺jwë̱ë̱´ øøh¹ jne´ jee´ jwɨɨ⁻ Antioquía

19 Lä⁺ ma´ ga⁺jngɨɨh¹ dsa⁻ kih¹
Esteban, ga⁺løø¹ dsa⁻ jmeeh⁺ øøh¹
jne´. He⁻ja̱⁻ ga⁺hwë̱ë̱y⁻ jee´ jwɨɨ⁻
Jerusalén, ga⁺sa´ ga⁺jñeey´ ga⁺nääy¹
ta⁺ jee´ jyoh´. Ga⁺nääy¹ ta⁺ Fenicia,
ta⁺ Chipre, ta⁺ Antioquía. Dsa⁻
judiu he´ ga⁺nääy¹ kway⁺ juu¹
kih¹ Dio lä⁺ka̱a̱⁻ jee´ tä̱ä̱h´ ma⁺la⁺
dsa⁻goo¹ bih¹. 20 Pero jee´ kih¹ hɨ̱⁻
ga⁺hwë̱ë̱⁻ he´, ma´ tä̱ä̱h´ ko̱⁻lla̱a̱´
hɨ̱⁻ cha̱a̱⁻ Chipre hi⁺ ma´ tä̱ä̱h´
hɨ̱⁻ cha̱a̱⁻ Cirene. Ma´ ga⁺lla⁺nää¹
hɨ̱⁻ he´ jwɨɨ⁻ Antioquía ga⁺kway´
ju¹hmëë´ kih¹ Jesús lä⁺kye̱⁻ kih¹ hɨ̱⁻
sa⁺ la̱a̱¹ judiu. 21 Peer⁺ cha⁻miih⁻
be´ ga⁺kwa´ Dio kiyh¹, he⁻ja̱⁻ jwë̱ë̱´
dsa⁻ ga⁺ngëë¹ hñɨɨ´ kih¹ Jesús jwɨɨ⁻
Antioquía.
22 Ga⁺të̱ë̱h¹ øøh¹ jne´ hɨ̱⁻ ma´
tä̱ä̱h´ Jerusalén juu¹ ja̱⁻. He⁻ja̱⁻
ga⁺che̱e̱y¹ Bernabé, ngooy¹ ta⁺ jwɨɨ⁻
Antioquía. 23 Ma´ ga⁻lloo¹ Bernabé
jee´ ja̱⁻, ga⁺jëëy¹ he⁻ ga⁺mi⁺jä̱ä̱¹
Dio cha⁻miih⁻ dsa⁻ he´, he⁻ja̱⁻
ga⁺tɨh¹ dsëy¹. Hi⁺ ga⁺kwëëyh¹ nʉʉh⁻
mah¹ dsa⁻ta̱a̱yh` mi⁻te̱yh¹ lä⁺ka̱a̱⁻
tuh⁻dsëy¹ kih¹ Dsa⁻jø̱ø̱h¹ jnän`.
24 Bernabé he´ ma´ llu¹ dsëy¹ hi⁺
ma´ dsoo´ dsëy¹ cha⁻miih⁻ ka⁻läh´

hi˖ ma´ kyẹy˜ cha˜miih˜ be´ kih˩
Jmɨ˖lle´ Na˜jngɨɨ˩. Ma´ ga˖jëë˩ dsa˜
ha˜ lä˖ jmeey˖, he˜ja˜ jwẹẹ´ dsa˜
ga˖hẹẹh˜ juu˩ kih˩ Dsa˜jøøh˩ jnän`.
25 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ya˖hẹẹ˩
Bernabé ngoo˩ ta˖ Tarso na´hnääyh˜
Saulo. Ma´ ga˖jnäähy˖ Saulo,
ga˖jäähy˩ ta˖ Antioquía. 26 Jee´ ja˜
ga˖tạạyh` kọọ˜ ñe˜ jmɨɨ´ kyạạh´ øøh˩
jne´ he´ mah˩ ga˖mi˖tẹẹy˜ jwẹẹ´
dsa˜. Jee´ jwɨɨ˜ Antioquía ja˜, jee´
ja˜ to˜në´ ga˖mi˖chẹẹy˜ øøh˩ jne´
cristiano, he˜ hnøø˩ jäh˖ Cristo
äh˩.
27 Jmɨɨ´ ja˜ ga˖hwẹẹ˜ kọ˜llạạ´ hi˜
ga˖ngëë˩ juu˩ kih˩ Dio hi˜ ma´ tạạh´
Jerusalén, na´nääy˩ ta˖ jee´ jwɨɨ˜ An-
tioquía. 28 Jạạ˜ dsa˜ he´ hi˜ chẹẹ˜
Agabo, ga˖nooy˜ ga˖hlëëyh´ lä˖kọọ˜
jäh´ Jmɨ˖lle´ kih˩ Dio, ga˖jäyh´ jä˖
kọọ˜ hoo´ lä˖kạạ˜ jmɨ˖gyɯɯ˖. Hi˖
ga˖lä˖te˩ ba´ lä˖kọọ˜ ga˖jäh´ Agabo,
lä˖ ma´ lạạ˩ Claudio rey to˜në´.
29 He˜ja˜ ga˖tạạh` øøh˩ jne´ hi˜ tạạh´
Antioquía juu˩ kwee˜ he˜ chẹẹy˩
miih˜ kuu´ kih˩ øøh˩ jne´ hi˜ tạạh´
ta˖ Judea, ha˜ kọọ˜ te˩ tạạ˖ kwa˩
lä˖jạạ˜ lä˖jạạ˜. 30 Lä˖ja˜ ga˖jmeey´
hi˖ ga˖tooyh˜ goo˜ Bernabé kuu´
ja˜ kyạạh´ Saulo mah˩ na´ngëëy´
kih˩ hi˜ ma´ lạạ˩ dsa˜gyɯɯh´ kyạạ˩
gwah˖ hwa˩ Judea ja˜.

12

Ga˖jngëëyh˩ Jacobo hi˖ ga˖tạạyh˜ Pee´ neh˖ñe˩

1 Ja˜ba´ jii˜ ja˜, ga˖jmee´ rey
Herode mada˜ he˜ ga˖jmeeyh˖
kọ˜llạạ´ øøh˩ jne´. 2 Ga˖jngëëyh˩
Jacobo øøh˜ Jwạạ˜ kyạạh´ ñe˩tuuh˜.
3 Ma´ ga˖nuu´ rey he´ he˜ ga˖tɨh˩
dsë˩ dsa˜ judiu he˜ ga˖jụụ˩ Jacobo,
he˜ja˜ ga˖jmeey´ mada˜ wa´ jạạ´
Pee´ ka˜läh´. He˜ ja˜ ga˖la˩ ma´
të˜ jmɨɨ´ he˜ kuh˜ dsa˜ he´ñiih˜
he˜ sa˖ kyạạh´ levadura. 4 Ma´
ga˖jạạ´ Pee´, ga˖tạạh˜ dsih´ neh˖ñe
˩. Ga˖tạạyh˜ ja´goo˜ kyẹ´ nää˩ hløø´
hi˜ ma´ jäạ˖ ma˖ kyẹẹ´ lä˖kọọ˜ nää˩
hi˜ ga˖häạ˩ Pee´. Herode ma´ jmee˖
hɯɯ´dsë˜ ma´ mi˜jnääy˖ kih˩ dsa˖
ga´ ma˜goh˜ jmɨɨ´ he˜ kụh˜ dsa˜
judiu borrego äh˩. 5 Ga˖jạ´ ba´ Pee´
neh˖ñe˩ pero ta´kọ˜jii˩ ma´ häạy´
neh˖ñe˩ ni˖ jạạ˜ øøh˩ jne´ sa˖ ga˖tɯy˩
he˜ ma´ chụụy´ kyạạh´ Dio kwạạt˜
kih˩ Pee´.

Dio ga˖llẹẹ˜ Pee´ neh˖ñe˩

6 La˩ kwạạt˜ ma´ mi˜jnää˖
Herode kih˩ dsa˖ wa´ra˜ ga˖jnä˩.
Pero ja˜ba´ hwë˩ ja˜, ma´ na˜kyạạ
˩ Pee´ na˜hñuu˜ kyạạh´ tọ˩ caden˜
ja˜ba´ jee´ kih˩ ụụ˩ hløø´ hi˜ ma´
na˜hñuu˜ kyạạyh´. Hi˖ ma´ tạạh´
ga´ jñah´ hløø´ hi˜ ma´ høø˖ hoo´
neh˖ñe˩ ja˜. 7 Ni˖ sa˖ ga˖lä˖liih˜
ga´ hløø´ he´, ma´ ga˖lloo˩ jạạ˜
ángel kyạạ˩ Dio, hi˖ lä˖ ga˖dsa˩
neh˖ñe˩ ga˖lä˖jnä´ je˜. Lä˖chạh´ ja˜
ga˖chạạy˩ Pee´, ga˖sɨɨyh˖.
—Noo˜ na˩kọh´.
Lä˖chạh´ ja˜ ga˖sa˩ ga˖hla˩ caden˜
he˜ ma´ na˜hñɯɯ˜ gooy˜. 8 Hi˖
ga˖jäh´ ángel:
—Kyẹh˩ hmɨɨh˜ kyah˩, hee´ loo˜
kyah˩.
Lä˖ja˜ ga˖jmee´ Pee´, mah˩
ga˖sɨɨyh˖ ka˜läh´:
—Bạạ` hmɨɨh˜ kyah˩ mah˩ man˖
ga˜jɯh˜.
9 Hi˖ ya˖hẹẹ˩ ángel, kaah` llẹẹ`
Pee´. Sa˖ ñey˜ che´ dsoo´ he˜
jmee˖ ángel, he˜ kë˖ bih˩ lạạy´.
10 Ga˖ngëëy´ jee´ ma´ tạạh´ kọọ˜ nää˩
hløø´, hi˖ lä˖ja˜ jee´ ga˖të´ tọ˩ nää˩
hløø´, ja˜ga´ ga˖tẹẹy´ ho´haah´ he˜
la˩ kyạạh´ ñe˩ jee´ hwẹẹ˜ dsa˜ ta˖
cha´jwë˩. Hñii´ ba´ haah´ ja˜ ga˖na´.
Ga˖hwẹẹy˜, hi˖ ga˖kwạyh˩ kọọ˜
jwë˩, jee´ ja˜ ga˖bii˩ ángel kih˩ Pee´.
11 Ja˜ ga´ ga˖lä˖liih˜ Pee´, ga˖jmeey´
hɯɯ´dsë˜:
—Dsoo´ ba´ ma˜chẹẹ˩ Dio ángel
kyạạ˩ hi˜ ma˜lạạ˩ jnä´ kih˩ Herode
hi˖ ma˜lạạy˩ jnä´ kih˩ lä˖jë˖ he˜
ma´ hnøø˩ dsa˜goon˜ he˜ ma´ jmee˩
kin˖.

12 Ma´ ga˗lä˗liiyh˜ he˜ ma˜na˜lạạy´, lä˗chạh´ jạ˜ ngaayh¹ ta˗ kih¹ María choo¹ Jwạạ˜, he´ ba´ hị˜ tëëyh˜ Marcos, jee´ ma´ tạ̈ạ̈h´ jwẹẹ´ hị˜ ngɨɨ˗ kih¹ Dio. 13 Ma´ ga˗lloo¹ Pee´ ho´haah´ jee´ dsa˜tạạh` dsa˜, ga˗tëëy¹. Lä˗kọọ˜ ma´ ga˗nuu´ jạạ˜ chih˜më´ hị˜ chẹẹ˜ Rode tëëy˜, mah¹ ngooy¹ na´jëëy˜. 14 Lä˗chạh´ jạ˜ ga˗lä˗kyɨɨyh˜ lle´ kih¹ Pee´ hị˜ ma´ tëë˜. Peer˗ ga˗nøh¹ dsëy¹. Ni˗ sa˗ ga˗näy¹ ho´haah´ jạ˜, ngaayh¹ ko˜chih´ na´jmeeyh´ juu¹ kih¹ hị˜ ma´ tạ̈ạ̈h´ cha´neh˗ jạ˜, ga˗jäyh´:

—Hịị˜ Pee´ cheh¹ ho´haah´.

15 He˜jạ˜ ga˗jäh´ hị˜ ma´ tạ̈ạ̈h´ jee´ jạ˜, sɨɨyh˗ chih˜më´ he´:

—He˜ ngaah´ ba´ hne˜ na˜.

Pero chih˜më´ he´ sa˗ tạ̈ạ̈´ sa˗ jạạy´, ma´ jäyh´:

—Hị˜ he´ na˜.

He˜jạ˜ ga˗jäh´ dsa˜ he´:

—Ángel kyạạ¹ Pee´ ba´ na˜.

16 Lä˗ ma˜cheh¹ jạ˜ba´ Pee´ ho´haah´ jạ˜, tëëy˜. Jạ˜ga´ ga˗näy¹ ho´haah` jạ˜, ga˗jẹẹy¹ Pee´. Ga˗tạạyh` jëë˜ dsạyh˗. 17 He˜jạ˜ ga˗jmee´ Pee´ lii˜ kyạạh´ gooy˜, mah¹ sa˗ tooyh¹ mɨɨh´. Ga˗jmeeyh¹ juu¹ ha˜ lä˗ ga˗jmee´ Dio he˜ ya˗hẹẹy¹ neh˗ñe¹, hi˗ ga˗jäyh´:

—Go˜jmeeh` juu¹ la˜ kih¹ Jacobo hi˗ kih¹ lä˗jẹẹ˗ øøh¹ jne´.

Jạ˜ga´ ya˗hẹẹy¹ ngooy¹ ta˗ jee´ jyoh´.

18 Ma´ ga˗jnä¹ jyoh´ jmɨɨ´, Peer˗ ga˗tẹẹ´ ga˗jẹẹ´ hløø´ he´ kyạạh´ dsa˜kyạạyh´, kih¹ he˜ sa˗ ga˗jëëy¹ ha˜ lä˗ ya˗hẹẹ¹ Pee´ jee´ jạ˜. 19 He˜jạ˜ ga˗jmee´ Herode mada˜ he˜ na´hnäähh˜ Pee´ ka˜läh´. Ma´ sa˗ ga˗jnạ̈ạ̈yh˗, ga˗lla˗kyạạy˜ hløø´ he´ jmɨɨ´. Lä˗jịịh¹ ga˗jmeey´ mada˜ he˜ ga˗jngëëyh¹ hløø´ he´. Jạ˜ga´ ya˗hẹẹy¹ hwa¹ Judea, ngooy¹ na´gyay˜ ta˗ Cesarea.

Ga˗jụụ¹ Herode

20 Pero ma´ cha˜ hnii˜ kih¹ Herode kyạạh´ dsa˜ chạạ˜ Tiro hi˗ kyạạh´ hị˜ chạạ˜ Sidón ka˜läh´. Dsa˜ hị˜ ma´ chạạ˜ jee´ jạ˜ sa˗ ma´ hnøø¹ hnii˜. Jëëh´ ma´ ga˗näay´ lay˜ løø¹ ta˗ jwɨɨ˜ kih¹ Herode. He˜jạ˜ na´näay¹ na´llay˜ juu¹ kyạạh´ Herode. Pero to˜në´ da´, ga˗tạạyh` juu¹ kwee˜ kyạạh´ Blasto, hị˜ kyẹ˜ ta´ jɨɨh˜ kyạạh´ rey Herode, mah¹ hñii´ bih¹ llay¹ juu¹ kyạạh´ Herode. 21 He˜jạ˜ ga˗tøø¹ rey he´ jmɨɨ´ he˜ ya˜nää´ dsa˜. Ma´ ga˗lloo¹ jmɨɨ´ jạ˜, ga˗lla˗nää¹ dsa˜ he´ hi˗ ga˗kẹẹh˜ rey hmɨɨh˜ he˜ kẹẹyh˜ ma´ llay¹ ta´ mah¹ na´gyay˜ në´ta´ kiyh¹, ga˗kway´ juu¹. 22 Ma´ ga˗nuu´ dsa˜ he´ juu¹ kiyh¹ jạ˜, ga˗tooyh¹ cha˜miih˜ mɨɨh´, ga˗jäyh´:

—Jạ˗ he´ dsa˜ñɨɨh˜ na˜ hlëëh˗, Dio ba´ na˜ hlëëh˗.

23 Lä˗chạh´ jạ˜, ja¹ jạạ˜ ángel kyạạ¹ Dio, ga˗jmeey´ dsoo´ kih¹ rey Herode, kih¹ he˜ sa˗ ga˗jmeey´ jɨɨh˜ kih¹ Dio. He˜jạ˜ ga˗kạạy¹ jah´ lä˗jịịh¹ ga˗jụụy¹.

24 Pero ga˗nää¹ ba´ øøh¹ jne´ kway˗ juu¹ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˗ cha˜ga´miih˜ ngoo¹ dsa˜lä˜jwẹẹ´ hị˜ hẹẹh˜ juu¹ jạ˜.

25 Ma´ ga˗hñaa˜ ta´ he˜ na˜hñạạ´ Bernabé kyạạh´ Saulo, ga˗hwẹẹy˜ Jerusalén, ga˗lla˗näay` ka˜läh´ Antioquía jạ̈ạ̈y˗ Jwạạ˜ hị˜ tëëyh˜ Marcos.

13

Ga˗hñạay¹ Bernabé kyạạh´ Saulo mah¹ dsa˜näay¹ dsa˜kway˗ ju¹hmëë´

1 Jee´ kih¹ øøh¹ jne´ hị˜ ma´ tạ̈ạ̈h´ Antioquía jạ˜, ma´ tạ̈ạ̈h´ hị˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio hi˗ ma´ tạ̈ạ̈h´ ta˜jwoh¹. Hị˜ he´ Bernabé, hi˗ Simón hị˜ ma´ tëëyh˜ Läh˜, Lucio hị˜ ma´ chạạ˜ Cirene, Manaén hị˜ ga˗kwạạ¹ kwee˜ kyạạh´ Herode hị˜ ma´ lạạ¹ lle´moh´ hwa¹ Galilea, hi˗ Saulo ka˜läh´. 2 Ta´kọ˜jịịh¹ ma´ tạ̈ạ̈h´ øøh¹ jne´ he´ sa˗ kuh˜hịyh˜,

hnaayh˜ Dio lä˖kąą˜ tuh˜dsëy˩, ga˖hlëëh˴ Jmɨ˜lle˴ Na˜jngɨɨ˩ kyąąyh´, ga˖sɨɨyh˖:

—Hñąą` Bernabé kyąąh´ Saulo mah˩ jmeey˩ ta´ he˜ kwëëh˜ jnih˴.

3 Ma˜ngëë˴ ma˜ngɨɨy˴ kih˩ Dio sa˖ ga˖kuh˜ ga˖hɨyh˩, ją˜ga´ ga˖kyey˜ gooy˜ në´ kih˩ Bernabé kyąąh´ Saulo. Hi˖ ma˜dsąą˩ he˜ ją˜, ga˖hɨyh˩ juu˩ kyąąh´ dsa˜kyąąyh´.

Ngoo˩ Bernabé kyąąh´ Saulo ta˖ Chipre

4 Ngoo˩ Bernabé kyąąh´ Saulo ta˖ hwa˩ Seleucia lä˖hih˖ kih˩ Jmɨ˜lle˴ Na˜jngɨɨ˩. Ma´ ga˖lla˖nääy˩ Seleucia, ga˖tąąyh` neh˖ barco, ga˖nääy˩ ta˖ hwa˩ he˜ chęę˜ Chipre. 5 Ma´ ga˖tëëy˴ jwɨɨ˜ Salamina, ga˖tąąyh` neh˖ gwah˖ kih˩ judiu he˜ tøø˴ jee´ jwɨɨ˜ ją˜, mah˩ ga˖kway˴ juu˩ kih˩ Dio. Hi˖ ma´ jąąy˖ Jwąą˜ hi˜ ma´ kwa˖ be˴ kiyh˩.

6 Ga˖ngëëy˴ lä˖ ga˖dsa˩ hwa˩ Chipre he˜ hä´ jee´ jmɨ˜ñeeh˜, lä˖jiih˩ ga˖lla˖nääy˩ jee´ jwɨɨ˜ Pafo. Jee´ ją˜ ga˖jęey˩ jąą˜ judiu hi˜ tëë˜ ji˜nah´, hi˜ ma´ chęę˜ Barjesús. Ma´ jmąąy˜ hñɨiy˴ lä˖kǫh˴ jąą˜ hi˜ ngëë˜ juu˩ kih˩ Dio. 7 Dsa˜ tëë˜ he˴ ma´ jwąyh˴ kyąąh´ lle´moh˴ hi˜ ma´ chęę˜ Sergio Paulo, hi˜ kyuuh˜ cha˜miih˜. He˜ją˜ lle´moh˴ he˴ ga˖jmeey˴ mada˜ he˜ na´kyąąy˴ Bernabé kyąąh´ Saulo, kih˩ he˜ ga˖lä˖hyoh˖ dsëy˩ nuuy˩ juu˩ kih˩ Dio. 8 Pero dsa˜ tëë˜ he˴, hi˜ tëëyh˜ Elima kyąąh´ juu˩ griego, hi˜ he˴ na˜, ma´ ha˖ kih˩ Bernabé kyąąh´ Saulo. Jëëh˴, sa˖ ma´ hnøøy˩ he˜ ma´ hęęh˖ lle´moh˴ he˴ juu˩ kih˩ Dio. 9 He˜ją˜ ga˖hlëëh˴ Saulo, he˴ ba´ hi˜ chęę˜ Paa´. Ga˖hlëëyh˴ kyąąh´ cha˜miih˜ be˴ kih˩ Jmɨ˜lle˴ Na˜jngɨɨ˩ hi˖ ga˖jëëy˩ kǫǫ˜ hweh˜ në´ dsa˜ tëë˜ he˴. 10 Mah˩ ga˖jäyh˴:

—He˜ ba´ che˜ ta˜juuh˩ hne˜, Peer˖ hlëëh˩ hne˜, jǫǫ˴ hi˜sa˜lluu˩. ¿He˜la˩ hnooh˜ lla˜dsëëh` kih˩ lä˖jë˖ he˜ llu˩? ¿Lɨh˴ ba´ lląą˖ he˜ hah˜ kih˩ jwë˴ llu˩ kih˩ Dsa˜jøøh˩ jnän`? 11 Na˩ heeh˩ Dio hne˜ wɨɨ˴. Ją̈˩ tuu´ mɨ´nëh´. Mo˖so˖ jëëh˩ jmëë˩ hyoo˜ miih˜ jmɨɨ´ —ga˖jäh˴ Paa´.

Lä˖chąh˴ ją˜ ga˖løø˜ mɨ˩nëy´ mah˩ ga˖jąy˴ tuu´. Lä˖ku´ lä˖jii˩ kiyh˩ ma´ hnaayh˜ jąą˜ hi˜ ma´ jąąy˩, kih˩ he˜ mo˖so˖ ga˖lä˖jnä˴ mɨ˩nëy´. 12 Ma´ ga˖jëë˩ lle´moh˴ he˴ he˜ ga˖la˩ lä˖ją˜, ga˖hęęyh˜ kih˩ Jesús. Peer˖ ga˖lä˖dsąą˜ dsëy˩ ma´ ga˖nuuy˴ juu˩ kih˩ Jesús.

Ñee´ Paa´ kyąąh´ Bernabé Antioquía he˜ na˜hęę˜ hwa˩ Pisidia

13 Ją˜ga´ ya˖hëë˩ Paa´ jwɨɨ˜ Pafo ją˜ kyąąyh´ dsa˜kyąąyh´, ga˖nääy˩ ta˖ Perge, jwɨɨ˜ he˜ na˜hęę˜ Panfilia. Pero Jwąą˜ ga˖bęę˩ dsa˜kyąąyh´ mah˩ ngaayh˩ ta˖ Jerusalén. 14 Ga˖ngëë˴ Paa´ kyąąh´ Bernabé jwɨɨ˜ Perge, ga˖lla˖nääy˩ ta˖ jyoh´ Antioquía he˜ nøø´ hwa˩ Pisidia. Ma´ ga˖të´ jmɨɨ´ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsë˩, ngoo˩ Paa´ kyąąh´ Bernabé gwah˖ kih˩ dsa˜ judiu mah˩ ga˖tąąyh` jee´ ją˜. 15 Ma˜ngëë˴ ma˜hë´ ją̈ą̈˜ dsa˜ miih˜ he˜ na˜sɨɨ˜ në´ ley kih˩ Moisé hi˜ ga˖hëy˴ miih˜ he˜ ga˖sɨɨ´ hi˜ ga˖ngëë˩ juu˩ kih˩ Dio, ją˜ga´ ga˖jäh˴ dsa˜kąąh´ hi˜ ma´ hä´ goo˜ gwah˖ ją˜:

—Cher´mah˩ cha˜ miih˜ he˜ jwah˩ hnäh˴ dsa˜ñuuh˜ øøhn˩, hlęęh´ jnääh˩ miih˜ he˜ jmee˩ llu˩ kyąą˩ jnääh˩ —ga˖jäyh˴.

16 He˜ją˜ ga˖noo˜ Paa´, ga˖jmeey˴ lii˜ kyąąh´ gooy˜ mah˩ wa´ dsa˜tąąyh` tii´. Ga˖jäyh˴:

—Nuu˜ da´ hnäh˴ dsa˜ Israel hi˖ lä˖jëë˖ ga´ hnäh˴ hi˜ gąh˖ Dio. 17 Dio kyąą˩ jnääh˩ dsa˜ Israel, ga˖llęęh˜ dsa˜ ma˜gyuh˜ kyąą˩ jnääh˩ mah˩ lęęy˴ dsa˜ kyąąy˩ hi˖ ngoo˩ ba´ mi˜jąąy˩ lä˖jiih˩ ga˖të´ kǫǫ˜ jwɨɨ˜ juuh˜ lä˖ ma´ tąąyh´ hwa˩ Egipto ma˖ke˖ ląąy˩ dsa˜ jñah´ kih˩ hwa˩ ją˜. Ma˜ngëë˴ he˜ ją˜, kyąąh´

cha⁻miih⁻ be˝ ga˗hwëë̱ˡ Dio dsa⁻
he˝ hwaˡ ja̱⁻, mahˡ ga˗llaˡnääy`
hwaˡ kiyhˡ. 18 Ta´ko̱⁻jii̱hˡ ga˗ta̱a̱h`
dsa⁻ he˝ to̱ˡloo ˡ ji̱⁻ñe⁻ jee´ laˡ hwaˡ
kii̱˗, ga˗lä˗be˝ dëˡ Dio kya̱a̱yh´ kihˡ
lä˗jë⁻ he⁻ hlɨɨhˡ he⁻ ma´ jmeey˗.
19 Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja̱⁻, ga˗he̱e̱ˡ Dio
gyiiˡ nääˡ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱a̱h´ hwaˡ
he⁻ che̱e̱⁻ Canaán. Hwaˡ kihˡ
dsa⁻ he˝ ga˗jmee˝ Dio he̱e̱⁻ dsa⁻
ma⁻gyu̱h⁻ kya̱a̱ˡ jnäähˡ.

20 'Ma´ ga˗lla˗nääy` hwaˡ Canaán
ja̱⁻, ga˗hña̱a̱ˡ Dio hi̱⁻ ga˗ka̱ˡ ne˝
kihˡ dsa⁻ he˝, lä˗jii̱hˡ ga˗lloo ˡ jmɨɨ´
ga˗hña̱a̱yˡ Samuel hi̱⁻ ga˗ngëëˡ
juuˡ kiyhˡ. Lä˗ja̱⁻ ga˗jmee˝ Dio
kya̱a̱yh´ lä˗jii̱hˡ ga˗të˝ kye̱˝ hña⁻loo˝
na⁻dsë˜ to̱˗lo˗gya´ ji̱⁻ñe⁻. 21 Jii̱⁻
kihˡ Samuel, dsa⁻ Israel ga˗ngëëyˡ
ja̱a̱⁻ hi̱⁻ le̱e̱˝ rey kya̱a̱yˡ. He⁻ja̱⁻
ga˗hña̱a̱ˡ Dio Saúl, hi̱⁻ ga˗la̱a̱ˡ rey
to̱ˡloo ˡ ji̱⁻ñe⁻. Jmii⁻ Saúl he˝ ma´
che̱e̱⁻ Cis, hi̱⁻ ma´ la̱a̱ˡ sa´ju̱⁻ kihˡ
Benjamín. 22 Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja̱⁻, Dio
ga˗lle̱e̱⁻ Saúl mahˡ ga˗lla̱a̱yˡ David
hi̱⁻ ga˗ko̱o̱ˡ ne˝ kiyhˡ. Ga˗jmee˝
Dio juˡdsoo˝ kihˡ David, ga˗jäyh˝:
“Ma⁻jëë̱n˗ David jo̱o̱˝ Isaí. Kihˡ hi̱⁻
he˝ ba´ ma⁻tɨhˡ dsë̱n˗, jëëh˝ hi̱⁻ he˝
jmeeˡ lä˗jë˗ he⁻ hnoonˡ.” 23 Hi˗
jee´ kihˡ ja̱a̱⁻ jee´ lä˗jë̱ë̱˗ sa´ju̱⁻ kihˡ
David he˝, ga˗lä˗cha̱a̱˗ Jesús, hi̱⁻
ga˗che̱e̱ˡ Dio mahˡ lä̱a̱yˡ dsa⁻ Israel
lä˗ko̱o̱⁻ ga˗jäyh˝ jä̱a̱ˡ. 24 Jä̱a̱ˡ ja̱⁻ga´
jä˗ Jesús, ma´ kwa˗ Jwa̱a̱˝ juuˡ kihˡ
lä˗jë̱ë̱˗ dsa⁻ Israel. Ga˗hlë̱ë̱yhˡ dsa⁻
mahˡ dsa⁻je̱eyh˜ kya̱a̱h´ Dio hi˗ he⁻
sa̱a̱y˗ jmɨɨ⁻. 25 Hi˗ lä˗ko̱h˝ ma´ jëë˜
Jwa̱a̱˝ ngooˡ dsa⁻hña̱a˗ ta´ kiyhˡ,
ga˗jäyh˝: “¿Hii̱⁻ jnä˝ la̱a̱h˝ hnäh˝?
Ja̱˗ he˝ jnä˝ hi̱⁻ nøø˝ juuˡ jä˗ lä˗ko̱o̱⁻
jmeeh⁻ hnäh˝ hɨɨ´dsë⁻. Hi̱⁻ jä˗ kë̱ë̱⁻
kin˗, sa˗ të̱´dsë̱ë̱nˡ chiihn´ mahˡ llen`
loo⁻ he⁻ hä´ tɨɨy˝”, ga˗jäh˝ Jwa̱a̱˝.

26 Ngooˡ ba´ Paa´ hlëëh˗, ma´ jäyh˝:

—Hnäh˝ dsa⁻goon˜ hi̱⁻ la̱a̱ˡ sa´ju̱⁻
kihˡ Abraham, kya̱a̱h´ lä˗jë̱ë̱˗ ga´
hnäh˝ hi̱⁻ ga̱h˗ Dio, jnä` jne´ ba´
ga˗che̱e̱ˡ Dio juuˡ la⁻ mahˡ lä̱a̱˝
jne´. 27 Pero dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tä̱a̱h´
Jerusalén, kya̱a̱h´ dsa⁻ta´ kya̱a̱yˡ
sa˗ ga˗lä˗kyu̱u̱y˗ Jesús. Ni˗ kihˡ
hi̱⁻ ga˗ngëëˡ juuˡ kihˡ Dio llo˝jooˡ
sa˗ ga˗lä˗ngëëy˝, ma˗ke˗ ma´ ë⁻
dsa⁻ he˝ juuˡ ja̱⁻ lä˗jë˗ jmɨɨ´ he⁻
te̱e̱h⁻ dsa⁻ dsëˡ. Hehˡ lä˗ko̱h˝ ma´
jäyh˝ he⁻ jmee˗ biiˡ ju̱u̱˝ Jesús,
ga˗lä˗teˡ lä˗jë˗ juuˡ he⁻ ma´ ë⁻
ja̱⁻. 28 Pero sa˗ ga˗jnøøyhˡ he⁻
kya̱a̱h´ ma´ bä̱a̱yh˗ Jesús mahˡ
lä˗jwë˝ ja̱⁻ ma´ jngɨɨyhˡ kihˡ, he⁻ja̱⁻
ga˗ngɨɨy˝ kihˡ Pilato mahˡ wa´
jmeey˝ hih˗ he⁻ ju̱u̱y˝. 29 Ma´
ga˗lä˗teˡ lä˗jë˗ go⁻teˡ lä˗ko̱o̱⁻ na⁻sɨɨ⁻
kiyhˡ jä̱a̱ˡ, ja̱⁻ga´ ga˗jña̱a̱ˡ dsih˝
dsoh˝ hma⁻cru˝ mahˡ na´ha̱a̱y´.
30 Pero Dio ga˗mi˗jii̱yh` jee´ kihˡ
hi̱⁻ na⁻ju̱u̱´. 31 Hi˗ cha⁻miih⁻ jii̱h˜
ga˗lä˗jnääy˝ jee´ kihˡ hi̱⁻ na´nääˡ
kya̱a̱yh´ Jerusalén, lä˗ ma´ tä̱a̱yh´
Galilea. Hi̱⁻ he˝ na⁻ hi̱⁻ jmee˗
juˡdsoo˝ kihˡ lä˗jë̱ë̱˗ dsa⁻ jmɨɨ´ naˡ.

32 'Ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ kwa⁻ jnääh
ˡ juˡhmëë˝ la⁻, ja̱⁻ba´ juuˡ he⁻
ga˗bä̱a̱h⁻ Dio hñɨɨ˝ kya̱a̱h´ dsa⁻
ma⁻gyu̱h⁻ kya̱a̱ˡ jnääh ˡ. 33 He⁻
ga˗mi˗jii̱yh` Jesús, ga˗mi˗teˡ Dio juuˡ
kihˡ jee´ kya̱a̱ˡ jnääh ˡ, hi̱⁻ la̱a̱ˡ sa´ju̱⁻
kihˡ Abraham. Lä˗ja̱⁻ ga˗lä˗teˡ
lä˗ko̱o̱⁻ na⁻sɨɨ⁻ salmo hwëh˝ to̱ˡ:
“Hne⁻ la̱a̱hˡ gyɨɨ⁻ kya̱a̱n˗, naˡ
ma⁻la̱a̱nˡ Tää` kya̱a̱hˡ˝, ga˗jäh˝ Dio.
34 Kya̱a̱h´ he⁻ ga˗mi˗jii̱yh` Jesús jee´
kihˡ hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´ mahˡ mo˗so˗
ju̱u̱˝ gyihˡ jɨh´ko̱h˝, lä˗ja̱⁻ ga˗lä˗teˡ
juuˡ he⁻ ma⁻na⁻sɨɨ⁻ lä˗la⁻: “Mi´te`
ba´ jnä˝ lä˗jë˗ he⁻ ga˗jwɨɨnˡ David”,
ga˗jäh˝ Dio. 35 Hi˗ ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ lle`
ka⁻läh˝ ne˝ salmo: “Sa˗ kwahˡ jwëˡ
jyah˗ jmɨ⁻ngoˡ kihˡ hi̱⁻ na⁻jngëëˡ
kya̱a̱hˡ˝, ga˗jäh˝ David.

36 'Ga˗mi˗teˡ ba´ David lä˗ko̱h˝
ga˗lä˗hyoh˗ dsëˡ Dio lä˗ ma´ kye̱⁻
ne˝ kihˡ dsa⁻ kya̱a̱yˡ. Hi˗ ma´
ga˗ju̱u̱yˡ na´ha̱a̱´ dsih˝ koo˝ jee´
na⁻ha̱a̱ ˡ dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ kya̱a̱yˡ.

Hi˭ ga˭jngaah˯ ba´ jmɨ˯ngo˩ kiyh˩.
37 Pero hi̱h˩ hi̱˯ ga˭läˬji̱ih` he´, sa˭
ga˭jngaah˯ jmɨ˯ngo˩ kiyh˩.

38 'He˯ja̱˯ hnøø˩ läˬngëëh´ hnäh´
øøhn˩, ta˭la˭ kih˩ Jesús hi̱˯ hlëëhn´
kih˩ la˯ dsa˯che` dso´kye˯ jnän`.
39 Läˬjëë˭ hi̱˯ dsoo´ dsë˩ kih˩ Jesús,
hi̱˯ he´ ba´ hwëë˭ llu̱u̱˩, lä̱ä̱y´ kih˩
läˬjë˭ he˯ ma´ hlä̱ä̱yh˯ cha´në´ ley
kih˩ Moisé. Jëëh´ sa˭ hwëë˭ jne´ llu̱u̱˩
cha´në´ Dio kya̱a̱h´ he˯ høø´ jne´ ley
ja̱˯. 40 Le̱e̱h˯ hnäh´, mah˩ sa˭ jäˬ
në´ kyah˩ hnäh´ läˬko̱o̱˯ ga˭jäh´ hi̱˯
ga˭ngëë˩ juu˩ kih˩ Dio:

41 Jëë` da´ hnäh´, dsa˯ hi̱˯ mi˯kwa̱h˩
juu˩ kin˭, wa´ läˬdsa̱a̱˯ hoh´
hnäh´, wa´ he̱e̱h´ hnäh´
go˯te˯.

Jëëh´ jee´ kyah˩ hnäh´ jmeen` ko̱o̱˯
he˯ jmee˩ dsa̱a̱˯ hoh´ hnäh´.

Ni˭ läˬja̱˯ sa˭ jmeeh˩ hnäh´ dsoo´
ma˭ke˭ hi̱˯ ga´ ga˭jmeeh˩ juu˩
kyah˩ hnäh´, ga˭jäh´ Dio.

42 Läˬ ma´ ya˭hëë˩ Paa´ kya̱a̱h´
Bernabé neh˭ gwah˭ kih˩ dsa˯
judiu, ga˭chu̱u̱´ dsa˯ hi̱˯ sa˭ la̱a̱˩
judiu kya̱a̱yh´:

—Ja̱˯ ya˯näähˬ hnäh´ ka˯läh´
jyoh´ jmɨɨ´ he˯ te̱e̱h˯ dsa˯ dsë˩ mah˩
kwah˩ hnäh´ ka˯läh´ juu˩ na˯ kya̱a̱˩
jnääh˩.

43 Ma´ ga˭hwëëy˯ neh˭ gwah˭
ja̱˯, jwëë´ dsa˯ judiu hi˭ läˬkye˯
hi̱˯ sa˭ la̱a̱˩ judiu hi̱˯ ma´ hnaah˯
Dio, ga˭jmeey´ ko̱˯jøh´ kya̱a̱h´ Paa´
kya̱a̱h´ Bernabé. He˯ja̱˯ ngoo˩ ba´
Paa´ hlëëyh˜ mah˩ wa´ lla˯nää´ bih˩
ta˯ cha´në´ kya̱a̱h´ he˯ mi˯jä̱ä̱˩ Dio.

44 Ma´ ga˭të´ jmɨɨ´ he˯ te̱e̱h˯
dsa˯ dsë˩, miih˯ ga´ sa˭ ga˭dsa̱a̱˩
läˬjëë˭ dsa˯ cha̱a̱˯ jee´ jwɨɨ˯ ja̱˯,
na´nääy˩ na´nuuy´ ha˯ läˬ la˩ juu˩
kih˩ Dio. 45 Pero ma´ ga˭jëë˩ dsa˯
judiu, he˯ ga˭ku̱h˩ jwëë´ dsa˯,
he˯ja̱˯ ga˭läˬlle̱e̱y´ jwërte, ga˭løøy˩
lla˯dsëëy` kih˩ juu˩ he˯ ma´ kwa˭
Paa´ hi˭ ma´ hlëëyh˭ wɨɨ´ kiyh˩.

46 Pero Paa´ kya̱a̱h´ Bernabé sa˭
ga˭läˬgoyh˭ ga˭hlëëyh˩ dsa˯ he´,
ga˭jäyh´:

—Kyah˩ hnäh´ to˯në´ dsa˯goon˜
jmee˭ bii˩ he˯ nuuh˯ hnäh´ juu˩ kih˩
Dio he˯ ma˯kwa´ jnääh˩ la˯. Pero
he˯ beh´ hnäh´ juu˩ la˯, mi˯jnääh˩
hnäh´ hñaah˩ sa˭ hnooh˯ hnäh´ ha˯
läˬ jee´ jmee˩ cha̱a̱˯ hnäh´ tä̱ä̱´. Na˩
na˭ hwëë˭ jnääh˩ jee´ kyah˩ hnäh´
mah˩ dsa´kwa´ jnääh˩ juu˩ kih˩ dsa˯
hi̱˯ sa˭ la̱a̱˩ judiu ba´. 47 Jëëh´ Dio
ga˭jmee´ mada˯läˬla˯ kya̱a̱˩ jnääh˩,
ga˭jäyh´:

Ma˯hña̱a̱n˭ hne˯, la̱a̱h˩ wa´je˯ kih˩
dsa˯ hi̱˯ sa˭ la̱a̱˩ judiu,
mah˩ hne˯ ba´ ka̱h˩ juu˩ ha˯ läˬ
lä̱ä̱´ dsa˯ läˬka̱a̱˯ läˬjuh˩
jmɨ˯gyuu˭.

48 Ma´ ga˭nuu´ dsa˯ hi̱˯ sa˭ la̱a̱˩
judiu juu˩ kih˩ Dsa˯jøøh˩ jnän`,
ga˭jmeey´ juuh˯ kih˩ juu˩ ja̱˯ hi˭
ga˭läˬcha̱a̱y˭ llu˩. Ga˭he̱e̱h˯ läˬje̱e̱˭
hi̱˯ la̱a̱˩ kwa̱a̱t˜ te̱e̱h˩ jee´ ka̱˯ Dio.
49 Läˬ ga˭dsa˩ hwa˩ ja̱˯ ga˭lloo˩ juu˩
kih˩ Dsa˯jøøh˩ jnän`.

50 Pero ko̱˯lla̱a̱´ judiu ga˭ta̱a̱yh˯
juu˩ dsa˯mëˬ´ hi̱˯ ma´ hnaah˯ Dio,
läˬkye̱˯ dsa˯mëˬ´ hi̱˯ ka̱a̱h´ kih˩ jee´
jwɨɨ˯ ja̱˯. Hi˭ läˬja̱˯ ga˭ta̱a̱yh˯
juu˩ hi̱˯ la̱a̱˩ ta´. Ga˭tooyh˯ je˯
dsë˩ dsa˯ka̱a̱h´ he´ mah˩ läˬlle̱e̱y´
kya̱a̱h´ Paa´ kya̱a̱h´ Bernabé mah˩
hëëy˩ kiyh˩ ta˭ jee´ u̱u̱´ ga´ kih˩ hwa˩
ja̱˯. 51 Kya̱a̱h´ ya˭hëë˩ Paa´ ngaah˩
kya̱a̱h´ Bernabé ga˭hlay˩ hløø˯ he˯
ma´na˯beh˜ tɨɨy´ he˯ jmeey˭ lii˜ kih˩
dsa˯ he´, he˯ läˬ ma˯kya̱a̱yh´ ja̱˯ba´
dso´kye˯ kiyh˩. Hi˭ ga˭hwëëy˯ jee´
ja̱˯, mah˩ ga˭näay˩ ta˭ jwɨɨ˯ Iconio.
52 Läˬjëë˭ hi̱˯ ga˭he̱e̱h˯ juu˩ kih˩ Dio
cha˯miih˯ ma´ jëë˭ dsëy˩, hi˭ ma´
kye̱y˯ cha˯miih˯ be´ kih˩ Jmɨ˯lle´
Na˯jngɨɨ˩.

14

Ngoo˩ Paa´ kya̱a̱h´ Bernabé ta˭ jwɨɨ˯ Iconio

1 Lä̱ ma´ gya' Paa´ kyääh´ Bernabé jwii̱ Iconio jä̱, ma´ dsa̱ tääyh` kö̱ jöh´ lä̱ üüy´ neẖ gwaẖ mäẖ kih' dsa̱ judiu. Ha̱ köh´ sa̱ llu' juu' he̱ ga̱kway´, he̱jä̱ jwëë´ hi̱ läät' judiu hi̱ lä̱kye̱ hi̱ sa̱ läät' judiu ga̱heeẖ. 2 Pero kö̱llääa´ judiu hi̱ sa̱ ga̱heeẖ, ga̱tooyẖ je̱ dsë' dsa̱ hi̱ sa̱ läät judiu mah' ga̱lä̱hneey̱ kyääh´ øøh' jne´ hi̱ ga̱heeẖ kih' Dio. 3 He̱jä̱ ga̱jä´ Paa´ kyääh´ Bernabé cha̱miiẖ jmii´ jee´ jä̱. Ni̱ miiẖ sa̱ ma´ goyẖ ma´ kway̱ juu' kih' Dio hi̱ ma´ kyey̱ cha̱miiẖ o̱jöẖ dsë̱ kih' Dsa̱jøøh' jnän`. Hi̱ ga̱jmeey´ cha̱miiẖ he̱ juẖgää̱. Lä̱jä̱ ga̱jmee´ Dio ju'dsoo´ kih' juu' he̱ ma´ kway̱. 4 Pero dsa̱ hi̱ ma´ chää̱ jee´ jwii̱ jä̱, ga̱läät' tö̱' nää'. Kö̱llääa´ ga̱tääh` jwoo' kih' judiu, hi̱ kö̱llääa´ ga̱tääh` jwoo' kih' apóstole. 5 Ga̱tääh` dsa̱ judiu juu' kwee̱ kyääh´ dsa̱ hi̱ sa̱ läät judiu, kö̱jöh´ kyääh´ dsa̱ta´ kyääy' mah' kway' kih' apóstole he´ hi̱ tey' kuu´ kiyh'. 6 Pero ma´ ga̱läñe̱ Paa´ kyääh´ Bernabé he̱ hnøø' dsa̱ ma´ jmee' kiyh' läjä̱, lächäh´ jä̱ ga̱hwëëy̱ ga̱nääy' ta̱ Listra hi̱ Derbe, jwii̱ he̱ hla̱ hwa' Licaonia. Hi̱ na´nää' gyih' jyoh´ jwii̱ he̱ hla̱ läkää̱ jee´ jäẖ jä̱, 7 mah' na´kway̱ ju'hmëë´ kih' Jesús läkää̱ jä̱.

Ga̱te' dsa̱ kuu´ kih' Paa´ jee´ jwii̱ Listra

8 Listra jä̱ ma´ gya' jää̱ dsa̱jluuh´ hi̱ jluuh´ ga̱lächää̱, jih´köh´ sa̱ ma´ ngëy̱. 9 Dsa̱ he´ ma´ gya' nuu̱ läjë̱ he̱ ma´ hlëëẖ Paa´. Ma´ ga̱jëë' Paa´ mi´nëy´ ga̱läliiyẖ kih' dsa̱ he´, he̱ ma̱dsoo´ dsëy' hlääy´. 10 He̱jä̱ ga̱hlëëh´ Paa´ ki̱gää̱ ga̱siiyẖ:

—Noo̱ da´, chih´ tiih´ na̱ kö̱dsoo´.

Lä̱chäh´ jä̱ köö̱ ba´ ga̱hliiy´ ta̱ gyuuh' hi̱ ga̱løøy' ngëy̱. 11 Ma´ ga̱jëë' dsa̱ hi̱ ma´ tääh´ jee´ jä̱ he̱ ga̱jmee´ Paa´ läjä̱, ga̱løøy' hlëëyẖ köö̱ ki̱gää̱ kyääh´ juu' kiyh', ma´ jäyh´:

—Lä̱ läät' dsa̱ñuuẖ läät' uu' dio hi̱ ma̱jñäät' jee´ jnän`la̱.

12 Ga̱mi̱cheey̱ Bernabé Júpiter hi̱ Paa´ ga̱mi̱cheey̱ Mercurio kih' he̱ ma´ kwa̱ Paa´ juu'. 13 Chuuh´ jwii̱ jä̱ ma´ chih' gwaẖ kih' dio Júpiter. Jee´ jä̱ ga̱lloo' jmi̱dsa̱ hi̱ ma´ jmee̱ ta´ neẖ gwaẖ jä̱, ma´ jääy̱ kya´ dso' hi̱ ma´ kyey̱ he̱ na̱lii´ kyääh´ le'. Ma´ hnøøy ' ma´ jngëëyh ' kya´ he´ mah' kö̱jöh´ kyääh´ dsa̱gooy' ma´ jmeey' juuẖ kih' apóstole he´. 14 Lä̱ ma´ ga̱nuu´ Bernabé kyääh´ Paa´ he̱ jä̱, ga̱giiy' hmiiẖ kiyh', mah' ga̱tääyh` jee´ kih' dsa̱ he´ ma´ hlëëyẖ ki̱gää̱, 15 ma´ jäyh´:

—Hnäh´ dsa̱ñuuẖ ¿he̱la' jmeeẖ hnäh´ läna̱? ¿Jä ' dsa̱ jmi̱gyuu̱ ba´ jnääh' läköh´ läät' hnäh´? Ma̱ya̱nøø' jnääh ' mah' kwa´ jnääh' ju'hmëë´ kih' Jesús. Tu' hnäh´ he̱ na̱, ta̱ jmee̱ hnäh´ he̱ sa̱ jmää' ta´. Jeeh` hnäh´ hñaah' kih' Dio jiiẖ ba´, hi̱ ga̱jmee´ gyuuh' hwa', hi̱ ga̱jmee´ jmi̱ñeeẖ hi̱ ga̱jmeey´ läjë̱ he̱ ga´ cha̱ në´ kih'. 16 Jää' ma´ tääh´ dsa̱ jmee̱ lähyoẖ dsë' hi̱ sa̱ cha̱ he̱ ma´ jmee̱ Dio kiyh' ni̱ miiẖ. 17 Pero jä̱ he̱ ga̱hmääyẖ go̱te̱. Ma̱ra̱ he̱ ga̱mi̱jnääy̱ ha̱ läät' hñiiy´ kyääh´ läjë̱ he̱ llu' he̱ jmeey̱. Cheey̱ jma', hi̱ jmeey̱ kwa̱ läjë̱ he̱ jngëë̱ dsa̱ mah' lächa̱ cha̱miiẖ he̱ kih´hih´ jne´ hi̱ läjä̱ jmeey̱ jëë̱ dsë̱ jne´.

18 Ma̱ke̱ ga̱hlëëh´ apóstole he´ läjä̱, he̱lii' ba´ ga̱liyh' ga̱jney´ jwë' kih' dsa̱ he´ he̱ ma´ jngëëyh ' kya´ mah' ma´ jmeey' juuẖ kih' apóstole.

19 Ma̱ngëë´ he̱ jä̱, ga̱lla̱nää' judiu hi̱ chää̱ Antioquía, läkye̱ hi̱ chää̱ Iconio. Ga̱tääyẖ juu'

dsa¯ hi¯ ma´ chąą¯ Listra. He¯ją¯
ga˗tey˫ kuu´ kih˫ Paa´. Ma¯ngëë´ he¯
ją¯, ga˗sëëyh¯ Paa´ lä˗ ga˗të´ chuuh´
jwii¯, jëëh´ ma´ jmeey˗ huu´dsë¯
ma¯juuy˗ ba´. 20 Lä˗jëë˗ øøh˫ jne´
ga˗tąąyh` lä˗ku´ lä˗jii˫ kih˫ Paa´.
Ko¯hwëë´ ga´ ją¯ ma´ ga˗noo¯ Paa´
jee´ ma´ kyąąy˫ ją¯ hi˗ koo¯ ka¯läh´
ga˗hey˫ ta˗ jee´ jwii¯ ją¯. Ma´ ga˗jnä˫
jyoh´ jmii¯, ngooy˫ kyąąh´ Bernabé
ta˗ Derbe.
21 Ma´ ga˗lla˗nääy˫ jwii¯ Derbe,
ga˗kway´ ju˫hmëë´. Hi˗ jwëë´
dsa¯ ga˗hęęh¯ juu˫ kih˫ Jesús.
Ją¯ga´ ga˗nääy` ka¯läh´ ta˗ Listra,
ta¯ Iconio, hi˗ ta˗ Antioquía.
22 Lä˗koo¯ lä˗koo¯ jwii¯ ją¯,
ga˗kway´ cha¯ga´miih¯ be´ kih˫
øøh˫ jne´. Ga˗hlëëh˫ gyih˫ mah˫ sa˗
tuy˫ juu˫ he¯ ma¯dsoo´ dsëy˫, ma´
jäyh´:
—Jmee˗ bii˫ jëë´ jne´ cha¯miih¯
wii´, ją¯ga´ hęh˫ jne´ jee´ jmee˗ Dio
hih˗.
23 Lä˗koo¯ lä˗koo¯ jwii¯ jee´
ma´ tąąh´ hi¯ ma¯hęęh¯ juu˫ kih˫
Dio, ga˗hñąąy˫ dsa¯gyuuh´ hi¯ ką˫
në´ kih˫ dsa¯kyąąyh´. Ma¯ngëë´
he¯ ją¯, ga˗tąąyh` ngiiy˗ kih˫ Dio
ta´ko¯jii˫h˫ sa˗ kuh¯hiyh˜. Lä˗ją¯
ga˗tąąyh¯ goo¯ Dsa¯øøh˫ jnän`
dsa¯gyuuh´ hi¯ na¯hñąą´ kyąąy˫.

Ga˗lląąh˫ Paa´ ka¯läh´ kyąąh´ Bernabé jee´ jwii¯ Antioquía he¯ na¯hęę¯ hwa˫ Siria

24 Ma´ ga˗hwëëy¯ jee´ ją¯,
ga˗ngëë´ bih˫ ko¯dsoo´ hwa˫ Pisidia
ga˗nääy` ta˗ Perge, jwii¯ he¯
nøø´ hwa˫ Panfilia. 25 Ma¯ngëë´
ma¯kway´ juu˫ kih˫ dsa¯ hi¯ ma´
chąą¯ Perge, ga˗nääy˫ ta˗ jwii¯
Atalia.
26 Jee´ ją¯ ga˗tąąyh` neh˗ barco,
ga˗nääy` ka¯läh´ ta˗ Antioquía,
ją¯ba´ jwii¯ jee´ ga˗tąąh¯ dsih´
goo¯ Dio ma´ ga˗mi˗jąąy˫ kyąąh´
ta´ kiyh˫ he¯ na˫ ga´ ma¯hñaa¯.
27 Ma´ ga˗lla˗nääy` Antioquía ją¯,
ga˗tëëyh˫ lä˗jëë˗ øøyh¯ hi¯ ma´
chąą¯ jee´ ją¯. Mah˫ ga˗jmeeyh˫
juu˫ ha¯ lä˗ la˫ he¯ juh¯gąą¯ he¯
ga˗jmee´ Dio lä˗kąą¯ jee´ na´nääy
˫ hi˗ ha¯ lä˗ ga˗kwa´ Dio jwë˫
he¯ ga˗lä˗dsoo´ dsë˫ hi¯ sa˗ ląą˫
judiu. 28 Jee´ ją¯ ga˗jä´ Paa´ kyąąh´
Bernabé cha¯miih¯ jmii´ kyąąh´
øøh˫ jne´.

15

Ga˗tąąh` apóstole juu˫ kwee¯ ha¯ lä˗ siiyh˗ øøh˫ jne´ hi¯ sa˗ ląą˫ judiu

1 Ko¯lląą´ dsa¯ hi¯ ma´ chąą¯
Judea ga˗lla˗nääy˫ jwii¯ Antioquía
na´kway¯ juu˫ kih˫ øøh˫ jne´ hi¯ ma´
tąąh´ jee´ ją¯, ma´ jäyh´:
—Cher´mah˫ sa˗ ga˗wih´ jmi¯ngo˫
kyah˫ hnäh´ lä˗koo¯ nøø´ kih˫
Moisé, sa˗ ląąh´ hnäh´.
2 Peer˗ ga˗ti¯ ga˗choo´ Paa´ juu˫
kyąąh´ dsa¯ he´ hi˗ lä˗ją¯ ma´
jmee˗ Bernabé ka¯läh´. Ha¯ koh´
juu˫ sa˗ ga˗ti¯ ga˗chooy´. He¯ją¯
øøh˫ jne´ hi¯ ma´ tąąh´ Antioquía,
ga˗hñąąy˫ Paa´ kyąąh´ Bernabé
kyąąh´ jñah´ ga´ øøh˫ jne´. Ga˗chęęy˫
ta˗ Jerusalén mah˫ mi¯eey˗ juu˫ ją¯
kyąąh´ apóstole hi˗ kyąąh´ lä˗jëë˗
dsa¯gyuuh´.
3 Øøh˫ jne´ hi¯ ma´ tąąh´ An-
tioquía ga˗chęę˫ dsih´ kyąąh´ juu˫
llu˫. Jee´ ga˗nääy˫ ją¯, ga˗ngëëy´
hwa˫ Fenicia hi˗ ga˗ngëëy´ hwa˫
Samária. Lä˗jë˗ jwii¯ jee´ ga˗ngëëy´
ją¯, ga˗jmeeyh˫ juu˫ ha¯ lä˗ ga˗la˫
he¯ ga˗jęęh˜ dsa¯ hi¯ sa˗ ląą˫ judiu
kyąąh´ Dio. Peer˗ ga˗tih˫ dsë˫ lä˗jëë˗
øøh˫ jne´ ma´ ga˗nuuy´ juu˫ ją¯.
4 Ma´ ga˗lloo˫ Paa´ kyąąh´ Bern-
abé ta˗ Jerusalén, øøh˫ jne´ hi¯ tąąh´
jee´ ją¯ ga˗hęęh¯ bih˫ llu˫. Hi˗ lä˗ją¯
ga˗jmee´ apóstole kyąąh´ lä˗jëë˗
dsa¯gyuuh´ ka¯läh´. Hi˗ ga˗jmeeh˫
Paa´ kyąąh´ Bernabé juu˫ lä˗jë˗ he¯
ga˗jmee´ Dio kyąąyh´ lä˗kąą¯ jee´
na´nääy˫. 5 Pero ko¯lląą´ fariseo hi¯
ma¯hęęh¯ juu˫ kih˫ Dio ga˗nooy¯
mah˫ ga˗jäyh´:

—Jmee˭ bii˹ ᵘᵘh˭ jmɨ˯ngo˹ kih˹
dsa˯ñᵘᵘh˯ hi˯ sa˭ laa˹ judiu hi˭
jmeen´ mada˯ kiyh˹ mah˹ høøy˹
lä˭jë˭ nᵘᵘh˯ kih˹ Moisé.

6 He˯ja˯ ga˭kuh˹ apóstole kyaah´
dsa˯gyᵘᵘh´ mah˹ mi˯eey˭ juu˹ ja˯.
7 Ma˯lä˯hɨɨ` tääyh´ ti˯chooy˭ juu˹
jee´ lä˭jëëy˭, ja˯ga´ ga˭noo˯ Pee´
mah˹ ga˭jäyh´:

—Nᵘᵘ˯ da´ hnäh´ dsa˯ñᵘᵘh˯
øøhn˹. Ñeh´ ba´ hnäh´, jää˹ ga˭lleeh˯
Dio jnä´ jee´ kyah˹ hnäh´ mah˹
kwan` ju˹hmëë´ kih˹ hi˯ sa˭ laa˹
judiu, mah˹ lä˭dsoo´ dsëy˹ kih˹
Jesús. 8 Dio hi˯ kyᵘᵘh˜ ha˯ lä˭ la˹
tuh˯dsë˹ dsa˯, ga˭mi˭jnääy˯ dsa˯
he´, ma˭ra˭ he˯ laay˹ dsa˯ kyaay˹
lä˭llu˹ he˯ ga˭kwëëyh˹ Jmɨ˯lle´
Na˯jngɨɨ ˹, ja˯ba´ lä˭koh´ ga˭hñah˹
jne´. 9 Ja˯ba´ lä˭koh´ ga˭jmee´ Dio
jnä` jne´, ja˯ba´ lä˭ja˯ ga˭jmeey´
kyaah´ dsa˯ he´ ka˯läh´. Jëëh´,
kyaah´ he˯ ma˯lä˯dsoo´ dsëy˹ kih˹
Jesús, lä˭ja˯ ba´ ma˯jäy´ na˯jngëëy
˹. 10 ¿He˯la˹ kah˯ hnäh´ dsë˹ Dio, he˯
jmeeh˯ hnäh´ bii˹ kih˹ øøh˹ jne´ he˯
høøy˹ ley he˯ sa˭ tääy˭ høøy˹, hi˭
ni˭ jne´ sa˭ tää˭ jne´ høøn´, hi˭ ni˭
dsa˯ ma˯gyuh˯ jnän` sa˭ ga˭tääy˭
ma´ høøy˹? 11 Pero na˹ ma˯ñe´ jne´,
he˯ la´ ma˯lää˹ ba´ Jesús jne´, kwee˯
ba´ kyaah´ dsa˯ he´ —ga˭jäh´ Pee´.

12 Ma´ ga˭løø˹ Bernabé kyaah´
Paa´ jmeeh˜ juu˹, lä˭jëë˭ dsa˯
he´ ga˭taah` tii´ nuuy˯ ha˯ lä˭
cha˯miih˯ jᵘh˯gaa˯ he˯ ga˭jmee´
Dio kyaayh´ jee´ na´nääy˹ na´kway˯
ju˹hmëë´ kih˹ dsa˯ hi˯ sa˭ laa˹ judiu.
13 Hi˭ ma´ ga˭dsaa˹ juu˹ kih˹ Paa´
kyaah´ Bernabé, ga˭hlëëh´ Jacobo,
ga˭jäyh´:

—Dsa˯ñᵘᵘh˯ øøhn˹, nᵘᵘ˯ da´
hnäh´. 14 Ma˯nᵘᵘ´ jne´ lä˭koo˯
ma˯jmeeh˹ Simón juu˹ ha˯ lä˭
ga˭jmee´ Dio to˯në´ jee´ kih˹ dsa˯
hi˯ sa˭ laa˹ judiu, ga˭tëëy˯ dsa˯ he´,
ga˭jmääy˹ kyaay˹. 15 He˯ la˯ na˯
jeeh˹ kwee˯ kyaah´ he˯ ga˭hlëëh´
hi˯ ga˭ngëë˹ juu˹ kih˹ Dio, jee´
na˯sɨɨ˯ lä˭la˯:

16 Ma˯ngëë´ he˯ la˯, nɨɨn`
na´choohn` hne˹ kih˹ David
he˯ na˯hla`.
Na´jmeehn` ka˯läh´ lä˭kaa˯ jee´
na˯heee˯, mah˹ choohn´
ka˯läh´ lä˭hmëë´,
17 mah˹ lä˭ja˯ hi˯ jñah´ nää˹ dsa˯ he´
wa´ hnääyh´ Dio,
lä˭jëë˭ dsa˯ hi˯ sa˭ laa˹ judiu hi˯
ma˯mi˯jään˯ laay˹ kyaan˭.
18 Lä˭ja˯ ga˭jäh´ Dio, hi˯
ga˭mi˭jnää˯ juu˹ la˯ llo´joo˹
go˯te˹.

19 ’He˯ja˯ jwahn˭, ta˭ wa´ han´
kih˹ hi˯ sa˭ laa˹ judiu hi˯ dsa˯jeeh˜
kyaah´ Dio. 20 Ma˯leee˭ ba´ koo˯
sɨɨn´ kiyh˹ mah˹ sa˭ wa´ kuyh˯ ma˹
he˯ jmee˹ mi˯sayh´ hñɨɨy´ he˯ lla˭
dsa˯ cha´në´ dio hi˯ na˯laa˯ kaah˜
dsa˯, hi˭ dsa˯më´ dsa˯ñᵘᵘh˯ sa˭
wa´ kaayh˹ wa´ hi˯ cha˯ hi˯, hi˭
ni˭ sa˭ wa´ kuyh˯ jah´ hi˯ dsa˯juu´
kyaah´ he˯ wɨɨ´, ni˭ sa˭ wa´ kuyh˯
jma˯. 21 Jëëh´ llo´joo˹ ga˭løø˹ dsa˯
judiu kwa˭ nᵘᵘh˯ kih˹ Moisé neh˭
gwah˭ he˯ tøø´ lä˭koo˯ lä˭koo˯
jwɨɨ˯. Jee´ ja˯ hëy˯ he˯ ga˭sɨɨ´ Moisé,
lä˭jë˭ jmɨɨ´ he˯ teee˯ dsa˯ dsë˹ —
ga˭jäh´ Jacobo.

Ga˭cheey˹ koo˯ je˯ kih˹ lä˭jëë˭
øøh˹ jne´ hi˯ sa˭ laa˹ judiu

22 Lä˭jëë˭ øøh˹ jne´ he´, kyaah´
apóstole hi˭ kyaah´ dsa˯gyᵘᵘh´
ga˭taayh` juu˹ kwee˯ ga˭hñaay˹
koo˯llaa´ øøh˹ jne´ hi˯ ma´ tääh´ jee´
ja˯ mah˹ dsa˯nääy˹ jwɨɨ˯ Antioquía
kyaah´ Paa´ hi˭ kyaah´ Bernabé.
Ga˭hñaay˹ Juda, he´ ba´ hi˯ tëëyh˜
Barsabá, hi˭ ga˭hñaay˹ Sila. Hi˯ he´
ma´ laa ˹ ta´ jee´ kih˹ dsa˯kyaayh´.
23 Kyaah´ hi˯ he´ ga˭cheey˹ je˯ he˯
na˯sɨɨ˯ lä˭la˯:

“Jnääh ˹ apóstole, jnääh ˹
dsa˯gyᵘᵘh´ kyaah´ øøh˹ jne´, jmee˯
jnääh˹ juu˹ kyah˹ hnäh´ øøhn˹ hi˯ sa˭
laa˹ judiu hi˯ chaa˯ Antioquía, hi˯
chaa˯ hwa˹ Siria hi˭ Cilicia ka˯läh´.

Wa´ chąą̄ˉ hnäh˝ llu˹. 24 Maˉnɯɯ´
jnääh˹ kih˹ koˉlląą̄´ hi̱ˉ gaˉhwëë̱ˉ
jee´ laˉ gaˉnääy˹ taˉ naˉ. Saˉ ñe´
jnääh˹ heˉ gaˉnääy˹ miˉgąąyˉ hnäh˝
kyąąh´ juu˹ kiyh˹, hee̱yˉ hɯɯ´dsëˉ
kyah˹ hnäh˝ hiˉ jmeeyˉ hihˉ heˉ
ɯɯhˉ jmɨˉngo˹ kyah˹ hnäh˝ hiˉ heˉ
høøh˹ hnäh˝ ley. 25 Heˉją̄ˉ maˉtooh`
jnääh˹ juu˹ kwee̱ˉ, maˉjëë´ jnääh˹
llu˹ ba´ heˉ maˉhñąą̄´ jnääh˹ øøh˹
jne´ hi̱ˉ tąąh´ jee´ laˉ mah˹ dsaˉnääy˹
dsaˉjëëyˉ hnäh˝ koˉjøh˝ kyąąh´ Paa´
hiˉ kyąąh´ Bernabé hi̱ˉ hnääˉ jne´
chaˉmiihˉ. 26 Dsaˉñɯɯhˉ naˉ, saˉ
gaˉjmeey˝ he˹ che´ chąą̄ˉ jɯɯy˝ jee´
gaˉnääy˹ kwayˉ juu˹ kih˹ Jesucristo.
27 Heˉją̄ˉ chee̱´ jnääh˹ Juda kyąąh´
Sila mah˹ dsaˉnääy˹ dsaˉkwayˉ
juu˹ heˉ naˉsɨɨˉ laˉ. 28 Llu˹ ba´
la˹ kih˹ Jmɨˉlle˝ Naˉjngɨɨ˹ hiˉ läˉją̄ˉ
kyąą̄˹ jnääh˹ kaˉläh˝, heˉ saˉ hnøøˉ
jnääh˹ heˉ høøh˹ hnäh˝ heˉ saˉ
tąąˉ hnäh˝ høøh˹. Maˉlaˉ heˉ laˉ
ba´ hnøø˹ nuuh˹ hnäh˝. 29 Saˉ kuh˹
hnäh˝ heˉ maˉlla´ dsaˉ cha´nëˉ dio
hi̱ˉ naˉlą̄ąˉ kąąh˜ dsaˉ, niˉ saˉ le˝
kuh˹ hnäh˝ jmaˉ, niˉ saˉ le˝ kɯh˹
hnäh˝ jah˝ hi̱ˉ dsaˉjɯɯ´ kyąąh´ heˉ
wɨɨ˝. Hnäh˝ dsaˉmë˝ dsaˉñɯɯhˉ,
taˉ kąąhˉ hnäh˝ wa´ hi̱ˉ chaˉ hi̱ˉ.
Cher´mah˹ gaˉlëh˹ hnäh˝ høøh˹ heˉ
ją̄ˉ, jmeehˉ ba´ hnäh˝ llu˹. Wa´
dsaˉngëëh˝ ba´ hnäh˝ llu˹."

30 Läˉjëë̱ˉ hi̱ˉ naˉhñąą̄´ he˝,
gaˉnääy˹ taˉ Antioquía. Ma´
gaˉllaˉnääy˹ jee´ ją̄ˉ, gaˉjøøyhˉ øøh˹
jne´ mah˹ gaˉngëëy˹ jeˉ heˉ ma´
kyeyˉ ją̄ˉ, toˉloˉ nëˉ jee´ läˉjëë̱ˉ.
31 Peerˉ gaˉnøh˹ dsë˹ øøh˹ jne´
he˝ ma´ gaˉhëy˝ jeˉ ją̄ˉ, heˉją̄ˉ
gaˉläˉchąąyˉ llu˹ jwërte. 32 Juda
kyąąh´ Sila hi̱ˉ ma´ ngëëˉ juu˹
kih˹ Dio ma´ kwayˉ chaˉga´miihˉ
juu˹. Heh˹ läˉją̄ˉ, gaˉnøh˹ dsë˹
øøh˹ jne´ hiˉ gaˉtëëyh˹ chaˉmiihˉ
be˝. 33 Gaˉläˉhɨɨ` ga´ miihˉ jmɨɨ´,
ją̄ˉga´ gaˉhih˹ øøh˹ jne´ juu˹ kyąąyh´
mah˹ dsaˉnääy` llu˹ taˉ Jerusalén
jee´ tąąh´ hi̱ˉ gaˉchee̱y˹. 34 Pero
gaˉjmee˝ Sila hɯɯ´dsëˉ: "Goˉ llu˹
ga´ heˉ jąnˉ jee´ laˉ." 35 Hiˉ gaˉją̄˝
ba´ Paa´ kyąąh´ Bernabé Antioquía
ją̄ˉ, ma´ miˉtëëyˉ dsaˉ juu˹ kih˹
Dsaˉjøøh˹ jnän`. Hiˉ koˉjøh˝ kyąąh´
jñah˝ dsaˉkyąąyh´ ma´ kwayˉ
ju˹hmëë˝.

*Ngoo˹ Paa´ jee´ gaˉtë˝ to̱˹ jii̱hˉ
na´kwayˉ juu˹*

36 Gaˉläˉhɨɨ` ga´ miihˉ jmɨɨ´, ma´
gaˉjäh˝ Paa´ sɨɨyhˉ Bernabé:
—Man` kaˉläh˝ maˉjëë̱n´ läˉjëë̱ˉ
øøh˹ jne´ hi̱ˉ tąąh´ läˉkąąˉ jwɨɨˉ jee´
na´kąn´ juu˹ kih˹ Dio jąą̄˹, maˉjëën´
haˉ läˉ tąąyh´.
37 Ma´ hnøø˹ Bernabé ma´ jąąy˹
Jwąąˉ hi̱ˉ tëëyhˉ Marcos. 38 Pero
saˉ gaˉtih˹ dsë˹ Paa´ heˉ ma´ jąąy˹
kaˉläh˝ hi̱ˉ gaˉkëh˹ jii̱h˹ hwa˹
Panfilia, jëëh˝ moˉsoˉ ñee´ gyih˹
na´kwayˉ juu˹ kih˹ Dio kyąąh´
Paa´. 39 Niˉ miihˉ saˉ gaˉhɨɨ˝ kweeˉ
juu˹ kih˹ Paa´ kyąąh´ Bernabé,
läˉjii̱h˹ gaˉbee̱y˹ øøyhˉ, gaˉnääy˹
maˉ kihˉkih˹. Heˉją̄ˉ Bernabé
gaˉjąąy˹ Marcos, gaˉtąąyh` nehˉ
barco gaˉnääy˹ taˉ Chipre. 40 Hiˉ
Paa´ gaˉjąąy˹ Sila. Läˉkoo̱ˉ ma´
gaˉhwëëyˉ jee´ ją̄ˉ, gaˉjäh˝ øøh˹ jne´
hi̱ˉ ma´ tąąh´ Antioquía sɨɨyhˉ:
—Dio kyąąh´ hnäh˝.
41 Gaˉngëëy˝ taˉ hwa˹ Siria kyąąh´
hwa˹ Cilicia ma´ kwayˉ be˝ kih˹ øøh˹
jne´ hi̱ˉ ma´ tąąh´ läˉkoo̱ˉ läˉkoo̱ˉ
jwɨɨˉ.

16

*Ngoo˹ Timotä kyąąh´ Sila koˉjøh˝
kyąąh´ Paa´*

1 Maˉngëë˝ heˉ ją̄ˉ, gaˉnääy˹ taˉ
Derbe, ją̄ˉga´ gaˉnääy˹ taˉ Listra.
Jee´ ją̄ˉ ma´ gya˹ jąą̄ˉ øøh˹ jne´
hi̱ˉ chee̱ˉ Timotä. Chooy˹ ma´
ląą˹ judiu hiˉ ma´ ląąy˹ øøh˹ jne´
kaˉläh˝. Pero jmiiˉ Timotä ma´
ląą˹ griego. 2 Läˉjëë̱ˉ øøh˹ jne´
hi̱ˉ ma´ tąąh´ Listra hiˉ hi̱ˉ ma´
tąąh´ Iconio ma´ hlëëyhˉ llu˹ kih˹

Timotä. 3 Ga˗lä˗hnøø˹ Paa´ jääy˹
Timotä lä˗kaa˯ jee´ dsooy˹, he˯ja˯
ga˗jmeey˴ mada˯ ga˗wih˴ jmɨ˯ngo˹
kih˹ Timotä mah˹ sa˗ choo˹ judiu
hi˯ chaa˯ jee´ ja˯ juu˹ kyaayh´,
jëëh˴ ga˗lä˗jëë˗ dsa˯ chaa˯ jee´ ja˯
ma˯ñey˯ laa˹ griego jmii˯ Timotä.
4 Ga˗lä˗kaa˯ jwɨɨ˯ jee´ ga˗näay˹,
ga˗jmeeyh˹ juu˹ kih˹ øøh˹ jne´ ha˯
lä˗ la˹ juu˹ ee˯ he˯ ga˗taah` apóstole
kyaah´ dsa˯gyɨɨh´ hi˯ ma´ täähˈ
Jerusalén mah˹ høøy˹ ma˗la˗ he˯
na˯ ba´. 5 Ma´ ga˗nuu´ øøh˹ jne´
juu˹ ja˯, ga˗tëëyh˹ cha˯miih˯ be˴
hi˗ jwëë˴ ga´ dsa˯ ga˗heeh˯ juu˹ kih˹
Dio koo˯ jmɨɨ´ koo˯ jmɨɨ´.

Ga˗mi˗jnää˯ Dio kih˹ Paa´ jaa˯
dsa˯ hi˯ ma´ chaa˯ hwa˹ Macedonia

6 Pero Jmɨ˯lle˴ Na˯jngɨɨ ˹ sa˗
ga˗kwa˴ jwë˹ kih˹ Paa´ kyaah´
dsa˯kyaayh´ mah˹ ma´ kway˹ juu˹
kih˹ Dio hwa˹ Asia, he˯ja˯ ga˗ngëë˴
bih˹ lä˗ ga˗dsa˹ hwa˹ Frigia, kyaah´
hwa˹ Galacia. 7 Lä˗koo˯ ma´
ga˗lla˗näay˹ ta˗ hwa˹ Misia, ma´
hnøøy ˹ ma´ dsa˯näay˹ ta˗ Bitinia
pero sa˗ ga˗kwa˴ Jmɨ˯lle˴ Na˯jngɨɨ
˹ jwë˹. 8 He˯ja˯ koo˯ ga˗ngëëy˴
ta˗ koo˴ hwa˹ Misia ba´, lä˗jiih˹
ga˗lla˗näay˹ jwɨɨ˯ Troa. 9 Hwë˹
he˯ ma´ gya˹ Paa´ Troa, ga˗hëë˴
mɨ˹nëy´ ma´ cheh˹ jaa˯ dsa˯ñɨɨh˯
hi˯ chaa˯ Macedonia ma´ chuu˴
kyaayh´, ma´ jäyh˴: “Ña˯ ta˗ hwa˹
Macedonia mah˹ kwah˹ be˴ kyaa˹
jnääh˹.” 10 Ma´ ga˗jëë˹ Paa´ he˯ ja˯,
lä˗chah˴ ja˯ ga˗mi˗llu` jnääh˹ løø˹
kyaa˹ jnääh ˹, mah˹ ga˗nøø˹ jnääh ˹
kyaayh´ ta˗ Macedonia. Ga˗jmee´
jnääh˹ dsoo˴ he˯ tëëh˯ Dio jnääh ˹
mah˹ dsa´kwa´ jnääh˹ ju˹hmëë˴ kih˹
Jesús jee´ ja˯.

Ngoo˹ Paa´ kyaah´ Sila jee´ jwɨɨ˯
Filipo

11 Jee´ jwɨɨ˯ Troa ja˯ ga˗tooh`
jnääh ˹ neh˗ barco, ga˗nøø˹ jnääh
˹ ko˯dsoo˴ ta˗ Samotracia, hwa˹
he˯ hä´ jee´ jmɨ˯ñeeh˯. Ma´ ga˗jnä˹
jyoh˴ jmɨɨ˯, ga˗nøø˹ jnääh˹ ta˗ jwɨɨ˯
Neópolis.

12 Jee´ ja˯ ga˗hwɨɨ˯ jnääh ˹ mah˹
ga˗nøø˹ jnääh ˹ ta˗ jwɨɨ˯ Filipo he˯
ga˗lla˴ dsa˯ chaa˯ Roma hi˗ ma´ la˹
jwɨɨ˯ to˯në´ kih˹ hwa˹ Macedonia.
Jee´ jwɨɨ˯ ja˯ ga˗tooh` jnääh˹ miih˯
jmɨɨ´. 13 Koo˯ jmɨɨ´ he˯ tee˯h˯ dsa˯
dsë˹ ga˗hwëë˯ jnääh˹ jee´ jwɨɨ˯ ja˯,
ga˗nøø˹ jnääh ˹ ta˗ cha´hoo´ jmɨɨ˯.
Jëëh˴, ma˯ñe´ jnääh˹ he˯ dsa˯nää˹
dsa˯ jee´ ja˯, jee´ dsa˯ngɨɨy` kiyh˹
kih˹ Dio. He˯ja˯ ga˗tooh` jnääh˹
ga˗hlëëh´ jnääh˹ juu˹ kih˹ Dio
dsa˯më˴ hi˯ ma´ täähˈ jee´ ja˯.
14 Jaa˯ dsa˯më˴ he˴ ma´ chee˯ Lidia,
hi˯ ma´ chaa˯ jwɨɨ˯ jɨɨh˯ he˯ chee˯
Tiatira. Ma´ hnɨɨy˗ hmɨɨh˯ gyɨɨɨ˴
he˯ hmooh˹ hi˗ ma´ hnaayh˯ Dio.
He˯ja˯ ga˗chee˹ Dio dsëy˹ mah˹
wa´ jmeey˴ he˹ juu˹ he˯ ma´ hlëëh˗
Paa´. 15 Lä˗koo˯ ma´ ga˗saay˯ jmɨɨ˯
ko˯jøh´ kyaah´ lä˗jëë˗ hi˯ chaa˯
kyaay˹, ga˗chuuy˴ kyaa˹ jnääh ˹,
ga˗jäyh˴:

—Cher´mah˹ laah´ hnäh´ mi´te`
ba´ jnä´ kih˹ Dio, jä´ hnäh´ kin˗ na˹.

He˯ja˯ ga˗jmee˴ dsa˯më˴ he˴ bii˹
he˯ ga˗jä´ jnääh˹ cha´neh˗ kiyh˹.

Ga˗taayh˯ Paa´ kyaah´ Sila
neh˗ñe˹

16 Koo˯ hä´ lä˗ ma´ na´nøø˹ jnääh˹
ka˯läh´ jee´ ma´ ngɨɨ˗ dsa˯ kiyh˹
kih˹ Dio, jee´ ja˯ ga˗jee˹ jnääh˹ jaa˯
chih˯më˴ hi˯ ma´ kye˯ jmɨ˯lle˴ hlɨɨh˹
hi˯ ma´ lle˯ juu˹ kih˹ dsa˗. Kyaah´
chih˯më˴ he˴ ma´ lih˹ dsa˯jɨɨy´
cha˯miih˯ kuu´. 17 Peer˗ kii˯ hooh˯
chih˯më˴ he˴ ma´ llee˴y` kaah` kyaa˹
jnääh˹, ma´ hlëëyh˗:

—Dsa˯ñɨɨh˯ hi˯ ga˗nää˹ na˯,
ga˗nää´ mada˯ kih˹ Dio Jøøh˹. Hi˯
na˯ na˯ kwa˗ juu˹ kih˹ Dio he˯
jmee˗ dsa˯lää˴ dsa˯.

18 Ma˯lä˯hɨɨ` cha˯miih˯ jmɨɨ´
jmee˗ chih˯më˴ he˴ lä˗ja˯, lä˗jiih˹
ga˗lä˗dsëh˗ dsë˹ Paa´. He˯ja˯

ga˗jee̱yh˯ hñiiy˝ ga˗siiyh˗ jmi˯lle˝
hliih˯:
—Kyaa̱h˝ be˝ kih˯ Jesucristo
jmeen˗ hih˗ kyah˯, go˯hee̱ ˯ kih˯
chih˯me˝ na˯.
Lä˗cha̱h˝ ja̱˯ ya˗hee̱˯ jmi˯lle˝
hliih˯ kih˯ chih˯me˝ he˝.
19 Ma˝ ga˗lä˗liih˯ dsa˯juu˝
chih˯me˝ he˝ mo˗so˗ cha̱˯ he˯
kyaa̱h˝ liyh˗ kuu˝, ga˗lä˗hneey˗
kyaa̱h˝ Paa˝. Ga˗saayh˯ Paa˝
kyaa̱h˝ Sila na˝jäay˯ cha˝ne˝ dsa˗ta˝.
20 Ga˗taayh˯ goo˯ jwee̱˯, ga˗siiyh˗:
—Judiu ba˝ laa̱ ˯ dsa˯ñuuh˯ la˯,
ha˯ ko̱h˝ hnii˯ sa˗ ma˝ jay˜ llay˗
jee˝ jwii˯ jnän`. 21 Mi˯tee̱y˗ jne˝ he˯
tee̱y˯ jmeey˗ he˯ sa˗ cha˯ jwe˯ jnän`
hee̱hn˝ ni˗ he˯ jmeen˝ he˯ tee̱y˯
jmeey˗, jne˝ hi̱˯ laa̱˯ dsa˯ romano.
22 Hi˗ lä˗jee̱˗ dsa˯jwii˯ ga˗kwa˝
be˝ kih˯ dsa˯ hi̱˯ ga˗hnii˯ he˝. He˯ja̱˯
ga˗jmee˝ dsa˯ta˝ mada˯ ga˗llee̱y˯
hmiih˯ kih˯ Paa˝ kyaa̱h˝ Sila mah˯
ga˗kwa˝ dsa˯ kiyh˯ kyaa̱h˝ si˝hma˯.
23 Ma˯ngee̱˝ ma˯kwa˝ dsa˯ kiyh˯
cha˯miih˯, ga˗taa̱h˯ dsih˝ neh˗ñe˯.
Ja̱˯ga˝ ga˗jmeey˝ mada˯ kih˯ poo˯
kyaa̱y˯ mah˯ häay˯ llu˯. 24 Ma˯ngee̱˝
ma˯hyoh˜ poo˯ jwe˯ ha˯ lä˗ jmeey˯,
ga˗taa̱yh˯ Paa˝ kyaa̱h˝ Sila ga˗te˝
neh˗ ga˝ kih˯ neh˗ñe˯. Jee˝ ja̱˯
ga˗gwey˯ tii˝ Paa˝ kyaa̱h˝ Sila neh˗
jwi˝ hma˯ he˯ he˯ too˯, he˯ chee̱˯
cepo.
25 Pero ma˝ ga˗te˝ koo̱˯ lla˗nuu
˯ ma˝ ngii˗ Paa˝ kyaa̱h˝ Sila kiyh˯
kih˯ Dio, hi˗ ma˝ häy˗ su̱˯ kih˯ Dio,
hi˗ jñah˝ ga˝ dsa˯ hi̱˯ ma˝ taa̱h˝
neh˗ñe˯ ja̱˯ ma˝ nuuy˯. 26 Ni˗ sa˗
liih˯ ga˝ dsa˯ he˝ ma˝ ga˗jeh˯ wii˝
jwerte hwa˯, lä˗jiih˯ ga˗sa˯ ga˗hluh˯
tii˝ na˝hyah˯ he˯ la˯ neh˗ñe˯ ja̱˯.
Lä˗cha̱h˝ ja̱˯ ga˗na˝ lä˗je˗ ho˝haah˝
kih˯, hi˗ ga˗saa̱˯ ga˗jaa̱˯ caden˜ he˯
ma˝ na˯hñuu˯ lä˗jee̱˗ hi̱˯ ma˝ taa̱h˝
neh˗ñe˯ ja̱˯. 27 He˯ja̱˯ ga˗ñe˯ poo˯
hi̱˯ ma˝ hoo˗ jee˝ ja̱˯. Ma˝ ga˗jeey˯
na˯na˝ hoo˝ neh˗ñe˯, ga˗lley˯ ñe
˯tuuh˯ kiyh˯ mah˯ ma˝ jngeeyh ˯
hñiiy˝, kih˯ he˯ laay˝ ma˯kyuu˯ dsa˯
hi̱˯ ma˝ taa̱h˝ neh˗ñe˯. 28 He˯ja̱˯
ga˗hlee̱h˝ Paa˝ ki̱˯gaa̱˯ ga˗jäyh˝:
—Ta˗ jmeeh` hñaah˯, tooh˝ ba˝
jnääh˯ lä˗jee̱˗ jnääh˯ jee˝ la˯.
29 He˯ja̱˯ ga˗ngii˝ poo˯ he˝ wa˝je˯,
mah˯ ga˗hey˯ ko˯chih˝ cha˝neh˗.
Jlaay˗ ga˝ lä˗ja̱˯, ga˗jwaay˯ hñiiy˝
huu˝ tii˝ Paa˝ kyaa̱h˝ Sila. 30 Hi̱h˯
poo˯ he˝ ga˗hwee̱y˯ oo̱h˯ jne˝ neh˗ñe
˯, mah˯ ga˗siiyh˗:
—Dsa˯ñuuh˯, he˯ na˯ jmeen`
mah˯ laan˝.
31 He˯ja̱˯ ga˗jäh˝ oo̱h˯ jne˝ he˝:
—Jmee˝ dsoo˝ hoh˝ kih˯ Jesucristo
mah˯ lä˗ja̱˯ ba˝ laah˝ kyaa̱h˝ lä˗jee̱˗
hi̱˯ cha̱a̱˯ kyah˯.
32 Ja̱˯ga˝ ga˗hlee̱yh˯ poo˯ he˝
juu˯ kih˯ Dio, kyaa̱h˝ lä˗jee̱˗ hi̱˯
cha̱a̱˯ cha˝neh˗ kiyh˯. 33 Lä˗ hwe˯
ja̱˯ ga˗joo˯ poo˯ he˝ kih˯ Paa˝
kyaa̱h˝ Sila na˝gyiyh˯ jee˝ ga˗la˯
dsoo˝ kiyh˯. Lä˗cha̱h˝ ja̱˯ ga˗saa̱˯
poo˯ he˝ jmii˯ kyaa̱h˝ lä˗jee̱˗
hi̱˯ cha̱a̱˯ kyaay˯. 34 Ma˯ngee̱˝
ma˯saay˯ jmii˯, ga˗tee̱y˯ oo̱h˯ jne˝
he˝ cha˝neh˗ kiyh˯, ga˗kwee̱yh˯ he˯
ga˗kuyh˯. Peer˗ ga˗lä˗cha̱a̱y˗ llu˯
kyaa̱h˝ lä˗jee̱˗ hi̱˯ cha̱a̱˯ kyaay˯,
lä˗llu˯ he˯ ga˗hee̱yh˯ juu˯ kih˯ Dio.
35 Ma˝ ga˗jnä˯ jyoh˝ jmii˝ ja̱˯,
ga˗chee̱˯ dsa˯ta˝ jñah˝ poo˯ hi̱˯
na˝jmee˝ juu˯ kih˯ hi̱˯ ma˝ hoo˗
neh˗ñe˯ mah˯ laay˯ Paa˝ kyaa̱h˝ Sila.
36 He˯ja̱˯ ga˗jmeeh˯ poo˯ juu˯ kih˯
Paa˝ kyaa̱h˝ Sila, ga˗jäyh˝:
—Ma˯jmee˝ dsa˯ta˝ mada˯ he˯
laan˝ hnäh˝. He˯ja̱˯ jwahn˗, hwee̱˯
hnäh˝, go˯nää˝ hnäh˝ kyaa̱h˝ juu˯
llu˯ ba˝.
37 He˯ja̱˯ ga˗jäh˝ Paa˝ siiyh˗ lä˗la˯:
—¿He˯la˯ ja̱˯ ga˗kway˝ kyaa̱˯
jnääh˯ cha˝ne˝ lä˗jee̱˗ dsa˯, ni˗ sa˗
ga˗ngiiy˝ juu˯ che˝ aa̱˯ jnääh˯ dsoo˝?
He˝ ba˝ dsa˯ romano jnääh˯ ka˯läh˝
mah˯ ga˗taayh˯ jnääh˯ neh˗ñe˯. Na˯
laay˝, laay˯ jnääh˯ jee˝ na˯hmää˝.
Ni˗ miih˯ sa˗ hee̱h˝ jnääh˯ lä˗na˯.

Wa´ ya¯nää˝ hñii˝ dsa¯ta´ mahˡ hwëëyˡ jnäähˡ.
38 He¯ja¯ na´jmeeh´ poo¯ he˝ juuˡ kihˡ dsa¯ta´. Peer˗ ga˗lä˗goo˗ dsëˡ dsa¯ta´ he˝ ma´ ga˗nuuy˝ laaˡ Paa´ dsa¯ romano kyaah´ Sila. 39 He¯ja¯ na´nääy ˡ na´jëëy¯, mahˡ ga˗siiyh˗ Paa´ kyaah´ Sila:
—Jmee´ hnäh˝ jøh¯ hoh˝.
Ma¯la˗ ma¯hwëëyˡ neh˗ñe ˡ, ga˗siiyh˗:
—Go¯nää´ ba´ hnäh˝ ta˗ jee´ jyoh˝.
40 Ma´ ya˗hëëˡ Paa´ neh˗ñeˡ kyaah´ Sila, ga˗nääyˡ ta˗ kihˡ Lidia, jee´ ga˗jeeyˡ miih¯ øøhˡ jne´. Ga˗kwa˝ Paa´ kyaah´ Sila be˝ kiyhˡ, ja¯ga´ ga˗hwëëy¯ jee´ jwii¯ ja¯, ga˗nääyˡ ta˗ jee´ jyoh˝.

17

Ga˗lä˗hnee˗ dsa¯ kyaah´ Paa´ jee´ jwii¯ Tesalónica

1 Ga˗ngëë˝ Paa´ kyaah´ Sila ta˗ jee´ jwii¯ Anfípoli hi˗ ga˗ngëëy˝ jee´ jwii¯ Apolonia lä˗jiihˡ ga˗lla˗nääyˡ jwii¯ Tesalónica, jee´ ma´ chihˡ koo¯ gwah˗ kihˡ dsa¯ judiu. 2 Hi˗ lä˗koo¯ tëë ˡ Paa´ jmee˗, jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsëˡ ma´ dsooy˜ neh˗ gwah˗ dsa¯hlëëyh` dsa¯. Ga˗të˝ hnë¯ jiih˜ ma´ dsooy˜ gwah˗ jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsëˡ ma´ dsa¯kway˗ juuˡ na¯hñaa ˡ lä˗jëë¯. 3 Ma´ mi¯jnääy˗ jëë¯ go¯te˜ lä˗koo¯ na¯sii¯ juuˡ kihˡ Dio he¯ jäh˝, jmee˗ biiˡ jëëˡ Cristo wii´ hi˗ lä˗jiiyh´ ka¯läh˝ jee´ kihˡ hi¯ na¯juu´. Hi˗ ga˗jäyh˝:
—Jesús hi¯ hlëëhn´ kihˡ la¯, hi¯ he˝ he˝ Cristo.
4 Koo¯llaa´ judiu ga˗lä˗dsoo˝ dsëyˡ, he¯ja¯ ga˗jmeey˝ koo¯jøh˝ kyaah´ Paa´ hi˗ kyaah´ Sila. Jwëë˝ griego hi¯ ma´ hnaah¯ Dio ga˗heeh¯. Hi˗ lä˗ja¯ jwëë˝ dsa¯më˝ hi¯ hii˝ juuˡ kihˡ jee´ jwii¯ ja¯ ga˗heeyh¯ kihˡ Jesús. 5 Pero koo¯llaa´ judiu hi¯ sa˗ ma´ dsoo˝ dsëˡ kihˡ Jesús, ga˗lä˗lleey˝. He¯ja¯ na´kyaay˝ koo¯llaa´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ hñaa¯ dsëˡ hi¯ la´ ga˗nää´ jee´ jwii¯ ja¯. Kyaah´ dsa¯ñuuh¯ he˝ ga˗liyhˡ ga˗tooyh¯ je¯ dsëˡ dsa¯ chaa¯ jee´ jwii¯ ja¯. He¯ja¯ ga˗nääyˡ cha´neh˗ kihˡ Jasón he¯ hnøøyˡ ma´ jäayˡ Paa´ kyaah´ Sila mahˡ ma´ taayh˗ goo¯ dsa¯jwii¯. 6 Pero sa˗ ga˗jnäayh˗, he¯ja¯ ga˗saayhˡ Jasón kyaah´ jñah˝ ga´ øøhˡ jne´, na´jäay¯ kihˡ dsa¯ta´, ta¯hooyh˜ ki¯gaa¯ ma´ jäyh˝:
—Dsa¯ na¯ ga˗nää´ mi¯gaa˗ dsa¯ lä˗kaa¯ jmi¯gyuu˗ hi˗ naˡ ma¯ya¯nääyˡ jee´ la¯ jnän`. 7 Jasón la¯ na¯ ma¯taayh¯ dsa¯ he˝ cha´neh˗ kihˡ. Lä˗jëë˗ hi¯ la¯ na¯ mi¯kwayhˡ ley kihˡ dsa¯ta´ jøøhˡ jnän` hi¯ gyaˡ roma. Jäyh˝ chaa¯ jñah˝ rey hi¯ chee¯ Jesús.
8 Ma´ ga˗nuu˝ dsa¯ta´ kyaah´ dsa¯jwii¯ juuˡ ja¯, ga˗heeˡ dsëyˡ go¯te˜. 9 He¯ja¯ ga˗jmee˝ dsa¯ta´ mada¯ ga˗mi˗hmaah´ Jasón dsoo´ kihˡ kyaah´ lä˗jëë˗ øøhˡ jne´ hi¯ ga˗saayhˡ he˝. Ja¯ga´ ga˗läayˡ.

Ngooˡ Paa´ kyaah´ Sila ta˗ jwii¯ Berea

10 Øøhˡ jne´ hi¯ ma´ chaa¯ jee´ ja¯, lä˗chah˝ hwëˡ ja¯, ga˗cheeˡ Paa´ kyaah´ Sila ta˗ jwii¯ Berea. Ma´ ga˗lla˗nääyˡ Berea na´nääy ˡ neh˗ gwah˗ kihˡ judiu. 11 Judiu hi¯ ma´ chaa¯ Berea ja¯, lluˡ cha¯ga´miih¯ huu´dsë¯ kihˡ lä˗koh˝ ga´ hi¯ chaa¯ Tesalónica. Ga˗lä˗hnøøˡ gyihˡ nuuyˡ ha¯ lä˗ laˡ juuˡ ja¯, hi˗ lä˗jë˗ jmii´ ma´ hëy¯ jee´ na¯sii¯ juuˡ kihˡ Dio mahˡ ma´ jëëy˜ che´ ma˗ra˗ juˡdsoo˝ he¯ ma´ jäh˝ Paa´. 12 Jwëë˝ dsa¯ judiu he˝ ga˗heeh¯ juuˡ kihˡ Dio hi˗ lä˗ja¯ jwëë˝ dsa¯më˝ griega hi¯ hii˝ juuˡ kihˡ jee´ jwii¯ ja¯ hi˗ jwëë˝ dsa¯ñuuh¯ ka¯läh˝. 13 Ma´ ga˗nuu˝ judiu hi¯ chaa¯ Tesalónica he¯ häa´ Paa´ ta˗ Berea kway˗ juuˡ kihˡ Dio, he¯ja¯ na´nääy ˡ jee´ ja¯ ka¯läh˝ na´llay¯ hnii¯ kihˡ dsa˗.
14 Lä˗chah˝ ja¯ øøhˡ jne´ hi¯ chaa¯ jee´ ja¯ ga˗cheeˡ Paa´ ta˗ cha´hoo´

jmɨ⁻ñeeh˜. Ga˭jä˝ ba´ Sila kyąąh´ Timotä jwɨɨ⁻ Berea. 15 He˝ ba´ øøh¹ jne´ hi⁻ ma´kyąąh´ Paa´ ga˭jmee˝ be˝ ga˭jøø¹ kiyh¹ lä˭ ga˭të˝ jwɨɨ⁻ Atena. Hi˭ ma´ ga˭hwëë⁻ øøh¹ jne´ jwɨɨ⁻ Atena ją⁻, ga˭chęę¹ Paa´ juu¹ wa´ jä⁻ Sila kyąąh´ Timotä ta˭ la˭, na¹kǫh˝ lä˭jiih¹ jee´ le˝.

Ga˭kwa˝ Paa´ juu¹ jee´ jwɨɨ⁻ Atena

16 Ta´kǫ⁻jiih¹ ma´ gya¹ Paa´ jøøy˜ lloo˜ Sila kyąąh´ Timotä jwɨɨ⁻ Atena, ga˭lä˭meeh˭ dsëy¹ kih¹ ga˭lä˭kąą⁻ ba´ tąąh´ dio hi⁻ na⁻ląą⁻ kąąh˜ dsa⁻. 17 He⁻ją⁻ neh˭ gwah˭ ma´ mi⁻jnää˭ Paa´ juu¹ na⁻hñaa¹ lä˭jëë⁻ kih¹ judiu hi⁻ ma´ chąą⁻ jee´ ją⁻, hi˭ kih¹ jñah˝ ga´ dsa⁻ hi⁻ hnaah⁻ Dio. Hi˭ lä˭jë˭ jmɨɨ˝ ma´ dsa⁻ngëë˝ Paa´ lä˭kąą⁻ je´hmooh´ ją⁻, hlęęyh˜ dsa⁻ hi⁻ dsa⁻kuh¹ jee´ ją⁻ ka⁻läh˝. 18 Jee´ ją⁻ ga˭jęey¹ dsa⁻ hi⁻ jäh˝ kyuuh˜. Kǫǫ⁻ nää¹ dsa⁻ he˝ tëëyh˜ epicúreo hi˭ jñah˝ ka⁻läh˝ tëëyh˜ estoico. Dsa⁻ he˝ na⁻ ga˭løø¹ ti⁻choo˭ juu¹ kyąąh´ Paa´. He⁻ją⁻ ga˭jäyh˝ sɨɨyh˭ dsa⁻kyąąyh´:

—Hee⁻ ba´ juu¹ he⁻ kwa˭ dsa⁻ na⁻, heh¹ he⁻ hlëëyh˭ cha⁻miih⁻ ngëë¹.

Jñah˝ ka⁻läh˝ ga˭jäh˝:

—Lä˭kǫǫ⁻ he⁻ hlëëyh˭ kih¹ jñah˝ dio hi⁻ sa˭ kyuu˭ jne´.

Lä˭ją⁻ ga˭jäyh˝ kih¹ Paa´ kih¹ he⁻ ma´ mi⁻jnää˭ Paa´ ju¹hmëë˝ kih¹ Jesús hi˭ juu¹ he⁻ lä˭jiih´ dsa⁻. 19 He⁻ją⁻ ga˭jąąy¹ Paa´ kǫǫ⁻ jee´ ma´ dsa⁻ñeey˜, jee´ chęę⁻ Areópago. Jee´ ją⁻ ga˭ngɨɨy˝ juu¹ kiyh¹:

—¿Che´ le˝ nuu⁻ jnääh¹ miih⁻ ha⁻ lä˭ la¹ ju¹hmëë˝ he⁻ kyęh´ na⁻? 20 Kyęh´ juu¹ he⁻ sa˭ ma⁻nuu´ jnääh¹ go⁻te˜. Hnøø⁻ jnääh¹ lä˭ñe´ jnääh¹ he⁻ hnøø¹ jäh˭ juu¹ na⁻.

21 (Jëëh˝, jwęę˝ dsa⁻ chąą⁻ jee´ jwɨɨ⁻ Atena hi˭ dsa⁻ hi⁻ ya˭nää¹ hwa¹ uu˝, ga˭tąąyh` tąą˝ jee´ ją⁻. Sa˭ cha⁻ he⁻ ga´ jyoh˝ he⁻ ma´ tɨh˜ dsëy¹, ma˭la˭ ju¹hmëë˝ he⁻ ma´ nuuy¹ kyąąh´ he⁻ ma´ kway¹, he⁻ ją⁻ ba´ ma´ tɨh˜ dsëy¹.)

22 He⁻ją⁻ ga˭noo⁻ Paa´ tǫ¹dsaah` jee´ kih¹ hi⁻ ma´ tąąh´ Areópago ją⁻, mah¹ ga˭jäyh˝:

—Kyuun˭ hnäh˝ dsa⁻ chąą⁻ Atena. Peer˭ mi⁻teh` hnäh˝ kyąąh´ lä˭jęę˭ dio kyąąh´ hnäh˝. 23 Jëëh˝ lä˭ ma´ ñeen´ na´ngën¹ lä˭kąą⁻ jee´ jwɨɨ⁻ la⁻, ga˭jëën¹ lä˭kąą⁻ ba´ tąąh´ hi⁻ na⁻ląą⁻ kąąh˭ hnäh˝. Jee´ ją⁻ ga˭jëën¹ kǫǫ⁻ na´hyoo˝ jee´ na⁻sɨɨ⁻ lä˭la⁻: “Hiii⁻ la⁻ Dio hi⁻ sa˭ kyuu˭ jne´.” Jëë` da´ hnäh˝, he˝ ba´ Dio hi⁻ hnaah˭ hnäh˝, ni˭ sa˭ kyuu˭ hnäh˝, kih¹ hi⁻ he˝ na⁻ hlëëhn´ na¹.

24 ’Dio hi⁻ ga˭jmee˝ lä˭kąą⁻ jmɨ⁻gyuu˭, hi⁻ ga˭jmee˝ lä˭jë˭ he⁻ ga´ cha⁻ në˝ kih¹, hi⁻ he˝ ląą¹ juu´ gyuuh¹ hwa¹, he⁻ją⁻ sa˭ jmee˭ bii¹ jmee¹ dsa⁻ jmɨ⁻gyuu˭ kǫǫ⁻ gwah˭ jee´ gyay˭. 25 Sa˭ cha⁻ he⁻ jmee˭ bii¹ kiyh¹ ni˭ miih⁻, ni˭ hi⁻ jmee¹ ta´he¹ kiyh¹. Hñii˝ bih¹ jmeey˭ chąą⁻ lä˭jęę˭ jne´, jmeey˭ kii˝ jne´ lle˝ hi˭ kway˭ lä˭jë˭ he⁻ jmee˭ bii¹ jnän`.

26 ’Kih¹ jąą⁻ dsa⁻ñuuh⁻ ba´ ga˭jmąąy¹ lä˭jęę˭ nää¹ dsa⁻ jmɨ⁻gyuu˭ mah¹ dsa⁻tąąyh` lä˭kąą⁻ hwa¹. Hi˭ ga˭tøøy¹ hih˭ ha⁻ kǫh˝ jmɨɨ˝ dsa⁻tąąh` dsa⁻ hi˭ ha⁻ hñii˝ dsa⁻tąąyh`. 27 Ga˭jmąąy¹ jne´ mah¹ hnääh´ jnih˝. Lä˭ją⁻ kǫǫ⁻ sa˭ su´ sa˭ jne˜ ba´ jne´ Dio. Jëëh˝, ma˭ra˭ ju¹dsoo˝ sa˭ cheyh¹ uu˝ kih¹ lä˭jąą⁻ lä˭jąą⁻ jne´. 28 Jëëh˝, ta˭la˭ kiyh¹ ba´ chąą⁻ jne´ hi˭ ga˭nøø´ jne´ hi˭ na´jiih˭ jne´. He⁻ la⁻ jęęh¹ kwee⁻ lä˭kǫh˝ ga˭sɨɨ˝ kǫ⁻lląą´ dsa⁻gooh˝ hnäh˝ hi⁻ ma´ kyuuh˜, hi⁻ ga˭jäh˝: “Ląą¹ jne´ sa´ją⁻ kih¹ Dio.”

29 ’Lä˭llu¹ he⁻ ląą¹ jne´ sa´ją⁻ kih¹ Dio, he⁻ją⁻ sa˭ cha⁻ he⁻ kih¹ jmeen´ huu´dsë⁻ ląąy¹ lä˭kǫǫ⁻ dio hi⁻ jmąąˆ dsa⁻ kyąąh´ ñe¹ nøø˝ o ñe¹ tøø⁻ o kyąąh´ kuu´. Jëëh˝ hęęh˝ he⁻ jmee˭ dsa⁻ ją⁻, la¹ lä˭kǫǫ⁻ gwa˝ huu´dsë⁻ kih¹ dsa⁻ ba´. 30 Jąą¹, sa˭

ga˗jmeeˇ Dio he' kih¹ lä˗jë˗ he¯ ma´ jmee˗ dsa¯. Jëëhˇ dsa¯, sa˗ ma´ ñe¯ hee¯ ja¯ ma´ jmeey˗. Pero jmɨɨˇ na', Dio jmee˗ mada¯ kih¹ lä˗jëë˗ dsa¯ hi¯ tä̱ä̱h´ lä˗ka̱a̱¯ jmɨ¯gyɯɯ˗ wa´ lä¯dsa̱a̱˜ dsëy¹ lä˗jë˗ he¯ jmeey˗. 31 Jëëhˇ, ga˗tøø¹ Dio hih˗ lloo˜ ko̱o̱¯ jmɨɨˇ llay¹ ta´ kih' lä˗jëë˗ dsa¯ kya̱a̱h´ ju'dsooˇ. Ma¯na¯lle̱e̱h´ ba´ ja̱a̱¯ dsa¯ñɯɯh¯ hi¯ lla¹ ta´ hi˗ kih¹ lä˗jëë˗ dsa¯ ga˗jmeeˇ Dio dsooˇ juu' ja¯, lä˗llu¹ he¯ ga˗mi˗jii̱yh` Jesús jee´ kih' hi¯ na¯ju̱u̱´ —ga˗jäh´ Paa´.

32 Ma´ ga˗nuuˇ dsa¯ heˇ juu' he¯ lä˗jii̱h´ dsa¯ hi¯ ma¯na¯ju̱u̱´, ko̱¯llä̱a̱´ dsa¯ heˇ ga˗mi˗kwa̱yh¹ hi˗ ko̱¯llä̱a̱´ ga˗jäh´ lä˗la¯:

—Jyohˇ jii̱h˜ ba´ nɯɯ´ jnäähˇ ka¯läh´ juu' na¯.

33 He¯ja̱¯ ya˗hëë¹ Paa´ jee´ kih' dsa¯ heˇ. 34 Ko̱¯llä̱a̱´ hi¯ ga˗lä˗dsooˇ dsë¹, ga˗jmeeyˇ ko̱¯jøhˇ kya̱a̱h´ Paa´. Jee´ ja¯ ma´ hä̱ä̱´ Dionisio hi¯ ma´ dsoo˜ ta˗ Areópago. Hi˗ lä˗ja¯ ga˗he̱e̱h¯ ja̱a̱¯ dsa¯mëˇ hi¯ ma´ che̱e̱¯ Dámari hi˗ cha̱a̱¯ ga´ jñahˇ hi¯ ga˗he̱e̱h¯.

18

Ngoo' Paa´ ta˗ jwɨɨ¯ Corinto

1 Ma¯ngëëˇ he¯ ja¯, ya˗hëë¹ Paa´ jwɨɨ¯ Atena ngooy¹ ta˗ jwɨɨ¯ Corinto. 2 Jee´ ja¯ ga˗je̱e̱y' ja̱a̱¯ judiu che̱e̱¯ Aquila hi¯ ga˗lä˗cha̱a̱˗ jee´ jwɨɨ¯ Ponto, hi¯ hmëëˇ ya˗hëë¹ hwa¹ Italia kya̱a̱h´ mëy´ Priscila lä˗hih˗ kih¹ Claudio rey to¯nëˇ. Hi̱h¹ rey heˇ, sa˗ hnøøy¹ ma´ dsa¯ta̱a̱h` dsa¯ hi¯ la̱a̱¹ judiu jee´ jwɨɨ¯ Roma he¯ nøøˇ hwa¹ Italia. He¯ja¯ ñee´ Paa´ na´jëë¯ dsa¯gooy' heˇ. 3 Aquila heˇ ma´ jmee˗ ta´ hme˜ hmɨ¯loo¯, he¯ ja¯ ma´ la' ta´ kiyh'. Ja¯ba´ lih˗ Paa´ ma´ jmeey˗ ta´ ja¯ ka¯läh´, he¯ja¯ ga˗jäyˇ jmeey˗ ta´ ja¯ ko̱¯jøhˇ kya̱a̱yh´. 4 Lä˗jë˗ jmɨɨˇ he¯ te̱e̱h¯ dsa¯ dsë¹ ma´ dsoo˜ Paa´ neh˗ gwah˗ mäh¯ ma´ dsa¯hëëyh` dsa¯ judiu kya̱a̱h´ hi¯ sa˗ la̱a̱¹ judiu, ma´ kway˗ juu' na¯hñaa' lä˗jëë¯ ha¯ lä˗ jee´ ma´ he̱e̱h˗ dsa¯ juu' kih¹ Dio.

5 Ma´ ga˗lloo¹ Sila kya̱a̱h´ Timotä hi¯ ma´ tä̱ä̱h´ Macedonia, ja̱¯ga´ ga˗tɯ¹ Paa´ ta´ jmee˗ hmɨ¯loo¯ mah¹ ga˗kwayˇ juu' kih¹ Dio ba´. Ga˗hëëyh¹ judiu dsa¯gooy', ga˗jmeeyˇ ju'dsooˇ kih¹ Jesús. Ga˗jäyhˇ hi¯ heˇ heˇ Cristo. 6 Pero dsa¯ heˇ ga˗løø¹ jii̱yh˜ juu' kya̱a̱h´ Paa´, hi˗ ga˗mi˗kwa̱yh¹ ka¯läh´. He¯ja̱¯ ga˗kyahˇ Paa´ hmɨɨh¯ kih¹, ga˗jäyhˇ:

—Dsoo´ kyah' hñaah¹ ba´ hnäh´ na¯, he¯ ju̱u̱h´ hnäh´ lä˗ ma¯na¯bä̱ä̱h` ja¯ba´ hnäh´ kya̱a̱h´ dso´kye¯. Sa˗ cha¯ dsoo´ dsëë̱n˜ ni˗ miih¯. Na¹ ta˗ cha´nëˇ na´ka̱n` juu' la¯ kih¹ dsa¯ hi¯ sa˗ la̱a̱¹ judiu ba´.

7 Ya˗hëëy¹ neh˗ gwah˗ ja¯, ngooy' cha´neh˗ kih' ja̱a̱¯ dsa¯ñɯɯh¯ hi¯ che̱e̱¯ Justo hi¯ ma´ gya' jä̱h˗ jee´ chih' gwah˗. Hi¯ heˇ ma´ ga̱h˗ Dio. 8 Ja̱a̱¯ dsa¯ hi¯ hä´ goo¯ gwah˗ hi¯ che̱e̱¯ Crispo, ga˗he̱e̱h¯ juu' kih¹ Jesús kya̱a̱h´ lä˗jëë˗ hi¯ cha̱a̱¯ kya̱a̱y'. Hi˗ jwëëˇ dsa¯ hi¯ cha̱a̱¯ ja¯ba´ Corinto ja¯, ga˗he̱e̱yh¯ juu' kih¹ Dio ma´ ga˗nuuyˇ juu' he¯ ma´ kwa˗ Paa´. Lä˗jëë˗ hi¯ heˇ ga˗sa̱a̱¯ jmɨɨ¯. 9 Ko̱o̱¯ hwë' he¯ ma´ gya' Paa´ jwɨɨ¯ Corinto ja¯, ga˗hëëˇ mɨ 'nëy´ Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ ga˗jähˇ sɨɨyh˗:

—Ta˗ wa´ ga̱h', hlëëh´ ba´ hne¯ juu' kin˗, ta˗ tɯˇ he¯ kwah¯ juu'. 10 Ni˗ ja̱a̱¯ sa˗ cha̱a̱¯ hi¯ ka̱a̱h¹ hne¯ mah¹ jmeeyh˗ hne¯. Jëëhˇ jnäˇ chehn¹ kya̱a̱h´ hne¯. Hi˗ ta˗ jyohˇ ko̱¯ta̱a̱¯, tä̱ä̱h´ jwëëˇ dsa¯ jee´ jwɨɨ¯ la¯ hi¯ na¹ ga´ he̱e̱h˗ juu' kin˗.

11 He¯ja̱¯ ga˗jä̱ˇ Paa´ ko̱o̱¯ ji¯ñe¯ na¯dsë˜ jñee´ sɨh¯ jee´ jwɨɨ¯ Corinto ja¯, kway˗ juu' kih¹ Dio.

12 Lä˗koh´ ma´ la̱a̱ ' Galión lle´moh´ kih' lä˗ka̱a̱¯ hwa¹ Acaya, lä˗jëë˗ judiu hi¯ cha̱a̱¯ Corinto ga˗ta̱a̱yh` juu' kwee¯ kya̱a̱h´

dsa¯kyąąyh´ ga˗tęęy˹ kyąąh´ Paa´
he¯ją¯ na´jąąąy¯ në´ta´, 13 ma´ jäyh´:
—Dsa¯ñuuh¯ la¯ mi¯tęęy˗ dsa¯
ha¯ lä˗ jee´ hnaayh˗ Dio mah˹
lla¯dsëëy` kih˹ ley jnän` kyąąh´ juu˹
ją¯.
14 Ma¯cheh˹ Paa´ ma´ hlëëh˹, ma´
ga˗jäh´ Galión siiyh˗ dsa¯ judiu he´:
—Cher´mah˹ dsoo´ la˹ hliih˹ he¯
jmeey˗, o cher´mah˹ na¯bąąąyh`
kǫǫ¯ dsoo´ juuh¯, ją¯ga´ na˗ høø˹
kwąąt˜ llan` ta´ kyah˹ hnäh´ dsa¯
judiu. 15 Pero juu˹ ta˗jmah˹ ba´ na¯
hlëëh´ hnäh´. Dsa¯ ba´ na¯ hąąąh˗
hnäh´, kih˹ ley kyah˹ hnäh´ ba´ na¯
hlëëh´ hnäh´. He¯ją¯ jëë` ba´ hnäh´
ha¯ lä˗ lä˗ee¯ juu˹ na¯. Sa˗ hnoon˹
tąąhn¯ hñiin˗ kyąąh´ he¯ na¯ —
ga˗jäyh´.
16 He¯ją¯ ga˗hwëëy˹ dsa¯ he´
në´ta´ ją¯. 17 He¯ją¯ ga˗sąąh˹ dsa¯
he´ Sóstene hi¯ ma´ hä´ goo¯ gwah˗
kiyh˹. Ga˗kway´ kih˹ ta˗ ka´hne¯
kih˹ në´ta´ ją¯. Pero lle´moh´ he´ ni˗
miih¯ sa˗ ga˗jmeey´ he˹ kiyh˹.
18 Pero ga˗gya¯ ga´ Paa´
cha¯miih¯ jmii´ Corinto ją¯. Ją¯ga´
ga˗hiyh˹ juu˹ kih˹ lä˗jëë˗ øøh˹ jne´,
ngooy˹ ta˗ hwa˹ Siria, kyąąh´
Aquila kyąąh´ Priscila. Jąąą˹ ją¯ga´
dsa¯tąąyh` neh˗ barco jwii¯ Cen-
crea, ga˗tii´ Paa´ lle´, ga˗jmeey´
kwaah¯ go¯te˜. Lä˗ją¯ ga˗lä˗jnä´
ga˗jmeey´ kǫǫ¯ hmooh´ kyąąh´
Dio. 19 Ma´ ga˗lla˗näay˹ Éfeso, ją¯
jiih˹ ga˗jä´ dsa¯kyąąyh´. Ngoo˹ ba´
Paa´ ta˗ gwah˗ na´hëëyh´ judiu.
20 He¯ją¯ ga˗ngii´ judiu he´ ma´
ją˹ ga´ Paa´ miih¯ jmii´, pero sa˗
ga˗hęęyh¯. 21 Ga˗hiyh˹ juu˹ kih˹
lä˗jëë˗ hi¯ he´, ga˗siiyh˗:
—Jmee˗ bii˹ naahn¯ jmii´ he¯ të´
Jerusalén. Pero kǫǫ¯ ka¯läh´ jän¯
ya´jëën˗ hnäh´, cher´mah˹ lä˗ją¯
hnøø˹ Dio.
Éfeso ją¯ ga˗he˹ Paa´ neh˗ barco,
ngaayh˹ ta˗ Jerusalén. 22 Ma´
ga¯llooy˹ Cesarea, ngaah˹ bih˹ ta˗
Jerusalén na´jmeey´ Dio kih˹ øøh˹
jne´ hi¯ ma´ tąąh´ jee´ ją¯. Ją¯ga´
ngooy˹ ta˗ jwii¯ Antioquía ka¯läh´.
23 Ga˗gyay¯ miih¯ jmii´ Antioquía,
ją¯ga´ ya˗hëëy˹ ka¯läh´, ngooy˹
lä˗kǫǫ¯ lä˗kǫǫ¯ jwii¯ he¯ nøø´
hwa˹ Galacia, hi˗ lä˗ją¯ jwii¯ he¯
nøø´ hwa˹ Frigia, na´kway¯ be´
kih˹ lä˗jëë˗ øøh˹ jne´ hi¯ ma´ tąąh´
lä˗kąą¯ jee´ ją¯.

Ga˗kwa´ Apolo juu˹ jee´ jwii¯ Éfeso

24 Ta´kǫ¯jiih˹ ją¯, ga˗lloo˹ ta˗
jwii¯ Éfeso jąą¯ judiu hi¯ chęę¯
Apolo, hi¯ ga˗lä˗chąą˗ jee´ jwii¯
Alejandría. Peer˗ liyh˗ kway˗ juu˹
kih˹ Dio na¯hñaa˹ lä˗jëë¯ hi˗ ma´
kyuuyh˜ ra¯këh˹ ra¯llǫǫ˹ jee´ na¯sii¯
juu˹ kih˹ Dio. 25 Ga˗lä˗tëë˗ bih˹
ha¯ lä˗ la˹ jwë˹ kih˹ Jesús hi˗ ma´
hlëëyh˗ lä˗kąą¯ tuh¯dsëy˹. Ma´
mi¯tëëy˗ dsa¯ na¯hñaa˹ lä˗jëë¯ ha¯
lä˗ la˹ juu˹ kih˹ Jesús. Pero he¯
sąą˗ dsa¯ jmii¯, ma˗la˗ he¯ ma´
jmee˗ Jwąą¯ ba´ ma´ kyuuyh˜. 26 Sa˗
goyh˗, ga˗løøy˹ hlëëyh˜ dsa¯ neh˗
gwah˗ kih˹ judiu he¯ chih˹ Éfeso
ją¯. Pero lä˗ ma´ ga˗nuu´ Aquila
kyąąh´ Priscila ha¯ lä˗ la˹ juu˹ he¯
ma´kwa˗ Apolo ją¯, he¯ją¯ ga˗tëëy¯
ta˗ kiyh˹ mah˹ na´heeh´ gyih˹ ha¯ lä˗
la˹ juu˹ kih˹ Dsa¯jøøh˹ jnän` jee´ sa˗
ma´ kyuuyh˜. 27 Ma¯ngëë´ he¯ ją¯,
ga˗lä˗hnøø˹ Apolo dsoo˹ ta˗ hwa˹
Acaya. Hi˗ lä˗jëë˗ øøh˹ jne´ hi¯ ma´
tąąh´ kyąąyh´ jee´ ją¯, ga˗kway´
be´ kih˹ hi˗ ga˗siiy´ kǫǫ¯ je¯ kih˹
øøh˹ jne´ hi¯ ma´ tąąh´ Corinto
he¯ nøø´ hwa˹ Acaya mah˹ wa´
hęęyh¯ Apolo lä˗kąą¯ tuh¯dsëy˹.
Hi˗ ma´ ga˗llooy˹ jee´ ją¯, ga˗la˹
llu˹ cha¯miih¯ kih˹ lä˗jëë˗ øøh˹ jne´
hi¯ ga˗hęęh¯ kih˹ Dio, kih˹ he¯ llu˹
dsë˹ Dio kyąąyh´. 28 Lä˗jiih˹ jee´ le´,
ga˗ti¯ ga˗choo´ Apolo juu˹ kyąąh´
judiu dsa¯kyąąyh´. Ga˗mi˗jnäay¯
na¯hñaa˹ lä˗jëë¯ lä˗kǫǫ¯ jäh´ juu˹
kih˹ Dio mah˹ lä˗ngëëy´, Jesús he´
hi¯ ląą˹ Cristo.

19

Ngoo˜ Paa´ ta˜ jwii˜ Éfeso

1 Ta´ko˜ jiih˜ ma´ gya˜ Apolo jwii˜
Corinto, ngoo˜ Paa´ jwë´ hwa˜ ba´
lä˜ jiih˜ ga˜ llooy˜ jwii˜ Éfeso. Ma´
ga˜ llooy˜ jee´ ja˜ ga˜ jeey˜ ko˜ llaa´
øøh˜ jne´. 2 He˜ ja˜ ga˜ ngii´ Paa´ juu˜
kiyh˜:
—¿Che´ ga˜ tëëh´ hnäh´ Jmi˜ lle´
Na˜ jngii˜ lä˜ ma´ ga˜ heeh`hnäh´ juu˜
kih˜ Dsa˜ jøøh˜ jnän`?
He˜ ja˜ ga˜ jäh´ dsa˜ he´:
—Ni˜ sa˜ ñe´ jnääh˜ hee˜ ja˜
Jmi˜ lle´ Na˜ jngii˜.
3 He˜ ja˜ ga˜ jäh´ Paa´:
—¿Hee˜ juu˜ ga˜ jmeeh´ hnäh´
dsoo´ he˜ ga˜ saah˜ hnäh´ jmii˜?
Mah˜ ga˜ jäh´ dsa˜ he´:
—Ga˜ saa˜ jnääh ˜ jmii˜ lä˜ hih˜
ga˜ jmee´ Jwaa˜ ba´.
4 Mah˜ ga˜ jäh´ Paa´ siiyh˜:
—Jwaa˜ ga˜ choo˜ jmii˜ kih˜ dsa˜
hi˜ ga˜ lä˜ dsaa˜ dsë˜ he˜ ma´ jmeey˜
he˜ hliih˜. Ga˜ siiyh˜ dsa˜ he´: “Wa´
lä˜ dsoo´ hoh´ hnäh´ kih˜ hi˜ jä˜ këë˜
ga´ ki˜ jnä´.” Jwaa˜ he´ ma´ hlëëh˜
kih˜ Jesús hi˜ laa˜ Cristo.
5 Ma´ ga˜ nuu´ dsa˜ he´ juu˜ ja˜,
ga˜ saay˜ jmii˜ lä˜ hih˜ kih˜ Jesús.
6 Lä˜ ma´ ga˜ kye˜ Paa´ goo˜ në´
kiyh˜, ga˜ jyoo˜ Jmi˜ lle´ Na˜ jngii ˜
në´ kih˜ dsa˜ he´. Lä˜ chah´ ja˜
ga˜ hlëëyh´ jyoh´ juu˜ hi˜ ga˜ løøy˜
ngëëy˜ juu˜ he˜ ma´ mi˜ jnää˜ Dio
kiyh˜. 7 Jee´ lä˜ jëë˜ dsa˜ ñuuh˜ he´
ma´ tee˜ gya˜ tuu´.
8 Uu˜ sih˜ he˜ ga˜ gya˜ Paa´ jee´
ja˜, ma´ dsooy˜ gwah˜ kih˜ dsa˜
judiu he˜ chih˜ jee´ ja˜. Sa˜ goyh˜
ma´ hlëëyh˜ dsa˜ hi˜ ga˜ mi˜ jnääy˜
na˜ hñaa ˜ lä˜ jëë˜ ha˜ lä˜ jää˜ Dio
dsa˜ lä˜ hih˜ kih˜. 9 Pero ko˜ llaa´
dsa˜ he´ ma´ hweh˜ dsëy˜, sa˜
ga˜ jmeey´ dsoo´ dsëy˜ kih˜ Jesús.
Wii´ ba´ ga˜ hlëëyh´ kih˜ Jesús to˜ lo˜
në´ dsa˜ kyaayh´. He˜ ja˜ ya˜ hëë˜
Paa´ jee´ kih˜ dsa˜ he´, ga˜ jääy˜ øøh˜
jne´ ga˜ nääy˜ jee´ chih˜ sa˜ kwel˜
kih˜ hi˜ chee˜ Tiranno. Jee´ ja˜
ga˜ hlëëh˜ Paa´ øøh˜ jne´ juu˜ kih˜
Jesús lä˜ jë˜ jmii´. 10 Lä˜ ja˜ ga˜ jmeey´
lä˜ jiih˜ ga˜ të´ to˜ ji˜ ñe˜. Lä˜ jwë´
ja˜ lä˜ jëë˜ judiu hi˜ ma´ chaa˜
hwa˜ Asia, hi˜ lä˜ kye˜ dsa˜ hi˜ sa˜
laa˜ judiu, ga˜ nuuy´ juu˜ kih˜ Jesús
Dsa˜ jøøh˜ jnän`. 11 He˜ ba´ che˜
juh˜ gaa˜ he˜ ga˜ jmee´ Dio jee´ ja˜
ta˜ la˜ kih˜ Paa´. 12 Ma´ dsa˜ nää˜
dsa˜ kyaah´ hmiih˜ kih˜ jee´ ma´
cheh˜ Paa´. Koo˜ ma´ dsa˜ jnooh˜
miih˜ në´ kih˜ Paa´ hmiih˜ sa´luu˜
hi˜ hmiih˜ hii´ cha´në´. Hmiih˜ ja˜
ma´ dsa˜ suy` dsa˜ dsaah´ kyaay˜.
Lä˜ ja˜ ma´ dsa˜ jä˜ kiyh˜ hi˜ lä˜ kye˜
jmi˜ lle´ hliih˜ ma´ hwëë˜.
13 Hi˜ ma´ chaa˜ ko˜ llaa´ judiu
hi˜ ma´ ga˜ nää´ ta˜ kye˜ ta˜ ñii´
ma´ hwëëy˜ jmi˜ lle´ hliih˜ kih˜ dsa˜.
Pero koo˜ hä´, ja˜ huu´dsë˜ kiyh˜ ma´
hwëëy˜ jmi˜ lle´ hliih˜ kyaah´ be´ kih˜
Jesús, ga˜ jäyh´:
—Kyaah´ hih˜ kih˜ Jesús hi˜
hlëëh˜ Paa´ kih˜, jmeen˜ hih˜
hwëëh˜ hnäh´.
14 He˜ la˜ ma´ jmee˜ lä˜ jëë˜ gyee˜
joo´ dsa˜ judiu hi˜ ma´ chee˜ Es-
ceva, hi˜ ma´ laa˜ jaa˜ jmi˜ dsa˜ hi˜
kye˜ në´. 15 Pero ga˜ jiih˜ jmi˜ lle´
hliih˜ juu˜ kyaah´ dsa˜ he´, ga˜ jäyh´:
—Kyuu˜ ba´ jnä´ Jesús, hi˜ ma˜ ba´
jnä´ hii˜ he´ Paa´, pero hnäh´, sa˜
kyuun˜ ni˜ miih˜.
16 Dsa˜ hi˜ ma´ kye˜ jmi˜ lle´
hliih˜ he´, ni˜ juu˜ ga´ sa˜ ga˜ hiiy´,
ga˜ sooyh˜ kih˜ lä˜ jëë˜ gyee˜ dsa˜
he´. Peer˜ ga˜ kway´ kih˜, lä˜ jiih˜
ga˜ jmaayh˜ dsoo´, ga˜ kyuuy˜
to˜ lo˜ kwayh˜. 17 Lä˜ jëë˜ dsa˜ judiu
hi˜ kyaah´ dsa˜ hi˜ sa˜ laa˜ judiu hi˜
ma´ taah´ Éfeso ga˜ lä˜ goyh˜ jwërte
ma´ ga˜ nuuy´ ha˜ lä˜ ga˜ la˜ kih˜ dsa˜
he´. He˜ ja˜ ga˜ jmeey´ juuh˜ kih˜
Jesús.
18 Hi˜ jwëë´ dsa˜ hi˜ ga˜ hee˜
juu˜ kih˜ Dio ga˜ mi˜ jnääy˜ to˜ lo˜
në´ øøyh˜ lä˜ jë˜ he˜ hliih˜ he˜ ma´
jmeey˜. 19 Hi˜ ja˜ ba´ lä˜ ja˜ jwëë´ hi˜

ma´ tëë̱˜ ji˜nah´ ma´ dsa˜ka̱y˖ je˜
hlɨɨh' ja̱˜, mah' ma´ dsa˜je̱y˖ cha´në´
jee´ lä˖jëë̱˖. Hi˖ ma´ ga˖jmeeh' dsa˜
kwa̱a̱t˜ joh´ kye̱e̱´ jee´ lä˖jë˖ mo´je˜
ja̱˜, ya˖hɨɨ' kwa̱a̱t˜ to̱˖lo˖gya´ mil
kuu´ tøø˜. 20 Lä˖ja̱˜ ga˖lä˖jwë̱ë̱´
cha˜ga´miih˜ dsa˜ hi̱˜ ga˖nuu´ juu'
kih' Dio hi˖ ga˖jëëy' ha˜ ko̱h´ be´ sa˖
cha˜ kih' Dio.
21 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˖jmee´
Paa´ hɨɨ´dsë˜ dsooy' ka˜läh´ ta˖
hwa' Macedonia hi˖ ta˖ hwa' Acaya.
Ja̱˜ga´ dsa̱a̱yh' ta˖ Jerusalén. Hi˖
ga˖jäyh´:
—Ma˜lä˜hɨɨ` miih˜ jmɨɨ´ gyan´
Jerusalén, ma˖ra˖ he˜ jmee˖ bii'
nɨɨn` ta˖ Roma.
22 Ṵṵ' hi̱˜ ma´ jmee˖ ko̱˜jø̱h´
kya̱a̱yh´ ga˖che̱e̱y' ta˖ hwa' Mace-
donia, ga˖che̱e̱y' Timotä kya̱a̱h´
Erasto. Pero ga˖jä´ ga´ Paa´ miih˜
jmɨɨ´ hwa' Asia ja̱˜.

Ga˖lä˖hnee˖ dsa˜ hi̱˜ ma´ cha̱a̱˜
jwɨɨ˜ Éfeso kya̱a̱h´ Paa´

23 Jmɨɨ´ ja̱˜ ga˖lä˖cha˖ ko̱o̱˜ hnii˜
juuh˜ jee´ jwɨɨ˜ Éfeso, kwa̱a̱t˜ kih'
ju'hmëë´. 24 Jee´ ja̱˜ ma´ gya'
ja̱a̱˜ dsa˜ che̱e̱˜ Demetrio hi̱˜ ma´
kwa˖ ta´ he˜ jmee˖ dsa˜ gwah˖
pih' kya̱a̱h´ ñe' tøø˜ jmah' he˜ la'
he̱e̱h˜ gwah˖ kih' Diana he˜ ma´
chih' jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜. Kya̱a̱h´ ta´ ja̱˜
ma´ liyh' cha˜miih˜ kuu´ kya̱a̱h´
dsa˜kya̱a̱yh´. 25 He˜ja̱˜ ga˖jøø̱yh˜
lä˖jëë̱˖ dsa˜ hi̱˜ ma´ jmee˖ ta´ kiyh'
hi˖ jñah´ ga´ dsa˜ hi̱˜ ma´ jmee˖
ja̱˜ba´ ta´ ja̱˜, mah' ga˖sɨɨyh˖:
—Dsa˜ñuuh˜, ñeh´ ba´ hnäh´
kwee˜ lë̱h' jne´ cha˜miih˜ kuu´
kya̱a̱h´ ta´ la˜. 26 Pero na' ma˜jëë´
jne´ hi˖ ma˜nuu´ jne´ ngë˖ Paa´ Éfeso
la˜ mi˜ga̱a̱y˖ jwë̱ë̱´ dsa˜. Hi˖ ja̱˖
ma˖la˖ jee´ la˜ jmeey˖ lä˖na˜. Lä˖
ga˖dsa' hwa' Asia ma˜mi˜ga̱a̱y˜
jwë̱ë̱´ dsa˜, jäyh´: “Ja̱˖ Dio he´,
hi̱h' dio hi̱˜ jmäa̱˜ dsa˜ kya̱a̱h´
goo˜.” 27 He˜ja̱˜ hii´ goo˜ wa´ra˜
ga˖he̱e̱y' ta´ jnän` la˜, hi˖ mo˖so˖
tooh˖ dsa˜ ta´ gwah˖ kih' dio Diana
jnän` hi˖ lä˖ja̱˜ mo˖so˖ jmeey' juuh˜
kih' Diana, hi̱˜ hnaah˜ lä˖jëë̱˖
dsa˜ cha̱a̱˜ hwa' Asia hi˖ lä˖ka̱a̱˜
jmɨ˜gyuu˖ ka˜läh´.
28 Ma´ ga˖nuu´ dsa˜ he´ juu'
ja̱˜, ga˖lä˖lle̱e̱y´ jwërte hi˖ ga˖løøy'
tooyh˜ cha˜miih˜ mɨɨh´, ma´ jäyh´:
—¡He˜ ba´ che˜ jø̱ø̱h' Diana hi̱˜
cheh' Éfeso la˜!
29 He˜ja̱˜ ga˖ka̱h' ga˖gwë̱h'
hɨɨ´dsë˜ kih' lä˖jëë̱˖ dsa˜ hi̱˜ ma´
cha̱a̱˜ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜. Ko̱o̱˜ mɨɨ' ba´
ga˖jmeey´ ga˖sa̱a̱yh' Gayo kya̱a̱h´
Aristarco na´jä̱ä̱y˜ jee´ dsa˜ñee˖
dsa˜kya̱a̱yh´. Lä˖ṵṵ´ dsa˜ñuuh˜ he´
cha̱a̱˜ Macedonia hi˖ ma´ jmeey˖
ko̱˜jø̱h´ kya̱a̱h´ Paa´. 30 Hnøø' Paa´
ma´ dsa˜hlëëh` kya̱a̱h´ dsa˜ he´
pero sa˖ ga˖kwa´ ø̱ø̱h' jne´ jwë' ma´
dsooy'. 31 Hi˖ lä˖ja̱˜ ko̱˜lla̱a̱´ hi̱˜ ma´
la̱a̱' ta´ hwa' Asia ja̱˜, ma´ jwa̱yh´
kya̱a̱h´ Paa´. He˜ja̱˜ ga˖che̱e̱y'
juu' kih', ga˖chuuy´ kya̱a̱h´ Paa´
mah' sa˖ dsooy' jee´ tä̱ä̱h´ dsa˜ he´.
32 Ga˖ka̱h' ga˖gwë̱h' go˜te˜ hɨɨ´dsë˜
kih' lä˖jëë̱˖ dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´
ja̱˜. Ka̱h´ ba´ ma´ hlëëh˖ lä˖ja̱a̱˜
lä˖ja̱a̱˜. Hi˖ jwë̱ë̱´ ga´ hi̱˜ sa˖ ma˜ña̱˜
hee˜ kih' ja̱˜ he˜ ma´ tä̱ä̱yh´ jee´
ja̱˜. 33 He˜ja̱˜ dsa˜ judiu ga˖hña̱a̱y'
na'ko̱h´ Alejandro jee´ kih' lä˖jëë̱˖
dsa˜ he´ mah' na´jä̱ä̱y˜ ta˖ cha´në´.
He˜ja̱˜ ga˖jmee´ Alejandro lii˜
kya̱a̱h´ gooy˜, hnøøy' ma´ hlëëyh
' jwoo' kih' judiu. 34 Pero ma´
ga˖lä˖kyuu˖ dsih´ la̱a̱y' judiu, ko̱o̱˜
hä´ ba´ ga˖tooh' lä˖jëë̱˖ mɨɨh´. Miih˜
ga´ sa˖ ga˖të´ to̱' hor˜ ga˖jmeey´
lä˖ja̱˜, ma´ jäyh´:
—¡He˜ ba´ che˜ jø̱ø̱h' Diana hi̱˜
cheh' Éfeso la˜!
35 Lä˖jɨɨh' ja̱a̱˜ të˖je˖ kya̱a̱' jee´
jwɨɨ˜ ja̱˜, ga˖jmeey´ hih˖ he˜ tɨ' dsa˜
he´ tooh˜ mɨɨh´, ga˖jäyh´:
—Nɨɨ˜ da´ hnäh´ hi̱˜ cha̱a̱˜ Éfeso
la˜. Ga˖lä˖jëë̱˖ ba´ dsa˜ jmɨ˜gyuu˖
ñe˜, ko̱o̱˜ jee´ la˜ ba´ la' to˜në´ jee´
jmee˖ dsa˜ juuh˜ kih' gwah˖ kih'

Diana he¯ chih˹ jee´ la¯ jnän˵ hi˖ lä˖ja¯ ka¯läh´ heęęh¯ kiyh˹ he¯ ja˹ kih˹ Júpiter. 36 Ni˖ jąąą¯ sa˖ le´ jäh˖ sa˖ dsoo´. He¯ja¯ jwahn˖, tu˹ hnäh´, ta˖ jmee¯ hnäh´ na˹koh´ wa´ la˹ cha¯ la˹. 37 Hih˹ uu˹ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma¯ya¯jąąh¯ hnäh´ la¯, sa˖ ma¯mi¯kwąyh˹ gwah˖ jnän˵, ni˖ sa˖ ma¯hlëëyh´ hliih˹ kih˹ dio jnän˵. 38 Cher´mah˹ cha¯ hnii¯ kih˹ dsa¯kyąąh´ Demetrio kyąąh´ jñah´ dsa¯, cha¯ ba´ në´ta´ jee´ le´ mi¯eey˖ juu˹ na¯. Jee´ ja¯ ba´ lle˵ kih˹ hniiy˹ kih˹ dsa˖. 39 Cher´mah˹ cha¯ ga´ he¯ sa˖ hii˜ lä˖ee¯ kyah˹ hnäh´, le´ mi´ee˹ jne´ lä˖ ma´ dsa¯ñee˖ dsa¯ mada¯ kih˹ dsa¯ta´. 40 Pero he¯ jmee¯ jne´ la¯, hii´ goo¯ dsa¯bąąh˖ jne´ he¯ tøøh¯ jne´ cha¯miih¯ miih´. Hee¯ juu˹ dsa´kwan´ cher´mah˹ ga˖tëëh˹ dsa¯ta´ jne´ kih˹ he¯ tøøh´ jne´ miih´ jee´ la¯.

41 Koo¯ja¯ ba´ te˹ ga˖hlëëh´ të˖je˖ he´, mah˹ ga˖hiyh˹ juu˹ kih˹ dsa¯jwii¯.

20

Ngoo˹ Paa´ ta˖ hwa˹ Macedonia hi˖ ta˖ hwa˹ Grecia

1 Ma¯ngëë´ ma¯dsąą˹ juu˹ ja¯, ga˖tëëh˹ Paa´ øøh˹ jne´, ga˖kwëëyh˹ nuuh¯ mah˹ ga˖ęęy˹, ja¯ga´ ga˖hiyh˹ juu˹, ngooy˹ ta˖ Macedonia. 2 Ga˖ngëëy´ lä˖jë˖ jwii¯ mäh¯ jee´ ma´ tąąh´ øøh˹ jne´, ga˖hlęęh˹ gyih˹ mah˹ tęęy˹ cha¯ga´miih¯ be´. Lä˖ja¯ ga˖jmeey´ lä˖jiih˹ ga˖llooy˹ hwa˹ Grecia (ja¯ba´ jee´ chęę¯ Acaya). 3 Jee´ ja¯ ga˖gyay¯ uu¯ sih¯. Ma´ ga˖të´ jmii´ he¯ dsa¯hey´ barco he¯ dsooy˹ ta˖ hwa˹ Siria, ga˖lä˖ñey˖ ma¯la˹ juu˹ kih˹ judiu he¯ sąąh˹ dsih´. He¯ja¯ ga˖mi˖siiy˹ huu´dsë¯ kiyh˹. Ga˖jęęyh˜ ka¯läh´ ta˖ Macedonia, ngooy˹ jwë´ hwa˹ ba´. 4 Hi˖ ko¯lląą´ øøh˹ jne´ ga˖jmee´ ko¯jøh´ kyąąyh´ lä˖ ga˖të´ hwa˹ Asia. Jąąą¯ hi¯ he´, chęę¯ Sópater hi¯ chąąą¯ Berea. Hi˖ jñah´ chęę¯ Aristarco kyąąh´ Segundo hi¯ chąąą¯ Tesalónica. Hi˖ jñah´ chęę¯ Gayo hi¯ chąąą¯ Derbe hi˖ Timotä. Jñah´ chęę¯ Tíquico hi˖ Trófimo hi¯ chąąą¯ hwa˹ Asia. 5 Ga˖lä˖jęę˖ hi¯ he´ ga˖lä˖jąąą˹ na´jąąy´ jnääh˹ lä˖ ga˖të´ Troa. 6 Hi˖ jnääh˹, ma¯la˖ ma¯goh˜ jmii´ kih˹ he´ñiih¯ he¯ sa˖ kyąąh´ levadura, ga˖tooh˵ jnääh˹ neh˖ barco jwii¯ Filipo. Ga˖hya¯ ga´ hña´ jmii´, ja¯ga´ ga˖jęę˹ jnääh˹ dsa¯kyąąhn´ hi¯ ma´ tąąh´ jøø˜ Troa. Jee´ ja¯ ga˖ją´ jnääh˹ gyii˹ jmii˵.

Ga˖gwii¯ Eutico jee´ gyay˹ nuuy¯ juu˹ kih˹ Paa´

7 To¯në´ jmii´ kih˹ seman˜, ga˖tooh˵ jnääh˹ ko¯jøh´ kyąąh´ øøh˹ jne´ jee´ ma´ kih´ jnääh˹ ma˖nuu˖ kih˹ Jesús. He¯ja¯ ga˖løø˹ Paa´ kwa˖ juu˹. Juu˹ ja¯ ga˖kyoo˹ lä˖jiih˹ ga˖të´ koo¯ lla˖nuu˹, kih˹ he¯ ga˖jmeey´ huu´dsë¯ dsooy˹ ta˖ jee´ jyoh´ wa´ ga˖jnä˹ jyoh´ jmii´. 8 Hi˖ ma´ tøø´ cha¯miih¯ mi˹së˹ he¯ na¯hih˜ je¯ cha´neh˖ jee´ ga˖të´ hnë¯ jwęę´ hne˹ jee´ ma´ tøøh´ jnääh˹ ja¯. 9 Jąąą¯ chih¯ hi¯ chęę¯ Eutico ma´ gyay˹ hoo´ ventan jee´ ma´ tøøh˹ jnääh˹. Jee´ gyay˹ ja¯, ga˖gwiiy¯ ñiih´ kih˹ he¯ ga˖kyoo˹ juu˹ he¯ ma´ kwa˖ Paa´. Jee´ na¯gwiiy¯ ja¯, ga˖tąyh´ lä˖ ga˖të´ hwa˹. Ma¯na¯juuy´ ma´ ga˖chąąh¯ dsih´. 10 He¯ja¯ ga˖jñąą˹ Paa´, ngooy˹ na´ęęy´ chih˹ he´. Mah˹ ga˖jäyh´:

—Ta˖ jwąąh´ hnäh´, jiih˖ ba´ chih¯ la¯.

11 He¯ja¯ ga˖wii˹ Paa´ ka¯läh´ jee´ ma´ tøøh´ jnääh˹, ja¯ga´ ga˖tooh˵ jnääh˹ ga˖kih´ ga˖hih´ jnääh˹ ma˖nuu˖ kih˹ Jesús. Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ngoo˹ bih˹ hlëëyh˖ lä˖jiih˹ ga˖jnä˹. Ja¯ga´ ngooy˹ ta˖ jee´ jyoh´. 12 Peer˖ ga˖nøh˹ dsë˹ dsa¯ he´ kih˹ he¯ jiih˖ ba´ chih¯ kyąąy˹, hi˖ ga˖tëëy¯ ga˖nääy˵ kiyh˹.

Ya˖hęę˹ Paa´ jee´ jwii¯ Troa ngooy˹ lä˖ ga˖të´ jee´ jwii¯ Mileto

13 Ga˗tooh` jnääh˫ neh˗ barco,
mah˫ lla˜nøø˫ jnääh˹ jää̱˫ lä˗ ga˗të˝
jwii˜ Asón. Jee˝ ja̱˜, ga˗jää̱˝ jnääh˫
Paa˝ lä˗ko̱o̱˜ la˫ mada˜ nuuh˜ jnääh
˹, jëëh˝ jwë˝ hwa˫ ba˝ ngooy˫ ta˗ ja̱˗.
14 Ma˝ ga˗lloo˫ Paa˝ jee˝ tøøh˝ jnääh˫
jwii˜ Asón ja̱˜, ga˗tooh` jnääh˫ neh˗
barco kya̱a̱yh˝, ga˗lla˗nøø˫ jnääh
˹ jwii˜ Mitilene. 15 Jee˝ ga˗të˝ to̱˫
jmii˝, ga˗ngëë˝ jnääh ˹ jäh˗ jwii˜
he˜ che̱e̱˜ Quío. Jee˝ ga˗të˝ hnë˜
jmii˝, ga˗lla˗nøø˫ jnääh˹ jwii˜ Samo
jee˝ hwëë˜ barco. Jee˝ ga˗të˝ kye̱˝
jmii˝, ja̱˜ga˝ ga˗tëë̱˝ jnääh ˹ jwii˜
Mileto. 16 Sa̱˗ ma˝ hnøø˫ Paa˝
ma˝ jä̱ ˹ ki˜wëë˝ hwa˫ Asia, he˜ja̱˜
ko̱o̱˜ ga˗ngëë˝ bih˫ kih˫ jwii˜ Éfeso.
Ga˗jmeey˝ bii˫ he˜ lla̱a̱yh˜ lä˗
ga˗të˝ Jerusalén mah˫ tëë̱y˫ jmii˝
Pentecosté cher˝mah˫ ga˗la˫.

Ga˗hlëëh˝ Paa˝ kya̱a̱h˝ hi̱˜ kye̱˜ në˝ kih˫ gwah˗ jwii˜ Éfeso

17 Lä˗ ma˝ gya˫ Paa˝ jwii˜
Mileto, ga˗che̱e̱y˫ juu˫ he˜ ya˜nää˝
dsa˜gyuuh˝ hi̱˜ kye̱˜ në˝ kih˫ øø̱h˫
jne˝ jwii˜ Éfeso. 18 Ma˝ ga˗lla˗nää˫
hi̱˜ he˝ jee˝ gya˫ Paa˝, ga˗jäh˝ Paa˝
siiyh˗:

—Ma˜ñeh˝ ba˝ hnäh˝ ha̱˜ lä˗
ga˗jmeen˫ jee˝ kyah˫ hnäh˝ lä˗ ma˝
to˜në˝ jan˫ ta˗ hwa˫ Asia la˜ lä˗jii̱h˫
na˫. 19 Ni˗ miih˜ sa˗ ga˗jmää̱n˗
hñiin˗ jøø̱h˫ lä˗ ma˝ ga˗gyan˫ kya̱a̱h˝
hnäh˝ kwan˗ juu˫ kih˫ Dio. Ja̱˗ he˜
ko̱o̱˜ jii̱h˜ ga˗tuun` jmii˜ haa˝ mi
˹nën˗ kyah˫ hnäh˝. Joh˝ jii̱h˜ sa˗
ga˗jëën˫ wii˝ kih˫ lä˗jë˗ he˜ ma˝
hnøø˫ dsa˜ judiu ma˝ jmee˫ kin˗.
20 Sa˗ cha˜ ga˗jmeen˫ kwa̱a̱t˜ che˝
hii˝ goo˜ kin˗ jee˝ ga˗jmeen˫ he˜ llu˫
kyah˫ hnäh˝. Ga˗hlëë̱hn` hnäh˝ jee˝
jä̱ ˹ dsa˜ hi˗ lä˗ja̱˜ cha˝neh˗ kyah˫
hnäh˝ ka˜läh˝. 21 Hnäh˝ judiu hi˗
hnäh˝ hi̱˜ sa˗ la̱a̱˫ judiu, ga˗jwëë̱hn˫
hnäh˝ je̱e̱h` hnäh˝ kih˫ Dio hi˗ wa˝
lä˜dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kih˫ Jesucristo
Dsa˜jøø̱h˫ jnän`. 22 Hi˗ na˫ ma˜hää̱n˝
jwë˫ ngaahn˫ ta˗ Jerusalén lä˗ jøø˗
Jmi˜lle˝ Na˜jngii˫ kin˗. Ni˗ sa˗ man˗
he˜ dsa˜ngëën˝ jee˝ ja̱˜. 23 Ko̱o̱˜
he˜ la˜ ba˝ man˗. Lä˗ka̱a̱˜ jwii˜
jee˝ niin` dsa˜ngëën˝ wii˝, ta̱a̱h˗ dsa˜
jnä˝ neh˗ñe˫, jäh˝ Jmi˜lle˝ Na˜jngii˫.
24 Pero ni˗ miih˜ sa˗ jmeen˗ he˫ che˝
cha̱a̱n˜ o he˜ ju̱u̱n˝. Jëë̱˜ ba˝ dsën˗
ngoon˫ ta˗ cha˝në˝ kya̱a̱h˝ ta˝ he˜
na˜hña̱a̱n˝, lä˗jii̱h˫ mi˝ten` ta˝ he˜
ga˗tooh˜ Jesús goon˗ mah˫ kwan`
ju˫hmëë˝ he˜ mi˜jnää˗ ha˜ lä˗ko̱o̱˜
hnää˫ Dio jne˝.

25 ’Man˗ kwee˜ ni˗ ja̱a̱˜ jee˝
lä˗jëë̱˗ hnäh˝ mo˗so˗ jëë̱h˫ hnäh˝
jnä˝, lä˗jëë̱˗ hnäh˝ hi̱˜ ma˜nuu˝ juu˫
he˜ kwan˗ ha˜ lä˗ jää̱˗ Dio dsa˜
lä˗hih˗ kih˫. 26 He˜ja̱˜ jwëë̱hn˜
hnäh˝ jmii˝ na˫, ni˗ ja̱a̱˜ dsa˜ mo˗so˗
na˜bää̱hn`, sa˗ cha˜ dsoo˝ dsëë̱n˜
ni˗ miih˜. 27 Jëëh˝, ni˗ miih˜ sa˗
ga˗lä˗gohn˗, ga˗mi˗jnään˫ na˜hñaa
˹ lä˗jëë̱˜ juu˫ kih˫ Dio kyah˫ hnäh˝.
28 He˜ja̱˜ jwëë̱hn˜ hnäh˝, hää̱` hnäh˝
hñaah˫ hi˗ hää̱` lä˗jëë̱˗ dsa˜ kya̱a̱h˫
hnäh˝. Ma˜na˜hña̱a̱h˝ hnäh˝ kih˫
Jmi˜lle˝ Na˜jngii˫ mah˫ jëë̱h˫ hnäh˝
dsa˜ kya̱a̱h˫ hnäh˝. He˜ja̱˜ hää̱`
hnäh˝ kwee˜ lä˗jëë̱˗ hi̱˜ la̱a̱˫ kya̱a̱˫
Dsa˜jøø̱h˫ jnän` hi̱˜ ga˗la̱a̱˫ jne˝
kya̱a̱h˝ jma˜ kih˫. 29 Jëëh˝, man˗
kwee˜ ha˜ lä˗ le˝ wa˝ra˜ ngaahn˫.
Ya˜nää˝ jee˝ kyah˫ hnäh˝ hi̱˜ la̱a̱˫
lä˗ko̱o̱˜ jah˝ hää̱ ˹. Ni˗ miih˜ sa˗
jä˗ lä˜ñih˝ dsëy˫ kih˫ dsa˜ kya̱a̱˫
Dio. 30 Hi˗ ja̱˜ba˝ jee˝ kyah˫ hnäh˝
hwëë̱˗ hi̱˜ jmee˫ ra˜kë̱h˫ ju˫dsoo˝
mah˫ jääy˫ øø̱h˫ jne˝ lä˗ hyoh˜ dsëy˫.
31 Go˜ta̱a̱h˝ hnäh˝ le̱e̱h˜ hnäh˝.
Mi̱˜dsooh˜ da˝ hoh˝ hnäh˝ ha˜ lä˗
ga˗jmeen˫ ta˝ko̱˜jii̱h˫ hnë˜ ji̱˜ñe˜
he˜ ga˗gyan˫ kya̱a̱h˝ hnäh˝. Lä˗jmii
˹ lä˗hwë˫, sa˗ ga˗tun˫ ma˝ kwëëhn˗
hnäh˝ nuuh˜, lä˗jii̱h˫ ga˗tuun` jmii˜
he˜ haa˝ mi˫nën˗ kih˫ lä˗ja̱a̱˜ lä˗ja̱a̱˜
hnäh˝.

32 ’Na˫ na˗ øø̱hn˫, ta̱a̱hn˜ hnäh˝
goo˜ Dio. Jä̱˝ hnäh˝ kya̱a̱h˝ juu˫
kiyh˫ he˜ mi˜jä̱ä̱˫ jne˝. Juu˫ na˜
kye̱˜ be˝ he˜ jmee˗ dsa˝nøøn ˹ ta˗

cha´në´ hnäähn˗ Dio cha¯ga´miih¯
mahˡ hñah˗ jne´ hęęn˜ kǫ¯jǫǫh´
kyąąh´ lä˗jęę˗ hi¯ na¯jngëëˡ. 33 Sa˗
ga˗lä˗hęę´ dsën˗ ku´nǫǫ˜ kuu´ tǫǫ¯
ni˗ hmiih¯ he¯ cha¯ kihˡ dsa˗.
34 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´, ga˗jmeeˡ
ba´ jnä´ ta´ ha¯ jee´ ga˗jnäˡ he¯
ga˗jmee´ biiˡ kin˗ hi˗ lä˗kyę¯
kihˡ dsa¯kyąąhn´. 35 Ma˗ra˗
he¯ ga˗jmeeˡ ba´ jnä´ ta´ kyąąh´
goon˗ mahˡ lä˗tęęh¯ hnäh´ jmeehˡ
hnäh´ lä˗kǫh´ jmee˗ jnä´ hi˗ lä˗ja¯
jmeehˡ hnäh´ be´ kihˡ hi¯ tä¯ñee´.
Mi¯dsooh˜ da´ hoh´ hnäh´ juuˡ kihˡ
Jesús Dsa¯jǫǫhˡ jnän`, hi¯ ga˗jäh´:
“Lluˡ ga´ laˡ kihˡ hi¯ kwa˗ lä˗kǫh´ ga´
hi¯ hyohˡ.”
36 Ma¯ngëë´ ma¯jäh´ Paa´ lä˗ja¯,
ga˗jǫǫyhˡ jnëy´ kyąąh´ lä˗jęę˗
ǫǫhˡ jne´ he´, ga˗ngiiy´ kiyhˡ
kihˡ Dio. 37 Lä˗jęę˗ ǫǫhnˡ jne´
he´ ga˗ki´ ga˗hoohˡ cha¯miih¯.
Ga˗ęęyˡ Paa´ mahˡ ga˗chuyh´
kihˡ. 38 Ga˗lä˗meeh˗ dsë´ jwërte
dsa¯gyuuh´ he´ kihˡ he¯ ga¯jäh´
Paa´: “Mo˗so˗ jęęhˡ ga´jnä´ ka¯läh´.”
Ja¯ga´ ga˗nääyˡ na´jąąy˜ Paa´ ta˗ jee´
ma´ hii´ barco.

21

Ngaahˡ Paa´ ta˗ Jerusalén

1 Ja¯ jiihˡ ga˗jä´ ǫǫhˡ jne´ he´.
Hi˗ ga˗tooh` ba´ jnäähˡ neh˗ barco.
Kǫ¯dsoo´ ba´ ngooˡ barco ja¯
ta˗ Cos. Ma´ ga˗jnäˡ jyoh´ jmii´,
ga˗lla˗nǫǫˡ jnääh ˡ jwii¯ Roda.
Ma¯ngëë´ ja¯ ga˗nǫǫˡ jnääh ˡ ta˗
jwii¯ Pátara. 2 Pátara ja¯ ga˗jëë´
jnäähˡ kǫǫ¯ barco he¯ ngooˡ ta˗
Fenicia. Neh˗ ja¯ ga˗tooh` jnäähˡ
ga˗nǫǫˡ jnäähˡ ta˗ ja¯. 3 Jee´ ga˗nǫǫˡ
jnääh ˡ ja¯, ga˗jëë´ jnäähˡ hwaˡ
Chipre he¯ hä´ jee´ jmi¯ñeeh˜. Hwaˡ
ja¯ ga˗jä´ jwooˡ ra¯kęhˡ ta˗ jee´
ga˗ngëë´ jnääh ˡ ta˗ hwaˡ Siria.
Ga˗ngëë´ ba´ jnäähˡ lä˗jiihˡ ga˗tęę´
jnäähˡ Tiro he¯ nǫǫ´ hwaˡ kihˡ Siria,
jëëh´ jee´ ja¯ hwëë˜ dsa¯ lǫǫˡ he¯
kyę¯ barco. 4 Ma´ ga˗tooh` jnäähˡ
jee´ jwii¯ Tiro ga˗jęęˡ jnäähˡ ǫǫhˡ
jne´ hi¯ ma´ tąąh´ jee´ ja¯. Hi˗
ga˗jä´ jnäähˡ kiyhˡ gyiiˡ jmii`. Ǫǫhˡ
jne´ he´ ga˗hlęęyhˡ Paa´ lä˗kǫh´
ga˗mi˗jnää¯ Jmi¯lle´ Na¯jngiiˡ kiyhˡ
he¯ sa˗ ma´ dsąąyhˡ ta˗ Jerusalén.
5 Ma´ ga˗dsęęˡ jmii´ ja¯, lä˗jęę˗
ǫǫhˡ jne´ hi¯ chąą¯ jee´ ja¯, hi¯
më´ hi¯ ñuuh¯ lä˗kyę¯ chih¯pihˡ,
ga˗jmeey´ kǫ¯jǫh´ kyąąh´ jnäähˡ
lä˗ ga˗të´ chuuh´ jwii¯, jee´ laˡ
cha´hoo´ jmi¯ñeeh˜. Jee´ ja¯ ga˗juuh´
jnäähˡ jnën´ ga˗ngii´ jnäähˡ kihˡ Dio.
6 Ga˗ęę´ jnäähˡ ǫǫhˡ jne´ he´ lä˗jąą¯
lä˗jąą¯ jnäähˡ, ja¯ga´ ga˗tooh` jnäähˡ
neh˗ barco, hi˗ ga˗nää` ba´ ǫǫhˡ jne´
he´ cha´neh˗ kihˡ.
7 Ga˗hwii¯ jnääh ˡ Tiro, ga˗nǫǫˡ
jnääh ˡ ta˗ Tolemaida. Ma´
ga˗lla˗nǫǫˡ jnääh ˡ Tolemaida ja¯,
na´jęę´ jnäähˡ ǫǫhˡ jne´ hi¯ chąą¯ jee´
ja¯. Ga˗jä´ jnäähˡ kǫǫ¯ jmii´ kyąąyh´.
8 Ma´ ga˗jnäˡ jyoh´ jmii´, ga˗hwii¯
jnäähˡ Tolemaida, ga˗nǫǫˡ jnäähˡ ta˗
Cesarea. Ma´ ga˗tęę´ jnäähˡ Cesarea
ja¯, ga˗nǫǫˡ jnääh ˡ kihˡ Felipe hi¯
ma´ kwa˗ juˡhmëë´ hi˗ ma´ ląąyˡ jąą¯
kihˡ jee´ lä˗jęę˗ gyęęˡ hi¯ ma´ kwa˗
be´ kihˡ apóstole jąąˡ. Jee´ ja¯ ga˗jä´
jnäähˡ kihˡ Felipe he´. 9 Felipe he´
ma´ chąą¯ kyęę´ jǫ¯miiy˜ hi¯ ma´
tąąh´ hñii´, hi¯ ma´ ngëë˜ juuˡ kihˡ
Dio. 10 Ma¯hya¯ cha¯miih¯ jmii´
tǫǫh´ jnäähˡ jee´ ja¯, ma´ ga˗lllooˡ
jąą¯ dsa¯ chąą¯ Judea hi¯ chęę¯
Agabo hi¯ ma´ ngëë˜ juuˡ kihˡ Dio.
11 Ma´ ga˗llooyˡ jee´ tǫǫh´ jnäähˡ,
ga˗lley¯ loo¯ he¯ hä´ tuhˡ Paa´, mahˡ
ga˗hñuuy´ goo¯ tiiy´ hñiiy´, ga˗jäyh´:

—Jäh´ Jmi¯lle´ Na¯jngii ˡ, ja¯ba´
lä˗kǫh´ na¯hñuun˜ la¯, ja¯ba´ lä˗la¯
hñuuˡ dsa¯ judiu juu´ loo¯ la¯ jee´
jwii¯ Jerusalén mahˡ ngëëyˡ goo¯
dsa¯ hi¯ sa˗ ląąˡ judiu.

12 Ma´ ga˗nuu´ jnäähˡ juuˡ kiyhˡ,
ga˗chuu´ jnäähˡ cha¯miih¯ kyąąh´
Paa´. Sa˗ ma´ kwa¯ jnääh ˡ jwëˡ
ma´ dsąąyhˡ ta˗ Jerusalén, hi˗ ja¯ba´

läˑja̱ˉ ma´ jäh´ ø�h¹ jne´ hi̱ˉ ma´ cha̱a̱ˉ jee´ ja̱ˉ. 13 Heˉja̱ˉ gaˑjäyh´:

—¿Heˉla¹ hooh´ hnäh´ kinˑ, heˉla¹ jmeehˉ hnäh´ meehˉ dsënˑ? He̱e̱h´ ba´ jnä´ cher´mah¹ gaˑhñu̱u̱¹ dsaˉ jnä´. Maˑkeˑ gaˑjngëëh¹ dsaˉ jnä´ taˑ Jerusalén, läˑjëˑ ba´ he̱e̱hn´ kwa̱a̱tˉ kih¹ Jesús.

14 Ma´ saˑ gaˑlẹ̈h¹ jnääh ¹ ma´ hløøh´ jnääh¹ kih¹ Paa´, gaˑtu̱´ jnääh¹ goˉteˉ, gaˑchiih´ jnääh¹:

—Wa´ le´ läˑ hyohˉ dsë¹ Dio ba´.

15 Ma´ gaˑtë´ jmii´ heˉ hwiiˑ jnääh ¹ jee´ ja̱ˉ, gaˑjmee´ jnääh¹ løø¹ kya̱a̱¹ jnääh¹, gaˑnøø` jnääh¹ taˑ Jerusalén kya̱a̱h´ Paa´. 16 Ko̱ˉllaa̱´ øøh¹ jne´ hi̱ˉ cha̱a̱ˉ Cesarea gaˑjmeey´ ko̱ˉjøh´ kya̱a̱h´ jnääh¹, gaˑjä̱ä̱y¹ jnääh ¹ läˑ gaˑtë´ cha´nehˑ kih¹ dsaˉ cha̱a̱ˉ Chipre hi̱ˉ che̱e̱ˉ Mnasón, hi̱ˉ gaˑhe̱e̱hˉ kih¹ Jesús läˑ ma´ toˉnë´. Jee´ ja̱ˉ gaˑjä̱´ jnääh¹.

Ngoo¹ Paa´ na´jẹ̈ẹ̈ˉ Jacobo

17 Ma´ gaˑllaˑnøø` jnääh¹ Jerusalén, läˑjẹ̈ẹ̈ˑ øøh¹ jne´ hi̱ˉ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱ˉ gaˑhe̱eyhˉ jnääh ¹ läˑka̱a̱ˉ tuhˉdsëy¹. 18 Ma´ gaˑjnä¹ jyoh´ jmii´, gaˑnøø¹ jnääh ¹ kya̱a̱h´ Paa´ na´jẹ̈ẹ̈´ jnääh¹ Jacobo. Hiˑ ma´ tä̱ä̱h´ dsaˉgyuuh´ kya̱a̱ ¹ gwahˑ kya̱a̱yh´. 19 Maˉlaˑ maˉjmee´ Paa´ Dio kih¹ hi̱ˉ he´, gaˑjmeeyh¹ juu¹ läˑhii´ në´ haˉ läˑ gaˑjmee´ Dio kya̱a̱h´ dsaˉ hi̱ˉ saˑ la̱a̱¹ judiu, läˑka̱a̱ˉ jee´ ñeey´ na´kwayˉ juu¹. 20 Läˑ ma´ gaˑnuuy´ juu¹ ja̱ˉ, gaˑkway´ chaˉmiihˉ ti´hmaah´ kih¹ Dio. Heˉja̱ˉ gaˑjäyh´ siiyhˑ Paa´:

—Maˉjëëh`ja̱h´ mil dsaˉ judiu saˑ maˉhe̱e̱hˉ juu¹ kih¹ Dio, hiˑ läˑjẹ̈ẹ̈ˑ hi̱ˉ he´ läˑ maˉhnøø¹ bih¹ høøy¹ ley kih¹ Moisé. 21 Hiˑ maˉnuuy´ hii´ juu¹ kyah¹, hneˉ hlẹ̈ẹ̈h´ dsaˉ judiu hi̱ˉ tä̱ä̱h´ taˑ jee´ jyoh´, jwiih´ hnih´: “Taˑ jmeeˉ he¹ kih¹ ley kih¹ Moisé.” Hiˑ jwiih´ hnih´: “Saˑ le´ u̱u̱hˑ jmiˉngo¹ kih¹ gyu̱u̱ˉ ñuuhˉ jnän` niˑ moˑsoˑ le´ jmee´ jne´ läˑko̱o̱ˉ tẹ̈ẹ̈ ¹ jne´.”

22 ¿Haˉ läˑ jmee´ jne´ na¹? Ku̱h¹ jwẹ̈ẹ̈´ dsaˉ maˉlaˑ maˉnuuy´ heˉ maˉñeh¹ kaˉläh´. 23 Jmee´ läˑko̱h´ jähˉ jnääh ¹ laˉ: Cha̱a̱ˉ kye̱e̱´ øøh¹ jne´ jee´ laˉ hi̱ˉ gaˑtẹ̈ẹ̈´ miˉte¹ heˉ gaˑbä̱ä̱yhˉ hñiiy´ kya̱a̱h´ Dio. 24 Jä̱ä̱ˑ hi̱ˉ he´, goˉjmää` hñaah ¹ naˉjngëë¹ kya̱a̱yh´ läˑko̱h´ jäh´ ley jnän`. Ja̱ˉ miˉhmaah´ jñii¹ heˉ dsaˉtii` kwaahˉ lley´ mah¹ hñaaˑ hmooh´ kih¹ øøh¹ jne´ he´. Ja̱ˉga´ naˑ läˑñeˉ läˑjẹ̈ẹ̈ˑ dsaˉ, saˑ la¹ dsoo´ juu¹ heˉ gaˑnuuy´ kyah¹. Wa´raˉ gaˑjmeeh´ läˑja̱ˉ, läˑjnä´ läˑ maˉhøøhˉ ba´ hneˉ ley. 25 Pero kih¹ hi̱ˉ saˑ la̱a̱¹ judiu hi̱ˉ maˉhe̱e̱hˉ juu¹ kih¹ Dio, gaˑsii´ jnääh¹ kiyh¹ jä̱ä̱¹, gaˑjmee´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹, maˑlaˑ heˉ laˉ ba´ hnøø¹ høøy¹. Saˑ le´ kuyhˑ heˉ maˉlla´ dsaˉ cha´në´ dio hi̱ˉ naˉla̱a̱ˉ ka̱a̱hˉ dsaˉ hiˑ saˑ le´ kuyhˑ jmaˉ niˑ ngo´ jah´ hi̱ˉ dsaˉju̱u̱´ kya̱a̱h´ heˉ wii´, hiˑ dsaˉmë´ dsaˉñuuhˉ, saˑ le´ ka̱a̱yh¹ wa´ hi̱ˉ chaˉ hi̱ˉ.

26 Gaˑhe̱e̱hˉ ba´ Paa´ juu¹ ja̱ˉ, gaˑjmeey´ ko̱ˉjøh´ kya̱a̱h´ läˑjẹ̈ẹ̈ˑ kye̱e̱´ øøh¹ jne´ he´. Ma´ gaˑjnä¹ jyoh´ jmii´, gaˑjmä̱ä̱y¹ hñiiy´ naˉjngëëy ¹ kya̱a̱yh´. Ja̱ˉga´ gaˑhey¹ jee´ chih¹ gwahˑ juuhˉ na´jmeey´ juu¹ lih´ dsẹ̈ẹ̈¹ jmii´ heˉ ma´ hä̱ä̱yˉ hñiiy´. Jëëh´, wa´raˉ gaˑdsẹ̈ẹ̈¹ jmii´ ja̱ˉ, dsaˉka̱yˑ heˉ tẹ̈ẹ̈yˉ kwëëyh¹ Dio läˑja̱a̱ˉ läˑja̱a̱yˉ.

Gaˑsa̱a̱yh¹ Paa´ jee´ chih¹ gwahˑ juuhˑ

27 Ma´ ngoo¹ gaˑdsẹ̈ẹ̈¹ gyii¹ jmii` heˉ ma´ hä̱ä̱yˉ hñiiy´, ma´ gaˑjëë¹ judiu hä̱ä̱´ Paa´ taˑ nehˑ jee´ chih¹ gwahˑ. Judiu he´ ma´ cha̱a̱ˉ hwa¹ Asia. Hi̱ˉ he´ naˉ gaˑta̱a̱hˉ dsaˉ judiu hi̱ˉ cha̱a̱ˉ Jerusalén juu¹ mah¹ wa´ läˉhneeyˑ kya̱a̱h´ Paa´. Hiˑ läˑcha̱h´ ja̱ˉ gaˑsa̱a̱h¹ dsih´, 28 gaˑta´ gaˑhooyh¹ ki̱ˉga̱a̱ˉ, ma´ jäyh´:

—Hnäh´ judiu dsaˉgoonˉ, jmee´ be´ jnän`. Hi̱ˉ laˉ naˉ dsaˉñuuhˉ hi̱ˉ ngëˑ läˑka̱a̱ˉ jmiˉgyuuˑ kwayˑ

juu' he⁻ lla⁻dsëë̀ jnäǹ hi˗ lä˗ja̱⁻ lla⁻dsëë̀ kih' ley jnäǹ hi˗ kih¹ gwah˗ jnäǹ. Hi˗ ja̱˗ ma˗la˗ he⁻ ja̱⁻. Lä˗kye̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ sa˗ la̱a̱¹ judiu ma⁻ta̱a̱yh⁻ neh˗ gwah˗ jnäǹ, ma⁻mi⁻kwa̱yh¹ jee´ na⁻jngii̱ ' jnäǹ la⁻.

29 (Jëëh´, jä̱ä̱¹ ba´ ga˗jëë̱y¹ Paa´ ta˗ jee´ jwii̱⁻ ma´ ngëy˗ ko̱⁻jo̱h´ kya̱a̱h´ Trófimo, hi̱⁻ cha̱a̱⁻ Éfeso. He⁻ja̱⁻ na⁻, dsa⁻ judiu he´ ma´ jmee˗ huu´dsë⁻ he⁻ ma´ jä̱ä̱˗ Paa´ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ sa˗ la̱a̱¹ judiu jee´ chih' gwah˗.)

30 Lä˗jëë̱˗ dsa⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ jee´ jwii̱⁻ ja̱⁻ ga˗he̱e̱¹ dsëy¹ go⁻te˜ ma´ ga˗nuuy´ juu' he⁻ ma⁻mi⁻kwa̱h¹ Paa´ gwah˗ kiyh¹. He⁻ja̱⁻ ga˗lla˗nää¹ dsa⁻ he´ jee´ ja̱⁻ ko⁻chih´. Ga˗sa̱a̱yh¹ Paa´ ga˗së̱ëyh⁻ lä˗ ga˗të´ ka´hne⁻ kih¹ gwah˗, hi˗ lä˗cha̱h´ ja̱⁻ ga˗jney´ ho´haah´ kih' ho´hne⁻ ja̱⁻. 31 Ma⁻tä̱ä̱h´ gyih¹ jngëëyh ' Paa´ ma´ ga˗jmeeh¹ dsa⁻ juu' kih¹ hi̱⁻ kye̱⁻ në´ kih' hlöö´ romano, ga˗jäyh´: “Lä˗ ga˗dsa¹ ba´ Jerusalén cha⁻ hnii⁻.” 32 Lä˗cha̱h´ ja̱⁻, ga˗jö̱ö̱h⁻ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ në´ kih' hlöö´ he´ hlöö´ kya̱a̱¹ kya̱a̱h´ juu´ hlöö´, ga˗näay¹ ko⁻chih´ lä˗ ga˗të´ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ dsa⁻ he´. Ma´ ga˗jëë¹ dsa⁻ he´, ja¹ hi̱⁻ kye̱⁻ në´ kya̱a̱h´ hlöö´ kya̱a̱¹, cha̱h´ ba´ ga˗tuy¹ ma´ kway˗ kih¹ Paa´. 33 Ma´ ga˗lloo¹ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ në´ kih' hlöö´ he´, ga˗jmeey´ mada⁻ kih¹ hlöö´ he⁻ hñu̱u̱y¹ Paa´ kya̱a̱h´ to̱' caden˜. Mah¹ ga˗ngii̱y´ juu' kih¹ judiu, ga˗jäyh´:

—¿Hii̱⁻ dsa⁻ la⁻? ¿Hee⁻ na⁻ ma⁻jmeey´?

34 Jyoh´ ma´ hlëëh˗ bih¹ lä˗ja̱a̱⁻ lä˗ja̱a̱y⁻. Pero sa˗ ga˗lä˗ngëë´ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ në´ he´ ha⁻ lä˗ la¹ juu' ja̱⁻, kih¹ he⁻ ma´ tooyh˜ cha⁻miih⁻ mii̱h´. He⁻ja̱⁻ ga˗jmee´ dsa⁻jö̱ö̱h' he´ mada⁻ he⁻ ga˗tëëy⁻ Paa´ ta˗ jee´ chih' hne¹ kih¹ hlöö´. 35 Ma´ ga˗lloo¹ Paa´ sa´jo̱o̱` ta⁻ kih¹ hne¹ ja̱⁻, hä̱ä̱ ' dsa⁻ jwërte. Jmee˗ gyih¹ bii¹ kway¹ kih¹ Paa´ jee´ ja̱⁻. He⁻ja̱⁻ ga˗cha̱a̱¹ hlöö´ he´ Paa´ ta˗ gyuuh' mah¹ sa˗ kwa¹ dsa⁻ kiyh¹. 36 Lä˗jë̱ë̱˗ dsa⁻ he´ ya˗nää¹ tooh˜ mii̱h´ ma´ ngii̱y˗ he⁻ ma´ ju̱u̱´ Paa´.

Ga˗hlëëh´ Paa´ cha´në´ judiu dsa⁻gooy'

37 Ma⁻tä̱ä̱h´ gyih¹ ta̱a̱yh˗ Paa´ cha´neh˗, ma´ ga˗ngii̱´ Paa´ juu' kih¹ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ në´ kih' hlöö´ he´:

—¿Che´ le´ hlëëhn´ ko̱o̱⁻ mi ' juu¹ kya̱a̱h´ hne⁻?

He⁻ja̱⁻ ga˗jäh´ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ në´ he´:

—¿Che´ le̱h' hlëëh´ griego? 38 ¿Che´ ja̱˗ he´ hne⁻ dsa⁻ egipto hi̱⁻ ga˗jmee´ hnii⁻ kya̱a̱h´ hwa' la⁻ ma⁻ko̱⁻hna⁻ la⁻? ¿Che´ ja̱˗ he´ hne⁻ hi̱⁻ ga˗jöö̱h⁻ kye̱e̱´ mil dsa⁻ mah¹ ga˗te̱ëh´ kya̱a̱h´ lle´moh´, ja̱⁻ga´ ga˗jä̱ä̱h˗ hnih´ ta˗ hwa¹ kii̱˗?

39 He⁻ja̱⁻ ga˗jäh´ Paa´:

—Jnä´ la̱a̱n¹ ma˗ra˗ judiu. Ga˗lä˗cha̱a̱n˗ ko̱o̱⁻ jwii̱⁻ juuh⁻ he⁻ che̱e̱⁻ Tarso, he⁻ na⁻he̱e̱⁻ hwa¹ Cilicia. Ta˗ jmee⁻ hñaa⁻ hoh´, kwa´ da´ jwë´ hlëëhn´ kya̱a̱h´ dsa⁻ la⁻.

40 He⁻ja̱⁻ ga˗kwa´ hi̱⁻ ma´ kye̱⁻ në´ he´ jwë' hlëëyh¹. Mah¹ ga˗noo⁻ Paa´ në´ sa´jo̱o̱` ta⁻ kih¹ hne¹ ja̱⁻. Ga˗jmeey´ lii˜ kya̱a̱h´ gooy⁻ mah¹ dsa⁻ta̱a̱yh` tii´. Ma´ ga˗tu¹ dsa⁻ he´ he⁻ tooyh˜ mii̱h´, ja̱⁻ga´ ga˗hlëëh´ Paa´ kya̱a̱h´ juu' hebreo, ga˗jäyh´:

22

1 —Dsa⁻ñuuh⁻ ö̱ö̱hn¹, dsa⁻ ma⁻ka̱a̱h´ kya̱a̱n˗, nuu⁻ da´ hnäh´, wa´ kwa` da´ jnä´ juu' kin˗.

2 Ma´ ga˗nuu´ dsa⁻ he´, he⁻ hlëëh˗ Paa´ juu' hebreo, ga˗ta̱a̱yh` ti´si̱h´ go⁻te˜. Ngoo¹ bih¹ hlëëyh˗:

3 —La̱a̱¹ jnä´ judiu. Ga˗lä˗cha̱a̱n˗ jwii̱⁻ Tarso he⁻ nöö´ hwa¹ Cilicia. Jerusalén la⁻ ba´ ga˗kwa̱a̱n¹. Gamaliel ga˗mi˗te̱ë̱⁻ jnä´ llu¹ lä˗ko̱h´ la¹ ley kih¹ dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ jnäǹ. Ha⁻ ko̱h´ sa˗ he̱e̱´ dsën˗ hnaahn⁻ Dio ja̱⁻ba´ lä˗ko̱h´ jmeeh⁻ hnäh´ na¹. 4 Ñeen´ lä˗ka̱a̱⁻ lä˗juuh⁻

jee´ jwɨɨ¯ na´jmeen' hñaa¯ dsën˗ kih'
dsa¯më´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma¯heeh¯
ju'hmëë´ la¯ mah' ma´ jngëëh¯
jnih´, he¯ja¯ ga˗tëë` jnih´ mah'
ga˗taah˗ jnih´ neh˗ñe '. 5 Ñe¯ ba´
jmi¯dsa¯ jooh' kyaah´ dsa¯gyuuh´
ha¯ lä˗ ga˗jmeen'. Hi¯ he´ ga˗kwa´
je¯ he¯ ma´ kyen´ kih' dsa¯goo˜
jne´ hi¯ chaa¯ Damasco. Ñeen´
jee´ ja¯ na´hnäähn˗ hi¯ ma¯heeh¯
ju'hmëë´ kih' Jesús mah' ma´ tëën´
ta˗ Jerusalén la¯ mah' ma´ heeh'
dsih´ wɨɨ´.

Ga˗jmeeh' Paa´ juu' ha¯ lä˗
ga˗heeyh¯ kih' Dio
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

6 'Pero jee´ ngoon' cha´jwë' ja¯,
ya˗jäh˗ lloon˜ ta˗ Damasco ma¯të´
koo¯ llaʼhyoo˗, ni˗ sa˗ liih¯ ga´ jnä´
ga˗jyoo' gyuuh' koo¯ je¯ he¯ beeʼ´
jwërte lä˗ku´ lä˗jii' jee´ ngoon' ja¯,
7 lä˗jiih' ga˗tahn´ hwa'. Hi˗ lä˗chah´
ja¯ ga˗nuun' ga˗hlëëh´: "Saulo,
Saulo, ¿he¯la' hñaa¯ hoh´ kyaah´
jnä´?" 8 He¯ja¯ ga˗ngɨɨn` juu' kiyh':
"¿Hii¯ hne¯ dsa¯ñuuh¯?", ga˗jwɨɨ'
jnih´. Ja¯ga´ga˗jäyh´: "Jnä´ he´ Jesús
dsa¯ chaa¯ Nazaret, hi¯ jmeeh¯
hñaa¯ hoh´ kih'." 9 Lä˗jee˗ hi¯
ga˗nää' kyaah´ jnä´ ta˗ ja¯, ga˗jëëy'
wa´je¯ ja¯, he¯ja¯ ga˗jwaayh' jwërte
pero sa˗ ga˗lä˗ngëëy´ he¯ juu'
ma´ hlëëh˗ kyaah´ jnä´. 10 He¯ja¯
ga˗ngɨɨn` juu' kih' hi¯ ga˗hlëëh' jnä´:
"¿Hee¯ hnooh¯ jmeen` dsa¯ñuuh¯?"
He¯ja¯ ga˗jäh´ dsa¯ñuuh¯ he´:
"Noo¯, mah' gwa¯ ba´ hne¯ ta˗
Damasco. Jee´ oo˗ jmee' dsa¯
juu' lä˗jë˗ he¯ ga˗tëëh´ jmeeh'."
11 Kyaah´ wa´je¯ he¯ ga˗jëën' ja¯,
ga˗heee' mɨ 'nën˗. Dsa¯kyaahn´ he´
ba´ ga˗jää' jnä´ na¯hää¯ goon˗
lä˗jiih' ga˗lloon' Damasco.

12 'Jee´ ja¯ ma´ gya' jaa¯
dsa¯ñuuh¯ chee¯ Ananía hi¯ ma´
mi¯te' ley jnän`. Hi˗ lä˗jee˗ dsa¯
judiu hi¯ ma´ tää´h´ Damasco, ma´
hlëëyh˗ llu' kiyh'. 13 Ananía he´,
ñeey´ na´jëëy¯ jnä´. Ma´ ga˗llooy'
chuh˗ kin˗ ga˗sɨɨyh˗ jnä´: "Øøhn'
Saulo, wa´ lä¯jnä´ ka¯läh´ mɨ
'nëh´." Lä˗chah´ ja¯, ga˗lä˗jnä´ mɨ
'nën˗ hi˗ ga˗jee˗ jnih´. 14 He¯ja¯
ga˗sɨɨyh˗ jnä´: "Dio kyaa' dsa¯
ma¯gyuh¯ jnän` ma¯lleeyh¯ hne¯
mah' lä˗kyuuh˜ lä˗jë˗ he¯ hyoh¯
dsëy' jmeeh' hi˗ jeeh' hi¯ lluu'
goʼte˜ hi˗ lä˗ja¯ ka¯läh´ nuuh' he¯
jäyh´. 15 Jëëh´, hne¯ jmeeh' ju'dsoo´
kiyh', kih' lä˗jee˗ dsa¯ jmɨ¯gyuu˗
hi˗ jmeeh' ju'dsoo´ kih' lä˗jë˗ he¯
ma¯jëëh` hi˗ kih' he¯ ma¯nuuh¯.
16 Na' na˗ mo˗to˗ jøø`, noo¯ mah'
saah˗ jmɨɨ¯, ngɨɨ´ kyah' lä˗hih˗ kih'
Jesús mah' jñii´ lä˗jë˗ dso´kye¯
kyah'", ga˗jäh´ Ananía.

Ga˗jmeeh' Paa´ juu' ha¯ lä˗ ga˗la'
he¯ ñeey´ na´kway¯ juu' kih' hi¯ sa˗
laa' judiu

17 'Hi˗ ma´ jahn' Jerusalén la¯,
ñeen´ jee´ chih' gwah˗ na´ngɨɨn`
kin˗. Jee´ ja¯ ga˗heee´ mɨ 'nën˗
Dsa¯jøøh' jnän`. 18 Ga˗jeen˗ hi¯
ga˗hlëëh' jnä´, ga˗jäyh´: "Goʼheee
' na'koh´ Jerusalén la¯. Jëëh´, sa˗
heeh¯ dsa¯ nuu' juu' kin˗ he¯
hlëëh´ hne¯." 19 He¯ja¯ ga˗jwɨɨ'
jnih´: "Dsa¯jøøh' kyaan˗, ñe¯ ba´
dsa¯ hi¯ tää´h´ jee´ la¯, he¯ ñeen´
lä˗koo¯ lä˗koo¯ gwah˗ na´hwëën`
lä˗jee˗ hi¯ ma¯heeh¯ juu' kyah'
hi˗ ga˗jmeen' mada¯ ga˗kwa´ dsa¯
kiyh' hi˗ ga˗taah¯ dsih´ neh˗ñe '.
20 Hi˗ lä˗ ma´ ga˗jngëëyh' Esteban,
hi¯ ma´ jmee˗ ju'dsoo´ kyah', ma´
cheh' jnä´ jee´ ja¯ ka¯läh´. Koo¯ ba´
ga˗hɨɨ´ huu´dsë¯ kyaa' jnääh ' he¯
ga˗juu' Esteban hi˗ jnä´ ga˗høøn'
hmɨɨh¯ kih' dsa¯ hi¯ ga˗jngɨɨh'
kiyh'." 21 Pero Dsa¯jøøh' jnän`
ga˗sɨɨh˗ jnä´: "Goh' jee´ chee¯ hne¯
uu´ jee´ tää´h´ dsa¯ hi¯ sa˗ laa' judiu
ba´."

Ma˗ra˗ he¯ ga˗jä´ ba´ Paa´ goo¯
hløø´

22 Ja̱ˉ jiih' moˑso˗ gaˑläˑhnøøy'
ma´ nuuy' juu' kih' Paa´ mah'
gaˑløøy' tooyh˜ miih´, ma´ jäyh´:
—Wa´ juu´ dsaˉñuuhˉ naˉ, saˑ
høøˑ kwa̱a̱t˜ cha̱a̱ˉ gyih'.
23 Tä̱ä̱h´ gyih' läˑja̱ˉ tooyh˜
miih´, gaˑka̱' dsaˉ he´ hmiihˉ kiyh'
gaˑjwäy' taˑ gyuuh', gaˑhuuy' hløøˉ
jwë´ në´ lle´. 24 Heˉja̱ˉ hi̱ˉ kye̱ˉ
në´ kih' hløø´ gaˑjmee´ mada¯ kih'
dsaˉ kya̱a̱y' mah' gaˑtëëyˉ Paa´ taˑ
cha´nehˑ jee´ ma´ tä̱ä̱h´läˑje̱e̱ˑ hløø´.
Hiˑ gaˑjmeey´ mada¯ heˉ ma´ kway'
kiyh' mah' jmeeyh' juu' heˉla' tooh˜
dsaˉ miih´ kya̱a̱yh´. 25 Maˉcheh'
Paa´ naˉhñuu¯ jee´ ma´ kwa' hløø´
kiyh', heˉja̱ˉ gaˑngiiy´ juu' kih' juu´
hløø´ hi̱ˉ ma´ cheh' jee´ ja̱ˉ:
—¿Che´ chaˉ jwë' kyah' hnäh´
kwah' kih' ja̱a̱ˉ dsaˉ romano,
cher´mah' saˑ maˉkye̱hˉ ju'dsoo´
kiyh'?
26 Ma´ gaˑnuu´ juu´ hløø´ läˑja̱ˉ,
ngaayh' na´jmeey´ juu' kih' hi̱ˉ kye̱ˉ
në´, gaˑjäyh´:
—¿Haˉ läˑ jmeeh' na'? Dsaˉñuuhˉ
ooˑ la̱a̱' dsaˉ romano.
27 Ja̱ˉga´ gaˑlloo' hi̱ˉ kye̱ˉ në´ he´
chu̱hˑ kih' Paa´ mah' gaˑngiiy´ juu':
—¿Che´ ju'dsoo´ la̱a̱h' hneˉ dsaˉ
romano?
Heˉja̱ˉ gaˑjäh´ Paa´:
—Ju'dsoo´, hi̱ˉ he´ jnä´.
28 Hiˑ gaˑjäh´ hi̱ˉ kye̱ˉ në´ he´:
—Yaˑhii' hmooh' kinˑ, läˑllu' heˉ
gaˑla̱a̱n' dsaˉ romano.
Heˉja̱ˉ gaˑjäh´ Paa´:
—Pero jnä´ la̱a̱n' dsaˉ romano
läˑjiih' ma´ gaˑläˑcha̱a̱nˑ.
29 Cha̱h´ ba´ gaˑjmee´ taˑ koo´
hløø´ hi̱ˉ ma´ kwa' kih' Paa´.
Läˑkye̱ˉ hi̱ˉ kye̱ˉ në´ he´ ma´
gaˑnuuy´ la̱a̱' Paa´ dsaˉ romano,
gaˑläˑgoyhˑ kih' heˉ gaˑjmeey´
mada¯ heˉ gaˑhñu̱u̱y' Paa´ kya̱a̱h´
caden˜.

Gaˑjä̱ä̱y' Paa´ cha´në´ dsaˉka̱a̱h´ kya̱a̱' judiu

30 Ma´ gaˑjnä' jyoh´ jmii´, hnøø'
hi̱ˉ kye̱ˉ në´ kih' hløø´ he´ ma´
läˑñeˉ kweeˉ heˉ kih' ja̱ˉ heˉ
ma´ hnii˜ judiu kih' Paa´. Heˉja̱ˉ
gaˑjmeey´ madaˉ kih' hløø´ wa´
che̱e̱yhˉ Paa´ jee´ hä̱ä̱y´ nehˑñe '
hiˑ gaˑjmeey´ madaˉ wa´ yaˉnää´
jmiˉdsaˉ ka̱a̱h´ hiˑ läˑje̱e̱ˑ dsaˉta´
judiu. Ma´ gaˑllaˑnää' läˑje̱e̱ˑ
dsaˉta´ he´, gaˑjmeey´ madaˉ heˉ
ngëë' Paa´ cha´në´ läˑje̱e̱ˑ dsaˉta´
he´.

23

1 Heˉja̱ˉ gaˑje̱e̱' Paa´ ko̱o̱ˉ hwehˉ
dsaˉta´ he´ mah' gaˑjäyh´:
—Øøhn', niˑ miihˉ saˑ hnii˜
huu´dsëˉ kinˑ, jëëh´ läˑ maˉjmeeˑ
ba´ jnä´ läˑjiih' na' läˑ hnøø' Dio.
2 Ananía hi̱ˉ la̱a̱' jmiˉdsaˉ jøøh'
gaˑjmeey´ madaˉ kih' hi̱ˉ ma´ tä̱ä̱h´
jä̱hˑ kih' Paa´ wa´ jnooy' hooy´.
3 Heˉja̱ˉ gaˑjäh´ Paa´:
—Kyah' hneˉ wa´ jnoo' Dio, hneˉ
hi̱ˉ naˉjngii' moˉnë´. Hneˉ hi̱ˉ gya'
ka̱˜ ju'dsoo´ kinˑ läˑko̱o̱ˉ hlëëhˑ ley,
¿heˉla' llaˉdsëëh` ley heˉ jmeehˉ
madaˉ jnoo' dsaˉ kinˑ?
4 Läˑje̱e̱ˑ hi̱ˉ ma´ tä̱ä̱h´ koo´ kih'
Paa´ he´ gaˑjäyh´:
—¿Heˉla' jiih´ juu' wii´ kya̱a̱h´
jmiˉdsaˉ jøøh' kya̱a̱' Dio?
5 Heˉja̱ˉ gaˑjäh´ Paa´:
—Saˑ ma´ manˑ øøhn' heˉ la̱a̱y'
jmiˉdsaˉ jøøh', jëëh´ naˉsii˜ ba´ juu'
kih' Dio heˉ jäh´: “Taˑ hlëëh` hliih'
kih' hi̱ˉ kye̱ˉ në´ kyah' hnäh´.”
6 Ma´ gaˑläˑliihˉ Paa´ kih' läˑje̱e̱ˑ
dsaˉta´ he´ tä̱ä̱h´ hi̱ˉ la̱a̱' saduceo
hiˑ tä̱ä̱h´ hi̱ˉ la̱a̱' fariseo, heˉja̱ˉ
gaˑhlëëyh´ ko̱o̱ˉ ki̱ˉga̱a̱ˉ, gaˑjäyh´:
—Øøhn', la̱a̱n' fariseo, he´ ba´
jo̱o̱´ fariseo jnä´. Ka̱hˉ hnäh´
kwa̱a̱t˜ kinˑ kih' heˉ kye̱n´ oˉjøhˑ
dsëˉ heˉ läˑjiih´ hi̱ˉ maˉnaˉju̱u̱´.
7 Ma´ gaˑhlëëyh´ läˑja̱ˉ, gaˑjnä'
hniiˉ kih' fariseo kya̱a̱h´ saduceo,
läˑjiih' gaˑla̱a̱y' to̱' nää'. 8 Jëëh´,
hi̱ˉ la̱a̱' saduceo saˑ he̱e̱y´ heˉ

lä˗jiih´ hi˜ ma˜na˜juu´, ni˗ he˜ chaa˜ ángele, hi˗ ni˗ he˜ cha˜ jmɨ˜lle´ ka˜läh˝. Pero dsa˜ hi˜ laa˜ˈ fariseo jmeey˗ dsoo˝ ba´ kihˈ lä˗jë˗ he˜ ja˜. 9 Ha˜ koh˝ mɨih´ sa˗ ma´ tooh` dsa˜ he˝. Ja˜ga´ ga˗noo˜ ko˜llaa´ ta˜jwohˈ kyaaˈ ley, hi˜ ma´ laa ˈ fariseo, ga˗ti˜ ga˗chooy˝ juuˈ ga˗jäyh˝:

—Ni˗ miih˜ dsoo´ sa˗ na˜bäh` dsa˜ñuuh˜ na˜. Ta˗ ha˜ hnäh˝ kihˈ Dio, ha˜ ga˜ che˜ jmɨ˜lle˝ o jaa˜ ángel ga˗hlëëh˝ kyaayh´.

10 Pero cha˜ga´miih˜ ga˗lä˗hnee˗ dsa˜ he˝. Ga˗lä˗goh˗ hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝, gɨ´hnäˈ dsa˜ kihˈ Paa´ ma´ laay˝. He˜ja˜ ga˗tëëyhˈ hlöö˝ mahˈ wa´ lleey˜ Paa´ jee´ ja˜ wa´ lla˜jäy˜ ka˜läh˝ jee´ tah´ lä˗jee˗ hlöö˝.

Ga˗taah` dsa˜ juuˈ kwee˜ he˜ ma´ jngëëyhˈ Paa´

11 Jee´ ga˗të˝ to˜ˈ hwëˈ ga˗lä˗jnää˝ Dsa˜jöh ˈ jnän` cha´në´ Paa´, ga˗jäyh˝:

—Kwa´ be˝ Paa´. Lä˗koo˜ ma˜jmeehˈ juˈdsoo˝ kin˗ Jerusalén la˜, ja˜ba´ lä˗na˜ jmee˗ biiˈ go´jmeehˈ ka˜läh˝ jwɨi˜ Roma.

12 Ma´ ga˗jnäˈ jyoh˝ jmɨi´ ko˜llaa´ judiu ga˗taayh` juuˈ kwee˜, ga˗jäyh˝:

—Wa´ jä˜ dso´jwɨi˝ në´ kyaa ˈ jnäähˈ cher´mahˈ kih´hih´ jnäähˈ jaaˈ sa˗ ga´ ma˜jngëëh´ jnäähˈ Paa´.

13 Laa˜ ga´ to˜ˈlaaˈ dsa˜ñuuh˜ hi˜ ga˗jmee˝ hmooh´ lä˗ja˜. 14 Dsa˜ he˝ na´näay ˈ na´jëëy˜ jmi˜dsa˜ kaah´ kyaah´ dsa˜gyuuh´, na´chiiyh´:

—Jnääh ˈ ma˜heeh´ jnäähˈ, he˜ jä˜ dso´jwɨi˝ në´ kyaa ˈ jnäähˈ cher´mahˈ kih´hih´ jnäähˈ jaaˈ sa˗ ga´ ma˜jngëëh´ jnäähˈ Paa´. 15 Naˈ na˗ chuu´ hnäh˝ ko˜jöh˝ kyaah´ lä˗jee˗ dsa˜ta´ jnän` kihˈ hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝ oo˗ mahˈ wa´ ya˜jäy˜ Paa´ ta˗ në´ta´ la˜. Chiiyh´: “Hnöö˜ jnääh ˈ kye˝ jnäähˈ kwaat˜ kiyhˈ cha˜ga´miih˜.” Hi˗ jnääh ˈ cha´jwëˈ ba´ jöö´ jnäähˈ mahˈ jngëëh´ jnäähˈ wa´ra˜ ga˗ngëëy˝ jee´ ja˜, ga˗jäh˝ dsa˜ he˝.

16 Pero chih˜ kyaaˈ dsa˜më˝ öö˜h˜ Paa´ ga˗nuu˝ ha˜ lä˗ juuˈ he˜ ga˗taah` dsa˜ he˝. He˜ja˜ ñeey´ jee´ ma´ taah´ hlöö˝ na´jmeeyh´ juuˈ kihˈ Paa´. 17 He˜ja˜ ga˗tëëhˈ Paa´jaa˜ juu´ hlöö˝, mahˈ ga˗sɨiyh˗:

—Jaa˗ chih˜ la˜ kihˈ hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝. Hnööyˈ llayˈ miih˜ juuˈ kyaayh´.

18 He˜ja˜ ga˗jöö˝ juu´ hlöö˝ he˝ kihˈ chih˜ jee´ ma´ gyaˈ hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝, mahˈ ga˗sɨiyh˗:

—Paa´ hi˜ haa´ neh˗ñeˈ ma˜chee˜ˈ chih˜ la˜ kyahˈ. Cha˜ koo˜ juuˈ he˜ sɨiyh˗ hne˜.

19 He˜ja˜ hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝ ga˗haayˈ goo˜ chih˜ he˝ ga˗jaayˈ kah˝ kihˈ mahˈ ga˗ngɨiy˝ juuˈ kiyhˈ, ga˗jäyh˝:

—¿Hee˜ na˜ jwɨihˈ jnä˝?

20 He˜ja˜ ga˗jäh˝ chih˜ he˝:

—Dsa˜ judiu ma˜taah` juuˈ kwee˜ ngɨiyˈ kyahˈ he˜ chee˜hˈ Paa´ höˈ jee´ dsa˜ñee˗ dsa˜ta´ kyaayˈ, jäyh˝ lla˜kyaayˈ cha˜ga´miih˜ jmɨi´. 21 Pero ta˗ jmee˜ dsoo˝. Laa˜ ga´ toˈlaaˈ dsa˜ kyaayˈ hi˜ taah´ na˜hmääh´ jöö˜ mahˈ jngëëyhˈ Paa´. Ma˜jäyh˝: “Wa´ jä˜ dso´jwɨi˝ në´ kyaa ˈ jnääh ˈ cher´mahˈ kih´hih´ jnääh ˈ jaaˈ sa˗ ga´ ma˜jngëëh´ jnääh ˈ Paa´.” Hi˗ naˈ ma˜taayh´ jöö˜ he˜ na˜ jwahˈ hne˜.

22 He˜ja˜ ga˗hɨhˈ hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝ juuˈ kihˈ chih˜ he˝, mahˈ ga˗sɨiyh˗:

—Gwaah˜ ba´ hne˜ kyahˈ, ta˗ lla˜ juuˈ kyaah´ ni˗ jaa˜ dsa˜ lä˗jë˗ juuˈ he˜ ma˜chiih´ jnä˝.

Hi˜ kye˜ në´ kihˈ hlöö˝ ga˗chee˜ˈ Paa´ cha´në´ lle´moh˝ Félix

23 He˜ja˜ ga˗tëëhˈ hi˜ kye˜ në´ he˝ uuˈ juu´ hlöö˝ mahˈ ga˗sɨiyh˗:

—Jmee´ juuˈ kihˈ toˈ hña˜laa˝ hlöö˝ wa´ mi˜lluuyˈ hñiiy˝ dsa˜näayˈ ta˗ Cesarea naˈ ko˜hi´ ñu ˈ ta˗la˗ hwëˈ. Hi˗ jmee´ juuˈ kihˈ jñah˝

ka¯läh˝ to˜lo˜gyąą˝ dsë˜ gyęę˝ hi¯
jąąˈ kya´jɨɨh´ hi¯ jñah˝ ga´ toˈ hña¯ląą˝
hløø˝ hi¯ kąˈ hma¯ lle` ñeˈ chuuh¯.
24 Hi˜ mi¯lluu` kya´jɨɨh´ hi¯ jąąˈ
Paa´ mahˈ go´jąąh˜ hnäh˝ cha´në´
lle´moh˝ Félix, mahˈ wa´ llooy˜
na´lluuy`.

25 Hi¯ kyę¯ në´ kihˈ hløø˝ he˝
ga˜chęęˈ kǫǫ¯ je¯ he¯ na¯sɨɨ¯ lä˜la¯:

26 “Jnä˝ Claudio Lisias sɨɨn˜ kyahˈ
hne¯ Félix lle´moh˝ lluuˈ. Wa´
chąąh¯ ba´ hne¯ lluˈ. 27 Dsa¯ñuuh¯
hi¯ ngooˈ na¯ ga˜sǫǫhˈ dsa¯
judiu kiyhˈ koo˝ gwah˜, miih¯
ga´ sa˜ ga˜jngɨɨhˈ dsa¯ kiyhˈ. Ma´
ga˜lä˜man˜ ląąyˈ dsa¯ romano,
he¯ją¯ ñeen´ kyąąh´ hløø˝ kyąąn˜
na´ląą` jnih˝. 28 Ma´ hnoonˈ lä˜man˜
he¯ kihˈ he¯ ma´ hnëë˜ dsih˝, he¯ją¯
ga˜jąą˜ jnih˝ cha´në´ dsa¯kąąh´ kyąą
ˈ dsa¯ judiu. 29 Ją¯ga´ ga˜lä˜jnä˝
he¯ ti¯chooy˜ juuˈ kihˈ ley kihˈ bihˈ
ją¯. Sa˜ cha¯ he¯ kihˈ he¯ juuy˝,
ni˜ he¯ dsa¯hey˝ neh˜neˈ. 30 Pero
jnä˝ ga˜tęęhnˈ juuˈ, jwęę˝ judiu
ma¯tąąh´ juuˈ kwee¯ he¯ ma´ jngɨɨhˈ
kiyhˈ. He¯ją¯ lä˜chąh´ ją¯ ma¯chęę˜
jnih˝ ta˜ kyahˈ hne¯. Hi˜ ma¯jwɨɨnˈ
lä˜jęę˜ hi¯ hnɨɨ˜ mahˈ dsa¯kway˜
juˈdsoo˝ cha´nëh´ hne¯ he¯ kihˈ ją¯
he¯ hnɨɨy˜ kihˈ Paa´. Wa´ dsa¯ngëëh˝
ba´ hne¯ lluˈ”, ga˜jäh˝ hi¯ kyę¯ në´
kihˈ hløø˝ he˝.

31 He¯ją¯ ga˜jøøˈ hløø˝ kihˈ Paa´
lä˜hih˜ he¯ ga˜jmee˝ hi¯ kyę¯
në´ he˝, ga˜jąąyˈ lä˜ hwëˈ ją¯ ta˜
Antípatri. 32 Ma´ ga˜jnäˈ ją¯, ga˜kęhˈ
hløø˝ hi¯ na´nääˈ jwë˝ tɨɨ´ he˝,
ga˜nääy` ta˜ në´ta´ kiyhˈ. Hi¯ dsęę˜
jah˝ he˝ ba´ ga˜nääˈ kyąąh´ Paa´.
33 Ma´ ga˜lla˜nääˈ hløø˝ he˝ Cesarea,
ga˜kwëëyhˈ lle´moh˝ he˝ je¯ he¯
ma´ kyęy¯ ją¯ hi˜ ga˜ngëëyˈ Paa´
goo¯ lle´moh˝. 34 Ma¯ngëë˝ ma¯hë˝
lle´moh˝ je¯ ją¯, ga˜ngɨɨy˝ juuˈ kihˈ
Paa´ ha¯ chąąy¯. Ma´ ga˜lä˜ñe˜
lle´moh˝ ląąˈ Paa´ dsa¯ chąą¯ Cilicia,
35 he¯ją¯ ga˜jäyh˝:

—Wa´ ya¯nää˝ da´ hi¯ hnɨɨ˜, ją¯ga´
llan` ta´ kyahˈ.

Hi˜ ga˜jmeey˝ mada¯ kihˈ hløø˝,
he¯ hąąyˈ Paa´ neh˜ heˈ juuh¯ kihˈ
Herode.

24

Ga˜kwa˝ Paa´juˈdsoo˝ kihˈ cha´në´ Félix

1 Ma¯hya¯ hña˝ jmɨɨ´ gyaˈ Paa´ Ce-
sarea, ją¯ga´ ga˜lllooˈ jmi¯dsa¯ jøøhˈ
hi¯ chęę¯ Ananía, kyąąh´ ko¯lląą´
dsa¯gyuuh´ hi˜ kyąąh´ jąą¯ hi¯ chehˈ
në´ hi¯ chęę¯ Tértulo. Ga˜lla˜nääyˈ
hnɨɨy˜ kihˈ Paa´ cha´në´ lle´moh˝.
2 Hi˜ ma´ ga˜lllooˈ Paa´ cha´në´ Félix,
ga˜løøˈ Tértulo hnɨɨ˜ kiyhˈ.

—Ti´hmaah´ hne¯ lle´moh˝ Félix
—jäyh˝—. Peer˜ chąą¯ jnääh ˈ
lluˈ he¯ hii˝ tii´ kyąą ˈ jnäähˈ hi˜
cha¯ cha¯miih¯ huu´dsë¯ lluˈ kyahˈ
he¯ją¯ dsa¯la´ cha¯miih¯ ta´ lluˈ
hwaˈ kyąąˈ jnääh ˈ. 3 He¯ ba´ che¯
lluuhˈ hne¯ Félix. He¯ją¯ sa˜ hwąą˝
jnääh ˈ kwa¯ jnääh ˈ ti´hmaah´ kyahˈ
wa´ ha¯ cha¯ ha¯ jee´ tøøh´ jnäähˈ.
4 Sa˜ hnoonˈ hęęn¯ cha¯miih¯ jmɨɨ´
kyahˈ, he¯ją¯ chuun´ kyąąh´ hne¯,
ta˜ jmee¯ hñaa¯ hoh˝ nuuhˈ miih¯
juuˈ he¯ kyę´ jnäähˈ la¯.

5 ’Dsa¯ñuuh¯ na¯ hęę˜ huu´dsë¯
kihˈ dsa˜ lä˜kąą¯ jee´ ngëy˜, llay˜
hnii¯ kihˈ dsa¯ judiu hi¯ tąąh´
lä˜kąą¯ jmɨ¯gyuu˜. Hi¯ na¯ na¯
hi¯ kyę¯ në´ kihˈ dsa¯ hi¯ chęę¯
nazareno hi¯ kwa˜ jyoh˝ juuˈ.
6 Hnøøyˈ ma´ mi¯kwąyhˈ gwah˜
kyąąˈ jnääh ˈ, he¯ją¯ ga˜chąąh´
jnäähˈ. He¯ ma´ hnøø¯ jnääh ˈ ma´
lla´ jnäähˈ ta´ kiyhˈ lä˜kǫǫ¯ jäh˝
ley kyąąˈ jnääh ˈ. 7 Pero ga˜lllooˈ
hi¯ kyę¯ në´ kihˈ hløø˝ hi¯ chęę¯
Lisias jee´ tøøh´ jnäähˈ. He¯ wɨɨ˝
ba´ ga˜llęęy¯ dsa¯ñuuh¯ na¯ goo¯
jnääh ˈ. 8 Ga˜jäyh˝ wa´ lla¯nää˝
lä˜jęę˜ hi¯ hnɨɨ˜ kiyhˈ cha´në´
lle´moh˝. Wa´ra¯ ga¯lla˜kyąąh¯
hnih˝ jmɨɨ´, lä˜ñeh´ laˈ dsoo˝ lä˜ję˜
he¯ jäh¯ jnäähˈ la¯.

9 Lä˖jëë˖ judiu ga˖hii˴ koo˜ ba´
juu' kiyh', ga˖jäyh˴:
—Ja˜ba´ lä˖na˜ jäh˜ jnääh '
ka˜läh˴.
10 He˜ja˜ ga˖jmee˴ lle´moh˴ lii˜
kih' Paa´ mah' kway' ju'dsoo´ kiyh'.
Ja˜ga´ ga˖jäh˴ Paa´:
—Man˖ ma˜hya˜ cha˜miih˜
ji˜ñe˜ laah' hne˜ lle´moh˴ Cesarea
la˜, he˜ja˜ jëë˜ ba´ dsën˖ kwan`juu'
kin˖ lä˖koh˴ te' la' ba´. 11 Le˴ kooh'
kwaat˜, na' ma˜hya˜ gya˖to˴ jmii˴
ñeen´ ta˖ jee´ chih' gwah˖ juuh˜ jee´
jwii˜ Jerusalén na´kwan' ti´hmaah´
kih' Dio. 12 Sa˖ ma´ teen˜ kyaah´ ni˖
jaa˜ dsa˜, ni˖ ja˖ he´ jnä´ ga˖jmeen'
he˜ ga˖tooh˜ dsa˜ miih´ jee´ chih'
gwah˖ juuh˜ ja˜, lä˖koo˜ ma´ jëëy˜
jnä´. Ni˖ sa˖ ga˖llan' hnii˜ kih'
dsa˜ jee´ tøø˴ gwah˖ mäh˜, ni˖ jee´
jwii˜ ja˜ sa˖ ga˖llaan˖ dsa˜ hnii˜.
13 He˜ja˜ sa˖ cha˜ he˜ kyaah´ jmee'
dsa˜ na˜ dsoo´ lä˖jë˖ he˜ bääyh˜
jnä´ na˜. 14 He˜ la˜ ba´ jmeen˖
dsoo´, he´ ba´ Dio hi˜ ga˖hnaah˜
dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, he´ ba´ hi˜ he´
hi˜ hnaahn˖ lä˖koh˴ la' juu' hmëë´.
Dsa˜ na˜ jäyh´ la' ra˜këh' ba´ jwë´
he˜ hään´. Pero hee´ ba´ jnä´ lä˖jë˖
ley he˜ ga˖sii˴ Moisé hi˖ lä˖jë˖ he˜
ga˖sii˴ ga´jñah´ hi˜ ga˖ngëë' juu' kih'
Dio. 15 Hi˖ kyen´ o˜jøh˖ dsë˜ kih'
Dio, ja˜ba´ lä˖koo˜ kye˜ hi˜ na˜, he˜
lä˖jiih´ lä˖jëë˖ hi˜ na˜juu´, lä˖jiih´
hi˜ lluu' hi˖ lä˖kye˜ hi˜ hlëëh'.
16 Kih' he˜ja˜ ba´ na˜, kwan˖ be´
jmeen˖ he˜ llu' jmah' mah' sa˖ hnii'
huu´dsë˜ kin˖ cha´në´ Dio, hi˖ ni˖
cha´në´ dsa˜ ka˜läh˴.
17 'Ga˖lä˖hëën` miih˜ ji˜ñe˜
ñeen´ jyoh´ hwa', ja˜ga´ ga˖llaahn'
Jerusalén ma´ kiin´ kuu´ he˜ la'
kwaat˜ kih' hi˜ tä˜ñee´ hi˜ tääh´
jee´ ja˜, hi˖ ma´ kiin´ he˜ ga˖tëën´
kwëëhn˜ Dio. 18 He˜ ja˜ na˜ ma´
jmeen˖ lä˖ ma´ ga˖lla˖nää' miih˜
judiu hi˜ ya˖nää' ta˖ hwa' Asia.
Ga˖jëëy' jnä´ jee´ chih' gwah˖
Jerusalén, ma˜na˜jngëë' ba´ jnä´
lä˖hih˖ kih' ley. Pero sa˖ ma´
tääh´ jwëë´ dsa˜, ni˖ miih´ sa˖ ma´
tääh´. 19 Wa´ ya˜nää´ hi˜ he´ ba´
jee´ la˜ mah' kway' ju'dsoo´ kiyh'
cher´mah' he˜ cha˜ kiyh' kyaah´
jnä´. 20 O wa´ jäh´ hi˜ tääh´ na˜ che´
ga˖lä˖jnä´ he˜ ga˖hläähn˜ kyaayh´
lä˖ ma´ ga˖kay' ju'dsoo´ kin˖ jee´
jwii˜ Jerusalén. 21 Koo˜ he˜ la˜
ba´ sa˖ ga˖tih' dsëy' ma´ ga˖hlëëhn`
lä˖koo˜ ma´ hään´ jee´ kiyh', ga˖jwii'
jnih´ lä˖la˜ ki˜gaa˜: "Llah˜ hnäh´
ta´ kin˖, kih' he˜ jmeen˖ dsoo´ he˜
lä˖jiih´ ka˜läh´ hi˜ ma˜na˜juu´",
ga˖jäh´ Paa´.
22 Ma˜ñe˜ ba´ Félix ha˜ lä˖ la'
juu' hmëë´ kih' Jesús. He˜ja˜ ma´
ga˖nuuy´ ga˖jäh´ Paa´lä˖ja˜, ga˖hiiy´
lä˖ja˜ ba´ në´ juu' ja˜. Ga˖siiyh˖ hi˜
ma´ tääh´ he´:
—Wa´ jä˜ da´ hi˜ kye˜ në´ kih'
hløø´ hi˜ chee˜ Lisias, ja˜ga´ jëën´
ha˜ lä˖ jä' juu' kyah' hnäh´ na˜.
23 Ja˜ga´ ga˖jmee´ lle´moh´ Félix
mada˜ kih' hløø´ kyaay' mah' häay'
Paa´ hi˖ ga˖kwa´ bih' jwë' he˜
na´nää' ome˜ kyaay' na´jëëy˜ hi˖
na´kay˜ he˜ ma´ jmee˖ bii' kiyh'.
24 Ga˖lä˖hii` ga´ miih˜ jmii´ ma´
jah' lle´moh´ Félix në´ta´ kiyh'
ka˜läh´ kyaah´ Drusila mëy´, hi˜
laa' dsa˜ judiu. He˜ja˜ ga˖jmee´
Félix mada˜ he˜ ga˖tëëyh' Paa´ mah'
nuuy' ha˜ lä˖ la' juu' he˜ jmee˖
dsoo´ dsë' dsa˜ kih' Jesucristo.
25 He˜ja˜ ga˖hlëëh´ Paa´ ha˜ lä˖ jä'
dsa˜ lluu' cha´në´ Dio, hi˖ ha˜ lä˖
hää' dsa˜ hñii´, hi˖ ga˖hlëëyh´ he˜
ka' Dio ju'dsoo´ kih' dsa˖.
Peer˖ ga˖jwaah' Félix ma´
ga˖nuuy´ juu' ja˜, he˜ja˜ ga˖jäyh˴:
—Ma˜le´ gwaah' da´, la˜ ba´
tëëhn˜ hne˜ ka˜läh´ lä˖ ma´ jään´.
26 Kuu´ ba´ ja˜ ma´ jøø˜ Félix ma´
jiih' Paa´, ja˜ga´ ma´ lääy'. He˜ja˜
ma´ tëëyh˜ Paa´ ko˜lla˜jiih˜ ma´
llay˖ juu' kyaayh´.
27 Ga˖hya˜ to' ji˜ñe˜ jmeey˖ lä˖ja˜
lä˖jiih' ya˖hëë' Félix lle´moh´. Në´

kiyh' ga˗he'ˡ Porcio Festo. Ma´ hnøø' Félix ma´ jä' llu'ˡ kyąąh´ dsa˜ judiu, he˜ją˜ sa˗ ga˗kway´ jwë' ma´ lą̈ą̈´ Paa´.

25

Ga˗hlëëh´ Paa´ cha´në´ Festo

1 Ma´ ga˗lloo'ˡ Festo jwɨɨ˜ Cesarea, ga˗lä˗hę̈ę̈y̆ hnë˜ jmɨɨ˜ jee´ ją˜, ją˜ga´ ngooy' ta˗ Jerusalén. 2 Lä˗ję̈ę̈˗ jmi˜dsa˜ kąąh´ kyąąh´ lä˗ję̈ę̈˗ hi̱˜ kye̱˜ në´ kih' judiu, ga˗lla˗nääyˡ hnɨɨy˜ kihˡ Paa´ ka˜läh´ kih' lle´moh´ Festo, lä˗biiˡ lä˗ją̱ąˡ ma´ chu̱u̱y´ kyąąh´:

3 —Ta˗ jmee˜ hñaa˜ hoh´, jmee´ mada˜ he˜ jąh´ Paa´ ta˗ Jerusalén — ga˗jäyh´ sɨɨyh˗ Festo.

Jëëh´ ga˗jmeey´ hɨɨ˜´dsë˜ he˜ ma´ jngëëyh' Paa´ cha´jwëˡ ba´. 4 He˜ją˜ ga˗jäh´ Festo:

—Jee´ oo˗ ba´ hą̈ą̈´ Paa´ na˜jnëëy ' jwɨɨ˜ Cesarea. Ją̱˜ba´ jee´ naahn˜ chąh´. 5 Lä˗ję̈ę̈˗ hnäh´ hi̱˜ jąą̈´, ma˗nøøn ' ko̱˜jø̱h´ mahˡ jee´ oo˗ ba´ hnɨɨhˡ hnäh´ kiyhˡ cher´mahˡ cha˜ ko̱o̱˜ dsoo´ jɨɨh˜ he˜ na˜bą̈ą̈h` dsa˜ñɨɨh˜ he´.

6 Ga˗gya˜ ga´ Festo jwɨɨ˜ Jerusalén ko̱o̱˜ jña˜ˡ o gyaˡ jmɨɨ`, ją̱˜ga´ ngaayh' ta˗ Cesarea. He˜ ga˗jnäˡ jyoh´ jmɨɨ´, ją̱˜ga´ ga˗gyay˜ në´ta´ kiyh'. Mahˡ ga˗jmeey´ mada˜ he˜ na´kyąąy´ Paa´. 7 Ma´ ga˗heˡ Paa´ në´ta´ kih' lle´moh´, lä˗ję̈ę̈˗ dsa˜ta´ judiu hi̱˜ ya˗nääˡ Jerusalén ga˗ku̱yhˡ lä˗ku´ lä˗jii̱ˡ kihˡ Paa´. Ją̱˗ he˜ ko̱o̱˜ nëë' dsoo´ jɨɨh˜ ma´ bą̈ą̈h˜ dsih´ pero ni˗ miih˜ sa˗ ga˗jmää´ juu' kihˡ dsa˜ he´.

8 He˜ją̱˜ ga˗løøˡ Paa´ kwa˗ ju'dsoo´ kihˡ, ga˗jäyh´:

—Ni˗ ko̱o̱˜ he˜ hlɨɨh' sa˗ cha˜ he˜ ma˜jmeenˡ, sa˗ ma˜hlëëhn`wɨɨ´ kihˡ ley kyąąˡ jnäähˡ dsa˜ judiu. Ni˗ sa˗ ma˜mi˜kwąhn˜ kihˡ gwah˗ jɨɨh˗ hi˗ ni˗ sa˗ ma˜hlą̈ą̈hn˜ kyąąh´ rey to˜në´ hi̱˜ gyaˡ Roma.

9 Pero lle´moh´ he´, hnøøyˡ ma´ jąy' llu' kyąąh´ dsa˜ judiu, he˜ją˜ ga˗ngɨɨy´ juu' kihˡ Paa´:

—¿Che´ hnooh˜ gwąąh' ta˗ Jerusalén mahˡ mi´eenˡ juu' na˜ jee´ oo˗?

10 He˜ją˜ ga˗jäh´ Paa´:

—He˜ ma˜chehnˡ jee´ la˜, lä˗ko̱o̱˜ he˜ chehn' në´ta´ kih' rey to˜në´ ba´ ją̱˜. Jee´ la˜ ba´ ga˗tę̈ę̈´ lä˗ee˜ juu' kin˗. Ñeh´ ba´ hne˜ kwee˜, ni˗ miih˜ sa˗ cha˜ he˜ ma˜hlą̈ą̈hn˜ kyąąh´ dsa˜ judiu. 11 Lle` kih' ju̱u̱n´ cher´mahˡ ga˗jmeenˡ ko̱o̱˜ dsoo´ jɨɨh˜. Sa˗ gohn˗ ju̱u̱n´. Pero cher´mahˡ sa˗ laˡ ju'dsoo´ he˜ bą̈ą̈h˜ dsa˜ jnä´ la˜, ni˗ ją̱ą˜ dsa˜ta´ sa˗ cha˜ jwë' ngëëˡ jnä´ goo˜ dsa˜ judiu na˜. Hñii´ rey to˜në´ hnoonˡ mi˜eey˗ juu' kin˗.

12 He˜ją̱˜ ga˗lla´ Festo juu' kyąąh´ dsa˜kyąąyh´ ha˜ lä˗ jmeeyˡ. Ją̱˜ga´ ga˗jäh´ Festo sɨɨyh˗ Paa´:

—Hñaahˡ ba´ hne˜ ma˜ngɨɨh´ he˜ mi˜ee˗ hñii´ rey to˜në´ juu' kyahˡ. He˜ją̱˜ cha´në´ hi̱˜ he´ ba´ gooh' naˡ.

Ga˗hlëëh´ Paa´ cha´në´ rey Agripa

13 Ga˗hya˜ ga´ miih˜ jmɨɨ´, ga˗lloo'ˡ rey Agripa jwɨɨ˜ Cesarea ją̱˜ kyąąyh´ Bernice, ga˗lla˗nääyˡ na´ję̈ę̈y˜ Festo. 14 Ma˜hya˜ cha˜miih˜ jmɨɨ´ tą̈ą̈yh´ jee´ ją̱˜, ją̱˜ga´ ga˗jmeehˡ Festo juu' kihˡ rey Agripa ha˜ lä˗ laˡ juu' kihˡ Paa´, ga˗jäyh´:

—Jee´ la˜ hą̈ą̈´ ją̱ą˜ dsa˜ñɨɨh˜ neh˗ñe ' hi̱˜ ga˗tąąh˜ Félix lä˗ ma´ lą̱ąy' ta´. 15 Lä˗ ma´ ñeen´ Jerusalén lä˗ję̈ę̈˗ jmi˜dsa˜ kąąh´ hi˗ lä˗ję̈ę̈˗ dsa˜gyɨɨh´ kyąą ' judiu ga˗ngɨɨy´ kin˗ he˜ ma´ jmeen`mada˜ he˜ ju̱u̱´ Paa´.

16 'He˜ją̱˜ ga˗jwɨɨˡ jnih´, sa˗ lle` ley kyąąˡ jnääh ' dsa˜ romano he˜ jmee´ jnäähˡ madaˡ he˜ ju̱u̱´ dsa˜ cher´mahˡ sa˗ chehˡ hi̱˜ na˜bą̈ą̈h` dsoo´ cha´në´ hi̱˜ hnɨɨ˜ kiyhˡ. Lä˗ją̱˜ ba´ cha˜ jwë' lą̈ą̈yˡ hñiiy´ kihˡ he˜ hnɨɨ˜ dsa˜ kiyhˡ. 17 Hi˗ ma´ ya˗nääˡ

dsa⁻ he˝ jee´ la⁻, chąh˝ ba´ ngaahn' ta⁻ në´ta´ kin⁻ ma´ ga⁻jnä' jyoh˝ jmii˝. Hi⁻ ga⁻jmeen' mada⁻ na´kyąąy˝ Paa´. 18 He⁻ją⁻ ga⁻løø' dsa⁻ he˝ hnii˜ kiyh'. Pero ni⁻ kǫǫ⁻ dsoo´ juuh⁻ sa⁻ ga⁻lä⁻jnä˝ kiyh' lä⁻kǫǫ⁻ huu´dsë⁻ he⁻ ma´ jmeen⁻. 19 Ga⁻lä⁻høøh` dsa⁻ he˝ kih' Paa´ kih' he⁻ sa⁻ ma´ hnaayh⁻ Dio lä⁻ tëë' jmeey⁻. Hi⁻ ga⁻hniiy' kiyh' kwąąt˜ kih' Jesús, hi⁻ ma⁻na⁻juu´, hi⁻ jmee⁻ Paa´ dsoo˝ chąą⁻ bih'. 20 He⁻ją⁻ sa⁻ man⁻ he⁻ ma´ jmeen` kyąąh´ juu' la⁻. He⁻ją⁻ ga⁻ngiin` juu' kih' Paa´ cher´mah' hnøøy' ma´ dsąąyh' ta⁻ Jerusalén mah' ma´ lä⁻ee⁻ juu' kiyh' jee´ oo⁻. 21 Pero Paa´ ga⁻ngiiy˝ he⁻ dsooy' cha´në´ rey to⁻në´ hi⁻ chęę⁻ Augusto mah' hi⁻ he˝ mi⁻ee⁻ juu' kiyh'. He⁻ją⁻ ga⁻jmeen' mada⁻ wa´ hąą´ bih' kiyh' neh⁻ñe ' ta´kǫ⁻jiih' lloo˜ jmii˝ chęę⁻ jnih˝ cha´në´ rey he˝.

22 He⁻ją⁻ ga⁻jäh˝ rey Agripa siiyh⁻ lle´moh˝ Festo:

—Hnoo' jnä˝ ka⁻läh˝ nuun` juu' kih' dsa⁻ñuuh⁻ na⁻.

He⁻ją⁻ ga⁻jäh˝ Festo:

—Hø' ba´ nuuh' ha⁻ lä⁻ jäyh⁻.

23 Ma´ ga⁻jnä' jyoh˝ jmii˝ ga⁻he' rey Agripa në´ta´ kyąąh´ Bernice. Ha⁻ kǫh˝ juuh⁻ sa⁻ ga⁻jmee˝ dsa⁻ kiyh'. Ga⁻tąąyh` kǫ⁻jøh˝ kyąąh´ hi⁻ kyę⁻ në´ kih' hløø˝ hi⁻ kyąąyh´ dsa⁻ kąąh´ kyąąh´ jee´ jwii⁻ ją⁻. He⁻ją⁻ ga⁻jmee˝ lle´moh˝ Festo mada⁻ na´kyąąy˝ Paa´. 24 Ma´ ja' Paa´, ga⁻jäh˝ Festo:

—Hne⁻ rey Agripa, kyąąh´ lä⁻jęę⁻ hi⁻ tąąh´ kyąąh´ jne´ jee´ la⁻, hii⁻ dsa⁻ñuuh⁻ he˝ cheh' la⁻. Lä⁻jęę⁻ judiu ya⁻nää' cha´nën⁻ bąąyh⁻ dsa⁻ñuuh⁻ la⁻ dsoo´. Ga⁻ngiiy˝ kin⁻ ma´ lä⁻ee⁻ juu' la⁻ ta⁻ Jerusalén hi⁻ ją⁻ba´lä⁻ją⁻ ga⁻jmeey˝ ma´ ya⁻nääy' Cesarea la⁻. Peer⁻ ga⁻tooyh' miih´ kyąąh´ jnä˝, ga⁻lä⁻hnøøy' he⁻ ma´ juu˝ Paa´. 25 Pero jnä˝ ląąn⁻ sa⁻ cha⁻ dsoo´ juuh⁻ ąąy⁻ ni⁻ miih⁻ mah' juuy˝. Hñii˝ Paa´ ga⁻ngii˝ kiyh' dsooy' cha´në´ rey to⁻në´ mah' lä⁻ee⁻ juu' kiyh' jee´ ją⁻, he⁻ją⁻ ga⁻lla´ dsën⁻ chęę⁻ jnih˝ ta⁻ Roma. 26 Pero sa⁻ cha⁻ he⁻ siin`kih' rey he˝ ni⁻ miih⁻, he⁻ją⁻ ma⁻kwąą⁻ jnih˝ cha´nëh´ hne⁻ rey Agripa hi⁻ cha´në´ jee´ lä⁻jęę⁻ hnäh˝ hi⁻ tąąh´ la⁻. Wa´ jëën´ ha⁻ lä⁻ ją' juu' la⁻, ją⁻ga´ cha⁻ he⁻ siin` kih' rey to⁻në´ he˝. 27 Sa⁻ jnä˝ llu' ląąn⁻ chęęn⁻ ąąą⁻ hi⁻ hąą´ neh⁻ñe ' ta⁻ Roma cher´mah' sa⁻ cha⁻ hee⁻ na⁻ siin` kih' rey to⁻në´ ha⁻ lä⁻ la' dsoo´ he⁻ bąąh⁻ dsih˝.

26

Ga⁻kwa˝ Paa´ ju'dsoo˝ kiyh' cha´në´ rey Agripa

1 He⁻ją⁻ ga⁻jäh˝ rey Agripa siiyh⁻ Paa´:

—Cha⁻ jwë' kyah' he⁻ kwah' ju'dsoo˝ he⁻ kyąąh´ le˝ ląąh´ hñaah'.

He⁻ją⁻ ga⁻hii˝ Paa´ goo⁻ ga⁻løøy' hlëëyh⁻ lä⁻la⁻ lä⁻jwë˝ jee´ ma´ ląąy' hñiiy˝:

2 —Chąąn⁻ llu' kyąąh´ hne⁻ rey Agripa, llǫǫh' hne⁻ kwah⁻ jwë' kwan` ju'dsoo˝ he⁻ kyąąh´ ląąn´ hñiin⁻ kih' lä⁻jë⁻ he⁻ bąąh⁻ dsa⁻ judiu jnä˝. 3 Llu' la' kin⁻ kih' he⁻ kyǫǫh˜ hne⁻ lä⁻jë⁻ he⁻ tëë' jmee⁻ jnääh' dsa⁻ judiu, kyǫǫh˜ lä⁻jë⁻ juu' he⁻ ti⁻choo⁻ jnääh'. He⁻ją⁻ chǫǫn˝ kyąąh´ hne⁻ mah' wa´ jøh⁻ hoh˝ nuuh' juu' la⁻.

Lä⁻la⁻ ma´jmee⁻ Paa´jąąą'

4 'Lä⁻jęę⁻ judiu kyǫǫ⁻ jnä˝ ha⁻ lä⁻ ma⁻jan˜ lä⁻jiih' ma´ mähn'. Ñe⁻ bih' ha⁻ lä⁻ ma´gyan´ jwii⁻ kin⁻ hi⁻ lä⁻ją⁻ jwii⁻ Jerusalén ka⁻läh˝. 5 Lä⁻ją⁻ ñey⁻ kwee⁻ ląą' jnä˝ fariseo. Jnääh ' fariseo mi⁻te` ba´ jnääh' lä⁻ nøø˝ kyąą' jnääh' lä⁻kǫh˝ ga´ jee´ lä⁻jęę⁻ judiu. Le˝ ba´ mi⁻jnääy⁻ la' dsoo˝ cher´mah' hnøøy'. 6 Na' chehn' në´ta´ la⁻, llah⁻ hnäh˝ ta´ kin⁻, kih' he⁻ kyęn´ o⁻jøh⁻ dsë⁻ he⁻ hñah⁻ jne´ he⁻ ga⁻bąąh⁻ Dio hñii˝ kyąąh´ dsa⁻ ma⁻gyǫh⁻ jnän`. 7 Lä⁻jiih' na' jøø˜

lä˖jëë˖ gya˖to˴ nää˩ dsa˜ judiu lä˖te˩
juu˩ ja̱˜. Lä˖jmii˩ lä˖hwë˩ hnaayh˜
Dio jøøy˜ dsëë˩ juu˩ ja̱˜. Hne˜ rey
Agripa, kih˩ he˜ kyẹn˴ o˜jøh˖ dsë˜
kih˩ juu˩ ja̱˜, he˜ja̱˜ ba˴ na˜ hnii˜
dsa˜ kin˖. 8 ¿Ha˜ lä˖ jëëh˴ hnäh˴,
che˴ jwëëh˵ he˜ lä˖hẹẹh˴ hnäh˴ he˜
mi˜jii̱h˵ Dio hi̱˜ ma˜na˜juu̱˴?

Lä˖la˜ ga˖jmee˴ Paa˴ jää̱˩ kih˩ dsa˜
kyaa̱˩ Jesús

9 ’Ma˖ra˖ ju˩dsoo˴ ma˴ jmeen˖
kwaat˜, he˜ ma˴ lle˵ kih˩ jmeen˵
hñaa˜ dsën˖ cha˜miih˜ kih˩ Jesús
dsa˜ chaa̱˜ Nazaret. 10 Lä˖ja̱˜
ga˖jmeen˩ Jerusalén. Jwëë˴ dsa˜
kyaa̱˩ Jesús ga˖taahn˖ neh˖ñe ˩
lä˖hih˖ kih˩ jmi˜dsa˜ kaah˴. Hi˖ lä˖
ma˴ ga˖jngëëyh˩ dsa˜ he˴, lä˖kyẹ˜
jnä˴ ga˖hiih˜ dsën˖. 11 Cha˜miih˜
jii̱h˜ ñeen˴ lä˖kọọ˜ lä˖kọọ˜ gwah˖
mäh˜, ga˖saahn˖ dsa˜, ga˖heeh˖
jnih˴ wii˴ mah˩ wa˴ hlëëyh˴ hliih˩
kih˩ Jesús. Ma˴ ya˜jëë ˩ dsën˖
jwërte kyaah˴ dsa˜ he˴, he˜ja̱˜ ñeen˴
lä˖kaa̱˜ jwii˜ kih˩ dsa˜ jñah˴ mah˩
na˴jmeeh˵jnih˴.

Lä˖la˜ ga˖la˩ ma˴ ga˖hẹẹh˜ Paa˴
kih˩ Dio
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

12 ’Lä˖ ma˴ jmeen˖ ja̱˜ba˴, ngoon˩
ta˖ Damasco lä˖hih˖ kih˩ jmi˜dsa˜
kaah˴ hi̱˜ ga˖chẹẹ˩ jnä˴. 13 Hne˜ rey,
jee˴ la˜ jwëëhn˴ hne˜ ha˜ lä˖ ga˖la˩
kin˖ jee˴ ngoon˩ cha˴jwë˩ ja̱˜. Ma˜të˴
kọọ˜ lla̱˩hyoo˖ ga˖jëën˩ kọọ˜ je˜ ja˩
gyuuh˩, bẹẹ˴ ga˴ lä˖kọọ˜ jmëë˩ kih˩
hyoo˜, he˜ ga˖lä˖jnä˴ lä˖ku˴ lä˖jii˩
jee˴ ga˖nøø˩ jnääh ˩ ja̱˜. 14 Lä˖jëë˖
jnääh ˩ ga˖saa̱˩ jnääh ˩ hwa˩. Jee˴
ja̱˜ ga˖nuun˩ ga˖hlëëh˴ jaa̱˜ dsa˜
kyaah˴ juu˩ hebreo: “Saulo, Saulo”,
ga˖jäyh˴. “He˜ jmeeh˴ hñaah ˩ ba˴
hne˜ na˜, he˜ hah˜ kin˖ jwë˩ he˜
taahn˖ hne˜.” 15 He˜ja̱˜ ga˖jwii˩
jnih˴: “¿Hii̱˜ hne˜ dsa˜ñuuh˜?”
He˜ja̱˜ ga˖jäh˴ hi̱˜ he˴: “Jnä˴ he˴
Jesús hi̱˜ jmeeh˜ hñaa˜ hoh˴ kih˩.
16 Noo˜, chih˴ tiih˴. Ma˜mi˜jnään
˩ hñiin˖ kyah˩ mah˩ hñaan˴ hne˜
jmeeh˩ ta˴ kin˖ hi˖ jmeeh˩ dsoo˴
lä˖jë˖ he˜ ma˜jëëh˵ kin˖ hi˖ lä˖jë˖
he˜ na˩ ga˴ mi˴jnään˩ kyah˩. 17 Laan˴
hne˜ kih˩ lä˖jë˖ he˜ jmee˩ dsa˜gooh˴
kyah˩ hi˖ laan˴ hne˜ kih˩ dsa˜ jñah˴.
Jëëh˴ kih˩ dsa˜ jñah˴ ba˴ chẹẹn˴ hne˜
na˩. 18 Mah˩ näh ˩ mi ˩nëy˴, lä˖ja̱˜
dsa˜jẹẹh˜ hi̱˜ taah˴ jee˴ na˜họọ˜
ta˖ jee˴ jnä˴ wa˴je˜. Hi˖ dsa˜jẹẹh˜
hi̱˜ taah˴ lä˖hih˖ kih˩ Tana˴ mah˩
jmeey˩ lä˖ hnøø˩ Dio. Hi˖ lä˖jẹẹ˖ hi̱˜
lä˖dsoo˴ dsë˩ kin˖ dsa˜che˵dso˴kye˜
kiyh˩ hi˖ hyoyh˖ hẹẹy˴ kọ˜jøh˴
kyaah˴ lä˖jẹẹ˖ hi̱˜ ma˜na˜jngëë˩’,
ga˖jäh˴ Jesús sii˖h˖ jnä˴.

19 ’He˜ja̱˜ jwëëhn˜ hne˜ rey
Agripa, ga˖hẹẹh˵ ba˴ jnä˴ jmeen˵
lä˖jë˖ he˜ ga˖nuun˩ lä˖kọọ˜ ma˴
ga˖lä˖jnä˴ kin˖ he˜ ja˩ gyuuh˩.
20 To˜në˴ ga˖jmeen˩ juu˩ kih˩ dsa˜
hi̱˜ chaa̱˜ Damasco. Ja̱˜ga˴ na˖
ga˖kwan˩ juu˩ jee˴ jwii˜ Jerusalén
hi˖ lä˖kaa̱˜ hwa˩ Judea. Hi˖ lä˖ja̱˜
ga˖kwan˩ juu˩ kih˩ hi̱˜ sa˖ laa̱˩ judiu
ka˜läh˴, ga˖jwii˩ jnih˴ wa˴ lä˜dsaa̱˜
dsëy˩ kih˩ lä˖jë˖ he˜ jmeey˖ mah˩
wa˴ dsa˜jẹẹyh˜ kyaah˴ Dio. Hi˖
lä˖ja̱˜ ga˖jwii˩ jnih˴ hnøø˩ jmeey˩
lä˖kọọ˜ lle˵ kih˩ jaa̱˜ hi̱˜ ma˜jẹẹh˜
kyaah˴ Dio. 21 Kwaat˜ kih˩ juu˩ la˜
ga˖saah˩ judiu jnä˴ jee˴ chih˩ gwah˖
Jerusalén hnøøy˩ ma˴ jngëëyh˩ jnä˴.

22 ’Pero kyaah˴ be˴ kih˩ Dio
ma˜kwëëh˩ ba˴ dsën˖ lä˖jii̱h˩ na˩,
kwan˖ juu˩ kih˩ Dio kih˩ lä˖jøh˩
lä˖mäh˩. Sa˖ ga˖lla˖dsëën˵ he˜
ga˖hlëëh˴ hi̱˜ ga˖ngëë˩ juu˩ kih˩
Dio llo˴joo˩ hi˖ lä˖jë˖ he˜ ga˖hlëëh˴
Moisé. Lä˖kọọ˜ te˩ he˜ ga˖jäyh˴ le˴,
kọ˜ja̱˜ ba˴ jii̱h˩ ga˖jwahn˩. 23 Hi̱˜
he˴ ga˖jäh˴, ma˖ra˖ he˜ dsa˜ngëë˴
ba˴ Cristo wii˴ hi˖ lẹẹy˴ to˜në˴ hi̱˜
lä˖jii̱h˴ jee˴ kih˩ hi̱˜ ma˜na˜juu̱˴,
mah˩ kway˩ juu˩ kih˩ dsa˖, he˜
mi˜jnää˖ ju˩dsoo˴ kih˩ dsa˜ judiu
hi˖ kih˩ hi̱˜ sa˖ laa̱˩ judiu hi̱˜ taah˴
jee˴ na˜họọ˜.

Ma´ hnøø' Paa´ ma´ hẹẹẖ rey Agripa juu' kih' Jesús

24 Hlëëh´ ga´ Paa´ lä̱jạ̱¯, ha¯ lä̱ jee´ ma´ lä̱ä̱y˜ hñiiy´, ma´ ga̱hlëëh´ Festo ki̱¯gạạ̱¯, ga̱jäyh´:

—He¯ ngaah´ ba´ hne¯ na¯ Paa´. Kyạạh´ he¯ ma¯mi¯tẹẹ̈h' hñaah' cha¯miih¯, he¯jạ¯ ngoo' ga̱lä̱ngaah`.

25 Pero Paa´ ga̱jäh´:

—Sa̱ ngaah´ jnä´ Festo kyạạṉ. Ju'dsoo´ na¯ hlëëhn´ hi̱ la' juu' kyạạh´ hiẖ ba´. 26 Ñe¯ ba´ rey Agripa juu' la¯, he¯jạ¯ hlëëhn´ lä̱¯kạạ̱¯ tuh¯dsëṉ cha´nëy´. Lạạṉ ma¯nuu´ ba´ rey juu' la¯, jëëh´ lä̱jë̱ he¯ la¯ sa̱ ga̱la' jee´ na¯hmää´ he¯ sa̱ lä̱ñe¯ dsa¯. 27 Hne¯ rey Agripa, ¿che´ jmeeh¯ dsoo´ lä̱jë̱ he¯ ga̱hlëëh´ hi̱¯ ga̱ngëë' juu' kih' Dio? Jnä´ lạạṉ jmeeh¯ ba´ hne¯ dsoo´.

28 He¯jạ¯ ga̱jäh´ Agripa siiyẖ Paa´:

—¿Che´ lạạh´ kyah', kyạạh´ ma¯la̱ miih¯ juu' he¯ ma¯hlëëh´ na¯ lẹẹẖ jnä´ mah' lẹẹn´ dsa¯ kyạạ' Jesús?

29 He¯jạ¯ ga̱jäh´ Paa´:

—Kwee¯ ba´ la' kiṉ che´ ma¯lẹẹ̱ kyah' o cher´mah' hnooh¯ nuuh' cha¯ga´miih¯. Hi̱ jạ̱ ma̱la̱ hne¯, lä̱kyẹ¯ hi̱¯ tạạ̈h´ nuu¯ lä̱ hlëëhn´ la¯, Dio hnøø' wa´ lẹẹy´ dsa¯ kyạạ' Cristo jạ¯ba´ lä̱kọọ¯ lạạ' jnä´ pero jạ̱ lä̱kọh´ na¯hñuuhn´ kyạạh´ ca-den˜.

30 Ma´ ga̱nuu´ rey he´ juu' jạ¯, ga̱nooy¯ jee´ ma´ tạạyh´ kyạạh´ lle´moh´ kyạạh´ Bernice hi̱ lä̱jẹẹ̱ ga´ hi̱¯ ma´ tạạ̈h´ kyạạyh´. 31 Ma´ ga̱hwẹẹ̈y¯ në´ta´ jạ¯, ga̱nääy' kạh´ hlëëyẖ kyạạh´ dsa¯kyạạyh´, ma´ jäyh´:

—Ni̱ kọọ¯ sa̱ cha¯ he¯ ma¯jmee´ dsa¯ñuuh¯ na¯ mah' juuy´ o he¯ dsooy' neẖñe'.

32 He¯jạ¯ ga̱jäh´ rey Agripa siiyẖ Festo:

—Le´ ma´ läạ̈´ ba´ dsa¯ñuuh¯ na¯ jee´ la¯ wa´ra¯ jäh´ kih' sa̱ ga̱ngiiy´ dsooy' cha´në´ rey to¯në´.

27

Ga̱chẹẹy' Paa´ ta̱ Roma

1 Ga̱lla´ dsëy' chẹẹy' jnääh' ta̱ hwa' Italia kyạạh´ barco, he¯jạ¯ ga̱tạạyh¯ Paa´ kyạạh´ jñah´ ga´ hi̱¯ ma´ tạạ̈h´ neẖñe' goo¯ juu´ hløø´ hi̱¯ chẹẹ¯ Julio. Hi̱¯ he´ ma´ na¯hạạ̈¯ kọọ¯ nää' hløø´ kyạạ' rey to¯në´. 2 Ga̱tooh` jnääh' kọọ¯ barco he¯ ja' ta̱ Adramitio, jạ¯ba´ he¯ dsa¯ngëë´ lä̱kọọ¯ lä̱kọọ¯ jwii¯ ta̱ hwa' Asia. Hi̱ Aristarco hi̱¯ chạạ¯ Tesalónica he¯ nøø´ hwa' Macedonia ga̱jmee´ kọ¯jøh´ kyạạh´ jnääh'.

3 Jyoh´ jmii´ ga̱lla̱nøø' jnääh' Sidón. Julio he´ ga̱lä̱jwạyh´ kyạạh´ Paa´, ga̱kway´ jwë' na´jẹẹ̈y¯ ome¯ kyạạy' mah' na´ngiiy´ lä̱jë̱ he¯ ma´ jmee̱ bii' kiyh'. 4 Ga̱hwẹẹ̈¯ jnääh' Sidón jạ¯, ga̱nøø' ba´ jnääh'. Pero ma´ gwa´ lle´ ta̱ jee´ ga̱nøø' jnääh' jạ¯, he¯jạ¯ ga̱jluu´ jnääh' jạ̈ẖ koo´ hwa' Chipre he¯ hä´ jee´ jmi¯ñeeh¯, mah' sa̱ hläh' lle´ kih' barco. 5 Ga̱ngëë´ jnääh' jạ̈ẖ hwa' Cilicia kyạạh´ Panfilia, ga̱lla̱nøø' jnääh' jwii¯ Mira he¯ nøø´ hwa' Licia jee´ ga̱jạ̈´ barco. 6 Mira jạ¯ ga̱jëë' juu´ hløø´ jyoh´ barco he¯ ja' ta̱ Alejandría, jạ¯ba´ he¯ ngoo' ta̱ hwa' Italia. He¯jạ¯ ga̱tooh` jnääh' ga̱nøø' jnääh' ta̱ jạ̱. 7 Cha¯miih¯ jmii´ ga̱tooh` jnääh' në´ jmii¯, ta´ hwa´ lä̱jạ¯ ba´ ngoo' barco. Ga̱kẹẹ̈´ jwërte ta´, jạ¯ga´ ga̱lla̱nøø' jnääh' jạ̈ẖ jee´ jwii¯ Gnido. Sa̱ ga̱kwa´ jwë' ma´ dsoo' ko¯chih´ barco kọ¯dsoo´ ta̱ Italia, kih' he¯ tä´ lle´. He¯jạ¯ ga̱nøø' jnääh' jạ̈ẖ koo´ jee´ jwii¯ Salmón he¯ nøø´ Creta, hwa' he¯ hä´ jee´ jmi¯ñeeh¯. 8 He¯ wii´ lä̱jạ¯ ga̱nøø' jnääh' lä̱ hä´ hwa' jạ¯, lä̱jii̱h' ga̱lla̱nøø' jnääh' kọọ¯

jee´ chęę¯ Ho´haah´ Llu˝. Jäh˗ ją¯ba´
hla¯ jwɨɨ¯ Lasea.
9 Ga˗lä˗hęę̨` jnääh˝ cha¯miih¯
jmɨɨ´ në´ jmɨɨ¯, hi˗ ma¯hii´
goo¯ mo˗so˗ le´ ngë´ jnääh˝ në´
jmɨɨ¯. Jëëh´ ma¯goh˜ jmɨɨ´ he¯
sa˗ kuh¯hi̱yh˜ hi˗ cha¯ga´miih¯
ma¯hii´ goo¯ kiyh˝ në´ jmɨɨ¯ ją¯.
He¯ją¯ ga˗kwëëh˝ Paa´ nuuh¯
hi̱¯ ma´ tąąh´ neh˗ barco ją¯.
10 Ga˗jäyh´:
—Jëë` da´ hnäh´, jnä´ man˗ hii´
goo¯ jwërte jwë˝ he¯ ga˗nøøn˝ la¯.
Goo¯ hęę´ barco hi˗ lä˗kyę¯ løø˝,
hi˗ lä˗jii̱h˝ jnän` hii´ goo¯ juu̱´ jne´
cher´mah˝ ha¯ lä˗ ga˗la˝.
11 Pero juu´ hløø´ he´ sa˗
ga˗jmeey´ kyęę´ juu˝ kih˝ Paa´. He¯
ma´ hlëëh˗ juu´ barco kyąąh´ hi̱¯
ma´ kooh˜ barco ba´ ga˗jmeey´ he˝
kih˝. 12 Jee´ ga˗hɨɨ´ barco ją¯ sa˗
ma´ llu˝ ma´ jä´ jnääh˝ jii̱¯ gyuu´,
he¯ją¯ lä˗jęę̨˗ dsa¯ he´ ga˗jäh´ llu˝
ga´ cher´mah˝ jmeen´ be´ dsa´jąą´
jne´ jwɨɨ¯ Fenice he¯ nøø´ hwa˝
Creta jee´ hɨɨ¯ barco, ta´kǫ¯jii̱h˝
ngëë´ jii̱¯ gyuu´. He¯ tøøh´ jne´ jee´
ją¯, jnä´ cha´hoo´ jmɨ¯ñeeh¯ ta˗ ñii´
hi˗ ta˗ kyę˝ jee´ dsąą¯ hyoo¯.

Ja˝ kǫǫ¯ lle´ tä´ në´ jmɨ¯ñeeh¯

13 Lä˗ ma´ ga˗jëëy˝ gwa´ lle´ hwa´
ta˗ kyę˝, ga˗jmeey´ huu´dsë¯ ma´ le´
dsa¯nää˝ gyih˝ ta˗ cha´në´. He¯ją¯
ga˗hwɨɨ¯ jnääh˝ jee´ ją¯, ga˗nøø˝
jnääh˝ jäh˗ lä˗ hä´ hwa˝ Creta. 14 Ni˗
sa˗ ga˗lä˗hɨɨ` ga´ ma´ ga˗hwɨɨ¯ jnääh
˝ jee´ ją¯, ma´ ja˝ kǫǫ¯ lle´ tä´ ta˗ jee´
ga˗nøø˝ jnääh˝. 15 Ta˗ jee´ jyoh´ ba´
ma´ hläh˗ lle´, sa˗ ga˗tąą̨˗ barco ma´
dsoo˝ ta˗ cha´në´, he¯ją¯ ga˗kwa´
dsa¯ jwë˝ ngoo˝ barco lä˗ ngoo˝
lle´ ba´. 16 Ją¯ga´ ga˗ngëë´ jnääh
˝ ta˗ koo´ kǫǫ¯ hwa˝ pih˝ he¯ hä´
jee´ jmɨ¯ñeeh¯ he¯ chęę¯ Clauda.
Lä˗jwë´ ją¯ ba´ ga˗kyęę¯ miih¯ lle´.
Pero he¯lɨɨ˝ ba´ ga˗tëëh˝ jnääh ˝
na´moo´ he¯ ma´ kyę´ jnääh˝ he¯ ma´
hii´ ta˗ ka´luu´ barco, mah˝ ga˗tøøh´
jnääh˝ neh˗ barco ją¯. 17 Ma´ ga˗he˝
na´moo´ ją¯ neh˗ barco, ga˗ką˝ dsa¯
hnɨɨ` ga˗hñuuy´ lä˗ku´ lä˗jii̱˝ tuh¯
barco mah˝ sa˗ lląą´. Hi˗ ma´ hii´
goo¯ lla¯ñu˝ barco ně´ mɨ ˝sɨɨ´ jee´
sa˗ juuh¯ jmɨɨ¯ jee´ chęę¯ Sirte,
he¯ją¯ ga˗jyooy˝ hmɨɨh¯ kih˝ barco
mah˝ ngoo˝ lä˗ ngoo˝ lle´ ba´. 18 Ma´
ga˗jnä˝ jyoh´ jmɨɨ´ cha¯ga´miih¯ tä´
lle´ ma´ hii´, he¯ją¯ ga˗løø˝ dsa¯
jwä˜ løø˝ kih˝ cha´jmɨɨ¯. 19 Hi˗ jee´
ga˗të´ hnë¯ jmɨɨ´, he¯ wɨɨ´ ba´ ga˗jwä´
jnääh˝ cha´jmɨɨ¯ lä˗jë˗ he¯ jmąąyh¯
ta´ kih˝ barco ją¯. 20 Cha¯miih¯
jmɨɨ´ ga˗gya¯ jnii´, mo˗so˗ ga˗lä˗jnä´
hyoo¯, ni˗ nuu´ mo˗so˗ ga˗lä˗jnää´.
Hi˗ lle´ lä˗ ma¯hii´ ją¯ba´. Mo˗so˗
ma´ cha¯ o¯jǫh˗ dsë¯ kyąą˝ jnääh˝
he¯ ma´ ląą´ jnääh˝.
21 Cha¯miih¯ jmɨɨ´ ma¯lä¯hɨɨ`
mo˗so˗ kih¯hi̱h¯ jnääh˝. He¯ją¯
ga˗noo¯ Paa´ tǫ˝dsaah` jee´ kih˝
dsa¯kyąąyh´ he´, ga˗jäyh´ lä˗la¯:
—Wa´ra¯ jäh´ kih˝ ga˗jmeeh´
hnäh´ he˝ juu˝ kin˗, sa˗ ma´ hwęę̨˗
jne´ ta˗ Creta, ni˗ sa˗ ma´ jëë´
jne´ wɨɨ´ he¯ dsa¯ngëë´ jne´ la¯.
22 Na˝ jwahn˗ kwa´ hnäh´ be´.
Jëëh´ ni˗ jąą¯ jne´ sa˗ juu̱´ jne´.
Ma˗la˗ barco la¯ ba´ hęę´. 23 Nuu¯
ga˗jęę̨n˗ jąą¯ ángel hi̱¯ ga˗chęę˝ Dio
kyąąn˗, he´ ba´ hi̱¯ jmeen˗ ta´he˝
kih˝. 24 Ga˗jäyh´: “Ta˗ wa´ gąh˝
Paa´. Jmee˗ bii˝ llooh˜ kih˝ rey
to¯ně´. He¯ją¯ ma¯kwa´ Dio jwë˝
he¯ ląą´ hne¯ kyąąh´ lä˗jęę̨˗ hi̱¯
tąąh´ neh˗ barco la¯”, sɨɨyh˗ jnä´.
25 Kih˝ he¯ją¯ na¯, jwęę̨hn˜ hnäh´
dsa¯ñuuh¯, kwa´ hnäh´ be´. Jëëh´
jmeen˗ dsoo´ dsën˗ kih˝ Dio, ma˗ra˗
he¯ le´ ba´ lä˗kǫǫ¯ ma¯jäh´ ángel
sɨɨh˗ jnä´. 26 Pero ma˗ra˗ he¯ jä˝
ba´ barco kyąąh´ he¯ wɨɨ´ kǫǫ¯ jee´
lä˗kąą¯ hwa˝ he¯ hä´ jee´ jmɨ¯ñeeh¯
—ga˗jäh´ Paa´.
27 Ma´ ga˗dsęę̨˝ tǫ˝ seman˜ ją¯,
ga˗ngëë´ jnääh˝ ně´ jmɨ¯ñeeh¯ he¯
chęę¯ Adriático hi˗ ngoo˝ ba´ barco
lä˗ hii´ lle´. Kǫǫ¯ lla˗nuu ˝ hwë˝

ja̱˜ ga˜lä˜liih˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ kooh˜ barco he˜ ngoo˹ ya˜jä̱h˜ jee´ la˹ hwa˹. 28 He˜ja̱˜ ga˜lla´ dsa˜ he´ hih˜ ha˜ ko̱o̱˜ jiih˹ juuh˜ jmɨɨ˜ jee´ ja̱˜. Ma´ ga˜jëëy˹ jee´ ja̱˜, juuh˜ gyii´gya´ jñii´ metro. Miih˜ ga´ ta˜ cha´në´ ga˜jëëy˹ ka˜läh´. Jee´ ja̱˜ juuh˜ gyii´gyii˹ metro ba´. 29 Goyh˜ lla˜ñu˹ barco ja̱˜ kya̱a̱h´ ku̱u̱´. He˜ja̱˜ ga˜jyooy˹ kye̱´ mɨ˹ñe˹ hii˜ he˜ hɨɨ˜ ta˜ ka´luu´ barco, he˜ jmee˜ hɨɨ˜ tii´ barco. Peer˜ ma´ hnøøy˹ wa´ra˜ jäh´ kih˹ na˹ ga˜juh˜ ba´ ma˜jnä˹. 30 Dsa˜ hi̱˜ ma´ kooh˜ barco ja̱˜, hnøøy˹ ma´ jña̱a̱y˹ neh˜ barco, he˜ja̱˜ ga˜løøy˹ jyooy˜ na´moo´, ga˜jmeey´ lä˜ko̱h´ he˜ jyooy˜ ñe˹ hlääh` he˜ hɨɨ˜ ta˜ cha´në´ barco. 31 He˜ja̱˜ ga˜jmeeh˹ Paa´ juu˹ kih˹ juu´ hløø´ hi˜ kih˹ hløø´ ka˜läh´, ga˜jäyh´:

—Cher´mah˹ sa˜ ga˜jä̱´ dsa˜ na˜ neh˜ barco la˜, sa˜ lä̱ä̱h´ hnäh´.

32 He˜ja̱˜ ga˜hnä˹ hløø´ he´ hnɨɨ` he˜ kya̱a̱h´ ma´ jyooy˜ na´moo´ ja̱˜. Ga˜kway´ jwë˹ ga˜toh´ cha´jmɨɨ˜.

33 Ma´ ngoo˹ ga˜jnä˹, ga˜jmee´ Paa´ mada˜ wa´ kuh˜ dsa˜, ga˜jäyh´:

—Na˹ ma˜të´ gya˜kye̱´ jmɨɨ´ tøøh´ jne´ neh˜ barco la˜, jø̱ø̱´ jne´ ha˜ lä˜ le´, na˜ju̱u̱´ jne´ hoo´, sa˜ cha˜ ma˜kihn´ ni˜ miih˜. 34 He˜ja̱˜ na˜ chu̱un´ kya̱a̱h´ hnäh´ kuh˜hi̱h´ hnäh´ miih˜ mah˹ të̱ë̱h˹ hnäh´ be´. Lä˜jë̱ë̱˜ jne´ lla˜nøø˹ ba´ jne´ llu˹, ni˜ ko̱o̱˜ jñu˜ lle´ jne´ sa˜ he̱e̱´.

35 Ma˜ngëë´ ma˜jäyh´ lä˜ja̱˜, ga˜ka̱y˹ ko̱o̱˜ he´ñiih˜ ga˜kway´ ti´hmaah´ kih˹ Dio to˜lo˜ në´ jee´ lä˜jë̱ë̱˜ dsa˜kya̱a̱yh´ hi˜ ga˜lla̱a̱y˹ he´ñiih˜ ja̱˜, mah˹ ga˜løøy˹ kuyh˜. 36 Ja̱˜ga´ ga˜nøh˹ dsë˹ lä˜jë̱ë̱˜ dsa˜ he´, ga˜ta̱a̱yh` ga˜kuyh˜ ka˜läh´. 37 Jee´ lä˜jë̱ë̱˜ jnääh˹ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ neh˜ barco ja̱˜ ma´ te̱e̱˹ to̱˹ hña̱˜la̱a̱´ dsë˜ to̱˜ lo˜gya̱a̱´ dsë˜ gye̱e̱´ jñee´ dsa˜. 38 Ma˜la˜ ma˜kuyh˜ lä˜jiih˹ ga˜kë̱ë̱y˹, ja̱˜ga´ ga˜jway˹ lä˜jë˜ trigo kiyh˹ cha´jmɨɨ˜ mah˹ ma´ jwä̱ä̱´ ga´ miih˜ barco.

Ga˜he̱e̱˹ go˜te˜ barco

39 Ma´ ga˜jnä˹ ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ cha̱a̱˜ hi̱˜ ma´ kyuuh˜ heh˹ hwa˹ ja̱˜. Ga˜jëëy˹ ko̱o̱˜ gooh˹ jmɨ˜ñeeh˜ he˜ hä´ jee´ hwa˹. He˜ja̱˜ ga˜jmeey´ huu´dsë˜ ma´ tooyh˜ barco ta˜ ja̱˜, cher´mah˹ ga˜la˹. 40 Ga˜hnäy˹ hnɨɨ` he˜ ma´ na˜kya̱a̱˜ ñe˹ hlääh` he˜ kya̱a̱h´ hɨɨ˜ tii´ barco, ga˜kway´ jwë˹ ga˜toh´ cha´jmɨɨ˜. Ja̱˜ga´ ga˜chiyh´ he˜ kya̱a̱h´ jiiyh˜ barco hi˜ ga˜chooyh˹ hmɨɨh˜ kih˹ barco he˜ na˜kya̱a̱˜ hma˜dsë˜ he˜ chih˹ ta˜ cha´në´. Ja̱˜ga´ ngoo˹ barco ko˜chih´ ta˜ jee´ jnä´ në´ dsoo´. 41 Ga˜lä˜hnøø˹ ga´ ma´ lloo˜ barco, ga˜lla˜lle˹ jee´ mɨ˹sɨɨ´ neh˜ jmɨɨ˜. Jee´ ja̱˜ ga˜hoo˹ ta˜ mɨ˹lle´ barco, mah˹ ga˜jä̱´ ko̱o̱˜ hweh˜. Jee´ na˜hoo˜ ja̱˜ ga˜jnoh˹ jmɨɨ˜ ta˜ ka´luu´. Kya̱a̱h´ be´ kih˹ jmɨɨ˜ ja̱˜ ga˜he̱e̱˹ go˜te˜.

42 He˜ja̱˜ hnøø˹ hløø´ he´ ma´ jngɨɨyh˹ kih˹ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo´ hi̱˜ ma´ jä̱ä̱y˜ he´ mah˹ sa˜ kyuuy˹ në´ jmɨɨ˜. 43 Pero sa˜ ga˜kwa´ jwë˹ juuy´ ma´ ju̱u̱´ dsa˜ he´ kih˹ he˜ hnøøy˹ lä̱ä̱y˹ Paa´. He˜ja̱˜ ga˜jmeey´ mada˜ to˜në´ kih˹ hi̱˜ lih˜ gɨɨ˹ jmɨɨ˜ wa´ jwä̱ä̱y˹ hñiiy´ cha´jmɨɨ˜ lä˜jiih˹ të̱ë̱yh˹ hwa˹ ki̱i̱˜. 44 Ja̱˜ga´ ga˜sɨɨyh˜ hi̱˜ sa˜ lih˜ gɨɨ˹ jmɨɨ˜:

—Kye̱˜ hnäh´ jwɨ´ hma˜, hi˜ lä˜ja̱˜ he˜ ga´ na˜ he˜ jmää˹ kyah˹ hnäh´ kih˹ barco na˜, mah˹ të̱ë̱h˹ hnäh´ hwa˹ ki̱i̱˜ —ga˜jäyh´.

Lä˜ja̱˜ ba´ ga˜të̱ë̱h˹ lä˜jë̱ë̱˜ jnääh˹ hwa˹ ki̱i̱˜.

28

Lä˜la˜ ga˜la˹ ma´ hä̱ä̱´ Paa´ hwa˹ Malta

1 Ma´ ga˜të̱ë̱h˹ jnääh˹ në´ hwa˹ ja̱˜, ja̱˜ga´ ga˜lä˜ñe´ jnääh˹, hwa˹ he˜ hä´ jee´ jmɨ˜ñeeh˜ ja̱˜, che̱e̱˜ Malta. 2 Dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱˜ ga˜jmeey´ llu˹ dsëy˹ kya̱a̱h´ jnääh˹. Ma´ hii´ jma˹ hi˜ gyuu´ ka˜läh´ he˜ja̱˜ ga˜je̱e̱h˹ dsa˜ he´ je˜, ga˜tëëyh˹ jnääh˹ mah˹ llooh´

jnäähˡ jeˉ. 3 Heˉjąˉ gaˆløøˡ Paa´
jɯɯhˇ siˊhmaˉ kiiˉ heˉ gaˆtooyhˉ
chaˊjeˉ. Jee´ jąˉ yaˆhëëˡ jąąˉ miihˉ
hiˉ kyɯɯˆ kihˡ jeˉ. Läˆchąhˇ jąˉ
gaˆkyąąyˡ gooˉ Paa´. 4 Ma´ gaˆjëëˡ
dsaˉ chąąˉ jee´ jąˉ, lleeˉ mii̇hˉ gooˉ
Paa´, gaˆjäyhˇ siiyhˆ dsaˉkyąąyh´:
—Dsooˇ ba´ dsaˉñɯɯhˉ naˉ
ąąˉ hlii̇´. Maˆkeˆ maˉląąyˇ kihˡ
jmiˉñeehˡ, maˆraˆ heˉ maˉnøøˇ ba´
ta´ kiyhˡ.
5 Naˉ maˉhiiˇ gaˆkyahˇ Paa´ gooˉ
mahˡ gaˆtąhˇ mii̇hˉ heˇ chaˊjeˉ. Niˆ
miihˉ saˆ chaˉ heˉ gaˆlaˡ kiyhˡ.
6 Läˆjëëˆ dsaˉ hiˉ ma´ tąąh´ jee´ jąˉ
ma´ jøøˇ gyoo̧ˆ gooˉ Paa´ hiˆ ma´
jmeeyˆ hɯɯ´dsëˉ jɯɯˇ naˡ gaˉjɯhˉ.
Ma´ gaˆläˆhii̇` jëëyˇ saˆ chaˉ heˉ
gaˆlaˡ niˆ miihˉ, gaˆläˆsiiˡ hɯɯ´dsëˉ
kihˡ dsaˉ heˇ. Ma´ jäyhˇ: “Goˉ Dio ba´
naˉ.”
7 Jąhˆ ba´ jee´ tąąyh´ jąˉ, kyeˉ koo̧ˉ
jwii̇´ hwaˡ kihˡ Publio hiˉ ma´ ląąˡ
ta´ kihˡ hwaˡ heˉ häˉ jee´ jmiˉñeehˉ
jąˉ. Hiˉ heˇ gaˆheehˉ jnäähˡ llu
taˊkoo̧ˉjiihˡ gaˆtooh` jnäähˡ hnëˉ
jmii̇´ jee´ jąˉ. 8 Jee´ jąˉ ma´ kyąąˡ
jmiiˉ Publio, ma´ dsaah´ lliiˇ hiˆ
ma´ dsaayh´ tɯ´kyąą`. Heˉjąˉ gaˆheˡ
Paa´ naˊjëëyˉ hiˉ dsaah´ heˇ. Hiˆ
gaˆngii̇´ Paa´ kihˡ Dio heˉ hlą̈ąˇ dsaˉ
heˇ. Maˉngëëˇ maˉngiiyˇ kihˡ Dio,
gaˆkyeyˉ gooyˉ nëˇ kihˡ hiˉ dsaah´
heˇ mahˡ gaˆmiˆhlą̈ąyˇ. 9 Maˉngëëˇ
maˉjąˡ kihˡ jmiiˉ Publio heˇ, yaˆnäąˡ
jñahˇ dsaˉdsaah´ hiˉ chąąˉ hwaˡ
jąˉ. Läˆjëëˆ hiˉ heˇ gaˆjąˡ kihˡ.
10 Haˉ koˇ llu sa gaˆjmeeyˇ kyąąˡ
jnäähˡ taˊkoo̧ˉjiihˡ gaˆtooh` jnäähˡ
kyąąh´ dsaˉ heˇ. Hiˆ ma´ gaˆtëˇ
jmii̇´ gaˆtooh` jnäähˡ nehˆ barco,
gaˆkwëëyhˡ jnäähˡ chaˉmiihˉ heˉ
jmeeˆ biiˡ chaˊjwëˡ.

Gaˆlllooˡ Paa´ jwii̇ˉ Roma

11 Ooˉ siiˉ gaˆtooh` jnäähˡ kihˡ
dsaˉ heˇ. Jee´ jąˉ ma´ hiiˇ koo̧ˉ barco
heˉ gaˆjąˇ taˊkoo̧ˉjiihˡ dsaˉngëëˇ jiiˉ
gyɯɯˇ. Heˉjąˉ gaˆtooh` jnäähˡ nehˆ
barco heˉ jaˡ taˆ Alejandría. Dsohˇ
barco jąˉ, ma´ chąąˡ ɯɯˡ dio hiˉ
naˉląąˡ kąąhˇ dsaˉ. Jąąˉ heˇ cheeˉ
Cástor, hiˉ jñahˇ heˇ cheeˉ Pólux.
12 Gaˆllaˆnøøˡ jnäähˡ jwii̇ˉ Siracusa
jee´ hii̇ˉ barco. Jee´ jąˉ gaˆtooh`
jnäähˡ hnëˉ jmii̇´. 13 Gaˆhwëëˉ
jnäähˡ jee´ jąˉ, ngooˡ barco läˆ häˊ
hwaˡ jąˉ, läˆjiihˡ gaˆtëëˇ jnäähˡ jwii̇ˉ
Regio. Jyohˇ kaˉlähˇ jmii̇´ maˊ hiiˇ
lleˇ heˉ gwaˇ taˆ kyeˡ. Jee´ gaˆtëˇ
toˡ jmii̇´, jąˉgaˊ gaˆllaˆnøøˡ jnäähˡ
jwii̇ˉ Puteoli. 14 Jee´ jąˉ gaˆjeeˡ
jnäähˡ øøhˡ jneˊ hiˉ gaˆtëëˉ jnäähˡ
taˆ kihˡ. Gaˆjąˊ jnäähˡ kyąąyh´ koo̧ˉ
semanˇ. Jąˉgaˊ gaˆnøøˡ jnäähˡ taˆ
Roma. 15 Ma´ gaˆnuuˇ øøhˡ jneˊ hiˉ
ma´ tąąh´ Roma heˉ gaˆnøøˡ jnäähˡ
taˆ jąˆ, yaˆnäąyˡ gaˆmiˆjeeyˇ jnäähˡ
jwii̇ˉ Foro Apio hiˆ koˉlląąˊ yaˆjøø`
jiihˡ Tres Taberna. Läˆkoo̧ˉ maˊ
gaˆjëëˡ Paa´ øøhˡ jneˊ heˇ, gaˆkwayˇ
tiˊhmaahˊ kihˡ Dio, gaˆnøhˡ dsëyˡ
jwërte. 16 Ma´ gaˆllaˆnøøˡ jnäähˡ
Roma jąˉ, gaˆngëëˡ jɯɯ´ hløøˇ dsaˉ
hiˉ ma´ jąąyˆ heˇ gooˉ hløøˇ kyąąˡ
rey toˉnëˇ. Pero gaˆkwayˇ jwëˡ kihˡ
Paa´ heˉ gaˆgyayˉ taˆ jee´ jyohˇ ba´
kyąąh´ jąąˉ hløøˇ hiˉ ma´ hąąyˇ.

Gaˆkwaˇ Paa´ juuˡ kihˡ Jesús jwii̇ˉ Roma

17 Maˉhyaˉ hnëˉ jmii̇´ gyaˡ Paa´
jee´ jąˉ, gaˆcheeyˡ juuˡ waˊ yaˉnäąˇ
läˆjëëˆ dsaˉkąąh´ kyąąˡ judiu hiˉ
chąąˉ Roma jąˉ. Ma´ gaˆngëëˉ
läˆjëëˆ hiˉ heˇ, gaˆjąhˇ Paa´ siiyhˆ:
—Øøhnˡ, saˆ chaˉ heˉ gaˆjmeeˡ
jnäˇ niˆ miihˉ kihˡ judiu dsaˉgoonˇ,
niˆ saˆ maˉjmeenˡ taˆ kooˇ heˉ
tëëˡ jmeeˆ dsaˉ maˉgyɯhˉ jnän`.
Saˆ chaˉ heˉ kihˡ gaˆsąąyhˡ jnäˇ
Jerusalén mahˡ gaˆngëëyˡ jnäˇ kihˡ
dsaˉ romano. 18 Hiˆ gaˆkąˡ dsaˉtaˊ
heˇ juˡdsooˇ kinˆ. Pero niˆ miihˉ
saˆ gaˆjnøøyhˡ heˉ kihˡ maˊ jngëëyh
ˡ jnäˇ, heˉjąˉ hnøøyˡ maˊ lą̈ąyˡ jnäˇ.
19 Pero saˆ gaˆtiiˡ dsëˡ judiu hiˉ maˊ
ląąˡ taˊ jee´ jąˉ. Kihˡ heˉjąˉ baˊ gaˆlaˡ
biiˡ gaˆngiinˡ heˉ miˉeeˆ rey toˉnëˇ

juu' kin˗. Ja˗ he˜ ma˜jan˜ mah'
hnɨɨn˜ kih' dsa˜goon˜. 20 He˜ja˜
ba´ na˜ ma˜tëëhn˗ hnäh´ mah'
lä˗kyu̱u̱n˗ hnäh´ hi˗ mah' jwë̱ë̱hn˜
hnäh´ ha˜ lä˗ la' juu' kin˗. Kih'
o˜jø̱h˗ dsë˜ he˜ ma˜cha˜ jnän` dsa˜
Israel he˜ja˜ ba´ na˜ chehn' na´llen`
caden˜ la˜.
21 He˜ja˜ ga˗jäh´ dsa˜ka̱a̱h´ he´:
—Ni˗ ko̱o̱˜ je˜ kih' hi̱˜ cha̱a̱˜
judea sa˗ ma˜he̱e̱h´ jnäähʼ he˜
jmeeh˜ juu' ha˜ lä˗ dsa˜ngëëh´
hne˜. Hi˗ ni˗ ja̱a̱˜ øø̱h' jne´ hi̱˜
cha̱a̱˜ jee´ oo˗ sa˗ ma˜ja˜ hi̱˜ hnɨɨ˜
kyah' ni˗ he˜ hlëëyh˗ wɨɨ´ kyah'.
22 Pero hnøø˜ jnäähʼ jwah' ha˜
lä˗ la' juu' kyah', jëëh´ lä˗ka̱a̱˜ ba´
ma˜nuu´ jnäähʼ hlëëh˗ dsa˜ wɨɨ´ kih'
hi̱˜ ma˜ta̱a̱h` jwë´ hmëë´ na˜.
23 He˜ja˜ ga˗ta̱a̱h` dsa˜ he´ juu'
kwee˜ ko̱o̱˜ jmɨɨ´ he˜ ya˜nääy´
ya˜llay˜ juu' ka˜läh´ kya̱a̱h´ Paa´.
Ma´ ga˗lloo' jmɨɨ´ ja˜, ya˗nää' jwë̱ë̱´
dsa˜ jee´ ma´ gya' Paa´. Tiih˜
go˜te˜ ga˗løø' Paa´ hlëëh˗, lä˗jɨɨh'
ga˗nuu˜, ga˗hlëëyh´ ha˜ lä˗ ja̱a̱˗
Dio dsa˜ lä˗hih˗ kih'. Ga˗hnooyh˜
ha˜ lä˗ jee´ he̱e̱h˗ dsa˜ kih' Jesús.
Ga˗hlëëyh´ kih' Jesús lä˗ko̱h´ jäh´
ley kih' Moisé hi˗ lä˗ko̱h´ ga˗jäh´ hi̱˜
ga˗ngëë' juu' kih' Dio. 24 Ko̱˜lla̱a̱´
ga˗he̱e̱h˜ he˜ ga˗jäh´ Paa´ hi˗
ko̱˜lla̱a̱´ sa˗ ga˗lä˗he̱e̱´. 25 Sa˗ ga˗hɨɨ´
ko̱o̱˜ juu' kiyh' jee´ lä˗jë̱ë̱y˗. He˜ja˜
ga˗hlë̱ë̱h' Paa´ dsa˜ he´ ja˜ga´
hwë̱ë̱y˗ jee´ ja˜, ga˗sɨɨyh˗:
—Llu' go˜te˜ ga˗hlëëh´ Jmɨ˜lle´
Na˜jngɨɨ' lä˗ ma´ ga˗mi˗jnääy˜ juu'
la˜ kih' Isaía hi̱˜ ga˗ngëë' juu'
kih' Dio kih' dsa˜ ma˜gyu̱h˜ jnän`.
Ga˗jäyh´:
26 Gwa˜ jee´ jwɨɨ˜ oo˗, go˜chiih´ dsa˜
oo˗:
Ma˗ke˗ nuuh˜ hnäh´, sa˗ lä˗ngëëh´
hnäh´,
ma˗ke˗ jëëh´ hnäh´ sa˗ lä˗jnä´ kyah'
hnäh´.
27 Jëëh´ ma˜na˜jlë˜ huu´dsë˜
kih' dsa˜ oo˗, ma˜na˜jnë˜
to˜gway´, ma˜na˜løø˜ mɨ
'nëy´,
mah' sa˗ lä˗jnä´ kiyh', ni˗ sa˗
lä˗nuuh´ kiyh' ni˗ sa˗
lä˗ngëëy´.
Lä˗ja˜ mo˗so˗ dsa˜je̱e̱yh˜ kya̱a̱h´
jnä´, mah' la̱a̱´ jnih´.
28 'Hnoon' lä˗ñeh´ hnäh´, na' ta˗
cha´në´lloo˜ juu' kih' Dio kih' hi̱˜ sa˗
la̱a̱' judiu. Hi̱˜ he´ ba´ he̱e̱h˗ juu' la˜
mah' la̱a̱y´.
29 Ma´ ga˗dsa̱a̱' juu' he˜ ma´
hlëëh˗ Paa´, ga˗hwë̱ë̱˜ ba´ judiu jee´
ma´ ta̱a̱yh´ ja˜. Peer˗ cha˜miih˜
juu' ti˜chooy˗ jee´ ga˗nääy` kiyh'.
30 Hne' hlääh` ba´ ga˗gya˜ Paa´ to̱'
ji̱˜ñe˜ na˜hña'. Jee´ ja˜ ma´ he̱e̱yh˜
lä˗je̱e̱˗ hi̱˜ ma´ dsa˜nää' dsa˜je̱e̱y˗.
31 Ma´ cha˜ ba´ jwë' kiyh', he˜ ma´
kway˗ juu' ha˜ lä˗ ja̱a̱˗ Dio dsa˜
lä˗hih˗ kih' hi˗ ma´ hlë̱ë̱yh˜ dsa˜
kih' Jesucristo Dsa˜jø̱ø̱h' jnän`. Ni˗
ko̱o̱˜ sa˗ cha˜ he˜ ma´ jmee˗ jwɨɨh`
kiyh'.

Romanos
Juu' la¯ ga˗sɨɨ˝ Paa´ kih' øøh˜ jne´ hi¯ chaa¯ Roma

1 Jnä˝ Paa´ jmeen˗ ta´ kih' Jesucristo, na¯hñaan´ laan' apóstol, lä˗ja¯ ma¯na¯lleehn´ kwan` ju'hmëë˝ kih˜ Dio. 2 Ga˗bäähˉ Dio hñii˝ kyaah´ dsa¯ kyaay˜ hi¯ ga˗ngëë˜ juu' kiyh˜ llo˝joo˜ he¯ kway˜ ju'hmëë˝ la¯. Jee´ ma¯na¯sɨɨ¯ juu' ja¯, la˜ na¯jngɨɨ' go¯te˜. 3 Jee´ na¯sɨɨ¯ ja¯ jäh˝ ha¯ lä˗ jä˗ jooy˝, he˝ ba´ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. Ga˗laay˜ sa´ju¯ kih˜ David ma´ ga˗laay˜ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗. 4 Hi˗ kyaah´ be˝ kih˜ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ' ga˗lä˗jnä˝ laay' Jooˉ Dio, kih˜ he¯ ga˗lä˗jiiyh` jee´ kih' hi¯ na¯juu´. 5 Hi˗ ta˗la˗ kyaah´ Jesucristo ga˗jmee˝ Dio llu˜ dsë˜ kyaah´ jnääh˜, ga˗hñaay˜ jnääh' laa˜ jnääh' apóstol mah˜ kwa´ jnääh˜ juu' kiyh˜ lä˗kaa¯ lä˗jɨh˜ jmɨ¯gyɨɨ˗, mah˜ wa´ lä¯dsoo˝ dsë˜ dsa¯ kih˜ Jesús hi˗ wa´ mi¯teh˜ dsa¯ juu' kiyh˜, lä˗ja¯ jmee˜ dsa¯ jɨɨh¯ kiyh˜. 6 Hi˗ jee´ kih' lä˗jëë˗ dsa¯ he˝ ma¯laah˜ hnäh˝ kwaat˜, ma¯na¯teeh´ hnäh˝ mah˜ leeh´ hnäh˝ kyaa˜ Jesucristo.

7 Sɨɨn˗ kyah˜ hnäh˝ hi¯ tääh´ jwɨɨ¯ Roma. Pero hnää˜ Dio hnäh˝ hi˗ na¯teeh´ hnäh˝ mah˜ leeh´ hnäh˝ hi¯ na¯jngëë'.

Ngɨɨn´ kih' Dio hi¯ laa˜ Tää` jnän` hi˗ ngɨɨn´ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`wa´kway˝ he¯ llu˜ kyah˜ hnäh˝ hi˗ wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyah' hnäh˝.

8 To¯në´ kwan˗ ti´hmaah´ kih' Dio kwaat˜ kyah˜ hnäh˝ lä˗jëë˗ hnäh˝. Kwan˗ ti´hmaah´ kiyh˜ ta˗la˗ kih˜ Jesucristo, kih˜ he¯ ma¯nuu˝ dsa¯ lä˗kaa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗ he¯ ma¯heeh` hnäh˝ kih˜ Jesucristo. 9 Jmeen˗ ta´ kih' Dio, lä˗kaa¯ tuh¯dsën˗ kwan˗ ju'hmëë˝ kih˜ jooy˝, he¯ja¯ Dio jmee˗ dsoo˝ kin˗ he¯ lä˗ ma¯dsooh˜ ja¯ba´ dsën˗ hnäh˝ lä˗jë˗ jiih˜ ma´ chuun˝ kyaayh´. 10 Chuun˝ kyaah´ Dio mah˜ wa´ jëën´ che´ kway' jwë' kin˗ na˜ na´jëën˗ hnäh˝. 11 Peer˗ hnoon˜ na´jëën˗ hnäh˝ na´kan` miih¯ he¯ llu˜ he¯ kwa˗ Jmɨ¯lle˝ kih˜ Dio mah˜ lä˗cha¯ cha¯ga´miih¯ be˝ kyah˜ hnäh˝. 12 Lä˗ja¯ lä˗cha¯ be˝ jnän` kwee¯ lä˗llu˜ he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ ja¯ba´ lä˗koh˝ jnä˝.

13 Hnoon˜ lä˗ngëëh˝ hnäh˝ øøhn˜, joh˝ jiih˜ sa˗ ga˗jmeen˜ hɨɨ´dsë¯ na´jëën˗ hnäh˝ pero lä˗jiih' na˜ sa˗ hii˜ kwa˜ jä´ kin˗ nɨɨn`. He¯ hnoon˜ lä˗jnä˝ ta´ kin˗ jee´ kyah' hnäh˝ lä˗kooˉ ga˗la˜ jee´ kih' jee´ lä˗jëë˗ dsa¯ hi¯ sa˗ laa˜ judiu. 14 Kih˜ griego hi˗ kih˜ hi¯ tääh´ jee´ jyoh˝ ɨɨ˝ ga´, hi˗ kih˜ hi¯ kyɨɨh˜ hi˗ kih˜ hi¯ sa˗ kyɨɨh˜ ka¯läh˝ na¯laan¯ hmooh´ na´kwan' juu' kih˜ dsa¯ he˝. 15 Lä˗ja¯ ma˗ra˗ he¯ heeˉ ba´ dsën˗ nɨɨn`na´kwan' ju'hmëë˝ kyah˜ hnäh˝ hi¯ chaa¯ Roma ka¯läh˝.

16 Sa˗ cha¯ la˜ o¯hih˗ kin˗ kyaah´ ju'hmëë˝ la¯. Juu' la¯ kyeˉ be˝ kih˜ Dio mah˜ lää˝ lä˗jëë˗ hi¯ dsoo˝ dsë˜, la˜ kih˜ judiu to¯në´, hi˗ ja¯ba´ lä˗ja¯ la˜ kih˜ hi¯ sa˗ laa˜ judiu ka¯läh˝. 17 Kyaah´ juu' la¯ dsa¯lä¯jnä˝ ha¯ lä˗ jmee˗ Dio hwëë¯ dsa¯ lluu˜ cha´nëy´. La˜ kyaah´ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´ hi˗ hnøø˜ lä˗ ma¯dsoo˝ ja¯ba´ dsë¯ jne´, lä˗kooˉ na¯sɨɨ¯: “Hi¯ lluu˜ he˝, kyaah´ he¯ ma¯dsoo˝ dsëy˜, jmee˗ chaay¯.”

Dsëë˜ dsoo´ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗

18 Ñe´ ba´ jne´ lä˗ ga˗të˝ jee´ gya' Dio gwa˝ he¯ ya˗jëë˜ dsëy˜ kih˜ lä˗jë˗ he¯ sa˗ hä´ ta´ hi˗ lä˗jë˗ dso´kye¯ he¯ jmee˗ dsa¯. Jëëh˝ he¯ hlɨɨh' ja¯ ha˗ kih˜ ju'dsoo˝. 19 Jnä˝hä˝ cha¯ he¯ kyaah´ lä˗kyɨɨh˜ dsa¯ kih˜ Dio, jëëh˝ ma¯mi¯jnää¯ bih˜ jää˜. 20 Ma˗ke˗ sa˗ tëë˜ jne´ jëën´ Dio pero lä˗ ma´ ga˗nøø˜ jmɨ¯gyɨɨ˗, ma˗ra˗ he¯ lii˜ ba´ ha¯ lä˗ laay˜.

Kyąąh´ lä˖jë˖ he¯ ga˖jmeey˴, he¯ją¯
jnä˴hä˴ ba´ chąą¯ Dio hi˖ lä˖ją¯ cha¯
tąąą˴ ba´ be˴ kiyh¹. He¯ją¯ sa˖ le˴
jäh˖ dsa¯: “Sa˖ man˖ che´ chąą¯
Dio”. 21 Ma´ ñe¯ bih¹ chąą¯ Dio,
pero sa˖ ga˖jmąąy¹ jøøh¹ lä˖ hnøø¹
kiyh¹, ni˖ sa˖ ga˖kway˴ ti´hmaah´
kiyh¹. He¯ ga˖jmee˴ dsa¯ lä˖ją¯
ga˖hęę¹ go¯te˜ hɯɯ´dsë¯ kih¹ dsa¯,
ga˖lä˖hweh˖ dsëy¹, he¯ją¯ ga˖jlë¹
go¯te˜ hɯɯ´dsë¯ kiyh¹. 22 He¯ jäh˴
bih¹ cha¯ cha¯miih¯ hɯɯ´dsë¯ llu¹
kiyh¹ pero cha¯ga´miih¯ tąą¯ bih¹.
23 Lla¯ he¯ ma´ jmeey¹ jɯɯh¯ kih¹
Dio hi¯ sa˖ lląą˖ jmii˴ kih¹, ga˖jmeey˴
jɯɯh¯ kih¹ hęęh¯ kih¹ dsa¯ hi¯
dsa¯juu˴, kih¹ tą¹jah˴, kih¹ jah˴ kyę˴
goo¯ tii˴ hi˖ kih¹ jah˴ hi¯ sęęh¯ hñii˴
hwa¹.
24 He¯ją¯ ga˖kwa˴ Dio jwë¹ ngëëy¹
hñiiy˴ jmeey¹ he¯ ga´ jyoh˴ he¯
hęę˴ dsëy¹ lä˖jii̲h¹ ga˖hęęy¹ hñiiy˴
kąąyh˜ dsa¯kyąąyh´. 25 Ga˖be¹ dsa¯
ju¹dsoo˴ kih¹ Dio mah¹ ga˖tąąyh`
kyąąh´ juu¹ ta¯juu¹. Ga˖jmeey˴
jɯɯh¯ kih¹ lä˖jë˖ he¯ ga˖jmee˴ Dio,
lla¯ he¯ ma´ jmeey¹ jɯɯh¯ kih¹ hi¯
ga˖jmee˴ lä˖jë˖ he¯ cha¯. Hi¯ he˴
he˴ Dio hi¯ na¯jąąą¯ lä˖jë˖ joh˴ jmii˴
cha¯. Wa´ la¹ lä˖ją¯.
26 He¯ją¯ ga˖kwa˴ Dio jwë¹ ngëëy¹
hñiiy˴ jmeey¹ lä˖jë˖ he¯ lla¯ dsëy¹
he¯ la¹ o¯hih˖. Lla¯ he¯ ma´ jmee¹
dsa¯më˴ lä˖lle` kih¹, ga˖kąąyh¹
dsa¯më˴ dsa¯kyąąyh´. 27 Hi˖ ją¯ba´
lä˖ją¯ ga˖jmee˴ dsa¯ñɯɯh¯ ka¯läh˴.
Sa˖ ga˖jmeey˴ lä˖lle` kih¹ kyąąh´
dsa¯më˴, ga˖jmeey˴ ga˖ngëë˴ jwëę̈¹
he¯ ga´ jyoh˴ he¯ hęę˴ dsëy¹, kąąyh˜
he˴ ba´ dsa¯ñɯɯh¯ dsa¯kyąąyh´.
He¯ją¯ ba´ ja¹ në˴ kiyh¹ dso´jwii˴ lä˖
hnøø¹ kiyh¹ kyąąh´ jwë˴ hlii̲h¹ he¯
tąąyh´ ją¯.
28 Sa˖ ga˖jmää˴ kiyh¹ ma¯lä¯kyuuy˖
Dio, he¯ją¯ ga˖kwa˴ Dio jwë¹, he¯
ga˖hęę¹ go¯te¹ hɯɯ´dsë¯ kiyh¹ mah¹
wa´ jmeey˴ ga¯jɯh¯ lä˖jë˖ he¯ sa˖
jmää¹ ta´. 29 Ma¯ngëë˴ jwëę̈¹ jmeey˖
he¯ hlii̲h¹, hi¯ më˴ hi¯ ñɯɯh¯ hi¯
kąąh˜ wa´ hi¯ cha¯ hi¯, jmeey˖
hñaa¯ dsëy¹, hęę˴ dsëy¹ liyh˖ lä˖jë˖
he¯ ga´ cha¯, sa˖ lluuy¹ go¯te¹,
wii˴ dsëy¹, jngëëyh˖ dsa¯, hneey¯,
mi¯gąąy˖ dsa¯, hñaa¯ dsëy¹. 30 Koo¯
he¯ sa˖ tih˜ dsëy¹ ba´ lä˖jë˖, hlëëyh˖
wii˴ kih¹ dsa˖, sa˖ hnääy¹ Dio, sa˖ jii̲˖
kiyh¹ he¯ jmeey˖ kih¹ jñah˴, jmąąy˜
hñiiy˴ jøøh¹, tąąyh¹ ngëë¹, hnooyh¯
ga´ jyoh˴ he¯ hlii̲h¹, chąąyh¯ kyąąh´
cho¹jmiiy¯. 31 Sa˖ hii˜ lä˖ngëëy˴, sa˖
mi¯tey¹ juu¹ kiyh¹, sa˖ hnääy¹ dsa¯,
sa˖ hnøøy¹ jęęyh˖ juu¹, sa˖ lä¯ñih˴
dsëy¹. 32 Hi˖ ma˖ke˖ ma¯ñe¯ bih¹
he¯ lla¹ Dio ta´ kih¹ hi¯ jmee˖ lä˖ją¯,
lle` kih¹ juuy˴, pero dsa¯ he˴, sa˖
lęę˴ kiyh¹ he¯ jmeey˖ lä˖ją¯, hnøøy¹
mah¹ jmee¹ jñah˴ ka¯läh˴.

2

Kyąąh´ ju¹dsoo˴ lla¹ Dio ta´

1 He¯ją¯ sa˖ cha¯ le˴ jwah¹: “Sa˖
dsęę̈n˜ dsoo˴”, hne¯ hi¯ ką˜ kwąąt˜
kih¹ dsa¯kyąąh´, wa´ ląąh¹ he¯
ląąh¹ hne¯. Kih¹ he¯ ką̈h¯ kwąąt˜
kih¹ dsa¯kyąąh´, he¯ bąąąh´ hñaah
¹ ba´ hne¯ ją¯. Jëëh˴, ją¯ba´ he¯
jwah˴ sa˖ llu¹, ją¯ba´ he¯ ją¯ jmeeh¯
hñaah¹ ka¯läh˴. 2 Ñe´ ba´ jne´, Dio
ngiih¹ kwąąt˜ kih¹ hi¯ jmee˖ lä˖ją¯
hi˖ lä˖koo¯ la¹ ju¹dsoo˴ kiyh¹ llay¹
ta´. 3 Hne¯ hi¯ ką˜ kwąąt˜ kih¹
dsa¯kyąąh´ mah¹ jmeeh¯ ba´ hne¯
ka¯läh˴ he¯ jwah˴ sa˖ llu¹, ¿che´
ląąh˴, sa˖ ką¹ Dio ju¹dsoo˴ kyah¹?
4 Ta˖ koo˴ ba´ jmeeh¯ lä˖koo¯ te¹ he¯
llu¹ dsë¹ Dio kyąąh´ jne´. Ha¯ koh˴
sa˖ jøh¯ dsëy¹ hi˖ cha¯miih¯ be˴
dsëy¹ kyąąh´ jne´. ¿Che´ sa˖ jëëh˴ he¯
tëëh˜ Dio hne¯ mah¹ wa´ lä¯dsąą˜
miih¯ hoh˴, he¯ją¯ ba´ ją¯ he¯ llu¹
dsëy¹?
5 Peer˖ chąąh¯ hne¯, sa˖ hii˜
lä¯dsąą˜ miih¯ hoh˴. He¯ hnooh˴
he¯ jä˖ cha¯ga´miih¯ he¯ wii˴ në˴
kyah¹ ba´ ją¯, wa´ra¯ ga˖lloo¹ jmii˴
ya¯jęę̈¹ dsë¹ Dio, llay¹ ta´ kyąąh´
ju¹dsoo˴. 6 Ma´ją¯ mi¯hmaah` Dio

jñee' lä˗jąą˜ lä˗jąą˜ lä˗kǫǫ˜ te'ˬ he˜
ma˜jmeey˝. 7 Kih'ˬ lä˗jëë˗ hi˜ sa˗ tɯ˜
jmee˗ he˜ llu'ˬ, kway'ˬ jwë' dsa˜tąąh`
tąą˝ kyąąyh´, lä˗llu'ˬ he˜ hnooyh˜
ya˗jwii'ˬ, hi˗ hnooyh˜ ha˜ lä˗ jee´
jmää' Dio jøøyh', hi˗ hnooyh˜ ha˜
lä˗ jwë˝ jee´ sa˗ juuy˝. 8 Pero jä˗
ya˜jëë' dsëˬ Dio wa´ra˜ ga˗lä˗lleey˝
kyąąh´ dsa˜ hi˜ chąąh˜, kih'ˬ hi˜
sa˗ jmee˗ he' kih'ˬ ju'dsoo˝, mah'ˬ
jmee˗ gyih'ˬ he' kih'ˬ he˜ hliih' ba´.
9 Kih'ˬ lä˗jëë˗ hi˜ jmee˗ he˜ hliih', jä˗
na˜ku´ na˜ngii' he˜ wii˝ në´ kiyh',
to˜në´ jä˗ kih'ˬ hi˜ ląąˬ judiu hi˗
ja˜ba´ lä˗ja˜ jä˗ kih'ˬ hi˜ sa˗ ląąˬ
judiu ka˜läh˝. 10 Pero lä˗jëë˗ hi˜
jmee˗ he˜ llu'ˬ, tëëy' ya˗jwiiˬ hi˗
jmääˬ Dio jøøyh' hi˗ hiiˬ tii´ kiyh'.
To˜në´ kih' hi˜ ląąˬ judiu, ja˜ga´ tëë
' hi˜ sa˗ ląąˬ judiu. 11 Jëëh˝, Dio
kwee˜ ba´ hnääy' lä˗jëë˗ dsa˜.

12 Lä˗jëë˗ hi˜ jmee˗ dso´kye˜,
ma˗ke˗ sa˗ na´jnääy˝ kyąąh´ ley kih'ˬ
Moisé, ja˜ba´ lä˗ja˜ juuy˝ go˜te˜,
pero ja˗ kih'ˬ he˜ sa˗ ga˗mi˗teyˬ ley
ja˜. Hi˗ lä˗jëë˗ hi˜ na´jnää˝ kyąąh´
ley, cher´mahˬ ma˜jmeey˝ dso´kye˜,
ja˜ba´ ley ja˜ kąˬ kwąąt˜ kiyh'ˬ. 13 Ja˗
kih'ˬ he˜ ma˜nuuy˝ ley ja˜, he˜ja˜
llɯɯˬ dsa˜ cha´në´ Dio. Lä˗jëë˗ hi˜
mi˜teˬ ley, hi˜ he˝ ba´ hwëë˗ llɯɯˬ.
14 Dsa˜ hi˜ sa˗ ląąˬ judiu, sa˗ cha˜
ley kiyh'ˬ, pero cher´mahˬ mi˜teyˬ
ley kih'ˬ Moisé, kǫ˜ja˜ ga˗lä˗chąą˗
bih'ˬ, he˝ ba´ hñiiy˝ ląąyˬ lä˗kǫǫ˜ ley,
ma˗ke˗ sa˗ kyɯɯyh˜ ley. 15 Kyąąh´
he˜ jmee˗ dsa˜ he˝ lä˗ja˜, la'ˬ lä˗kǫǫ˜
he˜ na˜sii˜ ley neh˗ tuh˜dsëyˬ.
He˜ja˜ hɯɯ´dsë˜ kih'ˬ hñii˝ bih'ˬ jmee˗
dsoo˝, cher´mahˬ jmeey˗ he˜ llu'ˬ
hi˗ cher´mahˬ jmeey˗ he˜ hliih'
hnii˜ kiyh'ˬ. 16 Jmii´ he˜ llaˬ Dio
ta´ kyąąh´ jǫǫy˝ Jesucristo, lä˗jnä˝
lä˗jë˗ hɯɯ´dsë˜ he˜ jmee˜ jne´ jee´
na˜hmää´. Lä˗ja˜ laˬ ju'hmëë˝ kih'ˬ
Dio he˜ kwan˗.

Dsa˜ judiu kyąąh´ ley kih'ˬ Moisé

17 Na'ˬ cha˜ kǫǫ˜ he˜ jwëëhn˜
hne˜ hi˜ ląąˬ dsa˜ judiu, hne˜ hi˜
kye˜ o˜jøh˗ dsë˜ kih'ˬ ley kih'ˬ Moisé
hi˗ jmąąh˗ hñaahˬ jøøh' kih'ˬ he˜
jwąh˝ Dio kyąąh´ hne˜. 18 Ma˜ñeh´
ba´ hne˜ ha˜ lä˗ hnøøˬ Dio, hi˗
ma˜mi˜tëëh' ba´ hne˜ ley, he˜ja˜
ma˜ñeh´ ba´ hne˜, hee˜ ja˜ he˜ nää˜
he˜ llu'ˬ. 19 Hi˗ leh'ˬ jąąh' dsa˜tɯɯ´,
ląąh˝. Hi˗ leh'ˬ chooh' je˜ kih'ˬ hi˜
ga˗nää´ jee´ na˜hǫǫ˜, ląąh˝. 20 Hi˗
leh'ˬ mi´tëëh' jñah˝ hi˜ sa˗ kyɯɯh˜
hi˗ ląąh'ˬ ta˜jwoh'ˬ kyąąˬ chih˜pih',
ląąh˝, kih'ˬ he˜ ma˜cha˜ ley he˜ la'ˬ
ju'dsoo˝ jmah'ˬ he˜ jmee˗ kyɯɯh˜
cha˜miih˜. 21 Hne˜ hi˜ mi˜tëë˗
jñah˝, ¿he˜la' sa˗ mi˜tëëh' da´ hne˜
hñaahˬ jąąˬ? Hne˜ jwah˝, sa˗ llu'ˬ
he˜ hëë˜ dsa˜, mah'ˬ hëëh˜ ba´
hne˜. 22 Hi˗ jwah˝ sa˗ llu'ˬ kyąąh´
jne´ jñah˝ dsa˜më˝, mah'ˬ kyąąh´ ba´
hne˜ jñah˝. Hne˜ hi˜ na˜høøh´
kih' hi˜ sa˗ ląąˬ Dio, mah'ˬ hiih˜
ba´ hne˜ kuu´ he˜ cha˜ neh˗ gwah˗
kiyh'ˬ. 23 Peer˗ tąąh'ˬ hne˜, kih'ˬ
he˜ cha˜ ley kyah'ˬ. ¿Che´ sa˗ jëëh˝
ma˜jmąąh` ta˗ koo˝ Dio, kih'ˬ he˜
sa˗ ma˜mi˜teh` ley na˜? 24 Lä˗la˜
na˜sii˜ juu' kih'ˬ Dio: “Dsa˜ hi˜ sa˗
ląąˬ judiu mi˜kwąh'ˬ jmii˜ kih'ˬ Dio,
dsoo´ kyah' hnäh˝ dsa˜ judiu.”

25 Dsoo˝ ba´ kyee˝ miih˜ he˜
ga˗wih˝ jmi˜ngoˬ kyah'ˬ, cher´mahˬ
mi˜teh` ley. Pero cher´mahˬ sa˗
mi˜teh` ley, ląąh'ˬ lä˗kǫǫ˜ jąą˜ wa´
hi˜ cha˜ hi˜ dsa˜ hi˜ sa˗ ga˗wih˝
jmi˜ngoˬ kih'ˬ. 26 Hi˗ lä˗ja˜, jąą˜
dsa˜ hi˜ sa˗ ga˗wih˝ jmi˜ngoˬ kih'ˬ,
cher´mahˬ mi˜teyˬ lä˗jë˗ mada˜
lä˗kǫǫ˜ jäh˝ ley kih'ˬ Moisé, ląąyˬ
lä˗kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ ga˗wih˝ jmi˜ngoˬ
kih'ˬ. 27 He˜ja˜, jąą˜ dsa˜ hi˜ sa˗
ga˗wih˝ jmi˜ngoˬ kih'ˬ, cher´mahˬ
mi˜teyˬ ley, hi˜ he˝ kąˬ ju'dsoo˝
kyah'ˬ, kih'ˬ he˜ sa˗ ma˜mi˜teh` ley
ma˗ke˗ ga˗wih˝ jmi˜ngoˬ kyah'ˬ hi˗
na´jnääh˝ në´ ley kih'ˬ Moisé.

28 Sa˗ jmääˬ kih'ˬ dsa˜ judiu he˜

kǫǭ⁻ ląąy˩ judiu. Hi˗ ni˗ sa˗ jmää˩ kih˩ dsa⁻, he⁻ kǫǭ⁻ ga˗wi̱h˴ jmɨ⁻ngo˩ kiyh˩. 29 Sa˗ la˩ lä˗ją⁻. Hi̱⁻ ma˗ra˗ hi̱⁻ dsoo˴ ląą˩ judiu, hnaayh⁻ Dio lä˗kąą⁻ tuh⁻dsëy˩. Hi˗ ma˗ra˗ hi̱⁻ dsoo˴ ga˗wi̱h˴ jmɨ⁻ngo˩ kih˩, ją˗ ta´ ga˗wi̱h˴ ją⁻, Jmɨ⁻lle˴ Na⁻jngɨɨ ˩ ba´ ga˗mi˗sɨɨ˩ tuh⁻dsëy˩. He⁻ ją⁻ sa˗ ja˩ lä˗kǫǭ⁻ la˩ mada˩ kih˩ ley. Kih˩ hi̱⁻ he˴ ba´ hlëëh˩ Dio llu˩ ma˗ke˗ dsa⁻ sa˗ jmee˩ lä˗ją⁻.

3

1 ¿Che´ cha⁻ he⁻ jmää˩ ga´ miih⁻ kih˩ dsa⁻ hi̱⁻ ląą˩ judiu, o che´ jmää˩ ga´ kiyh˩, he⁻ ga˗wi̱h˴ jmɨ⁻ngo˩ kiyh˩? 2 Cha⁻miih⁻ ga´ cha⁻ he⁻ jmää˩ ta´ kiyh˩. To⁻në´ he⁻ kyę̄ę̄˴ kih˩ jee´lä˗jë˗, he⁻ ma⁻na⁻hä´gooy⁻ juu˩ kih˩ Dio. 3 Ha⁻ ga⁻ cher´mah˩ kǭ⁻lląą˩ dsa⁻ he˴, sa˗ ma⁻dsoo˴ dsëy˩. ¿Che´ kih˩ he⁻ją⁻, jmee˩ mo˗so˗ mi⁻te˩ Dio juu˩ kih˩? 4 Ni˗ miih⁻ sa˗ la˩ lä˗ją⁻. Juu˩ kih˩ Dio ba´ la˩ dsoo˴, ma˗ke˗ lä˗jęę̄˗ dsa⁻ ta⁻jǫǭ ˩. Lä˗kǫǭ⁻ jäh˴ jee´ na⁻sɨɨ⁻:

Kyąąh´ ju˩dsoo˴ kyah˩ lä˗jnä˴ he⁻ ląąh˩ llǫǫ˩.

Hi˗ hne⁻ ba´ lęh˗ wa´ra⁻ ga˗kąy˩ ju˩dsoo˴ kyah˩.

5 Cher´mah˩ kyąąh´ he⁻ jmee⁻ jne´ he⁻ hlɨɨh˩, jɨɨh˜ juu˩, llǫǫ˩ ba´ Dio, la˩ lä˗kǫǭ⁻ he⁻ kwan⁻ be˴ kiyh˩ kyąąh´ he⁻ hlɨɨh˩ he⁻ jmeen⁻. He⁻ją⁻ ¿che´ le˴ jähn´, jmee˗ Dio hñaa⁻ dsë˩wa´ra⁻ ga˗chęęy˩ he⁻ wɨɨ˴ në´ jnän`? (Hlëëhn˗ lä˗kǫh˴ hlëëh˗ dsa⁻ jmɨ⁻gyɨɨ˗ ba´.) 6 Ni˗ miih⁻ sa˗ le˴ jäh´ jne´ lä˗ją⁻. Cher´mah˩ lä˗ją⁻ la˩, ha⁻ lä˗ le˴ lla˩ Dio ta´ kih˩ dsa⁻ jmɨ⁻gyɨɨ˗.

7 Ha⁻ ga⁻ cher´mah˩ ga˗mi˗jnään ˩ la˩ dsoo˴ cha⁻ga´miih⁻ juu˩ kih˩ Dio kyąąh´ he⁻ ta⁻jǫǫn˩ mah˩ lä˗lii˜ ląąy˩ jǫǭh˩ cha⁻ga´miih⁻, ¿che´ le˴ jwahn˩ he⁻la˩ kąy˩ ju˩dsoo˴ kin˗ lä˗kǫǭ⁻ jąą⁻ hi̱⁻ jmee˗ dso´kye⁻? 8 ¿He⁻la˩ sa˗ jmee´ jne´ cha⁻ga´miih⁻ he⁻ hlɨɨh˩ mah˩ jä˗ cha⁻ga´miih⁻ he⁻ llu˩? Lä˗ją⁻ mi⁻kwąh˩ dsa⁻ jne´, jäh˴ kǭ⁻lląą´ dsa⁻, jne´ ba´ na⁻ kwa⁻ jne´ juu˩ lä˗na⁻. Hi̱⁻ hlëëh˗ lä˗na⁻ sǫǫh˜ kiyh˩ dsooy˩ kyąąh´ dso´jwɨɨ˴.

Ga˗lä˗jęę̄˗ jne´ na⁻bąąhn` cha´në´ Dio

9 Ha⁻ lä˗ją⁻. ¿Che´ llǫǫ˩ ga´ jnääh˩ judiu lä˗kǫh˴ ga´ hi̱⁻ sa˗ ląą˩ judiu? Ni˗ miih⁻ sa˗ la˩ lä˗ją⁻. Jnä˴ ma⁻jwahn˩ lä˗jęę̄˗ ba´ jne´ jøø˗ he⁻ hlɨɨh˩ jnän` lä˗kyę⁻ hi̱⁻ ląą˩ judiu kyąąh´ hi̱⁻ sa˗ ląą˩ judiu. 10 Lä˗kǫǭ⁻ jäh˴ jee´ na⁻sɨɨ⁻ juu˩ kih˩ Dio:

Sa˗ chąą⁻ hi̱⁻ llǫǫ˩ chąą⁻, ni˗ wa´ra⁻ jąą⁻ ga´.

11 Sa˗ chąą⁻ ni˗ jąą⁻ hi̱⁻ ngëë˴, sa˗ chąą⁻ hi̱⁻ hnaah⁻ Dio.

12 Lä˗jęę̄˗ ba´ ma⁻kąh˜ jwë˩, lä˗jęę̄˗ ba´ mo˗so˗ jmää˩ ni˗ miih⁻.

Sa˗ chąą⁻ hi̱⁻ jmee˗ he⁻ llu˩, ni˗ wa´ra⁻ jąą⁻ ga´ chąą⁻.

13 Tɨ˩ tɨ˗luuy` la˩ lä˗kǫǭ⁻ to⁻hǫǭ⁻ na⁻na´,

peer˗ mi⁻gąąy˗ dsa⁻ kyąąh´ juu˩ kiyh˩,

venen kih˩ mɨɨh⁻ haa´ neh˗ to⁻hooy´.

14 Juu˩ he⁻ hwëë⁻ hooy´, hwëë⁻ dso´jwɨɨ˴ jmah˩, kyąąh´ juu˩ hlɨɨh˩ he⁻ sa˗ tøøhn´ ta´.

15 Peer˗ hñǫǫy´, na˩ ba´ kǫh˴ jngëëyh˗ dsa⁻.

16 Wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ ba´ dsa⁻hęę̄˴ jee´ ga˗nääy´.

17 Sa˗ kyɨɨyh˜ ha⁻ lä˗ jwë˴ jee´ dsa⁻tąąyh` tii´.

18 Ni˗ miih⁻ sa˗ gąyh˗ Dio.

19 Ma⁻ñe´ jne´ lä˗jë˗ he⁻ hlëëh˗ ley, la˩ kih˩ hi̱⁻ na´jnää˴ kyąąh´ ley mah˩ mo˗so˗ cha⁻ ga´ he⁻ mo˗ jäh´ jne´. Ga˗lä˗jęę̄˗ ba´ dsa⁻ jmɨ⁻gyɨɨ˗ jä˩ na⁻bąąh` cha´në´ Dio. 20 He⁻ją⁻ ni˗ jąą⁻ dsa⁻ sa˗ hwęę̄˗ llǫǫ˩ cha´në´ Dio kyąąh´ he⁻ mi⁻tey˩ ley. Kyąąh´ ley ga˗lä˗kyǫǫh˜ jne´ ha⁻ lä˗ la˩ dso´kye⁻.

Kyąąh´ he⁻ ma⁻dsoo˴ dsë⁻ jne´ kih˩ Dio lą̄ą̄´ jne´

21 Pero na˹ ma˜lä˜jnä˝ ha˜ lä˾
jmää˹ Dio llu̱u̱˹ dsa˜, pero ja̱˾
kya̱a̱h´ ley. Ja̱˜ba´ lä˾ja̱˜ jäh˝ ley
hi˾ ja̱˜ba´ lä˾ja̱˜ ga˾jäh˝ lä˾jëë̱˾
hi̱˜ ga˾ngëë˹ juu˹ kih˹ Dio llo˝joo˹.
22 Dio jmää˹ llu̱u̱˹ ga˾lä˾jëë̱˾ ba´ dsa˜
cher´mah˹ ga˾jmeey˝ dsoo˝ dsëy˹
kih˹ Jesucristo. Kwee˜ ba´ la̱a̱˹
lä˾jëë̱˾ dsa˜ kih˹ Dio, 23 jëëh˝ lä˾jëë̱˾
ba´ dsa˜ ma˜jmee˝ dso´kye˜, ni˾
ko̱˜hi̱´pih˹ sa˾ na´jnääy˝ ya˾jwii˹ kih˹
Dio. 24 Pero Dio jmä̱ä̱˜ llu̱u̱˹ dsa˜,
he˜ la´jmä̱ä̱y˜ ba´, kih˹ he˜ llu˹ dsëy˹.
Ta˾la˾ kih˹ Cristo Jesús ga˾lä̱ä̱y˹
jne´. 25 Ga˾ngëë˹ Dio Jesús mah˹
tuu˾ jma˜ kiyh˹ mah˹ lä˾ja̱˜ dsa˜che`
dso´kye˜ jnän` hi̱˜ ma˜dsoo˝ dsë˹
kih˹ Jesús. Lä˾jwë˝ ja̱˜ ga˾mi˾jnää˜
Dio he˜ ga˾jmee˝ bih˹ llu˹ he˜ sa˾
ga˾jmeey˝ kwa̱a̱t˜ dso´kye˜ kih˹
dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jä̱ä̱˹. Sa˾ ga˾ka̱y˹
kwa̱a̱t˜ kih˹ hi̱˜ he´, kih˹ he˜ jøh˜
dsëy˹. 26 Lä˾ja̱˜ ma˜lla˝ dsë˹ Dio
jmee˹ mah˹ mi˜jnääy˾ jmii´ na˹,
ma˾ra˾ he˜ llu˹ ba´ he˜ jmeey˾. Heh˹
lä˾ja̱˜ dsa˜lä˜jnää˝ llu̱u̱˹ ba´ Dio, hi˾
he´ ba´ hñiiy˝ jmä̱ä̱y˜ llu̱u̱˹ dsa˜ hi̱˜
ma˜dsoo˝ dsë˹ kih˹ Jesús.

27 ¿Che´ le˝ jmä̱ä̱n´ hñaan˹ ka̱a̱h´,
kih˹ he˜ llu̱u̱˹ jne´? Ni˾ miih˜ sa˾
le˝. ¿Hee˜ juu˹ ja̱˜ he˜ dsa˜jnë˹
jwë˹ jnän`? ¿Che´ dsa˜jnë˹ jwë˹ jnän`
kya̱a̱h´ juu˹ he˜ jäh˝, hnøø˹ jmee´ jne´
ta´ llu˹? Ja̱h˾ha̱˹. Juu˹ he˜ jäh˝, hnøø˹
dsoo˝ dsë˜ jne´ mah˹ hwëë̱˾ jne´ llu̱u̱
˹, he˜ ja̱˜ ba´ dsa˜jnë˹ jwë˹ jnän`
he˜ jmä̱ä̱n´ hñaan˹ ka̱a̱h´. 28 He˜ja̱˜
dsa˜lä˜ngëë˝ jne´, heh˹ he˜ hwëë̱˾
dsa˜ llu̱u̱˹ kya̱a̱h´ he˜ dsoo˝ dsëy˹
kih˹ Jesús, ja̱˾ kya̱a̱h´ he˜ høøy˾ ley.

29 ¿Hi̱h˹ Dio, che´ la̱a̱y˹ ma˾la˾
kya̱a̱˹ dsa˜ judiu ba´? ¿Che´ sa˾
la̱a̱y˹ kya̱a̱˹ dsa˜ hi̱˜ sa˾ la̱a̱˹ judiu
ka˜läh˝? Ma˾ra˾ ju˹dsoo˝, la̱a̱˹ bih˹
Dio kya̱a̱˹ dsa˜ hi̱˜ sa˾ la̱a̱˹ judiu.
30 Ja̱a̱˜ ba´ Dio la̱a̱˹. Kya̱a̱h´ he˜
ma˜dsoo˝ dsë˹ dsa˜ jmä̱ä̱y˹ llu̱u̱˹ hi̱˜
ga˾wi̱h˝ jmi˜ngo˹ kih˹, hi˾ jmä̱ä̱y˹
llu̱u̱˹ hi̱˜ sa˾ ga˾wë̱h˝ jmi˜ngo˹ kih˹
ka˜läh˝, kya̱a̱h´ he˜ dsoo˝ dsëy˹.
31 ¿Che´ jmee˜ jne´ sa˾ kye̱e̱˝ ley
kya̱a̱h´ he˜ ma˜dsoo˝ dsë˜ jne´ kih˹
Jesús? Ni˾ miih˜ sa˾ la˹ lä˾ja̱˜.
Cha˜ga´miih˜ jmeen´ kye̱e̱˝ ba´.

4

Lä˾la˜ ba´ la˹ he˜ ga˾jmee˝ Abraham llo˝joo˹

1 ¿Hee˜ le˝ jäh´ jne´ kih˹ Abraham dsa˜ ma˜gyu̱h˜ jnän`, ha˜ lä˾
ga˾jä̱y˝ kya̱a̱h´ juu˹ la˜? 2 Cher´mah˹
Abraham ga˾la̱a̱˹ llu̱u̱˹ kya̱a̱h´ lä˾jë˾
he˜ llu˹ he˜ ga˾jmeey˝, le˝ ba´ ma´
jmä̱ä̱y˹ hñiiy˝ jø̱ø̱h˹ cha´ë´ Dio, pero
sa˾ la˹ lä˾ja̱˜. 3 Nuu˜ da´ hnäh˝ ha˜
lä˾ jäh˝ jee´ na˜sii˜ juu˹ kih˹ Dio:
“Ga˾jmee˝ Abraham dsoo˝ dsë˹ kih˹
Dio, he˜ja̱˜ ga˾jmee˝ Dio kwa̱a̱t˜
la̱a̱y˹ ja̱a̱˜ hi̱˜ llu̱u̱˹.”

4 Pero ja̱a̱˜ hi̱˜ jmee˾ ta´, sa˾
la˹ kwa̱a̱t˜ he˜ la´ hyoyh˾ jñeey˹.
Kih˹ he˜ ä̱ä̱˜ dsa˜ kiyh˹, he˜ja̱˜ ba´
ja̱˜ të̱ë̱yh˜ jñeey˹. 5 Hi˾ ja̱a̱˜ hi̱˜
sa˾ ma˜jmee˝ ta´ llu˹, cher´mah˹
ga˾jmeey˝ dsoo˝ dsëy˹ kih˹ hi̱˜
jmä̱ä̱˜ llu̱u̱˹ dsa˜ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo´,
Dio jmee˹ kwa̱a̱t˜ llu̱uy˹, kih˹ he˜
ma˜dsoo˝ dsëy˹. 6 Ja̱˜ba´ lä˾ja̱˜
ga˾hlëëh˝ David ha˜ lä˾ko̱o̱˜ llu˹ la˹
kih˹ dsa˾, cher´mah˹ Dio jäh˝ la̱a̱y˹
llu̱u̱˹ ma˾ke˾ sa˾ cha˜ ta´ llu˹ he˜
ma˜jmeey˝. 7 Ga˾jäyh˝:

Llu˹ la˹ kih˹ dsa˜ hi̱˜ ma˜che`
dso´kye˜ kih˹, hi˾ sa˾ la˹
kwa̱a̱t˜ he˜ hliih˹ he˜
ma˜jmeey˝.

8 Llu˹ la˹ kih˹ dsa˜ñuuh˜ cher´mah˹
sa˾ jmee˾ Dio kwa̱a̱t˜
dso´kye˜ kiyh˹.

9 He˜ llu˹ la˜ ¿che´ ma˾la˾ he˜
kih˹ hi̱˜ ga˾wi̱h˝ jmi˜ngo˹ kih˹ ba´ o
che´ sa˾ la˹ kih˹ hi̱˜ sa˾ ga˾wë̱h˝ kih˹
ka˜läh˝? Nuu˜ da´ ha˜ lä˾ la˹, na˹ he˜
ma˜jäh´ jne´, ga˾jmee˝ Dio kwa̱a̱t˜
llu̱u̱˹ Abraham kih˹ he˜ ga˾lä˾dsoo˝
dsëy˹. 10 ¿Ha˜ lä˾ ma´ la̱a̱˹ Abraham
lä˾ ma´ ga˾jmee˝ Dio kwa̱a̱t˜ llu̱uy˹?

¿Che´ ma¯na¯wɨh´ jmɨ¯ngoˡ kiyhˡ o
sa˖ ma¯na¯wɨh´? Sa˖ ma´ na¯wɨh´
jmɨ¯ngoˡ kiyhˡ jii¯ ja¯. 11 Ga˖heẹh¯
ba´ Abraham he¯ ga˖wɨh´ jmɨ¯ngoˡ
kiyhˡ, mada¯ kihˡ Dio. He¯ ja¯
laˡ lä˖kọọ¯ he¯ taạy˖ ñeˡ mahˡ lii˜
llụụyˡ kyạạh´ he¯ ma¯dsoo´ dsëyˡ
kihˡ Dio. Pero ma¯dsoo´ ba´ dsëy
ˡ jäạˡ ja¯ga´ ɥɥh˖ jmɨ¯ngoˡ kiyhˡ.
Hi˖ lä˖ja¯ ga˖lạayˡ jmii¯ lä˖jẹẹ˖
dsa¯ hɨ¯ ma¯dsoo´ dsëˡ kihˡ Dio
ma˖ke˖ sa˖ na¯wɨh´ jmɨ¯ngoˡ kiyhˡ.
Lä˖ja¯ jmeeˡ Dio kwạạt˜ llụụyˡ
ka¯läh´ lä˖jẹẹ˖ dsa¯ he´, kyạạh´ he¯
ma¯dsoo´ dsëyˡ. 12 Hi˖ lạayˡ jmii¯
hɨ¯ ga˖wɨh´ jmɨ¯ngoˡ kihˡ ka¯läh´,
pero ja˖ ma˖la˖ kihˡ he¯ ga˖wɨh´
kihˡ ja¯, kihˡ he¯ ma¯dsoo´ dsëyˡ
lä˖kọọ¯ ga˖jmee´ dsoo´ dsëˡ täa̰`
jnän` Abraham, jäạˡ ja¯ga´ ɥɥh˖
jmɨ¯ngoˡ kiyhˡ.

Dsa¯lä¯teˡ he¯ ga˖bạạh¯ Dio hñii´,
kyạạh´ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´

13 Ja˖ ta˖la˖ kihˡ he¯ ma´ høø˖
Abraham ley kihˡ Moisé, laˡ kwạạt˜
hyoyh˖ kyạạh´ jọọ´sɨɨyh´ lä˖ ga˖dsaˡ
jmɨ¯gyɥɥ˖. Dio ga˖bạạh¯ hñii´
kwëëyhˡ Abraham, kihˡ he¯ ga˖lạayˡ
llụụˡ, lä˖lluˡ he¯ ga˖lä˖dsoo´ dsëyˡ
ba´. 14 Wa´ra¯ jäh´ kihˡ hɨ¯ høø˖
ley hyoyh˖ heẹy¯ ja¯ba´ he¯ hyoh˖
dsa¯ kyạạˡ Abraham, mo˖so˖ jmääˡ
ta´ he¯ ma¯dsoo´ dsëˡ dsa¯ hi˖ jäạˡ
ta˖ koo´ he¯ ga˖bạạh¯ Dio hñii´
kyạạh´ Abraham, cher´mahˡ lä˖ja¯
laˡ. 15 Kihˡ he¯ cha¯ ley, he¯ja¯ gwa´
ya¯jẹẹˡ dsëˡ Dio kyạạh´ jne´ hɨ¯ sa˖
mɨ¯teˡ ley. Pero jee´ sa˖ cha¯ ley, sa˖
chạạ¯ hɨ¯ dsa¯hlạạh˖ kihˡ.

16 He¯ ga˖bạạh¯ Dio hñii´ kyạạh´
Abraham, laˡ kyạạh´ he¯ ma¯dsoo´
dsëyˡ mahˡ hyoyh˖ he¯ la´ hyoyh˖
ba´. Lä˖jwë´ ja¯ jäạˡ kọọ¯ hweh¯
hmooh´ he¯ ga˖jmee´ Dio kyạạyh´,
lä˖ ma´ ga˖jäyh´ jmeeyˡ lluˡ kihˡ
lä˖jẹẹ˖ sa´jụ¯ kiyhˡ. Hi˖ ja˖ ma˖la˖
kihˡ hɨ¯ høø˖ ley ga˖jäyh´ lä˖ja¯.
Laˡ kihˡ lä˖jẹẹ˖ hɨ¯ ma¯dsoo´ dsëˡ
ba´ ja¯, lä˖kọọ¯ ga˖lä˖dsoo´ dsëˡ
hñii´ Abraham hɨ¯ lạạˡ täa̰` kihˡ
lä˖jẹẹ˖ jne´. 17 Lä˖la¯ na¯sɨɨ¯ kiyhˡ:
“Ga˖llạạn˖ hne¯ mahˡ lẹẹh´ täa̰`
kyạạ ˡ jwẹẹ´ dsa¯”, ga˖jäh´ Dio.
He¯ja¯ lạayˡ täa̰` jnän` cha´në´ Dio.
Jëëh´, ga˖jmeey´ dsoo´ dsëyˡ kihˡ
Dio hɨ¯ mɨ¯jɨɨh` hɨ¯ ma¯na¯jụụ´, he´
ba´ Dio hɨ¯ hlëëh˖ kihˡ he¯ sa˖ ga´
ma¯cha¯, lä˖kọọ¯ he¯ ma¯cha¯ ba´.
18 He¯ mo˖so˖ kyẹ¯ dsa¯ o¯jøh˖
dsë¯ le´, pero Abraham ga˖kạˡ
ba´ o¯jøh˖ dsë¯, ga˖lä˖dsoo´ dsëyˡ
he¯ ga˖jäh´ Dio, he¯ja¯ ga˖lạayˡ
täa̰` kihˡ jwẹẹ´ dsa¯ lä˖kọọ¯ ga˖jäh´
Dio sɨɨyh˖: “Lä˖la¯ lä¯jwẹẹ´
dsa¯ kyạạhˡ.” 19 Lä˖kọọ¯ ma´
ga˖lä˖dsoo´ dsëyˡ, sa˖ ga˖hwạay´.
Sa˖ ga˖kạyˡ ni˖ miih¯ hɥɥ´dsë¯
kihˡ he¯ ma¯gyụyh¯. Mo˖so˖
chạay¯ cha¯miih¯ jmɨɨ´ lä˖kọọ¯
ma´ lạayˡ. Jii¯ ja¯, miih¯ ga´ sa˖
ma´ hạạy´ hña¯loo´ jɨ¯ñe¯. Hi˖
sa˖ ga˖kạyˡ cha¯miih¯ hɥɥ´dsë¯
kihˡ Sara dsa¯më´ kyạayˡ, hɨ¯ sa˖
ma´ le´ ma´ kạạ ˡ gyɥɥ¯. 20 Ni˖
sa˖ ga˖jehˡ dsëyˡ, sa˖ jaˡ hɥɥ´dsë¯
kiyhˡ ma´ jäyh˖ sa˖ le´. Ma˖ra˖ he¯
jmeeˡ ba´ Dio he¯ jäyh´ jmeeyˡ, ma´
lạay´. Cha¯ga´miih¯ ga˖lä˖dsoo´
dsëyˡ hi˖ ga˖kway´ ti´hmaah´ kihˡ
Dio. 21 Ma˖ra˖ he¯ ga˖jmee´ bihˡ
dsoo´ dsëyˡ he¯ lä˖kẹh´ Dio jmɨɨ´
jmeeˡ he¯ ga˖bạạyh¯ hñiiy´. 22 He¯
ga˖lä˖dsoo´ dsëˡ Abraham lä˖ja¯,
ga˖jmee´ Dio kwạạt˜ lạayˡ llụụˡ.
23 Sa˖ hlëëh˖ ma˖la˖ kihˡ Abra-
ham jee´ na¯sɨɨ¯ juuˡ kihˡ Dio, he¯
jäh´: “Ga˖lạayˡ kwạạt˜”. 24 Lä˖kyẹ¯
jne´ lạạ ˡ jne´ kwạạt˜, kihˡ he¯
ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ kihˡ Dio, hɨ¯
ga˖mɨ˖jɨɨh` Jesús Dsa¯jøøhˡ jnän` jee´
kihˡ hɨ¯ na¯jụụ´. 25 Dio ga˖ngëëyˡ
Jesús mahˡ ga˖jụụyˡ kihˡ lä˖jë˖
he¯ na¯bạạh` jne´ hi˖ ga˖mɨ˖jɨɨyh`
ka¯läh´ mahˡ lẹẹ´ jne´ llụụ ˡ cha´në´
Dio.

5

Na˧ ma˥hii˝ tii´ jnän` kyąąh´ Dio

1 He˥ ma˥ląą˧ jne´ llụụ˧ kyąąh´
he˥ ma˥dsoo˝ dsë˥ jne´, he˥ją˥
hii˝ tii´ jnän` kyąąh´ Dio ta˦la˦ kih˧
Jesucristo Dsa˥jø�h˥ jnän`. 2 Hi˦
lä˦ją˥ ta˦la˦ kiyh˧, ma˥cha˥ ba´
jwë˥ jnän` dsa´toohn´ cha´në´ Dio.
He˥ la´ ma˥hñah˜ ba´ jne´ he˥ la˥,
kih˧ he˥ ma˥dsoo˝ dsë˥ jne´. Peer˦
jëë˥ dsë˥ jne´ he˥ cha˥ o˥jøh˦
dsë˥ jnän` he˥ tëë˧ jne´ ya˦jwii˧
kih˧ Dio. 3 Hi˦ ją˦ ma˦la˦ kih˧
he˥ją˥. Lä˦kyę˥ he˥ jëë˝ jne´ wii˝
jmee˦ jëë˥ dsë˥ jne´. Jëëh´, ñe´ ba´
jne´, he˥ jëë˝ jne´ wii˝ ją˥, jmee˦
kwëëh˧ dsë˥ jne´ cha˥ga´miih˥. 4 Hi˦
he˥ kwëëh˜ dsë˥ jne´, jmee˦ be˝
dsë˥ jne´. Hi˦ kih˧ he˥ be˝ dsë˥
jne´ he˥ją˥ cha˥ga´miih˥ o˥jøh˦
dsë˥ cha˥ jnän`. 5 Heh˧ o˥jøh˦
dsë˥ he˥ ma˥cha˥ jnän`, ją˦ he˥
mi˥gąąn˥ hñaan ˥ ją˥. Jëëh´, Dio
hnää˧ jne´ cha˥miih˥ ta˦la˦ kih˧
Jmi˥lle˝ Na˥jngii ˥ he˥ ga˦tooyh˥
neh˦ tuh˥dsë˥ jne´.

6 Lä˦kọọ˥ ma´ ląą˥ jne´ jąą˥, sa˦
ma´ cha˥ be˝ jnän`. Pero ma´ ga˦të˝
hor˜, Cristo ga˦jụụ˧ jnä` jne´ hi˥ ąą˥
dsoo´. 7 Ju˥dsoo˝, he˥lii˧ ba´ jnąą˦
jąą˥ hi˥ jụụ˝ lla˥ jąą˥ hi˥ llụụ˧. Pero
cher´mah˧ chąą˥ jąą˥ hi˥ llu˧ dsë˥,
go˥ jnąą˦ jąą˥ hi˥ tụụ˥ dsë˧ jụụ˝
lla˥ hi˥ he˝. 8 Pero Dio ga˦mi˦jnää˥
ha˥ lä˦kọọ˥ jiih˥ hnääy˧ jne´, jëëh´,
ma˦ke˦ cha˥miih˥ ma´ hlëëh˧ jne´,
ga˦kwąay˧ Cristo ga˦jụụ˧ kwąąt˜
jnän`. 9 Na˧ he˥ ma˥llụụ˧ jne´
kyąąh´ jma˥ kih˧ Cristo, ha˥ ga´
sa˦ ląąy˧ jne´ kih˥ he˥ wii˝ he˥ na˧
ga´ chęę˥ Dio. 10 Lä˦kọh˝ sa˦ ma´
jwąh´ jne´ kyąąh´ Dio, ga˦jiih˥ juu˥
jnän` kyąąyh´, lä˦llu˧ he˥ ga˦jụụ˧
jọọy˝. Hi˦ na˧ he˥ ma˥jiih˥ juu˥ jnän`
kyąąyh´, ha˥ ga´ sa˦ ląąy˧ jne´ lä˦llu˧
he˥ na´jiih˦ jọọy˝. 11 Hi˦ ją˦ ma˦la˦
kọọ˥ ląąy˧ jne´, jmeey˧ jëë˥ dsë˥ jne´
tąą˝ ta˦la˦ kih˧ Jesucristo Dsa˥jøøh˥
jnän` hi˥ ga˦jęęh˥ juu˥ jnän` kyąąh´
Dio.

Adán kyąąh´ Cristo

12 Ją˥ba´ lä˦kọọ˥ ga˦he˧ dso´kye˥
jmi˥gyuu˦ la˥ kyąąh´ jąą˥ dsa˥ ba´
hi˦ kyąąh´ dso´kye˥ ją˥ ga˦jụụy˧,
lä˦ją˥ ga˦lä˦jëë˦ ba´ dsa˥ dsa˥jụụ˝,
kih˧ ga˦lä˦jëë˦ ba´ ga˦jmee˝
dso´kye˥. 13 Sa˦ ga´ ma˥cha˥ ley
kih˧ Moisé, ma´ cha˥ ba´ dso´kye˥
jmi˥gyuu˦ la˥. Pero sa˦ la˧ kwąąt˜
dso´kye˥ ją˥, jąą˧ sa˦ ga´ ma˥cha˥
ley. 14 Pero ma˦ra˦ he˥ ga˦jụụ˧ ba´
dsa˥, ga˦løø˧ jmii´ kih˥ Adán, lä˦
ga˦të˝ kih˧ Moisé. Ga˦lä˦jëë˦ ba´
dsa˥ dsa˥jụụ˝, ma˦ke˦ na˥sii˥ ba´ la˥
dso´kye˥ he˥ ga˦jmeey˝ kyąąh´ he˥
ga˦jmee˝ Adán. Adán he˝ ma´ ląą˥
lä˦kọọ˥ ląą˧ jąą˥ hi˥ ga˦hii˝ juu˥ kih˧
ja˧ jmi˥gyuu˦ la˥.

15 Pero kąh˝ ba´ la˥ he˥ la´ kwa˦
Dio jnän` lä˦kọh˝ ga´ he˥ hliih˥ he˥
ga˦jmee˝ Adán. Kyąąh´ dso´kye˥
he˥ ga˦jmee˝ Adán, ga˦hęę˥ jwëë˝
dsa˥. Pero cha˥ga´miih˥ ga˦lä˦cha˦
he˥ llu˥ kih˧ jwëë˝ dsa˥ kyąąh´ he˥
llu˧ dsë˧ Dio he˥ la´ kway˦ ba´ ta˦la˦
kih˧ he˥ llu˧ dsë˧ jąą˥ dsa˥. Hi˥
he˝ he˝ Jesucristo. 16 Hi˦ sa˦ jęęh˥
kwee˥ he˥ hliih˥ he˥ ga˦jmee˝ Adán
kyąąh´ he˥ la´ kwa˦ Dio. Jëëh´, ją˦
jwiz˜ kwąąt˜ kih˧ kọọ˥ ba´ dso´kye˥
he˥ ga˦jmee˝ dsa˥ he˝, hi˦ kih˧
he˥ją˥, ga˦toh˝ dso´jwii˝ në´ jnän`.
Pero kwąąt˜ kih˧ he˥ jmee˦ dsa˥
cha˥miih˥ dso´kye˥, he˥ją˥ ba´ ją˥
ja˧ he˥ la´ kwa˦ Dio mah˧ lä˦ją˥ lęę˥
llụụ˧ dsa˥. 17 Kyąąh´ dso´kye˥ he˥
ga˦jmee˝ jąą˥ dsa˥ñuuh˥, ga˦lih˧
ga˦hęę˧ lä˦jëë˦ dsa˥. Pero lä˦jëë˦
dsa˥ hi˥ hęęh˥ he˥ la´ kwa˦ Dio
mah˧ lęęy˝ llụụ˧, ha˥ ga´ sa˦ le˝
dsa˥tąąyh` llu˥, kih˧ he˥ na´jiiyh˦
cha´në´ Dio ta˦la˦ kih˧ jąą˥ dsa˥ hi˥
chęę˥ Jesucristo.

18 Kyąąh´ dso´kye˥ he˥ ga˦jmee˝
jąą˥ dsa˥, ja˧ dso´jwii˝ në´ kih˥
lä˦jëë˦. Ją˥ba´ lä˦ją˥, ta˦la˦ kih˧
jąą˥ dsa˥ hi˥ ga˦jmee˝ llu˧, ja˧

he⁻ leẹẹ´ lluụ¹ lä˗jëë˗ dsa⁻ mah¹
na´jiiyh⁻ cha´në´ Dio. 19 Kih¹ he⁻
ga˗lä˗chaạh˗ jaạ⁻ dsa⁻ñuuh⁻, jwëë´
dsa⁻ ga˗lëë¹ hlëëh¹. Jạ⁻ba´ lä˗jạ⁻
ka⁻läh´ kih¹ he⁻ ga˗lä˗nuuh` jaạ⁻
dsa⁻, jwëë´ dsa⁻ leẹ´ lluụ¹.
20 Ga˗nøø¹ ley kih¹ Moisé mah¹
lä˗cha⁻ cha⁻ga´miih⁻ dso´kye⁻. Hi˗
ma´ ga˗lä˗cha˗ cha⁻miih⁻ dso´kye⁻,
cha⁻ga´miih⁻ ga˗lä˗llu¹ dsë¹ Dio
kyạạh´ jne´. 21 Hi˗ jạ⁻ba´ lä˗kọọ⁻
ga˗liih¹ dso´kye⁻ ga˗jngiih¹ jnän`,
jạ⁻ba´ lä˗jạ⁻ ga˗liih¹ Dio ga˗jmäạ¹
jne´ llụụ¹ ta˗la˗ kih¹ he⁻ llu¹ dsëy¹,
mah¹ jmee¹ chạạ⁻ jne´ ga˗lä˗jë˗
joh´ jmii´ cha⁻ ta˗la˗ kih¹ Jesucristo
Dsa⁻jøøh¹ jnän`.

6

Ma´ ga˗saạ⁻ jne´ jmii⁻, lä˗kọọ⁻ he⁻ ga˗jụụ¹ jne´ kyạạh´ Cristo

1 ¿Ha⁻ lä˗ jäh´ jne´ jạ⁻, che´ wa´
jmee´ ba´ jne´ he⁻ hliih¹ mah¹
lä˗llu¹ dsë¹ Dio cha⁻ga´miih⁻ kyạạh´
jne´? 2 Ni˗ miih⁻ sa˗ la¹ lä˗jạ⁻.
Ma⁻na⁻jụụ´ jne´ kih¹ he⁻ hliih¹, ha⁻
lä˗jạ⁻ dsa´tooh´ ga´ jne´ jmeen´ he⁻
hliih¹. 3 ¿Che´ sa˗ ñeh´ hnäh´ he⁻
ma⁻laạ¹ jne´ kọọ⁻ kyạạh´ Cristo,
he⁻jạ⁻ ba´ jạ⁻ heh¹ ga˗saạ⁻ jne´ jmii⁻
kwạạt˜ kiyh¹? He⁻jạ⁻ la¹ kwạạt˜
he⁻ ga˗jụụ¹ jne´ kọ⁻jøh´ kyạạyh´.
4 Lä˗ ma´ ga˗saạ⁻ jne´ jmii⁻, lä˗kọọ⁻
he⁻ ga˗jụụ¹ jne´ hi˗ ga˗haạ¹ jne´
kọ⁻jøh´ kyạạh´ Cristo. Hi˗ lä˗ ma´
ga˗lä˗jiih` Cristo jee´ kih¹ hị⁻ na⁻jụụ´
kyạạh´ be´ kih¹ Dio, jạ⁻ba´ lä˗jạ⁻
ga˗lä˗chaạ˗ jne´ lä˗hmëë´ mah¹
dsa´toohn´ kyạạyh´.
5 Cher´mah¹ la¹ kwạạt˜ kyạạh´
jnih´ kọ⁻jøh´ lä˗kọọ⁻ ma´ ga˗jụụy¹,
jạ⁻ba´ lä˗jạ⁻ lä˗jiih´ jne´ kyạạyh´
lä˗kọọ⁻ ga˗lä˗jiih` hñiiy´. 6 Ma⁻ñe´
ba´ jne´ lä˗kọọ⁻ ma´ lạạ¹ jne´ jäạ¹,
la¹ lä˗kọọ⁻ he⁻ ga˗tạạ⁻ jne´ kyạạyh´
dsoh´ hma⁻cru⁻ mah¹ ga˗läạy¹ jne´
kih¹ jmi⁻ngo¹ he⁻ ma´ jøø˗ jnän`jwë´
hliih¹. Heh¹ lä˗jạ⁻ mo˗so˗ cha⁻ he⁻
kih¹ jmee´ ga´ jne´ he⁻ hliih¹. 7 Jëëh´
jaạ⁻ hị⁻ ma⁻na⁻jụụ´, ma⁻na⁻laạy´
kih¹ dso´kye⁻. 8 Hi˗ cher´mah¹
ga˗jụụ¹ jne´ kyạạh´ Cristo, lä˗jạ⁻
ma⁻dsoo´ dsë⁻ jne´ ma⁻chạạ⁻ jne´
ka⁻läh´ kyạạyh´. 9 Jëëh´ ma⁻ñe´
jne´ he⁻ ga˗lä˗jiih` Cristo jee´ kih¹
hị⁻ na⁻jụụ´, he⁻jạ⁻ mo˗so˗ cha⁻
he⁻ kih¹ jụụy´ ka⁻läh´. Hee⁻ ga´
na⁻ he⁻ jmee¹ jụụy´. 10 Jëëh´, lä˗
ma´ ga˗jụụy¹, ga˗jụụy¹ kih¹ dso´kye⁻
kọọ⁻ hä´ jạ⁻ba´. Ni˗ miih⁻ sa˗
jmee¹ dso´kye⁻ hih˗ kiyh¹. Heh¹
he⁻ na´jiiyh⁻, na´jiiyh⁻ kih¹ Dio ba´.
11 Jạ⁻ba´ lä˗jạ⁻ hnäh´, jmee´ hnäh´
kwạạt˜ he⁻ ma⁻na⁻jụụh´ hnäh´ kih¹
dso´kye⁻, hi˗ na´jiih˗ hnäh´ kih¹ Dio
ta˗la˗ kih¹ Cristo Jesús Dsa⁻jøøh¹
jnän`.
12 Mo˗to˗ kwa⁻ hnäh´ jwë¹
lla⁻dsëë` he⁻ hliih¹ në´ jmi⁻ngo¹
kyah¹ hnäh´. Mo˗to˗ jmeeh⁻ hnäh´
he¹ he⁻ ga´ ngii˗ jmi⁻ngo¹ kyah¹
hnäh´. 13 Ta˗ kwa⁻ jwë¹ jmee¹
goo⁻ tiih´ hnäh´ he⁻ hliih¹. Ngëë`
hnäh´ hñaah¹ kih¹ Dio, lä˗kọọ⁻
he⁻ ma⁻lä⁻jiih` hnäh´ jee´ kih¹
hị⁻ ma⁻na⁻jụụ´. Hi˗ ngëë` hnäh´
na⁻hñaa¹ jmi⁻ngo¹ kyah¹ hnäh´ kih¹
Dio mah¹ jmee´ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´.
14 Lä˗jwë´ jạ⁻ mo˗so˗ lla⁻dsëë` he⁻
hliih¹ kyah¹ hnäh´, jëëh´ mo˗so˗
na´jnää´ hnäh´ kih¹ ley, na¹ he⁻
ma⁻täạh´ hnäh´ kyạạh´ he⁻ llu¹ he⁻
la´ kwa˗ Dio.

Jne´ hị⁻ mi⁻te¹ kih¹ he⁻ llu¹

15 Ha⁻ lä˗jạ⁻, na¹ he⁻ ma⁻tøøh´
jne´ kyạạh´ he⁻ la´ kwa˗ Dio hi˗
mo˗so˗ na´jnää´ jne´ kih¹ ley, ¿che´
jmee´ ga´ jne´ he⁻ hliih¹? Ni˗
miih⁻ sa˗ la¹ lä˗jạ⁻. 16 ¿Che´ sa˗
ñeh´ hnäh´ ha⁻ lä˗ la¹? Cher´mah¹
ga˗hnëëh` hnäh´ hñaah¹ jmeeh¹
ta´ kih¹ dsa˗, he⁻ ma⁻na⁻hñuuh´
hnäh´ mi⁻teh` hnäh´ kiyh¹ ba´
jạ⁻. Lä˗jạ⁻ cher´mah¹ jmeeh⁻
ga´ hnäh´ he⁻ hliih¹, lä˗ ma⁻täạh´
jạ⁻ba´ hnäh´ kyạạh´ he⁻ hliih¹ he⁻
jmee¹ jụụ´ hnäh´. Pero cher´mah¹

tä̱ä̱h´ hnäh´ nu̱u̱h´ hnäh´ kih¹ Dio, le̱e̱h´ hnäh´ llu̱u̱¹. 17 Ti´hmaah´
Dio, ma⁺ke⁺ ma´ na⁻hñuuh´ hnäh´
kya̱a̱h´ dso´kye⁻, pero na¹ ma⁻he̱e̱h`
hnäh´ lä⁺ka̱a̱⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´ lä⁺jë⁺
ju¹dsoo´ he⁻ ma⁻nu̱u̱h⁻ hnäh´.
18 Ma⁻na⁻la̱a̱h´ hnäh´ kih¹ dso´kye⁻,
hi⁺ na¹ ma⁻ngëëh` hnäh´ hñaah¹
jmeeh¹ hnäh´ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´.
19 Ma⁻hlëëhn` hnäh´ juu¹ kih¹
hi̱⁻ na⁻hnëë´ jmee⁺ ta´ hi⁺ kih¹
dsa⁻ju̱u̱y´ mah¹ lä⁺ngëë´ hnäh´
kwee⁻. Jä̱ä̱¹ ga⁺ngëëh` hnäh´ hñaah¹
kih¹ dso´kye⁻, ga⁺jmeeh´ hnäh´ he¹
kih¹ he⁻ hlɨɨh¹ cha⁻ga´miih⁻. Pero
na¹ ta⁺ cha´në´ ngëë` hnäh´ hñaah¹
kih¹ Dio mah¹ le̱e̱h´ hnäh´ hi̱⁻ jmee⁺
he⁻ llu¹ jmah¹ ba´ hi⁺ lä⁺ja̱⁻ le̱e̱h´
hnäh´ na⁻jngëë¹ cha⁻ga´miih⁻.
20 Lä⁺ko̱o̱⁻ ma´ na⁻hñuuh´ hnäh´
kya̱a̱h´ dso´kye⁻, sa⁺ ma´ la̱a̱h¹ hnäh´
kwa̱a̱t~ kya̱a̱h´ he⁻ llu¹. 21 ¿Hee⁻
na⁻ ga⁺lë̱h¹ hnäh´ kya̱a̱h´ he⁻ hlɨɨh¹
he⁻ ga⁺jmeeh´ hnäh´? Hi⁺ na¹ kwa⁺
o⁻hih⁺ kyah¹ hnäh´. He⁻ jngɨɨh⁺
jnän`ba´ ja̱⁻. 22 Pero na¹ he⁻ mo⁺so⁺
na⁻hñuuh´ hnäh´ kya̱a̱h´ dso´kye⁻
ja̱⁻, ma⁻la̱a̱h¹ hnäh´ hi̱⁻ jmee⁺ ta´he¹
kih¹ Dio ba´. He⁻ la⁻ ba´ ja̱⁻ ya´jøø¯
kyah¹ hnäh´, he⁻ jmee⁺ na⁻jngëëh
¹ hnäh´ lä⁺jɨɨh¹ mo⁺so⁺ ju̱u̱´ hnäh´.
23 Hi̱⁻ jmee⁺ dso´kye⁻, ju̱u̱´ bih¹. He⁻
ja̱⁻ na⁻ la¹ lä⁺ko̱o̱⁻ jñeey¹. Pero
he⁻ la´ kwa⁺ Dio, he⁻ ja̱⁻ jmee⁺
cha̱a̱⁻ jne´ tä̱ä̱´ ta⁺la⁺ kih¹ Cristo
Jesús Dsa⁻jøøh¹ jnän`.

7

Ley kih¹ Moisé mo⁺so⁺ jmee⁺ hih⁺ jnän`

1 Øøhn¹, hlëëhn´ hnäh´ hi̱⁻ ku̱u̱h~
ley, ¿che´ sa⁺ ngëëh´ hnäh´ ha⁻ lä⁺ la¹
ley? Ley ja̱⁻ jmee⁺ hih⁺ kih¹ dsa⁺,
ta´ko̱⁻jɨɨh¹ cha̱a̱y⁻. 2 Lä⁺ko̱o̱⁻ la¹
kih¹ ja̱a̱⁻ dsa⁻më´ hi̱⁻ na⁻je̱e̱¯ goo⁻.
Cha´në´ ley, ma⁻na⁻la̱a̱y¯ kya̱a̱¹
ja̱a̱⁻ dsa⁻ñu̱u̱h⁻ ba´ ta´ko̱⁻jɨɨh¹ cha̱a̱⁻
dsa⁻ñu̱u̱h⁻ kya̱a̱y¹. Pero cher´mah¹
ga⁺ju̱u̱¹ dsa⁻ñu̱u̱h⁻ he´, mo⁺so⁺
jmee¹ hih⁺ ley ja̱⁻ kiyh¹. 3 Lä⁺ja̱⁻,
cher´mah¹ ga⁺ka̱a̱¹ dsa⁻më´ he´
jñah´ dsa⁻ñu̱u̱h⁻ ta´ko̱⁻jɨɨh¹ cha̱a̱⁻
dsa⁻ñu̱u̱h⁻ kya̱a̱y¹, he⁻ jmeey⁺
dso´kye⁻ ba´ ja̱⁻. Pero cher´mah¹
ga⁺ju̱u̱¹ dsa⁻ñu̱u̱h⁻ kya̱a̱y¹, mo⁺so⁺
jmee⁺ hih⁺ ley ja̱⁻ kiyh¹. Ja̱⁻ga´ na⁺,
le´ ba´ ka̱a̱y¹ jñah´, sa⁺ cha⁻ hlɨɨh¹ la¹.
4 Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ hnäh´ øøhn¹,
ma⁻na⁻ju̱u̱´ hnäh´ cha´në´ ley kih¹
Moisé, kih¹ he⁻ ga⁺ju̱u̱¹ jmɨ⁻ngo¹
kih¹ Cristo. Lä⁺ja̱⁻ cha⁻ jwë¹ le̱e̱h´
hnäh´ kya̱a̱¹ jñah´. Hi̱⁻ he´ he´
Cristo hi̱⁻ ga⁺lä⁺jɨɨh` jee´ kih¹ hi̱⁻
na⁻ju̱u̱´ mah¹ jmee´ jne´ he⁻ llu¹
jmah¹ cha´në´ Dio. 5 Ta´ko̱⁻jɨɨh¹
ma´ ga⁺nøø´ jne´ lä⁺ko̱o̱⁻ ma´ ngɨɨ⁺
jmɨ⁻ngo¹ jnän`, lä⁺jë⁺ he⁻ hlɨɨh¹
he⁻ ma´ he̱e̱´ dsë⁻ jne´, ga⁺të̱ë̱´
be´ kya̱a̱h´ ley, mah¹ ga⁺jøø¹ jnän`
jmeen´ he⁻ hlɨɨh¹ he⁻ ma´ jngɨɨh⁺
jnän`. 6 Pero na¹ ma⁻na⁻la̱a̱´ jne´,
lä⁺llu¹ he⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´ jne´ cha´në´
ley he⁻ ma´ jmee⁺ hih⁺ jnän`. Hi⁺
na¹ tøøh´ jne´ kya̱a̱h´ mada¯ hmëë´
lä⁺ko̱o̱⁻ hih⁺ jmee⁺ Jmɨ⁻lle´ kih¹ Dio.
Mo⁺so⁺ jmee⁺ ga´ hih⁺ jnän`lä⁺ko̱o̱⁻
na⁻sɨɨ⁻ në´ ley ma⁻gyu̱h⁻.

Sa⁺ tä̱ä̱⁺ jne´ mi´te`jne´ ley

7 ¿Ha⁻ lä⁺ jäh´ jne´ ja̱⁻? ¿Che´ jmee⁺
hlɨɨh¹ ley ja̱⁻? Ni⁺ miih⁻ sa⁺ la¹
lä⁺ja̱⁻. Jnä´ sa⁺ ga⁺lä⁺ku̱u̱hn~ hee⁻
ja̱⁻ dso´kye⁻ wa´ra⁻ jäh´ kih¹ sa⁺
cha⁻ ley. Hi⁺ ni⁺ sa⁻ ma⁻lä⁻ku̱u̱hn~
hee⁻ ja̱⁻ he⁻ he̱e̱´ dsë¹ dsa⁻ lä⁺jë⁺
he⁻ ga´ cha⁻ wa´ra⁻ jäh´ kih¹ sa⁺
lle`në´ ley nu̱u̱h¯ la⁻: “Ta⁺ wa´ he̱e̱´
hoh´ le̱h⁺ he⁻ ga´ cha⁻.” 8 Pero
dso´kye⁻ ga⁺të̱ë̱´ be´ cha⁻ga´miih⁻
ma´ ga⁺nuun¹ ha⁻ lä⁺ hlëëh⁺ nu̱u̱h¯
ja̱⁻. He⁻ja̱⁻ ga⁺lä⁺jë⁺ go⁻te¹ ba´ ma´
he̱e̱´ dsën⁺. Pero wa´ra⁻ jäh´ kih¹ sa⁺
cha⁻ ley, na⁻hmää´ ba´ dso´kye⁻ ja̱⁻.
9 Sa⁺ ga´ ma⁻nuun¹ ley ma´ cha̱a̱⁻ ba´
jnä´ llu¹ la̱a̱n⁺. Pero ma´ ga⁺nuun¹
nu̱u̱h¯ ja̱⁻, ga⁺lä⁺jnä´ dso´kye⁻ hi⁺
ga⁺lä⁺ngëën´ ma´ na⁻bä̱ä̱hn` he⁻

ma´ju̱u̱n´ ba´. 10 Ja̱⁻ga´ ga˖lä˖ngëën´, heh¹ nuuh⁻ he⁻ la¹ kwa̱a̱t˜ jmee¹ cha̱a̱⁻ jne´, ga˖mi˖jnää⁻ he⁻ ma´ na⁻bä̱ä̱hn` he⁻ ma´ ju̱u̱n´. 11 Jëëh´, dso´kye⁻ ga˖tëë´ be´ kya̱a̱h´ nuuh⁻ ja̱⁻, ga˖mi˖ga̱a̱y⁻ jnä´ hi˖ ja̱⁻ba´ he⁻ ja̱⁻ ga˖bä̱ä̱h⁻ jnä´ he⁻ ma´ ju̱u̱n´.

12 Ma˖ra˖ he⁻ na⁻jngii ¹ ba´ ley, hi˖ lä˖jë˖ nuuh⁻ he⁻ lle` në´ ley na⁻jngii ¹, llu¹ ba´ la¹, sa˖ cha⁻ la¹ ni˖ miih⁻. 13 ¿Che´ ja̱⁻ba´ he⁻ llu¹ ja̱⁻, ga˖bä̱ä̱h⁻ jnä´ ju̱u̱n´? Ni˖ miih⁻ sa˖ la¹ lä˖ja̱⁻. Dso´kye⁻ ba´ ja̱⁻ he⁻ ga˖he̱e̱¹ jnä´. Kya̱a̱h´ he⁻ llu¹ ja̱⁻, ga˖mi˖jnää⁻ ha⁻ lä˖ la¹ dso´kye⁻ he⁻ kya̱a̱h´ ma⁻na⁻bä̱ä̱hn` ju̱u̱n´. He⁻ja̱⁻ kya̱a̱h´ nuuh⁻ ja̱⁻ ga˖lä˖jnä´ ha⁻ ko̱o̱⁻ hliih¹ sa˖ la¹ dso´kye⁻ he⁻ kye̱´ jne´.

Sa˖tä̱ä̱˖jne´han´kih¹he⁻hliih¹he⁻ngii˖jmi⁻ngo¹jnän`

14 Ma⁻ñe´ ba´ jne´, jmi⁻lle´ ba´ la¹ ley, pero jnä´ jmi⁻ngo¹ ba´ la̱a̱n¹, ma⁻na⁻hnëë´ ba´ jnä´ he⁻ jmeen˖ ta´he¹ kih¹ dso´kye⁻. 15 Sa˖ ngëën´ hee⁻ na⁻la¹ kin˖, sa˖ jmeen˖ lä˖ko̱o̱⁻ hnoon¹ jmeen˖. He⁻ sa˖ tih˜ dsën˖, he⁻ ja̱⁻ ba´ jmeen˖. 16 Hi˖ cher´mah¹ ga˖jmeen¹ he⁻ sa˖ hnoon¹ jmeen`, lä˖jwë´ ja̱⁻ jmeen˖ dsoo´, llu¹ ba´ ley ja̱⁻. 17 He⁻ ja̱⁻ jmee˖ lii˜, ja̱˖ hñiin˖ he⁻ jmeen˖ lä˖ja̱⁻, dso´kye⁻ he⁻ kya̱a̱hn´ ba´ ja̱⁻, he⁻ jmee˖ lä˖ja̱⁻. 18 Man˖ kwee⁻, sa˖ jnøø˖ ni˖ miih⁻ he⁻ llu¹ ki˖ jnä´. He⁻ ma⁻jwahn¹ lä˖na⁻ he⁻ hlëëhn´ kih¹ jmi⁻ngo¹ kin˖ ba´ ja̱⁻. Ma⁻ke˖ hnoo¹ ba´ jnä´ jmeen` he⁻ llu¹, pero sa˖ tä̱ä̱n˖ jmeen`. 19 Jëëh´, sa˖ jmeen˖ he⁻ llu¹ lä˖ko̱o̱⁻ hnoon¹ jmeen`. He⁻ hliih¹ he⁻ sa˖ hnoon¹ jmeen`, he⁻ ja̱⁻ ba´ jmeen˖. 20 Hi˖ cher´mah¹ jmeen˖ he⁻ sa˖ hnoon¹ jmeen`, ja̱˖ he´ hñiin˖ he⁻ jmeen˖ lä˖ja̱⁻. Dso´kye⁻ he⁻ kya̱a̱hn´ ba´ ja̱⁻ he⁻ jmee˖ lä˖ja̱⁻.

21 Lä˖jë˖ jii̱h˜ he⁻ hnoon¹ jmeen` he⁻ llu¹, he⁻ hliih¹ jmah¹ ba´ jøø˖ kin˖. Ko̱⁻na⁻ la¹ ba´ kin˖. 22 Neh˖ tuh⁻dsën˖, tih˜ ba´ dsën˖ ley kih¹ Dio. 23 Pero man˖, cha⁻ ga´ jyoh´ he⁻ ha¹ kih¹ he⁻ tih˜ dsën˖. He⁻ ja̱⁻ lla⁻dsëë` kin˖ mah¹ jmeen˖ he¹ kih¹ dso´kye⁻ he⁻ kya̱a̱hn´.

24 Peer˖ jwii˜ jnä´ kih¹ Dio. ¿Hii̱⁻ lä̱ä̱¹ jnä´ kih¹ jmi⁻ngo¹ he⁻ jmee˖ ju̱u̱n´? 25 Ti´hmaah´ kwan˖ kih¹ Dio, ma˖ra˖ he⁻ lä̱ä̱y¹ ba´ jnä´ ta˖la˖ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän`. Lä˖la⁻ ba´ la¹. Neh˖ tuh⁻dsën˖ hnoon¹ jmeen` he¹ kih¹ ley kih¹ Dio pero jmi⁻ngo¹ kin˖, jmee˖ ga´ he¹ kih¹ dso´kye⁻ ba´.

8

Jmi⁻lle´ Na⁻jngii ¹ kwa¹ be´ mah¹ le̱h˖jne´

1 Na¹ na˖, mo˖so˖ na⁻bä̱ä̱h` dsa⁻nää¹ cha´je⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ Cristo Jesús, hi̱⁻ sa˖ ga˖nää´ lä˖ngii˖ jmi⁻ngo¹ kih¹, ga˖nää´ bih¹ lä˖ko̱o̱⁻ jäh´ Jmi⁻lle´ Na⁻jngii ¹. 2 Na¹ he⁻ ma⁻kya̱a̱hn´ Cristo Jesús, Jmi⁻lle´ Na⁻jngii ¹ he⁻ jmee˖ cha̱a̱⁻ jne´, ga˖lä̱ä̱¹ jne´ he⁻ ma´ na⁻bä̱ä̱h` jne´ kya̱a̱h´ dso´kye⁻ he⁻ ma´ jngiih˖ jnän`. 3 Sa˖ ga˖jmää´ ley kih¹ Moisé ma´ lä̱ä̱¹ jne´, kih¹ he⁻ sa˖ cha⁻ be´ kih¹ jmi⁻ngo¹ jnän`. He⁻ja̱⁻ ga˖che̱e̱¹ Dio jo̱o̱´, ga˖ka̱y¹ jmi⁻ngo¹ lä˖ko̱o̱⁻ jmi⁻ngo¹ he⁻ kye̱´ jne´ hi̱⁻ ä̱ä̱⁻ dsoo´. Ga˖ju̱u̱y¹ kih¹ he⁻ na⁻bä̱ä̱h` jne´ kya̱a̱h´ dso´kye⁻. Lä˖jwë´ ja̱⁻ ga˖che̱e̱¹ Dio dso´kye⁻ ja̱⁻ kya̱a̱h´ dso´jwii´ he⁻ ma´ kye̱´ jne´ në´ jmi⁻ngo¹ jnän`. 4 Mah¹ lä˖ja̱⁻ lä˖tä̱ä̱˖ jne´ jmeen´ he⁻ llu¹ jmah¹ lä˖ hnøø¹ kih¹ ley, cher´mah¹ sa˖ jmee⁻ ga´ jne´ he¹ lä˖ko̱o̱⁻ ngii˖ jmi⁻ngo¹ jnän`. Hnøø¹ jmee⁻ jne´ he¹ lä˖ko̱o̱⁻ jäh´ Jmi⁻lle´ Na⁻jngii¹ ba´.

5 Dsa⁻ hi̱⁻ ga˖nää´ lä˖ko̱o̱⁻ ngii˖ jmi⁻ngo¹ kih¹, kye̱y⁻ huu´dsë⁻ kih¹ jmi⁻ngo¹. Pero hi̱⁻ ga˖nää´ lä˖ko̱o̱⁻ jøø˖ Jmi⁻lle´ Na⁻jngii ¹, kye̱y⁻ huu´dsë⁻ kih¹ Dio ba´. 6 Cher´mah¹ jmee⁻ jne´ he¹ kih¹ he⁻ ngii˖ jmi⁻ngo¹ jnän`, he⁻ ja̱⁻ jmee¹

juu̱ˇ jneˇ. Pero cherˇmah˪ jmee˯ jneˇ
he˪ kih˪ Jmɨ˯lleˇ Na˯jngɨɨ˪, he˯ ja̱˯
baˇ jmee˪ chaa̱˯ jneˇ hi˰ jmee˪ hiiˇ
tiiˇ jnän`. 7 Lä˰ko̱o̱˯ la˪ kih˪ jmɨ˯ngo˪
jnän` sa˰ jwa̱hˇ kyaa̱hˇ Dio. Sa˰
jmee˰ he˪ lä˰ko̱o̱˯ jähˇ ley kih˪ Dio
hi˰ ni˰ lä˰ja̱˯ sa˰ tä̱ä̱˰ hööy˪ waˇra˯
jähˇ kih˪ jmeey˪ he˪. 8 Hi̱˯ ga˰nääˇ
lä˰ko̱o̱˯ ngɨɨ˰ jmɨ˯ngo˪ kih˪, sa˰ tä̱ä̱y˰
jmeey˪ he˯ tɨh˜ dsë˪ Dio.
9 Pero hnähˇ, mo˰so˰ tä̱ä̱hˇ hnähˇ
lä˰ hnöö˪ jmɨ˯ngo˪. Cherˇmah˪
ju˪dsooˇ kye̱hˇ hnähˇ Jmɨ˯lleˇ kih˪
Dio, tä̱ä̱hˇ hnähˇ lä˰ hnöö˪ Jmɨ˯lleˇ
Na˯jngɨɨ˪ baˇ. Hi˰ cherˇmah˪
cha̱a̱˯ hi̱˯ sa˰ kye̱˯ Jmɨ˯lleˇ kih˪
Cristo, sa˰ laay˪ kyaa̱˪ Cristo.
10 Pero cherˇmah˪ kyaa̱hˇ hnähˇ
Cristo, lä˰ko̱o̱˯ he˯ ga˰juu̱˪ jmɨ˯ngo˪
kyah˪ hnähˇ kwaat˜ kih˪ dsoˇkye˯,
hi˰ jmɨ˯lleˇ kyah˪ hnähˇ naˇjiih˰
lä˰llu˪ he˯ ma˯laah˪ hnähˇ llu̱u̱˪.
11 Cherˇmah˪ kye̱hˇ hnähˇ Jmɨ˯lleˇ
kih˪ hi̱˯ ga˰cha̱a̱h˯ Jesús jeeˇ kih˪ hi̱˯
ma˯na˯juu̱ˇ, heˇ baˇ hi̱˯ ga˰mi˰jiih`
Cristo, mi˯jiiyh` jmɨ˯ngo˪ kyah˪
hnähˇ he˯ dsa˯juu̱ˇ, ta˰la˰ kyaa̱hˇ
beˇ kih˪ Jmɨ˯lleˇ Na˯jngɨɨ˪ he˯ kye̱hˇ
hnähˇ.
12 He˯ja̱˯ jwëëhn˜ hnähˇ øøhn˪,
ko̱o̱˯ baˇ la˪ he˯ ä̱ä̱˯ jmɨɨˇ jmeenˇ
pero ja̱˰ he˯ dsaˇtoohn˙ lä˰ko̱o̱˯
hnöö˪ jmɨ˯ngo˪ jnän`. 13 Cherˇmah˪
tä̱ä̱hˇ hnähˇ lä˰ hnöö˪ jmɨ˯ngo˪ kyah˪
hnähˇ, juuhˇ hnähˇ. Pero cherˇmah˪
kyaa̱hˇ beˇ kih˪ Jmɨ˯lleˇ Na˯jngɨɨ˪
ga˰läˇøøhˇ hnähˇ kih˪ he˯ ngɨɨ˰
tuh˯hohˇ hnähˇ, cha̱a̱˯ baˇ hnähˇ
tä̱ä̱ˇ. 14 Lä˰jëë˰ hi̱˯ jøø˰ Jmɨ˯lleˇ
Na˯jngɨɨ˪ kih˪, hi̱˯ heˇ baˇ la̱a̱˪
ma˰ra˰ jo̱o̱ˇ Dio. 15 Sa˰ ga˰hñah˪
jneˇ ko̱o̱˯ jmɨ˯lleˇ he˯ hnëë˜ jneˇ
mah˪ dsaˇtoohˇ jneˇ ga̱h˪ jneˇ lä˯ko̱o̱˯
maˇ tøøhˇ jneˇ jä̱ä̱˪. Ga˰hñah˪ jneˇ
Jmɨ˯lleˇ kih˪ Dio hi̱˯ ga˰jmä̱ä̱˪ jneˇ
ma˰ra˰ jo̱oyˇ. He˯ja̱˯ chiihˇ jnihˇ:
“Abba”, he˯ hnöö˪ jäh˰ Tää` kyaa̱n˰.
16 Ja̱˯baˇ Jmɨ˯lleˇ Na˯jngɨɨ˪ jmee˰
ju˪dsooˇ sɨɨyh˰ jmɨ˯lleˇ jnän`, ma˰ra˰
he˯ laa̱˪ jneˇ jo̱o̱ˇ Dio. 17 Hi˰ he˯
ma˯laa̱˪ jneˇ jo̱oyˇ, ma˯laa̱˪ jneˇ
kwaat˜ hñah˰ jneˇ he˯ kwëëh˪ Dio
jo̱o̱ˇ. Lä˰ja̱˯ ko̱˯øhˇ kyaa̱hˇ Cristo
hñah˰ jneˇ hee̱n˯ he˯ ga˰bä̱ä̱h˯ Dio
hñiiˇ, cherˇmah˪ hee̱hˇ jneˇ jëënˇ wɨɨˇ
ko̱˯øhˇ kyaayhˇ. Ja̱˯gaˇ na˰, leˇ
dsaˇtoohˇ ko̱˯øhˇ kyaayhˇ ya˰jwɨɨ˪
kiyh˪.

Lloo˜ ko̱o̱˯ jmɨɨˇ tëëh˪ jneˇ ya˰jwɨɨ˪ kih˪ Dio

18 Jnäˇ laan˰, he˯ lliˇwɨɨˇ he˯
jëëˇ jneˇ na˪, ni˰ miih˯ sa˰ jee̱h˰
lä˰ko̱o̱˯ leˇ jnän` ya˰jwɨɨ˪ kih˪ Dio
he˯ na˪ ga˰läˇjnäˇ. 19 Ga˰läˇjë˰ he˯
ga˰jmeeˇ Dio cha˯ jmɨ˯gyɨɨ˰ la˯,
hnöö˪ waˇra˯ jähˇ kih˪ na˪ ga˯jɨh˯
baˇ ma˯tëˇ jmɨɨˇ mi˯jnää˰ Dio lä˰jëë˰
hi̱˯ laa̱˪ jo̱oyˇ. 20 Jëëhˇ, lä˰jë˰ he˯
ga˰jmeeˇ Dio cha˯ jmɨ˯gyɨɨ˰ la˯
mo˰so˰ jnäˇ lä˰ko̱o̱˯ maˇ jnäˇ lä˰ maˇ
ga˰jmeeˇ Dio. Pero ja̱˰ he˯ hyoh˯
dsë˪ ja̱˯, he˯ ga˰jä̱ˇ ta˰ hwa˪. Lä˰ja̱˯
ga˰lä˰hnöö˪ hñiiˇ hi̱˯ ga˰jmeeˇ baˇ.
Pero ma˯ra˰ he˯ cha˯ baˇ o˯øh˰
dsë˯ kih˪. 21 Jëëhˇ, ma˯ra˰ he˯
lääˇ baˇ lä˰jë˰ he˯ ga˰jmeeˇ Dio,
sa˰ kway˪ jwë˪ hee̱ˇ ta˯laˇ hee̱ˇ
lä˰ja̱˯ baˇ. Maˇja̱˯ leˇ cha˯miih˯
llu˪ kiyh˪ waˇra˯ ga˰tëˇ jeeˇ lääyˇ
ko̱˯øhˇ kyaa̱hˇ läˇjëë˰ hi̱˯ laa̱˪ jo̱oˇ
Dio. 22 Ma˯ñeˇ baˇ jneˇ, lä˰jë˰
he˯ ga˰jmeeˇ Dio kɨ˯hooh˜ lä˰jiih˪
na˪ kih˪ lliˇwɨɨˇ he˯ jëëy˜, ku˪jii̱˰
kih˪ lä˰ko̱o̱˯ jaa̱˯ dsa˯mëˇ jeeˇ
dsa˯lä˯cha̱a̱˯ gyɨɨ˯ kyaay˪. 23 Hi˰
ja̱˰ ma˰la˰ he˯ ja̱˯ kɨ˯hooh˜, ja̱˯baˇ
lä˰ja̱˯ jneˇ ka˯lähˇ. Jëëhˇ, ma˯hñah˯
jneˇ Jmɨ˯lleˇ Na˯jngɨɨ˪ he˯ la˪ to˯nëˇ
kih˪ jeeˇ lä˰jë˰ he˯ na˪ gaˇ hñah˰
jneˇ. He˯ja̱˯ ku˪jii̱˰ tuh˯dsë˯ jneˇ,
jøøn˙ kih˪ Dio he˯ mi˯jnääy˰ jneˇ
he˯ laan˪ ma˰ra˰ jo̱oyˇ. Ja̱˯gaˇ na˰
lääˇ jmɨ˯ngo˪ he˯ kye̱ˇ jneˇ la˯.
24 Ga˰lääy˪ jneˇ, he˯ja̱˯ ma˯chaˇ
baˇ o˯øh˰ dsë˯ jnän` he˯ lääˇ baˇ
jmɨ˯ngo˪ jnän`. Pero waˇra˯ jähˇ
kih˪ ga˰tëëˇ jneˇ he˯ la˯, mo˰so˰ cha˯

he⁻ kih¹ he⁻ jøø̱´ ga´ jne´. Jëëh´, he⁻
ma⁻tëë̱´ jne´, ¿he⁻la¹ jøø̱´ ga´ jne´
tëë̱n¹? 25 Pero jne´, tøøh´ ba´ jne´
jøø̱n´ he⁻ sa÷ ga´ ma⁻tëë̱´ jne´, he⁻ja̱⁻
hnøø¹ jmeen´ jø̱h⁻ dsë⁻ jne´.

26 Ja̱⁻ba´ lä÷ja̱⁻, Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹
kway÷ be´ lä÷ ma´ sa÷ cha⁻ be´ jnän`.
Jëëh´, sa÷ kyu̱u̱h~ jne´ ha⁻ lä÷ chu̱u̱n´
kya̱a̱h´ Dio, pero Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹
cheh¹ në´ jnän`, kɨ⁻hooh~ ngɨɨy÷ jnän`
kya̱a̱h´ juu¹ he⁻ sa÷ kë̱h´ jne´ jmɨɨ´
hlëëhn´. 27 Dio hi̱⁻ jëë~ kwee⁻ ha⁻
lä÷ la¹ neh÷ tuh⁻dsë⁻ jne´, hi̱⁻ he´ ñe⁻
hee⁻ na⁻ he⁻ ngɨɨ÷ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ
¹, jëëh´ lä÷ hyoh⁻ dsë¹ Dio ba´ ngɨɨy÷
jnän` hi̱⁻ la̱a̱¹ kya̱a̱y¹.

28 Jne´ hi̱⁻ hnää¹ Dio, ñe´ jne´,
he⁻ llu¹ jnän` ba´ ja̱⁻ lä÷jë÷ he⁻
dsa⁻ngëë´ jne´, jne´ hi̱⁻ na⁻teeh´
kya̱a̱ ¹ Dio lä÷ko̱o̱⁻ hɨɨu´dsë⁻ kiyh¹
he⁻ ma⁻na⁻la⁻ jää̱¹. 29 Jää̱¹
ma⁻kyu̱u̱÷ Dio lä÷jëë̱÷ dsa⁻ kya̱a̱¹
hi÷ lä÷ja̱⁻ ga÷jmää̱y¹ kwa̱a̱t~ lä÷
ma´ to⁻në´, mah¹ lee̱y´ lä÷ko̱o̱⁻ la̱a̱¹
jo̱oy´. Lä÷jwë´ ja̱⁻, lee̱´ Cristo to⁻në´
jee´ kih¹ jwëë̱´ dsa⁻ kya̱a̱y¹. 30 Hi÷
lä÷jëë̱÷ hi̱⁻ ga÷jmää̱y¹ kwa̱a̱t~ lä÷ ma´
to⁻në´, ga÷tëëyh¹ hi̱⁻ he´. Hi÷ lä÷jëë̱÷
hi̱⁻ ga÷tëëyh¹, ga÷jmää̱y¹ llu̱u̱¹. Hi÷
hi̱⁻ ga÷jmää̱y¹ llu̱u̱¹ he´, ga÷jmää̱y¹
ka̱a̱h´.

31 ¿Hee⁻ ga´ na⁻ jäh´ jne´ na¹?
Cher´mah¹ Dio kya̱a̱h´ jne´, ¿hi̱i̱⁻ na⁻
hi̱⁻ lla⁻dsëë` jne´? 32 Sa÷ ga÷ko̱o̱y¹
dsëy¹, ma÷ra÷ he⁻ ga÷ngëë¹ bih¹
jo̱oy´ ga÷ju̱u̱¹ kwa̱a̱t~ jnän`. Ha⁻ ga´
sa÷ kwëëyh¹ jne´ lä÷jë÷ he⁻ jmee÷ bii¹
jnän`. 33 ¿Ha⁻ ta÷ jä÷ hi̱⁻ hnëë¹ hi̱⁻
ma⁻na⁻llee̱h´ kya̱a̱ ¹ Dio? Hñiɨ´ ba´
Dio jmää̱y~ llu̱u̱¹. 34 ¿Ha⁻ ta÷ jä÷ hi̱⁻
ta̱a̱h÷ jne´ cha´je⁻? Cristo ga÷ju̱u̱¹
jnän` hi÷ ja̱÷ ma÷la÷ ko̱o̱⁻ ga÷ju̱u̱y¹
ja̱⁻, ga÷lä÷jii̱yh` ka⁻läh´. Hi÷ ja̱÷
ma÷la÷ ko̱o̱⁻ ga÷lä÷jii̱yh`, na¹ gyay¹
jwoo¹ ra⁻llu̱u̱¹ kih¹ Dio ngɨɨy÷ jnän`.
35 ¿Ha⁻ ta÷ jä÷ he⁻ ha¹ jnän` he⁻ hnää¹
Cristo jne´? ¿Che´ kya̱a̱h´ he⁻ jëë´
jne´ wɨɨ´, che´ kya̱a̱h´ he⁻ la¹ jwëë̱h`
jnän`, he⁻ kwa÷ dsa⁻ jnän`, he⁻ sa÷
cha⁻ he⁻ kih⁻hi̱hn⁻, he⁻ sa÷ cha⁻
hmɨɨh⁻ he⁻ kyehn´, he⁻ hii´ goo⁻
jnän`, o he⁻ ju̱u̱´ jne´? 36 Lä÷ko̱o̱⁻
na⁻sɨɨ⁻ juu¹ kih¹ Dio:

Kih¹ he⁻ tøøh´ jnääh¹ kya̱a̱h´ hne⁻,
he⁻ja̱⁻ lä÷jë÷ jmɨɨ´ ba´ hii´
goo⁻ ju̱u̱´ jnääh¹.

Jmee÷ dsa⁻ kwa̱a̱t~, la̱a̱¹ jnääh ¹
lä÷ko̱o̱⁻ jah´ hi̱⁻ jngëëyh÷.

37 Kih¹ jee´ lä÷jë÷ he⁻ ja̱⁻, ma÷ra÷
he⁻ le̱h÷ ba´ jne´ kya̱a̱h´ be´ kih¹
Cristo hi̱⁻ hnää¹ jne´. 38 He⁻ja̱⁻
jmeen÷ dsoo´, ni÷ he⁻ ju̱u̱´ jne´,
ni÷ he⁻ cha⁻ jmɨ⁻gyɨɨu÷ la⁻, ni÷
ángele, ni÷ hi̱⁻ la̱a̱¹ ta´ jɨɨuh⁻, ni÷ hi̱⁻
na⁻høø⁻ ga´ be´, ni÷ he⁻ cha⁻ na¹,
ni÷ he⁻ na¹ ga´ lä÷jnä´ ta÷ cha´në´,
39 ni÷ he⁻ cha⁻ gyɨɨuh¹, ni÷ he⁻ cha⁻
neh÷ hwa¹, ni÷ he⁻ ga´ jyoh´ he⁻
ma⁻na⁻la⁻ kih¹ Dio, sa÷ tä̱ä̱÷ jñuuh¹
lä÷ko̱o̱⁻ te¹ he⁻ hnää¹ Dio jne´, he⁻
ga÷mi÷jnääy⁻ jnän` ta÷la÷ kih¹ Cristo
Jesús Dsa⁻jøø̱h¹ jnän`.

9

*Ga÷jä̱´ ta÷ koo´ dsa⁻ Israel hi̱⁻ ma´
la̱a̱¹ kwa̱a̱t~*

1 Jnä´ hi̱⁻ la̱a̱¹ kya̱a̱h´ Cristo,
ju¹dsoo´ na⁻ jwëë̱hn~ hnäh´, sa÷
ta⁻ju̱u̱n¹. Hi÷ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ
¹ jmee÷ ju¹dsoo´ ko̱⁻jøh´ kya̱a̱h´
jnä´, 2 he⁻ meeh⁻ dsën÷ cha⁻miih⁻.
Lä÷jë÷ jmɨɨ´ ba´ jii̱÷ tuh⁻dsën÷.
3 Hnoon¹ jä÷ dso´jwɨɨ´ në´ kin÷,
hnoon¹ jän` ta÷ koo´ kih¹ Cristo ha⁻
ga⁻ che⁻ lä÷ja̱⁻ le´ llu¹ kih¹ øøhn¹ hi̱⁻
te⁻ju̱⁻ kin÷ kya̱a̱h´, 4 hi̱⁻ la̱a̱¹ dsa⁻
Israel. Dio ga÷jmää̱y¹ lä÷ko̱o̱⁻ jo̱oy´,
hi÷ ga÷mi÷jnääy⁻ jmëë¹ je⁻ kiyh¹
hi÷ ga÷jmee´ Dio hmooh´ kya̱a̱yh´,
ga÷tooyh⁻ gooy⁻ ley kih¹ Moisé, hi÷
ga÷jmeey´ mada⁻ he⁻ jmee÷ dsa⁻
he´ jɨɨuh⁻ kiyh¹, hi÷ ga÷bä̱ä̱yh⁻ hñiiy´
ha⁻ lä÷jmeey¹ kya̱a̱yh´. 5 Dsa⁻ Israel
he´ la̱a̱y¹ sa´ju̱⁻ kih¹ dsa⁻ ma⁻ka̱a̱h´
kya̱a̱ ¹ jnääh¹ hi̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻ llo´joo¹.
Hi÷ jee´ kya̱a̱ ¹ jnääh¹ ya÷hëë̱¹ Cristo

lạạy˜ dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˜. Hị˜ he˝ lạạ˜ Dio, hị˜ jø�h˜ ga˝ kih˜ jee˝ lä˜jëë˜. Lä˜jạ˜ wa˝ hän˝ kiyh˜ ga˜lä˜jë˜ joh˝ jmɨɨ˝ cha˜. Wa˝ la˜ lä˜jạ˜.

Dio sa˜ dsëë˜ dsoo˝ he˜ ga˜jä˝ dsa˜ he˝ ta˜ koo˝

6 Jạ˜ he˜ sa˜ ga˜mi˜te˜ Dio juu˜ kih˜ kyạạh˝ dsa˜ Israel, he˜ ga˜jäy˝ ta˜ koo˝. Jëëh˝ jạ˜ lä˜jëë˜ sa˝jụ˜ kiyh˜ lạạ˜ ma˜ra˜ dsa˜ Israel. 7 Ni˜ jạ˜ lä˜jëë˜ sa˝jụ˜ kih˜ Abraham, lạạ˜ ma˜ra˜ jọọy˝. Lä˜la˜ ba˝ jäh˝ Dio sɨɨyh˜: “Ma˜la˜ sa˝jụ˜ kih˜ Isaac ba˝ lẹẹ˝ dsa˜ kyạạh˜.” 8 Lä˜la˜ ba˝ hnøø˜ jäh˜ juu˜ la˜. Jạ˜ kih˜ he˜ ga˜lä˜chạạ˜ dsa˜ jee˝ kih˜ hị˜ na˜hñaa˜ chạạ˜, he˜jạ˜ lạạy˜ jọọ˝ Dio. Ma˜la˜ dsa˜ hị˜ dsa˜lä˜chạạ˜ lä˜kọọ˜ ga˜bäähˆ Dio hñii˝ kyạạh˝, hị˜ he˝ ba˝ jmäähˆ kwạạt˜ lạạ˜ ma˜ra˜ sa˝jụ˜ kiyh˜. 9 He˜ la˜ ba˝ jạ˜ he˜ ga˜bäähˆ Dio hñii˝, ga˜jäyh˝: “Jạ˜ ba˝ jịị˜ la˜ jän˜ jyoh˝ jị˜ñe˜, hi˜ lä˜chạạ˜ jọọ˝ Sara.”

10 Jạ˜ ma˜la˜ he˜ jạ˜ ga˜la˜. Jạạ˜ ba˝ jmii˜ lä˜ụụ˝ jọọ˝ Rebeca, hị˜ ga˜lä˜chạạ˜. Hị˜ he˝ he˝ dsa˜ ma˜gyụh˜ jnän` Isaac. 11 Sa˜ ga˝ ma˜lä˜chạạ˜ gyụụ˜ sụụ` he˝, hi˜ ni˜ sa˜ ga˝ ma˜jmee˝ gyụụ˜ sụụ` he˝ ni˜ he˜ hlɨɨh˜ ni˜ he˜ llu˜. Ma˝jạ˜ ba˝ ga˜llẹẹh˜ Dio jạạ˜ hị˜ ga˜lạạ˜ kyạạy˜, lä˜jạ˜ ba˝ ga˜jä˝ kọọ˜ hweh˜, Dio le˝ llẹẹh˜ hịị˜ na˜ hị˜ hnääy˜. Sa˜ la˜ kwạạt˜ hee˜ na˜ he˜ jmee˜ dsa˜, Dio ba˝ he˝ hị˜ tëëh˜ dsa˜. 12 Lä˜la˜ ga˜jäh˝ Dio sɨɨh˜ Rebeca: “Hị˜ mäh˜ ba˝ jmee˜ hih˜ kih˜ hị˜ jøøh˜.” 13 Juu˜ na˜ jẹẹh˜ kwee˜ lä˜kọọ˜ na˜sɨɨ˜ jee˝ la˜: “Jacob ba˝ ga˜lä˜hnaan˜, pero Esaú ga˜jmäähˆ ta˜ koo˝.”

14 ¿Ha˜ lä˜ jäh˝ jne˝ jạ˜? ¿Che˝ jmee˜ Dio hlɨɨh˜ he˜ jmeey˜ lä˜na˜? Ni˜ miih˜ sa˜ la˜ lä˜jạ˜. 15 Jëëh˝, lä˜la˜ ga˜jäh˝ Dio sɨɨh˜ Moisé: “Lä˜ñih˝ dsën˜ kih˜ hị˜ lla˜ dsën˜ hi˜ lä˜jøh˜ dsën˜ kyạạh˝ hị˜ lla˜ dsën˜ ka˜läh˝.” 16 Sa˜ la˜ kwạạt˜ lä˜ hnøø˜ dsa˜, ni˜ kih˜ he˜ jmee˜ dsa˜ lä˜bii˜. Ni˜ miih˜ sa˜ la˜ lä˜jạ˜. Lä˜ñih˝ dsë˜ Dio kih˜ dsa˜ hị˜ lla˜ dsëy˜ ba˝. 17 Lä˜la˜ na˜sɨɨ˜ juu˜ kih˜ Dio lä˜kọọ˜ ma˝ ga˜hlëëyh˝ kyạạh˝ Faraón: “Ma˜llạạn˜ hne˜ jøøh˜ mah˜ jëë˜ dsa˜ ha˜ kọh˝ sa˜ cha˜ be˝ kin˜ he˜ mi˝jnään˜ në˝ kyah˜, mah˜ lä˜jạ˜ lä˜kyụụ˜ dsa˜ jnä˝ lä˜kạạ˜ jmɨ˜gyɯɯ˜”, ga˜jäh˝ Dio. 18 Jee˝ jạ˜ dsa˜lä˜jnä˝, lä˜ñih˝ dsë˜ Dio kih˜ hị˜ lla˜ dsëy˜ hi˜ lä˜jạ˜ kih˜ hị˜ lla˜ dsëy˜ jmeey˜ lä˜chạạyh˜ cha˜ga˝miih˜.

19 Cher˝mah˜ hne˜ jwɨɨh˝ jnä˝: “¿He˜la˜ jạ˜ bäähˆ Dio jne˝ dsoo˝? Jëëh˝, sa˜ chạạ˜ ni˜ jạạ˜ hị˜ lih˜ ha˜ kih˜ Dio kih˜ he˜ lla˜ dsëy˜ jmeey˜.” 20 Pero jnä˝ jẹẹhn˝ kyah˜ lä˜la˜: “Hne˜ dsa˜ñɯɯh˜, ¿hee˜ lạạh˜ hne˜ mah˜ ti˝chooh˜ juu˜ kyạạh˝ Dio?” Sa˜ le˝ hlëëh˜ mɨ˜hya˜ sɨɨyh˜ të˜hya˜: “¿He˜la˜ ma˜jmäähˆ jnä˝ lä˜na˜?” 21 Cha˜ jwë˜ kih˜ të˜hya˜ jmee˜ lä˜ lla˜ dsëy˜. Kyạạh˝ jạ˜ba˝ tɯ˝jịị˜ jạ˜, jmeey˜ mɨ˜hya˜ he˜ la˜ na˝hñaah˜ hi˜ jmeey˜ mɨ˜hya˜ wa˝ la˜ cha˜ la˜.

22 Hi˜ ha˜ lä˜ jäh˝ jne˝ kih˜ he˜ la˜. Dio hnøøy˜ mi˜jnääy˜ lä˜kọọ˜ ya˜jëë˜ dsëy˜, hi˜ hnøøy˜ nuu˜ dsa˜ ha˜ lä˜ la˜ be˝ kiyh˜, pero sa˜ jmeey˜ lä˜chạh˝ jạ˜, kwëëh˜ ba˝ dsëy˜ cha˜miih˜ kyạạh˝ hị˜ lle` kih˜ dsa˜nää˜ kyạạh˝ dso˝jwɨɨ˝. 23 Hi˜ lä˜jạ˜ ka˜läh˝ hnøøy˜ jëë˜ dsa˜ ha˜ kọh˝ na˝hñaah˜ sa˜ la˜ ya˜jwɨɨ˜ kiyh˜, he˜ mi˜jnääy˜ kih˜ hị˜ lä˜ñih˝ dsëy˜, he˝ ba˝ hị˜ ga˜mi˜llụụy˜ lä˜ ma˝ to˜në˝ mah˜ tẹẹyh˜ ya˜jwɨɨ˜ kiyh˜. 24 Lä˜jạ˜, lä˜kyẹ˜ jne˝ ma˜tëëyh˜ na˜. Hi˜ jạ˜ ma˜la˜ hị˜ lạạ˜ judiu, jạ˜ba˝ lä˜jạ˜ ma˜tëëyh˜ hị˜ sa˜ lạạ˜ judiu. 25 Lä˜kọọ˜ ga˜jäh˝ Osea:

Kih˜ dsa˜ hị˜ sa˜ lạạ˜ kyạạn˜,
mi˜chẹẹ˜ jnih˝ “Dsa˜
kyạạn˜”.
Dsa˜ hị˜ sa˜ ma˝ hnaan˜, na˜
ma˜hnaa˜ jnih˝.

26 Jạ˜ba˝ jee˝ ga˜jäyh˝ jạ˜ “Sa˜ lạạh˜
hnäh˝ dsa˜ kyạạn˜”,

ja̱⁻ba´ jee´ ja̱⁻, lloo˜ ko̱o̱⁻ jmɨɨ´ jäyh˖
“La̱a̱h¹ hnäh´ jo̱o̱´ Dio jɨɨh˖”.
27 Ja̱⁻ba´ lä˖ja̱⁻ ga˖hlëëh´ Isaía kih¹
dsa⁻ Israel: “Ma˖ke˖ jwë̱ë̱´ jwërte
sa´ju̱⁻ kih¹ Israel lä˖ko̱o̱⁻ mɨ ˈsɨɨ´
he⁻ cha⁻ cha´hoo´ jmɨ⁻ñeeh¹, pero
miih⁻ go⁻te˜ ba´ hɨ̱⁻ läa̱´. 28 Jëëh´,
ma˖ra˖ he⁻ jmee¹ ba´ Dio lä˖ko̱o̱⁻
ga˖jäyh´ le´ kih¹ hɨ̱⁻ na⁻bä̱a̱h` dsoo´
lä˖ka̱a̱⁻ jmɨ⁻gyɨɨ˖. Cha̱h´ ba´llay¹ ta´
kya̱a̱h´ juˈdsoo´ jmah¹.” 29 He⁻ la⁻
na⁻ ga˖jäh´ Isaía jä̱a̱¹:
Wa´ra⁻ jäh´ kih¹ Dio, hɨ̱⁻ cha⁻
ga˖lä˖jë˖ be´ kih¹, ga˖he̱e̱y¹
lä˖jë̱ë̱˖ jne´ dsa⁻ Israel,
ma´ le´ jnän` lä˖ko̱o̱⁻ ga˖la¹ kih¹
hɨ̱⁻ ma´ tä̱a̱h´ jwɨɨ⁻ Sodoma
kya̱a̱h´ jwɨɨ⁻ Gomorra.
30 Juuˈ la⁻ ma⁻ja̱´ lä˖la⁻. Dsa⁻
hɨ̱⁻ sa˖ la̱a̱¹ judiu hɨ̱⁻ sa˖ ma´ jmee˖
heˈ ma´ hnaayh˖ Dio, ga˖hwë̱ë̱y⁻
llu̱u̱¹ lä˖lluˈ he⁻ ga˖lä˖dsoo´ dsëy¹.
31 Pero dsa⁻ judiu hɨ̱⁻ ma´ høø˖ ley
ha⁻ lä˖ jee´ ma´ hwë̱ë̱y˖ llu̱u̱¹, sa˖
ga˖lɨyh¹ ma´ jäyˈ llu̱u̱¹. 32 ¿Heˈla¹
sa˖ ga˖lɨyh¹? Kih¹ he⁻ ma´ hnooyh⁻
ha⁻ lä˖ jee´ ma´ hwë̱ë̱y˖ llu̱u̱¹ kya̱a̱h´
he⁻ mi⁻tey¹ ley. Lla⁻ he⁻ ma´
jmeeyˈ dsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio, ga˖të̱yh¹
kya̱a̱h´ ku̱u̱´ he⁻ jmee˖ dsa⁻të̱h¹
dsa⁻. 33 Lä˖ko̱o̱⁻ na⁻sɨɨ⁻ juuˈ kih¹
Dio:
Jee´ jwɨɨ⁻ Sión la⁻ kyen` ku̱u̱´ he⁻
jmee˖ dsa⁻të̱h¹ dsa⁻, kyen`
hloo⁻ he⁻ jmee˖ tä̱h˖ dsa⁻.
Pero hɨ̱⁻ jmee˖ dsoo´ dsë¹ kiyh¹,
jɨh´ko̱h´ sa˖ jä̱y¹ kya̱a̱h´
o⁻hih˖.

10

Ga˖ja̱´ ta˖ koo´ dsa⁻ Israel, kih¹ he⁻ sa˖ ga˖lä˖dsoo´ dsëy¹

1 Ø̱ø̱hn¹, ma˖ra˖ juˈdsoo´, lä˖ka̱a̱⁻
tuh⁻dsën˖ hnoon¹ wa´ läa̱´ dsa⁻ Is-
rael, lä˖ja̱⁻ ngɨɨn´ kiyhˈ kih¹ Dio.
2 Jnä´ jmeen˖ juˈdsoo´ kiyh¹, ma˖ra˖
he⁻ kwa˖ bih¹ be´ hnaayh⁻ Dio pero
sa˖ ngëëy´ ha⁻ lä˖ hnøø¹ Dio. 3 Sa˖
ngëëy´ ha⁻ lä˖ jmä̱a̱˜ Dio llu̱u̱¹ dsa⁻.
Hnooyh⁻ ha⁻ lä˖ jee´ hwë̱ë̱y˖ llu̱u̱¹
kya̱a̱h´ lä˖jë˖ he⁻ jmeey˖ hñiiˈ bih¹,
he⁻ja̱⁻ sa˖ jmeey˖ heˈ ha⁻ lä˖ jmä̱a̱˜
Dio llu̱u̱¹ dsa⁻. 4 Kya̱a̱h´ Cristo
ga˖lä˖te¹ ley kih¹ Moisé mah¹ hwë̱ë̱˖
llu̱u̱¹ dsa⁻ hɨ̱⁻ ma⁻dsoo´ dsë¹ kiyhˈ.
5 Moisé ga˖jmeeh¹ juuˈ ha⁻
lä˖ jee´ hwë̱ë̱˖ llu̱u̱¹ dsa⁻ kya̱a̱h´
ley. Ga˖jäyh´ lä˖la⁻: “Cher´mah¹
hɨ̱⁻ ga˖mɨ˖teˈ kih¹ ley ja̱⁻, ja̱⁻ba´
ley ja̱⁻ jmeeˈ cha̱a̱y⁻.” 6 Pero
he⁻ hwë̱ë̱˖ dsa⁻ llu̱u̱¹ kya̱a̱h´ he⁻
ma⁻dsoo´ dsëy¹, lä˖la⁻ ba´ ga˖jäh´
Moisé: “Ta˖ jmee⁻ hɨɨ´dsë⁻ lä˖la⁻:
¿Hɨɨ̱⁻ na⁻ wɨɨ¹ gyɨɨhˈ?” (He⁻ la⁻
hnøøˈ jäh˖: hnøøy¹ he⁻ dsa⁻kya̱a̱y´
Cristo.) 7 “Ni˖ ta˖ jmee⁻ hɨɨ´dsë⁻
lä˖la⁻: ¿Hɨɨ̱⁻ na⁻ jña̱a̱¹ ta˖ neh˖
hwa¹?” (He⁻ la⁻ hnøø¹ jäh˖: lä˖ko̱h´
lä˖ ma⁻na⁻ju̱u̱´ ba´ Cristo mah¹
dsa⁻cha̱a̱yh` jee´ kih¹ hɨ̱⁻ na⁻ju̱u̱´.)
8 ¿Hee⁻ ga´ ga˖jäh´ Moisé? “Jä̱h˖
go⁻teˈ ba´ cha⁻ juuˈ la⁻ kyah¹,
ma⁻hä´ ba´ hooh´ hɨ˖ ma⁻hä´ ba´
neh˖ tuh⁻hoh´ ka⁻läh´”, ga˖jäyh´.
He⁻ la⁻ ba´ ja̱⁻ juuˈ he⁻ kwa⁻ jnääh
ˈ, he⁻ hnøø¹ jmeen´ dsoo´ dsë⁻ jne´.
9 He⁻ja̱⁻, cher´mah¹ hñaah¹ jwah´:
“Jesús la̱a̱¹ Dsa⁻jø̱ø̱hˈ kya̱a̱n˖”, hɨ˖
cher´mah¹ jmeeh⁻ dsoo´ hoh´, Dio
ga˖cha̱a̱yh⁻ jee´ kihˈ hɨ̱⁻ na⁻ju̱u̱´,
ma⁻la̱a̱h´ ba´ hne⁻. 10 Jëëh´, kya̱a̱h´
he⁻ ma⁻dsoo´ dsë⁻ jne´, hwë̱ë̱⁻ jne´
llu̱uˈ. Hɨ˖ kya̱a̱h´ he⁻ jäh´ jne´, Jesús
he´ la̱a̱¹ Dsa⁻jø̱ø̱hˈ kya̱a̱n˖, lä˖jwë´
ja̱⁻ ma⁻na⁻la̱a̱´ ba´ jne´ ja̱⁻. 11 Jee´
na⁻sɨɨ⁻ juuˈ kih¹ Dio, jäh´ lä˖la⁻:
“Ga˖lä˖jë̱ë̱˖ hɨ̱⁻ ma⁻dsoo´ dsë¹ kiyh¹,
jɨh´ko̱h´ sa˖ jä̱y¹ kya̱a̱h´ o⁻hih˖.”
12 Kwee⁻ ba´ la̱a̱ˈ dsa⁻ judiu kya̱a̱h´
hɨ̱⁻ sa˖ la̱a̱¹ judiu. Jëëh´, ja̱a̱⁻ ba´ Dio
kya̱a̱¹ jee´ lä˖jë̱ë̱˖. Ja̱˖ kya̱a̱h´ hih˖
mɨ⁻jä̱a̱y¹ lä˖jë̱ë̱˖ hɨ̱⁻ tä̱a̱h´ ngɨɨ˖ kiyh¹.
13 Lä˖la⁻ na⁻sɨɨ⁻ ka⁻läh´: “Lä˖jë̱ë̱˖
hɨ̱⁻ chu̱u̱´ kya̱a̱h´ Dsa⁻jø̱ø̱hˈ jnän`,
hɨ̱⁻ he´ ba´ läa̱´.”
14 ¿Ha⁻ lä˖ ngɨɨ¹ dsa⁻ kih¹ Dio
cher´mah¹ sa˖ ma⁻dsoo´ dsëy¹
kiyhˈ? ¿Hɨ˖ ha⁻ lä˖ lä˖dsoo´ dsëy¹

kiyh˜, cher´mah˜ sa˜ ma¯nuuy´ juu˜
kiyh˜? ¿Ha¯ lä˜ nuu˜ dsa¯ cher´mah˜
sa˜ chąą¯ hi¯ kwa˜ juu˜? 15 ¿Ha¯
lä˜ kway˜ juu˜ cher´mah˜ sa˜ chąą¯
hi¯ ma¯chęęy˜? Lä˜kǫǫ¯ jäh´ jee´
na¯sii¯: “Peer˜ na´hñaah˜ la˜ wa´ra¯
ja˜ jąą¯ hi¯ ngëë˜ ju˜hmëë´ he¯
jmee˜ hii´ tii´ kih˜ dsa˜.”

16 Pero ją˜ lä˜jęę˜ israelita
ma¯hęęh¯ ju˜hmëë´ la¯. Nuu¯
da´ lä˜kǫǫ¯ ga˜jäh´ Isaía: “Hne¯
Dsa¯jøøh˜ kyąąn˜, ni˜ jąą¯ dsa¯
sa˜ ma¯hęęh¯ juu˜ he¯ ma¯kwa´
jnääh˜ la¯”, ga˜siiyh˜ Dio. 17 He¯ją¯,
wa´ra¯ ga˜nuu´ jne´ ju˜hmëë´, jmee˜
dsa¯lä¯dsoo´ dsë¯ jne´. Hi˜ juu˜ he¯
nuu´ jne´ ją¯, la˜ juu˜ kih˜ Dio ba´ ją¯.

18 He¯ją¯ ngiin´ ka¯läh´ juu˜: ¿Che´
sa˜ ma¯nuu´ israelita juu˜ la¯ jąąą˜?
¿Ha¯ lä˜ sa˜ ma¯nuuy´? Lä˜kǫǫ¯ jäh´
juu˜ kih˜ Dio:

Lä˜kąą¯ jmi¯gyuu˜ ma¯lloo˜ juu˜
kiyh˜,

lä˜ku´ lä˜jii˜ hwa˜ ma¯nuu´ dsa¯ juu˜
la¯.

19 Jwahn˜ ka¯läh´: ¿Che´ sa˜
ga˜lä˜ngëë´ dsa¯ Israel? Nuu¯ da´
hnäh´. To¯në´ Moisé ga˜ngëë˜ juu˜
kih˜ dsa¯ he´ lä˜kǫǫ¯ ga˜jäh´ Dio
siiyh˜:

Jmeen` lä˜llęęh´ hnäh´ kyąąh´ dsa¯
hi¯ sa˜ ląą˜ kwąąt˜,

llan` hnii¯ kyah˜ hnäh´ kyąąh´ dsa¯
hi¯ sa˜ ngëë´ ni˜ miih¯.

20 Hi˜ lä˜ją¯ ka¯läh´ Isaía ga˜tuu¯
dsëy˜ ga˜juuyh˜ kih˜ dsa¯ he´, kyąąh´
juu˜ he¯ ga˜ngëë˜ Dio kiyh˜:

Dsa¯ hi¯ sa˜ ma´ hnaah¯ jnä´
ga˜jnąąyh˜ jnä´,

ga˜mi˜jnään˜ hñiin˜ kih˜ hi¯ sa˜ ma´
chuu´ kyąąh´ jnä´, ga˜jäh´
Dio.

21 Pero kih˜ dsa¯ Israel, ga˜jäyh´
ka¯läh´: “Lä˜jë˜ jmii´ ga˜hiin˜ goon˜
në´ kyah˜ hnäh´. Peer˜ chąąh¯
hnäh´, sa˜ hii˜ lä˜nuuh´ hnäh´ kin˜.”

11

Ma˜ra˜ he¯ ga˜ląą´ ba´ kǫ¯lląą´ dsa¯ Israel

1 ¿Ha¯ lä˜ jwahn¯ ją¯, che´ ga˜bęę˜
Dio lä˜jęęę˜ dsa¯ kyąą˜? Ni˜ miih¯
sa˜ la˜ lä˜ją¯. He´ ba´ israelita
jnä´. He´ ba´ sa´ją¯ kih˜ Abraham
jnä´, hi˜ ląąn˜ sa´ją¯ kih˜ Benjamín.
2 Sa˜ ga˜bęę˜ Dio lä˜jęęę˜ dsa¯ hi¯
ga˜llęęyh¯ jąąą˜. Che´ sa˜ ñeh´
hnäh´ ha¯ lä˜ na¯sii¯ kih˜ Elía, he¯
ga˜hnëëy˜ dsa¯ Israel dsa¯gooy˜,
lä˜kǫǫ¯ ma´ ga˜chuuy´ kyąąh´ Dio:
3 “Dio Dsa¯jøøh˜ kyąąn˜, dsa¯ he´
ma¯jngëëh˜ lä˜jęęę˜ dsa¯ hi¯ ma´
ngëë˜ juu˜ kyah˜ hi˜ ma¯hęęy˜ lä˜jë˜
na´hyoo´ kyah˜. Hñii˜ ba´ jnä´
ma¯jąn˜, hi˜ hnøøy˜ jngëëyh˜ jnä´
ka¯läh´”, ga˜jäh´ Elía. 4 Nuu¯ da´, ha¯
lä˜ ga˜jäh´ Dio siiyh˜: “Na¯hąąn¯ ga´
gyii˜ mil dsa¯ñuuh¯ hi¯ ląą˜ kyąąn˜
hi¯ sa˜ ma¯juuh˜ jnë´ cha´në´ Baal.”
5 Ją¯ba´ lä˜ją¯ na˜, ma¯chąą˜ ga´
miih¯ dsa¯ Israel hi¯ ma¯na¯llęęh´,
kih˜ he¯ llu˜ dsë˜ Dio kyąąyh´.
6 Cher´mah˜ ma¯na¯llęęyh´, kih˜
he¯ llu˜ dsë˜ Dio, ją˜ kih˜ he¯
ga˜jmeey´ ta´ llu˜ ją¯. Hi˜ wa´ra¯
jäh´ kih˜ ma¯na¯llęęyh´ kih˜ he¯
ma¯jmeey´ ta´ llu˜, mo˜so˜ la˜
kwąąt˜ he¯ llu˜ dsë˜ Dio kyąąyh´.

7 ¿Ha¯ ba´ lä˜ ga˜la˜ ją¯? Sa˜
ga˜jnøøh˜ dsa¯ Israel he¯ ma´
hnooyh¯. Lä˜jęęę˜ hi¯ na¯llęęh´
kyąą˜ Dio, hi¯ he´ ba´ ga˜jnøøh˜.
Pero kih˜ hi¯ jñah´ he´ ga˜jmee´
Dio hweh¯ dsëy˜ cha¯ga´miih¯.
8 Lä˜kǫǫ¯ na¯siii¯: “Dio ga˜kąh˜
ga˜gwęęh˜ huu´dsë¯ kih˜ dsa¯ he´,
hi˜ ga˜jmeey´ sa˜ jnä´ mi˜ ˜nëy´ hi˜
ga˜jmeey´ ga˜lä˜gwęęy`. Hi˜ lä˜ją¯
ga˜jąy´ lä˜jii˜h˜ na˜.” 9 Hi˜ ga˜hlëëh´
David kih˜ dsa¯ he´ ka¯läh´:

Lä˜jë˜ he¯ llu˜ he¯ ma¯hñah˜ hnäh´
wa´ dsa¯jii˜h˜ lä˜kǫǫ¯ sa´lä´
hi˜ lä˜kǫǫ¯ sa´hma˜ ka¯läh´.

Mah˜ he¯ ją¯ jmee˜ tęh˜ hnäh´, hi˜
ją¯ba´ he¯ ją¯ la˜ jñeeh˜ hnäh´.

10 Wa´ tʉʉ´ mɨˡnëh´ hnäh´ mahˡ saˆ leˇ
jëëhˡ hnäh´,
wa´ jlʉʉ ˡ kaˇluuh´ hnäh´ läˆ
ma¯na¯jlʉʉˡ na¯ kyäah´ løøˡ
he¯ kyëh´ hnäh´ na¯, gaˆjäh´
David.
11 He¯ja¯ jwahnˆ: Läˆ ma´ gaˆtëhˡ
dsa¯ Israel, ¿che´läˆ gaˆtayh´ ja¯ba´?
Niˆ miih¯ saˆ laˡ läˆja¯. Taˆlaˆ
kihˡ he¯ gaˆtëyhˡ ja¯, he¯ja¯ gaˆna´
jwëˡ lää´ dsa¯ hɨ¯ saˆ läaˡ israelita
mahˡ läˆja¯ läˆhëë´ dsëˡ dsa¯ Israel
hnaayhˆ Dio ka¯läh´ läˆhmëë´.
12 Kihˡ he¯ gaˆtah´ dsa¯ Israel dsoo´,
he¯ja¯ gaˆlaˡ lluˡ kihˡ läˆjëëˆ dsa¯
jmɨ¯gyʉʉˆ. Hiˆ kihˡ he¯ gaˆjäy´
taˆ koo´, he¯ja¯ jnaahˡ laˡ kihˡ hɨ¯
saˆ laaˡ judiu. Ha¯ ga´ saˆ leˇ
lluˡ cha¯gaˇmiih¯ kihˡ läˆjëëˆ dsa¯
waˇra¯ gaˆjëëyh~ ka¯läh´ kyäah´
Dio.
13 Pero cha¯ he¯ jwëëhn~ hnäh´
dsa¯ hɨ¯ saˆ laaˡ judiu. Jëëh´
na¯hñaan´ laanˡ apóstol mahˡ
hlëëhn´ dsa¯ hɨ¯ saˆ laaˡ judiu,
he¯ja¯ jmeenˆ kyëë´ ta´ he¯ jmeenˆ
la¯. 14 Hnoonˡ waˇra¯ jäh´ kihˡ dsa¯
hɨ¯ te¯jʉ¯ kinˆ kyäah´, läˆlliyhˆ
kyäah´ hnäh´, ha¯ ga¯ che¯ läˆja¯,
läˆhëë´ dsëyˡ hnaayhˆ Dio ka¯läh´,
mahˡ lää´ ko¯llaa´. 15 Kihˡ he¯ gaˆjä´
taˆ koo´ dsa¯ judiu, he¯ja¯ gaˆjiihˡ
juuˡ kihˡ dsa¯ jmɨ¯gyʉʉˆ kyäah´ Dio.
¿Ha¯ läˆ leˇ kihˡ dsa¯ judiu, waˇra¯
gaˆjëëyh~ kyäah´ Dio ka¯läh´? Leˇ
kiyhˡ läˆko¯o¯ he¯ ma¯läˆjiiyh` he¯
ma´ na¯jʉʉy´. 16 Cherˇmahˡ laˡ
kwaat~, laˡ kihˡ Dio heˇñiih¯ he¯
hwëë¯ to¯në´, läˆja¯ laˡ kiyhˡ ka¯läh´
läˆjëˆ tʉˇka´ he¯ dsa¯chaa´. Hiˆ
cherˇmahˡ laˡ kihˡ Dio jmooˡ hma¯,
läˆja¯ laˡ kiyhˡ saˇgohˡ ka¯läh´.
17 Dsa¯ judiu heˇ laaˡ läˆko¯o¯
saˇgohˡ hma¯ olivo lluˡ. Läˆko¯o¯
dsa¯hlaˡ gohˡ hma¯, läˆja¯ gaˆlaˡ
kihˡ ko¯llaa´ dsa¯ judiu heˇ. Hiˆ
hne¯ dsa¯ hɨ¯ saˆ laaˡ judiu, laahˡ
läˆko¯o¯ saˇgohˡ hma¯ olivo nuu¯.
Hiˆ ma¯heh~ hne¯ høøˡ dsa¯ judiu
heˇ, läˆkohˇ he¯ ma¯na¯chuhˆ
dsohˇ hma¯ olivo lluˡ. Hiˆ kyäah´
he¯ ja¯, ma¯tëëhˡ beˇ ma¯läahˡ
ko¯o¯ ba´ kyäah´ hma¯ olivo ja¯.
18 Taˆ jmääˆ hñaahˡ jøøhˡ kyäah´
goohˡ hma¯ ja¯. Jëëh´ saˆ cha¯ he¯
kihˡ he¯ jmäähˡ hñaahˡ jøøhˡ. ¿Che´
saˆ ñeh´, jaˆ heˇ hne¯ äähˇ jmooˡ
hma¯ ja¯? Jmooˡ hma¯ ja¯ba´ äähˇ
hne¯.
19 Ha¯ ga¯ che¯ gaˆchiih´ jnäˇ:
“Gaˆhlaˡ goohˡ hma¯ olivo ja¯,
he¯ja¯ gaˆkwa´ jwëˡ kinˆ he¯
gaˆhen´ høø ˡ dsa¯ judiu heˇ.”
20 Dsooˇ ba´ läˆja¯ gaˆlaˡ. Pero
Dio gaˆhwëëˡ dsa¯ heˇ høøyˡ jee´
ma´ täähˇ, kihˡ he¯ saˆ gaˆjmeeyˇ
dsooˇ dsëyˡ. Hiˆ hne¯, lluˡ laˡ kyahˡ,
kihˡ he¯ ma¯dsooˇ hohˇ. He¯ja¯
taˆ jmääˆ hñaahˡ jøøhˡ, hnøøˡ wa´
gahˡ ba´. 21 Jëëh´, cherˇmahˡ saˆ
gaˆläˆjøhˆ dsëˡ Dio kyäah´ saˇgohˡ
hma¯ lluˡ ja¯, niˆ läˆja¯ saˆ läˆjøh¯
dsëyˡ kyäah´ hne¯.
22 Kyëˆ da´ hnäh´ kwaat~,
cha¯miih¯ lluˡ dsëˡ Dio hiˆ läˆja¯
häähˡ ka¯läh´. Kyäah´ dsa¯ hɨ¯
gaˆhwëëyˡ heˇ, gaˆläˆhäähˡ. Pero
kyäah´ hne¯ lluˡ dsëyˡ, cherˇmahˡ
saˆ jmeeh¯ taˆ kooˇ he¯ lluˡ dsëyˡ
kyäah´ hne¯. Pero cherˇmahˡ
gaˆjmeeh´ taˆ kooˇ, leˇ kyahˡ läˆko¯o¯
gaˆlaˡ kihˡ dsa¯ heˇ. 23 Cherˇmahˡ
dsa¯ heˇ gaˆjëëh~ ka¯läh´ jmeeyˡ
dsooˇ dsëyˡ kihˡ Dio, dsa¯hëëyˡ
ka¯läh´ høøyˡ jee´ ma´ täähˇ. Dio
cha¯ cha¯miih¯ beˇ kihˡ. Leˇ
chaayhˆ ka¯läh´ läˆhmëë´. 24 Hne¯
dsa¯ hɨ¯ saˆ laaˡ judiu, hɨ¯ ma´ laa
ˡ kyaaˡ hma¯ olivo nuu¯, gaˆlaahˡ
hne¯ kyaaˡ hma¯ olivo lluˡ, maˆkeˆ
saˆ lle` ma´ leˇ läˆja¯. Ha¯ ga´ saˆ leˇ
chʉʉhˡ ka¯läh´ saˇgohˡ hma¯ olivo
lluˡ kyäah´ maˆraˆ chaahˡ kihˡ.
25 Øøhnˡ, hnoonˡ läˆngëëh´ hnäh´
juuˡ he¯ ma´ na¯hmää´ jäähˡ mahˡ saˆ
jmäähˡ hnäh´ hñaahˡ kaah´. Dsooˇ
ba´ gaˆläˆchaahˆ dsa¯ Israel pero
jaˆ läˆjëëˆ. Kihˡ he¯ja¯, gaˆjäy´ taˆ

koo˝ lä˗jii̱h' dsëë̱' lä˗jëë̱˗ hi̱˗ sa˗ la̱a̱'
judiu he̱e̱yh˗ juu' kih' Dio. 26 Ma´ja̱˗
ga´ lä̱ä̱˝ lä˗jëë̱˗ dsa˗ Israel, lä˗ko̱o̱˗
na˗sii˗ juu' kih' Dio:
Jwii˗ Sión ya˗hëë̱' ja̱a̱˗ hi̱˗ lä̱ä̱˜ dsa˗,
chey' dso´kye˗ kih' lä˗jëë̱˗ sa´ju̱˗
kih' Jacob.
27 He˗ la˗ ja̱˗ hmooh´ he˗ ga˗jmeen'
kya̱a̱h´ dsa˗ judiu,
wa´ra˗ ga˗tëë˝ jee´ chen˗ dso´kye˗
kiyh', ga˗jäh˝ Dio.
28 Dsa˗ judiu he˝ na˗hööyh´
kih' ju'hmëë˝, he˗ja̱˗ ga˗la' llu'
kyah' hnäh˝. Pero ta˗la˗ kih'
he˗ ma˗na˗lle̱e̱h´ dsa˗ judiu he˝,
he˗ja̱˗ lä˗ ma˗hnää' ba´ Dio, kih'
he˗ ga˗lä˗hnääy' dsa˗ ma˗gyu̱h˗
kya̱a̱' jnääh '. 29 Wa´ra˗ ga˗tëëh'
Dio dsa˗, sa˗ mi˗sii̱y' juu' kiyh'.
Hi˗ lä˗ja̱˗ wa´ra˗ ga˗kwëëyh' dsa˗
he˗ la´ kwëëyh ', sa˗ ko̱oy' ka˗läh˝.
30 Jä̱ä̱' ba´ sa˗ ma´ nuuh´ hnäh˝ kih'
Dio, pero ma˗lä˗ñih˝ dsëy' hnäh˝
kih' he˗ ga˗lä˗cha̱a̱h˗ dsa˗ judiu
kya̱a̱yh´. 31 Ja̱˗ba´ lä˗ja̱˗ na', sa˗
nuuh´ dsa˗ judiu he˝ kih' Dio. Pero
ma˗ra˗ he˗ lä˗ñih˝ ba´ dsë' Dio
kya̱a̱yh´, lä˗ko̱o̱˗ ga˗lä˗ñih˝ dsëy'
kyah' hnäh˝. 32 Ga˗kwa˝ ba´ Dio jwë'
he˗ ga˗lä˗cha̱a̱h˗ ga˗lä˗jëë̱˗ dsa˗
mah' lä˗ja̱˗ lä˗ñih˝ dsëy' kih' lä˗hii˝
ië´ ba´.
33 He˗ ba´ che˗ kyuuh˜ Dio. Peer˗
cha˗ cha˗miih˗ huu´dsë˗ kiyh'. Ni˗
ja̱a̱˗ sa˗ lloo˜ lä˗ngëë˝ lä˗ko̱o̱˗ la'
hih˗ he˗ jmee˗ Dio, hi˗ ni˗ sa˗ dsëë̱'
jne´ lä˗ngëë˝ jne´ ha˗ lä˗ la' jwë'
kiyh'. 34 ¿Ha˗ cha̱a̱˗ hi̱˗ ngëë˝ ha˗
lä˗ la' huu´dsë˗ kih' Dio? ¿Ha˗ cha̱a̱˗
hi̱˗ lih˗ kwëëyh' nuuh˗? 35 ¿Ha˗
cha̱a̱˗ hi̱˗ ga˗kwëëh' Dio miih˗ he˗
cha˗ kiyh', mah' jmeey' bii' jii̱h'
Dio ka˗läh˝? 36 Jëëh˝, lä˗jë˗ he˗
cha˗, gwa˝ kih' Dio ba´ ja̱˗, hñii˝ bih'
ga˗jmeey˝, kiyh' ba´ la' ga˗lä˗jë˗.
Lä˗ja̱˗, wa´ jmeen´ juuh˗ kih' Dio
jnän` lä˗jë˗ joh˝ jmii˝ cha˗. Wa´ la'
lä˗ja̱˗.

12

Hnøø' ngëë´ jne´ hñaan' kih' Dio

1 Øø̱hn', lä˗llu' he˗ ga˗lä˗ñih˝ dsë'
Dio jne´, he˗ja̱˗ na˗ chu̱un˝ kya̱a̱h´
hnäh˝ ngëë` hnäh˝ hñaah' kih' Dio
lla˗ he˗ jngëëh ' hnäh˝ jah˝ në´
na´hyoo˝. Jëëh˝ he˗ ngëë´ jne´ hñaan
' kiyh', he˗ na˗ ba´ la' na˗jngii
' kih' Dio hi˗ tih˜ dsëy' ka˗läh˝.
Ko̱o̱˗ he˗ na˗ ba´ lle` kih' jmeeh'
hnäh˝ hi̱˗ jmee˗ jmii˝ kiyh'. 2 Ta˗
jmee˗ hnäh˝ lä˗ko̱o̱˗ jmee˗ dsa˗
jmi˗gyuu˗. Hnøø' lä˗sëë̱h' hnäh˝,
wa´ lä˗hmëë˝ huu´dsë˗ kyah' hnäh˝
mah' lä˗kyu̱u̱h˜ hnäh˝ lä˗jë˗ he˗ tih˜
dsë' Dio. Jëëh˝, sa˗ jmää' kiyh' he˗
la' wa´ la' cha˗ la'. He˗ llu' jmah' ba´
tih˜ dsëy'.
3 Na˗hña̱a̱n´ ta´ la˗ kih' he˗
llu' dsë' Dio kya̱a̱h´ jnä˝, he˗ja̱˗
jwëë̱hn˜ hnäh˝, ta˗ ngëë` hnäh˝ jwë'
lä˗ko̱o̱˗ la̱a̱h' hnäh˝. Jmee´ hnäh˝
huu´dsë˗ lä˗ko̱o̱˗ lle`kyah' hnäh˝ ba´
kya̱a̱h´ lä˗ko̱o̱˗ te' he˗ ma˗hñah˜
hnäh˝ kih' Dio. 4 Lä˗ko̱o̱˗ la' kih'
jmi˗ngo' jnän`, cha˗ cha˗miih˗ he˗
na˗ku˗ na˗cha̱h˝ kya̱a̱h´, pero sa˗
la' ko̱o̱˗ ba´ ta´ kiyh'. 5 Ja̱˗ba´ lä˗ko̱o̱˗
la' jmi˗ngo' jnän`, lä˗ja̱˗ jwëë̱˝ jne´
kih' Cristo, hi˗ ko̱o̱˗ ba´ ma˗la̱a̱'
jne´ jee´ lä˗jëë̱˗ jne´ kya̱a̱yh´. He˗ja̱˗
la' lä˗ko̱o̱˗ he˗ na˗ku˗ na˗cha̱h˝
lä˗jëë̱˗ jne´ ko̱˗jøh˝. 6 Lä˗ja̱a̱˗ lä˗ja̱a̱˗
jne´, ga˗hñah' jne´ ma˗ ko̱o̱˗ nëë'
ta´ he˗ jmeen´, kih' he˗ llu' dsë'
Dio kya̱a̱h´ jne´. He˗ja̱˗, cher´mah'
hi̱˗ ga˗hyoh' ta´ he˗ ngëëy˜ juu'
kih' Dio, wa´ ngëëy ' lä˗ko̱h˝ te'
he˗ ma˗lä˗dsoo˝ dsëy' ba´. 7 Hi˗
cher´mah' hi̱˗ ga˗hyoh' ta´ he˗
jmeey' ta´he' kih' dsa˗, wa´ jmee˝
bih'. Hi˗ cher´mah' hi̱˗ ga˗hyoh'
ta´ he˗ mi˗tëë̱y˗ dsa˗, wa´ mi˗tëë̱y˗
ba´. 8 Hi˗ cher´mah' hi̱˗ ga˗hyoh' ta´
he˗ hlëë̱yh' dsa˗, wa´ hlëë̱h' bih'.
Hi˗ hi̱˗ ga˗hyoh' ta´ he˗ kway' he˗
cha˗ kiyh' kwëëyh' dsa˗kya̱a̱yh´,
wa´ kwa˝ bih' ja̱˗ kya̱a̱h´ hih˗. Hi˗

hi̱˗ ga˗hyoh˺ ta´ he˗ ka̱y˺ në´ kih˹ dsa˗ya̱a̱yh´, wa´ jmee´ bih˺ kwee˗. Hi˗ hi̱˗ ga˗hyoh˺ ta´ he˗ lä˗ñih´ dsëy˺ kih˺ dsa˗, wa´ jmeey´ lä˗ka̱a̱˗ tuh˗dsëy˺.

9 Jmee´ hnaah˗ dsa˗ya̱a̱h´ pero ja̱˗ ko̱o̱˗ jmeeh˗ ba´. Jmee´ hnäh´ ta˗ koo´ he˗ hlɨɨh˹, go˗ta̱a̱h´ hnäh´ ko̱o̱˗ hweh˗ ya̱a̱h´ he˗ llu˺ jmah˺ ba´. 10 Wa´ hnaah˗ hnäh´ øøh˺ hnäh´ lä˗ko̱o̱˗ lle`kih˹. Jmee´ ye̱e̱´ ga´ øøh˺ hnäh´ lä˗ko̱h´ ga´ hñaah˹ hnäh´.

11 Kwa´ hnäh´ be´, ta˗ jmee˗ hnäh´ jwë̱h˺ hnäh´. Jmee´ hnäh´ ta´he˺ kih˺ Dsa˗jøøh˹ jnän` lä˗ka̱a̱˗ tuh˗hoh´ hnäh´.

12 Wa´ jëë̱˗ hoh´ hnäh´ kih˺ he˗ ma˗cha˗ o˗jøh˗ dsë˗ kyah˺ hnäh´. Wa´ jøh˗ hoh´ hnäh´ he˗ jëëh´ hnäh´ wɨɨ´, ta˗ tɯ´ hnäh´ he˗ chu̱u̱h˗ hnäh´ ya̱a̱h´ Dio.

13 Kwa´ be´ kih˺ hi̱˗ la̱a̱˺ ya̱a̱˺ Dio cher´mah˺ cha˗ he˗ jmee˗ bii˺ kiyh˹. He̱e̱h` hnäh´ llu˺ lä˗jëë̱˗ hi̱˗ tëë̱˗ cha´neh˗ kyah˺ hnäh´.

14 Chiih´ Dio, wa´ mi˗jä̱ä̱˺ lä˗jëë̱˗ hi̱˗ jmeeh˗ hnäh´. Ngɨɨ´ llu˹ kiyh˺, ta˗ jwä´ dso´jwɨɨ´ në´ kiyh˹.

15 Wa´ jëë̱˗ hoh´ hnäh´ ya̱a̱h´ hi̱˗ jëë̱˗ dsë˺, hooh´ hnäh´ ya̱a̱h´ hi̱˗ hooh˜.

16 Wa´ hii´ ko̱o̱˗ ba´ hɯɯ´dsë˗ kyah˺ hnäh´. Ta˗ jmä̱ä̱˗ hnäh´ hñaah˺ ka̱a̱h´, he̱e̱h` hnäh´ hi̱˗ tä˗ñee´. Ta˗ jmee˗ hnäh´ kyu̱u̱h˜ cha˗miih˗.

17 Ta˗ jii̱h` hnäh´ hlɨɨh˹ kih˺ ni˗ ja̱a̱˗ hi̱˗ jmee˗ he˗ hlɨɨh˹ kyah˺ hnäh´. Kwa´ hnäh´ be´ ha˗ lä˗ jee´ jmeeh˹ hnäh´ he˗ llu˺ kih˺ lä˗jëë̱˗ ba´. 18 Lä˗jii̱h˹ jee´ le´ kwa´ hnäh´ be´ go˗ta̱a̱h´ hnäh´ llu˺ ya̱a̱h´ lä˗jëë̱˗ dsa˗. 19 Øøhn˺ hi̱˗ hnaan˗, ta˗ te̱e̱h` hnäh´ jwɨɨ˜ kih˺ dsa˗. Hñii´ ba´ Dio ga˗tëë̱´ heeyh˺ wɨɨ´, lä˗ko̱o̱˗ ma˗na˗sɨɨ˗: “Jnä´ ba´ te̱e̱hn´ jwɨɨ˜ kiyh˺, jnä´ ba´ mi´hmaahn` kiyh˹”, ga˗jäh´ Dio. 20 Lä˗ja̱˗ na˗sɨɨ˗ ka˗läh´: “Cher´mah˺ kyo̱h˗ hi̱˗ na˗høøh´ kyah˹ hnäh´, kwëëyh` he˗ kuyh˗. Hi˗ cher´mah˺ lä˗kii̱˗ dsëy˺, kwëëyh` he˗ hɨyh˺. Kya̱a̱h´ he˗ jmeeh˗ hnäh´ lä˗ja̱˗, jä˗ o˗hih˗ kih˺ hi̱˗ na˗høøh´ kyah˹ hnäh´.” 21 Ta˗ kwa˗ jwë˹ lla˗dsëë` he˗ hlɨɨh˹ kyah˺ hnäh´. Jmee´ hnäh´ he˗ llu˺ jmah˺ ba´, lä˗jwë´ ja̱˗ lla˗dsëë` hnäh´ kih˺ he˗ hlɨɨh˹.

13

Hnøø˺ mi´te`jne´ kih˹ dsa˗ta´

1 Lä˗jëë̱˗ jne´, jmee˗ bii˺ mi´te` jne´ kih˹ dsa˗ta´. Jëëh´ ni˗ ja̱a̱˗ dsa˗ta´ sa˗ tä̱ä̱h´ ta˗la´ tä̱ä̱h´. Kih˺ Dio ba´ ja˹ he˗ na˗hña̱a̱´ lä˗jëë̱˗ dsa˗ta´. 2 Cher´mah˺ hi̱˗ cha̱a̱h˗ ya̱a̱h´ dsa˗ta´, he˗ cha̱a̱yh˗ ya̱a̱h´ mada˗ he˗ ga˗jmee´ Dio ba´ ja̱˗. Hɨh˺ hi̱˗ jmee˗ lä˗ja̱˗, hnooyh˗ ha˗ lä˗ jwë´ jee´ dsooy˹ ya̱a̱h´ dso´jwɨɨ´ ba´ ja̱˗. 3 Sa˗ tä̱ä̱h´ dsa˗ta´ mah˺ jøøyh˺ hi̱˗ jmee˗ he˗ llu˺. Hi̱˗ jmee˗ he˗ hlɨɨh˹ ba´ hii´ goo˗ kiyh˺ ya̱a̱h´ dsa˗ta´. Cher´mah˺ sa˗ hnooh˗ hɨɨ˺ goo˗ kyah˺ ya̱a̱h´ dsa˗ta´, jmee´ he˗ llu˺ jmah˺ ba´ mah˺ hlëëyh˺ llu˺ kyah˺. 4 Dsa˗ta´ hi̱˗ tä̱ä̱h´ na˗hña̱a̱´ kih˹ Dio, na˗hña̱a̱y´ jmeey˹ he˗ llu˺ kyah˺. Pero cher´mah˺ jmeeh˗ he˗ hlɨɨh˹, he˗ja̱˗ ba´ hii´ goo˗ kyah˺. Jëëh´ sa˗ tä̱ä̱h´ dsa˗ta´ he˗ ko̱o̱˗ la̱a̱y˹ dsa˗ta´ ta˗jmah˺. Na˗hña̱a̱y´ kih˹ Dio mah˺ llay˺ ta´ lä˗ hnøø˺ kih˺ hi̱˗ jmee˗ he˗ hlɨɨh˹ ba´. 5 Jmee˗ bii˺ mi´te` jne´ mada˗ kih˺ dsa˗ta´ mah˺ sa˗ jmeeyh˗ jne´. Hi˗ lä˗ja̱˗ jmee˗ bii˺ mi´ten` mah˺ sa˗ cha˗ he˗ kih˺ hnɨɨ˺ hɯɯ´dsë˗ jnän`.

6 Hi˗ lle` kih˹ mi˗hmaah` dsa˗ ku´sɨh˗. Jëëh´ dsa˗ta´ na˗hña̱a̱y´ jmeey˹ lä˗ko̱o̱˗ hnøø˺ Dio ba´, ko̱o̱˗ he˗ na˗ ba´ la˹ ta´ kiyh˹. 7 Hnøø˺ mi´hmaah´ hnäh´ lä˗jë˗ he˗ ä̱ä̱h˗ hnäh´. Cher´mah˺ ko̱o̱ ˹ dsa˗ ku´sɨh˗, lle` kih˹ mi´hmaah´ hnäh´. Cher´mah˺ he˗ ga´ ga˗tëë̱h´ hnäh´ mi´hmaah´, ja̱˗ mi˗hmaah´ hnäh´. Ja̱˗ jii̱h´ hnäh´ juu˹ llu˺ ya̱a̱h´ lä˗jëë̱˗

hi̱˗ la̱a̱˺ ta´ hi˗ wa´ ga̱h˺ hnäh˝ miih˗
kya̱a̱yh´.
8 Ja̱˗ mi˗hmaah´ hnäh˝ he˗ ä̱ä̱h˗
hnäh˝ kih˺ dsa˗. He˗ ä̱ä̱˗ jne´ kih˺
dsa˗ dsa˗lla̱a̱˗ ba´. Pero he˗ hnää˺
jne´ dsa˗kya̱a̱hn´, ji̱h´ko̱h˝ sa˗ ä̱ä̱˗
jmii´ lla̱a̱˗. Jëëh˝, he˗ hnää˗ jne´
dsa˗kya̱a̱hn´, he˗ ma˗mi˗te` jne´
lä˗ko̱o̱˗ jäh˝ ley ba´ ja̱˗. 9 Lä˗la˗ jäh˝
ley: “Ta˗ ka̱a̱h˗ wa´ hi̱˗ cha˗ hi̱˗, ta˗
jngëëh˗ dsa˗, ta˗ hii˝ kih˺ dsa˗, ta˗
bä̱ä̱h` dsa˗ kya̱a̱h´ juu˺ ta˗juu˺, ta˗
wa´ he̱e̱˝ hoh˝ he˗ ga´ cha˗”, hi˗ cha˗
ga´ jyoh˝ nuuh˗ he˗ lle` në´ ley. Pero
ma˗mi˗teh` ba´ hne˗ lä˗jë˗ nuuh˗
la˗, cher´mah˺ jmeeh˗ lä˗ko̱o̱˗ jäh˝
jee´ la˗: “Wa´ hnaah˗ dsa˗kya̱a̱h´,
lä˗ko̱o̱˗ hnaah˗ hñaah˺.” 10 He˗
hnää˗ jne´ dsa˗kya̱a̱hn´, sa˗ cha˗
jwë˺ jmeen´ he˗ hliih˺ kiyh˺. Lä˗jwë˝
ja̱˗, dsa˗lä˗te˺ lä˗ko̱o̱˗ lle` në´ ley.
11 Kye̱˝ da´ hnäh˝ kwa̱a̱t˜ ha˗
lä˗ ngoo˺ la˺ jmi˗gyuu˗. Hnøø˺
na˗në´ jne´, jëëh˝ ma˗ngoo˺ ya˗jä̱h˗
he˗ lä̱ä̱´ jne´. Miih˗ ga´ hnøø˺
na˺, lä˗ko̱h˝ ma´ ga˗he̱e̱h` jnih˝.
12 Ma˗ngoo˺ hwë˺ ba´ la˗, ngoo˺
ya˗jä̱h˗ jmii´. Mo˗so˗ wa´ jmee´
ga´ jne´ he˗ hliih˺ lä˗ko̱o̱˗ te̱e̱˺ dsa˗
jmee˗ ta˗la˗ hwë˺. Wa´ mi´llu̱u̱` jne´
hñaan˺ lä˗hnøø˺ kih˺ hi̱˗ tä̱ä̱h´ jee´
wa´je˗. 13 Wa´ jmeen´ he˗ llu˺ jmah˺
ba´, lä˗ko̱o̱˗ te̱e̱˺ dsa˗ jmee˗ jmii˺.
Sa˗ wa´ kih´hi̱hn´ ga˗ngëë´ jwe̱e̱˺, ni˗
he˗ jmeen´ cha´hi̱ih˗, hi̱˗ më´ hi̱˗
ñuuh˗ sa˗ wa´ jmeen´ wa´ la˺ cha˗
la˺, ni˗ he˗ ga´ jyoh˝ he˗ la˺ o˗hih˗,
ni˗ he˗ hnee˗ jne´, ni˗ he˗ wii´ dsë˗
jne´. 14 Wa´ dsa´toohn´ ko̱o̱˗ hweh˗
kya̱a̱h´ Jesucristo Dsa˗jøøh˺ jnän`.
Sa˗ wa´ jmeen´ he˺ kih˺ he˗ ngii˗
jmi˗ngo˺ jnän`.

14

Ta˗ wa´ jmeen´ jeh˺ dsë˺ øøh˺ jne´

1 He̱e̱h` hnäh˝ hi̱˗ sa˗ be̱e̱˝ kya̱a̱h´
he˗ ma˗dsoo˝ dsëy˺. Ta˗ hle̱e̱h`
hnäh˝ kya̱a̱h´ juu˺ wii˝, cher´mah˺
sa˗ ga´ ma˗kyuuyh˜ lä˗ko̱h˝ hnäh˝.
2 Ko̱˗llaa̱´ la̱a̱˝ le˝ ba´ kuyh˗ lä˗jë˗ he˗
cha˗. Hi˗ ko̱˗llaa̱´ hi̱˗ sa˗ cha˗ be˝
kih˺, kuyh˗ ma˗la˗ mii˺ he˗ jngëë˗
dsa˗ ba´. 3 Hi̱˗ la̱a̱˝ le˝ ba´ kuyh˗
lä˗jë˗, sa˗ wa´ mi˗kwa̱yh˺ kih˺ hi̱˗
sa˗ kuh˗. Hi˗ hi̱˗ sa˗ kuh˗, sa˗ wa´
kye̱y˝ kwa̱a̱t˜ kih˺ hi̱˗ kuh˗, jëëh˝
ma˗he̱e̱h˗ ba´ Dio kiyh˺. 4 ¿Hee˗
la̱a̱h˺ hne˗, he˗ kye̱h´ kwa̱a̱t˜ kih˺
hi̱˗ la̱a̱˺ kya̱a̱˺ jñah˝? Hñii´ ba´
dsa˗juuy´ ñe˗ che´ jmeey˗ he˗ llu˺ o
che´ jmeey˗ he˗ hliih˺. Pero ma˗ra˗
he˗ go˗he̱e̱˺ bih˺ llu˺, jëëh˝ Dio cha˗
cha˗miih˗ be˝ kih˺, sa˗ kway˗ jwë˺
tä̱yh˗.
5 Ko̱˗lla̱a̱´ jmee˗ kye̱e̱˝ ga´ ko̱o̱˗
jmii´ lä˗ko̱h´ ga´ jyoh´ jmii´. Hi˗
cha̱a̱˗ jñah˝ ka˗läh˝, la̱a̱y˝, kwee˗
ba´ la˺ lä˗jë˗ jmii´. Pero lä˗ja̱a̱˗
lä˗ja̱a̱˗ hnäh˝, ko̱o̱˗ hä´ ba´ jmee´
hnäh˝ huu´dsë˗ ha˗ lä˗ jmeeh˺
hnäh˝. 6 Hi̱˗ høø˗ ko̱o̱˗ jmii´, kih˺
Dio ba´ ja̱˗ jmeey˗. Hi̱˗ sa˗ jmee˗
he˺ kih˺ ko̱o̱˗ jmii´, kih˺ Dio ba´ ja̱˗
jmeey˗ ka˗läh˝. Hi˗ hi̱˗ kuh˗ lä˗jë˗
nëë˺, he˗ jmeey˗ kih˺ Dio ba´ ja̱˗,
jëëh˝ kway˗ ti´hmaah´ kih˺ Dio. Hi˗
hi̱˗ sa˗ kuh˗ lä˗jë˗ nëë˺, lä˗ja̱˗ he˗
jmeey˗ kih˺ Dio ba´ ja̱˗, hi˗ kway˗
ti´hmaah´ kih˺ Dio ka˗läh˝. 7 Jëëh˝,
ni˗ ja̱a̱˗ sa˗ cha̱a̱˗ ta˗la´ cha̱a̱˗ hñii´,
hi˗ ni˗ ja̱a̱˗ sa˗ ju̱u̱˝ ta˗la´ ju̱u̱˝.
8 Cher´mah˺ cha̱a̱˗ jne´, kih˺ Dio
ba´ ja̱˗ cha̱a̱˗ jne´. Hi˗ cher´mah˺
ga˗ju̱u̱˺ jne´, kih˺ Dio ba´ ja̱˗ ju̱u̱˝
jne´. Lä˗ja̱˗ cher´mah˺ cha̱a̱˗ jne´
o cher´mah˺ ga˗ju̱u̱˺ jne´, la̱a̱˺ jne´
kya̱a̱˺ Dio ba´. 9 Kih˺ he˗ja̱˗, ga˗ju̱u̱˺
Cristo hi˗ ga˗lä˗ji̱iyh` ka˗läh˝ mah˺
le̱e̱y˝ juu´ hi̱˗ ma˗na˗ju̱u̱´ hi˗ le̱e̱y˝
juu´ hi̱˗ cha̱a̱˗ ka˗läh˝.
10 Pero hne˗, ¿he˗la˺ kye̱h´ kwa̱a̱t˜
kih˺ øøh˺? Hi˗ hne˗ ka˗läh˝, ¿he˗la˺
mi˗kwa̱h˗ øøh˺? Lä˗jë̱e̱˗ ba´ jne´
dsa´nøøn˺ cha´në´ Cristo mah˺ ka̱y˺
ju˺dsoo´ jnän`. 11 Jëëh˝, lä˗ko̱o̱˗
na˗sii˗:

Jmeen˗ dsoo˝, ga˗jäh˝ Dio, lä˗jë̱e̱˗
dsa˗ ju̱u̱h˺ jnë´ cha´nën˗,

lä˖jëë˖ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˖ hä˩ kih˩ Dio.
12 Kyąąh´ juu˩ la˜ dsa˜lä˜ngëë´ jne´,
lä˖jëë˖ ba´ jne´ ngëën´ kwąąt˜ jnän`
cha´në´ Dio.
13 He˜ją˜ mo˖so˖ wa´ kyęn´
kwąąt˜ kih˩ dsa˜kyąąhn´. Llu˩ ga´
wa´jmeen´lä˖la˜ ba´. Sa˖ wa´jmeen´
tëh˩ øøh˩ jne´ ni˖ he˜ jmee´ jne´ jeh˩
dsëy˩. 14 Kih˩ he˜ kyąąhn´ Jesús
Dsa˜jøøh˩ jnän`, he˜ją˜ man˖ kwee˜
ni˖ kǫǫ˜ sa˖ cha˜ he˜ soh´ ta˜la´ soh´
hñɨɨ´. Pero cher´mah˩ cha˜ he˜ ląą´
dsa˜ soh´, kih˩ hɨ˜ he´ lä˖ ma˜ngoo˩
ją˜ba´ soh´. 15 Cher´mah˩ ga˖jmeeh´
jeh˩ dsë˩ øøh˩, kih˩ he˜ ma˜kuh˩
kǫǫ˜ nëë˩ ma˩ he˜ sa˖ kuyh˜, he˜
mo˖so˖ hnaah˖ ba´ hnih´ ją˜. Ta˖
hęę˖ dsë˩ øøh˩ kyąąh´ he˜ kuh˜,
jëëh´ Cristo ga˖jʉʉ˩ kiyh˩. 16 Lä˖ją˜
ta˖ kwa˜ jwë˩ hlëëh˩ dsa˜ wɨɨ´ kih˩
kǫǫ˜ he˜ jmää˩ jnän`. 17 He˜ ga˖nøø´
jne´ kyąąh´ juu˩ kih˩ Dio, sa˖ la˩
kih˩ he˜ kih˜hɨh˜ jne´. Pero he˜
jmee˜ jne´ he˜ llu˩, he˜ hii´ tii´ jnän`
kyąąh´ øøh˩ jne´, hi˖ he˜ jëë˜ dsë˜
jne´ lä˖kǫǫ˜ kwa˖ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ˩,
he˜ ją˜ ba´ kyęę´ jnän`. 18 Cher´mah˩
jmee´ ba´ jne´ he˜ na˜ jee´ hnääh˖
jne´ Cristo, he˜ na˜ ba´ tɨh˜ dsë˩ Dio
hi˖ lä˖ją˜ ka˜läh´ tɨh˜ dsë˩ dsa˜.
19 He˜ją˜ wa´ kwan´ be´ wa´
hnøøhn´ ha˜ lä˖ jee´ hɨɨ ˩ tii´ jnän`
hi˖ wa´ hnøøhn´ ha˜ lä˖ jee´ tëë
˩ jne´ cha˜ga´miih˜ be´ kǫ˜jøh´
kyąąh´ øøh˩ jne´. 20 Ta˖ hęę˖ ta´
kih˩ Dio kyąąh´ he˜ kuh˜huh´.
Ju˩dsoo´, ga˖lä˖jë˖ ba´ he˜ kih˜hɨh˜
jne´ na˜jngɨɨ ˩. Pero la˩ hlɨɨh˩
cher´mah˩ ga˖jeh˩ dsë˩ øøh˩ kyąąh´
he˜ kuh˜huh´. 21 Kih˩ he˜ją˜, llu˩
ga´ cher´mah˩ sa˖ kuh˩ ngo˩, he˜ sa˖
huh˩ jmɨh˩ mɨ ˩jëh˩ ma˜ąąą˜, ni˖ sa˖
jmeeh˩ ni˖ kǫǫ˜ ni˖ he˜ ga´ jyoh´,
he˜ kyąąh´ jmeeh˩ tëh˩ øøh˩ jne´.
22 Hi˖ hne˜, che´ jmeeh˜ dsoo´ llu˩
ba´ he˜ kuh˜ lä˖jë˖, wa´ la˩ kyah˩
hñaah˩ ba´ kyąąh´ Dio. La˩ llu˩ kih˩
hɨ˜ sa˖ hnɨɨ˜ hʉʉ´dsë˜ kih˩ wa´ra˜
ga˖kuyh˜ lä˖jë˖ he˜ ląąy´ llu˩.
23 Pero cher´mah˩ hɨ˜ jmee˖ tǫ˩ dsë˩
kih˩ he˜ kuh˜hɨyh˜, ma˜na˜bąąyh`
dsoo´ ba´ ją˜, kih˩ he˜ sa˖ ma˜kuyh˜
lä˖kąą˜ tuh˜dsëy˩. Hi˖ lä˖ją˜ kih˩
lä˖jë˖ he˜ jmee˜ jne´, cher´mah˩ sa˖
la˩ kyąąh´ kǫǫ˜ ba´ hʉʉ´dsë˜, ma˜la˩
dso´kye˜ ba´ ją˜.

15

1 Jne´ hɨ˜ bęę´ kyąąh´ he˜
ma˜dsoo´ dsën˜, wa´ jmeen´ jøh˜
dsë˜ jne´ kyąąh´ hɨ˜ sa˖ cha˜ be´
kih˩. Sa˖ wa´ jmeen´ lä˖kǫǫ˜ hnøø˜
jne´ hñaan˩. 2 Lä˖ąąą˜ lä˖ąąą˜ jne´ wa´
jmeen´ he˜ tɨh˜ dsë˩ dsa˜kyąąhn´
ba´ mah˩ wa´ la˩ llu˩ kiyh˩ hi˖ lä˖ją˜
lä˖cha˜ cha˜ga´miih˜ be´ kiyh˩
cha´në´ Dio. 3 Jëëh´ sa˖ ga˖hnooh˜
Cristo ma´ jmee˩ lä˖ tɨh˜ dsëy˩ hñɨɨy´.
Lä˖la˜ ba´ na˜sɨɨ˜ kiyh˩: “He˜ hlɨɨh˩
he˜ ma´ hlëëh˖ dsa˜ kyah˩, ja˩ në´
kin˖.” 4 Lä˖jë˖ juu˩ he˜ ma˜na˜sɨɨ˜
jąąą˩, he˜ llu˩ jnän`ba´ ją˜ he˜ na˜sɨɨ˜
mah˩ mi´tęę˩ jne´ hñaan ˩. Lä˖ją˜,
kyąąh´ juu˩ kih˩ Dio, tęę˩ jne´ be´
hi˖ jmee˩ kwëëh˜ dsë˜ jne´, hi˖ he˜
na˜ jmee˩ lä˖cha˜ o˜jøh˖ dsë˜ jnän`
kyąąh´ Dio. 5 Dio ba´ he´ hɨ˜ jmee˖
kwëëh˜ dsë˩ dsa˜ hi˖ kway˖ be´
ka˜läh´. He˜ją˜ ngɨɨn´ kiyh˩ mah˩
wa´ jmeey´ kǫǫ˜ nëë˩ ba´ hʉʉ´dsë˜
kih˩ lä˖jëë˖ hnäh´ lä˖ hnøø˩ Cristo
Jesús. 6 Mah˩ lä˖ją˜ lä˖jëë˖ hnäh´,
kyąąh´ kǫǫ˜ nëë˩ ba´ hʉʉ´dsë˜,
jmeeh˩ hnäh´ jʉʉh˜ kih˩ Dio, hɨ˜ ląą˩
Jmii˜ Jesucristo Dsa˜jøøh˩ jnän`.
7 Heh˩ lä˖ją˜, lle` kih˩ hęęh´ hnäh´
lä˖ąąą˜ lä˖ąąą˜ øøh˩ jne´ lä˖kǫǫ˜
ga˖hęęh˜ Cristo jne´ mah˩ lä˖jnä´
ląą˩ jøøh˩ Dio. 8 Lä˖la˜ jwahn˖.
Cristo ja˩ mah˩ ga˖hnooyh˜ he˜
llu˩ kih˩ dsa˜ judiu. Lä˖jwë´ ją˜
ga˖lä˖te˩ juu˩ lä˖kǫǫ˜ ga˖bąąąh˜ Dio
hñɨɨ´ kyąąh´ dsa˜ ma˜kąąh´ jnän`.
Ga˖mi˖jnääy˜ he˜ ga˖mi˖te˩ Dio juu˩
kih˩. 9 Hi˖ lä˖ją˜ jay˩ kih˩ dsa˜ hɨ˜
sa˖ ląą˩ judiu mah˩ jmee˩ dsa˜ he´
jʉʉh˜ kih˩ Dio, kih˩ he˜ ga˖lä˖ñih´
dsëy˩ kiyh˩. Lä˖kǫǫ˜ na˜sɨɨ˜:

He⁻jạ̱⁻ hlëëhn´ llu¹ hi˖ hän`kyah¹ jee´
kih¹ dsa⁻ hị̱⁻ sa˖ lạạ̱¹ judiu.
10 Jyoh´ ka⁻läh´ jee´ na⁻sɨɨ⁻, hlëëh˖
lä˖la⁻:
Wa´ jëë̱⁻ hoh´ hnäh´ hị̱⁻ sa˖ lạạ̱¹
judiu kyạạ̱h´ judiu hị̱⁻ lạạ̱¹
kyạạ̱¹ Dio.
11 Hi˖ na⁻sɨɨ⁻ ka⁻läh´ lä˖la⁻:
Hä´ hnäh´ kih¹ Dio lä˖jëë̱˖ hnäh´ hị̱⁻
sa˖ lạạ̱¹ judiu,
lä˖jë˖ jee´ jwɨɨ⁻ ha⁻ jee´ tạạ̱h´ hnäh´,
jmee´ hnäh´ jɯɯh⁻ kiyh¹.
12 Hi˖ jạ̱⁻ba´ lä˖na⁻ jäh´ Isaía
ka⁻läh´:
Hñạạ̱´ jạạ̱⁻ dsa⁻ jee´ chaah¹ jmoo¹
kih¹ Isaí,
ya⁻hëë̱¹ jạạ̱⁻ hị̱⁻ jmee¹ hih˖ kih¹ dsa⁻
hị̱⁻ sa˖ lạạ̱¹ judiu.
Dsa⁻ hị̱⁻ sa˖ lạạ̱¹ judiu, kạy¹ o⁻jøh˖
dsë⁻ kiyh¹.
13 Dio ba´ jmee˖ he⁻ cha⁻ o⁻jøh˖
dsë⁻ jnän`. He⁻jạ̱⁻ ngɨɨn´ kiyh¹
mah¹ wa´ jmeey´ jëë̱⁻ hoh´ hnäh´
cha⁻miih⁻ hi˖ wa´ jmeey´ hii´ tii´
kyah¹ hnäh´ kih¹ he⁻ ma⁻dsoo´
hoh´ hnäh´ kiyh¹, mah¹ lä˖jạ̱⁻ wa´
lä˖cha⁻ cha⁻miih⁻ o⁻jøh˖ dsë⁻
kyah¹ hnäh´ ta˖la˖ kyạạ̱h´ be´ kih¹
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹.

Na⁻hñạạ̱´ Paa´ kwa¹ ju¹hmëë´ kih¹
hị̱⁻ sa˖ lạạ̱¹ judiu

14 Man˖ kwee⁻ kyah¹ hnäh´
ø�hn¹, llu¹ hoh´ hnäh´ jwërte, hi˖
cha⁻ cha⁻miih⁻ hɯɯ´dsë⁻ llu¹ kyah¹
hnäh´, hi˖ kyụụh˜ hnäh´ kwëëh¹
nɯɯh⁻ dsa⁻kyạạ̱h´ hnäh´. 15 Hnäh´
ø�hn¹, kọọ̱⁻ jee´ kọọ̱⁻ llah¹ ma⁻tụụ̱⁻
dsën˖ ma⁻sɨɨn¹ kyah¹ hnäh´ lä˖kọọ̱⁻
te¹ lla˖ dsën˖ mah¹ mị̱⁻dsoohn⁻
hoh´ hnäh´ he⁻ ma⁻mi⁻tëë̱h¹ hnäh´
jạạ̱¹. Ta´ la⁻ na⁻hñạạ̱n´ jmeen` kih¹
Dio, kih¹ he⁻ llu¹ dsëy¹ kyạạ̱h´ jnä´,
16 mah¹ jmeen` ta´ kih¹ Cristo jee´
tạạ̱h´ dsa⁻ hị̱⁻ sa˖ lạạ̱¹ judiu, kwan`
ju¹hmëë´ kih¹ Dio. Hi˖ lä˖jạ̱⁻ ngëën´
dsa⁻ he´ kih¹ Dio. Hi˖ tɨh˜ ba´ dsëy¹
kih¹ hị̱⁻ he´, jëëh´ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹
ga˖jmạạ̱y¹ ma⁻na´llụụy`.

17 Kih¹ he⁻ kyạạ̱hn´ Cristo Jesús,
he⁻jạ̱⁻ chạạ̱n⁻ llu¹ kyạạ̱h´ ta´ he⁻
jmeen˖ kih¹ Dio. 18 He⁻jạ̱⁻ sa˖ tụụ̱⁻
dsën˖ hlëëhn´ he⁻ ga´ jyoh´. Ma˖la˖
he⁻ ga˖jmee´ Cristo kyạạ̱h´ jnä´,
he⁻ jạ̱⁻ ba´ mi⁻jnään¹. Kyạạ̱h´ be´
kiyh¹, ga˖kwan¹ juu¹ kih¹ dsa⁻ hị̱⁻
sa˖ lạạ̱¹ judiu hi˖ cha⁻ ga´ jyoh´ he⁻
ga˖jmeen¹, heh¹ he⁻ ga˖hẹẹ̱h⁻ dsa⁻
kih¹ Dio. 19 Kyạạ̱h´ be´ kih¹ Jmɨ⁻lle´
kih¹ Dio ga˖jmeen¹ jạ̱˖ kọọ̱⁻ nëë¹
he⁻ jɯh⁻gạạ̱⁻. Lä˖jạ̱⁻ ga˖løø¹ kwan˖
juu¹ kih¹ Cristo jwɨɨ⁻ Jerusalén hi˖
ngoon¹ lä˖ku´ lä˖jịị̱¹ hwa¹ jạ̱⁻, lä˖jịị̱h¹
ga˖tëë̱n´ hwa¹ Ilírico. Lä˖kạạ̱⁻ jee´
jạ̱⁻ ga˖kwan¹ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo.
20 Lä˖jwë´ jạ̱⁻, ga˖kwan¹ be´ ngoon¹
na´kwan¹ ju¹hmëë´ ta˖ jee´ sa˖ ga´
ma⁻lloo¹ juu¹ kih¹ Cristo, mah¹ sa˖
mi⁻kwạạ̱n¹ ta´, jạ̱⁻ba´ jee´ ma⁻løø¹
jñah´. 21 Ga˖la¹ ba´ lä˖kọọ̱⁻ na⁻sɨɨ⁻
he⁻ jäh´ lä˖la⁻:
Hị̱⁻ sa˖ ga´ ma⁻nuu´ hii´ juu¹ kiyh¹,
jëë̱y¹ ba´.
Hịh¹ dsa⁻ hị̱⁻ sa˖ ga´ ma⁻nuu´,
lä˖ngëë´ bih¹.

Ga˖jmeeh¹ Paa´ juu¹ he⁻ dsa⁻kạy˖
kuu´, kih¹ øøh¹ jne´ hị̱⁻ lla⁻kyạạ̱¹

22 Kih¹ he⁻jạ̱⁻ ba´ sa˖ hii˜ kwa¹
jä´ na´jëë̱n˖ hnäh´. Sa˖ ma´ jạạ̱n´
go⁻te˜. 23 Pero na¹, mo˖so˖ cha⁻
jee´ nɨɨn` hi˖ ma⁻hya⁻ jị̱⁻ñe⁻ hẹẹ̱´
dsën˖ nɨɨn`na´jëë̱n˖ hnäh´. 24 He⁻jạ̱⁻
wa´ra⁻ ga˖të´ jee´ nɨɨn` ta˖ España,
jmeen˖ hɯɯ´dsë⁻ dsa⁻ngëën´ ta˖
na˖. Hnoon¹ na´jëë̱n˖ hnäh´ mah¹
dsa´toohn´ miih⁻ jmɨɨ´ hi˖ lä˖jøh⁻
dsë⁻ jne´. Hi˖ wa´ra⁻ ga˖të´ jee´
ya⁻hëë̱n¹, hnoon¹ jmeeh¹ hnäh´ be´
kin˖ he⁻ kyạạ̱h´ nɨɨn` ta˖ cha´në´.
25 Pero to⁻në´ nɨɨn` ta˖ Jerusalén
na´kwan¹ be´ kih¹ øøh¹ jne´ hị̱⁻
tạạ̱h´ jee´ jạ̱⁻. 26 Øøh¹ jne´ hị̱⁻ tạạ̱h´
Macedonia kyạạ̱h´ hị̱⁻ tạạ̱h´ Acaya
ga˖jɯɯh¹ ga˖lạạ̱yh¹ miih⁻ kuu´ he⁻
ngëën´ kih¹ øøh¹ jne´ hị̱⁻ tä⁻ñee´ hị̱⁻
tạạ̱h´ Jerusalén. 27 Lä˖jạ̱⁻ lla˖ dsëy¹
jmeey¹ hi˖ lä˖jạ̱⁻ ga˖tëëy´ jmeey¹

kih˜ judiu he˝. Jëëh˝ lä˜jëë˜ dsa˜ hi̱˜ sa˜ lạạ˜ judiu ga˜hyoyh˜ he˜ la´kwa˜ Dio ta˜la˜ kih˜ dsa˜ judiu. He˜ja̱˜ lle` kih˜ hi̱˜ sa˜ lạạ˜ judiu, jmee˜ be˝ kih˜ dsa˜ judiu kyạạh´ miih˜ he˜ cha˜ kiyh˜ ka˜läh˝. 28 Ma˜la˜ ma˜dsạạ˜ lä˜jë˜ he˜ jmeen` la˜ hi˜ ti´lloohn˜ kuu´ he˜ ga˜jưưh˜ ga˜lậậh˜ ja̱˜ kwëëhn˜ hi̱˜ tä˜ñee˝, ja̱˜ ga´ dsa˜ngëën˝ ta˜ na˜ kyah˜ hnäh˝ wa´ra˜ ga˜të˝ jee´ nưn` ta˜ España. 29 Ma˜ ba´ jnä˝, cha˜miih˜ mi˜jậậ˜ Dio hnäh˝ kyạạh´ ju˜hmëë˝ kih˜ Cristo wa´ra˜ ga˜lloon˜ ta˜ jee´ tậậh´ hnäh˝.

30 Chưưn˝ kyạạh´ hnäh˝ ưưhn˜, ta˜la˜ kih˜ Jesucristo Dsa˜jưưh˜ jnän` hi˜ ta˜la˜ kih˜ he˜ hnää˜ Jmư˜lle˝ jne´. Ta˜ jmee˜ hnäh˝ hñaa˜ hoh˝, kwa´ hnäh˝ be˝ kin˜, ja̱˜ ngưh´ hnäh˝ kin˜ kih˜ Dio, 31 mah˜ sa˜ cha˜ he˜ dsa˜ngëën˝ jee´ kih˜ hi̱˜ chạạh˜ hi̱˜ tậậh´ Judea. Hi˜ ngưư˜ hnäh˝ kin˜ ka˜läh˝ kih˜ Dio mah˜ ya˜hưư˜ llu˜ jee´ ti´lloohn˜ kuu´ la˜ kih˜ ưưh˜ jne´ hi̱˜ tậậh´ Jerusalén. Hnoon˜ wa´ hẹẹh˜ bih˜ llu˜. 32 Lä˜ja̱˜ ngưư˜ hnäh˝ kin˜ mah˜ jëë˜ dsën˜ wa´ra˜ ga˜të˝ jee´ lloon˜ jee´ tậậh´ hnäh˝, hi˜ tẹẹh´ jne´ ko̱˜jưh˝ dsë˜ jne´ jee´ na˜, cher´mah˜ lä˜ja̱˜ hnưư˜ Dio. 33 Dio, hi̱˜ jmee˜ hii˝ tii´ jnän`, wa´ kyạạh´ lä˜jëë˜ hnäh˝. Wa´ la˜ lä˜ja̱˜.

16

Jee´ ga˜dsạạ˜ ga˜hưh˜ Paa´ juu˜

1 Jmeen˜ juu˜ kyah˜ hnäh˝ ưưhn˜, dsa˜më˝ ưưh˜ jne´ Febe jmee˜ bih˜ kwee˜ ta´ he˜ hä´ gooy˜ gwah˜ jwưư˜ Cencrea. 2 Hẹẹh` hnäh˝ lä˜ hnưư˜ Dsa˜jưưh˜ jnän`, lä˜ ậậ˜ jmưư˜ jmeen´ kih˜ hi̱˜ ma˜na˜jngëë˜. Jmee´ hnäh˝ be˝ kiyh˜ cher´mah˜ he˜ lla˜kyạạy˜, jëëh˝ ma˜jmeey˝ be˝ kih˜ jwẹẹ˝ ưưh˜ jne´ hi˜ lä˜ja̱˜ ga˜jmeey˝ be˝ kin˜ ka˜läh˝.

3 Jmee´ Dio kih˜ Priscila kyạạh´ Aquila, hi̱˜ jmee˜ ta´ kih˜ Cristo Jesús ko̱˜jưh˝ kyạạh´ jnä˝. 4 Ma˜ke˜ ga˜hưư˜ goo˜ kiyh˜ ma´ juuy˝, ga˜nooy˜ në´ kin˜. Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ jnä˝ kwan˜ ti´hmaah´ kiyh˜, lä˜ja̱˜ ka˜läh˝ lä˜jë˜ gwah˜ jee´ tậậh´ dsa˜ hi̱˜ sa˜ lạạ˜ judiu kwa˜ ti´hmaah´ kiyh˜. 5 Lä˜ja̱˜ ka˜läh˝, jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ lä˜jëë˜ ưưh˜ jne´ hi̱˜ dsa˜ñee˜ cha´neh˜ kiyh˜. Hi˜ jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Epeneto hi̱˜ hnaan˜, hi̱˜ he˝ to˜në´ ga˜hẹẹh˜ juu˜ kih˜ Cristo hwa˜ Acaya. 6 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ María hi̱˜ ga˜jmee˝ cha˜miih˜ ta´ jee´ kyah˜ hnäh˝. 7 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Adrónico kyạạh´ Junia. Lä˜ưư˝ dsa˜goon˜ he˝ te˜ju̱˜ kin˜ kyạạh´, na´nääy˜ neh˜ñe˜ ko̱˜jưh˝ kyạạh´ jnä˝. Lä˜jëë˜ apóstole ga˜lä˜hnääy˜ cha˜miih˜ lä˜ưư˝ dsa˜ he˝, hi̱˜ ga˜hẹẹh˜ jậậ˜ kih˜ Cristo lä˜ko̱h˝ jnä˝.

8 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Amplias hi̱˜ hnaan˜, hi̱˜ hnaah˜ Dsa˜jưưh˜ jnän` ko̱˜jưh˝ kyạạh´ jne´. 9 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Urbano hi̱˜ jmee˜ ta´ kih˜ Cristo ko̱˜jưh˝ kyạạh´ jnä˝, hi˜ jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Estaqui ome˜ kyạạn˜ hi̱˜ hnaan˜. 10 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Apele hi̱˜ ma˜ya˜hẹẹ˜ llu˜ jee´ jmeey˜ ta´ kih˜ Cristo. Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ lä˜jëë˜ hi̱˜ tậậh´ cha´neh˜ kih˜ Aristóbulo. 11 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Herodión dsa˜ hi̱˜ te˜ju̱˜ kin˜ kyạạh´. Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ hi̱˜ tậậh´ cha´neh˜ kih˜ Narciso hi̱˜ jmee˜ ko̱˜jưh˝ kyạạh´ Dsa˜jưưh˜ jnän`. 12 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Trifena hi˜ kih˜ Trifosa hi̱˜ jmee˜ ta´ kih˜ Dsa˜jưưh˜ jnän`. Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Pérsida hi̱˜ hnaan˜ hi̱˜ ga˜jmee˝ cha˜miih˜ ta´ kih˜ Dsa˜jưưh˜ jnän`. 13 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Rufo hi̱˜ na˜llẹẹh´ kyạạ˜ Dsa˜jưưh˜ jnän`, hi˜ lä˜ja̱˜ kih˜ chooy˜ ka˜läh˝. Hi̱˜ he˝ ga˜jmậậ˜ jnä˝ lä˜ko̱o̱˜ jưưy˝. 14 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜ Asíncrito, kih˜ Flegonte, kih˜ Herma, kih˜ Patroba, kih˜ Herme, hi˜ kih˜ lä˜jëë˜ ưưh˜ jne´ hi̱˜ tậậh´ kyạạyh´. 15 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˜

Filólogo, kih˺ Julia, kih˺ Nereo hi˖ kih˺ dsa¯mëˇ øøyh¯, hi˖ lä˖ja¯ kih˺ Olimpa kyaah´ lä˖jëë˖ hi¯ na¯jngëë' hi¯ taäh´ kyaayh´.

16 Jmee´ hnähˇ Dio kih˺ dsa¯kyaah´ hnähˇ, hi˖ ja¯ chuh¯ hnähˇ kiyh˺ lä˖ hnøø˺ Dio. Lä˖koo¯ lä˖koo¯ gwah˖ kih˺ Cristo jmee˖ Dio kyah˺ hnähˇ.

17 Pero chuun´ kyaah´ hnähˇ øøhn˺, leeh¯ hnähˇ kyaah´ hi¯ hnøø˺ jmee˺ to˺ nää˺, hi˖ jmeey˖ dsa¯teh˺ hnähˇ kih˺ he¯ kway˖ jyohˇ juu' he¯ sa˖ la˺ lä˖koo¯ juu' he¯ ma¯mi¯teëh' hnähˇ. Ta˖ jmee¯ hnähˇ koo¯jøhˇ kyaayh´. 18 Jëëhˇ dsa¯ hi¯ jmee˖ lä˖ja¯, sa˖ jmeey˖ he' kih˺ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`, hnooyh¯ lä˖jë˖ he¯ ngii˖ tuh¯dsëy˺ ba´. Hlëëyh˖ kyaah´ juu' na´hñaah˺ ha¯ lä˖ jee´ tih' dsë˺ dsa¯ mah˺ mi¯gaay˖ hi¯ jläh´. 19 Lä˖kaa¯ ba´ ma¯ñe¯ dsa¯, nuuh´ ba´ hnähˇ, he¯ja¯ chaan¯ llu˺ kyaah´ hnähˇ. Hnoon˺ kyuuh˜ hnähˇ jmeeh' hnähˇ he¯ llu˺ jmah˺ ba´, mah˺ sa˖ lih˖ he¯ hliih' kyah˺ hnähˇ. 20 Dio, hi¯ jmee˖ hiiˇ tiiˇ jnän`, chahˇ ba´ jwäay' Tana´ ta˖ hwa˺ huu´ tiih´ hnähˇ. Wa´ kwaˇ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` lä˖jë˖ he¯ llu˺ kyah˺ hnähˇ.

21 Timotä, hi¯ jmee˖ ta´ kyaah´ jnäˇ, jmee˖ Dio kyah˺ hnähˇ. Hi˖ lä˖ja¯ ka¯läh´ Lucio, kyaah´ Jasón, kyaah´ Sosipater, heˇ ba´ dsa¯ hi¯ te¯ju¯ kin˖ kyaah´.

22 Jnäˇ Tercio ma¯siin˺ lä˖jë˖ juu' he¯ hlëëh˖ Paa´. Jnäˇ jmeen˖ Dio kyah˺ hnähˇ.

23 Hi˖ Gayo jmee˖ Dio kyah˺ hnähˇ. Kiyh˺ gyan´ na', hi˖ kway˖ cha´neh˖ kiyh˺ jee´ dsa¯ñee˖ lä˖jëë˖ øøh˺ jne´. Erasto hi¯ koo' ku´sih¯ jee´ jwii¯ la¯, kyaah´ øøh' jne´ Cuarto jmee˖ Dio kyah˺ hnähˇ.

24 Wa´ mi¯jää˺ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` lä˖jëë˖ hnähˇ. Wa´ la' lä˖ja¯.

25 Dio leˇ jmeey˺ jäh' hnähˇ koo¯ hweh¯ kyaah´ ju'hmëëˇ kih˺ Jesucristo he¯ kwan˖ la¯. Lä˖jë˖ juu' la¯ ma´ na¯hmää´ jää', lä˖jiih' ma´ ga˖nøø˺ jmi¯gyuu˖. 26 Pero na˺ ma¯lä¯jnäˇ juu' la¯ ta˖la˖ kyaah´ he¯ ga˖sii´ lä˖jëë˖ hi¯ ga˖ngëë˺ juu' kih˺ Dio lloˇjoo˺, lä˖koo¯ la˺ mada¯ kih˺ Dio hi¯ chaa¯ lä˖jë˖ johˇ jmii´ cha¯. Ga˖mi˖jnääy¯ juu' la¯ mah˺ lä˖dsooˇ dsë˺ lä˖jëë˖ dsa¯ hi˖ lä˖ja¯ lä˖nuuyh´ kiyh'.

27 Jaa¯ Dio ba´ hi¯ kyuuh˜ cha¯miih¯. Wa´ la' juuh¯ kiyh˺ lä˖jë˖ johˇ jmii´ cha¯, ta˖la˖ kih˺ Jesucristo. Wa´ la' lä˖ja¯.

1 Corintios
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˖sɨɨ´ Paa´ kih' ø�h˩ jne´ hi̱¯ chąą̱¯ Corinto

1 Jnä´ Paa´ na¯hñąąn´ ląąn' apóstol kyąą˩ Jesucristo lä˖ hyoh¯ dsë˩ Dio. Ko̱¯jøh´ kyąąh´ Sóstene øøh˩ jne´, 2 sɨɨn˖ kyah˩ hnäh´ hi̱¯ ląą˩ gwah˖ kih˩ Dio jee´ jwɨɨ¯ Corinto. Ląąh˩ hnäh´ kyąą˩ Dio ta˖la˖ kih˩ Cristo Jesús, ma¯na¯llęęh´ hnäh´ mah˩ lęęh´ hnäh´ na¯jngëë'. Hi˖ juu' la¯ la˩ kih˩ lä˖jëë̱˖ hi̱¯ tąąh´ ta˖ la˖ ta˖ jnø˖ ka¯läh´, lä˖jëë̱˖ hi̱¯ chuu̱´ kih˩ Dio ta˖la˖ kih˩ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. Jëëh´, jąą̱¯ ba´ ląą' Dsa¯jøøh' jnän` kyąąyh´. 3 Ngɨɨn´ kih' Dio hi̱¯ ląą˩ Tää` jnän` hi˖ ngɨɨn´ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`, wa´ kway´ he¯ llu˩ kyah˩ hnäh´, hi˖ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyah' hnäh´.

Lä˖jë˖ he¯ llu˩ he¯ ga˖hñah˩ jne´ kih' Cristo

4 Lä˖jë˖ jii̱h˜ kwan˖ ti´hmaah´ kih' Dio jnän` kwąąt˜ kyah˩ hnäh´, jëëh´ cha¯miih¯ he¯ llu˩ ga˖kwëëh˩ Dio hnäh´ he¯ la´ ga˖kway´ ba´ ta˖la˖ kih˩ Cristo Jesús. 5 Kih˩ he¯ ląąh˩ hnäh´ ko̱o̱¯ kyąąh´ Cristo he¯ja̱¯ cha¯ cha¯miih¯ he¯ ga˖hñah' hnäh´ kih˩ Dio. Ma¯tęę̱´ hnäh´ juu' kiyh˩ hi˖ lä˖ja̱¯ ma¯tęę̱´ hnäh´ cha¯miih¯ hɨɨ´dsë¯ llu˩. 6 Kih˩ he¯ ma¯jä̱´ ko̱o̱¯ hweh¯ juu' kih˩ Cristo kyąąh´ hnäh´, 7 he¯ja̱¯, mo˖so˖ cha¯ ga´ he¯ ga´ hnøø' hñah˖ hnäh´ kih˩ Dio jëëh´ ma¯hñah˜ ba´ hnäh´ hi˖ ma¯cha¯ o¯jøh¯ dsë¯ kyah˩ hnäh´ he¯ tęę̱h˩ hnäh´ ya˖jwɨɨ˩ kiyh˩ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ lä˖jnää´ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. 8 Hi˖ hñii´ bih˩ jmeey˩ go´tąąh´ hnäh´ ko̱o̱¯ hweh¯ lä˖jii̱h' lląą̱˖ mah˩ mo˖so˖ cha¯ ga´ he¯ na¯bąąh` hnäh´ ni˖ miih¯ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ jä̱h´ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. 9 Ma˖ra˖ he¯ mi¯te˩ ba´ Dio juu' kih˩. Hi̱¯ he´ ba´ hi̱¯ ga˖tëëh˩ hnäh´ mah˩ jmeeh' hnäh´ ko̱¯jøh´ kyąąh´ Jo̱oy´ Jesucristo, Dsa¯jøøh' jnän`.

Ga˖ląą̱˩ ma˖ kih¯kih˩ øøyh¯ jee´ jwɨɨ¯ Corinto

10 He¯ja̱¯ chuun´ kyąąh´ hnäh´ øøhn˩, kyąąh´ hih˖ kih˩ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. Jmee˖ bii˩ hɨɨ˩ ko̱o̱¯ ba´ juu' kyah˩ hnäh´ lä˖jęę̱˖ hnäh´ mah˩ sa˖ lęęh´ hnäh´ to̱˩ nää˩. Ko̱o̱¯ nëë' ba´ go¯tąąh´ hnäh´. Wa´ la' ko̱o̱¯ ba´ hɨɨ´dsë¯ kih˩ jee´ lä˖jęę̱˖ hnäh´. 11 Øøhn˩, ga˖nuun˩ ha¯ lä˖ tąąh´ hnäh´, ga˖jmeeh˩ dsa¯ kyąą˩ Cloé juu' he¯ cha¯ hnii¯ jee´ kyah' hnäh´. 12 Lä˖la¯ ba´ ngoo' juu' la¯. Ko̱¯lląą´ hnäh´ jwah´ hnäh´: “Jnä´ jmeen˖ ko̱¯jøh´ kyąąh´ Paa´.” Hi̱¯ jñah´ jäh´: “Jnä´ kyąąhn´ Apolo.” Hi̱¯ jñah´ jäh´: “Jnä´ kyąąhn´ Pee´.” Hi̱¯ jñah´ jäh´: “Jnä´ ląąn˩ kyąąh´ Cristo.” 13 Ha¯ ba´ lä˖ la˩ juu' ja̱¯. ¿Che´ ląą' uu̱˩ uu̱¯ Cristo? ¿Che´ jnä´ ga˖tąąn¯ dsoh´ hma¯cru¯ kwąąt˜ kyah˩ hnäh´? ¿Che´ ga˖sąą̱¯ hnäh´ jmɨɨ¯ lä˖hih˖ kin˖? 14 Kwan˖ ti´hmaah´ kih' Dio sa˖ ga˖chąąn` dsa¯ jmɨɨ¯ jee´ kyah' hnäh´. Ma˖la˖ Crispo kyąąh´ Gayo ba´ ga˖chąąn` jmɨɨ¯. 15 He¯ja̱¯ ni˖ jąą̱¯ dsa¯ sa˖ le´ jäh˖ he¯ na¯sąąh¯ hnäh´ jmɨɨ¯ kyąąh´ hih˖ kin˖. 16 Hi˖ ga˖chąąn` jmɨɨ¯ hi̱¯ chąą̱¯ kih˩ Estéfana ka¯läh´. Pero sa˖ man˖ che´ chąą̱¯ ga´ jñah´ hi̱¯ ga´ ga˖chąąn` jmɨɨ¯. 17 Jëëh´, sa˖ ga˖chęę̱˩ Cristo jnä´ mah˩ chąąn´ dsa¯ jmɨɨ¯. Ga˖chęęy˩ jnä´ mah˩ kwan` ju'hmëë´ kiyh˩ ba´. Hi˖ sa˖ hlëëhn´ kyąąh´ juu' kaah´, ha¯ ga¯ che¯ sa˖ hä´ ta´ he¯ ga˖tąą̱¯ Cristo dsoh´ hma¯cru¯.

Kyąąh´ Cristo ga˖lä˖jnä´ he¯ kyɨɨh˜ Dio cha¯miih¯

18 Jëëh´, kih˩ hi̱¯ dsa¯kąh˜ jwë', ngaah´ ba´ la' juu' he¯ ga˖tąąy¯ dsoh´ hma¯cru¯. Pero jnä` jne´ hi̱¯

dsa¯lää˝, juu' la¯ la'ˬ be˝ kih'ˬ Dio ba´.
19 Lä˗kọọ¯ na¯sii¯ juu' kih'ˬ Dio:
Hẹẹn˜ go¯te˜ hɯɯ´dsë¯ kih'ˬ hị¯
kyɯɯh˜ cha¯miih¯.
Jñuuhn´ lä˗jë˗ he¯ ma¯mi¯tẹẹ¯ dsa¯
hị¯ ngëë˝ cha¯miih¯, ga˗jäh˝
Dio.
20 ¿Na˜ hị¯ kyɯɯh˜ cha¯miih¯?
¿Na˜ hị¯ ma¯mi¯tẹẹ¯ cha¯miih¯?
¿Na˜ hị¯ lih˗ ti¯choo˗ juu' jmɨ¯gyɯɯ˗
la¯? ¿Che´ sa˗ ga˗jmee˝ Dio ga˗jä˝
ta˗ hwa'ˬ lä˗jë˗ he¯ kyɯɯh˜ dsa¯
jmɨ¯gyɯɯ˗? 21 Cha¯miih¯ hɯɯ´dsë¯
llu'ˬ cha¯ kih'ˬ Dio, he¯ja¯ sa˗
ga˗kway˝ jwë' ma¯lä¯kyụụ˗ dsih˝
kyạạh´ he¯ kyɯɯh˜ dsa¯ cha¯miih¯.
Ga˗tɨh'ˬ dsëy'ˬ lääy'ˬ dsa¯ hị¯ jmee˗
dsoo˝ dsë'ˬ kiyh'ˬ ba´, ta˗la˗ kih'ˬ he¯
kwa'ˬ dsa¯ juu' kiyh'ˬ ma˗ke˗ jäh˝
dsa¯, ngaah´ juu' na¯. 22 Dsa¯
judiu hnøø'ˬ jëëy'ˬ kọọ¯ he¯ jɨh¯gạạ¯.
Hi˗ dsa¯ griego hnooyh¯ ha¯ lä˗
jee´ lä˗kyɯɯyh˜ cha¯ga´miih¯ ba´.
23 Pero jne´, ga˗nøø'ˬ ba´ jne´ kwa´
jne´ juu' he¯ ga˗tạạ˜ Cristo dsoh˝
hma¯cru˜. Hi˗ juu' la¯ la'ˬ o¯hih˗
kih'ˬ dsa¯ judiu, hi˗ kih'ˬ dsa¯ griego
la'ˬ juu' ngaah´ ba´. 24 Pero kih'ˬ hị¯
ga˗tëëh'ˬ Dio, dsa¯ judiu lä˗kyẹ¯
griego, juu' kih'ˬ Cristo mi¯jnää˗ ha¯
lä˗kọọ¯ be˝ sa˗ cha¯ kih'ˬ Dio, hi˗ ha¯
lä˗kọọ¯ sa˗ kyɯɯyh˜. 25 Ma˗ke˗ jäh˝
dsa¯, ngaah´ la' juu' kih'ˬ Dio, pero
kyẹẹ˝ cha¯ga´miih¯ he¯ kyɯɯh˜ Dio
lä˗kọh˝ ga´ he¯ kyɯɯh˜ dsa¯. Hi˗
ma˗ke˗ jäyh˝ sa˗ bẹẹ˝ juu' kih'ˬ Dio,
pero cha¯ga´miih¯ bẹẹ˝ ba´ lä˗kọh˝
ga´ juu' kih'ˬ dsa˗.
26 Jëë` da´ hnäh˝ øøhn'ˬ, ha¯ lä˗
ma´ tạạh´ hnäh˝ lä˗ ma´ ga˗tëëh'ˬ
Dio hnäh˝. Sa˗ jwẹẹ˝ hnäh˝ hị¯ ma´
kyɯɯh˜ cha¯miih¯ lä˗kọọ¯ te'ˬ he¯
ma¯mi¯tẹẹ¯ dsa¯ jmɨ¯gyɯɯ˗. Sa˗
jwẹẹ˝ hnäh˝ hị¯ ma´ jmee˗ hih˗, hi˗
ni˗ sa˗ jwẹẹ˝ hnäh˝ hị¯ ma´ hii˝ juu'
kih'ˬ. 27 Ga˗llẹẹh¯ Dio hị¯ sa˗ kyɯɯh˜
ni˗ miih¯ jmɨ¯gyɯɯ˗ la¯ mah'ˬ lley˗
o¯hih˗ kih'ˬ hị¯ kyɯɯh˜ cha¯miih¯,
hi˗ ga˗llẹẹyh¯ hị¯ sa˗ bẹẹ˝ jmɨ¯gyɯɯ˗
la¯ mah'ˬ lley˗ o¯hih˗ kih'ˬ hị¯ bẹẹ˝.
28 Lä˗kyẹ¯ hị¯ sa˗ lä˗jẹẹn´, lä˗kyẹ¯
hị¯ sa˗ tạạhn´ ta´ jmɨ¯gyɯɯ˗ la¯,
ga˗llẹẹh¯ Dio, hi˗ lä˗jẹẹ˗ hị¯ sa˗
lạạ'ˬ ni˗ miih¯ ga˗llẹẹyh¯ mah'ˬ
jmääy'ˬ ta˗ koo˝ lä˗jẹẹ˗ hị¯ lạạ'ˬ kạạh´.
29 Lä˗ja¯ ni˗ jạạ¯ sa˗ le˝ jmää'ˬ hñii˝
jøøh' cha´në˝ Dio. 30 Ta˗la˗ kih'ˬ
Dio ba´ ja¯, he¯ tạạh´ hnäh˝ kyạạh´
Cristo Jesús. Hi˗ kyạạh´ Cristo
ga˗jmeey˝ kyụụh˜ jne´ cha¯miih¯,
he¯ja¯ llụụ'ˬ jne´, na¯jngëë' jne´,
hi˗ na¯lạạ´ jne´ ta˗la˗ kih'ˬ Cristo.
31 He¯ja¯ lä˗kọọ¯ na¯sii¯ juu' kih'ˬ
Dio: “Hị¯ hnøø'ˬ jmää'ˬ hñii˝ jøøh',
wa´ jmääy' hñiiy˝ jøøh' kih'ˬ he¯ lạạy'ˬ
kyạạ'ˬ Dsa¯jøøh' jnän`.”

2

1 Lä˗ ma´ ñeen´ na´jẹẹn˗ hnäh˝
ga˗kwan'ˬ juu' kih'ˬ Dio, pero
sa˗ ga˗hlẹẹhn` hnäh˝ kyạạh´ juu'
kaah´ ni˗ sa˗ ga˗jmeen'ˬ kyɯɯhn˜
cha¯miih¯. 2 Ga˗lla˝ dsën˗ he¯
sa˗ hlëëhn´ kih' wa´ he¯ cha¯ he¯
juu', ma˗la˗ juu' kih'ˬ Jesucristo ba´
ga˗kwan'ˬ, ha¯ lä˗ ga˗tạạy˜ dsoh˝
hma¯cru˜. 3 Sa˗ ma´ cha¯ be˝
kin˗ lä˗ ma´ gyan´ jee´ tạạh´ hnäh˝.
Ga˗lä˗gohn˗ lä˗jịịh' ga˗jlạạn'ˬ. 4 Lä˗
ma´ ga˗kwan'ˬ juu' sa˗ ga˗hlẹẹhn`
hnäh˝ lä˗kọọ¯ hlëëh˗ jạạ¯ hị¯
kyɯɯh˜ cha¯miih¯ mah'ˬ ma´ jmeen`
lä˗ngëëh˝ hnäh˝. Ga˗lä˗jnä˝ jẹẹ¯
go¯te˜ he¯ ga˗hlëëhn` kyạạh´ be˝
he¯ ga˗kwa˝ Jmɨ¯lle˝ kih'ˬ Dio.
5 Lä˗jwë˝ ja¯, ja˗ kyạạh´ he¯ kyɯɯh˜
dsa¯ cha¯miih¯ ga˗jmeeh´ hnäh˝
dsoo˝ hoh˝ hnäh˝. Kyạạh´ be˝ kih'ˬ
Dio ba´ ja¯, he¯ ga˗lä˗dsoo˝ hoh˝
hnäh˝.

Lä˗la¯ ba´ la' hɯɯ´dsë¯ llu'ˬ kih'ˬ Dio

6 Dsoo˝ ba´ hlëëh´ jne´ kyạạh´
hɯɯ´dsë¯ llu'ˬ jee´ kih' dsa¯ ma¯kạạh´
kyạạh´ juu' kih'ˬ Dio. Pero ja˗ kyạạh´
hɯɯ´dsë¯ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˗ la¯, ni˗
kih'ˬ hị¯ jmee˗ hih˗ hị¯ tạạh´ na' hị¯
lle` kih' hẹẹ'ˬ go¯te˜. 7 Hlëëh´ jne´
lä˗kọọ¯ la'ˬ hɯɯ´dsë¯ kih'ˬ Dio he¯ ma´
na¯hmää´ jää'ˬ. Ma¯ñe¯ ba´ Dio, jää'ˬ

ja̱⁻ga´ nøø' jmɨ⁻gyʉʉ˗ ha⁻ lä˗ jwë˝
tëëy˗ jne´ ya˗jwɨɨ' kiyh'. 8 Ni˗ ja̱a̱⁻
dsa⁻ta´ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ jmɨ⁻gyʉʉ˗ la⁻, sa˗
ga˗lä˗ñe˗ ha⁻ lä˗ la' hʉʉ´dsë⁻ kih'
Dio. Wa´ra⁻ jäh˝ kih' ga˗lä˗ñey˗, sa˗
ma´ tä̱ä̱y˗ dsoh˝ hma⁻cru⁻ Dsa⁻ta´
hi̱⁻ jø̱ø̱h' ga´ kih' jee´ lä˗jë̱ë̱˗. 9 Pero
lä˗la⁻ ba´ na⁻sɨɨ⁻ juu' kih' Dio:

He⁻ sa˗ ma⁻jëë˗ dsa⁻, he⁻ sa˗
ma⁻nuuy˝, he⁻ sa˗ ma⁻jmee˝
dsa⁻ hʉʉ´dsë⁻ kih',

he⁻ ja̱⁻ ba´ ma⁻mi⁻llu' Dio kih'
lä˗jë̱ë̱˗ hi̱⁻ hnää' Dsa⁻jø̱ø̱h'
jnän`.

10 Jnä` jne´ ba´ ga˗mi˗jnää⁻ Dio ha⁻
lä˗ la' hʉʉ´dsë⁻ kiyh' ta˗la˗ kya̱a̱h´
Jmɨ⁻lle˝ kiyh'. Jëëh˝ Jmɨ⁻lle˝ kyʉʉh˜
ba´ ga˗lä˗jë˗. Lä˗kye̱⁻ hʉʉ´dsë⁻
kih' Dio he⁻ sa˗ lä˗kë̱h´ jne´ jmɨɨ´
lä˗kyʉʉh˜ jne´, hi̱⁻ he˝ ba´ kyʉʉh˜.

11 Sa˗ cha̱a̱⁻ dsa⁻ hi̱⁻ ñe⁻ ha⁻ lä˗
la' kih' jñah˝ dsa⁻. Ma˗la˗ jmɨ⁻lle˝
kiyh' ba´ ñe⁻. Ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ la' kih'
Dio ka⁻läh˝. Sa˗ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ ñe⁻
ha⁻ lä˗ la̱a̱y'. Ma˗la˗ Jmɨ⁻lle˝ kiyh'
hñiiy˝ ba´ ñe⁻. 12 Jne´ hi̱⁻ ma⁻he̱e̱h⁻
juu' kih' Dio, sa˗ ga˗hñah' jne´
jmɨ⁻lle˝ he⁻ cha⁻ jmɨ⁻gyʉʉ˗ la⁻.
Ga˗hñah' jne´ Jmɨ⁻lle˝ he⁻ ga˗che̱e̱'
Dio mah' lä˗ñe´ jne´ ha⁻ lä˗ko̱o̱⁻
te' he⁻ ga˗kwëëh' Dio jne´. 13 Kih'
he⁻ na⁻ ba´ hlëëh´ jne´. Pero ja̱˗
kya̱a̱h´ juu' he⁻ ma⁻mi⁻të̱ë̱' jne´ kih'
dsa⁻ hi̱⁻ kyʉʉh˜ cha⁻miih⁻. He⁻
ma⁻mi⁻të̱ë̱' jne´ kih' Jmɨ⁻lle˝ kih'
Dio ba´, he⁻ ja̱⁻ ba´ hlëëhn´. He⁻ja̱⁻
kwa⁻ jnääh' juu' he⁻ gwa˝ kiyh'
mah' ngëën´ kih' jñah˝ hi̱⁻ ma⁻kye̱⁻
Jmɨ⁻lle˝ lä˗na⁻.

14 Ja̱a̱⁻ dsa⁻ ta˗jmah' hi̱⁻ sa˗ ga´
ma⁻he̱e̱h⁻ kih' Dio, sa˗ he̱e̱yh⁻ he⁻
gwa˝ kih' Jmɨ⁻lle˝ kih' Dio. Juu'
ngaah´ ba´ la' he⁻ ja̱⁻ kiyh', hi˗ ni˗
sa˗ lä˗kë̱yh´ jmɨɨ´ lä˗ngëëy˝, jëëh˝
kya̱a̱h´ be˝ kih' Jmɨ⁻lle˝ Na⁻jngɨɨ'
ba´ lä˗ngëë˝ jne´. 15 Pero ta˗ jyoh˝
ko̱⁻ta̱a̱⁻, hi̱⁻ ma⁻hyoh˜ Jmɨ⁻lle˝
Na⁻jngɨɨ', lä˗kë̱yh´ jmɨɨ´ ka̱y' kwa̱a̱t˜
kih' lä˗jë˗. Pero kiyh' sa˗ cha̱a̱⁻
hi̱⁻ ka̱' kwa̱a̱t˜. 16 Lä˗ko̱o̱⁻ na⁻sɨɨ⁻
juu' kih' Dio: “¿Hɨɨ̱⁻ ba´ kyʉʉh˜
he⁻ hʉʉ´dsë⁻ he⁻ jmee˗ Dio? ¿Hɨɨ̱⁻
ba´ lih˗ kwëëyh' nʉʉh⁻?” Pero
jnän`, ma⁻cha⁻ hʉʉ´dsë⁻ lä˗ko̱o̱⁻ la'
hʉʉ´dsë⁻ kih' Cristo.

3

*Ko̱⁻jø̱h˝ ba´ wa´ jmeen´ ta´ la⁻
lä˗jë̱ë̱˗ jne´*

1 Lä˗ja̱⁻ øø̱hn', sa˗ ga˗la'
ma´ hlë̱ë̱hn´ hnäh˝ lä˗ko̱h˝ dsa⁻
ma⁻ka̱a̱h´ hi̱⁻ ga˗nää´ lä˗ hnøø'
Jmɨ⁻lle˝ Na⁻jngɨɨ '. Ga˗hlë̱ë̱hn`
hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻ lle` kih' dsa⁻ hi̱⁻
ga˗nää´ lä˗ko̱h˝ ngɨɨ˗ jmɨ⁻ngo' kih'.
Ga˗hlë̱ë̱hn` hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻
chih⁻pih' hi̱⁻ na' ga´ ma⁻løø' jwë˝
kih' Cristo. 2 Ga˗he̱e̱hn` hnäh˝
lä˗ko̱o̱⁻ wa´jʉh˗, kih' he⁻ sa˗ ga´
ma⁻lä⁻ngëë˝ hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻ ngëë˝
dsa⁻ ma⁻ka̱a̱h´. Hi˗ lä˗ ma⁻tä̱ä̱h´
hnäh˝ ja̱⁻ lä˗jɨɨ̱h' na'. 3 Hi˗ lä˗
ma⁻ngoo' ja̱⁻ba´ ga˗nää´ hnäh˝
lä˗ko̱o̱⁻ ngɨɨ˗ jmɨ⁻ngo' kyah' hnäh˝.
Cha̱a̱⁻ ko̱⁻lla̱a̱´ hnäh˝ hi̱⁻ llih˗, hi˗
cha⁻ hnii⁻ jee´ kyah' hnäh˝, hi˗
ti⁻chooh⁻ hnäh˝ juu'. ¿Che´ sa˗ ñeh´
hnäh˝, jmɨ⁻ngo' kyah' hnäh˝ ba´ na⁻
he⁻ jøø˗ he⁻ ga˗nääh´ hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻
dsa⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻? 4 Lä˗ ma´
ga˗jäh´ hnäh˝: “Jnä˝ jmeen˗ ko̱⁻jø̱h˝
kya̱a̱h´ Paa´”, mah' hi̱⁻ jñah˝ ga˗jäh˝:
“Jnä˝ jmeen˗ ko̱⁻jø̱h˝ kya̱a̱h´ Apolo”,
¿che´ sa˗ ñeh´ hnäh˝, he⁻ ga˗nää´
hnäh˝ lä˗ko̱o̱⁻ ngɨɨ˗ jmɨ⁻ngo' kyah'
hnäh˝ ba´ ja̱⁻?

5 ¿Hee⁻ ba´ la̱a̱' jnä˝ ja̱⁻? ¿Hee⁻
ba´ la̱a̱ ' Apolo? Sa˗ cha⁻ he⁻
la̱a̱' jnääh ' ni˗ miih⁻. He⁻ jmee⁻
jnääh ' ta´he' kih' Dio ba´ ja̱⁻. Hi˗
ta˗la˗ kya̱a̱' jnääh ' ga˗he̱e̱h` hnäh˝
kih' Dio. Lä˗ja̱a̱⁻ lä˗ja̱a̱⁻ jnääh
' ga˗jmee´ jnääh' ta´ he⁻ ga˗hñah'
jnääh ' kiyh'. 6 Jnä˝ ga˗jngëën'
mɨ 'ju̱⁻, Apolo ga˗huu' jmɨɨ⁻, pero
Dio ba´ hi̱⁻ ga⁻mi˗kwa̱a̱⁻ ta´ he⁻
ga˗jmee´ jnääh'. 7 Sa˗ cha⁻ he⁻ la̱a̱'
ni˗ miih⁻ hi̱⁻ jngëë⁻ hi˗ hi̱⁻ huu˜

jmɨɨ̵ he̵ na̵jnää́. Dio bá hi̵̱ jǫǫ̨h', hi̵̱ hé̵ bá hi̵̱ jmee̵̗ dsa̵kwąą̵̨ tá kih'. 8 Kwee̵ bá ląą̨' hi̵̱ jngëë̵ kyąą̨h́ hi̵̱ huũ̵ jmɨɨ̵. Hi̵̗ Dio bá mi̵hmaah` kih' lä̵jąą̵̨ lä̵jąą̵̨ lä̵kǫǫ̵̨ te' tá he̵ jmeey̵̗. 9 Jmee̵ jnääh' kǫ̵jǫ̨h́ tá kih' Dio. Hi̵̗ hnäh́ ląą̨h' hnäh́ lä̵kǫǫ̵̨ hwa' jeé jmee̵ jnääh' tá kih' Dio, hi̵̗ ląą̨h' hnäh́ lä̵kǫǫ̵̨ hne̵ jɨɨ̵h̵ kiyh'.

10 Kyąą̨h́ tá he̵ hä́ goon̵̗ he̵ lá ga̵hyohn' kih' Dio, ga̵jmeen' lä̵kǫǫ̵̨ jmee̵̗ të̵hyah̵̗ hi̵̱ ma̵tę̵ę̵̗ llu', ga̵jmeen' ma̵tɨɨ́ náhyah̵ kih' hne' ją̵̱. Hi̵̗ jñah́ bá hi̵̱ choo̵̗ náhyah̵. Pero lä̵jąą̵̨ lä̵jąą̵̨ jmee̵̗ bii' jëëy' kwee̵ ha̵ lä̵̗ chooyh' náhyah̵ ją̵̱. 11 Sa̵̗ chąą̵̨ ni̵̗ jąą̵̨ hi̵̱ na̵ngë' jwë' jmee' jyoh́ ma̵tɨɨ́ náhyah̵, lä̵kǫh́ he̵ ma̵na̵lá̵. Jesucristo bá ląą̨' ma̵tɨɨ́ náhyah̵ ją̵̱. 12 Wára̵ ga̵̗choó dsa̵ náhyah̵ ją̵̱, kǫ̵lląą̨́ kooh' kúnøǿ̵, kuú tøø̵, kuú̱ he̵ hmooh', jwɨ́ hma̵, wáñii̵, moo̵ kii̵̱. 13 Hi̵̗ lä̵jnä́ ha̵ lä̵̗ ma̵jmeé lä̵jąą̵̨ lä̵jąą̵̨. Jëëh́ lloõ̵ kǫǫ̵̨ jmɨɨ́ lä̵jnä́ kyąą̨h́ wáje̵, ha̵ lä̵̗ la' tá he̵ ma̵jmeeý. Wáje̵ ją̵̱ míjnää̵̗ chéllu' tá kiyh'. 14 Cheŕmah' ga̵jä̱́ kǫǫ̵̨ hweh̵ tá he̵ ga̵̗chooý në́ ma̵tɨɨ́ náhyah̵ ją̵̱, hyoyh̵ jñeey'. 15 Hi̵̗ cheŕmah' ga̵koó tá he̵ ga̵jmeeý ją̵̱, ma̵hę̵ę̵̗ bá tá ją̵̱. Pero lä̱ä̱ý bá, lé kiyh' lä̵kǫǫ̵̨ he̵ ga̵lą̨ą̨y' he̵ má kąą̨y̵̗.

16 ¿Ché sa̵̗ ñeh́ hnäh́ ląą̨h' hnäh́ gwah̵̗ kih' Dio hi̵̗ ją̵̱bá Jmɨ̵llé kih' Dio hä̱ä̱́ neh̵̗ tuh̵hoh́ hnäh́? 17 Cheŕmah' chąą̵̨ hi̵̱ ga̵hęę̵̗' gwah̵̗ kih' Dio, lä̵ją̵̱ hęę̵̗' Dio hi̵̱ hé ka̵läh́. Jëëh́ na̵jngɨɨ' gwah̵̗ kih' Dio hi̵̗ hé bá hnäh́, ląą̨h' hnäh́ gwah̵̗ kiyh'.

18 Ta̵̗ mi̵gąą̨' hnäh́ hñaah'. Cheŕmah' ląą̨h́ hnäh́ kyuu̱h̵̃ hnäh́ cha̵miih̵ lä̵kǫǫ̵̨ kyɨɨh̵̃ dsa̵ jmɨ̵gyɨɨ̵̗, jmą̱ą̱` hnäh́ hñaah' lä̵kǫǫ̵̨ jąą̵̨ hi̵̱ too̵ bá mah' lä̵ją̵̱ bá lä̵̗kyuu̱h̵̃ hnäh́ cha̵gámiih̵. 19 Jëëh́, lä̵jë̵̗ he̵ kyɨɨh̵̃ dsa̵ jmɨ̵gyɨɨ̵̗, kih' Dio sa̵̗ jmää' he̵ ją̵̱ ni̵̗ miih̵. Lä̵la̵ na̵sɨɨ̵ juu' kih' Dio: “Dio bá lla̵dsëë` kih' hi̵̱ kyɨɨh̵̃ cha̵miih̵, ją̵̱bá kyąą̨h́ he̵ kyɨɨyh̵̃ ją̵̱ jmee' tą̱yh̵̗.” 20 Hi̵̗ lä̵ją̵̱ na̵sɨɨ̵ ka̵läh́: “Ñe̵ bá Dio sa̵̗ jmää' ni̵̗ miih̵ lä̵jë̵̗ hɨɨ́dsë̵ kih' hi̵̱ ląą̨́ kyɨɨh̵̃ cha̵miih̵.” 21 Heh' lä̵ją̵̱, ni̵̗ jąą̵̨ sa̵̗ wá jmää' hñií jǫǫ̨h' kih' he̵ jmeey̵̗ kǫ̵jǫ̨h́ kyąą̨h́ jąą̵̨ dsa̵kyąą̨yh́. Jëëh́ kǫǫ̵̨ bá lą̨ą̨y' jeé lä̵jęę̵̗. 22 Lä̵ją̵̱ Paá, kyąą̨h́ Apolo, kyąą̨h́ Peé, kyąą̨h́ kih' jmɨ̵gyɨɨ̵̗ la̵, lä̵ją̵̱ he̵ chąą̵̨ jné, he̵ juú̱ jné, hi̵̗ kih' lä̵jë̵̗ he̵ cha̵ na' kyąą̨h́ he̵ na' gá jä̵̗, ga̵läjë̵̗ bá la' jnän`. 23 Lä̵ją̵̱ ka̵läh́ ląą̨' jné kyąą̨' Cristo, hi̵̗ Cristo ląą̨' kyąą̨' Dio.

4

Lä̵la̵ la' tá kih' apóstol

1 Lä̵ją̵̱, wá jmeé dsa̵ kwąą̨t̵̃ ląą̨' jnääh' hi̵̱ jmee̵̗ táhe' kih' Cristo bá, na̵hñąą̨́ jnääh' mah' míjnää' jnääh' juu' kih' Dio he̵ má na̵hmää́ jä̱ą̱'. 2 Hi̵̗ kih' hi̵̱ hä́ goo̵ kǫǫ̵̨ tá, jmee̵̗ bii' mi̵tey' kyąą̨h́ tá he̵ hä́ gooy̵. 3 Sa̵̗ cha̵ he̵ jmee' cheŕmah' hnäh́ o cheŕmah' jñah́ ką̱' kwąą̨t̵̃ ha̵ lä̵̗ ngoon' kyąą̨h́ tá kin̵̗. Ni̵̗ jnä́, sa̵̗ kyę̱ń kwąą̨t̵̃ ki̵̗ hñiin̵̗. 4 Ma̵ke̵̗ sa̵̗ hnɨɨ̵̃ hɨɨ́dsë̵ llu' kin̵̗, pero ją̵̱ kyąą̨h́ he̵ na̵ hnøø' jäh̵̗ ma̵ją̵̱n' llu'. Dio bá hi̵̱ ngɨɨh' kwąą̨t̵̃ kin̵̗. 5 Lä̵ją̵̱, ta̵̗ ką̱ hnäh́ kwąą̨t̵̃ kih' ni̵̗ jąą̵̨, tákǫ̵jii̱h' sa̵̗ gá ma̵ją̵h̵̃ Dsa̵jǫǫ̨h' jnän`. Hi̵̱ hé bá mi̵jnää̵̗ lä̵jë̵̗ he̵ hlɨɨh' he̵ ma̵jmeé jné jeé na̵hmää́, hi̵̗ mi̵jnääy̵̗ ha̵ lä̵̗ la' neh̵̗ tuh̵dsë̵ jné. Máją̵̱ bá hlëëh' Dio llu' kih' lä̵ją̵̱ lä̵ją̵̱ hi̵̱ hwę̱ę̱' llu'.

6 He̵ llu' kyah' hnäh́ bá na̵ ǫǫ̨hn', he̵ją̵̱ ma̵jwę̱ę̱hn' hnäh́

ha⁻ lä˭ la˺ kin˭ kyąąh´ Apolo he⁻
sa˭ hnoon˺ jmää˺ dsa⁻ jnääh˹ kąąh´.
Mah˺ lä˭ją⁻ lä˭ngëëh´ hnäh´ lä˭kǫǫ⁻
hnøø˺ jäh˭ juu˹ la⁻: “Ta˭ wa´ ngëën´
jwë˹ kih˺ lä˭kǫǫ⁻ te˺ he⁻ na⁻sii⁻.”
Lä˭ją⁻ ta˭ jmąąą˭ hnäh´ jǫǫh˹ ni˭ jąą⁻
mah˺ jñah´ jmąąąh˭ hnäh´ ta˭ koo´.
7 ¿Hii⁻ ba´ na⁻ hi⁻ ga˭jmąąą˺ hne⁻
jǫǫh˹? ¿Hee⁻ ba´ cha⁻ kyah˺ he⁻
sa˭ ga˭kwa´ Dio? Hi˭ cher´mah˺
ma⁻hñah˜ ba´ hne⁻ kih˺ Dio, ¿he⁻la˹
jmąąąh˹ hñaah˺ jǫǫh˹? Lä˭kǫǫ⁻ he⁻
sa˭ cha⁻ he⁻ ma⁻hñah˜ ba´ jmeeh⁻.
8 Ma⁻cha⁻ ba´ lä˭jë˭ he⁻ ma´
hnooh⁻ hnäh´, ma⁻cha⁻ ba´ kuu´
kyah˹ hnäh´. Ma⁻gaa´ hoh´ jnääh
˹. Jmąąąh˭ hnäh´ hñaah˺ lä˭kǫh´
dsa⁻ta´. Llu˺ wa´ra⁻ jäh´ kih˺ ma˭ra˭
ju˹dsoo´ ma⁻ląąh˺ hnäh´ dsa⁻ta´
mah˺ jmee´ jnääh˺ hih˭ kǫ⁻jǫh´
kyąąh´ hnäh´. 9 Go⁻ ląąn˭, ga˭lląą˺
Dio jnääh˹ hi⁻ ląą˺ apóstole ta˭ hwa˺
go⁻te˜, lä˭kǫǫ⁻ he⁻ ga˭jmeey´ hih˭
juu´ jnääh˹. Lä˭jë˭ he⁻ ga˭ngëë´
jnääh˹ ga˭jmee´ ga˭lä˭dsąą˜ dsë˺
dsa⁻ kyąą˺ jnääh˹, lä˭kyę⁻ ángele,
hi˭ lä˭jëë˭ dsa⁻ jmɨ⁻gyuu˭ ka⁻läh´.
10 He⁻ hnää˭ jnääh˹ Cristo, he⁻ją⁻
ląą˺ jnääh˹ lä˭kǫǫ⁻ dsa⁻ too⁻ ba´,
pero kyah˺ hnäh´ cha⁻ cha⁻miih⁻
huu´dsë⁻ llu˺ ta˭la˭ kih˺ Cristo. Sa˭
cha⁻ be´ kyąą˺ jnääh˹, pero kyah˺
hnäh´ cha⁻ cha⁻miih⁻. Hnää˺ dsa⁻
hnäh´ pero jnääh˹ sa˭ tąąyh⁻ ta´.
11 Lä˭jiih˹ na˺, kyąąh˺ jnääh˹, na⁻kii⁻
dsë⁻ jnääh˹, sa˭ cha⁻ hmɨih⁻ he⁻
kyęh´ jnääh˺, kwa˭ dsa⁻ jwërte
kyąą˺ jnääh˹, sa˭ cha⁻ jee´ dsa´tooh´
jnääh˺. 12 Lä˭jiih˹ ga˭hwąą´ jnääh˺
ga˭jmee´ jnääh˺ ta´ mah˺ cha⁻ he⁻
jmee˭ bii˺ kyąą˺ jnääh˹. Pero
dso´jwii´ ba´ kwëëh˜ dsa⁻ jnääh˹, hi˭
jnääh˹ ngii´ jnääh˺ he⁻ llu˺ kih˺ hi⁻
jwä˜ dso´jwii´. Jëë´ jnääh˹ wii´, pero
kwëëh˜ ba´ dsë⁻ jnääh˹. 13 Hlëëh˭
dsa⁻ wii´ kyąą˺ jnääh˹, hi˭ ngii´
jnääh˺ llu˺ kiyh˺ kih˺ Dio. Lä˭jiih˹
na˺, sa˭ hii˜ lä⁻jmää˺ jnääh˹ go⁻te⁻
jmɨ⁻gyuu˭ la⁻, ląą˺ jnääh˹ lä˭kǫǫ⁻
wa´hløø⁻ he⁻ be˜ dsa⁻.
14 Sa˭ ma⁻siin˺ he⁻ la⁻ mah˺ jąh˹
hnäh´ kyąąh´ o⁻hih˭. He⁻ juuhn´
miih⁻ kyah˺ hnäh´ ba´ la⁻, kih˺ he⁻
ląąh˺ hnäh´ lä˭kǫǫ⁻ gyuu⁻ kyąąn˭
hi⁻ hnaan˭. 15 Ma˭ke˭ chąą⁻ gyąą˺
mil dsa⁻ hi⁻ hlëëh˜ hnäh´ juu˹ kih˺
Cristo, pero jąą⁻ ba´ hi⁻ ga˭hlëëh˺
hnäh´ lä˭ ma´ to⁻në´ he⁻ją⁻ ląąn˺
lä˭kǫǫ⁻ tää` kyąąh˹ hnäh´. Jëëh´
jnä´ ba´ ga˭jmeen˺ ga˭lä˭chąą˭
hnäh´ kyąąh´ ju˹hmëë´ kih˺ Cristo
Jesús. 16 He⁻ją⁻, chuun´ kyąąh´
hnäh´, jmee´ hnäh´ lä˭kǫǫ⁻ jmee˭
jnä´. 17 He⁻ją⁻ ba´ na⁻, ma⁻chęęn˭
Timotä dsa⁻jëë˭ hnäh´. Peer˭ hnaa˭
jnih´. Ląąy˺ lä˭kǫǫ⁻ gyuu⁻ kyąąn˭,
mi⁻tey˺ kih˺ Dsa⁻jǫǫh˹ jnän`. Hi⁻
na⁻ jmee˺ lä⁻dsooh˜ hoh´ hnäh´
lä˭kǫǫ⁻ mi´ten` kih˹ Cristo. Jëëh´
jmee˭ ba´ jnä´ lä˭kǫǫ⁻ ma⁻hlëëhn`
dsa⁻ lä˭kąą⁻ gwah˭, wa´ ha⁻ cha⁻
ha⁻ jee´ tąąyh´.
18 Kǫ⁻lląą´ hnäh´ ma⁻jmąąąh`
hnäh´ hñaah˺ kąąh´. Ląąh´ hnäh´,
jih´kǫh´ sa˭ lloon˜ na´jëën˭ hnäh´.
19 Pero chąh´ ba´ niin` na´jëën˭
hnäh´ cher´mah˺ lä˭ją⁻ hnøø˺ Dio.
Ma´ją⁻ jëën⁻ che´ cha⁻ be´ kih˺ hi⁻
jmąąą˜ hñii´ kąąh´, o che´ kǫ⁻ją⁻
hlëëh˭ bih˺. 20 Jëëh´, he⁻ tøøh´ jne´
kyąąh´ Dio, tøøh´ jne´ kyąąh´ be´
kiyh˹, sa˭ la˺ kyąąh´ juu˹ he⁻ kǫǫ⁻
hlëëh´ jne´. 21 ¿Ha⁻ ba´ lä˭hnooh⁻
hnäh´? ¿Che´ na´jëën˭ hnäh´ kyęn´
kǫǫ⁻ sɨ´hma⁻, o che´ jmeen` hnaan˭
hnäh´ kih˺ he⁻ hwąąn´?

5

Jąą⁻ dsa⁻ñuuh⁻ ga˭kąą˺ më´ jñah´

1 Hii´ juu˹ cha⁻ kǫǫ⁻ he⁻ hliih˹
jwërte jee´ kyah˹ hnäh´ he⁻ sa˭
jmee˭ dsa⁻ hi⁻ sa˭ ma⁻hęęh⁻ kih˺
Dio. Jäyh´, chąą⁻ jąą⁻ jee´ kyah˹
hnäh´ hi⁻ kyąąh´ cho˹hmay⁻ (he⁻
hnøø˺ jäh˭: më´ jmiiy⁻). 2 Ha⁻ ba´
lä˭ją⁻ he⁻ jmąąąh˭ hnäh´ hñaah˺
kąąh´. Llu˺ ga´ wa´ra⁻ jäh´ kih˺
kɨ´hooh´ hnäh´ mah˺ llęęh˹ hnäh´ hi⁻

jmee˭ dso´kye˜ lä˭na˜, jee´ kyah˩ hnäh´. 3 Ma˭ke˭ sa˭ gyan´ kyąąh´ hnäh´, pero ma˭ra˭ he˜ hąą´ ba´ jnä´ jee´ kyah˩ hnäh´ kyąąh´ jmɨ˜lle´ kin˭. Ma˭ ba´ jnä´, ha˜ lä˭ jmeen` kih˩ hı̨˜ ga˭jmee´ dso´kye˜ na˜, lä˭kǫǫ˜ he˜ gyan´ kǫ˜jǫh´ kyąąh´ hnäh´ ba´ ma˜la˭. 4 Jąą˜ go˜tąąh´ hnäh´ kǫ˜jǫh´ kwąąt˜ kih˩ Jesucristo Dsa˜jǫǫh˩ jnän`, hi˭ jmee´ hnäh´ kwąąt˜ he˜ hä´ jmɨ˜lle´ kin˭ kǫ˜jǫh´ kyąąh´ hnäh´. Ma´jąą˜ kyąąh´ be´ kih˩ Jesucristo Dsa˜jǫǫh˩ jnän`, 5 ngëë` hnäh´ dsa˜ na˜ ja´goo˜ Tana´ mah˩ wa´ jı̨ı̨´ jmɨ˜ngo˩ kiyh˩. Mah˩ lä˭jąą˜ ląą´ jmɨ˜lle´ kiyh˩ wa´ra˜ ga˭të´ jee´ jąh´ Dsa˜jǫǫh˩ jnän`.

6 Sa˭ llu˩ he˜ jmąąh˭ hnäh´ hñaah˩ kąąh´. ¿Che´ sa˭ ñeh´ hnäh´, miih˜ ba´ levadura lęę˭ kąąh˩ dsa˜ lä˭kąą˜ kǫǫ˜ nää˩ tʉ´kąą´? 7 Jñuuh´ hnäh´ levadura ma˜gyı̨h˜ na˜ mah˩ lęęh´ hnäh´ kǫǫ˜ nää˩ tʉ´kąą´ hmëë´ ba´ he˜ sa˭ kyąąh´ levadura, lä˭llu˩ he˜ ma˜na˜jngëëh˩ hnäh´ na˩. Jëëh´, he˜ llu˩ jnän` he˜ ga˭jngëëh˩ dsa˜ Cristo hı̨˜ ląą˩ borrego mäh˩ jnän`. 8 La˩ lä˭kǫǫ˜ he˜ tøøh´ jne´ jmɨɨ´ he˜ kyęhn´ borrego mäh˩ jee´ sa˭ le´ kihn´ levadura. He˜jąą˜ wa´ jñuuhn´ kih˩ he˜ hlɨɨh˩. Mo˭so˭ wa´ jmee´ ga´ jne´ he˜ ngɨɨ˭ jmɨ˜ngo˩ jnän`. He˜ na˜ la˩ lä˭kǫh´ levadura ma˜gyı̨h˜. Wa´ kyęn´ kǫǫ˜ nëë˩ ba´ hʉʉ´dsë˜ lä˭ hnøø˩ kih˩ ju˩dsoo´. He˜ na˜ la˩ lä˭kǫǫ˜ he˜ kihn´ he´ñiih˜ he˜ sa˭ kyąąh´ levadura.

9 Lä˭ ma´ ga˭sɨɨn˩ kyah˩ hnäh´ jąą˩, ga˭jwëëhn˩ hnäh´, mo˭to˭ jmee˜ hnäh´ kǫ˜jǫh´ kyąąh´ hı̨˜ ga˭näą´ kyąąh´ wa´ hı̨˜ cha˜ hı̨˜. 10 Sa˭ jwahn˭ kih˩ dsa˜ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kih˩ Dio, hı̨˜ kąąh˜ wa´ hı̨˜ cha˜ hı̨˜, hı̨˜ hnøø˩ lih˭ cha˜miih˜ kuu´, hɨɨy˜ kih˩ dsa˜, jmąąy˜ jǫǫh˩ dio hı̨˜ na˜ląą˜ kąąh˜ dsa˜. Cher´mah˩ tøøh´ ba´ jne´ jmɨ˜gyʉʉ˭ la˜, ma˭ra˭ he˜ tøøh´ ba´ jne´ jee´ kih˩ dsa˜ hı̨˜ jmee˭ lä˭na˜. 11 Lä˭la˜ ba´ ga˭sɨɨn˩ kyah˩ hnäh´. Mo˭to˭ jmee˜ hnäh´ kǫ˜jǫh´ kyąąh´ ni˭ jąą˜ hı̨˜ jäh´ ląąy˩ ǫǫh˩ jne´ cher´mah˩ kąąyh˜ wa´ hı̨˜ cha˜ hı̨˜, hi˭ cher´mah˩ hnøøy˩ liyh˭ cha˜miih˜ kuu´, jmąąy˜ jǫǫh˩ hı̨˜ na˜ląą˜ kąąh˜ dsa˜, hlëëyh˭ wɨɨ´ kih˩ dsa˭, ląąy˩ lla´hɨɨh˜, hɨɨy˜ kih˩ dsa˭. Ni˭ ta˭ kuh˜ hnäh´ kǫ˜jǫh´ kyąąyh´. 12 Sa˭ ga˭tęęn´ llan´ ta´ kih˩ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kih˩ Dio. Pero kih˩ hı̨˜ jmee˭ kǫ˜jǫh´ kyąąh´ jne´, ¿he˜la˩ sa˭ lla´ jne´ ta´ kiyh˩? 13 He˜jąą˜ llęę` hnäh´ hı̨˜ hlęęh˩ he´ jee´ kyah˩ hnäh´. Pero Dio ba´ lla˩ ta´ kih˩ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kiyh˩.

6

Ma´ hnaah˜ ǫǫyh˜ dsa˜ta´ cha´në´ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kih˩ Dio

1 Cher´mah˩ chąą˜ jąą˜ hı̨˜ cha˜ hnii˜ kih˩ kyąąh´ ǫǫh˜, ¿che´ sa˭ lä˜hiiyh´ dsooy˩ nëˈta´ cha´në´ jąą˜ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kih˩ Dio, lla˜ he˜ ma´ dsooy˩ cha´në´ hı̨˜ ląą˩ kyąą˩ Dio? 2 ¿Che´ sa˭ ñeh´ hnäh´ lloo˜ kǫǫ˜ jmɨɨ´ hı̨˜ na˜jngëë˩ ba´ llay˩ ta´ kih˩ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˭? He˜jąą˜ cher´mah˩ hñah˭ hnäh´ jwë˩ llah˩ hnäh´ ta´ kih˩ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˭, he˜la˩ sa˭ le´ llah˩ hnäh´ ta´ kih˩ kǫǫ˜ mɨ ˩juu˩ he˜ sa˭ la˩ jʉʉh˜? 3 ¿Che´ sa˭ ñeh´ hnäh´ lla´ jne´ ta´ kih˩ ángele ka˜läh´? ¿Ha˜ lä˭jąą˜ sa˭ le´ lla´ jne´ ta´ kih˩ hı̨˜ chąą˜ jmɨ˜gyʉʉ˭ la˜? 4 He˜jąą˜ ga´ ma˜cha˜ kǫǫ˜ hnii˜ jee´ kyah˩ hnäh´ jmɨ˜gyʉʉ˭ la˜, ¿he˜la˩ go´tøøh˩ hnäh´ goo˜ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kih˩ Dio? 5 Hlëëhn´ lä˭na˜ mah˩ jä˭ o˜hih˭ kyah˩ hnäh´. ¿Ha˜ lä˭ la˩ kyah˩ hnäh´? ¿Che´ sa˭ chąą˜ ni˭ jąą˜ ǫǫh˩ hnäh´ hı̨˜ cha˜ hʉʉ´dsë˜ llu˩ kih˩ mah˩ mi˜eey˭ juu˩ kyah˩ hnäh´? 6 Lla˜ he˜ ma´ jmeeh˩ hnäh´ lä˭jąą˜, tę˜jęęh´ hnäh´ kyąąh´ ǫǫh˩ hnäh´ mah˩ ga˭nääh´ hnäh´ cha´në´ hı̨˜ sa˭ ma˜hęęh˜ juu˩ kih˩ Dio mah˩ llay˩ ta´ kyah˩ hnäh´.

7 Kih¹ he⁻ tẹ⁻jëëh´ hnäh´,
ma⁻hläähˇ⁻ hnäh´ kyaah´ dsa⁻kyaah´
hnäh´. ¿He⁻la¹ sa÷ kwëëh˜ hoh´
hnäh´ cher´mah¹ lla⁻dsëëy` hnäh´?
¿He⁻la¹ sa÷ kwëëh˜ hoh´ hnäh´
cher´mah¹ jmeeyh÷ hnäh´? 8 Lla⁻
he⁻ ma´ kwëëh ¹ hoh´ hnäh´,
lla⁻dsëëh` hnäh´ kih¹ dsa÷, mah¹
jmeeh´ hi⁻ laa¹ ja⁻ba´ øøhn¹.
9 ¿Che´ sa÷ ñeh´ hnäh´, lä÷jëëˇ÷ hi⁻
hñaa⁻ dsë¹, sa÷ heyh¹ ya÷jwii¹ kih¹
Dio? Ta÷ mi⁻gaa ¹ hnäh´ hñaah¹.
Hi⁻ sa÷ na⁻jee¯ goo⁻ kaayh˜ wa´
hi⁻ cha⁻ hi⁻, kyaah´ hi⁻ jmää˜
jøøh¹ dio hi⁻ na⁻laa¯ kaah˜ dsa⁻,
kyaah´ hi⁻ na⁻jee¯ goo⁻ kaayh˜ hi⁻
laa¹ kyaa¹ jñah´, kyaah´ dsa⁻ñuuh⁻
hi⁻ jmee÷ lä÷ jmee÷ dsa⁻mëˇ,
kyaah´ dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ kaah˜ heˇ ba´
dsa⁻ñuuh⁻ dsa⁻kyaayh´, hi⁻ heˇ sa÷
heh¹ ya÷jwii¹ kih¹ Dio. 10 Lä÷ja⁻ hi⁻
hii˜ kih¹ dsa÷, hi⁻ heeˇ dsë¹ kuu´,
lla´hiih⁻, hi⁻ jwä˜ dso´jwii´ kih¹
dsa⁻kyaah´, hi⁻ ga÷nää´ mi⁻gaa÷
dsa÷, sa÷ heyh¹ ya÷jwii¹ kih¹ Dio.
11 He⁻ ja⁻ ma´ laa ¹ ko⁻llaa´ hnäh´.
Pero na¹ ma⁻na⁻che´ dso´kye⁻
kyah¹ hnäh´, ma⁻na⁻jngëëh¹ hnäh´,
hi÷ lluu¹ hnäh´ ta⁻la÷ kih¹ Jesucristo
Dsa⁻øøh¹ jnän`, hi÷ ta⁻la÷ kih¹
Jmi⁻lle´ kih¹ Dio jnän`.

Hnøø¹ dsa´tooh´ jne´ jmeen´ lä÷ hnøø¹ Dio

12 Ga÷lä÷jë÷ ba´ na⁻ngën ¹ jwë¹
jmeen`, pero ja÷ lä÷jë÷ jmää¹ ta´.
Ga÷lä÷jë÷ ba´ na⁻ngën¹ jwë¹ jmeen`,
pero sa÷ jmeen` mah¹ sa÷ lla⁻dsëë`
kin÷ ni÷ miih⁻. 13 Lä÷jë÷ ma¹, la¹
kih¹ tuh⁻ jne´, lä÷ja⁻ tuh⁻ jne´, la¹
kih¹ ma¹. Pero kwee⁻ ba´ hee ¹
Dio lä÷to´. Sa÷ ga÷jmää¹ Dio jne´
mah¹ kaah´ jne´ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻.
Ga÷jmeeyˇ jmi⁻ngo¹ he⁻ kyeˇ jne´
mah¹ jmee¹ ta´he¹ kiyh¹. Hi÷ lä÷ja⁻
ka⁻läh´, he⁻ llu¹ jnän` ba´ chaa⁻
Dio. 14 Hi÷ lloo˜ koo⁻ jmii´, Dio hi⁻
ga÷mi÷jiih` Dsa⁻øøh¹ jnän`, heˇ ba´
hi⁻ heˇ mi⁻jiih` jne´ ka⁻läh´ kyaah´
beˇ kiyh¹.

15 ¿Che´ sa÷ ñeh´ hnäh´ jmi⁻ngo¹
he⁻ kyeˇ jne´ la⁻ ma⁻la¹ koo⁻ ba´
kyaah´ Cristo? ¿Che´ jñuuhn´ jaa⁻
hi⁻ ma⁻laa¹ koo⁻ kyaah´ Cristo
mah¹ kwëëhn´ jaa⁻ dsa⁻mëˇ hi⁻
hnëë˜ hñii´ kyaah´ wa´ hi⁻ cha⁻
hi⁻? Ni÷ miih⁻ sa÷ soo˜ lä÷ja⁻.
16 ¿O che´ sa÷ ñeh´ hnäh´ jaa⁻ hi⁻
kyaah´ dsa⁻mëˇ hi⁻ ngë÷ kyaah´
wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, ma⁻laay¹ koo⁻
jmi⁻ngo¹ kyaayh´? Jëëh´, lä÷koo⁻
na⁻sii⁻ juu¹ kih¹ Dio: “Lä÷uu´ leeˇ
jaa⁻ ba´”. 17 Pero hi⁻ jmee÷ ko⁻jøh´
kyaah´ Dsa⁻øøh¹ jnän`, kyey⁻ koo⁻
ba´ jmi⁻lleˇ kyaayh´.
18 Hää` hnäh´ hñaah¹ cha⁻miih⁻,
ta÷ kaah÷ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻. Jëëh´
wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ ga´ jyoh´ dso´kye⁻
he⁻ jmee÷ dsa⁻, sa÷ hnoo⁻ dsoo´ kih¹
jmi⁻ngo¹ kiyh¹. Pero hi⁻ kaah˜ wa´
hi⁻ cha⁻ hi⁻, he⁻ jmeeyh÷ hñiiy´
ba´ ja⁻. 19 ¿O che´ sa÷ ñeh´ hnäh´,
heh¹ jmi⁻ngo¹ jnän` la¹ gwah÷ kih¹
Jmi⁻lleˇ Na⁻jngii ¹? Hi⁻ heˇ hää´
neh÷ tuh⁻dsë⁻ jne´ hi⁻ ga÷kwëëh⁻
Dio jne´. Hi÷ sa÷ laa¹ jne´ dsa⁻juu´
jmi⁻ngo¹ jnän`, Dio ba´ heˇ hi⁻ laa¹
dsa⁻juu´. 20 Jëëh´, hmooh¹ kyaah´
ga÷laa¹ Dio jne´. He⁻ja⁻ kyaah´
jmi⁻ngo¹ jnän` wa´ jmeen´ juuh⁻ kih¹
Dio, hi÷ lä÷ja⁻ kyaah´ jmi⁻lleˇ jnän`,
jëëh´ lä÷to´ he⁻ la⁻ la¹ kiyh¹.

7

Hweh⁻ la¹ he⁻ jee˜ dsa⁻ goo⁻

1 Na¹ jeehn´ kyah¹ hnäh´ juu¹
he⁻ ga÷sii h´ hnäh´ kin÷. Llu¹ la¹
kih¹ dsa⁻ cher´mah¹ sa÷ ga÷jeey´
gooy⁻. 2 Pero kih¹ he⁻ kaah˜ dsa⁻
wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, he⁻ja⁻ jwahn÷,
lä÷jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻ wa´ kyaay´ jaa⁻
dsa⁻mëˇ, hi÷ lä÷jaa⁻ dsa⁻mëˇ, wa´
kyaay´ jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻. 3 Hih¹
dsa⁻ñuuh⁻, hnøø¹ mi⁻tey¹ kyaah´
dsa⁻mëˇ kyaay¹. Ja⁻ba´ lä÷ja⁻
dsa⁻mëˇ hnøø¹ mi⁻tey¹ kyaah´
dsa⁻ñuuh⁻ kyaay¹ ka⁻läh´. 4 Jëëh´
dsa⁻mëˇ sa÷ laay¹ juu´ jmi⁻ngo¹
kiyh¹, dsa⁻ñuuh⁻ ba´ laa¹ juu´. Lä÷ja⁻

ka⁻läh˝ dsa⁻ñuuh⁻, sa˗ laay˹ juu˴
jmɨ⁻ngo˹ kiyh˹, mëy˴ ba˴ laa˻ juu˴.
5 Lä˗uuy˝ ba˴, dsa⁻më˝ dsa⁻ñuuh⁻,
sa˗ le˝ jäyh˗ he⁻ sa˗ hnoon˹ ni˗
miih⁻. Pero cher˴mah˹ lä˗uuy˝
ga˗taayh` juu˹ kwee⁻ lä˗øøy˝ miih⁻
jmii˴ ta˴ko⁻jiih˹ dsa⁻taayh` ngiiy˹
kiyh˹ kih˹ Dio, llu˹ ba˴. Hi˗ ga˴
ma⁻ngëë˝ he⁻ ja⁻, wa˴ mi⁻tey˹
ka⁻läh˝ lä˗uuy˝ mah˹ lä˗ja⁻ sa˗
kaah˹ Tana˴, wa˴ra⁻ sa˗ ga˗lä˗be˝
dsëy˹.
6 He⁻ jwahn˗ lä˗na⁻, he⁻ kwan˗
jwë˹ ba˴, ja˗ he⁻ jmeen˗ mada˻.
7 Hnoo˹ ga˴ jnä˝ wa˴ra⁻ jäh˝ kih˹
lä˗jëë˗ ba˴ dsa⁻ kwëëh˹ dsë˹ lä˗koo⁻
jnä˝. Pero lä˗jaa⁻ lä˗jaa⁻ jne˴
ga˗hñah˹ jne˴ lä˗koo⁻ te˹ he⁻
ga˗kwa˝ Dio. Jaa⁻ jmee˗ koo⁻, hi˗
jñah˝ jmee˗ jyoh˝.
8 Kih˹ hi⁻ sa˗ ga˴ ma⁻jee˝ goo⁻
hi˗ lä˗kye⁻ kih˹ dsa⁻ hnii˴, jwahn˗,
llu˹ la˹ kiyh˹ cher˴mah˹ ga˗jäy˝ hñiiy˝
lä˗koo⁻ jnä˝. 9 Pero cher˴mah˹ sa˗
ga˗kwëëh˹ dsëy˹ jäy˹ hñiiy˝ lä˗jiih˹
jmii˴ chaay⁻, wa˴ jeey˹ gooy⁻. Jëëh˝
llu˹ ga˴ he⁻ jeey˹ gooy⁻ lä˗koh˝ ga˴
he⁻ tu⁻ja⁻ tuh⁻dsëy˹ kih˹ wa˴ hi⁻
cha⁻ hi⁻.
10 Pero kih˹ hi⁻ ma⁻na⁻jee˻
goo⁻, jmeen˗ mada˻, (ja˗ he˝ hñiin˗
jwahn˗, Dio ba˴ hi⁻ jäh˝), dsa⁻më˝
ta˗ wa˴ bee ˹ dsa⁻ñuuh⁻ kyaa˹.
11 Cher˴mah˹ ga˗beey˹ øøyh˻, sa˗
wa˴ jeey˹ gooy⁻ kyaah˴ jñah˝, o
wa˴ dsa⁻jeeyh~ kyaah˴ dsa⁻ñuuh⁻
kyaay˹ ba˴. Hi˗ kih˹ dsa⁻ñuuh⁻
jwahn˗, sa˗ wa˴ beey˹ dsa⁻më˝
kyaay˹.
12 Pero kih˹ jee˴ lä˗jëë˗ ga˴
jñah˝, jnä˝ jwahn˗ (ja˗ he˝ Dio).
Cher˴mah˹ chaa⁻ jaa⁻ øøh˹ jne˴ hi⁻
kyaah˴ dsa⁻më˝ hi⁻ sa˗ ma⁻heeh⁻
kih˹ Dio, hi˗ cher˴mah˹ heeh⁻
ba˴ dsa⁻më˝ gya˗ kyaah˴ øøh˹
jne˴ he˝, sa˗ wa˴ beey˹. 13 Hi˗
cher˴mah˹ chaa⁻ jaa⁻ dsa⁻më˝
øøh˹ jne˴ hi⁻ kyaah˴ dsa⁻ñuuh⁻
hi⁻ sa˗ ma⁻heeh⁻ kih˹ Dio, hi˗
cher˴mah˹ heeh⁻ ba˴ dsa⁻ñuuh⁻
gya˗ kyaah˴ øøh˹ jne˴ he˝, sa˗ wa˴
beey˹. 14 Jëëh˝, dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ sa˗
ma⁻heeh⁻ kih˹ Dio, ma⁻na⁻jngëëy
˹ ta˗la˗ kih˹ mëy˴. Hi˗ ja⁻ba˴ lä˗ja⁻
dsa⁻më˝ hi⁻ sa˗ ma⁻heeh⁻ kih˹
Dio, ma⁻na⁻jngëëy ˹ ta˗la˗ kih˹
dsa⁻ñuuh⁻ kyaay˹. Wa˴ra⁻ jäh˝ kih˹
sa˗ la˹ lä˗ja⁻, chih⁻ kyaay˹ jä˹ lä˗
ma⁻sah˝ ja⁻ba˴. Pero ta˴ko⁻jiih˹
tääyh˴ ko⁻jøh˝ ma⁻na⁻jngëë˹ bih˹.
15 Pero cher˴mah˹ hi⁻ sa˗ ma⁻heeh⁻
kih˹ Dio ga˗beey˹ dsa⁻kyaayh˴,
wa˴ beey˹ kih˹. Cher˴mah˹ ga˗la˹
lä˗ja⁻, sa˗ la˹ he⁻ wii˝ kih˹ dsa⁻më˝
dsa⁻ñuuh⁻ øøh˹ jne˴ he⁻ dsa⁻taayh`
ko⁻jøh˝. He⁻ hii˹ tii˴ jnän` ba˴
ga˗tëëh˹ Dio jne˴. 16 Jëëh˝ hne⁻
dsa⁻më˝ øøhn˹, sa˗ ñeh˴ hne⁻ che˴
lä˗leh˹ lääh˴ dsa⁻ñuuh⁻ kyaah˹.
Lä˗ja⁻ hne⁻ dsa⁻ñuuh⁻, sa˗ ñeh˴ che˴
lä˗leh˹ lääh˴ dsa⁻më˝ kyaah˹.

Wa˴ heeh˴ ba˴ jne˴ dsa˴toohn˴ lä˗koo⁻ ma⁻tøøhn˴ la⁻

17 Lä˗jaa⁻ lä˗jaa⁻ jne˴, wa˴
dsa˴toohn˴ kyaah˴ he⁻ ga˗hñah˹ jne˴
kih˹ Dsa⁻jøøh˹ jnän`, lä˗koo⁻ ma˴
ga˗tëëh˹ Dio jne˴. 18 Cher˴mah˹
ma⁻ngëë˝ ma⁻tuy˹ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹
lä˗ ma˴ ga˗tëëh˹ Dio hne⁻, jä˴ ba˴
hne⁻ lä˗na⁻. Pero cher˴mah˹ sa˗
ga˗tuy˹ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹ lä˗ ma˴
ga˗tëëh˹ Dio hne⁻, sa˗ jmee˗ bii˹
uuh˗ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹. 19 Sa˗ cha⁻
he⁻ hnøø˹ jäh˗ ni˗ miih⁻ he⁻
ga˗wih˝ jmɨ⁻ngo˹ jnän`, o he⁻ sa˗
ga˗wih˝. Kih˹ jee˴ lä˗jë˗, hnøø˹
nuuh˴ jne˴ mada˻ kih˹ Dio ba˴.
20 Lä˗jaa⁻ lä˗jaa⁻ wa˴ jäy˝ ba˴ kih˹
lä˗ ma⁻tääyh˴ ja⁻, lä˗koo⁻ ma˴
ga˗heeyh⁻ kih˹ Dio. 21 Cher˴mah˹
ma˴ na⁻hnëëh˴ jmeeh⁻ ta˴ kih˹ dsa˗,
lä˗koo⁻ ma˴ ga˗tëëyh˹ hne⁻, ta˗
jmee⁻ cha⁻miih⁻ huu˴dsë⁻. Pero
cher˴mah˹ cha⁻ jwë˹ kyah˹ lääh˴
hñaah˹, kwa˴ be˝ lää` hñaah˹. 22 Jëëh˝
jaa⁻ hi⁻ ma˴ na⁻hnëë˝ jmee˗ ta˴
kih˹ dsa˗ lä˗koo⁻ ma˴ ga˗tëëh˹ Dio,

ma⁻na⁻lạạ́ bih˹ kih˹ Dio. Pero
jạạ⁻ hị⁻ sa˭ na⁻hnëë́ jmee˭ ta′
kih˹ dsa˭ lä˭kọọ⁻ ma′ ga˭tëëh˹ Dio,
na˹ ma⁻na⁻hnëëý jmeey˹ ta′he˹
kih˹ Cristo ba′. 23 Hmooh˹ kyạạh́
ga˭lạạ˹ Dio jne′, he⁻jạ⁻ ta˭ hnëë˭
hnäh́ hñaah˹ mah˹ jmeeh˹ ta′ kih˹
dsa⁻ lä˭jmịị ˹ lä˭je⁻. 24 Lä˭jạạ⁻
lä˭jạạ⁻ hnäh́ ọọhn˹, wa′ tạạh́ hnäh́
kih˹ lä˭kọọ⁻ ma⁻tạạh́ hnäh́ na⁻,
lä˭kọọ⁻ ma′ ga˭hẹẹh`hnäh́ kih˹ Dio.

Nưưh⁻ kih˹ dsa⁻më́ dsa⁻ñưưh⁻ hị⁻
sa˭ na⁻jẹẹ⁻ goo⁻

25 Kih˹ dsa⁻ñưưh⁻ hị⁻ sa˭
ma⁻kạạh˭ dsa⁻më́ hi˭ kih˹ dsa⁻më́
hị⁻ sa˭ ma⁻kạạh˭ dsa⁻ñưưh⁻, juu˹
he⁻ kwan`la⁻ sa˭ la˹ mada⁻ kih˹ Dio.
Pero sa˭ la˹ kyạạh́ juu˹ ta˭jmah˹.
Jëëh́ ma⁻lä⁻ñịh́ dsë˹ Dio kin˭
he⁻jạ⁻ hlëëhń ju˹dsoó jmah˹ ba′.
26 Lä˭kọọ⁻ la˹ jmịị́ he⁻ tưưhń na˹,
kih˹ he⁻jạ⁻ lạạn˭, go⁻ llu˹ ga′ he⁻
go′tạạh́ hnäh́ lä˭kọọ⁻ ma⁻tạạh́
hnäh́ na⁻. 27 Cher′mah˹ chạạ⁻
dsa⁻më́ kyạạh˹, ta˭ jmee⁻ hưưdsë⁻
bẹẹh˹ hnih́. Hi˭ cher′mah˹ sa˭
chạạ⁻ dsa⁻më́ kyạạh˹, ta˭ jmee⁻
bii˹ jẹẹh́ gooh⁻. 28 Cher′mah˹
ga˭kyạạh˭ dsa⁻më́, sa˭ la˹ hlịịh˹.
Lä˭jạ⁻ chih⁻më́ kwạạ⁻, cher′mah˹
ga˭kạạy˹ dsa⁻ñưưh⁻, sa˭ jmeey˭
hlịịh˹. Pero kih˹ hị⁻ dsa⁻jẹẹ́ goo⁻,
jä˭ cha⁻miih⁻ hưưdsë⁻ në́ kiyh˹.
Hi˭ hnoon˹ wa′ra⁻ jäh́ kih˹ ni˭
miih⁻ he⁻ jạ⁻ sa˭ jëëh˹ hnäh́.
29 Ma⁻ngoo˹ ya˭jạh˭ jmịị́, he⁻jạ⁻
na⁻ jwahn˭ ọọhn˹: Na˹ ta˭ cha′në́,
hịh˹ hị⁻ kyạạh́ dsa⁻më́, lä˭kọọ⁻
he⁻ sa˭ kyạạh́ bih˹ wa′ jmeeý.
30 Hịh˹ hị⁻ ti⁻meeh⁻ dsë˹, wa′ gaa′
dsëy˹. Hịh˹ hị⁻ jẹẹ⁻ dsë˹, wa′ jmeeý
lä˭kọọ⁻ he⁻ sa˭ jẹẹ⁻ dsëy˹. Hịh˹
ga˭nää′ la⁻ lưư˹, wa′ jmeeý lä˭kọọ⁻
he⁻ sa˭ cha⁻ kiyh˹ ba′. 31 Hịh˹ hị⁻
kooh⁻ jmee˭ he⁻ cha⁻ jmị⁻gyưư˭ la⁻,
wa′ jmeeý lä˭kọọ⁻ he⁻ sa˭ jmee˭
bii˹ kiyh˹ ba′. Jëëh́ lä˭jë˭ he⁻ jëë́
jne′ jmị⁻gyưư˭ la⁻, he⁻ dsa⁻ngëë́
ba′ jạ⁻.

32 Hnoon˹ wa′ra⁻ jäh́ kih˹ sa˭
cha⁻ ba′ he⁻ kih˹ kạh˹ hnäh́
hưưdsë⁻. Dsa⁻ñưưh⁻ hị⁻ sa˭ ga′
ma⁻jẹẹ́ goo⁻, hị⁻ he⁻ hnaah⁻ Dio,
hnooyh⁻ ha⁻ lä˭ jee′ tịh˹ dsë˹ Dio
ba′. 33 Pero hị⁻ kyạạh́ dsa⁻më́,
kyẹ⁻ gyih˹ hưưdsë⁻ kih˹ he⁻ cha⁻
jmị⁻gyưư˭ la⁻, hnooyh⁻ ha⁻ lä˭
jee′ tịh˹ dsë˹ mëy′ ba′. 34 Lä˭jạ⁻
ka⁻läh́, kạh́ ba′ la˹ kih˹ dsa⁻më́
hị⁻ kyạạh́ dsa⁻ñưưh⁻, hi˭ kih˹
chih⁻më́ kwạạ⁻ hị⁻ tạạh́ hñiị́.
Chih⁻më́ kwạạ⁻ hé, hnaah⁻ gyih˹
Dio, ngëëy~ hñiiý kyạạh́ jmị⁻llé
kiyh˹ kih˹ Dio. Pero hị⁻ na⁻jẹẹ⁻
goo⁻, kyẹ⁻ gyih˹ hưưdsë⁻ kih˹ he⁻
cha⁻ jmị⁻gyưư˭ la⁻, hnooyh⁻ ha⁻
lä˭ jee′ tịh˹ dsë˹ dsa⁻ñưưh⁻ kyạạy˹
ba′. 35 He⁻ la⁻ ma⁻jwahn˹ mah˹
jmää˹ ta′ kyah˹ hnäh́. Jạ˭ he⁻
hnoon˹ han`kyah˹ hnäh́. Hnoon˹
go′tạạh́ hnäh́ lä˭kọọ⁻ lle` kyah˹
hnäh́ mah˹ hnaah˹ hnäh́ Dsa⁻jưưh˹
jnän`lä˭kạạ⁻ tuh⁻hoh́ hnäh́.

36 Cher′mah˹ jạạ⁻ dsa⁻ chạạ⁻
chih⁻më́ kyạạ˹ hị⁻ ma⁻të́ jị⁻ñe⁻
jẹẹy˹ gooy⁻, hi˭ cher′mah˹ jmeey˭
hưưdsë⁻ sa˭ sọọh~ jạy˹ hñiiý, hi˭
lạạý, jmee˭ bii˹ jẹẹy˹ gooy⁻, wa′
jẹẹy˹ gooy⁻. Jëëh́ lä˭jạ⁻ lla˭ dsëy˹,
sa˭ la˹ hlịịh˹. 37 Pero cher′mah˹
chạạ⁻ jñah́ hị⁻ ma⁻jmeé kọọ⁻
ba′ hưưdsë⁻, hi˭ sa˭ la˹ kyạạh́ he⁻
wịị́, jmeey˭ lä˭kọọ⁻ hyoh⁻ dsëy˹
ba′, cher′mah˹ ma⁻jmeeý kọọ⁻
ba′ hưưdsë⁻ sa˭ kwạạy˹ chih⁻më́
kyạạy˹ jẹẹ́ goo⁻, he⁻ jmeey˭ llu˹ ba′
jạ⁻. 38 Heh˹ lä˭jạ⁻, cher′mah˹ hị⁻
ga˭kwạạ˹ chih⁻më́ kyạạ˹ jẹẹ́ goo⁻,
jmeey˭ llu˹ ba′ jạ⁻. Pero cher′mah˹
sa˭ ga˭kwạạy˹ jẹẹ́ goo⁻, llu˹ ga′ he⁻
jmeey˹ lä˭jạ⁻.

39 Dsa⁻më́ hị⁻ na⁻jẹẹ⁻ goo⁻, lạạy˹
kyạạ˹ jạạ⁻ dsa⁻ñưưh⁻ lä˭hih˭ kih˹
ley, ta′kọ⁻jịịh˹ chạạ⁻ dsa⁻ñưưh⁻
kyạạy˹. Pero cher′mah˹ ga˭jưư˹
dsa⁻ñưưh⁻, ma⁻cha⁻ jwë˹ kiyh˹
jẹẹy˹ gooy⁻ ka⁻läh́ kyạạh́ hị⁻ tịh˹
dsëy˹, la˭ ra˭ lạạ˹ jạạ⁻ dsa⁻ñưưh⁻ hị⁻

ma⁻hee̱h⁻ juu' kih'ˡ Dio. 40 Hi÷ jnä´
la̱a̱n⁻, llu'ˡ ga´ la' kiyh'ˡ cher´mah'ˡ
ga÷jä̱y´ hñiiy´. Pero sa÷ la'ˡ kya̱a̱h´
hʉʉ´dsë⁻ ta÷jmah'ˡ he⁻ ma⁻jwahn'ˡ
lä÷na⁻, jëëh´ kya̱a̱h´ ba´ jnä´ Jmɨ⁻lle´
kih'ˡ Dio.

8

Ma'ˡ he⁻ kwëëh˜ dsa⁻ dio hi̱⁻
na⁻la̱a̱⁻ ka̱a̱h˜ dsa⁻

1 Na'ˡ ngëën´ juu' kyah'ˡ hnäh´
kih'ˡ ma'ˡ he⁻ kwëëh˜ dsa⁻ dio
hi̱⁻ na⁻la̱a̱⁻ ka̱a̱h˜ dsa⁻. Lä÷jëë̱÷
ba´ jne´ kyu̱u̱h˜ jne´ ma÷ miih⁻.
Hi÷ ta÷la÷ kih'ˡ he⁻ kyu̱u̱h˜ jne´,
he⁻ja̱⁻ gwa´ jmä̱ä̱n´ hñaan' ka̱a̱h´.
Pero he⁻ hnää÷ jne´ dsa⁻kya̱a̱hn´,
he⁻ na⁻ kwa÷ be´ he⁻ dsa´toohn´
cha⁻ga´miih⁻ llu'ˡ kya̱a̱h´ Dio.
2 Hi̱⁻ la̱a̱´ kyʉʉh˜ cha⁻miih⁻, sa÷
ga´ ma⁻kyʉʉyh˜ lä÷ko̱o̱⁻ te'ˡ lle`
lä÷kyʉʉyh˜. 3 Pero ja̱a̱⁻ hi̱⁻ hnää'ˡ
Dio, kyu̱u̱÷ ba´ Dio hi̱⁻ he´.

4 Kih'ˡ ma'ˡ he⁻ lla÷ dsa⁻ cha´në´
dio hi̱⁻ na⁻la̱a̱⁻ ka̱a̱h˜ dsa⁻, ma⁻ñe´
ba´ jne´ sa÷ cha⁻ he⁻ la̱a̱'ˡ dio he´
ni÷ miih⁻ jmɨ⁻gyʉʉ÷ la⁻. Ja̱a̱⁻ ba´
Dio cha̱a̱⁻. Sa÷ cha̱a̱⁻ ga´ jñah´ Dio.
5 Ma÷ke÷ gyʉʉh' hwa'ˡ la⁻ jäh´ dsa⁻
cha̱a̱⁻ ja̱÷ hi̱⁻ ja̱a̱⁻ dio, (jëëh´ ma÷ra÷
he⁻ cha̱a̱⁻ jwëë̱´ dio, hi÷ lä÷ja̱⁻ cha̱a̱⁻
jwëë̱´ dsa⁻ka̱a̱h´ ka⁻läh´). 6 Pero
jnä`jne´, ja̱a̱⁻ Dio ba´ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ la̱a̱'ˡ
Tää`jnän`. Ga÷lä÷jë÷ ba´ he⁻ cha⁻,
hñiiy´ ba´ ga÷jmeey´, hi÷ ga÷jmä̱ä̱y'ˡ
jne´ mah'ˡ jmää'ˡ jne´ kiyh'. Hi÷
ja̱a̱⁻ ba´ Dsa⁻jo̱o̱h' jnän`cha̱a̱⁻. Hi̱⁻
he´ he´ Jesucristo. Ta÷la÷ kiyh'ˡ ba´
cha⁻ ga÷lä÷jë÷, lä÷ja̱⁻ ta÷la÷ kiyh'ˡ ba´
cha̱a̱⁻ jne´ ka⁻läh´.

7 Pero ja̱÷ lä÷jëë̱÷ kyʉʉh˜ ha⁻ lä÷
la'ˡ juu' la⁻. Ko̱⁻lla̱a̱´ hi̱⁻ ma´ tëë̱
' jmee÷ he' kih'ˡ dio hi̱⁻ na⁻la̱a̱⁻,
gwa´ hʉʉ´dsë⁻ kiyh'ˡ kya̱a̱h´ dio he´,
wa´ra⁻ ga÷kuyh⁻ ma'ˡ he⁻ lla÷ dsa⁻
cha´në´ hi̱⁻ he´. Kih'ˡ he⁻ sa÷ la'ˡ
ko̱o̱⁻ ba´ hʉʉ´dsë⁻ kiyh'ˡ, he⁻ja̱⁻ la̱a̱y´
mi⁻sa̱yh´ hñiiy´. 8 Dsoo´ ba´, ja̱÷
kya̱a̱h´ he⁻ kih⁻hi̱h⁻ jne´ na⁻, jmee÷
he⁻ hnää'ˡ Dio jne´. Ja̱÷ kya̱a̱h´ he⁻
kih⁻hi̱h⁻ jne´ na⁻, jmee÷ lee̱´ jne´
llu̱u̱' cha⁻ga´miih⁻, ni÷ sa÷ jä̱n´ hlɨɨh'
cher´mah'ˡ sa÷ ga÷kihn´ lä÷jë÷ nëë'
he⁻ cha⁻.

9 Ma÷ke÷ na⁻ngë' jne´ jwë'ˡ
kih´hi̱hn´ wa´ he⁻ cha⁻ he⁻, hnøø'ˡ
lee̱h⁻ jne´ mah'ˡ sa÷ tä̱h÷ hi̱⁻ sa÷
la'ˡ ko̱o̱⁻ ba´ hʉʉ´dsë⁻ kih'ˡ, kwa̱a̱t˜
jnän`. 10 Cher´mah'ˡ cha̱a̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻
sa÷ la'ˡ ko̱o̱⁻ hʉʉ´dsë⁻ kih'ˡ, ga÷jëë̱y'ˡ
hnäh´, hi̱⁻ ma⁻kyʉʉh˜ miih⁻, tä̱ä̱h´
hnäh´ në´ mes˜ koo´ jee´ tääh´ hee̱h⁻
kih'ˡ dio hi̱⁻ na⁻la̱a̱⁻ he´, goo⁻ la'ˡ
kiyh'ˡ, jä÷ lä÷hee̱´ dsëy'ˡ kuyh÷ he⁻
ma⁻lla´ dsa⁻ cha´në´ hee̱h⁻ ja̱⁻.
11 He⁻ja̱⁻, dsoo´ kyah' hnäh´ hi̱⁻
ma⁻kyʉʉh˜ miih⁻, tä̱h÷ øøh'ˡ hi̱⁻ sa÷
cha⁻ be´ kih'ˡ, hi÷ kih'ˡ hi̱⁻ he´ ba´,
ga÷ju̱u̱'ˡ Cristo. 12 Lä÷ja̱⁻, cher´mah'ˡ
ga÷jmeeh´ hnäh´ hñaa⁻ hoh´ kih'ˡ
øøh'ˡ jne´, hi÷ jmeeh⁻ hnäh´ sa÷ kyee̱´
hʉʉ´dsë⁻ kih'ˡ hi̱⁻ sa÷ cha⁻ be´ kih'ˡ,
he⁻ ma⁻hlä̱ä̱h⁻ hnäh´ kih'ˡ Cristo ba´
ja̱⁻. 13 He⁻ja̱⁻ cher´mah'ˡ ma'ˡ he⁻
kih´ jne´, jmeen´ tä̱h÷ ja̱a̱⁻ øøhn'ˡ,
mo÷so÷ kih´ ga´ jne´ ka⁻läh´ ngo'ˡ
ji̱h´ko̱h´ mah'ˡ sa÷ jmeen´ tee̱h' øøh'ˡ
jne´.

9

Na⁻ngë' jwë' apóstole hyoh÷ miih⁻
he⁻ jmee÷ bii' kiyh'

1 ¿Che´ sa÷ la̱a̱n'ˡ apóstol la̱a̱h´
hnäh´? ¿Che´ sa÷ na⁻ngën '
jwë' jmeen` lä÷ko̱o̱⁻ jmee÷ jñah´
apóstole? Jëëh´, ma÷ra÷ he⁻ ga÷jëë̱n÷
Jesús Dsa⁻jo̱o̱h' jnän`. Hi÷ kih'ˡ
he⁻ ga÷hee̱h` hnäh´ juu' kiyh'ˡ, he⁻
ja̱⁻ jmee÷ lii˜ ta´ he⁻ jmeen÷ kih'ˡ
Dsa⁻jo̱o̱h' jnän`. 2 Cher´mah'ˡ kih'ˡ
jñah´, sa÷ la̱a̱n'ˡ apóstol, pero kyah'ˡ
hnäh´ ma÷ra÷ ju'dsoo´ la̱a̱n'ˡ. Jëëh´,
lä÷llu'ˡ he⁻ kya̱a̱h´ hnäh´ Dsa⁻jo̱o̱h'
jnän`, he⁻ ja̱⁻ jmee÷ lii˜ ma÷ra÷ he⁻
la̱a̱n'ˡ apóstol.

3 Juu' la⁻ jmää'ˡ lä̱ä̱n´ hñiin÷ kih'ˡ
hi̱⁻ sa÷ ta̱a̱h⁻ jnä´ ta´. 4 ¿Che´
sa÷ na⁻ngë' jnääh'ˡ jwë' he⁻ hñah÷
jnääh' he⁻ kih´hi̱h´ jnääh'ˡ? 5 ¿Che´

sa˜ na¯ngë' jnääh' jwë' jää´ jnääh'
dsa¯më´ hi¯ laa' øøh¯ jne´ lä˜koo¯
jmee˜ jñah´ apóstole, ja¯ba´ lä˜koo¯
jmee˜ øøh¯ Dsa¯jøøh' jnän` kyaah´
Pee´ ka¯läh´? 6 ¿Che´ ma˜la˜ jnä´
ba´ kyaah´ Bernabé jmee˜ bii' jmee¯
jnääh' ta´ mah' jnääh˜ jnääh' he¯
kih´hih´ jnääh'? 7 ¿Ha¯ chaa¯ hløø´
hi¯ tääh´ jmee˜ ta´ kwaat~ kih' hñii´?
¿Ha¯ chaa¯ hi¯ jmee˜ ta´ koo¯ hwa'
mah' sa˜ kuyh¯ he¯ jngëëy¯? ¿Ha¯
chaa¯ hi¯ hää~ koo¯ nää' jah´ mah'
sa˜ hiyh~ juh˜ kih'? 8 ¿Che´ laah´
hnäh´ hlëëhn´ he¯ la¯ lä˜koh´ hlëëh˜
wa´ hi¯ cha¯ hi¯? ¿Che´ sa˜ na¯sii¯
lä˜ja¯ në´ ley? 9 Jëëh´, në´ ley
kih' Moisé na¯sii¯: “Ta˜ kii¯ hoo´
kya´ jee´ jmeey˜ ta´.” He¯ ga˜jäh´
Dio lä˜ja¯, ja˜ ma˜la˜ kih' kya´ ja¯
ma´ kyee¯ huu´dsë¯. 10 He¯ kyee¯
huu´dsë¯ jnä` jne´ ba´ ja¯, he¯ja¯
ba´ ja¯ na¯sii¯ lä˜ja¯. Jëëh´, hi¯
mi¯llu' hwa', lä˜kye¯ hi¯ mi¯llu' mi
'ju¯, ma˜ra˜ he¯ cha¯ o¯jøh˜ dsë¯
kiyh' liyh˜ kih' ta´ he¯ jmeey˜ ja¯.
11 Mi 'ju¯ he¯ la' kih' Dio ga˜jñee´
jnääh' neh˜ tuh¯hoh´ hnäh´, he¯ja¯
¿che´ jmee˜ hii¯ cher´mah' ga˜ngii´
jnääh' miih¯ he¯ cha¯ kyah' hnäh´?
12 Cher´mah' jñah´ ba´ cha¯ jwë'
kih' hyoyh˜ he¯ cha¯ kyah' hnäh´,
cha¯ga´miih¯ na¯ngë' jnääh' jwë'
hñah˜ jnääh' he¯ ja¯.

Hi˜ ma˜ke˜ cha¯ jwë' jmee´ jnääh'
lä˜ja¯, sa˜ ga˜chuu´ jnääh' ni˜ miih¯
kyaah´ hnäh´. Ga˜kwëëh' ba´ dsë¯
jnääh' mah' sa˜ jmee' dsa¯ jyoh´
huu´dsë¯ jee´ kwa¯ jnääh' ju'hmëë´
kih' Cristo. 13 ¿Che´ sa˜ ñeh´ hnäh´,
lä˜jëë˜ hi¯ jmee˜ ta´he' neh˜ gwah˜,
kyaah´ ja¯ba´ he¯ dsa¯ka˜ dsa¯ neh˜
gwah˜ ja¯ jnä¯ he¯ kuyh¯? Hi˜
lä˜ja¯, hi¯ jmee˜ ta´ në´ na´hyoo´,
kuyh¯ kih' he¯ dsa¯ka˜ dsa¯ në´
na´hyoo´ ja¯. 14 Lä˜ja¯ ka¯läh´,
ga˜jmee´ Dsa¯jøøh' jnän` mada¯, hi¯
na¯hñaa´ kwa˜ ju'hmëë´, ta´ kih'
ju'hmëë´ ja¯ba´ wa´ kuyh¯.

15 Pero jnä´, ni˜ koo¯ hä´ sa˜
ma¯ngii` he¯ ja¯ kyah' hnäh´, ni˜
sa˜ sii˜ lä˜la¯ mah' kwëëh' jnä´
miih¯ he¯ cha¯ kyah' hnäh´. Llu'
ga´ he¯ juun´ kyohn˜ lä˜koh´ ga´ he¯
jñuuh' dsa¯ kin˜ he¯ chaan¯ llu' he¯
sa˜ koon¯ jñeen' he¯ kwan˜ juu'.
16 Pero sa˜ cha¯ he¯ kih' he¯ jmään¯
hñiin˜ jøøh' he¯ kwan˜ ju'hmëë´
kih' Cristo. Jëëh´, ma¯na¯hä´
goon˜, he¯ja¯ jmee˜ bii' kin˜ kwan`
juu' na¯. Jwii~ jnä´ cher´mah' sa˜
ga˜mi˜ten` he¯ kwan` ju'hmëë´
kiyh'. 17 Cher´mah' hyoh¯ dsën˜
kwan` juu' kih' Dio, hyoh˜ ba´ jnä´
jñeen'. Hi˜ ma˜ke˜ sa˜ hyoh¯ dsën˜
jmeen` ta´ la¯, ma˜ra˜ he¯ mi´ten`
ba´ ta´ he¯ hä´ goon˜. 18 ¿Hee¯ ba´
jñeen' ja¯? He¯ chaan¯ llu' he¯ sa˜
koon¯ jñeen' he¯ kwan˜ ju'hmëë´
kih' Cristo. He¯ ja¯ ba´ ja¯ jñeen'.
Kih' he¯ja¯, sa˜ ngiin´ ni˜ miih¯ he¯
cha¯ kyah' hnäh´ lä˜koo¯ na¯ngën'
jwë' jmeen`.

19 Ni˜ jaa¯ sa˜ chaa¯ hi¯ jmee˜
hih˜ kin˜, he¯ jmeen˜ lä˜ja¯. Pero
ma˜ra˜ he¯ jmee˜ ba´ jnä´ ta´he' kih'
lä˜jëë˜ mah' lä˜ja¯ leeh˜ ga´ jnä´
jwëë´ dsa¯ kih' Cristo. 20 He¯ja¯ jee´
kih' judiu, jmään˜ hñiin˜ lä˜koo¯
jaa¯ judiu, mah' leehn˜ dsa¯ judiu.
Hi˜ jee´ kih' hi¯ mi¯te' ley (ma˜ke˜
sa˜ jmee˜ ley hih˜ kin˜) jmeen˜
lä˜koo¯ hi¯ mi¯te' ley ba´, mah'
lä˜ja¯ leehn˜ dsa¯ hi¯ mi¯te' ley
ja¯. 21 Hi˜ kih' hi¯ sa˜ kyuuh~ ley,
lä˜koo¯ he¯ sa˜ kyuuhn~ ley ba´
jmeen˜, mah' lä˜ja¯ leehn˜ dsa¯ hi¯
sa˜ kyuuh~ ley. (Pero ja˜ kih' he¯ sa˜
kyaahn´ ley kih' Dio, mi¯te` ba´ jnä´
ley kih' Cristo.) 22 Hi˜ jee´ kih' hi¯
sa˜ bee´ huu´dsë¯ kih', ga˜jmään˜
hñiin˜ lä˜koo¯ he¯ sa˜ bee´ huu´dsë¯
kin˜. Hi˜ jee´ kih' jee´ lä˜jëë˜, kwee¯
ba´ ga˜jmeen' kyaayh´, mah' lä˜ja¯
jnøøhn˜ ha¯ lä˜ jee´ lään´ koo¯llaa´
dsa¯. 23 Kwaat~ kih' ju'hmëë´ ba´
jmeen˜ he¯ la¯, mah' koo¯jøh´ ba´
lä˜cha¯ he¯ llu' kin˜ kyaah´ hi¯

nuu˜ ju'hmëë˝ he˜ kwan˭ la˜.
24 Ñeh˝ ba˝ hnäh˝, jee˝ hlii˭ jwëë˝
dsa˜, jaa˜ ba˝ hi˜ lih'. Hi˜ he˝ lle`
kih' hyoh˭ jñee'. Lä˭ja˜ hnøø' kwah'
hnäh˝ be˝ jee˝ hnaah˭ hnäh˝ Dio
mah' lä˭ja˜ hñah˭ hnäh˝ koo˜ he˜
la˝ kwa' Dio. 25 Lä˭jëë˭ hi˜ hnøø'
lih˭ jee˝ kooy˭, mi˜lluuy' hñiiy˝ kih'
lä˭jë˭ he˜ jmee˭ jwii̇h` kiyh' mah'
liyh˭ koo˜ coron he˜ dsa˜heee˝. Pero
jne˝ mi˜lluun` jne˝ hñaan ' mah'
leh˭ jne˝ koo˜ coron he˜ sa˭ heee˝
jih˝koh˝. 26 Lä˭ja˜ jnä˝ ka˜läh˝,
ngoo' ba˝ jnä˝ kwan˭ be˝ ha˜ jee˝
lihn˭ koo˜ coron. He˜ja˜ sa˭ jmeen˭
wa˝ la' cha˜ la', lä˭koo˜ jaa˜ hi˜
te˜ jah˜ jwë˝ në˝ lle˝. 27 Heehn˜
hñiin˭ wii˝ ba˝, ni˭ miih˜ sa˭ kwan˭
jwë' kih' jmi˜ngo' jmee' hih˭ kin˭.
Lä˭na˜ ba˝ jmeen`, mah' sa˭ jän`
ta˭ koo˝ ma˜la˭ ma˜kwan' ju'hmëë˝
kih' jñah˝.

10

*Sa˭ wa˝ jmeen˝ ko˜jøh˝ kyaah˝ hi˜
jmää˜ jøøh' dio hi˜ na˜laa˜ kaah˜
dsa˜*

1 Hnoon' wa˝ lä˜dsooh˜ hoh˝
hnäh˝ øøhn', lä˭koo˜ ga˭la' kih'
dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`. Ga˭lä˭jëë˭
ba˝ ga˭nää' lä˭ ngoo' jnii˝. Hi˭
ga˭ngëëy˝ jee˝ jmi˜ñeeh˜. 2 Lä˭llu'
he˜ ga˭ngëë˝ dsa˜ he˝ ko˜jøh˝
kyaah˝ Moisé jee˝ ma˝ hii˝ jnii˝ hi˭
ta˭ jee˝ jmi˜ñeeh˜, he˜ja˜ la' lä˭koh˝
he˜ ga˭taayh` ko˜jøh˝ ga˭saa˜ dsa˜
he˝ jmii˜ kyaah˝ Moisé mah' leey˝
koo˜ kyaayh˝. 3 Ga˭lä˭jëë˭ ba˝
ga˭kuh˜ he˝ñiih˜ he˜ ga˭chee' Dio.
4 Ga˭lä˭jëë˭ ba˝ ga˭hih' jmii˜ he˜
ga˭chee' Dio. Sa˭ ma˝ la' wa˝ he˜
cha˜ he˜ jmi˜gwa˜ he˜ ga˭jmee˝
Dio ga˭hya˜ dsoh˝ mi'kuu˝. Hi˭ mi
'kuu˝ ja˜, sa˭ ma˝ la' wa˝ he˜ cha˜
he˜ mi'kuu˝, ma˝ laa' hñii˝ Cristo hi˜
ma˝ jmee˭ ko˜jøh˝ kyaayh˝. 5 Pero
miih˜ go˜te' ba˝ dsa˜ he˝ ga˭jmee˝
he˜ tih˜ dsë' Dio. He˜ja˜ jwëë˝ ga˝
ga˭juu' hwa' kii˭ ja˜.

6 He˜ ga˭la' lä˭ja˜ kih' dsa˜ he˝,
he˜ ja˜ kwëëh˜ jne˝ nuuh˜ mah' sa˭
wa˝ heee˝ dsë˜ jne˝ jmeen˝ he˜ hliih'
lä˭koh˝ ga˭jmee˝ dsa˜ he˝. 7 Ni˭ ta˭
wa˝ jmään˝ jøøh' dio hi˜ na˜laa˜
kaah˜ dsa˜, lä˭koh˝ ga˭jmee˝ dsa˜
he˝. Lä˭koo˜ jäh˝ jee˝ na˜sii˜ juu'
kih' Dio: “Ga˭taah` lä˭jëë˭ dsa˜
ga˭kuh˜ ga˭hih', ja˜ga˝ ga˭taayh`
ga˭jmeey˝ wa˝ la' cha˜ la'.” 8 Ni˭
ta˭ wa˝ kaah˝ jne˝ wa˝ hi˜ cha˜ hi˜,
lä˭koo˜ ga˭jmee˝ dsa˜ he˝. Jëëh˝
kyaah˝ koo˜ jmii˝ ba˝ ga˭juu' gyii˝
hnë˜ mil dsa˜ he˝. 9 Ni˭ sa˭ wa˝ koo˝
jne˝ kyaah˝ he˜ jøh˜ dsë' Dsa˜jøøh'
jnän`, lä˭koo˜ ga˭jmee˝ ko˜llaa˝
dsa˜ he˝ mah' ga˭jngii̇h' mii̇h˜ kiyh'.
10 Sa˭ wa˝ cha˜ wa˝ hää˜ jne˝ Dio,
lä˭koo˜ ga˭cha˜ ga˭hää' dsa˜ he˝,
mah' ga˭jngii̇h' ángel kiyh'.

11 He˜ ga˭la' lä˭ja˜ kih' dsa˜
he˝, he˜ ja˜ kwëëh˜ jne˝ nuuh˜, hi˭
ma˜na˜sii˜ jnän` mah' lä˭leeh˜ jne˝
hi˜ chaa˜ na' jee˝ ga˭dsaa' jmii˝ he˜
tøøhn˝ la˜. 12 Lä˭ja˜, kih' hi˜ jmee˭
huu˝dsë˜ sa˭ cha˜ he˜ kih' jeh' dsëy',
hnøø' liiyh˜ mah' sa˭ täyh˭. 13 Wa˝
he˜ cha˜ he˜ he˜ wii˝ he˜ jëë˝ jne˝,
ja˜ba˝lä˭ja˜ ma˜jëë˭ jñah˝. Pero Dio
llu' dsëy'. Sa˭ kway˜ jwë' ngëë˝ jne˝
koo˜ he˜ hweh˜ ga˝he˜ mo˭so˭ tää˭
jne˝. Wa˝ra˜ ga˭të˝ jee˝ jëë˝ jne˝ he˜
wii˝ ja˜, kwa' ba˝ Dio be˝ ha˜ lä˭ jee˝
lää˝ jne˝ hi˭ lä˭ja˜ kwëëh' dsë˜ jne˝.

14 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh˝ øøhn'
hi˜ hnaan˭. Hää` hnäh˝ hñaah'
cha˜miih˜. Mo˭to˭ jmee˜ hnäh˝
juuh˜ kih' dio hi˜ na˜laa˜ kaah˜
dsa˜. 15 Hlëëhn˝ hnäh˝ lä˭koo˜ dsa˜
hi˜ kyuuh˜. Kyee˜ da˝ hnäh˝ kwaat˜
ha˜ lä˭ ngoo' juu' he˜ hlëëhn˝
hnäh˝. 16 Lä˭ ma˝ hih˜ jne˝ kyaah˝
wa˝kyaah˝ he˜ na˜jøø˜, kwa˜ jne˝
ti˝hmaah˝ kih' Dio, la' kwaat˜ hih˜
jne˝ jma˜ kih' Cristo ba˝ ja˜, hi˭
lä˭ja˜ ma˜laa' jne˝ koo˜ ba˝ kyaayh˝.
Hi˭ lä˭ ma˝ kih˜ jne˝ he˝ñiih˜ he˜
ti˜llooh˜ jne˝, he˜ jmee˜ jne˝ kwaat˜
jmi˜ngo' kih' Cristo ba˝ ja˜, hi˭

läˆjąˉ maˉląąˡ jneˊ kǫǫˉ baˊ kyąąyhˊ
kaˉläh ˊ. 17 Maˆkeˆ jwëëˊ jneˊ, kǫǫˉ
baˊ ląąˡ jneˊ jeeˊ läˆjëëˆ jneˊ. Jëëhˊ,
kǫǫˉ baˊ laˡ heˊñiihˉ heˉ kihˉ jneˊ.
18 Jëë`daˊ hnähˊ haˉ läˆ gaˆlaˡ kihˡ
dsaˉ Israel hi̱ˉ gaˆkuhˉ jahˊ hi̱ˉ maˊ
dsaˉjąąˆ dsaˉ nëˊ naˊhyooˊ, gaˆląąyˡ
kǫǫˉ baˊ kyąąhˊ Dio juuˊ naˊhyooˊ
jąˉ. 19 Heˉ jwahnˆ läˆnaˉ, jąˆ heˉ
jwahnˆ kyęęˊ jwërte dio hi̱ˉ naˉląąˆ
kąąhˆ dsaˉ, niˆ ngoˡ heˉ llaˆ dsaˉ
chaˊnëˊ dio heˊ, saˆ chaˉ heˉ laˡ niˆ
miihˉ. 20 Läˆlaˉ baˊ jwëëhnˆ hnähˊ,
läˆkǫǫˉ jmeeˆ hi̱ˉ saˆ maˉhęęhˉ
kihˡ Dio, waˊraˉ gaˆllayˊ miihˉ heˉ
chaˉ kiyhˡ chaˊnëˊ dio hi̱ˉ naˉląąˆ
heˊ, heˉ kwëëyhˆ hi̱ˉsaˆllu̱ˡ baˊ
jąˉ, jąˆ heˉ kwëëyhˆ Dio jnän` jąˉ.
Saˆ hnoonˡ jmeehˡ hnähˊ kǫˉjǫhˊ
kyąąhˊ hi̱ˉsaˆllu̱ˡ. 21 Cherˊmahˡ
gaˆhi̱hˊ hnähˊ heˉ kwaˆ Dio, moˆsoˆ
leˊ huhˡ hnähˊ heˉ kwaˆ hi̱ˉsaˆllu̱ˡ.
Cherˊmahˡ gaˆtąąh` hnähˊ gaˆkuˊ
gaˆhi̱hˊ hnähˊ heˉ llaˆ Dio nëˊ
naˊmesˆ, moˆsoˆ leˊ kuhˊhuhˡ hnähˊ
nëˊ mesˆ kihˡ hi̱ˉsaˆllu̱ˡ kaˉläh ˊ.
22 ¿Cheˊ jąˆ heˉ hnøøhˊ jneˊ haˉ
läˆ jeeˊ läˆllihˆ Dio heˉ jmeeˉ jneˊ
läˆjąˉ? ¿Cheˊ chaˉ gaˊ beˊ jnän`,
läˆkǫhˊ gaˊ kiyhˡ?

Waˊ hnøøhnˊ heˉ lluˡ kihˡ øøhˡ jneˊ

23 Gaˆläˆjëˆ baˊ naˉngën ˡ jwëˡ
jmeen`, pero jąˆ läˆjëˆ jmääˡ taˊ.
Gaˆläˆjëˆ baˊ naˉngënˡ jwëˡ jmeen`,
pero jąˆ läˆjëˆ kwaˆ beˊ jnän` jeeˊ
hnäähnˆ Dio. 24 Saˆ waˊ hnøøhnˊ
heˉ lluˡ jnän` hñaanˡ, waˊ hnøøhnˊ
heˉ lluˡ kihˡ jñahˊ baˊ. 25 Kuhˡ baˊ
hnähˊ gaˆläˆjëˆ ngoˡ heˉ hnii̱ˆ dsaˉ
jeeˊ jngëëyhˆ jahˊ. Taˆ ngii̱` hnähˊ niˆ
miihˉ juuˡ mahˡ saˆ jmeehˡ hnähˊ
chaˉmiihˉ huuˊdsëˉ. 26 Jëëhˊ, kihˡ
baˊ Dio laˡ jmi̱ˉgyuuˆ laˉ, hiˆ läˆjąˉ
läˆjëˆ heˉ gaˊ chaˉ nëˊ kihˡ, kihˡ
bihˡ laˡ läˆjëˆ. 27 Cherˊmahˡ jąąˉ
hi̱ˉ saˆ maˉhęęhˉ kihˡ Dio gaˆtëëyhˡ
hnähˊ mahˡ goˊkuhˡ hnähˊ kiyhˡ, hiˆ
gwaˊ hohˊ hnähˊ goˊnääh ˡ hnähˊ,
jąˉ goˉkuhˡ baˊ hnähˊ gaˆläˆjëˆ heˉ
llayˆ. Taˆ ngii̱` hnähˊ niˆ miihˉ juuˡ
mahˡ saˆ jmeehˡ hnähˊ chaˉmiihˉ
huuˊdsëˉ. 28 Pero cherˊmahˡ chąąˉ
hi̱ˉ gaˆjähˊ: “Ngoˡ heˉ maˉllaˊ dsaˉ
nëˊ naˊhyooˊ baˊ naˉ”, taˆ kuhˉ
hnähˊ gaˉ jąˉ, mahˡ laˡ lluˡ kihˡ hi̱ˉ
maˉmiˉjnääˉ juuˡ jąˉ. Läˆjąˉ saˆ
jmeeyˡ jyohˊ huuˊdsëˉ heˉ jmeeˡ
jwii̱h` kiyhˡ. Jëëhˊ, kihˡ baˊ Dio
laˡ jmi̱ˉgyuuˆ laˉ hiˆ läˆjąˉ läˆjëˆ
heˉ gaˊ chaˉ nëˊ kihˡ, kihˡ bihˡ
laˡ läˆjëˆ. 29 Jąˆ heˉ hlëëhnˊ kihˡ
huuˊdsëˉ kyahˡ hnähˊ. Heˉ hlëëhnˊ
kihˡ huuˊdsëˉ kihˡ jñahˊ baˊ naˉ,
mahˡ saˆ jmeeyˡ jyohˊ huuˊdsëˉ
heˉ jmeeˡ jwii̱h` kiyhˡ. ¿Heˉlaˡ haˡ
dsaˉ kinˆ heˉ naˉngënˡ jwëˡ jmeen`
cherˊmahˡ kǫˉjąˉ laˡ huuˊdsëˉ kiyhˡ?
30 Cherˊmahˡ kwanˆ tiˊhmaahˊ kihˡ
Dio kihˡ heˉ kuhnˆ, ¿heˉlaˡ hlëëhˡ
dsaˉ wii̱ˊ kinˆ kihˡ heˉ kuhnˆ heˉ
jąˉ? 31 Hiˆ kweeˉ baˊ laˡ kihˡ läˆjëˆ,
cherˊmahˡ kuhˉhuhˊ hnähˊ, o heˉ
gaˊ jmeehˉ hnähˊ, jmeeˊ hnähˊ läˆjëˆ
läˆkǫǫˉ lle` kihˡ baˊ mahˡ läˆjąˉ
waˊ laˡ juuhˉ kihˡ Dio jnän`. 32 Taˆ
jmeeˉ hnähˊ jehˡ dsëˡ dsaˉ judiu,
niˆ hi̱ˉ saˆ ląąˡ judiu, niˆ hi̱ˉ ląąˡ
kyąąˡ Dio kaˉläh ˊ. 33 Jmeeˊ hnähˊ
läˆkǫhˊ jmeeˆ jnäˊ baˊ. Jëëhˊ jmeenˆ
biiˡ hnoohnˆ haˉ läˆ jeeˊ tihˡ dsëˡ
dsaˉ kyąąhˊ läˆjëˆ heˉ jmeenˆ.
Saˆ hnoohnˆ heˉ lluˡ kiˆ hñiinˆ,
hnoohnˆ heˉ lluˡ kihˡ gaˆläˆjëëˆ baˊ
mahˡ läąyˊ.

11

Juuˡ kihˡ dsaˉ hi̱ˉ jlëˆ kaˊlleˊ

1 Jmeeˊ hnähˊ läˆkǫǫˉ jmeeˆ jnäˊ,
jëëhˊ jnäˊ jmeenˆ läˆkǫǫˉ gaˆjmeeˊ
Cristo.
2 Chąąnˉ lluˡ chaˉmiihˉ läˆkǫǫˉ
tąąhˊ hnähˊ øøhnˡ, jëëhˊ, gaˆläˆjëˆ
jii̱hˆ baˊ dsaˉläˉdsoohˆ hohˊ
jnäˊ, hiˆ chǫǫhˊ baˊ hnähˊ kǫǫˉ
hwehˉ juuˡ heˉ maˉhlęęhn` hnähˊ.
3 Hnoonˡ läˆngëëhˊ hnähˊ, Cristo
ląąˡ toˉnëˊ kihˡ läˆjëëˆ dsaˉñuuhˉ,
hiˆ läˆjąˉ ląąˡ dsaˉñuuhˉ kihˡ

dsa⁻mëˇ, lä÷ja̱⁻ la̱a̱¹ Dio kih¹ Cristo
ka⁻läh´. 4 La¹ o⁻hih÷ kih¹ dsa⁻ñuuh⁻
cher´mah¹ jlëy˜ ka´lleyˇ wa´ra⁻
ga÷tëˇ jee´ ngii̱y¹ kiyh¹ kih¹ Dio
o wa´ra⁻ ga÷ngëëy¹ juu¹ kih¹ Dio
cha´nëˇ dsa⁻. 5 Lä÷ja̱⁻ ka⁻läh´ la¹
o⁻hih÷ kih¹ dsa⁻mëˇ cher´mah¹
sa÷ na⁻jlë⁻ ka´lleyˇ wa´ra⁻ ga÷tëˇ
jee´ ngii̱y¹ kiyh¹ kih¹ Dio o wa´ra⁻
ga÷ngëëy¹ juu¹ kih¹ Dio cha´nëˇ dsa⁻.
Heh¹ lä÷ja̱⁻, la¹ lä÷ko̱o̱⁻ he⁻ na⁻tii̱´
kwah⁻ lleyˇ. 6 Cher´mah¹ ja̱a̱⁻
dsa⁻mëˇ sa÷ jlë˜ lle´, llu¹ ga´ wa´
tiiyˇ lleyˇ go⁻te˜. Pero cher´mah¹
la̱a̱yˇ la¹ o⁻hih÷ kiyh¹ he⁻ tiiy¹
lleyˇ o he⁻ jmeey¹ kwah⁻, he⁻ja̱⁻
wa´ jlëy ¹ ba´. 7 Sa÷ so̱o̱h˜ kih¹
dsa⁻ñuuh⁻ jlëy¹ lleyˇ, jëëh´ la̱a̱y¹
he̱e̱h⁻ kih¹ Dio, mah¹ mi⁻jnäây÷
ha⁻ lä÷ko̱o̱⁻ jo̱o̱h¹ la̱a̱¹ Dio. Pero
dsa⁻mëˇ mi⁻jnää÷ ha⁻ lä÷ko̱o̱⁻ jo̱o̱h¹
la̱a̱¹ dsa⁻ñuuh⁻. 8 Dsa⁻ñuuh⁻ sa÷
ya÷he̱e̱¹ kih¹ dsa⁻mëˇ, dsa⁻mëˇ
ba´ ya÷he̱e̱¹ kih¹ dsa⁻ñuuh⁻.
9 Lä÷ja̱⁻ ka⁻läh´, sa÷ ga÷jma̱a̱¹
Dio dsa⁻ñuuh⁻ mah¹ leˇ llu¹ kih¹
dsa⁻mëˇ, ga÷jma̱a̱y¹ dsa⁻mëˇ mah¹
leˇ llu¹ kih¹ dsa⁻ñuuh⁻ ba´. 10 Kih¹
he⁻ja̱⁻, hi÷ kwa̱a̱t˜ kih¹ ángele
ka⁻läh´, jmee÷ bii¹ jlë¹ dsa⁻mëˇ lle´
mah¹ jmee¹ lii˜ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ kye̱⁻ nëˇ
kiyh¹.

11 Pero he⁻ tooh´ jne´ kya̱a̱h´
Dsa⁻jo̱o̱h¹ jnän`, ja̱÷ ma÷la÷
dsa⁻ñuuh⁻ la̱a̱¹ kwa̱a̱t˜, ja̱⁻ba´
lä÷ja̱⁻ la̱a̱¹ kwa̱a̱t˜ dsa⁻mëˇ ka⁻läh´.
12 Jëëh´, lä÷ko̱h´ ya÷he̱e̱¹ dsa⁻mëˇ
kih¹ dsa⁻ñuuh⁻, ja̱⁻ba´ lä÷ja̱⁻ kih¹
dsa⁻mëˇ dsa⁻lä⁻cha̱a̱⁻ dsa⁻ñuuh⁻.
Lä÷u̱u̱´ ba´ hwe̱e̱⁻ kih¹ Dio. 13 Kye̱⁻
da´hnäh´ kwa̱a̱t˜ hñaah¹ hnäh´, ¿che´
sa÷ la̱a̱h´ hnäh´ sa÷ jnä´ llu¹ wa´ra⁻
ga÷ngii̱ˇ ja̱a̱⁻ dsa⁻mëˇ kih¹, kih¹ Dio
ma´ sa÷ na⁻jlë⁻ lleyˇ? 14 Lä÷ko̱o̱⁻
jmee⁻ jne´ he⁻ tooẖn´ jmi̱⁻gyuu÷
la⁻ lä÷ko̱o̱⁻ la¹ kih¹ dsa⁻ñuuh⁻,
mi⁻jnää÷ he⁻ la¹ o⁻hih÷ kiyh¹ he⁻
kway÷ jwë¹ kwa̱a̱÷ jñu⁻ lleyˇ. 15 Pero
kih¹ dsa⁻mëˇ, ka̱h´ ba´ la¹. Jnäˇ llu¹
kiyh¹ he⁻ kway÷ jwë¹ dsa⁻kwa̱a̱÷
jñu⁻ lleyˇ. Jëëh´, dsa⁻mëˇ, ga⁻hyoyh¹
jñu⁻ lleyˇ kyoo⁻ mah¹ jlë¹ lleyˇ
lla⁻ he⁻ ma´ jlëy ¹ kya̱a̱h´ hmii̱h⁻.
16 Cher´mah¹ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ hnoo̱¹
ti´choo¹ juu¹ kih¹ juu¹ he⁻ hlëëhn´
la⁻, hnoo̱¹ lä÷ñey⁻ ha⁻ lä÷ la¹ kya̱a̱¹
jnääh ¹. Jëëh´ ko̱o̱⁻ nëë¹ ba´ he⁻
te̱e̱ ¹ jnääh¹ jmee⁻ jnääh ¹ hi÷ lä÷ja̱⁻
lä÷ka̱a̱⁻ gwah÷ kih¹ Dio.

Mi⁻kwa̱yh¹ ma÷nuuu÷ kih¹
Dsa⁻jo̱o̱h¹ jnän`

17 Pero ta÷ jyohˇ ko̱⁻ta̱a̱⁻,
sa÷ cha̱a̱n⁻ llu¹ lä÷ko̱o̱⁻ jmeeh⁻
hnäh´. Jëëh´, jee´ dsa⁻ñeeh÷ hnäh´,
cha⁻ga´miih⁻ he⁻ hlii̱h¹ jmeeh⁻
hnäh´ lla⁻ he⁻ ma´ jmeeh¹ hnäh´ he⁻
llu¹. 18 To⁻nëˇ he⁻ ja̱⁻, ma⁻nuun¹
kyah¹ hnäh´ he⁻ sa÷ hii´ ko̱o̱⁻ ba´
juu¹ kyah¹ hnäh´ jee´ dsa⁻ñeeh÷
hnäh´. Hi÷ jee´ llah¹ la̱a̱n÷ dsooˇ
ba´. 19 Jëëh´, go⁻ la̱a̱n÷ jmää¹ kyah¹
hnäh´ he⁻ ta̱a̱h´ hnäh´ lä÷ja̱⁻ mah¹
lä÷le̱e̱˜ hii̱⁻ na⁻ hi̱⁻ hnaah÷ Dio
hi÷ lä÷le̱e̱˜ hii̱⁻ na⁻ hi̱⁻ sa⁻ hnaah÷
Dio. 20 Cher´mah¹ lä÷ja̱⁻ ta̱a̱h´
hnäh´, jee´ dsa⁻ñeeh÷ hnäh´, ja̱÷
ma÷nuuu÷ kih¹ Dsa⁻jo̱o̱h¹ jnän` ja̱⁻
kuh⁻ hnäh´. 21 Jëëh´, wa´ra⁻ ga÷tëˇ
hor˜ kuh¹ hnäh´, lä÷ja̱a̱⁻ lä÷ja̱a̱⁻
hnäh´ dsa⁻lä⁻ja̱a̱¹ kuh⁻huh´ hnäh´
he⁻ go⁻kye̱⁻ hnäh´. Hñaah¹ ba´
hnäh´ kuh⁻huh´ lä÷jii̱h¹ dsa⁻lä⁻he̱e̱⁻
hnäh´ mah¹ ko̱⁻lla̱a̱´ jäy÷ kya̱a̱h´
kyo̱o̱´. 22 ¿Che´ sa÷ cha⁻ cha´neh÷
kyah¹ hnäh´ jee´ go´ta̱a̱h´ hnäh´
kuh´huh¹ hnäh´? ¿He⁻la¹ mi⁻kwa̱h⁻
hnäh´ hi̱⁻ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio, mah¹ lleh⁻
hnäh´ o⁻hih÷ kih¹ hi̱⁻ sa÷ kye̱⁻ ni÷
miih⁻ he⁻ kuh´hi̱h¹? ¿Hee⁻ ba´ na⁻
jwe̱e̱hn˜ hnäh´? ¿Che´ jwe̱e̱hn˜
hnäh´ jmeeh⁻ ba´ hnäh´ llu¹? Ni÷
miih⁻ sa÷ jwe̱e̱hn˜ hnäh´ lä÷ja̱⁻.

23 Jëëh´, kih¹ Dsa⁻jo̱o̱h¹ jnän`
ga÷hyohn¹ juu¹ la⁻, ja̱⁻ba´ he⁻
ma⁻hle̱e̱hn` hnäh´ ja̱a̱¹. Hwë¹
he⁻ ga⁻ngëëy¹ Dsa⁻jo̱o̱h¹ jnän` ja̱⁻,
ga÷ka̱y¹ he´ñiih⁻. 24 Mah¹ ga÷kwayˇ

tiˊhmaahˊ kih˴ Dio. Ma⁻ngëëˊ
he⁻ jąą⁻, ga⁺lląąy˴ heˊñiihˬ jąą⁻
mah˴ ga⁺jäyhˊ: “Heeˬ la⁻, kuh˴
hnähˊ. He⁻ la⁻ na⁻ jmɨ⁻ngo˴ kin⁺.
Ta⁺la⁺ kyah˴ hnähˊ kwąąnˬ hñiin⁺
juuˊ. Jąą⁻ jmeeh⁻ hnähˊ lä⁺la⁻
mah˴ lä⁻dsooh˜ hohˊ hnähˊ kin⁺.”
25 Jąąba ˊ lä⁺jąą⁻ ga⁺jmeeyˊ kyąąhˊ
waˊkyaahˊ, ma⁻ngëëˊ ma⁻kuyh⁻
ma⁻nuu⁻. Ga⁺jäyhˊ: “Waˊkyaahˊ
la⁻ la˴ hmoohˊ hmëëˊ he⁻ jmeen`
kyąąhˊ jma⁻ kin⁺. Jąą⁻ jmeeh⁻
hnähˊ lä⁺la⁻, ga⁺lä⁺jë⁺ jiih˜ maˊ huhˊ
hnähˊ, mah˴ lä⁺dsooh˜ hohˊ hnähˊ
kin⁺.” 26 Lä⁺jąą⁻, lä⁺jë⁺ jiih˜ maˊ
kuh⁻ hnähˊ heˊñiihˬ la⁻, hi⁺ maˊ
huhˊ hnähˊ he⁻ haaˊ neh⁺ waˊkyaahˊ
la⁻, he⁻ jmeeh⁻ hnähˊ juu˴ he⁻
ga⁺juu˴ Dsa⁻jøøh˴ jnän` baˊ na⁻,
lä⁺ ma⁻ngoo˴ jąą⁻baˊ lä⁺jiih˴ jäyhˊ
ka⁻läh˙.

27 He⁻jąą⁻, cherˊmah˴ hi⁻ ga⁺kuh⁻
heˊñiihˬ, hi⁺ ga⁺hiyh˴ he⁻ haaˊ neh⁺
waˊkyaahˊ kih˴ Dsa⁻jøøh˴ jnän`,
hi⁺ lä⁺ ma⁻ngoo˴ bih˴ jmeey⁺ he⁻
hlɨih˴, ma⁻na⁻bääyh`dsooˊ, kih˴ he⁻
mi⁻kwąyh˴ jmɨ⁻ngo˴ kyąąhˊ jma⁻
kih˴ Dsa⁻jøøh˴ jnän`. 28 Lä⁺jąąą⁻
lä⁺jąąą⁻ hnähˊ hnøø˴ kąh˴ daˊ hnähˊ
kwąąt˜ cheˊ sa⁺ hnɨi˜ huuˊdsë⁻
kyah˴ hnähˊ, jäą˴ jąą⁻gaˊ kuh˴ hnähˊ
heˊñiihˬ hi⁺ huh˴ hnähˊ he⁻ haaˊ
neh⁺ waˊkyaahˊ. 29 Jëëhˊ, cherˊmah˴
jmee⁺ gyih˴ he⁻ hlɨih˴ mah˴ kuyh⁻
heˊñiihˬ hi⁺ hiyh˜ he⁻ haaˊ neh⁺
waˊkyaahˊ jąą⁻, he⁻ ngɨiy⁺ he⁻ jä⁺
he⁻ hlɨih˴ nëˊ kiyh˴ baˊ jąą⁻. Jëëhˊ sa⁺
tooyh⁻ taˊ jmɨ⁻ngo˴ kih˴ Dsa⁻jøøh˴
jnän`. 30 Kih˴ he⁻jąą⁻, chąąą⁻ jwëëˊ
jeeˊ kyah˴ hnähˊ hi⁻ dsaahˊ, jwëëˊ
hi⁻ mo⁺so⁺ cha⁻ beˊ kih˴, lä⁺jiih˴
chąąą⁻ kąąlląąˊ hi⁻ ga⁺juu˴. 31 Pero
cherˊmah˴ ga⁺kyëˊ jneˊ kwąąt˜ he⁻
hnɨi˜ huuˊdsë⁻ jnän`, jäą˴ jąą⁻gaˊ
kihˊhihnˊ, mo⁺so⁺ cha⁻ he⁻ kih˴
lla˴ Dio taˊ jnän`. 32 Hi⁺ cherˊmah˴
ga⁺llayˊ taˊ jnän`, Dio baˊ heˊ hi⁻
heeh˴ jneˊ wɨiˊ, mah˴ sa⁺ dsaˊnøøn˴
chaˊje⁻ kąą⁻jøhˊ kyąąhˊ hi⁻ sa⁺
ma⁻hëëh⁻ juu˴ kiyh˴. 33 He⁻jąą⁻
øøhn˴, waˊra⁻ ga⁺tąąh` hnähˊ kuh˴,
jąą⁻ jäąąhˊ hnähˊ dsa⁻kyąąhˊ hnähˊ.
34 Hi⁺ cherˊmah˴ chąąą⁻ jąąą⁻ hi⁻
kyąąh⁺, waˊ lla⁻kuyh⁻ chaˊneh⁺
kiyh˴, mah˴ sa⁺ jä⁺ he⁻ wɨiˊ nëˊ kiyh˴,
waˊra⁻ ga⁺jmeeyˊ waˊla˴ cha⁻ la˴ jeeˊ
dsa⁻ñeeh⁺ hnähˊ. Cherˊmah˴ cha⁻
gaˊjyohˊ juu˴, he⁻ jąą⁻ miˊeen˴ waˊra⁻
ga⁺lloon˴ naˊjëëën⁺ hnähˊ.

12

Lä⁺jë⁺ he⁻ ga⁺hñah˴ jneˊ kih˴ Jmɨ⁻lleˊ kih˴ Dio

1 Hnoon˴ lä⁺ngëëhˊ hnähˊ miih⁻
øøhn˴, ha⁻ lä⁺ la˴ he⁻ ma⁻hñah˜
jneˊ kih˴ Jmɨ⁻lleˊ kih˴ Dio. 2 Ñehˊ
baˊ hnähˊ ha⁻ lä⁺ maˊ jmeeh⁻
hnähˊ, jäą˴ sa⁺ gaˊ ma⁻hëëh` hnähˊ
kih˴ Dio. Maˊ ga⁺nääˊ hnähˊ ta⁺
la⁺ ta⁺ jnø⁺, ga⁺kąąh˜ hnähˊ jwë˴
jeeˊ maˊ hnaah⁺ hnähˊ dio kąąą`
hi⁻ na⁻ląąą⁻ kąąąh˜ dsa⁻. 3 He⁻jąą⁻
hnoon˴ lä⁺ngëëhˊ hnähˊ ni⁺ jąąą⁻
hi⁻ hlëëh˴ lä⁺ gwaˊ kih˴ Jmɨ⁻lleˊ
kih˴ Dio sa⁺ jwäy˴ dsoˊjwɨiˊ nëˊ kih˴
Jesús. Lä⁺jąą⁻ ka⁻läh˙ sa⁺ jäyh⁺
jøøh˴ Jesús, cherˊmah˴ sa⁺ kyąąyhˊ
Jmɨ⁻lleˊ Na⁻jngɨi˴.

4 Kąąh˙ ba˴ la˴ he⁻ ma⁻hñah˜ jneˊ
lä⁺jąąą⁻ lä⁺jąąą⁻ jneˊ kih˴ Dio, pero
jąąą⁻ baˊ Jmɨ⁻lleˊ Na⁻jngɨi˴ hi⁻ kwa⁺
lä⁺jë⁺ he⁻ jąą⁻. 5 Kąąh˙ ba˴ la˴ taˊ he⁻
jmee⁻ jneˊ lä⁺jąąą⁻ lä⁺jąąą⁻ jneˊ jeeˊ
hnääh⁺ jneˊ Dio, pero jąąą⁻ baˊ hi⁻
ląąą˴ Dsa⁻jøøh˴ jnän`. 6 Kąąh˙ baˊ la˴
beˊ he⁻ ma⁻tëëˊ jneˊ lä⁺jąąą⁻ lä⁺jąąą⁻
jneˊ, pero jąąą⁻ baˊ Dio hi⁻ jmee⁺
lä⁺jë⁺ kih˴ ga⁺lä⁺jëëë⁺ jneˊ.

7 Lä⁺jąąą⁻ lä⁺jąąą⁻ jneˊ ma⁻hñah˜
jneˊ he⁻ ga⁺kwaˊ Jmɨ⁻lleˊ Na⁻jngɨi˴
mah˴ lä⁺jąą⁻ jäą˴ llu˴ kih˴ lä⁺jëëë⁺. 8 Jąąą⁻
ga⁺hyoh˴ miih⁻ huuˊdsë⁻ llu˴ he⁻
ga⁺kwaˊ Jmɨ⁻lleˊ. Jñahˊ ga⁺hyoh˴
he⁻ jmee⁺ kyuuyh˜ cha⁻gaˊmiih⁻,
he⁻ ga⁺kwaˊ jąą⁻baˊ Jmɨ⁻lleˊ Na⁻jngɨi
˴. 9 Jñahˊ ka⁻läh˙ ga⁺hyoh˴ kih˴ jąą⁻baˊ
Jmɨ⁻lleˊ ha⁻ lä⁺ jeeˊ lä⁺dsooˊ dsëy˴
cha⁻gaˊmiih⁻. Hi⁻ jñahˊ ga⁺hyoh˴

ha⁻ lä˖ jee´ mi⁻hlääy´ hi̱⁻ dsaah´
kyąąh´ be´ kih¹ ją⁻ba´ Jmɨ⁻lle´
Na⁻jngɨɨ¹. 10 Jñah´ ga˖hyoh¹ ha⁻ lä˖
jmeey¹ he⁻ jʉh⁻gąą⁻. Jñah´ ga˖hyoh¹
juu¹ he⁻ ngëëy¹ kih¹ dsa˖. Jñah´
ga˖hyoh¹ mah¹ ką̱y¹ kwąąt˜ che´ la¹
kih¹ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹ he⁻ hlëëh˖
dsa⁻ o che´ la¹ kih¹ jmɨ⁻lle´ hlɨɨh¹.
Jñah´ ga˖hyoh¹ hlëëyh¹ jyoh´ juu¹.
Jñah´ ka⁻läh´, ga˖hyoh¹ be´ mah¹
jii̱y¹ juu¹ he⁻ hlëëh¹ dsa⁻kyąąyh´.
11 Pero jąą⁻ ba´ Jmɨ⁻lle´ hi̱⁻ jmee˖
lä˖jë˖ he⁻ ją⁻. Hi˖ lä˖kǫǫ⁻ hyoh⁻
dsëy¹ ba´ ti⁻llooyh˜ kih¹ lä˖jąą⁻
lä˖jąą⁻.

Jee´ lä˖jëë˖ hi̱⁻ ląą¹ kyąą¹ Dio ląąy¹
lä˖kǫǫ⁻ jąą⁻ ba´

12 Kǫǫ⁻ ba´ la¹ jmɨ⁻ngo¹ jnän`, hi˖
cha⁻ cha⁻miih⁻ nëë¹ he⁻ na⁻ku⁻
na⁻chąh´. Ma˖ke˖ cha⁻miih⁻ nëë¹
he⁻ na⁻ku⁻ na⁻chąh´, ma˖ra˖ he⁻
la¹ ba´ kǫǫ⁻ jmɨ⁻ngo¹ jee´ lä˖jë˖.
Ją⁻ba´ lä˖ją⁻ Cristo ka⁻läh´ kyąąh´
jne´. 13 Jëëh´, kyąąh´ jąą⁻ ba´ Jmɨ⁻lle´
ga˖lëë¹ jne´ kǫǫ⁻ ba´ kyąąyh´, lä˖llu¹
he⁻ ma⁻na⁻sąą⁻ jne´ jmɨɨ⁻ kyąąh´
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹ kih¹ Dio. Lä˖ją⁻
kih¹ hi̱⁻ ląą¹ judiu o hi̱⁻ sa˖ ląą¹
judiu, hi˖ lä˖ją⁻ ka⁻läh´ kih¹ hi̱⁻
na⁻hnëë´ jmee˖ ta´ kih¹ dsa˖ o
cher´mah¹ sa˖ na⁻hnëëy´. Ga˖lä˖jëë˖
ba´ jne´ ma⁻hęęh´ jne´ kih¹ jąą⁻ ba´
Jmɨ⁻lle´.

14 Heh¹ jmɨ⁻ngo¹ jnän`, sa˖ la¹ kǫǫ⁻
ba´ jee´ lä˖jë˖, cha⁻miih⁻ jee´ na⁻ku⁻
na⁻chąh´. 15 Cher´mah¹ ma⁻tɨɨn´
ga˖jäh´: “Sa˖ ląąn¹ ma⁻gooh⁻,
he⁻ją⁻ sa˖ na´jnäänˊ kih¹ jmɨ⁻ngo¹
kyah¹”, pero ma˖ke˖ ma⁻jäh´
lä˖ją⁻, ma˖ra˖ he⁻ na´jnääˊ ba´ kih¹
jmɨ⁻ngo¹ jnän`. 16 Hi˖ cher´mah¹
lo⁻gwan´ ga˖jäh´: “Sa˖ ląąn¹ mɨ´nëh´,
he⁻ją⁻ sa˖ na´jnäänˊ kih¹ jmɨ⁻ngo¹
kyah¹”, pero ma˖ke˖ ma⁻jäh´
lä˖ją⁻, ma˖ra˖ he⁻ na´jnääˊ ba´
kih¹ jmɨ⁻ngo¹ jnän`. 17 Cher´mah¹
lä˖kąą⁻ jmɨ⁻ngo¹ jnän`, la¹ kǫǫ⁻
mɨɨ¹ mɨ¹nëˊ jʉʉh⁻, ¿hee⁻ kyąąh´ ją⁻
nʉʉ´ jne´? Hi˖ cher´mah¹ lä˖kąą⁻
jmɨ⁻ngo¹ jnän`, la¹ kǫǫ⁻ to⁻gwa´
jʉʉh⁻, ¿hee⁻ kyąąh´ ją⁻ he⁻ tąąh¹
jne´ jmeh¹? 18 Pero Dio ga˖jmee´
na⁻ku⁻ na⁻chąh´ jmɨ⁻ngo¹ jnän`,
lä˖kǫǫ⁻ lla˖ dsëy¹. 19 Cher´mah¹
kǫǫ⁻ nëë¹ ba´ la¹ lä˖kąą⁻ jmɨ⁻ngo¹
jnän`, mo˖so˖ la¹ lä˖kǫǫ⁻ jmɨ⁻ngo¹
he⁻ kyę´ jne´. 20 Pero ją˖ lä˖ją⁻ la¹
jmɨ⁻ngo¹ jnän`. Na⁻ku⁻ na⁻chąh´
cha⁻miih⁻ nëë¹, hi˖ jee´ lä˖jë˖ kǫǫ⁻
ba´ la¹. 21 Sa˖ le´ jäh˖ mɨ¹nën´ sɨɨh˖
ma⁻goon⁻: “Sa˖ jmee˖ bii¹ hne⁻
kin˖.” Ni˖ sa˖ le´ jäh˖ ka´llen´ sɨɨh˖
ma⁻tɨɨn´: “Sa˖ jmee˖ bii¹ hne⁻ kin˖.”
22 Pero sa˖ la¹ lä˖ją⁻. He⁻ cha⁻
kih¹ jmɨ⁻ngo¹ jnän`, he⁻ jmee⁻ jne´
kwąąt˜ sa˖ bęę´ ni˖ miih⁻, he⁻ ją⁻
jmää¹ jnän` cha⁻ga´miih⁻. 23 Hi˖
he⁻ cha⁻ kih¹ jmɨ⁻ngo¹ jnän` he⁻
jmee⁻ jne´ kwąąt˜ sa˖ jnäˊ llu¹, he⁻
ją⁻ høø´ jne´ cha⁻ga´miih⁻. Hi˖
he⁻ sa˖ sǫǫh˜ jëë¹ dsa⁻, jlëˊ jne´
llu¹. 24 Pero he⁻ jnäˊ llu¹ nëˊ jnän`,
sa˖ jmee˖ bii¹ jlëˊ jne´. Ga˖jmee´
Dio jmɨ⁻ngo¹ jnän` mah¹ høøn´
cha⁻ga´miih⁻ lä˖jë˖ he⁻ sa˖ bęę´.
25 Heh¹ lä˖ją⁻, jmɨ⁻ngo¹ jnän` sa˖
jmee˖ ma˖ kih⁻kih¹. Lä˖jë˖ nëë¹ ba´
hnääy¹ dsa⁻kyąąyh´. 26 Cher´mah¹
jii̱˖ kih¹ kǫǫ⁻ nëë¹, lä˖ją⁻ ga˖lä˖jë˖
ba´ jii̱˖ kih¹. Hi˖ cher´mah¹ ga˖la¹
llu¹ kih¹ kǫǫ⁻ nëë¹, lä˖ją⁻ la¹ llu¹ kih¹
ga˖lä˖jë˖ ba´.

27 Lä˖ją⁻ jne´ ka⁻läh´, ląą¹ jne´
lä˖kǫǫ⁻ jmɨ⁻ngo¹ kih¹ Cristo.
Lä˖jąą⁻ lä˖jąą⁻ jne´ na⁻ku⁻
na⁻chąh´ jne´ kyąąyh´. 28 Jee´ kih¹
hi̱⁻ ląą¹ gwah˖, Dio ga˖hñąą¹ to⁻nëˊ
hi̱⁻ ląą¹ apóstole, ją⁻ga´ ga˖hñąąy¹
hi̱⁻ ngëë˜ juu¹ kiyh¹, hi˖ ga˖hñąąy¹
ta⁻jwoh¹, kyąąh´ hi̱⁻ jmee˖ he⁻
jʉh⁻gąą⁻, kyąąh´ hi̱⁻ mi⁻hläąˊ dsa⁻,
kyąąh´ hi̱⁻ jmee˖ beˊ kih¹ dsa˖,
kyąąh´ hi̱⁻ kyę⁻ nëˊ kih¹ dsa⁻kyąąh´,
hi˖ kyąąh´ hi̱⁻ lih˖ hlëëh¹ jyoh´ juu¹.
29 ¿Che´ lä˖jëë˖ ląą¹ apóstole? ¿Che´
ga˖lä˖jëë˖ ląą¹ hi̱⁻ ngëë˜ juu¹ kih¹

Dio? ¿Che´ ga˖lä˖jëë˖ lạạ˩ ta⁻jwoh˩? ¿Che´ ga˖lä˖jëë˖ jmee˖ he⁻ jʉh⁻gạạ⁻? 30 ¿Che´ ga˖lä˖jëë˖ ma⁻hyoh˜ be´ mah˩ mi⁻hlạạy´ dsa⁻dsaah´? ¿Che´ ga˖lä˖jëë˖ lih˖ hlëëh˩ jyoh´ juu˩? ¿Che´ ga˖lä˖jëë˖ lih˖ jii˩ juu˩ he⁻ hlëëh˖ dsa⁻kyạạyh´? 31 Wa´ hee´ hoh´ hnäh´ kih˩ ta´ he⁻ la´ kwa˖ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ˩ he⁻ llu˩ ga´ miih⁻.

Pero ta⁻ jyoh´ ko⁻tạạ⁻, hlëëhn´ hnäh´ ha⁻ lä˖ jee´ jnääh˖ hnäh´ he⁻ jmää˩ cha⁻ga´miih⁻ kyah˩ hnäh´.

13

He⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻kyạạhn´, he⁻ jạ⁻ ba´ kyee´

1 Cher´mah˩ ga˖hlëëhn` kyạạh´ wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ juu˩ he⁻ hlëëh˖ dsa⁻, hi˖ kyạạh´ juu˩ he⁻ hlëëh˖ ángele ka⁻läh´, hi˖ cher´mah˩ sa˖ hnaan˖ dsa⁻kyạạhn´, lạạn˩ lä˖koo⁻ ñe˩ he⁻ koo⁻ hii´ ta˖jmah˩. Lạạn˩ lä˖koo⁻ jwɨ´ñe˩ kih˩ të˖. 2 Cher´mah˩ ga˖hyohn˩ cha⁻miih⁻ juu˩ kih˩ Dio he⁻ ngëën´ kih˩ dsa˖, hi˖ cher´mah˩ ga˖lä˖ngëën´ lä˖jë˖ juu˩ he⁻ na⁻hmää´, cher´mah˩ kyʉʉh˜ ba´ jnä´ lä˖jë˖, hi˖ cher´mah˩ ga˖jmeen˩ dsoo´ dsën˖ cha⁻miih⁻ lä˖jii˩ mi´sɨɨn` høø˩ moh´, pero cher´mah˩ sa˖ hnaan˖ dsa⁻kyạạhn´, ni˖ miih⁻ sa˖ cha⁻ he⁻ lạạn˩. 3 Cher´mah˩ ga˖ti´ ga˖lloohn˩ ga˖lä˖jë˖ he⁻ cha⁻ kin˖ mah˩ ạạhn´ dsa⁻ tä⁻ñee´, hi˖ cher´mah˩ ga˖kwạạn˖ hñiin˖ kạạn˖, pero cher´mah˩ sa˖ hnaan˖ dsa⁻kyạạhn´, ni˖ miih⁻ sa˖ jmää˩ kin˖ lä˖jë˖ he⁻ jạ⁻.

4 He⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻, he⁻ jøh⁻ dsën⁻ ba´ jạ⁻, hi˖ llu˩ dsë⁻ jne´ ka⁻läh´. He⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻, jạ˖ he⁻ wɨɨ´ dsë⁻ jne´ kyạạh´ dsa⁻. He⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻, jạ˖ he⁻ jmạạ´ jne´ hñaan˩ kạạh´, ni˖ he⁻ jmeen´ kyee´ jne´ cha⁻ga´miih⁻. 5 He⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻, jạ˖ he⁻ jmeen´ he⁻ sa˖ lle` kih˩ jmeen´, jạ˖ he⁻ hnøøhn´ ma˖la˖ he⁻ llu˩ jnän` hñaan˩, jạ˖ he⁻ lä˖llee´ jne´ na˩koh´, jạ˖ he⁻ tøøh⁻ jne´ dsën⁻ kyạạh´ dsa⁻. 6 Jạ˖ he⁻ tɨh˜ dsë⁻ jne´ he⁻ hlɨɨh˩, he⁻ tɨh˩ dsë⁻ jne´ ju˩dsoo´ jmah˩ ba´. 7 He⁻ hnää˖ jne´ Dio, he⁻ lä⁻be´ dsë⁻ jne´ kih˩ lä˖jë˖, hi˖ lä˖ ma⁻dsoo´ jạ⁻ba´ dsë⁻ jne´ kiyh˩, hi˖ ngoo˩ ba´ he⁻ kye´ jne´ o⁻jøh˖ dsë⁻, hi˖ he⁻ kwëëh˩ dsë⁻ jne´ ka⁻läh´.

8 He⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻kyạạhn´ sa˖ llạạ˖ jih´koh´. Pero lloo˜ koo⁻ jmɨɨ´ mo˖so˖ jmee˖ bii˩ mi⁻jnää˖ Dio juu˩ kih˩, lä˖jạ⁻ ka⁻läh´ mo˖so˖ jmee˖ bii˩ hyoh˖ dsa⁻ hlëëh˩ jyoh´ juu˩, hi˖ mo˖so˖ jmee˖ bii˩ hyoyh˖ he⁻ jmeey˩ kyʉʉyh˜ cha⁻ga´miih⁻. 9 Pero jmɨɨ´ he⁻ tøøhn´ la⁻, sa˖ ga´ ma⁻lä⁻kyụụh˜ jne´ na⁻hñaa˩ lä˖jë˖ juu˩ na⁻, hi˖ lä˖jạ⁻ ka⁻läh´ lä˖jëë˖ hi⁻ ngëë˜ juu˩ kih˩ dsa˖, sa˖ hlëëyh˖ na⁻hñaa˩ lä˖jëë⁻. 10 Pero wa´ra⁻ ga˖lloo˩ jmɨɨ´ jmee˩ Dio ma⁻na⁻hñaa˩ go⁻te˜ lä˖jë˖, ma´jạ⁻ mo˖so˖ jmee˖ bii˩ he⁻ ga˖lä˖kyụụh˜ jne´ miih⁻ jmɨ⁻gyʉʉ˖ la⁻, llạạ˖ go⁻te˜ ba´ jạ⁻.

11 Lä˖koo⁻ ma´ lạạn˩ chih⁻, ga˖hlëëhn` lä˖koo⁻ jạạ⁻ chih⁻, ga˖jmeen˩ hʉʉ´dsë⁻ lä˖koo⁻ jạạ⁻ chih⁻, hi˖ ga˖kạn˩ kwạạt˜ lä˖koo⁻ jạạ⁻ chih⁻. Pero ma´ ga˖lä˖jøøhn˩, mo˖so˖ ga˖jmeen˩ lä˖jë˖ he⁻ ma´ jmeen˖ lä˖koo⁻ ma´ mähn˩. 12 Jmɨɨ´ na˩, sa˖ ma⁻lä⁻ngëë´ jne´ na⁻hñaa˩ lä˖jëë⁻, la˩ jnän` lä˖koo⁻ he⁻ jëë´ jne´ kyạạh´ hu⁻ he⁻ sa˖ jëë⁻ ba´. Pero wa´ra⁻ ga˖lloo˩ jmɨɨ´ jạ⁻, jạ⁻ga´ tëë˩ jne´ jëën´ jëë⁻ go⁻te˜. Na˩ kyʉʉhn˜ miih⁻ ba´. Pero wa´ra⁻ ga˖lloo˩ jmɨɨ´ jạ⁻, jạ⁻ga´ lä˖kyʉʉhn˜ lä˖jë˖, jạ⁻ba´ lä˖koo⁻ kyụụ˖ Dio jnä´.

13 Hnë⁻ nëë˩ ba´ he⁻ sa˖ llạạ˖: he⁻ ma⁻dsoo´ dsë⁻ jne´, he⁻ cha⁻ o⁻jøh˖ dsë⁻ jnän`, hi˖ he⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻kyạạhn´. Kih˩ jee´ lä˖jë˖ he⁻ la⁻, kyee´ ga´ he⁻ hnää˖ jne´ dsa⁻kyạạhn´.

14

Ha⁻ lä˖ la˩ kih˩ hi⁻ hlëëh˖ jyoh´ juu˩

1 He⁻jạ⁻ go⁻nää´ ba´ hnäh´ ta˖ cha´në´ he⁻ hnaah˖ hnäh´ øøh˩

hnäh´. Hi˖ lä˖ja̱¯ wa´ hẹẹ̱´ hoh´
hnäh´ kih˺ ta´ he¯ la´ kwa˖ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ ˈ. Hi˖ kih˺ jee´ lä˖jë˖ ta´
na¯, wa´ hẹẹ̱´ hoh´ hnäh´ kih˺ he¯
ngëëh´ hnäh´ juuˈ kih˺ Dio. 2 Jëëh´,
ja̱a̱¯ hi̱¯ hlëëh˖ jyoh´ juuˈ, ja̱˖ he¯
hlëëyh˖ kya̱a̱h´ dsa¯ ja̱¯, he¯ hlëëyh˖
kya̱a̱h´ Dio ba´ ja̱¯. Hi˖ ma˖ke˖
hlëëyh˖ juuˈ kaah´ he¯ kwa˖ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ ˈ, ni˖ ja̱a̱¯ sa˖ ngëë´ juuˈ
kiyh˺. 3 Pero ja̱a̱¯ hi̱¯ ngëë˜ juuˈ
lä˖ko̱o̱¯ ga˖hyoyh˺ kih˺ Dio, hi̱¯ he´
ba´ hlëëh˖ juuˈ he¯ jmeey˖ dsa¯nää˺
dsa¯ ta˖ cha´në´, kway˖ be´ kih˺
dsa¯, hi˖ jmeey˖ dsa¯nøh˺ dsë˺ dsa¯.
4 Ja̱a̱¯ hi̱¯ hlëëh˖ juuˈ he¯ sa˖ ngëë´
jne´, he¯ kway˖ be´ kih˺ hñiiy´ ba´
ja̱¯. Pero ja̱a̱¯ hi̱¯ ngëë˜ juuˈ lä˖ko̱o̱¯
ga¯hyoyh˺ kih˺ Dio, kway˖ be´ kih˺
lä˖jëë̱¯ hi̱¯ la̱a̱˺ kya̱a̱˺ Dio.

5 Hnoon˺ wa´ra¯ jäh´ kih˺ lä˖jëë̱˖
ba´ hnäh´ hlëëh´ hnäh´ jyoh´ juuˈ.
Pero cha¯ga´miih¯ hnoon˺ wa´ra¯
jäh´ kih˺ ga˖hñah˺ hnäh´ ta´ he¯
ngëëh´ hnäh´ juuˈ kih˺ Dio. Jëëh´, llu˺
ga´ he¯ ja̱¯, lä˖ko̱h´ ga´ he¯ hlëëh˖
hnäh´ jyoh´ juuˈ. Hi˖ ma˖ra˖ he¯
jmää˺ ba´ he¯ hlëëh´ hnäh´ jyoh´
juuˈ wa´ra¯ jäh´ kih˺ cha̱a̱¯ hi̱¯ jii̱˺
juuˈ ja̱¯ mah˺ kwa˺ be´ kih˺ hi̱¯ la̱a̱˺
kya̱a̱˺ Dio. 6 Jëë` da´ hnäh´ øøhn˺.
Cher´mah˺ ngoon˺ na´hlẹẹ̱hn` hnäh´
kya̱a̱h´ jyoh´ juuˈ he¯ ma¯hyohn˜
kih˺ Dio, sa˖ jmää˺ he¯ ja̱¯ kyah˺
hnäh´. Llu˺ ga´ he¯ hlẹẹ̱hn´ hnäh´
he¯ ga˖mi˖jnää¯ Dio kin˖ ba´, hi˖
hlẹẹ̱hn´ hnäh´ he¯ ma¯kyu̱u̱h˜ jne´,
hi˖ hlëëhn´ juuˈ lä˖ko̱o̱¯ ga˖hyohn˺
kih˺ Dio, hi˖ kya̱a̱h´ nuuh¯ he¯
ma¯mi¯tẹẹ̱ˈ jne´.

7 Lä˖ja̱¯ la˺ kih˺ lä˖jë˖ he¯ sa˖
na´jii̱h˖. Wa´ra¯ ga˖hii̱´ luu´
hma¯ta¯, wa´ra¯ ga˖hii̱´ tu̱¯,
cher´mah˺ sa˖ ga˖hii̱´ kwee¯, sa˖
cha̱a̱¯ hi̱¯ ñe¯ hee¯ su̱¯ ja̱¯ hii̱´. 8 Hi˖
cher´mah˺ sa˖ ga˖hii̱´ kwee¯ luu´
hoo´, ni˖ ja̱a̱¯ hløø´ sa˖ mi¯llu̱u̱˺ hñiiˈ
mah˺ dsa¯nääy˺ jee´ hnii¯. 9 Lä˖ja̱¯
la˺ kyah˺ hnäh´ ka¯läh´. Cher´mah˺
sa˖ jẹẹ̱¯ juuˈ he¯ hlëëh´ hnäh´, ¿ha¯
lä˖ja̱¯ lä˖ngëë´ dsa¯ juuˈ he¯ hlëëh´
hnäh´? Ko̱o̱¯ ta̱a̱h˖ mɨɨh´ ba´ ja̱¯ he¯
hlëëh´ hnäh´. 10 Joh´ juuˈ sa˖ hlëëh˖
dsa¯ lä˖ka̱a̱¯ lä˖juh˺ jmɨ¯gyuu˖, hi˖
lä˖ko̱o̱¯ lä˖ko̱o̱¯ jwɨɨ¯ ngëë´ bih˺
juuˈ kiyh˺. 11 He¯ja̱¯ cher´mah˺
sa˖ ngëën´ juuˈ he¯ hlëëh˖ dsa¯,
la̱an˺ lä˖ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ cha̱a̱¯ uu´
ba´ kiyhˈ. Hi˖ lä˖ja̱¯ la̱a̱˺ hi̱¯ he´ ki˖
jnä´ ka¯läh´. 12 Lä˖ja̱¯ jmee´ hnäh´
ka¯läh´. Na˺ he¯ ma¯hẹẹ̱´ hoh´
hnäh´ kih˺ ta´ he¯ la´ kwa˖ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨˈ, he¯ja̱¯ cha¯ga´miih¯ wa´
tɨh˜ hoh´ hnäh´ he¯ la´ kwa˖ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ ˈ he¯ jmee˖ dsa¯kwa̱a̱˖
lä˖hii´ në´ hi̱¯ la̱a̱˺ kya̱a̱˺ Dio.

13 Kih˺ he¯ja̱¯, ja̱a̱¯ hi̱¯ ma¯hyoh˜
hlëëh˺ jyoh´ juuˈ, wa´ ngɨɨy´ kiyh˺
kih˺ Dio mah˺ kway˺ be´ ha¯ lä˖ jee´
jii̱yˈ juuˈ ja̱¯ kya̱a̱h´ dsa¯kya̱a̱yh´.
14 Jëëh´, cher´mah˺ ga˖ngɨɨn` kin˖
kya̱a̱h´ juuˈ he¯ sa˖ ngëën´, he¯
ngɨɨn´ kya̱a̱h´ jmɨ¯lle´ kin˖ ba´ ja̱¯.
Pero juuˈ ja̱¯, sa˖ ngëën´ he¯ hnøø˺
jäh˖. 15 He¯ja̱¯, ¿ha¯ lä˖ jmeen`?
Ngɨɨ´ ba´ jnä´ kya̱a̱h´ jmɨ¯lle´ kin˖,
hi˖ lä˖ja̱¯ ka¯läh´ kya̱a̱h´ juuˈ he¯
ngëën´ ba´. Hi˖ hän` kya̱a̱h´ jmɨ¯lle´
kin˖, hi˖ lä˖ja̱¯ ka¯läh´ hän` kya̱a̱h´
juuˈ he¯ ngëën´. 16 Jëëh´, cher´mah˺
ga˖häh´ kya̱a̱h´ jmɨ¯lle´ jmah˺ jee´
kwah¯ ti´hmaah´ kihˈ Dio, ha¯ lä˖ja̱¯
jäh˖ hi̱¯ tä̱ä̱h´ nuu¯: “Wa´ laˈ lä˖ja̱¯”,
cher´mah˺ sa˖ ma¯lä¯ngëëy´ hee¯
ja̱¯ he¯ ma¯hlëëh´. 17 Ma˖ke˖ jna̱a̱hˈ
ma¯kwah´ ti´hmaah´, pero kih˺ hi̱¯
tä̱ä̱h´ nuu¯, sa˖ tẹẹ̱yˈ be´ kya̱a̱h´
juuˈ ja̱¯. 18 Kwan˖ ti´hmaah´ kihˈ
Dio kih˺ he¯ ma¯hyohn˜ hlëëhn´
cha¯ga´miih¯ jyoh´ juuˈ lä˖ko̱h´ ga´
hnäh´. 19 Pero ga´ ma¯chehn˺ jee´
dsa¯ñee˖ øøh˺ jne´, llu˺ ga´ la̱a̱n˖ he¯
hlëëhn´ hña´ mɨ ˈjuu˺ he¯ lä˖ngëë´
dsa¯ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ hlẹẹ̱h´ jnih´,
lä˖ko̱h´ ga´ he¯ hlëëhn´ gya˺ mil mɨ
ˈjuu˺ he¯ sa˖ kyuuh˜ dsa¯.

20 Øøhn˧, ta˰ jmee˯ hnäh˝
hʉʉ´dsë˯ lä˰kǫǫ˯ jąą˯ chih˯ hi˯ sa˰
ngëë˝. Llu˧ ba´ cher´mah˧ ląąh˧
hnäh˝ lä˰kǫǫ˯ jąą˯ chih˯ hi˯ sa˰
jmee˰ he˯ hlɨɨh˧. Pero hnøø˧ jmeeh˧
hnäh˝ hʉʉ´dsë˯ lä˰kǫǫ˯ jąą˯ dsa˯
ma˯jøøh˧ ba´. 21 Lä˰la˯ na˯sɨɨ˯ në˝
ley:
Kyąąh´ jyoh˝ juu˧ hlëëhn´ dsa˯ la˯.
Kyąąh´ juu˧ he˯ hlëëh˰ dsa˯ chąą˯
ʉʉ˝ ba´ hlëëh´ jnih˝.
Pero ni˰ lä˰ją˯, sa˰ nuuy˧ kin˰,
ga˰jäh˝ Dio.
22 Lä˰ją˯, hi˯ ma˯hyoh˜ hlëëh˧
jyoh˝ juu˧, la˧ kǫǫ˯ he˯ jʉh˯gąą˯ kih˧
hi˯ sa˰ ga´ ma˯hëëh˯ kih˧ Dio. Sa˰
la˧ kih˧ hi˯ ma˯hëëh˯ kih˧ Dio. Pero
ta˰ jyoh˝ kǫ˯tąą˯, jąą˯ hi˯ ngëë˜
juu˧ he˯ ga˰hyoyh˧ kih˧ Dio, hlëëyh˜
hi˯ ma˯hëëh˯ kih˧ Dio ba´. Sa˰
la˧ kih˧ hi˯ sa˰ ma˯hëëh˯ kih˧ Dio.
23 He˯ją˯ sa˰ llu˧ cher´mah˧ lä˰jëë˰
hnäh˝ hlëëh´ hnäh˝ jyoh˝ juu˧ he˯ sa˰
ngëë˝ jne´ jee´ dsa˯ñee˰ hnäh˝. Jëëh˝,
cher´mah˧ ga˰lloo˧ jąą˯ hi˯ hmëë˝
o jąą˯ hi˯ sa˰ ga´ ma˯dsoo˝ dsë˧
kih˧ Dio, ma´ją˯ jäyh˰, he˯ ngaah´
ba´ hnäh˝ na˯. 24 Pero cher´mah˧
lä˰jëë˰ hnäh˝ ngëëh´ hnäh˝ juu˧
he˯ ga˰hñah˧ hnäh˝ kih˧ Dio hi˰
cher´mah˧ ga˰lloo˧ jąą˯ hi˯ hmëë˝
o jąą˯ hi˯ sa˰ ga´ ma˯hëëh˯ kih˧
Dio jee´ tąąh´ hnäh˝, kyąąh´ juu˧ he˯
ngëëh´ hnäh˝ ją˯ jmee˧ lä˯ngëëy˝
he˯ ma˯hląąyh˯, hi˰ lä˯liiyh˯ lä˰jë˰
he˯ jmeey˰. 25 Hi˰ lä˰jnä˝ lä˰jë˰ he˯
na˯hmää´ neh˰ tuh˯dsëy˧. Ją˯ga´
na˰ juʉyh˧ jnëy´ mah˧ hnaayh˰ Dio,
jäyh˰: “Ma˰ra˯ ju˧dsoo˝, cheh˧ ba´
Dio jee´ kyah˧ hnäh˝.”

Hnøø˧ dsa´toohn´ lä˰kǫǫ˯ lle`kih˧
lä˰ ma´ dsa˯ñee˰ jne´

26 Øøhn˧, he˯ kǫǫ˯ juu˧ lle´ jne´
kih˧ jee´ lä˰jë˰ he˯ ma˯jwëëhn˧
hnäh˝. Jee´ dsa˯ñeeh˰ hnäh˝, chąą˯
hi˯ hä˰, chąą˯ hi˯ mi˯tëë˰, chąą˯
hi˯ hlëëh˰ ga´ jyoh˝ juu˧, chąą˯
hi˯ ma˯mi˯jnää˯ Dio miih˯ kih˧,
chąą˯ hi˯ lih˰ jii˧ juu˧ he˯ sa˰ ngëë˝
jne´. He˯ją˯ jmee´ hnäh˝ lä˰jë˰ he˯
na˯ mah˧ lä˰cha˯ cha˯ga´miih˯ be˝
kyah˧ hnäh˝. 27 Wa´ra˯ ga˰hlëëh´
hnäh˝ jyoh˝ juu˧, wa´ hlëëh˝ ʉʉ˧ ʉʉ˯
ba´, pero ma˰ ją˯ą˯ ba´. Hi˰ ma˰ra˰
he˯ hnää˧ ją˯ą˯ hi˯ lih˰ jii˧ juu˧ ją˯.
28 Cher´mah˧ sa˰ chąą˯ hi˯ lih˰ jii˧
juu˧ ją˯, sa˰ wa´ hlëëyh˧ hi˯ tąąh´
neh˰ gwah˰. Wa´ hlëëyh˝ jee´ nuuy˯
hñiiy˝ ba´, hi˰ wa´ hlëëyh˝ kyąąh´
Dio. 29 Lä˰ją˯ ka˯läh˝ kih˧ hi˯ ngëë˜
juu˧ he˯ ga˰hyoyh˧ kih˧ Dio. Wa´
hlëëh˝ ʉʉ˧ ʉʉ˯ ba´, mah˧ jee´ lä˰jëë˰
wa´ kyey˝ kwąąt˜ ha˯ lä˰ dsoo˜ juu˧
ją˯. 30 Cher´mah˧ ga˰mi˰jnää˯ Dio
miih˯ kih˧ jąą˯ hi˯ gya˧ nuu˯, wa´
jøøy˧ lä˰jiih˧ lląą˰ hlëëh˧ hi˯ ma˯løø˧
to˯në´ he˝. 31 Jëëh˝, lä˰jëë˰ ba´ hnäh˝
cha˯ jwë˧ kyah˧ hnäh˝ ngëëh´ hnäh˝
juu˧ he˯ ma˯hñah˜ hnäh˝ kih˧ Dio.
Pero ma˰ jąą˯ ba´ hnäh˝ ngëëh´
hnäh˝ juu˧ ją˯, mah˧ lä˰ją˯ lä˰tëë˯
lä˰jëë˰, hi˰ hyoyh˰ cha˯ga´miih˯
be˝. 32 Jmɨ˝lle´ kih˧ hi˯ ngëë˜ juu˧
nʉʉh´ bih˧, sa˰ hlëëyh˧ ta´kǫ˯jiih˧
hlëëh˰ jñah˝ øøyh˯. 33 Jëëh˝ Dio, sa˰
ląąy˧ Dio hi˯ kǫǫ˯ jmee˰ tääh´ mɨɨh´.
He˯ jmeey˰ hii˝ tii´ jnän`ba´.

Lä˰kǫǫ˯ jmee˰ lä˰jë˰ gwah˰ jee´
dsa˯ñee˰ lä˰jëë˰ hi˯ ląą˧ kyąą˧
Dio, 34 lä˰jëë˰ dsa˯më´ sa˰ wa´
tooyh˧ mɨɨh´ jee´ tąąyh´ neh˰ gwah˰.
Jëëh˝, sa˰ cha˯ jwë˧ kiyh˧ hlëëyh˧.
Hnøø˧ nʉʉyh´ kih˧ dsa˯ñʉʉh˯ ba´,
lä˰kǫǫ˯ jäh˝ në´ ley. 35 Cher´mah˧
he˯ hnøøy˧ lä˰tëëy˯, wa´ ngɨɨy˧
juu˧ kih˧ dsa˯ñʉʉh˯ kyąąy˧ wa´ra˯
ga˰lla˰nääy` cha´neh˰ kiyh˧. Jëëh˝,
sa˰ sǫǫh˜ kih˧ dsa˯më´ hlëëyh˧ neh˰
gwah˰.

36 Ją˰ ma˰la˰ jee´ kyah˧ hnäh˝
ga˰lä˰cha˰ juu˧ kih˧ Dio. Ni˰ sa˰
la˧ ma˰la˰ kyah˧ hnäh˝ ka˯läh˝.
37 Cher´mah˧ chąą˯ hi˯ jmee˰
hʉʉ´dsë˯ ląąy˧ jąą˯ hi˯ ngëë˜ juu˧,
o cha˯ ga´ jyoh˝ he˯ ga˰hyoyh˧
kih˧ Jmɨ˯lle´ Na˯jngɨɨ˧, hi˯ he˝ tąh˯
dsëy˧ la˧ mada˯ kih˧ Dio lä˰jë˰ he˯

ma⁻sɨɨn¹ la⁻. 38 Kih¹ hi̱⁻ sa̱⁺ jmee̱⁺
he¹ kih¹ juu¹ la⁻, ta̱⁺ jmee⁻ hnäh´ he¹
kiyh¹.
39 Lä⁺ja̱⁻ hnäh´ øøhn¹, wa´ he̱e̱´
hoh´ hnäh´ kih¹ ta´ he⁻ ngëëh´ hnäh´
juu¹ kih¹ Dio. Hi⁺ ta⁺ ha⁻ hnäh´ kih¹
hi̱⁻ lih⁺ hlëëh¹ jyoh´ juu¹. 40 Pero
ta⁺ jmee⁻ hnäh´ wa´ la¹ cha⁻ la¹
jee´ dsa⁻ñeeh⁺ hnäh´, jmee´ hnäh´
lä⁺ko̱o̱⁻ lle`kih¹ ba´.

15

Ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo ma´ ga⁺hya⁻ hnë⁻ jmɨɨ´ na⁻ju̱u̱y´

1 Na¹ na⁺ mi⁻dsoohn⁻ hoh´
hnäh´ øøhn¹, ha⁻ lä⁺ la¹ ju¹hmëë´
he⁻ ga⁺hlëë̱hn` hnäh´, ja̱⁻ba´ he⁻
ga⁺he̱e̱h`hnäh´ ja̱⁻. Hi⁺ lä⁺ ma⁻tä̱ä̱h´
ja̱⁻ba´ hnäh´ kya̱a̱h´ juu¹ ja̱⁻ lä⁺ji̱ih¹
na¹. 2 Kya̱a̱h´ ja̱⁻ba´ juu¹ la⁻
ma⁻na⁻la̱a̱h´ hnäh´ cher´mah¹
ga⁺nää´ ba´ hnäh´ ko̱o̱⁻ hweh⁻
kya̱a̱h´ juu¹ he⁻ ma⁻hlëë̱hn` hnäh´.
Pero cher´mah¹ sa⁺ la¹ lä⁺ja̱⁻, sa⁺
jmää¹ he⁻ ma⁻dsoo´ hoh´ hnäh´.
3 To⁻në´ ga⁺hlëë̱hn` hnäh´ ja̱⁻ba´
juu¹ he⁻ ga⁺he̱e̱hn` hñiin⁺ he⁻
ga⁺ju̱u̱¹ Cristo kih¹ dso´kye⁻ jnän`
lä⁺ko̱o̱⁻ na⁻sɨɨ⁻ juu¹ kih¹ Dio. 4 Ja̱⁻ga´
na⁺ ga⁺ha̱a̱¹ dsih´ mah¹ ga⁺lä⁺ji̱iyh`
ka⁻läh´ ma´ ga⁺hya⁻ hnë⁻ jmɨɨ´,
lä⁺ko̱o̱⁻ ma⁻na⁻sɨɨ⁻ kiyh¹ jä̱ä̱¹.
5 Ga⁺mi⁺jnääy⁻ hñiiy´ kih¹ Pee´. Hi⁺
kë̱ë̱⁻ ga´, ga⁺mi⁺jnääy⁻ hñiiy´ kih¹
lä⁺jë̱ë̱⁺ gya⁺tu̱u̱´. 6 Ma⁻ngëë´ he⁻
ja̱⁻, ga⁺mi⁺jnääy⁻ hñiiy´ kih¹ la̱a̱⁻
ga´ hña´ hña̱⁻la̱a̱´ øøh¹ jne´ kya̱a̱h´
ko̱o̱⁻ hä´ ba´. Hi⁺ jwë̱ë̱´ øøh¹ jne´
he´, cha̱a̱⁻ gyih¹ lä⁺ji̱ih¹ na¹, ko̱⁻lla̱a̱´
ba´ ma⁻na⁻ju̱u̱´. 7 Ma⁻ngëë´ he⁻
ja̱⁻, ga⁺mi⁺jnääy⁻ hñiiy´ kih¹ Jacobo,
ja̱⁻ga´ ga⁺mi⁺jnääy⁻ hñiiy´ jee´ ma´
tä̱ä̱h´ lä⁺jë̱ë̱⁺ apóstole.
8 Jee´ ga⁺dsa̱a̱¹ ja̱⁻, ga⁺mi⁺jnääy⁻
hñiiy´ ki⁺ jnä´. Jnä´ hi̱⁻ ga⁺la¹ kih¹
lä⁺ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ sa⁺ ga⁺lä⁺cha̱a̱⁺
lä⁺ko̱o̱⁻ lle` kih¹. 9 Jëëh´, mäh¹ ga´
jnä´ lä⁺ko̱h´ ga´ jee´ lä⁺jë̱ë̱⁺ apóstole
he´. Ni⁺ sa⁺ lle` kih¹ tëëh¹ dsa⁻
jnä´ apóstol. Jëëh´, ga⁺jmeehn`
cha⁻miih⁻ hi̱⁻ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio.
10 Pero, kih¹ he⁻ llu¹ dsë¹ Dio, he⁻ja̱⁻
ba´ ja̱⁻ la̱a̱n¹ he⁻ jwahn⁺ la̱a̱n¹. Hi⁺
ga⁺jmää´ ba´ he⁻ llu¹ dsëy¹ kya̱a̱h´
jnä´ jëëh´ ga⁺jmeen¹ cha⁻ga´miih⁻
ta´ lä⁺ko̱h´ ga´ jee´ lä⁺jë̱ë̱⁺ apóstole
he´. Pero ja̱⁺ hñiin⁺ hi̱⁻ ga⁺jmee´
ta´ ja̱⁻. He⁻ llu¹ dsë¹ Dio kya̱a̱h´
jnä´ ba´ ja̱⁻, he⁻ja̱⁻ ya⁺hɨɨ¹ llu¹ ta´
he⁻ ga⁺jmeen¹. 11 Lä⁺ja̱⁻ ba´ la¹ juu¹
he⁻ kwa⁻ jnääh¹, kwee⁻ ba´ jmee⁺
cher´mah¹ jnä´, o cher´mah¹ jñah´
kwa⁺ juu¹ la⁻, hi⁺ juu¹ la⁻ ba´ ja̱⁻,
he⁻ ga⁺he̱e̱h`hnäh´.

Lä⁺ji̱ih´ lä⁺jë̱ë̱⁺ dsa⁻ hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´

12 Ga⁺nɨɨɨh⁻ ba´ hnäh´ he⁻
ga⁺kwa´ dsa⁻ juu¹ he⁻ ga⁺lä⁺ji̱ih`
Cristo. ¿He⁻la¹ ja̱⁻ ko̱⁻lla̱a̱´ hnäh´
jwah´ hnäh´ he⁻ sa⁺ lä⁺ji̱ih´ dsa⁻ hi̱⁻
ma⁻na⁻ju̱u̱´? 13 Jëëh´, cher´mah¹
sa⁺ lä⁺ji̱ih´ dsa⁻ hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´,
ni⁺ sa⁺ ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo cher´mah¹
lä⁺ja̱⁻ la¹. 14 Hi⁺ cher´mah¹ sa⁺
ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo, sa⁺ jmää¹ ta´ he⁻
kwa⁻ jnääh¹ juu¹ kiyh¹. Lä⁺ja̱⁻
ka⁻läh´, he⁻ ma⁻lä⁻dsoo´ dsë⁻ jne´,
sa⁺ jmää¹ ta´ ni⁺ miih⁻. 15 Hi⁺ ja̱⁺
ma⁺la⁺ he⁻ ja̱⁻. Ga⁺jmee´ jnääh¹
juu¹ ta⁻juu¹ kih¹ Dio, jëëh´ ma⁻jmee´
jnääh¹ ju¹dsoo´ he⁻ ga⁺mi⁺ji̱iyh`
Cristo. Pero sa⁺ ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo
cher´mah¹ la¹ ju¹dsoo´ he⁻ sa⁺ lä⁺ji̱ih´
dsa⁻. 16 Jëëh´, cher´mah¹ sa⁺ lä⁺ji̱ih´
dsa⁻ hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´, ni⁺ lä⁺ja̱⁻
sa⁺ ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo. 17 Wa´ra⁻
jäh´ kih¹ sa⁺ ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo, sa⁺
jmää¹ ta´ he⁻ ma⁻dsoo´ hoh´ hnäh´.
Lä⁺ ma⁻tä̱ä̱h´ ja̱⁻ba´ hnäh´ kya̱a̱h´
dso´kye⁻ kyah¹ hnäh´. 18 Lä⁺ja̱⁻
ka⁻läh´, ma⁻na⁻he̱e̱⁻ go⁻te˜ lä⁺jë̱ë̱⁺
hi̱⁻ ga⁺ju̱u̱¹ hi̱⁻ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Cristo.
19 Wa´ra⁻ jäh´ kih¹ la¹ kih¹ jmɨ⁻ gyɨɨɨ⁺
la⁻ ba´, he⁻ ma⁻cha⁻ o⁻jøh⁺ dsë⁻
jnän` kya̱a̱h´ Cristo, peer⁺ jwɨɨ˜ jne´
jee´ kih¹ lä⁺jë̱ë̱⁺ dsa⁻.

20 Pero ma⁺ra⁺ ju¹dsoo´ he⁻
ga⁺lä⁺ji̱ih` Cristo jee´ kih¹ hi̱⁻

na⁻juú. Laay¹ to⁻në´ kih¹ lä⁺jëë⁺ hi⁻
lä⁺jiih´ jee´ kih¹ hi⁻ na⁻juú. 21 Kih¹
jaa⁻ ba´ dsa⁻ ja¹ he⁻ dsa⁻juu´ dsa⁻.
Lä⁺ja⁻ ka⁻läh´, kih¹ jaa⁻ ba´ dsa⁻
ja¹ he⁻ lä⁺jiih´ hi⁻ na⁻juú. 22 Jëëh´,
ja⁻ba´ lä⁺koh´ dsa⁻juu´ dsa⁻ kih¹
he⁻ laay¹ sa´ju⁻ kih¹ Adán, ja⁻ba´
lä⁺ja⁻ lä⁺jiih´ hi⁻ laa¹ kyaa¹ Cristo.
23 Lä⁺jaa⁻ lä⁺jaa⁻ lä⁺jiih´, ga´ ma⁻të´
hor˜ kiyh¹. To⁻në´ ga⁺lä⁺jiih` Cristo
hi⁻ kye⁻ në´ jnän`. Ja⁻ga´ lä⁺jiih´
ka⁻läh´ hi⁻ laa¹ kyaay¹ wa´ra⁻ ga⁺të´
jee´ jäyh´. 24 Hi⁺ wa´ra⁻ ga⁺të´ jee´
llaa⁺ go⁻te˜, lla⁻dsëë` Cristo kih¹
lä⁺jëë⁺ hi⁻ tääh´ jmee⁺ hih⁺, hi⁺
kih¹ hi⁻ laa¹ ta´ hi⁺ kih¹ hi⁻ bee´.
Ma´ja⁻ ga´ tooyh⁺ goo⁻ Dio hi⁻ laa¹
Tää` jnän` mah¹ hñii´ bih¹ jmeey¹
hih⁺. 25 Jëëh´, jmee⁺ bii¹ lla⁻dsëë`
Cristo kih¹ lä⁺jëë⁺ hi⁻ na⁻hööh´ kiyh¹
lä⁺jiih¹ jäy¹ ta⁺ hwa¹ hɯɯ´ tɨɨy´. 26 Kih¹
jee´ lä⁺jëë⁺ hi⁻ na⁻hööh´ kiyh¹ he´,
heey¹ go⁻te˜ hi⁻ jngɨih⁺ kih¹ dsa⁺.
27 Jëëh´, kih¹ Dio ma⁻jä´ ta⁺ hwa¹
hɯɯ´ tɨɨ´ Cristo lä⁺jë⁺ go⁻te˜ he⁻ cha⁻.
Lä⁺koo⁻ ma´ ga⁺jäyh´: “Ma⁻jä´ ta⁺
hwa¹ hɯɯ´ tɨɨy´ lä⁺jë⁺ he⁻ cha⁻”, ñe´
ba´ jne´ sa⁺ hlëëh⁺ lä⁺kye⁻ kih¹ hñii´
Dio hi⁻ ga⁺tooh⁻ gooy⁻ lä⁺jë⁺ he⁻
ja⁻. 28 He⁻ja⁻ wa´ra⁻ ga⁺jä´ ta⁺
hwa¹ hɯɯ´ tɨɨy´ lä⁺jë⁺ he⁻ cha⁻, ja⁻ga´
na⁺ Jooy´ ngëëy¹ hñiiy´ cha´në´ hi⁻
ga⁺tooh⁻ gooy⁻ lä⁺jë⁺ he⁻ cha⁻ mah¹
lä⁺ja⁻ jä¹ jooh¹ Dio jee´ kih¹ lä⁺jëë⁺.

29 Ta⁺ jyoh´ ko⁻taa⁻, ¿hee⁻ ga⁺lɨh¹
dsa⁻ hi⁻ ga⁻saa⁻ jmɨi⁻ lla⁻ hi⁻
ma⁻na⁻juú? Cher´mah¹ sa⁺ lä⁺jiih´
dsa⁻ hi⁻ ma⁻na⁻juú, ¿he⁻la¹ ja⁻
ga⁺saay⁻ jmɨi⁻ lla⁻ hi⁻ ma⁻na⁻juú?
30 Lä⁺ja⁻ jnääh¹ ka⁻läh´, ¿he⁻la¹ ja⁻
heeh´ jnääh¹ he⁻ hii´ goo⁻ kyaa¹
jnääh¹ ga⁺lä⁺jë⁺ jmɨi´, cher´mah¹ sa⁺
lä⁺jiih´ dsa⁻? 31 Ju¹dsoo´ jwahn⁺
oohn¹, lä⁺jë⁺ jmɨi´ ba´ hii´ goo⁻ juun´.
Hi⁺ lä⁺ja⁻ la¹ ju¹dsoo´ he⁻ chaan⁻
llu¹ jwërte kwaat˜ kyah¹ hnäh´ jee´
hnääh⁺ jne´ Jesucristo Dsa⁻jooh¹
jnän`. 32 Wa´ra⁻ jäh´ kih¹ laan¹ dsa⁻
wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, ¿hee⁻ jmää¹ kin⁺
ja⁻, he⁻ ga⁺teen¹ kyaah´ dsa⁻ hi⁻
laa¹ lä⁺koo⁻ jah´ hää¹ hi⁻ tääh´ jwɨi⁻
Éfeso? Wa´ra⁻ jäh´ kih¹ sa⁺ lä⁺jiih´
dsa⁻ hi⁻ ma⁻na⁻juú, wa´ jmee´ ba´
jne´ lä⁺jë⁺ he⁻ tɨh˜ dsë⁻ jne´, wa´
kih´hihn´ llu¹. Jëëh´, hø¹ ba´ juú jne´.
33 Pero ta⁺ mi⁻gaa¹ hnäh´ hñaah¹
kih¹ hi⁻ hlëëh⁺ lä⁺ja⁻. Jëëh´
cher´mah¹ ga⁺jmee´ jne´ ko⁻jøh´
kyaah´ hi⁻ hñaa⁻ dsë⁻, dsa⁻hee´
lä⁺jë⁺ he⁻ llu¹ he⁻ tee¹ jne´ jmeen⁻.
34 Jmee´ hnäh´ hɯɯ´dsë⁻, mo⁺to⁺
jmee⁻ ga´ hnäh´ he⁻ hlɨih¹. Jëëh´,
ko⁻llaa´ hnäh´ sa⁺ jmeeh⁻ hnäh´
he¹ kih¹ Dio. He⁻ja⁻ jwahn⁺ lä⁺na⁻
mah¹ jä⁺ o⁻hih⁺ kyah¹ hnäh´.

Ha⁻ lä⁺ la¹ he⁻ lä⁺jiih´ dsa⁻

35 Pero jäh⁺ ko⁻llaa´ dsa⁻: “¿Ha⁻
lä⁺ la¹ he⁻ lä⁺jiih´ dsa⁻? ¿Ha⁻
ba´ lä⁺jnääy´ wa´ra⁻ ga⁺lä⁺jiiyh`?”
36 Peer⁺ taah⁻ hne⁻. Sa⁺ hya⁺ mɨ
¹ju⁻ he⁻ jngëëh⁻ cher´mah¹ ga⁺jä´ lä⁺
ma⁻la¹ ja⁻ba´ mɨi¹. 37 He⁻ jngëëh⁻
ja⁻, sa⁺ la¹ chaah¹ he⁻ ja⁻ga´ hya⁺.
La¹ mɨ¹ju⁻ ta⁻jmah¹ ba´, cher´mah¹
la¹ mɨ¹ju⁻ trigo, o he⁻ ga´ jyoh´ mɨ
¹ju⁻. 38 Dio kwa⁺ chaah¹ lä⁺koo⁻
lla⁺ dsëy¹. Lä⁺koo⁻ nëë¹ mɨ ¹ju⁻
hya⁺ kyaah´ chaah¹ lä⁺koo⁻ lle` kih¹.
39 Hi⁺ lä⁺ja⁻ la¹ kih¹ ngo¹, sa⁺ la¹
koo⁻ nëë¹ ba´ jee´ lä⁺jë⁺. Kah´ ba´
la¹ jmɨ⁻ngo¹ kih¹ dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ⁺, hi⁺
kah´ ba´ la¹ ngo¹ kih¹ jah´. Kah´ ba´
la¹ ka⁻läh´ ngo¹ kih¹ jah´ hi⁻ tääh´
cha´jmɨi⁻, hi⁺ lä⁺ja⁻ ka⁻läh´ kih¹ jah´
hi⁻ hëë⁺. 40 Hi⁺ lä⁺ja⁻ la¹ ka⁻läh´ kih¹
hi⁻ chaa⁻ gyɯɯh¹ kyaah´ hi⁻ chaa⁻
hwa¹ la⁻. Kah´ ba´ jnää´ hi⁻ chaa⁻
gyɯɯh¹ hi⁺ kah´ ba´ laa¹ hi⁻ chaa⁻
hwa¹ la⁻. 41 Kah´ ba´ la¹ jmëë¹ hyoo⁻,
hi⁺ kah´ ba´ la¹ kih¹ sɨh⁻, hi⁺ lä⁺ja⁻
kih¹ cha´nɯɯ´ ka⁻läh´. Kah´ ba´ la¹
jmëë¹ kih¹ jaa⁻ jaa⁻.

42 Ja⁻ba´ lä⁺ja⁻ la¹ he⁻ lä⁺jiih´
dsa⁻ hi⁻ ma⁻na⁻juú. Hoo˜ dsa⁻
jmɨ⁻ngo¹ he⁻ dsa⁻hee´, pero wa´ra⁻
ga⁺lloo¹ jmɨi´ lä⁺jiiyh´ ka⁻läh´,

moꜜsoꜜ heęę́ jih́koh́. 43 Hoo˜
dsa¯ he¯ moꜜsoꜜ tih˜ dsëy˧, pero
wára¯ gaꜜläꜜjiih̀, läꜜjnä́ náhñaah˧.
Hoo˜ dsa¯ he¯ ma¯hwąą́ go¯te˜,
pero wára¯ gaꜜtë́ jeé läꜜjiih́,
ma¯kyąąh́ cha¯miih¯ bé. 44 He¯
hoo˜ dsa¯, la˧ kih˧ hwa˧ la¯. Pero
he¯ läꜜjiih́, la˧ kyąąh́ jmɨ¯llé. Cha¯
jmɨ¯ngo˧ he¯ la˧ kih˧ hwa˧, hiꜜ
läꜜja¯ cha¯ he¯ la˧ kyąąh́ jmɨ¯llé.
45 Läꜜja¯ na¯sii¯ juu˧ kih˧ Dio:
“Dsa¯ñuuh¯ Adán hi¯ to¯në́ hé,
má na¯ląą˥ kih˧ hwa˧ la¯ bá hiꜜ
má jiiyhꜜ.” Pero Adán hi¯ ja˧ jeé
gaꜜdsąą˧ hé, ląą˧ kyąąh́ jmɨ¯llé
mah˧ jmeey˧ chąą¯ dsa¯. 46 Hi¯
ląą˧ kyąąh́ jmɨ¯llé saꜜ ląąy˧ to¯në́.
Hi¯ má na¯ląą˥ kih˧ hwa˧ la¯ bá
má ląąy˧ to¯në́, ja¯gá ja˧ hi¯ ląą˧
jmɨ¯llé. 47 Dsa¯ñuuh¯ hi¯ má ląą˧
to¯në́, má nájnääý kih˧ hwa˧ la¯.
Pero jeé gaꜜtë́ ụụ˧ dsa¯ñuuh¯ hé,
ląą˧ Dsa¯jøøh˧ jnäǹ hi¯ nájnää́ kih˧
gyuuh˧. 48 Gaꜜläꜜjęęꜜ hi¯ nájnää́
kih˧ hwa˧ la¯, ląąy˧ kwee¯ kyąąh́
hi¯ gaꜜląą˧ kyąąh́ gwaah́. Läꜜjaꜜ
ka¯läh́ läꜜjęęꜜ hi¯ nájnää́ gyuuh˧,
lęeý läꜜkǫǫ¯ ląą˧ hi¯ gya˧ gyuuh˧.
49 Jnąąą́ jné kwee¯ läꜜkǫǫ¯ má
jnąąą́ hi¯ gaꜜląą˧ kyąąh́ gwaah́.
Ja¯bá läꜜja¯, läꜜkǫǫ¯ jnąąą́ hi¯ gya˧
gyuuh˧, läꜜja¯ läꜜjnää́ jné ka¯läh́.
50 Läꜜja¯ jwęęhn˜ hnäh́ øøhn˧,
hi¯ ląą˧ kyąąh́ jmɨ¯ngo˧, saꜜ tęęy˧
yaꜜjwii˧ kih˧ Dio. Jëëh́ jmɨ¯ngo˧
he¯ dsa¯hęę́, saꜜ hiih¯ kyąąh́ jyoh́
jmɨ¯ngo˧ he¯ na˧ gá tęę˧ jné he¯ saꜜ
dsa¯hęę́ jih́koh́.

51 Na˧ jwęęhn˜ hnäh́ kǫǫ¯ juu˧
he¯ má na¯hmää́. Ja¯ läꜜjęęꜜ jné
jụụń, pero läꜜjęęꜜ jné läꜜsęę˧ jné.
52 Niꜜsaꜜ lęęh¯ gá jné, kyąąh́ kǫǫ¯
hmih́ bá jné läꜜsęę˧ jné, wára¯
gaꜜhií jeé gaꜜdsąą˧ luú hoó. Jëëh́,
hiì luú hoó mah˧ läꜜjiih́ läꜜjęęꜜ hi¯
ma¯na¯jụụ́. Ja¯ jiih˧ moꜜsoꜜ jụụý
jih́koh́. Läꜜjęęꜜ bá jné läꜜsęę˧
jné mája¯. 53 Jmɨ¯ngo˧ jnäǹ he¯
dsa¯hęę́, jmeeꜜ bii˧ läꜜsii˧ mah˧
moꜜsoꜜ hęę́. Hiꜜjmeeꜜbii˧ läꜜsii˧
mah˧ moꜜsoꜜ jụụ́ jih́koh́. 54 Wára¯
gaꜜlii˧ jmɨ¯ngo˧ he¯ dsa¯hęę́, ja¯
jiih˧ moꜜsoꜜ hęę́, hiꜜ wára¯ gaꜜlii˧
jmɨ¯ngo˧ he¯ dsa¯jụụ́, läꜜja¯
moꜜsoꜜ jụụ́ gá. Ja¯gá naꜜ läꜜte˧
juu˧ he¯ na¯sii¯ läꜜla¯: “Ma¯dsąą˧
go¯te˜ bá he¯ má jmeeꜜ dsa¯jụụ́
dsa¯. 55 Na˥ hma¯kuú he¯ má llè
nákụụ́ he¯ má jngiihꜜ kih˧ dsaꜜ.
Na˥ to¯høø¯, he¯ má lla¯dsëë̀ kih˧
dsaꜜ.” 56 Hma¯kuú he¯ jngiihꜜ kih˧
dsaꜜ, la˧ dsókye¯. Hiꜜdsoꜜkye¯ ja¯,
ka˜ bé kih˧ ley mah˧ jmeehꜜ jné.
57 Wá kwań tíhmaah́ kih˧ Dio hi¯
jmeeꜜ lęęh˧ jné taꜜlaꜜ kih˧ Jesucristo
Dsa¯jøøh˧ jnäǹ.

58 He¯ja¯ jwęęhn˜ hnäh́ øøhn˧
hi¯ hnaanꜜ cha¯miih¯, go¯tąąh́
hnäh́ kǫǫ¯ hweh¯. Taꜜjehꜜhoh́
hnäh́ niꜜ miih¯. Jmeé bá hnäh́
cha¯gámiih¯ tá kih˧ Dsa¯jøøh˧
jnäǹ kǫǫ¯ hä́ kǫǫ¯ hä́. Jëëh́, ñé
bá jné saꜜ na¯hęę˥ tá he¯ jmee¯
jné kiyh˧.

16

Wá chǫǫh́ jné kuú mah˧ kwëëhń hi¯ tä¯ñeé

1 Kwąąt˜ kih˧ he¯ chǫǫh́ hnäh́
kuú kih˧ hi¯ ląą˧ kyąą˧ Dio, jmeé
hnäh́ ja¯bá läꜜkǫǫ¯ gaꜜjmeen˧
mada¯ kih˧ gaꜜläꜜjëꜜ gwahꜜ he¯ tøǿ
hwa˧ Galacia. 2 To¯në́ jmií kih˧
seman˜, läꜜjąą¯ läꜜjąą¯ hnäh́ høǿ
hnäh́ kąąh́ miih¯ kuú, he¯ llè kih˧
kwëëh˧ hnäh́ Dio ha¯ kǫǫh́ te˧ he¯
lęęh˧ hnäh́ läꜜkǫǫ¯ seman˜ mah˧
ma¯na¯jąąą́ kuú wára¯ gaꜜlloon˧.
3 Hiꜜwaꜜra¯ gaꜜlloon˧ jeé tąąąh́
hnäh́, siiǹ kǫǫ¯ je¯ he¯ llállen˧
jmii¯ kih˧ hi¯ ma¯hñąąh̀ hnäh́
mah˧ dsa¯kąyꜜ kuú he¯ ma¯chǫǫh̀
hnäh́ kih˧ øøh˧ jné hi¯ tąąąh́
Jerusalén. 4 Cheŕmah˧ gaꜜla˧ niiǹ,
dsánøø˧ jnääh˧ kǫ¯jǫh́ kyąąyh́.

Dsoo˧ Paá taꜜ Macedonia

5 Nɨɨn` jää̱' ta÷ Macedonia, ja̱⁻ga´
nɨɨn` jee´ tää̱h´ hnäh˝, jëëh˝ ta÷ Mace-
donia ba´ dsa⁻ngëën˝ jää̱'. 6 Hi̱⁻
jëë˜ cher´mah' ga÷jän' kya̱a̱h´ hnäh˝
miih⁻ jmɨɨ´, o cher´mah' ga÷la' jän`
kya̱a̱h´ hnäh˝ ta´ko̱⁻ji̱ih' ngëë˝ ji̱i̱⁻
gyɨɨ˝. Ja̱⁻ga´ kwëëh' jnä˝ miih⁻
he⁻ jmee÷ bii' kin÷ cha´jwë' ha⁻
ta÷ jee´ nɨɨn`. 7 Jëëh˝ sa÷ hnoon',
ko̱o̱⁻ dsa⁻ngëë˝ ba´ jnä˝ ta÷ jee´
tää̱h´ hnäh˝. Cher´mah' ga÷kwa˝
Dio jwë', hnoon' jän` miih⁻ jmɨɨ´
kya̱a̱h´ hnäh˝. 8 Pero jän` jee´ jwɨɨ⁻
Éfeso la⁻, lä÷ji̱ih' gooh˜ jmɨɨ´ Pen-
tecosté. 9 Jëëh˝ jee´ la⁻ ma⁻cha⁻
jwë' kin÷ he⁻ kwan` juu', hi÷ ta´ kin÷
go⁻hɨɨ' llu' ma⁻ke÷ cha̱a̱⁻ jwë̱ë̱˝ hi̱⁻
na⁻høøh´ kin÷.
10 Cher´mah' ga÷lloo' Timotä,
jmee´ hnäh˝ lä÷ tɨh˜ dsëy', jëëh˝
jmee÷ bih' ta´ kih' Dio ja̱⁻ba´ lä÷ko̱o̱⁻
jmee÷ jnä˝. 11 Lä÷jë̱ë̱÷ ba´ wa´ hnääy
' mah' jäyh˝ jë̱ë̱⁻ dsëy' ta÷ la÷ kin÷.
Jëëh˝ gyan´ jää̱´ jnih˝ kya̱a̱h´ jñah˝
ga´ øø̱h' jne´.
12 Jee´ la⁻ jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝ ha⁻ lä÷
la' kih' Apolo. Cha⁻miih⁻ ji̱ih˜
ga÷chu̱u̱n' kya̱a̱yh´ mah' ma´ dsooy'
ma´ dsa⁻jë̱ë̱y÷ hnäh˝ kya̱a̱h´ jñah˝
ga´ øø̱h' jne´. Pero sa÷ ga÷lla˝ dsëy'
ma´ dsooy' lä÷cha̱h˝ ja̱⁻. Dsooy' ba´
lä÷ko̱o̱⁻ ma´ jää̱y´.

Ga÷hɨh' Paa´ juu' kya̱a̱h´ øø̱yh⁻

13 Wa´ na⁻nëh´ hnäh˝, hnøø' lä÷
ma⁻dsoo˝ ja̱⁻ba´ hoh˝ hnäh˝. Wa´
cha⁻ cha⁻miih⁻ be˝ kyah' hnäh˝.
Hi÷ ta÷ jeh÷ hoh˝ hnäh˝ ni÷ miih⁻.
14 Lä÷jë÷ he⁻ jmeeh⁻ hnäh˝, jmee´
hnäh˝ lä÷lle` kih' he⁻ hnaah÷ hnäh˝
dsa⁻kya̱a̱h´ hnäh˝.
15 Øø̱hn', ma⁻ñeh´ ba´ hnäh˝ kih'
Estéfana kya̱a̱h´ lä÷jë̱ë̱÷ hi̱⁻ cha̱a̱⁻
kya̱a̱y'. La̱a̱y' to⁻në´ hi̱⁻ ga÷he̱e̱h⁻
ju'hmëë˝ hwa' Acaya. Lä÷jë̱ë̱÷ hi̱⁻
he˝ tää̱h´ jmeey÷ ta´he' kih' lä÷jë̱ë̱÷
hi̱⁻ la̱a̱' kya̱a̱' Dio. 16 Chu̱u̱n˝ kya̱a̱h´
hnäh˝, wa´ nɨɨh´ hnäh˝ kih' dsa⁻
hi̱⁻ jmee÷ lä÷ko̱o̱⁻ hi̱⁻ he˝. Lä÷ja̱⁻
ka⁻läh˝ kih' hi̱⁻ kwa÷ be˝ kih' øø̱h'
jne´ hi÷ kya̱a̱h´ ga´ jñah˝ øø̱h' jne´
hi̱⁻ jmee÷ ta´ kih' Dio. 17 Peer÷ jë̱ë̱⁻
dsën÷ he⁻ ma⁻ja˜ Estéfana, kya̱a̱h´
Fortunato, kya̱a̱h´ Acaico. Hi̱⁻
he˝ na⁻ ga÷kwa˝ be˝ kya̱a̱' jnääh
' kih' he⁻ sa÷ ga÷la' ma⁻ya⁻nää'
hnäh˝. 18 Ga÷jmeey˝ jë̱ë̱⁻ dsën÷
cha⁻miih⁻ ja̱⁻ba´ lä÷ko̱o̱⁻ ga÷jmeey˝
kyah' hnäh˝. Kih' dsa⁻ hi̱⁻ jmee÷
lä÷ja̱⁻, hnøø' kwa´ jne´ ti´hmaah´
kiyh'.
19 Lä÷jë÷ gwah÷ he⁻ tøø˝ hwa'
Asia, jmee÷ Dio kyah' hnäh˝. Aquila
kya̱a̱h´ Priscila kya̱a̱h´ øø̱h' jne´ hi̱⁻
dsa⁻ñee÷ cha´neh÷ kiyh', jmeey÷
cha⁻miih⁻ Dio kyah' hnäh˝ lä÷
hnøø' Dsa⁻jøø̱h' jnän`. 20 Ga÷lä÷jë̱ë̱÷
øø̱h' jne´ jmee÷ Dio kyah' hnäh˝. Ja̱⁻
chɨh⁻ hnäh˝ kih' dsa⁻kya̱a̱h´ hnäh˝
lä÷ hnøø' Dio.
21 Jnä˝ Paa´ kya̱a̱h´ goon÷ hñiin÷,
ma⁻sɨɨn' miih⁻ jee´ ma⁻dsa̱a̱' he⁻
la⁻, he⁻ jmeen÷ Dio kyah' hnäh˝.
22 Dso´jwɨɨ˝ ba´ kya̱a̱h´ hi̱⁻ sa÷
hnää' Jesucristo Dsa⁻jøø̱h' jnän`.
Cha̱h˝ ba´ jäh˝ Dsa⁻jøø̱h' jnän`.
23 Wa´ mi⁻jää̱' Jesucristo
Dsa⁻jøø̱h' jnän` lä÷jë̱ë̱÷ hnäh˝.
24 Lä÷jë̱ë̱÷ hnäh˝ hnaan÷ ta÷la÷ kih'
Cristo Jesús. Wa´ la' lä÷ja̱⁻.

2 Corintios
He⁻ la⁻ jee´ ga˭të˝ to̱ˡ je⁻ he⁻ ga˭sɨɨ˝ Paa´ kihˡ øø̱hˡ jne´ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ Corinto

1 Jnä˝ Paa´ la̱a̱nˡ apóstol kya̱a̱ˡ Jesucristo lä˭ hyoh⁻ dëˡ Dio. Kya̱a̱h´ Timotä øø̱hˡ jne´ sɨɨn˭ kyahˡ hnäh˝ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ gwah˭ kihˡ Dio jwɨɨ⁻ Corinto lä˭kye̱⁻ kihˡ lä˭jëë̱˭ hi̱⁻ la̱a̱ˡ kya̱a̱ˡ Dio hi̱⁻ tä̱ä̱h´ lä˭ka̱a̱⁻ hwaˡ Acaya. 2 Ngɨɨn´ kihˡ Dio hi̱⁻ la̱a̱ˡ Tää` jnän` hi˭ ngɨɨn´ kihˡ Dsa⁻jøø̱hˡ jnän` Jesucristo, wa´ kway˝ he⁻ llu̱ˡ kyahˡ hnäh˝, hi˭ wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyahˡ hnäh˝.

Kwa˭ ba´ Dio be˝ jnän` lä˭ ma´ jëë˝ jne´ he⁻ wɨɨ˝

3 He⁻ ba´ che⁻ llu̱u̱ˡ Dio, Jmii⁻ Jesucristo Dsa⁻jøø̱hˡ jnän`, hi̱⁻ la̱a̱ˡ Tää` jnän` hi̱⁻ lä⁻ñihˡ dëˡ jne´, hi˭ la̱a̱yˡ Dio jnän` hi̱⁻ jmee˭ dsa⁻nøhˡ dë⁻ jne´. 4 Ma´ cha̱a̱⁻ jne´ lli˝wɨɨ˝, hi̱⁻ he˝ jñuuh˜ he⁻ ti⁻meeh⁻ dë⁻ jne´. Mahˡ lä˭ja̱⁻ ka⁻läh˝ jne´, kwan´ be˝ kihˡ jñah˝ hi̱⁻ ti⁻meeh⁻ dëˡ lä˭ko̱o̱⁻ ma⁻jmee˝ Dio he⁻ ma⁻nøhˡ dë⁻ jne´. 5 Jëëh˝, tøøh´ jne´ jëën´ cha⁻miih⁻ lli˝wɨɨ˝ lä˭ko̱o̱⁻ ga˭jëëˡ Cristo. Hi˭ ja̱⁻ba´ lä˭ja̱⁻, ta˭la˭ kihˡ Cristo, tøøh´ jne´ jëë̱⁻ dë⁻ jne´ cha⁻miih⁻. 6 He⁻ja̱⁻ wa´ra⁻ ga˭jëë´ jnäähˡ lli˝wɨɨ˝, laˡ llu̱ˡ kyahˡ hnäh˝ mahˡ ja̱⁻ lä̱ä̱h˝ hnäh˝. Hi˭ ma´ jëë̱⁻ dë⁻ jnäähˡ, he⁻ ja̱⁻ jmee˭ dsa⁻nøhˡ hoh˝ hnäh˝ hi˭ kwëëh˜ hoh˝ hnäh˝ ma´ jëëh˝ hnäh˝ he⁻ wɨɨ˝, ja̱⁻ba´ lä˭ko̱o̱⁻ wɨɨ˝ he⁻ ma⁻jëë´ jnäähˡ. 7 Hehˡ o⁻jø̱h˭ dë⁻ he⁻ cha⁻ kya̱a̱ˡ jnäähˡ ta˭la˭ kyahˡ hnäh˝, sa˭ lla̱a̱˭. Jëëh˝, ñe´ jnäähˡ lä˭ko̱o̱⁻ jëë´ jnäähˡ wɨɨ˝, ja̱⁻ba´ lä˭ja̱⁻ jëëh˝ hnäh˝ wɨɨ˝. Hi˭ ja̱⁻ba´ lä˭ko̱o̱⁻ dsa⁻nøhˡ dë⁻ jnäähˡ, ja̱⁻ba´ lä˭ja̱⁻ dsa⁻nøhˡ hoh˝ hnäh˝ ka⁻läh˝.

8 Øø̱hnˡ, hnøø⁻ jnäähˡ lä˭ñeh´ hnäh˝ ha⁻ ko̱h˝ wɨɨ˝ sa˭ ga˭ngëë˝ jnäähˡ hwaˡ Asia. Ma´ jmee⁻ jnäähˡ hɨɨ´dë⁻ sa˭ ma´ lä˭tä̱ä̱˭ jnäähˡ. Lä˭jɨɨhˡ sa˭ ga˭lä˭cha˭ o⁻jø̱h˭ dë⁻ he⁻ ma´ lä̱ä̱˝ jnäähˡ. 9 Ma´ jmee⁻ jnäähˡ hɨɨ´dë⁻ he⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´ ba´ jnäähˡ ja̱⁻. He⁻ ja̱⁻ ga˭jmää˝ kya̱a̱ˡ jnäähˡ mahˡ sa˭ kye̱´ jnäähˡ o⁻jø̱h˭ dë⁻ kya̱a̱ˡ hñaaˡ jnäähˡ. Mahˡ lä˭ja̱⁻ lä˭cha⁻ o⁻jø̱h˭ dë⁻ kya̱a̱ˡ jnäähˡ kihˡ Dio hi̱⁻ mi⁻jɨɨh` hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´. 10 Hi̱⁻ he´ ga˭lä̱ä̱ˡ jnäähˡ, hi̱⁻ he˝ lä̱ä̱ˡ jnäähˡ, hi˭ kye̱´ jnäähˡ o⁻jø̱h˭ dë⁻ kiyhˡ, lä˭ ma⁻ngooˡ ja̱⁻ba´ lä̱ä̱y˜ jnäähˡ ma´ hii˝ goo⁻ ju̱u̱˝ jnäähˡ. 11 Lä˭ja̱⁻ jmeeyˡ cher´mahˡ kwah⁻ hnäh˝ be˝ ngɨɨ´ hnäh˝ kya̱a̱ˡ jnäähˡ kiyhˡ. Jëëh˝ cher´mahˡ jwë̱ë̱˝ ngɨɨ˭ kihˡ Dio ta˭la˭ kya̱a̱ˡ jnäähˡ, lä˭ja̱⁻ ka⁻läh˝ jwë̱ë̱˝ kwaˡ ti´hmaah´ kihˡ Dio ma⁻ngëë˝ ma⁻jmeey˝ he⁻ llu̱ˡ kya̱a̱ˡ jnäähˡ.

Ga˭mi˭sɨɨˡ Paa´ hɨɨ´dë⁻ he⁻ ma´ dsooyˡ ta˭ jwɨɨ⁻ Corinto

12 He⁻ la⁻ ba´ ja̱⁻ he⁻ tɨh˜ dë⁻ jnäähˡ, he⁻ sa˭ hnɨɨ˜ hɨɨ´dë⁻ kya̱a̱ˡ jnäähˡ lä˭ko̱o̱⁻ ga˭jmee´ jnäähˡ ta˭ jee´ jyoh˝. Kye̱´ jnäähˡ ko̱o̱⁻ nëëˡ ba´ hɨɨ´dë⁻ he⁻ gwa˝ kihˡ Dio. Sa˭ ga˭jmee´ jnäähˡ lä˭ko̱o̱⁻ jmee⁻ hi̱⁻ kyɨɨh˜ cha⁻miih⁻. Ga˭jmee´ jnäähˡ lä˭ko̱o̱⁻ lle` kihˡ ba´, kihˡ he⁻ llu̱ˡ dëˡ Dio kya̱a̱h´ jnäähˡ. Lä˭ja̱⁻ cha⁻ga´miih⁻ llu̱ˡ ga˭jmee´ jnäähˡ jee´ kyahˡ hnäh˝. 13 He⁻ ma⁻sɨɨ´ jnäähˡ kyahˡ hnäh˝, laˡ kya̱a̱h´ ko̱o̱⁻ nëëˡ ba´ hɨɨ´dë⁻. Ha⁻ ko̱o̱⁻ jɨɨhˡ lä˭ngëëh˝ ba´ hnäh˝ jee´ hëhˡ hnäh˝ he⁻ ma⁻sɨɨ´ jnäähˡ la⁻, ko̱⁻ja̱⁻ ba´ laˡ hɨɨ´dë⁻ kya̱a̱ˡ jnäähˡ. Hi˭ hnoonˡ tä̱h˭ hoh˝ hnäh˝ llu̱ˡ, 14 lä˭ko̱h˝ ma⁻lä⁻ngëëh˝ hnäh˝ miih⁻ ha⁻ lä˭ le˝ jnän` wa´ra⁻ ga˭të˝ jee´ jä̱h˝ Jesús Dsa⁻jøø̱hˡ jnän`. Jëëh˝ ja̱⁻ba´ lä˭ko̱o̱⁻ lä˭cha̱a̱⁻ jnäähˡ llu̱ˡ kwa̱a̱t˜ kyahˡ hnäh˝, ja̱⁻ba´ lä˭ja̱⁻ lä˭cha̱a̱h⁻ hnäh˝ llu̱ˡ kwa̱a̱t˜ kya̱a̱ˡ jnäähˡ jmɨɨ´ ja̱⁻.

15 Ma÷ra÷ ju¹dsoo˝ lä÷jạ¯ le˝ jnän`. Ma´jmeen` hɯɯ´dsë¯ ma´ nɨɨn` to¯në˝ ta÷ jee´ tạ̈ạ̈h´ hnäh˝. Hi÷ lä÷jạ¯ ka¯läh˝ ta÷la÷ he¯ ma´ jạ̈hn´ ma´ na´jẹ̈ẹ̈n÷ hnäh˝ mah¹ të¹ tọ¹ jɨɨh˜ lä÷chạạh¯ hnäh˝ llu¹. 16 Jee´ tạ̈ạ̈h´ hnäh˝ na¯ ma´ nɨɨn` ta÷ Macedonia. Hi÷ Macedonia jạ¯, ma´ jạ̈hn´ ka¯läh˝ ta÷ jee´ tạ̈ạ̈h´ hnäh˝. Hi÷ kyạạh´ be˝ kyah¹ hnäh˝ ma´ nɨɨn` ta÷ Judea. 17 Lä÷kọọ¯ ma´ ga÷jmeen¹ hɯɯ´dsë¯ lä÷jạ¯, jạ÷ he¯ koon÷. O ¿che´ lạạh´ hnäh˝ ga÷jmeen¹ hɯɯ´dsë¯ lä÷kọọ¯ jạạ¯ hị¯ ta¯jụụ¹ hị¯ jäh˝ “jạạh¯” mah¹ jạ¯ga´ jäyh÷ “jạh÷hạ¹”? 18 Mi¯te¹ ba´ Dio juu¹ kih¹. Jạ¯ba´ lä÷jạ¯ jnääh¹ ka¯läh˝. Sa÷ jäh´ jnääh¹ “jạạh¯” mah¹ jạ¯ga´ jäh¯ jnääh¹ “jạh÷hạ¹”. 19 Hi÷ lä÷jạ¯ ka¯läh˝ juu¹ kih¹ Jesucristo Jọọ˝ Dio he¯ ga÷kwa´ jnääh¹ jee´ kyah¹ hnäh˝, kyạạh´ Silvano hi÷ kyạạh´ Timotä, sa÷ ma´ la¹ “jạạh¯, jạh÷hạ¹”, kọọ¯ “jạạh¯” ba´ ma´ la¹, jëëh˝ sa÷ ta¯jụụy¹. 20 Jëëh˝ ga÷lä÷jë÷ he¯ ga÷bạ̈ạ̈h¯ Dio hñɨɨ˝ jmeey¹ ta÷la÷ kih¹ jọọy˝, kọọ¯ “jạạh¯” ba´ la¹. Ma÷ra÷ he¯ mi¯tey¹ ba´ juu¹ kiyh¹. He¯jạ¯ ba´ jạ¯, ta÷la÷ kih¹ Cristo jäh¯ jne´ “Wa´ la¹ lä÷jạ¯” mah¹ jmeen´ jɯɯh¯ kih¹ Dio jnän`. 21 Dio ba´ hị¯ jmee÷ he¯ tøøh´ jne´ kọọ¯ hweh¯ kyạạh´ Cristo hi÷ ga÷llẹẹyh¯ jne´ mah¹ lẹẹ˝ jne´ kyạạy¹. 22 Ga÷tooyh¯ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ¹ kiyh¹ neh÷ tuh¯dsë¯ jne´, lä÷kọọ¯ he¯ ga÷jmạ̈ạ̈y¹ jne´ lẹẹ˜. He¯jạ¯ ñe´ jne´ hñah÷ ga´ jne´ ta÷ cha´në˝.

23 Ñe´ ba´ Dio he¯ sa÷ ga´ ma¯ñeen´ jwɨɨ¯ Corinto jee´ tạ̈ạ̈h´ hnäh˝ na¯ kih¹ he¯ ga÷lä÷ñih˝ dsën÷ kyah¹ hnäh˝. 24 Jạ÷ he¯ hnøø¯ jnääh¹ jmee´ jnääh¹ mada¯ kyah¹ hnäh˝ jee´ hnäähn´ Dio. He¯ hnøø¯ jnääh¹ jmee´ jnääh¹ be˝ kyah¹ hnäh˝ ba´ jạ¯, mah¹ jẹẹ˝ hoh˝ hnäh˝. Jëëh˝, kih¹ he¯ ma¯hẹẹh` hnäh˝ kih¹ Dio, he¯jạ¯ ma¯tạ̈ạ̈h´ hnäh˝ kọọ¯ hweh¯.

2

1 He¯jạ¯ ga÷lla˝ dsën÷ he¯ sa÷ ñeen´ na´jẹ̈ẹ̈n÷ hnäh˝ cher´mah¹ kọọ¯ ka¯läh˝ jmeen` ti¯meeh¯ hoh˝ hnäh˝. 2 Jëëh˝, cher´mah¹ ga÷jmeen¹ ti¯meeh¯ hoh˝ hnäh˝, ¿hɨɨ¯ mo÷ jmee¹ jẹẹ¯ dsën÷ cher´mah¹ ga÷jmeen¹ lä÷jạ¯? Ma÷la÷ hnäh˝ ba´ hị¯ jmee¹ jẹẹ¯ dsën÷. 3 Kih¹ he¯jạ¯ ba´ ma¯sɨɨn¹ kyah¹ hnäh˝ mah¹ wa´ra¯ ga÷lloon¹ na´jẹ̈ẹ̈n÷ hnäh˝, sa÷ jmeeh¹ hnäh˝ ti¯meeh¯ dsën÷, hnäh˝ hị¯ ma´ jmee÷ jẹẹ¯ dsën÷. Cha¯ ba´ o¯jøh¯ dsë¯ kin÷ kyạạh´ hnäh˝, he¯ tạ̈ạ̈h´ hnäh˝ jẹẹ¯ hoh˝ hnäh˝ lä÷kọọ¯ jnä˝. 4 Lä÷kọọ¯ ma´ ga÷sɨɨn¹ kyah¹ hnäh˝, sa÷ ma´ chạạn¯ llu¹, ma´ ti¯meeh¯ dsën÷ jwërte, lä÷jɨɨh¹ ja¹ hoohn´. Pero jạ÷ he¯ ga÷sɨɨn¹ mah¹ jmeen` ti¯meeh¯ hoh˝ hnäh˝. Ga÷sɨɨn¹ mah¹ lä÷ñeh´ hnäh˝ he¯ hnaan¯ hnäh˝ cha¯miih¯ ba´ jạ¯.

Hnøø¹ jøh¯ dsë¯ jne´ kih¹ hị¯ ga÷jmee˝ he¯ hlɨɨh¹ mah¹ jạ̈yh´ ka¯läh˝

5 Hị¯ ga÷jmee˝ ti¯meeh¯ dsën÷, jạ÷ ma÷la÷ kin÷ ga÷jmeey˝ lä÷jạ¯. Ga÷jmeey˝ kih¹ lä÷jẹẹ¯ hnäh˝ he¯ ti¯meeh¯ hoh˝ hnäh˝ miih¯. Jwẹẹhn˜ hnäh˝ lä÷la¯, mah¹ sa÷ jmeen` jɯɯh¯ kih¹ juu¹ la¯. 6 Ma¯lẹẹ÷ kọ¯na¯ kih¹ dsa¯ he˝, lä÷kọọ¯ te¹ he¯ ma¯heeh` hnäh˝ wɨɨ˝. 7 He¯jạ¯ na¹, llu¹ ga´ he¯ jmeeh¹ hnäh˝ jøh¯ hoh˝ hnäh˝ kiyh¹, mah¹ jẹẹ¯ dsëy¹, le˝ ga¯ che¯ ga÷hẹẹ¹ dsëy¹ kih¹ he¯ ti¯meeh¯ dsëy¹ cha¯miih¯. 8 He¯jạ¯ chụụn˝ kyạạh´ hnäh˝, mi¯jnää¹ hnäh˝ kiyh¹ he¯ hnaah÷ hnih˝. 9 Lä÷jạ¯ ka¯läh˝ ga÷sɨɨn¹ kyah¹ hnäh˝ jạ̈ạ̈¹, mah¹ jëën¯ che´ nɯɯh´ hnäh˝ kih¹ lä÷jë÷ mada¯ kin÷. 10 Cher´mah¹ jøh¯ hoh˝ hnäh˝ kih¹ dsa¯kyạạh´ hnäh˝, jnä˝ ka¯läh˝ jmeen` jøh¯ dsën÷ kiyh¹. Heh¹ he¯ jmeen` jøh¯ dsën÷ jạ¯ (cher´mah¹ cha¯ he¯ kih¹ jmeen` jøh¯ dsën÷) he¯ jmeen` lä÷jạ¯, he¯ llu¹ kyah¹ hnäh˝ ba´ jạ¯, cha´në˝ Cristo. 11 Heh¹ lä÷jạ¯ sa÷

kwan´ jwë˜ kih˜ Tana´ lęęyh˜ jne´. Jëëh´, ky�uh˜ ba´ jne´ ha˜ lä˜ la˜ mąy˜ kiyh˜.

Ga˜lä˜meeh˜ dsë˜ Paa´ lä˜ ma´ gyay˜ jwii˜ Troa

12 Ma´ ga˜lloon˜ jee´ jwii˜ Troa, ma´ kwan` juˈhmëë´ kih˜ Cristo. Jee´ ją˜ Dsa˜jøøh˜ jnän` ga˜nä˜ jwë˜ kin˜ mah˜ ma´ jmeen` ta´ kiyh˜. 13 Pero sa˜ ga˜hii´ tii´ neh˜ tuh˜dsën˜ kih˜ he˜ sa˜ ga˜jnąąhn˜ øøhn˜ Tito. He˜ją˜ ga˜hihn˜ juu˜ kih˜ dsa˜ he´ mah˜ ngoon˜ ta˜ Macedonia ba´.

Ta˜la˜ kih˜ Cristo lęh˜ ba´ jne´

14 Tiˈhmaah´ Dio hi˜ kwa˜ jwë˜ lęh˜ jne´ tąą´ kyąąh´ be´ kih˜ Cristo Jesús. Lä˜kąą˜ jee´ dsa˜nøø˜ jne´, nuu˜ dsa˜ juu˜ kih˜ Dio. Lä˜kęę˜ he˜ kyę´ jne´ lle´ mi˜jwii˜ he˜ jwä˜ uu´ ba´ la˜. 15 Ta˜la˜ kih˜ Cristo ląą˜ jne´ lä˜kęę˜ lle´ mi˜jwii˜ he˜ soo˜ jee´ gya˜ Dio. He˜ na˜ la˜ jmeh˜ he˜ tąąh˜ dsa˜ hi˜ dsa˜läą´ hi˜ lä˜kyę˜ hi˜ dsa˜hęę´ ka˜läh´. 16 Kih˜ hi˜ dsa˜hęę´, hii˜ lä˜kęę˜ jąą˜ hlii´. Hi˜ kih˜ hi˜ dsa˜läą´, hii˜ mi˜jwii˜ he˜ kwa˜ jne´ juu˜ he˜ jmee˜ chąą˜ dsa˜. ¿Hii˜ ba´ tąą˜ jmee˜ ta´ la˜? 17 Sa˜ jmee˜ jnääh˜ lä˜kęę˜ jmee˜ jwęę´ hi˜ ga˜nää´ kwa˜ juu˜ kih˜ Dio ha˜ lä˜ jee´ liyh˜ kuu´. Kyąąh´ kęę˜ nëë˜ ba´ huu´dsë˜ ga˜nøø´ jnääh˜ lä˜kęę˜ ga˜chęę˜ Dio jnääh˜. Lä˜ją˜ jmee´ jnääh˜ chaˈnëy´, lä˜llu˜ he˜ tøøh´ jnääh˜ kyąąh´ Cristo.

3

Ga˜hlëëh´ Paa´ kih˜ hmooh´ hmëë´

1 Pero ta˜ jmee˜ hnäh´ huu´dsë˜ he˜ hlëëh´ jnääh˜ llu˜ kyąąh´ hñaa˜ jnääh˜. Hi˜ sa˜ jmee˜ bii˜ kyę´ jnääh˜ kęę˜ je˜ he˜ ngëë˜ juu˜ hee˜ ta´ ląą˜ jnääh˜ lä˜kęę˜ jmee˜ kę˜lląą´. Ni˜ sa˜ ngii´ jnääh˜ kwah˜ hnäh´ kęę˜ je˜ he˜ hlëëh˜ llu˜ kyąą˜ jnääh˜ mah˜ heeh´ jnääh˜ dsa˜ ha˜ jee´ tęę˜ jnääh˜. 2 Hñaah˜ ba´ hnäh´ ląąh˜ hnäh´ lä˜kęę˜ je˜ he˜ hlëëh˜ llu˜ kyąą˜ jnääh˜. Lä˜kęę˜ he˜ na˜sii˜ neh˜ tuh˜dsë˜ jnääh˜. He˜ ją˜ ba´ jëë˜ dsa˜ hi˜ kąy˜ kwąąt˜ ha˜ lä˜ la˜ ta´ he˜ ga˜jmee´ jnääh˜ jee´ kyah˜ hnäh´. 3 Jnä´hä´ ląąh˜ hnäh´ lä˜kęę˜ je˜ he˜ ga˜sii´ Cristo ta˜la˜ kyąą˜ jnääh˜. Ją˜ he˜ na˜sii˜ kyąąh´ hęę˜. He˜ na˜sii˜ kyąąh´ Jmi˜lle´ kih˜ Dio jiih˜ ba´ ją˜. Ni˜ sa˜ na˜sii˜ në´ mi´kuu´, he˜ na˜sii˜ neh˜ tuh˜dsë˜ dsa˜ ba´.

4 Ta˜la˜ kih˜ Cristo jmee˜ jnääh˜ kwąąt˜, ma˜ra˜ he˜ ga˜jmää´ kyah˜ hnäh´ ta´ he˜ ga˜jmee´ jnääh˜. He˜ ją˜ la˜ o˜jøh˜ dsë˜ he˜ cha˜ kyąą˜ jnääh˜ chaˈnë´ Dio. 5 Ją˜ kyąąh´ be´ kyąą˜ jnääh˜ he˜ ma˜ya˜nøø˜ jnääh˜ jmee˜ jnääh˜ ta´ la˜, mah˜ sa˜ jmee˜ jnääh˜ huu´dsë˜ he˜ la˜ ta´ kyąą˜ hñaa˜ jnääh˜. Sa˜ la˜ lä˜ją˜. Ta´ he˜ lęh˜ jnääh˜ jmeen˜, la˜ kyąąh´ be´ kih˜ Dio ba´ ją˜. 6 Hi˜ he´ ba´ ga˜hñąą˜ jnääh˜ hi˜ ga˜jmeey´ he˜ tę´dsęę˜ jnääh˜ mah˜ kwa˜ jnääh˜ juu˜ ha˜ lä˜ la˜ hmooh´ hmëë´. Ją˜ kęę˜ na˜sii˜ ta˜jmah˜, kyąąh´ Jmi˜lle´ ba´ la˜ hmooh´ hmëë´. Jëëh´, në´ ley kih˜ Moisé na˜sii˜, ma˜na˜bąąh` jne´ he˜ juu´ ba´ jne´ ją˜. Pero Jmi˜lle´ kih˜ Dio jmee˜ chąą˜ jne´.

7 Ley he˜ ma´ na˜sii˜ në´ jwi´ kuu´, he˜ tąąh˜ jne´ dsoˈjwii´, he˜ ją˜ ja˜ kyąąh´ je˜ tø˜jlęę˜ ñih˜. He˜ją˜ dsa˜ Israel sa˜ ga˜tąąy˜ ma´ jëëy˜ mo˜në´ Moisé kih˜ he˜ bęę´ je˜ ją˜. Pero ga˜dsąą˜ ba´ he˜ bęę´ ją˜. 8 Ha˜ ga´ sa˜ llu˜ cha˜ga´miih˜ hmooh´ hmëë´ he˜ la˜ jnän` ta˜la˜ kih˜ Jmi˜lle´ kih˜ Dio. 9 Jëëh´, cherˈmah˜ ja˜ kyąąh´ je˜ tø˜jlęę˜ ñih˜ juu˜ he˜ tąąh˜ jne´ dsoˈjwii´, ha˜ ga´ kęę˜ sa˜ jnąąh˜ juu˜ he˜ jmąą˜ jne´ lluu˜. 10 Heh˜ he˜ tø˜jlęę˜ ñih˜ kih˜ hmooh´ ma˜gyuh˜ ją˜, ni˜ miih˜ sa˜ jęęh˜ kwee˜ lä˜kęę˜ jnąąh˜ la˜ hmooh´ hmëë´. 11 Jëëh´, cherˈmah˜ ma´ la˜ tø˜jlęę˜ ñih˜ hmooh´ he˜ ma˜ngëë´

ja̱⁻, ha⁻ ga´ sa˗ jna̱a̱h' cha⁻ga´miih⁻
hmooh´ he⁻ sa˗ ngëë´ ji̱h´ko̱h´.
12 Peer˗ jna̱a̱h' la' he⁻ o⁻jøh˗ dsë⁻
he⁻ ma⁻cha⁻ jnän` kya̱a̱h´ hmooh´
hmëë´, he⁻ja̱⁻ hlëëh´ jnääh' ha˗ka̱a̱⁻
tuh⁻dsë⁻ jnääh' kih' he⁻ na⁻. 13 Sa˗
jmee⁻ jnääh ' lä˗ko̱o̱⁻ ga˗jmee´
Moisé he⁻ ma´ jlëy˜ mo⁻nëy´ kya̱a̱h´
ko̱o̱⁻ jwɨ´ hmɨɨh⁻ mah' sa˗ ma´ jëë'
dsa⁻ Israel je⁻ tø⁻jlëë̱⁻ ñih' ja̱⁻
ta´ko̱⁻ji̱ih' ma´ dsa⁻ɯɯ˗. 14 Lä˗ja̱⁻
ka⁻läh´, hɯɯ´dsë⁻ kih' dsa⁻ he´
ma´ na⁻jlë⁻. Lä˗ja̱⁻ la' lä˗ji̱ih'
na', wa´ra⁻ ga˗hëy´ jee´ na⁻sɨɨ⁻
hmooh´ ma⁻gyu̱h⁻ ja̱⁻. La' kiyh'
lä˗ko̱o̱⁻ na⁻jlë⁻ jwɨ´ hmɨɨh⁻ hɯɯ´dsë⁻
kiyh', sa˗ kwa˗ jwë' lä˗ngëëy´.
Pero kya̱a̱h´ Cristo dsa⁻jñuh' he⁻
na⁻jlë⁻ hɯɯ´dsë⁻ kiyh'. 15 Lä˗ji̱ih'
jmɨɨ´ na', wa´ra⁻ ga˗hëy´ he⁻
ga˗sɨɨ´ Moisé, lä˗ ma⁻na⁻jlë⁻ ja̱⁻ba´
hɯɯ´dsë⁻ kiyh'. 16 Pero wa´ra⁻
ga˗he̱e̱h⁻ dsa⁻ kih' Dsa⁻jøø̱h' jnän`,
dsa⁻jñuh' he⁻ na⁻jlë⁻ hɯɯ´dsë⁻
kiyh'. 17 Jëëh´, Dsa⁻jøø̱h' jnän` la̱a̱
' Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ '. Hi˗ cher´mah'
Jmɨ⁻lle´ kih' Dsa⁻jøø̱h' jnän` kya̱a̱h´
jne´, ma⁻na⁻na´ hɯɯ´dsë⁻ jnän`
hi˗ ma⁻la̱a̱´ ba´ jne´ cha´në´ Dio.
18 He⁻ja̱⁻ lä˗jëë̱˗ jne´ ga˗nøøn´
na⁻jñih˗ mo⁻në´ jne´, la̱a̱' jne´
lä˗ko̱o̱⁻ hu⁻ he⁻ jëë̱⁻ jee´ kih' dsa˗
mah' tëëy' jëëy' ha⁻ ko̱h´ jøø̱h'
sa˗ la̱a̱' Dsa⁻jøø̱h' jnän`. Lä˗ja̱⁻
Dsa⁻jøø̱h' jnän` hi̱⁻ la̱a̱' jmɨ⁻lle´
ngoo' mi⁻sëëy' jne´ lä˗ji̱ih' le̱e̱´ jne´
lä˗ko̱o̱⁻ la̱ay' hñiiy´.

4

1 Kih' he⁻ ga˗lä˗ñih´ dsë' Dio
jnääh ', he⁻ja̱⁻ ga˗hñah' jnääh '
jmee⁻ jnääh ' ta´ la⁻. He⁻ja̱⁻ sa˗
dsa⁻jeh' dsë⁻ jnääh '. 2 Ma⁻jmee´
jnääh' ta˗ koo´ lä˗jë˗ he⁻ la' o⁻hih˗
hi˗ lä˗jë˗ he⁻ jmee˗ dsa⁻ jee´
na⁻hmää´. Sa˗ hnøø⁻ jnääh' ma̱y˜
hlɨɨh' ja̱⁻, ni˗ sa˗ mi⁻sɨ` jnääh' juu'
kih' Dio. Ñe⁻ ba´ Dio he⁻ hlëëh´
jnääh' ju'dsoo´ jmah' hi˗ lä˗ja̱⁻
lä˗jëë̱˗ ba´ ñe⁻ kwee⁻ ha⁻ lä˗ jmee⁻
jnääh '. 3 Dsoo´ ba´ na⁻hmää´ ba´
la' ju'hmëë´ he⁻ kwa⁻ jnääh', pero
ma˗la˗ kih' hi̱⁻ ma⁻ka̱h˜ jwë' ba´.
4 Tana´ hi̱⁻ la̱a̱' dio kih' jmɨ⁻gyɯɯ˗
la⁻, ga˗jlëy' hɯɯ´dsë⁻ kih' dsa⁻ hi̱⁻
sa˗ ma⁻he̱e̱h⁻ kih' Dio. Mah' lä˗ja̱⁻
sa˗ jëëy' wa´je⁻ kih' ju'hmëë´ he⁻
mi⁻jnää˗ ha⁻ ko̱h´ sa˗ jøø̱h' la̱a̱'
Cristo hi̱⁻ la̱a̱' ko̱o̱⁻ he̱e̱h˗ kya̱a̱h´
Dio. 5 Sa˗ hlëëh´ jnääh' juu' kya̱a̱'
hñaa' jnääh ', hlëëh´ jnääh' kih'
Jesucristo ba´. Jäh⁻ jnääh ' la̱ay'
Dsa⁻jøø̱h' jnän` mah' jmee´ jnääh'
ta´he' kyah' hnäh´ kwa̱a̱t˜ kih'
Jesús. 6 Hi̱h' Dio hi̱⁻ ga˗jäh´: “Wa´
lä˗jnä´ wa´je⁻ jee´ na⁻ho̱o̱⁻”, hi̱⁻ he´
ga˗mi˗jnää⁻ wa´je⁻ neh˗ tuh⁻dsë⁻
jne´. Lä˗ja̱⁻ ga˗na´ hɯɯ´dsë⁻ jnän`
mah' lä˗kyu̱u̱h˜ jne´ ha⁻ ko̱h´ jøø̱h'
sa˗ la̱a̱' Dio, lä˗ko̱o̱⁻ ga˗mi˗jnää⁻
Cristo jnän`.

Cha̱a̱⁻ jne´ kya̱a̱h´ he⁻ ma⁻dsoo´ dsë⁻ jne´ kih' Dio

7 Peer˗ jna̱a̱h' la' ta´ he⁻ jmee⁻
jnääh ' la⁻, ma˗ke˗ la̱a̱' jnääh '
lä˗ko̱o̱⁻ mɨ'hya⁻ he⁻ na⁻la⁻ kya̱a̱h´
gwaah´ mah' lä˗ja̱⁻ lä˗jnä´ kih' dsa˗,
ta´ he⁻ jmee⁻ jnääh' la' kya̱a̱h´ be´
he⁻ gwa´ kih' Dio, ja̱˗ he⁻ gwa´ kya̱a̱'
jnääh '. 8 Na⁻ku´ na⁻ngɨɨ ' he⁻ wɨɨ´
dsa⁻ngëë´ jnääh', pero sa˗ jeh˜ dsë⁻
jnääh '. Cha̱a̱⁻ jnääh ' cha⁻miih⁻
hɯɯ´dsë⁻, pero ma˗ra˗ he⁻ cha⁻ ba´
o⁻jøh˗ dsë⁻ kya̱a̱' jnääh '. 9 Hëë˗
dsa⁻ kya̱a̱' jnääh' pero Dio sa˗ be̱e̱˜
jnääh '. Jmeeh˗ dsa⁻ jnääh ', pero
sa˗ dsa⁻ju̱u̱´ jnääh'. 10 Lä˗ka̱a̱⁻ jee´
ga˗nøø´ jnääh' hii´ goo⁻ ju̱u̱´ jnääh
' kwa̱a̱t˜ kih' Jesús. Lä˗jwë´ ja̱⁻
dsa⁻lä⁻jnä´ he⁻ cheh' Jesús kya̱a̱'
jnääh ', he⁻ja̱⁻ ba´ cha̱a̱⁻ jnääh '.
11 Jëëh´, jnääh ' hi̱⁻ ji̱ih˗, ko̱o̱⁻ ba´
he⁻ hii´ goo⁻ ju̱u̱´ jnääh ' kwa̱a̱t˜
kih' Jesús. Lä˗ja̱⁻ ba´ dsa⁻lä⁻jnä´
he⁻ cheh' Jesús në´ kya̱a̱ ' jnääh'
hi̱⁻ sa˗ be̱e̱´. 12 Heh' lä˗ja̱⁻, lä˗jë˗
jmɨɨ´ ba´ he⁻ cha̱a̱⁻ ju̱u̱´ jnääh' mah'

hnäh˝, ma⁻jnääh˜ hnäh˝ ha⁻ lä˗ jee˝
lä˗chaa⁻ hnäh˝ tää˝.
13 Lä˗koo⁻ na⁻sii⁻ juu' kih' Dio:
“Ga˗lä˗dsoo˝ dsën˗, kih' he⁻ja⁻
ba˝ ga˗hlëëhn`.” Ja⁻ba˝ lä˗ja⁻
la' huu˝dsë⁻ he⁻ kye˝ jnääh' la⁻.
Ga˗lä˗dsoo˝ dsë⁻ jnääh ' he⁻ja⁻
ba˝ hlëëh˝ jnääh'. 14 Jëëh˝ ñe˝ ba˝
jnääh', he˝ ba˝ Dio hi⁻ ga˗mi⁻jiih`
Jesús Dsa⁻jøøh' jnän`, he˝ ba˝ hi⁻
he˝ mi⁻jiih` jnääh' ka⁻läh˝ kyaah˝
Jesús hi⁻ lä˗ja⁻ ko⁻jøh˝ lä˗jëë˗ jne˝
tëëy˗ ya˗jwii' kiyh'. 15 Lä˗jë˗ he⁻
dsa⁻ngëë˝ jnääh ', he⁻ llu' kyah'
hnäh˝ ba˝ ja⁻. Mah' mi⁻jää' Dio
hnäh˝ cha⁻ga˝miih⁻, hi˗ lä˗ja⁻ jwëë˝
ga˝ kwa' ti˝hmaah˝ kih' Dio hi˗
jmääy' jøøh' ka⁻läh˝.
16 He⁻ja⁻ sa˗ jeh˜ dsë⁻ jnääh
'. Ma˗ke˗ ngoo' dsa⁻gyuh˗ hi˗
dsa⁻hee˝ jmi⁻ngo' kyaa' jnääh ',
pero ta˗ neh˗ jee˝ hä˝ jmi⁻lle˝ kyaa'
jnääh' dsa⁻lä⁻hmëë˝ koo⁻ jmii˝ koo⁻
jmii˝. 17 Sa˗ juuh⁻ la' he⁻ wii˝ he⁻ jëë˝
jne˝ jmi⁻gyuu˗ la⁻, he⁻ dsa⁻ngëë˝
ba˝ ja⁻. He⁻ ja⁻ jmää' jnän` hi⁻
hnaah⁻ Dio mah' tëë' jne˝ ya˗jwii'
he⁻ jnä˝ na˝hñaah' he⁻ sa˗ hee˝
jih˝koh˝. 18 He⁻ja⁻ sa˗ jmee⁻ jnääh
' he' kih' he⁻ jnä˝ hwa' la⁻. Jmee⁻
jnääh' he' kih' he⁻ sa˗ jnä˝ ba˝. Jëëh˝,
lä˗jë˗ he⁻ jnä˝, he⁻ dsa⁻ngëë˝ ba˝
ja⁻. Pero he⁻ sa˗ jnä˝, lä˗ ma⁻la'
ja⁻ba˝ lä˗jë˗ joh˝ jmii˝ cha⁻.

5

1 Jmi⁻ngo' he⁻ kye˝ jne˝, la'
lä˗koo⁻ hne' jnän` ta˝ko⁻jiih' tøøhn˝
jmi⁻gyuu˗ la⁻. Jmi⁻ngo' la⁻ la'
lä˗koo⁻ hne' he⁻ na⁻la⁻ kyaah˝ loo˝
jah˝. He⁻ja⁻ ñe˝ jne˝, wa˝ra⁻ ga˗hee'
jmi⁻ngo' jnän`, lä˗cha⁻ jyoh˝ he⁻
hmëë˝ gyuuh' jmi⁻gyuu˗ he⁻ hñah˗
jne˝ kih' Dio he⁻ sa˗ la' lä˗koo⁻
hne⁻ he⁻ jmee˗ dsa⁻. He⁻ ja⁻
sa˗ hee˝ jih˝koh˝. 2 Peer˗ ku'jii˗
jnän` ta˝ko⁻jiih' laa' jne˝ jmi⁻ngo',
hnøø⁻ jne˝ wa˝ra⁻ jäh˝ kih' na'
ga⁻juh⁻ ba˝ tëë ' jne˝ jmi⁻ngo' he⁻
sa˗ hee˝ he⁻ cha⁻ gyuuh' jmi⁻gyuu˗.
3 Lä˗ja⁻, lä˗cha⁻ ba˝ jmi⁻ngo' jnän`
mah' sa˗ jä' jmi⁻lle˝ jnän` ta˗jmah'.
4 Ta˝ko⁻jiih' chaa⁻ jne˝ kyaah˝
jmi⁻ngo' la⁻, Peer˗ ku'jii˗ jnän` hi˗
ki˝hooh˝ jne˝. Ja˗ ko⁻ja⁻ hnøø⁻ jne˝
ben˝ jmi⁻ngo' la⁻, he⁻ hnøø⁻ jne˝
tëë' jne˝ jmi⁻ngo' hmëë˝ ba˝. Mah'
jä' jmi⁻ngo' hmëë˝ he⁻ cha⁻ tää˝,
lla⁻ jmi⁻ngo' he⁻ dsa⁻hee˝. 5 Dio ba˝
he˝ hi⁻ ga˗jmää' jne˝ mah' tëë' jne˝
he⁻ hmëë˝ ja⁻. Hi˗ ga˗kwëëyh' jne˝
Jmi⁻lle˝ Na⁻jngii ' he⁻ jmeeh˜ juu'
jnän` he⁻ hñah˗ jne˝ cha⁻ga˝miih⁻
ta˗ cha˝në˝.
6 Kih' he⁻ja⁻, ngoo' ba˝ cha⁻
o⁻jøh˗ dsë⁻ jnän`. Hi˗ ñe˝ jne˝,
ta˝ko⁻jiih' tøøh˝ jne˝ kyaah˝ jmi⁻ngo'
la⁻, lä˗koo⁻ he⁻ tøøh˝ jne˝ uu˝ kih'
Dio ba˝ la'. 7 (Jëëh˝, kyaah˝ he⁻
dsoo˝ dsë⁻ jne˝ he⁻ tøøhn˝ jwë˝ kiyh',
ja˗ kyaah˝ he⁻ jëë˝ jne˝.) 8 He⁻ja⁻
ma⁻cha⁻ ba˝ o⁻jøh˗ dsë⁻ jnän`. Hi˗
hnøø⁻ ga˝ jne˝ lä˗øøn˝ kih' jmi⁻ngo'
la⁻ mah' dsa˝toohn˝ ko⁻jøh˝ kyaah˝
Dio. 9 He⁻ja⁻ wa˝ kwan˝ be˝ jmeen˝
lä˗ tih˜ dsë' Dio, cher˝mah' tøøhn˝
kyaah˝ jmi⁻ngo' la⁻ o ma˗ke˗ sa˗
tøøhn˝ kyaah˝ ka⁻läh˝. 10 Jëëh˝,
ga˗lä˗jëë˗ ba˝ jne˝ dsa˝nøøn ' në˝ta˝
kih' Cristo mah' lä˗jaa⁻ lä˗jaa⁻ jne˝
tëëh' jne˝ jñeen' ha⁻ koo⁻ te' ta˝ he⁻
ma˝ jmee⁻ jne˝ ta˝ko⁻jiih' ma˝ chaa⁻
jne˝, che˝ he⁻ llu', o che˝ he⁻ hlii˗h'.

Kih' he⁻ ga˗juu' Cristo ga˗jiih' juu' jnän`kyaah˝ Dio

11 Gah˗ ba˝ jnääh' Dio, he⁻ja⁻
hlëëh˝ jnääh' dsa⁻ lä˗jiih' lä˗ngëëy˝.
Ñe⁻ ba˝ Dio ha⁻ lä˗ la' huu˝dsë⁻
kyaa' jnääh'. Lä˗ja⁻ hnoon' wa˝ra⁻
jäh˝ kih' lä˗ngëëh˝ hnäh˝ ka⁻läh˝.
12 Ja˗ he⁻ hnøø⁻ jnääh' hlëëh˝ jnääh'
llu' kyaa' hñaa' jnääh' cha˝në˝ hnäh˝.
He⁻ kwa⁻ jnääh' jwë' mah' lä˗chaa⁻
hnäh˝ llu' kyaah˝ ta˝ he⁻ jmee⁻
jnääh'. Lä˗jwë˝ ja⁻, cha⁻ he⁻ kyaah˝
jiih˝ hnäh˝ juu' kyaah˝ dsa⁻ hi⁻ koo⁻
jëë˜ ha⁻ lä˗ tääh˝haa˝ dsa⁻ lla⁻ he⁻

ma´ kay' kwaat˜ hee¯ na¯ hnøø' tuh¯dsë' dsa¯. 13 Cher´mah' ngaah´ jnääh', kih' Dio ba´ ja¯ he¯ jmee¯ jnääh ' lä÷ja¯. Hi÷ cher´mah' lluu' jnääh ', he¯ llu' kyah' hnäh´ ba´ ja¯. 14 Lä÷koo¯ hnää' Cristo jne´, lä÷ja¯ jøø÷ jnän` jmeen´ lä÷lle` kih'. Jëëh´ ma¯ñe´ ba´ jne´ he¯ ga÷juu' jaa¯ kih' lä÷jëë÷, he¯ja¯ la' kwaat˜ ga÷lä÷jëë÷ jne´ ga÷juun'. 15 Cristo ga÷juu' kih' lä÷jëë÷ mah' lä÷jëë÷ hi¯ chaa¯, mo÷so÷ jmeey' lä÷ hnøøy' hñiiy´. Jmeey' lä÷ hnøø' Cristo ba´, hi¯ ga÷juu' hi¯ ga÷lä÷jiih` kih' ga÷lä÷jëë÷.

16 He¯ja¯ jnääh ', na' ta÷ cha´në´ mo÷so÷ kye´ jnääh' kwaat˜ kih' dsa÷ lä÷koo¯ tëë' jmee÷ dsa¯ jmi¯gyuu÷. Ma÷ke÷ jää' sa÷ ga÷jmee´ jnääh' he' kih' Cristo, pero na' mo÷so÷ jmee¯ jnääh ' lä÷ja¯. 17 Heh' lä÷ja¯, cher´mah' jaa¯ hi¯ ma¯laa' koo¯ kyaah´ Cristo, ma¯laay' jaa¯ hi¯ hmëë´ ba´. Lä÷jë÷ he¯ ma´ jmeey÷ jää', ma¯ngëë´ ba´ ja¯. na' ma¯laay' hmëë´ go¯te˜. 18 Lä÷jë÷ he¯ la¯, gwa´ kih' Dio hi¯ ga÷jeeh¯ juu' jnän` ta÷la÷ kih' Cristo mah' sa÷ cha¯ ga´ he¯ na¯bää` jne´ kyaayh´. Hi÷ ga÷tooyh¯ goo¯ jnääh' mah' hlëëh´ jnääh' dsa¯ ha¯ lä÷ jeeyh÷ juu' kiyh' kyaah´ Dio. 19 Ta÷la÷ kih' Cristo, mo÷so÷ jmee÷ Dio kwaat˜ kih' dso´kye¯ jnän` heh' lä÷ja¯ jeeyh÷ juu' jnän` kyaayh´. Hi÷ ga÷tooyh¯ goo¯ jnääh' kwa´ jnääh' juu' ha¯ lä÷ jee´ jeeh÷ dsa¯ juu' kih' kyaah´ Dio. 20 He¯ja¯ na¯hñaa´ jnääh' he¯ kwa¯ jnääh ' juu' lä÷hih÷ kih' Cristo. La' lä÷koo¯ he¯ chuu´ Dio kyaah´ hnäh´ ta÷la÷ kyaa' jnääh'. He¯ja¯ chuun´ kyaah´ hnäh´ ta÷la÷ kih' Cristo, jeeh` hnäh´ juu' kyah' hnäh´ kyaah´ Dio. 21 Cristo hi¯ sa÷ cha¯ dso´kye¯ kih', Dio ga÷jmee´ cha¯ dso´kye¯ kiyh' he¯ llu' jnän`, mah' ta÷la÷ kiyh', leeˇ jne´ lluu' cha´në´ Dio.

6

1 He¯ja¯ jnääh ' hi¯ kwa÷ be´ kyaah´ ta´ kih' Dio, hlëëhn´ hnäh´, ta÷ jmee¯ hnäh´ ta÷ koo´ he¯ llu' dsë' Dio kyaah´ hnäh´. 2 Jëëh´, lä÷koo¯ na¯sii¯ juu' kih' Dio:

Hor˜ he¯ jøh¯ dsën÷, ga÷nuun' kyah'.

Jmii´ he¯ ma´ läa´ dsa¯, ga÷jmeen' be´ kyah', ga÷jäh´ Dio.

He¯ja¯ jwëëhn˜ hnäh´, na' ba´ ja¯ hor˜ he¯ jøh¯ dsë' Dio. Na' ba´ ma¯cha¯ jmii´, läah´ hnäh´.

3 Ga÷nøø´ jnääh' lä÷koo¯ lle` kih' ba´ mah' ni÷ jaa¯ sa÷ cha¯ he¯ kih' mi¯kwayh' kih' ta´ he¯ jmee¯ jnääh '. 4 Wa´ he¯ cha¯ he¯ he¯ dsa¯ngëë´ jnääh ', hnøø¯ jnääh ' mi´jnää' jnääh' kih' dsa÷, laa' jnääh ' hi¯ jmee÷ ta´he' kih' Dio. Kwëëh˜ ba´ dsë¯ jnääh', hi÷ ja¯ koo¯ nëë' he¯ wii´ he¯ dsa¯ngëë´ jnääh', lla¯kyaa' jnääh', gwa´ he¯ jmee÷ jwiih` kyaa ' jnääh'. 5 Jmi¯baa˜ dsa¯ jnääh ', taah¯ dsa¯ jnääh ' neh÷ñe', tooyh˜ miih´ kyaah´ jnääh'. Peer÷ hweh¯ ta´ kyaa' jnääh', cha¯ ma´ sa÷ gwii¯ jnääh ', ni÷ sa÷ cha¯ he¯ kih¯hih¯ jnääh '. 6 Ga÷nøø´ jnääh' koo¯ nëë' ba´, cha¯ ba´ huu´dsë¯ kyaa' jnääh ', jøh¯ dsë¯ jnääh', llu' dsë¯ jnääh ', ga÷nøø´ jnääh' kyaah´ Jmi¯lle´ Na¯jngii', hi÷ kyaah´ ju'dsoo´ hnää÷ jnääh' dsa¯. 7 Hlëëh´ jnääh' ju'dsoo´ jmah' ba´. Kyaah´ be´ kih' Dio ga÷nøø´ jnääh'. Jmee¯ jnääh' he¯ llu' jmah', lä÷jwë´ ja¯ haa÷ jnääh' hñaa' jnääh' hi÷ lëh' jnääh' kih' he¯ hliih'. 8 Cha¯ ma´ hnää' dsa¯ jnääh', cha¯ ma´ na¯haayh´ jnääh'. Cha¯ ma´ mi¯kwayh' jnääh', cha¯ ma´ hlëëyh÷ llu' kyaa' jnääh'. Laa' jnääh' kiyh' lä÷koo¯ dsa¯ hi¯ ta¯juu ', ma÷ke÷ hlëëh´ jnääh' ju'dsoo´. 9 Jmeey÷ sa÷ kyuuy÷ jnääh ', ma÷ke÷ kyuuy÷ ba´. Hi¯ ma¯ngoo' ga÷juu' ba´ jnääh' kiyh', pero chaa¯ ba´ jnääh'. Kwa÷ dsa¯ kyaa' jnääh' pero sa÷ jngëëyh÷

jnäääh'. 10 Ma˗ke˗ ti¯meeh¯ dsë¯
jnäääh', ma˗ra˗ he¯ jëë¯ ba´ dsë¯
jnäääh'. Laa̱' jnäääh' tä¯ñee´, pero
cha¯miih¯ he¯ llu' ma¯hyoh˜ jwëë´
dsa¯ kwaat˜ kyaa̱' jnäääh'. Lä˗koo̱¯
he¯ sa˗ cha¯ ni˗ miih¯ kyaa̱' jnäääh'
ba´ la', pero ga˗lä˗jë˗ ba´ cha¯ kyaa̱'
jnäääh'.
11 Sa˗ gah' jnäääh' ma¯hlëëh´
jnäääh' hnäh´ dsa¯ Corinto juu'
la¯. Lä˗kaa̱¯ tuh¯dsë' jnäääh'
ga¯mi˗jnää' jnäääh' hñaa' jnäääh
' kyah' hnäh´. 12 Ja̱˗ kyaah´
hih˗ ga˗lä˗hnää˗ jnäääh' hnäh´.
Pero hnäh´, sa˗ ga˗mi˗jnäääh'
hnäh´ hñaah' hnäh´ kyaa̱' jnäääh
'. 13 Lä˗koo̱¯ jmee¯ jnäääh', ja̱¯ba´
lä˗ja̱¯ jmee´ hnäh´. (Hlëëhn´ hnäh´
lä˗koo̱¯ gyüü¯ kyaan˗.) Wa´ hnaah˗
jnäääh' lä˗kaa̱¯ tuh¯hoh´ hnäh´.

Laa̱' jne´ lä˗koo̱¯ gwah˗ kih' Dio

14 Ta˗ jmee¯ hnäh´ koo̱¯jøh´ kyaah´
hi̱¯ sa˗ ma¯heeh¯ kih' Dio. Jëëh´,
sa˗ jeeh' kwee¯ he¯ hlïïh' kyaah´
he¯ llu'. ¿Ha¯ lä˗ja̱¯ jmee' koo̱¯jøh´
jee´ na¯hoo̱¯ kyaah´ jee´ jnä´ wa´je¯?
15 Hi˗ sa˗ sooh˜ kih' hi̱¯sa˗llu'
he¯ jmeey' koo̱¯jøh´ kyaah´ Cristo.
Lä˗ja̱¯ ka¯läh´ kih' hi̱¯ ma¯heeh¯
kih' Dio kyaah´ hi̱¯ sa˗ ma¯heeh¯.
16 Dio hi̱¯ na¯laa̱¯ kaah˜ dsa¯, ni˗
miih¯ sa˗ sooh˜ jmeey' koo̱¯jøh´
kyaah´ gwah˗ kih' Dio. Jëëh´, jne´
ba´ laan' gwah˗ kih' Dio jiih˗. Juu'
he¯ jwahn˗ la¯, la' lä˗koo̱¯ ga˗jäh´
hñii´ Dio:

Jän` jee´ kiyh' mah' ngën` koo̱¯jøh´
kyaayh´.
Jnä´ leen´ Dio kyaay' mah' lä˗jëëy˗
leey´ dsa¯ kyaan˗.

17 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Dsa¯jøøh' jnän`:

Hwëë¯ hnäh´ jee´ kih' hi̱¯ sa˗
ma¯heeh¯ kin˗,
wa´ lä¯øø´ hnäh´ kiyh', ga˗jäh´
Dsa¯jøøh' jnän`.
Ta˗ kooh´ hnäh´ he¯ sa˗ lle` kih'
kooh' hnäh´,
lä˗ja̱¯ ba´ heehn´ hnäh´.
18 Mah' jnä´ leen´ Tää` kyaah' hnäh´.
Hih' hnäh´, leeh´ hnäh´ gyüü¯ më´
gyüü¯ ñuuh¯ kyaan˗,
jäh´ Dio hi̱¯ cha¯ ga˗lä˗jë˗ be´ kih'.

7

1 Na' ma¯nuun´ ha¯ koh´
na´hñaah' sa˗ la' he¯ ga˗jäh´ Dio
jmee' jnän`. He¯ja̱¯ jwëëhn˜ hnäh´
øøhn' hi̱¯ hnaan˗, hnøø' ben´ lä˗jë˗
he¯ mi¯saah´ jne´ hi˗ lä˗ja̱¯ kih' he¯
mi¯soh´ jmii¯lle´ jnän`. Hi˗ kih' he¯
gah˗ jne´ Dio, hnøø' mi¯lluu̱` jne´
hñaan' koo̱¯ hä´ koo̱¯ hä´ lä˗jiih' jän´
na¯jngëën' go¯te˜.

Ma´ hnøø' Paa´ ma´ jmee' dsa¯ Corinto he' kiyh'

2 Jmee´ hnäh´ miih¯ he' kyaa̱'
jnäääh'. Jëëh´, kih' ni˗ jaa̱¯ hnäh´
sa˗ ma¯jmee´ jnäääh' he¯ hlïïh'.
Sa˗ ma¯heee´ jnäääh' huu´dsë¯ kih'
ni˗ jaa̱¯, ni˗ sa˗ ma¯mi¯gaa̱'
jnäääh' ni˗ jaa̱¯. 3 Sa˗ jwahn˗
lä˗ja̱¯ mah' bäähn´ hnäh´ dsoo´.
Ga˗jwëëhn' hnäh´ jää', hnaan˗
hnäh´. Jëëh´ ma¯lla˗ dsë¯ jnäääh',
jmee¯ jnäääh' koo̱¯jøh´ kyaah´ hnäh´
ma˗ke˗ chaa̱¯ juu̱´ jnäääh'. 4 Cha¯
cha¯miih¯ o¯jøh˗ dsë¯ kin˗ kyaah´
hnäh´. Chaan¯ llu' kwaat˜ kyah'
hnäh´. He¯ja̱¯ gwa´ dsa¯nøh' dsën˗
cha¯miih¯ hi˗ jëë¯ dsën˗ ma´ jëën˜
cha¯miih¯ he¯ wii´.
5 Lä˗ ma´ ga˗tëë´ jnäääh' Mace-
donia, sa˗ ga˗teeh´ jnäääh' dsë¯
jnäääh' ni˗ miih¯. Ga˗lä˗jë˗ nëë' he¯
wii´ ga˗jëë´ jnäääh'. Ga˗teee' dsa¯
kyaah´ jnäääh'. Hi˗ ja̱˗ ma˗la˗ he¯
ja̱¯, ga˗lä˗gah' jnäääh' cha¯miih¯.
6 Pero Dio hi̱¯ jmee˗ dsa¯nøh'
dsë' lä˗jëë˗ hi̱¯ chaa̱¯ huu´dsë¯,
ga˗jmeey´ ga˗nøh' dsë¯ jnäääh' lä˗
ma´ ja' Tito. 7 Ja̱˗ ma˗la˗ kih' he¯
ja' Tito, kih' he¯ ga˗jmeeh´ hnäh´
ga˗nøh' dsëy' ka¯läh´, he¯ ja̱¯ ba´
ja̱¯ ga˗nøh' dsë¯ jnäääh'. Ga˗jmeeyh'
juu' he¯ hnooh¯ hnäh´ jëëh' jnä´, hi˗
ti¯meeh¯ hoh´ hnäh´, lle` hoh´ jnä´.
He¯ja̱¯ cha¯ga´miih¯ jëë¯ dsën˗.

8 Ma˗ke˗ ga˗jmeen˹ meeh˯ hoh˝
hnäh˝ kyąąh˝ je˯ he˯ ga˗siin˹ kyah˹
hnäh˝, pero sa˗ kǫǫn˜ dsën˗. Dsoo˝
ba˝ ga˗jii˹ miih˯ kin˗ kih˹ he˯
ga˗lä˗meeh˗ hoh˝ hnäh˝ kǫ˯hwëë˝.
9 Pero na˹ jëë˯ dsën˗. Ją˗ kih˹ he˯
ga˗lä˗meeh˗ hoh˝ hnäh˝. Kih˹ he˯
ga˗lä˗sii˹ huu˝dsë˯ kyah˹ hnäh˝,
ma˝ ga˗jii˹ kyah˹ hnäh˝, he˯ją˯
ba˝ jmee˗ jëë˯ dsën˗. Lä˗ ma˝
ga˗lä˗meeh˗ hoh˝ hnäh˝, ga˗jmeeh˝
hnäh˝ lä˗ hnøø˹ Dio. Lä˗ją˯, ni˗
kǫǫ˯ he˯ hliih˹ sa˗ ja˹ në˝ kyah˹
hnäh˝ kwąąt˜ kyąą˹ jnääh˹. 10 Jëëh˝,
cher˝mah˹ gwa˝ ti˯meeh˯ dsë˯
jne˝ lä˗ hnøø˹ Dio, he˯ ją˯ jmee˗
dsa˯lä˯sii˹ huu˝dsë˯ jnän` mah˹ ląą˝
jne˝. Heh˹ he˯ ma˯na˯ląą˝ jne˝ sa˗
jmee˗ ti˯meeh˯ dsë˯ jne˝. Pero
he˯ ti˯meeh˯ dsë˯ jne˝ lä˗kǫǫ˯ tëë˹
jmee˗ dsa˯ jmi˯gyuu˗, kyąąh˝ he˯
ją˯ juu˝ ba˝ jne˝ ją˯. 11 Jëë` da˝
hnäh˝ ha˯ lä˗ ga˗la˹ kyah˹ hnäh˝
lä˗ ma˝ ga˗lä˗meeh˗ hoh˝ hnäh˝
lä˗ hnøø˹ Dio. Ga˗jmää˝ ba˝ ta˝
he˯ ją˯ kyah˹ hnäh˝, ja˹ hoh˝ hnäh˝
ga˗nooh˯ hnäh˝ në˝ kin˗, ja˹ ya˯jëë˹
hoh˝ hnäh˝, ja˹ gąh˹ hnäh˝, hnooh˯
hnäh˝ ma˝ jëëh˹ jnä˝, ga˗mi˗eeh˹
hnäh˝ juu˹ lä˯kǫǫ˯ mada˯ga˗jmeen˹
kyah˹ hnäh˝. Lä˗ją˯ ga˗mi˗jnääh˹
hnäh˝ hñąah˹ he˯ ma˯mi˯teh` ba˝
hnäh˝ kih˹ juu˹ ją˯. 12 He˯ją˯ lä˗
ma˝ ga˗siin˹ kyah˹ hnäh˝ je˯ ją˯,
ją˗ ma˗la˗ kih˹ hi˯ hñaa˯ dsë˹ he˝
ga˗jmeen˹ huu˝dsë˯, ni˗ ją˗ kih˹ hi˯
ga˗jmeeyh˗. He˯ hnoon˹ lä˗jnä˝
kyah˹ hnäh˝ cha˝në˝ Dio he˯ kyęh˝
hnäh˝ huu˝dsë˯ kyąą˹ jnääh˹ ba˝ ją˯.
13 Peer˗ ga˗nøh˹ dsë˯ jnääh˹ he˯
ga˗lä˗jnä˝ he˯ kyęh˝ hnäh˝ huu˝dsë˯
kyąą˹ jnääh˹.

Hi˗ cha˯ga˝miih˯ jëë˯ dsë˯ jnääh˹,
kih˹ he˯ ma˯jëë˝ jnääh˹ chąą˯
Tito llu˹. Jëëh˝, ga˗lä˗jëë˗ ba˝ hnäh˝
ga˗hęęh` hnäh˝ llu˹ hi˗ ga˗jmeeh˝
hnäh˝ jëë˯ dsëy˹. 14 Ga˗jmeehn˹
juu˹ kih˹ Tito he˯ chąąn˯ llu˹
kyąąh˝ hnäh˝. Hi˗ sa˗ ga˗jąn˹ hliih˹.
Jëëh˝ lä˗jë˗ he˯ ga˗jwëëhn˹ hnäh˝
la˹ ju˹dsoo˝. Lä˗ją˯ ka˯läh˝ ma˝
ga˗jëë˹ Tito ha˯ lä˗ tąąh˝ hnäh˝,
sa˗ na˯hęę˯ juu˹ lä˗kǫǫ˯ ga˗jwii˹
jnih˝ he˯ chąą˯ jnääh˹ llu˹ kyąąh˝
hnäh˝. 15 Hi˗ cha˯ga˝miih˯ hnää˹
Tito hnäh˝ lä˗kǫǫ˯ ma˝ dsooh˜ dsëy˹
he˯ nuuh˯ ba˝ hnäh˝ kiyh˹. Hi˗
ga˗hęęh` ba˝ hnäh˝ llu˹ lä˗kǫǫ˯ jąą˯
dsa˯ ma˯jøøh˹. 16 Peer˗ jëë˯ dsën˗
kyąąh˝ hnäh˝. Ga˗lä˗jë˗ ba˝ mi˯teh`
hnäh˝.

8

Ga˗chǫǫh˹ dsa˯ kuu˝ kih˹ øøh˹ jne˝ hi˯ chąą˯ Jerusalén

1 Jee˝ la˯ jmeeh˝ jnääh˹ juu˹ kyah˹
hnäh˝ ha˯ lä˗ ga˗jmee˝ øøh˹ jne˝
hi˯ tąąh˝ lä˗kąą˯ gwah˗ he˯ tøø˝
hwa˹ Macedonia kih˹ he˯ llu˹ dsë˹
Dio kyąąyh˝. 2 Ma˗ke˗ tąąyh˝ jëëy˜
wii˝, pero chąąy˯ llu˹. Ma˗ke˗
tąąyh˝ tä˯ñeey˝ pero cha˯miih˯
kuu˝ ga˗kway˝. Ga˗jmąąy˹ hñiiy˝
lä˗kǫǫ˯ dsa˯ cha˯ kuu˝. 3 Jmeen˗
dsoo˝ kiyh˹, ga˗kway˝ kuu˝ lä˗kǫǫ˯
lla˗ dsëy˹, lä˗kǫh˝ jiih˹ tąąy˗. Hi˗
ga˗kway˝ la˯ ga˝. 4 Cha˯miih˯
ga˗chuu˝ dsa˯ he˝ kyąąh˝ jnääh˹
mah˹ kwa˝ jnääh˹ jwë˹ jmeey˹
lä˗kǫǫ˯ jmee˗ lä˗jëë˗ hi˯ chǫǫh˜
kuu˝ mah˹ jmeey˹ be˝ kih˹ hi˯
ląą˹ kyąą˹ Dio. 5 Cha˯ga˝miih˯
ga˗jmeey˝ lä˗kǫh˝ ga˝ he˯ ma˝ la˹
huu˝dsë˯ kyąą˹ jnääh˹. To˯në˝
ga˗ngëëy˹ hñiiy˝ mah˹ jmeey˹ lä˗
hnøø˹ Dio. Hi˗ lä˗ją˯ ga˗jmeey˝
kyąą˹ jnääh˹ ka˯läh˝. 6 He˯ją˯
ga˗chuu˝ jnääh˹ kyąąh˝ Tito mah˹
mi˯hñaay˗ ta˝ kiyh˹ he˯ juh˝ląąyh˹
kuu˝ lä˗kǫǫ˯ ga˗løøy˹ jmeey˗ jąą˹
jee˝ kyah˹ hnäh˝ hi˯ kwa˗ kuu˝
lä˗kąą˯ tuh˯dsë˹. 7 Ma˯hwëëh˯
hnäh˝ llu˹ kyąąh˝ lä˗jë˗ he˯ jmeeh˯
hnäh˝. Ma˯lä˯dsoo˝ hoh˝ hnäh˝,
ma˯hlëëh˝ hnäh˝ dsa˯, ma˯kyuuh˜
hnäh˝ llu˹, ma˯jmeeh˯ hnäh˝
ta˝ lä˗kąą˯ tuh˯hoh˝ hnäh˝, hi˗

ma˜lä˜hnaah˗ jnääh ˈ. Lä˗ja̱˜
ka˜läh˝, hnøø˯ hwëë̱˗ hnäh˝ kwee˜
kya̱a̱h´ ta´ llu˯ jee´ jʉh´lä̱ä̱h´ hnäh˝
kuu´.
8 Ja̱˗ he˜ jmeen˗ mada˜ kyah˯
hnäh˝ he˜ jwëë̱hn˜ hnäh˝ lä˗na˜.
He˜ hnoon˯ jëën˜ che´ ma˗ra˗
juˈdsoo˝ hnaah˗ hnäh˝ øø̱h˯ jne´.
He˜ja̱˜ ba´ na˜ ma˜jwëë̱hn˯ hnäh˝
lä˗ko̱o̱˜ ga˗jmee˝ hi̱˜ tä̱ä̱h´ Mace-
donia. 9 Jëëh˝, ma˜ñeh´ ba´
hnäh˝ lä˗ko̱o̱˜ llu˯ dsë˯ Jesucristo
Dsa˜jøø̱h˯ jnän`. Ma˗ke˗ hä´
gooy˜ lä˗jë˗ he˜ cha˜, ga˗jmä̱ä̱y˯
hñiiy˝ hi̱˜ tä˜ñee˝, kih˯ he˜ hnääy˯
jne´. Lä˗jwë˝ ja̱˜ lä˗cha˜ jnän`
cha˜miih˜, kih˯ he˜ ga˗jmä̱ä̱y˯
hñiiy˝ tä˜ñee˝.
10 He˜ llu˯ kyah˯ hnäh˝ he˜
kwan` nʉʉh˜ la˜. Hnäh˝ to˜në´
ga˗lä˗hyoh˗ hoh´ hnäh˝ ko̱o̱h´
hnäh˝ kuu´ ma˜hya˜ ko̱o̱˜ ji̱˜ñe˜.
Hi˗ ja̱˗ ma˗la˗ he˜ja̱˜, ga˗løøh`
hnäh˝ ko̱o̱h´ hnäh˝ kuu´, jä̱ä̱˯ ga´
lä˗ko̱h˝ jñah˝ øø̱h˯ jne´. 11 He˜ja̱˜
na˯ mi˜hñaa˯ hnäh˝ ta´ he˜ ma˜løøh`
hnäh˝. Ja̱˜ba´ lä˗ko̱o̱˜ ga˗lä˗hyoh˗
hoh˝ hnäh˝ jmeeh˯ hnäh˝, lä˗ja̱˜
ka˜läh˝, lä˗ka̱a̱˜ tuh˜hoh˝ hnäh˝
mi˜hñaa˯ hnäh˝ ta´ na˜. Ja̱˜ cho̱o̱h`
hnäh˝ kuu´ lä˗ko̱o̱˜ te˯ tä̱ä̱h˗ ba´
hnäh˝. 12 Cher´mah˯ cha̱a̱˜ hi̱˜ lla˗
dsë˯ kwa˯, he̱e̱h˜ ba´ Dio ha˜ ko̱o̱˜
te˯ cha˜. Jëëh˝ sa˗ ngii˗ Dio he˜ sa˗
cha˜ jnän`.
13 Sa˗ jwahn˗ lä˗la˜ mah˯ jñah˝
ba´ lä˗cha˜ kih˯, ta´ko̱˜jii̱h˯ sa˗ cha˜
kyah˯ hnäh˝. 14 Hnøø˯ jmeeh˯ hnäh˝
lä˗ko̱o̱˜ lle` kih˯. Jmii˝ na˯ he˜ cha˜
cha˜miih˜ kyah˯ hnäh˝, he˜ ja̱˜ le̱e̱˗
kih˯ hi̱˜ lla˜kya̱a̱˯. Lä˗ja̱˜ ka˜läh˝
ma´ cha˜ cha˜miih˜ kih˯ jñah˝, le̱e̱˗
kyah˯ hnäh˝ ma´ jmee˗ bii˯. Lä˗ja̱˜
ba´ jä̱ ˈ llu˯ kih˯ lä˗jëë̱˗. 15 Lä˗ko̱o̱˜
na˜sii˗ juu˯ kih˯ Dio: “Sa˗ ga˗cha̱a̱˯
ga´ kih˯ hi̱˜ ga˗jʉʉh˯ cha˜miih˜. Ni˗
sa˗ ga˗lä˗hnøø˯ ga´ kih˯ hi̱˜ ga˗jʉʉh˯
ko̱˜hi̱´pih˯.”

Tito kya̱a̱h´ dsa˜kya̱a̱h´

16 Peer˗ ti´hmaah´ Dio hi̱˜
ga˗jmee˝ ga˗ka̱˯ Tito hʉʉ´dsë˜ kyah˯
hnäh˝, ja̱˜ba´ lä˗ko̱o̱˜ kye̱´ jnä´
hʉʉ´dsë˜. 17 Ga˗he̱e̱h˜ bih˯ lä˗ko̱o̱˜
ga˗hlë̱ë̱h`jnih´. Jëëh˝, hñii˝ bih˯ ma´
lle` dsëy ˈ kway˯ be˝ kyah˯ hnäh˝.
He˜ja̱˜ jee´ të̱ë̱y˜ hñii˝ bih˯ dsooy˯
dsa˜jë̱ë̱y˗ hnäh˝.
18 Ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h´ Tito, che̱e̱´
jnääh˯ ja̱a̱˜ øø̱h˯ jne´ hi̱˜ hii˝ juu˯
kih˯ lä˗ka̱a̱˜ gwah˗ jee´ jmeey˗ ta´
kwa̱a̱t˜ kih˯ juˈhmëë˝. 19 Ja̱˗ ma˗la˗
he˜ ja̱˜, øø̱h˯ jne´ ga˗hña̱a̱y˯ mah˯
jmeey˯ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h´ jnääh˯ jee´
dsa´ka̱´ jnääh˯ kuu´ he˜ jʉh˜lä̱ä̱h˜
øø̱h˯ jne´. Kya̱a̱h´ he˜ ja̱˜, jmee´
jnääh˯ jʉʉh˜ kih˯ Dio hi˗ lä˗jwë˝ ja̱˜
lä˗jnä´ he˜ hnøø˜ jnääh˯ kwa´ jnääh˯
be˝ kih˯ øø̱hn˯. 20 Lä˗ja̱˜ jmee˜
jnääh ˈ, mah˯ sa˗ cha̱a̱˜ hi̱˜ hlëëh˯
wii˝ kya̱a̱˯ jnääh˯ he˜ jʉh´lä̱ä̱h´ jnääh˯
cha˜miih˜ kuu´. 21 Jëëh˝ ñe˜ ba´ Dio
he˜ jmee˜ jnääh ˈ bii˯ jmee´ jnääh˯
ta´ lä˗ko̱o̱˜ lle` kih˯, hi˗ lä˗ja̱˜ hnoon˯
ka̱˯ dsa˜ jmi˜gyʉʉ˗ kwa̱a̱t˜ ka˜läh˝.
22 Hi˗ che̱e̱´ ga´ jnääh˯ jñah˝ øø̱h˯
jne´ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱yh´. Hi̱˜ he˝, ja̱˗
ko̱o̱˜ hä´ ma˜jëë´ jnääh˯ jmeey˗ he˜
llu˯ jmah˯. Hi˗ cha˜ga´miih˜ jmeey˯,
na˯ he˜ ma˜jëëy˗ he˜ mi˜te` hnäh˝.
23 Ta˗ ka̱˜ hnäh˝ hʉʉ´dsë˜. Tito
la̱a̱˯ dsa˜kya̱a̱h´ jnääh˯ jee´ jmee˜
jnääh˯ ta´ ko̱˜jøh˝ mah˯ le˝ llu˯ kyah˯
hnäh˝. Hi̱˜ jñah˝ øø̱h˯ jne´ hi̱˜
jä̱ä̱y˗ na˜, hä´ gooy˜ lä˗ka̱a̱˜ gwah˗.
Hi˗ kwa̱a̱t˜ kih˯ hi̱˜ he˝, lä˗ka̱a̱˜
jee´ dsa˜nääy˯ jmee˗ øø̱h˯ jne´ jʉʉh˜
kih˯ Cristo. 24 Ja̱˜ mi˜jnää˯ hnäh˝
kiyh˯ ha˜ lä˗ko̱o̱˜ jii̱h˯ hnaah˗ hnäh˝
dsa˜. Lä˗ja̱˜ mi˜jnää˯ hnäh˝ cha´në´
lä˗jëë̱˗ øø̱h˯ jne´ he˜ kih˯ ja̱˜ he˜
cha̱a̱˜ jnääh˯ llu˯ kya̱a̱h´ hnäh˝.

9

Hnøø˯ kwa´ jne´ kuu´ lä˗ka̱a̱˜
tuh˜dsë˜jne´

1 Kih˯ he˜ cho̱o̱h´ jne´ miih˜ kuu´
kih˯ øø̱h˯ jne´ hi̱˜ lla˜kya̱a̱˯, sa˗

jmee˭ biiˡ siin` kyahˡ hnäh˝ laan˭.
2 Jëëh˝, ma˭ ba´ jnä˝ kyahˡ hnäh˝
hi˭ täah´ hwaˡ Acaya, lle` hoh˝
hnäh˝ he˭ juh´läah´ hnäh˝ kuu´. Hi˭
ga˭hlëëhn` llu' kyahˡ hnäh˝ jee´ kihˡ
øøhˡ jne´ hi˭ täah´ hwaˡ Macedonia.
Naˡ ma˭koo˭ ñe˭ ga˭jwiiˡ jnih˝ he˭
ma˭lla˭ hoh˝ hnah˝ kwahˡ hnäh˝
kuu´. He˭ja˭ jwëë˝ øøhˡ jne´ he˝,
ga˭nøhˡ dsëyˡ kihˡ he˭ lluˡ hoh˝
hnäh˝. 3 Pero ma˭ra˭ he˭ chee˭n˭
øøhˡ jne´, mahˡ sa˭ jän` hliihˡ kihˡ
lä˭jë˭ he˭ lluˡ he˭ ga˭hlëëhn` kyahˡ
hnäh˝. Hnoonˡ wa´ra˭ jäh˝ kihˡ
ma˭na´lluuh` hnäh˝ jmeehˡ hnäh˝
lä˭koo˭ ga˭jwiiˡ jnih˝. 4 Hehˡ lä˭ja˭,
wa´ra˭ ga˭lloonˡ jee´ täah´ hnäh˝,
ko˭jøh˝ kyaah´ jñah˝ øøhˡ jne´ hi˭
chaa˭ hwaˡ Macedonia, hnoonˡ
ma˭na´lluuh` hnäh˝ mahˡ sa˭ jä´
jnäähˡ o˭hih˭ wa´ra˭ ga˭lla˭nøøˡ
jnäähˡ, lä˭lluˡ he˭ ma˭jäh´ jnäähˡ
mi˭teh` ba´ hnäh˝, hi˭ cha˭ga´miih˭
jähˡ hnäh˝ o˭hih˭, cher´mahˡ sa˭
ga˭mi˭teh` hnäh˝. 5 Kihˡ he˭ja˭ ba´
ga˭laˡ biiˡ kin˭ chuun˝ kyaah´ øøhˡ
jne´ he˝, mahˡ dsa˭näayˡ dsa˭jëëy˭
hnäh˝ to˭në´, mahˡ kwayˡ be˝
kyahˡ hnäh˝ ha˭ lä˭ jee´ juh´läah´
hnäh˝ kuu´ he˭ ga˭bäah` hnäh˝
hñaahˡ kwahˡ hnäh˝. Lä˭jwë˝ ja˭
ma˭na´lluuh` hnäh˝ kwahˡ hnäh˝
kuu´ lä˭kaa˭ tuh˭hoh˝ hnäh˝, ja˭
kyaah´ he˭ wii˝.

6 Nuu˭ da´ hnäh˝ ha˭ lä˭ laˡ kihˡ
hi˭ jngëë˭ mi ˡju˭: Hi˭ jngëë˭
miih˭, miih˭ ba´ chooyhˡ. Hi˭
jngëë˭ cha˭miih˭, lä˭ja˭ cha˭miih˭
chooyhˡ. 7 Lä˭jaa˭ lä˭jaa˭ wa´kway˝
lä˭koo˭ teˡ lla˭ dsëyˡ. Pero ja˭ kyaah´
he˭ meeh˭ dsëyˡ, ni˭ ja˭ kyaah´
he˭ wii˝. Jëëh˝, Dio hnääˡ hi˭ kwa˭
lä˭kaa˭ tuh˭dsëˡ. 8 Dio hi˭ cha˭
be˝ kihˡ, jmeeyˡ lä˭cha˭ cha˭miih˭
he˭ lluˡ kyahˡ hnäh˝. Lä˭ja˭ ni˭
miih˭ sa˭ cha˭ he˭ jmee˭ biiˡ kyahˡ
hnäh˝ jih´koh˝. Lä˭jiihˡ chaa˝ ga´
kyahˡ hnäh˝, jmeehˡ hnäh˝ ja˭ he˭
koo˭ nëëˡ he˭ lluˡ kihˡ hi˭ lla˭kyaaˡ.
9 Lä˭la˭ na˭sii˭ juuˡ kihˡ Dio:

Hi˭ lluˡ dsëˡ ga˭ti´ ga˭llooyhˡ he˭
cha˭ kiyhˡ, ga˭kwëëyhˡ dsa˭
hi˭ tä˭ñee˝.

Ta´ lluˡ kiyhˡ lä˭jnä˝ ga˭lä˭jë˭ joh˝
jmii´ cha˭.

10 Dio ba´ he˝ hi˭ kwa˭ miˡju˭ kihˡ
hi˭ jngëë˭, lä˭ja˭ ka˭läh˝ kway˭
he˭ kih˭hih˭ jne´. Hi˭ he˝ kwaˡ
lä˭jë˭ he˭ jmee˭ biiˡ kyahˡ hnäh˝ hi˭
jmeeyˡ lä˭cha˭ cha˭ga´miih˭. Mahˡ
lä˭ja˭ lä˭cha˭ he˭ kyaah´ jmeehˡ
hnäh˝ cha˭miih˭ he˭ lluˡ jmahˡ
ba´. 11 Lä˭lluˡ he˭ lä˭cha˭ lä˭jë˭
nëëˡ he˭ jmee˭ biiˡ kyahˡ hnäh˝,
lä˭ja˭ lä˭cha˭ cha˭miih˭ he˭ kwëëh
ˡ hnäh˝ hi˭ lla˭kyaaˡ. Hi˭ wa´ra˭
ga˭ngëë´ jnäähˡ kuu´ ja˭ kihˡ øøhˡ
jne´ he˝, kwayˡ cha˭miih˭ ti´hmaah´
kihˡ Dio. 12 Jëëh˝, wa´ra˭ ga˭ngëë´
jnäähˡ kuu´ he˭ juh´läah´ hnäh˝
kihˡ øøhˡ jne´ he˝, he˭ ja˭ kwaˡ
be˝ kiyhˡ. Hi˭ ja˭ ma˭la˭ he˭ ja˭,
kwayˡ cha˭miih˭ ti´hmaah´ kihˡ Dio
ka˭läh˝. 13 Wa´ra˭ ga˭ngëë´ jnäähˡ
kuu´ ja˭, jmeeˡ dsa˭ he˝ juuh˭ kihˡ
Dio, jëëh˝ ma˭mi˭jnäähˡ hnäh˝ he˭
mi˭te` hnäh˝ kyaah´ juˡhmëë˝ kihˡ
Cristo. Hi˭ lä˭kaa˭ tuh˭hoh˝ hnäh˝
ga˭kwëëh` hnih˝ kuu´, hi˭ lä˭ja˭
jmeeh˭ hnäh˝ kihˡ lä˭jëë˭ hi˭ jmee˭
biiˡ kihˡ. 14 Hi˭ wa´ra˭ ga˭ngiiy˝
kyahˡ hnäh˝ kihˡ Dio, jä˭ lla˭lle˝
dsëyˡ hnäh˝ jëëh˝ ma˭lä˭jnä˝ he˭
ma˭mi˭jaa˭ Dio hnäh˝ cha˭miih˭.
15 Ti´hmaah´ kwan˭ kihˡ Dio, ha˭
koh˝ sa˭ lluˡ he˭ ga˭kwëëyhˡ jne´.
Hii˭ lä˭këh´ jmii´ lä˭ngëë˝.

10

Ga˭jmee˝ Paa´ dsoo˝ he˭ laayˡ apóstol

1 Jnä˝ Paa´ chuun˝ kyaah´ hnäh˝,
hlëëhn´ hnäh˝ ja˭ba´ lä˭koo˭ jmee˭
hñii˝ Cristo hi˭ hwaa´ hi˭ jøh˭ dsëˡ.
Jëëh˝, jäh˝ dsa˭ kin˭, sa˭ tuu˭ dsën˭
hlëëhn´ lä˭ ma´ hään´ jee´ kihˡ dsa˭.
Mahˡ wa´ra˭ ga˭lä˭øøn˝ jee´ kiyhˡ,

ja̱⁻ga´ tu̱u̱⁻ dsën˗ hlëëhn´. 2 He⁻ja̱⁻
chu̱un´ kya̱a̱h´ hnäh´, go⁻ta̱a̱h´
hnäh´ lä˗ko̱o̱⁻ lle` kih', mah¹ wa´ra⁻
ga˗lloon¹ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´, sa˗ cha⁻
he⁻ kih¹ hlë̱ë̱hn´ hi̱⁻ jäh´, ga˗nøø´
jnääh¹ lä˗ko̱o̱⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻.
Jëëh´, tu̱u̱⁻ ba´ dsën˗ ti⁻choon` juu'
kya̱a̱yh´ cher´mah¹ lä˗ja̱⁻ hnøøy¹.
3 Dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ˗ ba´ la̱a̱ ' jnääh¹,
pero sa˗ te̱e̱´ jnääh ' lä˗ko̱o̱⁻ te̱e̱˜
dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ˗. 4 Sa˗ te̱e̱´ jnääh '
kya̱a̱h´ wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ he⁻ kooh˜
dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ˗. Te̱e̱´ jnääh' kya̱a̱h´
be´ kih¹ Dio he⁻ lih˗ he̱e̱¹ lä˗jë˗
he⁻ sa˗ lä˗kë̱h´ jnääh¹ jmɨɨ´ kya̱a̱h´.
5 Lä˗ja̱⁻ le̱h˗ jnääh' kya̱a̱h´ hi̱⁻ jmee˗
kyɯɯh˜ cha⁻miih⁻. Hi˗ le̱h˗ jnääh'
kya̱a̱h´ hi̱⁻ jmä̱ä̱˜ hñii´ ka̱a̱h´. Jëëh´
juu' he⁻ hlëëyh˗ ja̱⁻, jne˗ jwë' kih¹
dsa˗ mah¹ sa˗ he̱e̱yh˗ kih¹ Dio.
He⁻ja̱⁻ hnøøh´ jnääh ' ha⁻ lä˗ jee´
dsa⁻je̱e̱h˜ dsa⁻ hi̱⁻ jmee˗ hɯɯ´dsë⁻
hlɨɨh' mah¹ lä˗nɯɯyh´ kih' Cristo.
6 Ma⁻lla˗ dsë⁻ jnääh ' heeh´ jnääh¹
wɨɨ´ lä˗jë̱ë̱˗ hi̱⁻ cha̱a̱h⁻, ma⁻la˗
ma⁻mi⁻jnääh ' hnäh´ hñaah¹ hnäh´
he⁻ nɯɯh´ hnäh´ kih¹ Cristo.

7 Ko̱o̱⁻ ka̱h⁻ hnäh´ kwa̱a̱t˜ ha⁻
lä˗ tä̱ä̱h´ha̱a̱´ dsa⁻. Cher´mah¹ ja̱a̱⁻
jmee˗ hɯɯ´dsë⁻ la̱a̱y¹ kya̱a̱¹ Cristo,
wa´ jmeey´ hɯɯ´dsë⁻ la̱a̱¹ jnääh '
ka⁻läh´ kya̱a̱¹ Cristo, ja̱⁻ba´ lä˗ko̱o̱⁻
la̱a̱y¹ hñiiy´. 8 Ga˗hña̱a̱¹ Dio jnä´
mah¹ kwan´ be´ kyah¹ hnäh´ ha⁻ lä˗
jee´ go´ta̱a̱h´ hnäh´ ko̱o̱⁻ hweh⁻. Sa˗
ga˗hña̱a̱y¹ jnä´ mah¹ he̱e̱n⁻ hnäh´.
Hi˗ ma˗ke˗ jmeen˗ jɯɯh⁻ kih¹ ta´ he⁻
hä´ goon˗ sa˗ la¹ o⁻hih˗ kin˗ he⁻
jmeen˗ lä˗ja̱⁻. 9 Sa˗ hnoon¹ he⁻
jmeeh' hnäh´ hɯɯ´dsë⁻ he⁻ jɯɯhn´
kyah' hnäh´ kya̱a̱h´ juu' he⁻ sɨɨn˗
ko̱⁻lla⁻jɨɨh˜. 10 Jëëh´, lä˗la⁻ hlëëh˗
ko̱⁻lla̱a̱´ kin˗. Hweh⁻ juu' he⁻ sɨɨn˗
kih¹ dsa˗. Pero ma´ chehn' cha´në´
dsa⁻, hwa̱a̱´ ba´ jnä´, jäyh´. Sa˗
tooyh⁻ ta´ juu' kin˗. 11 Hi̱⁻ hlëëh˗
lä˗ja̱⁻ kya̱a̱¹ jnääh', hnøø¹ lä˗ngëëy´
lä˗ko̱o̱⁻ la¹ hɯɯ´dsë⁻ kya̱a̱¹ jnääh '.
Jëëh´, ja̱⁻ba´ lä˗ko̱o̱⁻ hlëëh´ jnääh¹
kya̱a̱h´ juu' he⁻ sɨɨ⁻ jnääh ' ma´
tøøh´ jnääh¹ ɯɯ´, ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ hlëëh´
jnääh¹ ka⁻läh´ ga´ ma⁻tøøh´ jnääh¹
kya̱a̱yh´.

12 Sa˗ tu̱u̱⁻ dsë⁻ jnääh ' jmee´
jnääh¹ lä˗ko̱o̱⁻ jmee˗ hi̱⁻ hlëëh˗
llu¹ kih¹ hñii´. Sa˗ hnøø⁻ jnääh
' je̱e̱h˗ kya̱a̱¹ jnääh ' kya̱a̱h´ dsa⁻
he´ hi̱⁻ lla̱a̱y˜ hñiiy´ hih˗ lä˗ko̱o̱⁻
la¹ hɯɯ´dsë⁻ kih¹ hñii´ bih¹. Hi˗
hnøøy¹ je̱e̱h˗ kwee⁻ kiyh¹ kya̱a̱h´
dsa⁻kya̱a̱yh´. He⁻ ba´ che⁻ ta̱a̱y⁻.
13 Pero lä˗ko̱o̱⁻ hä´ hih˗ ba´ hlëëh´
jnääh¹ kya̱a̱¹ hña̱a̱¹ jnääh ', lä˗ko̱o̱⁻
la¹ hɯɯ´dsë⁻ kih¹ Dio hi̱⁻ ga˗hña̱a̱¹
jnääh '. He⁻ja̱⁻ ga˗lla˗nøø¹ jnääh '
lä˗ ga˗të´ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´. 14 Jɨɨh'
jee´ ga˗tøø¹ Dio hih˗ ba´ ga˗nøø¹
jnääh'. Sa˗ ga˗nøø¹ jnääh' jee´ tä̱ä̱h´
hnäh´ wa´ra⁻ jäh´ kih¹ sa˗ ga˗che̱e̱¹
Dio jnääh '. Jëëh´ jnääh ' to⁻në´
na´kwa´ jnääh¹ ju'hmëë´ kih¹ Cristo
jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´. 15 Sa˗ jmä̱ä̱˗ jnääh
' hña̱a̱¹ jnääh ' ka̱a̱h´ kya̱a̱h´ ta´ kih'
jñah´. Hnøø⁻ jnääh ' wa´ lä⁻dsoo´
hoh´ hnäh´ cha⁻ga´miih⁻ kih¹ Dio
ba´. Lä˗jwë´ ja̱⁻ kwa̱a̱˗ ga´ ta´ kya̱a̱'
jnääh¹ jee´ kyah' hnäh´ jee´ ga˗tooh⁻
Dio goo⁻ jnääh '. 16 Ja̱⁻ ga´ na˗
dsa⁻kwa´ jnääh¹ ju'hmëë´ ta˗ jee´
ɯɯ´ ga´. Pero sa˗ dsa´tooh´ jnääh¹
jee´ ma⁻løø¹ jñah´, mah¹ sa˗ jmä̱ä̱´
jnääh¹ hña̱a̱¹ jnääh' ka̱a̱h´ kih' ta´ he⁻
ma⁻jmee´ jñah´.

17 Hi̱⁻ hnøø¹ jmää¹ hñii´ jø̱ø̱h', wa´
jmä̱ä̱y' hñiiy´ jø̱ø̱h' kih¹ he⁻ la̱a̱y¹
kya̱a̱¹ Dsa⁻jø̱ø̱h' jnän`. 18 Jëëh´, hi̱⁻
hlëëh˗ llu¹ kih¹ hñii´, ja̱˗ kya̱a̱h´ he⁻
ja̱⁻ ya⁻he̱ë̱y' llu¹. Hi̱⁻ hlëëh˗ Dio llu¹
kih¹, hi̱⁻ he´ ba´ ya⁻he̱ë̱' llu¹.

11

Paa´ kya̱a̱h´ hi̱⁻ jmä̱ä̱˜ hñii´ ka̱a̱h´

1 Hnoon¹ kwëëh¹ hoh´ hnäh´
kya̱a̱h´ jnä´ cher´mah¹ ga˗hlëëhn`
lä˗ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ sa˗ cha⁻ hɯɯ´dsë⁻
kih¹. Kwëëh` hoh´ hnäh´, ta˗ jmee⁻
hnäh´ hña̱a̱⁻ hoh´. 2 Peer˗ kye̱n´
hɯɯ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´. He⁻ gwa´

kih¹ Dio ba´ ja̱⁻, he⁻ la¹ lä÷ja̱⁻ kin÷.
Jëëh´, ma⁻kwa̱a̱n÷ hnäh´ kih¹ ja̱a̱⁻
dsa⁻ñuuh⁻. Hi̱⁻ he´ he´ Cristo.
Hi÷ hnoon¹ mi´jnään¹ hnäh´ kiyh¹
lä÷ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ chih⁻më´ hi̱⁻ na⁻jngëë¹
go⁻te˜. 3 Pero gohn÷ wa´ra⁻ ga÷la¹
kyah¹ hnäh´ lä÷ko̱o̱⁻ ga÷la¹ kih¹ Eva.
Kya̱a̱h´ may˜ ga÷mi÷goo⁻ miih⁻
kiyh¹. Lä÷ja̱⁻ hii´ goo⁻ mi⁻ga̱a̱y÷
hnäh´ ka⁻läh´. He̱e̱y¹ huu´dsë⁻ kyah¹
hnäh´ mah¹ mo÷so÷ hnaah¹ hnäh´
Cristo lä÷ka̱a̱⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´.
4 Jëëh´, cher´mah¹ ga÷lla÷nää¹ wa´
hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻, hi̱⁻ kwa÷ jyoh´ juu¹
he⁻ sa÷ je̱e̱h¹ kwee⁻ kya̱a̱h´ juu¹ kih¹
Jesús he⁻ kwa⁻ jnääh¹, lä÷cha̱h´
ja̱⁻ he̱e̱h´ hnäh´. Hi÷ he̱e̱h´ hnäh´
jyoh´ jmɨ⁻lle´ he⁻ sa÷ la¹ Jmɨ⁻lle´
Na⁻jngɨɨ¹ he⁻ ma⁻he̱e̱h` hnäh´ ja̱ä̱¹.
Hi÷ he̱e̱h´ hnäh´ jyoh´ ju¹hmëë´, he⁻
sa÷ je̱e̱h¹ kwee⁻ kya̱a̱h´ ju¹hmëë´ he⁻
ma⁻he̱e̱h` hnäh´. 5 Go⁻ la̱a̱n÷, sa÷
kye̱e̱´ ga´ apóstole hi̱⁻ jmä̱ä̱˜ hñii´
ka̱a̱h´ lä÷koh´ ga´ jnä´. 6 Ma÷ke÷ sa÷
hlëëhn´ kya̱a̱h´ juu¹ na´hñaah¹, pero
cha⁻ ba´ huu´dsë⁻ llu¹ kin÷. Joh´
jiih˜ sa÷ ga÷mi÷jnään¹ he⁻ ja̱⁻ kyah¹
hnäh´.

7 Pero ga÷jmä̱a̱n÷ hñiin÷ ja̱a̱⁻
hi̱⁻ hwa̱a̱´ mah¹ le̱e̱h´ hnäh´
ka̱a̱h´. Jëëh´, sa÷ ga÷ko̱o̱n¹ jñeen¹
ma´ ga÷kwan¹ ju¹hmëë´ kih¹
Dio jee´ kyah¹ hnäh´. ¿Che´ jwa⁻
ga÷jmeen¹ hlɨɨh¹ he⁻ ga÷jmeen¹
lä÷ja̱⁻? 8 Ga÷ka̱n¹ kuu´ kih¹ ø̱ø̱h¹ jne´
hi̱⁻ tä̱ä̱h´ ta÷ jee´ jyoh´, ga÷ko̱o̱n¹
jñeen¹ mah¹ jmeen` ta´ jee´ kyah¹
hnäh´. 9 Lä÷ko̱o̱⁻ ma´ gyan´ jee´
kyah¹ hnäh´, sa÷ ga÷lla÷kya̱a̱n⁻
hnäh´ ni÷ miih⁻ jmɨɨ´ ma´ ga÷jmee´
bii¹ kin÷. Ø̱ø̱h¹ jne´ hi̱⁻ ya÷nää¹
ta÷ Macedonia ba´ ga÷kwa´ be´
kin÷ lä÷ ma´ ga÷lla÷kya̱a̱n¹. Sa÷
ga÷kwan¹ jwë¹ ma´ ka̱h¹ hnäh´
huu´dsë⁻ kin÷. Hi÷ ngoo¹ ba´ jmeen÷
lä÷ja̱⁻. 10 Kyuuh˜ ba´ jnä´ ju¹dsoo´
kih¹ Cristo. He⁻ja̱⁻ man÷, ni÷ ja̱a̱⁻
sa÷ ha¹ kin÷ he⁻ cha̱a̱n⁻ llu¹ he⁻
sa÷ ko̱o̱n˜ jñeen¹ lä÷ka̱a̱⁻ jee´ jwɨɨ⁻
he⁻ na⁻he̱e̱⁻ hwa¹ Acaya. 11 ¿He⁻la¹
jmeen÷ lä÷ja̱⁻, la̱a̱h´ hnäh´? O, ¿che´
la̱a̱h´ hnäh´ he⁻ sa÷ hnaan÷ hnäh´?
Ñe⁻ ba´ Dio he⁻ hnaan÷ hnäh´.

12 Hi÷ ngoo¹ ba´ jnä´ jmeen÷ lä÷ja̱⁻,
mah¹ sa÷ kwan` jwë¹ kih¹ hi̱⁻ hlëëh÷
llu¹ kih¹ hñii´, hi̱⁻ jäh´ jmee÷ ja̱⁻ba´
lä÷ko̱o̱⁻ jmee⁻ jnääh¹. 13 Dsa⁻ he´
jäyh´ la̱a̱y¹ apóstole. Pero ta⁻ju̱u̱¹
bih¹. Mi⁻ga̱a̱y÷ dsa⁻, jmä̱ä̱y˜ hñiiy´
lä÷ko̱o̱⁻ apóstole kya̱a̱¹ Cristo. 14 Ja̱÷
he⁻ jmee¹ dsa̱a̱˜ dsë⁻ jne´ juu¹ la⁻.
Jëëh´, lä÷kye̱⁻ Tana´ jmä̱ä̱˜ hñii´
lä÷ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ ángel hi̱⁻ kye̱⁻ jmëë¹.
15 Hi÷ lä÷ja̱⁻ la¹ kih¹ hi̱⁻ jmee÷ ta´
kiyh¹ ka⁻läh´. Jëëh´, ja̱÷ juu¹ he⁻
cha⁻ na¹ na÷, he⁻ jmä̱ä̱y˜ hñiiy´ hi̱⁻
llu̱u̱¹. Pero wa´ra⁻ ga÷të´ jee´ lla̱a̱÷
jmɨɨ´ liyh÷ jñeey¹ lä÷ko̱o̱⁻ te¹ ta´ he⁻
jmeey÷.

Ga÷jmä̱ä̱¹ Paa´ hñii´ lä÷ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻
hi̱⁻ sa÷ cha⁻ huu´dsë⁻ kih¹

16 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´:
Ni÷ ja̱a̱⁻ hnäh´ ta÷ jmee⁻ hnäh´
huu´dsë⁻ he⁻ ngaahn´. Pero
cher´mah¹ lä÷ja̱⁻ la̱a̱h´ hnäh´, kwa´
hnäh´ jwë¹ kin÷ hlë̱ë̱hn´ hnäh´
lä÷ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ sa÷ cha⁻ huu´dsë⁻
kih¹ mah¹ lä÷ja̱⁻ jmä̱ä̱n⁻ miih⁻
hñiin÷ jøøh¹ lä÷ko̱o̱⁻ jmee÷ hi̱⁻ he´.
17 He⁻ jmä̱ä̱n⁻ hñiin÷ jøøh¹, sa÷
hlëëhn´ lä÷ko̱o̱⁻ hnøø¹ Dio, he⁻
hlëëhn´ lä÷ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ ngaah´ ba´.
18 Peer÷ jwë̱ë̱´ hi̱⁻ jmä̱ä̱˜ hñii´ ka̱a̱h´
lä÷ko̱o̱⁻ të̱ë̱¹ jmee÷ dsa⁻ jmɨ⁻gyuu÷,
hi÷ ja̱⁻ba´ lä÷ja̱⁻ jmee÷ jnä´ ka⁻läh´.
19 Ma÷ke÷ cha⁻ huu´dsë⁻ kyah¹
hnäh´, pero kwëëh˜ hoh´ hnäh´
cha⁻miih⁻ kya̱a̱h´ hi̱⁻ ngaah´ he´.
20 Hi÷ lä÷ja̱⁻ kwëëh˜ hoh´ hnäh´
ma´ jmeey÷ hih÷ kyah¹ hnäh´, ma´
jñuuyh˜ he⁻ cha⁻ kyah¹ hnäh´,
ka̱a̱yh˜ hnäh´ lä÷ të⁻ dsëy¹, jmä̱ä̱y˜
hñiiy´ ka̱a̱h´ jee´ kyah¹ hnäh´, lä÷jiih¹
jnooy˜ mo⁻nëh´ hnäh´. 21 Na⁻hiihn´
miih⁻ he⁻ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´ he⁻ sa÷
be̱e̱´ jnääh¹ jmee⁻ jnääh¹ lä÷ko̱o̱⁻
jmee÷ dsa⁻ he´.

Pero lä˜kǫǫ˜ tǫǫ˜ dsë' dsa˜ he´ jmääy˜ hñiiy´ kąąh´, jnä´ ka˜läh´ tǫǫ˜ dsën˜ jmeen` lä˜ją˜, ma˜ke˜ hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ sa˜ cha˜ huu´dsë˜ kih'. 22 Hi˜ he´ jäh´ ląay' dsa˜ hebreo, ją˜ba´ lä˜ją˜ ląą' jnä´. Jäyh´ ląay' dsa˜ Israel, ją˜ba´ lä˜ją˜ jnä´ ka˜läh´. Jäyh´ ląay' sa´jǫ˜ kih' Abraham, ją˜ba´ he˜ ją˜ ląą' jnä´. 23 Jäyh´ jmeey˜ ta´he' kih' Cristo. Pero cha˜ga´miih˜ jmee˜ jnä´. Ngoo' ba´ jnä´ hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ ngaah´. Cha˜ga´miih˜ ta´ he˜ ma˜jmee' jnä´, cha˜ga´miih˜ jiih˜ ma˜ñeen´ neh˜ñe' lä˜kǫh´ ga´ dsa˜ he´. Cha˜ga´miih˜ ga˜jmi´ ga˜bąą' dsa˜ jnä´. Joh´ jiih˜ sa˜ ga˜ląąn´ he˜ ma´ jngëëh' dsa˜ jnä´. 24 Ją˜ kǫǫ˜ hä´ ga˜jmi' dsa˜ judiu kin˜ ma˜ gyii´gya´ ñu' si´hnii`. Lä˜jiih' ga˜të´ hña´ jiih˜ ga˜jmeey´ lä˜ją˜ kin˜. 25 Hnë˜ jiih˜ ga˜jmiy' kin˜ kyąąh´ si´hma˜. Kǫǫ˜ hä´ ga˜te' dsa˜ kǫǫ´ kin˜. Hnë˜ jiih˜ ga˜ląąn´ jee´ ga˜hmeh' barco neh˜ jmii˜. Kǫǫ˜ hä´ ga˜ją̈n' kǫǫ˜ jmii´ kǫǫ˜ hwë' jee´ tǫ'dsaah` jmi˜ñeeh˜. 26 Sa˜ na˜he' jiih˜ ngoon' hi˜ ją̈hn' jee´ uu´. Ga˜hii´ goo˜ kin˜ jee´ hąąn´ cha´jmii˜ juuh˜, lä˜ją˜ kyąąh´ dsa˜hii˜ hi˜ kyąąh´ dsa˜goon˜ hi˜ kyąąh´ hi˜ chąą˜ ta˜ jee´ jyoh´ ka˜läh´. Ga˜hii´ goo˜ kin˜ jee´ jwii˜ juuh˜ hi˜ ta˜ jee´ sa˜ chąą˜ dsa˜. Ga˜hii´ goo˜ kin˜ cha´jmi˜ñeeh˜ hi˜ lä˜ją˜ kyąąh´ hi˜ jäh´ ląą' ǫǫh' jne´. 27 Cha˜miih˜ ta´ ga˜jmeen', ga˜jëën' cha˜miih˜ wii´. Cha˜ hwë' sa˜ ma´ gwiin˜. Ga˜lä˜kyǫhn´, ga˜lä˜kii˜ dsën˜. Ją˜ he˜ kǫǫ˜ hä´ sa˜ ga˜lä˜cha˜ he˜ ma´ kuhn`. Ga˜ngëën´ gyuu´ hi˜ sa˜ ga˜lä˜cha˜ hmiih˜ ma´ kę̈hn˜. 28 Ją˜ ma˜la˜ he˜ ją˜. Lä˜jë˜ jmii´ ba´ kyęn´ huu´dsë˜ kih' lä˜jë˜ gwah˜. Peer˜ wii´ dsa˜ngëën´. 29 Kyąąh´ lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ cha˜ be´ kih', jnä´ ka˜läh´ jii˜ kin˜. Hi˜ gwa´ ya˜jëë' dsën˜, wa´ra˜ ga˜jmee´ dsa˜ tąh˜ ją˜ ǫǫh' jne´.

30 Wa´ra˜ jäh´ kih' jmee˜ bii' hlëëhn´ llu' kih' hñiin˜, ma´ją˜ hlëëhn´ kih' he˜ mi˜jnää˜ he˜ sa˜ cha˜ be´ kin˜. 31 Dio Jmii˜ Jesús, Dsa˜jǫǫh' jnän`, hi˜ na˜jąą˜ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜, hi˜ he´ ñe˜ he˜ sa˜ hlëëhn´ juu' ta˜juu'. 32 Kǫǫ˜ hä´ lä˜ ma´ gyan´ jee´ jwii˜ Damasco, lle´moh´ kyąą' rey Areta ga˜jmee´ mada˜ ga˜hǫǫ´ dsa˜ lä˜kąą˜ ho´haah´ kih' chuuh´ jwii˜ he˜ hnǫǫy' ma´ sąąyh' jnä´. 33 Pero neh˜ kǫǫ˜ hma˜ta˜ ga˜jñąą' dsa˜ jnä´ ta˜ ho´haah´ pih' he˜ ma´ na˜hë˜ dsoh´ na´hyah˜. Lä˜ją˜ ba´ ga˜ląąn´ he˜ ma´ sąąh' dsa˜ jnä´.

12

Ga˜jëë' Paa´kǫǫ˜jee´la' na´hñaah'

1 Sa˜ jmää' ta´ he˜ jmäą̈n˜ hñiin˜ jǫǫh'. Pero ma˜ra˜ he˜ hlëëhn´ kih' kǫǫ˜ he˜ ga˜hëë´ mi ˈnën˜ he˜ ga˜mi˜jnää˜ Dsa˜jǫǫh' jnän`. 2 Kyǫǫn˜ ją̈ą̈˜ ǫǫh' jne´ hi˜ ga˜tëë˜ Dio lä˜ ga˜të´ hnë˜ jwëë' kih' gyuuh' jmi˜gyuu˜ ma˜hya˜ gya˜kyę´ ji˜ñe˜. Sa˜ man˜ ha˜ lä˜ ga˜jąą' dsih´, che´ lä˜ ma˜na˜hñaay' o che´ kyąąh´ ma˜la˜ jmi˜lle´ kiyh'. Hñii´ ba´ Dio ñe˜ ha˜ lä˜ ga˜la'. 3 Kyǫǫ˜ ba´ jnä´ dsa˜ he´. Sa˜ man˜ ha˜ lä˜ ngooy', che´ lä˜ ma˜na˜hñaay' o che´ kyąąh´ ma˜la˜ jmi˜lle´ kiyh'. Hñii´ ba´ Dio ñe˜. 4 Ga˜jąą' dsih´ kǫǫ˜ jee´ jnä´ na´hñaah'. Jee´ ją˜ ga˜nuuy´ ga˜hlëëh´ juu' he˜ sa˜ le´ hlëëh´ jne´ hi˜ sa˜ chąą˜ ni˜ ją̈ą̈˜ hi˜ na˜ngë' jwë' hlëëh'. 5 Kih' dsa˜ lä˜ją˜, le´ ba´ jmąą˜ jnih´ jǫǫh', pero sa˜ jmäą̈n˜ hñiin˜ jǫǫh'. Kih' he˜ mi˜jnää˜ he˜ sa˜ cha˜ be´ kin˜, ma˜la˜ kih' he˜ na˜ ba´ jmąą̈n˜ hñiin˜ jǫǫh'. 6 Cher´mah' hnoon' jmäą̈n˜ hñiin˜ jǫǫh', ją˜ he˜ ngaahn´ ją˜, jëëh´ hlëëhn´ ju'dsoo´ ba´. Pero sa˜ jmeen`lä˜ją˜ mah' ni˜ ją̈ą̈˜ sa˜ jmee' huu´dsë˜, jǫǫh' ga´ jnä´ lä˜kǫǫ˜ jëëy˜ jmeen˜ o lä˜kǫǫ˜ nuuy˜ hlëëhn´.

7 He¯ja̱¯ ja˜ë´ jmɨ¯ngo˜ë kin˜ë he¯
jmee˜ë jwɨɨh`. La˜ë lä˜ë kǫǫ¯ tǫǫ´ he¯
ja˜ë mada¯ kih˜ë Tana´ mah˜ë heeh˜ë
jnä´ wɨɨ´. He¯ ja̱¯ jmää˜ë kin˜ë mah˜ë
sa˜ë jmä̱ä̱n˜ë hñiin˜ë jǫǫh˜ë, lä˜ëllu˜ë he¯
ga˜ëjëën˜ë kǫǫ¯ he¯ la˜ë na´hñaah˜ë he¯
sa˜ë ma¯jëën˜ë jih´kǫh´. 8 Hnë¯ jii̱h˜
ga˜ëchu̱u̱n˜ë kya̱a̱h´ Dio mah˜ë jñuuyh˜ë
he¯ jmee˜ë jwɨɨh` kin˜ë. 9 Pero lä˜ëla¯
ba´ ga˜ëje̱e̱h¯ Dio juu˜ë kin˜ë: “Ma¯le̱e̱˜ë
ba´ kyah˜ë he¯ llu˜ë dsën˜ë kya̱a̱h´ hne¯.
Jëëh´ cha¯ga´miih¯ lä˜ëjnä´ be´ kin˜ë
kya̱a̱h´ dsa¯ hi̱¯ sa˜ë cha¯ be´ kih˜ë”,
ga˜ëjäyh´. He¯ja̱¯ lä˜ëka̱a̱¯ tuh¯dsën˜ë
jmä̱ä̱n¯ hñiin˜ë jǫǫh˜ë kih˜ë he¯ sa˜ë
cha¯ be´ kin˜ë mah˜ë jä̱˜ë në´ kin˜ë be´
kih˜ë Cristo. 10 Kih˜ë he¯ja̱¯, cha̱a̱n¯
llu˜ë lä˜ë ma´ sa˜ë cha¯ be´ kin˜ë, ma´
hlëëyh˜ë wɨɨ´ kin˜ë, ma´ lla¯kya̱a̱n˜ë,
ma´ jmeeh˜ë dsa¯ jnä´, ma´ jëën˜ wɨɨ´
kwa̱a̱t˜ kih˜ë Cristo. Jëëh´ lä˜ë ma´ sa˜ë
be̱e̱n´, ma´ja̱¯ cha¯ be´ kin˜ë.

Ma´kye̱¯ Paa´hɨɨɨ´dsë¯ kih˜ë lä˜ëje̱e̱˜ë
ǫǫh˜ë jne´

11 Dse̱e̱h˜ hnäh´ dsoo´ he¯
ga˜ëjmeen˜ë lä˜ëkǫǫ¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ sa˜ë cha¯
hɨɨɨ´dsë¯ kih˜ë, jee´ ga˜ëjmä̱ä̱n˜ë hñiin˜ë
jǫǫh˜ë. Hnäh´ ba´ ga˜ëte̱e̱h´ hnäh´ ma´
hlëëh´ hnäh´ llu˜ë kin˜ë. Jëëh´ hi̱¯
jäh´ la̱a̱˜ë apóstole ka̱a̱h´ sa˜ë kye̱e̱´
ga´ hi̱¯ he´ lä˜ëkǫh´ ga´ jnä´, ma˜ëke˜ë
sa˜ë cha¯ la̱a̱n˜ë ni˜ë miih¯. 12 Kih˜ë
he¯ jǫh¯ dsën˜ë ba´ ga˜ëjmeen˜ë lä˜ëje˜ë
he¯ la¯. Ga˜ëjmeen˜ë cha¯miih¯ lii˜,
ga˜ëjmeen˜ë he¯ jɨɨh¯ga̱a̱¯, ga˜ëjmeen˜ë
he¯ dsa̱a̱˜ dsë˜ë dsa¯ jee´ kyah˜ë hnäh´.
Lä˜ëja̱¯ ga˜ëmi˜ëjnään˜ë ma˜ëra˜ë he¯
la̱a̱n˜ë apóstol. 13 Kǫǫ¯ ba´ he¯
ga˜ëjmeen˜ë ta˜ë jee´ jyoh´ jee´ tä̱ä̱h´
ǫǫh˜ë jne´, he¯ ja̱¯ sa˜ë ga˜ëjmeen˜ë
kyah˜ë hnäh´. Ga˜ëngɨɨn`kiyh˜ë he¯ ma´
jmee˜ë bii˜ë kin˜ë. ¿Che´ kih˜ë he¯ja̱¯,
la̱a̱h´ hnäh´ sa˜ë ta̱a̱hn˜ë hnäh´ ta´?
Jmee´ hnäh´ jǫh¯ hoh´ kih˜ë he¯ sa˜ë
ga˜ëngɨɨn`kyah˜ë hnäh´ ka¯läh´.
14 Jee´ la¯ të¯ hnë¯ jii̱h˜ he¯
ma¯na´llu̱u̱n` na´jëë̱n˜ë hnäh´. Ni˜ë
lä˜ëja̱¯ sa˜ë ngɨɨn´ kyah˜ë hnäh´ he¯
jmee˜ë bii˜ë kin˜ë. Sa˜ë na´hnǫǫhn˜ë
he¯ cha¯ kyah˜ë hnäh´. Hnoon˜ë
he̱e̱h´ hnäh´ jnä´ ba´. Jëëh´, ja̱˜ë
he´ chih¯ hi̱¯ ga˜ëte̱e̱´ jɨɨh´lä̱ä̱h˜ë he¯
hnǫǫ˜ë kih˜ë cho˜jmii¯. Cho˜jmii¯
chih¯ ba´ hi̱¯ ga˜ëte̱e̱´ jɨɨh´lä̱ä̱h˜ë he¯
hnǫǫ˜ë kih˜ë chih¯ kya̱a̱˜ë. Lä˜ëja̱¯
la˜ë kin˜ë kya̱a̱h´ hnäh´ ka¯läh´.
15 Lä˜ëka̱a̱¯ tuh¯dsën˜ë mi´llan˜ë lä˜ëje˜ë
he¯ cha¯ kin˜ë lä˜ëjii̱h˜ë kwa̱a̱n¯ hñiin˜ë
jii̱u̱n´ kwa̱a̱t˜ kyah˜ë hnäh´. Ma˜ëke˜ë
cha¯ga´miih¯ hnaan˜ë hnäh´ kǫǫ¯
hä´ kǫǫ¯ hä´. Pero hnäh´, miih¯
go¯te˜ ba´ hnaah˜ë jnä´.
16 Lä˜ëja̱¯ ga˜ëla˜ë, sa˜ë ga˜ëllan˜ë lleh´
hnäh´ kih˜ë he¯ ma´ jmee˜ë bii˜ë kin˜ë.
Pero kǫ¯lla̱a̱´ dsa¯ jäh´, kya̱a̱h´
ma̱y˜ ba´, ga˜ëjmeen˜ë ga˜ëta̱h´ hnäh´
neh˜ë sa´lä´. ¿Che´ jwa¯ ga˜ëjmeen˜ë
lä˜ëja̱¯ mah˜ë ga˜ëmi˜ëga̱a̱n˜ë hnäh´?
17 Sa˜ë ga˜ëmi˜ëga̱a̱n˜ë hnäh´ lä˜ë ma´
ga˜ëche̱e̱n˜ë ǫǫh˜ë jne´ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´.
18 Ga˜ëchu̱u̱n˜ë kya̱a̱h´ Tito mah˜ë
dsooy˜ë jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´ hi˜ë ga˜ëche̱e̱n˜ë
ga´ ja̱a̱¯ ǫǫh˜ë jne´ kya̱a̱yh´. Hi˜ë ni˜ë
miih¯ sa˜ë ga˜ëmi˜ëga̱a̱¯ Tito hnäh´.
Jëëh´, kǫǫ¯ nëë˜ë ba´ hɨɨɨ´dsë¯ kye´
jnääh˜ë. Ja̱¯ba´ lä˜ëkǫǫ¯ jmee˜ë jnä´,
jmee˜ë Tito ka¯läh´.
19 Ta˜ë wa´ la̱a̱h´ hnäh´ he¯ hnǫǫ¯
jnääh˜ë hwe̱e̱˜ë jnääh˜ë llu˜ë cha´nëh´
hnäh´. Ni˜ë miih¯ sa˜ë la˜ë lä˜ëja̱¯. Ñe¯
ba´ Dio he¯ hlëëh´jnääh˜ë lä˜ëkǫǫ¯ lle`
kih˜ë hi̱¯ la̱a̱˜ë kya̱a̱˜ë Cristo. Ǫǫhn˜ë hi̱¯
hnaan˜ë cha¯miih¯, lä˜ëje˜ë juu˜ë he¯
sɨɨ¯ jnääh˜ë la¯, he¯ llu˜ë kyah˜ë hnäh´
mah˜ë kwa˜ë be´ kyah˜ë hnäh´ go´näähˈ
hnäh´ ta˜ë cha´në´. 20 Gohn˜ë miih¯
wa´ra¯ ga˜ëlloon˜ë jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´,
jëë̱n¯ hnäh´ jmeeh¯ hnäh´ he¯ sa˜ë
tɨh˜ dsën˜ë. Hi˜ë lä˜ëja̱¯ hnäh´ ka¯läh´
jëëh˜ë hnäh´ jmeen` he¯ sa˜ë tɨh˜
hoh´ hnäh´. Lä˜ëja̱¯ le´ cher´mah˜ë
ga˜ëje̱e̱n˜ë hnäh´ ti¯hnee˜ë hnäh´, wɨɨ´
hoh´ hnäh´, hä̱ä̱˜ë hnäh´, jmeeh¯
hnäh´ jñah´ nää˜ë, hlëëh´ hnäh´ wɨɨ´
kih˜ë dsa˜ë, kooh´ hnäh´ juu˜ë jwɨɨ`,
jmä̱ä̱˜ë hnäh´ hñaah˜ë ka̱a̱h´, jmeeh¯
hnäh´ wa´ la˜ë cha¯ la˜ë. 21 Kye̱n´

miih⁻ hʉʉ´dsë⁻ wa´ra⁻ ga÷lloon¹
ka⁻läh´ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´, ha⁻ ga⁻
che⁻ ga÷jmee´ Dio ga÷jä̱n¹ o⁻hih÷
kwä̱ä̱t˜ kyah¹ hnäh´. Lä÷jiih¹ jä÷
hoohn´, cher´mah¹ jwë̱ë̱´ hnäh´
tä̱ä̱h´ hnäh´ jmeeh⁻ hnäh´ dso´kye⁻
hi÷ sa÷ ma⁻beh¹ hnäh´ lä÷jë÷ he⁻
mi⁻soh´ tuh⁻hoh´ hnäh´, hi÷ lä÷
ma⁻kä̱ä̱h÷ ba´ hnäh´ wa´ hi̱⁻ cha⁻
hi̱⁻, hi÷ jmeeh⁻ hnäh´ he⁻ la¹ o⁻hih÷
he⁻ ma´ jmeeh⁻ hnäh´ jä̱ä̱¹.

13

Ga÷hɨh¹ Paa´juu¹ kih¹ øø̱h¹ jne´ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ Corinto

1 Jee´ la⁻ të¹ hnë⁻ jiih˜ he⁻ nɨɨn`
na´jë̱ë̱n÷ hnäh´. Lä÷la⁻ na⁻sɨɨ⁻ juu¹
kih¹ Dio: “Wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ hnii⁻
he⁻ cha⁻ kih¹ dsa÷, lä÷ee⁻ ba´ kyä̱ä̱h´
ju¹dsoo´ he⁻ jmee¹ ʉʉ¹ ʉʉ⁻ dsa⁻.”
2 Ga÷jwë̱ë̱hn¹ hnäh´ jä̱ä̱¹, hi÷ na¹ he⁻
ma⁻gyan´ ʉʉ´ kyah¹ hnäh´, jwë̱ë̱hn˜
hnäh´ ka⁻läh´. Hi÷ wa´ra⁻ ga÷lloon¹
jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´, jee´ jä̱⁻ të⁻ hnë⁻
jiih˜ he⁻ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´. Ma´jä̱⁻
mo÷so÷ jmeen` jø̱h⁻ dsën÷ kih¹ hi̱⁻
tä̱ä̱h´ jmee÷ wa´ la¹ cha⁻ la¹, hi÷ lä÷jä̱⁻
kih¹ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ jmee÷ ga´ lä÷jiih¹ na¹.
3 He⁻ hnooh⁻ hnäh´ jëëh¹ hnäh´ che´
dsoo´ ba´ hlëëhn´ lä÷ko̱o̱⁻ mada⁻ kih¹
Cristo. Jëëh´, hi̱⁻ he´ mi⁻jnää÷ be´
kih¹ jee´ kyah¹ hnäh´. Sa÷ lä̱ay¹
lä÷ko̱o̱⁻ jä̱ä̱⁻ hi̱⁻ sa÷ cha⁻ be´ kih¹.
4 Ma⁻ke÷ dsoo´ ga÷tä̱ä̱⁻ dsih´ dsoh´
hma⁻cru⁻ lä÷ko̱o̱⁻ jä̱ä̱⁻ hi̱⁻ sa÷ cha⁻
be´ kih¹, pero chä̱ä̱⁻ bih¹ kyä̱ä̱h´ be´
kih¹ Dio. Jä̱⁻ba´ lä÷jä̱⁻ jnääh¹ hi̱⁻ lä̱ä̱¹
ko̱o̱⁻ kyä̱ä̱h´ Cristo, ga÷nøø´ jnääh¹
lä÷ko̱o̱⁻ he⁻ sa÷ cha⁻ be´ kyä̱ä̱¹ jnääh
¹. Pero kyä̱ä̱h´ be´ kih¹ Dio chä̱ä̱⁻
jnääh¹ ta÷la÷ kih¹ Cristo mah¹ kwa´
jnääh¹ be´ kyah¹ hnäh´.
5 Kye̱⁻ da´ hnäh´ kwä̱ä̱t˜ kyah¹
hñaah¹ hnäh´, che´ lä÷ ma⁻dsoo´
jä̱⁻ba´ hoh´ hnäh´ kih¹ Cristo. Jëë`
da´ kyah¹ hnäh´ hñaah¹. ¿Che´ sa÷
ñeh´ hnäh´, Jesucristo hä̱ä̱´ jee´ kyah¹
hnäh´? Pero cher´mah¹ sa÷ la¹
lä÷jä̱⁻, he⁻ sa÷ lä̱ä̱¹ hnäh´ kwä̱ä̱t˜
ba´ jä̱⁻. 6 Hnoon¹ lä÷ñeh´ hnäh´ he⁻
lä̱ä̱¹ jnääh¹ kwä̱ä̱t˜. 7 Ngɨɨ´ jnääh¹
kih¹ Dio mah¹ jmeeh¹ hnäh´ he⁻
llu¹ jmah¹ ba´. Sa÷ jwahn÷ lä÷la⁻
mah¹ jä̱´ jnääh¹ llu¹. He⁻ hnøø⁻
jnääh¹ go´tä̱ä̱h´ hnäh´ lä÷ko̱o̱⁻ lle`
kih¹, ma⁻ke÷ ga÷jä̱´ jnääh¹ lä÷ko̱o̱⁻
jä̱ä̱⁻ hi̱⁻ sa÷ lä̱ä̱¹ kwä̱ä̱t˜. 8 Jëëh´,
ni÷ miih⁻ sa÷ le´ lla´dsëë` jnääh¹ kih¹
ju¹dsoo´. Jmee⁻ jnääh¹ lä÷ hnøø¹
ju¹dsoo´ ba´. 9 He⁻jä̱⁻ jë̱ë̱⁻ dsë⁻
jnääh¹ lä÷ ma´ sa÷ cha⁻ be´ kyä̱ä̱¹
jnääh¹, mah¹ lä÷jä̱⁻ hnäh´ lä÷cha⁻
be´ kyah¹ hnäh´. Ga÷nøø´ jnääh¹
ngɨɨ´ jnääh¹ kyah¹ hnäh´ mah¹ hwë̱ë̱÷
hnäh´ llu¹ go⁻te˜. 10 Kih¹ he⁻jä̱⁻ ba´
na⁻, sɨɨn÷ lä÷la⁻ kyah¹ hnäh´ ma⁻ke÷
gyan´ ʉʉ´, mah¹ wa´ra⁻ ga÷lloon¹
jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´, sa÷ cha⁻ he⁻ kih¹
jmeen` hä̱ä̱n¹ kyä̱ä̱h´ hnäh´, kyä̱ä̱h´
be´ he⁻ ga÷hyohn¹ kih¹ Dsa⁻jø̱ø̱h¹
jnän`. He⁻ hnøøy¹ kwan` be´ kih¹
dsa⁻ ba´, jä̱÷ he⁻ heeh⁻ jnih´ wɨɨ´.
11 Kyä̱ä̱h´ jee´ ga÷dsä̱ä̱¹ juu¹ he⁻
sɨɨn÷ kyah¹ hnäh´, jwë̱ë̱hn˜ näh´
ø̱ø̱hn¹, wa´ jë̱ë̱⁻ hoh´ hnäh´. Hnøøh¹
hnäh´ ha⁻ lä÷ jee´ go´tä̱ä̱h´ hnäh´ llu¹
cha⁻ga´miih⁻, wa´ nøh¹ hoh´ hnäh´,
wa´ la¹ ko̱o̱⁻ nëë¹ ba´ hʉʉ´dsë⁻ kyah¹
hnäh´, wa´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´. Hi÷
Dio hi̱⁻ hnää¹ jne´, hi̱⁻ jmee÷ hii´
tii´ jnän`, jä̱y¹ jee´ jnän`. 12 Jmee´
hnäh´ Dio kih¹ dsa⁻kyä̱ä̱h´ hnäh´ hi÷
jä̱⁻ chʉh⁻ hnäh´ kiyh¹ lä÷ hnøø¹ Dio.
13 Lä÷jë̱ë̱÷ hi̱⁻ lä̱ä̱¹ kyä̱ä̱¹ Dio jmee÷
Dio kyah¹ hnäh´.
14 Wa´ mi⁻jä̱ä̱¹ Jesucristo
Dsa⁻jø̱ø̱h¹ jnän` lä÷jë̱ë̱÷ hnäh´. Wa´
hnää¹ Dio ga÷lä÷jë̱ë̱÷ hnäh´. Hi÷
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹ wa´ lä̱ä̱¹ ko̱⁻jø̱h´
kyä̱ä̱h´ hnäh´. Wa´ la¹ lä÷jä̱⁻.

Gálatas
Juu¹ la⁻ ga˗sɨɨ˝ Paa´ kih¹ ø�h⁴ jne´ hɨ⁻ tä�h´ hwa¹ Galacia

1 Jnä˝ Paa´ lаарn¹ apóstol. Pero
jа˗ he⁻ ga˗chеерe⁴ dsa⁻ jnä˝, ni˗ jа˗
kyаарh´ be˝ kih⁴ dsa⁻ na⁻hñаарn´.
Jesucristo ba´ ga˗chеерe⁴ jnä˝ kyаарh´
Dio hɨ⁻ lаа⁴ Tää`jnän`hɨ⁻ ga˗mi˗jɨɨh`
Jesucristo jee´ kih¹ hɨ⁻ na⁻juu´.
2 Sɨɨn˗ juu¹ la⁻ kyah⁴ hnäh˝ øøhn⁴
jee´ dsa⁻ñeeh˗ hnäh˝ lä˗kаа⁻ hwa⁴
Galacia. Hi˗ lä˗jееe˗ øøh⁴ jne´ hɨ⁻
täсh´ kyаарh´ jnä˝, koo⁻ nëë¹ ba´ la¹
huu´dsë⁻ kyаа⁴ jnääh¹ he⁻ sɨɨn˗ la⁻.
3 Ngɨɨn´ kih¹ Dio hɨ⁻ lаа⁴ Tää`jnän`
hi˗ ngɨɨn´ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹
jnän`, wa´ kway˝ he⁻ llu⁴ kyah⁴
hnäh˝, wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyah¹
hnäh˝. 4 Jëëh˝ Jesús ga˗kwаа⁴ hñii˝
ga˗juuy⁴ kwаат˜ kih⁴ dso´kye⁻ jnän`
mah⁴ lääy¹ jne´ kih¹ jmɨ⁻gyuu˗ hlɨɨh¹
la⁻, lä˗koo⁻ hyoh⁻ dsë⁴ Dio jmee⁴
jnän`, he˝ ba´ hɨ⁻ lаа⁴ Tää`jnän`.
5 Lä˗jа⁻ wa´ la¹ juuh⁻ kiyh⁴ ga˗lä˗jе˗
joh˝ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la¹ lä˗jа⁻.

Koo⁻ ba´ju¹hmëë˝ cha⁻ he⁻ kyаарh´ läс´ jne´

6 Peer˗ dsаа˜ dsën˗ kih⁴ he⁻
ga˗nuun⁴ chаh˝ ga⁻juh⁻ ga˗lä˗øøh˝
hnäh˝ kih⁴ Dio hɨ⁻ ga˗tëëh⁴ hnäh˝
ta˗la˗ kih⁴ he⁻ llu⁴ dsë⁴ Cristo,
mah⁴ ma⁻taаh`hnäh˝ kyаарh´ jyoh˝
ju¹hmëë˝ he⁻ lаарh´ hnäh˝ llu⁴ ga´.
7 Pero sa˗ cha⁻ ga´ jyoh˝ jwë¹ he⁻
kye⁻ ju¹hmëë˝. He⁻ hnøø⁴ ko⁻llаа´
dsa⁻ kаh´gwеерh⁴ huu´dsë⁻ kyah⁴
hnäh˝ ba´ jа⁻, hi˗ hnøøy⁴ mi⁻sɨɨy⁴
ju¹hmëë˝ kih⁴ Cristo. 8 He⁻jа⁻
jwahn˗, wa´ tøh˝ dso´jwɨɨ˝ në˝ kyаа
⁴ jnääh⁴ cher´mah⁴ ga˗jmee´ jnääh⁴
lä˗na⁻, o cher´mah⁴ jаа⁻ ángel ja⁴
guuh¹ kwa⁴ jyoh˝ juu¹ lä˗koh˝ ga´
he⁻ ga˗mi˗tëë⁴ jnääh⁴ hnäh˝, jа⁻ba´
lä˗jа⁻ wa´ tøh˝ dso´jwɨɨ˝ në˝ kiyh¹.
9 Koo⁻ ka⁻läh˝ jwahn˗, jа⁻ba´ he⁻
ma⁻ngëë˝ ma⁻jähn´ jäс⁴. Cher´mah⁴
chаа⁻ hɨ⁻ ga´ jñah˝ hɨ⁻ kwa˗ juu¹
kyah⁴ hnäh˝ he⁻ sa˗ la⁴ kwee⁻
kyаарh´ he⁻ ga˗heeh`hnäh˝, wa´ tøh˝
dso´jwɨɨ˝ në˝ kiyh¹.
10 ¿Ha⁻ lä˗ lаарh˝ hnäh˝? ¿Che´
he⁻ hnoon⁴ he⁻ jän` llu¹ kyаарh´
dsa⁻ he⁻ ma⁻hlëëhn`lä˗na⁻, o che´
he⁻ hnoon⁴ he⁻ jän` llu¹ kyаарh´
Dio? ¿Che´ lаарh˝ hnäh˝ he⁻ hnoohn˗
ha⁻ lä˗ jee´ tɨh¹ dsë⁴ dsa⁻ ki˗ jnä˝?
Jëë` da´, wa´ra⁻ jäh˝ kih⁴ ngoo¹ ba´
jnä˝ jmeen˗ lä˗jе˗ he⁻ hnøø⁴ dsa⁻,
mo˗so˗ lаарn⁴ jаа⁻ hɨ⁻ jmee˗ ta´ kih¹
Cristo.

Dio ba´ ga˗lleeh⁻ Paa´ mah⁴ leе˝ apóstol kyаарy⁴

11 Øøhn⁴, hnoon⁴ lä˗ñeh´ hnäh˝
he⁻ la⁻. Jа˗ he⁻ gwa˝ kih⁴ dsa˗,
ju¹hmëë˝ he⁻ kwan˗ la⁻. 12 Sa˗
ga˗hyohn⁴ kih⁴ dsa⁻ juu¹ la⁻ hi˗ ni˗
sa˗ ga˗mi˗tëе⁻ dsa⁻ jnä˝. Jesucristo
ga˗mi˗jnää⁻ kin˗ juu¹ la⁻, he⁻jа⁻ ba´
jа⁻ he⁻ kyuuhn˜.
13 Ma⁻nuuh⁻ ba´ hnäh˝ lä˗koo⁻
ma´ ngën˗ jäс⁴, he⁻ ga˗jmeen⁴
lä˗koh˝ tëе⁴ jmee˗ judiu dsa⁻goon˜.
Ha⁻ koh˝ sa˗ ga˗lä˗hñaa˗ dsën˗
kyаарh´ hɨ⁻ ga˗heeh⁻ kih⁴ Joo˝ Dio.
Ma´ hnoon¹ ma´ mi´llаа⁴ go⁻te˜
lä˗jееe˗ hɨ⁻ he˝. 14 Ga˗jmee⁴ ga´ jnä˝
cha⁻ga´miih⁻ lä˗koh˝ ga´ jee´ lä˗jееe˗
judiu hɨ⁻ lаа⁴ koo⁻ jɨ⁻ñe⁻ kyаарh´
jnä˝. Ga˗jmeen⁴ bii⁴ ga˗høøn⁴ lä˗jе˗
nuuh⁻ kih⁴ dsa⁻ ma⁻gyuh⁻ kyаа⁴
jnääh¹. 15 Pero sa˗ ga´ ma⁻lä⁻chаарn˗
ga˗lleeh⁻ Dio jnä˝ mah⁴ jа⁻ leen˝
kyаа⁴ bih⁴. Ga˗tëëyh⁴ jnä˝ kih⁴
he⁻ llu⁴ dsëy⁴ kyаарh´ jnä˝. Hi˗
lä˗koh˝ ma´ ga˗tɨh⁴ dsëy⁴, 16 jа⁻ga´
ga˗mi˗jnääy⁻ jooy˝ kin˗ mah⁴ kwan`
juu¹ kiyh⁴ kih⁴ dsa⁻ hɨ⁻ sa˗ laа⁴
judiu. Pero sa˗ ga˗hnaahn˗ ni˗ jаа⁻
dsa⁻ mah⁴ ma´ sɨɨyh˗ jnä˝ ha⁻ lä˗
la⁴ juu¹ he⁻ ma´ kwan`. 17 Ni˗ sa˗
ngaahn⁴ ta˗ Jerusalén na´jëën˗ hɨ⁻
laа⁴ apóstole jäс⁴ ga´ lä˗koo⁻ jnä˝.

Lä˭chąh˝ ją˯ ngoon˹ ta˭ hwa˹ Arabia
ba´, (kǫǫ˯ hwa˹ kii˭ jee´ sa˭ kwa˭ ni˭
miih˯). Ma˯ngëë˝ he˯ ją˯, ngoon˹
ka˯läh˝ ta˭ Damasco.
18 Ma˯hya˯ hnë˯ ji˯ñe˯, ją˯ga´
ngaahn˹ ta˭ Jerusalén na´jëën˭ Pee´
hi˭ ga˭jän˹ kyąąyh´ gya˭hña´ jmii´
jee´ ją˯. 19 Ni˭ sa˭ ga˭jeen˹ ga´ jñah˝
apóstole, ma˭la˭ Jacobo dsa˯ñuuh˯
ǫǫh˯ Dsa˯jǫǫh˹ jnän` ba´ ga˭jeen˹.
20 Jmeen˭ dsoo˝, Dio ba´ ñe˯ sa˭ cha˯
ta˯jǫǫn˹ he˯ siin˭ kyah˹ hnäh˝ la˯.
21 Ma˯ngëë˝ he˯ ją˯, ñeen´ ta˭
hwa˹ Siria kyąąh´ Cilicia. 22 Ǫǫh˹
jne´ hi˯ tąąh´ lä˭kąą˯ hwa˹ Judea,
hi˯ dsa˯ñee˭ kwąąt˜ kih˹ Cristo sa˭
ma´ kyǫǫy˭ jnä˝. 23 Kǫǫ˯ ma´ nuuy˯
lla˭ dsa˯ juu˹ ki˭ jnä˝: “Dsa˯ñuuh˯
hi˯ ma´ jmee˭ hñaa˯ dsë˹ kyąą˹
jnääh˹ he˝, na˹ ngëy˭ kway˭ juu˹ he˯
ma˯dsoo˝ dsë˯ jne´ la˯, ją˯ba´ juu˹
he˯ ma´ hnøøy˹ ma´ heey˹ jąą˹.”
24 He˯ją˯ ga˭jmeey˝ juuh˯ kih˹ Dio
lä˭ ma´ ga˭nuuy˝ kin˭.

2

Lä˭jëë˭ apóstole ga˭heeh˯ bih˹ Paa´

1 Ma˯hya˯ gya˭kye˝ ji˯ñe˯, ją˯ga´
ngaahn˹ ka˯läh˝ ta˭ Jerusalén
kǫǫ˯jøh˝ kyąąh´ Bernabé hi˭ ma´
jąąn˭ Tito ka˯läh˝. 2 Ga˭mi˭jnää˯
Dio kin˭ he˯ jmee˭ bii˹ naahn˯,
he˯ją˯ ba´ ngaahn˹ na´jmeehn` juu˹
ha˯ lä˭ la˹ ju˹hmëë˝ he˯ ga˭kwan˹
ta˭ jee´ tąąh´ hi˯ sa˭ ląą˹ judiu.
To˯në´ ga˭llan˹ juu˹ kyąąh´ ma˭la˭
hi˯ kye˯ në´ ba´, le´ ga˯ che˯ sa˭
jmää˹ he˯ jmeen˭ la˯ hi˭ lä˭kye˯
he˯ ga˭jmeen˹ jąą˹. 3 Pero sa˭ cha˯
ga˭jäyh˝ ni˭ miih˯. Hi˭ Tito hi˯
ma´ cheh˹ kyąąh´ jnä˝, sa˭ ma´ ląąy˹
judiu, dsa˯ griego ba´ he˝. Ni˭
lä˭ją˯ sa˭ ga˭jäyh˝ jmee˭ bii˹ ąąh˭
jmɨ˯ngo˹ kiyh˹ lä˭kǫǫ˯ tęę˹ jmee˭
dsa˯ judiu. 4 Sa˭ ga˭ti´ ga˭choo´
jnääh˹ juu˹ he˯ ąąh˭ jmɨ˯ngo˹ kih˹
dsa˯ wa´ra˯ jäh˝ kih˹ sa˭ ga˭tąąh`
kǫ˯lląą´ dsa˯ jee´ ma´ tøøh´ jnääh˹,
hi˯ jäh˝ ląąy˹ ǫǫh˹ jne´. Hi˯ he˝, kǫǫ˯
ma´ kǫǫy˭ juu˹ he˯ ma´ kwan˭ he˯
ma˯ląą˝ jne´ kih˹ dso´kye˯ ta˯la˭ kih˹
Cristo Jesús. Sa˭ ga˭lä˭hnøøy˹ he˯
ma´ jäh´ jnääh˹ mo˭so˭ na˯hñuuh´
jnääh˹ kyąąh´ ley. Jëëh˝, ma´ hnøøy˹
lä˭ ma˯na˯hñuuh´ ją˯ba´ jne´ kyąąh´
nąąh˯ kih˹ Moisé. 5 Pero ni˭ miih˯
sa˭ ga˭kwa´ jnääh˹ jwë˹ ma´ jmeey˹
lä˭ lla˭ dsëy˹. Hnøø˯ jnääh˹ wa´
jä˝ ju˹hmëë˝ kih˹ Jesús kyah˹ hnäh˝
lä˭ ma˯la˹ ją˯ba´, mah˹ sa˭ dsa˯hii˹
ju˹dsoo˝.
6 Hi˯ na´jnää˝ kye˯ në´ kih˹ øøh˹
jne´, ni˭ miih˯ sa˭ cha˯ jäyh˝ he˯
ma˯hląąhn˯ kyąąh´ juu˹ he˯ kwan˭.
Jnä˝ jwahn˭ na´jnääy˝ kyey˯ në´,
jëëh˝ sa˭ ga˭tęęn˝ jëën˯ kiyh˹. Kih˹
kǫǫ˯ ba´ ląą˹ jne´ cha´në´ Dio. 7 Pero
dsa˯ he˝ sa˭ ga˭hay˝ kin˭. Ga˭hęęh˯
bih˹ he˯ hä´ goon˭ ta´ he˯ kwan˭
ju˹hmëë˝ kih˹ hi˯ sa˭ ląą˹ judiu,
ją˯ba´ lä˭ hä´ goo˯ Pee´ kway˭
ju˹hmëë˝ kih˹ hi˯ ląą˹ judiu. 8 He˝
ba´ Dio hi˯ kwa˭ be˝ kih˹ Pee´ he˯
ląąy˹ apóstol mah˹ kway˹ juu˹ kih˹
judiu, he˝ ba´ hi˯ he˝ na˯, kwa˭ be˝
kin˭ ka˯läh˝ he˯ ląąn˹ apóstol mah˹
kwan` juu˹ kih˹ hi˯ sa˭ ląą˹ judiu.
9 He˯ją˯ lä˭jëë˭ hi˯ ląą˹ kwąąt˜
kye˯ në´ kih˹ gwah˭, ga˭sǫǫyh˹ goo˯
jnääh˹ kyąąh´ Bernabé. Ma´ jëëy˜
ląąn˹ ta´ ta˭la˭ kih˹ he˯ llu˹ dsë˹ Dio
kyąąh´ jnä˝, he˯ją˯ ba´ ga˭jmąąy˹
jnääh˹ kwąąt˜ ląą˹ jnääh˹ ma˯ra˭
øøyh˯. Hi˯ kye˯ në´ he˝ chee˯ Ja-
cobo, Pee´, kyąąh´ Jwąą˯. Ga˭jäyh˝:
“Llu˹ go´nääh˹ hnäh˝ kih˹ hi˯ sa˭ ląą˹
judiu mah˹ lä˭ją˯ jnääh˹ dsa´nøø˹
jnääh˹ kih˹ hi˯ ląą˹ judiu.” 10 Hi˭
ga˭jäyh˝: “Hnøø˹ dsooh˜ hoh˝ hnäh˝
jmeeh˹ be˝ kih˹ hi˯ tä˯ñee˝.” Kǫ˯ją˯
ba´ jiih˹ ga˭jäh˝ dsa˯ he˝. Hi˭ ma˭ra˭
he˯ jmee˭ ba´ jnä˝ be˝ kih˹ hi˯
tä˯ñee˝.

Ga˭juuh˹ Paa´ kih˹ Pee´

11 Ma´ ga˭lloo˹ Pee´ Antioquía
ga˭juuhn` kiyh˹ to˭lo˭ në´ dsa˯,
jëëh˝ lä˭ją˯ hnøø˹ kiyh˹ kyąąh´ he˯

hlɨɨh' he¯ ga÷jmeey˝ ja¯. 12 Jää˜' sa÷ ga´ ma¯lla¯nää' ko¯llaa˜´ dsa¯ hi¯ ga÷chee¯' Jacobo, ma´ kuh¯ Pee´ ko¯jøh˝ kyaah´ hi¯ sa÷ laa' judiu. Pero ma´ ga÷lla÷nää' dsa¯ judiu he˝, ga÷tëë¯ Pee´ hñii˝, ya÷hëëy' jee´ kih' hi¯ sa÷ laa' judiu, kih' he¯ goyh÷ kyaah´ hi¯ ga÷lla÷nää' he˝ hi¯ jäh˝ jmee÷ bii' ɯɯh÷ jmɨ¯ngo' jnän`. 13 Hi÷ lä÷ja¯ ga÷jmee˝ jñah˝ judiu ga÷tëëy¯ hñiiy˝, hi÷ lä÷jiih' Bernabé ga÷tëë¯ hñii˝ ma´ ga÷jëëy' ga÷jmee˝ Pee´ to' dsë'. 14 Lä÷koo¯ ma´ ga÷jëën÷ dsa¯ he˝ mo÷so÷ jmeey÷ lä÷koo¯ lle` kih' ju'dsoo˝ he¯ la' ju'hmëë˝, he¯ja¯ ga÷jwɨɨn' Pee´ cha´në˝ jee´ lä÷jëë÷ dsa¯: “Hne¯ laah' judiu, ma¯tɯh' ma´ jmeeh¯ lä÷koh˝ ma´ tëë' jne´ jmeen´ mah' ma¯løøh` jmeeh¯ ko¯jøh˝ kyaah´ hi¯ sa÷ laa' judiu. Pero na', ma¯teeh` hñaah' mah' jmeeh¯ ka¯läh˝ lä÷koh˝ jäh˝ nɯɯh¯ ma¯gyuh¯ ja¯. ¿Che´ sa÷ ñeh´ he¯ jmeeh¯ wɨɨ˝ kih' hi¯ sa÷ laa' judiu mi¯tey' nɯɯh¯ ma¯gyuh¯ ja¯, kih' he¯ ma¯teeh` hñaah'?”

15 He¯ ga÷lä÷chaa÷ jne´ laa' jne´ judiu, sa÷ laa' jne´ wa´ hi¯ cha¯ hi¯ hi¯ jmee÷ he¯ hlɨɨh' lä÷koo¯ laa' jñah˝ dsa¯. 16 Pero na' ma¯ñe´ ba´ jne´, sa÷ jä' dsa¯ llu' cha´në˝ Dio kyaah´ he¯ mi¯tey' ley jnän`. Hnøø' dsoo˝ dsë¯ jne´ kih' Jesucristo ba´. He¯ja¯ lä÷kye¯ jne´ dsa¯ judiu ga÷jmee´ jne´ dsoo˝ mah' jmää' jne´ kih' Dio kyaah´ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´. Pero ja÷ kih' he¯ ma¯mi¯te` jne´ ley. Jëëh˝ ni÷ jaa¯ dsa¯ sa÷ ya¯hëëy' llɯ' kih' he¯ høøy÷ nɯɯh¯ ja¯.

17 He¯ hnøøh˝ jne´ ha¯ lä÷ jee´ hwëë÷ jne´ llɯ' ta÷la÷ kih' Cristo, lä÷ja¯ ma¯lä¯jnä˝ lä÷kye¯ jne´ judiu laa' jne´ dsa¯ hi¯ jmee÷ dso´kye¯. ¿Che´ jwa¯ jähn´ Cristo dsëë˜ dsoo´ he¯ tøøh´ jne´ kyaah´ dso´kye¯? Ni÷ miih¯ sa÷ la' lä÷ja¯. 18 Hi÷ cher´mah' ga÷løøn' høøn÷ ka¯läh˝ ley he¯ ma¯ben', he¯ ma¯bäähn` hñiin÷ dsoo´ ba´ ja¯. 19 Jëëh˝, lä÷ ma´ ga÷lä÷ngëën˝ he¯ ää¯ jmɨɨ˝ jɯɯn˝ lä÷lle` ley, ga÷tɯn' he¯ ma´ kyen´ o¯jøh÷ dsë¯ kih' ley. La' lä÷koh˝ he¯ na¯jɯɯn´ kih' ley mah' jmeen` ta´he' kih' Dio ba´. 20 La' kwaat˜ lä÷koh˝ he¯ ga÷jɯɯn' ko¯jøh˝ kyaah´ Cristo dsoh˝ hma¯cru¯. Mo÷so÷ chaan¯ lä÷ hnoon' hñiin÷. Cristo hi¯ jmee÷ ko¯jøh˝ kyaah´ jnä˝, he¯ja¯ ba´ jmee÷ chaan¯. Hi÷ lä÷ ma¯dsoo˝ ja¯ba´ dsën÷ kih' Joo˝ Dio, hi¯ hnää' jnä˝ hi÷ ga÷ngëëy' hñiiy˝ ga÷jɯɯy' ki÷ jnä˝. He¯ja¯ ba´ na¯ chaan¯ na'. 21 Sa÷ jmeen` ta÷ koo˝ he¯ llu' dsë' Dio kyaah´ jne´. Jëëh˝, cher´mah' ga÷jä˝ dsa¯ llu' cha´në˝ Dio kyaah´ he¯ mi¯tey' ley, he¯ la´ ga÷jɯɯ' ba´ Cristo.

3

Kih' he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´ he¯ja¯ ba´ lää˝ jne´

1 ¡He¯ ba´ che¯ taah¯ hnäh˝ dsa¯ chaa¯ Galacia! ¿Hii¯ ga÷mi÷gaa¯ hnäh˝? Ga÷hlëëhn` hnäh˝ na¯hñaa ' lä÷jëë¯ ha¯ lä÷ ga÷jɯɯ' Jesucristo dsoh˝ hma¯cru¯. 2 Koo¯ ga´ juu' ngɨɨn´ kyah' hnäh˝. ¿Ha¯ lä÷ ga÷tëëh˝ hnäh˝ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ'? ¿Che´ kih' he¯ ga÷mi÷teh` hnäh˝ ley kih' Moisé, o che´ kih' he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kih' juu' he¯ ma¯nɯɯh¯ hnäh˝, he¯ja¯ ga÷tëëh˝ hnäh˝ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ'? 3 Peer÷ taah¯ hnäh˝. Ga÷løøh` ba´ hnäh˝ llu', kyaah´ be˝ kih' Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ'. Hi÷ na' na÷, hnooh¯ hnäh˝ go´nääh ' hnäh˝ ta÷ cha´në˝ kyaah´ be˝ kyah' hñaah' hnäh˝. 4 ¿Che´ sa÷ ga÷jmää˝ kyah' hnäh˝ lä÷jë÷ he¯ ga÷ngëëh˝ hnäh˝? Go¯ laan÷ ga÷jmää˝ ba´. 5 Ga÷kwëëh' Dio hnäh˝ Jmɨ¯lle˝ kiyh' hi÷ ngoo' ba´ jmeey÷ cha¯miih¯ he¯ jɯh¯gaa¯ jee´ kyah' hnäh˝. ¿He¯la' jmeey÷ lä÷ja¯, che´ kih' he¯ ga÷mi÷teh` hnäh˝ ley o che´ kih' he¯ ma¯dsoo˝

hoh˝ hnäh˝ juu' he¯ ma¯nuuh¯
hnäh˝?
6 Lä˖la¯ ga˖la˹ kih˹ Abraham.
Ga˖jmeey˝ dsoo˝ dsëy˹ kih˹ Dio
he¯ja¯ ga˖jmee˝ Dio kwaat˜ laay˹
jaa¯ hi¯ lluu˹. 7 Heh˹ lä˖ja¯, hnøø˹
lä˖ngëëh˝ hnäh˝, lä˖jee˖ hi¯ jmee˖
dsoo˝ dsë˹ kih˹ Dio laay˹ lä˖koo¯
joo˝ Abraham. 8 Jaa˹ ba˝ ga˖jäh˝ juu'
kih˹ Dio ha¯ lä˖ jmeey˹ ta˖ cha˝në˝,
he¯ jmeey˹ kwaat˜ lluu˹ hi¯ sa˖ laa˹
judiu cher˝mah˹ ga˖jmeey˝ dsoo˝
dsëy˹. Jëëh˝, llo˝joo˹ ba˝ ga˖jmee˝
Dio juu' kih˹ Abraham ha¯ lä˖ la˹
ju'hmëë˝ kiyh˹, lä˖ ma˝ ga˖siiyh˖:
“Ta˖la˖ kyah˹ hne¯ ba˝ mi¯jään¯
ga˖lä˖jee˖ dsa¯ jmi¯gyuu˖.” 9 He¯ja¯
ga˖lä˖jee˖ dsa¯ hi¯ jmee˹ dsoo˝
dsë˹ kih˹ Dio ma¯na¯jaay¯ koo¯jøh˝
kyaah˝ Abraham, hi¯ ga˖lä˖dsoo˝
dsë˹ jaa˹.
10 Pero lä˖jee˖ hi¯ ga˖naä˝
høø˖ ley kih˹ Moisé, ma¯cha¯
dso˝jwii˝ në˝ kiyh'. Lä˖koo¯ na¯sii¯:
“Dso˝jwii˝ ba˝ kyaah˝ lä˖jee˖ hi¯ sa˖
taa˖ høø˖ lä˖hii˝ në˝ he¯ na¯sii¯
ley ja¯.” 11 Jee¯ go¯te˜ ba˝ la', sa˖
chaa¯ ni˖ jaa¯ hi¯ lluu˹ cha˝në˝ Dio
kyaah˝ he¯ høøy˖ ley. Lä˖la¯ ba˝
na¯sii¯ juu' kih˹ Dio: “Pero dsa¯ hi¯
lluu˹, kyaah˝ he¯ ma¯dsoo˝ dsëy˹,
jmee˖ chaay¯.” 12 Ley kih˹ Moisé
sa˖ hlëëh˖ kih˹ he¯ jmeen˝ dsoo˝
dsë¯ jne˝. Lä˖la¯ ba˝ jäh˝ ley ja¯:
“Cher˝mah˹ hi¯ ga˖mi˖te˹ kih˹, lä˖
ma¯jiiyh˖ ja¯ba˝ kyaah˝ ley ja¯.”
13 Pero Cristo, kyaah˝ jma¯ kih˹,
ga˖läay˹ jne˝ kih' dso˝jwii˝ he¯ gwa˝
ta˖la˖ kih˹ ley. Ga˖heeyh¯ ja˹
dso˝jwii˝ në˝ kiyh' he¯ la˹ kwaat˜
jnän`. Jëëh˝, lä˖la¯ na¯sii¯ ley ja¯:
“Dso˝jwii˝ ba˝ kyaah˝ lä˖jee˖ hi¯
na¯hee¯ dsoh˝ hma¯.” 14 Lä˖ja¯,
ta˖la˖ kih˹ Cristo Jesús mi¯jaa˹ Dio
lä˖jee˖ hi¯ sa˖ laa˹ judiu ja¯ba˝
lä˖koh˝ ga˖mi˖jaay˹ Abraham. Hi˖
lä˖ja¯, ta˖la˖ kih˹ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯
jne˝, hñah˖ jne˝ Jmi¯lle˝ kih˹ Dio he¯
ga˖baayh¯ hñiiy˝ kwëëyh˹ jne˝.

He¯ la¯ hmooh˝ he¯ ga˖jmee˝ Dio kyaah˝ Abraham

15 Jëë` da˝ hnäh˝ øøhn˹ ha¯ lä˖
jmee¯ jne˝ hi¯ laa˹ dsa¯ jmi¯gyuu˖.
Cher˝mah˹ ga˖jmee˝ jne˝ koo¯
hmooh˝, sa˖ le˝ hee¯n˝ hmooh˝ ni˖
sa˖ le˝ jmeen˝ na¯dsë˜ ga˝, koo¯
hä˝ ba˝ ma¯jmeen˝ hmooh˝. 16 Hi˖
ga˖jmee˝ Dio koo¯ hmooh˝ kyaah˝
Abraham, ga˖baayh¯ hñiiy˝ ha¯
lä˖ jmeey˹ kih˹ Abraham hi˖ kih˹
sa˝ju¯ kiyh˹. Pero sa˖ ga˖jäh˝ Dio:
“La˹ kih˹ lä˖jee˖ sa˝ju¯ kyah˹.” He¯
ma¯jmee˝ Dio hmooh˝ kyaah˝ jwee˝
dsa¯ wa˝ra¯ jäh˝ kih˹ lä˖ja¯ la˹ juu'.
Lä˖la¯ ba˝ ga˖jäyh˝: “La˹ kih˹ ma˖la˖
jaa¯ dsa¯ kyaah˹ ba˝.” He¯ja¯
ga˖hlëëyh˝ kih˹ jaa¯ dsa¯ ba˝, hi¯
he˝ he˝ Cristo. 17 Lä˖la¯ jwahn˖.
Lä˖ ma˝ to¯në˝ ga˖jmee˝ Dio koo¯
hmooh˝ kyaah˝ Abraham. Ma¯hya¯
kye˝ hña¯loo˝ na¯dsë˜ gyii˝gya˝
ji¯ñe¯, ja¯ga˝ ja' ley kih˹ Moisé.
Pero ley ja¯, sa˖ ga˖hee¯ hmooh˝
he¯ ga˖jmee˝ Dio jaa˹. Sa˖ ga˖jmää˝
ta˝ he¯ ga¯baah¯ Dio hñii˝ kyaah˝
Abraham, wa˝ra¯ jäh˝ kih˹ lä˖ja¯ la˹.
18 Jëëh˝, cher˝mah˹ ga˖hyoh˹ dsa¯
hee¯ ta˖la˖ kih˹ he¯ mi¯tey˹ ley ja¯,
mo˖so˖ la˹ kwaat˜ he¯ ga˖hyoyh˹
ta˖la˖ kih˹ he¯ ga˖baah¯ Dio hñii˝
kyaayh˝. Pero ga˖hyoh˹ Abraham
hee¯ la˝ ga˖hyoyh˹ ba˝, lä˖llu˹ he¯
ga˖baah¯ Dio hñii˝ kyaayh˝.

19 ¿Hee¯ kih˹ jmää˹ ley kih˹ Moisé
ja¯? La˹ miih¯ he¯ na¯dsë˜ ba˝
ja¯, kih˹ he¯ cha¯ dso˝kye¯ kih˹
dsa¯ jmi¯gyuu˖. Hi˖ ga˖jä˝ lä˖ja¯
ba˝ ley ja¯ lä˖jiih' ja˹ hi¯ laa˹ sa˝ju¯
kih˹ Abraham lä˖koh˝ la˹ hmooh˝
he¯ ga¯baah¯ Dio hñii˝. Heh˹ lä˖
ma˝ ga˖nøø˹ ley ja¯, ma˝ chaa¯
jaa¯ dsa¯ hi¯ ga˖ngëë˹ ley ja¯ kih˹
dsa¯kyaayh˝ hi˖ ma˝ taah˝ ángele
ka¯läh˝ hi¯ ga˖kwa˝ be˝ mah˹ ngëëy˹
juu' ja¯. 20 Pero cher˝mah˹ jaa¯ dsa¯
lla˖ dsë˹ jmee˹ koo¯ hmooh˝ lä˖koo¯
la˹ huu˝dsë¯ kih˹ hñiiy˝, sa˖ jmee˖ bii˹

jñah´ hi̱¯ kwa¹ be´ cher´mah¹ lä÷ja̱¯ la¹ hʉʉ´dsë¯ kiyh¹. Hi÷ ja̱a̱¯ ba´ Dio cha̱a̱¯, hñii´ bih¹ ga÷hlëëyh´ kya̱a̱h´ Abraham lä÷ko̱o̱¯ ma´ ga÷jmeey´ hmooh´ kya̱a̱yh´.
21 ¿Che´ ha÷ ley kih¹ Moisé kya̱a̱h´ he¯ ga÷bä̱ä̱h¯ Dio hñii´ jmee¹? Ni÷ miih¯ sa÷ la¹ lä÷ja̱¯. Wa´ra¯ jäh´ kih¹ cha¯ ley he¯ kwa¹ Dio he¯ jmee¹ cha̱a̱¯ dsa¯, lä÷ja̱¯ ba´ llu̱u̱ ¹ dsa¯ kya̱a̱h´ ley ja̱¯, wa´ra¯ jäh´ kih¹ lä÷ja̱¯ la¹. 22 Pero në´ ley ja̱¯ na¯sɨɨ¯ lä÷la¯. Ga÷lä÷jë̱ë̱÷ ba´ dsa¯ na¯hñuuh´ kya̱a̱h´ dso´kye¯. Mah¹ lä÷ja̱¯, kih¹ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ kih¹ Jesucristo, hñah÷ jne´ he¯ ga÷bä̱ä̱h¯ Dio hñii´ kway¹.
23 Jä̱ä̱¹ sa÷ ma´ cha¯ juu¹ he¯ hnøø¹ jmeen´ dsoo´ dsë¯ jne´, ma´ tøøh´ jne´ lä÷hih÷ kih¹ ley. Lä÷ja̱¯ ma´ tøøh´ jne´ lä÷jii̱h¹ ga÷lä÷jnä´ juu¹ he¯ hnøø¹ jmeen´ dsoo´ dsë¯ jne´. 24 Ley ja̱¯ ma´ hä̱ä̱˜ jne´ jä̱ä̱¹ hi÷ ma´ jøø÷ jnän` mah¹ të̱ë̱h¹ jne´ kih¹ Cristo. Heh¹ lä÷ja̱¯ hwë̱ë̱÷ jne´ llu̱u̱ ¹ kya̱a̱h´ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ kiyh¹. 25 Na¹ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´, mo÷so÷ tøøh´ jne´ kya̱a̱h´ ley he¯ ma´ hä̱ä̱˜ jne´.
26 Ga÷lä÷jë̱ë̱÷ ba´ jne´ la̱a̱ ¹ jne´ jo̱o̱´ Dio ta÷la÷ kih¹ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ kih¹ Cristo Jesús. 27 Jëëh´ lä÷jë̱ë̱÷ hi̱¯ ma¯na¯sa̱a̱¯ jmɨɨ¯ kya̱a̱h´ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ ¹, ma¯la̱a̱y¹ ko̱o̱¯ kya̱a̱h´ Cristo, la¹ lä÷ko̱o̱¯ he¯ ma¯kye̱yh´ hmɨɨh¯ hmëë´. 28 He¯ja̱¯ ko̱o̱¯ ba´ la̱a̱¹ lä÷jë̱ë̱÷ jne´ cha´në´ Dio. Jee´ oo÷ sa÷ cha̱a̱¯ hi̱¯ la̱a̱¹ judiu, ni÷ hi̱¯ la̱a̱¹ griego, sa÷ cha̱a̱¯ hi̱¯ na¯hnëë´ jmee÷ ta´ kih¹ dsa¯ ni÷ hi̱¯ sa÷ na¯hnëë´, sa÷ cha̱a̱¯ dsa¯më´ dsa¯ñʉʉh¯. Ja̱a̱¯ ba´ la̱a̱¹ jne´ kya̱a̱h´ Cristo Jesús. 29 Cher´mah¹ la̱a̱¹ jne´ kya̱a̱ ¹ Cristo, ja̱¯ba´ lä÷ja̱¯ la̱a̱¹ jne´ sa´ju̱¯ kih¹ Abraham. Hi÷ cha¯ ba´ he̱e̱¯ jne´ he¯ ga÷bä̱ä̱h¯ Dio hñii´ kway¹.

4

1 Lä÷la¯ na¯ jwahn÷: Ja̱a̱¯ chih¯ hi̱¯ lle` kih¹ hyoh÷ he¯ ga÷të̱ë̱y´ hyoyh÷ kih¹ jmiiy¯, ma÷ke÷ la¹ kwa̱a̱t˜ hyoh÷ bih¹ he̱e̱y¯, kwee¯ ba´ la̱a̱y¹ kya̱a̱h´ hi̱¯ na¯hnëë´ jmee÷ ta´ kih¹ jmiiy¯ ta´ko̱¯jii̱h¹ mäyh¹. 2 He¯ja̱¯ ba´ cha̱a̱¯ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ chih¯ hi÷ cha̱a̱¯ hi̱¯ hä̱ä̱y˜ lä÷jii̱h¹ lloo˜ jmɨɨ´ he¯ jäh÷ jmiiy¯ hyoyh÷ he̱e̱y¯. 3 Ja̱¯ba´ lä÷ja̱¯ ma´ la̱a̱ ¹ jne´ jä̱ä̱¹, ta´ko̱¯jii̱h¹ sa÷ ga´ ma¯he̱e̱h´ jne´ kih¹ Cristo. Jii̱h¹ ja̱¯ ma´ na¯hnëë´ jne´ ma´ jmee¯ jne´ lä÷ko̱o̱¯ të̱ë̱ ¹ dsa¯ jmee÷ jmɨ¯gyʉʉ÷ la¯. 4 Pero ma´ ga÷dsë̱ë̱¹ jmɨɨ´, ga÷che̱e̱¹ Dio jo̱o̱´ hi̱¯ ga÷lä÷cha̱a̱÷ kih¹ ja̱a̱¯ dsa¯më´, hi÷ ga÷lä÷cha̱a̱y÷ na´jnääy´ kih¹ ley. 5 Jay¹ mah¹ lä̱ä̱y¹ jne´ hi̱¯ na¯hñuuh´ lä÷hih÷ kih¹ ley, mah¹ le̱e̱´ jne´ ma÷ra÷ jo̱o̱´ Dio ba´. 6 Kih¹ he¯ la̱a̱¹ jne´ jo̱o̱y´, he¯ja̱¯ ga÷che̱e̱¹ Dio Jmɨ¯lle´ kih¹ gyʉʉ¯ kya̱a̱y¹ neh÷ tuh¯dsë¯ jne´. Hi÷ ja̱¯ba´ Jmɨ¯lle´ ja̱¯ hi̱¯ sɨɨh÷ Dio lä÷la¯: “Abba”, he¯ hnøø¹ jäh÷ tää` kya̱a̱n÷. 7 He¯ja̱¯ mo÷so÷ la̱a̱¹ jne´ dsa¯ hi̱¯ na¯hnëë´, la̱a̱¹ jne´ ma÷ra÷ jo̱o̱y´ ba´. Hi÷ kih¹ he¯ la̱a̱¹ jne´ jo̱o̱y´, hñah÷ ba´ jne´ he̱e̱n¯ he¯ kwa¹ Dio ta÷la÷ kih¹ Cristo.

Peer÷ lle`dsë¹ Paa´kih¹ dsa¯ cha̱a̱¯ Galacia

8 Jä̱ä̱¹ sa÷ ga´ ma¯he̱e̱h` hnäh´ kih¹ Dio, ma´ la̱a̱h¹ hnäh´ lä÷ko̱o̱¯ dsa¯ hi̱¯ na¯hnëë´, ga÷jmee´ hnäh´ he¹ kih¹ lä÷jë̱ë̱÷ dio hi̱¯ na¯la̱a̱¯ ka̱a̱h˜ dsa¯. 9 Pero na¹ ma¯kyu̱u̱h˜ hnäh´ miih¯ kih¹ Dio. Llu¹ ga´ he¯ jwahn÷ lä÷la¯, ma¯kyu̱u̱÷ Dio hnäh´. ¿Hee¯ ba´ la¹ ma¯je̱e̱h` hnäh´ ta÷ ka´luu´ mah¹ jmeeh¯ hnäh´ lä÷ko̱o̱¯ të̱ë̱ ¹ dsa¯ jmee÷ jmɨ¯gyʉʉ÷ la¯, jmeeh¯ hnäh´ he¹ kih¹ juu¹ he¯ sa÷ kye̱e̱´ ni÷ miih¯? ¿Che´ hnooh¯ hnäh´ jä̱h¹ na¯hnëëh´ hnäh´ ka¯läh´ lä÷ko̱h´ ma´ tä̱ä̱h´ hnäh´ jä̱ä̱¹? 10 Høøh¯ hnäh´ jmɨɨ´, jmeeh¯ hnäh´ lä÷ko̱o̱¯ të̱ë̱ ¹ dsa¯ jmee÷ kih¹ lä÷ja̱a̱¯ sɨh¯, hi÷ lä÷ja̱¯ ka¯läh´ he¯ jmee÷ dsa¯ lä÷ko̱o̱¯ ji̱¯ñe¯ hi÷ he¯ ga´ jyoh´ jmɨɨ´

he⁻ tëë̱ ˈ dsa⁻ jmee˭. 11 He⁻ja̱⁻
jmeen˭ cha⁻miih⁻ hʉʉ´dsë⁻ kyahˈ
hnäh´, le´ ga⁻ che⁻ sa˭ ga˭jmää´ ta´
he⁻ ga˭jmeenˈ jee´ kyahˈ hnäh´.

12 Chʉʉn´ kya̱a̱h´ hnäh´ øøhnˈ,
wa´laˈ hʉʉ´dsë⁻ kyahˈ hnäh´ lä˭ko̱o̱⁻
laˈ hʉʉ´dsë⁻ kin˭. Ni˭ miih⁻ he⁻
hlɨɨhˈ sa˭ cha⁻ he⁻ ga˭jmeeh´
hnäh´ kin˭ lä˭ ma´ gyan´ kya̱a̱h´
hnäh´. 13 Ñeh´ ba´ hnäh´, kihˈ he⁻
ga˭lä˭dsaah` ba´ jnä´, he⁻ja̱⁻ ba´
ga˭kwanˈ juˈhmëë´ kyahˈ hnäh´
lä˭ ma´ to⁻në´. 14 Ma˭ke˭ ga˭jëëh`
hnäh´ wɨɨ´ kihˈ he⁻ ma´ dsaahn´,
pero sa˭ ga˭miˈkwa̱h⁻ hnäh´ jnä´.
Ma˭ra˭ he⁻ ga˭jmä̱a̱h` ba´ jnä´ heˈ
lä˭ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ ángel kya̱a̱ˈ Dio, hi˭
ga˭he̱e̱h` ba´ jnä´ lä˭ko̱o̱⁻ hñiiˈ Cristo
Jesús. 15 ¿Hee⁻ ga˭laˈ kyahˈ hnäh´?
¿He⁻laˈ mo˭so˭ jëë̱⁻ hoh´ hnäh´?
Jnä´ jmeen˭ juˈdsoo´ kyahˈ hnäh´,
lluˈ jwërte hoh´ hnäh´ kya̱a̱h´ jnä´,
lä˭jii̱hˈ hnooh⁻ hnäh´ ma´ llehˈ
hnäh´ mɨ ˈnëh´ mahˈ ma´ kwëëhˈ
jnä´ wa´ra⁻ jäh´ kihˈ ma´ le´ ba´.
16 ¿Che´ na⁻hä̱a̱h´ hnäh´ jnä´ kihˈ he⁻
ma⁻hlëë̱hn` hnäh´ ma˭ra˭ juˈdsoo´?

17 Cha̱a̱⁻ ko̱⁻lla̱a̱´ dsa⁻ hnooyh⁻
ha⁻ lä˭ jwë´ jee´ lä˭jwa̱h´ hnäh´
kya̱a̱yh´. Pero sa˭ lluˈ hʉʉ´dsë⁻
kiyhˈ. Hnøøyˈ jmeehˈ hnäh´ ta˭ koo´
kya̱a̱ˈ jnääh ˈ mahˈ jmeehˈ hnäh´
ta´heˈ kiyhˈ. 18 Lluˈ ba´ he⁻ hnääˈ
dsa⁻ hnäh´ cha⁻miih⁻ pero kya̱a̱h´
ko̱o̱⁻ nëëˈ ba´ hʉʉ´dsë⁻ hi˭ ga˭lä˭jë˭
jmɨɨ´ ba´. Ja̱˭ ma˭la˭ ta´ko̱⁻jii̱hˈ gyan´
kya̱a̱h´ hnäh´. 19 Peer˭ hnaan˭
hnäh´ gyʉʉ̱⁻ kya̱a̱n˭. ¡He⁻ ba´
che⁻ jii̱˭ kin˭ kwa̱a̱t˜ kyahˈ hnäh´!
Lä˭ko̱o̱⁻ laˈ kihˈ ja̱a̱⁻ dsa⁻më´
wa´ra⁻ ngooˈ ga˭lä˭cha̱a̱˭ gyʉʉ̱⁻
kya̱a̱yˈ, lä˭ja̱⁻ laˈ kin˭ he⁻ hnoonˈ
go´nääh ˈ hnäh´ ta˭ cha´në´ lä˭jii̱hˈ
le̱e̱h´ hnäh´ lä˭ko̱o̱⁻ la̱a̱ˈ hñiiˈ Cristo.
20 Hnoonˈ wa´ra⁻ jäh´ kihˈ naˈ
ga⁻jʉh⁻ tøøh´ jne´ ko̱⁻jøh´. Ma´ja̱⁻
le´ hlëë̱hn´ hnäh´ lä˭ hnøøˈ kyahˈ
hnäh´. Jëëh´ naˈ sa˭ man˭ go⁻te˜ he⁻
hʉʉ´dsë⁻ ka̱n` kyahˈ hnäh´.

Juuˈ na⁻hmää´ kihˈ Agar kya̱a̱h´ Sara

21 Hnäh´ hi̱⁻ hnøøˈ høøˈ ley kihˈ
Moisé, ngɨɨn´ juuˈ kyahˈ hnäh´. ¿Che´
sa˭ ma⁻nʉʉh⁻ hnäh´ lä˭ko̱o̱⁻ jäh´ ley
ja̱⁻? 22 Në´ ley ja̱⁻ na⁻sɨɨ⁻ lä˭la⁻: Ʊʉ̱ˈ
ba´ jo̱o̱´ Abraham ma´ cha̱a̱⁻. Ja̱a̱⁻
jo̱o̱y´ ga˭lä˭cha̱a̱˭ kya̱a̱h´ dsa⁻më´
hi̱⁻ ma´ na⁻hnëë´ hi˭ ja̱a̱⁻ jo̱o̱y´
ga˭lä˭cha̱a̱˭ kya̱a̱h´ ma˭ra˭ mëy´.
23 Jo̱o̱y´ hi̱⁻ ga˭lä˭cha̱a̱˭ kya̱a̱h´ hi̱⁻
na⁻hnëë´ he´, ga˭lä˭cha̱a̱y˭ lä˭ko̱h´
dsa⁻lä⁻cha̱a̱⁻ wa´ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻ dsa⁻.
Pero jo̱o̱y´ hi̱⁻ ga˭lä˭cha̱a̱˭ kya̱a̱h´
ma˭ra˭ mëy´, ga˭lä˭cha̱a̱y˭ kihˈ
lä˭ja̱⁻ ba´ ga˭bä̱a̱h⁻ Dio hñiiˈ kya̱a̱h´
chooyˈ. (Hi̱⁻ na⁻hnëë´ he´ ma´ che̱e̱⁻
Agar, hi˭ hi̱⁻ ma⁻la̱a̱ˈ ma˭ra˭ mëy´
ma´ che̱e̱⁻ Sara.) 24 Kya̱a̱h´ juuˈ kihˈ
lä˭ʉʉ̱´ dsa⁻më´ he´, le´ hwëë´ ga´
jne´ cha⁻ga´miih⁻ juuˈ. Wa´ kye̱´ da´
jne´ kwa̱a̱t˜ lä˭ʉʉ̱´ dsa⁻më´ he´ la̱a̱yˈ
lä˭ko̱h´ to̱ˈ hmooh´ he⁻ ga˭jmee´
Dio. Ko̱o̱⁻ hmooh´ ga˭jmee´ Dio
ta˭ moh´ Sinaí lä˭ ma´ ga˭nøøˈ ley
kihˈ Moisé. Lä˭jëë̱˭ dsa⁻ hi̱⁻ ma´
na´jnää´ kihˈ hmooh´ ja̱⁻, hi̱⁻ he´
la̱a̱ˈ hi̱⁻ na⁻hnëë´ ba´. Hi˭ hmooh´
ja̱⁻ la̱a̱ˈ kwa̱a̱t˜ Agar. 25 Hi˭ Agar
he´ la̱a̱ˈ kwa̱a̱t˜ moh´ Sinaí he⁻
nøø´ hwaˈ Arabia hi˭ la̱a̱yˈ lä˭ko̱h´
jwɨɨ⁻ Jerusalén he⁻ hla⁻ jmɨ⁻gyʉʉ˭
la⁻. Na⁻hnɨɨ´ jwɨɨ⁻ ja̱⁻ lä˭kye̱⁻ dsa⁻
kya̱a̱yˈ kihˈ he⁻ tä̱a̱yh´ jmeey˭ ta´heˈ
kihˈ ley ja̱⁻. 26 Pero jwɨɨ⁻ Jerusalén
he⁻ nøø´ gyʉʉhˈ, sa˭ na⁻hnɨɨ´, he⁻
ja̱⁻ laˈ kwa̱a̱t˜ lä˭ko̱o̱⁻ Sara maa`
jnän`. 27 Jee´ na⁻sɨɨ⁻ juuˈ kihˈ Dio
(jäh´ lä˭la⁻ kihˈ lä˭ʉʉ̱´ dsa⁻më´ he´):

Wa´ cha̱a̱h⁻ hne⁻ lluˈ, hne⁻ hi̱⁻ sa˭
cha̱a̱⁻ ni˭ ja̱a̱⁻ gyʉʉ̱⁻ kya̱a̱ˈ.

Wa´ jëë̱⁻ hoh´ jwërte, jmee´
cha⁻miih⁻ mɨɨh´,

hne⁻ sa˭ ma⁻jëëh` wɨɨ´ lä˭koh´
ga´ jñah´ dsa⁻më´ hi̱⁻
dsa⁻lä⁻cha̱a̱⁻ jo̱o̱´.

Jëëh´, lä˭jwë̱e̱´ ga´ jo̱o̱h⁻ hne⁻ hi̱⁻
ga˭ja̱´ hñiiˈ, lä˭koh´ ga´ hi̱⁻
cha̱a̱⁻ dsa⁻ñʉʉh⁻ kya̱a̱ˈ.

28 Lä÷ja¯ øøhn˹, laa˹ jne´ ja¯ba´
lä÷koh˝ Isaac, jëëh˝ laa˹ jne´ joo˝
Dio lä÷llu˹ he¯ ga÷bää̈yh¯ hñiiy˝
kyaah´ Abraham. 29 Pero lä÷la¯
ba´ ga÷ngëë˝ lä÷uu˝ joo˝ dsa¯më˝
he˝. Jooy˝ hi¯ ga÷lä÷chaa÷ lä÷koh˝
dsa¯lä¯chaa¯ wa´ hi¯ cha¯ hi¯ dsa¯,
ga÷jmeeyh÷ Isaac hi¯ ga÷lä÷chaa÷
kyaah´ be˝ kih˹ Jmɨ¯lle˝ kih˹ Dio. Hi÷
lä÷ja¯ la˹ lä÷jiih˹ na˹, jmeeh÷ dsa¯
hi¯ ma¯laa˹ kyaa˹ Jmɨ¯lle˝ kih˹ Dio.
30 Nuu¯ da´ ha¯ lä÷ jäh˝ juu˹ kih˹ Dio:
“Beee÷ go¯te˜ dsa¯më˝ hi¯ na¯hnëë´
na¯ kyaah´ jooy˝. Joo˝ dsa¯më˝ hi¯
na¯hnëë´ na¯ sa÷ cha¯ lle` kih˹ hy-
oyh÷ ni÷ miih¯ lä÷koh˝ te˹ hyoh÷ joo˝
më´ Abraham.” 31 Lä÷ja¯ øøhn˹, sa÷
laa˹ jne´ joo˝ hi¯ na¯hnëë´ he˝, laa˹
jne´ lä÷koo¯ joo˝ më´ Abraham ba´.

5

Sa÷ wa´ jmee´ jne´ ta÷ koo˝ he¯
ma¯na¯laa´ jne´

1 Ga÷läa˹ Cristo jne´ mah˹
dsa´toohn´ na¯laa´ jne´. He¯ja¯ jä´
hnäh˝ koo¯ hweh¯ lä÷koh˝ ma¯tää̈h´
hnäh˝ na¯ ba´. Ta÷ kwaa÷ hnäh˝
hñaah˹ leeh˝ hnäh˝ ka¯läh˝ lä÷koo¯
jaa¯ hi¯ na¯hnëë´ jmee÷ ta´.
2 Nuu¯ da´ hnäh˝, jnä˝ Paa´
jwëëhn˜ hnäh˝. Cher´mah˹ ga÷wih˝
jmɨ¯ngo˹ kyah˹ hnäh˝ sa÷ jmää˹
ni÷ miih¯ kyah˹ hnäh˝ he¯ ga÷juu˹
Cristo. 3 Jwahn÷ ka¯läh˝ lä÷hmëë˝.
Ga÷lä÷jëë÷ dsa¯ñuuh¯, cher´mah˹
ga÷wih˝ jmɨ¯ngo˹ kiyh˹, jmee÷ bii˹
mi¯tey˹ lä÷hii˝ në´ he¯ lle`ë˝ ley kih˹
Moisé. 4 Hnäh˝ hi¯ hnooh¯ ha¯ lä÷
jee´ hwëëh÷ hnäh˝ lluu˹ kyaah´ he¯
mi¯teh` hnäh˝ ley, he¯ ma¯jmeeh´
hnäh˝ ta÷ koo˝ kih˹ Cristo ba´ ja¯.
Ma¯hwëëh¯ hnäh˝ jee´ mi¯jää˹ Dio
hnäh˝. 5 Pero jnääh˹, jmee¯ jnääh˹
dsoo˝ dsë¯ jnääh˹ kih˹ Cristo kyaah´
be˝ kih˹ Jmɨ¯lle˝, he¯ja¯ cha¯ o¯jøh÷
dsë¯ kyaa˹ jnääh ˹ hwëë÷ jnääh
˹ lluu˹. 6 He¯ ma¯laa˹ jne´ koo¯
kyaah´ Cristo Jesús, sa÷ cha¯ he¯
jmee˹ che´ ga÷wih˝ jmɨ¯ngo˹ jnän`
o sa÷ ga÷wih˝. Koo¯ ba´ he¯ kyee˝
jee´ lä÷jë÷: he¯ dsoo˝ dsë¯ jne´ kih˹
Dio, he¯ mi¯jnää÷ he¯ hnää÷ jne´
dsa¯kyaahn´.

7 Ma´ ga÷nääh´ ba´ hnäh˝ llu˹ jää˹.
¿Hii¯ na¯ ga÷ha´ kyah˹ hnäh˝, he¯ja¯
mo÷so÷ høøh¯ hnäh˝ ju˹dsoo˝? 8 Juu˹
he¯ ga÷taayh¯ hnäh˝ na¯, sa÷ ja˹
kih˹ Dio hi¯ ga÷tëëh˹ hnäh˝. 9 (Hi÷
juu˹ na¯ la˹ lä÷koh˝ levadura.) Jëëh˝
“miih¯ ba´ levadura lee÷ kaah˹ dsa¯
lä÷kaa¯ koo¯ nää˹ tu´ka´.” 10 Kye˝
ba´ jnä˝ o¯jøh÷ dsë¯ kih˹ Dsa¯jøøh˹
jnän`, go¯ sa÷ jmeeh˹ ga´ hnäh˝ jyoh˝
huu´dsë¯ lä÷koh˝ ga´ he¯ jmee÷ jnä˝.
Pero dsa¯ hi¯ kah¯gwëh¯ huu´dsë¯
kyah˹ hnäh˝, hi¯ he˝ mi¯hmaah`kih˹
lä÷jë÷ he¯ jmeey÷, sa÷ cha¯ he¯ jmee˹
wa´ he¯ cha¯ he¯ he¯ laay˹.

11 Øøhn˹, ko¯llaa´ dsa¯ jäh˝ kin÷
he¯ kwa÷ ga´ jnä˝ juu˹ he¯ jmee÷ bii˹
uuh÷ jmɨ¯ngo˹ kih˹ dsa¯ñuuh¯. Pero
ta¯juuy˹ ba´. Jëëh˝, wa´ra¯ jäh˝ kih˹
ga÷tun˹ kwan`juu˹ he¯ ga÷juu˹ Jesús
dsoh˝ hma¯cru¯, mo÷so÷ cha¯ he¯
kih˹ tøh÷ wii˝ kih˹ dsa÷, hi÷ lä÷ja¯
mo÷so÷ jmeeh÷ gyih˹ jnä˝. 12 He¯ja¯
na¯ jwahn÷, lä÷jëë÷ hi¯ kah¯gwëh¯
huu´dsë¯ kyah˹ hnäh˝, llu˹ ga´ hnäy˹
go¯te˜ he¯ kyey¯ jay˹ jmɨ¯guu÷ la¯.
13 Ga÷tëëh˹ Dio jne´ øøhn˹, mah˹
dsa´toohn´ na¯laa´ jne´. Pero ja÷
kih˹ he¯ja¯ na¯, cha¯ jwë˹ jnän`
jmeen´ wa´ he¯ cha¯ he¯ lä÷ hyoh¯
dsë¯ jne´. Wa´ jmeen´ be˝ kih˹
dsa¯kyaahn´ ba´, kih˹ he¯ hnää÷ jne´
øøh˹ jne´. 14 Jee´ kih˹ lä÷jë÷ nuuh¯ he¯
ga÷kwa´ Moisé ya¯hii˹ koo¯ nuuh¯
la¯: “Wa´ hnaah÷ hnäh˝ dsa¯kyaah´
hnäh˝ lä÷koh˝ hnaah÷ hñaah˹.”
15 Pero cher´mah˹ kuh¯hih˝ hnäh˝
kih˹ dsa¯kyaah´ hnäh˝ kyaah´ he¯
hlëëh´ hnäh˝, leeh¯ wa´ra¯ ga÷heeh÷
hnäh˝ lä÷jëë÷ dsa¯kyaah´ hnäh˝.

Sa÷ jwah˝ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngii˹ kyaah´
he¯ ngii÷ jmɨ¯ngo˹ jnän`

16 He¯ja¯ na¯ jwahn÷. Go¯taah´
hnäh˝ lä÷koo¯ jøø÷ Jmɨ¯lle˝ kih˹ Dio

kyah˺ hnäh˝, lä˖ja̱˗ mo˖so˖ jmeeh˺
hnäh˝ he˗ ngɨɨ˖ jmɨ˗ngo˺ kyah˺
hnäh˝. 17 Hnøø˺ jmɨ˗ngo˺ jnän˵
lä˖jë˖ he˗ sa˖ so̱o̱h˜ kih˺ Jmɨ˗lle˝
hi˖ lä˖jë˖ he˗ hnøø˺ Jmɨ˗lle˝, sa˖
jee̱h˺ kya̱a̱h˝ he˗ ngɨɨ˖ jmɨ˗ngo˺
jnän˵. Lä˖to̱˝ ba˝ lla˗dsëë˵ he˗ja̱˗
sa˖ kwa˖ jwë˺ jmeeh˺ hnäh˝ lä˖
ngɨɨ˖ jmɨ˗ngo˺ kyah˺ hnäh˝. 18 Pero
cher˝mah˺ ga˖nääh˝ ba˝ hnäh˝
lä˖ko̱o̱˗ jøø˖ Jmɨ˗lle˝ kyah˺ hnäh˝,
mo˖so˖ na˗hnëëh˝ ga˝ hnäh˝ jmeeh˺
hnäh˝ ta˝he˺ kih˺ ley.

19 Jnä˝hä˝ ba˝ la˺ lä˖jë˖ he˗ hlɨɨh˺
he˗ hwëë˗ tuh˗dsë˺ dsa˗ jmɨ˗gyuu˖.
Dsa˗më˝ dsa˗ñuuh˗ hi̱˗ ka̱a̱h˜ hi̱˗
sa˖ la̱a̱˺ kya̱a̱˺, hi̱˗ ka̱a̱h˜ wa˝ hi̱˗
cha˗ hi̱˗, hi̱˗ mi˗sa̱h˝ hñɨɨ˝ kya̱a̱h˝
he˗ hlɨɨh˺, hi̱˗ jmee˖ lä˖jë˖ he˗ la˺
o˗hih˖. 20 Jmä̱ä̱y˜ jøø̱h˺ dio hi̱˗
na˗la̱a̱˗ ka̱a̱h˜ dsa˗, jmeey˖ ji˗nah˝,
na˗høøyh˝, hneey˗, lliyh˖, lle̱e̱y˝,
te̱e̱y˜, hi̱˗ jmee˖ to̱˺ nää˺, hi̱˗ hnaah˗
ma˖la˖ hi̱˗ tɨh˜ dsëy˺, 21 hi̱˗ wɨɨ˝ dsë˺,
hi̱˗ jngɨɨh˖, lla˝he̱e̱yh˗, jmeey˖ he˗
lla˖ dsëy˺ jee˝ të˗ jmɨɨ˝, hi˖ jmee˖
gyih˺ jyoh˝ he˗ hlɨɨh˺. Ma˗ñeh˝
ba˝ hnäh˝, sa˖ he̱yh˺ ya˖jwɨɨ˺ kih˺
Dio lä˖jë̱ë̱˖ hi̱˗ jmee˖ lä˖ja̱˗, ja̱˗ba˝
lä˖ko̱h˝ ga˖jwë̱ë̱hn˺ hnäh˝ jä̱ä̱˺.

22 Pero kya̱a̱h˝ be˝ kih˺ Jmɨ˗lle˝
Na˗jngɨɨ˺ ba˝ hwëë˗ lä˖jë˖ he˗ la˗:
he˗ hnää˺ dsa˗ øø̱h˗, he˗ jë̱ë̱˗
dsë˺ dsa˗, he˗ hii˝ tii˝ dsëy˺, cha˗
o˗jø̱h˖ dsë˗ kiyh˺, he˗ tɨh˜ dsëy˺
dsa˗kya̱a̱yh˝, llu˺ dsëy˺, mi˗tey˺ juu˺
kiyh˺, 23 hwa̱a̱y˝, hä̱ä̱y˜ hñiiy˝. Ni˖
miih˗ sa˖ ha˖ ley kih˺ lä˖jë˖ he˗
la˗. 24 Lä˖jë̱ë̱˖ hi̱˗ la̱a̱˺ kya̱a̱˺ Cristo
Jesús ma˗bey˺ lä˖jë˖ he˗ ngɨɨ˖ dsëy˺,
lä˖ko̱o̱˗ he˗ ma˗na˗ju̱u̱y˝ ba˝ la˺ kih˺
he˗ hlɨɨh˺ he˗ ma˝ he̱e̱˝ dsëy˺. 25 Na˺
he˗ jii̱h˖ jne˝ kya̱a̱h˝ be˝ kih˺ Jmɨ˗lle˝
kih˺ Dio, he˗ja̱˗ jmee˖ bii˺ jnän˵
dsa˝nøø˺ jne˝ ta˖ cha˝ë˝ lä˖ko̱o̱˗ jäh˝
Jmɨ˗lle˝. 26 Ta˖ wa˝ jmä̱ä̱n˝ hñaan˺
ka̱a̱h˝, sa˖ wa˝ lla̱a̱n˝ dsa˗ hnii˗,
sa˖ wa˝ jmeen˝ wɨɨ˝ dsë˗ jne˝ kya̱a̱h˝
dsa˗kya̱a̱hn˝.

6

Hnøø˺ jmee˝ jne˝ be˝ kih˺ øø̱h˺ jne˝

1 Øø̱hn˺, wa˝ra˗ ga˖ta̱h˝ ja̱a̱˗
øø̱h˺ jne˝ kya̱a̱h˝ he˗ hlɨɨh˺, hnøø˺
go˝cha̱a̱h˵ hnih˝, hnäh˝ hi̱˗ tä̱ä̱h˝
lä˖ko̱o̱˗ jøø˖ Jmɨ˗lle˝ kih˺. Jmee˝
hnäh˝ hwa̱a̱h˝ kya̱a̱yh˝ hi˖ le̱e̱h˗
hnäh˝, le˝ ga˗ che˗ në˝ ja̱˗ ga˖nääh˺
hnäh˝ ka˗läh˝. 2 Ja̱˗ kwah˗ hnäh˝
be˝ kih˺ dsa˗kya̱a̱h˝ hnäh˝ ma˝ he˗
cha̱a̱y˗, lä˖jwë˝ ja̱˗ mi˗teh˵ hnäh˝
nuuh˗ kih˺ Cristo. 3 Cher˝mah˺
ja̱a̱˗ øø̱h˺ jne˝ la̱a̱y˝: “Peer˖ jøø̱h˺
jnä˝”, mah˺ sa˖ cha˗ he˗ la̱a̱y˺ ni˖
miih˗, he˗ mi˗ga̱a̱y˖ hñii˝ bih˺
ja̱˗. 4 Lä˖ja̱a̱˗ lä˖ja̱a̱˗ jne˝ hnøø˺
kye̱n˝ kwa̱a̱t˜ ha˗ lä˖ ga˖nøø˝ jne˝.
Cher˝mah˺ lii˝ jne˝ jmee˗ jne˝ llu˺,
ja̱˗ga˝ so̱o̱h˜ jnän˵ cha̱a̱˗ jne˝ llu˺.
Pero ta˖ wa˝ jëë˝ jne˝ kih˺ øø̱h˺ jne˝,
wa˝ jëën˝ jnän˵ hñaan˺ ba˝. 5 Jëëh˝,
lä˖ja̱a̱˗ lä˖ja̱a̱˗ jne˝, jmeen˝ lä˖ko̱h˝
te˺ te̱e̱˗ jne˝ jmeen˝.

6 Ja̱a̱˗ dsa˗ hi̱˗ ma˗mi˗te̱e̱˗ juu˺
kih˺ Dio hnøø˺ jmeey˺ be˝ kih˺ hi̱˗
ga˖kwa˝ juu˺, kway˺ miih˗ he˗ cha˗
kiyh˺.

7 Ta˖ mi˗ga̱a̱˺ hnäh˝ hñaah˺. Sa˖
le˝ mi˗kwa̱h˗ jne˝ Dio. Jëëh˝, ja̱˗ba˝
he˗ jñee˗ jne˝, la˺ kwa̱a̱t˜ choohn˝
ka˗läh˝. 8 Dsa˗ hi̱˗ jmee˖ lä˖jë˖
he˗ ngɨɨ˖ jmɨ˗ngo˺ kih˺, hi̱˗ he˝ he̱e̱˝
ba˝, he˗ ja̱˗ ba˝ liyh˖. Pero dsa˗
hi̱˗ jmee˖ lä˖ hnøø˺ Jmɨ˗lle˝ kih˺
Dio, he˗ la˗ ba˝ liyh˖: he˗ cha̱a̱y˗
tä̱ä̱˝ kya̱a̱h˝ be˝ kih˺ Jmɨ˗lle˝ kih˺
Dio. 9 Sa˖ wa˝ hwa̱a̱n˝ he˗ jmee˝
jne˝ he˗ llu˺. Jëëh˝, lloo˜ ko̱o̱˗ jmɨɨ˝
le̱h˖ jne˝ cha˗ga˝miih˗ cher˝mah˺
sa˖ ga˖hwa̱a̱˝ jne˝. 10 Wa˝ jmee˝ jne˝
he˗ llu˺ jmah˺ kih˺ lä˖jë̱ë̱˖ dsa˗, na˺
lä˖ cha˗ jmɨɨ˝. Hi˖ cha˗ga˝miih˗ wa˝
jmeen˝ kih˺ øø̱h˺ jne˝ hi̱˗ ma˗dsoo˝
dsë˺ kih˺ Dio.

Ga˖hɨh˺ Paa˝ juu˺ kih˺ dsa˗ cha̱a̱˗ Galacia

11 Jëë̀ da´ hnäh˝ ha¯ kǫh˝ sa˗
kaah˝ hwëh˝ he¯ ma¯sɨɨn˩ miih¯
kyah˩ hnäh˝ kyąąh´ goon˗ hñiin˗.
12 Lä˗jëë̱˗ dsa¯ hi̱¯ hnooh¯ ha¯ lä˗
jee´ jäy˩ llu˩ cha´në´ dsa¯kyąąyh´,
hi̱¯ he˝ na¯ jäh˝ jmee˗ bii˩ ʉʉh˗
jmɨ¯ngo˩ kyah˩ hnäh˝. Sa˗ tɨh˜
dsëy˩ juu˩ he¯ ga˗jʉʉ˩ Cristo dsoh˝
hma¯cru¯, jëëh˝ sa˗ hnøøy˩ jëëy˩ wɨɨ˝
kwąąt˜ kih˩ he¯ jąą¯, he¯jąą¯ ba´ jąą¯
jmeey˗ lä˗jąą¯ kyah˩ hnäh˝. 13 Dsa¯
he˝, ma˗ke˗ ga˗wi̱h˝ jmɨ¯ngo˩ kiyh˩,
ni˗ lä˗jąą¯ sa˗ høøy˗ ley. He¯
hnøøy˩ ʉʉh˗ jmɨ¯ngo˩ kyah˩ hnäh˝
mah˩ jmääy˩ hñii˝ kąąh´, kih˩
he¯ ma¯ląąh˩ hnäh˝ dsa¯ kyąąy˩.
14 Pero jnä˝, ni˗ miih¯ sa˗ jmään˗
hñiin˗ jǫǫh˩. Kih˩ he¯ ga˗jʉʉ˩
Jesucristo Dsa¯jǫǫh˩ jnäǹ dsoh˝
hma¯cru¯, he¯ jąą¯ ba´ na¯ jmee˗
chąąn¯ llu˩. Ta˗la˗ kih˩ he¯ ga˗jʉʉ˩
Jesús, he¯jąą¯ lä˗jë˗ he¯ cha¯ hwa˩
la¯ ma¯na¯jʉʉ´ ba´ jąą¯ kin˗, hi˗
lä˗jąą¯ mo˗so˗ cha¯ ga´ he¯ hęę˝
dsën˗ kih˩ jmɨ¯gyʉʉ˗ la¯. 15 Sa˗
kyęę˝ ni˗ miih¯ cher´mah˩ ga˗wi̱h˝
jmɨ¯ngo˩ jnäǹ o cher´mah˩ sa˗
ga˗wi̱h˝. He¯ ma¯ląą˩ jne´ jąą¯ hi̱¯
hmëë˝ hi̱¯ ga˗jmää˩ Dio, he¯ jąą¯ ba´
kyęę˝ jnäǹ. 16 Lä˗jëë̱˗ hi̱¯ høø˗ juu˩
la¯, wa´ hii˝ tii´ kiyh˩ hi˗ wa´ lä¯ñih˝
dsë˩ Dio kyąąyh´. Hi˗ lä˗jąą¯ ka¯läh˝
kih˩ dsa¯ Israel, hi̱¯ ląą˩ kyąą˩ Dio.
17 Na˩ ta˗ cha´në´, sa˗ wa´ jmee˝
dsa¯ jwɨɨh̀ kin˗. Ha¯ kǫh˝ gwɨh˩
sa˗ kyęn´ he¯ ga˗kwa˝ dsa¯ kin˗ he¯
la˩ lii˜ jmeen˗ kǫ¯jǫh˝ kyąąh´ Jesús
Dsa¯jǫǫh˩ jnäǹ.
18 Øǫhn˩, wa´ mi¯jää˩ Jesucristo
Dsa¯jǫǫh˩ jnäǹ hnäh˝. Wa´la˩ lä˗jąą¯.

Efesios
Juu¹ la⁻ ga˭sɨɨ˝ Paa´ kih¹ øøh¹ jne´ hɨ⁻ chąą⁻ Éfeso

1 Jnä˝ Paa´ na⁻hñąąn´ ląąn¹ apóstol kyąą¹ Jesucristo, lä˭ hyoh⁻ dsë¹ Dio. Sɨɨn˭ kyah¹ hnäh˝ hɨ⁻ na⁻jngëë¹ hɨ⁻ tąąh´ jwɨɨ⁻ Éfeso, hi˭ mi⁻teh`ba´hnäh˝ kih¹ he⁻ ma⁻ląąh¹ hnäh˝ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo Jesús. 2 Ngɨɨn´ kih¹ Dio hɨ⁻ ląą¹ Tää` jnän` hi˭ ngɨɨn´ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän`, wa´ kway˝ he⁻ llu¹ kyah¹ hnäh˝ hi˭ wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyah¹ hnäh˝.

Cha⁻miih⁻ ga˭mi˭jąąˀ Dio jne´

3 He⁻ ba´ che⁻ llǫǫ¹ Dio, Jmii⁻ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän`. Ga˭mi˭jąąy¹ jne´ kyąąh´ lä˭jë˭ he⁻ kwa˭ Jmɨ⁻lle˝ Na⁻jngɨɨ ¹ he⁻ cha⁻ gyɨɨh¹, lä˭llu¹ he⁻ ma⁻ląą¹ jne´ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo. 4 Jąąˀ¹ ją⁻ga´ nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ˭, ga˭lleeyh⁻ jne´ mah¹ leę˝ jne´ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo. He⁻ lä˭ją⁻ ma⁻na⁻jngëë¹ jne´, sa˭ cha⁻ na⁻heę˝ jne´ ni˭ miih⁻. Hi˭ kih¹ he⁻ hnääy¹ jne´ cha⁻miih⁻, 5 he⁻ją⁻ ga˭jmąąy¹ jne´ kwąąt~ lä˭ ma´ to⁻në´, leę˝ jne´ jǫǫy˝ ta˭la˭ kih¹ Jesucristo. Lä˭ją⁻ ga˭lä˭hnøøy¹ hi˭ ga˭tɨh¹ dsëy¹ ka⁻läh˝. 6 Mah¹ lä˭ją⁻ kwa´jne´ti´hmaah´kiyh¹, kih¹ he⁻ llu¹ dsëy¹ cha⁻miih⁻. Jëëh˝, ją˭ kyąąh´ hih˭ ga˭mi˭jąąy¹ jne´, he⁻ la´ ga˭hñah¹ ba´ jne´ ją⁻, ta˭la˭ kih¹ Jǫǫy˝ hɨ⁻ hnääy¹ cha⁻miih⁻. 7 Hi˭ ta˭la˭ kih¹ jǫǫy˝, ga˭ląą¹ Dio jne´ kyąąh´ he⁻ ga˭tǫǫ⁻ jma⁻ kiyh¹. Mah¹ lä˭ją⁻ ga˭chey¹ dso´kye⁻ jnän` ta˭la˭ kih¹ he⁻ llu¹ dsëy¹ cha⁻miih⁻ kyąąh´ jne´. 8 He⁻ją⁻ ga˭jmeey˝ ga˭lä˭kyǫǫh~ jne´ cha⁻miih⁻ hi˭ ga˭kway˝ cha⁻miih⁻ hɨɨ´dsë⁻ llu¹ jnän` ka⁻läh˝. 9 Dio ga˭mi˭jnää⁻ jnän` lä˭kǫǫ⁻ ga˭lä˭hyoh⁻ dsëy¹ jmeey¹ he⁻ ma´ na⁻hmää´. Hi˭ ma⁻na⁻la˭ ba´ hɨɨ´dsë⁻ kiyh¹ jąąˀ¹, lä˭kǫǫ⁻ lla˭ dsëy¹ jmeey¹. 10 Lä˭la⁻ la¹ hɨɨ´dsë⁻ kiyh¹. Wa´ra⁻ ga˭dsęęˀ¹ jmɨɨ´, Dio ba´tooh˭ goo⁻ Cristo lä˭jë˭ go⁻te~ he⁻ cha⁻ gyɨɨh¹ hwa¹, mah¹ lä˭ją⁻ hñɨɨ˝ bih¹ jmeey¹ hih˭.

11 Hi˭ lä˭ją⁻ ka⁻läh˝ hñah˭ jne´ heęn˭, lä˭llu¹ he⁻ ma⁻ląą¹ jne´ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo. Jëëh˝ lä˭ ma´ to⁻në´, Dio ga˭lleęh⁻ jne´ mah¹ leę˝ jne´ dsa⁻ kyąąy¹, ją⁻ba´ lä˭kǫǫ⁻ ma⁻na⁻la˭ hɨɨ´dsë⁻ kiyh¹. Hi˭ ma˭ra˭ he⁻ dsa⁻la˝ ba´ lä˭jë˭ lä˭ hyoh⁻ dsëy¹ hñɨɨy˝. 12 Lä˭ją⁻ kwa¹ dsa⁻ ti´hmaah´ kiyh¹, hi˭ jmeey¹ jɨɨh⁻ kiyh¹ lä˭llu¹ he⁻ ma⁻ląą¹ jnääh ¹ kǫǫ⁻ kyąąyh´, jnääh ¹ hɨ⁻ ląą¹ to⁻në´ hɨ⁻ kyę⁻ o⁻jøh˭ dsë⁻ kih¹ Cristo. 13 Hi˭ lä˭ją⁻ hnäh˝ ka⁻läh˝, lä˭ ma´ ga˭nɨɨh⁻ hnäh˝ ju¹dsoo˝, ją⁻ba´ju¹hmëë˝ he⁻ ląąˀ~ jne´, ją⁻ba´ lä˭ją⁻ ga˭heęh` hnäh˝ kiyh¹. Ma´ją⁻ ga˭ląąh¹ hnäh˝ leę~ kyąąh´ Jmɨ⁻lle˝ Na⁻jngɨɨ ¹ he⁻ ga˭bąąh⁻ Dio hñɨɨ˝ kwëëh¹ jne´. 14 He⁻ ją⁻ na⁻ ga˭hñah¹ jne´ to⁻në´ mah¹ lii~ la¹ hweh⁻ hmooh´ he⁻ tęęˀ¹ jne´ heęn˭, wa´ra⁻ ga˭lloo¹ jmɨɨ´ ląąˀ˝ go⁻te~ lä˭jęęˀ˭ hɨ⁻ ląą¹ kyąą¹ Dio. He⁻ją⁻ kwa´ jne´ ti´hmaah´kih¹ Dio, hɨ⁻ he˝ ba´ jøøh¹.

Ga˭ngɨɨ˝ Paa´kih¹ Dio mah¹ kway¹ be˝ kih¹ øøh¹ jne´

15 He⁻ją⁻ lä˭ ma´ ga˭nuun¹ he⁻ ga˭heęh` hnäh˝ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän` hi˭ hnaah˭ hnäh˝ lä˭jęęˀ˭ hɨ⁻ ląą¹ kyąąy¹, 16 sa˭ ma⁻tɨn¹ kwąn˭ ti´hmaah´ kih¹ Dio kwąąt~ kyah¹ hnäh˝ jee´ ngɨɨn´ kiyh¹. 17 Ngɨɨn´ kih¹ Dio, Jmii⁻ Dsa⁻jøøh¹ jnän` Jesucristo, he˝ ba´ hñɨɨ˝ Tää` hɨ⁻ jøøh¹, jwɨɨ~ jnih˝ wa´ kwëëyh ¹ hnäh˝ cha⁻ga´miih⁻ hɨɨ´dsë⁻ llu¹ hi˭ wa´ mi⁻jnääy⁻ kyah¹ hnäh˝ ha⁻ lä˭ jee´ lä˭kyǫǫh˭ hnih˝ cha⁻ga´miih⁻. 18 Hi˭ ngɨɨn´ kih¹ Dio, wa´ nä⁻ hɨɨ´dsë⁻ kyah¹ hnäh˝ mah¹ lä˭ngëëh˝ hnäh˝ ha⁻ lä˭ la¹ he⁻ jøø´ jne´ kiyh¹ ha⁻ jee´

ga˖tëëh˺ Dio jne´. Hnoon˺ lä˖ngëëh˴
hnäh˴ ha˜ kọh˴ na´hñaah˺ sa˖ la˺
hẹẹ˜ hị˜ lạạ˺ kyạạy˺. 19 Hi˖ hnoon˺
lä˖ngëëh˴ hnäh˴ ha˜ kọh˴ sa˖ cha˜
be˴ kih˺ Dio he˜ jøø˖ jnän` hị˜
ma˜dsoo˴ dsë˺ kiyh˺. Jëëh˴, be˴ jạ˜,
la˺ jạ˜ba´ be˴ kiyh˺ 20 he˜ ga˖mi˖jịịh`
Cristo mah˺ ga˖llạạy˺ jwoo˺ ra˜llụụ˺
kiyh˺ jee´ gyay˺. 21 Lạạy˺ jøøh˺ ga´
lä˖kọh˴ ga´ jñah˴ hị˜ tạạh´ gyɯɯh˺
hi˖ jøøh˺ ga´ kih˺ jee´ lä˖jẹẹ˖ hị˜ hä´
goo˜ miih˜ ta´ jee´ oo˖, wa´ hị˜ cha˜
hị˜ hị˜ lạạ˺ ta´. Hi˖ kih˺ jee´ lä˖jẹẹ˖,
sa˖ chạạ˜ hị˜ kyẹ˜ jmịị˜ lä˖kọh˴
jmịị˜ kih˺ Cristo. Jạ˖ ma˖la˖ jmịị´
na˺ lạạy˺ jøøyh˺, lä˖ ma˜lạạy˺ ja˜ba´
jøøyh˺ lä˖kyẹ˜ jmị˜gyɯɯ˖ he˜ na˺ ga´
lä˖jnä˴. 22 Ga˖lä˖jë˖ ba´ he˜ cha˜
ga˖lla´ Dio hɯɯ´ tịịy´. Hi˖ ga˖llạạy˺
Cristo mah˺ kạy˺ në´ kih˺ jee´ lä˖jẹẹ˖
hị˜ na´jnää˴ gwah˖ kiyh˺ hi˖ lä˖jạ˜
kạy˺ në´ kih˺ jee´ lä˖jë˖ he˜ ga´ cha˜.
23 Jee´ lä˖jẹẹ˖ dsa˜ kyạạy˺, lạạy˺
lä˖kọọ˜ jmị˜ngo˺ kiyh˺. Kyạạh´
gwah˖ ma˜na˜hñaay ˺ hñiiy´ hi˖
kyạạh´ hñiiy´ ka˜läh˴ ma˜na˜hñaa
˺ lä˖jë˖ he˜ ga´ cha˜.

2

Kih˺ he˜ llu˺ dsë˺ Dio he˜jạ˜ ba´ ga˖läạy˺ jne´

1 Jäạ˺ ba´ ma´ na˜jụụh´ hnäh˴
kwạạt˜ kih˺ dso´kye˜ he˜ ma´
jmeeh˜ hnäh˴, 2 hi˖ ma´ tạạh´ hnäh˴
lä˖kọọ˜ dsa˜ jmị˜gyɯɯ˖ ta˖jmah˺.
Ma´ jmeeh˜ hnäh˴ he˺ kih˺ jmị˜lle˴
hlịịh˺ hị˜ jmäạ˜ hñiiy´ jøøh˺ jee´
lle˴. Hị˜ he˴ na˜ kwa˖ be˴ kih˺
hị˜ chạạh˜ kyạạh´ Dio. 3 Hi˖
ja˜ba´ lä˖ja˜ ga˖jmee´ jnääh˺ jäạ˺,
ma´ jmee´ jnääh˺ lä˖jë˖ he˜ ngịị˖
jmị˜ngo˺ kyạạ˺ jnääh˺, hi˖ ma´ tøøh´
jnääh˺ lä˖ hyoh˜ dsë˜ jnääh˺ hñaa˺
jnääh˺ hi˖ ma´ tøøh´ jnääh˺ lä˖kọọ˜
ma´ la˺ hɯɯ´dsë˜ kyạạ˺ jnääh˺. Hi˖
lä˖kọọ˜ ya˖nøø˺ jnääh˺ jmị˜gyɯɯ˖
la˜, ma´ jøø˖ dso´jwịị´ kyạạ˺ jnääh˺,
ja˜ba´ lä˖kọọ˜ la˺ kih˺ lä˖jẹẹ˖ dsa˜
jmị˜gyɯɯ˖. 4 Peer˖ ga˖lä˖hnää˺
Dio jne´ cha˜miih˜, hi˖ lä˖ja˜
ga˖lä˖ñih˴ dsëy˺ jne´ ka˜läh˴. 5 Hi˖
ma˖ke˖ ma´ tøøh´ jne´ na˜jụụ´ jne´
kyạạh´ dso´kye˜, pero Dio ga˖jmee˴
chạạ˜ jne´ kọ˜jøh˴ kyạạh´ Cristo.
Kih˺ he˜ llu˺ dsë˺ Dio, he˜jạ˜ ba´
ma˜na˜lạạ´ jne´. 6 Hi˖ ga˖mi˖jịịh`
Dio jne´ kọ˜jøh˴ kyạạh´ Cristo Jesús
hi˖ ga˖llạạy˺ jne´ kọ˜jøh˴ kyạạyh´
gyɯɯh˺. 7 Lä˖ja˜ ga˖jmee˴ Dio mah˺
mi˖jnääy˖ jmị˜gyɯɯ˖ he˜ na˺ ga´
lä˖jnä˴, ha˜ kọh˴ sa˖ llu˺ dsëy˺ kyạạh´
jne´, jëëh˴ cha˜miih˜ ma˜kwëëyh˺
jne´ kọ˜jøh˴ kyạạh´ Cristo Jesús.
8 La´ ga˖hñah˺ ba´ jne´ kih˺ Dio
he˜ ma˜na˜lạạ´ jne´ ta˖la˖ kih˺
he˜ ma˜dsoo˴ dsë˜ jne´ kih˺ Jesús.
Hi˖ ja˖ he˜ gwa´ jnän` hñaan ˺ he˜
ma˜dsoo˴ dsë˜ jne´. He˜ la´ ga˖kwa´
ba´ Dio ja˜. 9 Hi˖ he˜ ma˜na˜lạạ´
jne´, ja˖ kih˺ he˜ ma˜jmee´ jne´ he˜
llu˺. Heh˺ lä˖ja˜ ni˖ jạạ˜ sa˖ le˴ jmää˺
hñii´ jøøh˺. 10 Lä˖llu˺ he˜ ma˜lạạ˺
jne´ kọọ˜ kyạạh´ Cristo Jesús, Dio
ga˖jmäạạy˺ jne´ lä˖kọọ˜ jạạ˜ hị˜
hmëë´ mah˺ jmee´ jne´ lä˖jë˖ ta´ he˜
ma˜na˜jäạ´ jnän`.

11 Mị˜dsooh˜ hoh˴ hnäh˴ ha˜ lä˖
ma˜la˺ kyah˺ hnäh˴ jäạ˺, sa˖ lạạh˺
hnäh˴ dsa˜ judiu. He˜ja˜ dsa˜ judiu
ga˖mi˖chẹẹy˜ hnäh˴: “Dsa˜ hị˜ sa˖
ga˖wëh˴.” Hi˖ judiu ga˖mi˖chẹẹy˜
hñiiy´: “Dsa˜ hị˜ ga˖wịh˴ jmị˜ngo˺
kih˺.” He˜ ja˜ jmeey˖ në´ jmị˜ngo˺
kih˺ dsa˜ñɯɯh˜ (mah˺ lạạy˺ lii˜ he˜
jmeey˖ he˺ kih˺ Dio). 12 Jäạ˺, sa˖
ma˜lạạh˺ hnäh˴ kyạạh´ Cristo, sa˖
ma˜lạạh˺ hnäh˴ dsa˜goo˺ Israel, ni˖
sa˖ ma´ la˺ kyah˺ hnäh˴ hmooh´ he˜
ga˖bäạh˜ Dio hñii´ kyạạh´ dsa˜ he˴,
sa˖ ma´ chạạ˜ hnäh˴ kyạạh´ o˜jøh˖
dsë˜ jmị˜gyɯɯ˖ la˜, hị˜ ma´ na˜hẹẹ
˺ ba´ hnäh˴ kih˺ Dio. 13 Pero na˺ he˜
kyạạh´ hnäh˴ Cristo Jesús, mo˖so˖
tạạh´ hnäh˴ ɯɯ´ kih˺ Dio lä˖kọọ˜ ma´
tạạh´ hnäh˴ jäạ˺. Lä˖kọọ˜ he˜ tạạh´
hnäh˴ jạh˖ ba´, lä˖llu˺ he˜ ga˖tụụ˜
jma˜ Cristo dsoh˴ hma˜cru˜.

14 Hñiiˇ ba´ Cristo ga˗jmeeˇ
hiiˇ tiiˇ jnän` kyąąh´ dsa¯kyąąhn´.
Ga˗jmąąąy' kǫǫ¯ ba´ jee´ lä˗tǫˇ näą'
dsa¯. Ga˗jmeeyˇ ta˗ kooˇ he¯ ma´
na¯hąąąyh´ dsa¯kyąąyh´ he¯ la'
lä˗kǫǫ¯ na´hyah¯ he¯ ma´ jmee˗
jwɨɨh` kiyh'. 15 Lä˗ ma´ ga˗jǫǫ'
jmɨ¯ngo' kih' Cristo, ga˗mi˗lląąy¯
ley kih' Moisé hi˗ lä˗jë˗ nǫǫǫh¯ he¯
ma´ jmee˗ bii' ma´ høø' dsa¯gooy'.
Lä˗ją¯ ga˗jmąąąy' ją¯ąą¯ dsa¯ hmëëˇ
kyąąh´ lä˗tǫˇ näą' dsa¯ hi¯ ma´
tąąąh´ jąąą '. Ga˗ląąy' kǫǫ¯ näą'
dsa¯ kyąąyh´ hñiiyˇ. Lä˗ją¯ ba´
ga˗jmeeyˇ, ga˗hɨɨˇ tii´ kih' dsa˗.
16 Ga˗jiih' juu' he¯ la' jnän` kyąąh´
Dio, hi˗ lä˗ją¯ ga˗jmąąąy' kǫǫ¯ näą'
ba´hi¯ ma´ląą' tǫ' näą'. Ma´ga˗jǫǫy'
dsohˇ hma¯cruˇ, ga˗dsąąą' he¯ ma´
cha¯ hnii¯. 17 Ja' Cristo kway˗
ju'hmëëˇ kyah' hnähˇ hi¯ tąąąh´ ǫǫǫˇ,
jäyhˇ jmeey' hɨɨ' tii´ kyah' hnähˇ hi˗
lä˗ją¯ ka¯läh´ kyąąą' jnääh' hi¯ tąąąh´
jąąh˗. 18 Kyąąąh´ Cristo, lä˗tǫˇ näą'
jne´ ma¯cha¯ jwë' jnän` he¯ ya˗jąąh˗
jne´ jee´ gya' Tää` jnän` ta˗la˗ kih'
ją¯ba´ Jmɨ¯lleˇ Na¯jngɨɨ'.

19 He¯ją¯ mo˗so˗ ląąąh' hnähˇ
lä˗kǫǫ¯ dsa¯ hi¯ chąąą¯ ǫǫǫˇ, ni˗
mo˗so˗ ląąąh' hnähˇ lä˗kǫǫ¯ dsa¯
hi¯ tąąąh´ hwa' kih' jñahˇ. Ma¯ląąąh'
hnähˇ dsa¯goo' hi¯ na¯jngëë' kyąąą'
Dio, hi˗ ma¯ląąąh' hnähˇ kǫǫ¯ kyąąąh´
øøh' jne´ hi¯ ma¯tąąąh´ kyąąąh´
Dio. 20 Ląąąh' hnähˇ lä˗kǫǫ¯ mɨ
'kǫǫ´ he¯ ngoo' soo¯ nëˇ ma¯tɨɨ´
na´hyah¯ he¯ ga˗chihˇ apóstole
kyąąąh´ hi¯ ma´ ngëë˜ juu' kih' Dio.
Hi˗ hñiiˇ Jesucristo ląąą' lä˗kǫǫ¯
to¯nëˇ mɨ´kǫǫ´ he¯ kye¯ kiih` tɨɨ´
na´hyah¯ ją¯. 21 Kyąąąh´ Cristo
na¯ku¯ na¯chąąh´ jne´, ląąą' jne´
lä˗kǫǫ¯ hne' he¯ ngoo' ga˗hñąą¯
lä˗jiih' të' kǫǫ¯ gwah˗ na¯jngɨɨ '
ta˗la˗ kih' Dsa¯jøøh' jnän`. 22 Hi˗
hnähˇ ka¯läh´, na¯ku¯ na¯chąąh´
hnähˇ kyąąyh´, lä˗ją¯ ląąąh' hnähˇ
lä˗kǫǫ¯ hne' jee´ gya' Dio ta˗la˗ kih'
Jmɨ¯lleˇ kiyh'.

3

Paa´ ba´ na¯hñąą´ kway' ju'hmëëˇ kih' hi¯ sa˗ ląąą' judiu

1 Kih' he¯ją¯, jnäˇ Paa´ hąąąn´
neh˗ñe ' kwąąąt˜ kih' Cristo Jesús
lä˗llu' he¯ ga˗kwan' juu' kiyh'
kyah' hnähˇ hi¯ sa˗ ląąą' judiu.
2 Ma¯ñehˇ ba´ hnähˇ ląąąn˗, ha¯ lä˗
la' ta´ he¯ häˇ goon˗. He¯ llu' dsë'
Dio kyąąąh´ jnäˇ, he¯ją¯ ga˗hñąąąy'
jnäˇ mah' kwan` juu' kiyh' kyah'
hnähˇ. 3 Ga˗mi˗jnääy¯ kin˗ juu'
kiyh', he¯ ma´ na¯hmääˇ jąąą', ją¯ba´
lä˗kǫǫ¯ juu' he¯ ma¯sɨɨn' miih¯
kyah' hnähˇ. 4 Wa´ra¯ ga˗heh¯
hnähˇ juu' la¯, lä˗ngëëhˇ hnähˇ
kwee¯ lä˗kǫhˇ ga¯lä˗ngëën´ kih'
Cristo he¯ ma´ na¯hmääˇ jąąą'. 5 Sa˗
ga˗mi˗jnää¯ Dio juu' la¯ kih' hi¯ ma´
tąąąh´ llo´joo', pero na' ga˗mi˗jnääy¯
kyąąąh´ Jmɨ¯lleˇ kiyh' mah' lä˗ngëëˇ
lä˗jëë˗ apóstole kyąąy' kyąąąh´
lä˗jëë˗ hi¯ ngëë˜ juu' kiyh'. 6 He¯ la¯
na¯ juu' he¯ ma´ na¯hmääˇ: Ta˗la˗
kih' ju'hmëëˇ kih' Cristo, hi¯ sa˗ ląąą'
judiu lëëˇ kǫǫ¯ näą' ba´ kyąąąh´ hi¯
ląąą' judiu. Kǫ¯jøhˇ ba´ hyoyh˗ he¯
kwa' Dio, hi˗ kǫ¯jøhˇ ba´ tëëy' he¯
ga˗bąąąh¯ Dio hñiiˇ kwa' ta˗la˗ kih'
Cristo.

7 Kih' he¯ llu' dsë' Dio, he¯ la´
ga˗hyoh' ba´ jnäˇ beˇ kiyh' he¯
na¯hñąąn´ jmeen˗ ta´ kwan˗ juu'
la¯. 8 Ma˗ke˗ mäh' ga´ jnäˇ kih' jee´
lä˗jëë˗ dsa¯ hi¯ ląąą' kyąąą' Dio, he¯
la´ ga˗kwaˇ ba´ Dio ta´ la¯ he¯ kwan˗
ju'hmëëˇ kih' hi¯ sa˗ ląąą' judiu, jwɨɨ˜
jnihˇ, cha¯miih¯ mi¯jąąą' Dio jne´
ta˗la˗ kih' Cristo. Ni˗ sa˗ lä˗kë̱hˇ jne´
jmɨɨˇ lä˗ngëëˇ jne´ ha¯ kǫhˇ mi¯jąąąy'
jne´. 9 Jëë̱¯ go¯te˜ jwɨɨn˜ lä˗jëë̱˗ dsa¯,
ha¯ lä˗ la' he¯ mi¯jąąą' Dio jne´, jëëhˇ
lä˗jiih' ma´ ga˗nøø' jmɨ¯gyǫǫǫ˗ sa˗
ma´ kyǫǫǫh˜ dsa¯ ha¯ lä˗ la' hǫǫ´dsë¯
kih' Dio, hi¯ ga˗jmeeˇ ga˗lä˗jë˗
he¯ cha¯. 10 Lä˗kǫǫ¯ jmee˗ Dio

jmɨɨ´ na', he⁻ kyąh´jąy˗ jne´ hi⁻ ląą'
gwah˗ kiyh', lä˗jwë´ ją⁻ mi⁻jnääy˗
kih' lä˗jëë˗ hi⁻ hä´ goo⁻ ta´ gyɯɯh'
jmɨ⁻gyɯɯ˗ ha⁻ kǫh´ hɯɯ´dsë⁻ llu' sa˗
cha⁻ kiyh'. 11 Jmeey˗ ją⁻ba´ lä˗kǫh´
ga˗lla´ dsëy' jmeey' lä˗ ma´ to⁻në´
ta˗la˗ kih' Cristo Jesús Dsa⁻jǫǫh'
jnän`. 12 He⁻ ma⁻ląą' jne´ kǫǫ⁻
kyąąh´ Jesús, hi˗ he⁻ ma⁻dsoo´
dsë⁻ jne´ kiyh', he⁻ją⁻ ma´ cha⁻
jwë' jnän` he⁻ ya˗jąh˗ jne´ kih' Dio,
jëëh´ ma⁻cha⁻ ba´ o⁻jǫh˗ dsë⁻ jnän`
kyąąyh´. 13 He⁻ją⁻ jwëëhn˜ hnäh´,
ta˗ jeh˗ hoh´ hnäh´ kih' he⁻ jëën˜
wɨɨ´ lä˗llu' he⁻ kwan˗ juu' kiyh'.
He⁻ llu' kyah' hnäh´ ba´ na⁻.

14 He⁻ją⁻ jɯɯhn´ jnën˗ cha´në´
Tää` kyąą ' Jesucristo Dsa⁻jǫǫh'
jnän`, mah' chɯɯn´ kyąąyh´. 15 Kih'
hi⁻ he´ na⁻, na´jnää´ lä˗jëë˗ hi⁻ tąąh´
gyɯɯh' lä˗kye⁻ hi⁻ tąąh´ hwa' la⁻.
16 Jih´kǫh´ sa˗ lla˗ he⁻ cha⁻ ya˗jwɨɨ'
kih' Dio he⁻ kwëëyh˜ jne´, he⁻ją⁻
ngɨɨn´ kiyh' kyah' hnäh´, wa´ kway´
be´ kih' jmɨ⁻lle´ kyah' hnäh´ kyąąh´
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ' kiyh'. 17 Hi˗ ngɨɨn´
kih' Dio kyah' hnäh´, wa´ hąą´ tąą´
Cristo neh˗ tuh⁻hoh´ hnäh´ kyąąh´
he⁻ dsoo´ hoh´ hnäh´. Hi˗ lä˗kąą⁻
tuh⁻hoh´ hnäh´ kye⁻ hnäh´ ya´jǫǫ⁻
he⁻ hnääy' hnäh´. 18 Mah' lä˗ngëëh´
hnäh´ kyąąh´ lä˗jëë˗ ǫǫh' jne´ ha⁻
lä˗ cha⁻miih⁻ hnää' Cristo jne´.
Ma˗ra˗ ju'dsoo´ jwahn˗, ją˗ kyąąh´
hih˗ hnääy' jne´. 19 Sa˗ lä˗këh´
jne´ jmɨɨ´ lä˗ngëë´ jne´ ha⁻ kǫh´ sa˗
hnääy' jne´ pero ngɨɨn´ kih' Dio
kyah' hnäh´ mah' lä˗ngëëh´ hnäh´
cha⁻ga´miih⁻, mah' lä˗ją⁻ wa´ cha⁻
kyah' hnäh´ lä˗jë˗ go⁻te˜ he⁻ kwa˗
Dio.

20 Ti´hmaah´ Dio hi⁻ lih˗ jmee'
lä˗jë˗ go⁻te'. Hi˗ cha⁻ga´miih⁻
jmeey' lä˗kǫh´ ga´ he⁻ ngɨɨ´ jne´
kiyh'. Ni˗ sa˗ lloo˜ hɯɯ´dsë⁻ jnän`
ha⁻ kǫh´ be´ sa˗ kway' jnän`.
21 Lä˗ją⁻ wa´ la' jɯɯh⁻ kiyh' ga˗lä˗jë˗
joh´ jmɨɨ´ cha⁻, ta˗la˗ kih' gwah˗
hi˗ ta˗la˗ kih' Cristo Jesús. Wa´ la'
lä˗ją⁻.

4

*Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ ' jmee˗ he⁻ ląą'
jne´ kǫǫ⁻ ba´ jee´ lä˗jëë˗*

1 Jnä´ hąąn´ neh˗ñe' kwąąt˜ kih'
Dsa⁻jǫǫh' jnän`, he⁻ją⁻ chɯɯn´
kyąąh´ hnäh´, go⁻tąąh´ hnäh´ kwee⁻
lä˗kǫǫ⁻ lle` kih' jmeeh' hnäh´, na'
he⁻ ma⁻tëëh˗ Dio hnäh´ mąh'
lëëh´ hnäh´ kyąąy'. 2 Ta˗ jmąą˗
hnäh´ hñaah' kąąh´, jmee´ hnäh´
hwąąh´ ba´. Jmee´ hnäh´ jǫh⁻
hoh´ hi˗ hnøø' kwëëh' hoh´ hnäh´
kyąąh´ dsa⁻kyąąh´ hnäh´ lä˗llu' he⁻
hnaah˗ hnih´. 3 Kwa´ hnäh´ be´
wa´ la' kǫǫ⁻ nëë' ba´ hɯɯ´dsë⁻ kyah'
hnäh´ lä˗jëë˗ hnäh´, kyąąh´ be´ kih'
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ', hi˗ ta˗la˗ kih' he⁻
ma⁻hii´ tii´ kyah' hnäh´. 4 Kǫǫ⁻
ba´ ląą ' jne´ lä˗jëë˗ jne´ kih' Dio,
kǫǫ⁻ ba´ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ', hi˗ ją⁻ba´
lä˗ją⁻ ga˗tëëh' Dio jne´ mah' lä˗cha⁻
kǫǫ⁻ ba´ o⁻jǫh˗ dsë⁻ jnän`. 5 Ją⁻
ba´ Dsa⁻jǫǫh' jnän`, kǫǫ⁻ ba´ he⁻
dsoo´ dsë⁻ jne´, kǫǫ⁻ ba´ he⁻ sąą˗
jne´ jmɨɨ⁻, 6 ją⁻ ba´ Dio chąą⁻, hi⁻
ląą' Tää` kyąą ' lä˗jëë˗. Hi⁻ he´ na⁻
kye⁻ në´ kih' jee´ lä˗jëë˗, hi⁻ he´ hi⁻
kyąh´ją˗ lä˗jëë˗ dsa⁻, hi˗ hąąy´ jee´
kih' lä˗jëë˗.

7 Lä˗ją⁻ lä˗ją⁻ jne´ ma⁻hñah˜
jne´ he⁻ la´ ga˗kwa´ Cristo, lä˗ hyoh⁻
dsëy' hñiiy´. 8 He⁻ją⁻ cha⁻ jee´
na⁻sɨɨ⁻ juu' kih' Dio he⁻ jäh´ lä˗la⁻:
Lä˗ ma´ ga˗sąyh' ta˗ gyɯɯh',
ga˗tëëy⁻ lä˗jëë˗ hi⁻ ga˗lëëyh˗
jee´ hnii⁻,
mah' dsa⁻ kyąąy' ga˗kwëëyh' he⁻
cha⁻ kiyh'.

9 Heh' he⁻ ga˗sąh' Cristo ta˗
gyɯɯh', he⁻ ją⁻ hnøø' jäh˗, jąą' ga´
ga˗jñąąy' ta˗ hwa' ga´ miih⁻ kih'
hwa' la⁻. 10 Hi⁻ ga˗jñąą' he´, he´
ba´ hi⁻ he´ ga˗sąh' ta˗ gyɯɯh' lä˗
ga˗të´ jee´ ga˗dsąą' go⁻te˜ mah'
lëëy´ jǫǫh' kih' lä˗jë˗ ba´. 11 Hi⁻
he´ ga˗kwa´ ta´ kih' dsa⁻ kyąąy'.

Ga˖hñąąy˩ kǫ˜lląą´ dsa˜ mah˩ lęęy´ apóstole, hi˖ kǫ˜lląą´ ga˖hñąąy˩ ngëë˩ juu˩ kiyh˩, hi˖ kǫ˜lląą´ ga˖hñąąy˩ mah˩ dsa˜nääy˩ jee´ jyoh´ dsa˜kąy˖ ju˩hmëë´. Hi˖ kǫ˜lląą´ ga˖hñąąy˩ hi˜ hąą˩ dsa˜ kyąąy˩ hi˖ lęęy´ ta˜jwoh˩. 12 Ga˖tooyh˜ gooy˜ ta´ ją˜ mah˩ mi˜tęęy˖ dsa˜ kyąą˩ Dio ha˜ lä˖ jmeey˩ ta´he˩ kih˩ dsa˜kyąąyh´. Lä˖jwë´ ją˜ ga˖nää˩ bih˩ ta˖ cha´në´ lä˖jęę˖ hi˜ ląą˩ kyąą˩ Cristo, 13 lä˖jii˩h˩ lloo˜ jmii´ le´ kǫǫ˜ ba´ huu´dsë˜ kih˩ jee´ lä˖jęę˖ jne´ hi˜ ma˜dsoo´ dsë˩ kiyh˩. Ma´ją˜ ga´ lä˖kyǫǫ˖ jne´ ha˜ lä˖ ląą˩ Jǫǫ´ Dio. Ją˜ga´ na˖ lęę´ jne´ lä˖kǫǫ˜ jąą˜ dsa˜ ma˜jǫǫh˩ lä˖kǫh´ ląą˩ hñii´ Cristo.

14 Lä˖ją˜ mo˖so˖ lęę´ jne´ lä˖kǫǫ˜ jąą˜ chih˜ hi˜ sa˖ kwa˖ ta´ mi˜gąąy˖ kyąąh´ wa´ he˜ cha˜ he˜ juu˩ he˜ nuuy˜. Goo˜ la˩ jnän` dsa˜nää˩ dsa˜ hi˜ lih˖ mi˜gąą˖ jne´ tąąyh˜ jne´ jwë´ hlii˩h˩, kih˩ he˜ kyuuyh˜ cha˜miih˜ mąy˜. 15 Lla˜ he˜ ją˜, hnøø˩ dsa´tooh´ jne´ kyąąh´ ju˩dsoo´ jmah˩ ba´ hi˖ hnää˖ jne´ øøh˩ jne´. Lä˖ją˜ ba´ dsa´nøø˩ jne´ ta˖ cha´në´ kyąąh´ lä˖jë˖ he˜ jmee˜ jne´ lä˖jii˩h˩ lęę´ jne´ lä˖kǫǫ˜ ląą˩ hñii´ Cristo, hi˜ kyę˜ në´ jnän`. 16 Lä˖jęę˖ jne´ na˜ku˜ na˜chąh´ jne´ kyąąh´ Cristo kih˩ he˜ ląą˩ jne´ kǫǫ˜ ba´ kyąąyh´. Hi˖ ngoo˩ ba´ lä˖ją˜, kwa˜ jne´ be´ kih˩ lä˖jąą˜ lä˖jąą˜ øøh˩ jne´ lä˖kǫh´ la˩ ta´ he˜ ma˜hñah˜ jne´ jmeen´. Lä˖ją˜, ga˖lä˖jęę˖ jne´ tęę˩ jne´ be´ mah˩ dsa´nøø˩ jne´ ta˖ cha´në´ kyąąh´ he˜ hnää˖ jne´ øøhn˩.

Ta˖la˖ kih˩ Cristo ma˜ląą˩ jne´ lä˖kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ hmëë´ ba´

17 He˜ją˜ jwęęhn˜ hnäh´ juu˩ la˜ hi˖ kih˩ he˜ kyąąhn´ Cristo, jmee˖ bii˩ jwahn˖. Mo˖to˖ jmee˜ hnäh´ lä˖kǫǫ˜ tąąh´ lä˖jęę˖ hi˜ sa˖ ma˜hęęh˜ kih˩ Dio. Sa˖ jmää˩ ni˖ miih˜ lä˖kǫǫ˜ la˩ huu´dsë˜ kiyh˩. 18 Lä˖kǫh´ he˜ na˜jlë˜ huu´dsë˜ kiyh˩, uu´ go˜te˜ ba´ tąąyh´ kih˩ Dio. Hweh˜ dsëy˩ he˜ją˜ sa˖ ngëëy´ ni˖ kǫǫ˜ ni˖ jyoh´. 19 Sa˖ liiyh˜ he˜ jmeey˖ he˜ją˜ ga˖ngëëy˩ hñiiy´ jmeey˩ lä˖jë˖ he˜ ngii˖ jmi˜ngo˩ kiyh˩, lä˖jii˩h˩ hęę´ dsëy˩ jmeey˩ he˜ ga´ jyoh´ he˜ hlii˩h˩ cha˜ga´miih˜. 20 Pero sa˖ ga˖lä˖tęęh˖ hnäh´ lä˖na˜ kih˩ Cristo. 21 ¿Ją˩ ma˜nuuh˜ ba´ hnäh´ ha˜ lä˖ juu˩ he˜ ga˖kway´? Ma˜lä˜tęęh˖ ba´ hnäh´ lä˖kǫǫ˜ la˩ ju˩dsoo´ kih˩ Jesús. 22 Hnøø˩ tuh˩ hnäh´ jwë´ hlii˩h˩ jee´ ma´ tąąh´ hnäh´ jąą˩. He˜ hęę˜ jne´ ba´ jwë˩ ją˜, mi˜gąą˖ jne´ kyąąh´ lä˖jë˖ he˜ hęę´ dsë˜ jne´. 23 Hi˖ hnøø˩ lä˖sii˩ huu´dsë˜ kyah˩ hnäh´, wa´ la˩ kǫǫ˜ ba´ huu´dsë˜ he˜ hmëë´ go˜te˜. 24 Hnøø˩ lä˖sęęh˩ hnäh´ go˜te˜, wa´ ląąh˩ hnäh´ lä˖kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ hmëë´ ba´ lä˖kǫǫ˜ ląą˩ hñii´ Dio. Lä˖ją˜ hnøø˩ llǫǫh˩ hnäh´ hi˖ na˜jngëëh˩ hnäh´ lä˖ hnøø˩ kih˩ ju˩dsoo´.

25 He˜ją˜ jwahn˖, sa˖ wa´ ta˜jǫǫh˩ hnäh´, hlęęh´ hnäh´ øøh˩ hnäh´ kyąąh´ ju˩dsoo´ ba´. Jëëh´ ma˜ląą˩ jne´ jąą˜ ba´ jee´ lä˖jęę˖ jne´.

26 Wa´ra˜ ga˖lä˖llęę´ hnäh´, ta˖ kwa˜ hnäh´ jwë˩ le´ juuh˜. Mi˜lląą˩ hnäh´ juu˩ na˜, na˩ sa˖ ga´ ma˜dsąą˩ jmii´. 27 Lä˖ją˜ ta˖ kwa˜ hnäh´ jwë˩ kąąh˩ hi˜ sa˖llǫ˩ hnäh´.

28 Hi˜ hii˜ kih˩ dsa˖, mo˖so˖ wa´ jmee´ gyih˩. Hnøø˩ jmeey˩ ta´ lä˖lle` kiyh˩ mah˩ lä˖cha˜ kiyh˩ he˜ kyąąh´ jmeey˩ be´ kih˩ hi˜ lla˜kyąą˩.

29 Ta˖ wa´ hwëë˜ hooh´ hnäh´ juu˩ he˜ toh˜ wii´. Lla´ hnäh´ juu˩ he˜ kwa˖ be´ kih˩ dsa˜ ba´, mah˩ ją˜ tøh˖ llu˩ kih˩ lä˖jęę˖ hi˜ nuu˜. 30 Ta˖ jmee˜ hnäh´ meeh˜ dsë˩ Jmi˜lle´ Na˜jngii˩ kih˩ Dio. Jëëh´ hi˜ he´ na˜ ga˖jmee´ lęę˜ hnäh´ mah˩ lä˖ją˜ ląąh´ hnäh´ wa´ra˜ ga˖lloo˩ jmii´.

31 Che˩ lä˖jë˖ he˜ hä´ tuh˜hoh´ hnäh´, he˜ llęę´ hnäh´, he˜ ya˜jęę˩ hoh´ hnäh´, he˜ tooh´ hnäh´ mii˩h´, he˜ hlëëh´ hnäh´ wii´ kih˩ dsa˖, he˜ hñaa˜ hoh´ hnäh´ kyąąh´ dsa˖. 32 Jmee´ hnäh´ llu˩ hoh´ hnäh´, wa´

lä⁻ñih´ hoh´ hnäh´, kii' hnäh´ hoh´
kyaah´ dsa⁻kyaah´ hnäh´, ja⁻ba´
lä⁻koo⁻ ga⁻koo' Dio dsë¹ kyaah´ jne´
ta⁻la⁻ kih¹ Cristo.

5

Lä⁻jëë⁻ hi⁻ tääh´ jee´ jnä´ wa´je⁻,
mo⁻so⁻ cha⁻ he⁻ kih¹ dsa⁻taayh` jee´
na⁻hoo⁻

1 Ja⁻ jmeeh⁻ hnäh´ ja⁻ba´ lä⁻koo⁻
jmee⁻ hñii´ Dio, lä⁻llu¹ he⁻ laah¹
hnäh´ jooy´ hi⁻ hnääy¹ cha⁻miih⁻.
2 Go⁻taah´ hnäh´ hnaah⁻ hnäh´
dsa⁻, ja⁻ba´ lä⁻koo⁻ hnää¹ Cristo
jne´, hi⁻ ga⁻ngëë¹ hñii´ ga⁻juu¹
kwaat⁻ jnän`. He⁻ ga⁻kwaay¹ hñiiy´
ja⁻, la¹ lä⁻koo⁻ he⁻ ga⁻kwëëyh¹ Dio
jmii⁻ mi⁻jwii⁻ he⁻ ga⁻tih¹ dsëy¹.
3 Dsa⁻më´ dsa⁻ñuuh⁻, ta⁻ kaah⁻
hnäh´ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻. Ni⁻ ta⁻
jmee⁻ hnäh´ he⁻ ga´ jyoh´ he⁻ hee´
hoh´ hnäh´, ni⁻ sa⁻ wa´ hnooh⁻
hnäh´ leh⁻ hnäh´ lä⁻jë⁻ he⁻ ga´ cha⁻.
Jëëh´ hi⁻ na⁻jngëë' kyaa¹ Dio sa⁻ lle`
kih' jmee¹ lä⁻ja⁻. 4 Ni⁻ ta⁻ hlëëh`
hnäh´ juu' hliih¹, ni⁻ ta⁻ hlëëh` hnäh´
wa´ la' cha⁻ la¹, ni⁻ ta⁻ jmee⁻ hnäh´
lëë` he⁻ sa⁻ jmää¹ ta´. Jëëh´, lä⁻jë⁻
he⁻ na⁻ sa⁻ sooh⁻ jnän`. Hnøø¹
kwa´ jne´ ti´hmaah´ kih' Dio ba´.
5 Ma⁻ñeh´ ba´ hnäh´ sa⁻ heh' ni⁻ jaa⁻
dsa⁻ jee´ gya' Cristo kyaah´ Dio hi⁻
kaah⁻ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, hi⁻ jmee⁻
he⁻ ga´ jyoh´ he⁻ hee´ dsëy¹, ni⁻ hi⁻
hnøø¹ lih⁻ lä⁻jë⁻ he⁻ ga´ cha⁻, jëëh´
lä⁻koo⁻ he⁻ ja⁻ ba´ laa' dio kyaay¹
he⁻ jmeey⁻ lä⁻ja⁻. 6 Ta⁻ kwa⁻ hnäh´
jwë' mi⁻gaa⁻ dsa⁻ hnäh´ kyaah´
lä⁻jë⁻ juu' he⁻ sa⁻ jmää¹ ta´. Kih¹
he⁻ hliih' na⁻ gwa´ ya⁻jëë ' dsë¹
Dio kyaah´ hi⁻ chaah⁻. 7 He⁻ja⁻
ta⁻ jmee⁻ hnäh´ ko⁻jøh´ kyaah´ hi⁻
jmee⁻ lä⁻ja⁻.
8 Jää¹ ma´ tääh´ hnäh´ jee´
na⁻hoo⁻, pero na¹ ma⁻tääh´ hnäh´
jee´ jnä´ wa´je⁻ kih¹ Dsa⁻jøøh' jnän`.
He⁻ja⁻ hnøø¹ go´taah´ hnäh´ lä⁻lle`
kih' hi⁻ na´jnää´ kih¹ wa´je⁻. 9 Jëëh´,
he⁻ tøøh´ jne´ lä⁻ jøø⁻ Jmi⁻lle´
Na⁻jngii ', he⁻ ja⁻ na⁻ jmee⁻ llu¹
dsë⁻ jne´, jmee⁻ he⁻ dsa´toohn´
kwee⁻ hi⁻ jmee⁻ hlëëh´ jne´ ju'dsoo´
jmah¹. 10 Hnøø¹ jmeeh' hnäh´
lä⁻jë⁻ he⁻ tih~ dsë¹ Dsa⁻jøøh' jnän`.
11 Ta⁻ jmee⁻ hnäh´ lä⁻ jmee⁻ hi⁻
tääh´ jee´ na⁻hoo⁻. Ni⁻ miih⁻
sa⁻ jmää¹ lä⁻jë⁻ he⁻ jmeey⁻ ja⁻.
Hnøø¹ mi´jnääh¹ hnäh´ kiyh¹, kih¹
he⁻ tääyh´ jwë´ hliih'. 12 Jëëh´ la¹
o⁻hih⁻ lä⁻jë⁻ he⁻ jmee⁻ dsa⁻ jee´
na⁻hmää´, lä⁻jiih' gwa´ lä⁻heeh´ jne´
hlëëhn´ lä⁻koh´ jmeey⁻. 13 Lä⁻jë⁻
he⁻ dsa⁻lä⁻jnä´ kyaah´ wa´je⁻, jee´
ja⁻ dsa⁻jñih¹. Jëëh´ wa´je⁻ mi⁻jnää⁻
lä⁻jë⁻. 14 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ lä⁻la⁻:
Hne⁻ hi⁻ na⁻gwii⁻, ñe` hñaah'.
Chaah` hñaah' jee´ kih' hi⁻ na⁻juu´,
Cristo choo¹ wa´je⁻ kyah¹.
15 Leeh⁻ hnäh´, ha⁻ lä⁻ jmeeh⁻
hnäh´. Ta⁻ wa´ taah⁻ hnäh´. Hnøø¹
go´taah´ hnäh´ kyaah´ cha⁻miih⁻
huu´dsë⁻ llu¹ ba´. 16 Kye⁻ da´ hnäh´
kwaat⁻, na¹ lä⁻cha⁻ jmii´. Jëëh´,
lä⁻jë⁻ jmii´ ba´ cha⁻ he⁻ hliih'. 17 Ta⁻
wa´ taah⁻ hnäh´, hnøø¹ lä⁻ngëëh´
hnäh´ ha⁻ lä⁻ hnøø¹ Dsa⁻jøøh' jnän`.
18 Ta⁻ mi⁻hee' hnäh´ hñaah¹ kyaah´
jmih' mi'jëh¹ ma⁻ää⁻. He⁻ jää⁻ jne´
jmeen´ wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ ba´ ja⁻.
Wa´ na⁻kah' tuh⁻hoh´ hnäh´ kyaah´
Jmi⁻lle´ Na⁻jngii ' ba´. 19 Ja⁻ hlëëh´
hnäh´ dsa⁻kyaah´ hnäh´ kyaah´
salmo, kyaah´ su⁻ kih¹ Dio, kyaah´
lä⁻jë⁻ su⁻ he⁻ kwa⁻ jmi⁻lle´. Ja⁻
häh⁻ hnäh´ kih¹ Dsa⁻jøøh' jnän` hi⁻
ja⁻ kwah⁻ hnäh´ ti´hmaah´ kiyh'
lä⁻kaa⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´. 20 Lä⁻jë⁻
jiih~, kih¹ lä⁻jë⁻ ba´, ja⁻ kwah⁻ hnäh´
ti´hmaah´ kih' Dio hi⁻ laa¹ Tää`jnän`,
ta⁻la⁻ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh'
jnän`.

Jmee⁻ bii¹ jmee´ jne´ he' kih¹ dsa⁻

21 Ja⁻ jmeeh⁻ hnäh´ he' kih¹
dsa⁻kyaah´ hnäh´ lä⁻llu¹ he⁻ gah⁻
hnäh´ Dio.
22 Hnäh´ dsa⁻më´ hi⁻ chaa⁻
dsa⁻ñuuh⁻ kyaa¹, ja⁻ jmeeh⁻

hnäh´ he' kih' dsa¯ñuuh¯ kyąąh'
hnäh´, lä÷kǫǫ¯ jmeeh¯ hnäh´ kih'
Dsa¯jǫǫh' jnän`. 23 Jëëh´, dsa¯ñuuh¯
ba´ kyę¯ në´ kih' dsa¯më´ kyąą',
ją¯ba´ lä÷kǫǫ¯ kyę¯ Cristo në´ kih'
dsa¯ kyąąy' hi¯ ga÷lääy', hi¯ ląą'
kwąąt~ gwah÷ kiyh'. 24 He¯ją¯,
ją¯ba´ lä÷kǫǫ¯ ga÷tëë´ gwah÷ jmeey'
he' kih' Cristo, ją¯ba´ lä÷ją¯ ka¯läh´,
ga÷tëë´ jmee' dsa¯më´ he' kih'
dsa¯ñuuh¯ kyąą'.

25 Hnäh´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ chąą¯
dsa¯më´ kyąą', ją¯ jmeeh¯ hnäh´
hnaah÷ hnäh´ dsa¯më´ kyąąh'
hnäh´, ją¯ba´ lä÷kǫǫ¯ hnää' Cristo
gwah÷ kih', lä÷jiih' ga÷ngëëy'
hñiiy´ ga÷jǫǫy' kwąąt~ kih' gwah÷.
26 Lä÷jwë´ ją¯ ga÷jä´ na¯jngii' gwah÷,
ga÷gyiyh' he¯ ma´ soh´ kyąąh´
jmii¯ hi÷ kyąąh´ juu' kih' Dio.
27 Mah' wa´ra¯ ga÷lloo' jmii´ ją¯, kih'
hñii´ bih' mi¯jnääy÷ gwah÷ he¯ la'
na´hñaah', he¯ sa÷ soh´, ni÷ sa÷ jnä´
ma¯gyuh¯, ni÷ he¯ ga´ jyoh´ he¯ la'
lä÷ją¯. Na¯jngii' go¯te' ba´ gwah÷
ją¯, mo÷so÷ cha¯ ga´ dso´kye¯ kih'.
28 Ją¯ba´ lä÷ją¯ dsa¯ñuuh¯ hi¯ chąą¯
dsa¯më´ kyąą', jmee÷ bii' lä÷hnääy'
mëy´, ją¯ba´ lä÷kǫǫ¯ hnääy' hñiiy´.
He¯ hnääy' mëy´, he¯ hnääy' hñii´
bih' ją¯. 29 Sa÷ chąą¯ ni÷ jąą¯ hi¯ sa÷
hnää' hñii´, lä÷jëë÷ ba´ hää~ hñii´.
Hi÷ ją¯ba´ lä÷ją¯ hǫǫ÷ Cristo gwah÷
kih'. 30 Jëëh´ na¯ku¯ na¯chąh´ jne´
kyąąyh´, ląą' jne´ lä÷kǫǫ¯ jmi¯ngo'
kiyh', lä÷llu' he¯ ma¯ląą' jne´ kǫǫ¯
ba´ kyąąyh´. 31 Kih' he¯ją¯ ba´
bęę~ dsa¯ñuuh¯ cho'jmiiy¯ mah'
dsa¯gyay÷ kyąąh´ mëy´, lęęy´ jąą¯
ba´ jee´ lä÷ǫǫy´. 32 Juuh¯ la' juu' he¯
na¯hmää´ la¯. Pero ją÷ he¯ hlëëhn´
kih' dsa¯ jmi¯gyuu÷, he¯ hlëëhn´
kih' Cristo kyąąh´ gwah÷ kiyh' ba´.
33 He¯ją¯ jwahn÷, jmee÷ bii' kih'
lä÷jąą¯ lä÷jąą¯ dsa¯ñuuh¯ lä÷hnääy'
dsa¯më´ kyąąy' hi÷ lä÷ją¯ dsa¯më´
hi¯ chąą¯ dsa¯ñuuh¯ kyąą', hnøø'
jmeey' he' kih' dsa¯ñuuh¯ kyąąy'.

6

1 Hnäh´ hi¯ ląą' chih¯, wa´ nuuh´
hnäh´ kih' maa` kyąąh' tää` kyąąh'.
Lä÷ją¯ ba´ sǫǫh~ kyah' hnäh´, hi¯
ląą' kyąą' Dsa¯jǫǫh' jnän`. 2 He¯
la¯ to¯në´ mada¯ he¯ ja' kǫ¯jǫh´
kyąąh´ he¯ la´ kwa÷ Dio kih' hi¯
mi¯te': "Wa´ nuuh´ kih' maa` kyąąh'
tää` kyąąh', 3 mah' chąąh¯ hne¯
llu' hi÷ lä÷ ma¯ngoo' ją¯ba´ chąąh¯
jmi¯gyuu÷ la¯."

4 Hnäh´ hi¯ chąą¯ jǫǫ´, ta÷ ta¯ ta÷
hąąh` hnäh´ gyuu¯ kyąąh' ga÷ngëë´
jwëë ', ha¯ ga¯ che¯ ga÷ya÷jëë '
dsëy'. Jee´ dsa¯kwąąy÷, hnøø'
kwëëh' hnäh´ nuuh¯ lä¯lle` kih' mah'
lä÷tëëy¯ jmeey' lä÷ hnøø' Dsa¯jǫǫh'
jnän`.

5 Hih' hnäh´ hi¯ jmee÷ ta´ kih'
dsa÷, ją¯ jmee¯ hnäh´ he' kih'
dsa¯juu´ ta´. Ta÷ jmee¯ hnäh´
chąąh¯ hnäh´ kyąąyh´, ni÷ ta÷
mi¯gąą ' hnih´, hnøø' gąh÷ hnih´
ba´. Jmee´ hnäh´ kwąąt~ lä÷kǫǫ¯
he¯ jmeeh¯ hnäh´ ta´ kih' Cristo.
6 Lä¯kąą¯ tuh¯hoh´ hnäh´ jmee´
hnäh´ he' kih' dsa¯juu´ ta´ lä¯kǫǫ¯
hnøø' Dio. Hi÷ ją÷ ma÷la÷ ta´kǫ¯jiih'
tąąyh´ jëëy~, lä÷kǫǫ¯ jmee÷ hi¯
hnøø' jąą' llu' kyąąh´ dsa¯. Jmee´
da´ hnäh´ huu´dsë¯, la' lä÷kǫǫ¯ he¯
jmeeh¯ hnäh´ ta´ kih' Cristo ba´.
7 Kyąąh´ kǫǫ¯ nëë' ba´ huu´dsë¯
jmee´ hnäh´ ta´ kiyh', lä÷kǫǫ¯ he¯
jmeeh¯ hnäh´ ta´ kih' Dsa¯jǫǫh'
jnän`, ją÷ kih' dsa¯ jmi¯gyuu÷. 8 Jëëh´
ñeh´ ba´ hnäh´, mi´hmaah` ba´ Dio
kih' lä÷jëë÷ dsa¯ ha¯ kǫh´ te' ta´ llu'
he¯ ma¯jmeey´. Sa÷ cha¯ he¯ jmee'
che´ jmeey÷ ta´ kih' dsa÷ o che´ la' ta´
kih' hñiiy´.

9 Ją¯ba´ lä÷ją¯ jmee´ hnäh´ kyąąh´
hi¯ jmee÷ ta´ kyah' hnäh´. Ta÷ ta¯
ta÷ hąąh` hnih´. Ñeh´ ba´ hnäh´, he´
ba´ hi¯ gya' gyuuh' ląą' juu´ hi¯ jmee÷
ta´ kyah' hnäh´ hi÷ ląąy' juu´ hnäh´
ka¯läh´. Jëëh´, kǫǫ¯ ba´ ląą ' dsa¯
cha´ë´.

Cha˜ ba´ he˜ kyąąh´ tęęn´ kyąąh´ hį˜sa˜llu̱'

10 Ta˜ jyoh´ kǫ˜tąą˜, jwëëhn˜
hnäh´ ǫǫhn', kwa´ hnäh´ be´ kih'
he˜ ma˜ląąh' hnäh´ kǫǫ˜ kyąąh´
Cristo. Jëëh´ cha˜miih˜ be´ cha˜
kiyh'. 11 Jmąąh` hnäh´ ta´ lä˜jë˜
he˜ kwa˜ Dio he˜ kyąąh´ ląąh´
hnäh´ hñaah'. Lä˜ją˜ ba´ tąąh˜
hnäh´ tęęh' kyąąh´ lä˜jë˜ mąy˜
kih' hį˜sa˜llu̱'. 12 Sa˜ la' juu' tęę´
jne´ kyąąh´ dsa˜ jmı˜gyuu˜, la'
juu' kyąąh´ lä˜jë˜ jmı˜lle´ hlıih' hį˜
kyę˜ na˜ku´ na˜ngıı' ta´ jmı˜gyuu˜
hlıih' la˜. Chąą˜ hį˜ mäh', lä˜
ga˜të´ hį˜ jǫǫh'. Lä˜kyę˜ jmı˜lle´
hlıih' hį˜ ga˜nää´ gyuuh' tęę´ jne´
kyąąh´ ka˜läh´. 13 He˜ją˜ jmee˜ bii'
jmąąh´ hnäh´ ta´ lä˜jë˜ he˜ kwa˜
Dio, mah' tęęh' hnäh´ kyąąh´ hį˜
he´. Lä˜jë˜ he˜ kwëëh˜ Dio hnäh´ la'
lä˜kǫǫ˜ he˜ chǫǫh˜ hlǫǫ´ hį˜ tąąh´
jee´ hnii˜ mah' ląąh´ hnäh´ hñaah'
wa´ra˜ ga˜lloo' jmıı´ hlıih' ją˜. Hi˜
ma˜la˜ ma˜tęęh´ hnäh´, ma˜lę̱h˜
hnäh´ kih' lä˜jë˜. 14 He˜ją˜ go˜tąąh´
hnäh´ kǫǫ˜ hweh˜ kyąąh´ ju'dsoo´.
He˜ ją˜ na˜ la' lä˜kǫǫ˜ loo˜ he˜
na˜hñuu˜ tuh˜ hlǫǫ´. Hi˜ lä˜ją˜
hnǫǫ' jmeeh' hnäh´ he˜ llu' jmah'
mah' lä˜ją˜ ląąh´ hnäh´ hñaah', lä˜
jmee˜ hlǫǫ´ hį˜ tąąh´ jee´ hnii˜
na˜ląą˜ bih' ñe'. 15 Hi˜ hnǫǫ'
ma˜na´llu̱u̱h` hnäh´ tąą´ kwah'
hnäh´ ju'hmëë´ he˜ jmee˜ hii´ tii´
jnän`. He˜ ją˜ na˜ la' lä˜kǫǫ˜ he˜ hä´
mıı˜ tıı´ jne´. 16 Hi˜ jee´ lä˜jë˜, hnǫǫ'
dsoo´ hoh´ hnäh´ kih' Dio mah'
lę̱h˜ hnäh´ kih' hį˜sa˜llu̱' wa´ra˜
ga˜jmeey´ jwıih` kyah' hnäh´. He˜
ją˜ na˜ la' lä˜kǫǫ˜ he˜ jmee˜ hlǫǫ´
hį˜ hıı˜ ñe' he˜ ląąy˜ hñiiy´ kih'
lä˜jë˜ flech he˜ na˜hįh˜ je˜ he˜ te˜
dsa˜ jee´ cha˜ hnii˜. 17 Hi˜ dsooh˜
hoh´ hnäh´ ma˜ląą' ba´ Dio hnäh´.
Lä˜ją˜ ląąh' hnäh´ lä˜kǫǫ˜ ląą' hlǫǫ´
hį˜ hä´ mı'kyaah´ lle´. Hi˜ chǫǫh´
hnäh´ ñe'tuuh˜ juuh˜ kih' Jmı˜lle´
Na˜jngıı'. He˜ ją˜ na˜ la' juu' kih'
Dio. 18 Lä˜jë˜ jiih˜ hnǫǫ' chuuh'
hnäh´ kyąąh´ Dio, ngıı´ hnäh´ kiyh'
lä˜ hnǫǫ' Jmı˜lle´ Na˜jngıı'. Wa´
na˜nëh´ hnäh´, ta˜ tu´ hnäh´ he˜
ngıih´ hnäh´ kih' lä˜jëë˜ hį˜ ląą'
kyąą' Dio.
19 Hi˜ ngıı´ hnäh´ kin˜ mah'
kway' juu' he˜ hlëëhn´ hi˜ ni˜
sa˜ jä˜ lä˜gohn˜ wa´ra˜ ga˜të´ jee´
kwan` ju'hmëë´ kih' Jesús he˜ ma´
na˜hmää´. 20 Ga˜chęę' Dio jnä´
mah' kwan` juu' kiyh'. He˜ją˜ ba´
na˜ häąn´ neh˜ñe'. He˜ją˜ ngıı´
hnäh´ kin˜ mah' ją˜ tuu˜ dsën˜
hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ lle` kih'.
21 Tíquico ląą' jąą˜ ǫǫh' jne´ hį˜
hnaan˜ cha˜miih˜. Lä˜ ma˜jmeey˜
ją˜ba´ ta´ kih' Dsa˜jǫǫh' jnän`. Hį˜
he´ jmee' juu' kyah' hnäh´ ha˜ lä˜ la'
kin˜ hi˜ ha˜ lä˜ ngën˜ kyąąh´ ta´ kin˜.
22 Kih' he˜ją˜ ba´ na˜, chęę˜ jnih´ ta˜
na˜ kyah' hnäh´ mah' lä˜ñeh´ hnäh´
ha˜ lä˜ dsa˜ngëë´ jnääh' hi˜ lä˜ją˜
kway' be´ kyah' hnäh´.
23 Ngıin´ kih' Dio hį˜ ląą' Tää`jnän`
hi˜ ngıin´ kih' Jesucristo Dsa˜jǫǫh'
jnän`, wa´ jmeey´ hii´ tii´ dsë' lä˜jęę˜
ǫǫh' jne´ hį˜ tąąh´ jee´ na˜, wa´
jmeey´ hnääy' ǫǫyh˜ hi˜ wa´ jmeey´
dsoo´ dsëy' kih' Dio. 24 Wa´ mi˜jąą'
Dio lä˜jęę˜ hį˜ sa˜ hwąą˜ he˜ hnääy'
Jesucristo Dsa˜jǫǫh' jnän`. Wa´ la'
lä˜ją˜.

Filipenses
Juu' la¯ ga˗sɨɨ˝ Paa´ kih' øøh' jne´ hi̱¯ chąą̱¯ Filipo

1 Jnä˝ Paa´ kyąąh´ Timotä jmee´
jnäähˈ ta´ kih' Jesucristo, sɨɨn˗ kyahˈ
hnäh˝ hi̱¯ na¯jngëë' hi̱¯ tąąh´ jwɨɨ¯
Filipo, kihˈ he¯ ma¯ląąhˈ hnäh˝
kǫǫ¯ kyąąh´ Jesús. Hi˗ sɨɨn˗ he¯
la¯ lä˗kye̱¯ kihˈ hi̱¯ kye̱¯ në´ hi˗
kyąąh´ lä˗jëë̱˗ hi̱¯ na¯hñąą´ kwa˗ be˝
jee´ na¯. 2 Ngɨɨn´ kih' Dio hi̱¯ ląąˈ
Tää` jnän` hi˗ ngɨɨn´ kih' Jesucristo
Dsa¯jøøh' jnän`, wa´ kway˝ lä˗jë˗
he¯ llu' kyahˈ hnäh˝, hi˗ wa´ jmeey˝
hii˝ tii´ kyah' hnäh˝.

Ga˗kwa˝ Paa´ ti´hmaah´ kih' Dio

3 Kwan˗ ti´hmaah´ kih' Dio
kyąąn˗, kǫǫ¯ hä´ kǫǫ¯ hä´ lä˗ ma´
dsooh˜ dsën˗ hnäh˝. 4 Lä˗jë˗ jii̱h˜
lä˗ ma´ hlëëhn´ kyąąh´ Dio, chąą¯
ba´ jnä˝ llu' jee´ ngɨɨn´ kih' lä˗jëë̱˗
hnäh˝, 5 jëëh˝ lä˗ ma´ ga˗løøh` hnäh˝
kwah¯ hnäh˝ be˝ kin˗ jee´ kwan˗
ju'hmëë˝ lä˗jii̱h' naˈ sa˗ ma¯hwąąh´
hnäh˝. 6 Ma˗ ba´ jnä˝ lä˗kǫǫ¯ jmee˗
Dio kyahˈ hnäh˝. Hñii˝ bihˈ ga˗løøyˈ
jąąy˗ hnäh˝ hi˗ lä˗ja̱¯ ngooˈ ba´
jąąy˗ hnäh˝ lä˗jii̱h' hñaa˗ ta´ he¯
jmeeyˈ kihˈ lä˗jąą¯ lä˗jąą¯ hnäh˝
wa´ra¯ ga˗të˝ jee´ jąh˝ Jesucristo.
7 Sǫǫh˜ he¯ kąn` o¯jøh˗ dsë¯ lä˗ja̱¯
kyahˈ hnäh˝, jëëh˝, hnaan˗ hnäh˝
cha¯miih¯. Ma˗ke˗ hąąn´ neh˗ñe
' o chehnˈ në´ta´ mahˈ noon` në´
kih' ju'hmëë˝, ma˗ra˗ he¯ mi¯jąąˈ
ba´ Dio jne´ kǫ¯jøh˝. 8 Ñe¯ ba´ Dio
he¯ hnaan˗ hnäh˝ cha¯miih¯, ja̱¯ba´
lä˗kǫǫ¯ hnääˈ Jesucristo hnäh˝.

9 Lä˗la¯ ngɨɨn´ kih' Dio kyahˈ
hnäh˝. Hnoonˈ hnaah˗ hnäh˝ øøhˈ
hnäh˝ cha¯ga´miih¯, hi˗ hnoonˈ
lä˗cha¯ ga´ hɨɨ´dsë¯ llu' kyahˈ
hnäh˝ hi˗ hnoonˈ lä˗ngëëh˝ hnäh˝
cha¯ga´miih¯. 10 Ma´ja̱¯ ba´ lä˗ñeh´
hnäh˝ hee¯ na¯ he¯ llu' ga´ kyah'
hnäh˝ kihˈ jee´ lä˗jë˗. Lä˗jwë˝ ja̱¯
lę̱eh˝ hnäh˝ na¯jngëë', mo˗so˗ cha¯
ga´ he¯ na¯bąąh` hnäh˝ ni˗ miih¯
wa´ra¯ ga˗të˝ jee´ jąh˝ Cristo. 11 He¯
lä˗ja̱¯, lä˗cha¯ na¯ku´ na¯ngɨɨ ' ta´
llu' he¯ jmeeh' hnäh˝, ta˗la˗ kihˈ
Jesucristo mahˈ wa´ la' jɨɨh¯ kihˈ
Dio hi˗ lä˗ja̱¯ häˈ dsa¯ cha¯miih¯
kiyhˈ.

Ga˗jmeehˈ Paa´juu' ha¯ lä˗ laˈ kihˈ hñiiy˝

12 Hnoonˈ lä˗ñeh´ hnäh˝ øøhnˈ,
kwąąt˜ kihˈ lä˗jë˗ wɨɨ˝ he¯
ga¯ngëën˝, ga˗jñee´ cha¯ga´miih¯
ju'hmëë˝. 13 Lä˗ja̱¯ lä˗jëë̱˗ hløø´
hi̱¯ tąąh´ në´ta´ la¯, ma¯ñe¯ bihˈ
hąąn´ neh˗ñe ' kwąąt˜ kihˈ Cristo.
Hi˗ ga˗lä˗jëë̱˗ ba´ hi̱¯ tąąh´ jee´ la¯
ma¯nuu¯ bihˈ. 14 Jwëë̱˝ øøhˈ jne´
ga˗tëëyhˈ be˝ ta˗la˗ kihˈ Dsa¯jøøh'
jnän`, lä˗llu' he¯ ga˗nuuy˝ he¯
hąąn´ neh˗ñe '. He¯ja̱¯ tu̱u̱¯ dsëyˈ
cha¯ga´miih¯ hlëëyh˜ dsa¯ juu' kihˈ
Dio, mo˗so˗ goyh˗ naˈ.

15 Ma˗ra˗ ju'dsoo˝, wɨɨ˝ dsëˈ
kǫ¯llą̱ą̱´ dsa¯ hi̱¯ ga˗nää´ kwa˗ juu'
kihˈ Cristo, hi˗ hnøøyˈ llayˈ hnii¯.
Pero hi̱¯ jñah˝ hi̱¯ kwa˗ juu', kǫǫ¯
nëë' ba´ la' hɨɨ´dsë¯ kiyhˈ. 16 Hi̱hˈ
kǫǫ¯ nääˈ dsa¯ he˝, kwa˗ juu' kihˈ
Cristo, pero ta¯ju̱u̱ ' bihˈ. He¯
hnooyh¯ hnii¯ ba´ ja̱¯. Hi˗ hnooh¯
gyihˈ ha¯ lä˗ jee´ lä˗wɨɨ˝ kin˗ he¯
hąąn´ neh˗ñe' la¯, hɨɨ´dsë¯ kihˈ bihˈ
ja̱¯. 17 Pero hi̱¯ jñah˝ he˝, kwa˗ juu'
kihˈ Cristo kihˈ he¯ hnääyˈ dsa¯.
Ma¯ñe¯ bihˈ hąąn´ neh˗ñe ' mahˈ
noon` në´ kih' ju'hmëë˝. 18 Pero
sa˗ cha¯ he¯ jmeeˈ, cher´mahˈ llu'
hɨɨ´dsë¯ kiyhˈ o cher´mahˈ sa˗ llu'.
He¯ kwa˗ dsa¯ juu' kihˈ Cristo, he¯
ja̱¯ ba´ jmee˗ chąą̱n¯ llu'.

Hi˗ lä˗ ma¯ngooˈ ja̱¯ba´ chąą̱n¯
llu', 19 jëëh˝ ma˗ ba´ jnä˝ lä˗jë˗ ba´
ya¯hɨɨ ' llu'. Lą̱ą̱˝ ba´ jnä˝ kyąąh´
he¯ ngɨɨh´ hnäh˝ kin˗ kihˈ Dio
hi˗ kyąąh´ be˝ kihˈ Jmɨ¯lle˝ kihˈ

Jesucristo. 20 Ma˜cha˜ ba´ o˜jøh˰
dsë˜ kin˰ hi˰ sa˰ jän` kyąąh´ o˜hih˰.
Ma˜ra˰ he˜ jmee˹ dsa˜ jʉʉh˜ kih˹
Cristo ta˰la˰ kih˹ jnä´. Sa˰ cha˜ he˜
jmee˹ cher´mah˹ chąą˜ ga´ jnä´ o
ma˜na˜juun´. 21 Cher´mah˹ chąą˜
ga´ jnä´, Cristo ba´ kyąąh´ jnä´.
Hi˰ cher´mah˹ ga˰juun˹, ma˜lih˜
ba´ jnä´ ją˜. 22 Cher´mah˹ ngoo˹
ga´ chąąn˜ jmi˜gyʉʉ˰ la˜, lä˰cha˜
cha˜ga´miih˜ ta´ llu˹ he˜ jmeen`.
Sa˰ man˰ he˜ koo˜ jee´ lä˰to´ he˜
llu˹ ga´. 23 Koo˜ jee´ ba´ hään´ kih˹
he˜ ją˜. Hnoo˹ ga´ jnä´ he˜ juun´
ba´ mah˹ na´gyan˹ kyąąh´ Cristo.
Cha˜ga´miih˜ llu˹ he˜ ją˜ kin˰.
24 Pero lä˰jmää˹ ga´ kyah˹ hnäh´,
cher´mah˹ chąą˜ ga´ jnä´ jmi˜gyʉʉ˰
la˜. 25 Lä˰la˜ gwa´ hʉʉ´dsë˜ kin˰,
man˰ he˜ chąą˜ ga´ jnä´ miih˜ jmii´,
he˜ gyan´ kyąąh´ hnäh´ jmi˜gyʉʉ˰
la˜. Lä˰ją˜ go˜nää´ hnäh´ ta˰
cha´në´ he˜ jmeeh˹ hnäh´ dsoo´ hoh´
cha˜ga´miih˜ hi˰ ją˜ba´ lä˰ją˜ jëë˜
hoh´ hnäh´ kyąąh´ he˜ ma˜dsoo´
hoh´ hnäh´. 26 He˜ją˜ wa´ra˜
ga˰lloon˹ ka˜läh´ jee´ tąąh´ hnäh´,
lä˰chąąh˜ hnäh´ llu˹ cha˜ga´miih˜
ta˰la˰ kih˹ Cristo, wa´ra˜ ga˰jëëh`
jnä´.

27 Kih˹ jee´ lä˰jë˰, jmee˰ bii˹
go´tąąh´ hnäh´ kwee˜ lä˰ hnøø˹ kih˹
ju˹hmëë´ kih˹ Cristo. Cher´mah˹
ngoon˹ na´jëën˰ hnäh´, o cher´mah˹
sa˰ ngoon˹, pero ma˰ra˰ he˜ hnoon˹
tëëhn˹ juu˹ kyah˹ hnäh´ che´ lä˰
ma˜tąąh´ ba´ hnäh´ koo˜ hweh˜
kyąąh´ koo˜ nëë˹ ba´ hʉʉ´dsë˜,
hi˰ hnoon˹ nuun` ka˜läh´ che´ lä˰
ma˜kwah´ ba´ hnäh´ be´ ko˜jøh´ jee´
jñeeh´ hnäh´ ju˹hmëë´ he˜ jmee˜
jne´ dsoo´. 28 Ta˰ wa´ gąh˹ hnäh´
ni˰ miih˜ kih˹ hi˜ na˜høøh´ kyah˹
hnäh´. Lä˰jwë´ ją˜ lä˰jnä´ he˜ lloo˜
koo˜ jmii´ heey´. Pero kyah˹ hnäh´
lä˰jnä´, ma˰ra˰ he˜ lää´ ba´ hnäh´.
Dio ba´ he´ hi˜ jmee˰ lä˰ją˜. 29 Jëëh´
ta˰la˰ kih˹ Cristo, he˜ ga˰na´ jwë˹
jmeeh˹ hnäh´ dsoo´ hoh´ hnäh´
kiyh˹. Hi˰ ją˰ ma˰la˰ he˜ ją˜, ma˰ra˰
he˜ jëëh˹ hnäh´ he˜ wii´ kwąąt˜
kiyh˹ ka˜läh´. 30 He˜ją˜ jëëh´ hnäh´
wii´, ją˜ba´ lä˰koo˜ wii´ ga˰jëën˹ lä˰
ma´ gyan´ kyąąh´ hnäh´. Hi˰ na˹
nuuh˜ hnäh´ he˜ ngoo˹ ba´ jëën˜
wii´.

2

Cristo ga˰jmąą˹ hñii´ mäh˹ go˜te˜

1 Cher´mah˹ ju˹dsoo´ ma˜hñah˜
hnäh´ miih˜ be´ kih˹ Cristo lä˰llu˹
he˜ ma˜ląąh˹ hnäh´ koo˜ kyąąyh´,
hi˰ cher´mah˹ jëë˜ hoh´ hnäh´ kih˹
he˜ hnääy˹ hnäh´, hi˰ cher´mah˹ tih˜
hoh´ hnäh´ he˜ kyeh´ hnäh´ Jmi˜lle´
Na˜jngii˹, hi˰ cher´mah˹ ga˰lä˰ñih´
hoh´ hnäh´ hi˰ jøh˜ hoh´ hnäh´
kyąąh´ øøh˹ jne´, 2 cher´mah˹ lä˰ją˜
la˹ kyah˹ hnäh´ øøhn˹, ją˜ jmeeh˜
hnäh´ jëë˜ dsën˰ go˜te˜. Hnoon˹
jmeeh˹ hnäh´ koo˜ nëë˹ ba´ hʉʉ´dsë˜
jee´ lä˰jëë˰ hnäh´, hi˰ lä˰hii´ në´
ba´ wa´ hnaah˰ hnäh´ dsa˜kyąąh´
hnäh´, hi˰ wa´ la˹ koo˜ ba´ hʉʉ´dsë˜
kyah˹ hnäh´ jee´ hnaah˰ hnäh´ Dio.
3 Ta˰ jmee˜ hnäh´ lä˰ tih˜ hoh´
hnäh´ hñaah˹, ni˰ ta˰ jmąą˰ hnäh´
hñaah˹ kąąh´. Lla˜ he˜ ją˜, jmąą`
hnäh´ hñaah˹ lä˰koo˜ jąą˜ hi˜ mäh˹
ba´. Jmee´ hnäh´ kwąąt˜ kyee´ ga´
øøh˹ hnäh´ lä˰koh´ ga´ hñaah˹ hnäh´.
4 Lä˰ją˜ hnøøh˹ hnäh´ he˜ llu˹ kih˹
dsa˜kyąąh´ hnäh´, ją˰ ma˰la˰ kyah˹
hñaah˹ hnäh´.

5 Wa´ la˹ hʉʉ´dsë˜ kyah˹ hnäh´,
ją˜ba´ lä˰koo˜ la˹ hʉʉ´dsë˜ kih˹
Cristo Jesús. 6 Kwee˜ go˜te˜ ba´
ląąy˹ kyąąh´ Dio, pero sa˰ ga˰jmeey´
bii˹ ma´ leey´ kwee˜ kyąąyh´.
7 Ga˰jmąąy˹ hñiiy´ mäh˹, jay˹ lä˰koo˜
jąą˜ moz˜ ba´. Ga˰lä˰chąąy˰
lä˰koo˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ dsa˜
jmi˜gyʉʉ˰. 8 Lä˰ ma´ ga˰ngëy´
ląąy˹ dsa˜, ga˰jmąąy˹ hñiiy´ mäh˹
go˜te˜, lä˰jiih˹ ga˰heeyh˜ juuy´,
ma˰ke˰la˹ o˜hih˰ he˜ ga˰juuy˹ dsoh´
hma˜cru˜. 9 He˜ją˜ ga˰chąąh˜
Dio ta˰ gyʉʉh˹, ga˰lląąy˹ jøøyh˹

go⁻te˜. Hi˖ ga˖kwëëyh˹ kǫǫ⁻ jmɨɨ⁻
he⁻ llu˹ ga´ lä˖kǫh´ ga´ kih˺ jee´
lä˖jëë˖. 10 Mah˹ ga˖lä˖jëë˖ ba´ dsa⁻
jʉʉh˹ jnë´wa´ra⁻ ga˖nuuy´ jmɨɨ⁻ kih˹
Jesús. Lä˖ja⁻ jmee˹ hi⁻ tä̱ä̱h´ gyʉʉh˺
kyä̱ä̱h´ hi⁻ tä̱ä̱h´ hwa˺, lä˖kye⁻ hi⁻
tä̱ä̱h´ neh⁻ hwa˹ ka⁻läh´. 11 Hi˖
ga˖lä˖jëë˖ ba´ jäh˖: “Jesucristo ba´
lä̱ä̱˺ Dsa⁻jøøh˺ jnän˜”, lä˖ja⁻ jmeey˹
jʉʉh⁻ kih˹ Dio hi⁻ lä̱ä̱˹ Tää`jnän`.

Lä̱ä̱˹ jne´ lä˖kǫǫ⁻ wa´je⁻ he⁻ choo˖
kih˹ dsa˖

12 Øøhn˹ hi⁻ hnaan˖, chä̱ä̱n⁻
llu˹ kyä̱ä̱h´ hnäh´, jëëh´ ga˖jmeeh´
ba´ hnäh´ he˺ kin˖ lä˖ ma´ tøøhn´
kǫ⁻jøh´ jee´ na⁻. Hi˖ na˹ he⁻
gyan´ lä˖ ga˖të´ la⁻, he⁻ja⁻ na⁻
jwëëhn˜ hnäh´, jmee´ hnäh´ he˺
cha⁻ga´miih⁻ lä˖kǫh´ lle` kyah˺
hnäh´ kih˹ he⁻ ma⁻lä̱ä̱h´ hnäh´. Hi˖
lä˖ja⁻ hnøø˹ wa´ gä̱h˖ hnih´. 13 Dio
ba´ jmee˺ jä˖ tuh⁻hoh´ hnäh´ jmeeh˺
hnäh´ lä˖ hnøøy˹ hñiiy´ hi˖ kway˹
be´ kyah˹ hnäh´ mah˹ kwëëh˹ hoh´
hnäh´ jmeeh˺ he⁻ jäyh˖.

14 Ta˖ ti⁻choo⁻ hnäh´ juu˺. Ja⁻
mi⁻teh` hnäh´ to⁻kë´ ba´ kih˹ lä˖jë˖
he⁻ jmeeh⁻ hnäh´. 15 Mah˹ lëëh´
hnäh´ na⁻jngëë˺ hi˖ mo˖so˖ cha⁻
ga´ he⁻ na⁻bä̱ä̱h` hnäh´ ni˖ miih⁻.
Lëëh´ hnäh´ jǫǫ´ Dio hi⁻ mo˖so˖
cha⁻ dso´kye⁻ kih˹ jee´ kih˺ dsa˖
hi⁻ na⁻hëë⁻ dsë˹. Jee´ kih˺ hi⁻
hñaa⁻ dsë˹ he´, lëëh´ hnäh´ lä˖kǫǫ⁻
cha´nʉʉ´ hi⁻ chä̱ä̱˺ gyʉʉh˺ hi⁻ choo˖
wa´je⁻ lä˖kä̱ä̱⁻ jmɨ⁻gyʉʉ˖, 16 lä˖llu˹
he⁻ kwah⁻ hnäh´ juu˺ he⁻ jmee˖
chä̱ä̱⁻ dsa⁻. Hi˖ lä˖ja⁻ lä˖chä̱ä̱n⁻ llu˹
wa´ra⁻ ga˖të´ jee´ jä̱h´ Cristo. Jëëh´
ma´ja⁻ lä˖jnä´ he⁻ jmää˹ ba´ ta´ kin˖,
ja˖ kǫǫ⁻ ga˖jmeen˹ ta´ ta˖jmah˹.
17 Hi˖ cher´mah˹ ga˖jngɨɨh˹ dsa⁻
kin˖, sa˖ cha⁻ he⁻ jmee˹. Jëëh´
ma⁻ngëë´ ba´ ma⁻dsoo´ hoh´ hnäh´
kih˹ Dio hi˖ ga˖ngëëh` hnäh´ hñaah˹
mah˹ jmeeh˺ hnäh´ ta´he˹ kiyh˹. Hi˖
cher´mah˹ ga˖jʉʉn˹ jee´ kwan˖ be´
kyah˹ hnäh´, ja⁻ga´ ma⁻hñaa⁻ he⁻
kwëëhn´ Dio. Heh˹ lä˖ja⁻ chä̱ä̱⁻ ba´
jnä´ llu˺, hi˖ jëë⁻ ba´ dsën˖ kwä̱ä̱t˜
kyah˹ hnäh´. 18 Hi˖ lä˖ja⁻ hnoon˹
jmeeh˺ hnäh´ ka⁻läh´, wa´ chä̱ä̱h⁻
hnäh´ llu˹, wa´ jëë⁻ hoh´ hnäh´
kǫ⁻jøh´ kyä̱ä̱h´ jnä´.

Timotä kyä̱ä̱h´ Epafrodito

19 Wa´ jëën´ ha⁻ lä˖ jäh˖ Jesús
Dsa⁻jøøh˺ jnän`, na˹ ga´ hnoon˺
chëën⁻ Timotä dsa⁻jëëy˖ hnäh´,
mah˹ lä˖chä̱ä̱n⁻ llu˹ ka⁻läh´
lä˖hmëë´ wa´ra⁻ ga˖tëëhn˹ juu˺
kyah˹ hnäh´. 20 Sa˖ chä̱ä̱⁻ ga´ jñah´
hi⁻ kye⁻ kǫǫ⁻ ba´ hʉʉ´dsë⁻ lä˖kǫǫ⁻
jnä´. Jä̱ä̱⁻ hi⁻ he´ ba´ lle` dsë˺
hnäh´ cha⁻miih⁻. 21 Lä˖jëë˖ ga´
jñah´ hnooyh⁻ ma˖la˖ he⁻ hnøøy˺
hñii´ bih˹, sa˖ hnooyh⁻ he⁻ hnøø˹
Cristo Jesús. 22 Ma⁻ñeh´ ba´ hnäh´
ma⁻ya⁻hëë˜ Timotä llu˹ kyä̱ä̱h´ ta´
kih˺. Lä˖kǫǫ⁻ jä̱ä̱⁻ hi⁻ kwa˖ be´ kih˹
jmii⁻, lä˖ja⁻ jmeey˖ kyä̱ä̱h´ jnä´ jee´
kwa´jnääh˹ juu˺ kih˹ Jesús. 23 He⁻ja⁻
to⁻chä̱h´ wa´ra⁻ ga˖lä˖man˖ ha⁻ lä˖
jä̱˹ juu˺ kin˖, ja⁻ga´ chëën⁻ Timotä
kyah˹ hnäh´, lä̱ä̱n˖. 24 Kyen´ o⁻jøh˖
dsë⁻ kih˹ Dsa⁻jøøh˺ jnän`, chä̱h´ ba´
nɨɨn` ka⁻läh´ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´.

25 Hi˖ jmee˖ bii˹ chëën⁻ øøh˹ jne´
Epafrodito kyah˹ hnäh´ ka⁻läh´.
He´ ba´ hi⁻ na⁻ ga˖chëëh˖ hnäh´
mah˹ jmeey˹ be´ kin˖. He⁻ja⁻
ga˖jmee´ jnääh˹ ta´ kǫ⁻jøh´ kyä̱ä̱yh´.
Peer˖ ga˖kwa´ jnääh˹ be´ lä˖jiih˺ jee´
le´. 26 Pero hnøø˹ gyih˹ dsa⁻jëëy˖
hnäh´, jëëh´ jmeey˖ cha⁻miih⁻
hʉʉ´dsë⁻ kyah˹ hnäh´, kih˹ he⁻
ma⁻nʉʉh⁻ hnäh´ dsaayh´. 27 Ma˖ra˖
ju˺dsoo´ ba´ dsaayh´, miih⁻ ga´ sa˖
ga˖jʉʉy˹. Pero ga˖lä˖ñih´ dsë˹ Dio
kiyh˺. Hi˖ ja˖ ma˖la˖ kih˹ hi⁻ he´
ga˖lä˖ñih´ dsëy˹. Ga˖lä˖ñih´ dsëy˹ ki˖
jnä´ ka⁻läh´ jee´ ma⁻hlä̱ä̱y´. Meeh⁻
dsën˖ cha⁻ga´miih⁻ wa´ra⁻ jäh´ kih˹
ga˖jʉʉy˹. 28 He⁻ja⁻ jmee˖ bii˹ kin˖
chëë⁻ jnih´ ka⁻läh´ dsa⁻jëëy˖ hnäh´.
Hi˖ wa´ra⁻ ga˖jëëh`hnih´, lä˖chä̱ä̱h⁻
hnäh´ llu˹. Hi˖ jnä´ ka⁻läh´ mo˖so˖
lä˖meeh⁻ dsën˖. 29 Hëëh` hnäh´

lä˗kąą˜ tuh˜hoh˝ hnäh˝ lä˗ hnøø˞ Dsa˜jøøh˞ jnän`. Hi˗ wa´ lä˜hnaah˗ hnäh˝ lä˗jëë˜ hi˜ jmee˗ ta´ lä˗kǫǫ˜ jmee˗ øøh˞ jne´ he˝. 30 Miih˜ ga´ sa˗ ga˗juuy˞ jee´ jmeey˗ ta´ kih˞ Cristo. Ga˗hii˝ goo˜ kiyh˞ he˜ ga˗jmeey˝ be˝ kin˗ lla˜ hnäh˝ kih˞ he˜ sa˗ ga˗la˞ he˜ ma´ jmeeh˞ hnäh˝ hñaah˞ hnäh˝.

3

Ga˗jmee˝ Paa´ ta˗ koo˝ lä˗kǫǫ˜ ma´ ląąy˞ jää˞

1 He˜jąą˜ øøhn˞, wa´ jëë˜ hoh˝ hnäh˝ ta˜la˗ kih˞ Dsa˜jøøh˞ jnän`. Sa˗ dsa˜lä˜dsëh˗ dsën˗ he˜ siin˗ ka˜läh˝, ją˜ba´ he˜ ma˜siin˞ jää˞, jëëh˝ he˜ llu˞ kyah˞ hnäh˝ ba´ ją˜. 2 Lęęh˜ hnäh˝ kyąąh´ hi˜ jmee˗ he˜ hlii˞h˞, hi˜ jmee˗ lä˗kǫǫ˜ dsii˜ hää˞, jäyh˝, jmee˗ bii˞ uuh˗ jmi˜ngo˞ kih˞ dsa˜ñuuh˜. 3 Jne´ ba´ he˝ hi˜ ma˜ląą˞ kwąąt˜ hi˜ ga˗wih˝ jmi˜ngo˞ kih˞, jne´ ba´ he˝ hi˜ jmee˗ ta´he˞ kih˞ Dio kyąąh´ kǫǫ˜ nëë˞ ba´ huu´dsë˜. Jne´ ba´ he˝ hi˜ chąą˜ llu˞ kih˞ he˜ ma˜ląą˞ jne´ kǫǫ˜ kyąąh´ Cristo Jesús. ¿He˜la˞ kyę˝ ga´ jne´ o˜jøh˗ dsë˜ jnän` hñaan˞ hi˜ ląą˞ jmi˜ngo˞? 4 Le˝ ba´ kąn` o˜jøh˗ dsë˜ kih˞ hñiin˗ wa´ra˜ jäh˝ kih˞ hnoon˞. Hi˗ cher´mah˞ chąą˜ hi˜ kyę˜ o˜jøh˗ dsë˜ kih˞ ta´he˜ ma˜jmeey˝, jnä˝ ba´ cha˜ kin˗ cha˜ga´miih˜ lä˗kǫh˝ ga´ kih˞ hi˜ he˝. 5 Jëëh˝, ma´ ga˗hyan˜ jñaa˞ jmii`, ga˗wih˝ jmi˜ngo˞ kin˗. Hi˗ ląąn˞ sa´ju˜ kih˞ Israel, hi˗ ląąn˞ ją˜ba´ sa´ju˜ kih˞ Benjamín jǫǫy˝. Hi˗ ląąn˞ ma˗ra˗ dsa˜ hebreo, jëëh˝ hebreo ba´ ma´ ląą˞ maa`kyąąn˗ tää` kyąąn˗. Hi˗ ma´ ląąn˞ jąą˜ fariseo hi˜ ma´ høø˗ ley kih˞ Moisé. 6 He˜ją˜ ga˗kwąąn˗ hñiin˗ he˜ ma´ jmeehn´ dsa˜ kyąą˞ Dio. Ma´ mi´ten`ley mah˞ ma´ jän` llu˞ kyąąh´ Dio, ni˗ miih˜ sa˗ ma´ na˜bäähn`dsoo´ ma´ ląąn˗.

7 Pero lä˗jë˗ he˜ ma´ kyęn´ o˜jøh˗ dsë˜ kih˞ ją˜, ga˗jmeen˞ kwąąt˜ mo˗so˗ jmää˞ he˜ ją˜ kin˗, mah˞ ngoon˞ kyąąh´ Cristo ba´. 8 Hi˗ ją˗ ma˗la˗ he˜ ją˜, ga˗lä˗jë˗ ba´ he˜ cha˜, ga˗jmeen˞ kwąąt˜ sa˗ jmää˞ ni˗ miih˜. Pero he˜ kyuun˗ Cristo Jesús Dsa˜jøøh˞ jnän`, he˜ ją˜ ba´ kyęę˝ cha˜ga´miih˜ kin˗. He˜ją˜ ga˗jmeen˞ ta˗ koo˝ lä˗jë˗ go˜te˜ ba´, kih˞ he˜ hnaa˗ jnih˝. Ga˗jmeen˞ kwąąt˜ la˞ lä˗kǫǫ˜ hløø˜ jmah˞ ba´, mah˞ ngoon˞ kyąąh´ Cristo. 9 Hnoon˞ jän` go˜te˜ kǫ˜jøh˝ kyąąyh´. Mo˗so˗ hnoohn˗ ha˜ lä˗ jee´ jän` llu˞ kyąąh´ he˜ høøn˗ ley ma˜gyuh˜. He˜ jmeen˗ dsoo˝ dsën˗ kih˞ Cristo, he˜ją˜ ba´ jän` llu˞. He˜ ją˜ ja˞ ta˗la˗ kih˞ Dio, lä˗llu˞ he˜ jmee´ jne´ dsoo˝ dsë˜ jne´ kiyh˞. 10 Hi˗ hnoon˞ lä˗kyuun˗ Cristo cha˜ga´miih˜, hnoon˞ ngën` kyąąh´ lä˗jë˗ be˝ kiyh˞, ją˜ba´ be˝ he˜ kyąąh´ ga˗lä˗jiiyh` ją˜. Hi˗ hnoon˞ jëën˜ wii˝ lä˗kǫǫ˜ ga˗jëë˞ Cristo, lä˗jiih˞ le˝ kin˗ lä˗kǫǫ˜ ga˗la˞ kiyh˞ he˜ ga˗juuy˞ kwąąt˜ kih˞ dso´kye˜ jnän`, 11 mah˞ lä˗ją˜ tęęn˞ jmeen` ma˗ra˗ he˜ llu˞ jmah˞ lä˗kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ ma˜lä˜jiih`jee´ kih˞ hi˜ ma˜na˜juu´.

Ga˗kwa˝ Paa´ be˝ lä˗jiih˞ jee´ le˝

12 Ją˗ he˜ jwahn˗ he˜ ma˜la˗ ga˜juh˜, ni˗ he˜ ma˜ląąn˞ lluu˞ go˜te˜. Pero ngoo˞ ba´ jnä˝ ta˗ cha´në´ kwan˗ be˝, ha˜ ga˜ che˜ lloo˜ kǫǫ˜ jmii˝ lęęn˝ lä˗kǫǫ˜ hyoh˜ dsë˞ Cristo Jesús hi˜ ga˗tëëh˞ jnä˝. 13 Øøhn˞, sa˗ ga´ ma˜tęęn˝ he˜ ją˜. Pero he˜ jmeen˗ lä˗la˜. mo˗so˗ mi˜dsoohn˜ dsën˗ lä˗jë˗ he˜ ma˜ngëë˝, mah˞ kwan` be˝ lä˗jiih˞ tęęn˞ he˜ cha˜ ta˗ cha´në´ ga´. 14 Ngoo˞ ba´ jnä˝ ta˗ cha´në´ kwan˗ be˝ lä˗jiih˞ tęęn˞ he˜ lle`kih˞ hyohn˗ he˜ cha˜ gyuuh˞. Kih˞ he˜ją˜ ba´ ga˗tëëh˞ Dio jnä˝ ta˗la˗ kih˞ Cristo Jesús.

15 Lä˗jęę˗ jne´ hi˜ ma˜tääh´ kǫǫ˜ hweh˜, hnøø˞ dsa´toohn´ kyąąh´ kǫǫ˜ ba´ huu´dsë˜, ją˜ba´ lä˗kǫǫ˜

hʉʉ´dsë˜ he˜ jmeen˵. Hi˵ cher´mah˩ chąą˜ kǫ˜lląą´ hnäh˝ hı̨˜ sa˵ la˩ lä˵ją˜ hʉʉ´dsë˜ kih˩, Dio ba´ jmee˧ lä˵ngëëy˝ ha˜ lä˵ la˩. 16 Pero hnøø˩ dsa´tooh´ jne´ kǫǫ˜ hweh˜ kyąąh´ juu˧ he˜ ma˜mi˜tę̈ę̈˧ jne´.

17 Ǫǫhn˩, jmee´ hnäh˝ ją˜ba´ lä˵kǫǫ˜ jmee˵ jnä˝. Hi˵ kyę˜ hnäh˝ në´jmee´hnäh˝ ją˜ba´lä˵kǫǫ˜ jmee˵ dsa˜kyąąh´ jnääh˩. 18 Ją˵ kǫǫ˜ hä´ ma˜jwę̈ę̈hn˩ hnäh˝, jwę̈ę̈˝ dsa˜ ga˵nää´jwë˝ hlɨɨh˧. Hi˵ kǫǫ˜ ka˜läh˝ jwę̈ę̈hn˜ hnäh˝, lä˵ ma˜ga˵nää´ ba´ dsa˜ jmee˵ ta˵ koo˝ juu˧ he˜ ga˵jʉʉ˩ Cristo dsoh˝ hma˜cru˜. He˜ją˜ meeh˜ dsën˵, lä˵jı̨ı̨h˧ tʉʉ˜ jmɨɨ˜ mɨ ˧nën˵ kih˩ he˜ jmeey˵ lä˵ją˜. 19 Kyąąh´ dso´jwɨɨ˝ ba´ dsa˜nääy˩. He˜ kuh˜hı̨h˜ bih˩ ląą˩ dio kyąąy˩. Tɨh˜ dsëy˩ lä˵jë˵ he˜ la˩ o˜hih˵. Kyę̈y˜ hʉʉ´dsë˜ kih˩ ma˵la˵ he˜ cha˜ jmɨ˜gyʉʉ˵ la˜ ba´. 20 Pero jnä` jne´, gyʉʉh˧ ba´ na´jnää˝ jne´ jee´ ya˜hę̈ę̈ ˧ Jesucristo Dsa˜jǫǫh˧ jnän` hı̨˜ jǫǫn´ lą̈ą̈ ˧ jne´. 21 Cha˜ be˝ kiyh˩ he˜ kyąąh´ le˝ jmeey˩ hih˵ kih˩ ga˵lä˵jë˵ he˜ cha˜. Hi˵ kyąąh´ ją˜ba´ be˝ ją˜ mi˜sɨɨy˩ jmɨ˜ngo˩ he˜ kyę̈´jne´jmɨ˜gyʉʉ˵ la˜ mah˩ lę̈ę̈˝ jne´ jǫǫh˧ lä˵kǫǫ˜ lą̨ąy˩ hñiiy˝.

4

Wa´ chąą˜ jne´ llu˧ ga˵lä˵jë˵ jmɨɨ´ ta˵la˵ kih˩ Dsa˜jǫǫh˧ jnän`

1 Peer˵ hnaan˵ hnäh˝ ǫǫhn˩, hnoon˩ na´ję̈ę̈n˵ hnäh˝ hı̨˜ jmee˵ ję̈ę̈˜ dsën˵. Jëëh˝ he˜ ga˵hę̈ę̈h` hnäh˝ kih˩ Jesús, he˜ ją˜ ba´ la˧ lä˵kǫǫ˜ jñeen ˧. He˜ją˜ jwę̈ę̈hn˜ hnäh˝, ǫǫhn˩ hı̨˜ hnaan˵, ją˜ go˜tąąh´ hnäh˝ kǫǫ˜ hweh˜ lä˵llu˩ he˜ ma˜ląąh˩ hnäh˝ kǫǫ˜ kyąąh´ Dsa˜jǫǫh˧ jnän`.

2 Chʉʉn˝ cha˜miih˜ kyąąh´ Evodia hi˵ kyąąh´ Síntique ka˜läh˝, wa´ hii˝ kǫǫ˜ ba´ dsëy ˧ lä˵ hnøø˩ Dsa˜jǫǫh˧ jnän`. 3 Hi˵ ngɨɨn´ kyah˧ hne˜ hı̨˜ jmee˵ ta´ kǫ˜jǫh˝ kyąąh´ jnä˝, mah˩ kwah˧ be˝ kih˩ lä˵ʉʉ˝ ǫǫh˩ jne´ he˝. Jëëh˝, cha˜ cha˜miih˜ ta´ he˜ ga˵jmee˝ dsa˜më˝ he˝ kǫ˜jǫh˝ kyąąh´ jnä˝ jee´ ga˵kwa´ jnääh˩ ju˧hmëë˝. Hi˵ lä˵ją˜ ga˵jmee˝ ka˜läh˝ Clemente kyąąh´ lä˵ję̈ę̈˵ ga´ jñah˝ hı̨˜ kwa˵ be˝ kin˵. Lä˵ję̈ę̈˵ hı̨˜ he´ na˜sɨɨ˜ jmɨɨ˜ kih˩ në´ je˜ jee´ na˜sɨɨ˜ jmɨɨ˜ kih˩ lä˵ję̈ę̈˵ hı̨˜ na´jnää˝ kih˩ Dio.

4 Wa´ chąąh˜ hnäh˝ llu˩ ga˵lä˵jë˵ jmɨɨ´ ta˵la˵ kih˩ Dsa˜jǫǫh˧ jnän`. Jwahn˵ ka˜läh˝: Wa´ chąąh˜ hnäh˝ llu˩. 5 Mi˜jnää˧ hnäh˝ kih˩ lä˵ję̈ę̈˵ dsa˜ he˜ llu˧ hoh˝ hnäh˝, jëëh˝ ngoo˩ ga˵lloo˩ jmɨɨ´ ją̈h˝ Jesús. 6 Ni˵ miih˜ ta˵ kwëëh˝ hnäh˝ hñaah˩ hʉʉ´dsë˜. Hnøø˩ ngɨɨ´ hnäh˝ kyah˩ hnäh˝ kih˩ Dio ba´. Hlę̈ę̈h´ hnäh˝ Dio ha˜ lä˵ hnooh˜ hnäh˝, chʉʉ´ hnäh˝ kyąąyh´ cher´mah˩ ha˜ lä˵ la˩ kyah˩ hnäh˝ hi˵ kwa´ hnäh˝ ti´hmaah´ kiyh˧. 7 Hi˵ Dio jmee˩ hii˝ tii´ kyah˧ hnäh˝ hi˵ ni˵ sa˵ lä˵ngëëh˝ hnäh˝ ha˜ kǫh˝ jı̨ı̨h˧ jmeey˩. Kyąąh´ lä˵ją˜, mo˵so˵ jeh˜ hoh˝ hnäh˝ hi˵ ją̈˩ kǫǫ˜ hweh˜ hʉʉ´dsë˜ kyah˩ hnäh˝, ta˵la˵ kih˩ he˜ ma˜ląąh˩ hnäh˝ kǫǫ˜ kyąąh´ Cristo Jesús.

8 Ta˵ jyoh˝ kǫ˜tąą˜ jwę̈ę̈hn˜ hnäh˝ ǫǫhn˩, kyę˜ hnäh˝ hʉʉ´dsë˜ kih˩ he˜ la˜ ba´: kih˩ he˜ la˩ dsoo˝, kih˩ lä˵jë˵ he˜ jmää˩, lä˵jë˵ he˜ llu˩, lä˵jë˵ he˜ na˜jngɨɨ ˧, lä˵jë˵ he˜ tɨh˜ dsë˜ jne´, lä˵jë˵ he˜ hii˝ juu˧ kih˩. Kyę̈˜ hnäh˝ hʉʉ´dsë˜ kih˩ lä˵jë˵ he˜ la˜ he˜ ga˵tę̈ę̈˝ jne´ jmeen´ jʉʉh˜ kih˩. 9 Ją˜ høøh˜ hnäh˝ he˜ ma˜heehn˵ hnäh˝, he˜ ma˜mi˜tę̈ę̈h˧ hnäh˝ kin˵, he˜ ma˜nʉʉh˜ hnäh˝ kin˵, hi˵ he˜ ma˜jëëh` hnäh˝ jmeen˵. Hñii˝ Dio hı̨˜ jmee˵ hii˝ tii´ jnän`, hı̨˜ he˝ na˜ kyąąh´ hnäh˝.

Ga˵tɨh˩ dsë˩ Paa´ kih˧ he˜ ga˵hyoyh˩ kuu´

10 Peer˵ ję̈ę̈˜ dsën˵ ta˵la˵ kih˩ Dsa˜jǫǫh˧ jnän`, na˩ he˜ ma˜kwah´ hnäh˝ be˝ kin˵ ka˜läh˝ lä˵hmëë˝. Ma˵ ba´ jnä˝ he˜ ma´ lle` hoh˝ jnä˝,

pero he¯ sa˗ ga˗kwa˝ jä´ ba´ kyah¹
hnäh˝ he¯ ma´ jmeeh¹ hnäh˝ be˝
kin˗. 11 Ja˗ kih¹ he¯ lla¯kyaan¹
he¯ ma¯jwëëhn¹ hnäh˝ lä˗na¯.
Ma¯lä¯tëën˜ kwan˗ be˝ kih¹ hñiin˗.
Chaa¯ ba´ jnä˝ llu¹ kih¹ wa´ he¯ cha¯
he¯ he¯ dsa¯ngëën˝. 12 Ma¯kyuuh˜
ba´ jnä˝ hee¯ ja¯ he¯ tä¯ñeen˝ hi˗
lä˗koo¯ ma´ cha¯ cha¯miih¯ kin˗.
Ma¯lä¯tëën˜ kwan˗ be˝ kih¹ hñiin˗
he¯ chaan¯ llu¹ kih¹ wa´ he¯ cha¯
he¯ he¯ dsa¯ngëën˝, lä˗ ma´ kyohn˗
hi˗ lä˗koo¯ ma´ na¯kën˝. Kwee¯
ba´ jmee˗ lä˗ ma´ dsa¯chaa˝ kin˗, o
lä˗koo¯ ma´ sa˗ cha¯ go¯te˜. 13 Kih¹
ga˗lä˗jë˗ ba´ lihn˗ lla´dsëën` kyaah´
be˝ kih¹ Cristo hi¯ ngë˗ kyaah´ jnä˝.

14 Pero ma˗ra˗ he¯ ga˗jmeeh´
ba´ hnäh˝ llu¹, ga˗kwah´ hnäh˝
he¯ hnoon¹ lä˗ ma´ ga˗jëën¹ wii˝.
15 Ñeh´ ba´ hnäh˝ ha¯ lä˗ ga˗la¹ lä˗
ma´ to¯në´, lä˗ ma´ ya˗hëën¹ hwa¹
Macedonia ma´ na´kwan¹ ju¹hmëë˝.
Ni˗ koo¯ gwah˗ sa˗ ga˗jmeey˝ be˝
kin˗, ma˗la˗ hnäh˝ ba´ ga˗jmeeh´
hnäh˝ ko¯jøh˝ kyaah´ jnä˝, cha¯
he¯ ga˗kwah´ hnäh˝ hi˗ cha¯ he¯
ga˗hñah¹ hnäh˝ ka¯läh˝. 16 Ja˗
koo¯ hä´ ga˗cheeh˗ hnäh˝ lä˗jë˗
he¯ ma´ jmee˗ bii¹ kin˗ lä˗ ma´
gyan´ jwii¯ Tesalónica. 17 Hi˗ ja˗
he¯ koo¯ jøøn´ he¯ hyohn˗ kyah¹
hnäh˝. He¯ hnoohn˗ ha¯ lä˗ jee´
lä˗jnä˝ cha¯ga´miih¯ ta´ llu¹ kyah¹
hnäh˝ cha´në´ Dio. 18 Ma¯ngëë˝
ma¯hyohn˜ ha¯ koh˝ te¹ he¯ lle`kih¹
hyohn˗, lä˗jiih¹ ma¯ngëë˝ ga´, na¹
he¯ ma¯tëëhn¹ kuu´ he¯ ma¯cheeh˗
hnäh˝ kyaah´ Epafrodito. He¯ na¯
hii¯ mi¯jwii¯ kih¹ Dio, he¯ na¯ ba´
heeyh¯, hi˗ he¯ na¯ ba´ tih˜ dsëy¹.
19 Dio kyaan˗ kwa¹ ka¯läh˝ he¯
jmee˗ bii¹ kyah¹ hnäh˝, jëëh˝ cha¯
ba´ lä˗jë˗ gyuuh¹ he¯ sa˗ lla˗ jih´koh˝
he¯ hñah˗ jne´ kih¹ Cristo Jesús.
20 Lä˗jë˗ joh˝ jmii´ cha¯ wa´ la¹ juuh¯
kih¹ Dio hi¯ laa¹ Tää` jnän`. Wa´ la¹
lä˗ja¯.

21 Jmee´ Dio kih¹ lä˗jëë˗ hi¯
na¯jngëë¹ hi¯ laa¹ koo¯ kyaah´
Cristo Jesús. Hi˗ lä˗jëë˗ øøh¹ jne´
hi¯ tää´h´ kyaah´ jnä˝ la¯, jmeey˗ Dio
kyah¹ hnäh˝. 22 Hi˗ ga˗lä˗jëë˗ ba´
dsa¯ hi¯ na¯jngëë¹ jmee˗ Dio kyah¹
hnäh˝ ka¯läh˝. Hi˗ cha¯ga´miih¯
lle` dsëy¹ hnäh˝ lä˗jëë˗ hi¯ tää´h´
cha´neh˗ kih¹ César.
23 Wa´ mi¯jää¹ Jesucristo
Dsa¯jøøh¹ jnän` lä˗jëë˗ hnäh˝. Wa´
la¹ lä˗ja¯.

Colosenses
Juu' la¯ ga˗sii˝ Paa´ kih' øøh'ˡ jne´ hi¯ chaa¯ Colosas

1 Jnä˝ Paa´ laan' apóstol kyaaˡ
Jesucristo lä˗ hyoh¯ dsëˡ Dio.
Kyaah´ Timotä øøhˡ jne´ siin˗ kyahˡ
hnäh˝, 2 hi¯ tääh´ jwii¯ Colosas.
Laahˡ hnäh˝ na¯jngëë' hi˗ mi¯teh`
ba´ hnäh˝, kihˡ he¯ ma¯laahˡ hnäh˝
koo¯ kyaah´ Cristo. He¯ja¯ ngiin´
kih' Dio hi¯ laaˡ Tää`jnän`hi˗ ngiin´
kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`, wa´
kway˝ lä˗jë˗ he¯ llu' kyahˡ hnäh˝ hi˗
wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyah' hnäh˝.

Ga˗kwa˝ Paa´ ti´hmaah´ kih' Dio

3 Lä˗jë˗ jiih~ ma´ ngii´ jnäähˡ
kyahˡ hnäh˝, kwa¯ jnäähˡ ti´hmaah´
kih' Dio, Jmii¯ Dsa¯jøøh' jnän`
Jesucristo. 4 Jëëh˝ ma¯tëëhˡ jnäähˡ
juu' he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝ hnäh˝
kihˡ Cristo Jesús hi˗ hnaah˗ hnäh˝
lä˗jëë˗ hi¯ na¯jngëë'. 5 Jmeeh¯
hnäh˝ lä˗ja¯, jëëh˝ ma¯cha¯ ba´
o¯jøh˗ dsë¯ kyahˡ hnäh˝ he¯ hñah˗
hnäh˝ heeh¯ he¯ høø˗ Dio gyuuh'
jmi¯gyuu˗. Ga˗nuuh¯ ba´ hnäh˝
ha¯ lä˗ laˡ he¯ o¯jøh˗ dsë¯ la¯ lä˗
ma´ ga¯heeh` hnäh˝ ju'dsoo˝, ja¯ba´
ju'hmëë˝ kihˡ Cristo. 6 Ga˗lloo'
juu' na¯ lä˗ ga˗të˝ jee´ tääh´
hnäh˝, ja¯ba´ lä˗koo¯ ngooˡ lä˗kaa¯
lä˗juh' jmi¯gyuu˗. Hi˗ lä˗kaa¯ jee´
dsa¯kway˗ juu' na¯, le´ llu' kihˡ
dsa˗ hi˗ lä˗ja¯ ngooˡ ba´ ta˗ cha´në´,
ja¯ba´ lä˗koo¯ ga˗laˡ kyahˡ hnäh˝
lä˗ ma´ to¯në´ ga˗nuuh¯ hnäh˝ hi˗
ga˗lä˗ngëëh˝ hnäh˝ ha¯ koh˝ sa˗ llu'
dsëˡ Dio kyaah´ jne´. 7 Ga˗lä˗tëëh˗
ba´ hnäh˝ juu' na¯, lä˗ ma´ ga˗hlëëhˡ
Epafra hnäh˝, øøhˡ jne´ hi¯ hnää˗
jnäähˡ, hi¯ jmee˗ ta´ ko¯jøh˝ kyaah´
jnäähˡ hi˗ mi¯teˡ bih' lä˗jë˗ ta´ kih'
Cristo, jee´ kyah' hnäh˝ ka¯läh˝.
8 Hi¯ he˝ ga˗jmeehˡ juu' kyaaˡ jnäähˡ
he¯ tääh´ hnäh˝ hnaah˗ hnäh˝ øøhˡ
kyaah´ be˝ kihˡ Jmi¯lle˝ Na¯jngii'.

Ga˗ngii˝ Paa´ kih' Dio mahˡ kwayˡ be˝ kihˡ øøhˡ jne´

9 He¯ja¯ lä˗ ma´ ga˗tëëhˡ jnäähˡ
juu' kyahˡ hnäh˝ sa˗ ma¯tu´
jnäähˡ ngii´ jnäähˡ kihˡ Dio mahˡ
wa´ kwëëyh' hnäh˝ huu´dsë¯ llu'
he¯ jä˗ gyuuh', lä˗jwë˝ ja¯ lä˗ñeh´
hnäh˝ kwee¯ ha¯ lä˗ hnøøyˡ hñiiy˝.
10 Lä˗ja¯ ngii´ jnäähˡ kyahˡ hnäh˝
mahˡ go´taah´ hnäh˝ lä˗koo¯ lle`
kih' hi¯ laaˡ kyaaˡ Dsa¯jøøh' jnän`,
hi˗ jmeeh' hnäh˝ tää˝ ba´ lä˗jë˗
he¯ tih~ dsëyˡ. Ma´ja¯ ga´ jmeehˡ
hnäh˝ lä˗jë˗ he¯ llu' jmahˡ hi˗
lä¯kyuuh˗ hnäh˝ Dio cha¯ga´miih¯
koo¯ hä´ koo¯ hä´. 11 Hi˗ wa´
tëëh˝ hnäh˝ be˝ kihˡ Dsa¯jøøh' jnän`
hi¯ cha¯ ga˗lä˗jë˗ be˝ kihˡ mahˡ
kwëëhˡ hoh˝ hnäh˝ kihˡ lä˗jë˗ he¯
dsa¯ngëëh˝ hnäh˝ hi˗ lä˗jøh¯ hoh˝
hnäh˝ cha¯ga´miih¯ kyaah´ dsa¯.
12 Hi˗ wa´ jëë¯ hoh˝ hnäh˝ kwa´
hnäh˝ ti´hmaah´ kih' Dio hi¯ laaˡ
Tää`jnän`hi¯ ga˗mi˗lluuˡ jne´ mahˡ
hñah˗ jne´ heen¯ jee´ oo˗ ya˗jwiiˡ
jee´ jnä˝ wa´je¯ ko¯jøh˝ kyaah´ jee´
lä˗jëë˗ hi¯ na¯jngëë'. 13 Jëëh˝,
ga¯lääyˡ jne´ he¯ ma´ tøøhn´ jee´
na¯hoo¯ jee´ ma´ jmee˗ hi¯sa˗lluˡ
hih˗ jnän`hi˗ ga˗taayh¯ jne´ goo¯
Jooy˝ hi¯ hnääyˡ cha¯miih¯ mahˡ
hi¯ he˝ ba´ jää' jne´ lä˗hih˗ kiyhˡ.
14 Ga˗lääyh˗ jne´ ta˗la˗ kihˡ Jooy˝ hi¯
ga˗tuu¯ jma¯ kihˡ. Kyaah´ he¯ ja¯
ga˗kooyˡ dsëyˡ kihˡ dso´kye¯ jnän`.

Jaa¯ Cristo ba´ laaˡ jøøh' kihˡ jee´ lä˗jëë˗

15 Cristo laaˡ koo¯ heeh˗ kyaah´
Dio hi¯ sa˗ tëëˡ jne´ jëën´. Jää' ba´
ma¯chaay¯, he¯ja¯ laayˡ to¯në´ kih'
he¯ ja¯ga´ ga˗nøøˡ. 16 Ta˗la˗ kihˡ
Cristo ga˗jmee˝ Dio ga˗lä˗jë˗ go¯te~
he¯ cha¯. Ga˗jmeey˝ lä˗jë˗ he¯ cha¯
gyuuh' hwaˡ, lä˗jë˗ he¯ jnä˝ kyaah´
he¯ sa˗ jnä˝. Ga˗jmääyˡ lä˗jëë˗ nëë'
dsa¯ta´ hi¯ mähˡ, hi¯ kaah´. Ko¯jøh˝

kyąąh´ Jǫǫy´, ga˭jmeey´ ga˭läˬjë˭
ba´ he¯ cha¯ hi˭ ga˭läˬjë˭ ba´ la'
kih¹ Jǫǫy´ ka¯läh´. 17 Ma¯gya¹ bih¹
jąąą¹, ją¯ga´ ga˭la¹ läˬjë˭ he¯ cha¯ hi˭
kyąąh´ be´ kiyh¹ ngoo¹ ba´ na´jnä´
ga˭läˬjë˭ he¯ ga˭jmeey´. 18 Hi¯ he´
na¯ kyę¯ në´ kih¹ gwah˭. Hñii´ bih¹
ląąy¹ to¯në´ jee´ kih¹ jee´ läˬjęęˬ, hi˭
hñii´ bih¹ hi¯ ga˭läˬjiih` to¯në´ jee´
kih¹ hi¯ na¯juu´, mah¹ läˬją¯ lęęy´
jǫǫh¹ kih¹ jee´ läˬjęęˬ. 19 Jëëh´, ga˭tih¹
ba´ dsë¹ Dio he¯ ląą¹ Cristo kwee¯
läˬkǫǫ¯ ląąy¹ hñiiy´. 20 Hi˭ ga˭tih¹
ba´ dsëy ¹ he¯ ga˭jęęyh¯ juu¹ he¯
ma´cha¯ gyuuh¹ hwa¹. Ga˭miˬlląąy¯
go¯te˜ he¯ ma´ ąąˬ jne´ kiyh¹, ta˭la˭
kih¹ Cristo hi¯ ga˭tuu¯ jma¯ kih¹
dsoh´ hma¯cru¯ mah¹ läˬją¯ hii¹ tii´
jnän` kyąąh´ Dio.

21 Jąąˬ¹ ma´ ląąh¹ hnäh´ läˬkǫǫ¯
dsa¯ chąąˬ uuˬ´, sa˭ ma´ jwąh´ hnäh´
kyąąh´ Dio. Jëëh´, huu´dsë¯ hliih¹
jmah¹ ba´ ma´ kyęh´ hnäh´, hi˭ he¯
hliih¹ jmah¹ ba´ ma´ jmeeh¯ hnäh´.
Pero na¹ ma¯jęęh¯ bih¹ juu¹ kyah¹
hnäh´, 22 ta˭la˭ kyąąh´ jmi¯ngo¹ kih¹
Jesús. Ga˭juuy¹ mah¹ mi¯jnääy˭
hnäh´ na¯jngëëh ¹ hnäh´ cha´nëy´,
mo˭so˭ cha¯ dso´kye¯ kyah¹ hnäh´
hi˭ mo˭so˭ cha¯ ga´ he¯ na¯bąąh`
hnäh´ ni˭ miih¯. 23 Pero hnǫǫ¹
läˬ ma¯dsoo´ na¯ ba´ hoh´ hnäh´
kih¹ Jesús hi˭ ta˭ wa´ gaa´ hoh´
hnäh´ o¯jǫh˭ dsë¯ he¯ kyęh´ hnäh´
kih¹ ju'hmëë´ he¯ ma¯nuuh¯ hnäh´,
ją¯ba´ ju'hmëë´ kih¹ Jesús he¯ kwa˭
dsa¯ läˬkąąˬ läˬjuh¹ jmi¯gyuu˭. Hi˭
läˬją¯ jnä´ ka¯läh´ na¯hñąąn´ kwan`
ju'hmëë´ na¯.

Ga˭kwa´ Paa´ juu¹ he¯ ma´ na¯hmää´ jąąˬ¹

24 Chąąˬ¯ ba´ jnä´ llu¹ kih¹ he¯
jëën˜ wii´ kyah¹ hnäh´. Hi˭ ngoo¹
ba´ jnä´ jëën˜ wii´ kyąąh´ jmi¯ngo¹
kin˭ mah¹ läˬją¯ hñaa˭ ha¯ kǫh´
wii´ he¯ jëë˜ Cristo kih¹ hi¯ ląą¹
kyąąy¹, jne´ hi¯ ląą¹ gwah˭ kiyh¹.
25 Hi˭ ga˭hñąąˬ¹ Dio jnä´ mah¹ kwan`
be´ kih¹ gwah˭. Ga˭jmeey´ mada¯
he¯ mi´jnäänˬ¹ na¯hñaa¹ läˬjęęˬ¯ juu¹
kiyh¹ jee´ kyah¹ hnäh´. 26 Ma´
na¯hmää´ ba´ juu¹ ją¯ llo´joo¹. Pero
na¹ ma¯mi¯jnääy¯ juu¹ ją¯ kih¹ hi¯
na¯jngëë¹ kyąąy¹. 27 Kih¹ hi¯ he´
ba´ ga˭tih¹ dsë¹ Dio mi¯jnää˭ juu¹
he¯ ma´ na¯hmää´. Peer˭ jnąąh¹
la¹ juu¹ ją¯ kih¹ läˬjęęˬ dsa¯ hi¯ sa˭
ląąˬ¹ judiu, he¯ jäh´ läˬla¯: Cristo
jmee˭ kǫ¯jǫh´ kyąąh´ jne´. He¯ją¯
na¯ kyę´ jne´ o¯jǫh˭ dsë¯ dsa´tooh´
jne´ ya˭jwii¹ kiyh¹.

28 He¯ją¯ na¯ kwa¯ jnääh ¹ juu¹
la¯ kih¹ läˬjęęˬ dsa¯. Hlęęh´ jnääh¹
hi˭ mi´tęęˬ¹ jnääh ¹ dsa¯, kyąąh´
cha¯miih¯ huu´dsë¯ llu¹, mah¹ ngëë´
jnih´ kih¹ Dio läˬjąąˬ läˬjąąy¯, llǫǫy¹
go¯te˜, ląąy¹ kǫǫ¯ ba´ kyąąh´ Cristo
Jesús. 29 He¯ją¯ kwan˭ be´ jmeen˭
ta´ la¯, kyąąh´ be´ he¯ kwa˭ Cristo.
Ha¯ kǫh´ be´ sa˭ cha¯ kih¹ hi¯
kyąh´jąąˬ jnä´.

2

1 Hnoon¹ läˬñęh´ hnäh´ he¯
jmeen˭ ta´ la¯, läˬjiih¹ jee´ le´, he¯
llu¹ kyah¹ hnäh´, hi˭ kih¹ läˬjęęˬ hi¯
tąąh´ Laodicea ka¯läh´ hi˭ läˬją¯
kih¹ läˬjęęˬ hi¯ sa˭ ga´ ma¯jęęˬ jnä´.
2 Läˬją¯ jmeen˭ mah¹ wa´ cha¯
cha¯ga´miih¯ be´ kih¹ läˬjęęˬ, hi˭
hnoon¹ wa´ hnääy ¹ ǫǫyh¯ mah¹
wa´ le´ kǫǫ¯ ba´ huu´dsë¯ kih¹ jee´
läˬjęęˬ. Hi˭ hnoon¹ wa´ läˬngëëy´
na¯hñaa ¹ läˬjęęˬ¯ mah¹ kwa¹ jwë¹
läˬkyuuyh˜ he¯ ma´ na¯hmää´ kih¹
Dio, hi¯ he´ he´ Cristo. 3 Jąąˬ¯
hñii´ bih¹ cha¯ huu´dsë¯ llu¹ kiyh¹.
Jąąˬ¯ hñii´ bih¹ ngëëy´ ga˭läˬjë˭
go¯te¹. He¯ ją¯ ba´ kyęę´ jnän`
cha¯ga´miih¯ pero na¯hmää´ ba´
he¯ ją¯ ta´kǫ¯jiih¹ sa˭ ga´ ma¯hęęh`
jnih´. 4 Ma¯jwęęhn¹ hnäh´ läˬją¯
mah¹ ni˭ jąąˬ¯ sa˭ mi¯gąąˬ˭ hnäh´
kyąąh´ juu¹ na´hñaah¹ ha¯ läˬ jee´
lęęyh˭ hnäh´. 5 Ma˭ke˭ sa˭ gyan´
kyąąh´ hnäh´ kǫ¯jǫh´, ma˭ra˭
he¯ lle` ba´ dsën˭ hnäh´. Peer˭

chąąn⁻ llu˹ kih˹ he⁻ ma⁻nuun˹ tąąh´ hnäh´ kwee⁻ kyąąh´ kǫǫ⁻ nëë˹ ba´ hɯɯ´dsë⁻, hi˭ lä˭ją⁻ ngoo˹ ba´ dsoo´ hoh´ hnäh´ kih˹ Cristo.

Juu˹ kih˹ Cristo ba´jmää˹ jnän`

6 Heh˹ lä˭ją⁻, ją⁻ba´ lä˭kǫǫ⁻ ga˭hęęh` hnäh´ kih˹ Jesucristo Dsa⁻jøøh˹ jnän`, ją⁻ba´ lä˭ją⁻ go⁻nää´ hnäh´ kyąąyh´ ta˭ cha´në´. 7 Hnøø˹ jąh˹ hnäh´ kǫǫ⁻ hweh⁻ kyąąyh´. Lä˭jwë´ ją⁻, lęęh´ hnäh´ lä˭kǫh´ chaah˹ hma⁻ he⁻ ma⁻chǫǫh⁻ jmoo˹. Lä˭ją⁻ lä˭cha⁻ be´ kyah˹ hnäh´ go´näähˈ hnäh´ ta˭ cha´në´ lä˭kǫh´ ga˭mi˭tęę⁻ dsa⁻ hnäh´. Hi˭ hnøø˹ kwah˹ hnäh´ cha⁻miih⁻ ti´hmaah´ kih˹ Dio.

8 Lęęh⁻ hnäh´ mah˹ ni˭ ąąą⁻ sa˭ mi⁻gąą˭ hnäh´ kyąąh´ juu˹ kaah´ lä˭kǫǫ⁻ gwa´ hɯɯ´dsë⁻ kih˹ dsa˭. Sa˭ jmää˹ ta´ juu˹ he⁻ ma⁻tęę˹ dsa⁻ hlëëh˭ kih˹ he⁻ cha⁻ jmɨ⁻gyɯɯ˭ la⁻. Sa˭ gwa´ kih˹ Cristo juu˹ ją⁻.

9 Jëëh´, ją⁻ba´ lä˭kǫǫ⁻ ląą˹ hñii´ Dio, ją⁻ba´ lä˭ją⁻ ląą˹ Cristo hi⁻ ga˭lęę˹ ngo˹. 10 Hi˭ lä˭jë˭ go⁻te˹ he⁻ cha⁻ kih˹ Dio, la˹ kyah˹ hnäh´ ka⁻läh´ kih˹ he⁻ ma⁻ląąh˹ hnäh´ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo hi⁻ kyę⁻ në´ kih˹ jee´ lä˭jęę˭ hi⁻ ląą˹ ta´ jɯɯh⁻ hi⁻ chąą⁻ gyɯɯh˹. 11 Hi˭ kih˹ he⁻ ma⁻ląąh˹ hnäh´ kǫǫ⁻ kyąąyh´, he⁻ją⁻ la˹ lä˭kǫǫ⁻ he⁻ ga˭wɨh´ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹ hnäh´. Pero sa˭ la˹ lä˭kǫǫ⁻ tęę˹ dsa⁻ jmee˭. Cristo ba´ ga˭jñuuh˹ he⁻ hlɨɨh˹ he⁻ ma´ hä´ tuh⁻hoh´ hnäh´, he⁻ją⁻ ma⁻ląąh˹ hnäh´ kwąąt˜ lä˭kǫǫ⁻ he⁻ ga˭wɨh´ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹ hnäh´ lä˭ hnøøy˹ hñiiy´. 12 Hi˭ lä˭ ma´ ga˭sąąh⁻ hnäh´ jmɨɨ⁻, lä˭kǫǫ⁻ he⁻ ga˭hąąh˹ hnäh´ kyąąyh´ hi˭ ga˭lä˭jɨɨh` hnäh´ ka⁻läh´ kyąąyh´, lä˭llu˹ he⁻ ma⁻dsoo´ hoh´ hnäh´ cha⁻ ba´ be´ kih˹ Dio he⁻ kyąąh´ ga˭mi˭jɨɨyh` Cristo jee´ kih˹ hi⁻ na⁻juu´. 13 Hi˭ lä˭kǫǫ⁻ ma´ tąąh´ hnäh´ na⁻juuh´ hnäh´ kwąąt˜ kih˹ dso´kye⁻ hi˭ sa˭ ma´ na⁻wɨh´ jmɨ⁻ngo˹ kyah˹ hnäh´, Dio ga˭mi˭jɨɨh` hnäh´ kǫ⁻jøh´ kyąąh´ Cristo. Ga˭kǫǫy˹ dsëy˹ kih˹ lä˭jë˭ dso´kye⁻ jnän`. 14 Ga˭mi˭ląąy⁻ go⁻te˜ lä˭jë˭ he⁻ ma´ hnɨɨ˜ jnän`, he⁻ ga˭hląąh⁻ jne´ kih˹ ley. Joh´ dsoo´ sa˭ ma´ bąąh⁻ jne´. Pero Dio ga˭jmee´ ta˭ koo´ he⁻ ją⁻, lä˭kǫǫ⁻ he⁻ ga˭hooy˹ dsoh´ hma⁻cru⁻ ba´. 15 Hi˭ ga˭jmąąˈ Dio ta˭ koo´ lä˭jęęˈ hi⁻ ląą˹ ta´ jɯɯh⁻ hi⁻ chąą⁻ gyɯɯh˹, ga˭mi˭kwąyh˹ kih˹ hi⁻ he´ cha´në´ lä˭jęęˈ. Ga˭lɨyh˹ ga˭lla˭dsëëy` kyąąh´ he⁻ ga˭jɯɯ˹ Cristo dsoh´ hma⁻cru⁻.

Mo˭so˭ jmää˹ jnän` nɯɯh⁻ ma⁻gyɯh⁻

16 Kih˹ he⁻ją⁻ ba´ na⁻, ni˭ ąąą⁻ sa˭ wa´ kyę⁻ kwąąt˜ ha⁻ lä˭ kuh⁻huh´ hnäh´ ni˭ kih˹ he⁻ sa˭ jmeeh⁻ hnäh´ jmɨɨ´ he⁻ tęęy˹ jmeey˭ o sa˭ jmeeh⁻ hnäh´ jɯɯh⁻ kih˹ lä˭ ma´ hęęh´ sɨh⁻ o kih˹ jmɨɨ´ he⁻ tęęh⁻ dsa⁻ dsë˹. 17 Lä˭jë˭ he⁻ ma⁻gyɯh⁻ ją⁻, kǫǫ⁻ ga˭mi˭jnää⁻ miih⁻ ha⁻ lä˭ la˹ kih˹ ju˹dsoo´ he⁻ ją⁻ga´ ja˹. Pero Cristo ba´ he´ hi⁻ ląą˹ ma˭ra˭ ju˹dsoo´ ją⁻. 18 Hi˭ lęh˭ ba´ hnäh´ jñeeh˹ cher´mah˹ mi⁻teh` hnäh´ kih˹ Cristo. He⁻ją⁻ ta˭ kwa⁻ hnäh´ jwë˹ kih˹ ni˭ ąąą⁻ hi⁻ jñuuh˹ he⁻ ją⁻ kyah˹ hnäh´. Dsa⁻ he´, jmąąˈ hñii´ hwąą´ pero he⁻ jmee˭ bih˹ ją⁻ hi˭ jmeey˭ jɯɯh⁻ kih˹ ángele ka⁻läh´. Hi˭ jäyh´ cha⁻ he⁻ ma⁻jëëy˭ he⁻ gwa´ gyɯɯh˹. Hi˭ jmąąy˜ hñiiy´ jøøyh˹ kyąąh´ hɯɯ´dsë⁻ kih˹ dsa⁻ ta˭jmah˹ ba´. 19 Hi⁻ he´, sa˭ ląą˹ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo hi⁻ kyę⁻ në´ jnän`. Pero lä˭ąąą⁻ lä˭ąąą⁻ jne´ na⁻ku⁻ na⁻chąh´ jne´ kyąąh´ Cristo, ląą˹ jne´ lä˭kǫǫ⁻ ąąą⁻ dsa⁻ ba´. Lä˭jwë´ ją⁻, tęę˹ jne´ be´ he⁻ kwa˭ Dio mah˹ dsa´nøø˹ jne´ ta˭ cha´në´.

20 He⁻ ma⁻ląąh˹ hnäh´ kǫǫ⁻ kyąąh´ Cristo, he⁻ją⁻ la˹ lä˭kǫǫ⁻ he⁻ ga˭juuh˹ hnäh´ kǫ⁻jøh´ kyąąyh´ mah˹ mo˭so˭ na´jnää´ hnäh´ kih˹ nɯɯh⁻ ma⁻gyɯh⁻ he⁻ cha⁻

jmɨ⁻gyɯ̈˭ la⁻. He⁻ja̱⁻ mo˭so˭ cha⁻
he⁻ kih˹ he⁻ jmeeh˺ hnäh˴ he˺ kih˹
nɯ̈ɯ̈h˴ ja̱⁻, 21 lä˭ko̱o̱⁻ jäh˴ dsa⁻: “Ta˭
kooh˴ he⁻ na⁻, ta˭ kuh⁻ he⁻ na⁻,
ta˭ so̱oh˴ he⁻ na⁻.” 22 He⁻ lla˭ ba˴
lä˭jë˭ he⁻ ja̱⁻ jee˴ koo˴jmee⁻ jne˴.
Hi˭ lä˭jë˭ nɯ̈ɯ̈h˴ ja̱⁻, he⁻ ga˭lla˴
dsa⁻ jmɨ⁻gyɯ̈˭ ba˴ ja̱⁻ lä˭ko̱o̱⁻ la˹
hɯ̈ɯ̈˴dsë⁻ kiyh˹. 23 Heh˹ nɯ̈ɯ̈h˴ ja̱⁻,
dsoo˴ ba˴ mi⁻jnää˭ lä˭ko̱o̱⁻ he⁻ kye̱⁻
hɯ̈ɯ̈˴dsë⁻ llu˹. Jëëh˴ kya̱a̱h˴ he⁻ ja̱⁻,
jmee˭ dsa⁻ lä˭ko̱o̱⁻ he⁻ hnaayh⁻
Dio, hi˭ jmä̱ä̱y˜ hñii˴ hwa̱a̱˴ hi˭
heeyh˜ hñiiy˴ wɨɨ˴ ka⁻läh˴. Pero
ni˭ miih⁻ sa˭ jmää˹ jnän` nɯ̈ɯ̈h˴ ja̱⁻
mah˹ lää̱˹ jne˴ kih˺ he⁻ he̱e̱˴ dsë˹
jmɨ⁻ngo˹ jnän`.

3

1 Lä˭llu˹ he⁻ ma⁻lä⁻jɨɨh` hnäh˴
kya̱a̱h˴ Cristo, he⁻ja̱⁻ kye̱⁻ hnäh˴
hɯ̈ɯ̈˴dsë⁻ kih˹ he⁻ cha⁻ jee˴ oo˭
ya˭jwɨɨ˹, jee˴ gya˺ Cristo jwoo˺
ra⁻llu̱u̱˹ kih˹ Dio. 2 Wa˴ lle`
hoh˴ hnäh˴ he⁻ cha⁻ gyɯ̈ɯ̈h˺ ba˴,
mo˭to˭ hnooh⁻ ga˴ hnäh˴ he⁻ cha⁻
jmɨ⁻gyɯ̈˭ la⁻. 3 Jëëh˴, ma⁻na⁻ju̱u̱˴
ba˴ hnäh˴ kih˹ jmɨ⁻gyɯ̈˭ la⁻
hi˭ cha̱a̱⁻ ba˴ hnäh˴ ko̱⁻jø̱h˴
kya̱a̱h˴ Cristo jee˴ gya˺ Dio ma˭ke˭
na⁻hmää˴ he⁻ ja̱⁻ jnän` jmɨɨ˴ na˺.
4 Pero wa˴ra⁻ ga˭lä˭jnää˴ Cristo hi̱⁻
jmee˭ cha̱a̱⁻ jne˴, ma˴ja̱⁻ lä˭jnää˴
jne˴ tø⁻jlë̱ë̱⁻ ñih˹ ko̱⁻jø̱h˴ kya̱a̱yh˴.

Wa˴ ben˴ lä˭jë˭ he⁻ hlɨɨh˺ mah˹
dsa˴nøøn˺ kya̱a̱h˴ he⁻ llu˹ ba˴

5 He⁻ja̱⁻ tɯ̈˹ hnäh˴ lä˭jë˭ he⁻ hlɨɨh˺
he⁻ jmeeh⁻ hnäh˴ jmɨ⁻gyɯ̈˭ la⁻.
Hnäh˴ dsa⁻më˴ dsa⁻ñɯ̈ɯ̈h⁻ ta˭ ka̱a̱h˭
wa˴ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻, ta˭ mi⁻sa̱h˺ hnäh˴
hñaah˹, ta˭ jmee⁻ hnäh˴ he⁻ ngɨɨ˭
jmɨ⁻ngo˹ kyah˹ hnäh˴ ni˭ he⁻ ga˴
jyoh˴ he⁻ he̱e̱˴ hoh˴ hnäh˴. Ta˭
hnooh⁻ hnäh˴ le̱h˭ hnäh˴ lä˭jë˭ he⁻
ga˴ cha⁻. Jëëh˴ lä˭ko̱o̱⁻ he⁻ ja̱⁻ ba˴
la̱a̱ ˺ dio kya̱a̱h˹ hnäh˴ cher˴mah˹
jmeeh⁻ hnäh˴ lä˭ja̱⁻. 6 Kih˹ he⁻
hlɨɨh˺ na⁻ gwa˴ ya⁻jë̱ë̱ ˺ dsë˹ Dio
kya̱a̱h˴ hi̱⁻ cha̱a̱h⁻. 7 Lä˭jë˭ he⁻
na⁻ ga˭jmeeh˴ hnäh˴ lä˭ko̱h˴ ma˴
tä̱ä̱h˴ hnäh˴ jä̱ä̱˹. 8 Pero na˹ mo˭to˭
jmee⁻ hnäh˴ lä˭jë˭ he⁻ la⁻: he⁻
ya⁻jë̱ë̱˺ hoh˴ hnäh˴, he⁻ lle̱e̱˴ hnäh˴,
he⁻ hñaa⁻ hoh˴ hnäh˴ kya̱a̱h˴ dsa⁻,
he⁻ hlëëh˴ hnäh˴ wɨɨ˴ kih˹ dsa˭,
he⁻ hlëëh˴ hnäh˴ juu˺ hlɨɨh˹. 9 Ta˭
juu` kih˺ dsa⁻kya̱a̱h˴ hnäh˴, jëëh˴
ma⁻jñuuh˴ hnäh˴ kih˹ lä˭jë˭ he⁻ ma˴
jmeeh⁻ hnäh˴ jä̱ä̱˹. 10 Hi˭ ga˭løøh`
hnäh˴ jmeeh˺ he⁻ llu˹ ba˴. He⁻ja̱⁻ la˹
lä˭ko̱o̱⁻ he⁻ ma⁻kye̱h˺ hnäh˴ hmɨɨh⁻
hmëë˴. Hi˭ ngoo˹ dsa⁻lä⁻hmëë˴
hnäh˴ ko̱o̱⁻ jmɨɨ˴ ko̱o̱⁻ jmɨɨ˴ kih˺
he⁻ mi⁻të̱ë̱ ˺ hnäh˴ cha⁻ga˴miih⁻
mah˹ le̱eh˴ hnäh˴ lä˭ko̱o̱⁻ la̱a̱˹ hi̱⁻
ga˭jmä̱ä̱˹ jne˴. 11 Hi̱h˹ hi̱⁻ la̱a̱˹ ko̱o̱⁻
kya̱a̱h˴ Cristo sa˭ cha⁻ he⁻ jmee˹
cher˴mah˹ la̱a̱y˹ judiu, o sa˭ la̱a̱y˹
judiu, cher˴mah˹ ga˭wi̱h˴ jmɨ⁻ngo˹
kiyh˹ o sa˭ ga˭wi̱h˴, cher˴mah˹ la̱a̱y˹
ja̱a̱⁻ hi̱⁻ sa˭ kyɯ̈ɯ̈h˜ o ja̱a̱⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻
u̱u̱˴, cher˴mah˹ na⁻hnëëy˴ jmeey˺ ta˴
kih˺ dsa˭ o cher˴mah˹ sa˭ na⁻hnëëy˴.
Ko̱o̱⁻ ba˴ he⁻ kye̱e̱˴ kih˹ jee˴ lä˭jë˭.
Cristo ba˴ he˴ hi̱⁻ jøø̱h˺ kih˹ jee˴
lä˭jë̱ë̱˭, hi̱⁻ he˴ ba˴ hi̱⁻ cheh˹ kya̱a̱h˴
jne˴.

12 He⁻ja̱⁻ go⁻ta̱a̱h˴ hnäh˴ lä˭ko̱o̱⁻
lle` kih˺ hi̱⁻ na⁻lle̱e̱h˴ kya̱a̱ ˺ Dio.
Jëëh˴ ma⁻na⁻jngëë˺ jne˴ hi˭ hnääy˹
jne˴ cha⁻miih⁻. He⁻ja̱⁻ wa˴ lä⁻ñih˴
hoh˴ hnäh˴ kih˹ dsa⁻kya̱a̱h˴ hnäh˴,
wa˴ llu˺ hoh˴ hnäh˴ kya̱a̱yh˴, ta˭
jmä̱ä̱˭ hnäh˴ hñaah˹ ka̱a̱h˴, jmee˴
hnäh˴ hwa̱a̱h˴ kya̱a̱h˴ dsa⁻kya̱a̱h˴,
hi˭ jmee˴ hnäh˴ jøh⁻ hoh˴ hnäh˴
kya̱a̱yh˴. 13 Kwëëh` hoh˴ hnäh˴
kih˹ dsa⁻kya̱a̱h˴ hnäh˴. Cher˴mah˹
cha̱a̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ ga˭hlä̱ä̱h⁻ kyah˹
hnäh˴, ki̱i ˺ hnäh˴ hoh˴ kiyh˹. Hi˭
jmee˴ hnäh˴ jøh⁻ hoh˴ hnäh˴ kih˹
dsa⁻kya̱a̱h˴, ja̱⁻ba˴ lä˭ko̱o̱⁻ ga˭jmee˴
Jesús jøh⁻ dsë˹ kya̱a̱h˴ jne˴. 14 Ko̱o̱⁻
ba˴ he⁻ kye̱e̱˴ kih˹ jee˴ lä˭jë˭. He⁻
hnaah˭ hnäh˴ øø̱h˹ hnäh˴. Jëëh˴ he⁻
hnää˹ jne˴ øø̱hn˹ lä˭tä̱ä̱˭ jne˴ jmeen˴
lä˭jë˭ he⁻ lle` kih˺.

15 Kwa´ hnäh´ jwë' jmee'ˡ Dio hɨɨˡ
tii´ jee´ kih' läˍjëë̱ˍ hnäh´. Jëëh´
gaˍtëëyhˡ hnäh´ mahˡ go´tąąh´ hnäh´
hii´ tii´ kyah' hnäh´ läˍllu'ˡ heˉ ląąhˡ
hnäh´ kǫǫˉ ba´ jee´ läˍjëë̱ˍ hnäh´.
Hiˍ hnøøˡ kwah' hnäh´ ti´hmaah´
kih' Dio. 16 Wa´ jä̱´ juu' kihˡ Cristo
naˉhñaa' läˍjëë̱ˉ kyąąh´ hnäh´. Hiˍ
kyąąh´ chaˉmiihˉ hɯɯ´dsëˉ llu'ˡ,
mi´tëë̱ˡ hnäh´ dsaˉkyąąh´ hiˍ hlëë̱h´
hnih´ kaˉläh´. Hiˍ kwa´ hnäh´
ti´hmaah´ kih' Dsaˉjǫǫh' jnän` jee´
häˉ hnäh´ kiyhˡ kyąąh´ salmo,
kyąąh´ himno, kyąąh´ sụˉ heˉ kwaˍ
jmɨˉlle´. 17 Hiˍ gaˍläˍjëˍ ba´ heˉ
jmeehˉ hnäh´, cher´mahˡ la' kyąąh´
juu', cher´mahˡ jmeehˉ hnäh´ ta´,
jąˉ jmeehˉ hnäh´ läˍhihˍ kihˡ Jesús
Dsaˉjǫǫh' jnän` hiˍ kwa´ hnäh´
ti´hmaah´ kih' Dio, taˍlaˍ kiyhˡ.

Hnøøˡ dsa´tooh´ jne´ kweeˉ kyąąh´ ǫǫh' jne´

18 Hnäh´ dsaˉmë´ hi̱ˉ chąąˉ
dsaˉñɯɯhˉ kyąąˡ, jmeehˉ hnäh´
he' kiyhˡ, läˍkǫǫˉ hnøøˡ Dsaˉjǫǫh'
jnän`.
19 Hnäh´ dsaˉñɯɯhˉ hi̱ˉ chąąˉ
dsaˉmë´ kyąąˡ, wa´ läˉhnaahˍ
hnäh´ dsaˉmë´ kyąąh' hnäh´, taˍ
jmeeyh`.
20 Hnäh´ hi̱ˉ ląąˡ chihˉ, hnøøˡ
nuuh' hnäh´ madaˉ kihˡ maa` täą`
kyąąh' hnäh´, jëëh´ läˍjąˉ ba´ tihˉ
dsëˡ Dsaˉjǫǫh' jnän`.
21 Hnäh´ hi̱ˉ ląąˡ cho'jmiiˉ chihˉ,
taˍ jmeeh` hnäh´ chihˉ kyąąh'
gaˍngëë´ jwëë̱' mahˡ saˍ läˍmeehˉ
dsëyˡ.
22 Hnäh´ hi̱ˉ täąh´ jmeeˍ ta´ kih'
dsaˍ, nɯɯˉ hnäh´ läˍjëˍ madaˉ heˉ
jmeeyˍ kyahˡ hnäh´. Hiˍ jąˍ maˍlaˍ
ta´kǫˉjɨɨh' täąyh´ jëëyˉ, läˍkǫǫˉ
jmeeˍ hi̱ˉ hnøøˡ jąˡ llu'ˡ kyąąh´ dsaˉ.
Hnøøˡ kyẹh´ hnäh´ kǫǫˉ nëë' ba´
hɯɯ´dsëˉ hiˍ hnøøˡ gąhˍ hnäh´ Dio.
23 Gaˍläˍjëˍ ba´ heˉ jmeeh' hnäh´,
jmee´ hnäh´ läˍkąąˉ tuhˉhoh´
hnäh´. Läˍkǫǫˉ heˉ jmeehˉ hnäh´
ta´ kih' Dsaˉjǫǫh' jnän`, jąˍ maˍlaˍ
kihˡ dsaˉ taˍjmahˡ. 24 Maˉñeh´ ba´
hnäh´ heˉ hñahˍ hnäh´ hẹẹhˉ hnäh´
kihˡ Cristo Dsaˉjǫǫh' jnän`. Jëëh´ hi̱ˉ
he´ miˉhmaah` kyah' hnäh´ läˍllu'ˡ
heˉ jmeehˉ hnäh´ ta´heˡ kiyhˡ. 25 Hiˍ
kihˡ hi̱ˉ jmeeˍ ga´ heˉ hlɨɨh', hyoyhˍ
kaˉläh´ läˍkǫǫˉ te'ˡ heˉ hlɨɨh' heˉ
jmeeyˍ jąˉ. Jëëh´ saˍ jëëˉ Dio heeˉ
ląąˡ dsaˉ.

4

1 Cher´mahˡ täąh´ hi̱ˉ jmeeˍ ta´
kyah' hnäh´, jmee´ hnäh´ kiyhˡ
läˍkǫǫˉ lle` kih', taˍ jmeeyh`. Jëëh´,
maˉñeh´ ba´ hnäh´, jąˉba´ läˍjąˉ
chąąˉ dsaˉjɯɯ´ hnäh´ hi̱ˉ gyaˡ gyɯɯh'
jmɨˉgyɯɯˍ.
2 Taˍ hwąą` hnäh´ ngɨɨ´ hnäh´ kihˡ
Dio. Ngɨɨ´ hnäh´ kiyhˡ täą̈´ hiˍ kwa´
hnäh´ ti´hmaah´ kiyh'. 3 Ngɨɨ´ hnäh´
kyąąˡ jnääh ' mahˡ näˡ Dsaˉjǫǫh'
jnän` jwë' kwa´ jnääh'ˡ juu' kiyhˡ.
Mahˡ mi´jnääˡ jnääh' juu' kihˡ Cristo
heˉ ma´ naˉhmää´ jäą̈ '. Jëëh´
kwąątˉ kihˡ juu' naˉ häąn´ nehˍñe
' laˉ. 4 Ngɨɨ´ hnäh´ kihˡ Dio mahˡ
kwan` juu' naˉhñaa' läˍjëë̱ˉ läˍkǫǫˉ
lle` kih'.
5 Hnøøˡ chaˉ hɯɯ´dsëˉ llu'ˡ kyahˡ
hnäh´ läˍ maˉtäąh´ hnäh´ kyąąh´ hi̱ˉ
saˍ maˉhẹẹhˉ juu' kihˡ Jesús. Hlëë̱h´
hnih´ naˡ läˍchaˉ jmɨɨ´. 6 Jee´ llahˉ
hnäh´ juu' kyąąyh´, hlëë̱h´ hnih´
kyąąh´ juu' llu'ˡ jmahˡ ba´ hiˍ kyąąh´
juu' heˉ tohˉ llu'ˡ kiyhˡ. Hiˍ hnøøˡ
kyụụhˉ hnäh´ haˉ läˍ jẹẹh´ hnäh´
juu' kihˡ läˍjąąˉ läˍjąąˉ.

Gaˍhɨhˡ Paa´ juu' kihˡ dsaˉ kyąąyˡ

7 Ǫǫhˡ jne´ Tíquico hi̱ˉ hnääˍ jne´,
dsooˡ dsaˉjmee´ juu' kyahˡ hnäh´
haˉ läˍ laˡ kinˍ. Maˍraˍ heˉ miˉteˡ
bihˡ kyąąh´ ta´ kiyh' heˉ jmeeyˍ ta´
kih' Dsaˉjǫǫh' jnän` kǫˉjǫh´ kyąąh´
jnä´. 8 Heˉjąˉ chẹẹˍ jnih´ jee´
täąh´ hnäh´ mahˡ nuuh' hnäh´ haˉ
läˍ tøøh´ jnääh'ˡ jee´ laˉ, heˉ läˍjąˉ
jëë̱´ hoh´ hnäh´. 9 Dsooyˡ kyąąh´
Onésimo, ǫǫhnˡ hi̱ˉ hnääˍ jne´, hi̱ˉ
miˉteˡ kyąąh´ ta´ kiyh'. Hiˍ ląąyˡ

dsa¯gooh˝ hnäh˝. Lä÷ṵṵ˝ hi̱¯ he˝ ngëë˹ juu˹ kyah˹ hnäh˝ lä÷jë÷ ha¯ lä÷ la˹ jee˝ la¯.

10 Aristarco hi̱¯ hää̱˝ neh÷ñe ˹ ko̱¯jøh˝ kyääh˝ jnä˝ jee˝ la¯, jmeey÷ Dio kyah˹ hnäh˝ hi÷ lä÷ja̱¯ ka¯läh˝ Marco hi̱¯ lää̱˹ jää̱¯ ba˝ ma¯hyaa˝ ta¯gyuuh˝ kyäay˹ kyääh˝ Bernabé. Ma¯jwëëhn˹ hnäh˝ jää̱˹ ha¯ lä÷ jmeeh˹ hnäh˝ wa˝ra¯ ga÷lloo˹ Marco. He¯ja̱¯ cher˝mah˹ ga÷llooy˹ jee˝ na¯, ja̱¯ hëëh` hnih˝ llu˹. 11 Hi÷ lä÷ja̱¯ Jesús hi̱¯ chëë̱¯ Justo, jmee÷ Dio kyah˹ hnäh˝. Lä÷jëë̱÷ hi̱¯ he˝ lää̱˹ judiu. Sa÷ chää̱¯ ga˝ jñah˝ judiu jee˝ kih˹ lä÷jëë̱÷ hi̱¯ kwa÷ be˝ kin÷ jwë˝ jee˝ chää̱¯ jne˝ kih˹ Dio. Ta÷la÷ kih˹ hi̱¯ he˝, jmee÷ jëë̱¯ dsën÷.

12 Epafra hi̱¯ lää̱˹ dsa¯gooh˝ hnäh˝ jmee÷ Dio kyah˹ hnäh˝. Hi÷ jmeey÷ ta˝he˹ kih˹ Cristo ka¯läh˝. Lä÷jë÷ jiih˜ kway÷ be˝ ngiiy÷ kyah˹ hnäh˝ mah˹ wa˝ cha¯ be˝ kyah˹ hnäh˝ tää̱˝ hi÷ mah˹ ma¯na˝lluuh` hnäh˝ jmeeh˹ hnäh˝ lä÷jë÷ he¯ tih˜ dsë˹ Dio. 13 Jmeen÷ ju˹dsoo˝ kiyh˹, he¯ lle` dsëy ˹ hnäh˝ cha¯miih¯ hi÷ lä÷kyë̱¯ kih˹ øøh˹ jne˝ hi̱¯ tääh˝ Laodicea, kyääh˝ hi̱¯ tääh˝ Hieráپoli. 14 Të÷më˜ hi̱¯ chëë̱¯ Luca hi̱¯ hnää÷ jne˝, jmeey÷ Dio kyah˹ hnäh˝ hi÷ lä÷ja̱¯ jmee÷ Dema ka¯läh˝.

15 Hi÷ jmee˝ hnäh˝ Dio kih˹ øøh˹ jne˝ hi̱¯ tääh˝ Laodicea hi÷ kih˹ Ninfa ka¯läh˝, kyääh˝ lä÷jëë̱÷ øøh˹ jne˝ hi̱¯ dsa¯ñee÷ cha˝neh÷ kiyh˹. 16 Ma¯ngëë˝ ma¯heh¯ hnäh˝ juu˹ he¯ ma¯siin˹ kyah˹ hnäh˝ la¯, ta÷ jmee¯ hnäh˝ hñaa¯ hoh˝, ja̱¯ chëëh÷ ka¯läh˝ juu˹ la¯ kih˹ øøh˹ jne˝ hi̱¯ tääh˝ Laodicea mah˹ hëy˹ ka¯läh˝ jee˝ oo÷. Hi÷ lä÷ja̱¯ hëh˹ hnäh˝ he¯ ma¯siin˹ kiyh˹ wa˝ra¯ ga÷chëëyh¯ ta÷ kyah˹ hnäh˝. 17 Hi÷ chiih˝ Arquipo wa˝ kway˝ be˝ mi¯tey˹ ta˝ he¯ ma¯na¯hñäay˝ jmeey˹ kih˹ Dsa¯jøøh˹ jnän`.

18 Jnä˝ Paa˝ ma¯siin˹ miih¯ jee˝ ga÷dsäa̱˹ juu˹ la¯ kyäah˝ goon÷. Dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ jnä˝ häänˇ neh÷ñe ˹. Wa˝ mi¯jää̱˹ Dio lä÷jëë̱÷ hnäh˝. Wa˝ la˹ lä÷ja̱¯.

1 Tesalonicenses
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˖sɨɨ´ Paa´ kih' ø̱ø̱h˜ jne´ hi̱¯ chąą̱¯ Tesalónica

1 Jnä´ Paa´ kyąąh´ Silvano kyąąh´
Timotä sɨɨn˖ kih˜ gwah˖ jwɨɨ¯
Tesalónica, hnäh´ hi̱¯ tąąh´ kyąąh´
Tää` jnän` hi˖ kyąąh´ Jesucristo
Dsa¯jøø̱h' jnän`. Ngɨɨn´ kiyh' wa´
kway´ he¯ llu˜ kyah˜ hnäh´ hi˖ wa´
jmeey´ hii´ tii´ kyah' hnäh´.

Ga˖kwa´ Paa´ ti´hmaah´ kih' Dio

2 Dsooh˜ ba´ dsë¯ jnääh ' kyah˜
hnäh´ lä˖jë˖ jii̱h˜ wa´ra¯ ga˖ngɨɨ´
jnääh˜ kih˜ Dio, he¯ją̱¯ kwa¯ jnääh
' ti´hmaah´ kiyh'. 3 Sa˖ dsa¯gaa´
dsë¯ jnääh ' kwa¯ jnääh ' ti´hmaah´
kih' Dio hi̱¯ ląą̱˜ Tää` jnän`. Ją̱˖
kø̱ø̱¯ nëë' ta´ llu' ma¯jmeeh´ hnäh´
kih˜ he¯ ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´
kiyh˜, hi˖ mi¯teh` ba´ hnäh´ ta´
kyah' hnäh´ kih˜ he¯ hnaah˖ hnih´
cha¯miih¯. Hi˖ kwëëh˜ ba´ hoh´
hnäh´ kih˜ he¯ kye̱h´ hnäh´ o¯jøh˖
dsë¯ kih˜ Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱h'
jnän`. 4 Jëëh´, ląąh˜ hnäh´ øø̱hn˜
hi̱¯ hnää˜ Dio cha¯miih¯ hi˖ ñe´
ba´ jnääh˜ he¯ ga˖lle̱e̱h¯ Dio hnäh´.
5 Lä˖ ma´ ga˖ngëë´ jnääh˜ ju'hmëë´
kyah˜ hnäh´, ją̱˖ kyąąh´ ma˖la˖ juu'
ta˖jmah˜. Ja˜ kyąąh´ cha¯miih¯ be´
kih˜ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ ' ba´ ją̱¯. Sa˖
cha¯ ma´ kye̱´ jnääh˜ jyoh´ hɨɨɨ´dsë¯.
Juu' na¯ la˜ ma˖ra˖ ju'dsoo´ jmah˜
ba´. Hi˖ ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ha¯ lä˖
ga˖jmee´ jnääh˜ jee´ tąąh´ hnäh´, kih˜
he¯ hnää˖ jnääh' hnäh´.

6 He¯ją̱¯ ga˖jmeeh´ hnäh´ ją̱¯ba´
lä˖kø̱ø̱¯ jmee¯ jnääh ' hi˖ lä˖kø̱ø̱¯
ga˖jmee´ Dsa¯jø̱ø̱h' jnän`. Jëëh´, ma´
ga˖he̱e̱h` hnäh´ juu' kiyh˜, chąą̱¯
ba´ hnäh´ llu' ga˖jmee´ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ ', ma˖ke˖ ga˖jëëh` hnäh´
cha¯miih¯ he¯ wɨɨ´. 7 Heh˜ he¯
jmeeh¯ hnäh´ lä˖ją̱¯, ga˖nuu´ øø̱h˜
jne´ hi̱¯ tąąh´ hwa' Macedonia
hi˖ hwa˜ Acaya. He¯ją̱¯ ja˜ dsëy˜
ga˖jmeey´ ją̱¯ba´ lä˖kø̱ø̱¯ jmeeh¯
hnäh´. 8 Kwąąt˜ kyah˜ hnäh´
ga˖lloo˜ juu' kih˜ Dsa¯jøø̱h' jnän`
lä˖kąą̱¯ hwa˜ Macedonia hi˖ Acaya.
Hi˖ ga˖lä˖cha˖ juu' he¯ ma¯dsoo´
hoh´ hnäh´ kih˜ Dio lä˖kąą̱¯ jee´
jyoh´ jwɨɨ¯. He¯ją̱¯ mo˖so˖ jmee˖
ga´ bii' jmeeh´ jnääh˜ juu' kiyh˜ ha¯
lä˖ ga˖jmeeh´ hnäh´. 9 Lä˖jëë̱˖ ba´
dsa¯ hlëëh˖ ha¯ lä˖ ga˖he̱e̱h` hnäh´
jnääh' lä˖ ma´ ga˖lla¯nøø˜ jnääh' jee´
tąąh´ hnäh´, hi˖ ha¯ lä˖ ga˖be̱e̱h˖
hnäh´ dio hi̱¯ na¯ląą̱¯ kąąh˜ dsa¯ hi˖
ha¯ lä˖ jmeeh¯ hnäh´ ta´he˜ kih˜ hi̱¯
ląą̱˜ ma˖ra˖ Dio jii̱h˖. 10 Hi˖ hlëëyh˖
he¯ lle` hoh´ hnäh´ he¯ jąh´ jø̱ø̱y´
ka¯läh´ gyɨɨh' jmɨ¯gyɨɨ˖. Jëëh´ Dio
ga˖mi˖jii̱h` Jesús jee´ kih' hi̱¯ na¯jɨɨ̱´
mah˜ jø̱ø̱y´ he´ lą̱ą̱˜ jne´ kih' lli´wɨɨ´
he¯ na˜ ga´ jä˖.

2

Ha¯ lä˖ ga˖jmee´ Paa´ jwɨɨ¯ Tesalónica

1 Øø̱hn˜, ma¯ñeh´ ba´ hnäh´, sa˖
na¯he̱e̱¯ ta´ he¯ ga˖jmee´ jnääh˜ lä˖
ma´ na´nøø' jnääh˜ jee´ tąąh´ hnäh´.
2 Hi˖ ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ha¯ lä˖
ga˖lä˖hąąh` dsa¯ jnääh ', ga˖kwa´
dsa¯ kyąą̱˜ jnääh' jwɨɨ¯ Filipo. Pero
Dio kyąąh´ jnääh˜ he¯ją̱¯ ga˖tɨɨ̱¯
dsë¯ jnääh' ga˖kwa´ jnääh˜ ju'hmëë´
kiyh˜ jee´ jwɨɨ¯ kyah˜ hnäh´ ma˖ke˖
ga˖te̱e̱´ ga˖jë̱ë̱´ dsa¯ kyąą̱˜ jnääh
'. 3 Sa˖ na¯he̱e̱¯ juu' he¯ ga˖kwa´
jnääh˜, ni˖ ją̱˖ kyąąh´ hɨɨɨ´dsë¯
hlɨɨh'. Hi˖ ni˖ sa˖ ga˖mi˖gąąn'
hnäh´. 4 Ga˖jëë˜ ba´ Dio jmää˜ jnääh'
jmee´ jnääh˜ ta´ kiyh', he¯ją̱¯ hlëëh´
jnääh˜ lä˖kø̱ø̱¯ lle` kyąą̱ ' jnääh˜ hi̱¯
na¯hñąą̱´ kwa˖ ju'hmëë´ kiyh˜. Hi˖
ją̱˖ he¯ hnøøh´ jnääh ' ha¯ lä˖ jee´
ti̱h' dsë˜ dsa¯ kyąą̱˜ jnääh ' kyąąh´
juu' he¯ kwa´ jnääh˜. He¯ hnøøh´
jnääh ' ha¯ lä˖ jee´ ti̱h' dsë˜ Dio hi̱¯
kyɨɨh˜ ha¯ lä˖ la˜ hɨɨɨ´dsë¯ jnän`.
5 Ñeh´ ba´ hnäh´ sa˖ ga˖hlëëh´ jnääh˜
kyąąh´ juu' na´hñaah˜ lä˖jwë´ jee´

ga˗lëëhn˗ hnäh˝ ni˗ sa˗ ga˗hnøøh˝
jnääh¹ ha˜ lä˗ jee˝ ma˝ lëh˗ jnääh¹
kuu˝. Dio ba˝ ñe˜ ha˜ lä˗ la¹. 6 Sa˗
hnøøh˝ jnääh¹ jmää¹ dsa˜ jnääh¹
kaah˝. Sa˗ hnøø˜ jnääh¹ jmeeh¹
hnäh˝ lä˗ja˜ ni˗ he˜ jmee¹ jñah˝.
Kih¹ he˜ laa¹ jnääh¹ apóstole kyaa¹
Cristo, cha˜ ba˝ jwë¹ kyaa¹ jnääh¹
he˜ ma˝ jmee˝ jnääh¹ mada˜ kyah¹
hnäh˝ wa˝ra˜ jäh˝ kih¹ lä˗ja˜ hnøø˜
jnääh¹. 7 Pero ga˗jmee˝ jnääh¹ jøh˜
dsë˜ jnääh¹ ba˝, lä˗koo˜ jøh˜ dsë¹
jaa˜ dsa˜më˝ jee˝ mi˜kwaay˗ gyuu˜
kyaay¹. 8 Ga˗lä˗hnää˗ jnääh¹ hnäh˝
cha˜miih˜. He˜ja˜ sa˗ ga˗jmää˝
kyaa¹ jnääh¹ koo˜ ma˝ dsa˜ka˝
jnääh¹ ju¹hmëë˝ kih¹ Dio ta˗jmah¹.
Ga˗lla˝ dsë˜ jnääh¹ ga˗jmee˝ jnääh¹
be˝ kyah¹ hnäh˝ lä˗jiih¹ ma˝ ngëë˝
jnääh¹ hñaa¹ jnääh¹ juu˝ jnääh¹
kwaat˜ kyah¹ hnäh˝ kih¹ he˜ hnää˗
jnääh¹ hnäh˝ cha˜miih˜. 9 Øøhn¹,
¿Che˝ sa˗ dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ ha˜ lä˗
ga˗jmee˝ jnääh¹ ta˝, mah¹ ga˗lä˗cha˗
he˜ ga˗kih˝ jnääh¹? Lä˗jmii¹ lä˗hwë¹
ga˗jmee˝ jnääh¹ ta˝, jëëh˝ sa˗ hnøø˜
jnääh¹ ma˝ lla˝kyaan˜ hnäh˝ jmii˝
ta˝ko˜jiih¹ ga˗kwa˝ jnääh¹ juu¹ kih¹
Dio.

10 Ma˜ñeh˝ ba˝ hnäh˝ hi˗ ñe˜ ba˝
Dio ha˜ lä˗ ga˗jmee˝ jnääh¹ jee˝
taah˝ hnäh˝ hi˜ ma˜heeh˜ kih¹
Jesús. Ma˜laa¹ jnääh¹ hi˜ na˜jngëë¹.
Ga˗jmee˝ jnääh¹ he˜ llu¹ jmah¹ ba˝.
Sa˗ cha˜ he˜ na˜baah` jnääh¹ ni˗
miih˜. 11 Ma˜ñeh˝ ba˝ hnäh˝ ha˜ lä˗
ga˗jmee˝ jnääh¹ kyah¹ hnäh˝ lä˗jaa˜
lä˗jaa˜ hnäh˝. Ga˗kwa˝ jnääh¹ be˝
kyah¹ hnäh˝, ga˗chaah˝ jnääh¹ hnäh˝
lä˗koo˜ jmee˗ jaa˜ dsa˜ kyaah˝
gyuu˜ kyaay¹. 12 Hi˗ ga˗hlëëh˝
jnääh¹ hnäh˝ mah¹ jmeeh¹ hnäh˝ lä˗
hnøø¹ Dio hi˜ ga˗tëëh¹ hnäh˝ mah¹
lä˗jnääh˝ hnäh˝ ya˗jwii¹ jee˝ jmeey˗
hih˗.

13 He˜ja˜ sa˗ hwaa˝ jnääh¹ kwa˜
jnääh¹ ti˝hmaah˝ kih¹ Dio. Jëëh˝,
ga˗heeh` hnäh˝ juu¹ kiyh¹ he˜
ga˗kwa˝ jnääh¹. Ga˗lä˗ngëëh˝ hnäh˝
sa˗ la¹ juu¹ kih¹ wa˝ hi˜ cha˜ hi˜
dsa˜. La¹ ma˗ra˗ juu¹ kih¹ Dio ba˝,
ja˜ba˝ juu¹ he˜ jøø˗ kyah¹ hnäh˝,
hi˜ ma˜heeh˜ kih¹ Jesús. 14 Øøhn¹
hi˜ taah˝ Tesalónica na˜, kwee˜
ba˝ ga˗la¹ kyah¹ hnäh˝ kyaah˝ lä˗jë˗
gwah˗ kih¹ Dio he˜ too˝ hwa¹ Judea.
He˝ ba˝ dsa˜gooh˝ hnäh˝ ga˗jmeeh˗
hnäh˝, ja˜ba˝ lä˗koh˝ ga˗la¹ kih¹
øøh¹ jne˝ hi˜ taah˝ Judea. Judiu
dsa˜gooy¹ ga˗jmeeh˗ dsih˝ kih¹ he˜
ga˗lä˗dsoo˝ dsëy¹ kih¹ Cristo Jesús.
15 Ja˜ba˝ dsa˜gooy¹ he˝ ga˗jngiih¹
kih¹ Jesús Dsa˜jøøh¹ jnän` lä˗koh˝
ga˗jngëëyh¹ hi˜ ma˝ ngëë˜ juu¹
kih¹ Dio jaa¹. Hi˗ ja˜ba˝ lä˗ja˜
ga˗lä˗hñaa˗ dsëy¹ kyaa¹ jnääh¹
ka˜läh˝. Jmeey˗ he˜ sa˗ tih˜ dsë¹
Dio hi˗ lla˜dsëëy` kih¹ lä˗jëë˗ dsa˜.
16 Ngoo¹ ba˝ hay˗ kyaa¹ jnääh¹ he˜
hlëëh˝ jnääh¹ dsa˜ hi˜ sa˗ laa¹ judiu
mah¹ laay˝. Lä˗jwë˝ ja˜, mo˗so˗
kyaah˝ hih˗ dso˝kye˜ kiyh¹, he˜ja˜
jä˗ dso˝jwii˝ në˝ kiyh¹ cha˜miih˜
ngëë¹.

Hnøø¹ Paa˝ dsa˜jëë˗ øøh¹ jne˝ hi˜ chaa˜ Tesalónica

17 Hnäh˝ øøhn¹, ma˜lä˜hii` miih˜
jmii˝ he˜ sa˗ jëën˝ hnäh˝. Pero sa˗
ma˜gaa˝ dsë˜ jnääh¹. Ma˗ra˗ he˜ lle`
dsë˜ jnääh¹ dsa˜jëë˝ jnääh¹ hnäh˝.
18 He˜ja˜ hnøø˜ jnääh¹ ma˝ dsa˜jëë˝
jnääh¹ hnäh˝. Jnä˝ Paa˝ jmeen˗
dsoo˝, ja˗ he˜ koo˜ hä˝ ga˗jmeen¹
huu˝dsë˜ ma˝ dsa˝nøø¹ jnääh¹. Pero
sa˗ ga˗la¹, jmee˗ Tana˝ jwiih` kyaa¹
jnääh¹. 19 Hnäh˝ ba˝ hi˜ kye˝ jnääh¹
o˜jøh˗ dsë˜ kih¹, hnäh˝ ba˝ hi˜ jmee˗
chaa˜ jnääh¹ llu¹. Hnäh˝ ba˝ hi˜
jmee˗ lii˜ jmää¹ ta˝ he˜ ma˜jmee˝
jnääh¹. He˜ja˜ hnøø˜ jnääh¹ jëë˝
jnääh¹ hnäh˝ taah˝ hnäh˝ cha˝në˝
Jesucristo wa˝ra˜ ga˗të˝ jee˝ jäyh˝
ka˜läh˝. 20 ¡He˜ ba˝ che˜ llu¹ kyaa¹
jnääh¹ kwaat˜ kyah¹ hnäh˝ he˜ja˜
chaa˜ ba˝ jnääh¹ llu¹!

3

1 Sa˗ lä˜be˝ dsë˜ jnääh˵, he˜ja̱˜
jmee˜ jnääh˵ hʉʉ´dsë˜ jä̱ä̱´ jnääh˶
jwɨɨ˜ Atena la˜, 2 mah˶ che̱e̱´
jnääh˶ Timotä øøh˶ jne´ dsa˜jëë̱˗
hnäh˝. Øøh˶ jne´ he˝, jmee˗ ta´ kih˵
Dio ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h´ jnääh˶, kway˗
ju˵hmëë˝ kih˶ Cristo. Hi̱˜ he˝ kwa˶
be˝ kyah˶ hnäh˝ mah˶ go´ta̱a̱h´ hnäh˝
ko̱o̱˜ hweh˜ jwë˝ kih˶ Dio he˜ tä̱ä̱h´
hnäh˝ na˜. 3 Mah˶ lä˗ja̱˜, ni˗ ja̱a̱˜
hnäh˝ sa˗ jeh˶ hoh˝ hnäh˝ kih˶ he˜
jëëh˝ hnäh˝ he˜ wɨɨ˝. Ma˜ñeh´
ba´ hnäh˝ lä˗na˜ lle` kih˵ le˝ jnän`.
4 Jëëh˝, lä˗ ma´ tøøh´ jnääh˶ kya̱a̱h´
hnäh˝, ga˗jäh´ jnääh˶ dsa˜ngëë˝ jne´
cha˜miih˜ he˜ wɨɨ˝ hi˗ na˶ ma˜jëëh`
ba´hnäh˝ ha˜ lä˗ la˵ he˜ ja̱˜. 5 He˜ja̱˜
mo˗so˗ ga˗lä˗be˝ dsën˗. Cha̱h˝ ba´
ga˗che̱en˗ Timotä mah˶ dsa˜jëëy˗
che´lä˗ ma˜dsoo˝ ja̱˜ba´hoh˝ hnäh˝.
Jmeen˗ hʉʉ´dsë˜ wa´ra˜ ga˗jmee˝
hi̱˜sa˗llu̱˶ jwɨɨh`kyah˵ hnäh˝ hi˗ he̱e̱˝
ta´ kya̱a̱˵ jnääh˶.

6 Pero lä˗ ma´ ja̱h˵ Timotä jee´
tøøh´ jnääh˶ la˜, ga˗jmeeyh˶ juu˵,
lä˗ ma˜dsoo˝ ja̱˜ba´ hoh˝ hnäh˝ hi˗
hnaah˗ hnäh˝ dsa˜kya̱a̱h´. Hi˗ jäyh˝,
dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ kya̱a̱˶ jnääh˵
cha˜miih˜, hi˗ hnooh˜ hnäh˝ jëë̱h˵
jnääh˶ ka˜läh˝, ja̱˜ba´lä˗ko̱o̱˜ hnøø˜
jnääh˵ jëë̱´ jnääh˶ hnäh˝. 7 Øøhn˶,
ma˗ke˗ dsa˜ngëë˝ jnääh˵ na˜ku´
na˜ngɨɨ˵ he˜ wɨɨ˝ jee´ la˜, pero
cha˜miih˜ ga˗nøh˶ dsë˜ jnääh˵ ma´
ga˗nʉʉ´ jnääh˶ jmeeh˜ ba´ hnäh˝
dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kih˶ Dio. 8 Na˶ ba´
ra˝ si˜ cha̱a̱˜ jnääh˵ llu˶, kih˶ he˜
ga˗nʉʉ´ jnääh˶ tä̱ä̱h´ ba´ hnäh˝ ko̱o̱˜
hweh˜ jwë˝ kih˶ Dsa˜jøøh˵ jnän`.
9 Joh˝ ti´hmaah´ sa˗ kwa˜ jnääh˵
kih˶ Dio kwa̱a̱t˜ kyah˶ hnäh˝. Jëëh˝,
cha˜miih˜ jëë̱˜ dsë˜ jnääh˵ cha´në´
Dio ta˗la˗ kyah˶ hnäh˝. 10 Tøøh´ ba´
jnääh˶ ngɨɨ´ jnääh˶ kih˶ Dio lä˗jmɨɨ˵
lä˗hwë˵ mah˶ lä˗cha˜ jwë˵ dsa´jëë̱´
jnääh˶ hnäh˝ ka˜läh˝. Mah˶ kwa´
jnääh˶ be˝ tëë̱h˶ hnäh˝ he˜ ga´ hnøø˵
kyah˶ hnäh˝ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh˝ jwë˝
kih˶ Dio.
11 Ngɨɨ´ jnääh˶ kih˶ Tää` jnän`
hi˗ kih˶ Jesucristo Dsa˜jøøh˵ jnän`
mah˶ kway˶ jwë˵ dsa´jëë̱´ jnääh˶
hnäh˝ ka˜läh˝. 12 Hi˗ ngɨɨn´ kih˵ Dio
wa´ lä˜hnaah˗ hnäh˝ cha˜ga´miih˜
dsa˜kya̱a̱h´ hnäh˝ hi˗ wa´ lä˜hnaah˗
lä˗na˜ lä˗jëë̱˗ dsa˜ ja̱˜ba´ lä˗ko̱o̱˜
hnää˗ jnääh˵ hnäh˝. 13 Hi˗ ngɨɨn´
kih˵ Dio mah˶ go´ta̱a̱h´ hnäh˝
ko̱o̱˜ hweh˜ hi˗ na˜jngëëh˵ hnäh˝
go˜te˜ mah˶ mo˗so˗ cha˜ ga´ he˜
na˜bä̱ä̱h` hnäh˝ ni˗ miih˜ cha´në´
Tää` jnän` wa´ra˜ ga˗të˝ jee´ jä̱h˝
Jesús Dsa˜jøøh˵ jnän` kya̱a̱h´ lä˗jëë̱˗
hi̱˜ llʉʉ˶ kya̱a̱y˶.

4

Wa´jmeen´lä˗ tɨh˜ dsë˵ Dio

1 Øøhn˶, hlëëhn´ hnäh˝ lä˗ hnøø˶
Jesús Dsa˜jøøh˵ jnän`. Ta˗ jmee˜
hnäh˝ hñaa˜ hoh˝, go˜nää˝ ba´hnäh˝
lä˗ko̱o̱˜ ga˗lä˗tëë̱h˗ hnäh˝ kya̱a̱˶
jnääh˵. Jëëh˝, lä˗ja̱˜ lle` kyah˵ hnäh˝
hi˗ lä˗ja̱˜ tɨh˶ dsë˵ Dio ka˜läh˝. Hi˗
jmee˗ bii˶ jmeeh˵ hnäh˝ he˜ llu˶
cha˜ga´miih˜ ko̱o̱˜ hä´ ko̱o̱˜ hä´.
2 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh˝ ha˜ lä˗ la˶
nʉʉh˜ he˜ ga˗hñah˶ hnäh˝ kya̱a̱˶
jnääh˵ mada˜ kih˶ Jesús Dsa˜jøøh˵
jnän`. 3 He˜ tøøh´ jne´ na˜jngëën˵,
he˜ja̱˜ ba´ hnøø˵ Dio. Hnäh˝
dsa˜më˝ dsa˜ñʉʉh˜ ta˗ ka̱a̱h˗ hnäh˝
wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜. 4 Go˜ta̱a̱h´ hnäh˝
llu˶ kya̱a̱h´ dsa˜më˝ kya̱a̱h˶ hnäh˝.
Hnøø˶ na˜jngëëh˵ hnäh˝ kya̱a̱yh´
lä˗ko̱o̱˜ lle` kih˵. 5 Ta˗ jmee˜ hnäh˝
he˜ ngɨɨ˗ jmɨ˜ngo˶ kyah˶ hnäh˝
lä˗ jmee˗ dsa˜ hi̱˜ sa˗ la̱a̱˶ judiu
hi̱˜ sa˗ ma˜he̱eh˜ kih˶ Dio. 6 Ni˗
ja̱a̱˜ hnäh˝ ta˗ mi˜kwa̱h˜ kih˶ øøh˶
hnäh˝, ni˗ ta˗ mi˜ga̱a̱˵ hnäh˝ ni˗
ja̱a̱˜. Ma˜jmee´ba´jnääh˶ juu˵ kyah˶
hnäh˝, Dsa˜jøøh˵ jnän` te̱eh˗ jwɨɨ˜
kih˶ lä˗jëë̱˗ hi̱˜ jmee˗ ta´ hlɨɨh˵ ja̱˜.
7 Jëëh˝, sa˗ ga˗tëëh˶ Dio jne´ mah˶
jmeen´ wa´ la˵ cha˜ la˶. Ga˗tëëyh˶
jne´ mah˶ dsa´toohn´ na˜jngëën˵

ba´. 8 Hi̱¯ sa÷ jmee÷ he˛ juu˛ la¯, ja̱÷
kih˛ dsa¯ ja̱¯ he¯ jmeey÷ cha̱a̱yh¯.
He¯ jmeey÷ cha̱a̱yh¯ kya̱a̱h´ Dio ba´
ja̱¯, he´ ba´ Dio hi̱¯ ga÷kwëëh˛ jne´
Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˛.
9 He¯ hnää÷ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´, sa÷
jmee÷ bii˛ sɨɨ´ jnääh˛ kyah˛ hnäh´.
Jëëh´, Dio ma¯mi¯të̱ë̱¯ hnäh´ he¯
hnaah÷ hnäh´ dsa¯kya̱a̱h´. 10 Ma÷
ba´ jnä´, hnaah÷ ba´ hnäh´ lä÷jë̱ë̱÷
ø̱ø̱h˛ jne´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ lä÷ka̱a̱¯ hwa˛
Macedonia. Pero chu̱u̱n´ kya̱a̱h´
hnäh´ ø̱ø̱hn˛, mah˛ wa´ hnaah÷
hnih´ cha¯ga´miih¯.
11 Kwa´ hnäh´ be´ hɨɨ˛ tii´ kyah˛
hnäh´, ta÷ wa´ hnee¯ hnäh´. Ta÷ jëë´
hnäh´ he¯ jmee÷ jñah´. Ta÷ wa´ jwë̱h˛
hnäh´, ja̱¯ jmeeh¯ ba´ hnäh´ ta´
lä÷ko̱o̱¯ mada¯ he¯ ma¯jmee´ jnääh˛
kyah˛ hnäh´. 12 Lä÷jwë´ ja̱¯, hi̱¯ sa÷
ma¯he̱e̱h¯ juu˛ kih˛ Dio hlëëyh˛ llu˛
kyah˛ hnäh´ hi÷ lä÷ja̱¯ lä÷cha¯ ba´
lä÷jë÷ he¯ jmee÷ bii˛ kyah˛ hnäh´.

Ha¯ lä÷ le´ wa´ra¯ ga÷të´ jee´ jä̱h´
Dsa¯jø̱ø̱h˛ jnän`

13 Ø̱ø̱hn˛, hnøø¯ jnääh˛ lä÷ngëëh´
hnäh´ ha¯ lä÷ le´ kih˛ ø̱ø̱h˛ jne´
hi̱¯ ma¯na¯ju̱u̱´. Sa÷ hnøø¯ jnääh
˛ lä÷meeh¯ hoh´ hnäh´ lä÷ko̱o̱¯
la˛ kih˛ hi̱¯ sa÷ cha¯ o¯jø̱h÷ dsë¯
kih˛. 14 Dsoo´ ba´ dsë¯ jne´ he¯
ga÷ju̱u̱˛ Jesús hi÷ ga÷lä÷ji̱iyh` ka¯läh´.
Hi÷ jmee¯ jne´ dsoo´, ja̱¯ba´ lä÷ja̱¯
mi¯ji̱ih` Dio ko̱¯jø̱h´ kya̱a̱h´ Jesús
ga÷lä÷jë̱ë̱÷ hi̱¯ na¯ju̱u̱´ hi̱¯ ga÷he̱e̱h¯
kiyh˛.
15 He¯ja̱¯ jwë̱ë̱hn~ hnäh´ lä÷ko̱o̱¯
ga÷jäh´ Dsa¯jø̱ø̱h˛ jnän`. Jne´ hi̱¯
cha̱a̱¯ wa´ra¯ ga÷të´ jmɨɨ´ jä̱yh´, sa÷
lä÷jä̱ä̱˛ jne´ kih˛ ø̱ø̱h˛ jne´ hi̱¯ na¯ju̱u̱´.
16 Ki̱¯ga̱a̱¯ lä÷nu̱u̱h´ jmee˛ Dsa¯jø̱ø̱h˛
jnän`mada¯ wa´ra¯ ga÷të´ jee´ jña̱a̱y˛
gyu̱u̱h˛, hi÷ lä÷nu̱u̱h´ hlëëh˛ ángel hi̱¯
jø̱ø̱h˛ ga´ kih˛ jee´ lä÷jë̱ë̱÷, hi÷ lä÷nu̱u̱h´
hi̱i̱` luu´ hoo´ kih˛ Dio. Ma´ja̱¯
lä÷ji̱ih´ to¯në´ lä÷jë̱ë̱÷ hi̱¯ na¯ju̱u̱´ hi̱¯
ga÷he̱e̱h¯ kih˛ Jesús. 17 Hi÷ lä÷jë̱ë̱÷
jne´ hi̱¯ cha̱a̱¯ jmɨɨ´ ja̱¯, cha̱a̱yh÷
jne´ jee´ jnii´ ko̱¯jø̱h´ kya̱a̱h´ hi̱¯
na¯ju̱u̱´ mah˛ je̱e̱÷ jne´ Jesús jwë´
në´ lle´. Ja̱¯ga´ na÷ dsa´tooh´ jne´
kya̱a̱h´ Dsa¯jø̱ø̱h˛ jnän` lä÷jë÷ joh´
jmɨɨ´ cha¯. 18 He¯ja̱¯ jmee´ hnäh´
jë̱ë̱¯ dsë˛ dsa¯kya̱a̱h´ hnäh´ kya̱a̱h´
juu˛ la¯.

5

1 Ø̱ø̱hn˛ sa÷ jmee÷ bii˛ sɨɨ´ jnääh˛
kyah˛ hnäh´ hee¯ ji̱¯ñe¯ o hee¯
jmɨɨ´ lä÷te˛ juu˛ la¯. 2 Ma¯ñeh´ ba´
hnäh´ kwee¯, wa´ra¯ ga÷lloo˛ jmɨɨ´
jä̱h´ Jesús, jä̱yh´ jmɨɨ´ he¯ sa÷ liih¯
dsa¯, lä÷ko̱o̱¯ jmee÷ dsa¯hɨɨ¯ ta÷la÷
hwë˛. 3 Lä÷ko̱o̱¯ wa´ra¯ ga÷jäh´ dsa¯:
“Ma¯tø̱ø̱h´ ba´ jne´ llu˛, mo÷so÷ hii´
goo¯ jnän`”, lä÷cha̱h´ ja̱¯, ni÷ sa÷
liih¯ gyih˛, jä÷ he¯ wɨɨ´ në´ kiyh˛,
lä÷ko̱o̱¯ jmee÷ kih˛ dsa¯më´ jee´
dsa¯lä¯cha̱a̱¯ gyu̱u̱¯ kya̱a̱y˛. Ni÷
ja̱a̱¯ sa÷ lä̱ä̱´ kih˛ he¯ ja̱¯. 4 Pero
hnäh´ ø̱ø̱hn˛, mo÷so÷ tä̱ä̱h´ hnäh´
jmeeh¯ hnäh´ wa´ la˛ cha¯ la˛.
He¯ja̱¯ wa´ra¯ ga÷të´ jee´ jä̱yh´, sa÷
jø̱ø̱h÷ hnäh´ lä÷ko̱o̱¯ dsa¯jø̱ø̱h÷ dsa¯
wa´ra¯ ga÷lloo˛ ja̱a̱¯ dsa¯hɨɨ¯ kiyh˛.
5 Lä÷jë̱ë̱÷ ba´ hnäh´ ma¯na´jnää´
hnäh´ jee´ jnä´ wa´je¯ hi÷ lä÷ja̱¯ kih˛
jmɨɨ˛ ka¯läh´. Mo÷so÷ na´jnää´ hnäh´
kih˛ hwë˛, ni÷ kih˛ jee´ na¯ho̱o̱¯.
6 He¯ja̱¯ jwë̱ë̱hn~ hnäh´, sa÷ wa´
jmeen´ lä÷ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ sa÷ liih¯
he¯ jmee÷. Hnøø˛ na¯në´ jne´ hi÷
wa´ hä̱ä̱´ jne´ hñaan˛. 7 Hi̱¯ gwɨɨ¯,
hwë˛ ba´ gwɨɨy¯. Hi̱¯ he̱e̱´, ko̱¯ja̱¯
lla´he̱e̱h¯ bih˛. 8 Pero jne´ hi̱¯
ma¯na´jnää´ kih˛ jmɨɨ˛, wa´ le̱e̱h¯
jne´. Wa´ lä¯dsoo´ dsë¯ jne´ kih˛ Dio,
wa´ hnää÷ jne´ ø̱ø̱h˛ jne´. Lä÷jwë´
ja̱¯ hä̱ä̱÷ jne´ hñaan˛ lä÷ko̱o̱¯ jmee÷
hløø´ hi̱¯ na¯lä̱ä̱¯ ñe˛. Hi÷ wa´ kye̱n´
o¯jø̱h÷ dsë¯ he¯ lä̱ä̱´ jne´. Lä÷jwë´
ja̱¯ hä̱ä̱÷ jne´ hñaan˛ lä÷ko̱o̱¯ jmee÷
hløø´ hi̱¯ hä´ mɨ˛kyaah´ lle´. 9 Jëëh´,
ga÷jmä̱ä̱˛ Dio jne´ mah˛ lä̱ä̱y˛ jne´
ta÷la÷ kih˛ Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱h˛
jnän`, sa÷ ga÷jmä̱ä̱y˛ jne´ mah˛ jëën´
he¯ lli´wɨɨ´ he¯ na˛ ga´ jä÷. 10 Hi̱¯

he˝ ga˗jụụ˩ jnä` jne´ mah˩ chąą˜
jne´ kọ˜jǫh˝ kyąąyh´, kwee˜ ba´ la˩
che´ chąą˜ jne´ o na˜jụụ´ jne´ wa´ra˜
ga˗të˝ jmɨɨ´ jäyh˝. 11 Kih˩ he˜ją˜, ją˜
kwah˜ hnäh˝ be˝ kih˩ dsa˜kyąąh´
mah˩ dsa˜nääy˩ ta˗ cha´në´, ją˜ba´
lä˗kọh˝ tąąh´ hnäh˝ jmeeh˜ hnäh˝.
12 Chụụ˝ jnääh ˩ kyąąh´ hnäh˝
ǫǫhn˩, ją˜ jmeeh˜ hnäh˝ he˩ kih˩
hi̱˜ kwa˗ be˝ kyah˩ hnäh˝ hi˗ lä˗ją˜
kih˩ hi̱˜ jąą˗ hnäh˝ kwąąt˜ kih˩
Dsa˜jǫǫh˩ jnän` hi˗ kih˩ hi̱˜ hlëëh˜
hnäh˝ ką˜läh˝. 13 Wą´ hnaah˗ hnih˝
cha˜miih˜ ta˗la˗ kih˩ ta´ he˜ jmeey˗.
Hi˗ wa´ hii˝ tii´ kyah˩ hnäh˝ kyąąh´
dsa˜kyąąh´ hnäh˝.
14 Hi˗ chụụn˝ kyąąh´ hnäh˝ ǫǫhn˩,
hlëëh´ hnäh˝ hi̱˜ sa˗ hnøø˩ jmee˩
ta´. Kwą´ hnäh˝ be˝ kih˩ hi̱˜ sa˗
lä˗kąą˜ dsë˩, hi˗ lä˗ją˜ kih˩ hi̱˜ sa˗
bęę˝ hɯɯ´dsë˜ kih˩. Jmee´ hnäh˝
jǫh˜ hoh˝ kyąąh´ lä˗jëë˗. 15 Lęęh˜
hnäh˝, ni˗ jąą˜ hnäh˝ ta˗ jii̱h` hlɨɨh˩
kih˩ hi̱˜ jmee˗ he˜ hlɨɨh˩. Lä˗jë˗
jii̱h˜ jmee´ hnäh˝ he˜ llu˩ jmah˩ ba´
kih˩ ǫǫh˩ hnäh˝ hi˗ kih˩ lä˗jëë˗ dsa˜
jmɨ˜gyɯɯ˗.
16 Wą´ jëë˜ hoh˝ hnäh˝ lä˗jë˗ jmɨɨ´
ba´. 17 Ngɨɨ´ hnäh˝ tąą˝ kih˩ Dio.
18 Kwą´ hnäh˝ ti´hmaah´ kih˩ Dio kih˩
lä˗jë˗. He˜ la˜ na˜ hnøø˩ Dio jmeeh˩
hnäh˝ lä˗llu˩ he˜ ma˜ląąh˩ hnäh˝
kọọ˜ kyąąh´ Cristo Jesús.
19 Ta˗ ha˜ hnäh˝ kih˩ Jmɨ˜lle˝
Na˜jngɨɨ ˩. 20 Ta˗ jmee˜ hnäh˝
ta˗ koo˝ juu˩ he˜ kwa˗ hi̱˜ ngëë˜
juu˩ kih˩ Dio. 21 Kyę´ da´ hnäh˝
kwąąt˜ kih˩ lä˗jë˗ he˜ hlëëyh˗. Mah˩
go˜tąąh´ hnäh˝ kọọ˜ hweh˜ kyąąh´
ma˗la˗ he˜ llu˩ jmah˩ ba´. 22 Be˩
hnäh˝ ta˗ koo˝ lä˗jë˗ nëë˩ he˜ hlɨɨh˩.
23 Dio ba´ he˝ hi̱˜ jmee˗ hii˝ tii´
tuh˜dsë˜ jne´. He˜ją˜ ngɨɨn´ kiyh˩
mah˩ wa´ jmeey˝ na˜jngëë˩ hnäh˝
go˜te˜. Wą´ hąąy˩ hnäh˝. Wą´
høøy˝ jmɨ˜lle˝ kyah˩ hnäh˝, wą´
høøy˝ lä˗jë˗ hɯɯ´dsë˜ kyah˩ hnäh˝,
wą´ høøy˝ jmɨ˜ngo˩ kyah˩ hnäh˝
mah˩ mo˗so˗ cha˜ ga´ he˜ na˜bąąh`
hnäh˝ ni˗ miih˜ wa´ra˜ ga˗të˝ jee´
jąh˝ Jesucristo Dsa˜jǫǫh˩ jnän`.
24 Ma˗ra˗ he˜ mi˜te˩ ba´ hi̱˜ ga˗tëëh˩
hnäh˝. He˜ ga˗jäyh˝ jmeey˩, ma˗ra˗
he˜ jmee˩ bih˩.
25 Ǫǫhn˩, ngɨɨ´ hnäh˝ kih˩ Dio mah˩
kway˩ be˝ kyąą˩ jnääh˩.
26 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˩ lä˗jëë˗
ǫǫh˩ hnäh˝, ją˜ chɯh˜ hnäh˝ kiyh˩ lä˗
hnøø˩ Dio.
27 Kyąąh´ mada˜ kih˩ Dsa˜jǫǫh˩
jnän`, jwëëhn˜ hnäh˝, ją˜ hëh˜
hnäh˝ he˜ ma˜sɨɨn˩ la˜ cha´në´ jee´
lä˗jëë˗ ǫǫh˩ jne´.
28 Wą´ mi˜jąą˩ Jesucristo
Dsa˜jǫǫh˩ jnän` lä˗jëë˗ hnäh˝. Wą´
la˩ lä˗ją˜.

2 Tesalonicenses

He¯ la¯ jee´ ga˖të˝ to̱˩ je¯ he¯ ga˖si̱˝ Paa´ kih˩ øø̱h˩ jne´ hi̱¯ cha̱a̱¯ Tesalónica

1 Jnä˝ Paa´ kya̱a̱h´ Silvano kya̱a̱h´
Timotä si̱in˖ kih˩ gwah˖ jwi̱i̱¯
Tesalónica, hnäh˝ hi̱¯ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´
Jesucristo Dsa¯jøø̱h˩ jnän` kya̱a̱h´
Dio hi̱¯ la̱a̱˩ Tää` jnän`. 2 Ngi̱in´ kih˩
Dio hi̱¯ la̱a̱˩ Tää` jnän` hi˖ ngi̱in´
kih˩ Jesucristo Dsa¯jøø̱h˩ jnän`, wa´
kway˝ he¯ llu˩ kyah˩ hnäh˝, hi˖ wa´
jmeey˝ hii˝ tii´ kyah˩ hnäh˝.

Dio lla˩ ta´ kih˩ hi̱¯ jmeeh˖ øø̱h˩ jne´ wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ jä̱h˝ Dsa¯jøø̱h˩ jnän`

3 Øø̱hn˩, hnøø˩ kwa¯ jnääh˩
ti´hmaah´ kih˩ Dio lä˖jë˖ jmi̱i̱˝ kwa̱a̱t˜
kyah˩ hnäh˝, lä˖lle` kih˩, lä˖llu˩
he¯ ngoo˩ ba´ dsoo˝ hoh˝ hnäh˝
kiyh˩, hi˖ ngoo˩ ba´ hnaah˖ hnäh˝
dsa¯kya̱a̱h´. 4 Ti̱h˜ ba´ dsë¯ jnääh˩
lä˖ko̱o̱¯ jmeeh¯ hnäh˝, he¯ja̱¯
ga¯hlëëh´ jnääh˩ llu˩ kyah˩ hnäh˝
lä˖ko̱o̱¯ lä˖ko̱o̱¯ gwah˖ kih˩ Dio.
Jmeeh¯ jnääh˩ juu˩ ha¯ lä˖ jøh¯
hoh˝ hnäh˝ kya̱a̱h´ lä˖jë˖ wi̱i̱˝ he¯
dsa¯ngëë˝ hnäh˝. Hi˖ ha¯ lä˖ dsoo˝
hoh˝ hnäh˝ kih˩ Dio hi˖ kwëëh˜ ba´
hoh˝ hnäh˝ ma´ cha̱a̱¯ hnäh˝ lli˝wi̱i̱˝.
5 Heh˩ lä˖ja̱¯, mi¯jnää˖ ma˖ra˖ he¯
lla˖ Dio ta´ lä˖ko̱o̱¯ lle` kih˩, he¯ja̱¯
na¯ na¯ngë˩ hnäh˝ jwë˩ go´ta̱a̱h´
hnäh˝ ya˖jwi̱i̱˩ kiyh˩, kih˩ he¯ jëëh˝
hnäh˝ wi̱i̱˝ na˩.

6 Jëëh˝, Dio jmee˩ lä˖ko̱o̱¯ lle`
kih˩, he¯ mi¯hmaayh` kih˩ hi̱¯
jmeeh˖ hnäh˝ na˩. 7 Hi˖ hnäh˝ hi̱¯
dsa¯ngëë˝ wi̱i̱˝ na˩, hñah˖ ba´ hnäh˝
jee´ te̱e̱h´ hnäh˝ hoh˝ ko̱¯jøh˝ kya̱a̱h´
jnääh˩ wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ lä˖jnä˝
Jesús jñä̱a̱y˩ gyu̱u̱h˩ kya̱a̱h´ ángele
kya̱a̱y˩ hi̱¯ cha¯ be˝ kih˩. 8 Jä̱yh˝
jee´ wa´je¯ jih˩gye̱h˩, ma´ja̱¯ heeyh˩
wi̱i̱˝ lä˖jë̱ë̱˖ hi̱¯ sa˖ ga˖he̱e̱h¯ kih˩
Dio, hi˖ lä˖kye̱¯ hi̱¯ sa˖ ga˖lä˖hnøø˩
ju˩hmëë˝ kih˩ Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱h˩
jnän`. 9 Hi̱¯ he˝ na¯, jëë˩ wi̱i̱˝ he¯ sa˖
lla̱a̱˖ ji̱h´ko̱h˝ ji̱h´li̱h˝, u̱u̱˝ go¯te˩ ba´
dsa¯ta̱a̱yh` kih˩ Dsa¯jø̱ø̱h˩ jnän`, jee´
mo˖so˖ të̱ë̱y˩ jëëy˩ jee´ jnä˝ na´hñaah˩
kya̱a̱h´ be˝ kiyh˩, 10 wa´ra¯ ga˖të˝
jmi̱i̱˝ jä̱h˝ Jesús. Ma´ja̱¯ dsa¯ta̱a̱h`
lä˖jë̱ë̱˖ hi̱¯ la̱a̱˩ kya̱a̱y˩, jmeey˩ ju̱u̱h¯
kiyh˩. Peer˖ jëë˩ dsa̱h˖ lä˖jë̱ë̱˖ hi̱¯
ma¯he̱e̱h¯. Hi˖ lä˖kye̱¯ hnäh˝ jë̱ë̱h˩
hnih˝, jëëh˝ ma¯lä¯dsoo˝ ba´ hoh˝
hnäh˝ juu˩ he¯ ma¯kwa´ jnääh˩.

11 He¯ja̱¯ ngi̱i̱˝ jnääh˩ kyah˩ hnäh˝
lä˖jë˖ jmi̱i̱˝ mah˩ jmää˩ Dio hnäh˝
llu̱u̱˩ lä˖lle` kyah˩ hnäh˝ hi̱¯ na¯teeh´
kya̱a̱y˩. Hi˖ ngi̱i̱˝ jnääh˩ kiyh˩ mah˩
kway˩ be˝ kyah˩ hnäh˝ jmeeh˩ hnäh˝
lä˖jë˖ ta´ llu˩ he¯ hyoh¯ hoh˝ hnäh˝
jmeeh˩, lä˖llu˩ he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝
hnäh˝. 12 Ma´ja̱¯ jmee˩ dsa¯ ju̱u̱h¯
kih˩ Jesucristo kwa̱a̱t˜ kyah˩ hnäh˝
hi˖ ja̱¯ba´ lä˖ja̱¯ le˝ kyah˩ hnäh˝
ko̱¯jøh˝ kya̱a̱yh´, kih˩ he¯ llu˩ dsë˩
Dio jnän`, hi˖ kih˩ he¯ llu˩ dsë˩ Jesu-
cristo Dsa¯jø̱ø̱h˩ jnän`.

2

Ha¯ lä˖ le˝ wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ jä̱h˝ Dsa¯jø̱ø̱h˩ jnän`

1 Na˩ hlëëh´ ga´ jnääh˩ miih¯ kih˩
ha¯ lä˖ le˝ wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ jä̱h˝
Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱h˩ jnän` hi˖ ha¯
lä˖ je̱e̱˖ jnih˝ mah˩ jmeen´ ko̱¯jøh˝
kya̱a̱yh´. Øø̱hn˩, chu̱u̱n˝ kya̱a̱h´
hnäh˝, 2 ta˖ he̱e̱˖ hnäh˝ ga¯ju̱h¯
hu̱u̱´dsë¯ kyah˩ hnäh˝. Ta˖ jeh˖ hoh˝
hnäh˝ cher´mah˩ ga˖nu̱u̱h¯ hnäh˝
jäh˝ dsa¯ ma¯ja̱h˜ Jesús. Ma˖ke˖
he¯ ga´ jäyh˝ ma¯hlëëh˝ Jmi̱¯lle˝ kih˩
Dio, ma˖ke˖ he¯ ga´ jäyh˝ ma¯ya¯ka̱˖
dsa¯ juu˩ kya̱a̱˩ jnääh˩ o ma¯të̱ë̱yh˩
juu˩ kya̱a̱˩ jnääh˩, ta˖ jmee¯ hnäh˝
he˩ go¯te˜. 3 Ta˖ kwa¯ hnäh˝ jwë˩
he¯ ga´ mi¯ga̱a̱˖ dsa¯ hnäh˝. Sa˖ jä̱h˝
Jesús jä̱ä̱˩ sa˖ ga´ ma¯lloo˩ jmi̱i̱˝ jmee˩
dsa¯ na¯høøh´ kih˩ Dio lä˖ka̱a̱¯
jmi̱¯gyu̱u̱˖ hi˖ lä˖jnää˝ dsa¯ hlë̱ë̱h˩
hi̱¯ ma¯na¯he̱e̱¯ go¯te˜. 4 Hi̱¯ he˝

lä˗hnøø˜ lla¯dsëëy` kih˜ Dio hi˗ kih˜
lä˗jë˗ he¯ jmee˗ dsa¯ jɯɯh¯ kih˜.
Jmääy˜ hñiiy´ jøøh˜ kih˜ jee´ lä˗jëë˗,
lä˗jiih˜ gyay˗ neh˗ gwah˗ kih˜ Dio,
jmääy˜ hñiiy´ lä˗koo¯ Dio.
5 ¿Che´ sa˗ dsooh˜ hoh´ hnäh´
he¯ ga˗jwëëhn˜ hnäh´ he¯ la¯, lä˗
ma´ gyan´ kyaah´ hnäh´ jee´ na¯?
6 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ hee¯ na¯ he¯
sa¯ kwa˜ jwë˜ lä˗jnää´ dsa¯ hlëëh˜
he´ jää˜ sa˗ ga´ ma¯të´ jmii´ kiyh˜.
7 Sa˗ chaa¯ hi¯ ñe¯ kwee¯, ha¯
lä˗ ma¯løø˜ jmee˗ ta´ hi¯ hlëëh˜
he´, pero ma˗ra˗ he¯ jmee˗ bih˜ ta´
to¯kë´. Koo¯ jøøy˜ lloo˜ jmii´ jñuuh
˜ he¯ jmee˗ jwiih` kiyh˜. 8 Ja¯ga´ na˗
lä˗cha¯ jwë˜ ngëy˜ jnä´hä´. Pero
wa´ra¯ ga˗të´ jee´ jäh´ Jesús, kyaah´
lle´ he¯ hä´ hooy´ ba´ jngëëyh ˜
dsa¯ hlëëh˜ he´. Mi¯llaay˗ go¯te˜
kyaah´ jmëë˜ kiyh˜ wa´ra¯ jayh˜.
9 Kyaah´ cha¯miih¯ be´ kih˜ Tana´,
jmee˜ dsa¯ hlëëh˜ he´ ta´. Jmeey˜
hii˜ goo¯ jmi¯gyɯɯ˗ hi˗ jmeey˜ he¯
jɯh¯gaa¯. Pero kyaah´ juu˜ ta¯juu˜
jmah˜ ba´ jmeey˜ lä˗jë˗ he¯ ja¯. 10 Ja˗
he¯ koo¯ nëë˜ he¯ hliih˜ jmeey˜.
Kyaah´ he¯ ja¯, mi¯gaay˗ dsa¯ hi¯
ma¯tääh´ hee´ go¯te˜, kih˜ he¯ sa˗
ga˗lä˗hnøøy˜ ma´ nuuy˜ ju˜dsoo´
mah˜ ma´ lääy´. 11 He¯ja¯ kwa˜ Dio
jwë˜ lä˗gaa¯ dsa¯ he´ cha¯ga´miih¯
kyaah´ juu˜ ja¯ mah˜ jmee˜ gyih˜ he˜
kih˜ juu˜ ta¯juu˜ ba´. 12 Heh˜ lä˗ja¯,
jä˗ dso´jwii´ në´ kih˜ lä˗jëë˗ hi¯ sa˗
hee¯h¯ kih˜ ju˜dsoo´, kih˜ he¯ hnøø˜
gyih˜ he¯ hliih˜.

Ga˗llee¯h¯ Dio jne´ mah˜ lää´ jne´

13 Dsa¯jøøh˜ jnän` hnääy˜ hnäh´
øøhn˜, he¯ja¯ jmee˗ bii˜ kwa´ jnääh˜
tää´ ti´hmaah´ kih˜ Dio kwaat˜
kyah˜ hnäh´. Jëëh´ Dio ga˗llee¯h¯
hnäh´ lä˗ ma´ to¯në´ mah˜ lääh´
hnäh´, lä˗llu˜ he¯ ga˗mi˗lluuy˜
hnäh´ ta˗la˗ kih˜ Jmi¯lle´ Na¯jngii
˜ hi˗ lä˗llu˜ he¯ ma¯dsoo´ hoh´
hnäh´ kih˜ ju˜dsoo´. 14 Ga˗tëëh˜ Dio
hnäh´ kyaah´ ju˜hmëë´ he¯ ga˗kwa´
jnääh˜ mah˜ tëëh˜ hnäh´ ya˗jwii˜ kih˜
Jesucristo Dsa¯jøøh˜ jnän`. 15 Lä˗ja¯
øøhn˜, go¯taah´ hnäh´ koo¯ hweh¯.
Ta˗ wa´ gaa´ hoh´ hnäh´ lä˗jë˗ he¯
ga˗lä˗tëëh˗ hnäh´ kyaah´ juu˜ he¯
ga˗hlëëhn` hi˗ kyaah´ lä˗jë˗ he¯
ga˗sii´ jnääh˜ kyah˜ hnäh´.
16 Ngii´ jnääh˜ kih˜ Jesús Dsa¯jøøh˜
jnän` hi˗ ngiin´ kih˜ Dio hi¯ laa˜ Tää`
jnän` hi¯ hnää˜ jne´, hi¯ ga˗jmee´
jëë¯ dsë¯ jne´ he¯ sa˗ llaa˗ jih´koh´,
hi¯ ga˗jmee´ cha¯ o¯jøh˗ dsë¯ jnän`
ta˗la˗ kih˜ he¯ llu˜ dsëy˜. 17 Ngiin´
kiyh˜ mah˜ wa´ jmeey´ jëë¯ hoh´
hnäh´ hi˗ wa´ kway´ be´ kyah˜ hnäh´
mah˜ ya¯hii ˜ llu˜ lä˗jë˗ he¯ hlëëh´
hnäh´ hi˗ lä˗jë˗ he¯ jmeeh¯ hnäh´.

3

Ga˗jäh´ Paa´ siih˗ øøh˜ jne´ ngii´ hnäh´ kyaa˜ jnääh˜

1 Øøhn˜ ta˗ jyoh´ ko¯taa¯, ngii´
hnäh´ kyaa˜ jnääh˜ mah˜ lloo˜ chah´
juu˜ kih˜ Dsa¯jøøh˜ jnän` lä˗kaa¯
jmi¯gyɯɯ˗ hi˗ lä˗ja¯ wa´ tøøyh¯ ta´
juu˜ ja¯ lä˗koo¯ ga˗jmeeh´ hnäh´.
2 Ngii´ hnäh´ kyaa˜ jnääh˜ mah˜ sa˗
cha¯ he¯ dsa¯ngëë´ jnääh˜ jee´ kih˜
dsa¯ hñaa¯ dsë˜. Jëëh´ ja˗ lä˗jëë˗
dsa¯ lä˗dsoo´ dsë˜ juu˜ la¯. 3 Pero
mi¯te˜ ba´ Dsa¯jøøh˜ jnän` juu˜ kih˜,
ma˗ra˗ he¯ hää˜ bih˜ hnäh´ mah˜ sa˗
cha¯ he¯ dsa¯ngëëh´ hnäh´. 4 Kye´
jnääh˜ o¯jøh˗ dsë¯ kih˜ Dsa¯jøøh˜
jnän`, he¯ jmeeh¯ ba´ hnäh´ lä˗jë˗
he¯ ma¯jäh´ jnääh˜ hi˗ ngoo˜ ba´
jmeeh¯ hnäh´ lä˗ja¯. 5 Dsa¯jøøh˜
jnän`, hi¯ he´ ba´ jää˗ hnäh´ mah˜
lä¯hnaah˗ hnäh´ øøh˜ hnäh´ lä˗koo¯
hnää˜ Dio jne´ hi˗ lä˗ja¯ jääy˗
hnäh´ mah˜ kwëëh˜ hoh´ hnäh´ lä˗
ga˗kwëëh˜ dsë˜ Cristo.

Jmee˗ bii˜ jmee´ jne´ ta´

6 Jmee¯ jnääh˜ mada¯ kyah˜ hnäh´
lä˗hih˗ kih˜ Dsa¯jøøh˜ jnän`. Ta˗
jmee¯ hnäh´ ko¯jøh´ kyaah´ ni˗ jaa¯
øøh˜ jne´ hi¯ jmee˗ wa´ la˜ cha¯
la˜, hi¯ sa˗ jmee˗ he˜ lä˗jë˗ juu˜
he¯ ma¯kwa´ jnääh˜. 7 Ma¯ñeh´ ba´

hnäh˝ he¯ lle` kyah' hnäh˝ jmeeh'
hnäh˝ lä˜kǫǫ¯ jmee¯ jnääh'. Sa˜
ga˜jmee´ jnääh' wa´ la' cha¯ la' jee´
kyah' hnäh˝. 8 Sa˜ ga˜kih´ jnääh'
la´ ga˜kih´ jnääh' kih' ni˜ jąą¯ dsa¯.
Sa˜ ga˜tęęh´ jnääh' dsë¯ jnääh' ma´
ga˜jmee´ jnääh' ta´ lä˜jmii' lä˜hwë'.
Jëëh˝ ni˜ jąą¯ hnäh˝ sa˜ ma´ hnøø¯
jnääh' ma´ lla´kyąą¯ jnääh' jmii´.
9 Jąą˜ he¯ sa˜ na¯ngë' jnääh' jwë'
he¯ ma´ ngii´ jnääh' kyah' hnäh˝.
Pero lla¯ he¯ jąą¯, ga˜jmee´ jnääh' ta´
mah' jmeeh' hnäh˝ jąą¯ba´ lä˜kǫǫ¯
ga˜jmee´ jnääh'. 10 Lä˜ ma´ ga˜tooh`
jnääh' kyąąh´ hnäh˝ ga˜jmee´ jnääh'
mada¯: Cher´mah' hii¯ sa˜ hnøø'
jmee' ta´, lä˜jąą¯ sa˜ wa´ kuyh¯.
11 Jëëh˝ ma¯nuu´ jnääh', kǫǫ¯lląą´
dsa¯kyąąh´ hnäh˝ jmee˜ wa´ la' cha¯
la'. Ni˜ miih¯ ta´ sa˜ jmeey˜. Kǫǫ¯
dsa¯jëëy˜ he¯ jmee˜ dsa¯ ba´. 12 Kih'
hii¯ he˝ na¯ hlëëh´ jnääh' hi˜ jmee¯
jnääh' mada¯, lä˜hih˜ kih' Jesu-
cristo Dsa¯jǫǫh' jnän`. Ta˜ wa´
tąąyh´ ta˜ la˜ ta˜ jnø˜, wa´ jmeey˝ ta´
mah' lä˜cha¯ he¯ kuyh˜.
13 Hi˜ hnäh˝ ǫǫhn', jmee´ ba´
hnäh˝ he¯ llu', ta˜ tu´ hnäh˝.
14 Cher´mah' chąą¯ kǫǫ¯lląą´ hii¯
sa˜ nuuh´ kih' juu' he¯ na¯sii¯ la¯,
kyę¯ da´ hnäh˝ kwąąt˜ kih' hii¯
jmee˜ lä˜jąą¯ hi˜ mo˜to˜ jmee¯ hnäh˝
kǫǫ¯jǫh˝ kyąąyh´ mah' wa´ jä¯ o¯hih˜
kiyh'. 15 Pero ta˜ jmee¯ hnäh˝
na¯hąąh´ hnih˝, hlęęyh´ lä˜lle` kih'
ta˜la˜ kih' he¯ ląą' ǫǫh' ba´.
16 He˝ ba´ Dio hii¯ jmee˜ hii˝ tii´
jnän`, wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyah' hnäh˝
lä˜jë˜ jmii´ wa´ he¯ cha¯ he¯ he¯
chąą¯ hnäh˝. Dio kyąąh´ hnäh˝.
17 Jnä˝ Paa´ ma¯sii' miih¯ jee´
ga˜dsąą' juu' la¯ kyąąh´ goon˜.
Lä˜jąą¯ jmeen˜ kyąąh´ lä˜jë˜ je¯ he¯
sii˜ mah' la' dsoo˝ jnä˝ he˝ hii¯ chęę˜
je¯ jąą¯. 18 Wa´ mi¯jąąą' Jesucristo
Dsa¯jǫǫh' jnän` lä˜jęę˜ hnäh˝. Wa´
la' lä˜jąą¯.

1 Timoteo
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˗sii˝ Paa´ kih' Timotä

1 Jnä˝ Paa´ laan' apóstol kyaa˜ Jesucristo lä˗hih˗ kih˜ Dio hi¯ laa˜ jne´ hi˗ lä˗hih˗ kih˜ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ kyen´ o¯jøh˗ dsë¯ kih˜. 2 Siin˗ kyah˜ Timotä, hne¯ hi¯ laa˜ lä˗koo¯ gyuu¯ kyaan˗ lä˗llu˜ he¯ jaan˗ hne¯ jwë˝ kih˜ Dio. Ngiin´ kih' Dio hi¯ laa˜ Tää`jnän` hi˗ kih˜ Cristo Jesús Dsa¯jøøh' jnän` wa´ kway˝ lä˗jë˗ he¯ llu˜ kyah˜, wa´ lä¯ñih˝ dsëy˜ hne¯, hi˗ wa´ jmeey˝ hii˝ tii˝ kyah'.

Ga˗jmee˝ Paa´ mada¯ kih˜ Timotä mah' hëëyh' dsa¯ hi¯ kwa˗ juu' ta¯juu'

3 Jaa˜ sa˗ ga´ ma¯ngoon˜ ta˗ hwa˜ Macedonia, ga˗jwëëhn˜ hne¯ he¯ jäh' jwii¯ Éfeso na¯ mah˜ hah' kih˜ koo¯llaa´ hi¯ mi¯gaa˗ dsa¯ kyaah´ juu' ta¯juu'. 4 Ni˗ ta˗ kwa¯ jwë' jmeey˜ he' kih˜ lä˗jë˗ juu' ma¯gyuh¯ kiyh˜, ni˗ he¯ jmeey˜ juu' ha¯ lä˗ ma´ laa˜' ma¯hyaa´ ta¯gyuuh´ jnän`. Sa˗ cha¯ jee´ llaa˗ juu' ja¯. Koo¯ llay˗ hnii¯ ba´ ja¯. Sa˗ dsoo˜ ta˗ cha´në´ juu' kih˜ Dio kyaah´ juu' ja¯. He¯ dsoo˝ dsë¯ jne´ kih' Dio, he¯ ja¯ ba´ jmää' kih˜ dsa˗. He¯ja¯ jwahn˗ ka¯läh˝, ja¯ jäh¯ Éfeso na¯ mah˜ jmeeh' he¯ ga˗jwëëhn˜ hne¯ jaa˜.

5 He¯ hnoon˜ lä˗hnää˜ dsa¯ øøh¯ kyaah´ koo¯ nëë' ba´ huu´dsë¯, he¯ja¯ ba´ ma¯jmeen˜ mada¯ lä˗na¯. Peer¯ cher´mah˜ hnii˜ huu´dsë¯ kiyh˜ hi˗ cher´mah˜ koo¯ jäh˝ bih˜ he¯ ma¯dsoo˝ dsëy˜ kih˜ Dio, sa˗ jmää˜ kiyh˜ he¯ jäyh˝ hnääy˜ øøyh¯. 6 Kih˜ he¯ ga˗jmee˝ ko¯llaa´ dsa¯ ta˗ koo˝ he¯ hnääy˜ øøyh¯, he¯ja¯ ga˗nääy˜ kyaah´ juu' he¯ sa˗ jmää˜ ta´. 7 Hnøøy˜ jmaay˜ hñiiy˝ jaa¯ hi¯ kyuuh˜ ley kih˜ Dio, pero ni˗ he¯ hlëëyh˗ sa˗ ngëëy˝, ma˗ke˗ kway˗ juu' lä˗kaa¯ tuh¯dsëy˜.

8 Pero ma¯ñe´ ba´ jne´, llu˜ ba´ ley kih˜ Dio wa´ra¯ jäh˝ kih˜ ngëë˝ jne´ hee¯ kih˜ jmää˜ ley ja¯. 9 Ñe´ ba´ jne´ sa˗ ga˗kwa˝ Dio ley kih˜ hi¯ jmee˗ he¯ llu˜. La˜ kih˜ hi¯ ma¯hlaah¯, kih˜ hi¯ chaah¯, kih˜ hi¯ na¯heee¯ dsë˜, kih˜ hi¯ jmee˗ dso´kye¯, kih˜ hi¯ sa˗ kyaah´ Dio, kih˜ hi¯ sa˗ cha¯ nuuh¯ kih˜, kih˜ hi¯ jngëëh˗ cho'jmii¯, kih˜ hi¯ jngëëh˗ dsa¯kyaah´, kih˜ hi¯ he´ ba´ hnøø' ley ja¯. 10 Kih˜ dsa¯më˝ dsa¯ñuuh¯ hi¯ kaah˜ wa´ hi¯ cha¯ hi¯, kih˜ dsa¯më˝ o dsa¯ñuuh¯ hi¯ kaah˜ ja¯ba´ dsa¯kyaah´, kih˜ hi¯ hëë˜ dsa¯ mah˜ hnëëy˜, kih˜ hi¯ ta¯juu', kih˜ hi¯ jmee˗ ju'dsoo˝ kih˜ juu' ta¯juu', hi˗ la˜ kih˜ hi¯ hnøø˜ lla¯dsëë` kih' ju'dsoo˝ he¯ kwa¯ jnääh' la¯, 11 lä˗koo¯ lle` ju'hmëë˝ he¯ na¯hñaan´ kwan˗. He¯ ba´ che¯ na´hñaah˜ la˜ ju'hmëë˝ kih˜ Dio hi¯ laa˜ Tää`jnän`.

Cha¯miih¯ ga˗lä˗ñih˝ dsë' Dio kih' Paa´

12 Kwan˗ ti´hmaah´ kih' Cristo Jesús Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ kwa˗ be´ kin˗. Jëëh˝, ga˗jmaay˜ jnä˝ kwaat˜ he¯ mi´ten` kiyh', he¯ja¯ ga˗hñaay˜ jnä˝ mah˜ jmeen` ta´ kiyh'. 13 Jaa˜ sa˗ ga´ ma¯tëëyh˗ jnä˝ ga˗mi˗kwah¯ jnih˝. Ga˗ngën˜ jmeen˗ hñaa¯ dsën˗ kih˜ dsa¯ kyaay˜, ma´ haan˜ jwërte. Pero ga˗lä˗ñih˝ dsë˜ Dio jnä˝, jëëh˝ sa˗ ma´ man˗ hee¯ ja¯ ma´ jmeen˗, hi˗ sa˗ ma´ heen˝ kih˜ ju'dsoo˝. 14 Ha¯ koh´ sa˗ llu˜ dsë˜ Dsa¯jøøh' jnän` kyaah´ jnä˝. Ga˗jmeey˝ ga˗lä˗dsoo˝ dsën˗ kiyh˜ hi˗ ga˗jmeey˝ he¯ ga˗lä˗hnaan˗ dsa¯ ta˗la˗ kih˜ Cristo Jesús.

15 Juu' he¯ jwahn˗ la¯, la˜ dsoo˝ hi˗ hnøø˜ heeh˗ ga˗lä˗jëë˗ dsa¯. Ja˜ Cristo Jesús jmi¯gyuu˗ la¯ mah˜ lääy˜ dsa¯ hi¯ jmee˗ he¯ hliih'. Hi˗ jnä˝ laan˜ to¯në´ kih' jee´ lä˗jëë˗ hi¯ jmee˗ lä˗ja¯. 16 Kih˜ he¯ja¯

ba´ na⁻, ga˗lä˗ñıh˝ dsë˹ Dio jnä˝,
mah˹ mı˗jnää˗ Cristo Jesús ta⁻la˗ kı˗
jnä˝ ha⁻ lä˗kǫǫ⁻ jøh⁻ dsëy˹. Jëëh˝,
cha⁻ga´mıih⁻ he⁻ hlııh˹ ga˗jmeen˹
lä˗kǫh˝ ga´ he⁻ jmee˗ jñah˝. Lä˗jwë˝
ja̱⁻, ka̱˹ kwa̱a̱t˜ hı̱⁻ na˹ ga´ he̱e̱h˗ kih˹
Jesús, ha⁻ kǫh˝ sa˗ lä˗jøh⁻ dsë˹ Jesús
kya̱a̱yh´, mah˹ jmeey˹ cha̱a̱y⁻ lä˗jë˗
joh˝ jmıı´ cha⁻. 17 Lä˗ja̱⁻ wa´ la˹ juuh⁻
kih˹ Dio hi˗ wa´ la̱a̱y˹ jøøyh˹. Sa˗
cha̱a̱⁻ ga´ jñah˝ Dsa⁻ta´ hı̱⁻ jøøh˹ ga´,
hı̱⁻ sa˗ ju̱u̱˝ jıh´kǫh˝, hi˗ ni˗ sa˗ tëë˹
jne´ jëë´ jnih˝, ja̱a̱⁻ hñıı˝ bih˹ la̱a̱y˹
Dio hı̱⁻ kyuuh˜. Wa´ la˹ lä˗ja̱⁻.
18 Timotä, gyu̱u̱⁻ kya̱a̱n˗, kwëëhn˗
hne⁻ nuuh⁻ la⁻, ja̱⁻ba´ lä˗kǫǫ⁻
juu˹ he⁻ ga˗mı˗jnää⁻ Dio kih˹ hı̱⁻
ga˗hlëëh˝ kyah˹ jä̱ä̱˹. Ja̱⁻ mı⁻dsooh⁻
hoh˝ lä˗kǫǫ⁻ ga˗jäh˝ hı̱⁻ he˝ mah˹
tëëh˹ be˝ jmeeh˹ ta´ lä˗jıı̱h˹ jee´ le˝.
19 Hnøø˹ lä˗ ma⁻dsoo˝ ja̱⁻ba´ hoh˝,
hi˗ lä˗ ma⁻jmeeh⁻ ja̱⁻ba´ he⁻ llu˹
jmah˹ mah˹ sa˗ hnıı˹ huu´dsë⁻ kyah˹.
Kǫ⁻llä̱a̱´ dsa⁻ sa˗ ga˗jmeey˝ he˹
lä˗kǫǫ⁻ ya˗nääy˹ kya̱a̱h´ huu´dsë⁻
kiyh˹, he⁻ja̱⁻ ga˗he̱e̱y˹ hñııy˝,
mo⁻so˗ ga˗nääy˹ ta˗ cha´në´. 20 U̱u̱˹
hı̱⁻ ga˗jmee˝ lä˗ja̱⁻ che̱e̱⁻ Himeneo
kya̱a̱h´ Leja̱´. Hı̱⁻ he˝ ga˗ngëën`
kih˹ Tana´ mah˹ lä˗ja̱⁻ mı⁻tëëy˗ sa˗
mı⁻kwa̱yh˹ Dio.

2

Ha⁻ lä˗ chu̱u̱´ jne´ kya̱a̱h´ Dio kih˹ lä˗jëë˗ dsa⁻

1 Chu̱u̱n˝ kya̱a̱h´ hne⁻ to⁻në´,
wa´ ngıı´ jne´ kih˹ Dio mah˹ wa´ le˝
llu˹ kih˹ lä˗jëë˗. Wa´ hlëëh´ jne´
Dio lä˗jë˗ he⁻ lla˗ dsë⁻ jne´ hi˗ wa´
chiihn´ Dio lä˗jë˗ he⁻ cha̱a̱⁻ jne´, hi˗
wa´ kwan´ tı´hmaah´ kiyh˹. 2 Lä˗ja̱⁻
hnøø˹ ngıı´ jne´ kih˹ lä˗jëë˗ hı̱⁻ kye̱⁻
ta´ hi˗ lä˗kye̱⁻ dsa⁻ta´ mäh˹ mah˹
kway˹ jwë˹ dsa´toohn´ llu˹ hıı˹ tıı´
jnän`. Hi˗ lä˗ja̱⁻ cha⁻ jwë˹ hnäähn´
Dio, hi˗ jmeen´ lä˗kǫǫ⁻ lle` kih˹.
3 He⁻ la⁻ ba´ ja̱⁻ he⁻ llu˹ he⁻ tıh˜ dsë˹
Dio hı̱⁻ lä̱ä̱˜ jne´. 4 Dio hnøø˹ he⁻
lä̱ä̱˝ lä˗jëë˗ dsa⁻ hi˗ hnøøy˹ lä⁻ngëë˝
dsa⁻ ha⁻ lä˗ la˹ ju˹dsoo˝. 5 Jëëh˝,
ja̱a̱⁻ ba´ Dio la̱a̱˹ hi˗ lä˗ja̱⁻ ja̱a̱⁻ ba´
dsa⁻ñuuh⁻ cha̱a̱⁻ hı̱⁻ mı⁻ee˗ juu˹
kih˹ dsa⁻ kya̱a̱h´ Dio. Dsa⁻ñuuh⁻ he˝
che̱e̱⁻ Jesucristo. 6 Ga˗ngëëy˹ hñııy˝
he⁻ ga˗ju̱u̱y˹, mah˹ lä̱ä̱y˹ lä˗jëë˗
dsa⁻. He⁻ la⁻ ga˗mı˗jnää⁻ Dio ma´
ga˗lloo˹ jmıı´ ja̱⁻. 7 He⁻ja̱⁻ ga˗hña̱a̱y˹
jnä˝ la̱a̱n˹ apóstol mah˹ kwan` juu˹
kiyh˹. Ñe⁻ ba´ Cristo, hlëëhn´
ju˹dsoo˝, sa˗ ta⁻ju̱u̱n˹. Na⁻hña̱a̱n´
mı´tëën˹ dsa⁻ hı̱⁻ sa˗ la̱a̱˹ judiu, hee⁻
ja̱⁻ he⁻ dsoo˝ dsë˹ jne´ hi˗ hee⁻ ja̱⁻
ju˹dsoo˝.
8 He⁻ja̱⁻ hnoon˹ lä˗jëë˗
dsa⁻ñuuh⁻ hı̱⁻ cha̱a̱⁻ lä˗ka̱a̱⁻
jmı⁻gyuu˗ chu̱u̱y˹ kya̱a̱h´ Dio.
Hi˗ wa´ra⁻ ga˗hlëëyh˝ kya̱a̱h´ Dio
chooy˹ gooy⁻ ta˗ gyuuh˹, hnøø˹
na⁻jngëëy ˹, sa˗ lle̱e̱y˝, hi˗ sa˗
hneey⁻.
9 Lä˗ja̱⁻ jwahn˗ ka⁻läh˝ kih˹
dsa⁻më˝, wa´ kye̱yh˝ hmııh⁻ kya̱a̱h´
kǫǫ⁻ nëë˹ ba´ huu´dsë⁻ lä˗kǫǫ⁻
lle` kih˹ hı̱⁻ hnaah⁻ Dio. Hi˗
wa´ra⁻ ga˗jñaay˹ lley´ sa˗ llu˹ jmeey˹
jih˹gye̱h˹ na⁻beh˜ kya̱a̱h´ ñe˹ nøø⁻
o ku̱u̱´ he⁻ hmooh˹, ni˗ he⁻ ke̱yh˗
hmııh⁻ hmooh˹. 10 Lla⁻ he⁻ ja̱⁻, wa´
jmä̱ä̱y˹ hñııy˝ na´hñaah˹ kya̱a̱h´ lä˗jë˗
ta´ llu˹, lä˗kǫǫ⁻ lle` kih˹ dsa⁻më˝ hı̱⁻
hnaah⁻ Dio.
11 Hi˗ sa˗ sǫǫh˜ kih˹ dsa⁻më˝ he⁻
tooyh˹ mııh´ jee´ kwa˗ dsa⁻ juu˹,
hnøø˹ nuuyh´ kih˹ juu˹ he⁻ nuuy⁻.
12 Sa˗ kwan` jwë˹ kih˹ dsa⁻më˝ he⁻
mı⁻tëëy˗ dsa⁻ñuuh⁻, ni˗ sa˗ le˝
ka̱y˹ në´ kih˹ dsa⁻ñuuh⁻. Hnøø˹
dsa⁻ta̱a̱yh` to⁻kë´ ba´. 13 Jëëh˝, Dio
ga˗jmä̱ä̱˹ Adán to⁻në´. Ke̱e̱⁻ ga´
ga˗jmä̱ä̱y˹ Eva. 14 Hi˗ ja̱˗ kih˹ Adán
ga˗mı˗goo⁻ hı̱⁻sa˗llu̱˹. Kih˹ dsa⁻më˝
ba´ ga˗mı˗gooy⁻. Kih˹ he⁻ja̱⁻ ba´
ga˗lä˗cha˗ dso´kye⁻ kiyh˹. 15 He⁻ja̱⁻
ga˗jäh˝ Dio kih˹ dsa⁻më˝, jëëy˹ wıı˝
jee´lä˗cha̱a̱⁻ gyu̱u̱⁻ kya̱a̱y˹, pero lä̱ä̱˝
bih˹ cher´mah˹ ngoo˹ ba´ dsoo˝ dsëy˹
kih˹ Dio hi˗ lä˗ja̱⁻ hnøø˹ hnääy˹

dsa˜, hnøø˴ na˜jngëëy˵, hi˰ hnøø˴
dsa˜tąąyh`lä˰kǫǫ˜ lle`kih˵.

3

Ha˜ lä˰ hnøø˴ jmee˴ hi˜ kyę˜ në´ kih˵ øøh˴ jne´

1 Jwahn˰ dsoo´, cher´mah˴ chąą˜
hi˜ hnøø˴ ką˴ në´ kih˵ øøh˜, ta´ llu˵
ba´ ją˜ hnooyh˜. 2 Pero hi˜ hä´
goo˜ ta´ ją˜, jmee˰ bii˴ ląąy˴ jąą˜
hi˜ sa˰ na˜bąąh` ni˰ miih˜ dsoo´,
jąą˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ kyąąh´ jąą˜ ba´
dsa˜më´, jąą˜ hi˜ ngë˰ kǫǫ˜ nëë˵ ba´,
jąą˜ hi˜ hąą˜ hñii´, jąą˜ hi˜ hä´ ta´
kih˵, jąą˜ hi˜ kwa˰ jee´ ją˵ dsa˜ hi˜
go˜nää´, jąą˜ hi˜ lih˰ mi˜tęę˰ dsa˜.
3 Sa˰ le´ ką˴ në´, jąą˜ dsa˜ lla´hiih˜.
Hnää˴ jąą˜ hi˜ sa˰ hnee˜, jąą˜ hi˜
jøh˜ dsë˴ hi˜ sa˰ ti˜choo˰ juu˵, jąą˜
hi˜ sa˰ hęę´ dsë˴ kuu´, 4 jąą˜ hi˜ lih˰
lla˴ ta´ cha´neh˰ kih˴, jąą˜ hi˜ lih˰
kwëëh˴ nuuh˜ jǫǫ´ mah˴ sa˰ jiiyh˴
juu˵ kyąąyh´. 5 Cher´mah˴ chąą˜
jąą˜ hi˜ sa˰ lih˰ lla˴ ta´ cha´neh˰ kih˴,
¿ha˜ ba´ lä˰ją˜, ką˴ në´ kih˵ gwah˰
kih˴ Dio? 6 Jąą˜ øøh˴ jne´ hi˜ hmëë´,
sa˰ le´ ką˴ në´, wa´ra˜ ja˴ huu´dsë˜
kiyh˴ jmąąy˴ hñiiy´ jøøyh˵, hi˰ jä˰
dso´jwii´ në´ kiyh˵ lä˰kǫh´ ga˰la˴ kih˴
hi˜sa˰llu˴. 7 Hi˰ jee´ kih˵ hi˜ sa˰
ma˜hęęh˜, hnøø˴ hii´ juu˵ kiyh˴ he˜
jmeey˰ he˜ llu˴ jmah˴ ba´, mah˴ sa˰
hlëëh˴ dsa˜ hliih˵ kiyh˴ hi˰ lä˰ją˜ sa˰
mi˜goo˰ hi˜sa˰llu˴ kiyh˴.

Ha˜ lä˰ hnøø˴ jmee˴ dsa˜ na˜llęęh´ kyąą˵ Dio hi˜ kwa˰ juu˵ kiyh˴

8 Hi˰ lä˰ją˜ ka˜läh´ kih˴ lä˰jęę˰ hi˜
jmee˰ be´ kih˴ hi˜ kyę˜ në´, hnää˴
jąą˜ hi˜ hä´ ta´ kih˵, hi˜ mi˜te˴ juu˵
kih˴, hi˜ sa˰ hih˜, hi˰ hi˜ sa˰ hęę´ dsë˴
kuu´. 9 Hi˰ hnää˴ jąą˜ hi˜ na˜jngii
˵ huu´dsë˜ kih˴, hi˜ chǫǫh˜ kǫǫ˜
hweh˜ juu˵ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´,
he˜ ma˜lä˜jnä´ jnän`na˵. 10 He˜ją˜,
jąą˴ ga´ hnøø˵ kyę´ jne´ kwąąt˜ che´
jmąąy˵ jmeey˴ ta´ ją˜. Ją˜ga´ na˰,
le´ jmeey˴ be´ kih˴ hi˜ kyę˜ në´,
cher´mah˴ sa˰ cha˜ he˜ na˜bąąyh`.

11 Ją˜ba´ lä˰ją˜ kih˴ dsa˜më´,
hnøø˴ jąą˜ hi˜ hä´ ta´ kih˵, hi˜ sa˰
kooh˜ juu˵ jwii`, hi˜ ngë˰ kǫǫ˜ nëë˵
ba´, hi˰ jąą˜ hi˜ mi˜te˴ juu˵ kih˴.
12 Hi˜ jmee˴ be´ kih˴ hi˜ kyę˜
në´, wa´ ląąy˵ dsa˜ñuuh˜ kyąą˴
jąą˜ ba´ dsa˜më´, hi˰ wa´ liyh˰
llay˴ ta´ cha´neh˰ kiyh˴, hi˰ wa´
kwëëyh˵ nuuh˜ jǫǫy´. 13 Lä˰jęę˰ hi˜
ya˜hęę˵ llu˴ kyąąh´ ta´ ją˜, dsa˜hä`
ta´ kiyh˵ jee´ kih˵ dsa˜kyąąyh´ hi˰
cha˜ga´miih˜ lä˰cha˜ be´ kiyh˴
hlęęyh˴ dsa˜ ha˜ lä˰ la˴ he˜
ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih˵ Cristo Jesús.

Jnąąh˵ la˴ juu˵ he˜ ma˜lä˜jnä´ jnän`

14 Hnoon˴ niin` na´jęęn˰ hne˜
chąh´ la˜, pero ma˰ra˰ he˜ sii˰ ba´
jnä´ kyah˴, 15 le´ ga˜ che˜ sa˰ ngoon˴
chąh´. Lä˰ją˜ lä˰ñeh´ ha˜ lä˰ kąh˵
në´ kih˵ dsa˜ hi˜ ma˜hęęh˜ hi˜
ląą˴ gwah˰ kih˴ Dio jiih˰ hi˜ tąąh´
në´ kih˵ ju˵dsoo´, hi˰ chǫǫyh˜ kǫǫ˜
hweh˜ juu˵ ją˜, ląąy˴ lä˰kǫh´ ma˜tii´
na´hyah˜. 16 Ma˰ra˰ ju˵dsoo´, sa˰
lä˰kęh´ jne´ jmii´ lä˰ngëën´ ha˜ lä˰
la˴ jwë´ kih˴ Dio. Pero kyąąh´ he˜
na˜sii˜ jee´ la˜ lä˰ngëë´ ba´ jne´
miih˜:

Ga˰mi˰jnää˜ Dio hñii´ jmi˜gyuu˰
la˜, ląąy˴ lä˰kǫǫ˜ ją˜ dsa˜.
Hi˜ he´ ya˰hęę˴ llu˴ ta˰la˰ kih˴
Jmi˜lle´ Na˜jngii˵.
Lä˰jęę˰ ángele ga˰jęęy˴.
Hi˰ ga˰kwa´ dsa˜ juu˵ kiyh˴ kih˴ dsa˜
hi˜ sa˰ ląą˴ judiu.
Ga˰lä˰dsoo´ dsë˴ dsa˜ kiyh˴,
jmi˜gyuu˰ la˜,
hi˰ ga˰hęęh˜ Dio ka˜läh´ gyuuh˵
ya˰jwii˴.

4

Lloo˜ kǫǫ˜ jmii´ jmee˵ dsa˜ ta˰ koo´ ju˵dsoo´

1 Na˜hñaa˵ lä˰jęę˜ ga˰mi˰jnää˜
Jmi˜lle´ Na˜jngii˵, ha˜ lä˰ le´ wa´ra˜
ga˰të´ jee´ lląą˜ jmii´. Kǫ˜lląą´ dsa˜
lä˰øø´ kih˴ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´,

nuuy˜ juu˛ ta˜juu˛ he˜ kwa˜ jmɨ˜lle´
hlɨɨh˛. 2 ¡He˜ ba´ che˜ ta˜jʉʉ˛ hɨ˜
kwa˜ juu˛ lä˜ja˜! Mo˜so˜ liiyh˜
he˜ jmeey˜, jlë˜ go˜te˜ hʉʉ´dsë˜
kiyh˜. 3 Mo˜so˜ kway˜ jwë˛ jee´
goo˜ dsa˜, ni˜ sa˜ kway˜ jwë˛
kuh´hɨh˜ dsa˜ lä˜jë˜ he˜ cha˜. Pero
Dio ga˜lla´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ mah˜
kuh´hɨh˜ hɨ˜ kwa˜ ti´hmaah´ kiyh˛,
hɨ˜ laa˜ kyaay˜ hɨ˜ kyʉʉh˜ ha˜ lä˜
la˜ ju˛dsoo´. 4 Jëëh´, llu˜ ba´ lä˜jë˜
he˜ ga˜lla´ Dio he˜ kih˜hɨhn˜. Sa˜
cha˜ he˜ kih˜ jähn´ sa˜ llu˜, hnøø˜
kwan´ ti´hmaah´ kih˛ bih˜. 5 Kyaah´
juu˛ kih˜ Dio hi˜ kyaah´ he˜ ngɨɨ˜
dsa˜ kiyh˜, jmee˜ na˜jngɨɨ˛ lä˜jë˜ he˜
kuh˜hɨh˜ dsa˜.

Ha˜lä˜hnøø˜ jmee˜ hɨ˜hä´goo˜ta´ kih˛ Cristo

6 Cher´mah˜ mi˜tëëh˛ øøh˜ juu˛
la˜, ya˜hëëh˛ ba´ hne˜ llu˜ kyaah´
ta´ kih˛ Jesucristo, hne˜ hɨ˜ tëë˜
be´ kyaah´ juu˛ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜
jne´, ja˜ba´ ju˛dsoo´ he˜ ma˜heeh`
na˜. 7 Mo˜to˜ taah˜ hñaah˜ kyaah´
juu˛ ma˜gyʉh˜, kyaah´ juu˛ he˜ sa˜
jmää˜ ta´. Jmee´ bii˛ hnääh˛ Dio ba´.
8 Llu˜ ba´ miih˜ he˜ koo´hlɨɨ´ jne´.
Pero cha˜ga´miih˜ llu˜ he˜ hnääh´
jne´ Dio. Jëëh´ he˜ ja˜ la˜ ya´jøø˜
jnän`jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜ hi˜ lä˜ja˜ ka˜läh´
jmɨ˜gyʉʉ˜ he˜ na˜ ga´ lä˜jnä´. 9 Juu˛
la˜, la˜ dsoo´ hi˜ jmee˜ bii˜ heeh˜
lä˜jëë˜ dsa˜. 10 He˜ja˜ ba´ kwa˜
jne´ be´ lä˜jɨɨh˛ jee´ le´, kih˜ he˜ kyee´
jne´ o˜jøh˜ dsë˜ kih˛ Dio jɨɨh˜, hɨ˜
lää˜ lä˜jëë˜ dsa˜. Pero lä˜jëë˜ hɨ˜
ma˜heeh˜ kiyh˜, hɨ˜ he´ ba´ lää´.

11 Ja˜ mi˜tëëh˛ dsa˜ juu˛ la˜, hi˜
jwɨɨh˛ hnih´ jmee˜ bii˜ mi˜tey˛. 12 Ni˜
jaa˜, ta˜ wa´ mi˜kwah˜ hne˜ kih˜
he˜ mäh˜. Jlë˜ jwë˛ kiyh˜. Jmee´
ba´ hne˜ kwee˜ mah˜ ka˜ në´ hɨ˜
ma˜heeh˜ juu˛ kih˜ Dio lä˜koo˜
jmeeh˜ hñaah˜: ha˜ lä˜ hlëëh´,
ha˜ lä˜ jmeeh˜, ha˜ lä˜ hnaah˜
dsa˜kyaah´, ha˜ lä˜ ma˜dsoo´
hoh´ kih˜ Dio hi˜ ha˜ lä˜ ngëh˜
kyaah´ koo˜ nëë˛ ba´ hʉʉ´dsë˜.
13 Ta´ko˜jɨɨh˛ sa˜ ga´ ma˜lloon˜, ja˜
hëh˜ ba´ hne˜ juu˛ kih˜ Dio, ja˜
hlëëh´ dsa˜ kyaah´ juu˛ na˜, hi˜ ja˜
mi˜tëëh˛ dsa˜ ka˜läh´. 14 Ta˜ ya˜tʉ´
ta´ he˜ ga˜hñah˜ kih˜ Dio lä˜ ma´
ga˜kye˜ dsa˜gyʉʉh´ goo˜ në´ kyah˛.
Ga˜ngëëy˜ juu˛ he˜ ga˜mi˜jnää˜
Dio kiyh˜, ga˜hlëëyh´ kih˜ ta´ he˜
ma˜hñah˜ kih˜ Dio.

15 He˜ja˜ ta˜ hwaa` jee´ jmeeh˜
ta´ ja˜. Jmee´ ba´ hne˜ he˛ mah˜
lii˜ ga˜llooh´ ba´ hne˜ ta˜ cha´në´.
16 Hää` hñaah˛ hi˜ leeh˜ wa´ra˜
ga˜mi˜sɨɨh` juu˛ na˜. Ja˜ mi˜teh`
ba´ hne˜. Cher´mah˜ ga˜llooh´ ba´
hne˜ jmeeh˜ lä˜na˜, läähˆ hñaah˜
hi˜ läähˆ lä˜jeeˆ hɨ˜ nuu˜ juu˛ he˜
kwah˜.

5

Ha˜ lä˜ dsa´toohn´ kyaah´ hɨ˜ ma˜heeh˜ juu˛ kih˜ Dio

1 Ta˜ hlëëh`dsa˜ñʉʉh˜ ma˜gyʉh˜
wa´ la˛ cha˜ la˜, hlëëyh´ kyaah´ juu˛
llu˛ ba´ lä˜koh´ jaa˜ tää` kyaah˛.
Hi˜ lä˜ja˜ kih˜ hɨ˜ kwaa˜, hlëëyh´
lä˜koh´ dsa˜ñʉʉh˜ øøh˜ ba´. 2 Lä˜ja˜
kih˜ hɨ˜ laa˜ dsa˜ ma˜hyaa´, hlëëyh´
lä˜koh´ maa` kyaah˛. Hi˜ kih˜ hɨ˜
laa˜ dsa˜më´ kwaa˜, hlëëyh´ lä˜koh´
dsa˜më´ øøh˜ ba´. Wa´ na˜jngɨɨ˛
go˜te˜ hʉʉ´dsë˜ kyah˜ kyaayh´.

3 Cher´mah˜ dsoo´ chaa˜ dsa˜më´
hɨ˜ hnɨɨ´, kwa´ be´ kiyh˜. 4 Pero
cher´mah˜ chaa˜ dsa˜ hnɨɨ´ hɨ˜
chaa˜ joo´, chaa˜ gyʉʉ˜ llooy`, hɨ˜
he´ ba´ ga˜teee´ jmee˜ be´ kiyh˜ to˜në´,
lä˜koo˜ lle` kih˛ hɨ˜ hnaah˜ Dio,
lä˜llu˜ he˜ ga˜mi˜kwaa˜ cho˛jmiiy˜.
He˜ ja˜ ba´ llu˛ hi˜ tɨh˜ dsë˜ Dio.
5 Cher´mah˜ chaa˜ jaa˜ ma˜ra˜ hɨ˜
dsoo´ hnɨɨ´, hɨ˜ ma˜jä´ hñii´ go˜te˜,
hɨ˜ he´ ba´ kye˜ o˜jøh˜ dsë˜ kih˜ Dio,
hlëëyh˜ kyaah´ Dio, hi˜ ngɨɨy˜ kiyh˜
lä˜jmɨɨ˛ lä˜hwë˛. 6 Pero dsa˜më´
hnɨɨ´ hɨ˜ jmee˜ lä˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo˜
kih˜, na˜jʉʉy´ jee´ ka˜ Dio ma˜ke˜
jɨɨyh˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜. 7 Kwa´ ba´ hne˜

juu' la˜, mah˜ ni˜ jąą˜ sa˜ wa´ jąą´
na˜bąąh` dsoo´. 8 Cher´mah˜ chąą˜
hi˜ sa˜ jmee˜ he' kih˜ hi˜ chąą˜
kyąąy˜, he˜ ma˜bey˜ he˜ ma˜dsoo´
dsëy˜ ba´ ją˜. Hi˜ jmeey˜ hlii̇h'
cha˜ga´miih˜ cher´mah˜ sa˜ hąąy˜
hi˜ tąąh´ cha´neh˜ kiyh˜. Hlęęh'
gyih˜ lä˜kọh´ ga´ hi˜ sa˜ ma˜hęęh˜
go˜te˜.
9 Cher´mah˜ chąą˜ dsa˜më´ hnii̇´,
hi˜ hąą´ la˜ ga´ tọ˜lọ˜gya´ dsë˜
gya˜ ji˜ñe˜, hi˜ he´ ba´ cha˜ jwë'
lla˜llęę˜ je˜ mah˜ hyoyh˜ he˜ jmee˜
bii˜ kiyh˜, cher´mah˜ ma´ ląąy' më´
jąą˜ ba´ dsa˜ñuuh˜. 10 Jmee˜ bii˜
jąą˜ dsa˜më´ hi˜ hii´ juu' jmee˜
he˜ llu˜ jmah˜, hi˜ ga˜mi˜kwąą˜
jọọ´, hi˜ ga˜kwa´ jee´ ga˜jąą´ dsa˜,
hi˜ ga˜jmąąą˜ hñii´ hwąą´ mah˜
ga˜jmeey´ ta´he˜ kih˜ hi˜ ląą˜ kyąą˜
Dio, hi˜ ga˜jmee´ be´ kih˜ hi˜ jëë˜
wii̇´, hi˜ ma´ tęę˜ jmee˜ he˜ llu˜
jmah˜.
11 Pero dsa˜ hnii̇´ hi˜ kwąą˜, sa˜
cha˜ jwë' kiyh˜ lla˜llęęy˜ je˜, wa´ra˜
ja˜ dsëy˜ kąąy˜ jñah´ dsa˜ñuuh˜ hi˜
sa˜ lä˜tąąy˜ mi˜tey˜ ta´ kih' Cristo.
12 Jee´ ją˜ ma˜na˜bąąyh`, kih˜ he˜
ma˜hląąyh˜ kyąąh´ hmooh´ he˜
ga˜jmeey´ to˜në´. 13 Hi˜ ją˜ ma˜la˜
he˜ ją˜ jmeey˜, lä˜jwęęyh˜ hi˜
lä˜tęęy˜ ngëy˜ lä˜joh´ hne˜ chih˜. Hi˜
kooyh˜ juu' jwii̇`, hi˜ tąąyh˜ hñiiy´
jee´ sa˜ ga˜tęęy´ jëëy˜, hi˜ llay˜ juu'
he˜ sa˜ ga˜tęęy´ hlëëyh˜. 14 Dsa˜më´
hnii̇´ hi˜ kwąą˜, hnoo˜ ga´ jnä´ he˜
kąąy˜ dsa˜ñuuh˜, mah˜ lä˜chąą˜
jọọy´ hi˜ jmeey˜ ta´he˜ cha´neh˜
kiyh˜. Hi˜ hnøø˜ liiyh˜ kih˜ lä˜jë˜
he˜ jmeey˜. Lä˜ją˜ jlë˜ jwë' kih˜
hi˜ na˜høøh´ hi˜ hlëëh˜ wii̇´ kiyh˜.
15 Chąą˜ kọ˜lląą´ dsa˜më´ hnii̇´
ma˜tuy˜ juu' kih˜ Dio mah˜ jmeey˜
lä˜ jøø˜ Tana´ kiyh'.
16 Cher´mah˜ cha´neh˜ kih˜ øøh˜
jne´ hi˜ më´ hi˜ ñuuh˜ chąą˜ jąą˜
dsa˜më´ hnii̇´, wa´ hnøø´ bih˜ lä˜jë˜
he˜ jmee˜ bii˜ kiyh˜ mah˜ sa˜ jmee˜
hii˜ kih˜ gwah˜. Ją˜ga´ na˜ lä˜tąą˜
gwah˜ kwa˜ be´ kih˜ dsa˜ hnii̇´ hi˜
sa˜ chąą˜ kyąą˜ go˜te˜.
17 Dsa˜gyuuh´ hi˜ tąąh´ ta´jąą˜
gwah˜, lle` kih' hyoyh˜ tọ˜ jąą˜. Pero
jmee˜ bii˜ hyoh˜ to˜në´ hi˜ kwa˜
juu' kih˜ Dio, hi˜ lä˜ją˜ hi˜ mi˜tęę˜
dsa˜. 18 Lä˜ją˜ na˜sii̇˜ juu' kih˜
Dio: “Sa˜ llu˜ na˜hñuu˜ hoo´ kya´ jee´
pe˜jlęęyh˜ kyah' kih˜ mi˜trigo.” Hi˜
lä˜ją˜ na˜sii̇˜ ka˜läh´: “Hi˜ jmee˜
ta´, lle` kih' tęęyh˜ jñeey˜.”
19 Ta˜ jmee˜ he' juu' kih˜ hi˜
bąąh˜ dsoo´ dsa˜gyuuh´ kyąą˜
gwah˜ cher´mah˜ sa˜ chąą˜ ụụ˜ ụụ˜
hi˜ jmee˜ ju'dsoo´. 20 Cher´mah˜
ngoo˜ bih˜ jmeey˜ he˜ hlii̇h', hlęęyh´
to˜lọ˜ në´ jee´ lä˜jęę˜, mah˜ lä˜ją˜ hii̇˜
goo˜ kih˜ lä˜jęę˜. 21 Jmeen` mada˜
kyah˜, ñe˜ ba´ Dio, ñe˜ ba´ Jesucristo
Dsa˜jøøh' jnän` hi˜ ñe˜ ángele hi˜
na˜llęęh´ kyąąy'. Jwęęhn˜ hne˜
høø´ lä˜jë˜ juu' la˜. Jmee´ kwee˜
lä˜hii´ në´, ta˜ wa´ hnaah˜ ma˜la˜
ụụ˜ ụụ˜ ba´. 22 Ta˜ hñąą˜ tä´be´ hi˜
ką˜ në´ kih' øøh˜ jne´ mah˜ kyeh'
gooh˜ në´ kiyh' mah˜ sa˜ dsa˜bąąh˜
dso´kye˜ kiyh˜. Hąą` hñaah˜, wa´
na˜jngëëh' kih˜ lä˜jë˜ he˜ hlii̇h'.
23 Na˜ ta˜ cha´në´ mọ˜to˜ huh´
jmi̇˜dsë˜ jmah˜, hih´ miih˜ jmi̇h' mi̇
'jëh˜ ma˜ąą˜ kih˜ he˜ dsaah´ tuh˜ hi˜
kih˜ he˜ dsa˜lä˜dsąąh´ kọ˜llajiih˜.
24 He˜ hlii̇h' he˜ jmee˜ kọ˜lląą´
dsa˜lä˜jnä´ jmi̇˜gyuu˜ la˜ jąą˜ ją˜ga´
lla' Dio ta´. Pero he˜ hlii̇h' he˜ jmee˜
jñah´, lä˜jnä´ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lla'
Dio ta´. 25 Hi˜ lä˜ją˜, dsa˜lä˜jnä´ ta´
llu'. Pero cher´mah˜ cha˜ ta´ llu' he˜
sa˜ na´jnä´, ma˜ra˜ he˜ lä˜jnä´ ba´
kęę˜.

6

1 Hih˜ hi˜ jmee˜ ta´ kih' dsa˜,
hnøø˜ cha˜ nuuh˜ kiyh˜ kyąąh´
dsa˜juuy´ mah˜ sa˜ hlëëh˜ dsa˜ wii̇´
kih˜ Dio, hi˜ ni˜ sa˜ hlëëyh˜ wii̇´ kih˜
juu' he˜ ma˜mi˜tęę˜ jne´. 2 Hi˜
cher´mah˜ chąą˜ øøh˜ jne´ hi˜ ląą˜
juu´ ta´, sa˜ cha˜ jwë' jnän` jmeen´

wa´ la' cha¯ la' kih' he¯ la̱a̱y' ǫǫ̱h' jne´. Lä¯llu' he¯ hnää¯ jnih´, hnǫǫ' jmeen´ he¯ llu' jmah' kya̱a̱yh´ ta¯la¯ kih' he¯ la̱a̱y' ǫǫ̱h' jne´ hi̱¯ jä̱' llu' kya̱a̱h´ ta´ kiyh'. He¯ja̱¯ mi¯të̱ë̱' dsa¯ juu' la¯, hi¯ hlë̱ë̱yh´ ka¯läh´.

Hii´ goo¯ jnän`kya̱a̱h´ kuu´

3 Cher´mah' cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ mi¯të̱ë̱¯ dsa¯ jyoh´ juu' he¯ sa¯ je̱e̱h' kwee¯ kya̱a̱h´ ju'dsoo´ kih' Jesucristo Dsa¯jǫǫ̱h' jnän`, hi¯ sa¯ je̱e̱h' kwee¯ kya̱a̱h´ juu' he¯ ma¯he̱e̱h´ jne´, 4 he¯ jmä̱ä̱y˜ hñiiy´ jǫǫ̱h' ba´ ja̱¯, hee¯ na¯ kyuuyh˜, he¯ sa¯ tuy˜ ti¯chooy¯ juu' ja̱¯, ko̱o̱¯ llay¯ hnii¯ ba´. Jee´ ja̱¯ hwë̱ë̱¯ hi̱¯ wii´ dsë', hi̱¯ hnoo¯ hnii¯, hi̱¯ hlëë̱h¯ wii´ kih' dsa¯, hi¯ hi̱¯ sa¯ cha¯ o¯jǫ̱h¯ dsë' kih'. 5 Hi¯ lä¯ja̱¯ hwë̱ë̱¯ hi̱¯ cha̱a̱h¯ hi̱¯ na¯he̱e̱¯ go¯te˜ huu´dsë¯ kih', hi̱¯ mo¯so¯ cha¯ ju'dsoo´ kih'. Hi̱¯ he´ la̱a̱´, lä¯chay¯ cha¯miih¯ kuu´, kih' he¯ hnaayh¯ Dio. Ta¯ jmee¯ ko̱¯jǫ̱h´ kya̱a̱h´ dsa¯ he´. 6 Jna̱a̱h' la' jnän` he¯ hnääh¯ jne´ Dio, pero hnǫǫ' he̱e̱h´ ba´ jne´ ha¯ ko̱h´ te' he¯ cha¯ jnän`. 7 Ni¯ miih¯ sa¯ cha¯ he¯ kye̱´ jne´ ma´ ya¯nǫǫ' jne´ jmi¯ gyuu¯ la¯. Hi¯ lä¯ja̱¯ sa¯ cha¯ he¯ ki̱i´ jne´ wa´ra¯ ga¯nǫǫ` jne´ ka¯läh´. 8 Cher´mah' cha¯ he¯ kih¯hi̱h¯ jne´ hi¯ cha¯ ba´ hmiih¯ kye̱h´ jne´, kya̱a̱h´ he¯ ja̱¯ ba´, wa´ cha̱a̱¯ jne´ llu'. 9 Hi̱¯ hnǫǫ' lä¯cha¯ cha¯miih¯ kuu´, gwa´ dsëy' jmeey' he¯ hliih' kya̱a̱h´ he¯ jǫǫ¯ kiyh'. Dsa¯lä¯ngaayh´ kya̱a̱h´ lä¯jë¯ he¯ he̱e̱´ dsëy', ko̱o̱¯ hnoo¯ dsoo´ ba´ ja̱¯. Kya̱a̱h´ he¯ ja̱¯, dsooy' ta¯ hwa' mah' he̱e̱y´ go¯te˜. 10 Kih' he¯ he̱e̱´ dsë' dsa¯ kuu´, he¯ja̱¯ ba´ hya¯ lä¯jë¯ nëë' he¯ hliih'. Kih' he¯ hnǫǫy' liyh¯ cha¯ga´miih¯ kuu´, lä¯ja̱¯ ko̱¯lla̱a̱´ dsa¯ ma¯be' he¯ ma¯dsoo´ dsëy' kih' Dio, he¯ja̱¯ ma¯ja˜ cha¯miih¯ wii´ në´ kiyh'.

Wa´ kwan´ be´ kya̱a̱h´ juu' he¯ ma¯he̱e̱h´ jne´

11 Pero hne¯ dsa¯ñuuh¯ kya̱a̱' Dio, ni¯ miih¯ ta¯ jmee¯ lä¯ko̱o̱¯ jmee¯ dsa¯ he´. Jmee´ he¯ llu' jmah' ba´, hnääh' Dio, wa´ lä¯dsoo´ hoh´ kiyh', wa´ hnaah¯ dsa¯, wa´ jǫ̱h¯ hoh´ kya̱a̱h´ dsa¯, hi¯ jmä̱ä̱` hñaah' hwa̱a̱h´ ba´. 12 Jwërte kwa´ be´ hnääh' Dio, lä¯llu' he¯ ma¯dsoo´ hoh´. Jëëh´ ga¯lle̱e̱h¯ Dio hne¯ mah' jmeey' lä¯cha̱a̱h¯ tä̱ä̱´. He¯ja̱¯ kwa´ ba´ hne¯ be´ kya̱a̱h´ juu' ja̱¯. Jëëh´ ga¯mi¯jnääh' ba´ hne¯ juu' he¯ ma¯dsoo´ hoh´ jee´ kih' jwë̱ë̱´ dsa¯. 13 Jmeen¯ mada¯ kyah', mi¯te` lä¯jë¯ he¯ ma¯jwë̱ë̱hn' hne¯. Ñe¯ ba´ Dio hi̱¯ jmee¯ cha̱a̱¯ ga¯lä¯jë̱ë̱¯ hi¯ ñe¯ ba´ Jesucristo hi̱¯ ga¯mi¯jnää¯ juu' kih' cha´në´ Poncio Pilato, ga¯jäyh´ ha¯ lä¯ la' ju'dsoo´. 14 Jmee´ ba´ hne¯ lä¯jë¯ mada¯ he¯ ma¯jmeen' kyah' mah' sa¯ hlä̱ä̱h¯ hne¯ hi¯ sa¯ na¯bä̱ä̱h` ni¯ ko̱o̱¯ wa´ra¯ ga¯të´ jee´ jä̱h´ Jesucristo Dsa¯jǫǫ̱h' jnän`. 15 Dio hi̱¯ llu̱u̱' mi¯jnääy¯ Jesús wa´ra¯ ga¯lloo' jmii´. Ja̱a̱¯ Dio ba´ hi̱¯ lla' ta´. Hi̱¯ he´ he´ Rey hi̱¯ kye̱¯ në´ kih' jee´ lä¯jë̱ë̱¯ Rey, hi¯ ja̱a̱¯ hñii´ bih' la̱a̱y' jǫǫ̱h' kih' jee´ lä¯jë̱ë̱¯ Dsa¯ka̱a̱h´. 16 Ja̱a̱¯ hñii´ bih' sa¯ ju̱u̱y´ ji̱h´ko̱h´, hñii´ bih' gyay' jee´ jnä´ wa´je¯, ni¯ ja̱a̱¯ sa¯ të̱´dsë̱ë̱' jee´ gyay'. Ni¯ ja̱a̱¯ dsa¯ jmi¯ gyuu¯ sa¯ ma¯jë̱ë̱y¯, ni¯ sa¯ të̱ë̱y' jë̱ë̱y'. Wa´ la' juuh¯ kiyh' hi̱¯ cha¯ cha¯miih¯ be´ kih' lä¯jë¯ joh´ jmii´ cha¯. Wa´ la' lä¯ja̱¯.

17 Hlë̱ë̱h´ hi̱¯ cha¯ cha¯miih¯ kuu´ jmi¯ gyuu¯ la¯, ta¯ wa´ jmä̱ä̱y' hñiiy´ ka̱a̱yh´. Ta¯ wa´ kye̱´ o¯jǫ̱h¯ dsë¯ kya̱a̱h´ kuu´ kiyh'. Lla¯ ba´ kuu´ na¯. Hnǫǫ' ka̱y' o¯jǫ̱h¯ dsë¯ kih' Dio ba´, hi̱¯ kwa¯ cha¯miih¯ lä¯jë¯ he¯ hnǫǫ' jnän` mah' kye̱n´ ya´jǫǫ¯. 18 Chiih´ hi̱¯ cha¯ kuu´, wa´ jmeey´ he¯ llu' ba´. Lla¯ he¯ ma´ lä¯chay¯ kuu´, wa´ jmeey´ cha¯miih¯ be´ kih' hi̱¯ lla¯kya̱a̱', sa¯ wa´ cha̱a̱yh¯. 19 Lä¯ja̱¯ ba´ lä¯cha¯ cha¯miih¯ kiyh' he¯

mo˗so˗ lla˗ në´ jmɨ˜gyɯɯ˗ he˜ na˩ ga´
jä˗. Hi˗ lä˗ja̱˜ të̱ë̱y˩ cha̱a̱y˜ tä̱ä̱´.
20 Timotä, ja̱˜ mi˜teh` lä˗jë˗
mada˜ nuuh˜ kih˩ Dio. Ta˗ ta̱a̱h˗
hñaah˩ jee´ cha˜ juu˩ he˜ sa˗
jmää˩ ta´ hi˗ lä˗jë˗ juu˩ he˜ kwa˗
hi̱˜ jäh˝ ma˜mi˜të̱ë̱˜ cha˜miih˜.
21 Heh˩ lä˗ja̱˜ ma˜ka̱h˜ ko̱˜lla̱a̱´ jwë˩,
ma˜jmeey˝ ta˗ koo˝ juu˩ kih˩ Dio he˜
jmee´ jne´ dsoo˝.
Wa´ mi˜jä̱ä̱˩ Dio hne˜. Wa´ la˩
lä˗ja̱˜.

2 Timoteo
He¯ la¯ jee´ ga˭të˝ to̱ˡ je¯ he¯ ga˭sɨɨ˝ Paa´ kihˡ Timotä

1 Jnä˝ Paa´ la̱a̱nˡ apóstol kya̱a̱ˡ
Jesucristo lä˭ hyoh¯ dsëˡ Dio.
Ga˭che̱e̱yˡ jnä˝ mahˡ kwan` juuˡ
kiyhˡ lä˭ko̱o̱¯ ga˭bä̱ä̱yh¯ hñɨiy˝
jmeeyˡ cha̱a̱¯ jne´ ta˭la˭ kihˡ Cristo
Jesús. 2 Jee´ la¯ sɨɨn˭ kyahˡ Timotä
lä˭ko̱h˝ ja̱a̱¯ gyu̱u̱¯ hi̱¯ hnaan˭.
Ngɨɨn´ kihˡ Dio hi̱¯ la̱a̱ˡ Tää` jnän`
hi˭ ngɨɨn´ kihˡ Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱hˡ
jnän`, wa´ kway˝ he¯ lluˡ kyahˡ, wa´
lä¯ñih˝ dsëyˡ hne¯, wa´ jmeey˝ hii˝
tii´ kyahˡ.

Paa´ ga˭hlë̱ë̱hˡ Timotä mahˡ
mi¯teyˡ ta´he¯ hä´gooy¯

3 Kwan˭ ti´hmaah´ kihˡ Dio. Jmee˭
ba´ jnä˝ ta´heˡ kiyhˡ ja̱¯ba´ lä˭ko̱h˝
ga˭jmee˝ dsa¯ ma¯ka̱a̱h´ kya̱a̱n˭.
He¯ja̱¯ sa˭ hnɨɨ˜ hɨɨ´dsë¯ kin˭.
Hi˭ dsooh˜ ba´ dsën˭ hne¯ lä˭jmɨɨˡ
lä˭hwëˡ lä˭ ma´ hlëëhn´ kya̱a̱h´
Dio kya̱a̱n˭. 4 Dsooh˜ dsën˭ he¯
ga˭lä˭meeh˭ hoh˝. He¯ja̱¯ hnoonˡ
nɨɨn` na´jë̱ë̱n˭ hne¯, ja̱¯ga´ na˭
cha̱a̱n¯ lluˡ. 5 Ma˭ ba´ jnä˝, ja̱˭ ko̱o̱¯
jwah˝ ba´ hne¯ he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝
kihˡ Dio. Lä˭ ma´ to¯në´ ga˭lä˭dsoo˝
dsëˡ ma¯hyaa´ kya̱a̱hˡ Loida kya̱a̱h´
maa` kya̱a̱hˡ Eunice, hi˭ jmeen˭
dsoo˝, ja̱¯ba´ lä˭ja̱¯ ma¯dsoo˝ hoh˝
hne¯ ka¯läh˝.
6 He¯ja̱¯ jwë̱ë̱hn˜ hne¯, kwa´ ba´
hne¯ be˝ kya̱a̱h´ ta´ he¯ ga˭kwëëhˡ
Dio hne¯ lä˭ ma´ ga˭kyenˡ goon˭
në´ kyahˡ. 7 Jëëh˝, sa˭ ga˭kwa˝
Dio Jmɨ¯lle˝ kihˡ mahˡ jmeen´ ga̱hˡ
jne´. Ga˭way˝ mahˡ kwaˡ be˝ jnän`,
mahˡ lä˭hnää˭ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´,
hi˭ mahˡ hä̱ä̱n´ hñaanˡ. 8 He¯ja̱¯
jwë̱ë̱hn˜ hne¯, ta˭ jmee¯ na¯he̱e̱h´.
Kwa´ ba´ hne¯ juuˡ kihˡ Dsa¯jø̱ø̱hˡ
jnän`. Ni˭ ta˭ jmee¯ na¯he̱e̱h´ ki˭
jnä˝ he¯ hä̱ä̱n´ neh˭ñe ˡ kwa̱a̱t˜
kihˡ Jesús. He̱e̱h` ba´ hne¯ jëëhˡ
wɨɨ˝ kwa̱a̱t˜ kihˡ juˡhmëë˝ lä˭ko̱h˝
jëën˜ la¯. Dio ba´ kwaˡ be˝ kyahˡ.
9 Hi̱¯ he˝ ga˭lä̱ä̱ˡ jne´ hi˭ ga˭tëëyhˡ
jne´ mahˡ le̱e̱˝ jne´ na¯jngëëˡ. Ja̱˭
ta˭la˭ kihˡ he¯ ma¯jmeen´ he¯ lluˡ
ga˭tëëyhˡ jne´. Jä̱ä̱ˡ ba´ ma¯lla˝
dsëˡ Dio jmeeyˡ lä˭ja̱¯, he¯ja̱¯ ba´
ga˭tëëyhˡ jne´. Hi˭ lä˭ ma´ ga˭he̱e̱h´
jne´ kihˡ Cristo, ga˭hñahˡ jne´ he¯
la´ kwa˭ Dio he¯ ma¯na¯la¯ juuˡ
jä̱ä̱ˡ ja̱¯ga´ nøøˡ jmɨ¯gyu̱u̱˭. 10 Hi˭
naˡ ma¯mi¯jnää¯ Dio lä˭jë˭ he¯ ja̱¯,
lä˭lluˡ he¯ jaˡ Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱hˡ
jnän` hi̱¯ ga¯lä̱ä̱ˡ jne´. Ma¯ke˭
ga˭ju̱u̱yˡ, sa˭ ga˭lɨhˡ he¯ ja̱¯ kya̱a̱yh´.
Ma˭ra˭ he¯ ga˭lä˭jɨɨh` bihˡ. Hi˭
kya̱a̱h´ juˡhmëë˝ kiyhˡ ga˭mi˭jnääy¯
ha¯ lä˭ lä˭cha̱a̱¯ dsa¯ tä̱ä̱˝, lä˭ja̱¯
mo˭so˭ ju̱u̱y˝ jɨh´ko̱h˝.

11 Hi˭ jnä˝ na¯hña̱a̱n´ kwan` juuˡ
la¯, la̱a̱nˡ apóstol, hi˭ la̱a̱nˡ ta¯jwohˡ
kya̱a̱ˡ hi̱¯ sa˭ la̱a̱ˡ judiu. 12 Kihˡ
he¯ja̱¯ ba´ na¯, jëën˜ wɨɨ˝. Pero sa˭
gwa˝ na¯hiihn´, kyu̱u̱˭ ba´ jnä˝ hi̱¯
kihˡ ma¯dsoo˝ dsën˭. He¯ja̱¯ jmeen˭
dsoo˝, hi̱¯ he˝ cha¯ be˝ kihˡ høøyˡ
lä˭jë˭ he¯ ga˭toohnˡ gooy¯ lä˭jɨɨhˡ
lloo˜ jmɨɨ˝.

13 Wa´ jä˝ ko̱o̱¯ hweh¯ kyahˡ lä˭jë˭
juˡdsoo˝ he¯ ma¯jwë̱ë̱hˡ hne¯. Wa´
dsoo˝ hoh˝ tä̱ä̱˝, wa´ hnaah˭ dsa¯.
He¯ na¯ ba´ cha¯ jnän`, kihˡ he¯
ma¯la̱a̱ˡ jne´ ko̱o̱¯ kya̱a̱h´ Cristo
Jesús. 14 Kya̱a̱h´ be˝ kihˡ Jmɨ¯lle˝
Na¯jngɨɨˡ he¯ kya̱a̱h´ jne´, høø´ juuˡ
lluˡ he¯ ma¯hñah˜.

15 Ma¯ñeh´ ba´ hne¯, lä˭jë̱ë̱˭ hi̱¯
cha̱a̱¯ hwaˡ Asia ma¯be̱e̱ˡ jnä˝.
Lä˭ja̱¯ ga˭jmee˝ Figelo kya̱a̱h´
Hermógene. 16 Wa´ lä¯ñih˝ dsëˡ Dio
lä˭jë̱ë̱˭ hi̱¯ cha̱a̱¯ kya̱a̱ˡ Onesíforo.
Joh˝ jɨɨh˜ sa˭ ga˭jmeey˝ be˝ kin˭, sa˭
ga˭lä˭hiiyh` kihˡ he¯ hä̱ä̱n´ neh˭ñe
ˡ. 17 Lä˭cha̱h˝ ma´ ga˭lllooˡ Onesíforo
jwɨɨ¯ Roma, ga¯hnaayh¯ jnä˝ lä˭biiˡ
lä˭ja̱a̱ˡ, lä˭jɨɨhˡ ga˭jnä̱ä̱yh˭ jnä˝.

18 Wa´ lä¯ñih´ dsë'ˡ Dsa¯jøøh' jnän` kiyh' wa´ra¯ ga˗të´ jee´ llaa˗ jmii´. Hne¯ ñeh´ kwee¯ he¯ ga˗jmeey´ cha¯miih¯ be´ jnän` lä˗ ma´ tøøhn´ jwii¯ Éfeso.

2

Hnøøˡ ma¯na´lluu` jne´ mahˡ lä˗ja¯ lee´ jne´ lä˗koo¯ jaa¯ hløø´ kyaaˡ Jesucristo

1 Jwëëhn˜ hne¯ gyuu¯ kyaan˗, kwa´ ba´ hne¯ be´ kyaah´ he¯ la´ hñahˡ jne´ ta˗la˗ kihˡ Cristo Jesús. 2 Ga˗lä˗tëëh˗ juu' he¯ ga˗kwanˡ to˗lo˗ në´ jwëë´ dsa¯. He¯ja¯ jwëëhn˜ hne¯, tøøh' goo¯ jñah´ hi¯ laah´ jmääˡ mi¯tëë˗ dsa¯ juu' ja¯.

3 Kwëëh` hoh´ ma´ jëëh´ wii´. Mahˡ lä˗ja¯ leeh´ lä˗koh´ jaa¯ hløø´ lluuˡ kyaaˡ Jesucristo. 4 Ni˗ jaa¯ hløø´ sa˗ jäay´ jmeey' jyoh´ ta´, ga˗tëëy´ jmeeyˡ lä˗jë˗ mada¯ kihˡ juu´ bihˡ mahˡ tihˡ dsëˡ juuy´ hi¯ ga˗kwëëyhˡ ta´ ja¯. 5 Hi˗ lä˗ja¯ hi¯ koo˗, ni˗ koo¯ sa˗ liyh˗ cher´mahˡ sa˗ ga˗kooy´ lä˗lle` kiyh'. 6 Jaa¯ hi¯ jmee˗ ta´ hwaˡ kih', lle` kih' tëëyˡ to¯në´ kih' jee´ lä˗jëë˗ wa´ra¯ ga˗sooh' ta´ ja¯. 7 Jmee´ da´ huu´dsë¯ hee¯ hnøøˡ jäh˗ he¯ ma¯jwëëhnˡ hne¯. Dsa¯jøøh' jnän` ba´ kwaˡ be´ kyahˡ mahˡ lä˗ngëëh´ lä˗jë˗ he¯ ja¯.

8 Wa´ dsooh˜ hoh´ kihˡ Jesucristo, hi¯ laaˡ sa´ju¯ kihˡ David hi¯ ga˗lä˗jiih` jee´ kih' hi¯ na¯juu´, lä˗koo¯ laˡ ju'hmëë´ he¯ kwan˗. 9 Kihˡ he¯ja¯ ba´ na¯, jëën˜ wii´, he¯ na¯hñuuhn´ kyaah´ caden˜ lä˗koh´ jaa¯ hi¯ ää¯ dsoo´. Pero ni˗ miih' sa˗ le´ jmeeyˡ lä˗ja¯ kihˡ juu' kihˡ Dio. 10 He¯ja¯ kwëëh˜ ba´ dsën˗ jëën˜ wii´ mahˡ wa´ laˡ lluˡ kihˡ lä˗jëë˗ hi¯ na¯lleeh´ kyaa ' Dio. Mahˡ lä˗ja¯ lloo˜ koo¯ jmii´ lääy´ ta˗la˗ kihˡ Cristo Jesús mahˡ dsa¯nääy` ya˗jwiiˡ jee´ sa˗ hee´ jih´koh´.

11 Juu' la¯ laˡ ju'dsoo´: Cher´mahˡ ga˗juuˡ jne´ kyaah´ Jesús, lä˗ja¯ jmeeyˡ chaa¯ jne´ koo¯jøh´ kyaayh´.

12 Cher´mahˡ ga˗lä˗be´ dsë¯ jne´ jëën´ wii´, lä˗ja¯ cha¯ jwëˡ jnän` jmeen´ hih˗ koo¯jøh´ kyaayh´.

Cher´mahˡ ga˗jäh´ jne´ sa˗ kyuu˗ jnih´, ja¯ba´ lä˗ja¯ jäyh˗ sa˗ kyuuy˗ jne´.

13 Cher´mahˡ sa˗ ga˗mi˗ten` juuˡ jnän`, pero ma˗ra˗ he¯ mi¯teˡ bihˡ juu' kiyhˡ, jëëh´ sa˗ le´ hiiyˡ juu' kiyhˡ.

Jaa¯ hi¯ ma¯ya¯hëë˜ lluˡ kyaah´ ta´kih' Dio

14 Mi¯dsooh¯ dsëˡ øøhˡ jne´ kyaah´ juu' la¯. Ja¯ jwiiyh´, ñe¯ ba´ Dsa¯jøøh' jnän`, sa˗ lluˡ he¯ ti´choo´ jne´ juu' he¯ sa˗ jmääˡ ta´. Koo¯ hee˜ dsëˡ dsa¯ hi¯ nuu¯ ba´ ja¯. 15 Kwa´ be´ mahˡ ya¯hëëh' lluˡ cha´në´ Dio mahˡ sa˗ jäh' o¯hih˗ kyaah´ ta´ he¯ mi´tëëhˡ dsa¯ ju'dsoo´ lä˗koo¯ lle` kih'. 16 Ta˗ kwaa˗ hñaahˡ kyaah´ juu' he¯ sa˗ jmääˡ ta´. Kyaah´ juu' ja¯ dsa¯nääˡ dsa¯ cha¯ga´miih¯ kyaah´ he¯ hliih'. 17 Juu' ja¯ kuh¯gii˜ kihˡ dsa˗ lä˗koh´ kuh¯gii˜ në´ dsoo´ jee´ ja˗. Lä˗ja¯ ga˗laˡ kihˡ Himeneo kyaah´ Fileto. 18 Hi¯ he´ ga˗kah˜ jwëˡ kihˡ ju'dsoo´, jäyh´ ma¯ngëë´ ba´ he¯ dsa¯lä¯jiih´ dsa¯. Kyaah´ juu' ja¯, ga˗heeyˡ dsëˡ koo¯llaa´ dsa¯ hi¯ ma¯dsoo´ dsëˡ. 19 Pero juu' kihˡ Dio jä˗ koo¯ hweh¯, lä˗koh´ ma¯tii´ na´hyah¯ he¯ na¯sii¯ në´ kih': “Kyuu˗ ba´ Dsa¯jøøh' jnän` lä˗jëë˗ hi¯ laaˡ kyaayˡ.” Hi˗: “Lä˗jëë˗ hi¯ ngii˗ ta˗la˗ kihˡ Cristo, wa´ lä¯øøy´ kihˡ lä˗jë˗ he¯ hliih'.”

20 Jëë` da´. Koo¯ hneˡ juuh¯ jee´ cha¯ cha¯miih¯ nëëˡ goo¯ tii´ dsa¯, cha¯ he¯ laˡ kyaah´ ñe ' hmooh', hi˗ cha¯ he¯ laˡ kyaah´ hma¯, hi˗ cha¯ he¯ laˡ kyaah´ gwaah´. Lä˗jë˗ he¯ hmooh' jmääyh¯ ta´ lä˗ ma´ të¯ jmii´. Hi˗ he¯ sa˗ hmooh', he¯

jạ¯ ba´ jmäạ̈yh¯ ta´ kọọ¯ kyoo¯
ba´. 21 Hi˗ jạ¯ba´ lä˗jạ¯ la' kih'
dsa¯ kyạạ' Dio ka¯läh˝. Cher˝mah'
kọ¯llạạ´ hị¯ ma¯lä¯øø˝ kih' he¯
hlɨɨh', hị¯ he˝ lạạ' lä˗kọọ¯ ñe' he¯
hmooh', he¯ na¯jngɨɨ' he¯ jmää' kih'
Dsa¯jøøh' jnän`. Lä˗jạ¯ ma¯na´lụụ`
bih' jmeey' lä˗jë˗ ta´ llu'.

22 Be' go¯te˜ lä˗jë˗ he¯ hẹẹ˝ dsë'
chih¯ kwạạ¯. Hi˗ gwa¯ ba´ hne¯
ta˗ cha´në´ kọ¯jøh˝ kyạạh´ lä˗jẹẹ̈˗
hị¯ ngɨɨ˗ kih' Dsa¯jøøh' jnän`kyạạh´
kọọ¯ nëë' ba´ hɨɨ´dsë¯. Jạ¯ jmeeh¯
he¯ llu' jmah' ba´, hi˗ hnøø' lä˗
ma¯dsoo˝ jạ¯ba´ hoh˝ kih' Dio, wa´
hnaah˗ dsa¯kyạạh´ hi˗ wa´ hii˝ tii´
kyah'. 23 Jmee´ ta˗ koo˝ juu' he¯
ti¯choo˗ dsa¯, juu' he¯ sa˗ jmää'
ta´. Ma¯ñeh´ ba´ hne¯, kọọ¯ lla˗
hnii¯ ba´ juu' jạ¯. 24 Jạạ¯ hị¯ jmee˗
ta´he' kih' Dsa¯jøøh' jnän`, sa˗ hnøø'
hneey¯ kyạạh´ dsa¯. Hnøø' llu'
dsëy' kyạạh´ lä˗jẹẹ̈˗ ba´. Hnøø'
liyh˗ mi¯tẹẹ̈y˗ dsa¯, hnøø' jøh¯
dsëy' kyạạh´ dsa¯. 25 Hi˗ hnøø'
jmäạ̈y' hñiiy˝ hwạạ´ wa´ra¯ ga˗tẹẹ̈˝
jee´ hlẹẹ̈yh' hị¯ chạạh¯, ha¯ ga¯
che¯ ga˗kwa˝ Dio jwë' dsa¯jẹẹh˜
hị¯ he˝ kyạạyh´ mah' lä˗kyɨɨyh˜
ju'dsoo˝. 26 Lä˗jạ¯ ba´ läạ̈˝ hị¯ täạ̈h´
goo¯ hị¯sa˗llụ', hị¯ jmee˗ lä˗ hyoh¯
dsëy'.

3

Ha¯ lä˗ täạ̈h´ dsa¯ wa´ra¯ ga˗tẹẹ̈˝ jee´ llạạ˗ jmɨɨ´

1 Hnøø' lä˗ñeh´ he¯ la¯ ka¯läh˝, jä˗
he¯ wɨɨ˝ wa´ra¯ ga˗tẹẹ̈˝ jee´ llạạ˗ jmɨɨ´.
2 Ma´jạ¯ dsa¯tạạh` dsa¯ lä˗ hyoh¯
dsë' hñii˝, lä˗hẹẹ˝ dsëy' kuu´, jmäạ̈y'
hñiiy˝ kạạh´, lä˗tạạyh', mi¯kwạyh'
Dio, lä¯chạạyh¯ kih' cho'jmiiy¯, sa˗
jịịyh' ni˗ kọọ¯ juu' llu', lä˗hlẹẹ̈yh'
go¯te˜. 3 Ni˗ sa˗ lä˗jøh¯ dsëy', ni˗
sa˗ lä˗hnøøy' jẹẹyh˗ juu' kyạạh´
dsa¯, kooyh' juu' jwɨɨ`, sa˗ lä˗täạ̈y˗
häạ̈y' hñiiy˝, lä˗hñaa¯ dsëy' ga¯ngëë˝
jwẹẹ̈ ', jmeey' na¯høøyh´ kih' he¯
llu'. 4 Jmɨɨ´ jạ¯, lä˗tụụ¯ dsëy' hnëëy'
dsa¯kyạạyh´, ngaayh´ kyạạh´ lä˗jë˗
he¯ jmeey', jmäạ̈y' hñiiy˝ llụụ',
hnooyh˗ ga´ he¯ tɨh˜ dsëy' lä˗kọh˝
ga´ he¯ hnaayh˗ Dio. 5 Jmeey'
lä˗kọọ¯ hị¯ hnaah¯ Dio, pero
kyạạh´ lä˗jë˗ he¯ jmeey' jạ¯, lä˗jnä˝
sa˗ kyẹy¯ ni˗ miih¯ be˝ kih' Dio.
He¯jạ¯ ta˗ jmee¯ kọ¯jøh˝ kyạạyh´.

6 Dsa¯ he˝ dsa¯tạạyh` cha´neh˗
kih' dsa¯më˝ hị¯ sa˗ cha¯ be˝ kih',
mi¯gạạy˗ dsa¯më˝ hị¯ tẹẹ̈ ' jmee˗
he¯ hlɨɨh', lä˗kọọ¯ jøø˗ he¯ hẹẹ˝ dsë'
jmɨ¯ngo' kiyh'. 7 Täạ̈yh´ mi¯tẹẹ̈y˗
hñiiy˝, pero jịh´kọh˝ sa˗ lä˗kẹ̈yh´
jmɨɨ´ lä˗ngëë˝ ha¯ lä˗ la' ju'dsoo˝.
8 Hi˗ jạ¯ba´ lä˗kọọ¯ ga˗jmee˝ Jane
kyạạh´ Jambre, hị¯ ga˗ha˝ kih'
Moisé, lä˗jạ¯ jmee˗ dsa¯ñɨɨh¯ he˝,
hay˗ kih' ju'dsoo˝. Ma¯na¯hẹẹ¯
go¯te˜ hɨɨ´dsë¯ kiyh', mo˗so˗ lạạy'
kwạạt˜ kyạạh´ hị¯ ma¯dsoo˝ dsë'.
9 Pero sa˗ dsa¯nääy' ta˗ cha´në´
kyạạh´ juu' kiyh'. Jëëh˝, lä˗jnää˝
kih' lä˗jẹẹ̈˗, he¯ lạạy' dsa¯ too¯,
lä˗kọh˝ ga˗la' kih' dsa¯ hị¯ ga˗ha˝
kih' Moisé.

Jee´ ga˗dsạạ' juu' la¯ kwa˗ ga´ Paa´ nɨɨh¯ kih' Timotä

10 Pero ma¯kyụụh˜ ba´ hne¯
juu' he¯ ma¯nɨɨh¯ kin˗, ha¯ lä˗
jmeen˗, ha¯ lä˗ la' hɨɨ´dsë¯ kin˗,
he¯ ma¯dsoo˝ dsën˗, he¯ jøh¯ dsën˗,
he¯ hnaan˗ dsa¯, hi˗ he¯ kwëëh˜
dsën˗. 11 Ma¯ñeh´ ba´ hne¯ ha¯ lä˗
ga˗jmeeh˗ dsa¯ jnä˝, hi˗ ha¯ lä˗
ga˗jëën' wɨɨ˝ jee´ jwɨɨ¯ Antioquía,
Iconio, Listra. Ga˗jëën' wɨɨ˝ jwërte.
Pero Dsa¯jøøh' jnän` ga˗läạ̈' jnä˝
kih' lä˗jë˗ he¯ jạ¯. 12 Hi˗ lä˗jẹẹ̈˗ hị¯
hnøø' dsa¯tạạh` lä˗kạạ¯ tuh¯dsë'
kyạạh´ Cristo Jesús, ma˗ra˗ he¯ jëë'
bih' wɨɨ˝. 13 Pero dsa¯ hñaa¯ dsë'
he˝, kyạạh´ hị¯ ta¯jụụ', jmee˗ gyih'
cha¯ga´miih¯ he¯ hlɨɨh' kọọ¯ hä´
kọọ¯ hä´, mi¯gạạy˗ dsa¯ hi˗ mi¯goo˗
dsa¯ kiyh'.

14 Pero gwa˝ ba´ hne¯ ta˗ cha´në´
kyạạh´ he¯ ma¯mi¯tẹẹ̈h', ma¯ñeh´

ba´ hne¯ ha¯ lä˗ la˜ he¯ ma¯hee̱h`. Jëëh´, kyuu̱h˗ ba´ hne¯ hii̱¯ na¯ hi̱¯ ga˗mi˗tee̱¯ hne¯. 15 Lä˗jii̱h˜ ma´ mäh ˜ ma¯kyuu̱h˜ ba´ hne¯ juu˜ kih˜ Dio lä˗koo̱¯ na¯sii¯. Juu˜ ja̱¯ ga˗mi˗tee̱¯ hne¯ lä˗jwë´ jee´ läähˇ, lä˗llu˜ he¯ ma¯dsooˇ hohˇ kih˜ Cristo Jesús. 16 Dio ba´ ga˗kwaˇ huu´dsë¯ llu˜ kih˜ hi̱¯ ga˗sii´ lä˗jë˗ juu˜ ja̱¯ he¯ jmää˜ mi´tee̱¯˜ jne´ dsa¯, he¯ mi¯jnää˗ he¯ dsa¯hlääh˗ jne´, jmää˜ he¯ hlee̱h´ jne´ dsa¯, hi˗ he¯ mi´tee̱¯˜ jnihˇ jmeey˜ he¯ llu˜ jmah˜ ba´. 17 Lä˗ja̱¯ ba´ hwee̱¯˗ llu˜ hi̱¯ hnaah˗ Dio, ja̱¯ga´ na˗ ma¯na´lluu̱y` go¯te˜ jmeey˜ lä˗jë˗ nëë˜ he¯ llu˜.

4

1 Chuun´ kyaah´ hne¯. Ñe¯ ba´ Dio hi˗ lä˗ja̱¯ Jesucristo Dsa¯jooh˜ jnän` hi̱¯ jähˇ lla˜ ta´ kih˜ hi̱¯ jii̱h˗ hi˗ kih˜ hi̱¯ na¯juu´, wa´ra¯ ga˗lä˗jnääyˇ jmeey˜ hih˗ kih˜ dsa˗. 2 He¯ja̱¯ kwa´ ba´ hne¯ juu˜ ja̱¯. Kwa´ ba´ hne¯ jä´ ma˗ke˗ sa˗ la˜ horˇ kih˜. Hlee̱h´ hi̱¯ dsa¯hlääh˗, juuh´ kiyh˜ kyaah´ juu˜ ja̱¯, kwëëyh` nuuhˇ. Hi˗ hnoo˜ jo̱h¯ hohˇ kyaayh´ jee´ mi¯tee̱h˜ hnihˇ. 3 Lloo˜ koo̱¯ jmii´ mo˗so˗ lä˗hnoo˜ dsa¯ nuu˜ ju˜dsooˇ he¯ ma¯mi¯tee̱¯ ˜ jne´. He¯ja̱¯ hnaayh˗ jwee̱¯ˇ ta¯jwoh˜ hi̱¯ kwa˜ juu˜ lä˗koo̱¯ tih˜ dsë˜ dsa¯ nuu˜. 4 Dsa¯ heˇ na¯, be˜ ju˜dsooˇ mah˜ jmee˜ gyih˜ he˜ kih˜ juu˜ wa´ he¯ cha¯ he¯. 5 Pero hne¯ hää` hñaah˜, kwëëh` hohˇ kih˜ lä˗jë˗ he¯ wii´ he¯ jä˗ nëˇ kyah˜, kwa´ ju˜hmëëˇ la¯ kih˜ dsa¯ hi̱¯ sa˗ ma¯nuuˇ, mi¯te` lä˗jë˗ ta´ he¯ ga˗tee̱h´ jmeeh˜.

6 Ma¯ngoo˜ ya˗jäh˗ he¯ naahn¯, jëëhˇ ma¯lloo˜ jmii´ he¯ jngëëh˜ dsa¯ jnäˇ. 7 Ma¯kwan˜ cha¯miih¯ beˇ kyaah´ ta´ la¯. Ma¯lih˜ ba´ jnäˇ kyaah´ ta´ he¯ hä´ goon˗. Lä˗ ma¯dsooˇ ja̱¯ba´ dsën˗ kih˜ Dio. 8 He¯ja̱¯ ma¯na¯la¯ juu˜ hyohn˗ koo̱¯ coron ma´ja̱¯, ja̱¯ga´ na˗ ya¯hee̱n˜ lluu̱˜. Dsa¯jooh˜ jnän`, dsa¯ta´ lluu̱ ˜, kway˜ he¯ ga˗tee̱n´ hyohn˗. Hi˗ ja̱˗ ma˗la˗ jnäˇ hyohn˗, ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ hyoh˗ lä˗jee̱¯˗ hi̱¯ lle` dsë˜ he¯ jäh´ Jesucristo.

Ga˗jähˇ Paa´ ha¯ lä˗ jmee˜ Timotä

9 Jmee´ bii˜ ya¯jee̱¯` jnäˇ chah´. 10 Ma¯bee̱¯˜ Dema jnäˇ, mah˜ hnooh¯ gyih˜ he¯ cha¯ jmi¯gyuu˗ la¯. Ma¯ngooy˜ jwii¯ Tesalónica. Crescente ma¯ngoo˜ ta˗ hwa˜ Galacia, Tito ma¯ngoo˜ ta˗ hwa˜ Dalmacia. 11 Jaa̱¯ Luca ga´ gya˜ kyaah´ jnäˇ. Ja̱¯ jääh˗ Marco ta˗ la˗ wa´ra¯ ga˗tëˇ jee´ ñeeh`. Hi̱¯ na¯ jmää˜ kin˗ kyaah´ ta´ la¯. 12 Ma¯chee̱n˗ Tíquico ta˗ jwii¯ Éfeso. 13 Wa´ra¯ ga˗tëˇ jee´ ñeeh`, ja̱¯ kah¯ ko¯lla¯ hmih¯lloo´ kin˗ he¯ ga˗kyen˜ kih˜ Carpo jee´ jwii¯ Troa. Hi˗ dsooh˜ hohˇ kah˜ lä˗jë˗ mo´je¯ na¯gyee̱¯ kin˗, hi˗ he¯ jmee˗ ga´ bii˜ kin˗ looˇ jahˇ jee´ siin`.

14 Leja̱´ të˗ñe ˜ heˇ, ga˗jmeeˇ cha¯miih¯ hliih˜ kin˗. Dio mi¯hmaah` ha¯ koh´ te˜ he¯ ga˗jmeeyˇ kin˗. 15 Hää` hñaah ˜ kyaayh´. Peer˗ hnooy˜ lla¯dsëëy` kih˜ juu˜ he¯ kwa¯ jne´.

16 To¯nëˇ lä˗ ma´ ga˗lloon˜ nëˇta´ jee´ ma´ läänˇ hñiin˗ ni˗ jaa̱¯ sa˗ ga˗jmeeˇ beˇ kin˗, lä˗jee̱¯˗ ba´ ga˗bee̱¯˜ jnäˇ. Sa˗ wa´ jmeeˇ Dio kwaat˜ kih˜ he¯ ja̱¯. 17 Pero Dio cheh˜ kyaah´ jnäˇ, ga˗kwayˇ beˇ kin˗, lä˗jii̱h˜ ga˗hñaa¯ ga˗kwan˜ juu˜ kiyh˜ mah˜ wa´ nuuˇ lä˗jee̱¯˗ dsa¯ hi̱¯ sa˗ laa̱˜ judiu. Hi˗ lä˗ja̱¯ ga˗kwayˇ beˇ kin˗ ga˗läay˜ jnäˇ he¯ ma´ kuh˗ hyah¯ jnäˇ. 18 Hi˗ lä˗ja̱¯ läa̱˜ Dio jnäˇ kih˜ lä˗jë˗ he¯ hliih˜, tëëy˗ jnäˇ ya˗jwii˜ kiyh˜. Lä˗ja̱¯ wa´ la˜ juuh¯ kiyh˜ ga˗lä˗jë˗ johˇ jmii´ cha¯. Wa´ la˜ lä˗ja̱¯.

19 Jmee´ Dio kih˜ Prisca hi˗ kih˜ Aquila. Hi˗ jmee´ Dio kih˜ hi̱¯ chaa̱¯ cha´neh˗ kih˜ Onesíforo. 20 Erasto ga˗jäˇ jwii¯ Corinto, Trófimo ga˗llaan˗ jwii¯ Mileto kih˜ he¯ dsaayh´. 21 Ja̱¯ jmeeh¯ bii˜ ñeeh`

to¯chạh´ la¯, na¹ sa¯ ga´ ma¯ja˜ jii¯ gyʉʉ´. Eubulo jmee¯ Dio kyah¹, hi¯ lä¯jạ¯ jmee¯ Pudente, kyạạh´ Lino, kyạạh´ Claudia, hi¯ lä¯jẹẹ¯ øøh¹ jne´ hị¯ tạạh´ jee´ la¯ ka¯läh´.

22 Wa´ häạ´ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnänˋ tuh¯hoh´, wa´ mi¯jạạ¹ Dio hne¯. Wa´ la¹ lä¯jạ¯.

Tito
Juu' la¯ ga˭sɨɨ˝ Paa´ kih' Tito

1 Jnä˝ Paa´ jmeen˭ ta´ kih' Dio, hi˭ ląąn˩ apóstol kyąą˩ Jesucristo
he¯ją¯ jmeen`juu' kih˩ hi¯ na¯lęęh˝
kyąą' Dio, mah˩ lä˭dsoo˝ dsëy˩ kiyh˩
hi˭ lä˭jwë˝ ją¯ lä˭ngëëy˝ ha¯ lä˭ la˩
ju'dsoo˝ he¯ tøøh´ jne´. 2 He¯ją¯
kyę˝ jne´ o¯jøh˭ dsë¯ he¯ chąą¯ jne´
tąą˝ lä˭jë˭ joh˝ jmɨɨ´ cha¯, lä˭kǫǫ¯
ga˭bąąh¯ Dio hñii˝ ją¯ga´ llay'
jmɨ¯gyɯɯ˭. Hi˭ sa˭ ta¯jǫǫy'. 3 Lä˭
ma´ ga˭lloo˩ jmɨɨ´, ga˭mi˭jnääy¯
juu' kiyh˩ he¯ na¯hñąąn´ kwan`
lä˭kǫǫ¯ mada¯ ga˭jmee˝ Dio hi¯ ląą˜
jne´. 4 Sɨɨn˭ kyah˩ Tito, hne¯ ląąh˩
lä˭kǫh˝ gyɯɯ¯ kyąąn˭ ta˭la˭ kih˩
he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝ kih˩ Dio kǫ¯jøh˝
kyąąh´ jnä˝. Ngɨɨn´ kih' Dio hi¯ ląą˩
Tää` jnän` hi˭ ngɨɨn´ kih' Jesucristo
Dsa¯jøøh' jnän`, hi¯ ga˭ląą˩ jne´, wa´
kway˝ he¯ llu˩ kyah˩, wa´ lä¯ñih˝
dsëy˩ hne¯, hi˭ wa´ jmeey˝ hii˝ tii´
kyah'.

Ha¯ lä˭ hnøø˩ kih˩ hi¯ kyę¯ në´ kih'
øøh˩ jne´

5 Ga˭lląąn˭ hne¯ Creta (hwa˩
he¯ hä´ jee´ jmɨ¯ñeeh¯) mah˩
mi´hñaah˩ ta´ he¯ ga´ hnøø' le˝. Hi˭
lä˭kąą¯ jwɨɨ¯ jee´ gooh', ją¯ hñąąh˭
dsa¯gyɯɯh´ kyąą ' lä˭kǫǫ¯ lä˭kǫǫ¯
gwah˭, lä˭kǫh˝ mada¯ ga˭jmeen˩
kyah˩. 6 Hnää˩ jąą¯ hi¯ sa˭ na¯bąąh`
ni˭ miih¯ dsoo´, jąą¯ dsa¯ñɯɯh¯
hi¯ kyąąh´ jąą¯ ba´ dsa¯më´, hi˭
hnøø˩ ma¯dsoo˝ dsë˩ chih¯ kyąąy˩,
hi˭ jąą¯ hi¯ sa˭ hii˝ juu' kih˩ chih¯
kyąą˩ he¯ jmeey˭ wa´ he¯ cha¯ he¯
hi˭ ni˭ sa˭ chąąyh¯. 7 Jmee˭ bii˩
kih˩ dsa¯gyɯɯh´ he¯ sa˭ na¯bąąyh`
go¯te˜ lä˭llu˩ he¯ hä´ gooy¯ ta´ kih'
Dio. Hnää˩ jąą¯ hi¯ sa˭ jmąą˜ hñii˝
jøøh', jąą¯ hi¯ sa˭ lä˭lęę˝ chąh´, jąą¯
hi¯ sa˭ hɨh˜, jąą¯ hi¯ sa˭ hnee¯, jąą¯
hi¯ sa˭ hęę˝ dsë˩ kuu´. 8 Hnää˩ jąą¯
hi¯ kwa˭ jee´ ją' dsa¯ hi¯ go¯nää˝,
jąą¯ hi¯ hnooh¯ ma˭la˭ he¯ llu˩
ba´, jąą¯ hi¯ ngë˭ kǫǫ¯ nëë', jąą¯
hi¯ jmee˭ he¯ llu˩ jmah˩, jąą¯ hi¯
na¯jngëë', jąą¯ hi¯ lih˭ hąą˩ hñii˝.
9 Hnää˩ jąą¯ hi¯ chǫǫh¯ kǫǫ¯ hweh¯
ju'dsoo˝ he¯ ma¯mi¯tęę' jne´, mah˩
lä˭ją¯ hlęęyh˩ jñah˝ dsa¯ kyąąh´
ją¯ba´ juu' la¯. Hi˭ lä˭ją¯ ba´ liyh˭
lla¯dsëëy` kih' hi¯ hlëëh˭ wɨɨ˝ kih˩
ju'dsoo˝.

Ta¯jwoh˩ hi¯ kwa˭ juu' ta¯juu'

10 Peer˭ chąą¯ jwęę˝ hi¯ chąąh¯,
hlëëyh˭ juu' he¯ sa˭ jmää˩ ta´,
mi¯gąąy˭ dsa¯. Hi˭ jee´ kih' lä˭jęę˭
hi¯ he˝, jwęę˝ hi¯ jäh´, jmee˭ bii˩
ɯɯh˭ jmɨ¯ngo˩ kih˩ dsa¯ñɯɯh¯.
11 Jmee˭ bii˩ jnë˩ jwë' kiyh˩ mah˩
mo˭so˭ hlëëh˩ gyih˩ juu' he¯ sa˭
jmää˩ ta´. Kyąąh´ juu' kiyh˩ ga˭nääy´
lä˭joh˝ hne˩ chih˩ hęęy˜ dsë˩ lä˭ją˝
hi¯ tąąh´ cha´neh˭, mi¯tęęy˭ dsa¯
he¯ sa˭ lle` kih', lä˭jwë˝ jee´ lɨyh˩
kuu´.
12 He˝ ba´ dsa¯ hi¯ ngëë˜ juu'
kih˩ dsa¯gooy' jäyh˝ lä˭la¯: “Jne´
hi¯ tøøhn´ hwa' Creta la¯, peer˭
ta¯jǫǫ' jne´. Ma˭ra˭ jah˝ hlęęh' ląą˩
jne´, jwęh˩ jne´, jląą´ jne´”, ga˭jäyh˝.
13 Ma˭ra˭ ju'dsoo˝ na¯ lä˭ją¯ ląą˩
dsa¯ he˝. He¯ją¯ jwęęhn˜ hne¯,
hweh¯ jɯɯh´ kiyh' mah˩ dsa¯tąąyh`
na¯jngëëy ' kyąąh´ ju'dsoo˝ ba´.
14 Ta˭ wa´ jmeey˝ he' juu' ma¯gyǫh¯
kih˩ dsa¯ judiu, ni˭ sa˭ wa´ jmeey˝
he' nɯɯh¯ he¯ kwa˭ dsa¯ hi¯ ma¯be˩
ju'dsoo˝.

15 Lä˭jë˭ ba´ he¯ cha¯, llu˩ ba´ la'
kih˩ hi¯ llǫǫ˩. Pero kih˩ hi¯ na¯hęę¯
dsë˩ kyąąh´ hi¯ sa˭ ma¯dsoo˝ dsë˩
kih˩ Dio, ni˭ kǫǫ¯ sa˭ llu˩ kiyh˩.
Ma¯na¯hęę¯ go¯te˜ lley´, hi˭ lä˭kyę¯
hɯɯ´dsë¯ kiyh˩ na¯hęę¯. 16 Jäyh˝
kyǫǫy˭ Dio, pero kyąąh´ he¯ jmeey˭
ją¯, sa˭ dsoo˝ juu' kiyh˩. Peer˭
sa˭ lä˭jëë´ jne´ lä˭kǫǫ¯ jmee˭ dsa¯

he˝, peer˗ chąąyh¯, mo˗so˗ jmąąy˹ jmeey˹ ni˗ kǫǫ¯ ta´ llu˺.

2

Ha¯ lä˗ hnøø˹ jmee˹ dsa¯ lä˗jiih˺ jąąh˝ Jesús

1 Pero hne¯, hlëëh´ ba´ hne¯ lä˗kǫh˝ la˹ ju˺dsoo˝ he¯ ma¯mi¯tëë˺ jne´. 2 Lä˗jëë˗ dsa¯gyuuh´ hnøø˹ ngëy˹ kǫǫ¯ nëë˺ ba´, hnää˹ jąą¯ hi¯ hä´ ta´ kih˺, jąą¯ hi¯ hąąˇ hñii˝, jąą¯ hi¯ ma¯kyuuhˇ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´, jąą¯ hi¯ hnää˹ dsa¯, jąą¯ hi¯ kwëëhˇ dsë˹ ma´ cha¯ he¯ wii˝. 3 Ją¯ba´ lä˗ją¯ lä˗jëë˗ dsa¯ ma¯hyaa´, hnøø˹ cha¯ nuuh¯ kiyh˹. Sa˗ wa´ kooyhˇ juu˺ jwii`, sa˗ wa´ hiyh˺ jmih˺ mi ˺jëh˹ ma¯ąąˇ, hi˗ hnøø˹ mi¯tëëy˗ dsa¯ he¯ llu˹ jmah˹ ba´. 4 Hnøø˹ mi¯tëëy˗ dsa¯më˝ kwąą¯ ha¯ lä˗ jmeey˹ mah˹ lä˗hnääy˹ dsa¯ñuuh¯ kyąąy˹ hi˗ lä˗ją¯ lä˗hnääy˹ gyuu¯ kyąąy˹. 5 Hnøø˹ hąąy˹ hñiiy˝, hnøø˹ ngëy˹ kǫǫ¯ nëë˺ ba´, hnøø˹ høøy˹ cha´neh˗ kiyh˹, hnøø˹ llu˹ dsëy˹, hnøø˹ hwąąy˝ kyąąh´ dsa¯ñuuh¯ kyąąy˹, mah˹ ni˗ ją¯ą¯ sa˗ wa´ mi¯kwąh˺ juu˺ kih˹ Dio.

6 Ją¯ba´ lä˗ją¯ hnøø˹ hlëëh´ dsa¯ñuuh¯ kwąą¯ mah˹ hąąy˹ hñiiy˝. 7 Hne¯ to¯në´, jmee´ he¯ llu˹ jmah˹ ba´ mah˹ lä˗tëë¯ dsa¯ jmee˗ lä˗kǫǫ¯ jmeeh¯. Ją¯ jmeeh¯ hne¯ ka¯läh˝ ją¯ba´ lä˗kǫǫ¯ mi´tëëh˹ dsa¯, ta˗ wa´ ta¯jǫǫh˺ kih˹ dsa˗. 8 Hlëëh´ dsa¯ juu˺ na¯jngii˺ he¯ sa˗ toh¯ wii˝ mah˹ lä˗jëë˗ hi¯ na¯høøh´ jä˗ o¯hih˗ kih˺, lä˗ją¯ mo˗so˗ cha¯ he¯ kih˹ hlëëyh˹ wii˝ kyah˹ hnäh˝.

9 Chiih´ hi¯ jmee´ ta´ kih˺ dsa˗, wa´ jmeey˝ lä˗ tih˜ dsë˹ juuy´ ba´, sa˗ wa´ jiiyh˺ juu˺ kyąąyh´. 10 Chiiyh´ sa˗ llu˹ hëëy˹ dsa¯juu´ ta´. Wa´ mi¯jnääy¯ he¯ ląąy˹ ją¯ą¯ hi¯ mi¯te˹ kih˹ lä˗jë˗ ba´. Lä˗ją¯ jëë˹ dsa¯, jnąąh˺ llu˹ juu˺ kih˹ Dio hi¯ ląąˇ jne´.

11 Jëëh˝, na˹ ma¯lä¯jnä˝ kih˹ lä˗jëë˗ dsa¯ ha¯ lä˗kǫǫ¯ llu˹ dsë˹ Dio kyąąyh´ mah˹ lä˗ją¯ ląąy˝. 12 Ju˺hmëë˝ he¯ mi¯tëë˗ jne´, sa˗ kwa˗ jwë˺ jmeen´ he¯ hliih˺, ni˗ he¯ jmeen´ he¯ hee˝ dsë˹ jmi¯ngo˹ jnän`. Lä˗ją¯ mi¯tëë˗ jne´ ngën´ kǫǫ¯ nëë˺ ba´, jmeen´ he¯ llu˹ jmah˹, hi˗ he¯ hnäähn˗ Dio ta´kǫ¯jiih˺ tøøh´ jne´ jmi¯gyuu˗ la¯. 13 Hi˗ ga˗nøø˹ ba´ jne´ jøøn´ lä˗jiih˺ lä˗jnää˝ Jesucristo hi¯ ląą˹ Dio Jøøh˹ jnän` hi¯ ląąˇ jne´. Peer˗ jnąąh˺ le˝ jmii˝ ją¯, he¯ ją¯ jmee˗ chąą¯ jne´ llu˺ ta´kǫ¯jiih˺ tøøhn´ jøøn´ he¯ lä˗te˹ juu˺ ją¯. 14 Hi¯ he˝ na¯ ga˗ngëë˹ hñii˝ ta˗la˗ jnä`jne´ mah˹ ląąy˹ jne´ kih˺ lä˗jë˗ he¯ hliih˺ hi˗ lä˗ją¯ jmąąy˹ jne´ na¯jngëë˺ go¯te˜, mah˹ lee˝ jne´kǫǫ¯ nää˹ dsa¯ kyąąy˹ hi¯ hee˝ dsë˹ jmee˹ he¯ llu˹ jmah˹ ba´.

15 Mi¯tëë˺ dsa¯ juu˺ la¯, hlëëh´ dsa¯, juuh´ kiyh˺ lä˗kǫǫ¯ mada¯ nuuh¯, mah˹ ni˗ ją¯ą¯ sa˗ wa´ mi¯kwąh˹ hne¯.

3

1 Mi¯dsooh¯ dsëy˹, wa´ jmeey˝ he˺ hi˗ wa´ nuuyh´ mada¯ he¯ jmee˗ lä˗jëë˗ dsa¯ta´, hi˗ wa´ lla˗ dsëy˹ jmeey˹ he¯ llu˹ jmah˹ ba´. 2 Sa˗ wa´ hlëëyh˝ wii˝ kih˹ dsa˗, sa˗ wa´ llay˗ hnii¯. Wa´ llu˺ dsëy˹ kyąąh´ dsa¯, wa´ jmąąy˺ hñiiy˝ hwąą´ kyąąh´ lä˗jëë˗ ba´.

3 Jëëh˝, lä˗kye¯ jne´ ma´ tąą¯ jne´ jąąˇ ˺, ma´ chąąh¯ jne´, sa˗ nuuh´ jne´, ma´ na¯hëë˺ jne´ kih˺ Dio, ma´ ląąˇ jne´ kyąąˇ lä˗jë˗ he¯ ma´ hee˝ dsë¯ jne´, ma´ tih˜ dsë¯ jne´ na¯ku´ na¯ngii˺ he¯ hliih˺, ma´ hñaa¯ dsë¯ jne´, ma´ wii˝ dsë¯ jne´, ma´ na¯høøh´ dsa¯ jnän` hi˗ ma´ na¯hąąh´ jne´ dsa¯. 4 Lä˗kǫǫ¯ ma´ tøøh´ jne´ lä˗ją¯, Dio jnän`, hi¯ ląąˇ jne´, ga˗mi˗jnääy¯ ha¯ lä˗ llu˹ dsëy˹ kyąąh´ jne´, hi˗ ha¯ lä˗kǫǫ¯ hnääy˹ jne´. 5 He¯ją¯ ga˗ląąy˹ jne´ pero ją˗ ta˗la˗ kih˹ he¯ ma¯jmee´ jne´ he¯ llu˺. Ga˗ląąy˹ jne´ kih˺ he¯ ga˗lä˗ñih˝ dsëy˹ jne´ ba´, hi˗ ga˗jmeey˝ ga˗lä˗chąą˗ jne´.

He¯ ja̱¯ la˧ lä˗ko̱hˊ he¯ ga˗gye̱e̱yh¯
jne´. Ga˗la̱a̱˧ jne´ hmëë˝ ta˗la˗ kih˧
Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˩. 6 Ja̱˗ kya̱a̱h´ hih˗
ga˗che̱e̱˧ Dio Jmɨ¯lle´ kiyh˧ në´ jnän`
ta˗la˗ kih˧ Jesucristo hi̱¯ lä̱ä̱˜ jne´.
7 Kih˧ he¯ llu˧ dsëy˧ ga˗jmä̱ä̱y˧ jne´
llu̱u̱˩, lä˗ja̱¯ hñah˗ jne´ he̱e̱n˜ he¯
tøøh´ jne´ jø̱ø̱n˜ jee´ mo˗so˗ ju̱u̱˝ jne´
ji̱h´ko̱h˝.

8 Juu˩ he¯ ma¯jwahn˧ la¯, la˧
ju˩dsoo˝. Hnoon˧ jmeeh˩ bii˧ kwah˩
juu˩ la¯. Hlë̱ë̱h´ hi̱¯ ma¯lä¯dsoo˝
dsë˧ kih˧ Dio mah˧ wa´ ngëëy˩ hñiiy˝
jmeey˧ he¯ llu˧ jmah˧ ba´. He¯ la¯
ba´ llu˩ hi˗ jmää˧ kih˧ lä˗jë̱ë̱˗. 9 Ta˗
kwa̱a̱˗ hñaah˧ kya̱a̱h´ juu˩ he¯ sa˗
jmää˧ ta´ hi˗ ni˗ kya̱a̱h´ juu˩ ha¯ lä˗
ma´ la̱a̱˩ ma¯hyaa´ ta¯gyɯɯh´ jnän`.
Ta˗ ta̱a̱h˗ hñaah˧ jee´ tä̱ä̱h´ dsa¯ hi̱¯
ti¯choo˗ juu˩ hi˗ hi̱¯ te̱¯jë̱ë̱˝ kwa̱a̱t˜
kih˧ ley kih˧ Moisé. Jëëh˝ juu˩ ja̱¯ sa˗
jmää˧ ni˗ miih¯, ni˗ sa˗ kye̱¯ ya´jøø¯.

10 Cher´mah˧ jee´ kyah˩ hnäh˝,
cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ hnøø˧ jmee˧ to̱˧
nää˧, hlë̱ë̱yh´ ko̱o̱¯ hä´ to̱˩ hä´. Hi˗
cher´mah˧ sa˗ ga˗jmeey˝ he˩ juu˩
kyah˧, lle̱e̱y` go¯te˜ ba´. 11 Ma¯ñeh´
ba´ hne¯, hi̱¯ jmee˗ lä˗ja̱¯, he¯
ma¯ka̱yh˜ jwë˩ ba´ ja̱¯. Ja̱¯ba´
dso´kye¯ he¯ jmeey˗ ja̱¯, bä̱ä̱yh¯
dsoo´.

Ga˗hɨh˩ Paa´ juu˩ kih˩ Tito

12 Wa´ra¯ ga˗të˝ jee´ che̱e̱n¯
Artema o Tíquico ta˗ kyah˧, ja̱¯
go´jë̱ë̱h`jnä˝ cha̱h˝ ta˗ jwɨɨ¯ Nicópoli.
Jee´ ja̱¯ jmeen˗ hɯɯ´dsë¯ dsa¯ngëën˝
ji̱i̱¯ gyɯɯ˝. 13 Wa´ra¯ ga˗lloo˧ Zena
hi̱¯ cheh˧ në´, kya̱a̱h´ Apolo ta˗ na˗,
ja̱¯ jmeeh¯ be˝ kiyh˧ lä˗ji̱ih˩ jee´
le˝. Ja̱¯ kwëëyh˝ lä˗jë˗ he¯ jmee˗
bii˧ cha´jwë˧ jee´ dsa¯nääy˧. 14 Wa´
lä¯të̱ë̱¯ lä˗jë̱ë̱˗ ø̱ø̱h˧ jne´ jmeey˧ ta´
llu˩ jmah˧ ba´ mah˧ lä˗cha¯ he¯
kya̱a̱h´ jmeey˩ be˝ lä˗ ma´ cha̱a̱¯
hi̱¯ lla¯kya̱a̱˧. Mah˧ sa˗ dsa¯ta̱a̱yh`
lä˗ko̱o̱¯ hi̱¯ sa˗ ma¯jmee˝ ta´.

15 Lä˗jë̱ë̱˗ hi̱¯ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ jnä˝ jee´
la¯ jmeey˗ Dio kyah˧. Hi˗ jmee´ Dio
kih˧ lä˗jë̱ë̱˗ hi̱¯ hnää˧ jne´, lä˗llu˧ he¯
ma¯dsoo˝ dsëy˧ ko̱¯jø̱h˝ kya̱a̱h´ jne´.
Wa´ mi¯jä̱ä̱˧ Dio lä˗jë̱ë̱˗ hnäh˝. Wa´
la˩ lä˗ja̱¯.

Filemón
Juu¹ la⁻ ga˗sɨɨ˝ Paa´ kih¹ Filemón

1 Jnä˝ Paa´ hä̱ä̱n´ neh˗ñe¹ kwä̱ä̱t˜
kih¹ Jesucristo. Sɨɨn˗ juu¹ la⁻ ko̱⁻jø̱h˝
kyä̱ä̱h´ øø̱h¹ jne´ Timotä. Sɨɨn˗
kyah¹ Filemón, hnaan˗ hne⁻ kih¹
he⁻ jmee⁻ jne´ ko̱o̱⁻ ba´ ta´. 2 Ja̱⁻ba´
lä˗ja̱⁻ sɨɨn˗ kih¹ dsa⁻më˝ øø̱h¹ jne´
Apia kyä̱ä̱h´ Arquipo ka⁻läh˝, he˝
ba´ hi̱⁻ jmee˗ ta´ he⁻ jmee⁻ jne´.
Hi˗ lä˗ja̱⁻ kih¹ lä˗jë̱ë̱˗ øø̱h¹ jne´ hi̱⁻
dsa⁻ñee˗ cha´neh˗ kyah¹. 3 Ngɨɨn´
kih¹ Dio hi̱⁻ lä̱ä̱¹ Tää`jnän`hi˗ ngɨɨn`
kih¹ Jesucristo Dsa⁻jø̱ø̱h¹ jnän`, wa´
kway˝ he⁻ llu¹ kih¹ lä˗jë̱ë̱˗ hnäh˝ hi˗
wa´ jmeey˝ hii´ tii´ kyah¹.

Ga˗kwa˝ Paa´ ti´hmaah´ kih¹ Dio

4 Lä˗jë˗ jii̱h˜ wa´ra⁻ ga˗ngɨɨn`kin˗
kih¹ Dio kyä̱ä̱n˗, dsooh˜ ba´ dsën˗
hne⁻. Kwan˗ ti´hmaah´ kiyh¹ ta˗la˗
kyah¹, 5 kih¹ he⁻ ga˗nuun¹ kyah¹
ha⁻ lä˗ hnaah˗ Jesús Dsa⁻jø̱ø̱h¹ jnän`
hi˗ ga˗nuun¹ ha⁻ lä˗ ma⁻dsoo˝ hoh˝
kiyh¹, hi˗ he⁻ hnaah˗ lä˗jë̱ë̱˗ hi̱⁻ lä̱ä̱¹
kyä̱ä̱¹ Dio. 6 Hi˗ ngɨɨn´ kih¹ Dio mah¹
jwɨh¹ jñah˝ ha⁻ lä˗ la¹ he⁻ ma⁻dsoo˝
hoh˝ hi˗ ngɨɨn´ kiyh¹ mah¹ lä˗ngëëh˝
ha⁻ lä˗ ma⁻mi⁻jä̱ä̱¹ Dio jne´ ta˗la˗
kih¹ Cristo Jesús. 7 Peer˗ chä̱ä̱⁻
jnääh¹ llu¹ he⁻ ma⁻nɯɯ´ jnääh¹ ha⁻
lä˗ hnaah˗ dsa⁻, he⁻ja̱⁻ ma⁻nøh¹
dsë⁻ jnääh¹. Jëëh˝ ta˗la˗ kyah¹ hne⁻
øø̱hn¹, ma⁻të̱ë̱˝ be˝ lä˗jë̱ë̱˗ hi̱⁻ lä̱ä̱¹
kyä̱ä̱¹ Dio.

Paa´ ga˗che̱e̱¹ Onésimo ka⁻läh˝ kih¹ Filemón

8 Ta˗la˗ kih¹ Cristo cha⁻ jwë˝ kin˗
jmeen` hih˗ kyah¹ mah¹ jmeeh¹
lä˗lle` kih¹. 9 Pero llu¹ ga´ lä̱ä̱n˗
hlë̱ë̱hn´ hne⁻ kyä̱ä̱h´ juu¹ llu¹ ba´,
kih¹ he⁻ hnaan˗ hne⁻. Jnä˝ Paa´,
ma⁻gyu̱h⁻ ba´ jnä˝ hi˗ lä˗ ma⁻hä̱ä̱˝
ba´ jnä˝ neh˗ñe¹ kwä̱ä̱t˜ kih¹
Jesucristo, he⁻ja̱⁻ chu̱u̱n˝ kyä̱ä̱h´
hne⁻. 10 Ta˗ jmee⁻ hñaa⁻ hoh˝, ja̱⁻
kwah⁻ be˝ kih¹ Onésimo, jëëh˝ lä̱ä̱y¹
lä˗ko̱h˝ jä̱ä̱⁻ gyɯɯ⁻ kyä̱ä̱n˗ kih¹ he⁻
ga˗he̱e̱yh⁻ juu¹ kih¹ Dio jee´ hä̱ä̱n´
neh˗ñe¹ la⁻.

11 Jä̱ä̱¹ sa˗ ga´ ma⁻he̱e̱yh⁻ kih¹
Dio sa˗ ga˗jmä̱ä̱y¹ ma´ jmeey¹ ta´
kyah¹, pero na¹ jmä̱ä̱y¹ kin˗ hi˗
jmä̱ä̱y¹ kyah¹ ka⁻läh˝. 12 Na¹ che̱e̱h˝
jnih˝ ka⁻läh˝ kyah¹. He̱e̱yh`lä˗ko̱h˝
he⁻ he̱e̱h´ jnä˝ ba´. 13 Hnoon¹
jäy¹ kyä̱ä̱h´ jnä˝ ta´ko̱⁻jii̱h¹ hä̱ä̱n´
neh˗ñe¹ kwä̱ä̱t˜ kih¹ ju¹hmëë˝
mah¹ jmeey¹ be˝ kin˗ llah˝ hne⁻.
14 Pero sa˗ hnoon¹ jmeen` bii¹
cher´mah¹ sa˗ lla˗ hoh˝, mah¹ sa˗
wa´ la¹ lä˗ko̱o̱⁻ he⁻ wɨɨ˝ he⁻ ngɨɨn´
kyah¹. Wa´ la¹ lä˗ko̱o̱⁻ hnooh⁻
hñaah¹. 15 Go⁻¹ lä̱ä̱n˗, ga˗lä˗ø̱ø̱y˝
kyah¹ ko̱⁻hwëë˝, mah¹ lä˗ja̱⁻ he̱e̱h´
hnih˝ ka⁻läh˝, he⁻ jä̱y¹ kyä̱ä̱h´ hne⁻
go⁻te˜. 16 Na¹, mo˗so˗ lä̱ä̱y¹ wa´
hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻, hi̱⁻ jmee˗ ta´ kih¹
dsa˗. Na¹ ga´ lä̱ä̱y¹ ma˗ra˗ øø̱h¹
jne´ hi̱⁻ hnaan˗ cha⁻miih⁻. Ha⁻
ga´ sa˗ lä˗hnaah˗ hnih˝, lä˗llu¹
he⁻ ma⁻lä̱ä̱y¹ dsa⁻kyä̱ä̱h´ jne´ hi˗
ma⁻lä̱ä̱y¹ kyä̱ä̱¹ Dio ka⁻läh˝.

17 Lä˗ja̱⁻, cher´mah¹ lä̱ä̱¹ jnä˝
ome⁻¹ kyä̱ä̱h¹, he̱e̱h`Onésimo lä˗ko̱h˝
he⁻ ma⁻he̱e̱h`jnä˝ ba´. 18 Cher´mah¹
cha⁻ he⁻ ma⁻jmeey˝ kyah¹ o
cher´mah¹ ä̱ä̱y⁻ miih⁻ kyah¹, jmee´
kwä̱ä̱t˜ lä˗ko̱o̱⁻ jnä˝ ba´ ä̱ä̱n⁻ kyah¹.
19 Jnä˝ Paa´ sɨɨn˗ kyah¹ kyä̱ä̱h´
goon˗, jnä˝ jwahn˗ mi´hmaahn`
kyah¹, kih¹ he⁻ sa˗ hnoon¹ jwë̱ë̱hn⁻
hne⁻ he⁻ ä̱ä̱h⁻ kin˗ lä˗llu¹ he⁻
ga˗lä̱ä̱h˝. 20 Lä˗ja̱⁻ øø̱hn¹, jmee´ jë̱ë̱⁻
dsën˗, jmee´ nøh¹ dsën˗, lä˗ hnøø¹
Dsa⁻jø̱ø̱h¹ jnän`.

21 Jmeen˗ dsoo˝, nuuh¹ ba´ hne⁻
he⁻ ma⁻sɨɨn¹ la⁻. Man˗ jmeeh¹ ga´
hne⁻ cha⁻ga´miih⁻ lä˗ko̱h˝ ga´ he⁻
ma⁻jwahn¹ la⁻. 22 Hi˗ ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻,
mi´llu`ha⁻ jee´ jä̱n`. Cha⁻ ba´ o⁻jø̱h˗
dsë⁻ kin˗, nuu⁻ ba´ Dio lä˗jë˗ he⁻
ngɨɨh´ hnäh˝, kwa¹ bih¹ jwë¹ nɨɨn`
na´jë̱ë̱n˗ hnäh˝.

23 Epafra jmee̱ Dio kyah̹. Hi̱
la̱ na̱, hää̱ neẖñe ˈ kyäa̱h jnä
jee la̱ kwäa̱t̃ kih̹ Cristo Jesús.
24 Hi̱ lä̱ja̱ jmee̱ Dio kyah̹ Marco,
Aristarco, Dema, kyäa̱h Luca.
Lä̱jëë̱ hi̱ he jmee̱ ta kihˈ Dio
ko̱jøh kyäa̱h jnä.
25 Jesucristo Dsa̱jøøhˈ jnänˋ wa
mi̱jøøy̹ jmɨ̱lle kyah̹ hnäh. Wa
laˈ lä̱ja̱.

Hebreos
He¯ la¯ je¯ he¯ ga˖lloo˫ kih˫ dsa¯ hebreo

Jøøh˫ ga´ Joo̱´ Dio lä˖koh´ ga´ lä˖jëë̱˖ ángel

1 Joh´ jiih˜ sa˖ ga˖hlëëh´ Dio
kyaah´ dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`
llo´joo˫. Ga˖chee̱y˫ hi̱¯ ga˖ngëë˫
juu˫ kiyh˫, kih˫ dsa¯ ma¯gyuh¯
jnän`. Ko̱¯llaa̱´ hi̱¯ ga˖ngëë˫ juu˫
he´ ga˖hyoh˫ juu˫ kiyh˫ jee´ ma´
këy˖ hi˖ jñah´ ko̱¯llaa̱´ ga˖hëë̱´ mɨ
˫në´ he¯ ga˖mi˖jnää¯ Dio kiyh˫. Ja̱˖
koo̱¯ nëë˫ ga˖jmee´ Dio ha¯ lä˖ jee´
ga¯hlëëyh´ kyaah´ hi̱¯ ma´ ngëë˜
juu˫ kiyh˫. 2 Pero jee´ ma¯dsaa̱˫
jmɨɨ´ la¯, ga˖hlëë̱h˫ Dio jne´ ta˖la˖
kyaah´ Jooy´ ba´, hi̱¯ ga˖tooyh¯
goo¯ ga¯lä˖jë˖ he¯ cha¯, hi˖ he´ ba´
hi̱¯ kyaayh´ ga˖jmeey´ gyuuh˫ hwa˫
ka¯läh´. 3 Hi̱¯ he´ mi¯jnää˖ na¯hñaa
˫ lä˖jëë̱¯ ha¯ lä˖koo¯ jøøh˫ laa̱˫ Dio,
kih˫ he¯ laay˫ koo¯ hee̱h˖ kyaah´
Dio. Hi˖ kyaah´ juu˫ kiyh˫ he¯ bee̱´,
høøy˖ ga˖lä˖jë˖ go¯te˫ he¯ cha¯. Hi˖
ma¯ngëë´ ma¯chey˫ dso´kye¯ jnän`,
ja̱¯ga´ ga˖gyay¯ jwoo˫ ra¯llu̱u̱˫ kih˫
Dio Jøøh˫ hi̱¯ gya˫ gyuuh˫.
4 Jaa̱¯ hi̱¯ he´ ba´ ya˖hëë̱˫ jøøh˫
ga´ lä˖koh´ ga´ lä˖jëë̱˖ ángele. Jëëh´,
ga˖hyoyh˫ koo¯ jmɨɨ¯ he¯ kyee̱´ ga´
lä˖koh´ ga´ he¯ ga˖hyoh˫ ángele.
5 Jëëh´ ni˖ jaa̱¯ ángel jih´koh´ sa˖
ga˖jäh´ Dio sɨɨyh˖:
Hne¯ laah˫ gyuu̱¯ kyaan˖.
Na˫ ma¯laan˫ Tää`kyaah˫.
Ja̱¯ba´ lä˖ja̱¯, sa˖ ga˖sɨɨyh˖ ni˖ jaa̱¯
ángel lä˖la¯:
Jnä´ lee̱n´ Tää`kyaah˫.
Hne¯ lee̱h´ gyuu̱¯ kyaan˖.
6 Koo¯ ka¯läh´, lä˖ ma´ ga˖chee̱y˫
jmɨ¯gyuu˖ la¯, Jooy´ hi̱¯ laa̱˫ to¯në´,
ga˖jäyh´:
Lä˖jëë̱˖ hnäh´ ángele kyaa̱˫ Dio,
jmee´ hnäh´ juuh¯ kiyh˫.
7 Pero lä˖la¯ ba´ ga˖hlëëyh´ kih˫
lä˖jëë̱˖ ángele:
Dio chee̱˖ ángele kyaa̱˫, laa̱˫ lä˖koo¯
lle´.
Ángele hi̱¯ jmee˖ ta´he˫ kiyh˫, laa̱˫
lä˖koo¯ je¯ he¯ hëë̱˖.
8 Pero lä˖la¯ ba´ ga˖sɨɨyh˖ Jooy´:
Hne¯ Dio, jmeeh˫ hih˖ ga˖lä˖jë˖ joh´
jmɨɨ´ cha¯.
Kyaah´ ju˫dsoo´ jmah˫ ba´ jmeeh˫
hih˖.
9 He¯ llu˫ jmah˫ ba´ hnooh´, hne¯ sa˖
hnooh´ go¯te˫ he¯ hlɨɨh˫.
He¯ja̱¯ hñɨɨ´ Dio, hi̱¯ laa̱˫ Dio kyaah˫,
hi̱¯ he´ ga˖hñaa̱˫ hne¯.
Lä˖ja̱¯ ga˖jmeey´ jëë̱¯ hoh´
cha¯ga´miih¯ lä˖koh´ ga´
lä˖jëë̱˖ dsa¯kyaah´.
10 Hi˖ ga˖jäyh´ ka¯läh´ lä˖la¯:
Hne¯ Dsa¯jøøh˫, lä˖ ma´ to¯në´
ga˖llah´ jmɨ¯gyuu˖ la¯,
Hñaah˫ ba´ hne¯ ga˖jmeeh´ gyuuh˫
jmɨ¯gyuu˖.
11 Lä˖jë˖ he¯ ja̱¯ lla˖ ba´, pero hne¯
lä˖ ma¯chaah¯ na¯ ba´.
Dsa¯gyuh˖ ba´ gyuuh˫ hwa˫, lä˖koo¯
dsa¯gyuh˖ sa´hmɨɨh¯.
12 Lä˖koo¯ bää̱˜ dsa¯ sa´hmɨɨh¯,
lä˖ja̱¯ bää̱h´ ga˖lä˖jë˖ he¯ ja̱¯,
hi˖ dsa¯lä¯sɨɨ˫ ka¯läh´.
Pero hne¯, lä˖ ma¯laah˫ na¯ ba´,
jih´koh´ sa˖ gyuh˖.
13 Juu˫ lä˖la¯, jih´koh´ sa˖ ga˖jäh´ Dio
sɨɨh˖ jaa̱¯ ángel. Joo̱´ bih˫ ga˖hlëëyh˫
lä˖la¯, lä˖ ma´ ga˖jäyh´:
Na´ hne¯ jwoo˫ ra¯llu̱u̱˫ kin˖ la¯,
lä˖jiih˫ lloo˜ jmɨɨ´ llaan¯ huu´ tɨɨh´
lä˖jëë̱˖ hi̱¯ na¯høøh´ kyah˫.
14 ¿Ja̱˫ jee´ lä˖jëë̱˖ ángele, koo¯
ga˖nää´ mada¯ ba´, laay˫ jmɨ¯lle´ hi̱¯
ga˖chee̱˫ Dio mah˫ jmeey˫ ta´he˫ kih˫
lä˖jëë̱˖ hi̱¯ laa̱˫ kwaa̱t˜ lää̱´?

2

Ta˖ wa´gaa´ dsë¯jne´juu˫ he¯ lää̱´ jne´

1 He¯ja̱¯ jmee˖ bii˫ jmeen´
cha¯ga´miih¯ he˫ kih˫ juu˫ he¯
ma¯nuun´ mah˫ sa˖ wa´ lä¯øø̱´
jne´ kih˫ jwë´ llu˫ he¯ ma¯tøøhn´.

2 Jëëh´, ley he¯ ga±ngëë'ˡ ángele
kihˡ Moisé, ma´ laˡ kǫǫ¯ hmooh´
hweh¯. He¯ja̱¯ lä±jëë̱± hi̱¯ ma´
dsa¯hläälh± kihˡ hmooh´ ja̱¯, hi±
lä±jëë̱± hi̱¯ ma´ chaalh¯, ga±jëëyˡ
wii´ lä±kǫǫ¯ lle` kiyhˡ. 3 ¿Ha¯ lä±ja̱¯
tëëhˡ jne´, cher´mahˡ sa± ga±jmee´
jne´ heˡ kihˡ juuˡ he¯ läälˡ jne´ he¯
kyee´ ga´ lä±kǫǫ¯ ley ja̱¯? He´
ba´ hñii´ Dsa¯jǫǫhˡ jnän` ga±kwa´
juuˡ la¯ to¯në´ ha¯ lä± jee´ läälˡ
jne´. Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, lä±jëë̱± hi̱¯
ma¯nuu´ kiyhˡ, ma¯jmeey´ dsoo´
kihˡ juuˡ la¯ jee´ jnän`. 4 Hi± ga±jmee´
Dio dsoo´ juuˡ kihˡ dsa¯ he´ jee´
ga±nääyˡ kway± juuˡ, jëëh´ Dio hi̱¯
kyaayh´ ga±jmee´ cha¯miih¯ he¯
jɯh¯gaa̱¯, hi± ga±jmeey´ na¯ku´
na¯ngii ˡ he¯ jmee± jëë~ dsa̱h±
dsa¯. Hi± ga±kwëëyhˡ jmeeyˡ na¯ku´
na¯ngiiˡ ta´ kyaah´ be´ kihˡ Jmi¯lle´
Na¯jngiiˡ, lä±kǫǫ¯ hyoh¯ dsëyˡ.

Jesucristo ga±laaˡ kwee¯ kyaah´ jne´

5 Sa± ga±kwa´ Dio jwëˡ kihˡ ángele
jmeeˡ hih± kihˡ jmi¯gyɯ± he¯ naˡ ga´
jä±, he¯ ma¯lǫǫ´ jne´ hlëëhn´ miih¯
kihˡ. 6 Cha¯ jee´ na¯sii¯ kihˡ hi̱¯
ga±hlëëh´ lä±la¯:

¿Hee¯ laaˡ dsa¯ jmi¯gyɯ± mahˡ lä±
ma¯dsooh~ ba´ hoh´ kiyhˡ?

¿Hee¯ laaˡ dsa¯ hi̱¯ laaˡ jmi¯ngoˡ
mahˡ lä± ma¯jmääh± ba´
hnih´ heˡ?

7 Miih¯ jmii´ ba´ ga±jmäälh` hnih´
mähˡ ga´ miih¯ lä±kǫh´ ga´ jee´
lä±jëë̱± ángele.

Ja̱¯ga´ ga±llaayh` hǫǫyˡ hi±
ga±jmäälh` hnih´ jǫǫhˡ mahˡ
lä±ja̱¯ lä±gah± dsih´.

Hi± ga±tǫǫhˡ gooy¯ ga±lä±jë± ba´ he¯
cha¯.

8 Ga±lä±jë± he¯ cha¯ ga±llah´ ta± hwaˡ
hɯɯ´ tiiy´ mahˡ jmeeyˡ hih±
kihˡ, lä±ja̱¯ na¯sii¯ juuˡ kihˡ
Dio.

Kyaah´ he¯ ga±tooh¯ Dio gooy¯
ga±lä±jë± he¯ cha¯, he¯ja̱¯ ni± miih¯
sa± ga±jä´ he¯ sa± le´ jmeeyˡ hih± kihˡ.
Pero naˡ ga¯jɯh¯ sa± ga´ ma¯jnä´ he¯
jmeey± hih±. 9 Pero ñe´ ba´ jne´ kihˡ
hi̱¯ ga±jä´ mähˡ ga´ miih¯ lä±kǫh´
ga´ jee´ lä±jëë̱± ángele. Ga±llaaˡ Dio
hǫǫyˡ, hi± ga±jmäälyˡ jǫǫhˡ mahˡ
lä±gah± dsih´ lä±lluˡ he¯ ga±juuyˡ.
Hi± kihˡ he¯ lluˡ dsëˡ Dio, he¯ja̱¯
ba´ ja̱¯, ga±ngëëyˡ Jesús he¯ ga±juuyˡ
he¯ lluˡ kihˡ ga±lä±jëë̱± ba´.

10 Ga±lä±jë± ba´ he¯ cha¯ na¯la¯
kihˡ Dio hi± laˡ kiyhˡ ka¯läh´. Hi±
ga±lä±hnǫǫyˡ tëëy± jwëë̱´ jǫǫy´
ya±jwiiˡ kiyhˡ. He¯ja̱¯ sǫǫh~ ba´ kihˡ
Dio, he¯ ga±mi±lluuyˡ go¯te~ Jesús
hi̱¯ läälˡ jne´, ta±la± kihˡ he¯ ga±jëëyˡ
wii´. 11 Jne´ hi̱¯ na¯jngëëˡ, hi± lä±ja̱¯
Jesús hi̱¯ jmäälˡ jne´ na¯jngëëˡ,
lä±jëë̱± jne´ laaˡ kyaaˡ Täälˡ. Kihˡ
he¯ja̱¯, sa± laˡ o¯hih± kihˡ Jesús
tëëyh~ jne´ ǫǫyh¯. 12 He¯ja̱¯ ga±jäh´
Jesús siiyh± Dio:

Hlëëhn´ kyahˡ cha´në´ lä±jëë̱± ǫǫhnˡ.

Jee´ dsa¯ñee± lä±jëë̱± ǫǫhnˡ, jee´ ja̱¯
hän` kyahˡ.

13 Hi± ja̱¯ba´ lä±ja̱¯ ga±jäyh´:

Kye̱´ ba´ jnä´ o¯jǫh± dsë¯ kiyhˡ.

Hi± kǫǫ¯ ka¯läh´ ga±jäyh´:

Hii̱´ jnä´ la¯ kyaah´ jǫǫy´ hi̱¯
ga±kwëëyh¯ jnä´.

14 Kihˡ he¯ kye̱¯ jmi¯ngoˡ lä±jëë̱±
jǫǫy´ he´, lä±ja̱¯ ka¯läh´ hñiiy´ ma´
kye̱y¯ jmi¯ngoˡ hi± ga±juuyˡ. He¯
lä±ja̱¯, ga±liyhˡ ga±lla±dsëëy` kihˡ
hi̱¯sa±lluˡ hi̱¯ jngiihˡ kihˡ dsa±.
15 Mahˡ lä±ja̱¯ läälˡ hi̱¯ tääh´ goh±
juu´ lä±jii̱hˡ jmii´ chaa̱¯. 16 Dsoo´
ba´ sa± jayˡ mahˡ kwayˡ be´ kihˡ
ángele. Jayˡ mahˡ kwayˡ be´ kihˡ
lä±jëë̱± hi̱¯ laaˡ sa´ju̱¯ kihˡ Abraham
ba´. 17 Kihˡ he¯ja̱¯ ba´ ja̱¯, he¯ ga±laˡ
biiˡ kiyhˡ ga¯lëëyˡ jmi¯ngoˡ, ja̱¯ba´
lä±kǫǫ¯ laaˡ jne´. Lä±ja̱¯ ga±laayˡ
jaa̱¯ jmi¯dsa¯ jǫǫhˡ hi̱¯ jǫh¯ dsëˡ,
hi̱¯ mi¯teˡ kihˡ Dio mahˡ lä±ja̱¯ cheyˡ
dso´kye¯ kihˡ lä±jëë̱± dsa¯. 18 Kihˡ
he¯ ga±jëëyˡ wii´ lä±kǫǫ¯ ma´ ga±ka̱ˡ
dsa¯ dsëyˡ, he¯ja̱¯ ba´ ja̱¯ kyɯɯyh~

kway¹ be´ kih¹ hi̱¯ gwa´ hɯɯ´dsë¯
hlɨɨh¹ kih¹.

3

Jesús ba´ la̱a̱ ¹ jøø̱h¹ lä±ko̱h´ ga´ Moisé

1 Lä±jëë̱± hnäh´ øø̱hn¹ hi̱¯
na¯jngëë¹, lä±jëë̱± hi̱¯ na´jnää´
gyɯɯh¹ ya±jwɨɨ¹ kih¹ Dio, jmee´ da´
hnäh´ miih¯ hɯɯ´dsë¯ ha¯ lä±ko̱o̱¯
la̱a̱¹ Cristo Jesús. Hi̱¯ he´ to¯në´
ga±kwa´ juu¹ he¯ ma¯he̱e̱h´ jne´
la¯ hi± la̱ay¹ jmi¯dsa¯ jøø̱h¹ jnän`
ka¯läh´. 2 Hi̱¯ he´ ga±mi±te̱h¹ kih¹ hi̱¯
ga±hña̱ay¹, ja̱¯ba´ lä±ko̱o̱¯ ga±mi±te¹
Moisé lä± ma´ kye̱y¯ në´ kih¹ dsa¯
hi̱¯ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio. 3 Pero lle`jmeen´
jɯɯh¯ kih¹ Jesús lä±ko̱h´ ga´ kih¹
Moisé, ja̱¯ba´ lä±ko̱o̱¯ la¹ kih¹ ja̱a̱¯
hi̱¯ jmee± ko̱o̱¯ hne¹. Kye̱e̱´ ga´ hi̱¯
ga±jmee´ hne¹ lä±ko̱h´ ga´ hñɨi´ hne¹.
4 Jëëh´ ga±lä±jë± hne¹, cha̱a̱¯ ba´ hi̱¯
ga±jmee´. Pero Dio ba´ hi̱¯ ga±jmee´
ga±lä±jë± go¯te¹ he¯ cha¯. 5 Lä±ja̱¯
Moisé, ko̱o̱¯ ga±jmeey´ ta´he¹ kih¹
Dio ba´. Dsoo´ ba´, ga±mi±te̱yh¹
lä± ma´ kye̱y¯ në´ kih¹ dsa¯ kya̱a̱¹
Dio. Ga±jäyh´ ha¯ lä± la¹ juu¹ he¯
lä±cha¯ ke̱ë̱¯, ma¯ngëë´ ma¯ju̱ju̱±.
6 Pero Cristo ba´ la̱a̱¹ jøø̱h¹ lä±ko̱h´
ga´ Moisé, kih¹ he¯ la̱ay¹ Jo̱o̱´ Dio
hi̱¯ kye̱¯ në´ kih¹ dsa¯ kya̱ay¹. Hi̱±
la̱a̱¹ jne´ dsa¯ kya̱a̱¹ Dio, cher´mah¹
tøøh´jne´ ko̱o̱¯ hweh¯ kya̱a̱h´o¯jø̱h±
dsë¯ jøø̱n´ kih¹ Dio lä±ji̱ih¹ lla̱a̱±
jmɨ¯gyɯɯ±.

Ha¯ lä± te̱e̱h± dsa¯ dsë¹ kya̱a̱h´ Dio

7 Wa´ nɯɯ´jne´ lä±ko̱o̱¯ jäh´ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ¹ kih¹ Dio:

Cher´mah¹ na¹ nuuh¹ hnäh´ juu¹
kiyh¹,

8 ta± jmee¯ hnäh´ hweh¯ tuh¯hoh´
hnäh´,

lä±ko̱o̱¯ ga±jmee´ dsa¯ hi̱¯ sa± ga±hii¹
ma´ nuu¹ lä± ma´ ga±ka̱y¹
dsën± jee´ oo± hwa¹ ki̱i̱±.

9 Jee´ ja̱¯ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kya̱a̱h¹
hnäh´ ga±kooy´ kya̱a̱h´ jnä´,
ma´ jëëy~ he¯ ga´ na¯ ma´
jmeen± kya̱a̱yh´.

Ma±ke± ga±jëëy¹ lä±jë± he¯ jɯh¯ga̱a̱¯
he¯ ga±jmeen¹ kiyh¹ to̱¹loo¹
ji̱¯ñe¯.

10 Kih¹ he¯ja̱¯, ga±lä±lle̱e̱n´ kya̱a̱h´
dsa¯ he´,

mah¹ ga±jwɨɨ¹ jnih´:

“Hɯɯ´dsë¯ kyah¹ hnäh´ hä´ tä̱ä̱´ ta±
jee´ jyoh´.

Sa± hnooh¯ hnäh´ lä±kyu̱u̱h~ hnäh´
hee¯ ja̱¯ he¯ llu¹.”

11 He¯ja̱¯ ga±tä̱ä̱n` hñiin± ma´
ga±ya±jëë̱¹ dsën± kya̱a̱h´ dsa¯
he´:

“Sa± he̱h¹ dsa¯ he´ jee´ te̱e̱hn´ dsën±”,
ga±jäh´ Dio.

12 Le̱e̱h¯ hnäh´ øø̱hn¹, ni± ja̱a̱¯
hnäh´ ta± wa´ hña̱a̱¯ hoh´ hnäh´
he¯ sa¯ he̱e̱h´ hnäh´ kih¹ Dio ji̱ih±
mah¹ sa± wa´ lä¯øø̱´ hnäh´ kiyh¹.
13 Lla¯ he¯ ja̱¯, kwa´ hnäh´ be´ kih¹
dsa¯kya̱a̱h´ hnäh´ ko̱o̱¯ jmɨɨ´ ko̱o̱¯
jmɨɨ´, na¹ lä±cha¯ jmɨɨ´. Mah¹ sa±
le̱h± he¯ hlɨɨh¹ hnäh´ he¯ mi¯goo±
kyah¹ hnäh´. 14 Jëëh´ ma¯la̱a̱¹
jne´ ko̱o̱¯ kya̱a̱h´ Cristo cher´mah¹
lä± ma¯kye̱n´ ja̱¯ba´ o¯jø̱h± dsë¯
kiyh¹ lä±ji̱ih¹ lla̱a̱± jmɨ¯gyɯɯ±, ja̱¯ba´
lä±ko̱o̱¯ ga±jmee´ jne´ lä± ma´ to¯në´.
15 Lä±la¯ hnøø¹ jnän`, lä±ko̱o̱¯ jäh´
juu¹ la¯:

Cher´mah¹ na¹ nuuh¹ hnäh´ juu¹
kiyh¹,

ta± jmee¯ hnäh´ hweh¯ tuh¯hoh´
hnäh´,

lä±ko̱o̱¯ ga±jmee´ dsa¯ hi̱¯ sa± ga±hii¹
ma´ nuu¹.

16 ¿Hi̱i̱¯ na¯ hi̱¯ ga±jmee´ hweh¯
dsë¹, ma¯ngëë´ ma¯nuuy´ juu¹ kih¹
Dio? ¿Ja̱¹ he´ dsa¯ hi̱¯ ga±hwë̱ë̱¹
Moisé hwa¹ Egipto? 17 ¿Hi̱i̱¯ na¯
hi̱¯ ga±ya±jëë̱¹ dsë¹ Dio kya̱a̱h´ to̱¹loo¹
ji̱¯ñe¯? ¿Ja̱¹ he´ dsa¯ hi̱¯ ga±jmee´
dso´kye¯ hi̱¯ ga±sa̱a̱¹ na¯ju̱u̱´ jee´ la¹
hwa¹ ki̱i̱± ja̱¯? 18 ¿Hi̱i̱¯ ba´ kya̱a̱h´
na¯ he¯ ga±bä̱ä̱h¯ Dio hñɨi´, he¯
sa± he̱yh¹ jee´ te̱e̱h¯ Dio dsë¹? ¿Ja̱
¹ he´ dsa¯ hi̱¯ sa± ga±jmee´ he¹ juu¹

kiyh'? 19 He¯ ga˗la' lä˗ja¯, jmee˗
dsa¯lä¯ngëë˝ jne´, sa˗ ga¯la' ma´
dsa¯tąąyh` jee´ ma´ tęęyh˗ dsëy',
kih' he¯ sa˗ ma´ hęęy˝ juu' kih' Dio.

4

1 He¯ja¯ ta´kǫ¯jiih' cha¯ jwë' jnän`
hęh' jne´ jee´ tęęyh¯ dsëy' lä˗kǫǫ¯
ga˗bąąyh¯ hñiiy˝, hnøø' lęęh¯
hnäh˝, le´ ga¯ che¯ kǫ¯lląą´ hnäh˝
sa˗ ga˗hęh' hnäh˝ jee´ ja¯. 2 Jëëh˝,
jnä` jne´ ka¯läh˝ ma¯kway˝ ba´
ju'hmëë˝ lä˗kǫǫ¯ juu' he¯ ga˗hyoh'
dsa¯ he˝. Pero sa˗ ga˗jmää˝ ta´
ni˗ miih¯ kiyh' lä˗ ma´ ga˗nuuy˝
juu' ja¯. Kǫǫ¯ ga˗nuuy˝ ba´, sa˗
ga˗lä˗hęęy˝. 3 Wa´ dsa´toohn´ jee´
tęęh´ jne´ dsën¯ hi¯ ma¯dsoo˝ dsë',
lä˗kǫǫ¯ ga˗jäyh˝:
He¯ja¯ ga˗tąän` hñiin˗ ma´
ga˗ya˗jęę' dsën˗ kyąąh´ dsa¯
he˝:
“Sa˗ hęyh' jee´ tęęh´ dsën˗”, ga˗jäh˝
Dio.
Hi˗ ma¯la˗ ma¯jmee˝ Dio
jmɨ¯gyuu˗, ma¯na¯hñaa ' ba´ ta´
kiyh'. 4 Jëëh˝ jee´ llah', na¯sii¯ juu'
kiyh', hlëëh˗ kih' gyii' jmii`:
Hi˗ ga˗tęęh¯ Dio dsë' ma´ ga˗la' ta´
kiyh' jee´ ga˗të˝ gyii' jmii`.
5 Hi˗ kǫǫ¯ ka¯läh˝ na¯sii¯:
Sa˗ hęyh' jee´ tęęhn´ dsën˗.
6 He¯ lä˗ja¯, ñe´ jne´ hnøø' ga´
dsa¯tąąh` kǫ¯lląą´ jee´ ja¯. Hi˗
lä˗jęę˗ hi¯ ga˗nuu´ lä˗ ma´ to¯në´,
sa˗ ga˗tąąyh`, kih' he¯ sa˗ ga˗jmeey˝
he' juu' kih' Dio. 7 Ma¯ngëë˝
cha¯miih¯ ji¯ñe¯, kǫǫ¯ ka¯läh˝
ga˗tøø' Dio hih˗ kǫǫ¯ jmii´ mah'
jmee' dsa¯ he' kiyh'. Ga˗ngëë'
David juu' kih' dsa˗, lä˗kǫǫ¯ ga˗jäh˝
Dio:
Cher´mah' na' nuuh' hnäh˝ juu'
kiyh',
ta˗ jmee¯ hnäh˝ hweh¯ tuh¯hoh˝
hnäh˝.
8 Ni˗ sa˗ ga˗tąąh` dsa¯ hwa' kih'
lä˗kǫǫ¯ ma´ gya' Josué. Jëëh˝,
wa´ra¯ jäh˝ kih' ga¯kwa˝ Josué
jee´ ma´ tęęh˗ dsa¯ dsë', sa˗ ma´
hlëëh ' ga´ Dio lä˗hmëë˝ kih' jyoh˝
jmii´. 9 He¯ja¯ jne´ hi¯ ląą' jwii¯
kih' Dio, ma¯cha¯ ba´ jnän` jee´
tęęh´ jne´ dsën¯. 10 Jëëh˝, hi¯
ma¯he˜ tęęh¯ dsë' kyąąh´ Dio,
lä˗ja¯ tęęyh¯ dsëy' kih' ta´ he¯
ma¯jmeey˝, lä˗kǫǫ¯ tęęh¯ Dio dsë'
kih' ta´ he¯ ga˗jmeey˝. 11 Wa´ jmeen´
bii' dsa´toohn´ jee´ tęęh´ jne´ dsën¯,
mah' ni˗ jąą¯ sa˗ wa´ tąh¯ lä˗kǫǫ¯
ga˗tąh˝ hi¯ sa˗ ga˗jmee˝ he' juu' kih'
Dio jąą'.
12 Jëëh˝, juu' kih' Dio na´jiih˗ hi˗
cha¯ be˝ kih'. He¯ dsoo˜ ñiih´ ga´
lä˗kǫh˝ ga´ ñe 'tuuh¯ he¯ na¯jnii´
lä˗tǫ˝ jwoo'. Dsa¯he˝ lä˗ ga˗të˝ neh˗
tuh¯dsë¯ jne´ jee´ hä´ jmɨ¯lle´, jñih˜
huu´dsë¯ he¯ kyę˝ jne´ hi˗ jñih˜ he¯
hęę˝ dsë¯ jne´. 13 Ni˗ kǫǫ¯ he¯ na¯la¯
kih' Dio sa˗ le˝ dsa¯hmää` cha´nëy´.
Ga˗lä˗jë˗ ba´ na´jnä˝ kih' hi¯ tęę¯
jne´ dsa´ngëën´ kwąąt˜ jnän`.

Jesús ląą' jąą¯ jmi¯dsa¯ hi¯ jøøh' ga´

14 Jesús, Jǫǫ˝ Dio, ląąy' jnän`
jąą¯ jmi¯dsa¯ hi¯ jøøh' ga´ hi¯
gya' ya˗jwii' He¯ja¯ jmee˗ bii'
jnän` dsa´toohn´ kǫǫ¯ hweh¯ jwë'
he¯ ma¯tøøhn´. 15 Jëëh˝, jmi¯dsa¯
jøøh' hi¯ cheh' në´ jnän` kyuuh˜
bih' jmeey' jøh¯ dsëy' ma´ sa˗ cha¯
be˝ jnän`. Jëëh˝, ja¯ba´ lä˗kǫǫ¯
kąą˜ dsë¯ jne´, ja¯ba´ lä˗ja¯ ga˗kąą'
dsëy' kyąąh´ na¯ku´ na¯ngii ' he¯
cha¯ jmɨ¯gyuu˗ la¯. Pero ni˗ lä˗ja¯
sa˗ ga˗jmeey˝ ni˗ kǫǫ¯ he¯ hliih'.
16 He¯ja¯ kyąąh´ o¯jøh˗ dsë¯ he¯
ma¯cha¯ jnän` kyąąh´ jmi¯dsa¯
he˝, sa˗ wa´ gąh' jne´ ya´nøøn ' kih'
Dio hi¯ llu' dsë' mah' lä˗ja¯ lä¯ñih˝
dsëy' jne´, hi˗ kway' be˝ jnän`wa´ra¯
ga˗të˝ jee´ lla¯kyąą' jne´.

5

1 Lä˗jęę˗ jmi¯dsa¯ kąąh´ ma´ ląą'
dsa¯ jmɨ¯gyuu˗ ba´. Ma´ na¯hñąąy´
ga˗kąy' në´ kih' dsa˗ mah' ga˗jmeey˝
ta´he' kih' Dio lla¯ dsa¯ he˝. Hi˗
ma´ hęęyh¯ lä˗jë˗ he¯ ma´ kwëëh˜

dsa⁻ Dio hi˗ ma´ jëëy˜ jahˇ nëˇ
na´hyooˇ kwąąt˜ kih˩ dso´kye⁻ kih˩
dsa˗. 2 Kyuuh˜ bih˩ jmeey˩ jǫh⁻ dsëy˩
kyąąh´ hi⁻ sa˗ kyuuh˜ hi˗ kyąąh´ hi⁻
ga˗nää´ na⁻hëë˩, jëëhˇ ñe⁻ bih˩, ja˗
he⁻ koo⁻ nëë˩ he⁻ jmee˗ jwiih` kih˩
hñiiyˇ. 3 Kih˩ he⁻ sa˗ ma´ cha⁻ beˇ
kiyh˩, ma´ la˩ bii˩ jëëy˩ jahˇ kwąąt˜
kih˩ dso´kye⁻ kiyh˩ hi˗ lä˗ja⁻ kih˩
dso´kye⁻ kih˩ dsa˗.

4 Ni˗ jąą⁻ sa˗ ma´ leˇ ma´ hñaa
˩ hñiiˇ kih˩ ta´ llu˩ ja⁻. Ma˗la˗ hi⁻
ma´ na⁻teehˇ kyąą˩ Dio ba´ hi⁻ ma´
jmee˗ ta´ ja⁻, lä˗koo⁻ ma´ na⁻teehˇ
Aarón. 5 Lä˗ja⁻ ka⁻läh´ Cristo, sa˗
ga˗hñąay˩ hñiiyˇ jmi⁻dsa⁻ jǫǫh˩. Dio
ba´ heˇ hi⁻ ga˗kwëëyh˩ ta´ llu˩, lä˗
ma´ ga˗jäyhˇ:

Hne⁻ ląąh˩ gyuu⁻ kyąąn˗.
Na˩ ma⁻ląąn˩ Tää`kyąąh˩.
6 Lä˗ja⁻ ka⁻läh´ na⁻sii⁻ jee´ jyohˇ:
Hne⁻ ląąh˩ jmi⁻dsa⁻ ga˗lä˗jë˗ johˇ
jmii´ cha⁻,
lä˗koo⁻ ląą˩ Melquisedec.

7 Lä˗koo⁻ ma´ gya˩ Cristo
jmi⁻gyuu˗ la⁻, ga˗ngiiyˇ kiyh˩ kih˩
Dio kyąąh´ beˇ, lä˗jiih˩ ga˗tuu⁻
jmii⁻ mi ˩nëyˇ, ga˗chuuyˇ kyąąh´
hi⁻ na´këh´ jmii´ ma´ läąy˩ kih˩ he⁻
ma´ juuyˇ. Hi˗ ga˗nuuˇ ba´ Tää`
kiyh˩, jëëhˇ ga˗hëëh⁻ bih˩ leˇ kiyh˩
lä˗koo⁻ hyoh⁻ dsë˩ Tää`. 8 Ma˗ke˗
ląay˩ Joo´ Dio, kyąąh´ he⁻ wii´ he⁻
ga˗ngëëyˇ ja⁻, ga˗lä˗kyuuyh˜ he⁻
jmeey˩ nuuyh´ kih˩ Dio. 9 He⁻ lä˗ja⁻,
ga˗ląay˩ lluu˩ ga´, ga˗jäyˇ ląay˩ juuˇ
hi⁻ läą˜ go⁻te˩ lä˗jëë˗ dsa⁻ hi⁻ nuuh´
kiyh˩. 10 Hi˗ na⁻hñąayˇ kih˩ Dio he⁻
ląay˩ jmi⁻dsa⁻ jǫǫh˩ lä˗koo⁻ ga˗ląą˩
Melquisedec.

Goo⁻ la˩ kih˩ hi⁻ ma⁻hëëh⁻ mah˩
bëëy˩ Dio

11 Cha⁻ cha⁻ga´miih⁻ he⁻ hnoon˩
jwëëhn˩ hnäh´ kih˩ juu˩ la⁻, pero
jwëëh`kin˗ jmeen`lä˗ngëëhˇ hnähˇ,
jëëhˇ ta´ hwa´ go⁻te˜ dsa⁻lä⁻ngëëˇ
hnähˇ. 12 Ngoo˩ ga˗lä˗hii`cha⁻miih⁻
jmii´ he⁻ tąąh´ hnäh´ mi⁻tëëh˩
hnähˇ. Ma⁻tëˇ jee´ lëëhˇ hnähˇ
ta⁻jwoh˩. Pero hnǫǫ˩ ga´ lä˗tëëh⁻
hnäh´ kwee⁻ ha⁻ lä˗ la˩ juu˩ kih˩
Dio he⁻ ga˗mi˗tëë˩ jne´ to⁻nëˇ. Lä˗
ma⁻ląąh˩ ba´ hnäh´ lä˗koo⁻ jąą⁻
gyuu⁻ hi⁻ hih˜ wa´juh˗, hi⁻ sa˗
ma⁻lih˗ kuh⁻ ma˩ he⁻ kuh⁻ dsa⁻
ma⁻kąąh´. 13 Lä˗jëë˗ hi⁻ sa˗ hii˜
lä˗ngëëˇ, sa˗ liyh˗ kay˩ kwąąt˜ hee⁻
ja⁻ he⁻ llu˩, jëëhˇ ląay˩ lä⁻koo⁻ jąą⁻
gyuu⁻ hi⁻ hih˜ wa´juh˗. 14 Pero juu˩
he⁻ la˩ lä˗koo⁻ ma˩, la˩ kih˩ dsa⁻
ma⁻kąąh´ ba´ ja⁻. La˩ kih˩ dsa⁻
hi⁻ ma⁻kyuuh˜ ka⁻ kwąąt˜ hee⁻
na⁻ he⁻ llu˩ hi˗ hee⁻ na⁻ he⁻ hlii˩h˩.
Jëëhˇ, lä˗ja⁻ ma⁻lä⁻tëëy˜ jmeey˗.

6

1 He⁻ja⁻ ga˗nǫǫ˩ ba´ jne´ ta˗
cha´nëˇ lä˗jiih˩ tëë˩ jne´ lëëˇ jne´ dsa⁻
hi⁻ kyuuh˜. Mo˗so˗ hlëëh´ ga´ jne´
he⁻ ma⁻mi⁻tëë ˩ jne´ to⁻nëˇ kih˩
Cristo. Sa˗ lǫǫn´ ka⁻läh´ hlëëhn´ juu˩
he⁻ ga˗nuun´ to⁻nëˇ:

He⁻ hnǫǫ˩ ben´ jwëˇ hlii˩h˩ mah˩
dsa⁻jëëh˜ jne´ kih˩ Dio,
he⁻ hëëh´ jne´ kih˩ Dio,
2 he⁻ sąą˗ jne´ jmii⁻,
he⁻ kye´ jne´ goon⁻ nëˇ kih˩ ǫǫh˩ jne´,
he⁻ lä⁻jiih´ dsa⁻ hi⁻ na⁻juu´,
hi˗ kih˩ he⁻ mo˗so˗ läą˩ dsa⁻ wa´ra⁻
ga˗tëˇ jee´ lla˩ Dio ta´.

3 He⁻ la⁻ ba´ jmeen´, ga˗nǫǫ˩ ba´ jne´
ta˗ cha´nëˇ cher´mah˩ ga˗kwaˇ Dio
jwë˩.

4 Pero jne´ hi⁻ ga˗naˇ huu´dsë⁻
kih˩, hi˗ ga˗jëëˇ jne´ ha⁻ lä˗ la˩ he⁻ la´
kwa˗ Dio, hi˗ ga˗hñah˩ jne´ Jmi⁻lleˇ
Na⁻jngii ˩, 5 hi˗ ga˗jëëˇ jne´ llu˩ ba´
juu˩ kih˩ Dio hi˗ ga˗lä˗ngëëˇ jne´
miih⁻ kih˩ he⁻ juh⁻gąą⁻ he⁻ na˩ ga´
jä˗. 6 Pero cher´mah˩ ga˗tąhˇ jne´,
mo˗so˗ leˇ dsa⁻jëëh˜ jne´ ka⁻läh´.
Jëëhˇ he⁻ jmee˗ jne´ lä˗ja⁻, he⁻
tąąˇ jne´ Joo´ Dio dsohˇ hma⁻cru⁻
ka⁻läh´ ba´ ja⁻, mah˩ lleˇ jne´ o⁻hih˗
kiyh˩ cha´nëˇ lä˗jëë˗. 7 Lä˗koo⁻
la˩ kih˩ hwa˩ he⁻ hih˜ jmi⁻jma˩
he⁻ hla˗ ko⁻lla⁻jiih˜. Cher´mah˩

ga˗kwa˝ cha¯miih¯ mɨɨ' he¯ kuh¯
dsa¯ hi¯ jmee˗ ta˝ jee˝ ja¯, mi¯jøø'
Dio cha¯ga˝miih¯ hwa' ja¯. 8 Pero
hwa' he¯ dsa¯hya˗ too˝ kyaah˝ nuu¯
hlɨɨh', sa˗ jmää' ni˗ miih¯. Jä˗
dso˝jwɨɨ˝ në˝ kih' hwa' ja¯. Hi˗
kyaah˝ jee˝ llaa˗, koo˗ go¯te˜.

O¯jøh˗ dsë¯ he¯ kye˝ jne˝ kwa˗ be˝
jnän`

9 Øøhn' hi¯ hnaan˗, ma˗ke˗
ma¯hlëëhn` hnäh˝ lä˗na¯, ma˗ra˗
he¯ jmee˝ jnääh' dsoo˝, hwëë˗ hnäh˝
llu', lä˗lle` kih' hi¯ ma¯na¯laa˝.
10 Jëëh˝, Dio jmee˗ he¯ llu' jmah'
ba˝, jih˝koh˝ sa˗ gaa˝ dsëy' ta˝ he¯
ma¯jmeeh˝ hnäh˝. Ma¯mi¯jnääh
' ba˝ hnäh˝ kiyh', he¯ hnaah˗
hnih˝ lä˗ ma˝ ga˗jmeeh˝ hnäh˝ be˝
kih' hi¯ na¯jngëë' kyaay' hi˗ lä˗
ma¯jmeeh¯ ja¯ba˝ hnäh˝ lä˗jiih'
na'. 11 He¯ hnøø¯ jnääh' go˝nääh'
hnäh˝ jmeeh' hnäh˝ lä˗ja¯, lä˗jiih'
jee˝ llaa˗ jmɨ¯gyuu˗ mah' tëë' hnäh˝
o¯jøh˗ dsë¯ he¯ kye˝ hnäh˝. 12 Sa˗
hnøø¯ jnääh' jmeeh' hnäh˝ jwëh'
hnäh˝. Wa˝ lä¯dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kih'
Dio ba˝ hi˗ wa˝ kwëëh' hoh˝ hnäh˝
lä˗koo¯ jmee˗ lä˗jëë˗ hi¯ hyoh' he¯
ga˗bäah¯ Dio hñii˝ kway'.

13 Lä˗koo¯ ma˝ ga˗bäah¯ Dio
hñii˝ mi¯jäay' Abraham, ga˗täay¯
hñiiy˝, jëëh˝ sa˗ chaa¯ jñah˝ hi¯
jøøh' ga˝ lä˗koh˝ hñiiy˝ hi¯ ma˝
täay˗. 14 Ga˗jäyh˝: “Jwahn˗ dsoo˝,
mi¯jäan¯ hne¯ cha¯miih¯. Jmeen`
lä˗jwëë˝ jwërte sa˝ju¯ kyah'.”
15 Lä˗ja¯ ga˗kwëëh' dsë' Abraham
ma˝ jøøy˜ lä˗jiih' ga˗tëëy˝ he¯
ga˗bäah¯ Dio hñii˝ kyaayh˝. 16 Dsoo˝
ba˝, täa˗ dsa¯ kih' jñah˝ hi¯ jøøh'
ga˝ lä˗koh˝ hñiiy˝. Lä˗ja¯ jä˗ hweh¯
juu' kiyh'. Mo˗so˗ cha¯ he¯ kih' he¯
ti¯chooy˗ juu'. 17 He¯ja¯ lä˗koo¯
ma˝ ga˗bäah¯ Dio hñii˝ mi¯jäay'
dsa¯ kyaay', ga˗täay¯ hñiiy˝ mah'
jä' koo¯ hweh¯ juu' ja¯. Lä˗ja¯
ga˗mi¯jnääy¯ kih' hi¯ mi¯jäay' he˝,
he¯ sa˗ le˝ lä˗sɨɨ' ni˗ miih¯ juu'
kiyh'. 18 Cha¯ to' juu'. Ga˗bäayh¯
hñiiy˝ hi˗ ga˗täay¯ hñiiy˝. Ni˗ miih¯
sa˗ le˝ lä˗sɨɨ' juu' na¯, jëëh˝ sa˗ le˝
juu' Dio. Kih' he¯ja¯, kwa˗ be˝
jnän` jwërte, jne˝ hi¯ chooh¯ koo¯
hweh¯ juu' he¯ cha¯ o¯jøh˗ dsë¯
jnän` kyaayh˝, lä˗koo¯ ga˗bäah¯
Dio hñii˝. 19 He¯ o¯jøh˗ dsë¯ he¯
kye˝ jne˝ la¯, jmee˗ sa˗ jeh˜ dsë¯
jne˝, lä˗koo¯ jmee˗ ñe' hlääh` he¯
jwä˜ dsa¯ cha˝jmɨɨ¯ he¯ kyaah˝ hɨɨ¯
tii˝ barco. Ma˗ra˗ he¯ läa˝ ba˝ jne˝,
jëëh˝, ta˗ ka˝luu˝ sa˝hmɨɨh¯ he¯ hii˝
neh˗ gwah˗ ba˝ cha¯ he¯ jøø˝ jne˝.
20 Jesús ga˗he' to¯në˝ jee˝ ja¯ mah'
ga˗näy' jwë' jnän`, laay' jmi¯dsa¯
jøøh' kih' ga˗lä˗jë˗ joh˝ jmɨɨ˝ cha¯,
lä˗koo¯ Melquisedec.

7

Jesús laa' jaa¯ jmi¯dsa¯ lä˗koo¯
Melquisedec

1 Melquisedec he˝, ma˝ laa '
dsa¯ta˝ jøøh' kih' jwɨɨ¯ Salem
hi˗ ma˝ laay' jmi¯dsa¯ kyaa' Dio
hi¯ gya' gyuuh'. Hi¯ he˝ ngoo'
ga˗mi˗jee¯ Abraham hi¯ jah' ma˝
ga˗lɨyh' ga˗teey' kyaah˝ jñah˝
dsa¯ta˝. Jee˝ ja¯ ga˗mi˗jäay'. 2 Hi˗
lä˗chah˝ ja¯ ga˗ngëë' Abraham gya'
kih' lä˗koo¯ hña¯loo˝ he¯ ga˗lɨyh'
jee˝ hnii¯. Jmɨɨ¯ Melquisedec, hnøø'
jäh˗ “dsa¯ta˝ jøøh' hi¯ lla˗ kwee¯
ta˝”. Hi˗ jäh˝ dsa¯ kiyh' ka¯läh˝
“dsa¯ta˝ jøøh' kyaa' jwɨɨ¯ Salem”,
he¯ hnøø' jäh˗ “dsa¯ta˝ jøøh' hi¯
jmee˗ hii˝ tii˝ kih' dsa˗”. 3 Hi¯ he˝ sa˗
chaa¯ cho'jmii¯, ni˗ sa˗ chaa¯ hi¯
ñe¯ ha¯ ta˗ ya˗hëëy', sa˗ cha¯ juu'
cha¯ he¯ ga˗lä˗chaay˗ he¯ ga˗juuy'.
He¯ lä˗ja¯, laay' kwee¯ lä˗koo¯
laa' Joo˝ Dio ba˝. Laay' jmi¯dsa¯
ga˗lä˗jë˗ joh˝ jmɨɨ˝ cha¯.

4 Jmee˝ da˝ huu˝dsë¯ ha¯ koo¯ sa˗
jøøh' Melquisedec he˝. Lä˗kye¯
Abraham dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`
ga˗kwëëyh' gya' kih' lä˗koo¯
hña¯loo˝ he¯ ga˗lɨyh' jee˝ hnii¯.
5 Lä˗jëë˗ jmi¯dsa¯ hi¯ ma˝ laa '
sa˝ju¯ kih' Leví, ga˗jmeey˝ lä˗koo¯

lle` ley, ga˖kǫǫy' ma˖ gya˞ kih˞
lä˖kǫǫ˗ hña˗loo˝ he˗ ma˝ kwa˖
dsa˗, ma˗ke˖ he˝ ba˝ øøyh˗ hi˗
lǫǫ˞ sa˝ju˗ kih˞ Abraham. 6 Pero
Melquisedec he˝, hi˗ sa˖ ma˝ lǫǫ
' sa˝ju˗ kih˞ Leví, ga˖kǫǫy' kih˞
Abraham gya˞ kih˞ lä˖kǫǫ˗ hña˗loo˝
mah˞ ga˗mi˖jääy' Abraham hi˗
ga˖jmee˝ Dio hmooh˝ kyǫǫh˝. 7 Ni˖
jǫǫ˗ sa˖ le˝ ti˗choo˖ ni˖ miih˗ juu'
kih˞ he˗ la˗. Jøøh' ga˝ hi˗ mi˗jøø˞,
lä˖kǫh˝ ga˝ hi˗ ma˗na˗jää˗. 8 Ta˖
kǫ˗tǫǫ˗, jmi˗dsa˗ hi˗ ma˝ lǫǫ' sa˝ju˗
kih˞ Leví hi˗ ma˝ kǫǫ˞ gya˞ kih˞
lä˖kǫǫ˗ hña˗loo˝, ga˖juuy' ba˝. Pero
ta˖ jyoh˝ kǫ˗tǫǫ˗, Melquisedec, hi˗
ga˖kǫǫ' gya˞ kih˞ lä˖kǫǫ˗ hña˗loo˝,
cha˗ juu' chǫǫ˗ bih˞. 9 Lä˖jee˖
jmi˗dsa˗ hi˗ ma˝ lǫǫ ' sa˝ju˗ kih˞
Leví ga˖kǫǫy' gya˞ kih˞ lä˖kǫǫ˗
hña˗loo˝. Jǫ˗ba˝ lä˖jǫ˗, le˝ jähn˝,
lä˖kye˗ jmi˗dsa˗ he˝ ga˖kwëëyh˞
Melquisedec, gya˞ kih˞ lä˖kǫǫ˗
hña˗loo˝. 10 Jëëh˝, lä˖kǫǫ˗ ma˝
ga˖mi˖jee˗ Melquisedec Abraham,
la˞ lä˖kǫǫ˗ he˗ ga˖kwa˝ Leví gya˞
kih˞ lä˖kǫǫ˗ hña˗loo˝, heh˞ he˗
ga˖kwa˝ Abraham ta˗gyuuh˝ kyǫǫy'
jǫ˗, ma˖ke˖ sa˖ ga˝ ma˗chǫǫy˗.
11 Dsa˗ Israel ga˖hyoyh˞ ley
jǫ˗, ta˖la˖ kih˞ jmi˗dsa˗ levita hi˗
ma˝ lǫǫ ' sa˝ju˗ kih˞ Aarón. Hi˖
wa˝ra˗ jäh˝ kih˞ ga˖lih˞ jmi˗dsa˗
he˝ ga˖jmääy' lluu˞ hi˗ ma˝ høø˖
ley jǫ˗, sa˖ cha˗ ma˝ jmee˖ bii'
ma˝ ya˗hee' jñah˝ jmi˗dsa˗ lä˖kǫǫ˗
Melquisedec. Ma˗lee˖ ba˝ kyǫǫh˝
jmi˗dsa˗ hi˗ ma˝ lǫǫ ' sa˝ju˗ kih˞
Aarón wa˝ra˗ jäh˝ kih˞ ga˖liyh˞.
12 Pero na˞ he˗ ga˖lä˖jnää˝ jñah˝
jmi˗dsa˗ hi˗ sa˖ lǫǫ˞ sa˝ju˗ kih˞
Aarón, he˗jǫ˗ ga˖la˞ bii˞ ga˖lä˖jnä˝
jyoh˝ ley. 13 He˗ jwahn˖ ga˖lä˖jnää˝
jñah˝ jmi˗dsa˗, he˗ hlëëhn˝ kih'
Jesús hi˗ na˝jnää˝ kih˞ jñah˝ nää˞
dsa˗ Israel. Pero jee˝ kih' dsa˗
he˝, sa˖ ga˝ ma˗ya˗hee˗ ni˖ jǫǫ˗
jmi˗dsa˗ hi˗ jmee˖ ta˝ jee˝ la'
na˝hyoo˝. 14 Jëëh˝, ñe˝ ba˝ jne˝, Jesús
Dsa˗jøøh' jnän` lǫǫ˞ sa˝ju˗ kih˞ Judá
ba˝. Hi˖ ni˖ miih˗ sa˖ cha˗ he˗
ga˖jäh˝ Moisé kih˞ Judá, lä˖kǫǫ˗ ma˝
ga˗hlëëyh˝ kih˞ jmi˗dsa˗.
15 Na˗hñaa ' lä˖jee˗ na˝jnä˝ he˗
ga˖hñǫǫ˝ jñah˝ jmi˗dsa˗, jëëh˝ lǫǫy˞
jǫǫ˗ jmi˗dsa˗ lä˖kǫǫ˗ Melquisedec.
16 Na˗hñǫǫy˝ lǫǫy' jmi˗dsa˗, pero
jǫ˗ kih˞ he˗ lǫǫy˞ sa˝ju˗ kih˞ Leví
lä˖kǫh˝ ma˝ jmee˖ hih˖ ley jǫ˗. Lǫǫy˞
jmi˗dsa˗ ta˖la˖ kih˞ he˗ cha˗ be˝
kiyh˞ tǫǫ˝, jëëh˝ sa˖ juuy˝ jih˝kǫh˝
jih˝lih˝. 17 Lä˖la˗ na˗sii˗ kiyh˞:

Hne˗ lǫǫh˞ jmi˗dsa˗ ga˖lä˖jë˖ joh˝
jmii˝ cha˗.

Hne˗ lǫǫh˞ jmi˗dsa˗ lä˖kǫǫ˗
Melquisedec.

18 He˗jǫ˗ ma˗jǫ˝ ta˖ koo˝ ley
ma˗gyuh˗, kih˞ he˗ sa˖ cha˗ be˝
kih˞, hi˖ sa˖ jmää˞ ta˝ ka˗läh˝.
19 Jëëh˝, ni˖ kǫǫ˗ sa˖ ga˖jǫ˝ llu˞
kyǫǫh˝ ley kih˞ Moisé. Lla˗ he˗jǫ˗,
ma˗cha˗ kǫǫ˗ o˗jøh˖ dsë˗ he˗ llu˞
ga˝, lä˖jwë˝ jee˝ le˝ ya˝nøø' jne˝ kih'
Dio.
20 He˗ llu˞ jǫ˗, sa˖ ja˞ ta˖jmah˞.
Ja˞ kyǫǫh˝ he˗ ga˖tǫǫ˗ Dio hñii˝
ba˝. 21 Sa˖ ga˖tǫǫ˗ Dio hñii˝ lä˖
ma˝ ga˖hñǫǫ ' jmi˗dsa˗ kih˞ ley
jǫ˗. Pero kyǫǫh˝ he˗ ga˖tǫǫy˗
hñiiy˝, ga˖lǫǫ˞ Jesús jǫǫ˗ jmi˗dsa˗.
Ga˖siiyh˖ lä˖la˗:

Ga˖tǫǫ˗ Dio hñii˝, hi˖ ni˖ miih˗ sa˖
mi˗siiy˞ huu˝dsë˗ kiyh˞:

“Hne˗ lǫǫh˞ jǫǫ˗ jmi˗dsa˗ ga˖lä˖jë˖
joh˝ jmii˝ cha˗, lä˖kǫǫ˗
Melquisedec.”

22 Lä˖llu˞ he˗ ga˖hñǫǫy˞ Jesús
kyǫǫh˝ juu' jǫ˗, he˗jǫ˗ ñe˝ jne˝, llu˞
ga˝ hmooh˝ kiyh' lä˖kǫh˝ ga˝ ley
ma˗gyuh˗ jǫ˗.
23 Ga˖lä˖chǫǫ˖ jwee˝ jmi˗dsa˗
kih˞ ley ma˗gyuh˗ jǫ˗. Jëëh˝,
sa˖ ga˖la˞ ma˝ dsa˗nää˞ gyih˞ ta˖
cha˝në˝ kyǫǫh˝ ta˝ kiyh', kih˞ he˗ ma˝
dsa˗juuy˝. 24 Pero lä˖ ma˗chǫǫ˗
na˗ ba˝ Jesús, hi˖ lä˖ ma˗lǫǫy˞ jǫ˗ba˝
jmi˗dsa˗ lä˖jë˖ joh˝ jmii˝ cha˗. Ni˖
jǫǫ˗ sa˖ kǫ˞ në˝ kiyh'. 25 He˗jǫ˗ le˝

ba´ lääy' go¯te˜ läˆjëë̱ˆ hi̱¯ go¯nää´
kih' Dio taˆlaˆ kiyh'. Jëëh´ gyay' täää´,
ngɨɨy ˆ kih' dsa¯ kyäay'.
26 Jää¯ jmi¯dsa¯ jøøh' he´ ba´ hi̱¯
jmeeˆ biiˆ jnän`, hi̱¯ na¯jngëë', hi̱¯
saˆ äää¯ niˆ miih¯, hi̱¯ saˆ säh´, hi̱¯
saˆ jmeeˆ he¯ hlɨɨh' läˆ jmeeˆ dsa¯,
gyay' läay' jøøh' ga´ läˆkoh´ jñah´
hi̱¯ täähˆ´ gyɨɨh' jmɨ¯gyɨɨˆ. 27 Kiyh',
saˆ cha¯ he¯ jmeeˆ biiˆ koo̱¯ jmɨɨ´
koo̱¯ jmɨɨ´, jmeeyˆ läˆko̱¯ gaˆjmee´
jmi¯dsa¯ he´. To¯në´ ma´ jngëëyhˆ
jah´ kih' dso´kye¯ kiyh' hñiiy´, jä¯ga´
ma´ jngëëyhˆ jah´ kih' dso´kye¯ kih'
dsaˆ. Pero Jesús, koo̱¯ hä´ jä¯ba´
gaˆngëëy' hñiiy´ juuy´. 28 Ley jä¯
gaˆhñäa' jmi¯dsa¯ käah´ hi̱¯ läa'
dsa¯ñɨɨh¯ hi̱¯ saˆ cha¯ be´ kih'.
Pero këë̱¯ ga´ kih' ley, kyäah´ he¯
gaˆtää¯ Dio hñii´ gaˆhñäay' Jooy´
läa' jmi¯dsa¯ jøøh' hi̱¯ yaˆëë̱' lluu̱'
go¯te˜ gaˆläˆjëˆ joh´ jmɨɨ´ cha¯.

8

Gaˆjmee´ Jesús koo̱¯ hmooh´ he¯ llu' ga´

1 He¯ la¯ ba´ he¯ kyee̱´ ga´ kih'
läˆjëˆ juu' he¯ tøøhn´ hlëëhn´ la¯.
Ma¯chäa¯ ba´ jäa¯ jmi¯dsa¯ jøøh'
jnän` hi̱¯ gaˆgya¯ jwoo' ra¯lluu̱'
jee´ gya' hi̱¯ jøøh' gyɨɨh' jmɨ¯gyɨɨˆ.
2 Na¯hñäay´ jmeeyˆ ta´he' jee´ chih'
gwahˆ he¯ gaˆjmee´ Dio, jäˆ gwahˆ
he¯ gaˆjmee´ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨˆ.
3 Läˆjëë̱ˆ jmi¯dsa¯ käah´
na¯hñäay´ ngëëy˜ cha´në´ Dio
läˆjëˆ he¯ kwëëh˜ dsa¯ Dio hiˆ
jëy¯ läˆjëˆ he¯ kwëëh˜ dsa¯ Dio.
Läˆjä¯ ka¯läh´, gaˆjmee´ bii' kih'
Jesús gaˆkwëëyh' Dio läˆlle` kiyh',
läˆlluˆ he¯ läay' jmi¯dsa¯. 4 Wa´ra¯
jäh´ kih' gya' gyih' hwa' la¯, niˆ
läˆjä¯ saˆ läay' jmi¯dsa¯. Jëëh´,
läˆ ma¯täähˆ´ jä¯ba´ jmi¯dsa¯ hi̱¯
ngëë˜ he¯ kwaˆ dsa¯ läˆhihˆ kih'
ley. 5 Gwahˆ jee´ jmeeˆ ta´he'
jmi¯dsa¯ he´, la' läˆko̱¯ gwahˆ he¯
chih' gyɨɨh' jmɨ¯gyɨɨˆ. He¯jä¯ ba´
na¯, gaˆhlëëh´ Dio kyäah´ Moisé
läˆko̱¯ ma´ gaˆløøy' jmeey' gwahˆ
kyäah´ loo´ jah´ jä¯, gaˆjäyh´: "Jëë`
da´ kwee¯, mah' jmeeh' jä¯ba´
läˆko̱¯ la' gwahˆ he¯ gaˆheehnˆ
hne¯ gyɨɨh' lle´moh´ jä¯." 6 Pero
llu' ga´ ta´ he¯ gaˆhyoh' Jesús, jä¯ba´
läˆko̱¯ llu' hmooh´ he¯ gaˆjmeey´
jä¯. Jëëh´, llu' cha¯ga´miih¯ he¯
gaˆbäähˆ¯ Dio hñii´ kwëëyh' jne´
kyäah´ hmooh´ jä¯, läˆkoh´ ga´
hmooh´ ma¯gyuh¯.
7 Wa´ra¯ jäh´ kih' gaˆjmää´ to¯në´
hmooh´ jä¯, saˆ ma´ jmeeˆ biiˆ jee´
gaˆtë´ to̱' hmooh´. 8 Pero gaˆjëë' Dio
he¯ ma´ cha¯ dso´kye¯ kih' dsa¯ he´,
he¯jä¯ gaˆjäyh´:
Lloo˜ jmɨɨ´, gaˆjäh´ Dsa¯jøøh' jnän`,
jmeen` koo̱¯ hmooh´ hmëë´ kyäah´
dsa¯ Israel,
hiˆ läˆjä¯ ka¯läh´ kyäah´ dsa¯ Judá.
9 Pero saˆ la' läˆko̱¯ hmooh´
he¯ gaˆjmeen' kyäah´ dsa¯
ma¯gyuh¯ kyäay',
läˆko̱¯ ma´ ñeen´ na´hwëë̱` jnih´
hwa' Egipto.
Jëëh´, saˆ gaˆmiˆtey' kyäah´ hmooh´
he¯ gaˆjmeen' kyäayh´,
he¯jä¯ gaˆjñuuhn` kiyh', gaˆjäh´ Dio.
10 He¯jä¯, läˆla¯ ba´ la' hmooh´ he¯
jmeen` kyäayh´,
wa´ra¯ gaˆdsëë̱' jmɨɨ´ jä¯, gaˆjäh´
Dsa¯jøøh' jnän`:
Toohn¯ lley´ läˆjëˆ ley kinˆ.
Sɨɨn` nehˆ tuh¯dsëy' juu' kinˆ.
Ma´jä¯ lee̱n´ Dio kyäay',
hiˆ läˆjëë̱ˆ hi̱¯ he´ lee̱´ dsa¯ kyäanˆ.
11 Ma´jä¯, moˆsoˆ kwa' dsa¯ juu' kih'
dsa¯goo'.
Niˆ jäa¯ moˆsoˆ sɨɨhˆ øøh¯:
"Wa´ läˆkyuuhˆ Dsa¯jøøh'
jnän`."
Jëëh´, läˆjøh' läˆmäh' ba´ läˆkyuuˆ
jnä´.
12 Jëëh´, koon¯ dsënˆ kih' gaˆläˆjëˆ
he¯ hlɨɨh' he¯ ma¯jmeey´.
Jɨh´koh´ jɨh´lɨh´, moˆsoˆ läˆdsooh˜
dsënˆ läˆjëˆ dso´kye¯ kiyh',
gaˆjäh´ Dio.

13 He¯ ga˗hlëëh˝ Dio kih˩ hmooh´
hmëë˝ ja¯, ga˗jmeey˝ ma¯gyuh¯ ba´
hmooh´ to¯në˝ ja¯. Hi˗ lä˗jë˗ he¯
ngoo˩ dsa¯gyuh˗, lloo˜ jmii´ äähˈ
go¯te˜.

9

*Gwah˗ he¯ chih˩ hwa˩ la¯ jee´ ma´
jmee˗ jmi¯dsa¯ ta´he˩ kih˩ Dio*

1 Hmooh´ he¯ ma´ laˈ to¯në˝ ja¯,
ma´ jmee˗ hih˗ ha¯ lä˗ ga˗hnaah¯
dsa¯ Dio, hi˗ ha¯ lä˗ ga˗jmee˝
dsa¯ koo¯ gwah˗ kyaah´ loo´ jah˝.
2 Gwah˗ ja¯, ma´ laˈ to˩ jee`. Jee´
to¯në˝ ja¯, ma´ chee¯ Jee´ Na¯jngii˩.
Jee´ ja¯ ma´ chihˈ candelero, kyaah´
koo¯ mes˜ jee´ ma´ hla¯ he´ñiih¯ he¯
na¯jøø¯. Hi˗ ma´ hii˝ koo¯ sa´hmiih¯
ho´haah´. 3 Ta˗ ka´luu´ llah˩ jee´ ma´
hii˝ jee´ ga˗të˝ to˩ sa´hmiih¯ chee¯
Jee´ Na¯jngii ˩ Go¯te˜. 4 Jee´ ja¯
ma´ chihˈ koo¯ na´hyoo˝ he¯ ma´
laˈ kyaah´ ku´nøø¯ jee´ ma´ koo¯
wa´chu¯. Hi˗ ma´ chihˈ koo¯ goo˝
he¯ na¯løø¯ kyaah´ ku´nøø¯. Goo˝
ja¯ ma´ chee¯ goo˝ kih˩ hmooh´.
Neh˗ goo˝ ja¯ ma´ hä´ koo¯ miˈhya¯
jee´ ma´ tääh´ miih¯ maná. Hi˗
ma´ hä´ si´hma¯ kih˩ Aarón he¯
ga˗hyoˈsa´jih˝ koo¯ hä´, hi˗ ma´ tääh´
jwi´ kuu´ jma´ jee´ na¯sii¯ hmooh´
ka¯läh˝. 5 Në´ kihˈ wa´goo˝ ja¯, ma´
na¯laa¯ uu ˩ querubine hi¯ ma´
tääh´ høø˗ jee´ na¯jngii˩ go¯te˜. Ma´
na¯niih˜ sa´kyooy˝ ma´ dsa¯jlë˩ hoo´
wa´goo˝ ja¯. Pero na˩ ga¯juh¯ sa˗ le˝
kwan` cha¯ga´miih¯ juuˈ kih˩ lä˗jë˗
he¯ ja¯.

6 Ma¯la˗ ba´ ma´ chihˈ lä˗jë˗
he¯ ja¯, ma´ dsa¯taah` jmi¯dsa¯
ko¯lla¯jiih˜ to¯në´ llah˩ kih˩ gwah˗
ja¯, mah˩ ma´ jmeey˗ ta´he˩ kih˩ Dio.
7 Pero jee´ ga˗të˝ to˩ llahˈ ja¯, ma˗la˗
jmi¯dsa¯ jøøhˈ ba´ ma´ dsa¯he˝ jee´
ja¯, koo¯ hä´ ba´ lä˗koo¯ ji¯ñe¯.
Hi˗ sa˗ ma´ dsa¯hey˝ ta˗jmah˩.
Ma´ jmee˗ biiˈ kiyh˩ ma´ dsa¯hey˝
kyaah´ jma¯ kih˩ jah´ mah˩ dsa¯che`
dso´kye¯ kiyh˩, hi˗ lä˗ja¯ ka¯läh´
kih˩ dsa¯ kyaay˩ hi¯ sa˗ liih¯ ma´
dsa¯hlääh˗ kyaah´ dso´kye¯. 8 Kih˩
he¯ ma´ dsa¯he˝ jmi¯dsa¯ koo¯
hä´ ba´ lä˗koo¯ ji¯ñe¯ Jee´ Na¯jngii
˩ Go¯te˜, he¯ja¯ Jmi¯lle˝ Na¯jngii
˩ ga˗jmee˝ lä˗ngëën˝ he¯ sa˗ ma´
cha¯ jwëˈ jnän` ma´ dsa´toohn´ jee´
ja¯, ta´ko¯jiihˈ chih˩ llahˈ to¯në´ ja¯.
9 Lä˗jë˗ he¯ ma´ jmeey˗ neh˗ gwah˗
ja¯, jmää˩ jnän` hi¯ tääh´ naˈ. He¯
ja¯ jmee˗ dsa¯lä¯ngëë˝ jne´ he¯ ma´
kwëëh˜ dsa¯ he˝ Dio kyaah´ he¯ ma´
jëy¯ në´ na´hyoo˝, sa˗ le˝ ma´ gyiyhˈ
tuh¯dsë˩ dsa¯ hi¯ ma´ kwa˗ he¯ ja¯.
10 Jëëh˝, lä˗jë˗ juuˈ ja¯, koo¯ hlëëh˗
kih˩ he¯ kih¯hih¯ jne´, hi˗ ha¯ lä˗
gyih˗ jne´ he¯ kooh¯ jmee¯ jne´. He¯
koo¯ jmee˗ hih˗ kih˩ jmi¯ngo˩ jnän`
ba´ ja¯, ta´ko¯jiihˈ sa˗ ga´ ma¯lloo˩
jmii´ mi¯sii˩ Dio lä˗jë˗.

*Ga˗jmee˝ Cristo koo¯ hmooh´
hmëë˝ kyaah´ jma¯ kiyh˩*

11 Pero na˩ he¯ ma¯ja˜ Cristo,
laay˩ jmi¯dsa¯ jøøhˈ jnän` hi¯ kwa˗
lä˗jë˗ he¯ llu˩ he¯ na˩ ga´ jä˗. Hi˗
ga˗llooy˩ neh˗ gwah˗ he¯ juuh¯ ga´
he¯ llu˩ go¯te˜. Sa˗ la˩ gwah˗ kih˩
jmi¯gyuu˗ la¯ ni˗ ja˗ he˝ dsa¯ hi¯
ga˗jmee˝ gwah˗ ja¯. 12 Hi˗ lä˗ ma´
ga˗llooy˩ jee´ ja¯, sa˗ ma´ kyee¯ jma¯
kih˩ chivo dsoˈ, ni˗ kih˩ kya´ mähˈ.
Ma´ kyee¯ jma¯ kih˩ hñiiy˝ ba´ hi˗
koo¯ hä´ ja¯ba´ ga˗hey˩ Jee´ Na¯jngii
˩ Go¯te˜. Lä˗ja¯ ga˗liyh˩ ga˗lääy˩ jne´
lä˗jë˗ joh˝ jmii´ cha¯. 13 Lä˗hih˗ kih˩
hmooh´ to¯në´ ja¯, kyaah´ jma¯ kih˩
kya´ dsoˈ hi˗ kyaah´ jma¯ kih˩ chivo
dso˩ hi˗ kyaah´ tu´jwa¯ kih˩ kya´ më˝
mäh˩ ma´ huuy˜ në´ kihˈ dsa˗. Lä˗jë˗
he¯ ja¯, koo¯ ma´ dsa¯jñii´ jmi¯ngo˩
kih˩ dsa¯ hi¯ ma´ dsa¯hlääh˗ cha´në´
ley ja¯. 14 Ha¯ ga´ sa˗ kyee¯ jma¯ kih˩
Cristo. Ga˗ngëëy˩ hñiiy˝ ga˗juuy˩
kyaah´ be˝ kih˩ Jmi¯lle˝ he¯ cha¯
tää˝. Cristo hi¯ sa˗ ää¯ ni˗ miih¯,
ga˗kwaay˩ hñiiy˝ kih˩ Dio mah˩
jñii´ neh˗ tuh¯dsë¯ jne´ kihˈ he¯
hliihˈ he¯ jngiih˗ jnän`. Lä˗ja¯

ma⁻na´llu̱u̱` jne´ mahˡ jmeen´ ta´heˡ
kihˡ Dio jiih˗.
15 Kihˡ he⁻ja̱⁻, Cristo he´ hi̱⁻
ga˗jmee´ ko̱o̱⁻ hmooh´ hmëë´.
Ga˗ju̱u̱yˡ mahˡ ga˗cheyˡ lä˗jë˗ he⁻
ma´ hläähˡ⁻ jne´ cha´në´ hmooh´
to⁻në´ ja̱⁻. Hehˡ lä˗ja̱⁻, lä˗jëë˗
hi̱⁻ na⁻teeh´, hyoyh˗ hëëy⁻ he⁻
ga˗bäähˡ⁻ Dio hñii´ kwaˡ he⁻ sa˗ hëë´
jih´ko̱h´.
16 Cher´mahˡ ga˗jmee´ dsa⁻ ko̱o̱⁻
hmooh´ he⁻ jäh´, hi̱⁻ na⁻ tëëˡ
he⁻ cha⁻ kiyhˡ, sa˗ jmäälˡ hmooh´
ja̱⁻, ta´ko̱⁻jiihˡ sa˗ ma⁻ju̱u̱˗ hi̱⁻
ga˗jmee´ hmooh´ ja̱⁻. 17 Ma⁻ngëë´
ma⁻ju̱u̱˗ dsa⁻ hi̱⁻ ga˗jmee´ hmooh´
ja̱⁻, ja̱⁻ga´ løø' jmeeˡ ta´ hmooh´
ja̱⁻. Sa˗ jmäälˡ ta´, ta´ko̱⁻jiihˡ
cha̱a̱y⁻. 18 Ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ ga˗laˡ kihˡ
hmooh´ to⁻në´ ja̱⁻, ga˗løøˡ jmee˗ ta´
kya̱a̱h´ he⁻ ga˗tu̱u̱⁻ jma⁻. 19 Jëëh´,
ma⁻ngëë´ ma⁻jmeehˡ Moisé juu'
kihˡ dsa⁻ he´ lä˗hii´ në´ lä˗ko̱o̱⁻
na⁻sii⁻ ley, ja̱⁻ga´ ga˗ka̱yˡ jma⁻
kihˡ kya´ mäh ', jma⁻ kihˡ chivo
dsoˡ, mahˡ ga˗ka̱a̱yh⁻ kya̱a̱h´ jmii⁻.
Ga˗ka̱yˡ miih⁻ jñu⁻ kih' borrego
he⁻ ma⁻na⁻hëë⁻ hëë⁻ gyuu̱´ kya̱a̱h´
sa´gohˡ hisopo. Ga˗mi˗gyuyh´
he⁻ ja̱⁻ mahˡ ga˗huuyˡ në´ jee´
na⁻sii⁻ juu' ja̱⁻, hi˗ lä˗kyë⁻ në´
kih' dsa˗. 20 Ga˗jäyh´: “Kya̱a̱h´
jma⁻ la⁻ løøˡ jmeeˡ ta´ lä˗ko̱o̱⁻
hmooh´ he⁻ ga˗jmee´ Dio kya̱a̱h´
hnäh´.” 21 Hi˗ ja̱˗ ma˗la˗ jee´ ja̱⁻.
Lä˗kyë⁻ kihˡ gwah˗ ga˗jñeeyˡ jma⁻
ja̱⁻, hi˗ lä˗kyë⁻ kihˡ kyah´wii´ he⁻
ma´ jmäähˡ⁻ jmi⁻dsa⁻ ta´ jee´ ja̱⁻.
22 Lä˗ko̱h´ he⁻ ma´ dsa⁻jñii´ lä˗jë˗
ba´ kya̱a̱h´ jma⁻, lä˗ko̱o̱⁻ lle` ley ja̱⁻.
Wa´ra⁻ jäh´ kihˡ sa˗ ga˗tu̱u̱⁻ jma⁻,
sa˗ ma´ dsa⁻che` dso´kye⁻ kihˡ dsa˗.

Kya̱a̱h´ jma⁻ kihˡ Cristo dsa⁻che` dso´kye⁻ jnän`

23 Ga˗laˡ biiˡ he⁻ ga˗jngii´ gwah˗
kihˡ dsa⁻ he⁻ laˡ lä˗ko̱o̱⁻ gwah˗
he⁻ ga˗jëëˡ Moisé gyuuhˡ jmi⁻gyuu˗.
Pero hnøøˡ kwëëhˡ dsa⁻ Dio he⁻
lluˡ ga´, mahˡ jñii´ gwah˗ he⁻ chihˡ
gyuuhˡ jmi⁻gyuu˗. 24 He⁻ja̱⁻ sa˗
ga˗heˡ Cristo gwah˗ he⁻ ga˗jmee´
dsa⁻, he⁻ laˡ lä˗ko̱o̱⁻ he⁻ chihˡ
gyuuhˡ. Ga˗heyˡ ma˗ra˗ gwah˗
he⁻ chihˡ gyuuhˡ jmi⁻gyuu˗ ba´,
mahˡ nooy˗ në´ jnän` cha´në´ Dio.
25 Pero sa˗ ñeey´ ko̱⁻lla⁻jiih˜ na´ka̱y⁻
jma⁻ kiyhˡ, lä˗ko̱o̱⁻ ma´ jmee˗
jmi⁻dsa⁻ jøøhˡ he´, ma´ dsooy˜
lä˗jë˗ ji̱⁻ñe⁻, ma´ dsa⁻ka̱y˗ jma⁻
kihˡ jñah´ jee´ ma´ jäh´ dsa⁻ kihˡ
Jee´ Na⁻jngii ˡ Go⁻te˜. 26 Joh´ jiih˜
sa˗ ma´ jmee˗ biiˡ ma´ jëëˡ Cristo
wii´ lä˗jiihˡ ma´ ga˗nøøˡ jmi⁻gyuu˗
wa´ra⁻ jäh´ kihˡ lä˗ja̱⁻ laˡ. Pero naˡ
jee´ ngooˡ ga˗dsa̱a̱ˡ jmii´ he⁻ tøøh´
jne´ la⁻, ga˗ngëëyˡ hñiiy´ ga˗ju̱u̱yˡ
ko̱o̱⁻ hä´ ja̱⁻ba´ mahˡ mi⁻lla̱a̱y˗
go⁻te˜ lä˗jë˗ dso´kye⁻. 27 Lä˗ko̱o̱⁻
lle` kihˡ dsa⁻ jmi⁻gyuu˗ la⁻, ko̱o̱⁻ hä´
ba´ dsa⁻ju̱u̱y´. Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻,
ja̱⁻ga´ llaˡ Dio ta´ kiyhˡ. 28 Ja̱⁻ba´
lä˗ja̱⁻ laˡ kihˡ Cristo. Ko̱o̱⁻ hä´
ja̱⁻ba´ ga˗kwa̱a̱ˡ Dio ga˗ju̱u̱yˡ mahˡ
ga˗cheyˡ lä˗jë˗ dso´kye⁻ kihˡ jwëë´.
Ja̱⁻ga´ lä˗jnääy´ ka⁻läh´ jee´ të⁻ to̱ˡ
jiih˜, pero ja̱˗ kihˡ dso´kye⁻ ja̱⁻
jäyh´. Jäyh´ läähˡ lä˗jëë˗ hi̱⁻ täähˡ
jäähˡ˜ ya⁻teey⁻.

10

1 Jëëh´ ley kihˡ Moisé ko̱o̱⁻
ga˗mi˗jnää⁻ miih⁻ kihˡ he⁻ lluˡ he⁻
ja̱⁻ga´ jaˡ. Sa˗ ma´ laˡ ko̱o̱⁻ hëh˗
lä˗ko̱o̱⁻ laˡ he⁻ cha⁻ gyuuhˡ. Kihˡ
he⁻ja̱⁻, jih´ko̱h´ sa˗ ga˗jmää´ ma´
hwëë˗ dsa⁻ he´ lluu̱ˡ kya̱a̱h´ he⁻
ma´ jëëy˜ jah´, he⁻ ma´ jmeey˗
lä˗jë˗ ji̱⁻ñe⁻ he⁻ ma´ hnaayh⁻ Dio.
2 Wa´ra⁻ jäh´ kihˡ ga˗hwëëy⁻ lluu̱ˡ,
ga˗tuyˡ kihˡ, he⁻ ma´ kwëëyh˜ Dio.
Jëëh´, wa´ra⁻ jäh´ kihˡ ga˗jmää´
he⁻ ja̱⁻ ga˗ja̱y´ na⁻jngëëy ˡ, mo˗so˗
ma´ jmeeˡ gyihˡ huu´dsë⁻ he⁻ cha⁻
dso´kye⁻ kiyhˡ. 3 Pero he⁻ jëë˜
dsa⁻ jah´ lä˗jë˗ ji̱⁻ñe⁻, ko̱o̱⁻ jmee˗
mi⁻dsooh˜ dsëyˡ he⁻ cha⁻ dso´kye⁻
kiyhˡ ba´ ja̱⁻. 4 Jëëh´, jma⁻ kihˡ kya´

dso', hi˗ jma˜ kih˹ chivo dso˹, sa˗
jmää˹ mah˹ che˹ dso´kye˜ kih˹ dsa˗.
5 He˜ja̱˜ ma´ ja' Cristo jmɨ˜gyɯɯ˗
la˜, ga˗jäyh´ sɨɨyh˗ Dio:
Sa˗ ga˗tɨh˹ hoh´ he˜ ka̱a̱˜ jah´ ni˗ he˜
ga´ jyoh´ he˜ kwëëh˜ dsa˜
hne˜.
Ga˗jmeeh´ ga˗la̱a̱n˹ jmɨ˜ngo˹ ba´.
6 Sa˗ ga˗tɨh˹ hoh´ he˜ ka̱a̱˜ jah´ ni˗
he˜ ga´ jyoh´ he˜ kwëëh˜
dsa˜ hne˜ kwa̱a̱t˜ kih˹
dso´kye˜.
7 He˜ja̱˜ ga˗jwahn˹: “Hii̱˜ jnä´ la˜,
ma˜jan˜ mah˹ jmeen` lä˗
hnooh˜ hñaah˹, hne˜ Dio
kya̱a̱n˗.
Jmee` ba´ jnä´ lä˗ko̱o̱˜ ma˜na˜sɨɨ˜
kin˗.”
8 To˜në´ jee´ na˜sɨɨ˜ kih˹ juu' la˜,
jäh´ lä˗la˜: “He˜ ka̱a̱˜ jah´, hi˗ he˜
ga´ jyoh´ he˜ kwëëh˜ dsa˜ hne˜
kwa̱a̱t˜ kih˹ dso´kye˜, sa˗ ga˗hiih´
ma´ he̱e̱h´ ni˗ sa˗ ga˗tɨh˹ hoh´.” Ma´
kwa˗ dsa˜ he˜ ja̱˜, lä˗hih˗ kih˹ ley
ba´ ja̱˜. 9 Ja̱˜ga´ ga˗jäyh´: “Hii̱˜
jnä´ la˜ Dio kya̱a̱n˗, ma˜jan˜ mah˹
jmeen` lä˗ hnooh˜ hñaah˹.” Juu'
ja̱˜, jmee˗ ta˗ koo´ ley ma˜gyu̱h˜
he˜ la˹ to˜në´, mah˹ jä̱˹ jee´ ga˗të´
to̱˹ hmooh´. 10 Ga˗he̱e̱h˜ Jesús
ga˗jmeey´ lä˗ hyoh˜ dsë˹ Dio, he˜ja̱˜
ba´ ja̱˜, ga˗la̱a̱˹ jne´ na˜jngëë', lä˗llu˹
he˜ ga˗ngëëy˹ hñiiy´ ga˗ju̱u̱y˹ kya̱a̱h´
ko̱o̱˜ hä´ ja̱˜ba´.
11 Lä˗ja̱˜, lä˗jë˗ jmɨɨ´ ba´ ma´
cheh' jmɨ˜dsa˜ he´ jmeey˗ ta´he˹.
Ko̱˜lla˜jii̱h˜ ba´ jëë̱y˜ jah´ në´
na´hyoo´. Ko̱o̱˜ ba´ he˜ ja̱˜ jmah˹,
la˹ ta´ kiyh', he˜ sa˗ jmää˹ ji̱h´ko̱h´
che˹ dso´kye˜ kih˹ dsa˗. 12 Pero
Cristo ga˗kwa̱a̱y˹ hñiiy´ ga˗ju̱u̱y˹
kih˹ dso´kye˜ jnän` ko̱o̱˜ hä´ ja̱˜ba´,
ja̱˜ga´ ga˗gyay˜ jwoo' ra˜llu̱u̱˹ kih˹
Dio. 13 Jee´ ja̱˜ jøøy˜ lä˗jii̱h' lla̱a̱˹
Dio ta˗ hwa˹ hɯɯ´ tɨɨy´ lä˗jë̱ë̱˗ hi̱˜
na˜høøh´ kiyh'. 14 Jëëh´ kya̱a̱h´ ko̱o̱˜
hä´ ba´ ga˗kwa̱a̱y˹ hñiiy´ ga˗ju̱u̱y˹,
lä˗ja̱˜ ga˗jma̱a̱y˹ llu̱u̱˹ lä˗jë˗ joh´
jmɨɨ´ cha˜, lä˗jë̱ë̱˗ hi̱˜ na˜jngëë'
kya̱a̱y˹. 15 Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ '
jmeey˗ ju'dsoo´ kih˹ juu' ja̱˜. Jëëh´,
ma˜ngëë´ ma˜jäyh´ lä˗la˜:
16 Lä˗la˜ ba´ la' hmooh´ he˜ jmeen`
kya̱a̱yh´, wa´ra˜ ga˗dsë̱ë̱˹
jmɨɨ´ ja̱˜, ga˗jäh´ Dsa˜jøøh'
jnän`.
Toohn˜ lley´ lä˗jë˗ ley kin˗.
Sɨɨn` neh˗ tuh˜dsëy˹ ka˜läh´.
17 Ja̱˜ga´ ga˗jäyh´ ka˜läh´:
Ji̱h´ko̱h´ ji̱h´lɨh´, mo˗so˗ lä˗dsooh˜
dsën˗ lä˗jë˗ dso´kye˜ kiyh˹.
18 He˜ ma˜na˜che´ dso´kye˜ jnän`,
mo˗so˗ jmee˗ bii' he˜ ga´ kwëëhn´
Dio kwa̱a̱t˜ kih˹ dso´kye˜.

Jmee˗ bii' hnäähn´ Dio

19 Lä˗ja̱˜ hnäh´ øøhn˹, ta˗la˗ kih˹
he˜ ga˗tu̱u̱˜ jma˜ kih˹ Jesucristo,
ma˜na˜na´ jwë˹ jnän` dsa´toohn´
Jee´ Na˜jngɨɨ ' Go˜te˜. 20 Wa´
dsa´toohn´ jwë´ hmëë´ he˜ jmee˗
cha̱a̱˜ jne´, he˜ ga˗näy˹ jnän` lä˗
ma´ ga˗hey˹ ta˗ ka´luu´ hmɨɨh˜
he˜ ma´ hii´ jee´ ga˗të´ to̱˹ llah'.
Hmɨɨh˜ ja̱˜ la˹ kwa̱a̱t˜ jmɨ˜ngo˹
kiyh'. 21 Cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ jmi˜dsa˜ jøøh'
hi̱˜ cheh˹ në´jnän`, jne´ hi̱˜ la̱a̱˹ kya̱a̱˹
Dio. 22 He˜ja̱˜ lä˗ka̱a̱˜ tuh˜dsë˜
jne´ wa´ hnäähn´ Dio. Jëëh´, ma˜ñe´
ba´ jne´ he˜ ma˜he̱e̱h´ jne´ kih'
Dio. Ma˜na˜jngɨɨ ' neh˗ tuh˜dsë˜
jne´ he˜ja̱˜ mo˗so˗ cha˜ ga´ he˜
mo˗ hnɨɨ˜ jnän`, hi˗ ma˜na˜jngɨɨ '
jmɨ˜ngo˹ jnän` kya̱a̱h´ jmɨɨ˜ jë̱ë̱˜.
23 Wa´ cho̱o̱h´ jne´ ko̱o̱˜ hweh˜
he˜ o˜jøh˗ dsë˜ he˜ kye̱˜ jne´. Ni˗
miih˜ sa˗ wa´ jeh' dsë˜ jne´, jëëh´,
mi˜te˹ ba´ Dio lä˗ko̱o̱˜ ga˗bä̱ä̱yh˜
hñiiy´. 24 Wa´ hnøøhn´ ha˜ lä˗ jmeen´
mah˹ jä˗ dsë˹ øøh˹ jne´ lä˗hnäay˹
cha˜ga´miih˜ dsa˜kya̱a̱yh´ hi˗
lä˗ja̱˜ jmeey˹ cha˜ga´miih˜ he˜ llu˹.
25 Sa˗ wa´ tɯn´ he˜ dsa´ñee˗ jne´,
lä˗ko̱o̱˜ të̱ë̱ ' ko̱˜lla̱a̱´. Wa´ hlë̱ë̱hn´
dsa˜kya̱a̱hn´. Hi˗ cha˜ga´miih˜ wa´
kwan´ be´ kih˹ øøh˹ jne´, na˹ he˜ jëë´
jne´ ma˜ngoo˹ ya˗ja̱h˗ jmɨɨ´.

26 Jëëh˝, cher´mah¹ ga˗jmee´
ga´ jne´ dso´kye¯ he¯ ñe´ jne´ sa˗
sooh˜ jmeen¯ hi˗ ma¯ngëë˝ ba´
ma¯kyuuh˜ jne´ ju¹dsoo˝, hee¯ ga´
ja¯ mo˗ kwëëh´ jne´ Dio kwaat˜ kih¹
dso´kye¯. 27 Kih¹ hi¯ he˝, jä˗ ga´
koo¯ he¯ jmee˗ goo¯ jwërte jnän`,
he¯ lla¹ Dio ta´ kyaah´ je¯ he¯ jëëy¹
go¯te˜ lä˗jëë˗ hi¯ na¯hooh´ kiyh¹.
28 Kih¹ hi¯ sa˗ ga˗tooh¯ ta´ ley kih¹
Moisé, cher´mah¹ ma´ chaa¯ uu¹
uu¯ hi¯ ma´ hnii˜ kih¹ hi¯ he˝, sa˗
ga˗lä˗ñih˝ dsëy¹ ga˗jngëëyh¹. 29 Ha¯
koh˝ wii˝ sa˗ hnoo¹ kih¹ dsa¯ hi¯
mi¯kwah¹ Joo˝ Dio hi˗ kih¹ hi¯ sa˗
tooh¯ ta´ jma¯ kiyh¹ he¯ kyaah´
ga˗la¹ hmooh´ he¯ ga˗jmääy¹ jne´
na¯jngëë¹. Hi˗ lä˗ja¯ hnoo¹ kih¹ hi¯
sa˗ tooh¯ ta´ kih¹ Jmi¯lle˝ hi¯ hnää¹
jne´. 30 Jëëh˝, kyuu˗ ba´ jne´ hi¯
ga˗jäh˝ lä˗la¯: “Jnä˝ ba´ teehn´ jwii˜,
jnä˝ ba´ mi´hmaahn` kiyh¹.” Koo¯
ka¯läh˝ na¯sii¯: “Dsa¯jooh¹ jnän`
ngiiyh¹ kwaat˜ kih¹ dsa¯ kyaay¹.”
31 He¯ ba´ che¯ goo¯ la¹ jnän`wa´ra¯
ga˗jaa˝ jne´ kih¹ Dio jiih˗.

32 Mi¯dsooh¯ da´ hoh˝ hnäh˝ ha¯
lä˗ ga˗la¹ jää¹, lä˗koo¯ ma´ ga˗na˝
huu´dsë¯ kyah¹ hnäh˝. Ga˗lä˗be˝
ba´ hoh˝ hnäh˝ ma˗ke˗ cha¯miih¯
ngëë¹ he¯ wii˝ ja¹ në˝ kyah¹ hnäh˝.
33 Ga˗ta´ ga˗haah¯ dsa¯ hnäh˝ hi˗
ga˗jmeeyh˗ hnäh˝ to˗lo˗ në˝ dsa¯.
Hi˗ ja˗ ma˗la˗ he¯ ja¯. Ga˗jmeeh´
hnäh˝ ko¯jøh˝ kyaah´ hi¯ ma´ jëë˜
wii˝ ka¯läh˝. 34 Ga˗lä˗ñih˝ hoh˝
hnäh˝ kih¹ hi¯ ma´ tääh´ neh˗ñe¹.
Hi˗ ga˗lä˗chaah˗ hnäh˝ llu¹ lä˗ ma´
ga˗jñuuh¹ dsa¯, he¯ ma´ cha¯ kyah¹
hnäh˝. Jëëh˝, ma¯ñeh´ ba´ hnäh˝,
cha¯ kyah¹ hnäh˝ gyuuh¹ jmi¯gyuu˗
he¯ llu¹ ga´ he¯ sa˗ heeh˝ jih´koh˝.

35 Ta˗ wa´ gaa˝ hoh˝ hnäh˝ kih¹
o¯jøh˗ dsë¯ he¯ ma¯cha¯ kyah¹
hnäh˝. Jëëh˝, kyaah´ he¯ ja¯, hñah˗
hnäh˝ cha¯miih¯ jñeeh¹ hnäh˝.
36 Hnoo¹ kwëëh˜ hoh˝ hnäh˝ jmeeh¹
hnäh˝ lä˗ hyoh¯ dsë¹ Dio, mah¹
hñah˗ hnäh˝ he¯ ga˗bääyh¯ hñiiy˝.

37 Lä˗koo¯ jäh˝ jee´ na¯sii¯ juu¹ kih¹
Dio:
Miih¯ ga´ jmee˗.
Hi¯ noo˝ juu¹ jäh˝, ma˗ra˗ he¯ jäh˝
bih¹, mo˗so˗ lä˗hëëy´.
38 Pero dsa¯ hi¯ lluu¹, kyaah´
he¯ ma¯dsoo˝ dsëy¹, jmee˗
chaay¯.
Hi˗ cher´mah¹ ga˗jeeyh˜ ta˗
ka´luuy´, sa˗ chaan¯ llu¹
kyaayh´, ga˗jäh˝ Dio.
39 Pero jne´, sa˗ laa¹ jne´ lä˗koo¯ hi¯
dsa¯jeeh˜ ta˗ ka´luu´ hi¯ dsa¯hëë¹
go¯te˜. Jëëh˝, ma¯dsoo˝ ba´ dsë¯ jne´
kih¹ Jesús, he¯ja¯ lää˝ ba´ jne´.

11

Hee¯ ja¯ he¯ jmee¯ jne´ dsoo˝ dsë¯ jne´

1 He¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´ hnoo¹
jäh˗: sa˗ na¯heee¯, ñe´ ba´ jne´ he¯
tëë¹ jne´ he¯ jooo´ hñah˗ jne´ kih¹
Dio. Hi˗ hnoo¹ jäh˗ ka¯läh˝: jmee¯
ba´ jne´ dsoo˝, cha¯ ba´ he¯ ja¯
ma˗ke˗ sa˗ tëë¹ jne´ jëën´. 2 Dsa¯
ma´ chaa¯ llo´joo¹, kyaah´ he¯
ga˗lä˗dsoo˝ dsëy¹, ga˗hlëëh˝ dsa¯
llu¹ kiyh¹.

3 Heh¹ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯
jne´, he¯ja¯ ba´ ga˗lä˗ngëë˝ jne´,
ga˗la¹ lä˗jë˗ he¯ cha¯ gyuuh¹ hwa¹
kyaah´ koo¯ ga˗hlëëh˝ Dio. He¯
lä˗ja¯, ga˗jmee˝ Dio lä˗jë˗ he¯
jnä˝, ja¯ba´ kyaah´ he¯ sa˗ tëë¹
jne´ jëën´. 4 Kih¹ he¯ ga˗lä˗dsoo˝
dsë¹ Abel, ga˗kwëëyh¹ Dio he¯
llu¹ cha¯ga´miih¯ lä˗koh˝ ga´ he¯
ga˗kwa´ Caín. Kih¹ he¯ja¯, ga˗hii˝
juu¹ kiyh¹, ya˗hëëy¹ lluu¹. Ga˗heeh¯
ba´ Dio he¯ ga˗kway˝. Hi˗ ma˗ke˗
ma¯na¯juu´ Abel, lä˗ ma¯ngoo¹
ja¯ba´ cha¯ juu¹ kiyh¹ lä˗llu¹ he¯
ma¯dsoo˝ dsëy¹.

5 Kih¹ he¯ ga˗lä˗dsoo˝ dsë¹ Enoc,
ga˗tëë¯ Dio lä˗ ma¯jiiyh˗ ja¯ mah¹
sa˗ ma´ juuy˝. Ma´ ga˗hnaah¯ dsih˝,
mo˗so˗ ga˗jnääyh˗. Jëëh˝, ga˗tëë¯
ba´ Dio lä˗ ma¯jiiyh˗ ja¯. Hi˗ jää¹ sa˗
ga´ ma¯ngaayh˜, ga˗hii˝ juu¹ kiyh¹

he⁻ ga⁺jmeey˝ he⁻ tɨh˜ dsë'ˡ Dio.
6 Pero cher´mahˡ sa⁺ ga⁺jmee´ jne´
dsoo˝ dsën⁻ kihˡ Dio, ni⁺ miih⁻ sa⁺
lä⁺kẽh´ jne´ jmɨɨ´ jmeen´ he⁻ tɨhˡ
dsëyˡ. Jëëh´, lä⁺jẽẽ⁺ hɨ⁻ ya⁻nää´ kihˡ
Dio, hnøøˡ dsoo˝ dsëyˡ he⁻ chąą⁻
ba´ Dio hi⁺ jmee⁺ biiˡ dsoo˝ dsë⁻
jne´ he⁻ mi⁻hmaayh`kihˡ lä⁺jẽẽ⁺ hɨ⁻
hnaayh⁻.

7 Ga⁺lä⁺dsoo˝ ba´ dsëˡ Noé lä⁺kǫǫ⁻
ma´ ga⁺jäh˝ Dio sɨɨyh⁺, jä⁺ lä⁺jë⁺
he⁻ sa⁺ ga´ ma⁻jëëy⁺. Kihˡ he⁻
gąyh⁺ Dio, ga⁺jmeey˝ kǫǫ⁻ barco
jee´ ga⁺ląą´ lä⁺jẽẽ⁺ hɨ⁻ chąą⁻ kyąąyˡ.
Hi⁺ kihˡ he⁻ ga⁺lä⁺dsoo˝ dsëyˡ,
ga⁺jmeey˝ ga⁺jä˝ dso´jwɨɨ˝ në´ kihˡ
dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ⁺. Hi⁺ ga⁺jmäą̈ˡ Dio
kwąąt˜ ya⁺hẽẽyˡ llǫǫˡ kihˡ he⁻
ga⁺lä⁺dsoo˝ dsëyˡ.

8 Kihˡ he⁻ ga⁺lä⁺dsoo˝ dsëˡ Abra-
ham, lä⁺kǫǫ⁻ ma´ ga⁺tëëˡ Dio kiyhˡ,
ga⁺hẽẽyh⁻ ba´ dsooyˡ ta⁺ jee´ laˡ
kwąąt˜ hyoyh⁺ he⁻ laˡ hẽẽy⁻. Hi⁺
ni⁺ sa⁺ ñey⁻ ha⁻ ta⁺ ma´ dsooyˡ,
ma´ ya⁺hẽẽyˡ jee´ ma´ gyayˡ jąą⁻.
9 Kihˡ he⁻ ma´ dsoo˝ dsëˡ Abra-
ham, ga⁺hẽẽh⁻ bihˡ he⁻ ga⁺gyay⁻
hwaˡ jee´ ga⁺bäąh⁻ Dio hñiiˡ, ląąyˡ
lä⁺kǫǫ⁻ jąą⁻ dsa⁻ chąą⁻ ɯɯ˝ hɨ⁻
ga⁺gya⁻ hwaˡ kihˡ dsa⁺. Sa´hmɨɨh⁻
ba´ ga⁺hɨɨy˝ jee´ ga⁺gyay⁻. Jąą⁻ba´
lä⁺jąą⁻ ga⁺gya⁻ Isaac kyąąh´ Jacob
ka⁻läh˝, hɨ⁻ ga⁺tẽẽ˝ hẽẽ⁻ kǫ⁻jøh˝
kyąąh´ Abraham lä⁺kǫǫ⁻ ga⁺bäąh⁻
Dio hñiiˡ˝. 10 Ga⁺kwëëhˡ ba´ dsëˡ
Abraham, kihˡ he⁻ ma´ jøøy˜ tẽẽyˡ
kǫǫ⁻ jwɨɨ⁻ he⁻ chihˡ kǫǫ⁻ hweh⁻
he⁻ ga⁺jmee˝ Dio lä⁺ hyoh⁻ dsëˡ.

11 Kihˡ he⁻ ma´ dsoo˝ dsëˡ
Sara, ga⁺hyoyhˡ be˝ he⁻ ga⁺kąąyˡ
gyɯɯ⁻, ma⁺ke⁺ sa⁺ ma´ le˝ ma´
kąąyˡ. Hi⁺ ga⁺lä⁺chąą⁺ ba´ gyɯɯ⁻
kyąąyˡ ma⁺ke⁺ ma⁻gyǫyh⁻. Jëëh˝
ga⁺jmeey˝ dsoo˝ he⁻ mi⁻teˡ Dio juuˡ
he⁻ ga⁺bäąyh⁻ hñiiy˝. 12 He⁻ lä⁺jąą⁻,
kihˡ jąą⁻ ba´ dsa⁻ñɯɯh⁻ he˝, ma⁺ke⁺
ma⁻ya⁻jäh⁺ lląą⁺ jmɨɨ˝ kiyhˡ, kẽẽ⁻
ga´ ga⁺lä⁺jwẽẽ˝ jwërte dsa⁻ kyąąyˡ,
lä⁺kǫǫ⁻ jwẽẽ˝ nɯɯ˝ hɨ⁻ hẽẽ⁻ gyɯɯhˡ
hi⁺ lä⁺kǫǫ⁻ mɨˡsɨɨ˝ he⁻ cha⁻ cha´hoo´
jmɨ⁻ñeeh⁻, he⁻ sa⁺ tąą⁺ jne´ hen´.

13 Lä⁺jẽẽ⁺ dsa⁻ he˝, lä⁺ ma⁻dsoo˝
ją⁻ba´ dsëy ˡ lä⁺jɨɨhˡ ga⁺jǫǫyˡ. Sa⁺
ga⁺hyoyhˡ he⁻ ga⁺tøøˡ Dio hih⁺ ma´
kwëëyhˡ. Pero ga⁺jmee˝ bihˡ dsoo˝,
ma⁺ra⁺ he⁻ tẽẽy˝ ba´. Laˡ lä⁺kǫǫ⁻
he⁻ ga⁺jëëyˡ ɯɯ˝ jee´ ma´ tąąyh´ ją⁻,
hi⁺ laˡ lä⁺kǫǫ⁻ he⁻ ga⁺jmeey˝ Dio
kihˡ ba´. Ga⁺jmąąyˡ hñiiy˝ lä⁺kǫǫ⁻
dsa⁻ chąą⁻ ɯɯ˝, hɨ⁻ tąąh´ kǫ⁻hwëë˝
ba´ jmɨ⁻gyɯɯ⁺ la⁻. 14 Lä⁺jẽẽ⁺ hɨ⁻
hlëëh⁺ lä⁺ją⁻, dsa⁻lä⁻ngëë˝ jne´
kiyhˡ, he⁻ hnooyh⁻ høøyˡ jee´
dsa⁻tąąyh`tąą˝. 15 Wa´ra⁻ jäh˝ kihˡ
ma´ hlëëh⁺ dsa⁻ he˝ kihˡ hwaˡ jee´
ga⁺hwẽẽy⁻ ją⁻, ma´ jä´ ba´ kiyhˡ ma´
dsa⁻nääy` ka⁻läh˝ jee´ ga⁺hwẽẽy⁻
ją⁻. 16 Pero dsa⁻ he˝, ma´ hẽẽ˝ dsëyˡ
kǫǫ⁻ hwaˡ he⁻ lluˡ cha⁻ga´miih⁻
he⁻ hla⁻ gyɯɯhˡ. Kihˡ he⁻ją⁻, sa⁺ laˡ
o⁻hih⁺ kihˡ Dio he⁻ jäyh˝, ląąyˡ Dio
kyąąˡ dsa⁻ he˝. Jëëh˝, ma⁻na⁻la⁻ ba´
kǫǫ⁻ jwɨɨ⁻ he⁻ ga⁺jmeey˝ kihˡ dsa⁻
he˝.

17 Kihˡ he⁻ ma´ dsoo˝ dsëˡ Abra-
ham, lä⁺kǫǫ⁻ ma´ ga⁺jmee˝ Dio
mada⁻ kiyhˡ he⁻ ma´ jngëëyhˡ Isaac,
ga⁺hẽẽh⁻ bihˡ kwąąyˡ gyɯɯ⁻ kǫǫ⁻
mëëˡ kyąąyˡ, ma⁺ke⁺ ga⁺bäąh⁻ Dio
hñiiˡ˝ he⁻ jmeeyˡ lluˡ kihˡ Abraham
ta⁺la⁺ kihˡ gyɯɯ⁻ he˝. 18 Jëëh˝
ma⁻ngëë˝ ba´ ma⁻jäh˝ Dio sɨɨyh⁺:
“Ta⁺la⁺ kihˡ Isaac ba´ hwẽẽ⁺ hɨ⁻
lẽẽ˝ dsa⁻ kyąąhˡ.” 19 Ma´ jmee⁺
Abraham hɯɯ´dsë⁻ he⁻ cha⁻ ba´
be˝ kihˡ Dio, he⁻ mi⁻jɨɨyh`dsa⁻ jee´
kihˡ hɨ⁻ na⁻jǫǫ´. Kihˡ Abraham,
laˡ lä⁺kǫǫ⁻ he⁻ ga⁺jǫǫˡ jǫǫy˝ mahˡ
ga⁺lä⁺jɨɨyh`ka⁻läh˝.

20 Kihˡ he⁻ ga⁺lä⁺dsoo˝ dsëˡ Isaac,
ga⁺mi⁺jäąyˡ Jacob kyąąh´ Esaú,
ga⁺jäyh˝ sɨɨyh⁺ ha⁻ lä⁺ jmeeˡ Dio
kiyhˡ ta⁺ cha´në˝.

21 Kihˡ he⁻ ga⁺lä⁺dsoo˝ dsëˡ Ja-
cob, lä⁺kǫǫ⁻ ma´ ngooˡ ga⁺jǫǫyˡ,
ga⁺mi⁺jäąyˡ ma⁺ jąą⁻ ma⁺ jąą⁻ jǫǫ˝
José, hi⁺ ga⁺jmeey˝ jɯɯh⁻ kihˡ Dio
na⁻hǫǫy˜ hma⁻hu⁻ kiyhˡ.

22 Kih¹ he⁻ ga˗läˀdsooˀ dsë¹
José, läˀkǫǫ⁻ ma´ ngoo¹ gaˀjṵṵy¹,
gaˀhlëëyhˀ kih¹ he⁻ hwëëˀ dsa⁻
Israel hwa¹ Egipto, hiˀ gaˀjmeeyˀ
madaˀ ha⁻ taˀ dsa⁻hooˀ dsa⁻
jmɨ⁻ngo¹ kiyh¹.

23 Kih¹ he⁻ gaˀläˀdsooˀ dsë¹
cho¹jmii⁻ Moisé, he⁻ja̱⁻ läˀkǫǫ⁻
ma´ gaˀläˀcha̱a̱yˀ, gaˀhmääy¹ läˀjiih¹
gaˀtëˀ ṵṵ⁻ sih⁻, kih¹ he⁻ gaˀjëëy¹
la̱a̱¹ na´hñaah¹ gyṵṵ⁻ ñuuh⁻ heˀ.
Saˀ gaˀläˀgoyhˀ kya̱a̱h´ madaˀ he⁻
gaˀjmeeˀ rey he⁻ ma´ jṵṵˀ läˀjëëˀ
gyṵṵ⁻ ñuuh⁻.

24 Kih¹ he⁻ gaˀläˀdsooˀ dsë¹ Moisé,
he⁻ja̱⁻ läˀkǫǫ⁻ ma´ gaˀläˀjǫǫyh¹,
gaˀjmeeyˀ saˀ kyëëˀ he⁻ ma´ tëëyh¹
jǫǫˀ jǫ⁻mii⁻ Faraón. 25 Gaˀläˀhnǫǫy¹
ga´ he⁻ gaˀjëëy¹ wii´ kǫ⁻jǫhˀ kya̱a̱h´
dsa⁻ kya̱a̱¹ Dio, läˀkǫhˀ ga´ he⁻
ma´ läˀcha̱a̱y⁻ llu¹ miih⁻ jmii´
jmɨ⁻gyuu⁻ la⁻ ma´ jmeey¹ dso´kye⁻.
26 Gaˀjmeeyˀ huu´dsë⁻ llu¹ ga´ he⁻
jëëy¹ wii´ kwa̱a̱t˜ kih¹ Cristo läˀkǫhˀ
ga´ he⁻ cha̱a̱y⁻ llu¹ kya̱a̱h´ läˀjëˀ he⁻
cha⁻ Egipto. Jëëhˀ ma´ jǫǫy˜ hëëyˀ
he⁻ nǫǫˀ juu¹ hyoyhˀ.

27 Kih¹ he⁻ gaˀläˀdsooˀ dsëy¹,
yaˀhëëy¹ hwa¹ Egipto. Saˀ
gaˀläˀgoyhˀ maˀkeˀ gaˀyaˀjëëˀ
dsë¹ rey kya̱a̱yh´. Gaˀkwëëh¹
ba´ dsë¹ Moisé, jëëhˀ la¹ kiyh¹
läˀkǫǫ⁻ he⁻ ma⁻jëëˀ˜ bih¹ Dio hi⁻
saˀ tëëˀ¹ jne´ jëëˀn´. 28 Kih¹ he⁻
gaˀläˀdsooˀ dsë¹ Moisé, gaˀjmeeyˀ
jmii´ he⁻ kuh⁻ dsa⁻ borrego mäh¹
hiˀ gaˀjmeeyˀ madaˀ he⁻ chuh¹ dsa⁻
jma⁻ ho´haah´ kih¹, mah¹ niˀ ja̱a̱⁻
gyṵṵ⁻ ñuuh⁻ hi⁻ la̱a̱¹ to⁻nëˀ kya̱a̱¹
dsa⁻ Israel saˀ jṵṵˀ, wa´ra⁻ ja¹ ángel
jngiih¹ kih¹ gyṵṵ⁻ ñuuh⁻ hi⁻ la̱a̱¹
to⁻nëˀ kya̱a̱¹ dsa⁻ Egipto.

29 Kih¹ he⁻ gaˀläˀdsooˀ dsë¹ dsa⁻
kya̱a̱¹ Dio, gaˀngëëyˀ jmɨ⁻ñeehˀ
gyṵṵˀ läˀkǫǫ⁻ he⁻ gaˀnääyˀ hwa¹
kii̱ˀ ba´. Cha̱hˀ ba´ gaˀläˀhnǫǫ¹
dsa⁻ Egipto ma´ ngëë¹ läˀja̱⁻, pero
gaˀhmäyh¹ cha´jmii⁻ ja̱⁻.

30 Kih¹ he⁻ gaˀläˀdsooˀ dsë¹ dsa⁻
Israel, gaˀhla¹ na´hyah⁻ kih¹ jee´
jwii⁻ Jericó, kǫǫ⁻ gaˀjëëy¹ läˀku´
läˀjii̱¹ kih¹ na´hyah⁻ ja̱⁻ gyii¹ jmii`
ba´.

31 Kih¹ he⁻ gaˀläˀdsooˀ dsë¹ Ra-
hab, dsa⁻mëˀ hi⁻ ma´ hnëë˜ hñii´
kya̱a̱h´ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, he⁻ja̱⁻ saˀ
gaˀjṵṵy¹ läˀ ma´ gaˀjṵṵ¹ dsa⁻gooy¹
hi⁻ cha̱a̱h⁻. Jëëhˀ, gaˀhëëyh⁻ ba´llu¹
hi⁻ gaˀta̱a̱h`kǫǫ¹ juu¹ ha⁻ läˀ la¹ jee´
jwii⁻ ja̱⁻.

32 ¿Hee⁻ ga´ jwahnˀ? Hnǫǫ¹
kwa¹ jä´ kinˀ mah¹ hlëëhn´ kih¹
Gedeón kih¹ Barac, kih¹ Sansón, kih¹
Jefté, kih¹ David, kih¹ Samuel, hiˀ
kih¹ ga´ jñahˀ dsa⁻ hi⁻ ma´ ngëë˜
juu¹ kih¹ Dio llˀjoo¹. 33 Kih¹ he⁻
gaˀläˀdsooˀ dsë¹ hi⁻ heˀ, jaˀ kǫǫ⁻ hä´
gaˀliyh¹ gaˀtëëy¹ kya̱a̱h´ rey, gaˀllayˀ
kwee⁻ ta´ kih¹ dsaˀ, gaˀhyoyh¹
he⁻ gaˀbä̱ä̱h⁻ Dio hñii´ kya̱a̱yh´,
gaˀla̱a̱yˀ he⁻ ma´ kuhˀ hyah⁻.
34 Gaˀla̱a̱yˀ he⁻ ma´ ka̱a̱yˀ, gaˀla̱a̱yˀ
he⁻ ma´ jṵṵyˀ kya̱a̱h´ ñe ¹tuuh⁻,
maˀkeˀ saˀ cha⁻ beˀ kiyh¹ gaˀtëëyˀ
beˀ, gaˀläˀbëëyˀ jwërte jee´ cha⁻
hnii⁻, gaˀhëëy¹ go⁻teˀ kih¹ hlǫǫˀ hi⁻
yaˀnää¹ uuˀ. 35 Ma´ cha̱a̱⁻ dsa⁻mëˀ
hi⁻ gaˀjṵṵ¹ dsa⁻dsaah´ kya̱a̱¹ mah¹
gaˀläˀji̱iyh` ka⁻läh´. Hiˀ jñahˀ
kǫ⁻lla̱a̱´, gaˀhëëh⁻ bih¹ he⁻ gaˀheeh¹
dsihˀ wii´. Saˀ gaˀläˀhnǫǫy¹ ma´
lä̱ä̱yˀ jëëhˀ, ma⁻kyëëy⁻ o⁻jǫhˀ dsë⁻
he⁻ läˀji̱iyh´ jee´ llu¹ ga´. 36 Kǫ⁻lla̱a̱´
gaˀmiˀkwa̱h¹ dsihˀ, gaˀjmi´ gaˀba̱a̱¹
dsihˀ. Hiˀ ja̱ˀ maˀlaˀ he⁻ ja̱⁻.
Gaˀhñṵṵ¹ dsihˀ kya̱a̱h´ caden˜ mah¹
gaˀta̱a̱h⁻ dsihˀ nehˀñe¹. 37 Kǫ⁻lla̱a̱´
gaˀjṵṵ¹ kya̱a̱h´ kṵṵ´, jñahˀ gaˀjmä̱ä̱y¹
tǫ¹ hnoo¹, hiˀ jñahˀ gaˀjṵṵ¹ kya̱a̱h´
ñe ¹tuuh⁻. Hiˀ kǫ⁻lla̱a̱´ ma´ gaˀnää´
taˀ laˀ taˀ jnǫˀ, ma´ na⁻lä̱ä̱y⁻ loo´
borrego kya̱a̱h´ loo´ chivo ka⁻läh´,
ma´ tä⁻ñeeyˀ. Saˀ ma´ cha̱a̱y⁻ llu¹,
ma´ ta⁻ ma´ ha̱a̱h⁻ dsihˀ. 38 Jee´
kih¹ dsa⁻ jmɨ⁻gyuuˀ saˀ sǫǫh˜ he⁻
tä̱ä̱h´ hi⁻ llṵṵ¹ heˀ. He⁻ja̱⁻ gaˀnääy´
läˀkǫǫ⁻ he⁻ na⁻hëëy¹ läˀka̱a̱⁻

hwa¹ kii̱ˬ, läˬkąą̱⁻ nehˬ nuuˬ, ma´ na´hmääyh´ nehˬ too⁻ kuu̱´, hiˬ läˬkąą̱⁻ jee´ hë⁻ too⁻ moh´.

39 Läˬjëë̱ˬ dsa⁻ he´, saˬ gaˬhyoyh¹ he⁻ gaˬbąąh⁻ Dio hñii´ kyąąyh´, maˬkeˬ gaˬhii´ juu¹ kiyh¹ läˬllu¹ he⁻ gaˬläˬdsoo´ dsëy¹. 40 Jëëh´, ma⁻lla´ dsë¹ Dio he⁻ hñahˬ jne´ ko̱⁻jǫh´ he⁻ llu¹ cha⁻ga´miih⁻ kyąąh´ dsa⁻ he´ hiˬ läˬja̱⁻ hwëë̱ˬ jne´ llu¹ ko̱⁻jǫh´ kyąąyh´.

12

Wa´ jmeen´ huu´dsë⁻ ha⁻ läˬ gaˬkwëëh¹ dsë¹ Jesús

1 Jwëë̱´ jwërte dsa⁻ hi̱⁻ gaˬläˬdsoo´ dsë¹ jąą̱¹. Hi̱⁻ he´ ląą̱¹ läˬko̱o̱⁻ jnii´ he⁻ hii´ läˬku´ läˬji̱i̱¹ jnän`, hi̱⁻ jmeeˬ dsoo´ ha⁻ läˬ gaˬla¹ kiyh¹. Läˬja̱⁻ hnøø¹ jmeen´ taˬ koo´ läˬjëˬ he⁻ jmeeˬ jwiih` jnän` kyąąh´ dso´kye⁻ he⁻ jmeeˬ dsa⁻tąhˬ jne´. Hiˬ hnøø¹ kwëëh¹ dsë⁻ jne´ dsa´nøøn¹ taˬ cha´në´ jwë¹ he⁻ tøøhn´ la⁻. 2 Wa´ jmeen´ miih⁻ huu´dsë⁻ kih¹ Jesús hi̱⁻ gaˬnä¹ jwë¹ ha⁻ läˬ jee´ lą̱ą̱´ jne´ hiˬ lloo˜ ko̱o̱⁻ jmii´ he⁻ lą̱ą̱y¹ jne´ go⁻te˜. Kih¹ he⁻ ñey⁻ jëë̱´ ba´ dsëy¹ taˬ cha´në´, he⁻ja̱⁻ gaˬhe̱e̱h⁻ bih¹ gaˬjëëy¹ wii´ dsoh´ hma⁻cru⁻. Saˬ gaˬjmeey´ he¹ he⁻ la¹ o⁻hihˬ. Ja̱⁻ga´ gaˬgyay⁻ jwoo¹ ra⁻llu̱u̱¹ kih¹ Dio.

3 Jmee´ da´ hnäh´ huu´dsë⁻ kiyh¹, ha⁻ koh´ wii´ saˬ gaˬjëëy¹ kih¹ dsa⁻ hñaa⁻ dsë¹ hi̱⁻ gaˬläˬhneeˬ kyąąyh´. Läˬja̱⁻ taˬ hwąą̱` hnäh´ niˬ saˬ wa´ jehˬ hoh´ hnäh´. 4 Jëëh´, jee´ kwah⁻ hnäh´ be´ mah¹ saˬ tąhˬ hnäh´ kyąąh´ dso´kye⁻, saˬ ga´ ma⁻tu̱u̱h´ hnäh´ jma⁻ kyah¹ hnäh´. 5 Che´ ma⁻gaa´ hoh´ hnäh´ nuuh⁻ kih¹ Dio, he⁻ hlë̱ë̱yh˜ hnäh´ läˬko̱o̱⁻ jo̱o̱y´, heh¹ he⁻ gaˬjäyh´:

Gyu̱u̱⁻ kyąąnˬ, taˬ jwah´ saˬ llu¹ wa´ra⁻ gaˬheeyh¹ hne⁻ wii´.

Taˬ jehˬ hoh´ wa´ra⁻ gaˬjuuyh¹ kyah¹.

6 Jëëh´, Dsa⁻jǫǫh¹ jnän`, heeyh˜ wii´ hi̱⁻ hnääy¹ ba´.

Kwayˬ kih¹ läˬjëë̱ˬ hi̱⁻ tëëyh˜ jo̱o̱y´.

7 Wa´ kwëëh¹ hoh´ hnäh´ he⁻ heeyh˜ hnäh´ wii´. He⁻ jmąąy˜ hnäh´ läˬko̱o̱⁻ jo̱o̱y´ ba´ ja̱⁻. ¿Che´ jwa⁻ chąą̱⁻ jąą̱⁻ chih⁻ hi̱⁻ saˬ heeh˜ Tää` kyąąy¹ wii´? 8 Gaˬläˬjëë̱ˬ ba´ jne´ heeh˜ Dio wii´. Pero cher´mah¹ saˬ gaˬheeh¹ Dio hnäh´ wii´, saˬ lą̱ąh¹ hnäh´ jo̱o̱y´. Lą̱ąh¹ hnäh´ läˬko̱h´ hi̱⁻ saˬ chąą̱⁻ juu´ ba´. 9 Taˬ jyoh´ ko̱⁻tąą̱⁻, tää` jnän` hi̱⁻ chąą̱⁻ hwa¹ la⁻ gaˬheeyh¹ jne´ wii´ läˬ ma´ mäh¹ jne´ mah¹ gaˬläˬhnääˬ jnih´. ¿He⁻la¹ saˬ jmeen´ cha⁻ga´miih⁻ he¹ kih¹ Tää` hi̱⁻ lą̱ą̱¹ juu´ jmi⁻lle´ jnän`, mah¹ läˬja̱⁻ chąą̱⁻ jne´ tąą̱´ ba´? 10 Tää` jnän` hi̱⁻ chąą̱⁻ hwa¹ la⁻, gaˬheeyh¹ jne´ wii´ miih⁻ jmii´ jmi⁻gyuu⁻ la⁻, läˬko̱o̱⁻ la¹ huu´dsë⁻ kiyh¹. Pero taˬ jyoh´ ko̱⁻tąą̱⁻, hi̱⁻ gya¹ gyuuh¹ heeyh˜ jne´ wii´ kih¹ he⁻ llu¹ jnän` ba´ mah¹ hwëë̱ˬ jne´ na⁻jngëë¹ läˬko̱o̱⁻ lą̱ąy¹ hñiiy´. 11 Dsoo´ ba´, saˬ tih˜ dsë⁻ jne´ to⁻chąh´ wa´ra⁻ gaˬheeyh¹ jne´ wii´. Ko̱o̱⁻ dsa⁻läˬmeeh⁻ dsën⁻ ba´ ja̱⁻. Pero ma⁻ngëë´ ma⁻heeyh¹ jne´ wii´, läˬtë̱ë̱⁻ jne´ jmeen´ he⁻ llu¹ jmah¹ hiˬ jmeeˬ hii´ tii´ jnän` ka⁻läh´.

Goo⁻ la¹ wa´ra⁻ saˬ gaˬjmee´ jne´ he¹ he⁻ jäh´ Dio

12 He⁻ja̱⁻ kwa´ hnäh´ be´, hnäh´ hi̱⁻ saˬ cha⁻ be´ kih¹. 13 Kwa´ hnäh´ be´ go⁻nää´ hnäh´ ko̱⁻dsoo´ mah¹ të̱ë̱¹ be´ hi̱⁻ saˬ be̱e̱´ hiˬ läˬja̱⁻ moˬsoˬ kąąyh˜ jwë¹.

14 Hnøøh¹ hnäh´ ha⁻ läˬ jee´ hii¹ tii´ kyah¹ hnäh´ kyąąh´ läˬjëë̱ˬ dsa⁻, hiˬ ha⁻ läˬ jee´ le̱e̱h´ hnäh´ na⁻jngëë¹ cha⁻ga´miih⁻. Jëëh´, hi̱⁻ saˬ na⁻jngëë¹, saˬ dsa⁻tąąyh` yaˬjwii¹ kih¹ Dio. 15 Le̱e̱h⁻ hnäh´ ha⁻ ga⁻ che⁻ gaˬjñuuh´ hnäh´ kih¹ he⁻ la´ kwaˬ Dio jnän`. Goo⁻ wa´ra⁻ gaˬläˬwii´ hoh´ hnäh´ kyąąh´ dsa⁻. Hiˬ kyąąh´ he⁻ hliih¹ ja̱⁻ he̱e̱˜ jwë̱ë̱´ dsa⁻. 16 Niˬ jąą̱⁻ hnäh´ dsa⁻më´

dsa⁻ñuuh⁻, ta˗ kaah˗ hnäh˝ wa´
hi⁻ cha⁻ hi⁻. Ta˗ jmee⁻ hnäh˝
ta˗ koo˝ he⁻ la´ kwa˗ Dio, lä˗koo⁻
ga˗jmee˝ Esaú. Ma⁻na⁻la⁻ juu¹
hyoyh˗ heey⁻, kih¹ he⁻ laay¹ gyuu⁻
to⁻në˝. Pero ga˗hniiy˝ he⁻ ja⁻,
koo⁻ ga˗tëëy˝ koo⁻ wii˝ ma¹ ba´.
17 Ma⁻ñeh´ ba´ hnäh˝ ha⁻ lä˗ ga˗la¹
kiyh¹ ta˗ cha´në˝. Ma´ chuuy˝ kyaah´
jmiiy⁻ mah¹ ma´ mi⁻jääy¹, mah¹ ma´
kwëëyh¹ he⁻ ma⁻na⁻la⁻ heey⁻. Pero
sa˗ ga˗hyoyh¹. Ma˗ke˗ ga˗hooyh¹
cha⁻miih⁻, mo˗so˗ ga˗lä˗sii¹ juu¹
kih¹ jmiiy⁻.

18 Jëë` da´ hnäh˝, sa˗ ga˗lla˗nääh¹
hnäh˝ moh˝ Sinaí he⁻ sa˗ ma´ le˝
dsa⁻nää¹ dsa⁻ chuh˗ kih¹, lä˗koo⁻
ga˗la¹ kih¹ dsa⁻ Israel llo˝joo¹. Peer˗
ga˗hya⁻ je⁻ gyuuh¹ moh˝ ja⁻, ga˗la¹
na⁻hoo⁻ läh⁻, ga˗hii˝ goo⁻, ja¹ koo⁻
lle˝ tä˝. 19 Jee´ ja⁻ ga˗lä˗nuuh˝
hii´ luu˝ hoo´, ga˗lä˗nuuh˝ hlëëh˗
Dio. Lä˗ ma´ ga˗nuu˝ hi⁻ ma´
täähˊ jee´ ja⁻, ga˗chuuy˝ cha⁻miih⁻
mah¹ mo˗so˗ hlëëh¹ gyih¹ kyaayh´.
20 Jëëh˝, sa˗ ga˗lä˗be˝ dsëy¹ ma´
nuuy¹ mada⁻ he⁻ ma´ jmeey˗:
“Cher´mah¹ chaa⁻ hi⁻ ga˗hee˝ në´
moh˝ la⁻, ma˗ke˗ jaa⁻ jah˝, jmee˗
bii¹ juuy˝ kyaah´ kuu´ o juuy˝ kyaah´
ñe¹ chuuh⁻.” 21 Kih¹ he⁻ la¹ goo⁻
ngëë¹ he⁻ ga˗jëë¹ dsa⁻ he˝, he⁻ja⁻ lä˗
ga˗të˝ Moisé ga˗jäh˝: “Peer˗ gohn˗,
lä˗jiih¹ jläähn˗.”

22 La¹ lä˗koo⁻ he⁻ ma⁻lla⁻nääh¹
hnäh˝ moh˝ Sión ba´ ja⁻, jee´ jwii⁻
kih¹ Dio jiih˗, jwii⁻ Jerusalén he⁻
hla⁻ gyuuh¹ jmi⁻gyuu˗, jee´ täähˊ
cha⁻miih⁻ mil ángele hi⁻ jmee˗ jmii´
kih¹ Dio. 23 Hi˗ ma⁻kuh¹ hnäh˝
ko⁻jøh˝ kyaah´ hi⁻ ga˗heeh⁻ kih¹
Dio to⁻në˝ hi⁻ na⁻sii⁻ jmii⁻ kih¹
gyuuh¹ jmi⁻gyuu˗. Ma⁻lla⁻nääh¹
hnäh˝ kih¹ Dio hi⁻ lla¹ ta´ kih¹ lä˗jëë˗
dsa⁻, ja⁻ba´ jee´ täähˊ lä˗jëë˗ hi⁻
lluu¹, hi⁻ laa¹ jmi⁻lle˝ hi⁻ ga˗jmää¹
Dio lluu¹ go⁻te˜. 24 Ma⁻lla⁻nääh¹
hnäh˝ kih¹ Jesús hi⁻ ga˗jmee˝
koo⁻ hmooh´ hmëë˝ hi˗ lä˗ja⁻
ma⁻lla⁻nääh¹ hnäh˝ kih¹ jma⁻ he⁻
ga˗tuu⁻ kwaat˜ jnän`. Jma⁻ ja⁻ ngii˗
llu¹ jnän`. Sa˗ hnii˜ kih¹ dsa˗lä˗koo⁻
jmee˗ jma⁻ he⁻ ga˗tuu⁻ kih¹ Abel.

25 He⁻ja⁻ leeh⁻ hnäh˝ wa´ra⁻
ga˗jmeeh´ hnäh˝ chaah⁻ hnäh˝
kih¹ hi⁻ hlëëh˜ hnäh´. Jëëh˝, hi⁻
sa˗ ga˗hii¹ ma´ nuu¹, lä˗koo⁻ ma´
ga˗hlëëh˝ Dio kyaayh´ gyuuh¹ moh˝
he⁻ chih¹ hwa¹ la⁻, sa˗ ga˗laa˝
hi⁻ he˝. ¿Ha⁻ ba´ lä˗ lää˝ jne´
ja⁻, cher´mah¹ sa˗ ga˗jmeen´ he¹
kih¹ hi⁻ hlëëh˜ jne´ lä˗ ga˗të˝
gyuuh¹ jmi⁻gyuu˗? 26 Lä˗koo⁻
ma´ ga˗hlëëyh˝ kyaah´ dsa⁻ he˝,
lä˗kye⁻ hwa¹ ga˗jeh¹. Pero koo⁻
ka⁻läh˝ ga˗jäyh˝: “Koo⁻ ga´ koo⁻ hä´
jmeen` jeh¹ hwa¹ la⁻, lä˗kye⁻ gyuuh¹
jmi⁻gyuu˗ ka⁻läh˝.” 27 Kyaah´
he⁻ ga˗jäyh˝: “Koo⁻ ga´ koo⁻ hä´”,
dsa⁻lä⁻ngëë˝ jne´, äähˊ go⁻te˜ lä˗jë˗
he⁻ le˝ sa´jeh¹. He⁻ ja⁻ hnøø¹ jäh˗,
lä˗jë˗ he⁻ na⁻la⁻ he⁻ ga˗jmee˝ Dio.
Ja⁻ga´ na˗, jä¹ koo⁻ hweh⁻ lä˗jë˗
he⁻ sa˗ le˝ sa´jeh¹. 28 He⁻ja⁻ wa´
kwan´ ti´hmaah´ kih¹ Dio, kih¹ he⁻
ma⁻na´jnää˝ jne´ ya˗jwii¹ kiyh¹ jee´
sa˗ le˝ sa´jeh¹ ni˗ miih⁻. Wa´ jmeen´
ta´he¹ kiyh¹, wa´ gah˗ jnih˝, wa´
nuuh´ jne´ kiyh¹, lä˗ja⁻ ba´ tih˜
dsëy¹. 29 Jëëh˝ Dio jnän` laa¹ je⁻ he⁻
mi⁻llaa˗ lä˗jë˗ go⁻te˜.

13

Ha⁻ lä˗ hnøø¹ jmeen´ mah¹ tih¹ dsë¹ Dio

1 Ta˗ tu˝ hnäh˝ he⁻ hnaah˗ hnäh˝
dsa⁻kyaah´ hnäh˝ lä˗koo⁻ lle` jnän`,
lä˗llu¹ he⁻ laa¹ jne´ øøhn¹. 2 Ta˗ wa´
gaa´ hoh˝ hnäh˝ kwah¹ jee´ jä¹ hi⁻
go⁻nää˝ kyah¹ hnäh˝. Jëëh˝, ko⁻llaa´
ga˗kwa´ bih¹ jee´ ga˗jä˝ dsa⁻, ni˗ sa˗
ga˗lä˗ñey˗ koh˝ koh˝, ángele ba´ he˝
hi⁻ ga˗jä˝ kiyh¹.

3 Mi⁻dsooh⁻ hoh˝ hnäh˝ kih¹ dsa⁻
hi⁻ täähˊ neh⁻ñe¹, jmee´ hnäh˝
kwaat˜ lä˗koo⁻ he⁻ täähˊ hnäh˝
ko⁻jøh˝ kyaayh´. Lä˗ja⁻ ka⁻läh˝ kih¹
hi⁻ jëë˜ wii˝, jmee´ hnäh˝ kwaat˜

lä˗kǫǭ˜ he˜ jëëh˝ hnäh˝ wɨɨ˝ kǫ˜jǫǫh˝
kyąąyh˝.
4 Llu˩ ba˝ he˜ jęę̄˜ dsa˜ goo˜. Pero
hnøø˩ go˝tąąh˝ hnäh˝ lä˗lle` kih˩.
Jëëh˝, Dio lla˩ ta˝ kih˩ hɨ̄˜ sa˗ na˜jęę̄˜
goo˜ mah˩ kąąyh˜ wa˝ hɨ̄˜ cha˜ hɨ̄˜
hi˗ lä˗ja˜ kih˩ hɨ̄˜ na˜jęę̄˜ goo˜ mah˩
kąąyh˜ hɨ̄˜ ląą˩ kyąą˩ jñah˝.
5 Ta˗ wa˝ hęę̄˝ hoh˝ hnäh˝ kuu˝.
Wa˝ chąąh˜ hnäh˝ llu˩ kyąąh˝ he˜
cha˜ kyah˩ hnäh˝ ba˝. Jëëh˝ ga˗jäh˝
Dio: “Jɨh˝kǫh˝ jɨh˝lɨh˝ sa˗ bęęn˜
hne˜, ni˗ sa˗ jmąąn˜ hne˜ ta˗ koo˝.”
6 Kih˩ he˜ja˜, jähn˝ lä˗kąą˜ tuh˜dsë˜
jne˝:
Dsa˜jǫǫh˩ kyąąn˗ ba˝ kwa˗ be˝ kin˗,
ni˗ miih˜ mo˗so˗ gohn˗.
¿Hee˜ na˜ le˝ jmee˩ dsa˜ kin˗?
7 Mi˜dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ ha˜ lä˗
ga˗jmee˝ hɨ̄˜ ma˝ jøø˗ kyah˩ hnäh˝,
hɨ̄˜ ga˗hlëëh˩ hnäh˝ juu˩ kih˩ Dio.
Jëë` da˝ hnäh˝ ha˜ lä˗ ga˗hwëëy˜
kyąąh˝ ta˝ kiyh˩. Wa˝ lä˜dsoo˝ hoh˝
hnäh˝, ja˜ba˝ lä˗kǫǭ˜ ga˗lä˗dsoo˝
dsë˩ hɨ̄˜ he˝.
8 Jesucristo, lä˗ ma˜ląąy˩ ja˜ba˝
lloo˝, na˩, lä˗ja˜ ga˗lä˗jë˗ joh˝ jmɨɨ˝
cha˜. 9 Ta˗ kwa˜ jwë˩ mi˜gąą˗
dsa˜ hnäh˝ kyąąh˝ he˜ ga˝ jyoh˝
nɨɨh˜ he˜ sa˗ la˩ kwee˜ kyąąh˝ he˜
ma˜mi˜tęę̄˩ jne˝. Llu˩ ga˝ he˜ tęę̄˩
jne˝ be˝ kyąąh˝ he˜ la˝ kwa˗ Dio ba˝,
ja˗ kyąąh˝ he˜ kih˜hɨh˜ jne˝. Jëëh˝,
jɨh˝kǫh˝ sa˗ ga˗ka˩ ya˝jøø˜ hɨ̄˜ ma˝
hlëëh˗ kih˩ he˜ kuh˜hɨh˜ dsa˜.
10 Chąą˜ ba˝ jąą˜ hɨ̄˜ ga˗jɨɨ˩ jnän`,
pero jmi˜dsa˜ hɨ̄˜ tąąh˝ jmee˗ ta˝he˩
neh˗ gwah˗ lä˗hih˗ kih˩ hmooh˝
ma˜gyɨh˜ ja˜, sa˗ na˜ngëy˩ jwë˩
jmeey˩ kǫ˜jǫǫh˝ kyąąh˝ hɨ̄˜ ga˗jɨɨ˩
jnän`. 11 Jmi˜dsa˜ kąąh˝ he˝, ma˝
dsa˜tąąyh` jee˝ jäh˝ dsa˜ kih˩ Jee˝
Na˜jngɨɨ˩ Go˜te˜ kyąąh˝ jma˜ kih˩
jah˝ hɨ̄˜ ma˝ kwęęh˜ dsa˜ Dio
kwąąt˜ kih˩ dso˝kye˜. Ja˜ga˝ ma˝
dsa˜jey˗ hnoo˩ kih˩ jah˝ he˝, ɨɨ˝
ga˝ kih˩ jee˝ jwɨɨ˜ ja˜. 12 Ja˜ba˝
lä˗ja˜, ga˗jɨɨ˩ Jesús chɨɨh˝ jwɨɨ˜
ja˜, mah˩ jmąąy˩ dsa˜ na˜jngëë˩
kyąąh˝ jma˜ kiyh˩. 13 Lä˗ja˜ wa˝
jmeen˝ kǫ˜jǫǫh˝ kyąąh˝ Jesús, ma˗ke˗
dsa˜, sa˗ tooyh˜ ta˝ jnän`. Wa˝
hlëëh˝ bih˩ lä˗kǫǭ˜ hnøøy˩ hlëëyh˩,
ja˜ba˝ lä˗kǫǭ˜ ga˗hlëëyh˝ kih˩ Jesús.
14 Jëëh˝, jee˝ jwɨɨ˜ he˜ tøøhn˝ la˜,
dsa˜ngëë˝ ba˝. Pero jne˝, hnøøh˝ jne˝
kǫǭ˜ jwɨɨ˜ he˜ na˩ ga˝ lä˜jnä˝.
15 He˜ja˜ sa˗ wa˝ tɨn˝ hän˝ kih˩ Dio
ta˗la˗ kih˩ Jesús. Wa˝ jmeen˝ jɨɨh˜
kiyh˩. He˜ ja˜ ba˝ lle` kih˩ kwëëh˝
hnih˝. 16 Ta˗ wa˝ gaa˝ hoh˝ hnäh˝
jmeeh˩ he˜ llu˩ jmah˩ ba˝, hi˗ kwëëh
˩ hɨ̄˜ lla˜kyąą˩ miih˜ he˜ cha˜ kyah˩
hnäh˝. He˜ ja˜ ba˝ tɨh˜ dsë˩ Dio
jmeen˝.
17 Wa˝ nɨɨh˜ hnäh˝ kih˩ hɨ̄˜
jąą̄˗ hnäh˝ hi˗ wa˝ hwąąh˝ hnäh˝
kyąąyh˝. Jëëh˝, hɨ̄˜ he˝ na˜dsë˜
lley˝ hnäh˝, he˜ ñey˜ lloo˜ kǫǭ˜
jmɨɨ˝ ngëëy˩ kwąąt˜ kih˩ ta˝ he˜
jmeey˗. Lla˜ he˜ ma˝ jmeeh˗ hnäh˝
ti˜meeh˜ dsëy˩, jmee˝ hnäh˝ jęę̄˜
dsëy˩ ba˝. Jëëh˝, cher˝mah˩ sa˗
ga˗jmeeh˝ hnäh˝ lä˗lle`kih˩, sa˗ cha˜
ya˝jøø˜ kąh˩ hnäh˝.
18 Ngɨɨ˝ hnäh˝ kyąą˩ jnäähˈ kih˩
Dio. Kih˩ he˜ liɨ˝ jnäähˈ, sa˗ hnɨɨ˜
hɨɨ˝dsë˜ kyąą˩ jnäähˈ. Lä˗ja˜ hnøø˜
jnäähˈ dsa˝nøø˩ jnäähˈ kwee˜ kyąąh˝
lä˗jë˗ he˜ jmee˝ jnäähˈ. 19 Peer˗
chɨɨn˝ kyąąh˝ hnäh˝ he˜ ngɨɨh˝
hnäh˝ kin˗ kih˩ Dio mah˩ kway˩
jwë˩ lląąhn˜ to˜chąh˝ la˜ jee˝ tąąh˝
hnäh˝.

Ga˗hɨyh˩ juu˩ kyąąh˝ øøyh˜

20 Dio ba˝ he˝ hɨ̄˜ jmee˗ hii˝ tii˝
tuh˜dsë˜ jne˝. Hɨ̄˜ he˝ ga˗mi˗jɨɨh`
Jesucristo Dsa˜jǫǫh˩ jnän` hɨ̄˜ hąą̄˜
kwee˜ lä˗jęę̄˗ hɨ̄˜ ląą˩ kyąą˩ Dio.
Jëëh˝ kyąąh˝ jma˜ kiyh˩ he˜ ga˗tɨɨ˜
ja˜, ga˗jmeey˝ kǫǭ˜ hmooh˝ hmëë˝
he˜ sa˗ hęę̄˝ jɨh˝kǫh˝. 21 Ngɨɨn` kiyh˩
he˜ jmąąy˩ hnäh˝ llɨɨ˩ mah˩ jmeeh˩
hnäh˝ lä˗jë˗ ta˝ llu˩ lä˗ hyoh˜ dsëy˩
hi˗ jąąy˩ hnäh˝ lä˗ tɨh˜ dsëy˩ ta˗la˗
kih˩ Jesucristo. Wa˝ la˩ jɨɨh˜ kiyh˩

ga˗lä˗jë˗ joh˝ jmii˝ cha¯. Wa˝ la' lä˗ja¯.

22 Øøhn', chuun˝ kyaah˝ hnäh˝, jmee˝ hnäh˝ jøh¯ hoh˝ hnäh˝ kyaah˝ juu' he¯ ma¯hlëëhn` hnäh˝ la¯. Sa˗ cha¯ cha¯miih¯ juu' he¯ ma¯siin' kyah' hnäh˝. 23 Hnoon' lä˗ñeh˝ hnäh˝, ma¯laa˝ ba˝ Timotä øøh' jne˝ he¯ ma˝ hääy˝ neh˗ñe'. Cher˝mah' jäyh˝ to¯chah˝ la¯, niin` kyaayh˝ na˝jëën˝ hnäh˝.

24 Jmee˝ hnäh˝ Dio kih' lä˗jëë˗ hi¯ jää¯ hnäh˝ kyaah˝ lä˗jëë˗ ga˝ hi¯ na¯jngëë'. Lä˗jëë˗ hi¯ tää˝h˝ hwa' Italia la¯, jmeey˗ Dio kyah' hnäh˝ ka¯läh˝.

25 Wa˝ mi¯jää' Dio lä˗jëë˗ hnäh˝. Wa˝ la' lä˗ja¯.

Santiago
Juu¹ la⁻ ga˭sɨɨ˝ Satia˜ kih¹ judiu dsa⁻gooy¹

1 Jnä˝ Satia˜, jmeen˭ ta´he¹ kih¹
Dio kyąąh´ Jesucristo Dsa⁻jǫǫh¹
jnän`. Jee´ la⁻ ma⁻sɨɨn¹ kyah¹
hnäh˝ lä˭jëë˭ gya˭tǫ˝ nää¹ dsa⁻
judiu hi̱⁻ na⁻saa⁻ na⁻jñee˝ lä˭kąą⁻
jmɨ⁻gyɨɨ˭. Jmeen˭ Dio kyah¹ hnäh˝.

Hɨɨ´dsë⁻ llu¹ he⁻ kwa˭ Dio

2 Ǫǫhn¹, hnøø¹ wa´ chąąh⁻ hnäh˝
llu¹ wa´ra⁻ ga˭ngëëh˝ hnäh˝ wa´
he⁻ cha⁻ he⁻ he⁻ wɨɨ˝. 3 Ma⁻ñeh´
ba´ hnäh˝ lä˭ ma´ jëëh˝ hnäh˝ he⁻
wɨɨ˝, jee´ ją⁻ dsa⁻lä⁻jnä˝ che´ lä˭
ma⁻dsoo˝ ją⁻ba´ hoh´ hnäh˝ hi˭
lä˭jwë˝ ją⁻, lä˭tëëh⁻ hnäh˝ kwëëh¹
hoh˝ hnäh˝. 4 Pero hnøø¹ kwëëh¹
hoh˝ hnäh˝ cha⁻ga´miih⁻ lä˭jii̱h¹
hwëë⁻ hnäh˝ llu¹, lä˭kǫǫ⁻ jąą⁻ hi̱⁻
ma⁻ąą⁻ hɨɨ´dsë⁻ kih¹. Ją⁻ jii̱h¹
mo˭so˭ cha⁻ ga´ he⁻ mo˭ jmee˭ bii¹
kyah¹ hnäh˝.

5 Cher´mah¹ chąą⁻ kǫ⁻lląą´ jee´
kyah¹ hnäh˝ hi̱⁻ sa˭ ga´ ma⁻ngëë˝
llu¹, wa´ ngɨɨy˝ kih¹ Dio, hi̱⁻ he˝ ba´
jmee¹ lä˭ngëëy˝. Jëëh˝ ma˭ra˭ he⁻
kwa˭ ba´ Dio cha⁻miih⁻ hɨɨ´dsë⁻
llu¹ kih¹ lä˭jëë˭ hi̱⁻ ngɨɨ˭, hi˭ sa˭
dsa⁻lä⁻llęęy˝ kyąąh´ ni˭ jąą⁻ hi̱⁻
ngɨɨ˭. 6 Wa´ra⁻ ga˭ngɨɨh´ hnäh˝
kiyh¹, hnøø¹ jmeeh¹ hnäh˝ dsoo˝
hoh˝ hnäh˝, ta˭ wa´ jeh˭ hoh˝ hnäh˝
ni˭ miih⁻. Jëëh˝, jąą⁻ hi̱⁻ jmee˭ tǫ¹
dsë¹, ląąy¹ lä˭kǫǫ⁻ la¹ kih¹ jmɨ⁻ñeeh⁻
wa´ra⁻ ga˭hlu̱h¹ kyąąh´ lle˝, be˜ ta˭
la˭ ta˭ jnø˭. 7 Jąą⁻ dsa⁻ hi̱⁻ jmee˭
lä˭ją⁻, he⁻la¹ mo˭ jǫǫ¹ gyih¹ he⁻ hy-
oyh˭ kih¹ Dsa⁻jǫǫh¹ jnän`. 8 Dsa⁻ hi̱⁻
jmee˭ tǫ¹ dsë¹, sa˭ jmąąy¹ ngëy¹ kǫǫ⁻
nëë¹.

9 Ją⁻ ąąh¹ jne´ hi̱⁻ tä⁻ñee˝, wa´
jëë⁻ ba´ dsëy¹. Jëëh˝, kih¹ Dio
ma⁻ląąy¹ lä˭kǫǫ⁻ jąą⁻ hi̱⁻ jǫǫh¹.
10 Pero dsa⁻ hi̱⁻ cha⁻ kuu´, hnøø¹
jëë⁻ dsëy¹, cher´mah¹ Dio ga˭jmeey˝
ga˭jąy˝ ta˭ hwa¹. Jëëh˝, dsa⁻ he˝
ąąh¹ lä˭kǫǫ⁻ dsa⁻ąąh¹ wa´le¹ he⁻
cha⁻ në´ nuu⁻. 11 Wa´ra⁻ ga˭hya⁻
hyoo⁻ llii˝ jwërte, hëh¹ llii˝ chaah¹
le¹ ją⁻, he⁻ją⁻ dsa⁻lä⁻kii̱⁻ chaah¹
hi˭ dsa⁻tøh˭ mɨ ¹le¹, mo˭so˭ jnä˝
na´hñaah¹. Ją⁻ba´ lä˭ją⁻ la¹ kih¹ hi̱⁻
cha⁻ kuu´, kǫǫ⁻ dsa⁻ǫǫ˭ bih¹ jee´
jmeey˭ ta´ kiyh¹.

Llu¹ la¹ kih¹ hi̱⁻ kwëëh˜ dsë¹ ma´ jëëy˜ he⁻ wɨɨ˝

12 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱⁻ ga˭lä˭be˝ dsë¹
wa´ra⁻ ja¹ he⁻ hlɨɨh¹ kąą¹ dsëy¹. Jëëh˝
cher´mah¹ ya˭hëëy¹ llǫǫ¹, lä˭kǫǫ⁻
jñeey¹ hyoyh˭ jee´ chąąy⁻ tąąą˝. He⁻
ją⁻ la¹ lä˭kǫǫ⁻ coron he⁻ ga˭bąąh⁻
Dio hñii˝ kwëëyh¹ dsa⁻ hi̱⁻ hnaayh⁻.

13 Cher´mah¹ gwa˝ dsë¹ dsa⁻ jmee¹
he⁻ hlɨɨh¹, ni˭ miih⁻ sa˭ sǫǫh˜ he⁻
jäyh˭ Dio ką˜ dsëy¹. Jëëh˝ sa˭ gwa˝
dsë¹ Dio jmee¹ he⁻ hlɨɨh¹, hi˭ ni˭
sa˭ kąy˜ dsë¹ dsa⁻ mah¹ jëëy¹ che´
jmee¹ dsa⁻ he⁻ hlɨɨh¹. 14 Kih¹ he⁻
hęę˝ dsë¹ lä˭jąą⁻ lä˭jąą⁻ he⁻ hlɨɨh¹,
he⁻ją⁻ gwa˝ dsëy¹ jmeey¹ he⁻ hlɨɨh¹,
mi⁻goo˭ kiyh¹, hi˭ jøø˭ kiyh¹ jwë˝
hlɨɨh¹. 15 Hi˭ ma⁻ngëë˝ ma⁻hąąy˝
jwë˝ he⁻ hęę˝ dsëy¹, ma⁻na´jnääy˝
kyąąh´ dso´kye⁻. Ma⁻la˭ ma⁻hęęy¹
hñiiy˝ kyąąh´ dso´kye⁻, ją⁻ jii̱h¹
jǫǫy˝ go⁻te˜.

16 Ǫǫhn¹ hi̱⁻ hnaan˭, ta˭ mi⁻gąą¹
hnäh˝ hñaah¹. 17 Lä˭jë˭ he⁻ llu¹ he⁻
ga˭hñah¹ jne´ la⁻, lä˭jë˭ he⁻ jnąąh¹
la¹, he⁻ la⁻ na⁻ ja¹ gyɨɨh¹ jmɨ⁻gyɨɨ˭,
he⁻ la´ ga˭kwa˝ ba´ Dio. Hi̱⁻ he˝
na⁻ ga˭jmąąą¹ lä˭jëë˭ hi̱⁻ choo¹ je⁻
gyɨɨh¹ jmɨ⁻gyɨɨ˭. Pero Dio sa˭
dsa⁻lä⁻sëëy¹ lä˭kǫǫ⁻ la¹ kih¹ hi̱⁻
hëë⁻ gyɨɨh¹ he⁻ dsa⁻lä⁻sɨɨ¹ hęęh⁻
kih¹. 18 Lä˭ hyoh⁻ dsëy¹, ga˭jmeey˝
ga˭lä˭chąą˭ jne´ lä˭hmëë˝ ta˭la˭ kih¹
ju¹dsoo˝ he⁻ ga˭kwëëyh¹ jne´ mah¹
lęę˝ jne´ ma˭ra˭ hi̱⁻ kyąąy¹ jee´ kih¹
lä˭jëë˭ hi̱⁻ ga˭jmąąą¹.

19 He⁻ją⁻ jwahn˭ ǫǫhn¹ hi̱⁻
hnaan˭. Hnøø¹ nuuh¹ da´ hnäh˝ jąąą¹
ha⁻ lä˭ la¹ juu¹ kih¹ dsa⁻. Ta˭ jii̱h`

hnäh´ chąh´. Ta˜ mi¯lle̱e̱ ˈ hnäh´ hñaahˌ naˈkoh´. 20 Hehˌ dsa¯lä¯lle̱e̱´ jne´, jne˜ jwëˈ jnän` he¯ jmeen´ he¯ lluˌ. 21 He¯ja̱¯ jwahn˜, mo˜to˜ jmee¯ ga´ hnäh´ he¯ hlɨɨhˈ, mo˜to˜ bä̱ä̱h` ga´ hnäh´ hñaahˌ dso´kye¯ he¯ cha¯ cha¯miih¯ naˌ. Jmä̱ä̱` hnäh´ hñaahˈ hwą̱ąh´, he̱e̱h` hnäh´ juuˈ he¯ ma¯na¯jnää´ tuh¯hoh´ hnäh´. Jëëh´ juuˈ na¯ läą̱ˌ hnäh´.

Hnøøˌ jmeen´ ta´heˌ kihˌ juuˈ he¯ ma¯nɨɨɨ´ jne´

22 Ja̱¯ jmeeh¯ hnäh´ heˈ kihˌ juuˈ na¯, ja̱˜ ko̱o̱¯ nuuh¯ ba´ hnäh´. He¯ mi¯ga̱ąh ˈ hnäh´ hñaahˌ ba´ ja̱¯, cher´mahˌ sa˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ heˈ. 23 Cher´mahˌ sa˜ ga˜jmee´ dsa¯ heˈ wa´ra¯ ga˜nuuy´ juuˈ na¯, hɨ¯ he´ laą̱ˌ lä˜ko̱o̱¯ ja̱ą̱¯ hɨ¯ jëë̱˜ hñiiˈ´ kya̱ąh´ hu¯. 24 Jëëh´, ma¯la˜ ma¯jëë̱y˜ hñiiy´ mahˌ go¯hëë̱yˈ hi˜ lä˜chąh´ ja̱¯ dsa¯gaa´ dsëyˌ ha¯ lä˜ laąyˈ. 25 Pero cher´mahˌ ja̱ą̱¯ dsa¯ ga˜nuu´ kwee¯ lä˜ko̱o̱¯ jäh´ ley he¯ lluˌ go¯te˜ he¯ kya̱ąh´ dsa¯läą̱´ jne´, hi˜ cher´mahˌ dsa¯ he´ ngooˌ bihˌ jmeey˜ heˈ kihˌ juuˈ na¯, kihˌ hɨ¯ he´ mi¯jøø̱ˌ ba´ Dio lä˜jë˜ he¯ jmeey˜. Jëëh´, ja̱˜ ko̱o̱¯ nuu¯ bihˌ mahˌ dsa¯gaa´ dsëyˌ ka¯läh´, ma˜ra˜ he¯ jmee˜ bihˌ heˈ kihˌ juuˈ na¯.

26 Cher´mahˌ ja̱ą̱¯ dsa¯ laąy´, hnaayh¯ Dio mahˌ hlëëh˜ bihˌ wa´ laˈ cha¯ laˌ, he¯ mi¯ga̱ąy˜ hñiiˈ´ bihˌ ja̱¯, sa˜ jmääˌ go¯te˜ he¯ jäyh´ hnaayh¯ Dio. 27 Pero cha´në´ Dio hɨ¯ laąˌ Tää` jnän`, ja̱ą̱¯ dsa¯ hɨ¯ ma˜ra˜ he¯ dsoo´ hnaayh¯ Dio, hnøøˌ kwayˌ be´ kihˌ chih¯ hnɨɨ´ hɨ¯ jëë˜ wɨɨ´ hi˜ lä˜ja̱¯ kihˌ dsa¯më´ hnɨɨ´ ka¯läh´, hi˜ hnøøˌ hä̱ä̱yˌ hñiiy´ mahˌ sa˜ wa´ lä¯sąyh´ kya̱ąh´ he¯ hlɨɨhˈ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯.

2

Sa˜ wa´ jëë´ jne´ he¯ laąˌ dsa¯

1 Øøhnˌ, he¯ ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´ kihˌ Jesucristo Dsa¯jøøhˈ jnän` hɨ¯ llu̱uˌ go¯te˜, jmee˜ biiˌ jmeehˈ hnäh´ kwee¯ lä˜hii´ në´ kya̱ąh´ dsa¯. 2 Cher´mahˌ ga˜lllooˌ ja̱ą̱¯ dsa¯ jee´ dsa¯ñeeh˜ hnäh´, hɨ¯ he´ na¯ kye̱h´ hmɨɨh¯ llu˜ hi˜ hä´ aniy˜ hmoohˈ gooy¯ ka¯läh´. Hi˜ wa´ra¯ ga˜lllooˌ ja̱ą̱¯ hɨ¯ tä¯ñee´ hɨ¯ sɨh´hɨ˜ hmɨɨh¯ kihˌ. 3 Hi˜ cher´mahˌ jmä̱ä̱hˈ hnäh´ jøøhˈ hɨ¯ jna̱ąhˈ hmɨɨh¯ kihˌ he´, mahˌ jwɨɨhˈ hnih´: “Na´ jee´ lluˈ la¯”, mahˌ hɨ¯ tä¯ñee´ he´, jwɨɨhˈ: “Jmääˌ lä˜ ma¯cheh˜ na¯ o jee´ la¯ ya¯na´ hɨɨ´ tɨɨn˜ la¯.” 4 Jee´ ja̱¯ dsa¯lä¯jnäähˈ´ hnäh´ he¯ sa˜ jmeeh¯ hnäh´ kwee¯ lä˜hii´ në´ kya̱ąh´ dsa¯. He¯ jmeeh¯ hnäh´ lä˜ja̱¯, jmä̱ä̱h˜ hnäh´ hñaahˌ jwëë¯ hɨ¯ kye̱¯ hɨɨ´dsë¯ hlɨɨhˈ jmahˌ ba´.

5 Nɨɨ¯ da´ hnäh´ øøhnˌ hɨ¯ hnaan˜: ¿Che´ sa˜ ga˜lle̱e̱h¯ Dio hɨ¯ tä¯ñee´ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯, mahˌ lä˜dsoo´ dsëyˌ kiyhˌ? Hɨ¯ he´ laąˌ lä˜ko̱h´ hɨ¯ cha¯ kuu´ kihˈ, hi˜ hyoyh˜ he̱e̱y¯ ya˜jwɨɨˌ kihˌ Dio lä˜ko̱o̱¯ ga˜bä̱ä̱h¯ Dio hñiiˈ´ kihˌ lä˜jë̱ë̱˜ hɨ¯ hnaayh¯. 6 Pero mi¯kwąh¯ hnäh´ kihˌ hɨ¯ tä¯ñee´, mahˌ hnaah˜ hnäh´ hɨ¯ cha¯ kuu´. ¿Ja̱ˈ dsa¯ cha¯ kuu´ na¯ hɨ¯ tä̱ä̱h´ jmeeh˜ hnäh´? ¿Ja̱ˈ hɨ¯ he´ na¯, dsa¯jä̱ä̱˜ hnäh´ në´ta´? 7 ¿Ja̱ˈ dsa¯ cha¯ kuu´ na¯, hɨ¯ mi¯kwąhˌ jmɨɨ¯ kihˌ Cristo he¯ laˌ na´hñaahˌ jnän`, hi˜ ja̱¯ba´ kya̱ąh´ jmɨɨ¯ kihˌ Cristo ga˜mi˜che̱e̱y¯ hnäh´?

8 He¯ jmeeh¯ hnäh´ lluˌ ba´ ja̱¯, cher´mahˌ juˈdsoo´ ga˜mi˜teh` hnäh´ ley jɨɨh¯, lä˜ko̱o̱¯ na¯sɨɨ¯ juuˈ kihˌ Dio: “Wa´ hnaah˜ dsa¯kya̱ąh´, ja̱¯ba´ lä˜ko̱o̱¯ hnaah˜ hñaahˌ.” 9 Pero cher´mahˌ sa˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ kwee¯ lä˜hii´ në´ kya̱ąh´ dsa¯, he¯ jmeeh¯ hnäh´ dso´kye¯ ba´ ja̱¯. Ja̱¯ba´ ley ja̱¯, hnɨɨ˜ kyahˌ hnäh´ he¯ na¯bä̱ä̱h` hnäh´ dsoo´. 10 Ja̱ą̱¯ dsa¯ hɨ¯ høø˜ lä˜jë˜ he¯ lle` ley kihˌ Moisé, cher´mahˌ ga˜hlä̱ä̱yh¯ kya̱ąh´ ko̱o̱¯ mɨˈjuuˌ ba´, ma¯na¯bä̱ä̱yh` lä˜jë˜. 11 He´ ba´ hɨ¯ ga˜jäh´: “Hne¯ hɨ¯ na¯jee̱¯ goo¯, ta˜

kąąh˭ hi˭ ląą˩ kyąą˩ jñah˅”, he˅ ba˅ hi˭ he˅ ga˭jäh˅ ka˭läh˅: “Ta˭ jngëëh˭ dsa˭.” He˭ją˭, cher˅mah˩ sa˭ kąąh˭ hi˭ ląą˩ kyąą˩ jñah˅, pero jngëëh˭ dsa˭, ma˭ra˭ he˭ ma˭na˭bąąh` ba˅ hne˭ cha˅në˅ ley.

12 He˭ją˭ hnøø˩ hlëëh˅ hnäh˅ hi˭ hnøø˩ jmeeh˩ hnäh˅ lä˭kǫǫ˭ lle` kyah˩ hnäh˅ ba˅, jëëh˅ lloo˜ kǫǫ˭ jmii˅, ley ją˭ ngiih˩ kwąąt˜ jnän`, ją˭ba˅ ley he˭ kyąąh˅ dsa˭ląąˀ jne˅. 13 Kih˩ hi˭ sa˭ lä˭ñih˅ dsë˩ dsa˭kyąąh˅, ją˭ba˅ lä˭ją˭ sa˭ lä˭ñih˅ dsë˩ Dio kyąąyh˅ ka˭läh˅ wa˅ra˭ ga˭të˅ jee˅ llay˩ ta˅. Pero cher˅mah˩ ga˭lä˭ñih˅ dsë˭ jne˅ kih˩ dsa˭kyąąh˅ jne˅, hwëë˭ jne˅ llu˩ wa˅ra˭ ga˭të˅ jee˅ ngiiyh˩ kwąąt˜ jnän`.

Ta˅ llu˩ jnän`kyąąh˅he˭ ma˭dsoo˅ dsë˭ jne˅

14 Øøhn˩, hee˭ jmää˩ kih˩ ją˭ hi˭ jäh˅ ma˭dsoo˅ ba˅ dsëy˩ kih˩ Dio mah˩ ni˭ kǫǫ˭ he˭ llu˩ sa˭ jmeey˭. ¿Che˅ läąy˅ kyąąh˅ he˭ kǫǫ˭ jäyh˅: “Ma˭dsoo˅ ba˅ dsën˭”? 15 Cher˅mah˩ chąą˭ ją˭ øøh˩ jne˅, dsa˭më˅ dsa˭ñuuh˭ hi˭ sa˭ cha˭ hmiih˭ he˭ këyh˭ hi˭ sa˭ cha˭ he˭ kuh˅hiyh˩ kǫǫ˭ jmii˅ kǫǫ˭ jmii˅, 16 hi˭ cher˅mah˩ ją˭ hnäh˅ ga˭chiih˅ hnih˅: “Jwërte kwa˅ be˅, gwąąh˭ ba˅ hne˭ llu˩, ją˭ mi˭lląąh˩ hñaah˩, ją˭ kuh˭ ba˅ hne˭ llu˩.” Pero ¿hee˭ jmää˩ he˭ ga˭jäh˅ lä˭na˭, cher˅mah˩ sa˭ ga˭kwëëh` hnih˅ he˭ jmee˭ bii˩ kiyh˩? 17 Ją˭ba˅ lä˭ją˭ la˩ kih˩ hi˭ jäh˅ ma˭dsoo˅ dsëy˩ kih˩ Dio. Cher˅mah˩ sa˭ cha˭ ni˭ miih˭ he˭ llu˩ ma˭jmeey˭, sa˭ jmää˩ he˭ jäyh˅: “Ma˭dsoo˅ ba˅ dsën˭.” Juu˩ ta˭jmah˩ ba˅ ją˭.

18 Pero cher˅mah˩ ją˭ ga˭jäh˅: “Hne˭ jmeeh˭ ta˅llu˩, jnä˅ ma˭dsoo˅ dsën˭”, lä˭la˭ jwii˅ jnih˅ ka˭läh˅: “Mi˭jnää˩ kin˭ he˭ ma˭dsoo˅ hoh˅, hne˭ hi˭ sa˭ ma˭jmee˅ ni˭ miih˭ ta˅ llu˩, mah˩ jnä˅ mi˅jnään˩ kyah˩ he˭ ma˭dsoo˅ dsën˭ kyąąh˅ ta˅ llu˩ he˭ jmeen˭.” 19 Hne˭ jmeeh˭ dsoo˅, ją˭ ba˅ Dio chąą˭. Jmeeh˭ ba˅ hne˭ llu˩. Hi˭ lä˭ją˭ jäh˅ hi˭sa˭llu˩ ka˭läh˅, mah˩ jląą˭ bih˩ kih˩ he˭ goyh˭. 20 Peer˭ tąąh˭ hne˭. ¿He˭la˩ sa˭ hii˜ lä˭ngëëh˅ miih˭? Sa˭ jmää˩ he˭ jäh˅ jne˅ ma˭dsoo˅ ba˅ dsën˭ kih˩ Dio mah˩ sa˭ na˅jnä˅ ta˅ jnän`. 21 ¿Ją˩ ga˭jmee˅ Dio kwąąt˜ llǫǫ˩ Abraham dsa˭ ma˭gyǫh˭ jnän` ta˭la˭ kih˩ ta˅ llu˩ he˭ ga˭jmeey˅, he˭ ga˭ngëëy˩ Isaac jǫǫy˅ kih˩ Dio mah˩ ma˅ jǫǫy˅ në˅ na˅hyoo˅? 22 ¿Che˅ sa˭ ngëëh˅ ha˭ lä˭ la˩? Ga˭lä˭dsoo˅ dsë˩ Abraham kih˩ Dio, he˭ją˭ ba˅ ga˭jmeey˅ lä˭kǫǫ˭ ga˭jäh˅ Dio. Hi˭ kyąąh˅ he˭ ga˭jmee˅ Abraham ją˭, ga˭lä˭jnä˅ ma˭ra˭ he˭ ga˭lä˭dsoo˅ ba˅ dsëy˩ kih˩ Dio. 23 Lä˭ją˭ ga˭lä˭te˩ lä˭kǫǫ˭ na˭sii˭ juu˩ kih˩ Dio he˭ jäh˅ lä˭la˭: “Ga˭lä˭dsoo˅ dsë˩ Abraham kih˩ Dio, he˭ją˭ ga˭jmee˅ Dio kwąąt˜ llǫǫy˩.” Hi˭ ga˭lä˭chęęy˭ ome˭ kyąą˩ Dio. 24 Lä˭ją˭ dsa˭lä˭ngëë˅ jne˅, jmee˭ Dio kwąąt˜ llǫǫ˩ dsa˭, kyąąh˅ he˭ jmeey˭ ta˅ llu˩, ją˭ ma˭la˭ kyąąh˅ he˭ ma˭dsoo˅ dsëy˩.

25 Ją˭ba˅ lä˭ją˭ ga˭la˩ kih˩ Rahab, ją˭ dsa˭më˅ hi˭ ma˅ hnëë˜ hñii˅ kyąąh˅ wa˅ hi˭ cha˭ hi˭. Ga˭jmee˅ Dio kwąąt˜ llǫǫy˩ kih˩ he˭ ga˭kway˅ jee˅ ga˭jä˅ hi˭ ga˭lla˭nää˩ kǫǫ˩ juu˩ hi˭ ga˭chęęy˩ ta˭ jyoh˅ jwë˩ lä˭llu˩ jee˅ ga˭ląąy˅. 26 Jmi˭ngo˩ he˭ mo˭so˭ kyąąh˅ jmi˭lle˅, na˭jǫǫ˅ ba˅ ją˭. Ją˭ba˅ lä˭ją˭ la˩ jnän`. Sa˭ jmää˩ he˭ ma˭dsoo˅ dsë˭ jne˅ kih˩ Dio, cher˅mah˩ sa˭ na˅jnä˅ ta˅ llu˩ he˭ jmee˭ jne˅.

3

Hnøø˩ lęęh˭ jne˅ ha˭ lä˭ hlëëh˅ jne˅

1 Sa˭ wa˅ chąą˭ jwëë˅ ta˭jwoh˩ jee˅ tąąh˅ hnäh˅ øøhn˩. Ma˭ñeh˅ ba˅ hnäh˅, hweh˭ ga˅ miih˭ ngiih˩ Dio kwąąt˜ jnän` hi˭ ląą˩ ta˭jwoh˩. 2 Lä˭jëë˭ ba˅ jne˅, joh˅ jiih˜ sa˭ dsa˭hląąh˭ jne˅. Pero jąą˭ hi˭ sa˭ dsa˭hląąh˭ kyąąh˅ juu˩ he˭ hlëëyh˭, hi˭ he˅ ląą˩ jąą˭ dsa˭ñuuh˭ llǫǫ˩

go⁻te˜. Liyẖ hääy¹ hñiiy´ kih¹ lä̱jë̱ ba´, sa̱ kway̱ jwë¹ jøø¹ he⁻ hliih¹ kiyh¹.
3 Wa´ra⁻ ga̱tøøh´ jne´ fren˜ hoo´ kya´jiih´, hwäa´ bih¹ kyäah´ jne´. Ma̱ke̱ jøøyh¹, kyäah´ koo⁻ he⁻ pih¹ ba´ tää̱ jää´ jne´ ha⁻ ta̱ jee´ hnøø⁻ jne´. 4 Lä̱ja⁻ la¹ ka⁻läh´ kyäah´ barco. Ma̱ke̱ he⁻ ga´ juuh⁻ ngëë¹ barco hi̱ ma̱ke̱ sëëh˜ lle´ tä´ kih¹, pero kyäah´ koo⁻ jwi´ hma⁻ pih¹ ba´ kooh˜ dsa⁻, le´ dsa⁻näay¹ ha⁻ ta̱ jee´ hnøøy¹. 5 Hi̱ lä̱ja⁻ la¹ ka⁻läh´ kyäah´ lä´siih´ jne´. Koo⁻ he⁻ pih¹ ba´, pero ha⁻ koh´ dsoo´ sa̱ hnoo⁻. Kyäah´ koo⁻ je⁻ pih¹ ba´ leë̱ sooh¹ lä̱jiih¹ koo̱ koo⁻ moh´ juuh⁻. 6 Hi̱ lä´siih´ jne´ la¹ lä̱koo⁻ je⁻. Joh´ nëë¹ he⁻ hliih¹ sa̱ gwa´ kih¹. He⁻ na⁻ heë˜ lä̱käa⁻ jmi⁻ngo¹ jnän` lä̱jë̱ jmii´ ba´. Lä´siih´ jne´ na⁻, tëë⁻ be´ kih¹ cha´je⁻.
7 Liẖ ba´ dsa⁻ mi⁻hwäa´ lä̱jëë̱ nëë¹ jah´ läa` hi⁻ chäa⁻ hwa¹ la⁻, liyẖ mi⁻hwäay´ ta¹, miih⁻, hi̱ jah´ hi⁻ chäa⁻ jmi⁻ñeeh⁻ ka⁻läh´. 8 Pero sa̱ chäa⁻ ni̱ jäa⁻ hi⁻ liẖ ha¹ kih¹ lä´siih´ jne´. Sa̱ cha⁻ he⁻ lla⁻dsëë` kih¹ he⁻ hliih¹ na⁻. Lä̱koo⁻ he⁻ na⁻kah¹ venen he⁻ jngiiẖ kih¹ dsa̱ ba´ la¹ lä´siih´ jne´.
9 Kyäah´ lä´siih´ jne´ hlëëh´ jne´ llu¹ kih¹ Dio hi⁻ läa¹ Tää`jnän`, hi̱ ja⁻ba´ kyäah´ lä´siih´ jne´, jwä´ jne´ dso´jwii´ kih¹ dsa̱, hi⁻ läa¹ lä̱koo⁻ heëh⁻ kih¹ Dio. 10 Koo⁻ ba´ hoo´ jne´ jee´ hwëë⁻ juu¹ llu¹ hi̱ jee´ hwëë⁻ juu¹ hliih¹. Ni̱ miih⁻ sa̱ sooh˜ lä̱na⁻, øøhn¹. 11 Ha⁻ lä̱ja⁻, koo⁻ jmi⁻too⁻ hya̱ jmii⁻ øø´ hi̱ ja⁻ba´ he⁻ ja⁻ hya̱ jmii⁻ llih¹ ka⁻läh´. 12 Øøhn¹, ha⁻ lä̱ja⁻ koo⁻ chaah¹ higo hii¹ mi¹olivo o wii⁻ jëh¹ hii¹ mi¹higo. Ja⁻ba´ lä̱ja⁻ la¹ kih¹ jee´ hya⁻ jmii⁻, sa̱ hwëë⁻ jmii⁻ ñii` koo⁻jøh´ kyäah´ jmii⁻ øø´.

Kih¹ Dio ba´ja⁻, he⁻ gwa´ huu´dsë⁻ llu¹

13 Cher´mah¹ chäa⁻ jäa⁻ hnäh´ hi⁻ cha⁻ huu´dsë⁻ llu¹ kih¹, hi⁻ kyuuh˜ cha⁻miih⁻, hi⁻ he´ hnøø¹ mi⁻jnää̱ he⁻ kyuuyh˜ ja⁻, kyäah´ ta´ llu¹ he⁻ jmeey̱. Hi̱ hnøø¹ jmääy¹ hñii´ jäa⁻ hi⁻ hwäa´, lä̱lle` kih¹ jäa⁻ hi⁻ kyuuh˜. 14 Pero cher´mah¹ wii´ hoh´ hnäh´ hi̱ jmeeh⁻ hnäh´ lä̱ tih˜ hoh´ hnäh´ hñaah¹, sa̱ cha⁻ he⁻ kih¹ he⁻ jmää̱ hnäh´ hñaah¹ kaah´. He⁻ ta⁻juu¹ ba´ hnäh´ ja⁻. 15 Ja̱ he⁻ ja¹ gyuuh¹ huu´dsë⁻ na⁻. Huu´dsë⁻ cha⁻ hwa¹ la⁻ ba´ na⁻, he⁻ gwa´ kyäah´ jmi⁻ngo¹ kyah¹ hnäh´ ba´ na⁻. La¹ kih¹ hi⁻sa̱llu¹ ba´ huu´dsë⁻ na⁻. 16 Jëëh´, he⁻ wii´ hoh´ hnäh´ kyäah´ dsa⁻kyäah´ hnäh´ hi̱ hnooh⁻ hnäh´ he⁻ tih˜ hoh´ hnäh´ hñaah¹, he⁻ ja⁻ jmee̱, he⁻ täähh´ hnäh´ wa´la¹ cha⁻ la⁻, jmeeh⁻ hnäh´ lä̱jë̱ nëë¹ he⁻ hliih¹.
17 Pero huu´dsë⁻ he⁻ ja¹ gyuuh¹, he⁻ ja⁻ ba´ na⁻jngii¹. He⁻ ja⁻ ba´ jmee̱ hii´ tii´ kih¹ dsa̱, jmee̱ hwäa´ dsa⁻, nuuh´ dsa⁻, dsa⁻lä⁻ñih´ dsëy¹ cha⁻miih⁻ hi̱ jmeey̱ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´. Kyäah´ huu´dsë⁻ llu¹ ja⁻, jmee̱ dsa⁻ kwee⁻ lä̱hii´ në´ kyäah´ dsa⁻ hi̱ ja̱ koo⁻ ta⁻juuy¹. 18 Dsa⁻ hi⁻ ga⁻nää´ koo⁻ nëë¹ ba´, jmeey̱ hii´ tii´ kih¹ dsa̱, hi̱ lä̱ja⁻ lä̱jwëë´ dsa⁻ hi⁻ jmee̱ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´.

4

Sa̱ wa´ hnøøh´ jne´ he⁻ cha⁻ jmi⁻gyuu̱ la⁻

1 ¿Ha⁻ ta̱ gwa´ he⁻ te⁻jëëh´ hnäh´? Kih¹ he⁻ heë´ hoh´ hnäh´ he⁻ ga´ cha⁻, he⁻ ja⁻ ba´ na⁻ jmee̱ jwiih` kyah¹ hnäh´. 2 Cha⁻ he⁻ hnooh⁻ hnäh´ pero sa̱ tëëh¹ hnäh´. Jngëëẖ hnäh´ dsa⁻ hi̱ jmeeh⁻ hnäh´ bii¹ leẖ hnäh´ he⁻ cha⁻ kiyh¹ pero sa̱ tëëh¹ hnäh´. Ti⁻chooh⁻ hnäh´ juu¹, hi̱ ti⁻hnee̱ hnäh´. Sa̱ ma⁻hñah˜ hnäh´ he⁻ hnooh⁻ hnäh´, jëëh´ sa̱ ma⁻ngiih´ hnäh´ kih¹ Dio. 3 Hi̱ wa´ra⁻ ga̱ngiih´ hnäh´ kih¹ Dio, sa̱ hñaẖ hnäh´. Jëëh´ sa̱ ngiih´ hnäh´ kyäah´ huu´dsë⁻ llu¹, koo⁻ hnooh⁻ hnäh´ lä̱ tih˜ hoh´ hnäh´ hñaah¹ ba´.

4 Hnäh˝ dsa¯më˝ dsa¯ñuuh¯, ¿he¯la' ma¯lä¯øø˝ hnäh˝ kih' Dio? ¿Che˝ sa˗ ñeh˝ hnäh˝ mo˗so˗ jwąh˝ hnäh˝ kyąąyh˝, cher˝mah' hnooh˝ ga˝ hnäh˝ he¯ cha¯ jmɨ¯gyuu˗ la¯? Jëëh˝, hi¯ hnooh¯ ga˝ he¯ cha¯ jmɨ¯gyuu˗ la¯, mo˗so˗ jwąyh˝ kyąąh˝ Dio. 5 ¿Che˝ ląąh˝ hnäh˝, koo¯ ta¯jäh˝ ba˝ juu' kih' Dio he¯ lle` lä˗la¯: “Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ' kih' Dio he¯ kyąąh˝ jne˝, hnääy' jne˝ cha¯miih¯, sa˗ hnøøy' kye˝ jne˝ jyoh˝ jwë'”? 6 Pero cha¯miih¯ jmee˗ Dio llu' dsë' kyąąh˝ jne˝. He¯ją¯ jäh˝ juu' kiyh' lä˗la¯: “Dio jne˗ jwë' kih' hi¯ jmąą¯ hñii˝ jøøh', pero llu' ba˝ dsëy' kyąąh˝ hi¯ hwąą˝.”

7 Wa˝ nuuh˝ hnäh˝ kih' Dio. Ta˗ kwa¯ jwë' kih' hi¯sa˗llu' kąąyh' hnäh˝, lä˗ją¯ ba˝ lä˗øøy˝ kyah' hnäh˝. 8 Ya¯nää˝ hnäh˝ kih' Dio hi˗ Dio mi¯jąyh˗ kyah' hnäh˝. Hnäh˝ hi¯ jmee˗ dso˝kye¯, hnøø' na¯jngëë' hnäh˝. Hi˗ hnäh˝ hi¯ jmee˗ to' dsë', wa˝ la' koo¯ ba˝ huu˝dsë¯ kyah' hnäh˝. 9 Kɨ˝hooh˝ hnäh˝ lä¯jii¯h' chąąh' hoh˝ hnäh˝. Lla¯ he¯ ngɨɨh' hnäh˝, hnøø' hooh˝ hnäh˝ ba˝. Lla¯ he¯ chąą¯ hnäh˝ llu', wa˝ ti¯meeh¯ hoh˝ hnäh˝. 10 Wa˝ hwąąh˝ hnäh˝ kih' Dsa¯jøøh' jnän`, mah' jmąąy' hnäh˝ kąąh˝.

Sa˗wa˝kyęn˝kwąąt˜kih'øøh'jne˝

11 Øøhn', ta˗ cha¯hąą˜ hnäh˝ dsa¯kyąąh˝ hnäh˝. Hi¯ cha¯hąą˜ øøh¯, o kąy˜ kwąąt˜ kiyh', hi¯ he˝ cha¯hąą˜ ley, hi˗ kąy˜ kwąąt˜ kih' ley. He¯ją¯ cher˝mah' kąh¯ hnäh˝ kwąąt˜ kih' ley, he¯ jmąąh˗ hñaah' jwëë¯ ba˝ ją¯, lla¯ he¯ ma˝ høøh' hnäh˝ ley. 12 Jąą¯ ba˝ hi¯ ga˗lla˝ ley, jąą¯ ba˝ hi¯ na¯ngë' jwë' ląąy' dsa¯ hi˗ na¯ngëy' jwë' hęęy' dsa¯. Pero hnäh˝, hee¯ ląąh' hnäh˝ mah' kąh' hnäh˝ kwąąt˜ kih' jñah˝.

Sa˗chąą¯hi¯ñe¯ha¯lä˗chąą¯jne˝ hø'

13 Nuu¯ da˝ hnäh˝ hi¯ jäh˝: “Na' o hø' dsa˝nøø' jnääh' dsa˝jmee˝ jnääh' ta˝ jee˝ jyoh˝ jwɨɨ¯. Jee˝ oo˗ jä˝ jnääh' koo¯ ñe¯, jmee˝ jnääh' miih¯ ta˝ hnɨɨ˗ mah' lęh˗ jnääh ' cha¯miih¯ kuu˝”, jwah˝ hnäh˝. 14 Pero sa˗ ñeh˝ hnäh˝ hee¯ na¯ le˝ kyah' hnäh˝ hø', che˝ chąą¯ juuh˝ hnäh˝. ¿Che˝ sa˗ kye˝ hnäh˝ kwąąt˜ he¯ ląąh' hnäh˝ lä˗koo¯ jmɨɨ¯ hmoo˝ he¯ gwa˝ ko¯hwëë˝ mah' dsa¯ąąh' ka¯läh˝? 15 Lla¯ he¯ ma¯jwah˝ hnäh˝ lä˗ją¯, jwah' hnäh˝ lä˗la¯ ba˝: “Cher˝mah' jäh˝ Dio chąą¯ ga˝ jne˝, jmee˝ ba˝ jne˝ hee¯ ga˝ hnøø' le˝.” 16 Pero kyąąh˝ he¯ hlëëh˝ hnäh˝, he¯ jmąąh˗ hnäh˝ hñaah' kąąh˝ ba˝ na¯. Lä˗jë˗ juu' tąąh' lä˗na¯, la' hlɨɨh'. 17 Hi¯ lih˗ jmee' he¯ llu', mah' sa˗ jmeey˗, he¯ jmeey˗ dso˝kye¯ ba˝ ją¯.

5

Dsa¯cha¯kuu˝hi¯hñaa¯dsë¯jëëy' wɨɨ˝ ba˝

1 Nuu¯ da˝ hnäh˝ dsa¯ cha¯ kuu˝. Kɨ˝hooh˝ hnäh˝ jwërte. Na' ga˝ jä˗ cha¯miih¯ wɨɨ˝ në˝ kyah' hnäh˝. 2 Ngoo' ga˗hęę' lä˗jë˗ he¯ hmooh' he¯ cha¯ kyah' hnäh˝. Ma¯jwë' jah˝ sa˝hmɨɨh¯ kyah' hnäh˝. 3 Lä˗jë˗ kuu˝ kyah' hnäh˝ ma¯hya¯ tu˝juuh˜. Lä˗jë˗ he¯ na¯ hnɨɨ' kyah' hnäh˝ lä˗jii¯h' mi¯lląą˗ hnäh˝, lä˗koo¯ he¯ kąąh˗ hnäh˝ kyąąh˝ je¯ ba˝. Peer˗ ma¯lla¯mah' kuu˝ kyah' hnäh˝ jee˝ ma¯dsąą' jmɨɨ˝ la¯. 4 Jñee' dsa¯ hi¯ ma˝ jmee˗ ta˝ jee˝ nuu¯ kyah' hnäh˝ kɨ¯hooh˜ jwërte, hnɨɨy˜ kyah' hnäh˝ kih' Dio. He¯ ga˗juu˝ hnäh˝ kiyh', he¯ sa˗ ga˗mi˗hmaah˝ hnäh˝ jñeey'. Peer˗ kɨ¯hooh˜ dsa¯ hi¯ ga˗chooh' ta˝ kyah' hnäh˝ he¯ją¯ ma¯nuu˝ Dio hi¯ ląą' juu˝ lä˗jëë˗ hi¯ tąąh˝ gyuuh'. 5 Peer˗ jnąąh' dsa¯ngëëh˝ hnäh˝ hwa' la¯, ma¯lęh˜ hnäh˝ ga˗lä˗jë˗ ba˝ he¯ ma¯hęę˝ hoh˝ hnäh˝. Ma¯gyąąh' hnäh˝ lä˗koo¯ jah˝ hi¯ ngoo' ga˗lloo' jmɨɨ˝ jngëëh ' dsa¯. 6 Kih' hi¯ sa˗ ąą¯ ni˗ miih¯ ma¯bąąh` hnäh˝ dsoo˝ hi˗

ma¯jngëëh÷ hnih˝. Sa÷ ga÷hnooyh¯
ha¯ lä÷ jee´ ma´ lääy' hñiiy˝.

Hnøø' jøh¯ dsë¯ jne´ lä÷jiih' jäh˝
Dsa¯jøøh' jnän`

7 He¯jä¯ jwëëhn~ hnäh˝ øøhn', wa´ jøh¯ hoh˝ hnäh˝ lä÷jiih' lloo~
jmii´ jäh˝ Dsa¯jøøh' jnän`. Jëë` da´
hnäh˝ lä÷koo¯ la' kih' hi¯ jmee÷ ta´,
jøøy~ jma' he¯ lä÷gyuh˝ jee´ nuu¯
kiyh', ja¯ga´ chooyh' ta´ he¯ kyey¯
o¯jøh÷ dsë' kih'. 8 Ja¯ba´ lä÷ja¯
hnøø' jmeeh' hnäh˝. Wa´ jøh¯ hoh˝
hnäh˝, go¯taah´ hnäh˝ koo¯ hweh¯,
ta÷ hwaa` hnäh˝, jëëh˝ ngoo' ya÷jäh÷
jmii´ jäh˝ Dsa¯jøøh' jnän`. 9 Ta÷
hnoo¯ hnäh˝ juu' kih' dsa¯kyaah´
hnäh˝ mah' sa÷ ka' Dio ju'dsoo˝
kyah' hnäh˝. Hii¯ Jwëë¯ ma¯cheh'
chuh÷ ho´haah´.
10 Øøhn', mi¯dsooh¯ da´ hoh˝
hnäh˝ ha¯ lä÷koo¯ wii˝ ga÷jëë' lä÷jëë÷
hi¯ ga÷ngëë' juu' kih' Dio, lä÷ ma´
ga÷hlëëyh' dsa¯ mada¯ kih' Dio.
Hi÷ ma´ cha¯ ba´ o¯jøh÷ dsë¯ kih'
dsa¯ he˝. Ja¯ba´ lä÷ja¯ jmee´ hnäh˝
ka¯läh˝. 11 Ha¯ koh˝ llu' sa÷ la' kih'
dsa¯ hi¯ kwëëh~ dsë'. Ma¯nuuh¯
ba´ hnäh˝, ha¯ lä÷ ga÷kwëëh' dsë'
Job lä÷koo¯ ma´ ga÷jëëy' wii˝ hi÷
ma¯ñeh´ ba´ hnäh˝ ha¯ lä÷ ga÷jmee˝
Dio kyaayh´ ma¯ngëë˝ ma¯jëëy÷
wii˝. Peer÷ cha¯miih¯ dsa¯lä¯ñih˝
dsë' Dio jnä` jne´ hi÷ kooy' dsëy'
ka¯läh˝.
12 Øøhn', jee´ lä÷jë÷ he¯ hnoon'
jwëëhn¯ hnäh˝, ta÷ tää` hnäh˝
gyuuh', ni÷ ta÷ tää` hnäh˝ hwa',
ni÷ he¯ ga´ jyoh˝, ta÷ tää` hnäh˝.
Cher´mah' jwah' hnäh˝ "Jaah¯",
koo¯ "Jaah¯" ba´ jwah' hnäh˝. Hi÷
cher´mah' jwah' hnäh˝ "Jah÷ha '",
koo¯ "Jah÷ha '" ba´ jwah' hnäh˝ mah'
sa¯ ka' Dio ju'dsoo˝ kyah' hnäh˝.

Ha¯ lä÷ hnøø' jmeen´ ma´ chaa¯
hi¯ dsaah´

13 Cher´mah' chaa¯ jaa¯ hi¯ jëë~
wii˝ jee´ kyah' hnäh˝, wa´ ngiiy˝
kiyh' kih' Dio. Cher´mah' chaa¯
jaa¯ hi¯ jëë¯ dsë', wa´ häy˝ kih'
Dio. 14 Hi÷ cher´mah' chaa¯ jaa¯
hi¯ dsaah´ jee´ kyah' hnäh˝, hnøø'
tëëyh' dsa¯gyuuh´ kyaa ' gwah÷
mah' taayh÷ aceit lä÷koo¯ hih÷
he¯ ga÷jmee˝ Dsa¯jøøh' jnän` hi÷
ngiiy' kih' Dio mah' mi¯hlääy˝ hi¯
dsaah´ he˝. 15 Hnøø' dsoo˝ dsëy'
jee´ ngiiy÷ kih' hi¯ dsaah´, lä÷ja¯
jä' ba´ kiyh'. Dio ba´ chaayh÷. Hi÷
cher´mah' ma¯jmeey˝ he¯ hliih',
koo÷ ba´ Dio dsë' kiyh'. 16 Mi¯jnää'
kih' dsa¯kyaah´ hnäh˝, cher´mah'
he¯ ma¯hlääh¯ kyaah´ hnih˝. Hi÷
ngii´ hnäh˝ kih' dsa¯kyaah´ hnäh˝
kih' Dio mah' jä' kyah' hnäh˝. He¯
ngii÷ jaa¯ hi¯ llu' kyee˝, hi÷ kye¯
cha¯miih¯ be˝. 17 Elía ma´ laa' jaa¯
dsa¯ lä÷ jne´. Hi¯ he˝ ga÷ngii˝ kih'
Dio lä÷kaa¯ tuh¯dsë', mah' sa÷ wa´
jä¯ jma'. Hi÷ hnë¯ ji¯ñe¯ na¯dsë~
jñee˝ sih¯, sa÷ ja' ni÷ miih¯ jma'.
18 Ma¯ngëë˝ he¯ ja¯, koo¯ ka¯läh˝
ga÷ngiiy˝ kih' Dio he¯ jä÷ jma', hi÷
ja' jma', hi÷ koo¯ ka¯läh˝ ga÷løø'
ga÷kwa˝ mii'hma¯.
19 Øøhn', cher´mah' chaa¯ jaa¯
hnäh˝ hi¯ ma¯lä¯øø˝ kih' ju'dsoo˝,
hi÷ lä÷ja¯ chaa¯ jñah˝ hi¯ jmee'
ya¯nääy˝ ka¯läh˝, 20 hnøø' lä÷ngëëh˝
hnäh˝ he¯ la¯. Cher´mah' ga÷lëh'
hnäh˝ chaah´ jaa¯ hi¯ ma¯lä¯øø˝,
ma¯läähˋ hnäh˝ jaa¯ hi¯ ma´ hii˝
goo¯ juu˝, hi÷ lä÷ja¯ ma¯cheˋ
cha¯miih¯ dso´kye¯.

1 Pedro
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˗sɨɨ´ Pee´

Ga˗chee̱ˡ Pee´ koo̱¯ je¯ kihˡ dsa¯gooyˡ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ ʉʉ´

1 Jnä´ Pee´ lä̱ä̱nˡ apóstol kyä̱ä̱ˡ
Jesucristo, sɨɨn˗ kyahˡ hnäh´ hi̱¯
ga˗hwëë̱¯ jwɨɨ¯ kihˡ. Hnäh´ hi̱¯ tä̱ä̱h´
hwaˡ Ponto, Galacia, Capadocia,
Asia hi˗ Bitinia. 2 Dio hi̱¯ lä̱ä̱ˡ
Tää`jnän` ga˗lle̱e̱yh¯ hnäh´ lä˗ko̱h´
hʉʉ´dsë¯ ma¯na¯la¯ kiyhˡ jä̱ä̱ˡ, hi˗
kyä̱ä̱h´ Jmɨ¯lle´ kiyhˡ ga˗mi˗lu̱u̱yˡ
hnäh´ mahˡ jmeehˡ hnäh´ heˡ kihˡ
Jesucristo, hi˗ lä˗ja̱¯ ma¯na¯jngëëh
ˡ hnäh´ kyä̱ä̱h´ jma¯ kiyhˡ. Wa´
mi¯jä̱ä̱ˡ Dio hnäh´ cha¯ga´miih¯
hi˗ lä˗ja̱¯ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyahˡ
hnäh´.

Ma¯na¯la̱a̱¯ jne´ kwa̱a̱t˜ te̱e̱ˡ jne´ ya˗jwɨɨˡ

3 He¯ ba´ che¯ llu̱u̱ˡ Dio Jmii¯ Je-
sucristo Dsa¯jøøhˡ jnän`. Ha¯ ko̱h´
sa˗ ga˗lä˗ñih´ dsëyˡ jne´, he¯ja̱¯ na¯
ga˗jmeey´ ga˗lä˗cha̱a̱˗ jne´ lä˗hmëë´
ta˗la˗ kihˡ he¯ ga˗lä˗jɨɨh` Jesucristo
jee´ kihˡ hi̱¯ na¯ju̱u̱´. He¯ja̱¯ kye̱´
jne´ o¯jøh˗ dsë¯ he¯ tëë̱ˡ jne´ jee´
tä̱ä̱h´ hi̱¯ na´jɨɨh˗. 4 Hi˗ lä˗ja̱¯ hñah˗
jne´ he̱e̱n¯ he¯ høø˗ Dio gyʉʉhˡ, he¯
sa˗ he̱e̱´ jɨh´ko̱h´, he¯ sa˗ lä˗soh´ hi˗
ni˗ sa˗ lä˗sɨɨˡ. 5 Kihˡ he¯ ma¯dsoo´
dsë¯ jne´ kihˡ Dio, he¯ja̱¯ hä̱ä̱y˜
jne´ kyä̱ä̱h´ be´ kiyhˡ lä˗jɨɨhˡ lä̱ä̱yˡ
jne´ go¯te˜ lä˗ko̱o̱¯ ma¯na¯la¯ juuˡ
mi¯jnääy˗ jnän` wa´ra¯ ga˗të´ jee´
llä̱ä̱˗ jmɨ¯gyʉʉ˗.

6 He¯ja̱¯ jëë̱¯ dsë¯ jne´, ma˗ke˗
ko̱¯hwëë´ ba´ jëë´ jne´ na¯ku´
na¯ngɨɨˡ he¯ wɨɨ´ cher´mahˡ lä˗ja̱¯
jmee˗ biiˡ he¯ dsa¯ngëë´ jne´. 7 Mahˡ
lä˗jnä´, che´ lä˗ ma¯dsoo´ ja̱¯ba´
dsë¯ jne´ kihˡ Dio. He¯ dsoo´ dsë¯
jne´, kye̱e̱´ cha¯ga´miih¯ lä˗ko̱h´
ga´ ku´nøø¯. Jëëh´ ku´nøø¯ ja̱¯,
ko̱o̱¯ dsa¯lla̱a̱˗ ba´. Hi˗ hnøøˡ kooˡ
kyä̱ä̱h´ je¯, ja̱¯ga´ lä˗jnä´ ma˗ra˗ he¯
lluˡ ba´. Ja̱¯ba´ lä˗ja̱¯ jne´, kyä̱ä̱h´
he¯ jëë´ jne´ he¯ wɨɨ´, lä˗jnä´ he¯
ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ kihˡ Dio mahˡ
lä˗ja̱¯ hlëëyhˡ lluˡ hi˗ jmeeyˡ jʉʉh¯
jnän` hi˗ jmääyˡ jne´ kwa̱a̱t˜ lä˗ko̱o̱¯
hi̱¯ ka̱ä̱h´ wa´ra¯ ga˗të´ jee´ lä˗jnää´
Jesucristo. 8 Hnaah˗ ba´ hnäh´
Jesucristo ma˗ke˗ sa˗ ma¯jëë̱h`
hnih´. Hi˗ ma˗ra˗ he¯ dsoo´ ba´
hoh´ hnäh´ kiyhˡ, ma˗ke˗ sa˗ jëë̱h˗
hnäh´. He¯ja̱¯ ba´ jëë̱¯ hoh´ hnäh´
cha¯miih¯, lä˗jɨɨhˡ mo˗so˗ lä˗kë̱h´
hnäh´ jmɨɨ´ hlëëh´ hnäh´ lä˗ko̱h´
teˡ he¯ jëë̱¯ hoh´ hnäh´. 9 Jëëh´,
ma¯na¯la̱a̱h´ hnäh´ naˡ. He¯ na¯ ba´
hnooh´ hnäh´ he¯ja̱¯ ma¯lä¯dsoo´
hoh´ hnäh´.

10 Lä˗jëë̱˗ hi̱¯ ga˗ngëëˡ juuˡ kihˡ
Dio llo´jooˡ, ga˗hlëëh´ kihˡ ha¯lä˗
mi¯jä̱ä̱ˡ Dio jne´. Ga˗kway´ be´ ma´
hnøøy ˡ ma´ lä˗ngëëy´ ha¯lä˗ jwë´
jee´ lä̱ä̱ˡ Dio jne´ lä˗ko̱o̱¯ ma¯jwahnˡ
la¯. 11 Hi˗ Jmɨ¯lle´ kihˡ Cristo
ga˗jmee´ juuˡ kihˡ dsa¯ he´, ha¯lä˗
jëëˡ Cristo wɨɨ´ hi˗ ha¯lä˗ le̱e̱y´
jøøhˡ ma¯ngëë´ ma¯jëëy˗ wɨɨ´. Hi˗
ga˗kwa´ dsa¯ he´ be´ ma´ hnøøy ˡ
lä˗ngëëy´ hɨɨ¯ dsa¯ ma´ le̱e̱´ Cristo
hi˗ hee¯ jmɨɨ´ ma´ le´ lä˗ja̱¯. 12 Pero
Dio ga˗mi˗jnää¯ kihˡ dsa¯ he´, ja̱˗
kihˡ jmɨɨ´ ja̱¯ hehˡ juuˡ he¯ ga˗kway´
ja̱¯, laˡ jnä` jne´ ba´ ja̱¯. Juuˡ ja̱¯
ma¯nʉʉ´ jne´ naˡ. Jëëh´, kyä̱ä̱h´ be´
kihˡ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨˡ he¯ jaˡ gyʉʉhˡ,
ga˗kwa´ dsa¯ juˡhmëë´ la¯. Hi˗
lä˗kye̱¯ ángele ka¯läh´ ma´ hnøøˡ
ma´ lä˗ngëëy´ ha¯lä˗ laˡ juuˡ la¯.

Dio hnøøˡ le̱e̱´ jne´ na¯jngëëˡ

13 Kihˡ he¯ja̱¯ na¯, jwëë̱hn˜ hnäh´,
wa´ jñiih ˡ hʉʉ´dsë¯ kyahˡ hnäh´
mahˡ hä̱ä̱` hnäh´ hñaahˡ. Lä˗ka̱a̱¯
tuh¯hoh´ hnäh´ jøø̱´ hnäh´ he̱e̱h¯
he¯ la´ kwaˡ Dio wa´ra¯ ga˗të´ jee´
lä˗jnää´ Jesucristo. 14 Wa´ la̱a̱ˡ jne´
lä˗ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ gyʉʉ¯ hi̱¯ nʉʉh´ kihˡ
jmii¯. Mo˗so˗ wa´ jmee´ ga´ jne´
lä˗ko̱o̱¯ ma´ jmee¯ jne´ jä̱ä̱ ˡ he¯

sa˗ ma˜kyu̱u̱h˜ jne´ juu' kih˺ Dio.
15 Ja̱˜ba´ lä˗ko̱h´ na˜jngëë' Dio hi̱˜
ga˗llee̱h˜ jne´, ja̱˜ba´ lä˗ja̱˜ hnøø˺
dsa´toohn´ na˜jngëë' jne´ kya̱a̱h´
lä˗jë˗ he˜ jmeen˜. 16 Lä˗la˜ na˜sii˜
juu' kih˺ Dio: “Wa´ la̱a̱h' hnäh´
na˜jngëë' lä˗ko̱o̱˜ na˜jngëë' jnä´.”
17 Jwah´ hnäh´ Tää` kih' Dio hi̱˜
ngiih˺ kwa̱a̱t˜ kih˺ lä˗hii´ në´ ha˜lä˗
tä̱ä̱h´ ha̱a̱´ dsa˜. He˜ja̱˜ hnøø˺
ga̱h˗ hnih´ ta´ko̱˜jii̱h' cha̱a̱h˜ hnäh´
jmi˜gyuu˗ la˜. 18 Jëëh´, ma˜ñeh´ ba´
hnäh´ joh´ sa˗ ga˗ke̱e̱´ he˜ ga˗lä̱ä̱˺
Dio jne´ kih' lä˗jë˗ he˜ hliih' he˜
ga˗lä˗te̱e̱˗ jne´ kih' dsa˜ ma˜gyu̱u̱h˜
jnän`. Sa˗ ga˗lä˗hmaah` kya̱a̱h´ he˜
dsa˜he̱e̱´, lä˗ la˺ kuu´ tøø˜ ku´nøø˜.
19 Ga˗lä˗hmaah` kya̱a̱h´ jma˜ kih˺
Cristo he˜ hmooh' jwërte, la̱a̱y˺
lä˗ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ borrego mäh˺ hi̱˜
llu̱u̱˺ go˜te˜ hi̱˜ kwëë̱h˜ dsa˜ Dio.
20 Jä̱ä̱˺ ja̱˜ga´ nøø' jmi˜gyuu˗ la˜,
ma˜na˜la˜ juu' che̱e̱˺ Dio jo̱o̱´. Hi˗
na˺ jee´ ngoo' ga˗dsa̱a̱˺ jmi˜gyuu˗,
ma˜mi˜jnää˜ bih˺ jnän` ta˗la˗ kih˺
he˜ hnääy˺ jne´. 21 Ta˗la˗ kih˺ Cristo
ma˜lä˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih' Dio hi̱˜
ga˗mi˗jii̱yh` jee´ kih' hi̱˜ na˜ju̱u̱´ hi˗
ga˗jmääy˺ jøøh'. He˜ja̱˜ kih˺ Dio ba´
he˜ ma˜lä˜dsoo´ dsë˜ jne´ hi˗ kih˺
hñii´ bih˺ he˜ ma˜cha˜ o˜jø̱h˗ dsë˜
jnän`.
22 Na˺ ma˜na˜jngëë' jne´ kya̱a̱h´
be´ kih˺ Jmi˜lle´ Na˜jngii ', lä˗llu˺
he˜ ga˗jmee´ jne´ he' kih˺ juu'
dsoo´ mah˺ lä˗ja̱˜ lä˗hnää˗ jne´
øøh' jne´, pero ja̱˗ kya̱a̱h´ juu'
ta˗jmah˺. He˜ja̱˜ wa´ lä˜hnää˗ jne´
øøhn' lä˗ka̱a̱˜ tuh˜dsë˜ jne´ hi˗
kya̱a̱h´ lä˗jë˗ be´ jnän`. 23 Jëëh´,
he˜ ga˗lä˗cha̱a̱˗ jne´ ka˜läh´
lä˗hmëë´, sa˗ la˺ kya̱a̱h´ jmi˜ngo˺
he˜ dsa˜he̱e̱´. Cha̱a̱˜ jne´ kya̱a̱h´
juu' kih˺ Dio he˜ na´jii̱h˗ ba´. He˜
ja̱˜ sa˗ he̱e̱´ jih´ko̱h´ jih´lih´. 24 Jëëh´
(lä˗la˜ na˜sii˜ juu' kih˺ Dio):

Lä˗jë̱e̱˗ dsa˜ la̱a̱˺ lä˗ko̱o̱˜ wa´nuu˜.
Lä˗jë˗ he˜ jnä´ na´hñaah˺ kih˺
dsa˗, la˺ lä˗ko̱o̱˜ wa´le˺ kih˺
wa´nuu˜ ba´.
Dsa˜lä˜kii̱˜ wa´nuu˜, hi˗ wa´le˺ kih˺
dsa˜tøh˗.
25 Pero juu' kih˺ Dio, lä˗ ma˜cha˜
ja̱˜ba´, sa˗ lla̱a̱˗ jih´ko̱h´.
He˜ la˜ ja̱˜ juu' he˜ ga˗nuuh˜ hnäh´
lä˗ko̱o̱˜ ma´ ga˗kwa´ dsa˜ ju'hmëë´
kih˺ Cristo.

2

1 He˜ja̱˜ be˺ hnäh´ lä˗jë˗ he˜
hliih', ta˗ jmee˜ hnäh´ juu' ta˜juu',
ta˗ wa´ ta˜ju̱u̱h' hnäh´ he˜ jmääh˗
hnäh´ hñaah˺ lä˗ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ mi˜te˺
mah˺ sa˗ mi˜te̱yh˺, ta˗ wa´ wii´ hoh´
hnäh´, ta˗ kooh´ hnäh´ juu' jwii`.
2 Lä˗ jmee˗ ja̱a̱˜ gyu̱u̱˜ se̱h´ hi̱˜ tuh´
ko̱˜lla˜jii̱h˜, lä˗ja̱˜ wa´ lä˜he̱e̱´ hoh´
hnäh´ wa´juh˗ he˜ la˺ ko̱o̱˜ nëë' ba´
he˜ gwa´ gyuuh'. He˜ la˜ na˜ la˺ juu'
he˜ sa˗ jwe̱e̱h` he˜ jmee˗ dsa´nøø'
jne´ ta˗ cha´në´ lä˗jwë´ jee´ lä̱ä̱´ jne´.
3 Jëëh´, ma˜kyu̱u̱h˜ ba´ hnäh´ ha˜
ko̱h´ sa˗ llu˺ dsë˺ Dsa˜jøøh' jnän`.

Cristo la̱a̱˺ lä˗ko̱o̱˜ mi ˺ku̱u̱´ he˜ na´jii̱h˗

4 He˜ja̱˜ ya´nääh˺ hnäh´ chu̱h˗
kih˺ Cristo hi̱˜ la̱a̱˺ lä˗ko̱h´ ku̱u̱´ he˜
na´jii̱h˗ he˜ sa˗ ga˗tih˺ dsë˺ dsa˜
jä̱ä̱˺, pero kih˺ Dio, la̱a̱y˺ lä˗ko̱h´ mi
˺ku̱u̱´ he˜ na˜lliih´ hi˗ hmooh' jwërte
ka˜läh´. 5 Hi˗ ja̱˜ba´ lä˗ja̱˜ la̱a̱h˺
hnäh´ lä˗ko̱h´ ku̱u̱´ he˜ na´jii̱h˗,
he˜ kya̱a̱h´ jmee˗ Dio hne˺ kiyh˺
hi˗ le̱e̱h´ hnäh´ lä˗ko̱o̱˜ jmi˜dsa˜
hi̱˜ na˜jngëë' go˜te˜ mah˺ kwëëh '
hnäh´ Dio lä˗jë˗ he˜ ngiy˗. Lä˗ja̱˜
ba´ tih˜ dsë˺ Dio jmeeh' hnäh´ ta˗la˗
kih˺ Jesucristo. 6 Kih˺ he˜ja̱˜ ba´
hlëëh˗ lä˗la˜ jee´ na˜sii˜ juu' kih˺
Dio:

Jnä´ Dio lla̱a̱n˜ jwii˜ Sión ja̱a̱˜ hi̱˜
la̱a̱˺ lä˗ko̱o̱˜ ku̱u̱´ he˜ kye˜
dsa˜ to˜në´ kih' ko̱o̱˜ hne˺
juuh˜.
La˺ ko̱o̱˜ mi´ku̱u̱´ na˜lliih´ he˜
hmooh' jwërte.
Hi̱˜ dsoo´ dsë˺ kiyh˺, jih´ko̱h´ sa˗ jä̱y˺
kya̱a̱h´ o˜hih˗.

7 Kuu̱´ ja̱¯ hmooh' jwërte kyah⁴
hnäh´ hi̱¯ ma¯dsoo´ dsë⁴. Pero kih⁴
hi̱¯ sa˗ dsoo´ dsë⁴ kih⁴ Dio, na¯sii¯
lä˗la¯:
Ja̱¯ba´ ku̱u̱´ he¯ sa˗ ga˗tih⁴ dsë⁴
të˗hyah˗,
he¯ ja̱¯ ba´ ga˗jä̱´ lä˗ko̱o̱¯ mi ˈku̱u̱´
he¯ kye¯ dsa¯ to¯në´ kih'
ko̱o̱¯ hne⁴ juuh¯.
8 Hi˗ lä˗la¯ na¯sii¯ ka¯läh´:
La⁴ ko̱o̱¯ mi´ku̱u̱´ he¯ dsa¯të̱h⁴ dsa¯
hi˗ lä˗ko̱o̱¯ hloo¯ he¯ jmee˗
dsa¯tä̱h˗ dsa¯.
Dsa¯ he´ dsa¯të̱h⁴, kih⁴ he¯ sa˗ hii˜
he̱e̱yh˗ juu' kih⁴ Dio, ko̱¯ja̱¯ lle` kih'
bih⁴ ja̱¯.

9 Pero jne´ ma¯la̱a̱⁴ jne´ ko̱o̱¯
nää⁴ dsa¯ hi̱¯ na¯lle̱e̱h´ ba´, hi˗
ma¯la̱a̱⁴ jne´ lä˗ko̱o̱¯ jmi¯dsa¯ kya̱a̱⁴
dsa¯ta´ jø̱ø̱h', ma¯la̱a̱⁴ jne´ ko̱o̱¯
nää⁴ dsa¯ hi̱¯ na¯jngëë⁴. Hi˗ ja̱¯ba´
lä˗ja̱¯ ma¯la̱a̱⁴ jne´ ko̱o̱¯ jwii¯ kih⁴
Dio mah⁴ kwa´ jne´ juu' ha¯lä˗ la⁴
he¯ juh¯ga̱a̱¯ he¯ jmeey˗. Jëëh´,
ga˗hwë̱ë̱y⁴ jne´ jee´ na¯ho̱o̱¯ mah⁴
dsa´tooh´ jne´ kya̱a̱yh´ jee´ jnä´
wa´je¯ jih⁴gye̱h⁴. 10 Jä̱ä̱⁴ sa˗ cha¯ ma´
la̱a̱' jne´ kih' Dio, pero na⁴ ma¯la̱a̱⁴
jne´ dsa¯ kya̱a̱y⁴. Sa˗ cha̱a̱¯ hi̱¯
ga˗lä˗ñih´ dsë⁴ jne´ jä̱ä̱ ', pero na⁴
ma¯lä¯ñih´ dsë⁴ Dio jne´.

Jmee˗ bii⁴ mi´te` jne´ kih' Dio

11 Peer˗ hnaan˗ hnäh´ øø̱hn⁴.
Jwii˜ hnäh´ hi̱¯ ga˗hwë̱ë̱¯ jwii¯
kih⁴ mah⁴ ga˗nääh⁴ hnäh´ jee´ jyoh´
jwii¯. Lä˗ko̱h´ he¯ mo˗so˗ na´jnää´
hnäh´ kih⁴ jmi¯gyuu˗ ba´ la'. He¯ja̱¯
chu̱un´ kya̱a̱h´ hnäh´, mo˗to˗ jmee¯
hnäh´ he¯ ngii˗ jmi¯ngo⁴ kyah⁴
hnäh´ he¯ jmee˗ dsa¯he̱e̱´ tuh¯hoh´
hnäh´. 12 Go¯ta̱a̱h´ hnäh´ lä˗ko̱o̱¯
lle` kyah' hnäh´, jee´ kih' dsa¯ hi̱¯
sa˗ ma¯he̱e̱h¯ kih⁴ Dio mah⁴ lä˗ja̱¯
jmeey⁴ juuh¯ kih' Dio wa´ra¯ ga˗të´
jee´ jä̱yh´. Jëëh´ ma´ja̱¯ jëë⁴ dsa¯ he´,
he¯ llu⁴ ba´ ta´ kyah' hnäh´ ma˗ke˗
na⁴ hlëëyh˗ wii´ kyah⁴ hnäh´, jäyh´
he¯ hliih' ba´ na¯ jmeeh¯ hnäh´.

13 Kwa̱a̱t˜ kih⁴ Dsa¯jø̱ø̱h' jnän`,
wa´ nuuh´ hnäh´ kih⁴ lä˗jë̱ë̱˗ dsa¯ hi̱¯
la̱a̱⁴ ta´ jmi¯gyuu˗ la¯. Lä˗ja̱¯ wa´
nuuh´ hnäh´ kih⁴ dsa¯ta´ jø̱ø̱h' hi̱¯
jmee˗ hih˗ kih⁴ lä˗jë̱ë̱˗. 14 Hi˗ lä˗ja̱¯
wa´ nuuh´ hnäh´ kih⁴ lä˗jë̱ë̱˗ lle´moh´
hi̱¯ na¯hña̱a̱´ kya̱a̱y' hi̱¯ lla˗ ta´ kih'
hi̱¯ jmee˗ he¯ hliih' hi˗ hlëëyh˗ llu⁴
kih⁴ hi̱¯ jmee˗ he¯ llu⁴ jmah⁴ ba´.
15 Jëëh´, Dio hnøø⁴ jmeeh' hnäh´ he¯
llu⁴ jmah⁴ ba´ mah⁴ sa˗ cha¯ he¯ kih⁴
hlëëh⁴ wii´ hi̱¯ sa˗ ngëë´ hi̱¯ sa˗ cha¯
huu´dsë¯ llu⁴ kih⁴. 16 Go¯ta̱a̱h´ hnäh´
lä˗ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ na¯la̱a̱´ ba´, jëëh´
mo˗so˗ cha¯ he¯ hnii˜ kyah⁴ hnäh´.
Pero ta˗ jmee¯ hnäh´ huu´dsë¯ cha¯
jwë' jmeeh' hnäh´ wa´ la' cha¯ la⁴,
kih⁴ he¯ ma¯na¯la̱a̱h´ hnäh´. Jmee´
hnäh´ lä˗ko̱o̱¯ jmee˗ hi̱¯ tä̱ä̱h´ tä̱ä̱´
jmee˗ ta´he⁴ kih⁴ Dio ba´. 17 Wa´ jii̱h´
jne´ juu' llu⁴ kih⁴ lä˗jë̱ë̱˗ dsa¯. Wa´
hnää˗ jne´ øø̱h⁴ jne´, wa´ ga̱h˗ jne´
Dio, hi˗ wa´ mi¯te` jne´ kih' dsa¯ta´
jø̱ø̱h' hi̱¯ cha̱a̱¯ hwa⁴ la¯.

18 Hnäh´ hi̱¯ jmee˗ ta´ kih' dsa˗,
wa´ nuuh´ hnäh´ kih⁴ juu´ ta´ hi˗
wa´ ga̱h' hnih´. Ja̱˗ ma˗la˗ kih⁴
hi̱¯ jmee˗ llu⁴ hi̱¯ jø̱h¯ dsë⁴, lä˗ja̱¯
jmeeh' hnäh´ kih⁴ juu´ ta´ hi̱¯ sa˗
jø̱h¯ dsë⁴ kya̱a̱h´ dsa¯. 19 Ja̱a̱¯ dsa¯
hi̱¯ jëë˜ wii´, ma˗ke˗ sa˗ cha¯ he¯
kih⁴ jmeeh˗ dsih´, cher´mah⁴ he̱e̱h¯
bih⁴ he¯ jëëy˜ wii´, lä˗ja̱¯ ba´ tih˜
dsë⁴ Dio. Jëëh´, ga˗jmeey´ lä˗ko̱o̱¯
lle` kih' mah⁴ sa˗ cha¯ he¯ kih⁴ he¯
hnii⁴ huu´dsë¯ kiyh⁴. 20 Ha¯ jmää⁴
he¯ be´ hoh´ hnäh´ he¯ jëëh´ hnäh´
wii´ cher´mah⁴ jmeeh¯ ga´ hnäh´ he¯
hliih'. Pero cher´mah⁴ ga˗lä˗be´
hoh´ hnäh´ he¯ jëëh' hnäh´ wii´ kih⁴
he¯ jmeeh¯ hnäh´ he¯ llu⁴, he¯ na¯
ba´ tih˜ dsë⁴ Dio. 21 Kih⁴ he¯ja̱¯
ba´ ga˗lle̱e̱h¯ Dio jne´. Jëëh´, Cristo
ga˗jëëy⁴ wii´ kwa̱a̱t˜ jnän`. Hñiiy´
ga˗jmeey´ to¯në´ mah⁴ jmee´ jne´
lä˗ja̱¯. 22 Cristo, sa˗ ga˗jmee´ ni˗
miih¯ dso´kye¯, ni˗ sa˗ ga˗mi˗ga̱a̱y¯
ni˗ ja̱a̱¯ dsa¯. 23 Ma´ ga˗hlëëh´

dsa¯ hlɨɨh' kiyh˹, sa˖ ga˖jɨɨyh' juu'
kyąąh´ dso´jwɨɨ´. Hi˖ ma´ ga˖heeh˹
dsih´ wɨɨ´, sa˖ ga˖ta´ ga˖hąąyh¯ dsa¯.
Ga˖tooyh¯ goo¯ Dio ba´ hɨ¯ lla˖
ta´ kyąąh´ juu' dsoo´. 24 Cristo
ga˖kǫǫ ' lä˖jë˖ dso´kye¯ jnän` në´
kiyh' lä˖kǫǫ¯ ma´ ga˖tąąy¯ dsoh´
hma¯cru¯. Lä˖ją¯ ma¯na¯jǫǫ´ jne´
kih' dso´kye¯ mah˹ jmee´ jne´ he¯
llu˹ jmah˹ ba´. Ga˖ją̈˹ jnän`, lä˖llu˹
he¯ ga˖la˹ dsoo´ kiyh'. 25 Ma´ ląą' jne´
lä˖kǫǫ¯ jąą¯ borrego hɨ¯ ga˖kąh˜
jwë', pero na˹ ma¯jęęh˜ jne´ kih'
Cristo hɨ¯ häą̈˜ jne´ hɨ¯ jøø¯ jnän`.

3

Nɨɨh¯ kih˹ hɨ¯ na¯jęę¯ goo¯

1 Hi˖ ją¯ba´ lä˖ją¯ hnäh´ dsa¯më´
hɨ¯ chąą¯ dsa¯ñɨɨh¯ kyąą˹, wa´
nɨɨh´ hnäh´ kiyh˹. Hi˖ cher´mah˹
dsa¯ñɨɨh¯ kyąąh˹ sa˖ ma¯hęęyh¯
kih˹ Dio, sa˖ jwęęh` kiyh' hęęyh˖
juu' kih˹ Dio. Sa˖ hnøø˹ cha¯miih¯
juu', wa´ra¯ ga˖jëëy˹ he¯ hwąąh´
hnäh´ kyąąyh´. 2 Lęę˖ kǫǫ¯ jëëy˜ ba´
he¯ jmeeh¯ hnäh´ llu˹ hi˖ gąh˖ hnih´
ka¯läh´. 3 Ta˖ jmää` hnäh´ hñaah˹
kyąąh´ he¯ na¯lɨɨ´ cha¯miih¯ lleh´,
tääh´ cha¯miih¯ caden˜ luuh´, kyęh´
hnäh´ hmɨɨh¯ hmooh' mah˹ jëë'
dsa¯ kyah˹ hnäh´. 4 Wa´ ląąh' hnäh´
na´hñaah˹ ta˖ neh˖ tuh¯hoh´ hnäh´
ba´, kyąąh´ he¯ hwąąh´ hnäh´ hi˖
tąąh´ hnäh´ to¯kë´. Heh˹ na´hñaah˹
lä˖ją¯, sa˖ lä˖sɨɨ˹ jɨh´kǫh´ hi˖ kyęę´
cha¯miih¯ kih˹ Dio. 5 Lä˖ją¯ ma´ ląą
' na´hñaah˹ dsa¯më´ hɨ¯ na¯jngëë'
hɨ¯ ma´ chąą¯ llo´joo˹. Ma´ kyęy¯
o¯jøh˖ dsë¯ kih˹ Dio hi˖ ma´ nɨɨyh´
kih' dsa¯ñɨɨh¯ kyąąy˹. 6 Lä˖ją¯ ma´
ląą' Sara, ma´ nɨɨyh´ kih' Abraham,
ga˖jmääy˹ jøøh'. Hi˖ lä˖ją¯ hnäh´
dsa¯më´, lęęh´ hnäh´ lä˖kǫǫ¯ ma´
ląą' Sara cher´mah˹ jmeeh¯ hnäh´
he¯ llu˹ hi˖ ni˖ sa˖ gąh' hnäh´ ni˖
miih¯.
7 Hi˖ ją¯ba´ lä˖ją¯ hnäh´
dsa¯ñɨɨh¯ hɨ¯ chąą¯ dsa¯më´
kyąą˹, go¯tąąh´ hnäh´ llu˹ kyąąyh´
lä˖ hnøø˹ kih˹ dsa¯më´. Jëëh´,
sa˖ cha¯ be´ kiyh˹ lä˖kǫh´ hnäh´.
Pero Dio ba´ jmee˖ he¯ chąą¯
dsa¯më´ dsa¯ñɨɨh¯, he¯ją¯ kwee¯
ba´ na´jnää´ hnäh´ cha´nëy´. Lä˖ją¯
hnäh´ dsa¯ñɨɨh¯, go¯tąąh´ hnäh´
llu˹ kyąąyh´, mah˹ nuu˹ Dio jee´
ngɨɨh´ hnäh´ kyah˹.

Hnøø˹ hęęh´ jne´ he¯ jëën´ wɨɨ´

8 Kǫǫ¯ ka¯läh´ jwęęhn˜ hnäh´,
wa´ la' kǫǫ¯ nëë' ba´ hɨɨ´dsë¯ kyah˹
hnäh´ jee´ lä˖jęę˖ hnäh´, wa´ jøh¯
hoh´ hnäh´, wa´ hnaah˖ hnäh´
dsa¯kyąąh´ hnäh´ lä˖kǫǫ¯ jąą¯ øøh˹
hnäh´. Wa´ lä¯ñih´ hoh´ hnäh´ hi˖
jmee´ hwąąh´ hnäh´. 9 Ta˖ jɨɨh` hlɨɨh'
kih˹ hɨ¯ jmee˖ he¯ hlɨɨh', ni˖ ta˖
hlëëh` wɨɨ´ kih˹ hɨ¯ hlëëh˖ wɨɨ´ kyah˹
hnäh´, ngɨɨ´ hnäh´ he¯ llu˹ kiyh˹ ba´.
Kih˹ he¯ją¯ ba´ ga˖tëëh˹ Dio jne´
mah˹ mi¯jąąy˹ jne´. 10 Jëëh´ lä˖la¯
na¯sɨɨ¯ juu' kih˹ Dio:
Hɨ¯ hnøø˹ lä˖chąą¯ llu˹ jmɨ¯gyɨɨ˖
la¯,
hi˖ hnøøy˹ dsa¯ngëëy´ llu˹ ta´kǫ¯jɨɨh'
chąąy¯,
wa´ høøy´ hooy´ mah˹ sa˖ hwëë˖ juu'
hlɨɨh˹,
hi˖ ta˖ wa´ hlëëyh´ juu' ta¯juu'.
11 Wa´ lä¯øøy´ kih˹ he¯ hlɨɨh' mah˹
wa´ jmeey´ he¯ llu˹ jmah˹ ba´.
Wa´ hnøøyh¯ ha¯lä˖ jee´ hɨɨ' tii´ dsëy
',
lä˖ją¯ wa´ jmeey´ lä˖jë˖ jmɨɨ´.
12 Häą̈˜ ba´ Dio lä˖jęę¯ hɨ¯ jmee˖ he¯
llu˹,
hi˖ nuu¯ bih˹ kih˹ lä˖jë˖ he¯ ngɨɨy˖.
Pero ya¯jęę' dsëy˹ kyąąh´ hɨ¯ jmee˖
dso´kye¯.
13 ¿Hɨɨ¯ na¯ hɨ¯ jmee˹ he¯ hlɨɨh'
kyah˹ hnäh´ cher´mah˹ jmeeh¯
hnäh´ he¯ llu˹ jmah˹ ba´? 14 Pero
llu˹ la˹ kyah˹ hnäh´ ma˖ke˖ jëëh´
hnäh´ he¯ wɨɨ´, kwąąt˜ kih˹ he¯
llu˹ he¯ jmeeh¯ hnäh´. Ta˖ jøøh`
hnäh´ hñaah' kih˹ ni˖ jąą¯, ni˖ ta˖
wa´ gąh' hnäh´. 15 Wa´ gąh˖ hnäh´
Dio ba´. Hnääh' hnäh´ Dio lä˖kąą¯
tuh¯hoh´ hnäh´. Hnøø˹ wa´ na´llu`

juu' kyah'ˡ hnäh˝ tąą˝ mahˡ chaˉ heˉ
jwɨɨh' läˍjąąˉ läˍjąąˉ dsaˉ hi̱ˉ ngɨɨˍ
juu' haˉläˍ laˡ oˉjǫhˍ dsëˉ heˉ chaˉ
kyahˡ hnäh˝. Läˍjąˉwaʹhwąąh˝
hnäh˝ kyąąyh˝, hiˍ jii̱h` hnäh˝ juu'
llu' kiyh'. 16 Hąą` hnäh˝ hñaahˡ
mahˡ saˉ hnɨɨˡ hɨɨu˝dsëˉ kyahˡ hnäh˝,
hiˍ läˍjąˉ jąˡ oˉhihˍ hi̱ˉ hlëëhˍ wɨɨ˝
kyahˡ hnäh˝ kih' heˉ gaˍnääh˝ hnäh˝
jmeehˉ hnäh˝ heˉ llu' läˍ hnøøˡ
Cristo. 17 Hiˍcherʹmahˡhnøøˡ Dio
jëë˝ jneʹ heˉ wɨɨ˝ läˍ maʹ jmeeˉ jneʹ
heˉ llu', llu' gaʹ läˍjąˉ, läˍkǫh˝ gaʹ
heˉ jëë˝ jneʹ heˉ wɨɨ˝ läˍ maʹ jmeeˉ
jneʹ dsoʹkyeˉ.

18 Läˍjąˉgaˍlaˡkih' Cristo kaˉläh˝.
Kǫǫˉ häʹ jąˉbaʹ gaˍjǫǫy' kih'
dsoʹkyeˉ jnän`. Hi̱ˉ llǫǫ' he˝
gaˍjǫǫy' kwąątˉ jnän` hi̱ˉ jmeeˍ
dsoʹkyeˉ mah' läˍjąˉ tëëyˍ jneʹ
kih' Dio. La' juu' dsoo˝ gaˍjǫǫ'
jmɨˉngo' kiyh' pero gaˍläˍjii̱yh`
ląąy' jmɨˉlle˝. 19 Läˍjąˉñeeyʹ
ląąy' jmɨˉlle˝, naʹkwayˉ juu' kih'
jmɨˉlle˝ hi̱ˉ tąąhʹ naˉjnëë', 20 hi̱ˉ
saˍ gaˍjmee˝ he' kih' Dio llo˝joo'.
Maʹ jǫhˉ dsë' Dio kyąąyh˝, saˍ
gaˍcheeyˡ chąh˝ heˉ wɨɨ˝ nëʹ kiyh'
taʹkǫˉjii̱h' maʹ jmeeˍ Noé barco.
Miihˉ goˉteˉ baʹ gaˍląą˝ kyąąh˝
barco maʹ ja' jmɨɨˉ. Heˉlɨɨˡbaʹ gaˍtë˝
jñąąˡ dsaˉ jeeʹ läˍjëëˍ. 21 Heˉgaˍlaˡläˍjąˉ kyąąh˝ jmɨɨˉ jąˉ, laˡ läˍkǫǫˉ
heˉ gaˍsąąˉ jneʹ jmɨɨˉ heˉ kyąąh˝
maˉląą˝ jneʹ na'. Pero heˉ sąąˉ
jneʹ jmɨɨˉ, saˍ dsaˉjñee˝ jneʹ kyąąh˝
heˉ jąˉ. Heˉnaˉkǫǫˉ jii̱hˉ juu'
baʹ heˉ moˍsoˍ hnɨɨˉ hɨɨu˝dsëˉ jnän`
kih' Dio taˉlaˍ kih'ˡ heˉ gaˍläˍjii̱h`
Jesucristo. 22 Hiˍngaayhˡgyɨɨuh',
naʹgyayˉjwoo' raˉlǫǫˡkih'ˡDio. Hiˍläˍjëëˍánge̱le hiˍläˍkyeˉläˍjëëˍhi̱ˉ
chaˉ be˝ kih'ˡ gyɨɨuh' nɨɨuh˝ kiyh'.

4

Waʹjmeenʹläˍjëˍtaʹheˉmaˉhñahˉ jneʹkih' Dio

1 Läˍ maʹ kyeˉ Cristo jmɨˉngo'
läˍkǫh˝ kyeʹ jneʹ, gaˍjëëy' wɨɨ˝
kwąątˉ jnän`. Heˉjąˉwaʹlaˡkǫǫˉ
nëë' baʹ hɨɨuʹdsëˉ jnän` kyąąyh˝.
Waʹ heeh˝ jneʹ jëë˝ jneʹ heˉ wɨɨ˝.
Jëëh˝ jąąˉ hi̱ˉ maˉjëëˍ wɨɨ˝ moˍsoˍ
chaˉ heˉ kih'ˡ jmee' gyih'ˡ dsoʹkyeˉ.
2 Heˉjąˉtaʹkǫˉjii̱h' chąąyˉ, moˍsoˍ
jmee' gyih'ˡ heˉ ngɨɨˍ jmɨˉngo'
kiyh'. Hnøøˡ jmeeyˡläˍ tihˉ dsë'
Dio baʹ. 3 Maˉleeˍbaʹläˍkǫǫˉ te'
heˉ maˉjmeehʹ hnäh˝ jąąˡ, läˍ maʹ
jmeehˉ hnäh˝ läˍjëˍ heˉ la' oˉhihˍ
hiˍ heˉ gaʹ jyoh˝ heˉ ngɨɨˍ jmɨˉngo'
kyahˡ hnäh˝. Gaˍläˍheehˉhnäh˝,
jąˍ kyąąh˝ hihˍ gaˍkuh' hnäh˝ läˍ
maʹ chaˉ jmɨɨ˝ hiˍ gaˍjmeehʹ hnäh˝
jɨɨuhˉ kih' dio hi̱ˉ naˉląąˉ kąąhˉ
dsaˉ heˉ saˍ läˍjëë' Dio goˉteˉ.
Maʹ jmeehˉ hnäh˝ läˍkǫh˝ jmeeˍ
läˍjëëˍ hi̱ˉ saˍ maˉheehˉ kih' Dio.
4 Heˉjąˉdsąąˉ dsë' dsaˉ he˝ na',
heˉ moˍsoˍ jmeehˉ hnäh˝ kǫˉjǫh˝
kyąąyh˝ jeeʹ gaˍnääy' jmeeyˉ naˉkuʹ
naˉngɨɨ' heˉ hlɨɨh' jąˉ. Heˉjąˉnaˉhlëëyhˍ wɨɨ˝ kyah'ˡ hnäh˝. 5 Pero
dsaˉ he˝ ngëëy' kwąątˉ kiyh' chaʹnë˝
hi̱ˉ gya' maˉnaʹllǫǫ` llay' ta' kih'
läˍjëëˍ hi̱ˉ naʹjii̱hˍ, hiˍ läˍjąˉ kih'
hi̱ˉ naˉjǫǫʹ. 6 Kih' heˉjąˉ, gaˍkwa˝
dsaˉ ju'hmëë˝ kih' hi̱ˉ maˉnaˉjǫǫʹ.
Jëëh˝, maˍkeˍ gaˍjǫǫy' läˍkǫǫˉ lle`
kih' dsaˉjǫǫ˝ dsaˉ jmɨˉgyɨɨuˍ, pero
naʹjii̱hˍ jmɨˉlle˝ kiyh'ˡ jeeʹ kąˉ Dio.

7 Ngoo' yaˍjąhˍ lląąˍ jmɨˉgyɨɨuˍ.
Heˉjąˉmiˉleehˉhnäh˝ hiˍ chǫǫʹ
hnäh˝ kǫˉllaˉjii̱hˉ kyąąh˝ Dio. 8 Heˉ
kyee˝ gaʹ kih' jeeʹ läˍjëˍ, waʹ hnaahˍ
hnäh˝ ǫǫh' hnäh˝. Jëëh˝, kyąąh˝ heˉ
hnääˍ jneʹ ǫǫh' jneʹ, dsaˉjnë' jwë'
kih'ˡ chaˉmiihˉ dsoʹkyeˉ. 9 Läˍkąąˉtuhˉhoh˝ hnäh˝, heeh` ǫǫh' jneʹ
hi̱ˉ dsaˉnää' chaʹnehˍ kyah'ˡ hnäh˝.
10 Naˉsɨɨˡbaʹ taʹ heˉ laʹ kwaˍ Dio
jmeenʹ mah'ˡ jmeeʹ jneʹ taʹheˡ kih'ˡ
dsaˉkyąąhnʹ. Hiˍläˍjąąˉläˍjąąˉ
jneʹ hnǫǫ' miˉten` kyąąh˝ taʹ heˉ
maˉhñahˉ jneʹ mah'ˡ jmää' jnän`

he⁻ llu˹ dsë˹ Dio kyąąh´ jne´. Ją̱˗
kǫǫ̱⁻ nëë˹ he⁻ llu˹ he⁻ kwëëyh˜ dsa⁻
kyąąy˹. 11 Cher´mah˹ hi̱⁻ hlę̱ę̱h˜
dsa⁻, wa´ hlëëyh´ lä˗kǫǫ̱⁻ jąą̱⁻ hi̱⁻
ngëë˜ juu˹ kih˹ Dio ba´. Cher´mah˹
hi̱⁻ kwa˗ be´ kih˹ dsa˗, wa´ kway´
kyąąh´ be´ kih˹ Dio. Lä˗ją̱⁻ lä˗jë˗
he⁻ jmee⁻ jne´, hnøø˹ jmeen´ kyąąh´
be´ kih˹ Dio mah˹ jmee˹ dsa⁻ juuh⁻
kiyh˹ ta˗la˗ kih˹ Jesucristo. Lä˗ją̱⁻
jmään´ jǫǫ̱h˹ Dio jnän` hi̱⁻ cha⁻ be´
kih˹ ga˗lä˗jë˗ joh´ jmii´ cha⁻. Wa´ la˹
lä˗ją̱⁻.

Jëë´ jne´ wii´ kih˹ he⁻ ląą̱˹ jne´ kyąą̱
˹ Cristo

12 Øøhn˹ hi̱⁻ hnaan˗, wa´ra⁻
ga˗ngëëh´ hnäh´ cha⁻miih⁻ he⁻
wii´, ta˗ jmee⁻ dsąą̱˜ hoh´ hnäh´.
Ta˗ wa´ ląąh´ hnäh´: “Sa˗ cha⁻
he⁻ kih˹ jëën⁻ kǫǫ̱⁻ na⁻ jii̱h˹ he⁻
wii´.” Jëëh´ he⁻ na⁻, mi⁻jnää˗ che´
lä˗ ma⁻dsoo´ ją̱⁻ba´ hoh´ hnäh´.
13 Wa´ chąąh⁻ hnäh´ llu˹ ba´, jëëh´
lä˗kye̱⁻ hnäh´ ma⁻jëëh` hnäh´ he⁻
wii´ kǫ̱⁻jǫh´ kyąąh´ Cristo. Mah˹
lä˗ją̱⁻ lä˗chąąh⁻ hnäh´ llu˹ jwërte
wa´ra⁻ ga˗të´ jee´ lä˗jnääy´ ha⁻
kǫh´ jǫǫ̱h˹ ląąy˹. 14 Llu˹ la˹ kyah˹
hnäh´ cher´mah˹ hlëëh˗ dsa⁻ wii´
kyah˹ hnäh´ kwąąt˜ kih˹ Cristo.
Jëëh´ Jmi⁻lle´ kih˹ Dio he⁻ jnąąh˹
jwërte, cheh˹ tąą̱´ kyąąh´ hnäh´.
Dsoo´ ba´ mi⁻kwąh˹ dsa⁻ Jmi⁻lle´
kih˹ Dio pero hnäh´ jmeeh⁻ hnäh´
juuh⁻ kiyh˹. 15 Pero jyoh´ juu˹ ba´
ją̱⁻ cher´mah˹ jëëh´ hnäh´ he⁻ wii´
kih˹ he⁻ ma⁻jngëëh˗ hnäh´ dsa⁻, o
cher´mah˹ ma⁻hii̱h´ hnäh´ kih˹ dsa˗,
cher´mah˹ ma⁻jmeeh´ hnäh´ he⁻
hlii̱h˹, cher´mah˹ ma⁻tąąh` hnäh´
jee´ sa˗ ga˗tę̱ę̱h´ hnäh´. 16 Pero
cher´mah˹ jëëh´ hnäh´ he⁻ wii´ kih˹
he⁻ ląąh˹ hnäh´ dsa⁻ kyąą̱˹ Cristo
sa˗ la˹ o⁻hih˗. Kwa´ hnäh´ ti´hmaah´
kih˹ Dio ba´ kih˹ he⁻ jëëh´ hnäh´ he⁻
wii´.

17 Ma⁻dsę̱ę̱˹ jmii´ he⁻ ngiih˹ Dio
kwąąt˜ kih˹ dsa⁻ kyąąy˹. Cher´mah˹
ma⁻løø˹ ngiiyh˜ kwąąt˜ jnän`,
ha⁻ ga´ kǫh´ sa˗ jmeey˹ kih˹ hi̱⁻
sa˗ ma⁻hę̱ę̱h⁻ ju˹hmëë´ kiyh˹.
18 Cher´mah˹ he⁻lii˹ ba´ dsa⁻ląą̱´ hi̱⁻
llu̱u̱˹, ha⁻ ba´ lä˗ le´ kih˹ hi̱⁻ sa˗
ma⁻hę̱ę̱h⁻ juu˹ kih˹ Dio hi̱⁻ tąą̱h´
jmee˗ wa´ la˹ cha⁻ la⁻. 19 He⁻ją̱⁻
ma´ jëë´ jne´ he⁻ wii´ lä˗ hnøø˹ Dio,
ma˗nøø˹ jne´ jmeen´ he⁻ llu˹ jmah˹
ba´ hi˗ wa´ tøøhn´ goo⁻ Dio lä˗jë˗ he⁻
chąą̱⁻ jne´. Jëëh´ hi̱⁻ he´ ga˗jmää˹
jne´ hi˗ mi⁻te˹ bih˹ juu˹ kiyh˹.

5

Nuuh⁻ kih˹ dsa⁻ hi̱⁻ kye̱⁻ në´

1 Na˹ hlę̱ę̱hn´ lä˗ję̱ę̱˗ hnäh´
dsa⁻gyuuh´ kyąą̱ ˹ gwah˗ lä˗kąą̱⁻
jee´ tąą̱h´ hnäh´. Jëë` da´, kǫǫ̱⁻ ba´
la˹ ta´ kin˗ kyąąh´ ta´ he⁻ jmeeh⁻
hnäh´. Hi˗ jmeen˗ juu˹ dsoo´ kih˹
he⁻ wii´ he⁻ ga˗ngëë´ Cristo, hi˗
lä˗ją̱⁻ tę̱ę̱hn˹ ya˗jwii˹ kiyh˹ he⁻ na˹
ga´ lä˗jnä´. He⁻ją̱⁻ chuun´ kyąąh´
hnäh´. 2 Hąą̱` hnäh´ lä˗ję̱ę̱˗ dsa⁻
kyąą̱˹ Dio hi̱⁻ nøø´ goo⁻ hnäh´.
Jmee´ hnäh´ ta´ lä˗kǫh´ lla˗ hoh´
hnäh´ ba´, ją̱˗ kyąąh´ he⁻ wii´, ni˗
ją̱˗ kih˹ he⁻ hę̱ę̱´ hoh´ hnäh´ kuu´,
hi˗ jmee´ hnäh´ lä˗kąą̱⁻ tuh⁻hoh´
hnäh´. 3 Ta˗ wa´ hnooh⁻ hnäh´ he⁻
jmee˹ dsa⁻ hi̱⁻ hąąh˗ hnäh´ ta´he˹
kyah˹ hnäh´. Jmee´ da´ hnäh´ ta´he˹
kih˹ dsa⁻ jąą̱˹, mah˹ lä˗kyuuyh˜
jmeey˹ ją̱⁻ba´ lä˗kǫǫ̱⁻ jmeeh⁻ hnäh´.
4 Mah˹ lä˗ją̱⁻, wa´ra⁻ ją̱h˹ hi̱⁻ ląą̱˹
to⁻në´ kih˹ jee´ lä˗ję̱ę̱˗ jne´ hi̱⁻ hä´
goo⁻ ta´ la⁻, hñah˗ jne´ kǫǫ̱⁻ coron
he⁻ jnąąh˹ jwërte he⁻ sa˗ hę̱ę̱´
jih´kǫh´.

5 Ją̱⁻ba´ lä˗ją̱⁻ hnäh´ chih⁻ kwąą̱⁻,
wa´ nuuh´ hnäh´ kih˹ dsa⁻gyuuh´.
Hi˗ jmee´ hnäh´ hwąąh´ hnäh´
kyąąh´ dsa⁻kyąąh´ hnäh´. Jëëh´:

Dio jne˗ jwë˹ kih˹ hi̱⁻ jmää˜ hñii´
kąąh´,
pero llu˹ dsëy˹ kyąąh´ hi̱⁻ jmää˜
hñii´ hwąą̱´.

6 He⁻ją̱⁻ jwę̱ę̱hn˜ hnäh´, jmää`
hnäh´ hñaah˹ hwąąh´ kyąąh´ Dio
hi̱⁻ cha⁻ cha⁻miih⁻ be´ kih˹ mah˹

jmääy˩ hnäh˝ kąąh´ wa´ra¯ ga˗dsëë˩
jmii´ ją¯. 7 Tøøh˩ hnäh˝ goo¯ Dio
lä˗jë˗ huu´dsë¯ he¯ chąą¯ hnäh˝,
jëëh˝ hñii˝ bih˩ hąąy˜ hnäh˝.
8 Lęęh˜ hnäh˝, mi¯jnøø´ hnäh˝ mi
˩nëh´. Jëëh˝ hi¯sa˗llu˩ hñaa¯ dsëy˩
kyąąh´ jne´. Tää˝ sa˗ jąąy´ ngëy˗,
hnaayh¯ hi¯ sąąyh˩. Ląąy˩ lä˗kǫh˝
jąą¯ hyah¯ hąą˩ jee´ hnooyh¯ he¯
kuyh˗. 9 He¯ją¯ go¯tąąh´ hnäh˝ kǫǫ¯
hweh¯ kyąąh´ he¯ ma¯dsoo˝ hoh˝
hnäh˝, lä˗ją¯ ta˗ kwa¯ hnäh˝ jwë˩
kąąyh˩ hnäh˝. Ma¯ñeh´ ba´ hnäh˝,
ją¯ba´ lä˗na¯ dsa¯ngëë˝ lä˗jęę˗ øøh˩
jne´ hi¯ tąąh´ lä˗kąą¯ jmi¯gyuu˗.
10 He˝ ba´ Dio hi¯ kwa˗ lä˗jë˗ he¯
llu˩ jnän` ga˗tëëyh˩ jne´ ta˗la˗ kih˩
Jesucristo mah˩ tęęh˩ jne´ ya˗jwii˩
kiyh˩ he¯ sa˗ lląą˗ jih´kǫh˝. Hi˗
ma¯ngëë˝ ma¯jëë´ jne´ he¯ wii˝
miih¯ jmii´, Dio jmää˩ jne´ llǫǫ˩
go¯te˜, jmeey˩ jä˩ jne´ kǫǫ¯ hweh¯,
hi˗ jmeey˩ lä˗cha¯ be˝ jnän`, mah˩
mo˗so˗ cha¯ ga´ he¯ le˝ jnän`.
11 Lä˗ją¯ wa´ jmään´ Dio jnän` jøøh˩
hi¯ cha¯ be˝ kih˩ lä˗jë˗ joh˝ jmii´
cha¯. Wa´ la˩ lä˗ją¯.

Ga˗jmee˝ Pee´ Dio kih˩ dsa¯ jee´ ga˗dsąą˩ juu˩ la¯

12 Ma¯sii˩n˩ miih¯ juu˩ la¯ kyąąh´
Silvano hi¯ ląą˩ jąą¯ øøh˩ jne´ hi¯
mi¯te˩ juu˩ kih˩. Ma¯kwan˩ miih¯
nuuh˜ la¯ kyah˩ hnäh˝ hi˗ jmeen˗
dsoo˝, he¯ la¯ ją¯, he¯ la´ kwa˗ Dio.
He¯ją¯ go¯tąąh´ hnäh˝ kǫǫ¯ hweh¯
kyąąh´ he¯ ją¯.
13 Øøh˩ jne´ hi¯ tąąh´ jwii¯ Babilo-
nia hi¯ na¯llęęh´ kǫ¯jøh˝ kyąąh´
hnäh˝, jmeey˗ Dio kyah˩ hnäh˝,
lä˗ją¯ Marco gyuu¯ kyąąn˗ ka¯läh˝.
14 Jmee´ hnäh˝ Dio kih˩ dsa¯kyąąh´
hnäh˝ hi˗ ją¯ chuh¯ hnäh˝ kiyh˩
lä˗llu˩ he¯ hnaah˗ hnäh˝.
Wa´ hii˝ tii´ kih˩ lä˗jęę˗ hnäh˝ hi¯
ląą˩ kǫǫ¯ ba´ kyąąh´ Cristo. Wa´ la˩
lä˗ją¯.

2 Pedro
He¯ la¯ jee´ ga˖të˝ to̱ˡ je¯ he¯ ga˖sɨɨ˝ Pee´

Ga˖sɨɨ˝ Pee´ kihˡ dsa¯gooyˡ

1 Jnä˝ Simón Pee´ jmeen˖ ta´ kihˡ
Jesucristo la̱a̱nˡ apóstol kya̱a̱yˡ,
sɨɨn˖ kyahˡ hnäh˝ hi̱¯ ma¯dsoo˝ dsëˡ
ko̱¯jøh˝ kya̱a̱h´ jnä˝. Peer˖ jna̱a̱hˡ
laˡ jnän` he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´
ta˖la˖ kihˡ he¯ lla̱a̱ˡ Jesucristo hi̱¯
la̱a̱˜ jne´. Hi̱¯ he˝ he˝ Dio jnän`.
2 Ta˖la˖ kihˡ he¯ kya̱a̱h˖ hnäh˝
Dio hi˖ kya̱a̱h˖ hnäh˝ Jesucristo
Dsa¯jøø̱hˡ jnän`, wa´ mi¯jä̱a̱ˡ Dio
hnäh˝ cha¯miih¯ hi˖ wa´ jmeey˝ hii˝
tii´ kyahˡ hnäh˝.

Ha¯ lä˖ jmee´ jne´ hi̱¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ kihˡ Dio

3 Kya̱a̱h´ be˝ kihˡ Dio ba´ cha¯
lä˖jë˖ he¯ jmee˖ cha̱a̱¯ jne´ mahˡ
jmee´ jne´ lä˖ hnøøyˡ hñiiy˝.
Ga˖hñahˡ jne´ he¯ la¯, kya̱a̱h´ he¯
ma¯kya̱a̱˖ jnih˝. Hi̱¯ he˝ ga˖tëëhˡ
jne´ ta˖la˖ kihˡ he¯ la̱a̱yˡ jøø̱hˡ hi˖
liyh˖ jmeeyˡ he¯ jɨɨh¯ga̱a̱¯. 4 Hi˖
lä˖ja̱¯ ga˖hñahˡ jne´ he¯ jɨɨh¯ga̱a̱¯
he¯ ga˖jäyh˝ jmeeyˡ jnän`. Peer˖
jna̱a̱hˡ laˡ jnän` he¯ ma¯kya̱a̱h˜ jne´
juuˡ kiyhˡ. Jëëh˝ ta˖la˖ kihˡ juuˡ na¯
ma¯tøøh´ jne´ jee´ le̱e̱˝ jne´ lä˖ko̱o̱¯
la̱a̱ˡ hñii˝ Dio hi˖ lä̱a̱y˜ jne´ kihˡ he¯
hlɨɨhˡ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɨɨ˖ la¯ he¯
ngɨɨ˖ jmɨ¯ngoˡ jnän`.

5 He¯ja̱¯ lä˖llˡ he¯ ma¯dsoo˝
hoh˝ hnäh˝, kwa´ hnäh˝ be˝ jmee´
hnäh˝ lä˖ko̱o̱¯ lle` kihˡ ba´. Hi˖
ja̱˖ ma˖la˖ he¯ jmeeh¯ hnäh˝
lä˖lle` kihˡ, hnøøˡ lä˖kya̱a̱h˜ hnäh˝
cha¯ga´miih¯. 6 Hi˖ ja̱˖ ma˖la˖
he¯ kya̱a̱h˜ hnäh˝, hnøøˡ hä̱a̱hˡ
hnäh˝ hñaahˡ. Hi˖ ja̱˖ ma˖la˖ he¯
hä̱a̱hˡ hnäh˝ hñaahˡ, hnøøˡ jø̱h¯ hoh˝
hnäh˝. Hi˖ ja̱˖ ma˖la˖ he¯ jø̱h¯ hoh˝
hnäh˝, hnøøˡ hnaahˡ hnäh˝ Dio.
7 Hi˖ ja̱˖ ma˖la˖ he¯ hnaahˡ hnäh˝
Dio, hnøøˡ jmeehˡ hnäh˝ he¯ llˡ kihˡ
dsa¯kya̱a̱h´ hnäh˝. Hi˖ ja̱˖ ma˖la˖
he¯ ja̱¯, hnøøˡ hnaah˖ dsa¯kya̱a̱h´
ba´. 8 Cher´mahˡ jmeeh¯ hnäh˝
lä˖jë˖ he¯ ja̱¯, hi˖ ngooˡ ba´ jmeeh¯
hnäh˝ cha¯ga´miih¯ lä˖ja̱¯, ma´ja̱¯
ba´ lä˖jnä˝ ta´ kyahˡ hnäh˝. Hi˖ ja̱˖
ko̱o̱¯ jwah˝ hnäh˝: “Kyu̱u̱¯ ba´ jnäähˡ
Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱hˡ jnän`.” 9 Pero
hi̱¯ sa˖ jmee˖ lä˖ja̱¯, sa˖ jnä˝ kiyhˡ,
la̱a̱yˡ lä˖ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ tɨɨ´. Ma¯gaa˝
dsëyˡ ha¯ lä˖ ga˖che` lä˖jë˖ he¯ hlɨɨhˡ
he¯ ga˖jmeey˝ jä̱a̱ˡ.

10 Lä˖ja̱¯ øøhnˡ, mi¯jnääˡ hnäh˝
he¯ na¯lle̱e̱h´ hnäh˝ hi˖ mi¯jnääˡ
hnäh˝ he¯ la̱a̱hˡ hnäh˝ hi̱¯ ga˖tëëhˡ
Dio. Cher´mahˡ jmeeh¯ hnäh˝ lä˖jë˖
he¯ ja̱¯, sa˖ tä̱h˖ hnäh˝ ji̱h´ko̱h˝, 11 hi˖
ni˖ ko̱o̱¯ sa˖ cha¯ he¯ haˡ kyahˡ
hnäh˝, na¯na´ ba´ jwëˡ kyahˡ hnäh˝
go´ta̱a̱h´ hnäh˝ tä̱a̱˝ ya˖jwɨɨˡ kihˡ Je-
sucristo, Dsa¯jø̱ø̱hˡ jnän` hi̱¯ lä̱a̱˜
jne´.

12 He¯ja̱¯ ngooˡ ba´ jnä˝
mi¯dsoohn¯ hoh˝ hnäh˝ kihˡ juuˡ
la¯ ma˖ke˖ ma¯kyu̱u̱h˜ hnäh˝ hi˖
tä̱a̱h´ hnäh˝ ko̱o̱¯ hweh¯ kya̱a̱h´
juˡdsoo˝ la¯. 13 Pero llˡ ga´ la̱a̱n˖
he¯ kwan` nɨɨh¯ la¯ kyahˡ hnäh˝
ta´ko̱¯jii̱hˡ cha̱a̱n¯. 14 Jëëh˝, ma˖ ba´
jnä˝, cha̱h˝ ba´ ya´hë̱ë̱nˡ jmɨ¯gyɨɨ˖
la¯, lä˖ja̱¯ ga˖mi˖jnää¯ Jesucristo
kin˖. 15 He¯ja̱¯ kwan` be˝ lä˖jii̱hˡ
jee´ le˝, hlë̱ë̱hn´ hnäh˝ juuˡ la¯ mahˡ
lä˖dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ ga´ ma¯ju̱u̱n˖.

Ga˖jëëˡ Pee´ ha¯ ko̱h˝ sa˖ jɨɨh¯ be˝ he¯ ga˖mi˖jnää¯ Cristo

16 Lä˖ ma´ ga˖kwa´ jnäähˡ juuˡ
kyahˡ hnäh˝ sa˖ ga˖hlëëhn` juuˡ
ta˖jmahˡ he¯ gwa˝ kya̱a̱h´ ma̱y˜.
Ga˖jmee´ jnäähˡ dsoo˝ ha¯ lä˖ lä˖jnä˝
be˝ kihˡ Jesucristo Dsa¯jø̱ø̱hˡ jnän`
wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ jä̱yh˝. Jëëh˝ kya̱a̱h´
mɨ´në´ jnäähˡ ga˖jëë´ jnäähˡ ko̱o̱¯
hä´, ha¯ lä˖ tø¯jle̱ë̱¯ ga˖jmä̱a̱yˡ
hñiiy˝. 17 Ga˖jëë´ jnäähˡ ga˖jmä̱a̱ˡ
Dio jø̱ø̱yhˡ hi˖ ga˖jmeey˝ jɨɨh¯
kiyhˡ. Jee´ ja̱¯ ga˖nɨɨ´ jnäähˡ ha¯

lä̱ na´hñaah¹ ga̱hlëëh´ Dio kiyh¹,
ga̱jäyh´: “Hi̱ la̱ na̱ gyu̱u̱ kyäänä̱
hi̱ hnaaṉ, peeṟ chäänä̱ llu¹
kyäänh´.” 18 He´ ba´ jnäänh¹ ga̱nuu´
jnäänh¹ he̱ ga̱hlëëh´ gyuuh¹ ba´ jä̱,
lä̱ ma´ tööh´ jnäänh¹ ko̱jöh´ kyäänh´
Jesús gyuuh¹ moh´ he̱ na̱jngii¹ jä̱.
19 He̱jä̱ cha̱ga´miiẖ hëëh´
jnäänh¹ juu¹ kih¹ hi̱ ma´ ngëë˜ juu¹
kih¹ Dio llo´joo¹. Hi̱ cher´mah¹
jmeeẖ hnäh´ he¹ kih¹ juu¹ jä̱,
jmeeẖ ba´ hnäh´ llu¹. Juu¹ jä̱
la¹ lä̱ko̱o̱ wa´je̱ he̱ kwa̱ jmëë¹
jee´ na̱ho̱o̱, he̱ na̱hiẖ˜ lä̱jiih¹
jnä̱, lä̱jiih¹ hñää´ nuu´ höö¹ chooy¹
wa´je̱ lä̱ ga̱të´ neẖ tuẖhoh´
hnäh´. 20 Kih¹ jee´ lä̱jë̱ he̱ jwahṉ
la̱ hnoon¹ tä̱ẖ hoh´ hnäh´ kih¹ he̱
la̱. Ni̱ jää̱ sa̱ lä̱kë̱h´ jmii´ kih¹
hñii´ he̱ jiiy¹ juu¹ he̱ ga̱sii´ lä̱jëë̱
hi̱ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio. 21 Jëëh´
ni̱ jää̱ hi̱ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio,
sa̱ ga̱hlëëh´ lä̱ko̱o̱ la¹ huu´dsë̱
kih¹ hñiiy´. Ga̱hlëëyh´ lä̱ko̱o̱ la¹
huu´dsë̱ kih¹ Dio ba´, ta̱la̱ kih¹
Jmi̱lle´ Na̱jngii¹ hi̱ ma´ jöö̱ kiyh¹.

2

Dsa̱ hi̱ kwa̱ juu¹ ta̱juu¹
(Judas 4-13)

1 Ma´ chää̱ ba´ dsa̱ llo´joo¹ hi̱
ma´ jäh´ ngëëy˜ juu¹ kih¹ Dio jee´
kih¹ dsa̱ ma̱gyu̱ẖ jnän` pero juu¹
kih¹ dsa̱ he´ ma´ la¹ juu¹ ta̱juu¹ ba´.
Hi̱ jä̱ba´ lä̱jä̱ hwëë̱ ta̱jwoh¹
hi̱ kwa¹ juu¹ ta̱juu¹ jee´ kyah¹
hnäh´ na¹. Jwë´ na̱hmää´ ba´
mi̱gäay̱ hnäh´, hi̱ hëëy¹ hnäh´
kyäänh´ he̱ mi̱sii̱y¹ juu¹ kih¹ Dio,
lä̱jiih¹ jmäay¹ ta̱ koo´ Dsa̱jöö̱h¹
jnän` hi̱ ga̱läay¹. He̱ jmeey¹
lä̱jä̱, ngii̱y¹ jä̱ na¹ ba´ ko̱h´ dso´jwii´
ne´ kiyh¹. 2 Jwëë´ dsa̱ jmee¹ ko̱jöh´
kyäänh´ kyäänh´ jwë´ hliih¹ kiyh¹.
Hi̱ kwäät˜ kih¹ dsa̱ he´, mi̱kwäh¹
dsa̱ kih¹ ju¹dsoo´. 3 Kih¹ he̱ hëë´
dsëy¹ kuu´, säänh¹ hnäh´ kyäänh´ juu¹
he̱ gwa´ tuẖdsëy¹ hñiiy´. Ko̱jä̱
ma̱na̱hëë´ ba´ dsa̱ he´ llo´joo¹.
Mo̱so̱ cha̱ jee´ mo̱ lääy´.

4 Lä̱jä̱ lä̱jëë̱ ángele hi̱
ga̱jmee´ he̱ hliih¹, sa̱ ga̱läjöẖ
dsë¹ Dio kyäänh´, ga̱jwäay¹ cha´je̱,
ga̱hñuuyẖ jee´ na̱hoo̱ jee´ sa̱
jnä´ sa̱ nuuh´. Jee´ jä̱ täänh´ lä̱jiih¹
dsëë¹ jmii´ he̱ llay¹ ta´ kiyh¹. 5 Hi̱
lä̱jä̱ kih¹ dsa̱ jmi̱gyuu̱ hi̱ ma´
chää̱ llo´joo¹, sa̱ ga̱ko̱oy¹ dsëy¹
kiyh¹, ga̱jngëëyh¹ hi̱ hñaa̱ dsë¹ he´
kyäänh´ jmii̱. Jiii̱ jä̱ ga̱lää´ ma̱la̱
Noé ba´ kyäänh´ gyee̱¹ hi̱ ma´ chää̱
kiyh¹. Hi̱ he´ ga̱kwa´ juu¹ ha̱
lä̱ dsa̱täänh` dsa̱ kyäänh´ he̱ llu¹
jmah¹. 6 Hi̱ lä̱jä̱ ga̱hee̱¹ Dio jwii̱
Sodoma kyäänh´ Gomorra, ga̱jëëy¹
lä̱jiih¹ ga̱lii¹ tu´jwa̱. Lä̱jä̱ ga̱la¹
mah¹ lä̱ñe̱ dsa̱ hi̱ chää̱ na¹
ha̱ lä̱ le´ kih¹ hi̱ sa̱ gäẖ Dio.
7 Jää̱ Lot ba´ ga̱läay¹, hi̱ ma´ lää̱
¹ jää̱ dsa̱ llu̱u̱¹. Peeṟ ma´ meeẖ
dsëy¹ ma´ jëëy˜ ha̱ lä̱ ma´ täänh´
dsa̱ hlëëh¹ he´ jmeey̱ lä̱jë̱ he̱ la¹
o̱hiẖ. 8 Hi̱h¹ dsa̱ñuuẖ llu̱u̱¹ he´,
lä̱ko̱o̱ ma´ gyay¹ ko̱o̱ jmii´, ko̱o̱
jmii´ kyäänh´ dsa̱ hlëëh¹ he´, ma´ jiii̱
lä̱ ga̱të´ neẖ tuẖdsëy¹, lä̱ ma´
nuuy̱ hi̱ ma´ jëëy˜ he̱ ma´ jmee̱
dsa̱ he´ wa´ la¹ cha̱ la¹. 9 He̱jä̱
ma̱ñe´ ba´ jne´, Dio liẖ läänh¹ lä̱jëë̱
hi̱ hnaayẖ ma´ jëëy˜ wii´, hi̱ hi̱
hñaa̱ dsë¹ he´, lä̱ ma̱täänh´ jä̱ba´,
lä̱jiih¹ lloo˜ jmii´ lla¹ Dio ta´ kiyh¹
mah¹ heeyh¹ wii´.

10 Hi̱ cha̱ga´miiẖ wii´ chee̱¹ Dio
kih¹ hi̱ ga̱nää´ lä̱ hnöö¹ jmi̱ngo¹
kih¹, hi̱ ga̱nää´ hnooẖ he̱ ga´
jyoh´ he̱ hee̱´ dsëy¹, sa̱ hnööy¹
jmeey¹ lä̱ko̱o̱ la¹ mada¹ kih¹ Dio,
ni̱ miiẖ sa̱ goyẖ, jmäay¹ hñiiy´
jööh¹, hi̱ sa̱ goyẖ hlëëyh¹ wii´
kih¹ hi̱ käänh´ hi̱ täänh´ gyuuh¹.
11 Lä̱jëëë̱ ángele hi̱ täänh´ gyuuh¹,
bee̱´ ga´ lä̱ko̱h´ ga´ jmi̱lle´ hlëëh¹
he´, pero ni̱ lä̱jä̱ sa̱ tuu̱ dsëy¹
jwäy¹ dso´jwii´ ne´ kih¹ hi̱ hlëëh¹ he´
cha´ne´ Dio.

12 Pero dsa¯ hñaa¯ dsë˜ he˝,
hlëëyh˗ wɨɨ˝ kih˜ lä˗jë˗ he¯ sa˗
ngëëy˝, jmeey˗ lä˗kǫǫ¯ jah˝ nuu¯
hi¯ ma¯na¯jää˝ jngëëh˜ dsa¯. Lä˗ja¯
le˝ kih˜ dsa¯ he˝, lä˗kǫǫ¯ jah˝ ba´
hęęy˝ go¯te˜. 13 Jee´ ja¯ hyoyh˗ jñeey
˜ lä˗kǫǫ¯ te˜ ta´ hlɨɨh˜ he¯ ma´ jmeey˗.
Chąąy¯ llu˜ jwërte ląąy˝, jmeey˗
lä˗jë˗ he¯ tɨh˜ dsëy˜ hñiiy˝. Peer˗
hlęęh˜ dsa¯ he˝, dsa¯tąąyh˜ lä˗kyę¯
jee´ jmeeh¯ hnäh˝ jmɨɨ˝, kuyh˗
kǫ¯jǫh˝ kyąąh´ hnäh˝, hnooh˗ gyih˜
ma˗la˗ he¯ hęę˝ dsëy˜.
14 Sa˗ le˝ jęëy˜ jąą¯ dsa¯më˝,
ma˗ra˗ he¯ hęę˝ ba´ dsëy ˜. Sa˗
dsa¯lä¯dsęh˗ dsëy˜ jmeey˗ he¯
hlɨɨh˜. Mi¯gąąy˗ dsa¯kyąąh´ hnäh˝
hi¯ sa˗ cha¯ be˝ kih˜. Peer˗
hñǫǫy´ ha¯ lä˗ jee´ liyh˗ lä˗jë˗ he¯
hęę˝ dsëy˜, jëëh˝ ma¯hääy´ kyąąh´
dso´jwɨɨ˝. 15 Ma¯jmeey˝ ta˗ koo´ kih˜
jwë˝ llu˜, ma¯kąyh˜ jwë˜. Ga˗nääy´
jmeey˗ lä˗kǫǫ¯ ga˗jmee˝ Balaam,
jǫǫ˝ Beor hi¯ ga¯hnooh¯ ha¯ lä˗
ma¯lä¯chay˗ kuu´ kyąąh´ he¯ hlɨɨh˜
he¯ ma´ jmeey˗. 16 Pero burra hi¯
ma´ dsęę˜ Balaam he˝ ga˗hlëëh˝
lä˗kǫǫ¯ jąą¯ dsa¯. Ga˗jɨɨyh˜ kiyh˜,
kih˜ he¯ ma´ jmeey˗ hɨɨ´dsë¯ hlɨɨh˜
ją¯, mah˜ sa˗ ma´ dsooy˜ ta˗ cha´në´
kyąąh´ hɨɨ´dsë¯ ngaah´ kiyh˜.
17 Lä˗jęę˗ dsa¯ hñaa¯ dsë˜ he˝, ląą˜
lä˗kǫǫ¯ jmɨ¯too¯ he¯ sa˗ haa´ jmɨɨ˝,
hi˗ ląąy˜ lä˗kǫǫ¯ jnii˝ he¯ go¯kyę¯
lle˝ wa´ ha¯ cha¯ ha¯. Ma¯na¯hęęy¯
go¯te˜. Ma¯la˜ juu˜ dsa¯nääy˜ jee´
na¯hǫǫ¯ läh¯ lä˗jë˗ joh˝ jmɨɨ˝ cha¯.
18 Hlëëyh˗ juu˜ kaah´ jmah˜ he¯ sa˗
tøøhn´ ta´, hi˗ kyąąh´ lä˗jë˗ he¯ ngɨɨ˗
jmɨ¯ngo˜ ją¯, mi¯gąąy˗ øøh˜ jne´
hi¯ hmëë˝ ma¯ląą˝ kih˜ he¯ hlɨɨh˜.
19 Hi¯ he˝ jäh˝ lä˗la¯: “Ma¯na¯ląą´
ba´ jne´. He¯ją¯ cha¯ jwë˜ jnän`
jmeen´ lä˗jë˗ he¯ lla˗ dsë¯ jne´.”
Pero ni˗ sa˗ ñey¯ he¯ sa˗ na¯ląąy´.
Na¯hnëëy´ jmeey˗ he¯ hlɨɨh˜ jmah˜
ba´. Jëëh˝, cher´mah˜ ga˗tąh˝ dsa¯
kyąąh´ wa´ he¯ cha¯ he¯ he¯ jøø˗
kiyh˜, ma¯ląąy˜ kyąą˜ he¯ ją¯.
20 Cher´mah˜ ga˗ląą˝ jąą¯ dsa¯
kih˜ he¯ hlɨɨh˜ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɨɨ˗
la¯, ta˗la˗ kih˜ he¯ ga˗lä˗kyǫǫy˗
Dsa¯jøøh˜ jnän` hi¯ lążą˜ jne´, hi˗
cher´mah˜ ga˗jęęyh˜ ka¯läh˝ ta˗
ka´luuy´, hi˗ ga˗lih˜ he¯ hlɨɨh˜ ją¯
kiyh˜, cha¯ga´miih¯ lä˗hlęëyh˜,
lä˗kǫǫ¯ ma´ ląąy˜ jążą˜. 21 Llu˜ ga´
la˜ kih˜ dsa¯ he˝ wa´ra¯ jäh˝ kih˜
sa˗ ga˗lä˗kyɨɨyh˜ go¯te˜ jwë˝ llu˜.
Jwɨɨy˜, kih˜ he¯ ga˗lä˗kyɨɨyh˜ ba´
mah˜ ga˗jmeey˝ ta˗ koo´ mada¯
he¯ na¯jngɨɨ ˜ he¯ ga˗hyoyh˜ kih˜
Dio. 22 He¯ lä˗ją¯, jęęh˜ kwee¯
lä˗kǫǫ¯ dsoo˜ juu˜ he¯ hlëëh˗ dsa¯:
“Sa´dsɨɨ¯ hi¯ ñu˜, kǫǫ¯ ka¯läh˝
kuyh¯ tɨ´ñu¯ kiyh˜”, hi˗ “cha´ñe˜ hi¯
ma¯na¯jngëë˜, kǫǫ¯ ka¯läh˝ looyh˜
jmɨɨ¯ jii˜.”

3

Lloo˜ kǫǫ¯ jmɨɨ´ jąh˝ Jesús ka¯läh˝

1 Peer˗ hnaan˗ hnäh˝ øøhn˜, jee´
la¯ ma¯të˝ tǫ˜ mo´je¯ he¯ sɨɨn˗ kyah˜
hnäh˝. Lä˗tǫ˝ na¯ hlëëh´ kǫǫ¯ ba´
juu˜, hlęęhn´ hnäh˝ mah˜ kąh˜ hnäh˝
kǫǫ¯ nëë˜ ba´ hɨɨ´dsë¯. 2 Hnoon˜
lä˗dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ kih˜ lä˗jë˗ he¯
ga˗sɨɨ˝ hi¯ na¯jngëë˜ hi¯ ma´ ngëë˜
juu˜ kih˜ Dio llo˝joo˜. Hi˗ hnoon˜
lä˗dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ mada¯ kih˜
Dsa¯jøøh˜ jnän` hi¯ lążą˜ jne´. Jëëh˝
jnääh˜ hi¯ lążą˜ apóstole, kwa¯ jnääh˜
juu˜ kiyh˜ jee´ kyah˜ hnäh˝.
3 Wa´ lä¯dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ to¯në´
he¯ jwahn¯ la¯. Wa´ra¯ ga˗të˝
jee´ llążą˗ jmɨɨ˝, ya¯nää˝ dsa¯ hi¯
mi¯kwąh˜ kih˜ lä˗jë˗ ba´, hi˗ joh˝
he¯ hlɨɨh˜ sa˗ jmeey˜ lä˗kǫǫ¯ ngɨɨ˗
jmɨ¯ngo˜ kiyh˜. 4 Jäyh˗ lä˗la¯:
“¿He¯la˜ sa˗ ma¯jąh˜ Cristo lä˗kǫǫ¯
ga˗bążążyh¯ hñiiy˝ ma´ jążyh˝? Lä˗jɨɨh˜
jmɨɨ˝ ga˗jǫǫ˜ dsa¯ ma¯gyǫh¯
jnän`, lä˗ ma¯ngoo˜ ją¯ba´ hii˝ tii´
jmɨ¯gyɨɨ˗ lä˗jɨɨh˜ na˜. Sa˗ cha¯
he¯ ma¯na¯sɨɨ˜ lä˗jɨɨh˜ ma´ ga˗nøø˜
jmɨ¯gyɨɨ˗”, jäh˝ dsa¯ he˝. 5 Sa˗
hnøøy˜ nuuy˜ ha¯ lä˗ ga˗nøø˜
jmɨ¯gyɨɨ˗. Jëëh˝, kyąąh´ kǫǫ¯

ga˖hlëëh˴ ba˴ Dio, ga˖la˩ gyʉʉh˩
hwa˩ lä˖ ma˴ to˜në˴. Hwa˩ ya˖hii˩
neh˖ jmii˖, hi˖ jmii˜ ja˜ ga˖nøø˩
lä˖ku˴ lä˖jii˩ kih˩. 6 Ja˜ba˴ kyaah˴
jmii˜ ja˜, ga˖heee˩ Dio jmi˜gyʉʉ˖ he˜
ma˴ nøø˴ jää˩, lä˖koo˜ ma˴ chaa˜
Noé. 7 Hi˖ kyaah˴ he˜ ga˖hlëëh˴
Dio, ma˜na˜la˴ juu˩ koo˖ kyaah˴ je˜
gyʉʉh˩ hwa˩ he˜ jnä˴ na˩. Koo˜ jøøy˜
ba˴ ha˜ lä˖ lloo˜ jmii˴ jmeey˩ jwiz˜
mah˩ mi˜llaay˖ lä˖jëë˖ hi˜ hñaa˜
dsë˩, ja˜ga˴ heey˩ lä˖jë˖ go˜te˜.

8 Pero hnäh˴ hi˜ hnaan˖, ta˖ wa˴
gaa˴ hoh˴ hnäh˴ he˜ la˜. Koo˜
jmii˴ jnä` jne˴, kih˩ Dio la˩ koo˜ mil
ji˜ñe˜. Hi˖ koo˜ mil ji˜ñe˜, la˩ kih˩
Dio lä˖koo˜ koo˜ jmii˴ ba˴. 9 Ja˖
he˜ dsa˜lä˜hëë˴ Dio mi˜tey˩ he˜
ga˖bääyh˜ hñiiy˴ jmeey˩, lä˖koo˜
laa˴ ko˜llaa˴ dsa˜. He˜ jøh˜ dsëy˩
kyaah˴ jne˴ ba˴ ja˜, sa˖ hnøøy˩ hee˴
ni˖ jaa˜, he˜ hnøøy˩ lä˜dsaa˜ dsë˩
lä˖jëë˖ ba˴ mah˩ ya˜nääy˴ ka˜läh˴
kih˩ Dio.

10 Wa˴ra˜ ga˖dsëë˩ jmii˴ kih˩
Dsa˜jøøh˩ jnän`, koo˜ jmii˴ he˜ sa˖
jøø˜ dsa˜ ba˴ jäyh˴, lä˖koo˜ jmee˖
jaa˜ dsa˜hii˜. Jmii˴ ja˜, hii` goo˜
ääh˩ go˜te˜ gyʉʉh˩ jmi˜gyʉʉ˖, koo˖
kyaah˴ je˜. Lä˖ja˜ koo˖ hwa˩ la˜
kyaah˴ lä˖jë˖ he˜ cha˜ në˴ kih˩.

11 Kih˩ he˜ ma˜ñe˴ jne˴ he˜
hee˴ lä˖jë˖ go˜te˩ he˜ cha˜ gyʉʉh˩
hwa˩, he˜ja˜ jmee˖ bii˩ dsa˴toohn˴
na˜jngëë˩ jne˴ jee˴ hnäähn˖ Dio.
12 Hnøø˩ dsa˴toohn˴ kyaah˴ o˜jøh˖
dsë˜ lä˖jiih˩ lloo˜ jmii˴ ja˜. Wa˴
kwan˴ be˴ hñaa˖ ta˴ jnän` mah˩
wa˴ lä˖te˩ ga˖jʉh˜. Jmii˴ ja˜ hee˴
gyʉʉh˩ jmi˜gyʉʉ˖, koo˖ kyaah˴ je˜.
Hi˖ lä˖jë˖ go˜te˜ he˜ ga˴ cha˜ joo˩
kyaah˴ je˜. 13 Pero jne˴ tøøhn˴ jøøn˴
koo˜ gyʉʉh˩ hwa˩ he˜ hmëë˴ he˜
ga˖bäääh˜ Dio hñii˴ kwa˩. Jee˴ ja˜
lä˖cha˜ he˜ llu˩ jmah˩ ba˴.

14 He˜ja˜ jwahn˖ øøhn˩ hi˜
hnaan˖, ta˴ko˜jiih˩ tøøh˴ jne˴ jøøn˴
he˜ lä˖te˩ he˜ ja˜, wa˴ kwan˴ be˴
mah˩ jee˖y˖ jne˴ tøøhn˴ na˜jngëën˩ hi˖
ni˖ miih˜ sa˖ cha˜ he˜ na˜bäähˋ jne˴
hi˖ hii˴ tii˴ jnän` wa˴ra˜ ga˖të˴ jee˴
jäyh˴. 15 Hnøø˩ tähˋ dsë˜ jne˴ kih˩
juu˩ la˜. Cher˴mah˩ sa˖ jayh˩ chah˴,
he˜ hnøøy˩ lääy˩ lä˖jëë˖ ba˴ ja˜. Kih˩
he˜ja˜ ba˴ na˜, he˜ jøh˜ dsë˩ Dio
kyaah˴ jne˴. Ja˜ba˴ lä˖ja˜ ga˖sii˴ øøh˩
jne˴ Paa˴ hi˜ hnää˖ jne˴ lä˖koo˜ la˩
hʉʉ˴dsë˜ he˜ ga˖hyoyh˩ kih˩ Dio.
16 Lä˖jë˖ mo˴je˜ kiyh˩ he˜ ga˖siiy˴,
hlëëyh˖ ja˜ba˴ lä˖koo˜ hlëëh˴ jnä˴
kih˩ he˜ la˜. Hi˖ jee˴ llah˩ na˜sii˜
jwëëh` he˜ sa˖ lä˖ngëë˴ jne˴. He˜ja˜
ko˜llaa˴ dsa˜ hi˜ sa˖ ngëë˴ hi˜ sa˖ la˩
koo˜ ba˴ hʉʉ˴dsë˜ kih˩, mi˜siiy˩ juu˩
he˜ ga˖sii˴ Paa˴. Hi˖ lä˖ja˜ mi˜siiy˩
ka˜läh˴ ta˖ jee˴ jyoh˴ jee˴ na˜sii˜ juu˩
kih˩ Dio, lä˖jwë˴ ja˜ hee˴y˜ hñiiy˴
go˜te˜.

17 Hnäh˴ øøhn˩ hi˜ hnaan˖,
ma˜ngëë˴ ma˜nʉʉh˜ ba˴ hnäh˴
juu˩ la˜, he˜ja˜ hää` hnäh˴ hñaah˩
kih˩ hi˜ ta˜jʉʉ˩ he˴ mah˩ sa˖ kah˩
hnäh˴ jyoh˴ jwë˩ hi˖ lä˖ja˜ sa˖ tähˋ
hnäh˴, na˩ he˜ ma˜tääh˴ hnäh˴ koo˜
hweh˜. 18 Wa˴ lä˜kyʉʉh˖ hnäh˴
cha˜ga˴miih˜ Jesucristo Dsa˜jøøh˩
jnän` hi˜ lää˜ jne˴. Lä˖ja˜ go˜nää˴
ba˴ hnäh˴ ta˖ cha˴në˴ kyaah˴ he˜
llu˩ he˜ la˴ kwa˖ Jesús. Lä˖ja˜ wa˴
jmeen˴ jʉʉh˜ kiyh˩ jmii˴ na˩ hi˖ lä˖ja˜
ka˜läh˴ lä˖jë˖ joh˴ jmii˴ cha˜. Wa˴ la˩
lä˖ja˜.

1 Juan
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˖sɨɨ´ Jwąą̄˩

Juu' he¯ jmee˖ chąą̄¯ jne´

1 Jee´ la¯ sɨɨ¯ jnääh' kyah˩ hnäh´ juu' kih˩ hi̱¯ chąą̄¯ jąą̈˩ ga´ kih' jmɨ¯gyɨɨ˖. Ga˖nɨɨ´ jnääh˩ juu' he¯ ga˖kway´, kyąąh´ mɨ´në´ jnääh˩ ga˖jëë´ jnääh˩ kiyh˩. Ga˖jëë´ jnääh˩ hi˖ ga˖chu´ ga˖bëë´ jnääh˩. Hi̱¯ he´ he´ ląą˩ juu' hi̱¯ jmee˖ chąą̄¯ dsa¯ he¯ją̄¯ kwa¯ jnääh' juu' kiyh˩. 2 Hi̱¯ na´jii̱h˖ he´ ga˖lä˖jnääy´ lä˖ ma´ jay' jmɨ¯gyɨɨ˖ la¯. ga˖jëë´ jnääh˩, hi˖ jmee¯ jnääh' ju'dsoo´ kiyh˩. He¯ją̄¯ hlëëh´ jnääh˩ hnäh´ kih˩ hi̱¯ na´jii̱h˖ tąą̈´. Hi̱¯ he´ ma¯chąą̄¯ kyąąh´ Tää` jąą̈', hi˖ he´ ba´ hi̱¯ he´ ga˖lä˖jnääy´ jee´ kyąą̄ ' jnääh˩. 3 Lä˖jë˖ he¯ ma¯jëë´ jnääh' hi˖ he¯ ma¯nɨɨ´ jnääh˩, juu' ją̄¯ba´ kwa¯ jnääh ' mah˩ lä˖ją̄¯ kyah˩ hnäh´ lä˖cha¯ kǫǭ¯ ba´ hɨɨ´dsë¯ kyąąh´ jnääh˩, lä˖kǫh´ hii´ kǫǭ¯ ba´ hɨɨ´dsë¯ kyąą̄˩ jnääh' kyąąh´ Dio hi˖ kyąąh´ jǫǭ´ Jesucristo. 4 Lä˖jë˖ he¯ la¯ sɨɨ¯ jnääh ' kyah˩ hnäh´ mah˩ jëë̄¯ hoh´ hnäh´ go¯te˜.

Dio ląą̄˩ wa´je¯

5 He¯ la¯ na¯ juu' he¯ ma¯nɨɨ´ jnääh˩ kiyh˩, ją̄¯ba´ juu' la¯ kwa¯ jnääh ' kyah˩ hnäh´ ka¯läh´. Dio he´ hi̱¯ ląą̄˩ wa´je¯, ni˖ miih¯ he¯ hlɨɨh' sa˖ cha¯ kiyh˩. 6 Cher´mah˩ jäh´ jne´, hii´ kǫǭ¯ ba´ hɨɨ´dsë¯ jnän` kyąąh´ jnih´ mah˩ jmee¯ ga´ jne´ he¯ hlɨɨh', he¯ ta¯jǫǭ ' ba´ jne´ ją̄¯, jëëh´ sa˖ mi¯te` jne´ lä˖kǫǭ¯ lle` ju'dsoo´. 7 Pero cher´mah˩ mi¯te` jne´ lä˖kǫǭ¯ lle` kih' hi̱¯ hąą̈´ jee´ wa´je¯, ją̄¯ba´ lä˖kǫǭ¯ hąą̈´ hñii´ Dio jee´ wa´je¯, he¯ją̄¯ ba´ dsoo´ hii´ kǫǭ¯ ba´ hɨɨ´dsë¯ jnän` kyąąh´ ǫǭh' jne´. Hi˖ kyąąh´ jma¯ kih˩ Jesucristo Jǫǭ´ Dio gyih˜ lä˖jë˖ dso´kye¯ jnän`.

8 Cher´mah˩ jäh´ jne´ sa˖ cha¯ dso´kye¯ jnän`, he¯ mi¯gąą̄ ' jne´ hñaa' ba´ jne´ ją̄¯, sa˖ cha¯ ju'dsoo´ cha¯ jnän`. 9 Pero cher´mah˩ ga˖mi˖jnää' jne´ dso´kye¯ jnän`, llǫǭ˩ ba´ Dio, hi̱¯ lä˖ ma¯kǫǭ ' ją̄¯ba´ dsë' kih˩ dso´kye¯ jnän`, hi˖ chey˩ go¯te˜ lä˖jë˖ he¯ hlɨɨh' he¯ dsa¯hląąh˖ jne´. 10 Cher´mah˩ ga˖jäh´ jne´ sa˖ cha¯ dso´kye¯ jnän`, he¯ jmąą̈˖ jne´ Dio he¯ ta¯jǫǭy' ba´. Sa˖ hä´ juu' kiyh˩ neh˖ tuh¯dsë¯ jne´ cher´mah˩ lä˖ją̄¯ la˩.

2

Jesús cheh˩ në´ jnän`ngɨɨ˖ jnän`kih' Dio

1 Hnäh´ gyǫǭ¯ pih' kyąąn˖, ma¯sɨɨn˩ lä˖jë˖ he¯ la¯ mah˩ mo˖so˖ jmeeh' ga´ hnäh´ dso´kye¯. Pero cher´mah˩ chąą̄¯ hi̱¯ ma¯jmee´ dso´kye¯, chąą̄¯ ją̄¯ąą̄¯ hi̱¯ cheh˩ në´ jnän` ngɨɨ˖ kih˩ Tää`, hi̱¯ he´ he´ Jesucristo, hi̱¯ llǫǭ˩ go¯te˜. 2 Hi̱¯ he´ ga˖ngëë˩ hñii´ mah˩ ga˖jǫǭy˩, ga˖mi˖hmaayh´ dso´kye¯ jnän`. Pero ją̄˖ ma˖la˖ dso´kye¯ jnän` ga˖mi˖hmaayh´, lä˖ją̄¯ ka¯läh´ ga˖mi˖hmaayh´ dso´kye¯ kih˩ ga¯lä˖jëë̄˖ dsa¯ hi̱¯ tąąh´ jmɨ¯gyɨɨ˖ la¯.

3 Cher´mah˩ ga˖høø´ jne´ nɨɨh¯ kih˩ Dio, ma¯ñe´ jne´ he¯ ma¯kyǫǭ˖ ba´ jnih´ ją̄¯. 4 Pero hi̱¯ jäh´: “Kyǫǭ˖ ba´ jnä´ Dio”, mah˩ sa˖ høøy˖ nɨɨh¯ kiyh˩, he¯ ta¯jǫǭy' ba´ ją̄¯. Sa˖ la˩ dsoo´ juu' kiyh˩. 5 Pero hi̱¯ høø˖ juu' kih˩ Dio, hi̱¯ he´ ba´ hnää' Dio lä˖kǫǭ¯ te˩ lle` kih'. He¯ lä˖ją̄¯, ñe´ jne´ he¯ ląą̄˩ jne´ kǫǭ¯ kyąąh´. 6 Hi̱¯ jäh´ ląą̄˩ kǫǭ¯ kyąąh´ Dio, hi̱¯ he´ ąą̈¯ jmɨɨ´ jmeey' lä˖kǫǭ¯ ga˖jmee´ Jesús ba´.

Nɨɨh¯ hmëë´ he¯ ga˖kwa´ Jesús

7 Ją̄˖ he¯ hmëë´ nɨɨh¯ la¯ he¯ sɨɨn˖ kyah˩ hnäh´ ǫǭhn˩. Nɨɨh¯ ma¯gyǭh¯ he¯ ma¯kyǫǭh˜ hnäh´

lä˜ ma´ to¯në´ ba´ la¯. Nɯɯh¯
ma¯gyu̱h¯ la¯, la˜ juu˜ he¯ ga˜nɯɯh¯
hnäh´ lä˜ ma´ to¯në´. 8 Pero ma˜ra˜
he¯ hmëë´ ba´ nɯɯh¯ la¯ he¯ sɨɨn˜
kyah˜ hnäh´. Jëëh´, ma˜ra˜ he¯
ga˜lä˜hnää˜ ba´ Cristo jne´ hi˜ lä˜ja̱¯
ma¯lä¯hnaah˜ hnäh´ ǫǫh˜ hnäh´.
Jëëh´, dsa¯ngëë´ ba´ he¯ na¯ho̱o̱¯
ja̱¯, hi˜ ngoo˜ dsa¯lä¯jnä´ hñii´
wa´je¯ he¯ jmee˜ hnää˜ dsa¯.

9 Hi̱¯ jäh´ hä̱ä̱´ jee´ jnä´ wa´je¯
mah˜ na¯hä̱ä̱yh´ ǫǫyh¯, lä˜ ma¯hä̱ä̱´
bih˜ jee´ na¯ho̱o̱¯. 10 Hi̱¯ hnää˜ ǫǫh¯,
hi̱¯ he´ hä̱ä̱´ tä̱ä̱´ jee´ jnä´ wa´je¯. Sa˜
cha¯ he¯ jmee˜ tëyh˜. 11 Pero hi̱¯
na¯hǫǫh´ kih˜ ǫǫh¯, lä˜ ma¯hä̱ä̱´ bih˜
jee´ na¯ho̱o̱¯. Jëëh´ he¯ hlɨɨh˜ jmah˜
ba´ jmeey˜. Hi˜ ni˜ sa˜ ñey¯ ha¯
ta˜ dsooy˜, jëëh´ sa˜ jnä´ mɨ˜nëy´ he¯
ngëy˜ jee´ na¯ho̱o̱¯.

12 Gyɯɯ¯ pih˜, sɨɨn˜ kyah˜ hnäh´,
jëëh´ ma¯na¯che´ dso´kye¯ kyah˜
hnäh´ ta¯la˜ kih˜ Jesús. 13 Hnäh´
dsa¯ ma¯ka̱a̱h´, sɨɨn˜ kyah˜ hnäh´,
jëëh´ ma¯lä¯kyu̱u̱h˜ ba´ hnäh´ hi̱¯
ma¯cha̱a̱¯ jä̱ä̱˜ ga´ kih˜ jmɨ¯gyɯɯ˜.
Hi˜ sɨɨn˜ kyah˜ hnäh´ chih¯ kwa̱a̱¯,
jëëh´ ma¯lë̱h˜ hnäh´ kih˜ hi̱¯ hlë̱ë̱h˜.

Sɨɨn˜ kyah˜ hnäh´ gyɯɯ¯ pih˜,
jëëh´ ma¯lä¯kyu̱u̱h˜ ba´ hnäh´ Tää`.
14 Sɨɨn˜ kyah˜ hnäh´ dsa¯ ma¯ka̱a̱h´,
jëëh´ ma¯lä¯kyu̱u̱h˜ ba´ hnäh´ hi̱¯
ma¯cha̱a̱¯ jä̱ä̱˜ ga´ kih˜ jmɨ¯gyɯɯ˜.
Sɨɨn˜ ka¯läh´ kyah˜ hnäh´ chih¯
kwa̱a̱¯, jëëh´ cha¯ be´ kyah˜ hnäh´,
hi˜ ma¯jä̱´ ko̱o̱¯ hweh¯ juu˜ kih˜ Dio
neh˜ tuh¯hoh´ hnäh´, hi˜ ma¯lë̱h˜
hnäh´ kih˜ hi̱¯ hlë̱ë̱h˜.

15 Ta˜ wa´ he̱e̱´ hoh´ hnäh´ he¯
cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˜ la¯, ni˜ he¯ ga´ jyoh´
he¯ cha¯ në´ kih˜. Hi̱¯ he̱e̱´ dsë˜
he¯ cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˜ la¯, sa˜ hnääy˜
Tää`. 16 Jëëh´, lä˜jë˜ he¯ hlɨɨh˜ he¯
cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˜ la¯, sa˜ gwa¯ kih˜
Dio. Kih˜ jmɨ¯gyɯɯ˜ la¯ ba´ ja̱¯
he¯ he̱e̱´ dsë˜ jmɨ¯ngo˜, hi˜ he¯ he̱e̱´
dsëy˜ lä˜jë˜ he¯ jëëy˜, hi˜ he¯ jmä̱ä̱y˜
hñiiy´ jǫǫh˜. 17 Dsa¯lla̱a̱˜ ba´ he¯
cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˜ la¯ kya̱a̱h´ he¯ he̱e̱´
dsë˜ dsa¯. Pero hi̱¯ jmee˜ lä˜ hnǫǫ˜
Dio, lä˜ ma¯cha̱ay¯ ja̱¯ba´.

Ju˜dsoo´ hi˜ juu˜ ta¯juu˜

18 Gyɯɯ¯ kya̱a̱n˜, ngoo˜ ga˜dsa̱a̱˜
jmɨɨ´ he¯ tǫǫhn´ la¯. Ma¯nɯɯh¯ ba´
hnäh´ kih˜ ja̱a̱¯ hi̱¯ jä˜ hi̱¯ na¯hǫǫh´
kih˜ Cristo. Hi˜ lä˜ja̱¯ la˜, jwë̱ë̱´ dsa¯
kya̱ay˜ ma¯cha̱a̱¯ na˜. Kih˜ he¯ja̱¯
ba´ na¯, ñe´ jnääh˜ ngoo˜ ga˜dsa̱a̱˜
jmɨɨ´ he¯ tǫǫhn´ la¯. 19 Hi̱¯ he´
ga˜hwë̱ë̱¯ jee´ kya̱a̱ ˜ jnääh˜, pero
sa˜ ma´ la̱ay˜ kya̱a̱˜ jnääh˜. Wa´ra¯
jäh´ kih˜ ma´ la̱ay˜ kya̱a̱˜ jnääh ˜,
ma´ jä̱y˜ ko̱o̱¯ hweh¯ kya̱a̱h´ jnääh˜.
He¯ ga˜hwë̱ë̱y¯ jee´ kya̱a̱ ˜ jnääh˜
ga˜lä˜jnä´, ja̱˜ lä˜jë̱ë̱y˜ la̱ay˜ kya̱a̱˜
jnääh˜.

20 Pero ma¯hñah¯ ba´ hnäh´
Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ ˜ he¯ ga˜kwëëh˜
Cristo hnäh´. He¯ja̱¯ ma¯kyu̱u̱h¯
ba´ hnäh´ ha¯ lä˜ la˜ ju˜dsoo´. 21 Ja̱˜
kih˜ he¯ sa˜ kyu̱u̱h¯ hnäh´ ju˜dsoo´
he¯ sɨɨn˜ juu˜ la¯ kyah˜ hnäh´. Sɨɨn˜
he¯ la¯ kih˜ he¯ ma¯kyu̱u̱h¯ ba´
hnäh´. Jëëh´ ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ni˜
ko̱o̱¯ juu˜ ta¯juu˜ sa˜ go¯hɨɨ˜ jee´ kih˜
ju˜dsoo´.

22 ¿Hi̱i̱¯ na¯ hi̱¯ ta¯ju̱u̱˜? Hi̱¯ jäh´
kih˜ Jesús sa˜ la̱ay˜ Cristo, hi̱¯ he´
ba´ hi̱¯ ta¯ju̱u̱˜. Hi̱¯ na¯hǫǫh´ kih˜
Cristo, jäyh´ sa˜ cha̱a̱¯ Dio hi˜ ni˜ sa˜
cha̱a̱¯ jǫǫy´ ka¯läh´. 23 Lä˜jë̱ë̱˜ hi̱¯
jäh´ sa˜ la̱a̱˜ Jesús Jǫǫ´ Dio, hi̱¯ he´ sa˜
la̱a̱˜ kya̱a̱˜ Tää`. Pero hi̱¯ mi¯jnää˜
hñii´ he¯ la̱ay˜ kya̱a̱˜ Jǫǫ´ Dio, la̱ay˜
kya̱a̱˜ Tää` ka¯läh´.

24 Wa´ jä̱´ ko̱o̱¯ hweh¯ kya̱a̱h´
hnäh´ he¯ ga˜nɯɯh¯ hnäh´ lä˜ ma´
to¯në´. Jëëh´, cher´mah˜ ga˜jä̱´ ko̱o̱¯
hweh¯ kya̱a̱h´ hnäh´ he¯ ga˜nɯɯh¯
hnäh´ lä˜ ma´ to¯në´, lä˜ja̱¯ tä̱ä̱h´
hnäh´ tä̱ä̱´ kya̱a̱h´ jǫǫy´ hi˜ kya̱a̱h´
Tää` ka¯läh´. 25 He¯ la¯ ja̱¯, he¯
ga˜bä̱ä̱h¯ Jesucristo hñii´ kya̱a̱h´
jne´: he¯ ga˜jmeey´ cha̱a̱¯ jne´ tä̱ä̱´.

26 Sɨɨn˜ he¯ la¯ kyah˜ hnäh´
mah˜ lä˜ñeh´ hnäh´ kih˜ hi̱¯ hnǫǫ˜
mi¯ga̱a̱˜ hnäh´. 27 Pero Jmɨ¯lle´

Na˜jngɨɨ' he˜ ma˜hñah˜ hnäh˴ kih'
Cristo, ma˜jä' ja˜ba´ kyäah´ hnäh˴.
Mo˜so˜ jmee˜ bii' hɨ˜ mi˜tëë˜ hnäh˴.
Jmɨ˜lle˴ Na˜jngɨɨ' ba´ mi˜tëë˜ hnäh˴
ga˜lä˜jë˜. Hi˜ hlëëyh˜ ju'dsoo˴ jmah'
ba´, ja˜ juu' ta˜juu'. Ja˜ go˜tääh´
hnäh˴ koo˜ hweh˜ kyäah´ Cristo,
ja˜ba´ lä˜koo˜ ma˜mi˜tëë˜ Jmɨ˜lle˴
Na˜jngɨɨ' hnäh˴.
28 Gyüü˜ kyään˜, na' na˜ go˜tääh´
hnäh˴ koo˜ hweh˜ kyäah´ Cristo.
Lä˜ja˜ lä˜cha˜ o˜jëh˜ dsë˜ jnän`
wa´ra˜ ga˜të˴ jee´ lä˜jnääy˴, hi˜
lä˜ja˜ sa˜ jän´ kyäah´ o˜hih˜ wa´ra˜
ga˜të˴ jee´ jäyh˴. 29 Ma˜ñeh´ ba´
hnäh˴, llüü' ba´ Jesús. Lä˜ja˜ hnöö'
lä˜ngëëh˴ hnäh˴ ka˜läh˴, lä˜jëë˜ hɨ˜
jmee˜ he˜ llu' lääy' kyää' Dio.

3

Hɨ˜ lää' joo˴ Dio

1 Jëë`da´ hnäh˴ ha˜ koh˴ sa˜ hnää'
Tää`jne´, lä˜jɨɨh' ma˜mi˜cheey˜ jne´
jooy˴. He˜ja˜, dsa˜ jmɨ˜gyüü˜ sa˜
kyüü˜ jne´, jëëh´ sa˜ ga˜lä˜kyüüy˜
hñii˴ Dio. 2 Øøhn' hɨ˜ hnaan˜,
na' ma˜lää' jne´ joo˴ Dio. Sa˜
ga´ ma˜ñe´ jne´ ha˜ lä˜ leey˴ jne´.
Pero ñe´ ba´ jne´, wa´ra˜ ga˜të˴
jee´ lä˜jnää˴ Jesucristo, leey˴ jne´
lä˜koo˜ lääy' hñiiy˴, jëëh´ ma´ja˜
jëëy˴ jnih˴ na˜hñaa' lä˜jëë˜ lä˜koo˜
lääy' hñiiy˴. 3 Hi˜ ga˜lä˜jëë˜ hɨ˜
cha˜ o˜jëh˜ dsë˜ kih' he˜ leey˴
kwee˜ kyäayh´, hɨ˜ he˴ na˜, ngoo'
mi˜llüüy' hñiiy˴ cha˜ga´miih˜
lä˜jɨɨh' leey˴ na˜jngëëy ' lä˜koo˜
na˜jngëë' hñii˴ Jesús.
4 Lä˜jëë˜ hɨ˜ jmee˜ dso´kye˜,
hlääyh˜ cha´në´ ley kih' Dio. Jëëh˴
hɨ˜ jmee˜ dso´kye˜ na˜, sa˜ mi˜tey'
kih' ley. 5 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh˴, ja'
Jesús mah' jñuuyh' dso´kye˜ jnän`.
Hɨ˜ he˴ ni˜ miih˜ dso´kye˜ sa˜
ga˜lä˜cha˜ kiyh'. 6 Lä˜jëë˜ hɨ˜ tääh´
kyäayh´, sa˜ jmeey˜ dso´kye˜. Pero
lä˜jëë˜ hɨ˜ jmee˜ dso´kye˜, sa˜ ga´
ma˜jëëy˜ ni˜ sa˜ ga´ ma˜lä˜kyüüy˜.
7 Gyüü˜ kyään˜, ta˜ kwa˜ hnäh˴ jwë'
kih' ni˜ jää˜ mah' mi˜gääy˜ hnäh˴.
Hɨ˜ jmee˜ ma˜la˜ he˜ llu' jmah',
hɨ˜ he˴ ba´ llüü', lä˜koo˜ llüü' hñii˴
Cristo. 8 Pero hɨ˜ ga˜nää´ jmee˜
dso´kye˜, lää' kyää' hɨ˜sa˜llü', jëëh˴
hɨ˜sa˜llü' ga˜lööh' jmee˜ he˜ hlɨɨh' lä˜
ma´ to˜në´. He˜ja˜ ja' Joo˴ Dio mah'
heey' ta´ kih' hɨ˜sa˜llü'.
9 Lä˜jëë˜ hɨ˜ lää' kyää' Dio sa˜
jmeey˜ dso´kye˜, jëëh˴ lä˜ ma˜lääy'
ja˜ba´ sa´jü˜ kih' Dio. Sa˜ le˴ jmeey˜
dso´kye˜, kih' he˜ lääy' kyää' Dio.
10 Jee´ la˜ dsa˜lä˜jnä˴ hɨɨ˜ lää' joo˴
Dio hi˜ hɨɨ˜ lää' joo˴ hɨ˜sa˜llü'.
Ga˜lä˜jëë˜ hɨ˜ sa˜ jmee˜ he˜ llu',
hi˜ sa˜ hnääy' øøyh˜, sa˜ lääy' kyää'
Dio.

Wa´ hnää˜ jne´ lä˜jää˜ lä˜jää˜ dsa˜kyäahn´

11 Juu' la˜, he˜ ga˜nüüh˜ hnäh˴
lä˜ ma´ to˜në´: Wa´ hnää˜ jne´
lä˜jää˜ lä˜jää˜ dsa˜kyäahn´. 12 Ta˜
jmee˜ hnäh˴ lä˜koo˜ ga˜jmee˴
Caín hɨ˜ ma´ lää ' kyää' hɨ˜sa˜llü'
mah' ga˜jngëëyh' øøyh˜. ¿Hee˜
kih' ja˜ he˜ ga˜jngëëyh' øøyh˜?
Ga˜jngëëyh', kih' lä˜jë˜ he˜ ma´
jmeey˜ ma´ la' ta´ hlɨɨh' ba´, hi˜ ta´
kih' øøyh˜ ma´ la' ta´ llu' jmah'.
13 Hnäh˴ øøhn', ta˜ jmee˜ hnäh˴
dsää˜ hoh˴ cher´mah' na˜høøh´
dsa˜ kyah' hnäh˴. 14 Kih' he˜ hnää˜
jne´ øøh' jne´, he˜ja˜ ma˜ñe´ jne´
ma˜tëëh' jne´ jee´ chää˜ jne´ tää˴
lla˜ he˜ ma´ jüü˴ jne´. Pero hɨ˜
sa˜ hnää' øøh˜, lä˜ ma˜na˜jüüy˴
ja˜ba´. 15 Lä˜jëë˜ hɨ˜ na˜hääh´
øøh˜, lääy' lä˜koo˜ jää˜ hɨ˜ jngëëh˜
dsa˜. Ma˜ñeh´ ba´ hnäh˴, ni˜ jää˜
hɨ˜ jngëëh˜ dsa˜, sa˜ na´jnääy˴ kih'
Dio. 16 Ma˜ñe´ ba´ jne´ hee˜ ja˜ he˜
hnää˜ jne´ øøhn'. Jëëh˴, Jesucristo
ga˜ngëë' hñii˴ ga˜jüü' jnä` jne´.
Ja˜ba´ lä˜ja˜ jne´ ka˜läh˴, ää˜ jmɨɨ˴
kwää˴ jne´ hñaan ' mah' jüü˴ jne´
kih' øøhn'. 17 Hɨ˜ ma˜cha˜ kih'
jmɨ˜gyüü˜ la˜, mah' sa˜ kway˜ ni˜
miih˜ lä˜ ma´ lla˜kyää' øøyh˜, ha˜

lä˖ja̱˗ jäyh˖ hnää'ˡ bihˡ Dio mahˡ sa˖
hnääyˡ øøyh˗. 18 Gyu̱u̱˗ kya̱a̱n˖,
sa˖ jmääˡ jnän` he˗ hnää˖ jne´
dsa˗kya̱a̱hn´ kya̱a̱h´ juuˡ ta˖jmahˡ.
Hnøøˡ kwan´ lä˖ka̱a̱˗ tuh˗dsë˗ jne´
he˗ jmee˖ biiˡ kiyhˡ, ja̱˖ ko̱o̱˗ jmeen´
ba´.
19 Hehˡ lä˖ja̱˗ ñe´ jne´ he˗ tøøhn´
kya̱a̱h´ juˡdsoo´ hi˖ mo˖so˖ hnii˗ ga´
hu̱u̱´dsë˗ jnän` cha´në´ Dio. 20 Pero
cher´mahˡ hnii˗ ga´ hu̱u̱´dsë˗ jnän`,
ha˗ ga´ sa˖ ñe˗ Dio hi̱˗ jëë̱˗ jne´.
Ga˖lä˖jë˖ go˗te˗ ba´ ñey˗. 21 Øøhnˡ
hi̱˗ hnaan˖, cher´mahˡ ma˗na˗jngii
ˡ hu̱u̱´dsë˗ jnän`, ma˗cha˗ ba´ o˗jøh˖
dsë˗ jnän` kya̱a̱h´ Dio. 22 Hi˖ wa´ he˗
cha˗ he˗ he˗ ngiin´ kihˡ Dio, hñah˖
ba´ jne´, jëëh´ høø˗ ba´ jne´ nu̱u̱h˗
kiyhˡ hi˖ jmee˗ ba´ jne´ lä˖jë˖ he˗
tih˗ dsëyˡ. 23 He˗ la˗ ja̱˗ nu̱u̱h˗ kiyhˡ:
He˗ jmeen´ dsoo´ dsë˗ jne´ kihˡ
jo̱oy´ Jesucristo, hi˖ he˗ hnää˖ jne´
dsa˗kya̱a̱hn´ lä˖ko̱o̱˗ mada˗ he˗
ga˖jmeey´ jnän`. 24 Hi̱˗ høø˖ lä˖jë˖
mada˗ kiyhˡ, cha̱a̱˗ bihˡ kya̱a̱h´ Dio,
hi˖ Dio kya̱a̱yh´ ka˗läh´. Ta˖la˖ kihˡ
jmi˗lle´ he˗ ga˖kwëëyhˡ jne´, he˗ja̱˗
ba´ na˗ ñe´ jne´ Dio kya̱a̱h´ jne´.

4

Be̱e̱´ ga´ Jmi˗lle´ kihˡ Dio lä˖ko̱h´ ga´ jmi˗lle´ kihˡ hi̱˗sa˖llu̱ˡ

1 Øøhnˡ hi̱˗ hnaan˖, ta˖ wa´ he̱e̱h´
hnäh´ kihˡ lä˖jëë̱˖ hi̱˗ jäh´ kye̱˗
Jmi˗lle´ kihˡ Dio. Kye̱˗ da´ hnäh´
kwa̱a̱t˗ kihˡ dsa˗ he´ che´ la̱a̱yˡ kya̱a̱ˡ
Dio o sa˖ la̱a̱yˡ. Jëëh´ jwë̱e̱´ hi̱˗
ta˗ju̱u̱ ˡ ga˖nää´ lä˖ka̱a̱˗ jmi˗gyu̱u̱˖
jmä̱ä̱y˗ hñiiy´ lä˖ko̱h´ hi̱˗ ngëë˗ juuˡ
kihˡ Dio. 2 Lä˖la˗ ba´ lä˖kyu̱u̱h˖
hnih´, hii̱˗ na˗ hi̱˗ kye̱˗ Jmi˗lle´ kihˡ
Dio. Lä˖jëë̱˖ hi̱˗ jäh´ jaˡ Jesucristo,
la̱a̱ˡ jmi˗ngoˡ, hi̱˗ he´ ba´ kye̱˗
Jmi˗lle´ kihˡ Dio. 3 Hi˖ lä˖jëë̱˖ hi̱˗
kye̱˗ jmi˗lle´ hi̱˗ jäh´ sa˖ ga˖la̱a̱ˡ
Jesucristo jmi˗ngoˡ, hi̱˗ he´ sa˖ la̱a̱ˡ
kya̱a̱ˡ Dio. Jmi˗lle´ hi̱˗ na˗høøh´ kihˡ
Cristo ba´ he´. Ma˗nu̱u̱h˗ ba´ hnäh´,
jä˖ jmi˗lle´ kihˡ hi̱˗ na˗høøh´ he´ hi˖
ma˗cha̱a̱y˗ ba´ jmi˗gyu̱u̱˖ jmii´ naˡ.
4 Gyu̱u̱˗ kya̱a̱n˖, ma˗la̱a̱hˡ hnäh´
kya̱a̱ˡ Dio, hi˖ ma˗le̱h˗ hnäh´ kihˡ
hi̱˗ ta˗ju̱u̱ ˡ he´. Jëëh´ be̱e̱´ ga´
Jmi˗lle´ kihˡ Dio hi̱˗ jä̱ä̱˖ hnäh´,
lä˖ko̱h´ ga´ hi̱˗ jä̱ä̱˖ dsa˗ jmi˗gyu̱u̱˖.
5 Dsa˗ he´ la̱a̱ˡ kya̱a̱ˡ jmi˗gyu̱u̱˖ la˗
ba´, he˗ja̱˗ hlëëyh˖ juuˡ he˗ cha˗
jmi˗gyu̱u̱˖ la˗, hi˖ dsa˗ jmi˗gyu̱u̱˖ ba´
nuu˗ kiyhˡ. 6 Pero jne´ la̱a̱ˡ jne´ kya̱a̱
ˡ Dio. Hi̱˗ kyu̱u̱˖ Dio, hi̱˗ he´ nuu˗
jnän`. Pero hi̱˗ sa˖ kyu̱u̱˖ Dio, sa˖
jmeey˖ heˡ jnän`. Lä˖ja̱˗ ba´ jmee˖
lii˗ hee˗ na˗ jmi˗lle´ he˗ laˡ kihˡ
juˡdsoo´, hi˖ hee˗ na˗ jmi˗lle´ he˗ laˡ
juuˡ ta˗juuˡ.

He˗ ba´ che˗ hnää'ˡ Dio jne´

7 Øøhnˡ hi̱˗ hnaan˖, wa´ hnää˖
jne´ dsa˗kya̱a̱hn´. Jëëh´, he˗ hnää˖
jne´ øøhnˡ gwa˗ kihˡ Dio ba´ ja̱˗.
Ga˖lä˖jëë̱˖ hi̱˗ hnääˡ dsa˗kya̱a̱h´,
hi̱˗ he´ ba´ la̱a̱ ˡ kya̱a̱ˡ Dio, hi̱˗ he´
ba´ kyu̱u̱˖ Dio. 8 Hi̱˗ sa˖ hnääˡ
dsa˗kya̱a̱h´, sa˖ ga´ ma˗kyu̱u̱y˖ Dio.
Jëëh´, Dio hnääˡ bihˡ dsa˗. 9 Kya̱a̱h´
lä˖la˗ ga˖mi˖jnää˗ Dio ha˗ ko̱h´
sa˖ hnääyˡ jne´. Ga˖che̱e̱yˡ jo̱o̱y´
jmi˗gyu̱u̱˖ la˗ hi̱˗ la̱a̱ˡ gyu̱u̱˗ ko̱o̱˗
mëëˡ kya̱a̱yˡ. Mahˡ jmeeyˡ cha̱a̱˗
jne´ ta˖la˖ kihˡ jo̱o̱y´ ba´. 10 Ha˗
gwa˗ he˗ hnääˡ jne´ Dio. Sa˖ jaˡ
jnän` he˗ hnää˖ jne´ Dio. Dio ba´ he´
hi̱˗ ga˖lä˖hnääˡ jne´ to˗në´ he˗ja̱˗
ga˖che̱e̱yˡ jo̱o̱y´ mahˡ ga˖ju̱u̱yˡ
lla˗ jne´ lä˖jwë´ jee´ ga˖lä˖hmaah`
dso´kye˗ jnän`.
11 Øøhnˡ hi̱˗ hnaan˖, cher´mahˡ
Dio ma˗lä˗hnääˡ jne´ cha˗miih˗,
ja̱˗ba´ lä˖ja̱˗ ä̱ä̱˗ jmii´ lä˗hnää˖ jne´
dsa˗kya̱a̱hn´. 12 Jih´ko̱h´ ni˖ ja̱a̱˗
sa˖ ma˗jëë̱˖ Dio. Pero cher´mahˡ
hnää˖ jne´ dsa˗kya̱a̱hn´, Dio ba´
kya̱a̱h´ jne´. Hi˖ he˗ jmeen´ lä˖ja̱˗
ma˗na˗hñaa ˡ he˗ hnää˖ jne´ Dio.
13 Kihˡ he˗ ga˖kwëëhˡ Dio jne´
Jmi˗lle´ kiyhˡ, he˗ja̱˗ ñe´ jne´ cha̱a̱˗
jne´ kya̱a̱h´ Dio, hi˖ Dio kya̱a̱h´

jne´. 14 Ma¯jëë´ jnääh¹ hi˖ jmee´
jnääh¹ ju¹dsoo´, Tää`he´ hi̱¯ ga˖chee̱¹
jo̱o̱´ mah¹ läa̱y¹ dsa¯ jmɨ¯gyɯɯ˖.
15 Ga˖lä˖jëë̱˖ hi̱¯ jäh´, Jesús he´ la̱a̱¹
Jo̱o̱´ Dio, cha̱a̱y¯ kya̱a̱h´ Dio, hi˖ Dio
kya̱a̱yh´ ka¯läh´.

16 Ma¯lä¯kyu̱u̱h˜ jnääh ¹ hi˖
ma¯jmee´ jnääh¹ dsoo´ he¯ hnää¹
Dio jne´. Jëëh´, Dio hnää¹ bih¹
dsa¯. Hi˖ hi̱¯ tä̱ä̱h´ ko̱o̱¯ hweh¯
he¯ hnääy¹ dsa¯kya̱a̱yh´, cha̱a̱y¯
kya̱a̱h´ Dio, hi˖ Dio kya̱a̱yh´ ka¯läh´.
17 He¯ja̱¯, cher´mah¹ hnää˖ jne´
dsa¯kya̱a̱hn´, ma¯na¯hñaa¹ ba´ he¯
hnää˖ jne´ Dio mah¹ lä˖ja̱¯ ma¯cha¯
ba´ o¯jøh˖ dsë¯ jnän` wa´ra¯ ga˖të´
jee´ lla¹ Dio ta´. Jëëh´ lä˖ko̱o̱¯
la̱a̱¹ hñii´ Dio, ja̱¯ba´ lä˖ja̱¯ la̱a̱¹
jne´ jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯. 18 Hi̱¯ hnää¹
dsa¯kya̱a̱h´, sa˖ cha¯ mo˖ goyh˖.
Hi̱¯ dsoo´ hnää¹ dsa¯kya̱a̱h´, jmeey˖
ta˖ koo´ ba´ he¯ goyh˖. Pero hi̱¯
goh˖, jëëy¹ wɨɨ´ ba´ la̱a̱y´, he¯ja̱¯
goyh˖. Lä˖ja̱¯ cher´mah¹ hi̱¯ goh˖,
he¯ sa˖ na¯hñaa¹ he¯ hnääy¹ Dio ba´
ja̱¯.

19 Hnää˖ jne´ Dio, jëëh´ hñii´
bih¹ ga˖lä˖hnääy¹ jne´ to¯në´.
20 Cher´mah¹ hi̱¯ jäh´: “Jnä´ hnaan˖
Dio”, mah¹ na¯hä̱ä̱yh´ øøyh¯, hi̱¯
ta¯ju̱u̱¹ ba´ he´. Jëëh´, hi̱¯ jëë̱˜ øøh¯
mah¹ sa˖ hnääy¹, ¿ha¯ lä˖ja̱¯ hnääy¹
Dio hi̱¯ sa˖ ma¯jëë̱y˖ ji̱h´ko̱h´?
21 Ga˖hñah¹ jne´ nɯɯh¯ la¯ kiyh¹:
Cher´mah¹ hi̱¯ hnää¹ Dio, wa´ hnääy
¹ øøyh¯ ka¯läh´.

5

Wa´ lla¯dsëë`jne´ kih¹ he¯ hlɨɨh¹

1 Ga˖lä˖jëë̱˖ hi̱¯ ma¯dsoo´ dsë¹,
Jesús he´ la̱a̱¹ Cristo, hi̱¯ he´ ba´ la̱a̱
¹ kya̱a̱¹ Dio. Cher´mah¹ hnää˖ jne´
ja̱a̱¯ dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱¯ chih¯ kya̱a̱¹,
lä˖ja̱¯ ka¯läh´ hnää˖ jne´ chih¯
kya̱a̱y¹. 2 Cher´mah¹ hnää˖ jne´ Dio
hi˖ jmee´ jne´ lä˖jë˖ mada¯ kiyh¹, ñe´
jne´ hnää˖ ba´ jne´ ka¯läh´ lä˖jëë̱˖
jo̱o̱y´. 3 Lä˖la¯ ba´ la¹ he¯ hnää˖ jne´
Dio, hnøø¹ høøn´ lä˖jë˖ mada¯ he¯
jmeey˖. Hi˖ lä˖jë˖ mada¯ kiyh¹ sa˖
jwëë̱h`go¯te˜. 4 Jëëh´, lä˖jëë̱˖ hi̱¯ la̱a̱¹
kya̱a̱¹ Dio lla¯dsëë` kih¹ he¯ hlɨɨh¹
he¯ cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯. Kya̱a̱h´
he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ kih¹ Dio,
he¯ja̱¯ ba´ ma¯lla¯dsëë`jne´ kih¹ he¯
hlɨɨh¹ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯. 5 Hi̱¯
ma¯dsoo´ dsë¹, Jesús he´ la̱a̱¹ Jo̱o̱´
Dio, hi̱¯ he´ ba´ hi̱¯ lla¯dsëë`kih¹ he¯
hlɨɨh¹ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯.

Cha¯ ba´ he¯ jmee˖ ju¹dsoo´ kih¹
Jo̱o̱´ Dio

6 Kya̱a̱h´ jmɨɨ¯ hi˖ kya̱a̱h´ jma¯ ja¹
Jesucristo jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯. Ja̱˖ ma˖la˖
ko̱o̱¯ ga˖sa̱a̱y¯ jmɨɨ¯, ga˖tu̱u̱y¹ jma¯
kiyh¹ dsoh´ hma¯cru¯. Hi˖ ja̱¯ba´
Jmɨ¯lle´ kih¹ Dio jmee˖ ju¹dsoo´
he¯ jay¹, jëëh´ Jmɨ¯lle´ kih¹ Dio la¹
ju¹dsoo´ jmah¹ ba´. 7 Ju̱u̱¯ la̱a̱¹ hi̱¯
jmee˖ ju¹dsoo´ gyɯɯh¹ jmɨ¯gyɯɯ˖.
Tää`he´ ja̱a̱¯, hi̱¯ la̱a̱¹ juu¹ he´ jee´
ga˖të´ u̱u̱¹, hi˖ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ ¹
ka¯läh´. Ko̱o̱¯ ba´ juu¹ hii´ kih¹ jee´
lä˖jëë̱˖ u̱u̱¯ hi̱¯ he´. 8 Hi˖ cha¯ hnë¯
nëë¹ he¯ jmee˖ ju¹dsoo´ hwa¹ la¯.
Jmɨ¯lle´ kih¹ Dio he´, jmɨɨ¯ ja̱¯, hi˖
jma¯ ka¯läh´. Lä˖jë˖ hnë¯ nëë¹ he¯
ja̱¯, hii´ ko̱o̱¯ ba´ juu¹ kiyh¹. 9 Hee̱h´
ba´ jne´ ju¹dsoo´ he¯ kwa˖ dsa¯, ha¯
ga´ sa˖ kyee̱´ ju¹dsoo´ he¯ ga˖jmee´
Dio kih¹ jo̱o̱´. 10 Hi̱¯ jmee˖ dsoo´
dsë¹ kih¹ Jo̱o̱´ Dio, kyee̱¯ ju¹dsoo´
la¯ neh˖ tuh¯dsëy¹. Hi̱¯ sa˖ jmee´
dsoo´ dsë¹ kiyh¹, jmä̱ä̱y˜ Dio ja̱a̱¯
hi̱¯ ta¯ju̱u̱ ¹, jëëh´ sa˖ ma¯hee̱eyh¯
ju¹dsoo´ he¯ ga˖jmee´ Dio kih¹
Jo̱o̱´. 11 He¯ la¯ ja̱¯ ju¹dsoo´ he¯
ga˖kway´: Ta˖la˖ kih¹ Jo̱o̱y´ hi̱¯
na´ji̱ih˖, ga˖jmeey´ cha̱a̱¯ jne´ tä̱ä̱´.
12 Hi̱¯ ma¯hee̱h¯ kih¹ Jo̱o̱y´, lä˖
ma¯cha̱a̱y¯ ja̱¯ba´. Pero hi̱¯ sa˖
ma¯hee̱h¯ kih¹ Jo̱o̱y´, sa˖ na´jnääy´
kih¹ Dio.

Nɯɯh¯ kih¹ Jwa̱a̱¯ jee´ ga˖dsa̱a̱¹
juu¹ kiyh¹

13 Sɨɨn˖ lä˖jë˖ he¯ la¯ kyah¹ hnäh´
hi̱¯ ma¯hee̱h¯ kih¹ Jo̱o̱´ Dio, mah¹

lä˗ñeh´ hnäh˝ he˜ ma˜chąąh˜ ba´
hnäh˝ tąąˇ, hi˗ mah˩ jmeeh˜ hnäh˝
dsoo´ kih˩ Jǫǫˇ Dio.
14 He˜ la˜ ją˜ o˜jǫh˗ dsë˜ he˜
ma˜cha˜ jnän` kyąąyh´. Cher´mah˩
ga˗ngɨɨn´ he˜ hnøø˩ jne´ kiyh˧ lä˗
hyoh˜ dsëy˩, nuuy˩ ba´. 15 Hi˗
cher´mah˩ ñe´ jne´ nuuy˩ ba´ jnän`,
lä˗ją˜ ñe´ jne´ ka˜läh˝ wa´ra˜
ga˗ngɨɨn´ wa´ he˜ cha˜ he˜ he˜
lla˜kyąą˩ jne´ kiyh˧, ma˜hñah˜ ba´
jne´ ją˜ lä˗jë˗ he˜ ma˜ngɨɨn´ ją˜.
16 Cher´mah˩ jąą˜ hnäh˝ ga˗jëë̱h`
jąą˜ øǫh˩ jne´ hi˜ jmee˗ dso´kye˜
he˜ sa˗ jngɨɨh˗ kiyh˩, ją˜ ngɨɨh´ kiyh˧
kih˩ Dio, hi˗ Dio jmee˩ ba´ jǫh˜ dsë˩
kiyh˩. He˜ la˜ ją˜, hlëëhn´ kih˧
hi˜ jmee˗ dso´kye˜ he˜ sa˗ jngɨɨh˗.
Jëëh˝, cha˜ ba´ dso´kye˜ he˜ jngɨɨh˗
kih˩ dsa˗. Hi˗ kih˩ hi˜ ma˜jmee˝
dso´kye˜ ją˜, sa˗ cha˜ jwahn˗ ngɨɨ´
kiyh˧. 17 Lä˗jë˗ he˜ hlɨɨh˧ he˜ jmee˜
jne´, la˩ dso´kye˜. Pero cha˜ ba´
dso´kye˜ he˜ sa˗ jngɨɨh˗ jnän`.
18 Ma˜ñe´ jne´ ga˗lä˗jëë̱˗ hi˜ ląą˩
kyąą˩ Dio mo˗so˗ jmeey˗ dso´kye˜,
jëëh˝ Jǫǫˇ Dio ba´ hąąˇ jne´. Sa˗
kway˗ jwë˧ kih˩ hi˜sa˗llu̱˩ mah˩
kąąyh˩ jne´. 19 Ma˜ñe´ ba´ jne´
he˜ ma˜ląą˩ jne´ kyąą ˧ Dio, hi˗
hi˜sa˗llu̱˩ ba´ jmee˗ hih˗ lä˗kąą˜
lä˗jʉh˩ jmɨ˜gyʉʉ˗. 20 Hi˗ ma˜ñe´ ba´
jne´, ja˩ ba´ Jǫǫˇ Dio. Ga˗jmeey˝
ga˗lä˗ngëë˝ jne´ mah˩ lä˗kyu̱u̱˗
jnih˝. Hi˜ he˝ he˝ ląą˩ juu˩ dsoo˝.
Hi˗ ma˜tøøh´ ba´ jne´ kǫ˜jǫh˝ kyąąh´
hi˜ ląą˩ juu˩ dsoo´. Hi˜ he˝ he˝
Jesucristo Jǫǫˇ Dio. Hi˜ he˝ he˝ hi˜
dsoo˝ ląą˩ Dio, hi˜ jmee˗ chąą˜ jne´
tąąˇ.
21 Gyu̱u̱˜ kyąąn˗, hąąˇ hnäh˝
hñaah˩ kih˩ dio hi˜ na˜ląą˜ kąąh˜
dsa˜. Wa´ la˧ lä˗ją˜.

2 Juan
He¯ la¯ jee´ ga˭të˝ to̱ˡ je¯ he¯ ga˭siiˀ Jwa̱a̱˩

Hee¯ ja̱¯ juˡdsoo˝ hi˭ hee¯ ja̱¯ he¯ hnää˭ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´

1 Jnä˝ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kya̱a̱hˡ
hnäh˝ siin˭ juuˡ la¯ kihˡ dsa¯më˝
hi̱¯ na¯lle̱e̱h´ kya̱a̱ˡ Dio kya̱a̱h´ kihˡ
lä˭je̱e̱˭ jo̱o̱y˝ hi̱¯ hnaan˭ lä˭ka̱a̱¯
tuh¯dsën˭. Ja̱˭ ma˭la˭ jnä˝ hnaan˭
hnäh˝, lä˭ja̱¯ ka¯läh˝, lä˭je̱e̱˭ hi̱¯
ma¯lä¯kyuuh˜ juˡdsoo˝ hnääyˡ
hnäh˝. 2 Hnaan˭ hnäh˝ kihˡ he¯
tøøh´ jne´ kya̱a̱h´ juˡdsoo˝ hi˭ lä˭
ma¯tøøhn´ ja̱¯ba´ kya̱a̱h´ juˡdsoo˝ la¯
lä˭je˭ joh˝ jmii´ cha¯. 3 Ngiin´ kihˡ
Dio hi̱¯ la̱a̱ˡ Tää`jnän`hi˭ ngiin´ kihˡ
Jesucristo jo̱o̱y˝, wa´ kway˝ he¯ lluˡ
kyahˡ hnäh˝, wa´ lä¯ñih˝ dsëyˡ hnäh˝,
hi˭ wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ tuh¯hoh˝
hnäh˝, lä˭ko̱o̱¯ laˡ juˡdsoo˝ kiyhˡ hi˭
lä˭ko̱o̱¯ jiih̲ˡ hnääyˡ hnäh˝.
4 Peer¯ cha̱a̱n¯ cha¯miih¯ lluˡ kihˡ
he¯ ma¯je̱e̱nˡ ko̱¯lla̱a̱´ gyu̱u̱¯ kya̱a̱hˡ
hi̱¯ ga˭nää´ lä˭ko̱o̱¯ hnøøˡ juˡdsoo˝
hi˭ lä˭ko̱o̱¯ nuuh˩ he¯ ma¯hñah˜ jne´
kihˡ Tää`. 5 Sa˭ laˡ nuuh˩ hmëë˝
he¯ siin˭ kyahˡ la¯. Ja̱¯ba´ nuuh˩
he¯ ga˭hñahˡ jne´ lä˭ ma´ to¯në´ ba´
la¯. He¯ja̱¯ hne¯ dsa¯më˝, chu̱u̱n˝
kya̱a̱h´ hne¯ naˡ, wa´ lä¯hnää˭ jne´
dsa¯kya̱a̱hn´. 6 He¯ la¯ ba´ ja̱¯, he¯
hnää˭ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´, he¯ jmeen´
lä˭ko̱o̱¯ jäh˝ nuuh˩ kihˡ Dio ba´. He¯
la¯ ja̱¯ nuuh˩ he¯ ga˭nuuh¯ hnäh˝
lä˭ ma´ to¯në´: he¯ go´ta̱a̱h´ hnäh˝
hnaah˭ hnäh˝ dsa¯kya̱a̱h´ hnäh˝.

Dsa¯ hi̱¯ ta¯ju̱u̱ˡ

7 Jëëh˝, ga˭nää´ jwe̱e̱˝ hi̱¯ ta¯ju̱u̱
ˡ lä˭ka̱a̱¯ jmi¯gyuu˭, hi̱¯ sa˭ jmee˭
dsoo˝ jaˡ Jesucristo jmi¯gyuu˭ la¯,
la̱a̱ˡ jmi¯ngoˡ. Hi̱¯ jmee˭ lä˭ja̱¯, hi̱¯
he˝ he˝ hi̱¯ ta¯ju̱u̱ˡ, hi˭ na¯høøyh´
kihˡ Cristo. 8 Le̱e̱h˩ hnäh˝ mahˡ sa˭
he̱e̱˝ ta´ kyahˡ hnäh˝ he¯ ma¯na´llu`.
Lä˭ja̱¯ ba´ le̱h˭ hnäh˝ na´tee`jñee
ˡ hnäh˝. 9 Wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯, hi̱¯
dsa¯ka̱h˜ jwëˡ cher´mahˡ ga˭tuyˡ
nuuh˩ kihˡ Cristo, sa˭ la̱a̱yˡ kya̱a̱ˡ
Dio. Pero hi̱¯ høø˭ ko̱o̱¯ hweh¯
nuuh˩ kihˡ Cristo, hi̱¯ he˝ ba´ la̱a̱ˡ
kya̱a̱h´ Dio hi˭ la̱a̱yˡ kya̱a̱h´ Jo̱o̱y˝
ka¯läh˝. 10 Cher´mahˡ ja̱a̱¯ hi̱¯
ga˭lllooˡ kyahˡ hnäh˝ hi̱¯ sa˭ kye̱¯
nuuh˩ kihˡ Cristo lä˭ko̱o̱¯ hlëëhn´
la¯, ta˭ he̱e̱h`hnäh˝ cha´neh˭ kyahˡ
hnäh˝, ni˭ ta˭ jmee¯ hnäh˝ Dio kiyhˡ.
11 Jëëh˝, hi̱¯ jmee˭ Dio kiyhˡ, he¯
jmeey˭ ko̱¯jø̱h˝ kya̱a̱h´ ta´ hliihˡ he¯
jmee˭ dsa¯ he˝.
12 Cha¯ cha¯ga´miih¯ juuˡ he¯
hnoonˡ jwe̱e̱hn˩ hnäh˝, pero mo˭so˭
ma¯siiˡ ga´ jnä˝, kihˡ he¯ hnoonˡ
niin`na´je̱e̱n˭ hnäh˝ mahˡ llan`juuˡ
ko̱¯jø̱h˝ hi˭ lä˭ja̱¯ je̱e̱¯ dsë¯ jne´
go¯te˜.
13 Jo̱o̱˝ dsa¯më˝ øø̱hˡ hnäh˝ hi̱¯
na¯lle̱e̱h´ kya̱a̱ˡ Dio, jmeey˭ Dio
kyahˡ hnäh˝. Wa´ laˡ lä˭ja̱¯.

3 Juan
He⁻ la⁻ jee´ ga˗të´ hnë⁻ je⁻ he⁻ ga˗sɨɨ´ Jwa̱a̱¯

Ga˗hɨɨ´ juu' kih' Gayo he⁻ ga˗ngëëy´ llu'

1 Jnä´ dsa⁻gyɨɨh´ kya̱a̱h' hnäh´, sɨɨn˗ juu' la⁻ kih' ome¯ kya̱a̱n˗, Gayo, hi̱⁻ hnaan˗ lä˗ka̱a̱⁻ tuh⁻dsën˗.
2 Øø̱hn' hi̱⁻ hnaan˗, ngɨɨn´ kih' Dio mah' wa´ dsa⁻ngëëh´ llu' kih' ga˗lä˗jë˗ ba´. Lä˗ko̱h´ llu̱u̱h' hne⁻ kih' Dio, ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ wa´ cha̱a̱h⁻ hne⁻ llu'. 3 Ga˗jëë´ dsën˗ cha⁻miih⁻ ma´ ya˗nää' ko̱⁻lla̱a̱´ øø̱h' jne´. Ga˗jmeeyh' juu' lä˗ ma⁻hä̱ä̱h´ ba´ hne⁻ ko̱o̱⁻ hweh⁻ kya̱a̱h´ ju'dsoo´.
4 Sa˗ cha⁻ ga´ jyoh´ he⁻ jmee˗ jëë⁻ dsën˗ lä˗ko̱h´ ga´ he⁻ la⁻, he⁻ nuun˗ tä̱ä̱h´ ba´ gyɨɨ⁻ kya̱a̱n˗ lä˗ko̱o̱⁻ la' ju'dsoo´.
5 Øø̱hn' hi̱⁻ hnaan˗, jmeeh⁻ ba´ hne⁻ llu' lä˗ko̱o̱⁻ hä´ ma´ jmeeh⁻ be´ kih' øø̱h' jne´. Hi˗ cha⁻ga´miih⁻ llu' jmeeh⁻ kih' hi̱⁻ go⁻nää´ ta˗ jee´ jyoh´. 6 Hi̱⁻ he´ ga˗kwa´ juu' neh˗ gwah˗ ha⁻ lä˗ ko̱h´ hnaah˗ hnih´. Ja̱⁻ jmeeh⁻ llu' hoh´ kwëëyh' he⁻ jmee˗ bii' kiyh' cha´jwë' jee´ ga˗nääy', jëëh´ lä˗ja̱⁻ lle` kih' hi̱⁻ jmee˗ ta´he' kih' Dio. 7 Hi̱⁻ he´ na´nää' llu' dsë' kwa̱a̱t~ kih' Jesús. Sa˗ ga˗he̱e̱yh⁻ ni˗ miih⁻ he⁻ ma´ kwa˗ dsa⁻ hi̱⁻ sa˗ ga´ ma⁻he̱e̱h⁻ juu' kih' Dio. 8 Ä̱ä̱⁻ jmɨɨ´ jmeen´ be´ kih' hi̱h' dsa⁻ hi̱⁻ ga˗nää´ kwa˗ ju'dsoo´. Jëëh´, he⁻ jmee´ jne´ lä˗ja̱⁻, jmee´ jne´ ko̱⁻jøh´ kya̱a̱yh´ ba´ ja̱⁻.

Ga˗jmee´ Diótrefe he⁻ hlɨɨh'

9 Ga˗sɨɨn' kih' gwah˗, pero Diótrefe sa˗ hnøøy' jmee⁻ jnääh' mada¯ kiyh', jëëh´ hñɨi´ bih' hnøøy' jmeey' hih˗. 10 He⁻ja̱⁻ wa´ra⁻ ga˗të´ jee´ nɨɨn` jee´ ja̱⁻, mi⁻liihn¯ dsëy' he⁻ ngëy˗ kooyh~ juu' jwɨɨ` mah' jmeey˗ juu' ta⁻juu' kya̱a̱' jnääh'. Hi˗ sa˗ lë̱ë̱' kiyh' he⁻ jmeey˗ lä˗ja̱⁻. Lä˗kye̱⁻ øø̱h' jne´ hi̱⁻ dsa⁻nää' jee´ ja̱⁻ sa˗ he̱e̱yh⁻. Hi˗ lä˗ja̱⁻ hay˗ kih' hi̱⁻ hnøø' he̱e̱h˗ øø̱h' jne´, lä˗ji̱ih' lle̱e̱y⁻ neh˗ gwah˗ go⁻te~.

Ga˗hɨɨ´ juu' kih' Demetrio he⁻ ga˗jmeey´ he⁻ llu'

11 Øø̱hn' hi̱⁻ hnaan˗, ta˗ jmee⁻ lä˗ko̱o̱⁻ jmee˗ hi̱⁻ ga˗nää´ jwë´ hlɨɨh'. Jmee´ he⁻ llu' jmah' ba´. Jëëh´ hi̱⁻ jmee˗ he⁻ llu', la̱a̱' kya̱a̱' Dio. Pero hi̱⁻ jmee˗ he⁻ hlɨɨh', sa˗ ga´ ma⁻he̱e̱yh⁻ kih' Dio.
12 Ga˗lä˗jë̱ë̱˗ ba´ hlëëh˗ llu' kih' Demetrio. Lä˗kye̱⁻ ju'dsoo´ hlëëh˗ llu' kiyh'. Ja̱⁻ba´ lä˗ja̱⁻ jnääh' jmee⁻ jnääh' ju'dsoo´ kiyh' ka⁻läh´. Hi˗ ñeh´ hnäh´ hlëëh´ jnääh' ju'dsoo´ jmah' ba´.
13 Cha⁻ cha⁻ga´miih⁻ he⁻ hnoon' jwë̱ë̱hn¯ hne⁻, pero mo˗so˗ ma⁻sɨɨn' ga´ jnä´. 14 To⁻cha̱h´ la⁻ hnoon' na´jë̱ë̱n˗ hne⁻ mah' llan´ juu' ko̱⁻jøh´.
15 Wa´ hii´ tii´ tuh⁻hoh´. Ome¯ jnän` jmee˗ Dio kyah'. Jmee´ Dio kih' lä˗ja̱a̱⁻ lä˗ja̱a̱⁻ ome¯ jnän` hi̱⁻ tä̱ä̱h´ jee´ na⁻.

Judas
He¯ la¯ na¯ je¯ he¯ ga±sii´ Juda

1 Jnä´ Juda jmeen± ta´ kih' Jesucristo hi± laan' øøh¯ Jacobo, siin± kyah' hnäh´ hi¯ na¯teeh´ kyaa ' Dio hi¯ laa' Tää` jnän`, hnäh´ hi¯ na¯jngëë', hi± lä±ja¯ hää˜ ba´ Jesucristo hnäh´. 2 Wa´ lä¯ñih´ dsë' Dio hnäh´ cha¯ga´miih¯, hi± wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyah' hnäh´, hi± lä±ja¯ wa´ hnääy' hnäh´ cha¯ga´miih¯.

Dio lla' ta´ kih' hi¯ hñaa¯ dsë'
(2 Pedro 2:1-17)

3 Hnäh´ øøhn' hi¯ hnaan±, ma´ hnoon' ma´ siin` kyah' hnäh´ ha¯ lä± ga±läa' Dio jne´. Pero na' ba´ laan±, jmee± bii' kin± siin` jyoh´ juu' kyah' hnäh´. He¯ja¯ chuun´ kyaah´ hnäh´, ni¯ ko¯hi´pih' ta± kwa¯ hnäh´ jwë' mi¯sii' dsa¯ juu' he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ la¯. Jëëh´, koo¯ hä´ ba´ ma´ ga±kwa´ Dio juu' la¯ kih' lä±jëë± hi¯ na¯jngëë'. 4 Ko¯llaa´ hi¯ ma¯taah` jee´ kyah' hnäh´ jmää˜ hñiiy´ lä±koo¯ jaa¯ øøh' jne´. Pero ko¯ja¯ ma¯na¯hee¯ ba´ hi¯ hñaa¯ dsë' he´ ja' jmi¯gyuu±. Lä±koo¯ he¯ tih˜ dsëy' juu' he¯ llu' dsë' Dio kyaah´ jne´, he¯ja¯ jäyh´ na¯na´ jwë' jnän` jmeen´ lä±jë± he¯ lla± dsë¯ jne´. Ni± sa± tooyh¯ ta´ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ laa' jaa¯ ba´, hi¯ jmee± hih± kih' lä±jëë±.

5 Ma±ke± ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ he¯ la¯, hnoon' mi´dsoohn¯ hoh´ hnäh´ lä±koo¯ ga±jmee´ Dio llo´joo', lä± ma´ ga±hwëëy' dsa¯ kyaay' hi¯ ma´ tääh´ hwa' Egipto. Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ga±jngëëh' Dio lä±jëë± hi¯ sa± ga±lä±dsoo´ dsë' kiyh'. 6 Hi± lä±ja¯ ko¯llaa´ ángele ga±bey' høøy', kih' he¯ sa± ga¯tih' dsëy' ta´ he¯ ma´ hä´ gooy¯. He¯ja¯ ga±jmee´ Dio tääyh´ na¯jnëëy ' jee´ na¯hoo¯ jee´ sa± hwëëy± jih´koh´, lä±jiih' lloo˜ jmii´ lla' Dio ta´ kiyh'. 7 Hi± lä±ja¯ ga±heeh' Dio wii´ hi¯ ma´ tääh´ jwii¯ Sodoma, hi¯ ma´ tääh´ jwii¯ Gomorra hi± hi¯ ma´ tääh´ jyoh´ jwii¯ he¯ ma´ tääh´ lä±kaa¯ jäh± ja¯, kih' he¯ ga±kaayh' wa´ hi¯ cha¯ hi¯, hi± ga±kaayh' he¯ ba´ dsa¯ñuuh¯ dsa¯kyaayh´. Lä±ja¯ ga±la' kih' dsa¯ he´ mah' lä±ngëë´ jne´ ha¯ lä±koo¯ wii´ sa± jëë' dsa¯ wa´ra¯ ga±të´ jee´ lla' Dio ta´, kaay± kyaah´ je¯ he¯ sa± uu± jih´koh´.

8 Ja¯ba´ lä±ja¯ jmee± dsa¯ hi¯ ma¯taah` jee´ kyah' hnäh´, laay' lä±koo¯ dsa¯ hi¯ sa± cha¯ huu´dsë¯ kih', ma¯mi¯sayh´ hñiiy´, sa± hnøøy' jmee' Dio hih± kiyh', hi± hlëëyh± wii´ kih' jmi¯lle´ hi¯ cha¯ be´ kih'. 9 Pero ángel jøøh' hi¯ chee¯ Migye' sa± ga±tuu¯ dsëy' ma´ jwää˜ dso´jwii´ kih' hi¯sa±llu', ma´ ga±ti¯ ga±choo´ hi¯sa±llu' juu' kyaayh´. Ma´ tee˜ kwaat˜ kih' hi¯ kih' ma´ jä ' hlii´ Moisé. He¯ja¯ ga±siiyh± lä±la¯ ba´: “Dsa¯jøøh' jnän` wa´ juuh' kyah'.” 10 Pero dsa¯ hñaa¯ dsë' he´, hlëëyh± wii´ kih' lä±jë± he¯ sa± ngëëy´. Hi± dsa¯gaay' kyaah´ he¯ sa± jwëëh` lä±ngëë´ jne´. Jëëh´, ma¯ñe´ ba´ jne´ lä±koo¯ lle` jnän` hi± lä±kye¯ jah´ ma¯ñe¯ bih' ka¯läh´. Pero dsa¯ he´, hee˜ hñiiy´ kyaah´ lä±jë± he¯ hee´ dsëy'. Ni± miih¯ sa± jmeey± huu´dsë¯.

11 Peer± jwii˜ dsa¯ he´, he¯ jmeey± lä±koo¯ ga±jmee´ Caín. Hi± hnøøy' liyh± cha¯miih¯ kuu´, he¯ja¯ dsa¯kayh˜ jwë´ lä±koo¯ ga±kah˜ Balaam. Hi± le´ kiyh' lä±koo¯ ga¯la' kih' Coré hi¯ ga±juu' kih' he¯ ga±jmeey´ chaayh¯ kyaah´ Dio. 12 La' o¯hih± kyah' hnäh´ lä±koo¯ jmee± dsa¯ he´, ma´ dsa¯taayh` jee´ kyah' hnäh´ lä± ma´ jmeeh¯ hnäh´ jmii´ kuh¯huh´ hnäh´ kyaah´ dsa¯kyaah´ hnäh´. Ni± miih¯ sa± lä¯hiiyh´ dsa¯taayh` kuh¯hiyh˜ jee´ kyah' hnäh´, hnooyh¯ lä±jë±

he⁻ ga´ tɨh˜ dsëy¹ hñiiy˝ ba´. Lạạ¹ lä±kọọ⁻ jnii˝ he⁻ sa± kyạạh´ jma¹, he⁻ go⁻kyẹ⁻ lle˝ ta± la± ta± jnø±. Lạạ¹ lä±kọọ⁻ hma⁻ he⁻ sa± hɨɨ⁻ mɨɨ¹ jịị⁻ kih¹, he⁻ ma⁻cheeh` lä±kyẹ⁻ jmoo¹ kih¹. Lä±kọọ⁻ he⁻ na⁻jụụ´ tọ¹ jịịh˜ ba´ lạạy¹. 13 Lä±kọọ⁻ jmɨ⁻ñeeh⁻ jee´ cha⁻hlụh± soo⁻ tɨ´jọọ˜ kih¹, lä±ja⁻ lạạ¹ hị⁻ he˝ kyạạh´ lä±jë± he⁻ hlɨɨh¹ he⁻ jmeey± ja⁻. Lạạ¹ lä±kọọ⁻ nɨɨ˝ hị⁻ ma⁻kạh˜ jwë˝ kih¹. Ma⁻na⁻lạạy⁻ kwạạt˜ dsa⁻nääy¹ tậậ˝ jee´ na⁻họọ⁻ läh⁻.

14 Enoc, hị⁻ ma´ lạạ¹ jee´ ga±të˝ gyẹẹ¹ sa´jụ⁻ kih¹ Adán, ga±hlëëyh˝ kih¹ dsa⁻ he˝, ga±ngëëy¹ juu¹ ha⁻ lä± le˝ ta± cha´në˝, ga±jäyh˝: “Hịị⁻ Dsa⁻jøøh¹ jnän` ma⁻ja˜ kyạạh´ cha⁻miih⁻ mil hị⁻ na⁻jngëë¹ kyạạy¹, 15 mah¹ jmeey¹ jwiz˜ kih¹ lä±jëẹ± dsa⁻. Ma´jạ⁻ llay¹ ta´ kih¹ lä±jëẹ± hị⁻ hñaa⁻ dsë¹ he˝ kwạạt˜ kih¹ dso´kye⁻ he⁻ ga±jmeey˝ jee´ tậậyh´ jwë˝ hlɨɨh¹ ja⁻, hi± kwạạt˜ kih¹ lä±jë± wɨɨ˝ he⁻ ga±hlëëyh˝ kih¹ Dio”, ga±jäh˝ Enoc. 16 Dsa⁻ he˝ kọọ⁻ ti⁻chooy± juu¹, sa± tɨh¹ dsëy¹ ni± kọọ⁻ ni± he⁻ ga´ jyoh˝ he⁻ llu¹, ga±nääy˝ hnooyh± lä±jë± he⁻ hẹẹ˝ dsëy¹ ba´. Hi± hlëëyh± juu¹ kaah´ jmah¹ hi± hlëëyh± juu¹ jmä˝øø˝ ha⁻ lä± jee´ liyh± kuu´.

Hnøø¹ mi´te`jne´ lä±kọọ⁻ lle`kih¹

17 Hnäh˝ øøhn¹ hị⁻ hnaan±, mi⁻dsooh⁻ hoh˝ hnäh˝ lä±jë± juu¹ he⁻ ma⁻nɨɨn´ jậậ¹ he⁻ ga±kwa˝ apóstole kyạạ¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän`, 18 ga±jäyh˝ sɨɨyh± hnäh˝: “Wa´ra⁻ ga±të˝ jee´ llạạ± jmɨɨ´, ya±nää¹ dsa⁻ hị⁻ mi⁻kwạh¹ lä±jë± he⁻ llu¹, hị⁻ ga±nää´ lä±kọọ⁻ ngɨɨ± he⁻ hlɨɨh¹ he⁻ hä´ tuh⁻dsëy¹.” 19 Hị⁻ he˝, kọọ⁻ llạạy˜ dsa⁻ hnii⁻ mah¹ jmeey¹ tọ¹ nää¹, hnooh⁻ gyih¹ he⁻ ngɨɨ± jmɨ⁻ngo¹ kiyh¹, sa± kyẹy⁻ Jmɨ⁻lle˝ Na⁻jngɨɨ¹.

20 Øøhn¹ hị⁻ hnaan±, go⁻nää˝ ba´ hnäh˝ ta± cha´në˝ kyạạh´ he⁻ ma⁻dsoo˝ hoh˝ hnäh˝. He⁻ na⁻ ba´ he⁻ na⁻jngɨɨ¹ go⁻te˜. Hi± lä±ja⁻ ngɨɨ´ hnäh˝ kyah¹ kyạạh´ be˝ kih¹ Jmɨ⁻lle˝ Na⁻jngɨɨ¹. 21 Go⁻tạạh´ hnäh˝ kọọ⁻ hweh⁻ kyạạh´ he⁻ hnää¹ Dio hnäh˝. Kwëëh` hoh˝ hnäh˝ lä±jịịh¹ tëë¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän`kyah¹ hnäh˝ mah¹ lä±ja⁻ jmee¹ chạạ⁻ hnäh˝ kyạạyh´ lä±jë± joh˝ jmɨɨ´ cha⁻, jëëh˝ lä±ñih˝ dsëy¹ kyah¹ hnäh˝.

22 Hlẹẹh´ hnäh˝ hị⁻ jmee± tọ¹ dsë¹, mah¹ lä±ngëëy˝ hee⁻ ja⁻ he⁻ llu¹. 23 Chạạh` hnäh˝ hị⁻ ma⁻hii˝ goo⁻ kih¹ dsoo¹ cha´je⁻ hi± wa´ lä⁻ñih˝ hoh˝ hnäh˝ kih¹ jñah˝. Pero lẹẹh⁻ hnäh˝ wa´ra⁻ ga±jmeeh´ hnäh˝ kọ⁻jøh˝ kyạạyh´. Jëëh˝, lä±kọọ⁻ he⁻ sạh˝ ba´ lạạy¹ kyạạh´ he⁻ hlɨɨh¹ he⁻ jmeey± ja⁻.

24 Jạạ⁻ Dio ba´ hị⁻ cha⁻ be˝ kih¹. Hñii˝ bih¹ liyh± hậậy¹ hnäh˝ mah¹ sa± tậh± hnäh˝. Heh¹ lä±ja⁻ ngëëy¹ hnäh˝ ya±jwɨɨ¹ kiyh¹, na⁻jngëëh¹ hnäh˝ hi± cha⁻miih⁻ jẹẹ⁻ hoh˝ hnäh˝. 25 Jạạ⁻ hñiiy˝ ba´ cha⁻ cha⁻miih⁻ hɨɨ´dsë⁻ llu¹ kiyh¹, hi± lậậy˜ jne´. He⁻ja⁻ wa´ jmeen´ jɨɨh⁻ kih¹ Dio hị⁻ gya¹ jøøh¹. Jạạ⁻ hñii˝ bih¹ jmeey± hih± hi± cha⁻ cha⁻miih⁻ be˝ kiyh¹. Lä±ja⁻ lạạy¹ na¹ hi± lä±ja⁻ lạạy¹ ga±lä±jë± joh˝ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la¹ lä±ja⁻.

Apocalipsis
Juu¹ he⁻ ga˗mi˗jnää⁻ ángel kih¹ Jwąą⁻

1 Jee´ la⁻ na⁻sɨɨ⁻ he⁻ ga˗mi˗jnää⁻
Jesucristo, ją⁻ba´ he⁻ ga˗hyoyh¹
kih¹ Dio mah¹ mi⁻jnääy˗ kih¹ dsa⁻
kyąąy¹ lä˗jë˗ he⁻ nøø´ juu¹ le´
chąh´. Ga˗chęęy¹ ángel kyąąy¹ mah¹
ngëëy¹ juu¹ la⁻ ki˗ jnä´, Jwąą⁻ hi̱⁻
jmee˗ ta´he¹ kiyh¹. 2 Jnä´ ga˗jmeen¹
dsoo´ juu¹ kih¹ Dio, hi˗ ga˗jmeen¹
dsoo´ kih¹ lä˗jë˗ juu¹ he⁻ ga˗kwa´
Jesucristo, ją⁻ba´ lä˗kǫǫ⁻ ga˗jëën¹.
3 La¹ llu¹ kih¹ hi̱⁻ hë⁻ hi˗ kih¹ hi̱⁻
nuu⁻ lä˗jë˗ he⁻ na¹ ga´ le´ lä˗kǫǫ⁻
jäh´ juu¹ la⁻. Hi˗ la¹ llu¹ kih¹ hi̱⁻
jmee˗ he¹ lä˗kǫǫ⁻ na⁻sɨɨ⁻ juu¹ la⁻,
jëëh´ ma⁻ngoo¹ ya˗jąh˗ le´ he⁻ ją⁻.

Ga˗sɨɨ´ Jwąą⁻ kih¹ lä˗jë˗ gyii¹ gwah˗

4 Jnä´ Jwąą⁻ sɨɨn˗ kih¹ lä˗jë˗ gyii¹
gwah˗ he⁻ tøø´ hwa¹ Asia. Ngɨɨn´
kih¹ Dio wa´ kway´ lä˗jë˗ he⁻ llu¹
kyah¹ hnäh´ hi˗ wa´ jmeey´ hii´ tii´
kyah¹ hnäh´. Hi̱⁻ he´ he´ ląą¹ na¹,
hi̱⁻ he´ he´ ma´ ląą¹ jąą¹, hi̱⁻ he´ he´
hi̱⁻ na¹ ga´ jąh´. Hi˗ lä˗ją⁻ ngɨɨn´
kih¹ lä˗jęę˗ gyęę¹ jmɨ⁻lle´ hi̱⁻ tąąh´
cha´në´ Dio. 5 Hi˗ lä˗ją⁻ ngɨɨn´ kih¹
Jesucristo hi̱⁻ mi⁻te¹ juu¹ kih¹. Hi̱⁻
he´ to⁻në´ ga˗lä˗jii̱h` jee´ kih¹ hi̱⁻
ma⁻na⁻juu̱´ hi˗ jøøh¹ ga´ kih¹ jee´
lä˗jęę˗ rey hi̱⁻ chąą⁻ hwa¹ la⁻.
Hi̱⁻ he´ hnää¹ jne´, hi˗ ga˗chey¹
dso´kye⁻ jnän` kyąąh´ jma⁻ kiyh¹.
6 Hi˗ ga˗jmąąy¹ jne´ lä˗kǫǫ⁻ rey, hi˗
lä˗kǫǫ⁻ jmi⁻dsa⁻ mah¹ jmeen´ta´he¹
kih¹ Dio hi̱⁻ ląą¹ Jmiiy⁻. Wa´ jmeen´
jɨɨh⁻ kiyh¹ hi˗ wa´ ląąy¹ dsa⁻ta´
lä˗jë˗ joh´ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la¹ lä˗ją⁻.
7 Miih⁻ ga´ jmee˗, jäyh´ jee´ jnii´.
Ga˗lä˗jęę˗ ba´ jęęy¹ wa´ra⁻ ga˗të´ jee´
jąyh´, lä˗kyę⁻ hi̱⁻ ga˗jmąąyh⁻ dsoo´.
Lä˗jęę˗ nëë¹ dsa⁻ hi̱⁻ chąą⁻ hwa¹ la⁻
kɨ´hooh¹ wa´ra⁻ ga˗jëëy¹ ją̱h¹ Jesús.
Wa´ la¹ lä˗ją⁻.
8 “Jnä´ he´ ląąn¹ lä˗kǫǫ⁻ hwëh´
A kyąąh´ hwëh´ Zeta, jnä´ he´
ma⁻ląąn¹ jąą¹ ją⁻ga´ nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ˗,
hi˗ lä˗jii̱h¹ hęę´ jmɨ⁻gyɨɨ˗ lä˗
ma⁻ląąn¹ ją⁻ba´”, ga˗jäh´ Dsa⁻jøøh¹
jnän`. Hi̱⁻ he´ ląą¹ na¹, hi̱⁻ he´ ma´
ląą ¹ jąą¹, hi˗ ją⁻ba´ hi̱⁻ he´ jąh´
ka⁻läh´, hi̱⁻ cha⁻ cha⁻miih⁻ be´
kih¹.

Ga˗hęę´ mɨ ¹në´ Jwąą⁻ jmëë¹ kih¹ Dsa⁻jøøh¹ jnän`

9 Jnä´ Jwąą⁻ øøh¹ hnäh´, jëën˜ wɨɨ´
kǫ⁻jøh´ kyąąh´ hnäh´, jee´ hnääh˗
jne´ Dio kǫ⁻jøh´, hi˗ kwëëh˜ ba´ dsë⁻
jne´ kyąąh´ be´ he⁻ kwa˗ Jesucristo.
Ma´ gyan´ hwa¹ he⁻ chęę⁻ Patmo,
he⁻ hä´ jee´ jmɨ⁻ñeeh˜. Jee´ ją⁻
ga˗chęę¹ dsa⁻ jnä´ kih¹ he⁻ sa˗
ga˗lä˗hnøøy¹ juu¹ kih¹ Dio, hi˗ lä˗ją⁻
sa˗ ga˗lä˗hnøøy¹ he⁻ ma´ kwan˗
juu¹ kih¹ Jesucristo. 10 Ma´ ga˗të´
jmɨɨ´ he⁻ tąąh´ dsa⁻ kwa˗ ti´hmaah´
kih¹ Dsa⁻jøøh¹ jnän`, ma´ kyęn´
cha⁻miih⁻ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ ¹, ma´
ga˗nuun¹ ta˗ ka´luun˗ kǫǫ⁻ ki̱⁻ągą⁻
he⁻ nɨɨh´ lä˗kǫǫ⁻ luu´ hoo´, 11 he⁻
ga˗jäh´:

—Jnä´ he´ ląąn¹ lä˗kǫǫ⁻ hwëh´
A kyąąh´ hwëh´ Zeta. Jnä´ he´
ma⁻ląąn¹ jąą¹ ją⁻ga´ nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ˗,
lä˗jii̱h¹ hęę´ jmɨ⁻gyɨɨ˗ lä˗ ma⁻ląąn¹
ją⁻ba´. Sɨɨ´ në´ mo´je⁻ lä˗kǫǫ⁻ te¹
he⁻ jëëh´ la⁻, chęę˗ kih¹ lä˗jë˗ gyii¹
gwah˗ he⁻ tøø´ hwa¹ Asia. Chęę˗
kih¹ jwɨɨ⁻ Éfeso, kih¹ Esmirna, kih¹
Pérgamo, kih¹ Tiatira, kih¹ Sardis,
kih¹ Filadelfia hi˗ kih¹ Laodicea.
12 Ga˗jęęhn` hñiin˗ mah¹ jëën⁻
hii̱⁻ he´ ma´ hlëëh˗ kyąąh´ jnä´.
Lä˗kǫǫ⁻ ma´ ga˗jęęhn` hñiin˗
ga˗jëën¹ gyii¹ candelero he⁻ na⁻la⁻
kyąąh´ ku´nøø⁻. 13 Tǫ¹dsaah` jee´
kih¹ candelero ją⁻, ga˗jëën˗ ją̱ą⁻ hi̱⁻
ląą¹ lä˗kǫh´ ma´ ląą¹ Hi̱⁻ga˗lęę¹ngo¹,
ma´ kyęyh´ kǫǫ⁻ hmɨɨh⁻ kyoo⁻ he⁻
të⁻ lä˗ ga˗të´ hwa¹, hi˗ ma´ na⁻hñɨɨ⁻

mo¯dsëy˴ kyąąh˴ hmɨɨh¯ he¯ ma˴
na¯la¯ kyąąh˴ ku˴nøø¯. 14 Peer˗
ma˴ tø¯jlëë¯ lley˴ lä˗kǫǫ¯ tøø¯ jñu¯
borrego, hi˗ lä˗kǫǫ¯ tøø¯ tɨ˴hmoo¯.
Mɨ˴nëy˴ ma˴ la˴ lä˗kǫǫ¯ jee˴ hya¯ je¯.
15 Ma¯tɨɨy˴ ma˴ la˴ lä˗kǫǫ¯ la˴ ñe˴ nøø˴
he¯ jih˴ lä˗kǫǫ¯ ma˴ koo¯ neh˗ hwɨɨ˴.
Lle˴ kiyh˴ ma˴ nɨɨh˴ lä˗kǫǫ¯ jee˴
jyoo˗ jmɨɨ¯. 16 Ma˴ chąąyh¯ kyąąh˴
gooy¯ ra¯llɨɨ˴ gyęę˴ nɨɨ˴ hi˗ neh˗
to¯hooy˴ ma˴ go¯hɨɨ˴ kǫǫ¯ ñe˴tuuh¯
chɨɨh¯ he¯ na¯jnii˴ lä˗tǫ˴ jwoo˴.
Mo¯nëy˴ ma˴la˴ lä˗kǫǫ¯ jmëë˴hyoo¯
he¯ jëë¯ ñih˴.
17 Ma˴ ga˗jëë˗ jnih˴, ga˗tąhn˴
lä˗kǫǫ¯ he¯ na¯jɨɨn˴ hɨɨ˴ tɨɨy˴.
Ja¯ga˴ ga˗kyey¯ gooy¯ ra¯llɨɨ˴ në˴
kin˗ mah˴ ga˗sɨɨyh˗ jnä˴:
—Ta˗ wa˴ gąh˴, jnä˴ he˴ ma¯ląąn˴
jąąą˴ ja¯ga˴ nøø˴ jmɨ¯gyɨɨ˗, lä˗jɨɨh˴
hęę˴ jmɨ¯gyɨɨ˗, lä˗ ma¯ląąn˴ ja¯ba˴.
18 Jnä˴ he˴ na˴jɨɨhn˗. Jnä˴ he˴
ga˗jɨɨn˴, pero hɨɨ¯ jnä˴ la¯ na˴jɨɨhn˗
ka¯läh˴ lä˗jë˗ joh˴ jmɨɨ˴ cha¯. Wa˴
la˴ lä˗ja¯. Jnä˴ ba˴ jmeen˗ hih˗
jɨɨ˴ dsa¯, hi˗ jnä˴ ba˴ jmeen˗ hih˗
cher˴mah˴ dsa¯nääy˴ cha˴je¯. 19 Sɨɨ˴
lä˗jë˗ he¯ ma¯jëëh`, lä˗jë˗ he¯ jëëh˴
na˴ hi˗ lä˗jë˗ he¯ na˴ ga˴ le˴. 20 Jee˴
la¯ mi˴jnään˴ he¯ hnøø˴ jäh˗ kih˴
lä˗jëë˗ gyęę˴ nɨɨ˴ hɨ¯ ma¯jëëh` hɨ¯
tąąąh˴ goon˗ ra¯llɨɨ˴ he˴ hi˗ lä˗jë˗
gyii˴ candelero he¯ na¯la¯ kyąąh˴
ku˴nøø¯. Lä˗jëë˗ gyęę˴ nɨɨ˴ ląą˴
lä˗kǫǫ¯ ángele kyąą˴ lä˗jë˗ gyii˴
gwah˗, hi˗ lä˗jë˗ gyii˴ candelero he¯
ma¯jëëh` ja¯, la˴ lä˗kǫǫ¯ lä˗jë˗ gyii˴
gwah˗.

2

Juu˴ la¯ ga˗chęę˴ Jwąą¯ kih˴ gwah˗ jwɨɨ¯ Éfeso

1 ’Sɨɨ˴ kih˴ ángel hɨ¯ na¯hñąą˴
gwah˗ jwɨɨ¯ Éfeso: “Jäh˴ hɨ¯ chąąh¯
gyęę˴ nɨɨ˴ kyąąh˴ gooy¯ ra¯llɨɨ˴
he˴, hɨ¯ ngë˗ jee˴ kih˴ gyii˴ candelero
he¯ na¯la¯ kyąąh˴ ku˴nøø¯: 2 Ma˗
ba˴ jnä˴ lä˗jë˗ he¯ jmeeh¯. Sa˗
dsa¯hwąąh˴ kyąąh˴ ta˴ kyah˴ hi˗
jøh¯ ba˴ hoh˴. Hi˗ sa˗ kwëëh˜ hoh˴
kyąąh˴ hɨ¯ hlëëh˴ hi˗ ma¯jëëh` ba˴
hɨ¯ jmąąą˜ hñii˴ lä˗kǫǫ¯ apóstole hi˗
sa˗ ląąy˴. Juu˴ ta¯juu˴ ba˴ ma¯jnääh˜
kiyh˴. 3 Ma¯jëëh` cha¯miih¯ wɨɨ˴
kwąąt˜ kin˗ hi˗ ma¯kwëëh˴ ba˴
hoh˴, sa˗ cha¯ ma¯hwąąh˴. 4 Pero
cha¯ kǫǫ¯ he¯ ma¯hląąąh¯ kyąąh˴
jnä˴, mo˗so˗ hnaah˗ jnä˴ lä˗kǫǫ¯
ma˴ hnaah˗ jnä˴ lä˗ ma˴ to¯në˴.
5 Mi¯dsooh¯ da˴ hoh˴ lä˗kǫǫ¯
ma˴ hnaah˗ jnä˴ lä˗ ma˴ to¯në˴.
Wa˴ lä¯dsąą˜ hoh˴ ka¯läh˴ mah˴
jmee˴ lä˗jë˗ he¯ llu˴ lä˗kǫǫ¯ ma˴
jmeeh¯ jąąą˴. Cher˴mah˴ sa˗ jmeeh˴
lä˗ja¯, chąh˴ ba˴ jän¯ mah˴ jñuuhn˴
candelero kyah˴ cher˴mah˴ sa˗
ga˗jęęh` kyąąh˴ Dio ka¯läh˴. 6 Pero
cha¯ ba˴ kǫǫ¯ he¯ llu˴ he¯ ma¯jëën˴
kyah˴. Sa˗ tɨh˜ hoh˴ he¯ jmee˗
lä˗jëë˗ nicolaita, ja¯ba˴ lä˗ja¯ sa˗
tɨh˜ dsën˗ ka¯läh˴. 7 Hɨ¯ hnøø˴ hęęh˗
juu˴ la¯, wa˴ hęęyh¯ he¯ hlëëh˗
Jmɨ¯lle˴ Na¯jngɨɨ˴ kih˴ lä˗jë˗ gwah˗.
Hɨ¯ ga˗lih˴ mi¯te˴, kwan` kuyh˗ kih˴
chaah˴ hma¯ he¯ jmee˗ chąą¯ dsa¯,
he¯ chih˴ tǫ˴dsaah` ya˗jwɨɨ˴ kih˴
Dio.”

Juu˴ la¯ ga˗chęę˴ Jwąą¯ kih˴ gwah˗ jwɨɨ¯ Esmirna

8 ’Hi˗ sɨɨ˴ kih˴ ángel hɨ¯ na¯hñąą˴
gwah˗ jwɨɨ¯ Esmirna: “Hɨ¯ ma¯ląą˴
jąąą˴ ja¯ga˴ nøø˴ jmɨ¯gyɨɨ˗, lä˗jɨɨh˴
hęę˴ jmɨ¯gyɨɨ˗ lä˗ ma¯ląąy˴ ja¯ba˴,
hi˗ hɨ¯ ga˗jɨɨ˴ hi˗ ga˗lä˗jɨɨyh`
ka¯läh˴, jäh˴ lä˗la¯: 9 Ma˗ ba˴ jnä˴
lä˗jë˗ he¯ jmeeh¯. Jëëh˴ ba˴ hne¯
wɨɨ˴ hi˗ tä¯ñee˴ hne¯ pero cha¯
cha¯miih¯ kyah˴ gyɨɨh˴ jmɨ¯gyɨɨ˗.
Ma˗ ba˴ jnä˴ kih˴ hɨ¯ hlëëh˗ wɨɨ˴
kyah˴. He¯ kǫǫ¯ jäh˴ bih˴ ląąy˴
judiu. Pero ląąy˴ dsa¯ kyąą˴ Tana˴
ba˴. 10 Ni˗ miih¯ ta˗ wa˴ gąh˴ kih˴ he¯
na˴ ga˴ dsa¯ngëëh˴. Hɨɨ¯ hɨ¯sa˗llɨ˴
la¯ tąąyh˗ kǫ¯lląą˴ hnäh˴ neh˗ñe˴
mah˴ jëëy˴ che˴ kwëëh˴ hoh˴ hnäh˴.
Heeyh˴ hnäh˴ wɨɨ˴ lä˗jɨɨh˴ të˴ gya˴
jmɨɨ`. Kwëëh` hoh˴ lä˗jɨɨh˴ juuh˴.

Hii̱˜ jnä˝ kwëëhn˜ hne˜ ko̱o̱˜ coron
he˜ kya̱a̱h˝ jmee' cha̱a̱h˜. 11 Hi̱˜
hnøø˜' he̱e̱h˖ juu' la˜, wa˝ he̱e̱yh˜
he˜ hlëëh˖ Jmɨ˜lle˝ Na˜jngii̱ ' kih˜'
lä˖jë˖ gwah˖. Hi̱˜ ga˖lih˜' mi˜te˜', sa˖
cha˜ he˜ le˝ kiyh˜' jee˝ë' to̱' jii̱h˜ ju̱u̱˝
dsa˜."

Juu' la˜ ga˖che̱e̱˜' Jwa̱a̱˜ kih˜' gwah˖ jwii̱˜ Pérgamo

12 'Hi˖ sii̱˝ kih˜' ángel hi̱˜ na˜hña̱a̱˝
gwah˖ jwii̱˜ Pérgamo: "Hi̱˜ cho̱o̱h˜
ñe'tuuh˜ chu̱u̱h˜ he˜ na˜jnii˝ lä˖to̱˝
jwoo', jäyh˝ lä˖la˜: 13 Ma˖ ba˝ jnä˝
lä˖jë˖ he˜ jmeeh˜ hi˖ ha˜ cha̱a̱h˜.
La˜' hø̱ø̱ ' hi̱˜sa˖llu̱˜' ba˝ jee˝ na˜.
Pero ma˖ra˖ he˜ cho̱o̱h˝ ba˝ hne˜
ko̱o̱˜ hweh˜ juu' kin˖. Hi˖ lä˖
ma˜dsoo˝ ja̱˜ba˝ hoh˝ kin˖ ka˜läh˝,
ma˖ke˖ ñeh˝ ba˝ ha˜ lä˖ ga˖la˜' kih˜'
Antipa hi̱˜ ma˝ mi˜te̱h˜' kya̱a̱h˝ juu'
kin˖. Ga˖jngii̱h˜' dsa˜ kiyh˜' jee˝
kyah' hnäh˝ na˜ jee˝ hä̱ä̱˝ hi̱˜sa˖llu̱˜'.
14 Pero cha˜ ga˝ jyoh˝ he˜ kya̱a̱h˝
ga˖hlä̱ä̱h˜ hne˜. Jëëh˝, tä̱ä̱h˝ ga˝
jee˝ kyah' hnäh˝ hi̱˜ kye̱˜ nu̱u̱h˜
kih˜' Balaam. Hi̱˜ he˝ ga˖ta̱a̱h˜
juu' Balac ha˜ lä˖ ga˖jmeey˝ he˜
ga˖ta̱h˝ dsa˜ Israel kya̱a̱h˝ ko̱o̱˜
ga˖kuyh˜ he˜ lla˖ dsa˜ cha˝në˝ dio
hi̱˜ na˜la̱a̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜, hi˖ kya̱a̱h˝
he˜ ga˖ka̱a̱yh˜' wa˝ hi̱˜ cha˜ hi̱˜.
15 Ja̱˜ba˝ lä˖ja̱˜ tä̱ä̱h˝ jee˝ kyah' hnäh˝
hi̱˜ kye̱˜ nu̱u̱h˜ kih˜' dsa˜ nicolaita,
he˜ ja̱˜ sa˖ tɨh˜ dsën˖. 16 He˜ja̱˜ je̱e̱h`
hñaah' kya̱a̱h˝ Dio. Pero cher˝mah˜'
sa˖ ga˖he̱e̱h` he˜ jwahn˖ la˜, cha̱h˝
ba˝ jän˜ kyah' mah˜' te̱e̱n˜ kya̱a̱h˝
dsa˜ he˝ kya̱a̱h˝ ñe 'tuuh˜ he˜ hä˝
hoon˖. 17 Hi̱˜ hnøø˜' he̱e̱h˖ juu'
la˜, wa˝ he̱e̱yh˜ he˜ hlëëh˖ Jmɨ˜lle˝
Na˜jngii̱' kih˜' lä˖jë˖ gwah˖. Kih˜' hi̱˜
ga˖lih˜' mi˜te˜', kwan` kuyh˖ maná
he˜ na˜hmää˝, hi˖ kwëëh˜ jnih˝
ko̱o̱˜ mii̱' mɨ˝ku̱u̱˝ tøø˜. Në˝ mɨ˝ku̱u̱˝
ja̱˜, na˜sii̱˜ ko̱o̱˜ jmii̱˜ hmëë˝, he˜
ni˖ ja̱a̱˜ sa˖ kyu̱u̱h˜. Ma˖la˖ hñii˝ hi̱˜
hyoh˖ ba˝ lä˖kyu̱u̱h˜."

Juu' la˜ ga˖che̱e̱˜' Jwa̱a̱˜ kih˜' gwah˖ jwii̱˜ Tiatira

18 'Hi˖ sii̱˝ kih˜' ángel hi̱˜ na˜hña̱a̱˝
kih' gwah˖ jwii̱˜ Tiatira: "Jo̱o̱˝ Dio
hi̱˜ hya˜ je˜ mɨ'në˝, hi˖ la˜' ma˜tii̱y˝
lä˖ko̱o̱˜ ñe' nøø˝ he˜ jih'gye̱h˜', hi̱˜
he˝ jäh˝ lä˖la˜: 19 Ma˖ ba˝ jnä˝
lä˖jë˖ he˜ jmeeh˜, hnaah˖ ba˝ hne˜
dsa˜, mi˜teh` ba˝ hne˜ ta˝ kyah',
hi˖ jøh˜ ba˝ hoh˝. Cha˜ga˝miih˜
ta˝ llu' jmeeh˜ na˜' lä˖ko̱h˝ ga˝ he˜
ma˜jmeeh˝ jä̱ä̱ '. 20 Pero cha˜
ga˝ jyoh˝ he˜ kya̱a̱h˝ ga˖hlä̱ä̱h˜
hne˜. Kwah˜ jwë' kih˜' dsa˜më˝
hi̱˜ che̱e̱˜ Jezebel hi̱˜ jäh˝ ngëë˜
juu' kih˜' Dio kih˜' dsa˖. Kya̱a̱h˝
nu̱u̱h˜ kiyh˜' mi˜ga̱a̱y˖ hi̱˜ nu̱u̱h˝ kin˖
mah˜' ka̱a̱yh˜ wa˝ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, hi˖
kuyh˖ he˜ lla˖ dsa˜ cha˝në˝ dio hi̱˜
na˜la̱a̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜. 21 Ma˝ jø̱ø̱n`
mah˜' jëën˜ che˝lä˜dsa̱a̱˜ dsëy˜', pero
sa˖ hii˜ tuy˜' he˜ ka̱a̱yh˜ wa˝ hi̱˜
cha˜ hi̱˜. 22 Na˜' na˖, jee˝ hä̱ä̱y˝
jwë˝ hlɨɨh', kya̱a̱˜ jnih˝ në˝ jii̱˜ mah˜'
heeh˜ jnih˝ cha˜miih˜ wii̱˝ ko̱˜jøh˝
kya̱a̱h˝ hi̱˜ ka̱a̱yh˜ cher˝mah˜' sa˖
ga˖lä˖dsa̱a̱˜ dsëy˜' kih˜' lä˖jë˖ ta˝
hlɨɨh' he˜ jmeey˖. 23 Jmä̱ä̱n˝ jo̱o̱y˝
dsoo˝ lä˖jii̱h' ju̱u̱y˝. Lä˖ja̱˜ lä˖jë˖
gwah˖ lä˖ñe˜ kin˖, jnä˝ ba˝ kyu̱u̱hn˜
hu̱u̱˝dsë˜ kiyh˜', hi˖ kyu̱u̱hn˜ neh˖
tuh˜dsëy˜' ka˜läh˝. Jnä˝ ba˝ kwëëhn˜
hnäh˝ lä˖ja̱a̱˜ lä˖ja̱a̱˜ hnäh˝, lä˖ko̱o̱˜
te˜' he˜ jmeeh˜ hnäh˝. 24 Pero jnä˝
hlë̱ë̱hn˝ hnäh˝ kya̱a̱h˝ lä˖jë̱ë̱˖ ga˝ hi̱˜
tä̱ä̱h˝ jwii̱˜ Tiatira, hnäh˝ hi̱˜ sa˖
tä̱ä̱h˝ kya̱a̱h˝ nu̱u̱h˜ na˜, hnäh˝ hi̱˜
sa˖ kyu̱u̱h˜ he˜ jäyh˝ he˜ na˜hmää˝
ñiih˝ ga˝ kih' Tana˝. Jwë̱ë̱hn˜ hnäh˝,
mo˖so˖ cha˜ ga˝ he˜ hnøø˜' kyah˜'
hnäh˝. 25 Cho̱o̱h' hnäh˝ ko̱o̱˜ hweh˜
lä˖jë˖ nu̱u̱h˜ he˜ ma˜hña̱h˜ hnäh˝,
lä˖jii̱h' lloo˜ jmii̱˝ jä̱hn˝. 26 Kih˜'
hi̱˜ ga˖lih˜' mi˜te˜' lä˖jë˖ mada˜ kin˖
lä˖jii̱h' lla̱a̱˖ jmɨ˜gyu̱u̱˖, jnä˝ kwan`
jwë' jmeey˜' hih˖ kih˜' dsa˜ hi̱˜
tä̱ä̱h˝ lä˖ka̱a̱˜ hwa˜'. 27 Jmeey˜' hih˖
lä˖ko̱o̱˜ jmee˖ hih˖ ja̱a̱˜ hi̱˜ cho̱o̱h˜
hma˜hiih˜ he˜ la˜' ñe'. Wa˝ra˜ ga˖të˝

jee´ jmeey' hih˜ kih' dsa˜, lä˜kǫǫ˜ he˜ jøøy' kǫǫ˜ mɨ'hya˜ ba´ le´ kih' dsa˜. Jëëh´ hyoyh˜ cha˜miih˜ be´, ja̱˜ba´ lä˜kǫǫ˜ be´ he˜ ma˜hyohn˜ kih' Tää`kya̱a̱n˜. 28 Hi˜ kwëë̱h˜ jnih´ nɨɨɨ´ hø' ka˜läh´. 29 Hɨ̱˜ hnøø' hëë̱h˜ juu' la˜ wa´ hëë̱yh˜ he˜ hlëëh˜ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kih' lä˜jë˜ gwah˜."

3

Juu' la˜ga˜chëë̱' Jwa̱a̱˜ kih' gwah˜ jwɨɨ˜ Sardis

1 'Sɨɨ´ kih' ángel hɨ̱˜ na˜hña̱a̱´ gwah˜ jwɨɨ˜ Sardis: "Hɨ̱˜ jä̱ä̱˜ gyëë̱' jmɨ˜lle´ kih' Dio hi˜ jä̱ä̱y˜ gyëë̱' nɨɨɨ´, hɨ̱˜ he´ jäh´ lä˜la˜: Ma˜ ba´ jnä´ lä˜jë˜ he˜ jmeeh˜. Cha˜ juu' na´jɨɨh˜ hne˜, pero hɨ̱˜ na˜jɨɨ̱´ ba´ hne˜. 2 Nä´ mɨ´nëh´, ja̱˜ kwah˜ be´ kya̱a̱h´ ta´ he˜ hä´ gooh˜, na' sa˜ ga´ ma˜ä̱ä̱h' ta´ kyah'. Jëëh´ ma˜jëën' sa˜ ma˜jä̱´ llu' ta´ kyah' lä˜kǫǫ˜ hnøø' Dio. 3 Mi˜dsooh˜ hoh´ ja̱˜, hee˜ na˜ ma˜hëë̱h` hi˜ hee˜ na˜ ma˜nɨɨɨh˜. Høø´ he˜ na˜, hi˜ jëë̱h` hña̱ah' ka˜läh´ kih' Dio. Cher´mah' sa˜ høøh˜ he˜ na˜, jmeeh˜ wa´ la' cha˜ la', jä̱hn´ kyah' lä˜kǫǫ˜ ja̱a̱˜ hɨ̱˜ hɨɨ̱˜ ba´. Jëëh´ hor˜ he˜ sa˜ lëë̱h˜ jä̱hn´ kyah'. 4 Tä̱ä̱h´ ga´ miih˜ dsa˜ kya̱a̱h´ hne˜ jee´ jwɨɨ˜ Sardis na˜, hɨ̱˜ sa˜ ma˜mi˜soh´ sa´hmɨɨh˜ kih'. Hɨ̱˜ he´ na˜ ngë' kya̱a̱h´ jnä´ kyëh´ hmɨɨh˜ tø˜jlëë̱˜, jëëh´ lä˜ja̱˜ lle` le´ kiyh'. 5 Hɨ̱˜ ga˜lɨh' mi˜te', hɨ̱˜ he´ kë̱h˜ hmɨɨh˜ tø˜jlëë̱˜. Sa˜ chen˜ jmɨɨ˜ kiyh' he˜ na˜sɨɨ˜ në´ je˜ jee´ na˜sɨɨ˜ jmɨɨ˜ kih' lä˜jëë̱˜ hɨ̱˜ na´jnää´ kih' Dio. Hi˜ mi´jnäänˀ cha´në´ Tää` kya̱a̱n˜ hi˜ cha´në´ ángele kya̱a̱y' he˜ kyɨɨ̱˜ jnih´. 6 Hɨ̱˜ hnøø' hëë̱h˜ juu' la˜, wa´ hëë̱yh˜ he˜ hlëëh˜ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kih' lä˜jë˜ gwah˜."

Juu' la˜ga˜chëë̱' Jwa̱a̱˜ kih' gwah˜ jwɨɨ˜ Filadelfia

7 'Sɨɨ´ kih' ángel hɨ̱˜ na˜hña̱a̱´ gwah˜ jwɨɨ˜ Filadelfia: "He˜ la˜ jäh´ hɨ̱˜ na˜jngëë', hɨ̱˜ jmee˜ ju'dsoo´, hɨ̱˜ chǫǫh˜ jǫ˜ñe' kih' David. Jee´ näy˜ ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ jne', jee´ jney˜ ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ nä': 8 Ma˜ ba´ jnä´ lä˜jë˜ he˜ jmeeh˜. Na' ma˜na˜na´ jwë' kyah' he˜ ma˜nän', he˜ ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ le´ ha' kyah'. Ma˜ke˜ miih˜ ga´ be´ cha˜ kyah', ma˜høøh´ ba´ hne˜ juu' kin˜. Ni˜ kǫǫ˜ hä´ sa˜ ma˜jäh´ sa˜ kyɨɨ̱h˜ jnä´. 9 Lä˜la˜ jmeen` kih' hɨ̱˜ la̱a̱' kya̱a̱' Tana´ hɨ̱˜ kǫǫ˜ jäh´ la̱a̱y' judiu. Peer˜ ta˜jɨɨ̱y' ba´ ja̱˜. He˜ja̱˜ jmeen` ya˜nääy´ ya˜jɨɨ̱h´ jnëy´ hɨɨɨ´ tɨɨh´, hi˜ jmeen` mi˜jnääy˜ he˜ ma˜lä˜hnaan˜ hne˜. 10 Ma˜kwëëh' ba´ hoh´ kya̱a̱h´ mada˜ he˜ ga˜jmeen' kyah'. He˜ja̱˜ hä̱ä̱n˜ hne˜ kih' he˜ wɨɨ´ he˜ na' ga´ jä˜ lä˜ka̱a̱˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jëë' Dio che´ lä˜dsa̱a̱˜ dsë' dsa˜ hɨ̱˜ tä̱ä̱h´ lä˜ka̱a̱˜ hwa' kya̱a̱h´ he˜ wɨɨ´ ja̱˜. 11 Cha̱h´ ba´ jä̱hn´. Chǫǫh' kǫǫ˜ hweh˜ nɨɨɨh˜ he˜ ma˜hña̱h˜ mah' ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ jñuuh' coron kyah'. 12 Kih' hɨ̱˜ ga˜lɨh' mi˜te', jmä̱ä̱˜ jnih´ lä˜kǫǫ˜ hma˜dsë˜ kih' gwah˜ he˜ la' kih' Dio kya̱a̱n˜, jɨh´kǫh´ sa˜ ya˜hëë̱y' jee´ ja̱˜. Në´ kiyh' sɨɨn` jmɨɨ˜ kih' Dio kya̱a̱n˜ kya̱a̱h´ jmɨɨ˜ kih' jee´ jwɨɨ˜ kih' Dio kya̱a̱n˜ ka˜läh´ he˜ chëë̱˜ Jerusalén hmëë´ he˜ jyoo' gyɨɨh' jmɨ˜gyɨɨ˜ kih' Dio kya̱a̱n˜, hi˜ sɨɨn` në´ kiyh' jmɨɨ˜ hmëë´ kin˜. 13 Hɨ̱˜ hnøø' hëë̱h˜ juu' la˜, wa´ hëë̱yh˜ he˜ hlëëh˜ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ ' kih' lä˜jë˜ gwah˜."

Juu' la˜ga˜chëë̱' Jwa̱a̱˜ kih' gwah˜ jwɨɨ˜ Laodicea

14 'Sɨɨ´ kih' ángel hɨ̱˜ na˜hña̱a̱´ gwah˜ jwɨɨ˜ Laodicea: "Hɨɨ̱˜ la˜ hɨ̱˜ la̱a̱' dsoo´ hɨ̱˜ mi˜te' juu' kih', he´ ba´ hñiiy´ kway˜ ju'dsoo´. Hɨ̱˜ he´ la̱a̱' to˜në´ kih' jee´ lä˜jë˜ he˜ ga˜jmee´ Dio. Jäyh´ lä˜la˜: 15 Ma˜ ba´ jnä´ lä˜jë˜ he˜ jmeeh˜, ni˜ sa˜ gyɨh´ ni˜ sa˜ lla̱a̱h´ hne˜. Llu' ba´ wa´ra˜ jäh´ kih' gyɨh´ o lla̱a̱h´. 16 Kih' he˜ sa˜ gyɨh´ ni˜ sa˜ lla̱a̱h´, he˜ja̱˜ ñun˜ hne˜ ta˜ wa´hoon˜, kih' kǫ˜hɨ̱´pih'

ba´ llạạh´ hne˜. 17 Jëëh´ hne˜ jwah´:
Jnä´ chan˜ kuu´, hi˖ ma˜llạạn˖
hñiin˖ llu˹, mo˖so˖ cha˜ he˜ ga´
jmee˖ bii˹ kin˖. Sa˖ ñeh´ he˜ lạạh˹
jạạ˜ hị˜ na˜hëë˹, hị˜ mo˖so˖ jmää˹
ta´, hị˜ tä˜ñee´, hị˜ tuu´ hi˖ jạạ˜ hị˜
kwạh˜. 18 Jnä´ kwan˖ nuuh˜ kyah˹,
ki˖ jnä´ lä˹ ku´nøø˜ he˜ ma˜na´llu`
kyạạh´ je˜, mah˹ lä˖cha˜ cha˜miih˜
kyah˹. Hi˖ lä˹ hmiih˜ tøø˜ he˜
kẹh˹ mah˹ sa˖ jëë˹ dsa˜ la˹ o˜hih˖
he˜ kwạh˖. Hi˖ tøøh˹ mẽ˜ mí´nëh´
mah˹ lä˖jnä´ llu˹. 19 Jnä´ juuhn´
kiyh˹ mah˹ heehn˖ wii´ lä˖jëë˖ hị˜
hnaan˖. He˜jạ˜ wa´ jëë˜ hoh´ he˜
häạh´ jwë´ kih˹ Dio, chạạh` hñaah˹.
20 Hịị˜ jnä´ chehn˹ ho´haah´ tëën˜.
Cher´mah˹ chạạ˜ hị˜ nuu˜ juu˹
kin˖ mah˹ näy˹ ho´haah´, dsa˜hen´
jmeen´ ma˖nuu˖ kyạạyh´, hi˖ hñiiy´
kyạạh´ jnä´ ka˜läh´. 21 Hị˜ ga˖lih˹
mi˜te˹, kwan` gyay˖ kyạạh´ jnä´ jee´
jmeen˖ hih˖, jạ˜ba´ lä˖kọọ˜ ga˖lihn˹
ga˖mi˖ten`, he˜jạ˜ ga˖gyan˹ koo´
kih˹ Tää` kyạạn˖. 22 Hị˜ hnøø˹ hẹẹh˖
juu˹ la˜, wa´ hẹẹyh˜ he˜ hlëëh˖
Jmi˜lle´ Na˜jngii˹ kih˹ lä˖jë˖ gwah˖.”

4

Dsa˜kạạh´ he´ ga˖jmäạ˹ jøøh˹ Dio

1 Ma˜ngëë´ he˜ jạ˜, ga˖jëën˹ kọọ˜
ho´haah´ na˜na´ gyuuh˹ jmi˜gyuu˖.
Hi˖ jạ˜ba´ lle´ he˜ ga˖nuun˹ lä˖ ma´
to˜në´, he˜ nuuh´ lä˖kọọ˜ hịị´ luu´
hoo´, ga˖hlëëh´ kyạạh´ jnä´, ga˖jäh´:
—Wii´ ta˖ lạ˖ mạh˹ heehn˜ hne˜
hee˜ na˜ le´ ta˜ cha´në´ ga´ —
ga˖sii˖yh˖ jnä´.
2 Lä˖chạh´ jạ˜ ma˜cheh˹ jmi˜lle´
kin˖ gyuuh˹. Jee´ jạ˜ ga˖jëën˹ kọọ˜
hma˜sii˜ hi˖ në´ hma˜sii˜ ma´ gya˹
jạạ˜ hị˜ lạạ˹ jøøh˹. 3 Hị˜ ma´ gya˹
jee´ jạ˜, ma´ jnäạ´ lä˖kọọ˜ mi˹kụụ´
he˜ chẹẹ˜ jaspe kyạạh´ cornalina.
Ma´ jnä´ lä˖ku´ lä˖jịị˹ jee´ ma´ gyay˹
jạ˜, jạạ˜ mih˜kụụ´ he˜ jnä´ jih˹gyẹh˹
lä˖kọọ˜ jnä´ jih˹gyẹh˹ esmeralda.
4 Hi˖ lä˖ku´ lä˖jịị˹ kih˹ hma˜sii˜ ma´
tøø´ ga´ jyoh´ gyii´kyẹ´ hma˜sii˜. Në´
hma˜sii˜ jạ˜, ma´ täạh´ gyii´kyẹẹ´
dsa˜gyuuh´ hị˜ ma´ kẹh´ hmiih˜
tøø˜ hi˖ ma´ lley` coron he˜ la˹
kyạạh´ ku´nøø˜. 5 Jee´ ma´ chih˹
hma˜sii˜ juuh˜ jạ˜, ma´ jmee˖
je˜ñih˹ hi˖ ma´ nii˜ hi˖ ma´ nuuh´
ma´ hlëëh˖ dsa˜. Hi˖ ma´ na˜hịh˜
gyii˹ mi ˹së˹ he˜ ma´ koo˜ cha´në´
hma˜sii˜ jạ˜. He˜ jạ˜ ma´ la˹ lä˖jë˖
gyii˹ jmi˜lle´ kih˹ Dio. 6 Cha´nëy´
jee´ ma´ gyay˹ jạ˜, ma´ na˜jaa´ he˜
la˹ lä˖kọọ˜ hu˜ he˜ jẹẹ˜, he˜ juuh˜
lä˖kọọ˜ jmi˜ñeeh˜.
Koo´ kih˹ hma˜sii˜ he˜ ma´ chih˹
tọ˹dsaah` kih˹ jee´ lä˖jë˖ hma˜sii˜
he˜ ma´ tøø´ lä˖ku´ lä˖jịị˹ jạ˜, ma´
täạh´ kyẹẹ´ jah´ hị˜ ma´ choo˹ mi˹në´
ta˖ ka´luuy´ hi˖ ta˖ cha´nëy´. 7 Hị˜
to˜në´ jah´ he´ ma´ lạạ˹ lä˖kọọ˜ jạạ˜
león. Jee´ ga˖të´ ụụ˹ jah´ he´ ma´ lạạ
˹ lä˖kọọ˜ jạạ˜ kya´ mäh˹. Jee´ ga˖të´
ụụ˜ jah´ he´ ma´ la˹ mo˜nëy´, lä˖
la˹ mo˜në´ jạạ˜ dsa˜ñuuh˜. Hi˖ jee´
ga˖të´ kyẹẹ´ jah´ he´ ma´ lạạ˹ lä˖kọọ˜
jạạ˜ mii˜ hị˜ hẹẹ˖. 8 Lä˖jẹẹ˖ kyẹẹ´
jah´ he´ ma´ choo˹ jñii´ sa´kyooy´.
Lä˖ku´ lä˖jịị˹ ma´ choo˹ cha˜miih˜
mi ˹nëy´. Lä˖jmii ˹ lä˖hwë˹ sa˖ ma´
tuy˜ ma´ jäyh´:
Na˜jngëë˹, na˜jngëë˹, na˜jngëë˹ lạạ˹
Dio Dsa˜jøøh˹ jnän` hị˜ cha˜
ga˖lä˖jë˖ be´ kih˹.
Hị˜ na˜ ma´ lạạ˹, hị˜ na˜ lạạ˹ na˹, hi˖
jạ˜ba´ hị˜ na˜ llạạh˜ ka˜läh´.
9 Lä˖jẹẹ˖ jah´ he´ ma´ jmäạy˜
jøøh˹ hị˜ gya˹ në´ hma˜sii˜ he´, hị˜
chạạ˜ lä˖jë˖ joh´ jmii´ cha˜. Ma´
hnääy ˹ cha˜miih˜ hi˖ ma´ kway˖
ti´hmaah´ kiyh˹. Kọọ˜ hä´ kọọ˜ hä´
he˜ ma´ jmeey˖ lä˖jạ˜, 10 lä˖jẹẹ˖
gyii´kyẹẹ´ dsa˜gyuuh´ ma´ jụụh˜ jnë´
cha´në´ hị˜ gya˹ jmee˖ hih˖ he´,
jmeey˖ juuh˜ kih˹ hị˜ chạạ˜ lä˖jë˖
joh´ jmii´ cha˜. Ma´ jwäy˜ coron
kiyh˹ cha´nëy´, ma´ jäyh´:
11 Hne˜ Dio, Dsa˜jøøh˹ kyạạ˹ jnääh˹,
jạạ˜ hne˜ ba´ hị˜ jmäạ´ jnääh˹ jøøh˹.
Kyah˹ hne˜ ba´ jmee˜ jnääh˹ juuh˜,
kyah˹ ba´ la˹ ga˖lä˖jë˖ be´.

Jëëh´, hne¯ ba´ ga˗jmeeh´ lä˗jë˗ he¯ cha¯.
Lä˗ hyoh¯ hoh´ hñaah˩ ga˗jmeeh´, he¯ja¯ ba´ cha¯.

5

Jee´ la¯ hlëëh˗ kih˩ koo¯ je¯ he¯ na¯bä˗ he¯ ma´ choo̱h¯ Borrego mäh˩

1 Hi¯ ma´ gya˩ jmee˗ hih˗ he´, ga˗jëën˩ ma´ choo̱yh¯ kyaah´ gooy¯ ra¯lluu˩ koo¯ je¯ he¯ na¯sii¯ ta˗ neh˗, hi˗ na¯sii¯ ta˗ ka´luu´ ka¯läh´, na¯gyoh´ gyii˩ jiih˜. 2 Hi˗ ga˗jëën˗ jaa¯ ángel bee´ hi¯ ma´ hlëëh˗ kyaah´ be´, ga˗jäyh´:

—¿Hii¯ na¯ hi¯ na¯ngë˩ jwë˩ jii˩ lä˗jë˗ he¯ na¯gyoh´ gyii˩ jiih˜ ja¯ mah˩ niyh˩?

3 Pero sa˗ ga˗jnää˩ ni˗ jaa¯ hi¯ lih˗ ma´ jii˩ je¯ ja¯ mah˩ ma´ hëy˩, ni˗ gyuuh˩ jmi¯gyuu˗, ni˗ hwa˩ la¯, ni˗ neh˗ hwa˩ ka¯läh´. 4 Peer˗ ga˗hoohn` cha¯miih¯, kih˩ he¯ sa˗ chaa¯ ni˗ jaa¯ hi¯ na¯ngë˩ jwë˩ ma´ niyh˩ je¯ ja¯ mah˩ ma´ hëy˩. 5 Pero jaa¯ jee´ lä˗jëë˗ dsa¯gyuuh´ he´ ga˗siiyh˗ jnä´:

—Mo˗to˗ hooh` cha¯miih¯. Hii¯ León la¯ hi¯ na´jnää´ kih˩ Judá, ja¯ba´ sa´ju¯ kih˩ David, hi¯ la¯ ba´ ga˗lih˩, he¯ja¯ na¯ngëy˩ jwë˩ jiiy˩ lä˗jë˗ gyii˩ he¯ na¯gyoh´ ja¯ mah˩ niyh˩—ga˗jäh´ dsa¯gyuuh´ siih˗ jnä´.

6 Hi˗ ga˗jëë˗ jnih´, laay˩ lä˗koo¯ jaa¯ borrego mäh˩ hi¯ ma´ cheh˩ koo´ kih˩ hi¯ ma´ gya˩ jmee˗ hih˗, to˩dsaah` kih˩ kyee´ jah´ he´, hi˗ ja¯ba´ jee´ kih˩ lä˗jëë˗ dsa¯gyuuh´ he´. Borrego he´ ma´ jnää´ lä˗koo¯ borrego hi¯ ma¯jngëëh˗ dsa¯ në´ na´hyoo´, ma´ lle` gyii˩ jøø˩ lley´, hi˗ ma´ choo˩ gyii˩ mi˩ ˩nëy´. He¯ ja¯ la˩ gyii˩ jmi¯lle´ kih˩ Dio he¯ ga˗cheey˩ lä˗kaa¯ hwa˩. 7 Borrego mäh˩ he´ ngooy˩ mah˩ ga˗kay˩ je¯ he¯ ma´ hä´ ja´goo¯ ra¯lluu˩ kih˩ hi¯ jmee˗ hih˗ he´. 8 Lä˗ ma´ ga˗sooyh˩ je¯ ja¯, lä˗jëë˗ kyee´ jah´ he´ hi˗ lä˗jëë˗ gyii´kyee´ dsa¯gyuuh´ ka¯läh´ ga˗juuh˩ jnë´ cha´nëy´. Lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ ma´ choo̱h¯ ma˗ koo˗ tu¯ he¯ choo˩ cha¯miih¯ si´ñe˩, hi˗ ma´ choo̱yh¯ ka¯läh´ ma˗ koo˗ kyaah´ he¯ na¯la¯ kyaah´ ku´nøø¯ he¯ na¯kah˩ kyaah´ chu¯. Chu¯ ja¯ la˩ kwaat˜ juu˩ kih˩ hi¯ na¯jngëë˩ hi¯ tääh´ ngii˗ kih˩ kih˩ Dio. 9 Ga˗lä˗jëë˗ ba´ hi¯ he´ ma´ hä˗ koo¯ su¯ hmëë´, ma´ jäyh´:

Jaa¯ hne¯ ba´ na¯ngëh˩ jwë˩ sooh˩ je¯ na¯, mah˩ jiih˩ lä˗jë˗ gyii˩ he¯ na¯gyoh´ ja¯.

Jëëh´ ga˗jngëëh˩ dsa¯ hne¯, ga˗läähh˗ jnääh˩ kyaah´ jma¯ kyah˩ mah˩ ga˗ngëëh` jnääh˩ kih˩ Dio.

Ga˗läähh˗ ga˗lä˗jëë˗ nëë˩ dsa¯ hi¯ hlëëh˗ lä˗koo¯ lä˗koo¯ juu˩, hi¯ tääh´ lä˗kaa¯ jwii¯, hi˗ lä˗kaa¯ hwa˩ jee´ tääh´ dsa¯ hi¯ jmee˗ hih˗.

10 Ga˗hñaah` jnääh˩ dsa¯ta´ kaah´, ga˗hñaah` jnääh˩ jmi¯dsa¯ mah˩ jmee´ jnääh˩ ta´he˩ kih˩ Dio jnän`,

hi˗ lä˗ja¯ jmee´ jnääh˩ hih˗ kih˩ dsa¯ hi¯ tääh´ lä˗kaa¯ jmi¯gyuu˗.

11 Chah´ ba´ ga˗jëën˩ ka¯läh´, ga˗nuun˩ ma´ hlëëh´ jwëë´ ángele lä˗ku´ lä˗jii˩ kih˩ hi¯ ma´ jmee˗ hih˗ jee´ ja¯, kyaah´ jah´ he´, hi˗ kyaah´ dsa¯gyuuh´ he´. Joh´ millón sa˗ tee˩ hi¯ ma´ tääh´ jee´ ja¯. 12 Lä˗jëë˗ hi¯ he´ ma´ hlëëh˗ ki¯gaa¯, ma´ jäyh´:

Borrego mäh˩ hi¯ ga˗jngiih˩ dsa¯ kih˩,

hi¯ na¯ ba´ na¯ngë˩ jwë˩ he¯ cha¯ lä˗jë˗ be´ kih˩, he¯ cha¯ cha¯miih¯ kiyh˩,

he¯ kyuuyh˜ ga˗lä˗jë˗ ba´, he¯ cha¯ cha¯miih¯ be´ kiyh˩,

he¯ lä˗gah˗ jnih´, he¯ jmeen´ juuh¯ kiyh˩, hi˗ he¯ hä´ jne´ kiyh˩.

13 Koo¯ ka¯läh´ ga˗nuun˩ kih˩ ga˗lä˗jëë˗ hi¯ tääh´ gyuuh˩ hi¯ ga˗jmää˩ Dio, lä˗kye¯ hi¯ ga˗jmääy˩ hi¯ tääh´ hwa˩ la¯, hi˗ neh˗ ga´ kih˩ hwa˩ la¯ hi˗ lä˗jëë˗ hi¯ tääh´ neh˗

jmɨ⁻ñeeh˥ hi˭ lä˭jë˭ he⁻ ga´ cha⁻ në´
kih˩. Lä˭jëë˭ hi⁻ he´ ma´ jäh´:
Wa´ hän´ kih˩ hi⁻ gya˩ jmee˭ hih˭ në´
hma⁻sii˜, wa´ hän´ kih˩ Bor-
rego mäh˩, wa´ gah˭ jnih´,
wa´ jmeen´ juuh⁻ kiyh˩ hi˭ wa´ cha⁻
cha⁻miih⁻ be´ kiyh˩ ga˭lä˭jë˭
joh´ jmɨɨ´ cha⁻.
14 Lä˭jëë˭ kyee´ jah´ he´ ma´ jäh´:
—Wa´ la˩ lä˭ja⁻.
Hi˭ lä˭jëë˭ gyii´kyee´ dsa⁻gyuuh´
he´ ga˭juuh˩ jnëy´, ga˭jyooy˩ lley´ lä˭
ga˭të´ hwa˩ mah˩ ga˭jmeey´ juuh⁻
kih˩ Dio.

6

Lä˭jë˭ gyii˩ he⁻ na⁻gyoh´ ja⁻

1 Ga˭jii˩ Borrego mäh˩ koo⁻ jwëë˩
he⁻ na⁻gyoh´ ja⁻, ga˭jëën˩. Ja⁻ga´
ga˭nuun˩ ga˭hlëëh´ jaa⁻ kih˩ jee´
lä˭jëë˭ kyee´ jah´ he´. Lle´ kiyh˩ ma´
nuuh´ lä˭koo⁻ kii⁻ hii˜ ñih˩, ga˭jäyh´:
—Ña⁻ mah˩ jëë`.
2 Ma´ ga˭jëën˩, ga˭jëën˭ jaa⁻
kya´jɨɨh´ tää⁻. Hi⁻ ma´ dsëë˜ kya´jɨɨh´
he´ ma´ chooh⁻ koo⁻ hma⁻ he⁻ tey˜
flecha. Ga˭hyoyh˩ koo⁻ coron hi˭
ya˭hëëy˩ ma⁻na´lluuy` mah˩ liyh˭
jee´ hnii⁻.
3 Lä˭ ma´ ga˭jiiy˩ jee´ ga˭të´ to˩
jwëë˩ he⁻ na⁻gyoh´ ja⁻, ga˭nuun˩
ga˭hlëëh´ jee´ ga˭të´ uu˩ jah´ he´,
ga˭jäyh´:
—Ña⁻ mah˩ jëë`.
4 Ya˭hëë˩ jñah´ kya´jɨɨh´ gyuu´
jih˩. Hi⁻ ma´ dsëë˜ kya´jɨɨh´ he´
ga˭hyoyh˩ koo⁻ ñe ˩tuuh˥ juuh⁻.
Lä˭ja⁻ ga˭hyoyh˩ be´ mah˩ jñuuyh˩
he⁻ hii´ tii´ kih˩ dsa⁻ jmɨ⁻gyuu˭.
Llay˩ hnii⁻ mah˩ jngëëh˩ dsa⁻
dsa⁻kyaah´.
5 Lä˭ ma´ ga˭jiiy˩ jee´ ga˭të´ hnë⁻
jwëë˩ he⁻ na⁻gyoh´ ja⁻, ga˭nuun˩
kih˩ jee´ ga˭të´ uu⁻ jah´ he´, ga˭jäyh´:
—Ña⁻ mah˩ jëë`.
Hi˭ ga˭jëën˭ jaa⁻ kya´jɨɨh´ läh⁻.
Hi⁻ ma´ dsëë˜ kya´jɨɨh´ läh⁻ he´ ma´
chooh⁻ koo⁻ kyaah´ hih˭. 6 Ja⁻ga´
ga˭nuun˩ ga˭hlëëh´ too˩dsaah` jee´
kih˩ lä˭jëë˭ kyee´ jah´ he´, ma´ jäyh´:
—To˩ ñe ˩ mɨ ˩trigo la˩ kih˩ koo⁻
jmɨɨ´ ta´. Hi˭ jñii´ ñe˩ mɨ ˩cebada la˩
kih˩ koo⁻ jmɨɨ´ ta´. Pero ta˭ hee´ naa`
ni˭ jmɨh˩ mɨ˩jëh˩ ma⁻ää⁻.
7 Lä˭ ma´ ga˭jiiy˩ jee´ ga˭të´ kye´
he⁻ na⁻gyoh´ ja⁻, ga˭nuun˩ kih˩ jee´
ga˭të´ kye´ jah´ he´, ga˭jäyh´:
—Ña⁻ mah˩ jëë`.
8 Ma´ ga˭jëën˩, ga˭jëën˭ jaa⁻
kya´jɨɨh´ nää´. Hi⁻ ma´ dsëë˜
kya´jɨɨh´ he´ ma´ chee⁻ Hi⁻ Na⁻juu´,
jäh˭ kaah` kiyh˩ ma´ jnä´ cha´je⁻.
Ga˭hyoyh˩ be´ kih˩ koo⁻ kiih` kih˩
jmɨ⁻gyuu˭ mah˩ jngëëyh˩ dsa⁻
kyaah´ ñe ˩tuuh˥, kyaah´ kyoo´,
kyaah´ dsoo´, hi˭ kyaah´ jah´ hää˩
hi⁻ chaa⁻ hwa˩ la⁻.
9 Ma´ ga˭jiiy˩ jee´ ga˭të´ hña´ he⁻
na⁻gyoh´ ja⁻, ga˭jëën˭ ta˭ hwa˩ kih˩
na´hyoo´ lä˭jëë˭ dsa⁻ hi⁻ ga˭juu˩
kwaat˜ kih˩ juu˩ kih˩ Dio hi˭ kwaat˜
kih˩ he⁻ ga˭mi˭tey˩ kway˭ ju˩dsoo´.
10 Hi⁻ he´ ma´ hlëëh˭ kii⁻:
—Hne⁻ Dio hi⁻ na⁻jngëë˩ hi⁻ laa˩
ju˩dsoo´, ¿ɨh´ ba´ llah˩ ta´ mah˩ tee´h´
jwɨɨ˜ kih˩ dsa⁻ hi⁻ tää´h´ hwa˩, hi⁻
ga˭tuu˩ jma⁻ kyaa˩ jnääh˩?
11 Lä˭jaa⁻ lä˭jaa⁻ ga˭hyoh˩
hmɨɨh⁻ tøø⁻, hi˭ ga˭la˩ mada⁻
kiyh˩ mah˩ tee´yh˭ dsëy˩ koo⁻ ga´
koo⁻hwëë´ lä˭jii˩ dsëë˩ øøyh⁻, hi⁻
jmee˭ ja⁻ba´ ta´ ja⁻ hi⁻ lle` kih˩ juu´
ja⁻ba´ lä˭koo⁻ ga˭juuy˩ hñiiy´.
12 Hi˭ ga˭jëën˩ ma´ ga˭näy˩ jee´
ga˭të´ jñii´ he⁻ na⁻gyoh´ ja⁻. Ga˭jeh˩
wɨɨ´ jwërte hwa˩, ga˭lä˭läh˭ në´
hyoo⁻, lä˭koo⁻ läh⁻ hmɨɨh⁻ he⁻
këh⁻ dsa⁻ hi⁻ ti⁻meeh⁻ dsë˩ lä˭
ma´ dsa⁻juu´ hi⁻ chaa⁻ kiyh˩. Hi˭
në´ sɨh⁻ ko⁻lla⁻ ga˭lä˭gyuu´ jma⁻.
13 Ga˭hlaa˩ nuu´ hi⁻ ma´ hëë⁻ gyuuh˩
lä˭ ga˭të´ hwa˩, lä˭koo⁻ hla˭ mɨ˩higo
gyuuh˩ hma⁻ kih˩, wa´ra⁻ ga˭jmee´
lle´ tä´. 14 Gyuuh˩ jmɨ⁻gyuu˭ ga˭ää˩h˩
go⁻te˜ lä˭koo⁻ mo´je⁻ he⁻ dsa⁻gyee˩
kih˩ hñii´. Ga˭lä˭jë˭ moh´ kyaah´

lä˖jë˖ hwa˩ he˜ tääh´ jee´ jmɨ˜ñeeh˜ ga˜lä˖sɨɨ˩ høø˩. 15 Lä˖jëë˖ rey hɨ˜ chąą˜ hwa˩, dsa˜kąąh´, dsa˜ cha˜ kuu´, jɯɯ´ hløø´, hi˖ lä˖jëë˖ hɨ˜ bęę´ ga´, lä˖jëë˖ hɨ˜ na˜hnëë´ jmee˖ ta´, hi˖ hɨ˜ sa˖ na˜hnëë´ ga˖hmääyh˜ neh˖ too˜ kɯɯ´ hi˖ neh˖ kɯɯ´ hloo˜. 16 Lä˖jëë˖ hɨ˜ he´ ga˖jäh´ sɨɨyh˖ moh´, ga˖sɨɨyh˖ hloo˜ ka˜läh´:

—Wa´ hla˩ hnäh´ në´ kyąą˩ jnääh˩, hmää` jnääh˩ kih˩ hɨ˜ gya˩ jmee˖ hih˖ oo˖, hmää` jnääh˩ kih˩ Borrego mäh˩ hɨ˜ hąą˩ oo˖ mah˩ sa˖ jëëy˩ jnääh˩. 17 Jëëh´ ma˜dsëë˩ jmɨɨ´ jɯɯh˖ he˜ ya˜jëë˩ dsëy˩. ¿Hɨɨ˜ ba´ tąą˖ tęę˩ kyąąyh´? —ga˖jäyh´.

7

Hñą˜ląą´ na˜dsë˜ tǫ˩ląą˩ kyęę´ mil të˜ hɨ˜ ląą˩ lęę˜ jee´ jwɨɨ˜ Israel

1 Ma˜ngëë´ he˜ ją˜, ga˖jëën˖ kyęę´ ángele hɨ˜ ma´ cheh˩ lä˖jë˖ kyę´ sa´kiih` kih˩ hwa˩. Sa˖ ma´ kway˖ jwë˩ ma´ dsa˜ngëë´ lle´ në´ hwa˩, ni˖ në´ jmɨ˜ñeeh˜, ni˖ jee´ cha˜ chaah˩ hma˜. 2 Hi˖ ga˖jëën˖ jñah´ ángel hɨ˜ ja˩ ta˖ jee´ hya˜ hyoo˜, hɨ˜ ma´ chǫǫh˜ sello kih˩ Dio hɨ˜ na´jɨɨh˖. Ga˖tëëy˩ kǫǫ˜ kɨ˜gąą˜ kih˩ lä˖jëë˖ kyęę´ hɨ˜ ma´ tąąh´ he´ hɨ˜ ga˖hyoh˩ be´ mah˩ jmeey˩ dsoo´ kih˩ hwa˩ hi˖ kih˩ jmɨ˜ñeeh˜ ka˜läh´. 3 Ga˖jäyh´:

—Ta˖ jmee˜ dsoo´ kih˩ hwa˩ ni˖ kih˩ jmɨ˜ñeeh˜, ni˖ kih˩ ni˖ kǫǫ˜ chaah˩ hma˜ ta´kǫ˜jɨɨh˩ sa˖ ga´ ma˜la˖ lii˜ mo˜kye˩ lä˖jëë˖ hɨ˜ jmee˖ ta´he˩ kih˩ Dio jnän`.

4 Ją˜ga´ ga˖nuun˩ ma˜të´ hñą˜ląą´ na˜dsë˜ tǫ˩ląą˩ kyęę´ mil dsa˜ hɨ˜ ma˜ląą˩ lęę˜ kih˩ jee´ lä˖jëë˖ nää˩ dsa˜ kyąą˩ Israel. 5 Dsa˜ kyąą˩ Judá, tęę˩ gya˖tǫ´ mil hɨ˜ ma˜ląą˩ lęę˜, hɨ˜ kyąą˩ Rubén, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ Gad, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, 6 Hɨ˜ kyąą˩ Aser, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ Neftalí, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ Manasé, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, 7 hɨ˜ kyąą˩ Simeón, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ Leví, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ Isacar, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, 8 hɨ˜ kyąą˩ Zabulón, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ José, tęę˩ gya˖tǫ´ mil, hɨ˜ kyąą˩ Benjamín, tęę˩ gya˖tǫ´ mil.

Jwëë´ jwërte dsa˜ hɨ˜ ma´ kyęh´ hmɨɨh˜ tøø˜ jmah˩

9 Ma˜ngëë´ he˜ ją˜, ga˖jëën˖ jwëë´ jwërte dsa˜ hɨ˜ ni˖ ąąą˜ sa˖ tąą˖ hëëy˩. Jee´ ją˜ ma´ tąąh´ dsa˜ hɨ˜ chąą˜ lä˖kąą˜ hwa˩, lä˖jëë˖ nää˩ dsa˜ hɨ˜ chąą˜ lä˖kąą˜ jmɨ˜gyɯɯ˖, dsa˜ hɨ˜ hlëëh˖ lä˖kǫǫ˜ lä˖kǫǫ˜ juu˩ kih˩, ma´ tąąh´ cha´në´ hɨ˜ gya˩ jmee˖ hih˖ he´, hi˖ cha´në´ Borrego mäh˩. Lä˖jëë˖ hɨ˜ he´ ma´ kyęh´ hmɨɨh˜ tøø˜ hi˖ ma´ chǫǫyh˜ gooh˩ hma˜sɯ˩. 10 Ga˖lä˖jëë˖ ma´ hlëëh˜ kɨ˜gąą˜, ma´ jäh´: “Dio jnän` hɨ˜ gya˩ jmee˖ hih˖ na˜, kyąąh´ Borrego mäh˩ kyąąy˩, hɨ˜ na˜ ma˜läą˩ jne´.” 11 Lä˖jëë˖ ángele hɨ˜ ma´ tąąh´ lä˖ku´ lä˖jɨɨ˩ kih˩ hɨ˜ gya˩ jmee˖ hih˖ he´, kyąąh´ lä˖jëë˖ dsa˜gyɯɯh´, kyąąh´ lä˖jëë˖ kyęę´ jah´ he´, ga˖jɯɯyh˩ jnëy´ cha´në´ hɨ˜ jøøh˩, lä˖jɨɨh˩ ga˖jyooy˩ lley´ lä˖ ga˖të´ hwa˩, ga˖jmeey´ jɯɯh˜ kih˩ Dio. 12 Ga˖jäyh´:

Wa´ la˩ lä˖ją˜, wa´ hän´ kiyh˩, ląąy˩
jøøh˩, kyɯɯyh˜ cha˜miih˜,
wa´ kwan´ ti´hmaah´ kiyh˩, wa´ gąh˖
jnih´, cha˜ be´ kiyh˩ hi˖ bęęy´.
Kih˩ Dio jnän` wa´ la˩ lä˖ją˜ lä˖jë˖
joh´ jmɨɨ´ cha˜.

13 Ją˜ jee´ lä˖jëë˖ dsa˜gyɯɯh´ he´ ga˖ngɨɨ´ juu˩ kin˖, ga˖jäyh´:

¿Hɨɨ˜ na˜ hɨ˜ kyęh´ hmɨɨh˜ tøø˜ hɨ˜ tąąh´ la˜, ha˜ ta˖ ma˜ya˜nääy˩?

14 —Hne˜ Dsa˜jøøh˩ kyąąn˖, ñeh´ ba´ hne˜ —ga˖jwɨɨ˩ jnih´.

Mah˩ ga˖sɨɨyh˖ jnä´:

—Hɨ˜ na˜ na˜ hɨ˜ ga˖hwëë˜ jee´ ga˖jëë˩ dsa˜ wɨɨ´ jwërte. Ga˖gyiyh˩ sa´hmɨɨh˜ kiyh˩, ga˖jmeey´ tø˜jlëë˜ kyąąh´ jma˜ kih˩ Borrego mäh˩. 15 He˜ją˜ ba´ na˜ tąąyh´ cha´në´ Dio jee´ jmee˖ hih˖. Lä˖jmɨɨ˩ lä˖hwë˩

jmeey˭ jmɨɨˊ jeeˊ chih˩ gwah˭ kiyh˩˩. Hi˭ hi̱˯ gya˩˩ nëˊ hma˯sii˜ hi̱˯ jmee˭ hih˭ heˇ, jmeey˭ cha˯ hi̱h˩ kih˩˩ lä˭jëë˭ hi̱˯ tä̱ä̱hˊ chaˊnëyˊ. 16 Ja̱˯ jii̱h˩ mo˭so˭ jä˭ lä˭kyo̱yh˭, ni˭ he˯ jä˭ lä˭ki̱i̱˯ dsëy˩˩. Mo˭so˭ hëyh˩˩ hyoo˯, ni˭ mo˭so˭ lla˩˩ lliiˇ kiyh˩˩. 17 Jëëhˇ Borrego mäh˩˩ hi̱˯ gya˩˩ to̱˩˩dsaah` jeeˊ chih˩ hma˯sii˜ na˯, hi̱˯ na˯ jä̱ä̱y˩˩ ha˯ jeeˊ kuyh˭, hi˭ jä̱ä̱y˩˩ ha˯ jeeˊ hla˯ jmɨɨ˯ he˯ jmee˭ cha̱a̱˯ dsa˯. Maˊja̱˯ mi˯ki̱hˇ Dio jmɨɨ˯ he˯ tu̱u̱˯ mɨ˩˩nëyˊ.

8

Ga˭jii̱y˩˩ jeeˊ ga˭tëˇ gyii˩ he˯ na˯gyo̱hˇ ja̱˯

1 Maˊ ga˭jii̱y˩˩ jeeˊ ga˭tëˇ gyii˩˩ he˯ na˯gyo̱hˇ ja̱˯, ga˭këˇ tiˊsɨ̱hˇ go˯te˩ gyuuh˩ jmɨ˯gyuu˭, ya˯jä̱h˭ ko̱o̱˯ jwoo˩ hor˜. 2 Ga˭jëë̱n˭ gye̱e̱˩˩ ángele hi̱˯ maˊ tä̱ä̱hˊ chaˊnëˊ Dio. Ga˭hyoyh˩˩ gyii˩˩ luuˇ hooˊ. 3 Ja̱˯ga˭ja˩ jñahˇ gaˊ ángel, ga˭nooy˯ chaˊnëˊ naˊhyooˇ. Maˊ cho̱o̱yh˯ ñe˩ he˯ koo˯ waˊchu̱˯ he˯ na˯la˯ kya̱a̱hˊ kuˊnøø˯. Ga˭hyoyh˩˩ cha˯miih˯ waˊchu̱˯ mah˩ ga˭jë̱yˇ nëˊ naˊhyooˇ he˯ la˩˩ kya̱a̱hˊ kuˊnøø˯ he˯ chih˩˩ chaˊnëˊ jeeˊ gya˩ hi̱˯ jmee˭ hih˭. Kya̱a̱hˊ he˯ ja̱˯, kwa˭ beˇ kih˩˩ juu˩ he˯ ngɨɨ˭ lä˭jëë̱˭ hi̱˯ na˯jngëë˩. 4 Lä˭ ma˯cho̱o̱h˯ ja̱˯ ángel ñe˩ chu̱˯, ga˭soo˯ ñeˊ chu̱˯ chaˊnëˊ Dio ko̱˯jøhˇ kya̱a̱hˊ jwoh˩ kih˩˩ hi̱˯ na˯jngëë˩. 5 Ma˯ngëëˇ he˯ ja̱˯, ga˭ka̱y˩˩ ñe˩ jeeˊ maˊ koo˯ waˊchu̱˯, mah˩˩ ga˭ka̱y˩˩ je˯ he˯ na˯cha̱hˇ kih˩˩ naˊhyooˇ ja̱˯, ga˭jwäy˩˩ ta˭ hwa˩˩. Kya̱a̱hˊ he˯ ja̱˯ ga˭nɨɨ˯, ga˭jmeeˇ goo˯, ga˭jmeeˇ je˯ñih˩˩ hi˭ ga˭jeh˩˩ wɨɨˇ jwërte hwa˩˩.

Ga˭juuˇ gye̱e̱˩˩ ángele luuˇ hooˊ kih˩

6 Hi˭ lä˭jëë̱˭ ángele hi̱˯ maˊ cho̱o̱h˯ lä˭jë˭ gyii˩˩ luuˇ hooˊ ga˭lla˭lley˩˩ hooyˊ mah˩˩ juuy˩˩.

7 Maˊ ga˭juuˇ to˯nëˊ ángel luuˇ hooˊ ja̱˯, ga˭sa̱a̱˩˩ ga˭ja̱a̱˩˩ mɨ˩˩dsë˩ kya̱a̱hˊ je˯ ta˭ hwa˩˩, na˯ka̱a̱h˜ na˯gwëë̱h˜ kya̱a̱hˊ jma˯. La˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ chaah˩ hma˯ ga˭kooˇ hi˭ ga˭kooˇ lä˭jë˭ nuu˯ eeh˯.

8 Maˊ ga˭juuˇ jeeˊ ga˭tëˇ u̱u̱˩˩ ángel luuˇ hooˊ ja̱˯, lä˭ko̱o̱˯ mohˇ juuh˯ la˩˩ je˯ he˯ ga˭hla˩˩ nëˇ jmɨ˯ñeeh˯. La˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ jmɨ˯ñeeh˯ ga˭liɨ˩˩ jma˯. 9 La˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ hi̱˯ cha̱a̱˯ chaˊjmɨ˯ñeeh˯ ga˭ju̱u̱˩˩, hi˭ ja̱˯baˊ lä˭ja̱˯ la˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ lä˭jë˭ barco ga˭he̱e̱˩˩ go˯te˜.

10 Maˊ ga˭juuˇ jeeˊ ga˭tëˇ u̱u̱˯ ángel luuˇ hooˊ kih˩, ga˭ta̱hˇ gyuuh˩ ja̱a̱˯ nuuˇ jøøh˩ na˯cha̱hˇ je˯, hi̱˯ la̱a̱˩˩ lä˭ko̱o̱˯ hma˯ lle` je˯. Ga˭ta̱yhˇ nëˇ kih˩ la˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` jmɨ˯juuh˯ hi˭ ga˭lloo˩˩ lä˭ ga˭tëˇ jeeˊ hya˯ jmɨɨ˯ gwa˯. 11 Nuuˇ heˇ che̱e̱˯ Llih˩˩. La˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ jmɨɨ˯ ga˭lä˭llih˩˩. Jwë̱ë̱ˇ dsa˯ ga˭ju̱u̱˩˩ kih˩˩ he˯ ga˭hɨ̱yh˩˩ jmɨɨ˯ llih˩˩ ja̱˯.

12 Maˊ ga˭juuˇ jeeˊ ga˭tëˇ kye̱e̱ˇ ángel heˇ, ga˭he̱e̱˩˩ la˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ hyoo˯, ja̱˯baˊ ko̱˯ja̱˯ ga˭he̱e̱˩˩ nëˇ sɨh˯, hi˭ la˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ nuuˇ ga˭he̱e̱˩˩ ka˯lähˇ. He˯ja̱˯ ga˭la˩˩ na˯ho̱o̱˯ la˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ lä˭ko̱o̱˯ lä˭ko̱o̱˯. Kih˩˩ he˯ja̱˯, lä˭jmɨɨ˩ lä˭hwë˩ mo˭so˭ ga˭lä˭jnäˇ la˯ gaˊ ko̱o̱˯ kiih` kih˩ jmɨ˯gyuu˭. 13 Hi˭ ga˭jëën˩˩, mah˩˩ ga˭nuun˩˩ hë̱ë̱˭ ja̱a̱˯ ángel to˩˩dsaah` kih˩ gyuuh˩ jmɨ˯gyuu˭, maˊ hlëëyh˭ kya̱a̱hˊ beˇ, maˊ jäyhˇ:

—Jwɨɨ˜, jwɨɨ˜, jwɨɨ˜ dsa˯ hi̱˯ tä̱ä̱hˊ hwa˩ la˯. Jëëhˇ tä̱ä̱hˊ gaˊ u̱u̱˯ ángele hi̱˯ ja̱˯gaˊ juu˩ luuˇ hooˊ kih˩.

9

1 Maˊ ga˭juuˇ jeeˊ ga˭tëˇ hña̱a̱ˇ ángel luuˇ hooˊ, ga˭jëë̱n˭ ja̱a̱˯ nuuˇ ga˭ta̱hˇ gyuuh˩ jmɨ˯gyuu˭ lä˭ ga˭tëˇ hwa˩˩. Ga˭hyoyh˩˩ jo̱˯ñe˩ kih˩˩ too˯ ñiihˊ he˯ dsoo˜ lä˭ ga˭tëˇ chaˊje˯. 2 Maˊ ga˭näy˩˩ too˯ ñiihˊ ja̱˯, ga˭soo˯ cha˯miih˯ ñeˊ, lä˭ko̱o̱˯ ñeˊ kih˩ ko̱o̱˯ hwɨɨˊ juuh˯. Ga˭ka̱h˩ ñeˊ kya̱a̱hˊ lleˇ mah˩˩ ga˭jlë˩˩ nëˇ hyoo˯, he˯ ga˭jmeeˇ ñeˊ he˯ ga˭soo˯ neh˭ too˯ ñiihˊ ja̱˯. 3 Jeeˊ ñeˊ ja̱˯ ga˭hwë̱ë̱˯ i̱ih˯ hi̱˯ ga˭saˊ

ga˗jñee˝ ta˗ në˝ hwa˹. Ga˗hyoyh˹ be˝
jmeey˹ dsoo˝ lä˗kǫǫ˗ jmee˗ cha˝hne˹
hi̱˗ chąą˗ hwa˹ la˗. 4 Ga˗la˹ mada˗
kiyh˹, mah˹ sa˗ jmeey˹ dsoo˝ kih˹
nuu˗ he˗ dsa˗hya˗ hwa˹, ni˗ kǫǫ˗
ga˝he˗ eeh˗, ni˗ kih˹ ni˗ kǫǫ˗ chaah˹
hma˗. Ma˗la˗ kih˹ dsa˗ hi̱˗ sa˗
la˹ lii˜ mo˗kye˹ kąąh˜ Dio, kih˹ hi̱˗
he˝ ba˝ jmeey˹ dsoo˝. 5 Pero sa˗
ga˗hyoyh˹ jwë˹ mah˹ jngëëyh˹, kǫǫ˗
heeyh˹ wii˝ ba˝ kǫǫ˗ hñąą˝ sih˗. Jee˝
jmee˗ dsoo˝ i̱i̱h˗ he˝, jëë˜ dsa˗ wii˝
lä˗kǫǫ˗ jëë˜ dsa˗ wii˝ jee˝ jmee˗
dsoo˝ cha˝hne˹ hi̱˗ chąą˗ jmɨ˗gyuu˗
la˗. 6 Jmii˝ ją˗ hnooh˗ dsa˗ ha˗
lä˗ jee˝ jụụ˝ pero mo˗so˗ jnøøyh˗
he˗ kyąąh˝ jụụ˝. Ma˗ke˗ lä˗hnøøy˹
jngëëyh˹ hñiiy˝, mo˗so˗ jụụ˝.

7 I̱ih˗ he˝ ma˝ jnąą̈˝ lä˗ jnąą̈˝
kya˝jiih˝ hi̱˗ ma˗na˝llụụ̀ dsa˗nää˹
jee˝ hnii˗. Ka˝lley˝ ma˝ choo˹
he˗ la˹ lä˗kǫǫ˗ coron he˗ na˗la˗
kyąąh˝ ku˝nøø˗. Mo˗nëy˝ ma˝
jnä˝ lä˗kǫǫ˗ mo˗në˝ dsa˗. 8 Jñu˗
lley˝ ma˝ jnä˝ lä˗kǫǫ˗ jñu˗ lle˝
dsa˗më˝. Cha˗ją˝ ma˝ jnä˝ lä˗kǫǫ˗
cha˗ją˝ león. 9 Na˗lą̈ą̈y˗ kyąąh˝
ñe˹ jmah˹, hi˗ sa˝kyooy˝ ma˝ nuuh˝
lä˗kǫǫ˗ jee˝ ngë˗ cha˗miih˗ carret
he˗ cheeh˗ kya˝jiih˝ hi̱˗ hli̱i̱˗ jee˝
ga˗nää˝ jee˝ hnii˗. 10 Na˝kụụ˝ ma˝
choo˹ hma˗kuu˝ lä˗ choo˹ na˝kụụ˝
cha˝hne˹. Kyąąh˝ na˝kụụ˝ ją˗,
ga˗jmeey˝ dsoo˝ kih˹ dsa˗ lä˗ji̱i̱h˹
ga˗të˝ hñąą˝ sih˗. 11 Dsa˗jǫǫh˹ kyąą˹
i̱i̱h˗ he˝ ma˝ ląą˹ ángel kyąą˹ too˗
ñiih˝ ją˗. Kyąąh˝ juu˹ hebreo chęę˗
Abadón, hi˗ kyąąh˝ juu˹ griego
chęę˗ Apolión. (Jmii˗ kiyh˹ hnøø˹
jäh˗: hi̱˗ hęę˜ dsa˗.)

12 Ga˗ngëë˝ to˗në˝ he˗ wii˝ ją˗.
Hi˗ ga˗ją̈˝ ga˝ to˹ he˗ wii˝ he˗ ją˗ga˝
ga˗jëën˹.

13 Ma˝ ga˗juu˝ jee˝ ga˗të˝ jñee˝ ángel
luu˝ hoo˝ kih˹, ga˗nuun˹ ga˗hlëëh˝
jee˝ kih˹ lä˗jë˗ kye˝ jøø˹ kih˹ na˝hyoo˝
he˗ na˗la˗ kyąąh˝ ku˝nøø˗ he˗ ma˝
chih˹ cha˝në˝ Dio. 14 Ga˗hlëëyh˹ jee˝
ga˗të˝ jñee˝ ángel hi̱˗ ma˝ choo̱h˗
luu˝ hoo˝ he˝, ga˗siiyh˗:

—Chęęh̀ lä˗jëë˗ kyęę˝ ángele
hi̱˗ na˗hñuuh˝ cha˝jmii˗ juuh˗ he˗
chęę˗ Eufrate.

15 Hi˗ ga˗chęęyh˗ lä˗jëë˗ kyęę˝
ángele he˝ hi̱˗ ma˗na˝llụụ̀ kih˹ hor˜
ją˗, jmii˝ ją˗, sih˗ ją˗, ji̱˗ñe˗ ją˗ mah˹
jngëëyh˹ la˗ ga˝ kǫǫ˗ kiih̀ kih˹ dsa˗
jmɨ˗gyuu˗. 16 Ga˗tëën˝ ga˗nuun˹ ma˝
tęę˹ to˹ hñą˗ląą˝ millón hløø˝ hi̱˗ ma˝
dsëë˜ kya˝jiih˝.

17 Lä˗la˗ ga˗lä˗jnä˝ kin˗ ma˝
ga˗jëën˗ kya˝jiih˝ he˝. Lä˗jëë˗
hi̱˗ ma˝ dsëëy˜ he˝, ma˝ na˗løø˗
mo˗dsëy˹ ñe˹ gyụụ˝, kyąąh˝ he˗
eeh˗, hi˗ he˗ nøø˝ ka˗läh˝. Lle˝
kya˝jiih˝ he˝ ma˝ jnä˝ lä˗kǫǫ˗ lle˝
león. Hi˗ ma˝ hwëë˗ to˗hooy˝ je˗,
ñe˝, hi˗ azufre. 18 Ga˗të˝ la˗ ga˝
kǫǫ˗ kiih̀ kih˹ dsa˗ hi̱˗ ga˗jụụ˹ kih˹
lä˗jë˗ hnë˗ nëë˹ he˗ wii˝ he˗ ma˝
hwëë˗ hoo˝ kya˝jiih˝ he˝, he˗ ma˝
la˹ je˗, ñe˝, hi˗ azufre. 19 Jëëh˝, ma˝
kye˗ cha˗miih˗ be˝ hoo˝ kya˝jiih˝
he˝ kyąąh˝ kụụy˝ ka˗läh˝. Kụụy˝ ją˗
ma˝ la˹ lä˗ ląą˹ miih˗. Ma˝ lle̱ lley˝
he˗ kyąąh˝ ma˝ jmeey˗ dsoo˝.

20 Dsa˗ hi̱˗ sa˗ ga˗jụụ˹ kyąąh˝ he˗
wii˝ ją˗, ni˗ lä˗ją˗ sa˗ ga˗lä˗dsąą˜
dsëy˹ he˗ ma˝ jmeey˗ juuh˗ kih˹ he˗
na˗la˗ kyąąh˝ gooy˗. Sa˗ ga˗tuy˹
he˗ ma˝ jmąą̈y˜ jǫǫh˹ lä˗jëë˗ jmɨ˗lle˝
hlëëh˹, hi˗ kih˹ lä˗jë˗ hęęh˗ he˗
na˗la˗ kyąąh˝ ku˝nøø˗, kyąąh˝ kuu˝
tøø˗, kyąąh˝ ñe˹ hweh˗, kyąąh˝ kụụ˝,
hi˗ kyąąh˝ hma˗ ka˗läh˝. Lä˗jë˗
hęęh˗ ją˗ sa˗ jëë˜, sa˗ nuu˗, hi˗ ni˗
sa˗ ngë˗. 21 Hi˗ ni˗ sa˗ ga˗lä˗dsąą˜
dsëy˹ he˗ ma˝ jngëëyh˗ dsa˗, he˗
ma˝ jmeey˗ ji˗nah˝, he˗ ma˝ kąąyh˜
wa˝ hi̱˗ cha˗ hi̱˗, hi˗ he˗ ma˝ hëëy˗.

10

Jąą˗ ángel kyąąh˝ kǫǫ˗ libro pih˹

1 Ma˗ngëë˝ he˗ ją˗, ga˗jëën˗
jñah˝ ángel hi̱˗ bęę˝ jwërte hi̱˗
ga˗jñąą˹ gyuuh˹ jmɨ˗gyuu˗ na˗lą̈ą̈˗
jnii˝, ma˝ jnąą̈˝ miih˗ kụụ˝ gyuuh˹

lleyˊ. Moˉnëyˊ maˊ jnäˇ läˆ jnäˇ hyooˉ, hiˆ läˆ kyooˉ tɨɨyˊ maˊ laˈ läˆkǫǫˉ jeˉ heˉ chihˈkǫˉdsooˇ. 2 Maˊ häˊ jaˊgooyˉ kǫǫˉ jeˉ pihˈ naˉnaˊ. Mahˈ gaˆchiyhˇ tɨɨyˊ raˉlluuˈ nëˊ jmɨˉñeehˉ, hiˆ tɨɨyˊ raˉkëhˈ gaˆchiyhˇ hwaˈ kii̱ˆ. 3 Jaˉgaˊ gaˆhlëëyhˇ kǫǫˉ ki̱ˉgaaˉ läˆkǫǫˉ ki̱ˉgaaˉ hoohˉ león maˊ miˉgaay̱ˈ. Läˆ maˊ gaˆhlëëyhˇ jaˉ, gaˆngëëhˉ kiyhˈ gyee̱ˈ ñihˈ. 4 Maˊ gaˆngëëhˉ läˆjëëˆ gyee̱ˈ ñihˈ heˇ, ngooˈ gaˊ jnäˇ maˊ sɨɨn`, maˊ gaˆnuunˈ gaˆhlëëhˇ gyɨɨhˈ, gaˆsɨɨhˆ jnäˇ:

—Hmäˊ läˆjëˆ juuˈ heˉ maˉhlëëhˇ ñihˈ naˉ, toˆ yaˆsɨɨˉ.

5 Hi̱hˈ ángel hi̱ˉ gaˆjëëˆ hi̱ˉ chihˈ kǫǫˉ tɨɨˊ nëˊ jmɨˉñeehˉ kyaahˊ kǫǫˉ tɨɨyˊ hwaˈ ki̱iˆ heˇ, gaˆchooyˇ gooyˉ taˆ gyɨɨhˈ. 6 Mahˈ gaˆtäähˉ hi̱ˉ chaaˉ gaˆläˆjëˆ johˇ jmɨɨˊ chaˉ, heˇ baˊ hi̱ˉ gaˆjmeeˇ gyɨɨhˈ jmɨˉgyɨɨˆ kyaahˊ läˆjëˆ heˉ jnäˇ nëˊ kihˈ, heˇ baˊ hi̱ˉ gaˆjmeeˇ hwaˈ, kyaahˊ läˆjëˆ heˉ gaˊ chaˉ nëˊ kihˈ, hiˆ heˇ baˊ hi̱ˉ gaˆjmeeˇ jmɨˉñeehˉ kyaahˊ läˆjëˆ heˉ gaˊ chaˉ kihˈ. Gaˆtäähˉ hi̱ˉ heˇ gaˆjäyhˇ:

—Moˆsoˆ läˆhɨɨˊ gaˊ chaˉmiihˉ jmɨɨˊ. 7 Jäähˈ jaˉgaˊ jɨɨˈ jeeˊ gaˆtëˇ gyee̱ˈ ángel heˇ luuˇ hooˊ kihˈ, läˆjëˆ heˉ naˉhmääˊ kihˈ Dio läˆteˈläˆkǫǫˉ gaˆjähˇ Dio sɨɨhˆ dsaˉ hi̱ˉ gaˆngëëˈ juuˈ hi̱ˉ maˊ jmeeˆ taˊheˈ kiyhˈ lloˇjooˈ—gaˆjähˇ ángel heˇ.

8 Kǫǫˉ kaˉlähˇ gaˆnuunˈ gaˆhlëëhˇ gyɨɨhˈ jmɨˉgyɨɨˆ kyaahˊ jnäˇ, gaˆjähˇ:

—Gwaˉ goˉkyeˉ jeˉ pihˈ naˉnaˊ heˉ häˊ jaˊgooˉ ángel hi̱ˉ chihˈ tɨɨˊ nëˊ jmɨˉñeehˉ kyaahˊ nëˊ hwaˈ ooˆ.

9 Heˉjaˉ ñeenˊ jeeˊ maˊ cheh ángel mahˈ gaˆngɨɨn` jeˉ pihˈ jaˉ. Mahˈ gaˆsɨɨyhˆ jnäˇ:

—Heeˉ laˉ, kuhˈ. Heˉ laˉ jmeeˈ läˆllihˈ tuˉjlahˊ, pero nehˆ toˉhoohˊ läˆøøˇ, läˆkǫǫˉ øøˇ jmɨhˈ tahˈ.

10 Jaˉgaˊ gaˆkanˈ jeˉ pihˈ heˉ maˊ chǫǫhˉ ángel mahˈ gaˆkuhnˈ. Gaˆläˆøøˇ nehˆ toˉhoonˆ läˆkǫǫˉ øøˇ jmɨhˈ tahˈ. Maˉlaˆ maˉkuhnˈ gaˆläˆllihˈ tuˉjlanˆ. 11 Jaˉgaˊ gaˆsɨɨyhˆ jnäˇ kaˉlähˇ:

—Jmeeˆ biiˈ miˊjnäähˈ juuˈ kinˆ kaˉlähˇ kihˈ chaˉmiihˉ jeeˊ jwɨɨˉ, hiˆ läˆkaaˉ hwaˈ jeeˊ täähˊ dsaˉ hi̱ˉ jmeeˆ hihˆ, hiˆ kihˈ hi̱ˉ hlëëhˆ läˆkǫǫˉ läˆkǫǫˉ juuˈ, hiˆ kihˈ läˆjëëˆ dsaˉtaˊ kaahˊ.

11

Läˆu̱u̱ˇ dsaˉ hi̱ˉ kwaˈ juˈdsooˇ kihˈ Dio

1 Maˉngëëˇ heˉ jaˉ, gaˆhyohnˈ kǫǫˉ hmaˉ heˉ llaˆ hihˆ heˉ laˈ läˆkǫǫˉ sɨˊhmaˉtahˉ, mahˈ gaˆsɨɨyhˆ jnäˇ:

—Nooˉ, mahˈ llaˊ hihˆ gwahˆ kihˈ Dio, kyaahˊ naˊhyooˇ, mahˈ heeˆ jahˇ teeˈ hi̱ˉ täähˊ jmeeˆ jɨɨhˉ kihˈ Dio. 2 Waˊ jäˇ baˊ kihˈ hoˊhneˉ kihˈ gwahˆ naˉ, saˆ llahˈ hihˆ. Jëëhˇ heˉ maˉnaˉlaˉ heeˉ hi̱ˉ saˆ laaˈ judiu baˊ naˉ, mahˈ jmeeyˈ heˉ llaˆ dsëyˈ jeeˊ jwɨɨˉ naˉjngɨɨˈ toˈlaaˈ u̱u̱ˈ sɨhˉ. 3 Cheenˉ u̱u̱ˈ dsaˉ hi̱ˉ dsaˉkwaˆ juˈdsooˇ kinˆ. Kyeyhˊ hmɨɨhˉ heˉ këhˉ dsaˉ maˊ tiˉmeehˉ dsëˈ. Ngëëyˈ juuˈ kinˆ kihˈ dsaˆ kǫǫˉ mil dsëˉ toˈ hñaˉloo ˇ naˉdsëˉ toˈloˆgyaˇ dsëˉ gyaˈ jmɨɨ`—gaˆsɨɨyhˆ jnäˇ.

4 Läˆu̱u̱ˇ hi̱ˉ kwaˈ juˈdsooˇ kihˈ Dio heˇ, laaˈ kwaatˉ läˆkǫǫˉ toˈ chaahˈ hmaˉ olivo, hiˆ laayˈ kwaatˉ läˆkǫǫˉ toˈ candelero heˉ naˊjnääˇ chaˊnëˊ Dio jɨɨˊ hwaˈ. 5 Cherˊmahˈ chaaˉ hi̱ˉ hnøøˈ jmäähˆ dsooˊ, kyaahˊ jeˉ heˉ hwëëˉ nehˆ toˉhooyˊ jëëyˈ goˉteˉ hi̱ˉ naˉhøøhˊ kiyhˈ. Läˆjaˉ jmeeˆ biiˈ juu̱ˇ waˊ hi̱ˉ chaˉ hi̱ˉ, hi̱ˉ hnøøˈ jmäähˆ dsooˊ. 6 Läˆu̱u̱ˇ dsaˉ heˇ naˉngëyˈ jwëˈ heˉ jmeeyˈ saˆ jäˆ jmaˈ taˊkǫˉjii̱hˈ ngëëyˈ juuˈ kihˈ Dio. Läˆjaˉ naˉngëyˈ jwëˈ jmeeyˈ kihˈ jmɨɨˉ heˉ liiˆ jmaˉ. Hiˆ

na⁻ngëy˺ jwë˹ heeyh˹ dsa⁻ lli˝wɨɨ˝,
lä⁺joh˝ jɨɨh˜ hnøø˹ bih˹.
7 Ma⁻la⁺ ma⁻dsëë˹ jmɨɨ˝ kway⁺
juu˺ kih˹ Dio, ya⁻hëë˺ jah˝
hlëëh˺ neh⁺ too⁻ ñiih˝ kih˺ cha˝je⁻
mah˹ teey˹ kyaah˝ dsa⁻ he˝,
lä⁺jɨɨh˺ lä⁺liyh⁺ jngëëyh˹. 8 Ga˝
ma⁻na⁻juuy˝, jäy˹ cha˝jwë˹ jee˝
jnä˝hä˝ kih˹ jwɨɨ⁻ juuh⁻, ja⁻ba˝ jee˝
jwɨɨ⁻ jee˝ ga⁺tääy⁻ dsoh˝ hma⁻cru⁻
Dsa⁻jøøh˺ jnän`. Hi⁻ chaa⁻ jee˝ ja⁻,
kwee⁻ hñaa⁻ dsëy˹ lä⁺koo⁻ dsa⁻ hi⁻
ma˝ chaa⁻ jwɨɨ⁻ Sodoma kyaah˝
Egipto, he⁻ja⁻ kih˹ jee˝ jwɨɨ⁻ ja⁻,
le˝ jähn˝ chee⁻ Sodoma hi⁺ Egipto
ka⁻läh˝. 9 Hnë⁻ jmɨɨ˝ dsa⁻hnoo˺,
ga⁺lä⁺jëë⁺ ba˝ dsa⁻ dsa⁻taah` jëëy˺
hi⁻ na⁻juu˝ he˝, dsa⁻ hi⁻ chaa⁻
lä⁺jë⁺ jee˝ jwɨɨ⁻, lä⁺jëë⁺ nää˺ dsa⁻,
dsa⁻ hi⁻ hlëëh⁺ lä⁺koo⁻ lä⁺koo⁻
juu˺, hi⁺ lä⁺kaa⁻ hwa˹ jee˝ täähˊ
dsa⁻ hi⁻ jmee⁺ hih⁺. Sa⁺ kway˹ jwë˺
haa˹ hi⁻ na⁻juu˝ he˝. 10 Ga⁺lä⁺jëë⁺
ba˝ dsa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ⁺ lä⁺chaay⁻ llu˹
wa˝ra⁻ ga⁺jëëy˹ na⁻juu˝ dsa⁻ he˝.
Dsa⁻taayh` jëë⁻ dsëy˹ jwërte, hi⁺
kwëëyh˹ dsa⁻kyaayh˝ miih⁻ he⁻
cha⁻ kih˹ lä⁺jaa⁻ lä⁺jaay⁻, jëëh˝
lä⁺uu˝ hi⁻ ma˝ ngëë˜ juu˺ kih˹ Dio
he˝ ma˝heeyh˜ wɨɨ˝ lä⁺jëë⁺ hi⁻ chaa⁻
hwa˹ la⁻.
11 Ga˝ ma⁻të˝ hnë⁻ jmɨɨ˝ dsa⁻hnoo˺
ja⁻, jmɨ⁻lle˝ na˝jɨɨh⁺ he⁻ ja˹ kih˹ Dio
ga⁺tooh` tuh⁻dsëy˹ mah˹ ga⁺nooy⁻
lä⁺hmëë˝. Ga⁺lä⁺goo⁺ jwërte dsë˹
dsa⁻ hi⁻ ma˝ täähˊ jëë˜ jee˝ ja⁻.
12 Ga⁺lä⁺nɯɯh˝ ga⁺hlëëh˝ gyɯɯh˺,
ga⁺jäh˝:
—Wɨɨ˝ hnäh˝ jee˝ la⁻.
Mah˹ ga⁺sayh˺ ta⁺ gyɯɯh˺ jee˝
jnii˝ lä⁺ ma⁻jëë˜ ja⁻ lä⁺jëë⁺ hi⁻ ma˝
na⁻høøh˝ kiyh˺. 13 Hor˜ ja⁻ ga⁺jeh˹
wɨɨ˝ jwërte hwa˹. Hi⁺ kih˹ hña⁻loo˝
hne⁻, ga⁺hla˹ ma⁺ gya˹ jee˝ lä⁺kaa⁻
jee˝ jwɨɨ⁻ jɯɯh⁻ ja⁻. Hi⁺ ga⁺juu˹ gyee˹
mil dsa⁻ ma˝ ga⁺jeh˹ hwa˹. Hi⁻
ga⁺chaa˹ he˝, kyaah˝ he⁻ goyh⁺ ja⁻,
ga⁺jmäay˹ jøøh˺ Dio hi⁻ gya˹ gyɯɯh˺
jmɨ⁻gyɯɯ⁺.
14 Ga⁺ngëë˝ to˹ he⁻ wɨɨ˝ ja⁻. Hi⁺
ga⁺jä˝ ga˝ koo⁻ he⁻ wɨɨ˝ he⁻ ja⁻ga˝
ga⁺jëën˹.

Ga⁺jɯɯy˝ jee˝ ga⁺të˝ gyii˹ luu˝ hoo˝

15 Ma˝ ga⁺të˝ gyee˹ ángel ga⁺jɯɯ˝
luu˝ hoo˝ kih˺, ga⁺lä⁺nɯɯh˝ gyɯɯh˺
ga⁺tooh`kɨ⁻gaa⁻ mɨɨh˝, ma˝ jäyh˝:
Na˹ ma⁻të˝ jee˝ jmee˺ Dio hih⁺ kih˹
lä⁺kaa⁻ jmɨ⁻gyɯɯ⁺ ko⁻jøh˝
kyaah˝ Cristo kyaay˹.
Hi⁻ he˝ ba˝ jmee˺ hih⁺ ga⁺lä⁺jë⁺ joh˝
jmɨɨ˝ cha⁻.
16 Lä⁺jëë⁺ gyii˝kyee˝ dsa⁻gyɯɯh˝ hi⁻
ma˝ täähˊ në˝ hma⁻sii˜ cha˝në˝ Dio,
ga⁺taayh` ga⁺juuyh˹ jnëy˝, ga⁺jyooy˹
lley˝ lä⁺ ga⁺të˝ hwa˹ mah˹ ga⁺jmeey˝
jɯɯh⁻ kih˹ Dio. 17 Mah˹ ma˝ jäyh˝:
Kwa⁻ jnääh˺ ti˝hmaah˝ kyah˺ hne⁻
Dio hi⁻ cha⁻ ga⁺lä⁺jë⁺ be˝
kih˹,
hne⁻ he˝ hi⁻ laa˹, hne⁻ he˝ hi⁻ ma˝
laa˺, hi⁺ hne⁻ he˝ hi⁻ llaah˜
ka⁻läh˝.
Ma⁻mi⁻jnääh˺ hñaah˹ kyaah˝ be˝
kyah˹ mah˹ løøh˺ jmeeh˺ hih⁺.
18 Ga⁺lä⁺jëë⁺ hi⁻ täähˊ lä⁺kaa⁻ hwa˹
ma⁻lä⁻llee˝ jwërte,
ma⁻të˝ jee˝ teeh˝ jwɨɨ˜ kih˹ hi⁻ he˝.
Ma⁻të˝ jmɨɨ˝ llah˺ ta˝ kih˺ hi⁻ na⁻juu˝,
mah˹ kwëëh˺ hee⁻ lä⁺jëë⁺ hi⁻
ga⁺ngëë˹ juu˺ hi⁻ ga⁺jmee˝
ta˝he˹ kyah˹,
hi⁺ lä⁺ja⁻ lä⁺jëë⁺ hi⁻ na⁻jngëë˺ hi⁺
lä⁺jëë⁺ ga˝ hi⁻ gah⁺ hne⁻,
lä⁺jøh˹ lä⁺mäh˹.
Hi⁺ ma⁻të˝ jmɨɨ˝ jngëëh˺ lä⁺jëë⁺ hi⁻
hee˜ jmɨ⁻gyɯɯ⁺ la⁻.
19 Ja⁻ga˝ ga⁺na˝ gwah⁺ kih˹ Dio
gyɯɯh˺ jmɨ⁻gyɯɯ⁺, hi⁺ neh⁺ gwah⁺
ja⁻, ga⁺lä⁺jnä˝ goo˝ he⁻ tääh˝ kuu˝
na⁻sɨɨ⁻ hmooh˝ to⁻në˝. Peer⁺
ga⁺jmee˝ je⁻ñih˹, ga⁺tooh` mɨɨh˝,
ga⁺hɨɨ˹ ñih˹, ga⁺jeh˹ wɨɨ˝ jwërte hwa˹,
mah˹ ga⁺hla˹ mɨ˺dsë˹ kah˝gaa⁻.

12

Dsa⁻më˝ hi⁺ Dragón

1 Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja⁻, ga⁺lä⁺jnä˝
gyɯɯh˺ jmɨ⁻gyɯɯ⁺ koo⁻ he⁻

jʉh⁻gää̱⁻. Ga˖läˑjnää˝ jää̱⁻ dsa⁻më˝ hi̱⁻ ma˝ na⁻lää̱⁻ hyoo⁻, hi˖ ma˝ hee̱˝ sɨh⁻ hʉʉ˝ tɨɨy˝, hi˖ ma˝ lley` koo̱⁻ coron he⁻ ma˝ chäa̱ˡ gya˖tʉʉ˝ nʉʉ˝. 2 Dsa⁻më˝ he˝ ma˝ kyäa̱⁻ gyʉʉ̱⁻, ma˝ høøy˜ kihˡ he⁻ jëëy˜ wɨɨ˝ he⁻ läˑchäa̱⁻ gyʉʉ̱⁻ kyäay˝. 3 Hi˖ ga˖läˑjnä˝ ga˝ jyoh˝ he⁻ jʉh⁻gää̱⁻ gyʉʉhˡ jmɨ⁻gyʉʉ˖. Ga˖läˑjnää˝ jää̱⁻ dragón gyʉʉ̱˝ hi̱⁻ jøhˡgää̱⁻. Ma˝ laˡ gyiiˡ lley˝, ma˝ chooˡ lley˝ gyaˡ jøøˡ, hi˖ ma˝ lley` gyiiˡ coron ka⁻läh˝. 4 Kyäah˝ kʉʉy˝ jä̱⁻, ga˖sëëyh⁻ la⁻ ga˝ koo̱⁻ kiih` kihˡ nʉʉ˝ hi̱⁻ hëë̱⁻ gyʉʉhˡ jmɨ⁻gyʉʉ˖ mahˡ ga˖sää̱ˡ ga˖jäay˝ ta˖ hwaˡ. Dragón he˝ ga˖noo⁻ cha˝në˝ dsa⁻më˝ hi̱⁻ ngooˡ ga˖läˑchäa̱˖ gyʉʉ̱⁻ kyäa̱ˡ mahˡ ma˝ kʉʉyh˖ gyʉʉ̱⁻ he˝ läˑkoo̱⁻ wa˝ra⁻ ga˖läˑchäa̱˖. 5 Kihˡ dsa⁻më˝ he˝ ga˖läˑchäa̱˖ jäa̱⁻ gyʉʉ̱⁻ ñʉʉh⁻ hi̱⁻ jmeeˡ hih˖ kihˡ ga˖läˑkäa̱⁻ hwaˡ kyäah˝ koo̱⁻ hma⁻hɨɨh˜ he⁻ laˡ ñeˡ. Pero naˡ ba˝ koh˝ ga˖tëëy⁻ gyʉʉ̱⁻ he˝ cha˝në˝ Dio jee˝ gyayˡ jmeey˖ hih˖. 6 Hi˖ dsa⁻më˝ he˝, ga˖kyʉʉ̱yˡ läˑ ga˖të˝ hwaˡ kii̱˖ jee˝ ga˖miˑlluˡ Dio kiyhˡ, mahˡ hääyˡ jee˝ jä̱⁻ koo̱⁻ mil dsë˜ toˡ hña⁻loo˝ na⁻dsë˜ to̱˖loˑgya˝ dsë˜ gyaˡ jmɨɨ`.

7 Ma⁻ngëë˝ he⁻ jä̱⁻, ga˖läˑchaˑ koo̱⁻ hnii⁻ jʉʉh⁻ gyʉʉhˡ jmɨ⁻gyʉʉ˖. Migyeˡ kyäah˝ ángele kyäayˡ ma˝ tee̱˜ kyäah˝ Dragón. Hi˖ Dragón he˝ kyäah˝ ángele kyäayˡ ma˝ tee̱˜ ka⁻läh˝ kyäah˝ Migyeˡ, 8 pero saˑ ga˖liyhˡ. Moˑsoˑ ga˖läˑchaˑ ga˝ høøyˡ gyʉʉhˡ jmɨ⁻gyʉʉ˖. 9 Läˑjäˑ Dragón jøøhˡ he˝ ga˖lleeˑ dsih˝ ta˖ ka˝hne˝. Hi̱⁻ he˝ lääˡ mɨɨh⁻ chäa̱⁻ lloˑjooˡ hi̱⁻ chee̱⁻ hi̱⁻saˑlluˡ, hi˖ chee̱⁻ bihˡ Tana˝ ka⁻läh˝. Hi̱⁻ he˝ mi⁻gää̱˖ dsa⁻ läˑkäa̱⁻ läˑjʉhˡ jmɨ⁻gyʉʉ˖. Ga˖jwää̱ˡ dsih˝ läˑ ga˖të˝ hwaˡ koo̱⁻jøh˝ kyäah˝ ángele kyäayˡ.

10 Jä̱⁻ga˝ ga˖nuunˡ ga˖hlëëh˝ ki̱⁻gää̱⁻ ka⁻läh˝ gyʉʉhˡ he⁻ ma˝ jäh˝:

—Naˡ ma⁻të˝ jee˝ lää̱˝ dsa⁻, ma⁻läˑjnä˝ be˝ kihˡ Dio, ma⁻løøˡ jmee˖ hih˖ Dio jnän`, hi˖ ma⁻të˝ jee˝ llaˡ Cristo kyäayˡ ta˝. Jëëh˝, ma⁻lleey⁻ ta˖ ka˝hne˝ hi̱⁻ ma˝ hnɨɨ˜ kihˡ läˑjëë̱˖ øøhˡ jne˝. Läˑjmɨɨˡ läˑhwëˡ ma˝ hnɨɨy˜ cha˝në˝ Dio jnän`. 11 Pero øøhˡ jne˝ ga˖lihˡ bihˡ kyäayh˝, kyäah˝ jma⁻ kihˡ Borrego mähˡ, hi˖ kyäah˝ juˡdsoo˝ he⁻ ga˖jmeey˝ kihˡ Cristo. Saˑ ga˖jmeey˝ heˡ che˝ chäa̱⁻ jʉʉy˝ jmɨ⁻gyʉʉ˖ la⁻. 12 Wa˝ jëë̱⁻ hoh˝ hnäh˝ hi̱⁻ täähˡ gyʉʉhˡ jmɨ⁻gyʉʉ˖. Pero jwɨɨ˜ hi̱⁻ täähˡ hwaˡ la⁻ kyäah˝ hi̱⁻ täähˡ nehˑ jmɨ⁻ñeehˡ ka⁻läh˝. Jëëh˝ hi̱⁻saˑlluˡ ma⁻ñey⁻ ba˝, jäˑ koo̱⁻hi̱˝pihˡ ga˝ jmɨɨ˝ kiyhˡ, he⁻jä̱⁻ häähˡ jwërte ma⁻jñäayˡ jee˝ kyahˡ hnäh˝.

13 Ma˝ ga˖jëëˡ Dragón he˝, he⁻ ga˖jwää̱ˡ dsih˝ ta˖ hwaˡ, ngoo̱yˡ mahˡ jmeeyˡ hñaa⁻ dsëyˡ kihˡ dsa⁻më˝ hi̱⁻ ga˖läˑchäa̱˖ gyʉʉ̱⁻ ñʉʉh⁻ kihˡ he˝. 14 Pero ga˖hyohˡ dsa⁻më˝ he˝ toˡ sa˝kyoo˝ cha˝mɨɨ⁻ jøøhˡ mahˡ jä̱⁻ le˝ hëëyˡ ʉʉ̱˝ kihˡ mɨɨh⁻ hlëëhˡ he˝ ta˖ hwaˡ kii̱˖, jee˝ hää̱ˡ dsih˝ koo̱⁻ ji̱⁻ñe⁻, jyoh˝ ga˝ toˡ ji̱⁻ñe⁻, na⁻dsë˜ jñee˝ sɨh⁻. 15 Mɨɨh⁻ he˝ ga˖jʉʉˡ koo̱⁻ jmɨ⁻jʉʉh⁻ kyäah˝ hooy˝ ta˖ jee˝ ngooˡ dsa⁻më˝ he˝ mahˡ ma˝ äähˡ kyäah˝ jmɨɨ⁻ jä̱⁻. 16 Pero hwaˡ ga˖kwa˝ be˝ kihˡ dsa⁻më˝ he˝. Ga˖na˝ hwaˡ, mahˡ ga˖hoo`jmɨɨ⁻ he⁻ ga˖hwëë⁻ to⁻hoo˝ Dragón. 17 He⁻jä̱⁻ ga˖ya˖jëë̱ˡ dsëˡ jwërte dragón kyäah˝ dsa⁻më˝ he˝. Mahˡ ngoo̱yˡ na˝jmeey˝ hnii⁻ kyäah˝ hi̱⁻ lääˡ sa˝jʉʉ̱⁻ kihˡ dsa⁻më˝ he˝, hi̱⁻ høø˖ madaˡ kihˡ Dio jä̱⁻ba˝ hi̱⁻ jmee˖ juˡdsoo˝ kihˡ Jesucristo.

13

Läˑʉʉ̱˝ jah˝ lääˡ na˝høø˝ he˝

1 Jnä˝ ga˖noonˡ në˝ mɨ ˡsɨɨ˝ he⁻ cha⁻ cha˝hoo˝ jmɨ⁻ñeehˡ. Jee˝ jä̱⁻ ga˖jëë̱n˖ jää̱⁻ jah˝ hi̱⁻ lääˡ na˝høø˝, ya˖hëë̱ˡ cha˝jmɨ⁻ñeehˡ ma˝ lle` gyiiˡ lley˝, hi˖ ma˝ chooˡ gyaˡ jøøˡ. Në˝ jøøˡ kiyhˡ ma˝ chooˡ gyaˡ coron. Hi˖ ma˝ na⁻sɨɨ⁻ läˑjë˖ ka˝lley˝ koo̱⁻

juu' he⁻ mi⁻kwa̱h'ˡ kih'ˡ Dio. 2 Jah´ hi̱⁻ ga⁺jëë̱n⁺ he´, ma´ la̱a̱' lä⁺ko̱o̱⁻ hyah⁻. Ma⁻tii̱y´ ma´ la' lä⁺ la'ˡ tii̱´ oso. Mo⁻hooy´ ma´ la' lä⁺ la'ˡ hoo´ león. Dragón he´, ga⁺kwëëyh'ˡ be´, hi⁺ ga⁺lla̱a̱y'ˡ hø̱ø̱y' mah'ˡ jmeey'ˡ hih⁺ llay´, mah'ˡ le̱e̱y´ dsa⁻ta´ jø̱ø̱h'. 3 Ga⁺jëën'ˡ ko̱o̱⁻ lley´ ma´ la' dsoo´ he⁻ ma´ jngii̱h' kiyh'ˡ. Pero dsoo´ he⁻ ma´ jngii̱h' kiyh'ˡ ja̱⁻, ga⁺ja̱'ˡ ba´. Peer⁻ ga⁺lä⁺dsa̱a̱~ dsë'ˡ lä⁺jëë̱⁺ dsa⁻ jmi̱⁻gyu̱u̱⁺, he⁻ja̱⁻ ga⁺jmeey´ ko̱⁻jøh´ kya̱a̱h´ jah´ hi̱⁻ la̱a̱'ˡ na´høø´ he´. 4 Hi⁺ ga⁺jmä̱ä̱'ˡ dsa⁻ jø̱ø̱h' Dragón hi̱⁻ ga⁺lla̱a̱'ˡ jø̱ø̱h' jah´ hi̱⁻ la̱a̱'ˡ na´høø´ he´. Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ ga⁺jmä̱ä̱y'ˡ jø̱ø̱h' jah´ la̱a̱'ˡ na´høø´ he´ ka⁻läh´, mah'ˡ ma´ jäyh´ kiyh'ˡ:

—Sa⁺ cha̱a̱⁻ ga´ jñah´ hi̱⁻ la̱a̱'ˡ lä⁺ko̱o̱⁻ jah´ na⁻. ¿Hii̱⁻ na⁻ hi̱⁻ lih⁺ te̱e̱'ˡ kya̱a̱yh´?

5 Ga⁺kway´ jwë' kih'ˡ mah'ˡ hlëëyh'ˡ juu' ta̱a̱h'ˡ hi⁺ hlëëh'ˡ bih'ˡ juu' he⁻ mi⁻kwa̱h'ˡ kih'ˡ Dio. Ga⁺lla̱a̱y'ˡ mah'ˡ le̱e̱y´ dsa⁻ta´ to̱'ˡla̱a̱'ˡ u̱u̱' sih⁺. 6 Lä⁺ja̱⁻ ga⁺løøy'ˡ mi⁻kwa̱yh'ˡ kih'ˡ Dio. Ga⁺mi⁺kwa̱yh'ˡ jmii̱⁻ kiyh'ˡ, lä⁺kye̱⁻ kih'ˡ gwah⁺ kiyh'ˡ, hi⁺ lä⁺ja̱⁻ kih'ˡ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ gyu̱u̱h' jmi̱⁻gyu̱u̱⁺ ka⁻läh´. 7 Hi⁺ ga⁺hyoyh'ˡ jwë' jmeey'ˡ hnii⁻ kya̱a̱h´ lä⁺jëë̱⁺ hi̱⁻ na⁻jngëë' lä⁺jii̱h' le̱e̱yh⁺. Hi⁺ ga⁺hyoyh'ˡ jwë' jmeey'ˡ hih⁺ kih'ˡ lä⁺jëë̱⁺ nää'ˡ dsa⁻, lä⁺jë⁺ jee´ jwii̱⁻, dsa⁻ hi̱⁻ hlëëh⁺ lä⁺ko̱o̱⁻ lä⁺ko̱o̱⁻ juu', hi⁺ lä⁺ka̱a̱⁻ hwa'ˡ jee´ tä̱ä̱h´ dsa⁻ jmee⁺ hih⁺ ma⁺ ki⁺ kih'ˡ. 8 Lä⁺jëë̱⁺ dsa⁻ jmi̱⁻gyu̱u̱⁺ hi̱⁻ ga⁺jmä̱ä̱'ˡ jø̱ø̱h' jah´ la̱a̱'ˡ na´høø´ he´, sa⁺ ma´ na⁻sii̱⁻ jmii̱⁻ kiyh'ˡ në´ je⁻ kih'ˡ Borrego mäh'ˡ hi̱⁻ la̱a̱'ˡ kwa̱a̱t~ ga⁺ju̱u̱'ˡ në´ na´hyoo´ lä⁺ ma´ hu̱u̱´ jmi̱⁻gyu̱u̱⁺. Në´ je⁻ kiyh'ˡ ja̱⁻, na⁻sii̱⁻ jmii̱⁻ kih'ˡ lä⁺jëë̱⁺ hi̱⁻ na´jnää´ kih'ˡ Dio.

9 Cher´mah'ˡ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ hnøø'ˡ he̱e̱h⁺ juu' la⁻, wa´ he̱e̱yh⁻. 10 Hi̱⁻ lle` kih' dsoo'ˡ neh⁺ñe', jä̱ä̱'ˡ dsih´ neh⁺ñe'. Hi̱⁻ lle` kih' ju̱u̱´ kya̱a̱h´ ñe'tuuh⁻, kya̱a̱h´ ñe'tuuh⁻ jngëëh'ˡ dsih´. Hor~ ja̱⁻ hnøø'ˡ kwëëh'ˡ dsë'ˡ hi̱⁻ na⁻jngëë' kya̱a̱'ˡ Dio hi⁺ hnøø'ˡ lä⁺ ma⁻dsoo´ ja̱⁻ba´ dsëy'.

11 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, ga⁺jëë̱n⁺ jñah´ jah´ la̱a̱'ˡ na´høø´ hi̱⁻ ya⁺hëë̱'ˡ neh⁺ hwa'ˡ. Ma´ lley` to̱'ˡ jøø' he⁻ la'ˡ lä⁺ la'ˡ kih'ˡ ja̱a̱⁻ borrego mäh'ˡ, hi⁺ ma´ hlëëyh⁺ lä⁺ hlëëh⁺ ja̱a̱⁻ dragón. 12 Ma´ kye̱y⁻ lä⁺jë⁺ be´ kih'ˡ to⁻në´ jah´ he´, mah'ˡ to⁺lo⁺ në´y´ ga⁺løøy'ˡ jmeey⁺ hih⁺ kih'ˡ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ lä⁺ka̱a̱⁻ hwa'ˡ mah'ˡ wa´ jmeey´ ju̱u̱h⁻ kih'ˡ to⁻në´ jah´ he´, hi̱⁻ ga⁺ja̱'ˡ kih'ˡ kya̱a̱h´ dsoo´ he⁻ ma´ ju̱u̱y´ ja̱⁻. 13 Hi⁺ lä⁺ja̱⁻ ma´ jmeey⁺ cha⁻miih⁻ he⁻ ju̱h⁻ga̱a̱⁻ ka⁻läh´, lä⁺jii̱h' ga⁺jmeey´ ga⁺jyoo'ˡ je⁻ gyu̱u̱h' jmi̱⁻gyu̱u̱⁺ lä⁺ ga⁺të´ hwa'ˡ, lä⁺ ma⁻jëë~ ja̱⁻ dsa⁻. 14 Mi⁻ga̱a̱y⁺ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ lä⁺ka̱a̱⁻ hwa'ˡ kya̱a̱h´ lä⁺jë⁺ he⁻ ju̱h⁻ga̱a̱⁻ he⁻ ga⁺hyoyh'ˡ jwë' jmeey'ˡ cha´në´ jah´ to⁻në´ he´. Ga⁺jmeey´ mada⁻ kih' hi̱⁻ tä̱ä̱h´ lä⁺ka̱a̱⁻ hwa'ˡ he⁻ jmeey'ˡ he̱e̱h⁻ kih'ˡ jah´ hi̱⁻ ga⁺ja̱'ˡ kih'ˡ hi̱⁻ ma´ la' dsoo´ kih' kya̱a̱h´ ñe'tuuh⁻. 15 Ga⁺hyoyh'ˡ jwë' he⁻ jmeey'ˡ jii̱h⁺ he̱e̱h⁻ kih'ˡ jah´ he´ mah'ˡ hlëëh'ˡ. Hi⁺ mah'ˡ ga⁺jmeey´ mada⁻ jngii̱yh'ˡ kih'ˡ lä⁺jëë̱⁺ dsa⁻ hi̱⁻ sa⁺ jmee'ˡ ju̱u̱h⁻ kih'ˡ he̱e̱h⁻ ja̱⁻. 16 Ga⁺jmeey´ hih⁺ kih'ˡ ga⁺lä⁺jëë̱⁺ dsa⁻, lä⁺jø̱h'ˡ lä⁺mäh'ˡ, hi̱⁻ cha⁻ kuu´, hi̱⁻ tä⁻ñee´, hi̱⁻ na⁻hnëë´ jmee⁺ ta´, hi⁺ hi̱⁻ sa⁺ na⁻hnëë´ ka⁻läh´, mah'ˡ jmeey'ˡ lii~ gooy⁻ ra⁻llu̱u̱'ˡ o cha´kyey'. 17 Lä⁺ja̱⁻ ni⁺ ja̱a̱⁻ sa⁺ lä⁺cha⁻ jwë' kih'ˡ la'ˡ gyih'ˡ løø', ni⁺ sa⁺ lä⁺cha⁻ jwë' hnii̱y'ˡ gyih'ˡ he⁻ cha⁻ kiyh'ˡ cher´mah'ˡ sa⁺ la̱a̱y'ˡ lii~ kya̱a̱h´ jmii̱⁻ kih'ˡ jah´ he´ o kya̱a̱h´ hwëh´ lä⁺ko̱o̱⁻ che̱e̱⁻ jah´ he´. 18 Jee´ la⁻ hnøø'ˡ cha⁻ hu̱u̱´dsë⁻ llu'ˡ. Hi̱⁻ ngëë´, he⁻ da´ hwëh´ kih'ˡ jah´ he´, jëëh´ la'ˡ hwëh´ kih'ˡ dsa⁻ñu̱u̱h⁻ ba´ ja̱⁻. Hwëh´ kih'ˡ jah´ he´ te'ˡ jñii´ hña⁻loo´ na⁻dsë~ to̱⁺lo⁺gya´ na⁻dsë~ gya⁺jñii´.

14

Koo̱⁻ su̱˘ hmëë˘ ga˗hä˘ lä˗jëë̱˗ hña̱⁻laa̱˘ na⁻dsë˜ to̱ˡlaa̱ˡ kyee̱˘ mil dsa⁻

1 Ma⁻ngëë˘ he⁻ ja̱⁻, ga˗jëë̱n˗ Borrego mähˡ cehˡ në˘ moh˘ Sión
kyaa̱h˘ hña̱⁻laa̱˘ na⁻dsë˜ to̱ˡlaa̱ˡ
kyee̱˘ mil dsa⁻ hi̱⁻ ma⁻na⁻sii̱⁻
jmii̱⁻ kihˡ Borrego mähˡ cha˘kyeyˡ,
hi˗ ma⁻na⁻sii̱⁻ jmii̱⁻ kihˡ Jmiiy⁻
ka⁻läh˘. 2 Ja̱⁻ga˘ ga˗nuunˡ ga˗hëëh˘
gyɯɯhˡ ga˗hii̱˘ goo⁻ lä˗ hii̱˘ jee˘ jyoo˗
cha⁻miih⁻ jmii̱⁻. Hi˗ ga˗hii̱˘ lä˗koo̱⁻
hii̱˘ jee˘ hii̱˜ ñihˡ ki̱⁻gaa̱⁻, hi˗ ga˗hii̱˘
lä˗ hii̱˘ jee˘ tä̱ä̱h˘ dsa⁻ kooh˜ tu̱⁻ he⁻
choo˙ cha⁻miih⁻ si˘ñeˡ. 3 Lä˗jëë̱˗
hi̱⁻ he˘ ma˘ hä˗ koo̱⁻ su̱˘ hmëë˘
cha˘në˘ hi̱⁻ ma˘ gyaˡ jmee˗ hih˗ në˘
hma⁻sii˜, hi˗ cha˘në˘ lä˗jëë̱˗ kyee̱˘
jah˘ hi̱⁻ ma˘ tä̱ä̱h˘ he˘, hi˗ cha˘në˘
lä˗jëë̱˗ dsa⁻gyɯɯh˘ ka⁻läh˘. Ni˗ jaa̱⁻
sa˗ lih˗ ma˘ hä˙ su̱˘ ja̱⁻. Ma˗la˗
hña̱⁻laa̱˘ na⁻dsë˜ to̱ˡlaa̱ˡ kyee̱˘ mil
ba˘ ma˘ lih˗ ma˘ hä˙, dsa⁻ hi̱⁻ ga˗lää̱ˡ
Dio kyaa̱h˘ jma⁻ kihˡ jee˘ kih˙ dsa⁻
hi̱⁻ chaa̱⁻ hwaˡ. 4 Lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ la⁻ sa˗
ga˗mi˗sa̱h˘ hñiiy˘ kyaa̱h˘ dsa⁻më˘,
jëëh˘ ga˗hä̱ä̱yˡ hñiiy˘. Hi̱⁻ he˘ jmee˗
koo̱⁻jøh˘ kyaa̱h˘ Borrego mähˡ wa˘
ha⁻ cha⁻ ha⁻ jee˘ dsooy˙. Hi̱⁻ he˘
na⁻ ga˗lää̱yˡ jee˘ kih˙ dsa˗, laa̱yˡ
koo̱⁻ nääˡ hi̱⁻ ma⁻ja̱˘ llu˙ kihˡ Dio
hi˗ lä˗ja̱⁻ kihˡ Borrego mähˡ. 5 Ni˗
miih⁻ sa˗ ga˗hwëë⁻ juu˙ ta⁻juu˙
hooy˘, na⁻jngëë˙ go⁻te˜ laa̱yˡ cha˘në˘
Dio.

Juu˙ he⁻ ga˗kwa˘ u̱u̱⁻ ángele

6 Hi˗ ga˗jëë̱n˗ jñah˘ ángel hi̱⁻ ma˘
hëë̱˗ to̱ˡdsaah`gyɯɯh˙ jmii̱⁻gyɯɯ˗ hi̱⁻
ma˘ kye̱⁻ ju˙hmëë˘ he⁻ sa˗ ngëë˘
ji̱h˘koh˘. Ma˘ hlëë̱yh˜ lä˗jëë̱˗ dsa⁻
hi̱⁻ chaa̱⁻ lä˗kaa̱⁻ hwaˡ jee˘ jmeey˗
hih˗, lä˗jëë̱˗ nääˡ dsa⁻ hi̱⁻ hlëëh˗
lä˗koo̱⁻ lä˗koo̱⁻ juu˙, hi˗ lä˗jëë̱˗ hi̱⁻
chaa̱⁻ lä˗koo̱⁻ lä˗koo̱⁻ jee˘ jwii̱⁻.
7 Ga˗hlëëh˘ ángel he˘ kyaa̱h˘ lä˗jë˗
be˘ kihˡ:

—Wa˘ gah˗ hnäh˘ Dio, jmee˘
hnäh˘ jɯɯh⁻ kiyhˡ. Jëëh˘, ma⁻të˘
hor˜ llayˡ ta˘. Kwa˘ hnäh˘ ti˘hmaah˘
kih˙ hi̱⁻ ga˗jmee˘ gyɯɯh˙ jmii̱⁻gyɯɯ˗,
hi̱⁻ ga˗jmee˘ hwaˡ, hi̱⁻ ga˗jmee˘
jmii̱⁻ñeeh˘, hi˗ hi̱⁻ ga˗jmee˘ lä˗kaa̱⁻
jee˘ hya⁻ jmii̱⁻ gwa⁻.

8 Jñah˘ ka⁻läh˘ ángel ga˗lla˗lleˡ
kaah`kiyh˙, ma˘ jäyh˘:

—Ma⁻hee̱˗, ma⁻hee̱˗ go⁻te˜ Babilonia jwii̱⁻ jɯɯh⁻ hi̱⁻ ga˗hee̱ˡ dsa⁻
lä˗kaa̱⁻ jmii̱⁻gyɯɯ˗ kyaa̱h˘ lä˗jë˗ wa˘
he⁻ cha⁻ he⁻ he⁻ hliih˙ ma˘ jmeey˗.
Laˡ lä˗koo̱⁻ he⁻ ga˗kwëëyhˡ dsa⁻
jmii̱⁻llii˘ hä̱ä̱˙.

9 Jee˘ ga˗të˘ u̱u̱⁻ ángel hi̱⁻ ma˘ llee̱`
kaah`he˘, ma˘ hlëëyh˗ kyaa̱h˘ lä˗jë˗
be˘ kiyhˡ:

—Cher˘mahˡ hi̱⁻ ga˗jmä̱ä̱ˡ
jøøh˙ jah˘ hi̱⁻ laa̱ˡ na˘høø˘
he˘ kyaa̱h˘ hee̱h˘ kiyhˡ, hi˗
cher˘mahˡ ga˗jmeey˘ lii˜ cha˘kyeyˡ
o ma⁻gooy⁻, 10 ja̱⁻ba˘ lä˗ja̱⁻ le˘
kihˡ dsa⁻ he˘. Le˘ kiyhˡ lä˗koo̱⁻
he⁻ hi̱yhˡ jmii̱⁻lliii˘ hä̱ä̱ ˙, wa˘ra⁻
ga˗ya˗jëë̱ ˙ dsëˡ Dio kyaa̱yh˘. Ja̱˗
kyaa̱h˘ hih˗ jä˗ ya⁻jëë̱ ˙ dsëˡ Dio.
Jmeeyˡ kaa̱y˗ kyaa̱h˘ je⁻, kyaa̱h˘
azufre cha˘në˘ lä˗jëë̱˗ ángele hi̱⁻
na⁻jngëëˡ hi˗ cha˘në˘ Borrego mähˡ
ka⁻läh˘. 11 Jee˘ tä̱ä̱yh˘ kaa̱y⁻ ja̱⁻,
soo⁻ ñe˘ ga˗lä˗jë˗ joh˘ jmii̱˘ cha⁻.
Lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ ma˘ jmä̱ä̱˜ jøøh˙ jah˘ he˘
kyaa̱h˘ hee̱h˘ kiyhˡ, hi˗ hi̱⁻ hee̱h˗
lee̱˘ lii˜ kyaa̱h˘ jmii̱⁻ kiyh˙, ni˗ jmii̱˙
ni˗ hwë˙ sa˗ le˘ tee̱yh˗ dsëyˡ. 12 Hor˜
ja̱⁻ hnøøˡ kwëëhˡ dsëˡ lä˗jëë̱˗ hi̱⁻
na⁻jngëë˙, lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ nɯɯh˘ kih˙ Dio
hi˗ lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ jmee˗ dsoo˘ dsëˡ kihˡ
Jesús.

13 Ja̱⁻ga˘ ga˗nuunˡ ka⁻läh˘
ga˗hlëëh˘ gyɯɯh˙ jmii̱⁻gyɯɯ˗ ma˘
jäyh˘:

—Sii̱˘ he⁻ la⁻: “Naˡ ta˗ cha˘në˘, lluˡ
laˡ kihˡ hi̱⁻ juu̱˘ jee˘ jmeey˗ ko̱⁻jøh˘
kyaa̱h˘ Dsa⁻jøøh˙ jnän`.”

—Jaa̱h⁻, lä˗ja̱⁻ le˘ —jäh˘ Jmii̱⁻lle˘
Na⁻jngii̱ ˙—. Hi̱⁻ he˘ tee̱h˗ dsë˙,
jëëh˘ ja̱⁻ jii̱h˙ llaa̱˗ he⁻ ma⁻jëëy˗ wii̱˘,
hi˗ lä˗jnä˘ ba˘ lä˗jë˗ he⁻ llu˙ he⁻
ga˗jmeey˘.

Lloo˜ koo˜ jmii´ jøøh˜ Dio lä˜jëë˜ dsa˜

14 Jaa˜ga´ ga˜jëën¹ koo˜ jnii´ tøø˜. Jee´ jnii´ ja˜, ma´ gya¹ jaa˜ hi˜ laa¹ lä˜ laa¹ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹. Ma´ lley` koo˜ coron he˜ la¹ kyaah´ ku´nøø˜, hi˜ ma´ chooyh˜ koo˜ ñe¹tuuh˜ hlääh` he˜ hme¹. 15 Neh˜ gwah˜ kih¹ Dio ya˜hëë¹ jñah´ ángel hi˜ hlëëh˜ kyaah´ lä˜jë˜ be´ kih¹, ga˜siiyh˜ hi˜ gya¹ jee´ jnii´:

—Kyee˜ ñe¹tuuh˜ hläh` kyah¹ mah¹ chooh` ta´ kyah¹. Jëëh´ ma˜jwii˜ ba´ mii¹, ma˜të´ hor˜ jee´ juuh´.

16 He˜ja˜ hi˜ ma´ gya¹ jee´ jnii´ he´ ga˜jyooy¹ ñe¹tuuh˜ hlääh` kiyh¹ lä˜ ga˜të´ hwa¹, mah¹ ga˜teeyh˜ lä˜jë˜ mii¹ kih¹ hwa¹ ja˜.

17 Neh˜ gwah˜ he˜ la¹ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜, ya˜hëë¹ jñah´ ángel hi˜ ma´ chooh˜ koo˜ ñe¹tuuh˜ hläh` he˜ hme¹. 18 Jee´ chih¹ na´hyoo´ ya˜hëë¹ jñah´ ángel hi˜ ma´ na˜ngë¹ jwë¹ jmee¹ hih˜ kih¹ je˜. Kyaah´ be´ ga˜hëëyh¹ hi˜ ma´ chooh˜ ñe¹tuuh˜ hläh` hme¹ ja˜, ga˜siiyh˜:

—Kyaah´ ñe ¹tuuh˜ hläh` kyah¹ na˜, hnä¹ lä˜jë˜ sa´mah´ kih¹ mi¹jëh¹ he˜ cha˜ hwa¹ na˜, jëëh´ ma˜jwii˜ ba´.

19 He˜ja˜ ga˜jyoo¹ ángel he´ ñe ¹tuuh˜ hläh` kih¹ lä˜ ga˜të´ hwa¹ mah¹ ga˜hnäy¹ sa´mah´ kih¹ mi¹jëh¹ he˜ cha˜ hwa¹ la˜, ga˜tooyh˜ neh˜ koo˜ jee´ jleeyh¹ kyaah´ ma˜tiiy´. He˜ la˜ la¹ kwaat˜ he˜ wii´ he˜ na¹ ga´ chee ¹ Dio në´ kih¹ dsa˜. 20 Hi˜ ga˜jleeyh¹ kyaah´ ma˜tiiy´ mi ¹jëh¹ jee´ ma˜tääh´ he˜ ma´ hla˜ ta˜ chuuh´ jwii˜. Hi˜ jee´ ga˜jleeh¹ mi ¹jëh¹ ja˜, ga˜hwëë˜ jmii˜ gyuu˜ lä˜koo˜ jma˜ he˜ ga˜lloo¹ lä˜ ga˜të´ fren˜ kih¹ kya´jiih´, ga˜ngëë´ la˜ ga´ hnë˜ hña˜loo´ kilómetro.

15

Gyee¹ ángele kyaah´ gyii¹ lli´wii´

1 Ga˜jëën¹ jyoh´ ka˜läh´ koo˜ he˜ juh˜gaa˜ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜ lä˜jiih¹ ga˜lä˜dsaa˜ dsën˜. Ga˜jëën˜ gyee¹ ángele hi˜ ma´ kye˜ gyii¹ nëë¹ he˜ wii´ he˜ jä˜ kyaah´ jee´ llaa˜ go˜te˜. Jëëh´ kyaah´ he˜ ja˜, llaa˜ he˜ ya˜jëë ¹ dsë¹ Dio. 2 Hi˜ ga˜jëën¹ ka˜läh´ he˜ ma´ na˜jaa´ he˜ la¹ lä˜koo˜ hu˜ he˜ jëë˜, he˜ juuh˜ lä˜koo˜ jmi˜ñeeh˜, na˜kaah˜ kyaah´ je˜. Në´ ja˜ ma´ tääh´ hi˜ ga˜lih¹ ga˜tee¹ kyaah´ jah´ hi˜ laa¹ na´høø´ he´ kyaah´ heeh˜ kiyh¹, lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ ga˜kwaa¹ hñii´ ma´ lee´ lii˜ ni˜ sa˜ ga˜kay¹ hwëh´ lä˜ chee˜ jah´ he´. Ma´ chooyh˜ tu˜ he˜ choo¹ cha˜miih˜ si´ñe¹ he˜ ga˜hyoyh¹ kih¹ Dio. 3 Ma´ häy˜ su˜ he˜ ma´ hä˜ Moisé hi˜ ma´ jmee˜ ta´he¹ kih¹ Dio, hi˜ ma´ häy˜ su˜ he˜ ma´ hä˜ Borrego mäh¹, ma´ jäyh´:

Peer˜ juh˜gaa˜ la¹ lä˜jë˜ he˜ ma˜jmeeh´,
hne˜ Dio hi˜ laa¹ jøøh¹ hi˜ cha˜ ga˜lä˜jë˜ be´ kih¹.
Dsoo´ ba´, llu¹ la¹ jwë¹ kyah¹, hne˜ Dsa˜ta´ jøøh¹ kyaa¹ hi˜ na˜jngëë¹.

4 Lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ gah˜ hne˜ Dio.
Lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ jmee¹ juuh˜ jmii˜ kyah¹.
Jaa˜ hne˜ ba´ hi˜ na˜jngëë¹.
He˜ja˜ ga˜lä˜jëë˜ hi˜ chaa˜ hwa¹, ya˜nääy´ mah¹ jmeey¹ juuh˜ kyah¹.
Jëëh´, ma˜lä˜jnä´ ba´ he˜ ma˜løøh` llah˜ ta´.

5 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜jëën¹ na˜na´ gwah˜ he˜ chih¹ gyuuh¹, ja˜ba´ gwah˜ he˜ ga˜mi˜jnää˜ Dio kih¹ Moisé. 6 Neh˜ gwah˜ ja˜ ga˜hwëë˜ gyee¹ ángele hi˜ ma´ kye˜ lä˜jë˜ gyii¹ nëë¹ he˜ wii´. Ma´ kyeyh´ hmiih˜ he˜ chee˜ lino he˜ na˜jngii ¹, he˜ la¹ jih¹gyeh¹. Hi˜ na˜hñuu˜ mo˜dsëy¹ kyaah´ hmiih˜ he˜ ma´ na˜la˜ kyaah´ ku´nøø˜. 7 Jaa˜ jee´ lä˜jëë˜ kyee´ jah´ he´ ga˜kwëëh¹ lä˜jëë˜ gyee¹ ángele he´ ma˜ koo˜ kyaah´ he˜ la¹ kyaah´ ku´nøø˜ he˜ na˜kah¹ lä˜jë˜ he˜ wii´ he˜ na¹ ga´

cheẹẹ' Dio hi̱¯ chąą̱¯ ga˖lä˖jë˖ joh˝ jmii˝ cha¯. 8 Ga˖kąh' neh˖ gwah˖ cha¯miih¯ ñe˝, kih' he¯ ląą̱' jøøh' Dio hi̱¯ cha¯ cha¯miih¯ be˝ kih'. Ni˖ jąą̱¯ sa˖ ma¯le˝ ma˝ dsa¯tąąh` neh˖ gwah˖ ja̱¯, ta˝ko̱¯jii̱h' sa˖ ga˝ ma¯lä¯te' lä˖jë˖ gyii' he¯ wii˝ he¯ kyẹ¯ lä˖jëẹ̈˖ gyẹẹ̱' ángele he˝.

16

Wa˝kyaah˝ he¯ kyąąh˝ he¯ ga˖heeyh' dsa¯ wii˝

1 Ja̱¯ga˝ ga˖nuun' ga˖hlëëh˝ ki̱¯gąą̱¯ neh˖ gwah˖ ja̱¯, ga˖siiyh˖ lä˖jëẹ̈˖ gyẹẹ̱' ángele he˝:

—Go¯nää˝ hnäh˝ mah' go¯jąą̈˝ he¯ lli˝wii˝ he¯ haa˝ neh˖ lä˖jë˖ gyii' kyaah˝ he¯ na' ga˝ chẹẹ' Dio lä˖kąą̱¯ hwa'.

2 Ñee˝ to¯në˝ ángel he˝ na˝jąą̈˝ he¯ ma˝ haa˝ neh˖ kyaah˝ kiyh' ta˖ jee˝ tąąh˝ dsa¯. Lä˖chąh˝ ja̱¯, ga˖toh˝ ko̱o̱¯ dsoo˝ he¯ ku'jii˖ he¯ la' na˝høø˝, në˝ kih' hi̱¯ ląą̱' lii˜ kih' jah˝ ląą̱' na˝høø˝ he˝, hi˖ në˝ kih' hi̱¯ ma˝ jmee˖ juuh¯ kih' ja̱¯ba˝ hẹẹh¯ kih' jah˝ he˝.

3 Jee˝ ga˖të˝ u̱u̱' ángel ga˖jąą̈' he¯ ma˝ haa˝ neh˖ kyaah˝ kiyh' ta˖ në˝ jmi¯ñeeh¯, hi˖ ga˖lii' jma¯ lä˖ la' jma¯ kih' hi̱¯ na¯ju̱u̱˝. Kyąąh˝ he¯ja̱¯ ga˖ju̱u̱' lä˖hii˝ në˝ hi̱¯ chąą̱¯ cha˝jmi¯ñeeh¯.

4 Jee˝ ga˖të˝ u̱u̱¯ ángel ga˖jąą̈' he¯ ma˝ haa˝ neh˖ kyaah˝ kiyh' ta˖ në˝ jmi¯juuh¯ kyąąh˝ lä˖kąą̱¯ jee˝ hya¯ jmii¯ gwa¯ pih'. Lä˖kyẹ¯ he¯ ja̱¯ ga˖lii' jma¯ ka¯läh˝. 5 Lä˖chąh˝ ja̱¯ ga˖nuun' ga˖hlëëh˝ ángel hi̱¯ ląą̱' juu˝ jmii¯, ga˖jäyh˝:

—Jnąąh' llu̱u̱' ląąh' hne¯, Dsa¯jøøh' kyąąn˖. Hne¯ ląąh', hi˖ ma˝ ląąh', hi˖ na¯jngëëh ', jëëh˝ ma¯llah˝ ba˝hne¯ ta˝kih' dsa˖. 6 Kih' he¯ ga˖tuuy' jma¯ hi̱¯ na¯jngëë' kyąąh' hi˖ kih' hi̱¯ ga˖ngëë' juu' kyah', he¯ja̱¯ hne¯ kwëëyh ' hiyh' jma¯ ka¯läh˝, he¯ tẹẹh˖ jwii˜ kiyh'.

7 Lä˖ja̱¯ ga˖nuun' kih' jñah˝ hi̱¯ ga˖hlëëh˝ jee˝ chih' na˝hyoo˝, ga˖jäyh˝:

—Dsoo˝ ba˝, hne¯ Dio Dsa¯jøøh' kyąąn˖ hi̱¯ cha¯ ga˖lä˖jë˖ be˝ kih'. Hne¯ ba˝ ma¯llah˝ ta˝ kyąąh˝ ju'dsoo˝ lä˖ko̱o̱¯ lle` kih'.

8 Jee˝ ga˖të˝ kyẹẹ̱˝ ángel he˝ ga˖jąą̈' he¯ ma˝ haa˝ neh˖ kyaah˝ kiyh' ta˖ në˝ hyoo¯. Lä˖ja̱¯ ga˖lä˖cha˖ be˝ kih' hyoo¯ mah' jmee' kąą̱˖ dsa¯ kyąąh˝ je¯. 9 Ga˖lä˖llii˝ hyoo¯ lä˖jii̱h' ga˖kąą̱˝ dsa¯. Ni˖ lä˖ja̱¯ sa˖ ga˖lä˖dsąą̱˜ dsëy' mah' ma˝ jmeey' juuh¯ kih' Dio. Lla¯ he¯ ja̱¯, ga˖mi˖kwąh' bih' kih' Dio hi̱¯ lih˖ chẹẹ̱' lä˖jë˖ he¯ wii˝ ja̱¯.

10 Jee˝ ga˖të˝ hñąą̱˝ ángel ga˖jąą̈' kyaah˝ kiyh' ta˖ në˝ jee˝ gya' jmee˖ hih˖ jah˝ ląą̱' na˝høø˝ he˝. Hi˖ lä˖kąą̱¯ hwa' jee˝ ma˝ jmeey˖ hih˖ ga˖la' na¯ho̱o̱¯, lä˖jii̱h' ga˖jñaah' dsa¯ na˝siih˝, kih' he¯ ma˝ jëëy˜ wii˝. 11 Ko̱o̱¯ ka¯läh˝ ga˖mi˖kwąyh' kih' Dio hi̱¯ gya' gyuuh' jmi¯gyuu˖ kih' he¯ ma˝ jëëy˜ wii˝ hi˖ kih' dsoo˝ he¯ la' na˝høø˝ ja̱¯. Pero ni˖ lä˖ja̱¯ sa˖ ga˖lä˖dsąą̱˜ dsëy' he¯ ma˝ jmeey˖ he¯ hliih'.

12 Jee˝ ga˖të˝ jñee˝ ángel ga˖jąą̈' he¯ ma˝ haa˝ neh˖ kyaah˝ kiyh' ta˖ në˝ jmi¯juuh¯ he¯ chẹẹ̱¯ Eufrate. Jmii¯ ja̱¯ ga˖lä˖ki̱h˝ mah' ga˖jä˝ ma¯na˝llu` jwë' jee˝ ngë' lä˖jëẹ̈˖ rey hi̱¯ ya¯nää˝ ta˖ jee˝ hya¯ hyoo¯. 13 Hi˖ ga˖jëẹ̈n˖ u̱u̱¯ jmi¯lle˝ hlëẹ̈h' hi̱¯ jnąą̈˝ lä˖jnąą̈˝ jeh' wẹ̈h˖. Ya˖hẹẹ̱' neh˖ to¯hoo˝ Dragón, hi˖ ya˖hẹẹ̱' neh˖ to¯hoo˝ jah˝ hi̱¯ ląą̱' na˝høø˝ he˝ hi˖ ya˖hẹẹ̱' neh˖ to¯hoo˝ jah˝ hi̱¯ ma˝ ngëë˜ juu' ta¯juu'. 14 Hi̱¯ he˝ ląą̱' dsa¯ hlẹẹ̱h' hi̱¯ jmee' ja̱¯ he¯ ko̱o̱¯ nëë' mah' jëë' dsąh˖ dsa¯. Dsa¯nääy' cha˝në˝ lä˖jëẹ̈˖ rey lä˖kąą̱¯ lä˖juh' jmi¯gyuu˖, mah' dsa¯jøøyh` dsa¯ dsa¯nääy' dsa¯jmeey˝ hnii¯ wa˝ra¯ ga˖të˝ jmii˝ juuh¯ jmii˝ goo¯ kih' Dio hi̱¯

cha⁻ ga˗lä˗jë˗ be˝ kih¹. 15 “Hii̱⁻ jnä˝
ngaahn¹ na⁻, lä˗ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ hii̱⁻.
Llu¹ la¹ kih¹ hi̱⁻ na⁻në˝, hi̱⁻ häa̱˜
hñii˝, hi̱⁻ jmee˗ ta˝ llu¹. Hi̱⁻ he˝ sa˗
ja̱¹ o⁻hih˗”, ga˗jäh˝ Dio.
16 Hi˗ he˝ ba˝ jah˝ he˝ ga˗jmee˝
ga˗ku̱h¹ lä˗jëë̱˗ rey, ko̱o̱⁻ jee˝ che̱e̱⁻
kya̱a̱h˝ juu¹ hebreo Armagedón.
17 Jee˝ ga˗të˝ gye̱e̱¹ ángel ga˗jäa̱¹
he⁻ ma˝ haa˝ neh˗ kyaah˝ kiyh¹ ta˗
në˝ lle˝. Ga˗lä˗nuuh˝ ga˗hlëëh˝ ko̱o̱⁻
ki̱⁻ga̱a̱⁻ jee˝ chih¹ gwah˗ gyuuh¹
jmɨ⁻gyuu˗ jee˝ gya¹ Dio jmee˗ hih˗,
ma˝ jäh˝: “Ma⁻la˗ ba˝.” 18 Lä˗cha̱h˝
ja̱⁻ ga˗jmee˝ je⁻ñih¹, ga˗hlëëh˝,
ga˗hii̱¹ ñih¹, hi˗ ga˗jeh¹ wii˝ jwërte
hwa¹, he⁻ sa˗ ma⁻jeh¹ ni˗ ko̱o̱⁻ hä˝
ko̱⁻ja̱⁻ jii̱h¹, ta˝ko̱⁻jii̱h¹ tä̱a̱h˝ dsa⁻
jmɨ⁻gyuu˗ la⁻. 19 Jee˝ jwii⁻ juuh⁻
Babilonia ga˗la¹ hnë⁻ nää¹, hi˗ jyoh˝
ga˝ jee˝ jwii⁻ kaah˝ ga˗sa¹ ga˗hla¹
go⁻te˜. Ma˗ra˗ he⁻ ga˗te̱e̱h⁻ ba˝ Dio
jwii˜ kih¹ jwii⁻ juuh⁻ ja̱⁻, ga˗che̱e̱y¹
në˝ kih¹ lä˗jë˗ go⁻te¹ he⁻ ya⁻jëë̱ ¹
dsëy¹ kya̱a̱h˝. 20 Ga˗lä˗jë˗ hwa¹ he⁻
tääh˝ jee˝ jmɨ⁻ñeeh⁻ ga˗ä̱a̱h¹ høø̱ ¹
kih¹. Lä˗ja̱⁻ ka⁻läh˝ ga˗ä̱a̱h¹ lä˗jë˗
moh˝. 21 Hi˗ ga˗sa̱a̱¹ në˝ kih¹ dsa⁻
mɨ ¹dsë¹ kaah˝ he⁻ hii⁻ ma˗ to̱¹loo¹
kil. Hi˗ lä˗jëë̱˗ dsa⁻ cha⁻ga˝miih⁻
ga˗mi˗kwa̱yh¹ kih¹ Dio ma˝ ga˗jëëy¹
he⁻ wii˝ ja̱⁻. Jëëh˝, ko̱o̱⁻ he⁻ ja̱⁻ ba˝
ma˝ la¹ juuh⁻ ga˝ kih¹ jee˝ lä˗jë˗.

17

Heeh¹ Dio wii˝ Babilonia

1 Ma⁻ngëë˝ he⁻ ja̱⁻, ja¹ ja̱a̱⁻ jee˝
lä˗jëë̱˗ gye̱e̱¹ ángele hi̱⁻ ma˝ choo̱h⁻
lä˗jë˗ gyii¹ kyaah˝ mah¹ ga˗hlëëyh˝
kya̱a̱h˝ jnä˝, ga˗jäyh˝:
—Ña⁻ ta˗ la˗ mah¹ heehn⁻ hne⁻
ha⁻ lä˗ la¹ he⁻ wii˝ he⁻ heeh¹ Dio
hyaa` hi̱⁻ ma˝ kya̱a̱h˝ wa˝ hi̱⁻ cha⁻
hi̱⁻, hi̱⁻ gya¹ jøø̱h¹ në˝ kih¹ cha⁻miih⁻
jmii⁻. 2 Dsa⁻më˝ he˝ ga˗jmee˝ wa˝ la¹
cha⁻ la¹ kya̱a̱h˝ lä˗jëë̱˗ rey hi̱⁻ cha̱a̱⁻
hwa¹ la⁻. Hi˗ lä˗jëë̱˗ dsa⁻ hi̱⁻ tä̱a̱h˝
hwa¹ la⁻ ga˗he̱e̱¹ go⁻te˜ huu˝dsë⁻
kiyh¹ kya̱a̱h˝ lä˗jë˗ he⁻ hlii̱h¹ he⁻
ga˗jmeey˝ kya̱a̱h˝ dsa⁻më˝ he˝. La¹
lä˗ko̱o̱⁻ he⁻ ga˗kwëëyh¹ jmɨ⁻lliɨ˝ he⁻
häa̱¹ jwërte.
3 He⁻ja̱⁻ ga˗jäa̱¹ jmɨ⁻lle˝ jnä˝ ko̱o̱⁻
hwa¹ kii̱˗ jee˝ sa˗ kwa˗ ni˗ miih⁻.
Jee˝ ja̱⁻ ga˗jëë̱n˗ ja̱a̱⁻ dsa⁻më˝ hi̱⁻
ma˝ dsëë̱˜ ja̱a̱⁻ jah˝ gyu̱u̱˝. Lä˗ka̱a̱⁻
në˝ kih¹ jah˝ he˝ na⁻sii⁻ jmii⁻ he⁻
mi⁻kwa̱h¹ kih¹ Dio, hi˗ ma˝ lle` gyii¹
lley˝ kya̱a̱h˝ gya¹ jøø¹. 4 Dsa⁻më˝
he˝ ma˝ kye̱h˝ hmiih⁻ he̱e̱⁻ gyu̱u̱˝
hi˗ gyu̱u̱˝ läh⁻, he⁻ na⁻lii˝ kya̱a̱h˝
ku˝nøø⁻, hi˗ kya̱a̱h˝ ku̱u̱˝ he⁻ la¹
na˝hñaah¹. Ma˝ choo̱yh⁻ ko̱o̱⁻
kyaah˝ he⁻ na⁻la⁻ kya̱a̱h˝ ku˝nøø⁻
jee˝ ma˝ na⁻ka̱h¹ kya̱a̱h˝ lä˗jë˗ he⁻
la¹ o⁻hih˗ he⁻ ma˝ jmeey˗. 5 Ma˝
na⁻sii⁻ cha˝kyey¹, ko̱o̱⁻ jmii⁻ he⁻ sa˗
lä˗ngëë˝ jne˝, he⁻ ma˝ jäh˝: “Jwii⁻
juuh⁻ Babilonia. Choo¹ dsa⁻më˝
hi̱⁻ ka̱a̱h˜ wa˝ hi̱⁻ cha⁻ hi̱⁻. Choo¹
lä˗jë˗ he⁻ jmee˗ na⁻hä̱a̱h¹ dsë⁻
jne˝.” 6 Ga˗lä˗liihn⁻ he⁻ ma˝ he̱e̱˝
dsa⁻më˝ he˝ kya̱a̱h˝ jma⁻ kih¹ hi̱⁻
na⁻jngëë¹, hi˗ kya̱a̱h˝ jma⁻ kih¹
hi̱⁻ ga˗juu̱¹ kwa̱a̱t˜ kih¹ Jesús. Ma˝
ga˗jëë̱n˗ dsa⁻më˝ he˝ ga˗lä˗dsa̱a̱˜
dsën˗ jwërte. 7 Mah¹ ga˗jäh˝ ángel
he˝ siih˗ jnä˝:
—¿He⁻la¹ dsa̱a̱˜ hoh˝? Jnä˝
mi˝jnään¹ kyah¹ he⁻ sa˗ lä˗ngëëh˝
hne⁻ kih¹ dsa⁻më˝ na⁻, hi˗ lä˗ja̱⁻
kih¹ jah˝ la̱a̱¹ na˝høø˝ hi̱⁻ jä̱ä̱y˗ na⁻,
hi̱⁻ lle` gyii¹ lle˝ kya̱a̱h˝ gya¹ jøø¹.
8 Jah˝ hi̱⁻ ma⁻jëë̱h` na⁻, ma˝ la̱a̱
¹ hi˗ na¹ mo˗so˗ la̱a̱y¹. Hi̱⁻ na⁻
na⁻ ya⁻hëë̱ ¹ neh˗ too⁻ ñiih˝ kih¹
cha˝je⁻, jä̱a̱¹ ja̱⁻ga˝ dsooy¹ gyi˝jwii¹.
Lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ tä̱a̱h˝ hwa¹ la⁻ hi̱⁻ sa˗
na⁻sii⁻ jmii⁻ kih¹ në˝ je⁻ jee˝ na⁻sii⁻
jmii⁻ kih¹ lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ na˝jnää˝ kih¹
Dio lä˗jii̱h¹ ma˝ ga˗nøø¹ jmɨ⁻gyuu˗,
lä˗jëë̱˗ hi̱⁻ he˝ lä⁻dsa̱a̱˜ dsëy¹ wa˝ra⁻
ga˗jëëy¹ jah˝ he˝, hi̱⁻ ma˝ la̱a̱¹, hi˗ na¹
mo˗so˗ la̱a̱y¹, hi˗ hi̱⁻ na¹ ga˝ lä˗jnää˝
ka⁻läh˝.
9 ¹He⁻ jwahn⁻ la⁻, la¹ kih¹ hi̱⁻ cha⁻
huu˝dsë⁻ llu¹ kih¹. Lä˗jë˗ gyii¹ lle˝
jah˝ he˝, la¹ kwa̱a̱t˜ gyii¹ moh˝ jee˝

gya' dsa⁻mëˇ heˇ. 10 Hi÷ la' kwąąt˜
ląą' gyęę' rey ka⁻läh ˇ. Hñąąˇ rey heˇ
mo÷so÷ ląąy' taˇ. Chąą⁻ gaˇ jąą⁻, hi÷
chąą⁻ gaˇ jñahˇ hi⁻ sa÷ gaˇ ma⁻ja˜.
Gaˇ ma⁻ja˜ hi⁻ heˇ, jmee÷ bii' kiyh'
mi⁻heey÷ ko⁻hwëëˇ baˇ. 11 Jahˇ hi⁻
maˇ ląą' heˇ, hi⁻ na' mo÷so÷ ląąy', hi⁻
heˇ ląą' jeeˇ ga÷tëˇ jñąą' rey ka⁻läh ˇ.
Hi÷ ląąy' jąą⁻ kih' jeeˇ lä÷jëë÷ gyęę'
rey heˇ hi⁻ dsoo' gyiˇjwii'.

12 'Lä÷jë÷ gya' jøø' he⁻ ma⁻jëëh`
ja⁻, la' kwąąt˜ gyąą' rey hi⁻ sa÷ gaˇ
ma⁻løø' jmee' hih÷. Koo⁻ hor˜ baˇ
hyoyh÷ jwë' lęęyˇ rey mah' jmeey'
ko⁻jøhˇ kyąąhˇ jahˇ ląą' naˇhøøˇ
heˇ. 13 Ga÷lä÷jëë÷ gyąą' rey heˇ
dsa⁻tąąyh`juu' kwee⁻, mah' tooyh÷
goo⁻ jahˇ hi⁻ ląą' naˇhøøˇ heˇ he⁻
jmeey' hih÷ kih' dsa⁻ jmi⁻gyuu÷.
14 Hi÷ lä÷ja⁻ tęęy' kyąąhˇ Borrego
mäh'. Pero Borrego mäh' heˇ liyh÷
baˇ waˇra⁻ ga÷tęęy' kyąąhˇ. Jëëhˇ,
hi⁻ heˇ heˇ Rey hi⁻ kyę⁻ëˇ kih' jeeˇ
lä÷jëë÷ Rey, hi÷ ląąy' jøøh' kih' jeeˇ
lä÷jëë÷ Dsa⁻kąąhˇ. Hi÷ lä÷jëë÷ hi⁻
tąąhˇ kyąąyhˇ, ma⁻na⁻teehˇ kyąąy',
ma⁻na⁻llęęhˇ, ja⁻baˇ hi⁻ mi⁻tęh'
kiyh'.

15 Hi÷ ga÷jähˇ ángel siiyh÷ jnäˇ
ka⁻läh ˇ:

—Lä÷jë÷ jmii⁻ he⁻ ma⁻jëëh` jeeˇ
maˇ gya' hyaa` hi⁻ kąąh˜ waˇ hi⁻
cha⁻ hi⁻, la' kwąąt˜ lä÷jë÷ jeeˇ jwii⁻,
lä÷jëë÷ dsa⁻, lä÷kąą⁻ hwa' jeeˇ tąąhˇ
dsa⁻ jmee÷ hih÷, hi÷ lä÷jëë÷ dsa⁻ hi⁻
hlëëh÷ lä÷koo⁻ lä÷koo⁻ juu'. 16 Hih'
jahˇ hi⁻ ląą' naˇhøøˇ heˇ kyąąhˇ lä÷jë÷
gya' jøø' kih', jmeey' na⁻høøhˇ kih'
hyaa` hlęęh' heˇ. Ja⁻ jih' bęęy'
kyąąhˇ o⁻hih÷ kih', jngiiyh' kih', hi÷
jęy' kyąąhˇ je⁻. 17 Jëëhˇ Dio baˇ
hi⁻ ga÷tooh⁻ huuˇdsë⁻ neh÷ tuh⁻dsë'
lä÷jëë÷ rey heˇ mah' jmeey' lä÷ hnøø'
Dio he⁻ dsa⁻tąąyh`juu' kwee⁻ mah'
lląąy' jøøh' jahˇ hi⁻ ląą' naˇhøøˇ heˇ,
lä÷jih' lä÷te' lä÷koo⁻ jähˇ juu' kih'
Dio. 18 Hi÷ dsa⁻mëˇ hi⁻ ma⁻jëëh`
na⁻, la' kwąąt˜ koo⁻ jwii⁻ juuh⁻ he⁻
jmee÷ hih÷ kih' lä÷jëë÷ rey hi⁻ chąą⁻
hwa' la⁻.

18

Ga÷hęę' jwii⁻ Babilonia

1 Ma⁻ngëëˇ he⁻ ja⁻, ga÷jëën÷ jñahˇ
ángel hi⁻ ga÷jñąą' gyuuh' jmi⁻gyuu÷
kyąąhˇ cha⁻miih⁻ beˇ. Hi÷ hwa' la⁻
ga÷lä÷jnäˇ jëë⁻ go⁻te' kyąąhˇ jmëë'
kiyh'. 2 Ga÷hlëëyhˇ kyąąhˇ lä÷jë÷ beˇ
kiyh', ga÷jäyhˇ:

Ma⁻jąˇ ta÷ hwa', ma⁻jąˇ ta÷ hwa'
Babilonia jwii⁻ juuh⁻.
Ma⁻lii˜ chaˇneh÷ kih' lä÷jëë÷
hi⁻sa÷lluˇ'.
La' høø' lä÷jëë÷ jmi⁻lleˇ hliih',
hi÷ la' sii⁻ kih' lä÷jëë÷ ta' hi⁻ ląą'
naˇhøøˇ hi⁻ sa÷ lä÷jëëˇ jneˇ.
3 Jëëhˇ, ga÷lä÷jëë÷ dsa⁻ hi⁻ chąą⁻
hwa' la⁻, ga÷hęę' go⁻te˜
huuˇdsë⁻ kih' kyąąhˇ lä÷jë÷
he⁻ la' o⁻hih÷ he⁻ maˇjmeey÷
jeeˇ ja⁻.
La' lä÷koo⁻ he⁻ ga÷hiyh' jmi⁻lliiˇ
he⁻ hąąˇ go⁻te˜ baˇ.
Lä÷jëë÷ rey hi⁻ chąą⁻ hwa' la⁻
ga÷jmeeˇ waˇ la' cha⁻ la'
kyąąyhˇ.
Dsa⁻ hi⁻ maˇ nøøˇ hmoohˇ kih', hi⁻
maˇ tąąhˇ lä÷kąą⁻ jmi⁻gyuu÷
ga÷lä÷chay÷ kuuˇ,
kih' he⁻ maˇ hniiy÷ he⁻ maˇ cha⁻
ga÷ngëëˇ jwęę' kih' dsa⁻mëˇ
heˇ, ga÷jähˇ ángel.
4 Ja⁻gaˇ ga÷nuun' jyohˇ juu' gyuuh'
jmi⁻gyuu÷ he⁻ maˇ jähˇ:

Hnähˇ hi⁻ ląą' dsa⁻ kyąąn÷, hwęę⁻
hnähˇ jeeˇ kih' dsa⁻ heˇ
mah' sa÷ kwąhˇ dsoˇkye⁻ kiyh'
kyah' hnähˇ,
mah' sa÷ tęęh' hnähˇ he⁻ wiiˇ he⁻ jä÷
ëˇ kiyh'.

5 Jëëhˇ, he⁻ ma⁻ngëëˇ jwęęˇ
dsoˇkye⁻ kiyh', ma⁻lloo' lä÷
ga÷tëˇ gyuuh' jmi⁻gyuu÷.
Na' ma⁻tëˇ hor˜ koo⁻ Dio jwii⁻
kwąąt˜ kih' he⁻ hliih' he⁻ maˇ
jmee÷ dsa⁻ heˇ.

6 Kwëëyh` kiyh' lä˭kǫh´ te˯ he˯
ga˭kwëëyh˯ jñah´.
Mi˯hmaah´ tǫ˯ jǫh˭ kiyh˯, lä˭kǫh´ te˯
he˯ ga˭jmeey´.
Ga˭kwëëyh˯ jñah´ ga˭hi̱h˯ jmɨɨ˯ hä̱ä̱'.
Kwëëyh` kiyh' na˯ hi̱yh˯ tǫ˯ jǫh˭
kǫ˯ja̱˯.
7 Lä˭kǫh´ te˯ ma˯jmä̱ä̱y˯ hñiiy´
jǫǫh', lä˭kǫh´ te˯ he˯ llu˯ he˯
ma´ cha̱a̱y˯, kǫ˯ja̱˯ he˯ wɨɨ´
kwëëyh` ka˯läh´.
Jëëh´, ma´ jmeey˭ hɨɨ˯dsë˯:
"La̱a̱n˯ jǫǫh' lä˭kǫǫ˯ hi̱˯ jmee˭
hih˭, cha̱a̱˯ ba´ dsa˯ñɨɨh˯
kya̱a̱n˭, sa˭ cha˯ he˯ kih˯ he˯
jëën˯ wɨɨ´."
8 He˯ja̱˯ kya̱a̱h´ kǫǫ˯ jmɨɨ´ ba´, joh´
he˯ wɨɨ´ sa˭ jä˭ në´ kiyh', jä˭
jngɨɨh˯ kiyh˯, jä˭ hooyh˯, jä˭
kyǫyh˭.
Hi˭ ka̱a̱y˭ kya̱a̱h´ je˯, jëëh´ Dio
Dsa˯jǫǫh' jnän`, hi̱˯ cha˯
cha˯miih˯ be´ kih˯, llay˯ ta´
kih' jwɨɨ˯ ja̱˯.
9 Lä˭jëë̱˭ rey hi̱˯ tä̱ä̱h´ hwa' hi̱˯
ga˭jmee´ wa´ la' cha˯ la˯ kya̱a̱h´
dsa˯më´ he´ hi˭ ma´ cha̱a̱y˯ llu˯
kya̱a̱yh´, hi̱˯ he´ kɨ´hooh˯ kiyh˯
wa´ra˯ ga˭jëëy˯ hwëë˯ ñe´ jee´
ka̱a̱y˯. 10 Ɥɥ´ ba´ dsa˯ta̱a̱yh`, kih˯
he˯ lä˭goyh˭ jëëy˯ he˯ wɨɨ´ he˯ jä˭
në´ kih' jwɨɨ˯ ja̱˯, jäyh˭:
—He˯ ba´ che˯ jwɨɨ˜, jwɨɨ˜, Babilo-
nia jwɨɨ˯ jɨɨh˯ na˯, he˯ ma´ jmee˭
hih˭. Jëëh´, kya̱a̱h´ kǫǫ˯ hor˜ ba´,
ma˯ja˜ jwiz˜ kyah˯.
11 Dsa˯ hi̱˯ ma´ nǫǫ´ hmooh´ kih'
lä˭ka̱a̱˯ hwa˯, kɨ´hooh˯ kih˯ jee´ jwɨɨ˯
ja̱˯. Jëëh´, mo˭so˭ cha̱a̱˯ hi̱˯ la˯
lǫǫ' kiyh˯. 12 Lǫǫ' kih˯ ku´nǫǫ˯,
kuu´ tǫǫ˯, lä˭jë˭ nëë' kɥɥ´ hmooh',
hmɨɨh˯ lino, hmɨɨh˯ gyɥɥ´, hmɨɨh˯
ceda, hmɨɨh˯ gyɥɥ´ läh˯, hma˯ he˯
hɨɨ˯ mi˯jwɨɨ˯, lä˭jë˭ ga´ he˯ jnä´
na´hñaah˯ he˯ na˯la˯ kya̱a̱h´ ja̱´ ele-
fante, kya̱a̱h´ hma˯ he˯ hmooh',
kya̱a̱h´ ñe˯ nǫǫ´ kya̱a̱h´ wa´ he˯
cha˯ he˯ ñe˯, hi˭ kya̱a̱h´ kɥɥ´ jih'.
13 Lǫǫ' kih˯ kyah' hma˯, ki˯ma˯,
jmɨɨ˯ mi˯jwɨɨ˯, wa´chɥ˯, mirra, naa`
mi˯jwɨɨ˯, jmɨh' mɨ˯jëh˯ ma˯ä̱ä̱˯, naa`
he˯ kuh˯ dsa˯, harin llu˯, kya̱a̱h´ mɨ
˯trigo, loo`, borrego, kya´jɨɨh´, car-
ret. Hi˭ ma´ hnëëy˜ lä˭jëë̱˭ hi̱˯
na˯hnëë´ jmee˭ ta´ ma˭ke˭ la̱a̱y˯
dsa˯ jmɨ˯gyɥɥ˭. 14 Ma´ jäyh´ sɨɨyh˭
jwɨɨ˯ ja̱˯:
—Lä˭jë˭ he˯ ma´ hee̱´ hoh´,
ma˯jä̱´ ta˭ koo´ ba´ ja̱˯. Lä˭jë˭
he˯ jmä´øø´ kyah˯ ma˯dsa˯ go˯te˜.
Ji̱h´kǫh´ mo˭so˭ tëë̱h˯.
15 Lä˭jëë̱˭ hi̱˯ ma´ hnɨɨ˭ he˯ ja̱˯,
ga˭lä˭chay˭ cha˯miih˯ kuu´ lä˭kǫǫ˯
ma´ hnɨɨy˭ kih˯ jwɨɨ˯ oo˭. Ɥɥ´ ba´
dsa˯ta̱a̱yh`, kih˯ he˯ lä˭goyh˭ jëëy˯
he˯ wɨɨ´ he˯ jä˭ në´ kih' jwɨɨ˯ ja̱˯
mah˯ kɨ´hooyh˯, 16 jäyh˭:
—He˯ ba´ che˯ jwɨɨ˜, jwɨɨ˜,
Babilonia jwɨɨ˯ jɨɨh˯ jee´ ma´ tä̱ä̱h´
dsa˯ hi̱˯ ma´ kë̱h˯ hmɨɨh˯ lino
na˯ka̱a̱h˜ gyɥɥ´ läh˯, ma´ na˯lë̱ë̱y´
kya̱a̱h´ ku´nǫǫ˯ hi˭ kya̱a̱h´ lä˭jë˭
kɥɥ´ he˯ jnä´ na´hñaah'. 17 Jëëh´,
kya̱a̱h´ kǫǫ˯ hor˜ ba´ ma˯dsa˯ lä˭jë˭
kuu´ he˯ ma´ chay˯.
Hi˭ ga˭lä˭jëë̱˭ jɥɥ´ barco, hi˭
lä˭jëë̱˭ ga´ hi̱˯ ma´ ga˭nää˯ neh˭,
kya̱a̱h´ hi̱˯ ma´ kooh˜ barco,
hi˭ lä˭jëë̱˭ hi̱˯ ma´ jmee˭ ta´
cha´jmɨ˯ñeeh˯ ga˭ta̱a̱h` ɥɥ´ ba´,
18 jëëy˜ lä˭kǫǫ˯ ma´ hwëë˯ ñe´
ma´ koo˯ jee´ jwɨɨ˯ ja̱˯. Ga˭ta̱a̱yh`
ga˭tooyh˯ mɨɨh´, ma´ jäyh´:
—Sa˭ cha˯ ga´ jyoh´ jwɨɨ˯ he˯ la˯
lä˭kǫǫ˯ jwɨɨ˯ jɨɨh˯ na˯.
19 Lä˭jëë̱˭ hi̱˯ he´ ga˭ka̱˯ hlǫǫ˯
mah˯ ga˭huuy˯ lley´ hi˭ ga˭kɨ´
ga˭hooyh˯, ma´ jäyh´:
—He˯ ba´ che˯ jwɨɨ˜, jwɨɨ˜,
jwɨɨ˯ jɨɨh˯ na˯. Ga˭lä˭jëë̱˭ ba´
hi̱˯ na˯hǫǫ˯ barco cha´jmɨ˯ñeeh˯
ma˯lä˯chay˭ kuu´ kya̱a̱yh´, kih˯
he˯ cha˯ cha˯miih˯ kuu´ kih' jwɨɨ˯
na˯. Kya̱a̱h´ kǫǫ˯ hor˜ ba´ ma˯hee̱˭
go˯te˜.
20 Lä˭jëë̱˭ hnäh´ hi̱˯ tä̱ä̱h´ gyɥɥh'
jmɨ˯gyɥɥ˭, wa´ cha̱a̱h˯ hnäh´ llu˯.
Lä˭ja̱˯ ka˯läh´ hnäh´ hi̱˯ na˯jngëë',

hnäh´ apóstole, hi˗ hnäh´ hi̱˗ ga˗ngëë'ˡ juuˡ kihˡ dsa˗. Jëëh´ ma˗tee̱h˗ Dio jwɨɨ˜ kihˡ jwɨɨ˗ na˗ hi̱˗ ga˗jmeeh˗ hnäh´.

21 Ma˗ngëë´ he˗ ja̱˗, jaa̱˗ ángel hi̱˗ cha˗ cha˗miih˗ be´ kihˡ ga˗ka̱yˡ ko̱o̱˗ mɨ ˡku̱u̱´ juuh˗, lä˗ko̱o̱˗ juuh˗ cha´tooˡ kihˡ moli̱i´, ga˗jwäyˡ cha´jmɨ˗ñeehˡ˗ mahˡ ga˗jäyh´:

—Ja̱˗ba´ lä˗na˗, wɨɨ´ hlaˡ Babilonia jwɨɨ˗ juuh˗, jih´ko̱h´ mo˗so˗ lä˗jnä´ ka˗läh´. 22 Mo˗so˗ lä˗nuuh´ hi̱i̱` tu̱˗ he˗ chooˡ cha˗miih˗ sɨ´ñeˡ, ni˗ jñah´ ga´ të˗, ni˗ hi̱˗ juu˗ luu´ hma˗ta˗, ni˗ hi̱˗ juu˗ luu´ hoo´ mo˗so˗ lä˗cha̱a̱˗ jee´ na˗ kyahˡ. Ni˗ hi̱˗ ga´ hi̱˗ jmee˗ wa´ he˗ che˗ he˗ ta´ mo˗so˗ lä˗cha̱a̱˗. Ni˗ moli̱i´ mo˗so˗ hi̱i̱` ka˗läh´. 23 Ni˗ mo˗so˗ lä˗jnä´ je˗ kihˡ mɨˡsëˡ jee´ na˗ kyahˡ, ni˗ mo˗so˗ lä˗nuuh´ mɨɨh´ kihˡ jmɨɨ´ jee´ dsa˗jee̱´ goo˗ dsa˗ jee´ na˗ kyahˡ. Jëëh´, lä˗jee̱˗ hi̱˗ ma´ dsa˗lla˗ hmooh´ jee´ na˗ kyahˡ ma´ la̱a̱ˡ ka̱a̱h´ kihˡ jmɨ˗gyuu˗. Hi˗ kya̱a̱h´ ji˗nah´ kyahˡ ga˗lä˗ga̱a̱˗ lä˗jee̱˗ hi̱˗ cha̱a̱˗ lä˗ka̱a̱˗ hwaˡ.

24 Jee´ jwɨɨ˗ na˗ na˗bä̱ä̱h` jma˗ kihˡ lä˗jee̱˗ hi̱˗ ga˗ngëëˡ juuˡ kihˡ Dio kya̱a̱h´ lä˗jee̱˗ hi̱˗ na˗jngëëˡ, hi˗ kihˡ lä˗jee̱˗ ga´ jñah´ hi̱˗ ga˗ju̱u̱ˡ lä˗ka̱a̱˗ hwaˡ.

19

1 Ma˗ngëë´ he˗ ja̱˗, ga˗nuunˡ ga˗hlëëh´ jwee̱´ dsa˗ gyuuh˗ jmɨ˗gyuu˗, ma´ jäyh´:

¡Aleluya! Dio, Dsa˗jøøhˡ jnän` hi̱˗ lää̱˜ jne´,
wa´ ga̱h˗ jnih´, wa´ jmeen´ juuh˗ kiyhˡ, hi̱˗ cha˗ cha˗miih˗ be´ kihˡ.
2 Jëëh´ ma˗llay´ ta´ kya̱a̱h´ juˡdsoo´, lä˗ko̱o̱˗ lle` kihˡ jmeeyˡ.
Ma˗llay´ ta´ kihˡ hyaa` hlee̱ëhˡ he´, hi̱˗ ga˗hee̱ˡ lä˗jee̱˗ hi̱˗ cha̱a̱˗ hwaˡ la˗ kya̱a̱h´ lä˗jë˗ he˗ laˡ o˗hih˗ he˗ ma´ jmeey˗.
Ma˗tee̱yh˗ ba´ jwɨɨ˜ kihˡ hyaa` he´, hi̱˗ ga˗tu̱u̱ˡ jma˗ kihˡ hi̱˗ ma´ jmee˗ ta´heˡ kihˡ Dio.
3 Ko̱o̱˗ ka˗läh´ ga˗jäyh´:

—¡Aleluya! Ñe´ he˗ hwëë˗ jee´ ka̱a̱y˗, soo˗ ga˗lä˗jë˗ joh´ jmɨɨ´ cha˗.
4 Hi˗ lä˗jee̱˗ gyii´kyee̱´ dsa˗gyuuh´ kya̱a̱h´ kyee̱´ jah´ he´, ga˗ju̱u̱hˡ jnëy´, ga˗jyooyˡ mo˗nëy´ lä˗ ga˗të´ hwaˡ mahˡ ga˗jmeey´ juuh˗ kihˡ Dio hi̱˗ gyaˡ jmee˗ hih˗, ga˗jäyh´:

—Wa´ laˡ lä˗ja̱˗. ¡Aleluya!
5 Lä˗ ga˗të´ jee´ gyaˡ Dio jmee˗ hih˗ ga˗lä˗nuuh´ ko̱o̱˗ juuˡ he˗ jäh´:
Kwa´ hnäh´ ti´hmaah´ kihˡ Dio jnän` lä˗jee̱˗ hnäh´ hi̱˗ jmee˗ ta´heˡ kiyhˡ,
lä˗jee̱˗ hnäh´ hi̱˗ ga̱yh˗, lä˗jøhˡ lä˗mähˡ.

Lä˗cha˗ jmɨɨ´ wa´ra˗ ga˗jee̱´ goo˗ Borrego mähˡ

6 Ja̱˗ga´ ga˗nuunˡ lä˗ko̱o̱˗ he˗ ga˗hlëëh´ jwee̱´ dsa˗, ga˗hi̱i´ goo˗ lä˗ko̱o̱˗ hi̱i´ jee´ jyoo˗ cha˗miih˗ jmɨɨ˗, lä˗ko̱o̱˗ hi̱i´ jee´ nɨɨ˗, ma´ jäh´:
¡Aleluya, jëëh´ Dio Dsa˗jøøhˡ jnän` hi̱˗ cha˗ ga˗lä˗jë˗ be´ kihˡ, ma˗løøˡ jmee˗ hih˗!
7 Wa´ cha̱a̱˗ jne´ lluˡ, wa´ jee̱˗ dsë˗ jne´, wa´ jmeen´ juuh˗ kiyhˡ.
Jëëh´ ma˗të´ jee´ jee̱´ goo˗ Borrego mähˡ, ma˗na´lluu̱` ba´ mëy´.
8 Ma˗na˗ngëy ˡ jwëˡ kee̱yh˗ hmɨɨh˗ lino he˗ na˗jngɨɨ ˡ he˗ laˡ jihˡgyee̱hˡ.
Jëëh´ hmɨɨh˗ lino ja̱˗, laˡ kwa̱a̱t˜ ta´ lluˡ he˗ ga˗jmee´ lä˗jee̱˗ hi̱˗ na˗jngëëˡ.
9 Ja̱˗ga´ ga˗jäh´ ángel he´, sɨɨh˗ jnä´:

—Lä˗la˗ sɨɨ´: “Lluˡ laˡ kihˡ hi̱˗ na˗teeh´ jmeeˡ ma˗nuu˗ jee´ jee̱´ goo˗ Borrego mähˡ.”

Mahˡ ga˗jäyh´ ka˗läh´:

—He˗ la˗ ba´ ja̱˗, juuˡ he˗ laˡ juˡdsoo´ kihˡ Dio.
10 He˗ja̱˗ ga˗ju̱uhn` jnën˗ huu´ tɨɨ´ ángel he´ mahˡ ga˗jmä̱ä̱˗ jnih´ jøøhˡ. Pero ga˗sɨɨyh˗ jnä´:

—Ta˭ jmee˯ lä˭na˯. Jëëh˝ kwee˯ ba´ lạạn¹ kyạạh´ hne˯ jee´ jmeen˯ ta´he⁴ kih⁴ Dio kyạạh´ ø�h¹ hne˯ hị˯ tạạh´ choọh˯ kọọ˯ hweh˯ juu¹ kih⁴ Jesús. Jmee´ juuh˯ kih⁴ Dio ba´.

Jëëh˝, hị˯ kwa˭ juu¹ kih⁴ Jesús, hị˯ he˝ ba´ hị˯ ngëë˜ juu¹ kih⁴ Dio.

Hị˯ dsẹẹ˜ kya´jɨɨh´ tạạ˯

11 Ja˯ga´ ga˭jëën⁴ gyuuh¹ jmɨ˯gyuu˭ na˯na´, ga˭jëën˭ jạạ˯ kya´jɨɨh´ tạạ˯. Hị˯ ma´ dsẹẹy˜ he˝, chẹẹy˯: Hị˯ Mi˯te⁴ Juu¹, hi˭ chẹẹy˯: Ju¹dsoo˝ Jmah⁴. Jëëh˝, kyạạh´ ju¹dsoo˝ tẹẹy˜ kyạạh´ dsa˯, hi˭ lä˭ja˯ llay˭ ta´ ka˯läh˝. 12 Mɨ ¹nëy´ ma´ la¹ lä˭kọọ˯ jee´ hya˯ je˯, ma´ lley` cha˯miih˯ coron. Ma´ na˯sɨɨ˯ kọọ˯ jmɨɨ˯ he˯ ni˭ jạạ˯ sa˭ ma˯ngëë˝, jạạ˯ hñii˝ bih⁴ ma´ ngëëy˝. 13 Ma´ kyẹyh´ kọọ˯ hmɨɨh˯ he˯ ma˯na˯hẹẹ˯ kyạạh´ jma˯. Jmɨɨ˯ kiyh⁴ ma´ chẹẹ˯: Juu¹ kih⁴ Dio. 14 Lä˭jëë˭ hløø´ hị˯ tạạh´ gyuuh¹ hị˯ ma´ chạạ⁴ kaah` kih¹ hị˯ dsẹẹ˜ kya´jɨɨh´ tạạ˯, ma´ kyẹyh´ hmɨɨh˯ lino jnạạh¹ jwërte, tøø˯ hi˭ na˯jngɨɨ¹. 15 Ma´ go˯hɨɨ¹ hooy´ kọọ˯ ñe ¹tuuh˯ chụụh˯ he˯ jmee⁴ dsoo´ kih¹ lä˭jëë˭ hị˯ chạạ˯ hwa⁴ la˯, hi˭ jmeey⁴ hih˭ kiyh⁴ kyạạh´ hma˯hɨɨh˜ he˯ la⁴ ñe ¹. Hị˯ he˝ jlẹẹh⁴ mɨ ¹jëh⁴ jee´ tääh´ mah⁴ hwëë˭ jmɨh¹ kih⁴. He˯ la˯ la⁴ kwạạt˜ he˯ wɨɨ˝ he˯ na⁴ ga´ chẹẹ¹ Dio hị˯ cha˯ ga˭lä˭jë˭ be˝ kih⁴. 16 Në´ hmɨɨh˯ kiyh⁴ hi˭ ta˭ kọọ˯ jwoo¹ sa´kyey´ na˯sɨɨ˯ hwëh˝ he˯ jäh˝ lä˭la˯: “Hị˯ la˯ he˝ Rey hị˯ kyẹ˯ në´ kih¹ jee´ lä˭jëë˭ Rey, hi˭ lạạy⁴ ø�h¹ kih¹ jee´ lä˭jëë˭ Dsa˯kạạh´.”

17 Mah⁴ ga˭jëën˭ jạạ˯ ángel hị˯ cheh⁴ në´ hyoo˯, kyạạh´ lä˭jë˭ be˝ kih⁴ ga˭hlẹẹyh⁴ lä˭jëë˭ tạ¹ hị˯ hëë˭, ga˭sɨɨyh˭:

—Ya˯nää˝ hnäh˝ mah⁴ go´tạạh´ hnäh˝ kọ˯øh˝ jee´kwa¹ Dio he˯ kuh¹ hnäh˝ kọọ˯ ma˭nuu˭ juuh˯. 18 Kuh¹ hnäh˝ ngo⁴ kih⁴ rey, ngo⁴ kih⁴ juu´ hløø´, ngo⁴ kih⁴ hị˯ cha˯ cha˯miih˯ be˝ kih⁴, ngo⁴ kih⁴ kya´jɨɨh´ lä˭kyẹ˯ kih⁴ hị˯ wɨɨy˜, ngo⁴ kih⁴ hị˯ na˯hnëë´ jmee˭ ta´ hi˭ kih⁴ hị˯ sa˭ na˯hnëë´, lä˭øh⁴ lä˭mäh⁴ —ga˭jäh˝ ángel he˝.

19 Hi˭ ga˭jëën˭ jah˝ hị˯ lạạ⁴ na´høø˝ he˝, kyạạh´ lä˭jëë˭ rey hị˯ tạạh´ hwa¹ la˯ kyạạh´ hløø˝ kyạạy⁴, hị˯ ga˭kụh⁴ mah⁴ jmeey⁴ hnii˯ kyạạh´ hị˯ dsẹẹ˜ kya´jɨɨh´ tạạ˯ hi˭ kyạạh´ hløø˝ kyạạy⁴ ka˯läh˝. 20 Jee´ ja˯ ga˭sạạyh⁴ jah˝ hị˯ lạạ⁴ na´høø˝ he˝ kyạạh´ hị˯ ga˭ngëë⁴ juu¹ ta˯juu¹ kiyh⁴. Hi˭ hị˯ ga˭ngëë⁴ juu¹ ta˯juu¹ he˝, ga˭jmeey˝ cha˯miih˯ he˯ juh˯gạạ˯ cha´në´ jah˝ hị˯ lạạ⁴ na´høø˝ he˝. Lä˭jwë˝ ja˯, ga˭mi˭gạạy˯ lä˭jẹẹ˭ hị˯ ga˭kwạạ⁴ hñii˝ ga˭lạạ⁴ lii˜ kih⁴ jah˝ hị˯ lạạ⁴ na´høø˝ he˝. Hi˭ ga˭mi˭gạạy˯ lä˭jẹẹ˭ hị˯ ga˭jmee˝ juuh˯ kih⁴ hẹẹh˯ kiyh⁴ ka˯läh˝. Lä˭ ma˯jịịyh˭ ja˯ lä˭ụụy˝ ga˭jwäạ⁴ dsih˝ cha´je˯ juuh˯ kih⁴ gyi˝jwɨɨ¹ jee´ koo˯ kyạạh´ azufre. 21 Hi˭ lä˭jëë˭ ga´ jñah˝ dsa˯ ga˭jụụ⁴ kyạạh´ ñe ¹tuuh˯ chụụh˯ he˯ ma´ go˯hɨɨ¹ hoo´ hị˯ ma´ dsẹẹ˜ kya´jɨɨh´ he˝. Lä˭jëë˭ tạ¹ ga˭kuh˯ ngo⁴ kiyh⁴ lä˭jịịh¹ ga˭kẹẹ¹.

20

Kọọ˯ mil jị˯ñe˯

1 Ga˭jëën˭ jạạ˯ ángel hị˯ ga˭jñạạ⁴ gyuuh¹ jmɨ˯gyuu˭, hị˯ ma´ chọọh˯ jọ˯ñe ¹ kih⁴ too˯ ñiih´ kih¹ cha´je˯, hi˭ ma´ chọọyh˯ kọọ˯ caden˜ juuh˯. 2 Ga˭sạạyh⁴ Dragón, mɨɨh˯ hị˯ ma´ chạạ˯ llo˝joo⁴ he˝, ja˯ba´ hị˯ chẹẹ˯ hị˯sa˭llụ⁴, hi˭ chẹẹ˯ bih⁴ Tana´ ka˯läh˝. Ga˭hñụụh˯ dsih˝ kọọ˯ mil jị˯ñe˯. 3 Ga˭jwäạ⁴ dsih˝ neh˭ too˯ ñiih´ kih¹ cha´je˯, mah⁴ ga˭jney˝ kwee˯ ho´haah´ ja˯. Mah⁴ lä˭ja˯, sa˭ ya˯hẹẹy¹ mi˯gạạ˭ gyih⁴ dsa˯ hị˯ chạạ˯ lä˭kạạ˯ hwa⁴ lä˭jịịh¹ dsẹẹ⁴ kọọ˯ mil jị˯ñe˯. Ga´ ma˯ngëë˝ kọọ˯ mil jị˯ñe˯, jmee˭ bii⁴ chẹẹyh˭ miih˯ jmɨɨ´.

4 Hi˭ ga˭jëën⁴ cha˯miih˯ hma˯sii˜, jee´ ma´ tạạh´ hị˯ na˯ngë¹

jwë' lla˧ ta´, he˅ ba´ hi̱˗ ga˗ku̱˅ dsa˗ lle´ kwa̱a̱t˜ kih˧ he˗ ma´ jmeey˗ ju'dsoo˅ kih˧ Jesús hi˗ kwa̱a̱t˜ kih˧ juu' kih˧ Dio ka˗läh˅. Sa˗ ga˗jmä̱ä̱y˧ jøøh' jah˅ hi̱˗ la̱a̱˧ na´høø˅ he˅ ni˗ he̱e̱h˗kiyh˧. Ni˗ sa˗ ga˗kway˅ ma´le˅ lii˜ cha´kyey', ni˗ ma˗gooy˗. Hi̱˗ he˅ ga˗läˍjiih` ka˗läh˅ mah˧ ga˗jmeey˅ hih˗ kya̱a̱h´ Cristo ko̱o̱˗ mil ji̱˗ñe˗. 5 He˗ la˗ ja̱˗ to˗në´ he˗ läˍjiih´ dsa˗. Pero jee´ läˍjë̱ë̱˗ ga´ jñah˅ hi̱˗ ga˗ju̱u̱˧ hi̱˗ sa˗ la̱a̱˧ kwa̱a̱t˜, sa˗ läˍjiih´ ko̱˗jøh´ kya̱a̱yh´. Ga´ ma˗dsë̱ë̱˧ ko̱o̱˗ mil ji̱˗ñe˗, ja̱˗ga´ läˍjiiyh´. 6 Llu˧ la˧ kih˧ hi̱˗ të̱ë̱˧ läˍjiih´ to˗në´, hi̱˗ he˅ na˗jngëë'. Le̱e̱y˅ jmi˗dsa˗ kya̱a̱˧ Dio ba´, hi˗ kya̱a̱˧ Cristo ka˗läh˅, hi˗ jmeey˧ hih˗ ko̱˗jøh˅ kya̱a̱yh´ ko̱o̱˗ mil ji̱˗ñe˗. Hi̱˗ he˅ moˍso˗ ju̱u̱y˅ wa´ra˗ gaˍtë˅ jee´ ju̱u̱˅ dsa˗ jee´ gaˍtë˅ to̱˧ jiih˜.

Dsoo˧ hi̱˗sa˗llu̱˧ cha´je˗ juuh˗

7 Wa´ra˗ gaˍdsë̱ë̱˧ ko̱o̱˗ mil ji̱˗ñe˗, lää̱˅ Tana´ jee´ na˗jnëë'. 8 Mah˧ dsooy˧ mi˗ga̱a̱y˗ dsa˗ hi̱˗ tä̱ä̱h´ läˍjë˗kye̱˅ kiih`jmɨ˗gyuu˗, mi˗gooy˗ kih˧ Gog kya̱a̱h´ Magog, jøøyh˗ jwë̱ë̱˅ dsa˗, läˍko̱o̱˗ mɨ'sii˅ he˗ cha˗ cha´hoo´jmɨ˗ñeeh˗, mah˧ dsa˗nääy˧ jee´ hnii˗. 9 Läˍka̱a̱˗ läˍjuh˧ jmɨ˗gyuu˗ gaˍhwë̱ë̱y˗, gaˍnääy˧ ta˗ jee´ jwii˗ na˗jngii' kih˧ Dio he˗ tɨh˜ dsëy˧ cha˗miih˗. Gaˍtaayhˍläˍkuˍläˍjii' kih˧ jee´ jwii˗ ja̱˗ mah˧ te̱e̱y˧ kya̱a̱h´. Hi˗ gaˍjyoo˧ Dio je˗ gyuuh' jmɨ˗gyuu˗ mah˧ gaˍjë̱ë̱y˧ go˗te˜. 10 Hi̱˗sa˗llu̱˧ hi̱˗ ma´ mi˗ga̱a̱˗ dsa˗ gaˍjwä̱ä̱˧ dsih˅ cha´je˗ juuh˗ jee´ koo˗ kya̱a̱h´ azufre, jee´ hä̱ä̱˅ jah˅ la̱a̱˧ na´høø˅ he˅ kya̱a̱h´ hi̱˗ gaˍjmee˅ juu' ta˗juu'. Jee´ ja̱˗ jëë̱y˧ wii˅ läˍjmii ' läˍhwë' gaˍläˍjë˗ joh˅ jmii˅ cha˗.

Wa´ra˗ gaˍtë˅ jee´ jmee' Dio jwiz˜

11 Ja̱˗ga´ gaˍjëën˧ ko̱o̱˗ hma˗sii˜ juuh˗ tøø˗, hi˗ gaˍjë̱ë̱n˗ hi̱˗ ma´ gya' në´ kih'. GaˍäÄh˧ go˗te˜ gyuuh' hwa˧ cha´nëy´, moˍso˗ gaˍläˍlii˜ go˗te' ha˗ jee´ ma´ la'. 12 Hi˗ gaˍjë̱ë̱n˗ läˍjë̱ë̱˗ hi̱˗ gaˍju̱u̱˧, läˍjøh˧ läˍmäh˧ tä̱ä̱h´ cha´në´ Dio. Jee´ ja̱˗ gaˍna´ je˗, hi˗ gaˍna´ ga´ jyoh˅ je˗ jee´ na˗sii˗ jmii˗ kih˧ läˍjë̱ë̱˗ hi̱˗ na´jnää˅ kih˧ Dio. GaˍläˍjëË̱˗ hi̱˗ na˗ju̱u̱´, gaˍnøø˧ ta´ kiyh' läˍko̱o̱˗ te˧ he˗ na˗sii˗ kiyh˧ në´ je˗ jee´ lle` läˍjëˍ he˗ gaˍjmeey˅. 13 LäˍjëË̱˗ hi̱˗ gaˍju̱u̱˧ cha´jmɨ˗ñeeh˗ gaˍhwë̱ë̱y˗ gaˍta̱ayh` cha´në´ Dio. Hi˗ läˍjë̱ë̱˗ hi̱˗ na˗ju̱u̱´ tä̱ä̱h´ cha´je˗ gaˍhwë̱ë̱y˗ gaˍta̱ayh` cha´në´ Dio. Läˍja̱a̱˗ läˍja̱a̱˗ gaˍnøø˧ ta´ kiyh' läˍko̱o̱˗ te˧ he˗ gaˍjmeey˅. 14 GaˍläˍjëË̱˗ hi̱˗ na˗ju̱u̱´ hi̱˗ tä̱ä̱h´ cha´je˗ gaˍjwä̱ä̱˧ dsih˅ cha´je˗ juuh˗. He˗ ja̱˗ la˧ jee´ gaˍtë˅ to̱˧ jiih˜ he˗ ju̱u̱˅ dsa˗. 15 Hi̱˗ sa˗ gaˍjnø˧ jmii˗ kih˧ në´ je˗ jee´ na˗sii˗ jmii˗ kih˧ läˍjë̱ë̱˗ hi̱˗ na´jnää˅ kih˧ Dio, gaˍjwä̱ä̱˧ dsih˅ cha´je˗ juuh˗.

21

Gyuuh' jmɨ˗gyuu˗ hmëë˅ kya̱a̱h´ hwa' hmëë˅

1 GaˍjëËn˧ ko̱o̱˗ gyuuh' jmɨ˗gyuu˗ hmëë˅, hi˗ gaˍjëËn˧ ko̱o̱˗ hwa˧ hmëë˅, jëë̱h˅ gyuuh' jmɨ˗gyuu˗ hi˗ hwa˧ he˗ ma´ la' to˗në´ ma˗ngëë˅ ba´ ja̱˗. Hi˗ jmɨ˗ñeeh˗ moˍso˗ cha˗ ga´. 2 Jnä˅ Jwa̱a̱˗ gaˍjëËn˧ ko̱o̱˗ jwii˗ na˗jngii' he˗ che̱e̱˗ Jerusalén hmëë˅ he˗ gaˍjyoo˧ gyuuh' jmɨ˗gyuu˗ kih˧ Dio, läˍko̱o̱˗ ja̱a̱˗ dsa˗më˅ hi̱˗ ma˗na´llu̱u̱` kih' dsa˗ñuuh˗ kya̱a̱˧. 3 Ja̱˗ga´ gaˍnuun˧ ko̱o̱˗ juu' gaˍhlëëh˅ ki̱i̱˗ he˗ ja˧ gyuuh' jmɨ˗gyuu˗ he˗ ma´ jäh˅:

—Hee˗ la˗ hne˧ kih˧ Dio he˗ chih˧ jee´ kih' dsa˗ jee´ gyayˍ ko̱˗jøh˅ kya̱a̱yh´. Dsa˗ he˅ le̱e̱˅ jwii˗ kiyh˧. Hi˗ Dio gyaˍ ko̱˗jøh˅ kya̱a̱yh´ hi˗ ja̱˗ba´ hñii˅ Dio le̱e̱˅ Dio kya̱a̱y˧. 4 Jee´ ja̱˗ mi˗ki̱h˅ Dio jmii˗ he˗ tu̱u̱˗ mɨ'në´ dsa˗, jee´ ja̱˗ moˍso˗ ju̱u̱y˅ ji̱h´ko̱h˅, ni˗ moˍso˗ ki˅hooyh˧, ni˗ moˍso˗ cha˗ ga´ jee´ moˍ ji̱i̱˧ kiyh˧, jëë̱h˅ ma˗ngëë˅ ba´ läˍjëˍ he˗ to˗në´ —gaˍjäyh˅.

5 Hi̱˜ ma´ gya' jmee˵ hih˵ he˝
ga˵jäh˝:
—Jnä˝ jmeen` hmëë˝ lä˵jë˵ go˜te˜
he˜ cha˜.
Ko̱o̱˜ ka˜läh˝ ga˵siiyh˵ jnä˝:
—Siiˊ he˜ la˜. Jëëh˝ juu' la˜ sa˵
na˜he̱e̱˜, la' ju'dsoo˝ jmah'.
6 Hi˵ ga˵jäyh˝:
—Ma˜la˵ ba´. Jnä˝ he˝ la̱a̱n'
lä˵ko̱o̱˜ hwëh˝ A kya̱a̱h´ hwëh˝ Zeta,
jnä˝ he˝ ma˜la̱a̱n' jä̱ä̱' ja̱˜ga´ nøø'
jmɨ˜gyɯɯ˵, hi˵ lä˵jii̱h' he̱e̱˝ jmɨ˜gyɯɯ˵
lä˵ ma˜la̱a̱n' ja̱˜ba´. Hi̱˜ lä˵ki̱i̱˜ dsë',
jnä˝ kwan` hi̱yh' jmii˜ he˜ la´ cha˜
ba´ he˜ jmee' cha̱a̱y˜ tä̱ä̱˝. 7 Hi̱˜
ga˵lih' mi˜te', hyoyh˵ lä˵jë˵ he˜ la˜.
Jnä˝ le̱e̱n˝ Dio kya̱a̱y', hi˵ hi̱˜ he˝
le̱e̱˝ gyɯɯ˜ kya̱a̱n˵. 8 Pero lä˵jë̱ë̱˵
hi̱˜ goh˵, kya̱a̱h´ hi̱˜ sa˵ jmee˵ dsoo˝,
hi̱˜ jmee˵ he˜ sa˵ lä˵ jëë´ jne´, hi̱˜
jngëëh˵ dsa˜, hi̱˜ më˝ hi̱˜ ñɯɯh˜ hi̱˜
ka̱a̱h˜ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, hi̱˜ jmee˵
ji˜nah´, hi̱˜ jmee˵ jɯɯh˜ kih' dio hi̱˜
na˜la̱a̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜, kya̱a̱h´ lä˵jë̱ë̱˵
hi̱˜ ta˜ju̱u̱', hi̱˜ he˝ dsa˜nää' cha´je˜
jɯɯh˜, jee´ koo˜ kya̱a̱h´ azufre, jee´
ga˵të˝ to̱' jii̱h˜ ju̱u̱˝ dsa˜ —ga˵jäh˝
Dio.

Jee´ jwii˜ Jerusalén hmëë˝

9 Ja̱˜ga´ jay' jee´ ma´ chehn' ja̱˜,
ja̱a̱˜ jee´ lä˵jë̱ë̱˵ ángel hi̱˜ ma´ cho̱o̱h˜
gyii' kyaah´ jee´ ma´ haa´ lä˵jë˵ gyii'
he˜ wii˝ he˜ jä˵ jee´ lla̱a̱˵ go˜te˜.
Ga˵siiyh˵ jnä˝:
—Ña˜ jee´ la˜, mah' hä̱ä̱hn´ hne˜
dsa˜më˝ hi̱˜ la' hmooh´ le̱e̱˝ më´ Borrego mäh' —ga˵jäh˝ ángel.
10 Mah' ga˵jøøy' kih' jmɨ˜lle˝ kin˵
jee´ ma´ chih' ko̱o̱˜ moh˝ jɯɯh˜
ñii˝, mah' ga˵heeyh' jnä˝ Jerusalén
ko̱o̱˜ jwii˜ jɯɯh˜ he˜ na˜jngii' he˜
ga˵jyoo' gyɯɯh' jmɨ˜gyɯɯ˵ he˜ ja'
kih' Dio. 11 Ma´ jnä˝ jë̱ë̱˜ ñih' kya̱a̱h´
jmëë' kih' Dio. La' jih'gye̱h' lä˵ko̱o̱˜
mɨ 'ku̱u̱˝ he˜ la' na´hñaah' jwërte,
lä˵ la' ko̱o̱˜ mɨ 'ku̱u̱˝ jaspe, he˜
jë̱ë̱˜ lä˵ko̱o̱˜ wa´hu˜. 12 Na˜jnë˜
lä˵ku´ lä˵jii' jee´ jwii˜ ja̱˜ kya̱a̱h´
na´hyah˜ jɯɯh˜ hi˵ ñii˝ choo' gya˵to˝
ho´haah´. Lä˵ko̱o̱˜ ho´haah´ ja̱˜ ma´
cheh' ja̱a̱˜ ángel, hi˵ në˝ ho´haah´ ja̱˜
ma´ na˜sii˜ jmii˜ ma˵ kih˜kih' kih'
lä˵jë̱ë̱˵ gya˵tu̱u̱˝ nää' dsa˜ Israel.
13 Ta˵ jwoo' ta˵la˵ ga˵hya˜ hyoo˜
ma´ lle` hnë˜ wa´haah´, ta˵ jwoo'
ta˵ kye̱' ma´ lle` hnë˜ wa´haah´
ka˜läh˝, ja̱˜ba´ lä˵ja̱˜ jwoo' ta˵ ñii˝,
hnë˜ wa´haah´, hi˵ ta˵ jwoo' ta˵la˵
ga˵dsa' hyoo˜ ja̱˜ba´ hnë˜. 14 Jee´
ma˜cho̱o̱h˜ na´hyah˜ ñii˝ ja̱˜, ma´
la' kya̱a̱h´ gya˵to˝ tii´. Në´ kih' na˜sii˜
jmii˜ kih' lä˵jë̱ë̱˵ gya˵tu̱u̱˝ apóstole
kya̱a̱' Borrego mäh'.
15 Hi̱˜ ma´ hlëëh˵ kya̱a̱h´ jnä˝ he˝,
ma´ cho̱o̱h˜ ko̱o̱˜ si´hma˜tah˜ he˜
lla˵ hih˵ he˜ na˜la˜ kya̱a̱h´ ku´nøø˜,
kya̱a̱h´ he˜ ka̱y' hih˵ jee´ jwii˜ ja̱˜
kya̱a̱h´ wa´haah´ kih', hi˵ kya̱a̱h´
na´hyah˜ kih'. 16 Jee´ jwii˜ ja̱˜
ma´ la' kye̱˝ kye̱e̱h`, kwee˜ ba´ la'
lä˵ kyoo˜ lä˵ hu˝. Hi˵ ángel he˝
ga˵ka̱y' hih˵ jee´ jwii˜ ja̱˜ kya̱a̱h´
si´hma˜ kiyh'. Ga˵të˝ to̱' mil na˜dsë˜
to̱' hña˜loo˝ kilómetro lä˵ kyoo˜,
hi˵ ja̱˜ba´ ko̱˜ja̱˜ te' lä˵ hu˝ hi˵
lä˵ ñii˝ ka˜läh˝. 17 Ja̱˜ga´ ga˵ka̱y'
hih˵ na´hyah˜ kih' jee´ jwii˜, ga˵të˝
hña˜loo˝ na˜dsë˜ to̱'loo' kye̱˝ lëë˜,
ja̱˜ba´ lä˵ko̱o̱˜ la' hih˵ he˜ kooh˜
dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˵.
18 Na´hyah˜ ja̱˜ ma´ la' kya̱a̱h´
ku̱u̱˝ jaspe. Pero jee´ jwii˜ ja̱˜ ma´
la' kya̱a̱h´ ku´nøø˜ jmah', ma´ jnä˝
jë̱ë̱˜ go˜te˜ lä˵ko̱o̱˜ wa´hu˜ he˜
na˜jngii'. 19 Tii´ na´hyah˜ kih' jee´
jwii˜ ja̱˜, ma´ na˜lii´ kya̱a̱h´ lä˵jë˵
ku̱u̱˝ he˜ la' na´hñaah'. To˜në´ tii´
na´hyah˜ ma´ la' kya̱a̱h´ jaspe, jee´
ga˵të˝ to̱' ma´ la' kya̱a̱h´ zafiro, jee´
ga˵të˝ hnë˜ ma´ la' kya̱a̱h´ ágata, jee´
ga˵të˝ kye̱˝ kya̱a̱h´ esmeralda, 20 jee´
ga˵të˝ hña˝ ma´ la' kya̱a̱h´ ónice,
jee´ ga˵të˝ jñii˝ kya̱a̱h´ cornalina,
jee´ ga˵të˝ gyii' kya̱a̱h´ crisólito,
jee´ ga˵të˝ jña' kya̱a̱h´ berilo, jee´
ga˵të˝ ñu' kya̱a̱h´ topacio, jee´ ga˵të˝
gya' kya̱a̱h´ crisopraso, jee´ ga˵të˝
gya˵ko̱o̱˵ kya̱a̱h´ jacinto, hi˵ jee´

ga˭tëˊ gya˭tǫˊ kyąąhˊ amatista.
21 Gya˭tǫˊ waˊhaahˊ ją˜, maˊ la¹
gya˭tǫˊ perla. Lä˭kǫǫ˜ lä˭kǫǫ˜
gya˭tǫˊ waˊhaahˊ ją˜, maˊ la¹ kǫǫ˜
perla baˊ. Hi˭ jwë¹ kih⁴ jeeˊ jwii˜ ją˜,
maˊ la¹ kyąąhˊ kuˊnøø˜ jmah⁴, maˊ
jnäˊ jëë˜ go˜te˜ lä˭kǫǫ˜ waˊhu˜ he˜
na˜jngii¹.
22 Sa˭ ga˭jëën⁴ gwah˭ jeeˊ jwii˜
ją˜, jëëhˊ Dio hi˜ ląą⁴ Dsa˜jø�h¹
jnän` hi˜ cha˜ ga˭lä˭jë˭ beˊ kih⁴,
kyąąhˊ Borrego mäh⁴, hi˜ heˊ baˊ
ląą¹ gwah˭ jeeˊ ją˜. 23 Jeeˊ jwii˜ ją˜
mo˭so˭ jmee˭ bii⁴ jmëë⁴ kih⁴ hyoo˜,
ni˭ jmëë⁴ kih⁴ sih˜, jëëhˊ kyąąhˊ
ma˭la˭ jmëë⁴ kih⁴ Dio baˊ jnäˊ, hi˭
Borrego mäh⁴ baˊ hi˜ choo˜ waˊje˜
kih⁴ jeeˊ jwii˜ ją˜. 24 Lä˭jëë˭ dsa˜
hi˜ dsa˜tąąh`lä˭kąą˜ hwa⁴ ją˜ ngëy⁴
jeeˊ jnäˊ waˊje˜. Hi˭ lä˭jëë˭ rey hi˜
tąąhˊ jmi˜gyuu˭ dsa˜kąy˭ jeeˊ jwii˜
ją˜ lä˭jë˭ he˜ cha˜ kiyh⁴. 25 Sa˭
jnë⁴ jih˜kǫhˊ waˊhaahˊ kih¹. Jeeˊ ją˜
leˊ jmii ¹ baˊ jëëhˊ mo˭so˭ lä˭cha˜
hwë¹. 26 Lä˭jëë˭ dsa˜ hi˜ dsa˜tąąh`
hwa¹ ją˜, dsa˜nääy⁴ dsa˜kąy˭ jeeˊ
ją˜ lä˭jë˭ nëë¹ he˜ cha˜ kiyh⁴. 27 Jeeˊ
ją˜ mo˭so˭ dsa˜tąąh` ni˭ jąą˜ hi˜
jmee˭ waˊ la¹ cha˜ la⁴, ni˭ hi˜ jmee˭
he˜ sa˭ lä˭jëëˊ jneˊ, ni˭ hi˜ jmee˭ juu¹
ta˜juu¹. Jeeˊ ją˜ dsa˜tąąh` ma˭la˭
hi˜ na˜sii˜ jmii˜ kih⁴ nëˊ je˜ kih⁴
Borrego mäh⁴ jeeˊ na˜sii˜ jmii˜ kih⁴
lä˭jëë˭ hi˜ naˊjnääˊ kih⁴ Dio.

22

1 Ma˜ngëëˊ he˜ ją˜, hih⁴ ángel heˊ
naˊheeyhˊ jnäˊ kǫǫ˜ jmi˜juuh˜, he˜
jmee˭ chąą˜ dsa˜. Jmii˜ ją˜ jëë˜
lä˭ jëë˜ waˊhu˜, he˜ hya˜ jeeˊ gya¹
Dio kyąąhˊ Borrego mäh¹. 2 Hi˭
dsa˜ngëëˊ tǫ¹dsaahˊ chaˊjwë⁴ kih⁴
jeeˊ jwii˜ ją˜. Lä˭kǫǫ˜ lä˭kǫǫ˜ jwoo¹
kih⁴ jmii˜ ją˜, maˊ tøøˊ hma˜ he˜
jmee˭ chąą˜ dsa˜, he˜ hii˜ gya˭tǫˊ
nëë¹ mii ¹, ma˭ kǫǫ˜ nëë¹ lä˭jąą˜
sih˜. Kyąąhˊ moo˜ kih⁴ hma˜ ją˜,
dsa˜hąąˊ lä˭jëë˭ dsa˜ hi˜ chąą˜
jeeˊ ją˜. 3 Jeeˊ ją˜ mo˭so˭ lä˭cha˜
gaˊ lliˊwiiˊ. Dio kyąąhˊ Borrego
mäh⁴ dsa˜tąąyh` kǫ˜jøhˊ kyąąyhˊ
hi˭ lä˭jëë˭ hi˜ nuuhˊ kiyh¹ jmee⁴
taˊhe⁴. 4 Maˊją˜ jëëy⁴ Dio. Hi˭ jmii˜
kiyh⁴ na˜sii˜ chaˊkyey¹. 5 Jeeˊ ją˜
mo˭so˭ lä˭cha˜ gaˊ hwë¹. Mo˭so˭
jmee˭ bii⁴ na˜hih˜ je˜, ni˭ jmëë⁴
kih⁴ hyoo˜, jëëhˊ Dio Dsa˜jøøh¹
jnän` choo⁴ waˊje˜ kih⁴. Jeeˊ ją˜
dsa˜tąąyh` kǫ˜jøhˊ kyąąyhˊ mah⁴
jmeey⁴ hih˭ ga˭lä˭jë˭ johˊ jmiiˊ cha˜.

Ma˜ya˜jąh˭jąhˊ Jesucristo

6 Mah⁴ ga˭jähˊ ángel heˊ siih˭ jnäˊ:
—Juu¹ la˜ sa˭ na˜heeˊ, la⁴ ju¹dsooˊ
go˜te˜. Heˊ baˊ Dio Dsa˜jøøh¹ jnän`,
hi˜ ga˭jøø⁴ kih⁴ lä˭jëë˭ hi˜ maˊ ngëë˜
juu¹ kiyh⁴, ma˜cheey⁴ ángel kyąąy⁴
mah⁴ mi˜jnääy˭ kih⁴ lä˭jëë˭ hi˜
jmee˭ taˊhe⁴ kiyh⁴, lä˭jë˭ he˜ jmee˭
bii⁴ leˊ to˜chąhˊ la˜ —ga˭jähˊ ángel.
7 —Hii˜ jnäˊ jąhnˊ to˜chąhˊ la˜.
Llu⁴ la⁴ kih⁴ hi˜ høø˭ juu¹ he˜ hlëëh˭
kih⁴ he˜ na⁴ gaˊ leˊ ta˭ chaˊnëˊ he˜
na˜sii˜ la˜ —ga˭jähˊ Jesús.
8 Jnäˊ Jwąą˜ ma˜nuun⁴ hi˭
ma˜jëën⁴ lä˭jë˭ he˜ la˜. Ma˜ngëëˊ
ma˜nuun⁴ hi˭ ma˜jëën⁴, ga˭juuhn`
jnën˭ huu˜ tii˜ ángel mah⁴ ga˭jmąą˭
jnihˊ jøøh¹, hi˜ ma˜mi˜jnää˜ lä˭jë˭
he˜ la˜ kin˭. 9 Pero ángel heˊ ga˭siih˭
jnäˊ:
—Jëë` daˊ, ta˭ jmee˜ lä˭na˜, jëëhˊ
kwee˜ baˊ ląąn¹ kyąąhˊ hne˜ jeeˊ
jmeen˜ taˊhe⁴ kih⁴ Dio kyąąhˊ øøh¹
hne˜ hi˜ ngëë˜ juu¹ kih⁴ Dio, hi˭
kyąąhˊ lä˭jëë˭ gaˊ hi˜ høø˭ juu¹ he˜
na˜sii˜ jeeˊ la˜. Jmeeˊ juuh˜ kih⁴ Dio
baˊ.
10 Hi˭ ga˭siiyh˭ jnäˊ kaˊläh˜:
—Ta˭ hmä˜ lä˭jë˭ juu¹ he˜ hlëëh˭
kih⁴ he˜ na⁴ gaˊ leˊ ta˭ haˊnëˊ he˜
na˜sii˜ jeeˊ la˜, jëëhˊ ma˜ngoo⁴
ya˭jąh˭ he˜ lä˭te⁴ juu¹ la˜. 11 Hi˜
hñaa˜ dsë⁴, waˊ jmeeˊ bih⁴ hñaa˜
dsëy⁴. Hih⁴ hi˜ jmee˭ waˊ la¹ cha˜
la⁴, waˊ jmeeˊ bih⁴ kiyh⁴. Hi˜ jmee˭
he˜ llu⁴, waˊ jmeeˊ bih⁴, hih⁴ hi˜
na˜jngëë¹, waˊ na˜jngëë¹ bih⁴.

12 —Hii̱˗ jnä˝ jąhn˺ to¯chąh˝ la¯.
Kyę̱n˝ he¯ kwëëhn˗ he¯ ga˗tëë̱˝
hyoh˗ lä˗jąą̱¯ lä˗jąą̱¯ ha¯ kǫǫ̱¯ te˺
ta˝ he¯ ma¯jmeey˝. 13 Jnä˝ he˝
ląąn˺ lä˗kǫǫ̱¯ hwëh˝ A kyąąh˝ hwëh˝
Zeta, jnä˝ he˝ ma¯ląąn˺ jäą̈˺ ją̱¯ga˝
nøø˺ jmɨ¯gyɯɯ˗, hi˗ lä˗ją̱¯, ma˗ke˗
ma¯dsąą̱˺ jmɨ¯gyɯɯ˗ lä˗ ma¯ląąn˺
ją̱¯ba˝ —ga˗jäh˝ Jesús.

14 Llu˺ la˺ kih˺ hi̱¯ gyih˜ sa˝hmɨɨh¯
kih˺ mah˺ hyoyh˗ jwë˺ kuyh˗ mɨɨ˺
kih˺ hma¯ he¯ jmee˗ chąą̱¯ dsa¯,
hi˗ lä˗ją̱¯ hyoyh˗ jwë˺ dsa¯tąąyh`
ta˗ ho˝haah˝ kih˺ jwɨɨ¯ ją̱¯. 15 Pero
ga˗lä˗jëë̱˗ dsɨɨ¯ jä˺ ta˗ ka˝hne˗,
kyąąh˝ hi̱¯ jmee˗ ji¯nah˝, hi̱¯ më˝
hi̱¯ ñɯɯh¯ hi̱¯ kąąh˜ wa˝ hi̱¯ cha¯
hi̱¯, hi̱¯ jngëëh˗ dsa¯, hi̱¯ jmee˗
jɯɯh¯ kih˺ dio hi̱¯ na¯ląą̱˗ kąąh˜
dsa¯, kyąąh˝ hi̱¯ tɨh˜ dsë˺ jmee˗ juu˺
ta¯juu˺.

16 —Jnä˝ Jesús ma¯chęę̱n˗ ángel
kyąąn˗ mah˺ mi¯jnääy˗ lä˗jë˗ he¯
la¯ kih˺ lä˗kąą̱¯ gwah˗. Jnä˝ ląąn˺
sa˝ju̱¯ kih˺ David, jnä˝ ląąn˺ nɯɯ˝ hø˺
hi̱¯ kwa˗ je¯ jih˺gyę̱h˺ —ga˗jäyh˝.

17 Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨ˺ kyąąh˝ më˝
Borrego mäh˺ jäyh˝:

—Ña¯.
Hi̱¯ ga˗nuu˝, wa˝ jäh˝:
—Ña¯.
Hi̱¯ lä¯kii̱¯ dsë˺, wa˝ jäy¯. Hi̱¯
hnøø˺ hi̱h˺, wa˝ hi̱yh˝ jmɨɨ¯ he¯
jmee˗ chąą̱¯ dsa¯, he¯ la˝ cha¯
go¯te˜.

18 Jnä˝ jmeen˗ dsoo˝ kih˺ lä˗jëë̱˗
hi̱¯ nuu¯ juu˺ he¯ hlëëh˗ kih˺ he¯
na˺ ga˝ le˝ ta˗ cha˝në˝, he¯ na¯sɨɨ¯
jee˝ la¯. Cher˝mah˺ hi̱¯ ga˗jmee˝
na¯dsë˜ ga˝ juu˺ lä˗kǫǫ̱¯ lle`jee˝ la¯,
tëë̱y˺ lä˗jë˗ he¯ wɨɨ˝ he¯ na˺ ga˝ chęę̱
˺ Dio lä˗kǫǫ̱¯ na¯sɨɨ¯ jee˝ la¯. 19 Hi˗
cher˝mah˺ hi̱¯ ga˗jñuuh˺ juu˺ he¯
hlëëh˗ kih˺ he¯ na˺ ga˝ le˝ ta˗ cha˝në˝,
he¯ na¯sɨɨ¯ jee˝ la¯, lä˗ją̱¯ jñuuh˺ Dio
ka¯läh˝ he¯ la˺ hęę̱y˗ he¯ na¯sɨɨ¯ jee˝
la¯. Jñuuyh˺ kih˺ chaah˺ hma¯ he¯
jmee˗ chąą̱¯ dsa¯, hi˗ lä˗ją̱¯ ka¯läh˝
jñuuyh˺ kih˺ jee˝ jwɨɨ¯ na¯jngɨɨ˺.

20 Hi̱¯ jmee˗ ju˺dsoo˝ kih˺ lä˗jë˗
he¯ la¯ jäyh˝:
—Dsoo˝ ba˝, jąhn˝ to¯chąh˝ la¯.
Wa˝ la˺ lä˗ją̱¯, nee˺, ñah˗ Jesús
Dsa¯jøøh˺ kyąąn˗.

21 Lä˗jë˗ he¯ llu˺ he¯ la˝ kwa˗
Jesús Dsa¯jøøh˺ jnän`, wa˝ la˺ kyąąh˺
lä˗jëë̱˗ hnäh˝. Wa˝ la˺ lä˗ją̱¯.